

Godokono Hido Tabo

**The New Testament in the
Aramia dialect of the Tabo
language of Papua New Guinea**

**Nupela Testamen long tokples
Tabo (Aramia) long Niugini**

Godokono Hido Tabo

The New Testament in the Aramia dialect of the Tabo language
of Papua New Guinea
[knvA]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 2006 The Bible Society of Papua New Guinea
Print publication, 2006 The Bible Society of Papua New Guinea

Web version

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org
<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the
Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the
following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition**, you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long *http://tokplesbaibel.org*. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode*.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

Table of Contents

Ma:tiyu	Ma:t.....	5
Maka.....	Mak.....	110
Luku.....	Luk.....	171
Yone.....	Yon	280
Oel	Oel	361
Loma.....	Lom.....	464
1 Kolini	1Kol	519
2 Kolini	2Kol	578
Galesiya	Gal	616
Epesese	Epe.....	636
Pilipai	Pil	656
Kolosi.....	Kol	668
1 Tesalonaika.....	1Tes	681
2 Tesalonaika.....	2Tes	691
1 Timoti	1Tim	697
2 Timoti	2Tim	713
Taitasi.....	Tai.....	724
Pailimoni	Pai.....	731
Yunapi	Yun	735
Ya:imesi	Ya:i.....	780
1 Pita	1Pit	794
2 Pita	2Pit	810
1 Yone.....	1Yon	819
2 Yone.....	2Yon	832
3 Yone.....	3Yon	835
Yuda	Yud	838
Haw	Haw	843

YA:SUKUNU HIDO TABO

MA:TIYUTI

MIYA:TIYA:

Ya:sukunu Mabu Tawakalubino Mahiloeno Komo
Luk 3:23-38

1 ¹Ya:su Kelisoko ba: Da:ibidikono eyono gudula, ba:gala Da:ibidiko
ba: A:ibalahamakono galane dawala, ba:bene ba:moe ba: Ya:sukunu
mabu tawakalubino mahiloeno komola.*

²A:ibalahamako tetene tupuimiti Da:ibidiko teta:mo puluhuku,
Ya:sukunu mabu tawakalubino komo ba:ma ka:nala.

A:ibalahamakono gudu Aisa:ketela.

Aisa:kekono gudu Ya:ikobotela.

Ya:ikobokono gudu Yudatela, huiyatiya Yudako kapiya kododiya:ha,
ebeno komo nani ekaki eba:go nemedenama:.^a

³Yudakono gugudi netewa ba: Peleseko ba:gala Silako, ibino menoko
ba: Ta:imatela.

Pelesekono gudu Hesalonatela.

Hesalonakono gudu Lamatela.*

⁴Lamakono gudu Aminadabatela.

Aminadabakono gudu Nasonatela.

Nasonakono gudu Samonotela.

⁵Samonokono gudu Bowasetela, ba:be guduino menoko ba:
La:iha:batela.

^a **1.2** Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Yu tawakalubi
ipuwalu 12 gu kapiyuimipa:te emedenama:, ba:ba:te Ya:ikobokono 12 dubu guguda:godone
ikuliya:.

* **1:1** Tup Mabu 22:18 * **1:3** Tup Mabu 38:29-30; Lut 4:18-22

Bowasekono gudu Obedatela, ba:be guduino menoko ba: Lutitila.
Obedakono gudu Yesitila.*

⁶ Yesikono gudu Da:ibiditila, ebete Isalaela hopoenko Ko Gawadalagima:
eda:nami.

Ba:bene Da:ibidiko tetene tupuimiti Yekonayako teta:mo puluhuku,
Ya:sukunu mabu tawakalubi ba: ba:moi ba:bi Yunapi Koko Gawadubula,
ibino mahiloeno komo ba:ma ka:nala.

Da:ibidikono gudu Solomonotela, ba:be guduino menokote dopamo
Ulayakono kamenama: eda:nami.*

⁷ Solomonokono gudu Lihobaumatela.

Lihobaumakono gudu Abayatela.

Abayakono gudu A:isatela.

⁸ A:isakono gudu Yehosapatatela.

Yehosapatakono gudu Yolamatela.

Yolamakono gudu Usayatela.

⁹ Usayakono gudu Yautamatela.

Yautamakono gudu A:ihasantela.

A:ihasantakono gudu Hesekayatela.

¹⁰ Hesekayakono gudu Ma:na:satela.

Ma:na:sakono gudu A:monatela.

A:monakono gudu Yausayatela.

¹¹ Yausayakono gudu Yekonayatela, huiyatiya ebe kapiya kododiya:ha,
ebeno komo ekaki eba:go nemedinama:. Yekonayako tetelo Ba:baloni
alaholohopa:te pelamete Isalaela hoponapi heloamo puwatete ibino
Ba:baloni hoponomamo ba:bo magataliya:.*

¹² Ba:bene alaholohopa:te ibi Ba:baloni hopamo da:magataliya:
ba:ba tetene tupuimiti Yausepeko teta:mo puluhuku, Ya:sukunu mabu
tawakalubino komo ba:ma ka:nala.

Yekonayakono gudu Siyatiyelatela.

Siyatiyelakono gudu Selababelatela.*

¹³ Selababelakono gudu Abiyudatela.

Abiyudakono gudu Elayakimitila.

Elayakimikono gudu A:isotela.

¹⁴ A:isokono gudu Sa:idokatela.

Sa:idokakono gudu A:ikimitila.

A:ikimikono gudu Eliyudatela.

¹⁵ Eliyudakono gudu Eliyesatela.

Eliyesakono gudu Ma:ta:natela.

Ma:ta:nakono gudu Ya:ikobotela.

* 1:5 Lut 4:13-17 * 1:6 2Sa:m 12:24 * 1:11 2Gaw 24:14-15; Yel 27:20 * 1:12 Isa 3:2

¹⁶ Ya:ikobokono gudu Yausepetela. Yausepeko ba: Ma:likono awila ba:gala Ma:liti Ya:suku balahimiya:, ba:be gudu tawakaluba:te Godokono Oemedawa Kelisoma: ka:minaka.

¹⁷ Ba:bema: Ya:sukunu mabu tawakalubino komo ba:ma ka:nala. A:ibalahamako tetene tupuimiti Da:ibidiko teta:mo puluhuku 14 tawakalubila, ba:gala Da:ibidiko tetene tupuimiti alaholohopa:te tawakalubi Ba:baloni hopamo da:magataliya: ba:ba teta:mo puluhuku 14 tawakalubila, ba:gala Ba:baloni tetene tupuimiti Kelisoko teta:mo puluhuku 14 tawakalubila.

Ya:su Kelisokono Hawakala Komo

Luk 2:1-7

¹⁸ Ba:bene Ya:su Kelisote keba ka:na ka:hawakaluya:, ba:moe ba:be komola. Ebeno menoko Ma:liko Yausepetamo na:galuimiya:, ba:bene iba:te kapiyama: eda:heno, Ma:liti dopamo iya:tawuya: ebete Godokono Gobogobamo lamituma: eda:te gudu kalahimima:ne. ^{*} ¹⁹ Ebeno awi Yausepeko ba: hido tuputupudawanomola. Ba:bema: ebete Ma:likoba: kapiyama: eda:heno ebete ebeno lamituma: eda: komo diya:tawuya:, ba:ba tetelo ebe ubila Ma:liko gelebadia:go ibuki, mabu ebe ubihinola tawakalubino holoholo hapulu ebetamo hilopo ikame. ²⁰ Huiyatiya ebete ba:moe komo ba emalagidolo Kodawa Godokono nopodawate hiyo gabodo ebetamo uluhukunate na:goeniya:, “Da:ibidikono hogo Yausepe, ama:le Ma:liko amia:no kamenama: eda:ma: akatoletola:la:, mabu ebeno tepo ipuwalo demedena ba:be gudu Godokono Hido-talona Gobogobote ebetamo ikami. ²¹ Iyo, ebete dubu gudu kalahimima:ne ba:bene ama: ebeno mahilo Ya:suma: na:ka:miya:, mabu ebete ebeno tawakalubi ibino hiya:hiya: kuba ododili ipuwane uwatete ibino ka:ka: komula:lelamema:ne.”^{b *}

²² Ba:bene ba:moi hiliyonomo komate ikulihuya:, Kodawa Godote ebeno ukui hawakalimidawa ipuwado da:goiya: ba:be tabote hibima: keda:ma:, iyo, ya:lo tetelo ebete tabo ba:ma ka:na goiya:,

²³ “Bohelete lamituma: eda:te dubu gudu kalahimima:ne, ba:bene iba:te ebeno mahilo Ima:nuwelama: koka:mima:na:.” Buka ka:lamiholeadawa, wadiyala ama: niya:tawa ba:moe Ima:nuwela mahiloeno ipuwa nitana ‘Godote ago bemedena.’^{*}

²⁴ Ba:bema: Yausepete u wata bahini mahiganate Godokono nopodawate ebe bada tabo ka:goemeniya:, ebete ba:be tabamo papamiwatate Ma:liko ebeno kamenama: ba:bo lawiya:. ²⁵ Huiyatiya Ma:liti gudu Ya:suku alahimihino Yausepete dopamo eba:go kapiyama:

^b 1.21 Ya:su mahiloeno ipuwa nitana ‘Godoko ba: Ka:ka: Mula:dawala.’

^{*} 1:18 Luk 1:27,35 ^{*} 1:21 Luk 1:31; 2:21 ^{*} 1:23 Ais 7:14

kediya:ha:, ba:bene Ma:liti Godokono gudu dalahimiya: ba:ba tetelo Yausepete ebe Ya:suma: ba:bo ka:miya:.*

Mululu Oloki Ka:lamiholepi Dubuino Komo

2 ¹Heloditi Yudiya hopolo Ko Gawadalagima: ba eda:na, eta dulu Ya:suti ba:be hopoeni Beteleheme habalo ba:bo hawakalaniya:. Ba:bene komo hegelate da:petohuya:, ba:ba tetelo mululu oloki ka:lamiholepi dubate hegelate da:puluhukunako ba:ba hapuni muhulu hopone pelamiya: Yudiya hopoeni ko haba Yelusalemamo. ²Iba:te ba:ma ka:na pega:luya:, “Keka: Yu tawakalubino Ko Gawadalagima: eda:ma: da:hawakalui ba:be gudu? Ale ebeno oloki aeno muhulu hopolo umiti ebe adikumima: pelamema:.”*

³Ba:bema: Ko Gawadalagi Heloditi ba:moe komo duliya: ebeno tepo ipuwalo ukui bilibilinomoma: ediya:, ba:gala Yelusalema ko habalo demedehonama: ibi hiliyonomate atumu ukui bilibili komo ba:bo kalawiya:. ⁴Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino hununomo watowatopi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, Heloditi ibi hiliyonomo ebetamo ka:lamiti nalateda:liya:, “La:eno ukui kebanala:ka:? La: Yu tawakalubino Ko Gawadalagi Kelisote kebe habalo na:ka:hawakalamene?”

⁵Iba:te ebetamo na:huiyuya:, “Ebete Yudiya hopoeni Beteleheme habalo kohawakalama:ne, mabu Godokono ukui hawakalimidawate Godokono Bukamo tabo ba:ma ka:na miya:tiya:,

⁶‘Beteleheme haba Yudiya hopolo ditana, Yudiya hopoeni koko gawadubu ipuwalo ama: deha:potoha:, mabu ama: ipuwane tawakalubino watodawate kuluhukuma:ne, naeno Isalaela tawakalubi ebete bulamenamene.”*

⁷Ba:bene gapogapo tetelo Ko Gawadalagi Heloditi oloki ka:lamiholepi diya gabodo ebetamo ba:bo ka:laminiya:, mabu ebe ubila olokiti keba tetelo kuluhukuniya:le iba:godone ba:be tete kiya:tawanama:. ⁸Ebete ba:be komo lawenate ibi ba oelamena na:goelameniya:, “La: tolamete Beteleheme habalo gudu hidonomamo nohowaditi da:numima, wadiyala la: gala kapelamete na na:pikiyanamiya:la:, ba:bene nale atumu katote ebe kakanadikumima:nemo.”

⁹⁻¹⁰Ba:bema: oloki ka:lamiholepa:te Helodikono tabo ulinate ba: dito tolameniya:. Ba:bene iba:te ba tolamena, hegelate da:puluhukunako ba:be muhulu hopolo dopamo duminiya:, ba:be atu oloki gala na:kanuminiya:. Ba:ba tetelo iba:te oloki da:kanuminiya: kalakala ba:bo nelaweniya:, o kalakala bada konomola:ka:, ba:bene ba:be olokiti ibi dopalamenate ba tona, guduti kebolo ka:kapitanuya: olokiti ba:be tetenomamo dito

* 1:25 Luk 2:21 * 2:2 Nabas 24:17 * 2:6 Mai 5:2; Yon 7:42

nutiniya: ¹¹ Ba:bema: iba:te ba:be genama guamo nogomodate gudu ba:gala ebeno menoko Ma:lika ba:bo nulameniya: Ba:ba tetelo iba:te ibino pupamo ba ahidina gudutamo papamila:nate ebe ba:bo adikuminiya:, ba:bene iba:te dopamo mani kokonomamo duwatehuya: ba:bi malemale ilina uluhukulatelenate gudutamo ba:bo ikamehoniya:, ba:ma ka:na golodo mani, ape abutimino hido nibo ilina, ba:gala eta hido nibo ihi ilina.*

¹² Ba:be dulu Godote hiyolo ibi na:goelameniya:, “La: Ko Gawadalagi Heloditamo gala akatolama:la:,” ba:bema: eta hegelalo iba:te tupuimiti eta gabodo ibino hoponomamo ba:bo tolamiya:.

Yausepeko Ma:lika Iba:te Isipiti Hopamo Dalahutiniya:

¹³ Ba:bene eta dulu Kodawa Godokono nopodawate Yausepetamo hiyolo puluhukunate ebe na:pegoemeniya:, “Wadiyala ama: tiyonomo mahigate, gudu ba:gala ebeno menoko uwatete Isipiti hopamo nalahuta:la: La: ba:bolo ba nemedena, keba tetelo nale la: da:kakiyalamema la: ba:mamo gala ba:bo kakapema:nemata, mabu tete tatalila Heloditi gudu anakapumima: Beteleheme habalo kopohowadima:ne.” ¹⁴ Ba:ba tetelo Yausepete mahiganate gudu ba:gala ebeno menoko uwatenate Isipiti hopamo to gabodo ba:bo toniya:.

¹⁵ Ba:bema: iba:te Isipiti hopamo nikuliti ba:bolo nemediya: Ko Gawadalagi Helodikono hoe teta:mo. Ba:moe komote ba: ba:ma ka:na uluhukuya: Kodawa Godote ebeno ukui hawakalimidawa ipuwado da:goiya: ba:be tabote hibima: keda:ma:, iyo, ya:lo tetelo ebete tabo ba:ma ka:na goiya:, “Naeno guduti Isipiti hopone kopema: nale ebe koka:mima:nemo.”*

Heloditi Gugudi Hegehege Danakapulamiya:

¹⁶ Ba:bene oloki ka:lamiholepi dubate Helodiko ha:da damihomiya:, ebete ba:moe komo iya:tawate konomamo maubuya:. Ebe ubi konomola gudu Kelisoko anakapumi, ba:bema: ebete Beteleheme haba ba:gala tamelo demedenama: ba:bi tawakaluba:tamo alaholohopi dubu boelamiya:, iba:te tolamete netewa gogo tete dubu gugudi ba:gala a:lia:li gugudi hiliyonomo konanakapulamema:. Ebete ba:ma ka:na ododiya: mabu oloki ka:lamiholepi dubate ebe a:kiyamiya: ko olokiti ya:lo netewa gogo tetelo dopamo uluhukuniya:.

¹⁷ Ba:moe komote ba: ba:ma ka:na uluhukuya: Kodawa Godote ebeno ukui hawakalimidawa Yelemayako ipuwado da:goiya: ba:be tabote hibima: keda:ma:, iyo, ya:lo tetelo ebete tabo ba:ma ka:na goiya:,

¹⁸ “La:ima habanapa:godone ihimi konomote uluhuku,

* 2:11 Ohale 72:10-15; Ais 60:6 * 2:15 Hos 11:1

mabu Lesula:te ebeno gugudi bela:lamena!
 Iyo, ebete howela:go dihina kekelamenaha,
 mabu ebeno gugudi hiliyonomate ba: a:ha:laha.”*

Yausepeko Ma:liko Iba:te Isipiti Hopone Gala Da:kapiya:

¹⁹Galane tetelo Heloditi da:hoyia:, Yausepete Isipiti hopolo ba emedena Godokono nopodawate hiyo gabodo ebetamo ba:bo uluhukuniya:.

²⁰Nopodawate ebe na:goemeniya:, “Ama: gudu ba:gala ebeno menoko uwatete, la: Isalaela hopamo na:kawilala:la:, mabu gudu anakapumima: dewagelenama: iba:te a:ha:lahuya:.” ²¹Ba:bene Yausepete mahigate gudu ba:gala ebeno menoko uwatete Isalaela hopoeni pe gabodo gala na:kapiya:.

²²Huiyatiya Yausepete eta komo ba:ma ka:na uliya:, ka:lo Helodikono gudu Akeleyasiko ebete ebeno nabiwino haba lawete Yudiya hopolo Ko Gawadalagima: edi. Ba:bema: Yausepete Yudiya hopolo nemedema: da:toletoliya:, ba:ba tetelo Godote hiyo gabodo eta tabo ba:ma ka:na poemiya: ebete Ga:lili hopamo kotoma:. ²³Ba:bene iba:te Ga:lili hopoeni Nasaleta habamo nikuliti ba:bo nemediya:, mabu ya:lo tetelo Godokono ukui hawakalimipa:te na:ga:luya:, “Tawakaluba:te Kelisoko Nasaletenapima: koka:mima:na:,” ba:bema: ba:moe komote ba: ba:ma ka:na uluhukuya: Kodawa Godokono tabote hibima: keda:ma:.*

Yoneko Tawakalubi Beyamo Wadulateledawate Godokono Tabo

Dolamagiya:

Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Yon 1:19-28

3 ¹Ba:bene komo gogo da:petolamiya:, ba:ba tetelo Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawate pete Yudiya hopoeni dito hopolo Godokono tabo ba:ma ka:na polamagiya:, ²“La:eno kubane nohobila:la:, mabu Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komote ba: na:pe!”*

³Ba: hibila, Godokono ukui hawakalimidawa Aisayate dopamo Yonekono pe komoma: tabo ba:ma ka:na goiya:,

“Lumagiti dito hopolo tabo ba:ma ka:na ibulu kopegoema:ne,
 ‘Kodawoeno gabo na:hiduima:la:,
 ebeno gabo na:tuputupuima:la:!’”*

⁴Ba:ba tetelo Yonekono emede komo komopino emede komo huiyaha:, mabu ebete ka:molo-goe ipo kuba kaliko kau-goe tama kamaka:go pulinakui, ba:gala ebeno baa: wawaka ba:gala molo benahanakui.*

⁵Ba:bema: Yelusalema ko habanapi ba:gala komo Yudiya hoponapi ba:gala Yodane Tuli hapulu demedehonama:, ibi hiliyonomate Yonetamo tolamiya:

* **2:18** Yel 31:15; Tup Mabu 35:19 * **2:23** Luk 2:39; Ais 11:1; 53:2; Yon 1:45

* **3:2** Ma:t 4:17; 1:15 * **3:3** Ais 40:3 * **3:4** 2Gaw 1:8

ebeno tabo ulihoma;,⁶ ba:bene iba:te ibino kuba da:nehawakalilameholiya; ebete ibi Yodane Tulilo beyamo ba:bo wadulateluya.

⁷Ba:ba tetelo Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Sa:diyusi kapiyuimipi,^c komo ibi hiliyonomate Yonetamo tolamiya: ebete ibi beyamo wadulatelema; huiyatiya Yonete ibi ulamete iba:tamo na:goiya; “La: bu kalulata! La: pote ka:goelamiti beyamo wadulatelema: da:pelamema, aba; Godokono konomo mauba komote la:tamo a:kapa:mene? Ao, kopema:ne!”⁸ La:eno tepo ipuwa hiya:ma: da:midilima, wadiyala la: la:eno hibi komo hawakalimima: hidohido komo nododila:la. ⁹La: ha:kiya la:eno ukuilo ba:ma ka:na akaga:lanakala; ‘A modobola mabu A:ibalahamako ba: aeno iniwa nabiwila.’ Ao, la: a:kamodobamata! Na la:tamo hibi tabo begoemo, Godogodolo helo bitana ebete ba:moi nakolamo A:ibalahamakono gugudi kododilimima:!”¹⁰ Ba:bema: ka:lo Godote ebena kabi adi, hiliyonomo nolohoha: gao keha ebete luhuti koa:mo kiya:hekema:ne.”

¹¹ “Komo la: la:eno kubane dohobila:huima, nale ba:be komo kohawakalimima: la: beyamo wadulatelemata. Huiyatiya eta lumagino helo konomote naeno helo na:gogolona, ba:bema: na hidoenoha: ebena nato ukulaleno beya agatamema: Ebete naeno gala hapuni ba:pena, ba:bene ebete la: Godokono Gobogobamo ba:gala ebena koa:mo kopewadulatelema:na:ta.”¹² Iyo, ebete witi-laiseno nonoka tama:mo miya:teno ilina a:lawi, ba:bene ebete witi-laisa nahoeno ebena genama guamo ba miya:te nonoka koa:mo ba:bo kiya:hekema:ne, ba:be koete itana tetelo na:woena, a:kaha:gale.”

Yonete Ya:suku Beyamo Dadutiya:

Mak 1:9-11; Luk 3:21-22

¹³ Ba:bene Ya:suti Ga:lili hopone Yodane Tula:mo Yonetamo piya; ebete ebe beyamo kadutima:. ¹⁴ Ba:ba tetelo Yonete na:goiya; “Ama:le na beyamo adunatene modobola, huiyatiya mabu keka: ama: ba:be komo nagodone lawema: da:pa? Modoboha:!”

^c **3.7** Ya:suku tetelo Yu tawakalubino iya:tulamepa:te netewa kapiyuimi ipuwalo emedenama; ba:bi kapiyuimi netewoeno mahilo ba: Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Sa:diyusi kapiyuimipila. Ba:bi netewa kapiyuimipa:te ukui kapiyama: keda:hanamiha; iba:te olowabeletihua:go emedenama: Pa:lisi kapiyuimipa:godolo hiliyonomo tutumate pola:nama; iba:te komo tutumu Godokono Bukane uwatiya: ba:gala komo tutumu ibi ha:kiya ibino ukui mabuni uwatiya: Ba:bema: iba:te ba:bi tutumu hiliyonomo uwatete hidonomamo papamila:hanama; ba:gala puya:te atu tutumu uwateheno Pa:lisi kapiyuimipa:te ibi kubapima: ga:lanakuya: Sa:diyusi kapiyuimipino komo hiya:la. Iba:te ha:kiya ibi Godoko ta:matapima: ga:lanakuya; huiyatiya ibino kateneno ubilo wapata:lamenama; ba:bema: iba:te Pa:lisi kapiyuimipino hiliyonomo tutumamo kapapamila:hanamiha:

* **3:7** Ma:t 12:34; 23:33 * **3:9** Yon 8:33,39; Lom 4:12 * **3:10** Ma:t 7:19; Luk 13:6-9

* **3:11** Yon 1:26-27,33; Oel 1:5

¹⁵Huiyatiya Ya:suti ebetamo na:goiya, “Modobola a kododima:nema, mabu Godokono tuputupu gabodo tolame ipuwalo ebete a hiliyonomo komo ododilima: da:kiyaa:menakomene, ale ubiha:ma: a:keda:hanakama:.”

Ba:ba tetelo Yonete Ya:sukunu tabamo papamiwatate ba:bo ododiya:.
¹⁶Ba:bene Ya:suti beyane ba podolo, ba:ba tetenomolo Godote ebeno Hunu Haba a:hiya:midutalo ba:bo umiya, ba:gala ebete eta komo ba:ma ka:na kumiya, Godokono Gobogobo gimai hola keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na pihitigate ebetamo dito pemediya:.* ¹⁷Ba:ba tetelo tabote Hunu Habane ba:ma ka:na pihitiguya, “Ba:moe ba: naeno kapiya Gudunomola. Na ebetamo na:kalakalutamo.”*

Saitanate Ya:suku Kuba Gabamo Kemogabuimima: Ebetamo

Duluhukuya:

Mak 1:12-13; Luk 4:1-13

4 ¹Ba:bene Godokono Gobogobote Ya:suku dito hopamo na:magatuya, mabu ebe ubila Saitanatamo tete ba:bolo nikamete, ebete Ya:suku kuba gabamo kemogabuimima:.* ²Ba:bene dito hopolo 40 hegela ba nemede Ya:suti ba:be tete ga:ga:nomolo baa: kananakuiha, ba:bema: ebete baa:ma: kape komo ba:bo iya:tawuya:.*

³Ba:bene Saitanate ebetamo uluhukuti ebe na:goemiya, “Ama: Godokono hibi Guduma: deda:na, ba:moi nakola baa:ma: na:midila:.”

⁴Ya:suti ebeno tabo ba huiya na:goiya, “Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na itana, ‘Lumagiti ba:moe hopoen baa: kapiyalo a:kaka:ka:namene, huiyatiya ebete Godokono hiliyonomo tabo komo da:nahamene hibirinomolo ba:ka:ka:namene.’”*

⁵Ba:bene Saitanate Ya:suku Godokono hido-talona haba Yelusalemamo magatate Godoko Adikumino Hiya: Genamoeno uba hunamo nadipiti ⁶ebe ba:bo negoemiya, “Ama: Godokono hibi Guduma: deda:na, ama: ha:kiya hakamo na:nepatega, mabu Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na itana,

‘Godote ebeno nopopi amia:no komoma: kopaelamema:ne, iyo, iba:te ibino kokotamo ama: kopelawema:na:ta, ba:bema: ama:le nakolalo nato a:kanukamidamena:ta.’”^d *

⁷Huiyatiya Ya:suti na:goiya, “Ao, nale ba:be kuba komo a:kododa:mo, mabu Godokono Bukalo eta tabo ba:ma ka:na itana,

^d 4.6 Saitanate da:goiya: ba:be tabo Godokono Bukalo hibirinomolo bitana, iyo, wadiyala ama: Sam Ohale Buka 91:11-12 numiya: Saitanako ba: konomo ha:da amihodawala, ba:bema: komo tetelo ebete Godokono hiya:hiya: tabo tawakalubino ukui mabamo wadahanako, huiyatiya ba:bi taboen hibi ipuwa ebete kahawakalilamenaha, iyo, ba:moe ba:be gabodo ebete ibi kuba gabamo emogabuilamenako, ebete Ya:sutamo ododima: dewageliya: ba:ba ka:na.

* 3:16 Yon 1:32 * 3:17 Ohale 2:7; Ais 42:1; Ma:t 12:18; 17:5; Luk 9:35

* 4:1 Yun 2:18; 4:15 * 4:2 Ikuli 34:28 * 4:4 Tutumu 8:3 * 4:6 Ohale 91:11-12

‘Hopo lumagiti Kodawa Godoko pawima: akewagela:la.’ Iyo, ba:be mabuma: hopo haba lumagiti ebena daedae ukuia:mo eta komo dododimini, ebete akemalagidolala: Godote ebena ka:ka: dito kopemula:mema:.”*

⁸ Ba:bene Saitanate Ya:suku eta hununomo hakamo magatate ba:moe hopo konomoeno hiya:hiya: koko hopo ba niya:tumiho, iba:te ba:bi hiliyonomo hopo ba:gala koko ilina bulameholiya. ⁹ Saitanate ebetamo na:goiya, “Ama: pupamo emedete na nadikunama, ba:bene nale ba:moi hiliyonomo komokomo amatamo kikamehoma:nemata.”

¹⁰ Huiyatiya Ya:suti ebetamo na:goiya, “Saitana, ama: nagodone na:toa! Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na itana, ‘Ama: amia:no Kodawa Godoko adikumilo ebe kapiyatamo na:papamiwatanakuya!’”*

¹¹ Ba:bene Saitanate Ya:suku miya:pate, huiyatiya Godokono nopopa:te pelamete ebe ba:bo pebuiya:minuya:.

Ya:suti Ebena Oko Da:tupuimiya:

Mak 1:14-15; Luk 4:14-15

¹² Ba:bene gabomana:te Yoneko du genamamo dihatiya, Ya:suti ba:be komo uliti ebete Ga:lili hopamo ba: dito tuya:.* ¹³ Ebete Nasalet haba miya:pate Kapeniyama habalo nemedenami, Kapeniyama haba ba: Ga:lili Bobo dodolo itanami, ba:moe bobo Sebulana ba:gala Na:patali ba:moi netewa gu tawakalubino hopo tamelo itanami. ¹⁴ Ba:moe komote uluhukuya: Godokono ukui hawakalimidawa Aisayate kebe tabo kolamagiya: ba:be tabote hibima: keda:ma:, iyo, ebete ya:lo tetelo ba:ma ka:na olamagiya:,

¹⁵ “Sebulana hoponapi ba:gala Na:patali hoponapi,
Ga:lili Bobamo tolame gabo tamelo demedehonama, la: ba:bi tawakalubilata.

Iyo, la: ba: Yodane Tuli hapuwagutilo da:pola:nama ba:bi tawakalubilata,
la:eno hopoen mahilo ba: Yuha: tawakalubino Ga:lilila.*

¹⁶ Puya:te du ipuwalo demedehona,
iba:te alo konomo kumima:na:,
iyo, puya:te hoe ipuwalo demedehona,
huiyatiya ka:ka: alote ibi ka:la:minalema:ne.”

¹⁷ Ba:ba tetelo Ya:suti Godokono tabo olamagi ba tupuimi na:goiya, “La:eno kubane ohobila:te ukui hiya:ma: na:midila:la:, mabu Godokono Ko Gawadalagima: eda: tete tatalila.”*

* 4:7 Tutumu 6:16 * 4:10 Tutumu 6:13 * 4:12 Ma:t 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20

* 4:15 Ais 9:1-2 * 4:17 Ma:t 3:2; 19:27

Ya:suti Daha Uwateholepi Netewa-netewa Duwatiya:*Mak 1:16-20; Luk 5:1-11*

¹⁸ Ba:bene Ya:suti Ga:lili Bobo dododo ba peto dubu netewa ba:bo nulamiya:, Saimonoko ebeno eta mahilo Pitatela ba:gala ebeno ekawi A:nduluku, ibi netewapi daha uwateholepila, iba:te daha kamahamo na:hutiya:. ¹⁹ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La: na na:ta:mahena:la:, ba:bene nale la: tawakalubi uwatepima: komidilima:nemata.” ²⁰ Ba:ba tetenomolo iba:te ibino kamahu miya:palette Ya:suku ba:bo ta:matuya:.

²¹ Ba:bene Ya:suti nanekela:mo gala katote Sebedikono gudu Ya:imesiko ba:gala ebeno ekawi Yoneko ba:bo kanulamiya:, iba:te ibino nabiwa:go bogelo emedehote kamahu bihiduilamitiya:. Ba:bene Ya:suti ibi netewapi da:ka:lamiya:, ²² ba:ba tetenomolo iba:te ibino boge ba:gala nabiwi miya:palette Ya:suku ba:bo ta:matuya:.

Ya:suti Godokono Heloamo Tawakalubi Hiliyonomo Dowalubilinakui*Luk 6:17-19*

²³ Ba:bene Ya:suti Ga:lili hopo konomodo da:petonakui, ba:ba tetelo ebete Yu tawakalubino hiya:hiya: baidi ibubulamehole genamalo ibi ba iya:tulame, Godote Ko Gawadalagima: deda:na ebete ba:be komoeno Hido Tabo iba:tamo ba:bo olamaginakui, ba:gala tawakalubi ipuwalo puya:te hiya:hiya: temetema:go demedehonama: ebete ibi hiliyonomo atumu akahiduilamenakui.*

²⁴ Ba:bene ba:ba tetelo Siliya hoponapi hiliyonomate atumu Ya:sukunu komo kulihote, iba:te ibino hiya:hiya: temetema:gopi ebetamo ba:bo magahelenakuya:. Ba:ma ka:na kuba gobogobagopi, ala: temetema:gopi, ape kodakoda temetema:gopi, ba:gala komo hiya:hiya: tawetawa:gopi hiliyonomate Ya:sutamo da:pelamenakui, ebete ibi ba:bo hiduilamenakui.* ²⁵ Ba: hibila, ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate Ya:sutamo hiya:hiya: hopone pelamiya:, iyo, iba:te Ga:lili hopone, Ta:ni Habahaboeni hopone, Yelusalema ko habane, Yudiya hopone, ba:gala Yodane Tuli hapuni hiya:hiya: pelameholete Ya:suku ba:bo ta:matuya:.*

Ya:suti Tawakalubi Iya:tulamema: Haka Hunamo Da:nodoluya:

5 ¹ Ba:bene ba:bi tawakalubi hiliyonomate Ya:sutamo da:pelamiya:, ebete ibi ulamete haka hunamo nodolote dito nemediya:. Ba:bema: ebe ta:matapi dubate pelamete ebe da:panataguma:diguya:, ² ebete ibi iya:tulame ba:bo tupuimiya:.

* 4:23 Ma:t 9:35; Mak 1:39; Oel 10:38 * 4:24 Mak 6:55 * 4:25 Mak 3:7-8

Godokono Hibi Kalakala Komo

Luk 6:20-23

- 3 Ya:suti iba:tamo na:goiya;
 “Puya:te ibi ha:kiya ibi hegehegema: ga:lalo
 Godoko ibino Kodawama: da:ga:lanaka,
 wadiyala iba:te na:kalakalahamina;
 mabu Godote Ko Gawadalagima: deda:na,
 ba:be hido haboenno komo ibinola!”
- 4 Ba:gala puya:te ba:ma tetelo temetema:go dihimina,
 wadiyala iba:te na:kalakalahamina;
 mabu Godote iba:tamo gelebadi kikalamema:ne!”
- 5 Ba:gala puya:te awagahaha:pima: deda:hana,
 wadiyala iba:te na:kalakalahamina;
 mabu Godote ba:moe hopo konomo iba:tamo kikalamema:ne!”
- 6 Ba:gala puya:te tuputupu emede komoma: da:kapimina,
 wadiyala iba:te na:kalakalahamina;
 mabu Godote ibino kape komo komodobuilamema:ne!”
- 7 Ba:gala puya:te malemale da:hawakalilamena,
 wadiyala iba:te na:kalakalahamina;
 mabu Godote iba:tamo ebeno malemale kohawakalimima:ne!
- 8 Ba:gala puya:te ibino tepo ipuwa hidamo dukulalena,
 wadiyala iba:te na:kalakalahamina;
 mabu iba:te Godokono holoholo kumima:na:!
- 9 Ba:gala puya:te maubahapa:tamo gelebadi dikalamena,
 wadiyala iba:te na:kalakalahamina;
 mabu Godote ibi ebeno gugudima: kogoema:ne!
- 10 Ba:gala puya:te tuputupu gabodo ba wapata:lamena
 ba:be mabuma: temeteme duwatanaka,
 wadiyala iba:te na:kalakalahamina;
 mabu Godote Ko Gawadalagima: deda:na,
 ba:be hido haboenno komo ibinola!”
- 11 “Ba:gala tawakaluba:te na mabuma: la: iduduputilamelo
 koko temeteme ba ikalame la: kubapima: da:ga:lanana, la: atumu
 na:kakalakalahala:!”^{*} 12 Iyo, la: konomamo na:kalakalahala: mabu
 galane tetelo la:le Godokono Hunu Habalo la:eno huiya kokonomo
 konuwatema:nemata. Numa:la:, dopamo tetelo demedenama: ba:bi
 kubapa:te atumu Godokono ukui hawakalimipa:tamo koko temeteme
 ba:ba ka:na kikalamenama:.”^{*}

* 5:3 Ais 57:15 * 5:4 Ais 61:2-3; Haw 7:17 * 5:5 Ohale 37:11 * 5:6 Ais 55:1-2

* 5:10 1Pit 3:14 * 5:11 1Pit 4:14 * 5:12 Oel 7:52

Solo Ba:gala Alo Ibino Komo*Mak 9:50; Luk 14:34-35*

¹³ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “La: ba: ba:moe hopoen solo golalata, huiyatiya la:eno solo golate dalatidimini, eta lumagiti gala soloma: a:kamida:mene. Ba:be solo ba: kubanomoma: eda:, ba:bema: tawakaluba:te gobogobamo hola:minalete natamo komikimoelema:na:.

¹⁴ “Ba:gala eta komo, la: ba: ba:moe hopo konomoen alolata, mabu hibila, haka hunulu ditana tawakaluba:te ba:be haba hidonomamo buminamena:.” ¹⁵ Iyo, lumagiti ebeno wuiki alo pa:titi bagolo ipuwamo a:kihata:mene huiyatiya ebete hawakala baha:mo kihatema:ne, ba:bene ba:be alote genama gulu demedena ba:bi tawakalubi hiliyonomo ka:la:minalema:ne.” ¹⁶ Ba: atu gabodo wadiyala la:eno alote komo tawakalubi na:la:minala:mene, ba:bene iba:te la:eno hidohido ododili komo ulamete la:eno Hunu Haboen Nabiwi komilimihoma:na:.”*

Godote Moseseko Ipuwado Tawakaluba:tamo**Dikalamiya: Ba:bi Tutumu Taboen Komo**

¹⁷ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “La: hidamo nemalagidolala:, Godote Moseseko ipuwado tawakaluba:tamo dikalamiya: ba:gala ebeno ukui hawakalimipa:te ebeno Bukamo da:miya:tiya:, nale ba:bi hidohido Tutumu Tabo gobogobamo miya:tema: kapiya:ha:. Ao, eba ka:naha:. Nale huiyatiya ba:bi Tutumu Taboen hibi komo hawakalimima: piya:mo.” ¹⁸ Na la:tamo hibi tabo begoemo. Ba:moe hopo ba:gala alomo ibino ilinate tete ga:ga:nomolo ba pola:na Godokono Tutumu Tabote atumu ba:kapola:namena:, ibi hiliyonomo ipuwalo eta deha:potonomo tabote a:kalatida:mene. Iyo, Godote kebe tabo komokomo ebeno Bukamo da:miya:tiya:, ba:bi komate tawakalubi biya:tulamenakomena: ebeno oko hiliyonomo upula:le kuitita:mo!” ¹⁹ Ba:bema: Godokono Tutumu Tabo hiliyonomo ipuwalo kebe lumagiti eta deha:potonomo tabo ubiha:ma: eda:te, ba:bene ebete komopi papamila:haha: komo diya:tulamemene, galane tetelo ebete Godokono Hunu Habalo deha:potonomoma: koneda:ma:ne. Huiyatiya kebe lumagiti Godokono Tutumu Tabo hiliyonomamo ba papamiwata komo tawakalubi atu komo ododilima: diya:tulamemene, ebete Godokono Hunu Habalo koma: koneda:ma:ne.” ²⁰ Ba:bema: nale la: begoelamemata, wadiyala la:le Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi ibino komo nemalagidolala:. Tawakaluba:te ibi tuputupupima: ga:lana, huiyatiya la:eno tuputupu emede komote ibino emede komo gogolohen la: Godokono Hunu Habamo a:kana:pa:la:hamata.”

* **5:14** Yon 8:12; 9:5 * **5:15** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 * **5:16** Epe 5:8-9; 1Pit 2:12

* **5:17** Lom 3:31 * **5:18** Luk 16:17; 21:33 * **5:19** Yai 2:10

Tawakalubino Mauba Komo

²¹ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Dopamo tetelo tawakaluba:te Godokono eta tutumu ba:ma ka:na diya:tulamenakui, la: uliya:mata. ‘Lumagi akanakapuma:la:. Pote eta lumagi danakapumimini, tawakalubino tabo anagilamelelamedawate ebetamo kuba huiya kikamema:ne.’” ²² Huiyatiya ba:ma tetelo nale eta tabo bekagoemo. Kebe lumagiti ebeno ekawitamo da:maubamene, tabo anagiya:midadawate ebetamo kuba huiya kikamema:ne, ba:gala kebe lumagiti ebeno ekawi diduduputimimini, Ka:nisolo dubate ebetamo kuba huiya kikamema:na:, ba:gala kebe lumagiti ebeno ekawi watohenoma: da:goemene, ba:be kuba mabuma: Godote ebe Koe Habamo konoemema:ne. * ²³ Ba:bema: ama: Godoko owatidoloenoma: hawa:goeno ilina patapatamo ba adahe ama: ukui hidamo ba:ma ka:na da:nelawemena:, ‘A:iye! Naeno ekawiti natamo na:maubana!’” ²⁴ wadiyala ba:ba tetelo ama: amia:no malemale ilina ba:bamo na:miya:patepuya:. Ama: dopamo tote amia:no ekawi negelebadimiti, ba:bene ama: gala kapete ba:be malemale ilina Godotamo ba:bo na:pikamiya:.

²⁵ “Ama:tamo da:maubana ba:be lumagiti ama: gabomani ko dubutamo da:magatamena:, la: ebetamo nuluhukuhino wadiyala ama: dopamo alaholodawago gelebadima: na:nediya:la:. Ama: ebe gelebadimihino, hibila, ebete ama: ko dubuino kokotamo konihatema:na:ta, ba:bene ko dubuti huiyatiya amia:no kuba anagiya:midamete ama: polisi dubutamo ba noeme, ama: du genamamo ba:bo kotoma:na:ta. ²⁶ Na ama:tamo hibi tabo begoemo, ama: du genama gulu ba nemede, gabomani dubuti kebako tete huiyama: ama: da:kiyamemena:, ama:le ba:bako kuba huiya modobotenomo modobotete habamo gala kakapema:na:ta, huiyatiya ama:le ba:be huiya modoboteheno a:kuluhukamena:ta.”

Kamena Pilo Komo

²⁷ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Tawakaluba:te Godokono eta tutumu ba:ma ka:na diya:tulamenakui, la: uliya:mata. ‘Eta lumagino kamena pilolo akalawa:la:.’” ²⁸ Huiyatiya ba:ma tetelo nale eta tabo bekagoemo. Kebe dubuti eta kamena umiti ubi ebetamo dihatemene, Godokono umi ipuwalo ebete ebeno tepo ipuwalo ba:be kuba ya:lo ododi. ²⁹ Ba:bema: amia:no tu hapu baiditi ama: kuba gabamo demogabuimina, ama: magubutiti gobogobamo na:da:na! Wadiyala amia:no baiditi ba:ma tetelo alatidi, kubala galane tetelo Godote amia:no ape konomo Koe Habamo a:da:na! * ³⁰ Ba:gala amia:no tu hapu kokotote ama: kuba gabamo demogabuimina,

* 5:21 Ikuli 20:13; Tutumu 5:17 * 5:22 1Yon 3:15 * 5:23 Mak 11:25

* 5:27 Ikuli 20:14; Tutumu 5:18 * 5:29 Ma:t 18:9; Mak 9:47

ama: itamidate gobogobamo na:da:na. Wadiyala amia:no kokotote ba:ma tetelo alatidi, kubala galane tetelo ama:le ape konomago Koe Habamo to!”*

Kamena Ibuki Komo

Ma:t 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18

³¹ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Ba:gala tawakaluba:te Godokono eta tutumu ba:ma ka:na iya:tulamenakuya, ‘Kebe dubuti ebeno ubiha: tetelo kamena dibukimini, kubaha:. Ebete ebe ibuki tabo pepamo miya:tete ebetamo ikamelo ba:bo konoemema:ne.’” ³² Huiyatiya ba:ma tetelo nale eta tabo bekagoemo. Eta dubuino kamenate eta dubago kuba ododihino, ba:bene ebeno awiti ebe ubiha:ma: eda:te dito dibukimini, ba:be dubuti ko kuba kododima:ne, ba:bene ebete Godogodone kuba huiya hibilo kolawema:ne. Mabu ebeno kuba ododi komodo ebeno kamenate ba to eta dubu da:nelawemene, Godokono umi ipuwalo ibi netewapino ododi komote ba: pilo komoma: keda:ma:ne.”*

Godokono Holoholo Hapulu Tabo Hibinomolo Goe Komo

³³ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Dopamo tetelo tawakaluba:te Godokono eta tutumu ba:ma ka:na diya:tulamenakui, la: uliya:mata. ‘Ama:le Godokono mahilamo kebe tabo dolamagihomena: ba:bi tabo hiliyonomo hibinomolo nododiliya:.’” ³⁴ Huiyatiya ba:ma tetelo nale eta tabo bekagoemo. Ama:le komopa:tamo hibinomo tabo goema: dewagelemena:, iba:te amia:no tabo hibima: komidima: ama:le Godokono Hunu Haboenno mahilo akaka:ma:la:, mabu ba:be Haba talonama: eda:na, ba: Godokono emede bahila. * ³⁵ Ba:gala ba:moe hopo haboenno mahilo akaka:ma:la:, mabu ba:moe hopo atumu talonama: eda:na, ba: Godokono nato a:puti bahila. Ba:gala atumu Yelusalema ko haboenno mahilo akaka:ma:la:, mabu ebe ba: aeno Ko Gawadalagi Godokono habala. * ³⁶ Ba:gala amia:no tabo ulidawate amia:no tabo hibima: komidima:, ama:le amia:no mahilo akaka:ma:la: mabu ama: kodawaha:, iyo, ama:godolo helo kitanaha: amia:no kapiya kilikili hinibo keyakeyama: midi. ³⁷ Wadiyala ama: huiyatiya amia:no tabo olamagi ipuwalo eta ilinoeno mahilo ka:mihino tabo hibilo ba:ma ka:na na:goyia:, ‘Iyo, na kododima:nemo,’ ba:gala keba tetelo ama: eta komo ododi modoboha:ma: deda:mena:, wadiyala ama: eta hibi tabo ba:ma ka:na na:goyia:, ‘Ao, na a:kododa:mo.’ A:iye! Komopa:te amia:no tabo hibima: komidima: ama:le amia:no tabo heluimima: eta tabo akagaa:la:, mabu ba:bako tabo olamagi komote Saitanagodone kopema:ne.”

* 5:30 Ma:t 18:8; Mak 9:43 * 5:31 Tutumu 24:1-4; Mak 10:4 * 5:32 1Kol 7:10-11

* 5:33 Ikuli 20:7; Hawi 19:12; Nabas 30:2; Tutumu 23:21

* 5:34 Ais 66:1; Yai 5:12; Ma:t 23:22 * 5:35 Ohale 48:2; Ais 66:1

Ama:tamo Kuba Dododinako Ba:be Lumagitamo Kuba Akododa:la:

Luk 6:29-30

³⁸ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Tawakaluba:te Godokono eta tutumu ba:ma ka:na diya:tulamenakui, la: uliya:mata. ‘Eta lumagiti amia:no baidi da:kubahimimini, ama: huiyatiya ebeno baidi kokubahimimima:na:ta. Ba:gala eta lumagiti amia:no lalo da:wakaa:midalemene ama: atumu ebeno lalo kowakaa:midalemema:na:ta.’” ³⁹ Huiyatiya ba:ma tetelo nale eta tabo bekagoemo. Pote ama:tamo kuba dododinako ebe akaduhima:la:, ba:ma ka:na ebete ama: tu hapu tatakolo danagalimimina:, wadiyala ama: pele hapu ebetamo na:kikamiya:. ⁴⁰ Ba:gala kebe lumagiti amia:no atuino ilina lawema: ubi ihatelo ama: tabo anagiya:mida habamo magatama: da:goemene, wadiyala ebetamo dito nikamiya: ba:gala ba:be atu tetelo amia:no sete ilina akamawada:la:, ama:le ebetamo malemalelo dito na:kikamiya:. ⁴¹ Ba:gala eta gabomani dubuti ebeno ilina kapiya kilomita tatalidopamo agatamema: ama: da:goememena:, wadiyala ama: kalakalago ebeno ilina netewa kilomita muhuludopamo aguti eba:go na:tuya:. ⁴² Ba:gala kebe lumagiti amia:no eta ilinama: ama: da:toemehomena:, wadiyala ama: ebetamo malemalelo nikamiya:. Iyo, etate eta tetelo ama:godone ilina lawete gala ama:tamo ikamema: da:kagoemene, wadiyala ama:le ebe nowalubiya:.”

La:go Alaholohopi Malemalelo Emalagidole Komo

Luk 6:27-28,32-36

⁴³ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Tawakaluba:te ba:ma ka:na diya:tulamenakui, la: uliya:mata. ‘Ama: amia:no hopodalagi malemalelo nemalagidolona, huiyatiya pote ama:go dalaholona ama:le ba:bako lumagitamo mauba kubaha.’” ⁴⁴ Huiyatiya ba:ma tetelo nale eta tabo bekagoemo. La:tamo dalaholohona, wadiyala la: ibi malemalelo nemalagidolenala:, ba:gala la:tamo temeteme dikalamena ibi Godotamo na:wadiya:paa:latelenakuya:la: ebete ibi hidamo kowalubilinama:. ⁴⁵ Ba:mako ododi komodo la: Hunu Haboeni Nabiwino gugudima: beda:hanamata, mabu ebete ebeno hegeloeno alo ba:gala ebeno wegeloeno a:la:li kuba tawakalubi ba:gala tuputupu tawakalubi iba:tamo kapimilo pikalamenako. * ⁴⁶ Puya:te la: malemalelo demalagidolena, la: ba:bi tawakalubi kapiya demalagidolenama la:eno ukui keba ka:nala:ka:? Ba:be mabuma: Godote la:tamo hido huiya ba:kikalametamena:? Ao, mabu mani pilolo uwatepa:te atumu ibino mabulubi kapiya

* 5:38 Ikuli 21:24; Hawi 24:20; Tutumu 19:21 * 5:43 Hawi 19:18

* 5:45 Ikuli 23:4-5; Luk 23:34; Oel 7:60; Lom 12:14,20

emalagidolenaka! ⁴⁷Ba:gala la: la:eno tawakalubi kapiyatamo hidohido komo dododilinama la:eno ukui keba ka:nala:ka? La: ba:bi hidohido ododili ipuwado komo tawakalubi ba:ka:gogoleoma? Ao, mabu hibima: midiha:pa:te atumu ibino tawakalubi kapiyatamo hidohido komo ododilinaka! ⁴⁸Ba:bema: la:eno ododili ipuwalo hidonomamo nemedeniya:la:, la:eno Hunu Haboeni Nabiwi keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na, mabu ebegodolo eta kapiya kuba kitanaha:.”*

**Tawakalubino Hidohido Ododili Komo Ba:gala
Awaepa:tamo Malemale Ilina Ikalame Komo**

6 ¹Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La: hidamo, hidohido komo ododili tetelo komopa:te la:eno hido komo umima: ibino holoholo hapulu akododila:la:. La: eba ka:na dewagelema la:eno Hunu Haboeni Nabiwiti la:tamo hido huiya a:kikalama:mena:ta. ” ²Ba:bema: malemale ilina awaepa:tamo ikalame tetelo komopa:te la:eno hido ododi komo umima: hawakala akododa:la:. Numa:la:, ma:lapila netewa tawakaluba:te baidi ibubulamehole genamalo ba:gala tawakalubino holoholo hapulu ibino malemale ilina diyamo konomago ikalamenaka komopa:te ibi komililameholema:. Ba:bema: na la:tamo hibi tabo begoemo, iba:te tawakalubino mililamehole ipuwalo ibino ko huiya ba: a:lawa:, Godogodone gala a:kuwata:mena:. ³Huiyatiya la:eno malemale ilina ikalame tetelo wadiyala la:le diya gabodo nododiya:la:, ba:ma ka:na la:eno eta hido mabulubiti akiya:tawala:, Godoko kapiyate niya:tawamene. ⁴Iyo, la: malemale ilina diya gabodo nikalamenakuya:la:, ba:bene la:eno Nabiwi Godote la:eno diya ododi komo umiti ebete ha:kiya la:tamo hido huiya bikalamenakomena:ta.”

**Godokoba: Tabo Ga:la Komo
*Luk 11:2-4***

⁵Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La:le Godokoba: tabo ga:la tetelo ma:lapila netewa tawakalubima: akeda:hala:. Iba:te baidi ibubulamehole genamalo ba:gala tawakalubino holoholo hapulu utitatate tabo madodo hunamo wadiya:paa:latelelo Godotamo ba:bo ga:lanaka, mabu ibi ubila tawakaluba:te ibino ga:la komo kulilatelema:. Ba:bema: na la:tamo hibi tabo begoemo, iba:te tawakalubino mililamehole ipuwalo ibino ko huiya ba: a:lawa:, Godogodone gala a:kuwata:mena:.” ⁶Huiyatiya ama:le Godokoba: tabo da:ga:lama, wadiyala ama: genamamo nodolote gigiho na:pekalapiluya:. Ba:bene ama:le amia:no Nabiwa:go diya gabodo tabo ba ga:la, ama:le ebe a:kuma:mena:ta, huiyatiya ebete amia:no diya ododi komo umiti ama:tamo hido huiya ba:bo kikamema:nata.

* 5:48 Hawi 19:2; Tutumu 18:13 * 6:1 Ma:t 23:5 * 6:5 Ma:t 23:5; Luk 18:10-14

7“Ba:bema: ama:le Godokoba: tabo ga:la tetelo, ama: Godoko iya:tawaha: lumagima: akeda:la:. Numa:la:, ba:bako lumagiti Godoko toemeho tetelo ba:ma ka:na emalagidolonako, ‘Nale atu toetoe tabo hiliyo teta:mo dolamaginakomo, ba:bema: Godote naeno tabo hibinomolo kulima:ne.’” 8Huiyatiya la: ba:bako lumagima: akeda:hala:, mabu la:le la:eno modoboha: komokomoma: Godoko ga:lameheno ebete ya:lo iya:tawanako.” 9Ba:bema: la: Godotamo toetoe tabo ba:ma ka:na na:ga:lanakuya:la:,

‘Aeno Hunu Haboeni Nabiwi,

wadiyala amia:no talona mahilo tawakaluba:te nadipata:mena:,

10 ba:gala wadiyala ama:le Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komote na:hawakalamene.

Hibila, ama:le amia:no ubi keba ka:na ka:miya:teona

Hunu Habalo ba:ba ka:na bododilinakomena:ta,

ba:bema: wadiyala ama: hopo habalo

amia:no ubi komokomo atumu na:kododilinakuya:.”

11 Ba:gala wadiyala ama: ba:moe kapiya hegeloeno baa: atamo modobolo nikaa:ma:.

12 Ba:gala komopa:te atamo kuba dododilina,

ale ba:bi kuba egebolelamete kadodoholelamema:nema:,

ba:bema: wadiyala ama: atumu

aeno kuba egeboleamete nadodoholea:ma:.”

13 Ba:gala Saitanakono kuba gabamo emogabuimi ipuwalo

ama:le huiyatiya a ba owalubi

amia:no hido gabodo na:magatoenakuya:,

iyoy, ebena kuba ododi ipuwane

aeno ka:ka: na:mula:lea:ma:,

mabu amia:no Ko Gawadalagi komo,

ba:gala helo konomo,

ba:gala awagaha komo

emedena emedena tetelo ama:godolo ba:pola:namenana:.

Ba:ba:la.”^e *

14 Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “Komopa:te kuba la:tamo dododili, la:le ibino kuba dadodoholelamema la:eno Hunu Haboeni Nabiwiti atumu la:eno kuba egebolelamete kadodoholelamema:na:ta,”

15 huiyatiya la:le komopino kuba adodolelameheno, la:eno Hunu Haboeni Nabiwiti atumu la:eno kuba egebolelamete a:kadodoholelama:mena:ta.”

^e 6.13 Ma:t 6:13b komoeno tabo Ma:tiyuti bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebena buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

* 6:7 1Gaw 18:26-29 * 6:8 Ma:t 6:32 * 6:10 Luk 22:42 * 6:12 Ma:t 6:14-15; 18:21-35

* 6:13 Luk 22:40; Ya:i 1:13; Yon 17:15; 2Tes 3:3 * 6:14 Mak 11:25-26

Godokono Oko Owatima: Baa: Nahaheno Pola:na Komo

¹⁶ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La:le Godokono oko owatima: baa: nahaheno da:pola:nama, ma:lapila netewa tawakalubima: akeda:hala:. Iba:te baa: nahaheno pola:na tetelo ibino dopo menemenema: eda:halamenaka, mabu ibi ubila tawakaluba:te ibino baa: nahaha: komo kumilamema:. Ba:bema: na la:tamo hibi tabo begoemo, iba:te tawakalubino mililamehole ipuwalo ibino ko huiya ba: a:lawa:, Godogodone gala a:kuwata:mena:.” ¹⁷ Huiyatiya amia:no baa: naheno luta tetelo wadiyala ama: ba:be komo diya gabodo nododinakuya:. Ba:bema: ama: baa: kapete umihino, ama:le kalakalago demedena ama: ba: ba:ba ka:na na:lutiya:, ama:le amia:no hinibo a:higiliwadolete amia:no holoholo hidamo kukulama:na:ta. ¹⁸ Ba:bene tawakaluba:te a:kiya:tawahamena: ama:le baa: naheno da:luta, Nabiwi Godoko kapiyate kiya:tawama:ne. Ama:le ebe a:kuma:mena:ta, huiyatiya ebete amia:no diya ododi komo umiti ama:tamo hido huiya ba:bo kikamema:na:ta.”

Godokono Hunu Habalo Ilina Dogodoguilaame Komo

Luk 12:33-34

¹⁹ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La: ba:moe hopolo ilina akadogodoguilaamenala:, mabu ba:moe hopolo hidohido kaliko unawa:te a:kubahilamenaka ba:gala auli ilina hakate atumu a:kakubahilamenaka. Iyo, ba: hibila, pilo tawakaluba:te genama guamo pogomote la:eno komo ilina dito kopekubahilamema:na:.” ²⁰ Ba:bema: wadiyala la: Godokono Hunu Habalo la:eno ilina na:dogodoguilaamenala:, mabu ba:bolo unawa:te ilina a:kanala:la:, ba:gala hakate ilina a:kakubahilama:le, ba:gala pilo tawakaluba:te genama guamo ogomote la:eno ilina a:kuwata:mena:.” ²¹ La: hidamo! La:eno ilinate kebolo da:pola:namena: la:eno tepo ipuwoeno ukui atumu ba:bolo konepola:nama:na:.”

Apeno Alo Komo

Luk 11:34-36

²² Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Lumagino apeno alo ba: ebeno baidila. Ba:bema: amia:no baiditi hidamo da:la:minalemene amia:no tepo ipuwoeno alote atumu hidonomamo kaka:la:minama:ne, ²³ huiyatiya baiditi hidamo a:la:minalehenno amia:no apete du ipuwalo kitanama:ne. Ba:bema: ama: hidamo, amia:no tepo ipuwoeno alote da:dumini, ba:be du komo bada konomola:ka:!”

* 6:16 Ais 58:5-9 * 6:19 Yai 5:1-3 * 6:20 Ma:t 19:21; Luk 18:22

Godoko Ba:gala Mani Ibino Komo*Luk 16:13*

24 “Ba:gala ba:moe ba: eta komola, lumagiti netewa gawadubatamo okodawama: eda: modoboha:. Ebete ba:ba ka:na dewagelemene etatamo ba maubana eta malemalelo bemalagidolonamene, ba:gala ebe etatamo ba utina eta ubiha:ma: beda:namene. Ba:bema: ama: ba: atumu, Godotamo ba:gala manitamo kapiya tetelo papamiwata modoboha:.”

Godoko Hibima: Midi Komo*Luk 12:22-31*

25 Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Nale la: begoelamemata, la:eno emedehe komokomoma: aka-ukuibilibilihonala:, iyo, la:le naha ilina, niho ilina, ba:gala pupulino ilina uwatema: koamo akemalagidola:la:, mabu naha ilina ba:gala pupulino ilina iba:te kokoma: keda:hanaha:. Naha ilinate lumagitamo hibi ka:ka: ba:kikamemene? Ao, a:kikama:mene, ba:gala pupulino ilinate atumu ebeno ape emedena tetelo a:kowalubinamene.” * 26 Ba:bema: la: holaholoeno komo nemalagidolala:, iba:te pali ilina a:kamihala: ba:gala iba:te pelamete nahoeno kikipo a:kapetapihala:, iyo, ibino pali ilina miya:teno genama puliyala, huiyatiya la:eno Hunu Haboeni Nabiwiti iba:tamo baa: modobolo ikalamenako. Numa:la:, Godokono malemale hibilo bitana holaholatamo, huiyatiya la:tamo keba ka:na kitana? Ba: hibila, ebeno malemale la:tamo konomoma: eda:te emedena emedena tetelo bitanamene!” * 27 Ba:bema: la: ukui bilibilima: akeda:hala:. Lumagiti ebe ha:kiya ebeno hoe tete eta hegelamo keba ka:na na:kihatemene, ba:gala ebete ebeno ka:ka: keba ka:na na:ka:ga:gima:tepamene? Gabo puliyala, kitanaha:.

28 “Ba:bema: mabu keka: la: pupulino ilinama: ukui bilibilima: deda:hanama? La: hopoeni haiyaino komo nemalagidolala:, iba:te oko a:kowata:la: ba:gala pupulino ilina a:kododila:la:. 29 Nale la: begoelamemata, Ko Gawadalagi Solomonote dogodogodawanomoma: eda:nami, huiyatiya ebete hidohido tita:goeni ilina da:pupulinakui, ba:bi kalikoeno titi ba:moe hopoeni haiyaino hido komote na:gogolena.” * 30 Numa:la:, ba:moe hopoeni hemate ka:lo napepehuta, dumutu tawakaluba:te koa:mo kiya:hekema:na:, huiyatiya Godote ba:bi nonoka ilina tita:goenoma: midilina, ba:bema: ebete atumu la:tamo pupulino ilina modobolo bikalamenakomena:ta. La: ba:moe komo hidamo iya:tawahaheno la:eno hibima: midi komo Godotamo kokoha:!

31 “Ba:bema: la:le ukui bilibilima: eda:halo ba:ma ka:na akaga:lanakala:, ‘A bada na:ka:nahama:, ba:gala a bada na:ka:nihoma:, ba:gala a bada

* 6:25 Pil 4:6; 1Tim 6:6-8; 1Pit 5:7 * 6:26 Ma:t 10:29-31; Luk 12:6-7

* 6:29 1Gaw 10:4-7

na:ka:pupulima:?’ ³² Hibima: midiha:pa:te ba:moi ilina ukui bilibila:go oholena, la: huiyatiya eba ka:na akewagelenala:, mabu ba:bi ilina la:godolo modobolo pola:naheno la:eno Hunu Haboeni Nabiwiti ya:lo iya:tawanako. * ³³ Ba:bema: la: la:eno Ko Gawadalagi Godotamo papamila:lo ebeno tuputupu emede komo dopamo nohowada:la:, ba:bene la:eno modoboha: tetelo ebete la:eno komokomo ulamelelamete la:tamo modobolo bikalameholenakomena:ta. * ³⁴ Ba:bema: la: dumutu hegeloeno komoma: ukui bilibilima: akeda:hala: mabu ba:be hegeloeno komote ha:kiya kopuluhukuma:ne. Ka:lo hegeloeno da:pola:na ba:bi hiya:hiya: komo nemalagidola:la:, huiyatiya eta hegeloeno kuba komate pikulihino dopamo tole komote la:tamo akapa:la:.”

Tawakalubino Komokomo Anagilamelelame Komo

Luk 6:37-38,41-42

7 ¹ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Komo tawakalubino kuba ododili komoma: la:le ibi kubapima: tiyolo akaka:lama:la:, ba:bene Godote la: kubapima: a:kaka:lama:mena:ta, * ² mabu la:le tawakalubino komo keba ka:na danagilamelelamema, Godote ba: ba:ba ka:na la:eno komo kanagilamelelamema:na:ta, ba:gala la: komopa:tamo keba ka:na dododilinakoma, ba:ba ka:na Godote la:tamo atumu ba:kododilinakomene. * ³ Keka: mabu amia:no ekawino baidilo puhulu deha:poto umilo huiyatiya amia:no baidilo ditana ba:be ko keha tete kuminaha:? ⁴ Ba:gala bada mabuma: amia:no ekawitamo ba:ma ka:na da:goita, ‘Wadiyala amia:no baidilo ditana ba:be puhulu deha:poto nale kolawemema:nemata,’ huiyatiya amia:no baidilo ditana ba:be ko keha tete ama: kalawenaha:? ⁵ A:iye! Ama: ma:lapila netewa lumagilata! Wadiyala ama: dopamo amia:no baidilo ditana ba:be keha lawete, ama:le galane hidamo gahimiti amia:no ekawino baidilo ditana ba:be puhulu deha:poto ba:bo kolawemema:na:ta.

⁶ “Ba:gala ba:moe ba: eta komola, la:le Godokono talona ilina gagagahatamo akikalama:la:. La: ba:ba ka:na dewagelema, diyala, iba:te la:tamo ohobila:te la: kubanomamo da: aloholetamena:, ba:gala la:eno hidohido mani goegoa:tamo akikalama:la:, iba:te ba:bi ilina natamo mikimoelete dito miya:paledemena:.”

Modoboha: Tetelo Godoko Toemeho Komo

Luk 11:9-13

⁷ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La: Godoko na:toemehala:, ebete la:tamo kikalame:na:ta. Iyo, la: ebeno hido komo nohowada:la:,

* **6:32** Ma:t 6:8 * **6:33** 1Gaw 3:13-14; Ohale 37:4,25; Lom 14:17

* **7:1** Lom 2:1; 1Kol 4:5; Yai 4:11-12 * **7:2** Mak 4:24

la:le kumima:nemata, ba:gala gigiho nanakama:la:, ebete la:tamo ka:hiya:midama:ne.* ⁸Numa:la:, puya:te Godoko da:toemehonaka, iba:te ebegodone kolawema:na:, ba:gala puya:te ebeno hido komo dohowadinaka iba:te kumima:na:, ba:gala puya:te gigiho danakaminaka ebete iba:tamo ka:hiya:midama:ne.* ⁹La: ipuwalo kebe dubu ebeno guduti ebe baa:ma: da:toemehomene, huiyatiya ebetamo nakola ba:kikamemene? ¹⁰Ba:gala ba:be guduti ama: dahama: da:toemehomena:, ama: huiyatiya ebetamo bu kalu ba:kikameomena:? ¹¹Numa:la:, la: hidohido tawakalubiha: huiyatiya la: iya:tawahala la:eno guguda:tamo hidohido baa: ikalamema:, ba:bema: la:eno Hunu Haboen Nabiwiti atumu iya:tawanomola hidohido komo tawakaluba:tamo ikalamema:, puya:te ebe da:toemehonaka iba:tamo kikalamema:ne.*

¹²“Ba:bema: tawakaluba:te la:tamo bada komo ododima: la:le ubi dihatenakoma, la: komopa:tamo ba: ba:ba ka:na nododinakuya:la:, mabu Godote ebeno Tutumu Tabo Moseseko ipuwado tawakaluba:tamo dikalamiya: ba:gala ebeno ukui hawakalimipa:te ebeno Bukamo da:miya:tiya:, ba:bi koko taboen ipuwa kapiya ba: ba:ma ka:nala, la: komopa:tamo malemale komo na:hawakaliminakuya:la:.”*

Tutuwa Gigihoeno Komo

Luk 13:24

¹³Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La: tutuwa gigihodo na:pa:la:hala:, mabu Koe Habamo da:na:pa:la:hanaka ba:be gigiho konomola, gabo kodakodaha:. Tawakalubi hiliyonomate ba:bana na:pa:la:hate ba:be gabodo tolamena. ¹⁴Huiyatiya Godokono Ka:ka: Habamo da:na:pa:la:hanaka ba:be gigiho tutuwanomola, gabo kodakodala. Tawakalubi kapiyakapiyate ba:be gigiho numiti ba:bana tolamena.”

Keha Ba:gala Ebeno Gao

Luk 6:43-44; 13:25-27

¹⁵Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La:le Godokono mahilamo ha:da tabo olamagimipi hidamo nulama:la:. Iba:te gelebadihole sipi-goegoeno tama pupuliti la:tamo ba:bo pelamenaka, huiyatiya ibino tepo ipuwalo ibi helohelo gahagaha keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala.* ¹⁶La: ibino ododili komokomo hidamo nulamelelamiya:la:. Lumagiti hidohido gala:ipi gao olagoeno kehalo a:kanulama:mene, ba:gala ebete olagoeno kehamo tote anahu kehoeno gao a:kanetapihamene.* ¹⁷Numa:la:, hidohido kehalo hidohido gaote konolohoma:na:, ba:gala kuba kehalo ba: kuba gaote

* 7:7 Mak 11:24; Yon 14:13; 15:7; 16:23-24 * 7:8 1Yon 3:22; 5:14-15 * 7:11 Yai 1:17

* 7:12 Ma:t 22:39-40; Luk 6:31; Lom 13:8-10 * 7:15 Ma:t 24:24; Oel 20:29; 2Pit 2:1

* 7:16 Gal 5:19-22; Yai 3:12

konolohoma:na:. ¹⁸Iyo, hido kehalo kuba gaote a:kanolohamena:, ba:gala kuba kehalo hidohido gaote a:kanolohamena:, ¹⁹ba:bema: hibila, hidohido gao nolohoha: keha tawakaluba:te luhuti koa:mo kiya:hekema:na:. *

²⁰Ba:bema: la: ha:da tabo olamagimipino ododili komokomo ba ulame la:le ibino noloho komamo ibino hibi komo ba:bo kiya:tawahama:nemata. *

²¹“Numa:la:, puya:te na Kodawama: dito da:ka:naminaka huiyatiya hibi komo puliyala, ba:bi tawakaluba:te Godokono Hunu Habamo a:kana:pa:la:hamena:. Huiyatiya puya:te naeno Nabiwino ubi komamo da:papamila:halena, ibi kapiyate ebeno Hunu Habamo kona:pa:la:hama:na:. * ²²Ba:bema: Godokono Ko Hegelalo komopa:te natamo ba:ma ka:na koga:lama:na:, ‘Kodawa, Kodawa! Ale amia:no mahilamo Godokono tabo olamagiminakuima:, ba:gala amia:no mahilamo kuba gobogobo oelamenakuima:, ba:gala atumu ale komo hanohano komo ododilinuima:.’ ²³Huiyatiya nale iba:tamo kogoema:nemo, ‘Na iya:tawaha: la:eno komo. La: kuba ododilipilata, nagodone na:tolama:la:!’”*

Genama Netewa Etemotepino Komo

Luk 6:47-49

²⁴Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Kebe lumagiti naeno tabo ulihote ba:bi komokomo dododilimini, ebe hido mulu ukui lumagila. Ebete ebeno genama kodakoda haka hunamo detiya:, ba:be dubu keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. ²⁵Ba:ba tetelo wegolate duya: beyate ba:bo odoluya:, ba:bene konomo gogote pete genama da:pemida:miya: genamate kakaguya:ha: mabu ebete hido hakamo etiya:. ²⁶Huiyatiya kebe lumagiti naeno tabo ulihote ododilihino, ebe ba: daedae ukui lumagila. Ebete ebeno genama kulili hakamo detiya: ba:be dubu huiyala. ²⁷Ba:ba tetelo wegolate duya: beyate ba:bo odoluya:, ba:bene konomo gogote pete genama da:pemida:miya: genamate kagate kubanomoma: ba:bo ediya:. O olalati bada konomola:ka:!”

Tabo Ulihopa:te Ya:suku Mabuma: Da:hanohanohuya:

²⁸Ba:bene Ya:suti ba:moi komokomo olamagi da:wibuya: ebeno tabo ulihopi hiliyonomate na:hanohanohutiya:, ²⁹mabu ebete Godokono heloamo iya:tulamitiya:, huiyatiya ebe ibino Godokono Tutumu iya:tulamepi huiyaha:.*

Ya:suti Kuitikuita:goeno Dubu Da:hiduimiya:

Mak 1:40-45; Luk 5:12-16

8 ¹Ba:ba tetelo Ya:suti haka hununi da:pihitiguya: komo tawakalubi hiliyonomate ebe anataguma:talo ba:bo tolamiya:.

* **7:19** Ma:t 3:10; Luk 3:9; Yon 15:6 * **7:20** Ma:t 12:33 * **7:21** Luk 6:46; Ya:i 1:25

* **7:23** Ohale 6:8; 2Tim 2:19 * **7:29** Mak 1:22; Luk 4:32

²Ba:bene kuitikuia:goeno dubuti ebetamo pete ebeno pupamo pemedete na:pegoiya:, “Kodawa, amia:no ubi ditama:na, ama:le na kohiduinamema:na:ta.”

³Ya:suti ebeno kokoto hogaminate ebe ba ologi ebetamo na:goiya:, “Na ubila, ama: na:hida!” ba:bema: ba:ba tetenomolo kuitikuiti temetemetete ebegodone da:wibuya: ebete ba:bo hiduya:. ⁴Ba:bene Ya:suti ebetamo eta tabo ba:ma ka:na kagoiya:, “Ama: naeno komoma: tawakalubi akanikiyalama:la. Wadiyala ama: huiyatiya ba:moe tetenomolo tote amia:no ape Godotamo hawa:goeno ikamehodawatamo na:nemutuimiya:, ba:bene hawa:goeno malemale ilina Godotamo akona:nikamiya:, Mosesete dolamagiya: ba:ba ka:na. Ba:be komote tawakalubi kiya:tulamema:ne amia:no temetemetete a:wibui.”*

Ya:suti Alaholohodawa Gawadalagino Okodawa Da:hiduimiya:

Luk 7:1-10

⁵Ba:bene Ya:suti Kapeniyama habamo da:tuya: Lomanapino eta alaholohodawa gawadalagiti ebetamo pete ebe petoemeholo na:pegoemiya:, ⁶“Kodawa, naeno okodawa genamalo ko tawetawa:go watita, ebe ape kodakoda temetemetete umita.”

⁷Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Wadiyala, na pete ebe kopihiduimima:nemo.”

⁸Alaholohodawa gawadalagiti tabo ba huiya na:goiya:, “Ao, Kodawa, eba ka:naha:. Na hido lumagiha: ama:le naeno genamamo pa:pa:gama:. Huiyatiya na niya:tawutamo, ama:le genamamo peheno tabo dito da:goemena:, naeno okodawate hibinomolo kohidoma:ne. ⁹Mabu na atumu alaholohopino koko gawadubuino hopodawama: ba eda:na ibino tabamo a:papamiwatanakomo, ba:gala atu tetelo naeno alaholohopa:te naeno umi ipuwalo pola:na. Ibi ipuwalo nale eta da:kiyamemo, ‘Ama: na:toa!’ ebete ba:bo kotoma:ne. Ba:gala eta da:kakiyamemo, ‘Ama: na:pa:!’ ebete ba:bo kopema:ne. Atumu nale naeno huiyaha: okodawa da:kiyamemo, ‘Ama: ba:moe komo nododa:!’ ebete ba:be komo kododima:ne. Ba:bema: Kodawa, wadiyala ama: tabote na:gaa: naeno okodawate kohidoma:.”

¹⁰Ya:suti ba:be tabo duliya: ebete na:la:wiya:, ba:bema: ebe da:ta:matutiya: ba:bi tawakaluba:tamo na:goiya:, “Na la:tamo hibinomolo goemo, na Isalaela tawakalubi hiliyonomo ipuwalo ba:mako lumagino hibima: midi komo a:kuma:lemo! ¹¹Na la:tamo goemo, hiliyonomo tawakaluba:te ba:moe hopo konomoeno hapuhapuni pelameholete, iba:te A:ibalahamako, Aisa:keko, ba:gala Ya:ikoboko iba:go kapimilo Ko Gawadalagi Godokono poko habalo kopepola:nama:na:. * ¹²Huiyatiya

* 8:4 Hawi 14:1-32; Ma:t 9:30; Luk 17:14 * 8:11 Luk 13:29

komo la: Yu tawakalubi Godote la: du ipuwamo kopiya:hekema:na:ta, ba:be du ipuwalo la: lalo ba ikilame konomamo kihimima:nemata.”*

¹³Ba:bene Ya:suti alaholohodawa gawadalagitamo na:goiya; “Mabu ama:le na hibima: a:midina:ta, ba:bema: ama: tote amia:no okodawa na:numiya:, ebete a:hido.” Ba: hibila, ba:ba tetenomolo Ya:suti ba:be tabo ba goita okodawate ba:bo hiduya:.

Ya:suti Pitakono Moto Kakidubu Da:hiduimiya:

Mak 1:29-31; Luk 4:38-39

¹⁴Ba:ba tetelo Ya:suti Pitakono genama guamo nodolote ebeno moto kakidubu ba:bo numiya:, ebete ape koe tawetawa:go watitiya:. ¹⁵Ba:bene Ya:suti ba:be kamento kokoto dologimiya:, tawetawete ebegodone ba uluhuku ebete mahigate Ya:suku mabuma: baa: okalimi oko ba:bo tupuimiya:.

¹⁶Ba gapogapohona habaluba:te hiliyonomo kuba gobogobagopi Ya:sutamo ba:bo magaheleniya:, ba:bene ebete tabo olamagi kapiyamo kuba gobogobo iba:godone ba oelamena komo temetema:gopi hiliyonomo atumu ba:bo kahiduila:meniya:. ¹⁷Ba: hibila, Ya:suti ba:makomako hidohido komo tawakaluba:tamo ododilina:kui, Godokono ukui hawakalimidawa Aisayate da:goiya: ba:be tabote hibima: keda:ma:, iyo, ba:be dawate ya:lo tetelo tabo ba:ma ka:na goiya:, “Ebate aeno temeteme ba:gala tawetawe kuwatea:mema:ne.”*

Ukui Netewago Ya:suku Ta:mata Modoboha:

Luk 9:57-62

¹⁸Eta hegelo komo tawakalubi hiliyonomate Ya:suku danatagama:diguya:, ebete ba:be komo umiti ebe ta:matapi na:goelamiya:, “A bobo hapuamo kona:hiwaliya:.”

¹⁹Ba:ba tetelo Godokono Tutumu iya:tulamedawa etate pete ebetamo na:pegoiya:, “Iya:tulamedawa, ama: kebamo da:tomena:, nale ama: ba:bamo kota:matama:nemata.”

²⁰Huiyatiya Ya:suti ebeno tabo uliti na:goiya:, “Hiya:, ama: dopamo ba:moe eta komo hidamo nemalagidola. Tumu gahagahoeno laha bahi haka gugu ba:pola:lama:na ba:gala holaholate ibino genama etemotehonaka, huiyatiya na Tawakalubino Naniwi^f naeno wata bahi puliyala.”*

^f **8:20** Tawakalubino Naniwi ba: Ya:sukunu mahilo etala. Ebe ba: tawakalubi hiliyonomoeno Naniwila, atumu Godoko ba: aeno Nabiwila.

* **8:12** Ma:t 22:13; 25:30; Luk 13:28 * **8:17** Ais 53:4 * **8:20** 2Kol 8:9

²¹ Ba:bene eta ta:matadawate na:goiya:, “Kodawa, wadiyala na dopamo tote, naeno kadele nabiwiti da:hoemene, nale ebe bobamo nihatete na galane ama: kota:mahema:nemata.”*

²² Ya:suti ebetamo na:huiyuya:, “Ao, ama: ka:lonomo na na:ta:mahena:, huiyatiya wadiyala ha:laha tawakaluba:te ibi ha:kiya ibino ha:lahapi bobamo na:miya:ta:mena:.”

Ya:suti Gogo Da:tatabuiminiya:

Mak 4:35-41; Luk 8:22-25

²³ Ba:bene gapogapo tete ba tatalina Ya:suti boga:mo da:nihitiganiya: ebe ta:matapa:te eba:go kapimilo nepalaganiya:. ²⁴ Iba:te boga:mo ololonate da:tolameniya: ba:ba tetelo ko gogonomote ba pena koko gawiyate mahila:halenate boge guamo beya ba:bo pehaminahaniya:, huiyatiya Ya:suti boge gulu u bewataniya:.* ²⁵ Ba:bema: ta:matapa:te ebetamo pelamenate ebe ba pemodoetena ba:bo pega:lameniya:, “Kodawa, aeno ka:ka: na:mula:lea:ma:! A ba: koha:lahama:nema:!”

²⁶ Ya:suti huiyatiya na:goeniya:, “La: badama: ka:toletolehonama? La:eno hibima: midi komo hegehegenomola!” Ba:ba tetelo ebete mahiganate huhu ba:gala gawiya na:kiyahalameniya:, “La: na:tatabahala:!” ba:bene bobote tatabanomoma: ba: dito eda:niya:.*

²⁷ Ba:ba tetelo ibi hiliyonomate ba hanohanohona na:galandi:, “Moe kebako dubula:ka:? Huhu ba:gala gawiya iba:te ebeno tabo uliti a:papamila:!”

Ya:suti Gadala Habanapi Kuba Gobogobagopi Dubu Netewa

Da:hiduilamiya:

Mak 5:1-20; Luk 8:26-39

²⁸ Ba:bene eta hegelalo Ya:suti bobo hapuamo na:hiwate Gadala haboeno hopamo nuluhukuti, hakamo ba nodolo kuba gobogobagoeno dubu netewapa:te eba:go ba:bo paluguya:. Ba:bi dubu netewapa:te ha:laha tawakalubino bobo habalo emedenama: ba:gala ibi helohelonomola, ba:bema: tawakaluba:te ba:be gabodo wapata:lame koamo toletolehonama:. Ba: hibila, ba:be hopo tawakalubino komo ba:ma ka:nala, iba:te iya:ha:midale nakola haka ba aligili hiya:hiya: bobo ba:bo ododilinakuya: iba:te ibino ha:laha tawakalubi miya:tenoma:. ²⁹ Ba:moi dubu netewapa:te Ya:suku dumiya: ba:ba tetenomolo iba:te ga:ga:lo na:ga:luya:, “Ama: Godokono Gudulata! Ama: atamo bada komo na:kododiomena:? Godokono kuba huiya ikalame tete peheno, ama: dopamo a alukuima: ka:pa:wa?”*

* 8:21 1Gaw 19:20 * 8:24 Ohale 4:8 * 8:26 Ma:t 14:31; Ohale 89:9

* 8:29 Mak 1:24; Luk 4:41

³⁰ Ba:ba tetelo ibi tamelo dabihole goegoe hiliyonomate nala:go wapata:lamitiya:, ³¹ ba:bema: kuba gobogobagopi dubate Ya:suku toemeholo na:ga:luya:, “Ama: a ba:moi dubagodone oea:mema: ubi dihatita, wadiyala ama:le a goegoa:tamo noea:ma:.”

³² Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Na:tolama:la:!” Ba:ba tetelo iba:te dubagodone ikuliti goegoa:tamo ba:bo nogomuya:, ba:bema: ba:bi goegoa:te haka hununi pulila:hate iya:ha:midale hakane da:negudiya:, beyamo nululuhuliti ibi hiliyonomate ba: dito neha:lahuya:.

³³ Ba:ba tetelo Ya:suti kuba gobogobagopi keba ka:na ka:hiduilamiya:, goegoe ulamepi dubate ba:be komo umiti ibino habamo pulila:hate tawakalubi hiliyonomo ba:bo nikiyalamiya:. ³⁴ Ba:bene habalubi hiliyonomate Ya:sutamo pelamete, iba:te ebe da:pumiya: ebe na:pega:lamiya: ebete ibino hopo miya:pate kotoma:.

Ya:suti Ape Kodakoda Temetema:goeno Dubu Da:hiduimiya:

Mak 2:1-12; Luk 5:17-26

9 ¹ Ba:bene Ya:suti boga:mo ololote bobo hapuamo na:hiwate ebeno emede haba Kapeniyamamo dito nuluhukuya:. * ² Ba:ba tetelo tawakaluba:te ape kodakoda temetema:goeno dubu talatalago agatuya:, ba:bene Ya:suti ibino hibima: midi komo umilamete ebetamo na:goiya:, “Naeno hopodalagi, ama: na:kalakala! Godote amia:no kuba egebolemete adodoholema:ta.”

³ Huiyatiya komo Godokono Tutumu iya:tulamepa:te ba:be tabo uliti ibi ipuwalo tabo ba:ma ka:na ga:lutiya:, “Ba:moe dubuti awagalo kuba tabo begoe Godokono holoholo hapulu!”

⁴ Iba:te ibino tepo ipuwalo da:ga:luya:, Ya:suti iya:tawate iba:tamo na:goiya:, “Mabu keka: la:eno tepo ipuwalo ba:moi kuba komo demalagidolitama?” * ⁵ Ba:moe tabo kodakodala:ka: nale goema:, ‘Godote amia:no kuba egebolemete adodoholema:ta?’ O ba:moe eta tabo goema: kodakodala:ka:, ‘Ama: mahigate na:toa?’ ⁶ Ba:bema: nale la: kiya:tulamema:nemata na Tawakalubino Naniwigodolo helo bitana ba:moe hopo konomolo tawakalubino kuba egebolelamete kadodoholelamema:.” Ba:bene Ya:suti temetema:goeno dubutamo na:goiya:, “Ama: mahigate, tilo mokopa:midate genamamo na:toa.”*

⁷ Ba:bema: ba:be dubuti mahigate ebeno genamamo dito tuya:. ⁸ Ba:hibila, tawakalubi hiliyonomate ba:be komo umiti ba hanohanohuta Godokono mahilo hunamo ba:bo adipatiya:, mabu ibino holoholo hapulu ebete Ya:suku ipuwado ebeno helo konomo a:hawakalimiya:.

* 9:1 Ma:t 4:13 * 9:4 Ma:t 12:25; Luk 9:47; Yon 2:25 * 9:6 Yon 17:2

Ya:suti Ma:tiyuku Da:ka:miya:*Mak 2:13-17; Luk 5:27-32*

⁹Ya:suti ba:be genamane uluhukuti ba petonato eta dubu ba:bo numiya:, ebeno mahilo Ma:tiyutila, ebe ta:kese uwatedawala, ebete ebeno oko habalo lutiya:. Ba:ba tetelo Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Ama: na na:ta:mahena:,” ba:bene ebete mahigate Ya:suku na:ta:matuya:.

¹⁰Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:go Ma:tiyukunu genamalo baa: ba nahuta, komo hiliyonomo ta:kese uwatepi ba:gala Godokono Tutumu Tabo uwateha:pi iba:te pelamete iba:go pepola:nuya:. ¹¹Ba:ba tetelo komo Pa:lisi kapiyuimipi dubate ba:be komo umiti ebe ta:matapa:tamo na:ga:luya:, “La:eno iya:tulamedawate ta:kese mani ha:da amiholo uwatepi ba:gala Godokono Tutumu Tabo uwateha:pa:go baa: badama: ka:nanako?”*

¹²Ya:suti ba:be tabo uliti na:goiya:, “Hidohido tawakaluba:te dogetatamo a:katolama:mena:, huiyatiya tawetawa:gopa:te kotolamema:na:. ¹³Iyo, puya:te ha:kiya da:ga:lana, ‘A hidohido tawakalubila,’ na ba:bakobako tawakalubi uwatema: kapiya:ha:. Na huiyatiya kubakuba tawakalubi kapiya uwatema: piya:mo, iba:te na kota:mahenema:. Ba:bema: wadiyala la: ba:moe Godokono Buka taboen ipuwa na:nohowada:la:, ‘La: natamo hawa:goeno ilina dito akapikanama:la:, na ubihinola. Huiyatiya na ubila la:eno tepo ipuwalo malemale komo umi.’”*

Godokono Oko Owatima: Baa: Nahaheno Pola:na Komo*Mak 2:18-20; Luk 5:33-35*

¹⁴Ba:bene komo Yonekono ta:matapa:te Ya:sutamomo pelamete ebe na:palatediya:, “Mabu keka: a ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi a hiliyonomate hiya:hiya: tetelo baa: nahaheno da:pola:nanakoma: Godokono oko owatima:, huiyatiya ama: ta:matapa:te baa: nahaheno a:kapola:nala:?”*

¹⁵Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Dubuti kamena da:lawemene, ba:ba tetelo ebeno mabuluba:te poko habalo tepo menemena:go dito ba:ka:pola:namena:? Ao, wadiyaha:! Iba:te eba:go poko baa: kapimilo konahama:na:. Huiyatiya kamena uli lawe dubuti ebeno kamena eta habamo magata tete ba: na:pe, hibila, ba:ba tetelo ebeno mabuluba:te ibino tepo temeteme komoma: baa: nahaheno kopola:nama:na:. Ba:bema: numa:la:, ka:lo ba: la:eno kalakalago baa: naha tetela mabu nale la:go bemedenamomo.”

Pakala Emede Komo Ba:gala Uli Emede Komo*Mak 2:21-22; Luk 5:36-39*

¹⁶Ba:bene Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “Lumagiti uli kaliko hapu pakala kalikoeno bolagala:mo a:kakohomehamene,

* 9:11 Luk 15:2 * 9:13 Ma:t 12:7; Hos 6:6 * 9:14 Luk 18:12

mabu kaliko ukula tetelo ba:be uli kaliko haputi pakala kaliko kanagiya:midalema:ne, ba:bene bolagaletе konomoma: keda:ma:ne. ¹⁷Ba:gala atu gabodo eta lumagiti pakala gautu-goe tama kalila:mo uli gao beya a:kahaminamene, mabu uli gao beyate pakala gautu-goe tama kalili ka:na:ta:pumima:ne, ba:bene gao beyate hakamo ka:ka:la:te gao beya ba:gala kalili ibi netewate kapiya tetelo kokubakubahama:na: Ba:moe mabuma: iya:tawadawate uli gao beya uliuli tama kalili kapiyamo na:haminahanakamene, gao beya ba:gala kalili iba:te tete ga:galo hidamo kopola:nama:.”

**Yu Watodawa Dubuti Ya:suku Da:toemehuya: Ebeno Bohele
Kohiduimima:**

Mak 5:21-23; Luk 8:40-42a

¹⁸Ya:suti ba:moe tabo iba:tamo ba olamagita, Yu watodawa dubuti ebetamo pete pupamo pemedete na:pegoiya:, “Naeno bohele ka:ma:nomo hoe, huiyatiya ama: pete amia:no kokoto ebetamo da:pemowatilamemena: ebete hoene gala kakamahigama:ne.”

Hawi Ka:ka:la: Temetema:goeno Kamenate Ya:sukunu Kaliko Dologiya:

Mak 5:24-34; Luk 8:42b-48

¹⁹Ba:bema: Ya:suti mahigate ebe ta:matapa:go ba:be ko dubu ba:bo ta:matuya:. ²⁰Ba:ba tetelo eta kamena 12 gogo tetelo hawi ka:ka:la: temetemetе duminami, ebete Ya:sukunu gala hapuni pete ebeno kaliko ba:bo pologiya:, ²¹mabu ebete nemalagidoluya:, “Nale ebeno kaliko dologimo, nale kohidoma:nemo.”*

²²Ya:suti ohobigate ebe dumiya: ebetamo na:goiya:, “Kamena, ama: na:kalakala! Amia:no hibima: midi komote ama: a:hiduima:ta.” Ba:ba tetenomolo ba:be kamenoenо temetemetе ba:bo wibomiya:.

Ya:suti Yu Watodawa Dubuino Bohele Hoene Dadipatiya:

Mak 5:35-43; Luk 8:49-56

²³Ba:bene Ya:suti Yu watodawa dubuino genamamo pete hoe bohele la:mema: pa:lola: da:moleholitiya: ba:bi dubu ba:gala tawakalubi hiliyonomo ba:bo pulamiya:, iba:te howele konomago pola:nuya:. ²⁴Ba:bema: ebete ibi na:goelamiya:, “La: hiliyonomo genama guni nikula:la: Bohele deha:poto kahaa:kaha:, ebete u bewatita,” huiyatiya ibi hiliyonomate ebe na:walitiya:. ²⁵Ba:ba tetelo Ya:suti tawakalubi genamane poelamete bohelete da:kapitanuya: ba:be habamo na:pa:gate ebeno kokoto da:nelawemiya: ebete ba:bo mahiguya:. ²⁶Ba:bene ba:be hanohano komoenо tabote ba:be hopo konomamo ba: dito tuya:.

* 9:21 Ma:t 14:36

Ya:suti Baidi Tamiholame Dubu Netewa Da:hiduilamiya:

27Ya:suti ba:be haba miya:pate ba tonato, baidi tamiholame dubu netewapa:te ebe ba ta:matanato ibulunomamo ba:bo nega:lapatiya:, “Da:ibidikono Hogo! Ama: a na:malemalea:tea!”*

28Ba:bene Ya:suti eta genama guamo nodolote ba:bi baidi tamiholame dubate atu genamamo da:kanodoluya: Ya:suti ibi nalateda:liya:, “La: hibima: na:ka:midiutama, nagodolo helo bitana la: kohiduilamema:?”

Iba:te tabo ba huiya na:ga:luya:, “Iyo, Kodawa, ama:godolo helo bitana.”

29Ba:ba tetelo Ya:suti ibino baida:mo ebeno kokoto ba emowatilame iba:tamo na:goiya:, “Mabu la:le na hibima: a:midinimata, ba:be mabuma: nale la:eno baidi kohiduilamema:nemo.” 30Ba:bene ibino baiditi da:hidohidoholamiya:, Ya:suti ibi koamo kiyahalamelo iba:tamo na:goiya:, “La: ba:moe komoma: komo tawakalubi akakiyalama:la:!”* 31huiyatiya iba:te tote ba:be hopo konomamo Ya:sukunu komo ba:bo nikiyahuya:.

Ya:suti Tabo Olamagiha: Dubu Da:hiduimiya:

32Ba:bene ba:bi dubu netewapa:te ba tuta komo tawakaluba:te eta dubu Ya:sutamo ba:bo magatuya:, mabu ebe tabo olamagiha: kuba gobogobagoenola.

33Ba:ba tetelo Ya:suti ebegodone kuba gobogobo doemiya: ebete tabo olamagi ba:bo tupuimiya:, ba:bema: hiliyonomo tawakaluba:te ba:moe komo umiti hanohanoholo na:ga:luya:, “A Isalaela hopolo ba:mako komo kuminakuiha:!”*

34huiyatiya Pa:lisi kapiyuimipa:te na:ga:luya:, “Ebate kuba gobogoboeno Kodawoeno heloamo oelamenako, Godokono heloamoha:!”*

Ya:suti Ebeno Malemale Tawakaluba:tamo Da:hawakalimiya:

35Ya:suti Yunapino koko ba:gala hegehege habahabado da:petonakui, ba:ba tetelo ebete ibino hiya:hiya: baidi ibubulamehole genamalo ibi ba iya:tulame ebete Godokono Ko Gawadalagi komoeno Hido Tabo iba:tamo ba:bo olamaginakui, ba:gala ebete ibino hiya:hiya: temetema:gopi akahiduilamenakui.* 36Ba:bene eta hegelalo ebete hiliyonomo tawakalubi ulamete ebeno tepo ipuwalo konomamo malemalelatelitiya:, mabu iba:te ukui bilibilima: ba:gala heloha:ma: eda:hutiya:, sipi-goegoa:te ulamedawaheno keba ka:na kemedena ba:ba ka:na.* 37Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo na:goiya:, “Godokono pali ipuwalo kona hiliyonomo ba: a:kodakodahui, huiyatiya wakalami okopi hiliyoha:,”* 38ba:bema: la: pali namutudawatamo toetoe tabo na:ga:lala:, ebete komo okopi pali ipuwamo kopovelamema:ne hidohido kona nahoeno kopewakalamiholema:.”

* 9:27 Ma:t 20:29-34 * 9:30 Ma:t 8:4 * 9:33 Mak 2:12

* 9:34 Ma:t 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 * 9:35 Ma:t 4:23; Mak 1:39

* 9:36 Ma:t 14:14; Nabas 27:17; 1Gaw 22:17; Mak 6:34 * 9:37 Luk 10:2

Ya:suti Ebeno 12 Oelamepi Dubu Da:ka:lamiya:*Mak 3:13-19; Luk 6:12-16*

10 ¹Ba:ba tetelo Ya:suti ebeno 12 ta:matapi dubu ebetamo ka:lamiti iba:tamo helo ba:bo ikalamiya:, iba:te tawakaluba:godone kuba gobogobo konoelamema: ba:gala hiya:hiya: temetema:gopi konihiduilamema:.* ²Ba:moi ba: Ya:sukunu 12 oelamepi dubuino mahilola.

Dopo dubu ba: Saimonotela, ebeno eta mahilo Pitate, ba:gala ebeno ekawi A:ndulutila.

Sebedikono gugudi Ya:imesiko ba:gala ebeno ekawi Yoneko.

³ Pilipiko, Batolomuku, Tomasiko, ba:gala Ma:tiyuku, ebe ta:kese uwatedawala.

A:lapiyasikono gudu Ya:imesiko, Ta:diyasiko, ⁴ba:gala Saimonoko.

Ba:moe eta Saimonoko ubila kapela Loma gabomani

tawakaluba:go ba alaholo iba:te ebeno Ka:inane hopo ba:bo komiya:pama:.

Ba:gala kuititi dawa ba: Keliyotanapi Yudasitila, ebete galane tetelo Ya:suku anakapumpi bowalubiliya:.

Ya:suti 12 Ta:matapi Dubu Doelamiya:*Mak 6:7-13; Luk 9:1-6*

⁵Ya:suti ba:moi 12 dubu ba oelame ibi na:goelamiya:, “La: Yuha:pa:tamo akatolama:la:, ba:gala Samaliya hoponapa:tamo akanikula:la:. ⁶Huiyatiya la: Isalaela hopolo demedehona ba:bi Yu tawakalubi kapiyatamo na:tolamiya:la:, iba:te tumamo dalatidiholiya: ba:bi sipi-goegoe keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na bemedena.* ⁷Ba:bene la: ba tolame ba:moe tabo kapiyate nolamagiminatuya:la:, ‘Godokono Ko Gawadalagima: eda: tete tatalila.’* ⁸Ba:gala la: ba:bolo tawetawete dulamena ba:bi tawakalubi na:nihiduilamenakuya:la:, kuitiku:ta:gopi ibi atumu. Ba:be atu tetelo ha:lahapi hoe ipuwane na:wadiya:paa:latelenakuya:la: ba:gala kuba gobogobo tawakaluba:godone noelamenakuya:la:.

“Ba: hibila, hiliyonomo tetelo Godote ebeno hidohido komo la:tamo malemalelo dito ikalamenakata, ba:bema: wadiyala la: komopi atu malemale komago nowalubilinakuya:la:. ⁹Ba:bema: la: ba tolame koko mani kuiha ipuwamo akamiya:ta:la:, ba:gala hegehege mani atumu akawatala:.* ¹⁰Gabo tetelo la: kapiyakapiya ilina pupuliti komo akuwatala:, ba:gala la: ilina miya:teno hika, nato ilina, ba:gala

* **10:1** Mak 6:7; Luk 9:1 * **10:6** Yel 50:6 * **10:7** Ma:t 3:2; 4:17; Luk 10:9,11

* **10:9** Luk 10:4

kuku atumu akuwata:la:, mabu ba:bolo habaluba:te hido okodawoeno modoboha: komokomo na:modobuilamelemenakamena.*

¹¹ “La: eta habamo nikuliti hido emede lumagi nohowaditi da:numima, ebeno genamamo nalehawaminata ebegodolo nemeda:tepate galane ebeno genamane eta hopamo kakatolamema:nemata, iyo, la: eta genamane eta genamamo eba ka:na akanewagela:la:. ¹² Ba:gala la: kebe genamamo da:nalehawaminama, wadiyala la: ba:be genamanapa:tamo nolata tabo na:nega:luya:la: ba:ma ka:na, ‘Godokono kalakalate la:godolo nitanamene.’* ¹³ Ba:bema: ba:be genamanapa:te la: kalakalago uwatete la:eno tabo dulimina:, Godokono kalakalate iba:godolo hibilo kitanama:ne, huiyatiya iba:te la: uwateheno, la: nolata tabo da:ga:lama ba:be taboeno hibi komote ba:bolo a:kitanamene. ¹⁴ Ba:bene kebe tawakaluba:te la: kalakalago uwateheno, la: ba:be genamane o habane ba tolame la:eno natoeno puhulu na:moda:midatepaliya:la:. Ba:moe komote ibi kiya:tulamema:ne, Godokono tete ba: na:pe ebete ibino komo kopanagilamelelamema:ne.* ¹⁵ Na la:tamo hibi tabo begoemo, Godote tawakalubino komo danagilamelelamemene, ba:be Ko Hegelalo ebete ba:moi habaluba:tamo kuba huiya konomo kikalamema:ne. Ba:ba tetelo ebete Sodomoma ba:gala Gomola habaluba:tamo[§] kuba huiya ba ikalame malemale nanekela:mo kohawakalimima:ne, huiyatiya hibila, ebete malemale a:kihata:mene ba:moi kuba tawakaluba:tamo.”*

Koko Temetema:te Pelamema: Ya:suti Da:goiya:

Mak 13:9-13; Luk 21:12-17

¹⁶ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La: nulia:la:! La: sipi-goegoe keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, nale la: helohelo gahagahoeno kapiyuimi ipuwamo oelamemata. Ba:bema: puya:te la:go alaholohopima: deda:hana, la:le iba:go ba nepola:na wadiyala la: mulunomo ukuia:go nemalagidoleniya:la:, ba:gala atu tetelo tatabanomoma: ba eda:ha temeteme eta lumagitamo akikamenakala:.* ¹⁷ La: hidamo, mabu kubapa:te la: heloamo uwatete tabo anagiya:mida habamo komagatalema:na:ta, ba:gala Yunapino baidi ibubulamehole genama gulu iba:te la: giya:pa:pa:mo ka:na:miga:latilima:na:ta.* ¹⁸ Iba:te la: na mabuma: hiya:hiya: koko gawadubuino holoholo hapuamo heloago da:magatalema:ne, ba:ba tetelo la: naeno Hido Tabo iba:tamo ba:gala Yuha:pa:tamo kolamagimima:nemata. ¹⁹ Ba:gala iba:te la: tabo

§ 10.15 Buka ka:lamiholelawa, ama: Sodomoma ba:gala Gomola habanapino komo iya:tawama: dewagelemena:, wadiyala ama: Tupuilamehole Mabu 18:16–19:29 numiya.

* 10:10 Luk 10:7; 1Kol 9:14 * 10:12 Luk 10:5-6 * 10:14 Luk 10:10-12; Oel 13:51

* 10:15 Ma:t 11:24; Yud 7 * 10:16 Luk 10:3; Lom 16:19

* 10:17-20 Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15

anagiya:mida habamo da:magatalemena:, ba:ba tetelo la:eno ga:la komoma: aka-ukuibilibilihala:, ba:ma ka:na, ‘Na bada tabo na:ka:goemo? Ba:gala na tabo keba ka:na na:kolamagimo?’ Tete da:pemene Godote ebena tabo komokomamo la: kowalubilima:na:ta, ²⁰ mabu la: ha:kiya a:kolamagima:mata, la:eno Nabiwi Godokono Gobogobote la: ipuwado kolamagima:ne.*

²¹ “Ba:ba tetelo naniwiti ekawi hoea:mo koemema:ne, ba:gala atu gabodo ekawiti naniwi kanakapumima:ne. Iyo, dubuti ebena gudu ba: atumu kakamitima:ne, ba:gala guguda:te maubahalete ibino menokobi nabi hoea:mo koelamema:na:.” ²² Ba:bene na mabuma: tawakalubi hiliyonomate la:tamo komaubahalema:na:, huiyatiya kebe lumagiti temeteme ipuwalo kodakodalo utiti kuitita:mo da:nuluhukumini, Godote ebena ka:ka: komula:mema:ne. ²³ Ba:bema: iba:te la:tamo temeteme dikalamemena:, ba:ba tetelo la: huiyatiya eta habamo nalahutihuya:la:. Na la:tamo hibi tabo begoemo, la: Isalaela hopoeni haba hiliyonomolo oko ba nowatiho ba:bi oko upula:leheni Tawakalubino Naniwiti ba:bo kopuluhukuma:ne.

²⁴ “Numa:la:, tawakalubino umi ipuwalo sikulu guduino iya:tawa komote ebena iya:tulamedawoeni iya:tawa kagogolonaha:, ba:gala okodawoeni helote ebena oko namutudawoeni helo a:kagogolale.” ²⁵ Ba:bema: wadiyala sikulu guduti ebena iya:tawa ipuwalo ebena iya:tulamedawa keba ka:nala:ka: ba:bakoma: na:keda:mene, ba:gala okodawate ebena oko ipuwalo ebena namutudawa keba ka:nala:ka: ba:bakoma: na:keda:mene. La: nulia:la: Iba:te na genama namutudawa kuba gobogobo Biyelesibulu mahilamo a:ka:namiya:, ba:bema: galane iba:te atumu la: naeno ekaka:tamo kubanomo mahilamo koka:lamima:na:ta!”*

La: Poko Na:ka:tolemeonama

Luk 12:4-7

²⁶ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Ba:bema: ba:bi helohelo dubu akatolelama:la:. Kebe ihilatehole komate da:pola:na galane tetelo Godote kohawakalilamema:ne, ba:gala awalelahale komate da:pola:na galane tawakaluba:te kulameholema:na:.” ²⁷ Ba:bema: nale du tetelo la: da:kiyalamenakoma, la:le huiyatiya alo tetelo nolamagiminakuya:la:, ba:gala la: nagodone ganalo dulihtonakoma, ba:bi komokomoma: la:eno tabo madodo ba adipate tawakalubi hiliyonomatamo na:hawakalilamenakuya:la:. ²⁸ La: ape anakapulame iya:tawahapi

* 10:20 Yon 14:26 * 10:21 Mai 7:6; Ma:t 10:35; Mak 13:12; Luk 21:16

* 10:24 Luk 6:40; Yon 13:16; 15:20 * 10:25 Ma:t 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15

* 10:26 Mak 4:22; Luk 8:17

akatolelama:la. Iba:godolo helo puliyala tawakalubino gobogobo anakapulamete Koe Habamo iya:hekema. Huiyatiya la: Godoko na:tolemenala; mabu ebegodolo helo bitana tawakalubino ape ba:gala gobogobo Koe Habamo kapimilo iya:hekema. * 29 Numa:la; tawakaluba:te netewa de holahola kapiya toea mana:mo uwatelo ba:bi holaholoeno ka:ka: kokoha:ma: ga:lanaka, huiyatiya la:eno Nabiwi Godote ba:bako hegehege holahola ba emalagidolena, ebete modobo tabo goeheno ibi ipuwalo eta kapiyate a:kahaa:mene. 30 Ba:gala hibila, la:eno watoeno hinibo hiliyonomo Godote ya:lo tetelo a:ka:lamiholiya; iyo, la:eno hiya:hiya: komo ebete iya:tawanomola. 31 Ba:bema: la: ukui bilibilima: akeda:hala. Ebeno malemale holaholatamo hibilo bitana, huiyatiya ebeno malemale la:tamo konomoma: eda:te emedena tetelo bitanamene!”*

Tawakalubino Holoholo Hapulu Ya:suku Hawakalimi Komo

Luk 12:8-9

32 Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya; “Kebe lumagiti hawakala da:goemene, ‘Na Ya:suku ta:matadawala,’ na ba: atumu Nabiwi Godokono holoholo hapulu kogoema:nemo, ‘Ba:moe lumagi ba: naeno ekawila.’ 33 Huiyatiya kebe lumagiti na iya:tawaha:ma: hawakala da:goemene, na ba: atumu Godotamo ebe iya:tawaha:ma: kakagoema:nemo.”*

Ya:suti Tawakalubino Alaholo Mabuma: Eda:na

Luk 12:51-53; 14:26-27

34 Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya; “La: na:kemalagidolutama nale ba:moe hopamo gelebadi adahema: pe? Ao, na tawakaluba:tamo gelebadi ikalamema: kapiya:ha; na alaholo gili ikalamema: piya:mo. 35 Numa:la; naeno tabo komokomoma: anagiya:mida komote tawakalubi ipuwalo kuluhukuma:ne. Ba: ba:ma ka:na anagiya:mida komote dubu ba:gala ebeno nabiwi ibi ipuwalo kitanama:ne, ba:gala bohele ebeno menokago ibi ipuwalo kitanama:ne, ba:gala kamena ebeno awino menokago ibi ipuwalo kitanama:ne. Iyo, na anagiya:mida komo tawakaluba:tamo ikalamema: piya:mo, * 36 ba:bema: hibila, na mabuma: dubuino genamanapa:te eba:go kalaholohoma:na.

37 “Ba:bema: kebe lumagiti ebeno nabiwi ba:gala menoko konomamo ba emalagidole na nanekela:mo demalagidolonena, ba:be lumagiti naeno oko owatima: a:kamodobamene. Ba:gala kebe lumagiti ebeno gugudi konomamo ba emalagidolena na nanekela:mo demalagidolonena, ba:be lumagiti naeno oko owatima: a:kamodobamene. 38 Ba:gala kebe lumagiti ebeno keha pihiga aguti na ta:maheneheno, ebete atumu naeno oko

* 10:28 Ya:i 4:12 * 10:31 Ma:t 6:26 * 10:33 Mak 8:38; Luk 9:26; 2Tim 2:12

* 10:35 Mai 7:6

owatima: a:kamodobamene. * ³⁹Ba:bema: kebe lumagiti ebeno kateneno ubi gabodo ba to ebeno ka:ka: natamo damawada:mene, ebeno ka:ka:te kalatidima:ne, huiyatiya kebe lumagiti ebeno ka:ka: na mabuma: datutimini, ebete hibi ka:ka: kolawema:ne.”

Godogodone Hido Huiya Lawe Komo

Mak 9:41

⁴⁰Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya: “Kebe lumagiti ama: kalakalago dowlubina ebete na bowalubinina, ba:gala kebe lumagiti na dowlubinina ebete na kapiya kowalubinina:ne, ebete na Oenamedawa Godoko atumu na:kowalubina.” ⁴¹Ba:bema: kebe lumagiti Godokono ukui hawakalimidawa kalakalago dowlubina ebete galane Godogodone ebeno ukui hawakalimidawoeno huiya kolawema:ne, ba:gala kebe lumagiti tuputupudawa kalakalago dowlubina ebete ba: atumu tuputupudawoeno huiya kolawema:ne. ⁴²Na la:tamo hibi tabo begoemo, ba:moi hegehegepi ipuwalo kebe lumagiti na ta:mahenedawama: deda:na, ba:be mabuma: etate gibagiba beya ebetamo dikamemene, ebete Godogodone da:lawemene ba:be hido huiyate a:kalatida:mene.”

Yonete Ebe Ta:matapi Ya:sutamo Doelamiya:

Luk 7:18-35

11 ¹Ba:bene Ya:suti ebeno ¹²ta:matapi iya:tulame da:wibuya:, ebete ba:be haba miya:pate Yu tawakalubino komo habahabalo ibi iya:tulama:go ba to Godokono tabo ba:bo kiyahanatuya:.

²Ba:ba tetelo Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawate du genamalo ba emedena, Kelisote hidohido komo dododilinami ebete ba:bi komo ulihote ebe ta:matapi ebetamo ba:bo oelamiya:. ³Ba:bene ibi netewapa:te Ya:sutamo da:puluhukuya: iba:te ebe ba:ma ka:na pega:lamiya:, “Ama: ba: Yonete pema: da:goi ba:be lumagila:ka:, o ale eta lumagi beka:latiminama:?”

⁴Ba:bene Ya:suti huiya tabo iba:tamo na:goiya:, “La: tote la:le kebe tabo kulihutama ba:gala kebe komo kulamiutama, ba:bi komokomo Yoneko na:nega:lama:la:. ⁵Baidi tamihopa:te a:la:minahala: ba:gala nato a:ta:buta:midalelamepa:te ba: na:wapata:lama:! Kuitikuita:gopa:te a:hidohidoha ba:gala galo duhulamepa:te ba: nuliha! Ha:lahapa:te hoene gala a:kamahila:hala: ba:gala awae tawakaluba:tamo Godokono Hido Tabote a:pe!” ⁶Ba:bema: kebe lumagiti na hibima: ba midini ukui netewama: eda:heno, ebegodolo Godokono kalakala komote bitanamene!”

⁷Ba:bene Yonete da:poelamiya: ba:bi dubate ba to, Ya:suti Yonekono komoma: tawakaluba:tamo ba:bo olamagiya:. Ebete na:goiya:, “La:

* **10:38-39** Ma:t 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Yon 12:25

* **10:40** Mak 9:37; Luk 10:16; Yon 13:20 * **11:5** Ais 35:5-6; 61:1

Yonekono komo ulihote dito hopamo da:nikulima, bada komo umima: ka:tolamiuima? Pudu kapiya huhuti dito dadegetiti, ba:be umima: ka:tolamiuima? ⁸O la: hidohido kaliko pupuli dubu umima: ka:tolamiuima? Ao, la: iya:tawahala hidohido kaliko pupulihopa:te dito hopolo kemedehonaha, huiyatiya iba:te koko gawadubuiino genamalo ibino kateneno ubilo emedehona! ⁹Ba:bema: la: na niya:tunama:la:, la: badama: ka:tolamiuima? Godokono ukui hawakalimidawa umima:la:ka? Iyo, na la:tamo hibi tabo begoemo, Yonete Godokono ukui hawakalimipi hiliyonomo a:gogoli. ¹⁰Ba: hibila, Yoneko mabuma: Godote ebeno Bukalo tabo ba:ma ka:na goiya;

‘Nale Kelisokono dopo hapuamo naeno tabo atadawa
kopoemema:nemo,

ebete ebe dopamete ebeno gabo kohiduimima:.””

¹¹Ya:suti gala na:kagoiya; “Nale la:tamo hibi tabo begoemo, tupuimi mabuni ba:ma teta:mo puluhuku ba:moe hopo konomolo da:hawakalahaliya; ba:bi tawakalubi hiliyonomo ipuwalo Yoneko kodawanomoma: eda:na. Huiyatiya ba:ma tetene tupuimiti Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be habalo kebe lumagiti deha:potonomoma: deda:mene ebete Yoneko hibilo kogogoloma:ne. ¹²Ba:moe ba: eta komola. Yoneko tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku, helohelo dubate ubila Godokono Hido Haba ibi ha:kiya ibino heloamo lawete ba:bamo kona:pa:la:hama; huiyatiya iba:te a:kamodobamena:.” ¹³La: nulia:la:. Godokono ukui hawakalimipa:te ebeno Bukamo da:miya:tiya: ba:gala ebete ebeno Tutumu Tabo Moseseko ipuwado tawakaluba:tamo dikalamiya; ba:be hido taboeno komote ya:lo tetelo uluhukuti, pete, pete, Yoneko teta:mo ba:bo puluhukui. ¹⁴Ba: hibila, Godote dopamo tabo ba:ma ka:na olamagiya; ebeno ukui hawakalimidawa Elayako kopema:ne, iyo, Yoneko ba:moe ba:be lumagila, ba:bema: wadiyala la: ba:moe komo hibima: na:mida:la:.” ¹⁵Galagodawa, ama: hidamo nulia:!”

¹⁶Ba:bene Ya:suti na:goiya; “Na ba:ma tete tawakalubino komo kebe go tabamo na:ka:hawakalimimo? Ibi ba: kolowami habalo diya:da:mita ba:bi gugudi hegehege huiyala. Komo guguda:te komopa:tamo kaga:la, komopa:te komopa:tamo kaga:la, iba:te olowabeletihuiilo ba:ma ka:na ewagelena, ¹⁷‘Ale poko ba ododi pa:lola: da:moleholema: huiyatiya la: ago kamoea; ba:gala a hoe lumagi bobamo ihatema: dewagelitama: huiyatiya la: ebe kala:mitaha:!’ Iyo, ba:ma tete tawakalubi ba: ba:ba ka:na ewagelena, iba:te Godokono okopa:tamo ubiha: tabo bega:lanaka. ¹⁸Numa:la:, Yonete da:puluhukui ba:ba tetelo ebete helo gao beya kaninakuiha: ba:gala komo tetelo ebete baa: naheno lutanakui

* 11:10 Ma:l 3:1; Luk 1:76 * 11:12-13 Luk 16:16

* 11:14 Ma:l 4:5; Ma:t 17:10-13; Mak 9:11-13

Godokono oko kowatima; ba:bema: tawakaluba:te na:ga:luya; ‘Ebe kuba gobogobagoenola!’ ¹⁹Huiyatiya Tawakalubino Naniwiti da:puluhukui, ebeno komo hiya:la. Ebete baa: a:nanako ba:gala helo gao beya a:ninako, ba:bema: iba:te ba:ma ka:na ga:lanaka, ‘Ebeno kuba numa:la! Ebe tumu goema: eda:te baa: konomamo nanako, ebe helo gao beya ni kodawala! Ebe ta:kese mani ha:da amiholo uwatepi ba:gala komo Godokono Tutumu Tabo uwateha:pi ibino hopodalagila!’”

Ba:bene kuititinomolo Ya:suti iba:tamo na:goiya; “Godokono hido mulu komo da:ta:matana, ba:bi tawakaluba:te ibino ododili ipuwalo ba:be mulu hibinomolo ba:hawakaliminakomena.”*

Hibima: Midiha: Habalubino Komo

Luk 10:13-15

²⁰Ya:suti kebe habahabalo hanohano komo hiliyonomo dododilinakui, ba:bi haba tawakaluba:te ibino kuba ukui hiya:ma: midiliti Godotamo kohobiliya:ha:. Ba:be mabuma: Ya:suti ibi koamo ba:ma ka:na kiyahalamiya; ²¹“Kolasini haba, ama: kuba huiya konomo kolawema:na:ta! Betasaida haba, ama: ba: atumu! Mabu nale la:godolo hanohano komo dododilimo, nale ba:bakobako oko Taya habalo ba:gala Saidono habalo dopamo nododiliya:tale, ba:bi Yuha: tawakaluba:te ibino kubakuba ukui hiya:ma: ba:midiliya:na:. Iyo, iba:te ibino kuba ododili mabuma: tepo temetemema: eda:hate ba:be temeteme kohawakalimima: kubakuba kaliko pupuliti hoeno puhulamo dito ba:gagahidiya:na:. * ²²Ba:bema: na la:tamo na:goemo, Godote tawakalubino komo danagilamelelamemene, ba:be Ko Hegelalo ebete Taya habanapa:tamo ba:gala Saidono habanapa:tamo kuba huiya ba ikalame malemale nanekela:mo kohawakalimima:ne, huiyatiya hibila, Kolasini haba ba:gala Betasaida haba, ebete la:tamo malemale a:kihata:mene! ²³Ba:gala Kapeniyama haba, amia:no komo ba:ma ka:nala. Ama: ubila ama: ha:kiya ama: Godokono Hunu Habamo kadipatema; huiyatiya Godote ama: Koe Habamo ka:da:nama:na:ta! Mabu nale ama:godolo hanohano komo dododilimo, nale ba:bakobako oko Sodomo habalo nododiliya:tale, ba:bi Yuha: tawakaluba:te ibino kubane ohobila:hate Godote ibi ba:kanakapulamiya:na:. * ²⁴Ba:bema: na ama:tamo na:goemo, Godote tawakalubino komo danagilamelelamemene, ba:be Ko Hegelalo ebete Sodomo habaluba:tamo kuba huiya ba ikalame malemale nanekela:mo kohawakalimima:ne, huiyatiya Kapeniyama haba, ebete ama:tamo malemale a:kihata:mene!”*

* 11:19 Ma:t 9:14 * 11:21-22 Ais 23; Isi 26:1–28:26; Yow 3:4-8; A:im 1:9-10; Sek 9:2-4

* 11:23 Ais 14:13-15; Tup Mabu 19:24-28 * 11:24 Ma:t 10:15; Luk 10:12

Ya:suti Tutulu Emede Komo Tawakaluba:tamo Dikalamena
Luk 10:21-22

²⁵Ba:ba tetelo Ya:suti Godotamo na:goiya:, “Nabiwi, ama: ba:moe hopo konomo ba:gala Hunu Haba Namutudawama: eda:nata! Na ama:tamo kalakala tabo begoemo, mabu ama: ba:moe hopoenoko iya:tawahapi dubatamo amia:no mulu ukui ba awaminale iya:tawaha: tawakaluba:tamo hawakalilamia:ta.” ²⁶Nabiwi, ba: hibila, ba:moe komote amia:no ubilo puluhukui.”

²⁷Ba:bene Ya:suti tawakaluba:tamo na:goiya:, “Naeno Nabiwi Godote hiliyonomo komokomo naeno kokotamo a:miya:tiya: nale kulamenama:, ba:bema: ebete ha:kiya iya:tawala na ebeno Guduino komo, eta lumagiti iya:tawaha:. Ba:gala Nabiwino komo atumu, eta lumagiti iya:tawaha: huiyatiya na ebeno Guduti ha:kiya iya:tawala, ba:gala nale puya:tamo Nabiwino komo hawakalimima: ubi dihatemo, ibinomate atumu Nabiwino komo kakiya:tawahama:na:.”

²⁸“Ba:bema: la: puya:te menemene ipuwalo demedenama, la: natamo da:pelamema nale tutulu emede komo la:tamo kikalamema:nemata.”

²⁹Numa:la:, netewa kau-goegoa:te oko ba owatita, namutudawate ibino abau hunamo keha pihiga ihatelamete iba:te kapimilo ba:bo kotoma:na:, ba:bema: ama: ba: atumu, ama: ba:gala na, ale badi ba:tonakoma: oko kowatinama:. Ba:be komo ipuwalo ama: naeno komo hidamo ba:ma ka:na kiya:tawama:na:ta, nale mulu ba:gala tatabadawama: deda:namo. Ba:gala ama: nagodone tutulu emede komo kolawema:na:ta, ³⁰ba:bema: nale amia:no abau teta:mo dihatemema, ama: ba:be keha pihiga menemenenomoma: a:kagaa:mena:ta, ba:gala nale ilina wagatama: dikamema ama: tutuma: kogoema:na:ta.”*

Okoha: Talona Hegeloeno Komo
Mak 2:23-28; Luk 6:1-5

12 ¹Yu tawakalubino eta okoha: talona hegelo Ya:suti ebe ta:matapa:go kona pali ipuwado petolamiya:, ba:bene baa: kape komote ebe ta:matapa:tamo da:piya:, iba:te kona nahama: kapiyakapiya kubakubadopo ba:bo newakalamiya:.” ²Komo Pa:lisi kapiyuimipa:te ba:be komo umiti Ya:sutamo na:ga:luya:, “Numa:, amia:no ta:matapa:te okoha: talona hegela badikanalita.”*

³Ba:bene Ya:suti tabo ba huiya na:goiya:, “Wadiyala Godote ebeno Bukamo da:miya:tiya:, la: ba:be komo nemalagidolala:. Da:ibiditam kuba tete da:piya:, ebete ebeno wapata:lamepa:go baa:ma: da:kapemitiya:,

* 11:25 1Kol 1:26-29 * 11:27 Ma:t 28:18; Yon 3:35; 17:2; Pil 2:9; Yon 1:18; 10:15

* 11:28 Yel 31:25 * 11:30 1Yon 5:3 * 12:1 Tutumu 23:25 * 12:2 Ikuli 20:10

ba:bene ebete bada komo kododiya:?^{*} ⁴Ebete Godokono Genamamo nodolote, ba:be Genamoeno okopa:te Godotamo da:miya:tenakui ba:be talona baa: ebete ebeno wapata:lamepa:go a:nenahuya:. Ba:be komo ipuwalo iba:te aeno tutumu tabo adikanaliya:, mabu tutumu tabote a biya:tua:mena a hiliyonomate ba:be baa: naha talonala, Godotamo hawa:goeno ikamehopa:te ha:kiya nahanaka. Huiyatiya numa:la:, Da:ibidia:te da:nahuya: Godote ba:be komo kubama: kagoiya:ha:.^{*} ⁵Ba:gala Godote ebeno Bukamo Moseseko ipuwado da:miya:tiya:, ba:moe eta komo nemalagidolala. Puya:te ebetamo hawa:goeno ikamehopima: deda:hana, iba:te okoha: talona hegelalo ebe adikumino genamalo oko dawatihonaka, ba:ba tetelo iba:te ba:be talona hegelala dadikanalenaka huiyatiya Godote ba:be komo modoboma: goena.^{*}

⁶“Ba:bema: nale la:tamo goemo, Godoko Adikumino Genamoeno talona hibilo bitana, huiyatiya nagodolo ditana ba:be talonoeno helote komo hiya:hiya: talonoeno helo na:gogolena.” ⁷Godote ebeno Bukalo na:goena, ‘La: natamo hawa:goeno ilina dito akapikanama:la:, na ubihinola, huiyatiya na ubila la:eno tepo ipuwalo malemale komo umi.’ La: Pa:lisi kapiyuimipa:te ba:moe taboeno ipuwa niya:tawahotale, na ta:mahenepa:te tuputupu komo ba ododi la: ibi kubapima: ba:ka:ga:lana:.^{*} ⁸mabu hibila, na Tawakalubino Naniwiti okoha: talona hegelala namutudawama: eda:namo.”

Ya:suti Kokoto Hapu Hoeme Dubu Da:hiduimiya:

Mak 3:1-6; Luk 6:6-11

⁹Ba:bene Ya:suti ibi miya:palette ibino baidi ibubulamehole genamamo da:nodoluya:, ¹⁰kokoto hapu hoeme dubuti ba:bolo na:lutiya:. Komo Pa:lisi kapiyuimipa:te ba:bolo da:pola:nuya:, ibi ubila Ya:suku kubadawama: koga:lama:, ba:bema: iba:te ebe nalatediya:, “Okoha: talona hegelalo temetema:godawa hiduimima: talona ba:kitana?”^{*}

¹¹Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Amia:no sipi-goete talona hegelalo haka gugamo da:negamene, ama: tiyolo ebe nowalubiti konuluhukutima:na:ta, aba: hibila:ka:?”^{*} ¹²La: ba:moe komo iya:tawahala, sipi-goeno ka:ka: komote koma: keda:naha: huiyatiya lumagino ka:ka: ba: ko komonomola. Ba:bema: aeno tutumu tabote talona kihatea:menaha: okoha: talona hegelalo hidohido komo ododilima:.” ¹³Ba:ba tetelo Ya:suti kokoto hapu hoeme dubutamo na:goiya:, “Amia:no kokoto na:hogamina,” ba:bene ebete kokoto da:hogaminuya: ebeno kokotote ba:bo hiduya:, hapulu hidoeno

^{*} 12:3 1Sa:m 21:1-6 ^{*} 12:4 Hawi 24:5-9 ^{*} 12:5 Nabas 28:9-10 ^{*} 12:6 Ma:t 12:41-42

^{*} 12:7 Hos 6:6; Ma:t 9:13 ^{*} 12:10 Luk 14:3 ^{*} 12:11-12 Luk 14:5

ditama:nuya: ba:ba ka:na. ¹⁴Ba:be mabuma: Pa:lisi kapiyuimipa:te maubahago tolamete tabo ba:bo nega:luya: Ya:suku kanakapumima:.*

Godote Ebeno Gudu Ya:suku Hido Okodawama: Da:ka:miya:

¹⁵Ba:ba tetelo Ya:suti Pa:lisi kapiyuimipino kuba nopo iya:tawate ebete ba:be haba miya:pate ba: dito tuya:, ba:bene tawakalubi hiliyonomate ebeno komo umiti ebe ba:bo ta:matuya:. Ibi ipuwalo puya:te temetema:go da:pola:nuya: Ya:suti ibi hiliyonomo hiduilamete, ¹⁶ibi ba:ma ka:na kiyahalamiya:, “La: naeno komoma: tawakalubi akakiyalama:la!”* ¹⁷Ba:bema: Ya:sukunu ododi ipuwalo Godokono ukui hawakalimidawa Aisayate da:goiya:, ba:be taboeno hibi komote uluhukuya: Ya:lo tetelo ebeno tabo olamagi ipuwalo Godote ba:ma ka:na goiya:,

- ¹⁸ “Ba:moe ba: naeno hido Okodawala,
 nale ebe dopamo a:ka:miya:mo.
 Nale ebe malemalelo ba emalagidolona
 ebetamo koamo na:kalakalanamo,
 ba:bema: nale naeno Hido-talona Gobogobo
 ebe hunamo noemete,
 ba:bene ebete hiya:hiya: hopo tawakaluba:tamo
 ibino ka:ka: mula:lélame komoma: tabo kolamagima:ne.* *
¹⁹ Ba:moe Okodawate olowabeletihui komo a:kiya:tawale,
 ebete naeno tabo ba olamagi a:kagaa:tepahamene,
 ba:gala tawakalubino holoholo hapulu
 ebete tabo madodo hunamo a:kadipata:mene.
²⁰ Puya:te heloha:ma: deda:hana
 ebete iba:tamo malemala:go kotoma:ne,
 ba:ba ka:na ebete balibali pudu dito a:kadikanala:mene,
 ba:gala wuiki aloeno powa deha:potoma: deda:na
 ebete dito a:kaha:guma:mene.
 Ba: hibila, naeno Okodawate hidohido komo ba ododili
 tuputupu emede komote Kuboeno wato kikipo kolawema:ne,
²¹ ba:bema: hopo hiliyonomoeno tawakaluba:te
 ba:moe naeno Okodawoeno pe komo belatimina.”

Ya:suku Ba:gala Biyelesibuluku^h Ibino Komo

Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10

²²Ba:ba tetelo komo tawakaluba:te eta dubu Ya:sutamo magatuya:, ba:be dubuti tabo kolamaginakuiha: ba:gala ebe baidi tamihomela, mabu ebe kuba

^h **12.21** Biyelesibuluku ba: Saitanakono eta nopodawala, ebete Yu tawakalubino hopolo Saitanakono hopodawama: eda:nami, atumu Tabo tawakalubino hopolo Galega:ko bemedena.

* **12:14** Yon 5:16 * **12:16** Ma:t 8:4; Mak 3:12 * **12:18-21** Ais 42:1-4 * **12:18** Ma:t 3:17

gobogobagoenola. Ba:bene Ya:suti ebe da:hiduimiya:, ebete tabo olamagi tupuimiti baidi ba:bo a:la:minaliya:. ²³Ba:bema: hiliyonomo tawakaluba:te ba hanohanohuta na:ga:lutiya:, “Diyala, ba:moe dubu Ya:suku da: Da:ibidikono hogo Kelisotela!” ²⁴Huiyatiya Palisi kapiyuimipa:te ibino tabo uliti na:ga:luya:, “Ao, ebete kubakuba gobogoboeno Kodawa Biyelesibulukunu heloamo oelamenako, Godokono heloamoha!”*

²⁵Ba:bema: Ya:suti ibino kuba ukui iya:tawate iba:tamo na:goiya:, “Numa:la:, haba kapiya tawakaluba:te tetedo dadikanalemena: ba:be habate kokubama:ne, ba:gala genama kapiya tawakaluba:te tetedo dadikanalemena: ba:be genamanapa:te a:kemedenamena:, ibino genamate ba: atumu kakakubama:ne. ²⁶Ba:bema: Saitanakono ukui ba:ma ka:nala, ebete ebene kubakuba gobogobo tawakaluba:godone a:koelama:mene, mabu ebete ba:ba ka:na dewagelemene ebene oko owati helote kowiboma:ne. ²⁷La:le naeno komoma: na:ga:lamata, ‘Ebate kubakuba gobogobo Biyelesibulukunu heloamo oelamenako.’ Ba:be tabo da:ga:lama hibila:ka? Ao, hibiha:. La:eno kapiyuimipa:te kubakuba gobogobo doelamenaka, ba:be helo iba:tamo pote kikalamenako? Ba: Godotela, Saitanateha:! Ba:bema: la:eno kapiyuimipino hido ododi komote la:eno kuba ukui behawakalimina. ²⁸Ba:moe komo ba: hibila, nale kubakuba gobogobo Godokono Gobogoboeno heloamo oelamenakomo, ba:bema: wadiyala la: ba:moe komone kiya:tawahama:nemata, Godokono Ko Gawadalagi tetete la:tamo ba: a:pe.*

²⁹“Numa:la:, Saitanako ba: eta helo dubu keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, ba:gala ebete pilolo duwatiya: ba:bi tawakalubi ba: ebene genamoeno ilinala. Ba:bema: tawakaluba:te ba:mako helo dubuino genamamo ogomote ebene ilina uwatemema: ubi dihatemena:, iba:te dopamo ebe hala:mo matuhumihote ba:bene ebene ilina ba:bo kuwatemema:na:.

³⁰“Ba: hibila, kebe lumagiti na owalubinihino ebete naeno alaholodawama: eda:na, ba:ma ka:na ebete tawakalubi kapiya baha:mo magahelama: nago oko owatihino huiyatiya ibi hiya:hiya: oelamenako.*

³¹Ba:bema: nale la: begoelamemata, tawakalubino hiya:hiya: hiliyonomo kuba komo Godote egebolelame adodohole iya:tawala, ba:gala kebe lumagiti Godoko ubiha:ma: da:goemene, ba:be kuba tabo komo Godote egebolemete kadodomema:ne. Huiyatiya kebe lumagiti Godokono Gobogoboeno ododi komoma: kubama: da:goemene, Godote ba:be kuba egebolemete a:kadodoma:mene.* ³²Ba:bema: kebe lumagiti Tawakalubino Naniwino komoma: duhimi tabo dolamagimini, Godote ebene kuba egeboleme iya:tawala, huiyatiya kebe lumagiti Godokono Gobogoboeno oko owati komoma: duhimi tabo dolamagimini, Godote ba:be kuba

* 12:24 Ma:t 9:34; 10:25 * 12:28 Oel 10:38; 1Yon 3:8 * 12:30 Mak 9:40; Luk 9:50

* 12:31 Yun 6:4-6

egebolemete a:kadodomenamene, emedena emedena tetelo ebeno kubate bitanamene.”

Keha Ba:gala Ebeno Gao

Luk 6:43-45

³³ Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya; “Naeno gao keba ka:nala:ka? La: keha hidoma: da:ga:lanakoma ba:be kehoeno gao ba: hidohidoenola, huiyatiya la: eta keha kubama: da:ga:lanakoma ba:be kehoeno gao ba: kubakubala. Iyo, ba: hibila, la: hiya:hiya: kehoeno gao ibino holoholamo dulamema la: ba:bo kiya:tawahama:nemata ibi ipuwalo kebe gaote nahama: hidohidoma: keda:hana. * ³⁴ Pa:lisi kapiyuimipa:la:, la: ba: bu kalulata! La:eno tepo ipuwa kubanomoma: ba eda:hana hido tabo keba ka:na na:ka:ga:loma? Gabohenola! Mabu lumagino tepo ipuwalo kebe komate ka:pola:na, ba: ba:bi komate ebeno tabo olamagi komodo kopikulima:na. * ³⁵ Ba:bema: hido lumagiti ebeno tepo ipuwane hidohido komo buluhukulatelenakomene, huiyatiya kuba lumagino tepo ipuwalo kuba komate pola:na, ba:bema: ebegodone kuba komate ba:pikulinakomena:

³⁶ “Na la:tamo na:goemo, tawakaluba:te ibino hiya:hiya: kuba tabo dolamagiminaka, ba:bi kuba tabo mabuma: iba:te Godokono Ko Hegelalo ebeno dopo hapuamo konikulima:na; ba:bene ebete ibino hiliyonomo komo ba anagilamelelame iba:tamo huiya dikalamemene, ibi ipuwalo eta lumagiti ebe duhimima: eta tabo a:kagaa:mene. ³⁷ Ba:bema: ama: hidamo! Ama:le kebe hiya:hiya: tabo dolamaginaka, galane tetelo Godote ba:bi hiliyonomo tabo ba anagilameleme, ebete ama: tuputupudawama: da: goemene o ama: kubadawama: da: ka:mimitamena:.”

Pa:lisi Kapiyuimipa:te Hanohano Komo Umima: Ya:suku Da:ga:lamiya:

Mak 8:11-12; Luk 11:29-32

³⁸ Ba:bene komo Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi iba:te Ya:suku na:ga:lamiya; “Iya:tulamedawa, a ubila ama:godolo eta hanohano komo umima:.”*

³⁹ Ya:suti tabo ba huiya iba:tamo na:goiya; “Kuba ododilipi ba:gala hibima: midiha:pi, iba:te ubi konomola Godokono helo hawakalimino hanohano komo kumima:; huiyatiya Godote eta komo a:kahawakalima:mene. Ba: hibila, ebete ebeno ukui hawakalimidawa Yaonako ipuwado da:hawakalimiya; ba:be hanohano komo kapiya la:tamo ikalamiya:ta. * ⁴⁰ Numa:la; Yaonate hegela netewa-kapiya ba:gala du netewa-kapiya ko dahoen tepo ipuwalo lutiya; ba:bema:

* 12:33 Ma:t 7:16-20 * 12:34 Ma:t 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45

* 12:38 Ma:t 16:1; Luk 11:16; Yon 6:30 * 12:39 Ma:t 16:4; Mak 8:12

ba:be atu gabodo Tawakalubino Naniwiti hegela netewa-kapiya
 ba:gala du netewa-kapiya bobo ipuwalo kolutama:ne.* ⁴¹ Ba:gala eta
 komo. Godote tawakalubino komo danagilamelelamemene, ba:be Ko
 Hegelalo Niniba habanapa:te mahila:halete la: Yu tawakalubi kubapima:
 koka:lamima:na:ta, mabu ba:bi Yuha: tawakaluba:te Yaonakono tabo
 duliya: iba:te ibino kubane Godotamo ohobiliya:. Ba:ba tetelo ibi
 ubila Godokono tabo Yaonagodone lawe, huiyatiya la: tetelo Godote
 Tawakalubino Naniwino komo la:tamo ba hawakalimina, la: ba:be komo
 ubihinola. La: numa:la:, Tawakalubino Naniwino helote Yaonakono
 helo na:gogolona!* ⁴² Ba:gala Godokono Ko Hegelalo Siba hoponapi Ko
 Gawadalagi Kamenate mahigate la: atumu kubapima: koka:lamima:na:ta,
 mabu ba:be Yuha: kamenate muhulu hoponomone piya: Isalaela hopamo
 Ko Gawadalagi Solomonokono mulu tabo kopulihoma:. Ba:ba tetelo ebe
 ubila Godokono mulu Solomonogodone lawe, huiyatiya la: tetelo Godote
 Tawakalubino Naniwino komo la:tamo ba hawakalimina, la: ba:be komo
 ubihinola. Ba: hibila, Tawakalubino Naniwino muluti Solomonokono
 mulu na:gogolona!”*

Kuba Gobogobote Lumagitamo Gala Da:kapemene Ba:be Komo

Luk 11:24-26

⁴³ Ba:bene Ya:suti na:goiya:, “Kuba gobogobote eta lumagigodone
 duluhukumini, ba:ba tetelo ebete gagale hopamo tote eta emede bahi
 kohowadinatoma:ne. Huiyatiya ebete hido emede bahi numihino
⁴⁴ ebe ha:kiya ebetamo kogoema:ne, ‘Nale da:miya:puimo ba:be atu
 emede baha:mo gala kakatoma:nemo.’ Ebete gala kapete ba:be emede
 genamalo etate emedenaheno, hidamo moda:midala ba:gala ilina
 hidamo miya:tela, ebete ba:be genama ba:ba ka:na kakapumima:ne.
⁴⁵ Ba:bene ebete gala katote komo sa:ba:ni kuba gobogobo kanadabuiliti
 kakamagahelama:ne, iba:te ba:be genamamo a:pa:la:hate ba:bolo
 kemedehonama:. Numa:la:, galane da:pelamemena: ba:bi kuba gobogobate
 koko kuba ba:pododilinakomena:, dopamo demedenami ba:be kapiya
 kuba gobogoboeno emede huiyaha:, ba:bema: dopamo ba:be lumagi
 nanekela:mo kubadopola huiyatiya ba:ma tetelo ebete ba: kubanomoma:
 keda:ma:ne. Ba:bema: ba:ma teteno kubakuba tawakaluba:la:, la: hidamo,
 mabu la: ba: ba:ma ka:na kewagelema:nemata!”*

Ya:sukunu Menoko Ba:gala Ebeno Ekaki

Mak 3:31-35; Luk 8:19-21

⁴⁶ Ya:suti tawakaluba:tamo tabo ba olamagita, ebeno menoko ba:gala
 ekaki iba:te pelamete genama tamelo pela:mota:hanuya: eba:go tabo

* 12:40 Yaona 1:17 * 12:41 Yaona 3:5 * 12:42 1Gaw 10:1-10 * 12:45 2Pit 2:20

kopega:lama:. ⁴⁷Ba:bema: tawakalubi ipuwalo etate Ya:suku na:kiyamiya:, “Numa:, amia:no menoko ba:gala ekaki iba:te genama tamelo ba:pela:mota:hana. Ibi ubila ama:go tabo koga:lama:.”

⁴⁸Ya:suti ba:be lumagitamo na:huiyuya:, “Naeno menoko potela:ka:, ba:gala naeno ekaki puya:tela:ka:?” ⁴⁹Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapi ebeno kokotamo mida:lamelo na:goiya:, “Ba:moi ba: naeno menokobila ba:gala naeno ekakila, ⁵⁰mabu pote naeno Hunu Haboeni Nabiwino ubi komo dododimini, ba:be lumagi naeno menokola ba:gala naeno ekawila.”*

Kona Kikipo Haminahaledawoeno Iya:tulame Uwi

Mak 4:1-9; Luk 8:4-8

13 ¹Ba:be atu hegelalo Ya:suti genama guni uluhukuti, ebete tawakalubi iya:tulamema: Ga:lili Bobo dodolo nilutiya:, ²ba:bene tawakalubi hiliyonomate ebetamo da:pelamiya:, ebete boga:mo ololote dito emediya: huiyatiya tawakaluba:te haka dodolo pela:mota:hanuya:.* ³Ba:bene ebete iba:tamo komo hiliyonomo komokomo iya:tulame uwa:mo ba hawakalilame eta tabo ba:ma ka:na goiya:, “Eta lumagiti haka da:hiduimi kona kikipo haminahala:go ba:bo tui. ⁴Ebete haminahala:go ba tonato komo kikipo iba:te gabamo gudiya:, ba:bema: holaholate pelamete ba:bo penaliya:. ⁵Komo kikipo iba:te nakola hakamo gudiya, ba:bolo haka koha:. Ba:bema: iba:te tiyonomo ikulihuya: mabu haka dobodoboha:, ⁶ba:bene hegelate da:podolui iba:te na:waiwaihuya: mabu ibino haha ipuwamo katolameha:, iyo, iba:te ba:bema: tiyonomo ha:lahuya:. ⁷Komo kikipo iba:te olagopi hemo hakamo gudiya:, ba:bema: ba:bi hemale dapepehui kona ba:bo alukuliya:. ⁸Huiyatiya komo kikipo iba:te hido hakamo gudiya:, ba:bema: ba:ba:te apepehote ba:bo nolohuya:, komo 100 teta:mo, komo 60 teta:mo, komo 30 teta:mo hiliyonomoma: eda:huya:.”

⁹Ya:suti gala na:kagoiya:, “Galagodawa, ama: hidamo nulua:!”

Ya:sukunu Hiya:hiya: Iya:tulame Uwino Mabu

Mak 4:10-12; Luk 8:9-10

¹⁰Ba:ba tetelo Ya:suku ta:matapa:te ebetamo pelamete na:pega:luya:, “Bada mabuma: ama: uwa:mo tawakalubi diya:tulamenaka?”

¹¹Ya:suti tabo ba huiya iba:tamo na:goiya:, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komoeno ipuwa kolawema: nale helo la:tamo ikalamimata, iyo, ba:be komoeno awaminale komokomo la: ba: iya:tawahuimata. Huiyatiya nale ba:be iya:tawa komo komopa:tamo kikalameha:. ¹²Ba: hibila, Godokono tabo ulihoma: lumagigodolo hidohido ukui da:pola:na, Godote ebetamo hiliyonomo hidohido komo ikamehote ebeno tepo ipuwa

* 12:50 Lom 8:29 * 13:2 Luk 5:1-3

kotabuimima:ne. Huiyatiya lumagigodolo hidohido ukui pola:naheno, ebegodolo kebe kapiyakapiya komate da:pola:na Godote ebegodone gala kakuwatemema:ne. * 13 Ba:be mabuma: nale tawakalubi uwa:mo iya:tulamenakomo, mabu iba:te naeno taboeno ipuwa ohowaditi a:kuma:la:, iyo, iba:te uliti atumu a:kiya:tawahala:. 14 Ba:bema: Godokono ukui hawakalimidawa Aisayate ibino komoma: da:goiya: ba:be tabote ba:hibima: eda:. Ebete ya:lo tetelo ba:ma ka:na goiya:,

‘La: tabo bulinakomata

huiyatiya a:kiya:tawahanakamata,

iyo, la: ipuwa bohowadinakomata

huiyatiya a:kuminakamata.*

15 Mabu ba:moe tawakalubino ukui hegabema: eda:halamiya:,

ibi hibi komo uli ubihinola,

ba:bema: iba:te galo a:muhilameholiya:,

ba:gala ibino baidi atumu a:mula:haliya:.

Ba:bema: iba:te ibino baidi mula:haleha:ma: neda:hatale,

ibino baiditi naeno hido komo bulamena:,

ba:gala ibino galote nulihotale,

iba:te ibino tepo ipuwoeno ukui hidamo emalagidolete natamo

bohobila:na:,

ba:bema: na modobola ibi nale hiduilamema:.”

16 Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo na:goiya:, “Godokono kalakala konomo la:godolo bitana, mabu la: la:eno baida:mo ebeno komokomo hidamo nulamenamata! Iyo, la:le la:eno galamo Godokono hibi komo hidamo nulihonamata! * 17 Nale la:tamo hibi tabo begoemo, dopamo tetelo Godokono ukui hawakalimipi ba:gala komo tuputupu emede tawakalubi, iba:te ubi konomo bihatenama: la:le dulamenama ba:bi koko komo ulamema:, huiyatiya iba:te kamodobuya:ha:, ba:gala ibi ubila la:le duli honama ba:bi komo kulihoma:, huiyatiya iba:te kamodobuya:ha:.”

Kona Kikipo Haminahaledawoeno Iya:tulame Uwino Ipuwa

Mak 4:13-20; Luk 8:11-15

18 “Ba:bema: la: kona kikipo haminahala:go da:tui ba:be lumagino uwino ipuwa nulia:la:. 19 Godote Ko Gawadalagima: deda:na, tawakaluba:te ba:be komoeno tabo uliti ipuwa hidamo iya:tawahaheno, ba:ba tetelo Saitanate pete ibino tepo ipuwane ba:be tabo gala kakapuwatema:ne. Ba:mako tawakalubi gabamo da:gudi, ibi ba:bi kona kikipo keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. 20 Ba:gala komo tawakalubi nakola hakamo da:gudi ibi ba: ba:bi kikipola, iba:te Godokono tabo

* 13:12 Ma:t 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26

* 13:14 Ais 6:9-10; Yon 12:40; Oel 28:26-27 * 13:16-17 Luk 10:23-24

dulimina; ba:ba tetenomolo kalakalago kolawema:na; ²¹huiyatiya ibino tepo ipuwalo haha puliyala. Ba:bema: iba:te Godokono oko ipuwalo nanekela:mo emeda:tepate, ba:bene Godokono taboma: temeteme komate iba:tamo da:pikulimina: ba:gala tawakaluba:te ibino komoma: da:ga:lamenta; iba:te tiyonomo kalahutihoma:na. ²²Komo tawakalubi iba:te olagopi hemo hakamo da:gudi ba:bi kikipola. Iba:te Godokono tabo kulima:na; huiyatiya iba:te ilina konomamo emalagidolena ba:gala ibino emede komoma: ukui bilibilima: eda:hana. Ba:bema: ibino tepo ipuwalo ba:bakobako ukui hiliyonomo ba:pola:na, ba:moi ukui komate hido tabo ba anakapumi, ba:bene iba:te a:kanolohamena:.* ²³Huiyatiya komo tawakalubi iba:te hido hakamo da:gudi ba:bi kikipola. Iba:te Godokono tabo uliti hido iya:tawa lawete hibinomolo konolohoma:na; komo 100 teta:mo, komo 60 teta:mo, komo 30 teta:mo konolohoma:na:.”

Kuba Hemate Pali Ipuwalo Dikulihui Ba:be Iya:tulame Uwi

²⁴Ba:bene Ya:suti eta uwi tawakalubi ba iya:tulame na:kagoiya; “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo ba: eta dubuti ebeno pali haka hiduimiti hido kona kikipo da:haminahali ba:ba ka:nala. ²⁵Eta dulu tawakalubi hiliyonomate da:lahani, eba:go alaholodawama: deda:nami ba:be dubuti penate kuba hemo kikipo pali ipuwamo pamihonate ba: dito toni. ²⁶Galane tetelo konate apepehote da:nolohui, kuba hemate ikuliti konoeno haha ba:bo a:wiholiya; ²⁷ba:bene pali namutudawoeno okopa:te ebetamo pelamete ebe na:pega:lamiya; ‘Ama: pali ipuwamo hidohido kikipo bamihuia:ta, huiyatiya ba:moi komo kuba hemo iba:te kebene kikulihui?’

²⁸“Ebate tabo ba huiya na:goi, ‘Eta ago dalaholona, ba:bete amihui.’

“Ba:bene okopa:te ebe nalatediya; ‘Wadiyala:ka: a ba:bi kuba hemo komagobeleva:nema:?’

²⁹“Namutudawate huiyatiya na:goi, ‘Ao, la:le da:magobeleva, diyala, la: atu tetelo komo hidohido kona magobelevemata. ³⁰Ba:bema: wadiyala iba:te kapimilo napepehamena; huiyatiya galane naha kona uwate tetelo nale okopi kokiyalamema:nemo iba:te dopamo kuba hemo magobelete koa:mo kiya:hekema; ba:bene iba:te hidohido naha kona uwatete naeno pali ilina miya:teno genamamo kopemiya:tema:na:.”

Mastada Kikipoeno Iya:tulame Uwi

Mak 4:30-32; Luk 13:18-19

³¹Ba:bene Ya:suti eta uwi ibi ba iya:tulame na:kagoiya; “Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komo ba: mastada kikipo huiyala, iyo, eta tetelo dubuti ba:moe kikipo lawete ebeno pali ipuwamo dito ami.

* 13:22 Luk 12:16-21; 1Tim 6:9-10,17

³²Hibila, ba:moe hopo konomolo keha kikipo kokonomo ba:pola:na huiyatiya mastada kikipo ba: deha:potonomola. Huiyatiya numa:la:, lumagiti damimini ba:be deha:poto kikipote apete komo hiliyonomo keha kogogolema:ne, ba:bene holaholate pelamete ba:be keha gedawalo ba:pemedehonamena:.”

Palawa Baa: Huhuimino Puhulu Ilinoeno Iya:tulame Uwi

Luk 13:20-21

³³Ba:bene Ya:suti eta uwi ibi ba iya:tulame na:kagoiya:, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komo ba: palawa baa: huhuimino puhulu ilina huiyala. Eta kamenate modobo palawa lawete huhuimino ilina nanekele hola:minalete ba:bo a:ba:gui, ba:bene huhuimino ilinate palawa lawenomo ba lawe palawa baa:te hunamo ba:bo mahigui.”

Ya:suti Tawakalubi Uwa:mo Diya:tulamenakui Ba:be Komoeno Mabu

Mak 4:33-34

³⁴Ya:suti ba:moi komokomo tawakalubi hiliyonomatamo iya:tulame uwa:mo kiyahanakui, ba:ma ka:na ebete eta komo iba:tamo iya:tulame uwi hino kakiyahanakuiha:. ³⁵Ba:be komote uluhukuya: Godote ebeno ukui hawakalimidawa ipuwado da:goiya:, ba:be tabote hibima: keda:ma:. Ebete ya:lo tetelo tabo ba:ma ka:na goiya:,

“Na Godote tawakaluba:tamo tabo olamagi tetelo
iya:tulame uwa:mo bolamaginakomo.

Iyo, nale ba:moe hopo dododiya:mo

ba:ba tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku,

kebe komate awaminale ipuwalo da:pola:nama,

na ba:bi komo ba:ma ka:na kohawakalilamema:nemo.”*

Kuba Hemate Dikulihui Ba:be Iya:tulame Uwino Ipuwa

³⁶Ba:bene Ya:suti tawakalubi hiliyonomo miya:palette genama guamo dito nodoluya:. Ba:ba tetelo ebe ta:matapa:te ebetamo pelamete na:pega:luya:, “Kona pali ipuwalo dapepehui ba:bi kuba hemoeno ipuwa keba ka:nala:ka:? Ama: a niya:tua:ma:.”

³⁷Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Hido kona kikipo kebe dubuti ka:haminahali, ebe ba: Tawakalubino Naniwila. ³⁸Ba:bema: ebeno pali ba: ba:moe hopo konomola, hidohido kona kikipo ibi ba: Godokono Hunu Haboenogugudila, ba:gala kuba hemo ibi ba: Saitanakono gugudila. ³⁹Kuba hemo damihui ba: Saitanatela, ba:gala naha kona uwate tete ba: ba:moe hopoenokuititila, ba:gala naha kona uwatepi ba: Godokono nopopila. ⁴⁰Ba:bema: okopa:te kuba hemo magobelete

* 13:35 Ohale 78:2

koa:mo diya:heki, ba:moe hopoen kuititi ba:ba ka:na kitanama:ne. *
 41 Ba:ba tetelo Tawakalubino Naniwiti ebeno nopopi kopoe lamema:ne.
 Ba:bema: puya:te ebeno tawakaluba:go ba emedena kuba dododilinaka,
 nopopa:te ibi hiliyonomo puwatete * 42 konomo koe woe baha:mo
 ba: dito koniya:hekema:na; ba:bene iba:te ba:bolo lalo ba ikilame
 konomamo ba:bo kihimima:na: * 43 Huiyatiya Godokono tuputupu emede
 guguda:godolo ebeno alote konomamo ka:la:minama:ne, ibino Nabiwino
 Hunu Habalo da:la:minana ba:ba ka:na. Galagodawa, ama: hidamo
 nulia:!”*

Ugumuili Manino Iya:tulame Uwi

44 “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo ba: lumagiti ko
 mani ba:gala hidohido ilina ya:lo tetenomolo hakamo dawaminaliya:
 ba:ba ka:nala. Galane tetelo ebete ba:bo hoiya; ba:bene gogo hiliyonomo
 da:petohuya: eta lumagiti haka aligi oko ba owati ba:bi hidohido ilina
 ba:bo ulamiya:. Ba:ba tetelo ebete kalakalago gala kihilatelete, ba:bene
 ebeno genamamo tote ebeno ilina hiliyonomo kolowamima: nimidiliti
 modobo mani ba:bo nelawiya:. Ba:bene ba:be mana:mo ebete ba:be haka
 lawete, ba:be haka ipuwalo ugumuililo da:pola:nuya: ba:bi hidohido
 ilinate ebenoma: ba:bo eda:huya:.”

Huiya Ko Neheno Iya:tulame Uwi

45 “Ba:gala Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo ba:
 kolowami lumagiti hidohido nehe ilina ohola:go da:pata:na ba:ba ka:nala.
 46 Eta hegelalo ebete kapiya hidonomo nehe dumi, ba:ba tetelo ebeno
 ilina hiliyonomo kolowamima: nimidiliti modobo mani nelawete, ba:bene
 ba:be mana:mo ebete ba:be hido nehe lawete ebenoma: ba:bo midi.”

Kamahuino Iya:tulame Uwi

47 “Ba:gala Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo ba:
 lumagiti daha hiliyonomo uwateholema: kamahu tula:mo dahubi ba:ba
 ka:nala. 48 Ba:bene daha hiliyonomate da:tahui ba:ba tetelo okopa:te
 kamahu tuli dodamo adimuya:midate hidohido daha bagolamo ba
 miya:te kubakuba daha dito iya:hekiya:. 49 Ba:bema: ba:moe hopoen
 kuititi ba:ba ka:na kitanama:ne. Ba:ba tetelo Godokono nopopa:te
 pelamete kuba ododilipi tuputupu emede tawakaluba:godone
 powatiya:midalete 50 konomo koe woe baha:mo ba: dito
 koniya:hekema:na; ba:bene iba:te ba:bolo lalo ba ikilame konomamo
 ba:bo kihimima:na:.”*

* 13:40 Yon 15:6 * 13:41 Ma:t 24:31; 25:31; Mak 13:27 * 13:42 Ma:t 8:12

* 13:43 Da:n 12:3 * 13:50 Ma:t 13:42; Luk 13:28

**Godokono Ko Gawadalagi Komoeno Ipuwa
Da:lawiya: Ba:be Lumagino Komo**

⁵¹ Ba:bema: Ya:suti ebe ta:matapa:tamo na:goiya, “La: ba:moi hiliyonomo komo hidamo na:kiya:tawahonama?”

Iba:te tabo ba huiya na:ga:luya, “Iyo, a modobola.”

⁵² Ba:bene Ya:suti iba:tamo gala na:kagoiya, “Godokono Tutumu iya:tulamepi ipuwalo, pote Godokono Ko Gawadalagi komoeno ipuwa lawenomo da:lawi, ba:be lumagi ba: ko genama namutudawa huiyala. Ba:be mulu dubuino genamalo koko hidohido ilinate ba:pola:na, ba:ma ka:na pakalapakala ilina ba:gala uliuli ilina kapimilo ba:pola:ma:na, ba:bema: ebete ebeno ubilo ba:bi hiya:hiya: ilina tawakaluba:tamo buluhukulatelenakomene ibi hidonomamo kowalubilinama:.”

Nasaleta Habanapa:te Ya:suku Ubiha:ma: Deda:huya:

Mak 6:1-6; Luk 4:16-30

⁵³ Ba:bene Ya:suti ba:bi iya:tulame uwi olamagi da:wibuya, ebete ba:be habane tote ⁵⁴ ebeno emede haba Nasaleta:mo gala na:katuya. Ebete tawakalubino baidi ibubulamehole genamalo ibi ba iya:tulamita iba:te hanohanoholo na:ga:lutiya, “Moe dubuino mulu iya:tulame ukui ebete kebolo kiya:tawui? Ba:gala ebete hanohano komo pokono heloamo kododilina?” ⁵⁵ Ebe kapeneta dubuino gudula, ebeno menoko ba: Ma:litila. A iya:tawahala ebeno ekaki Ya:imesiko, Yausepeko, Saimonoko, ba:gala Yudasiko, ⁵⁶ iyo, ebeno ekaki bohelemele hiliyonomate ago bemedena. Ba:bema: ba:moe dubuti ebeno helo ba:gala mulu kebolo kuwati?”

⁵⁷ Ba:bene iba:te ebe ubiha:ma: ba eda:huta Ya:suti ibi na:kiyalamiya, “Godokono ukui hawakalimidawa tawakaluba:te ebe hunamo kadipatema:na, huiyatiya ebeno habanapi ba:gala ebeno genamanapi iba:te ebe ubiha:ma: beda:hanakomena:.” ⁵⁸ Ba:bema: Nasaletenapino hibima: midiha: mabuma: Ya:suti ibino habalo hiliyonomo hanohano komo kododiliya:ha, ebete ibi ipuwalo kapiyakapiyanomo bododiliya:.

Heloditi Yonekono Wato Ditamidamiya:

Mak 6:14-29

14 ¹ Ba:ba tetelo Ga:lili hopoenko Ko Gawadalagi Heloditi Ya:sukunu ododili komokomo ulihote, ² ebete ebeno hopopa:tamo na:goiya, “Ba:moe Ya:suku ba: Yonete, tawakalubi beyamo wadulateledawala. Ebete hoe ipuwane a:mahigui, ba:bema: ba:moi hanohano komate ebegodone pikulinaka.”

³⁻⁴ Ba:moe komo ba: Yonete keba ka:na ka:hoiya: ba:be komola.

* 13:54 Yon 7:15 * 13:55 Yon 6:42 * 13:57 Yon 4:44

Yonete dopamo ba emedena Heloditi ebeno ekawi Pilipikono kamena pilolo lawiya; ba:be kamenoen mahilo ba: Helodiyasitila. Ba:moe mabuma: Yonete Helodiko ba kiyahame na:goemiya; “Ama:le ba:be kamena lawe wadiyaha; ko kubanomola!” Ba:bema: Heloditi ebeno alaholohopi da:kiyalamiya; iba:te Yoneko nelawete du genama guamo dito pa:da:nuya; mabu ebete ebeno ubi bihatiya: ba:be ododi komodo ebete Helodiyasiko kokalakaluimima.* ⁵ Ba:ba tetelo Heloditi ebe anapapumi ubi nihatiya: huiyatiya ebete Yu tawakalubi ba tolelame gala dito kamiya:puya; mabu iba:te Yoneko Godokono ukui hawakalimidawama: ga:lanakuya.*

⁶ Ba:bene Heloditi da:hawakaluya; ba:be hegela emalagidololo ebeno mabuluba:te eba:go poko baa: benahutiya:. Ba:ba tetelo Helodiyasikono bohelete ibi hiliyonomoeno holoholo hapuamo pete ba pemoita, Heloditi ebetamo koamo kalakalutiya; ⁷ ba:bema: ebete boheletamo na:goiya; “Nale Godokono mahilamo goemo, ama:le bada komoma: ubi dihatemena: nale ama:tamo hibinomolo kikamema:nemata!”

⁸ Ba:bene boheleno menokote ebe da:kiyamiya; ebete Heloditam ba:ma ka:na huiyuya; “Na ubila Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawoeno wato kikipo kapeyago. Ka:lonomo natamo nikanama:!”

⁹ Ba:ba tetelo Ko Gawadalagi Heloditi ebeno tepo ipuwalo menemenema: ediya; huiyatiya ebete dopamo da:goiya: ba:be tabo ebete Godokono mahilamo goiya: poko tawakalubi hiliyonomoeno holoholo hapulu. Ba:bema: ebete ebeno eta alaholodawa da:kiyamiya; ¹⁰ ba:be dubuti du genamamo tote Yonekono wato ba:bo nitamidamiya. ¹¹ Ba:bene ebete wato kikipo kapeyago adahete boheletamo da:pikamiya; huiyatiya ebete ebeno menokotamo dito atuya. ¹² Ba:ba tetelo Yoneko ta:matapa:te ebeno ape pelawete bobo ipuwamo dito nihatiya; ba:bene iba:te tolamete ba:be komo Ya:suku ba:bo nikiyamiya.

Ya:suti Hiliyonomo Tawakaluba:tamo Baa: Dikalameholeniya:

Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Yon 6:1-14

¹³ Ya:suti ba:be komo uliti ebe ta:matapa:go boga:go dito tolamiya: ebete ha:kiya tataba hopamo konuluhukuma; huiyatiya tawakalubi hiliyonomate ebeno to komo duliya; iba:te ibino habahabane ikuliti Ya:sukuba: konalugama: haka gabuya dito tolamiya. ¹⁴ Ba:bene Ya:suti boga:go da:nuluhukuya; tawakalubi hiliyonomo nulamete ibi konomamo nemalemalelateliya; ba:bema: ebete hakamo nodolote ibino temetema:gopi ba:bo nihiduiliamiya.

¹⁵ Ba gapogapohona ebe ta:matapa:te ebetamo pelamenate ebe na:pega:lameniya; “Moe tawakalubiha: bahila. Tete ba: a:wibo, tiyo

* 14:3-4 Hawi 18:16; 20:21; Luk 13:19-20 * 14:5 Ma:t 21:26

kuduma:ne, ba:bema: ama: ibi noelama:, iba:te habahabamo tolameholete ibi ha:kiya ibino baa: konuwaterhoma:.”

¹⁶ Ya:suti ibi na:goelameniya:, “Ao, iba:te tolameheno la:le iba:tamo naha ilina dopamo nikalamehola:la:.”

¹⁷ Iba:te na:huiyaniya:, “Agodolo paibo baa: ba:gala daha netewa, ba:binomate pola:na:.”

¹⁸ Ya:suti iba:tamo na:goeniya:, “Ba:be baa: ba:gala daha natamo na:wadaha:la:.” ¹⁹ Ba:bene ebete tawakalubi hemolo ahidima: da:kiyalameniya:, ba:ba tetelo ebete paibo baa: ba:gala daha netewa uwatenate, Hunu Habamo gahimilo Godotamo kalakala tabo ba:bo goeniya:. Ba:bene ebete ba:bi baa: wakalamiholenate ebe ta:matapa:tamo ikalamenate, iba:te tawakalubi hiliyonomatamo dito ikalameholeniya:.* ²⁰ Ba:ba tetelo ibi hiliyonomate baa: da:nahaniya: ibino kape komo ba:bo wiboholameniya:, ba:bene Ya:suku ta:matapa:te da:luhiliniya: ba:bi baa: komokomamo 12 bagolo betabuilameniya:. ²¹ Ba: hibila, ba:be baa: 5,000 dubate nahaniya: ibino kamenakamena guguda:go.

Ya:suti Beya Hunudu Da:toniya:

Mak 6:45-52; Yon 6:15-21

²² Ba:bene ba:ba tetenomolo Ya:suti tawakalubi ba oelamena ebe ta:matapa:tamo na:goeniya:, “Boge lawete Ga:lili Bobo hapuamo na:na:hiwala:la:.” ²³ Ba:bene ebete tawakalubi hiliyonomo oelamenate ebete haka hunamo dito nodoloniya: Godokoba: tabo konega:lanama:. Ba:bene da:duniya: Ya:suti ha:kiya ba:bolo lutiya:. ²⁴ Ba:ba tetelo ta:matapa:te ibino boga:go bobo tuli tetenomodo ba tolamena, gawiyate boge hapuamo ola:la:midanakui, hapuamo ola:la:midanakui, ba:ba ka:na ewageleniya: mabu huhuti ibi na:duhilameniya:, ²⁵ ba:bema: du tetelo hegela owaloho tatalima: ba eda:na, Ya:suti beya hunudu iba:tamo ba:bo toniya:. ²⁶ Huiyatiya ebete beya hunudu ba tonato, iba:te ebe uminate ba toletolehona na:ga:laniya:, “Gubaliti pe!” ba:bema: iba:te tole konomago ba:bo ga:ga:niya:.*

²⁷ Ba:ba tetenomolo Ya:suti ibi na:goelameniya:, “Na Ya:sutila, la: katoletolehonala:!”

²⁸ Ba:bene Pitate huiyatiya ebetamo na:goeniya:, “Kodawa, ama:lela:ka?: Ama: na na:kiyanama:, nale beya hunudu ama:tamo kopema:.”

²⁹ Ya:suti ebeno tabo ba huiyana na:goeniya:, “Na:pa:!” ba:bene Pitate boge miya:panate beyamo a:putinate beya hunudu ebetamo ba:bo toniya:. ³⁰ Huiyatiya ebete helo huhuino gawiya ulamenate ba:bo toletoleniya:, ba:bene ebete beyamo ba ululuna Ya:sutamo ibulunomolo na:goeniya:, “Kodawa, ama: naeno ka:ka: na:mula:nama:!”

* 14:19 Ma:t 15:35-39; Mak 8:6-10 * 14:19 Luk 6:12; 9:28 * 14:26 Luk 24:37

³¹ Ba:ba tetenomolo Ya:suti kokoto hogaminanate Pitako lawenate na:goemeniya:, “Amia:no hibima: midi komo koha:, nanekelela. Mabu keka: ama:le ukui netewama: deda:?”^{*} ³² ba:bene iba:te gala boga:mo da:kololoniya: huhuti ba:bo wiboniya:.

³³ Ba:ba tetelo Ya:suku ta:matapa:te ebe ba adikumina na:ga:laniya:, “Hibila, ama: ba: Godokono Gudulata!”

Ya:suti Genasalete Hopolo Temetema:gopi Da:hiduilamenakui
Mak 6:53-56

³⁴ Ba:bene iba:te duiduiya tetelo bobo hapuamo na:hiwalete Genasalete hopamo dito nikuliya:. ³⁵ Ba:ba tetelo tawakaluba:te Ya:sukunu komo iya:tawahate ba:be hopeno hiliyonomo habahabamo tabo na:noemiya:, iba:te temetema:gopi ebetamo komagahelama:. ³⁶ Ba:bema: Ya:suti ba:bolo ba nemedena, temetema:gopa:te da:pelamenakui ebe na:petoemehonakuya: iba:te ebena kaliko kologihoma:, ba:bene puya:te ebena kaliko dologihonakui ba:ba:te ba:bo hidohidohonakuya:.*

Yu Tawakalubino Iniwaliyo Iya:tulame Komo
Mak 7:1-13

15 ¹ Ba:ba tetelo komo Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, iba:te Yelusalema ko habane pelamete Ya:sutamo na:pega:luya:, ² “Mabu keka: ama: ta:matapa:te aeno iniwala:te diya:tulamenakui ba:bi tutumu tabo da:wakalaminaka? Numa:, iba:te kokoto ukulaleheni baa: ba:bo nahanaka!”

³ Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya:, “La: bada mabuma: iniwala:te da:ga:lanakui ba:bi tutumu tabo ba emalagidolena, huiyatiya Godokono Tutumu Tabo bewakalaminamata? ⁴ Numa:la:, Godote ebena Bukalo na:goiya:, ‘La:eno menokobi nabi nowalubila:la:,’ ba:gala ebete na:kagoiya:, ‘Kebe lumagiti ebena menoko o nabiwino komoma: kuba tabo dolamagimini, la:le ebe nanakapumiya:la:.’” ⁵ Huiyatiya la: ba:moe Godokono tabo tama:mo miya:palo na:ga:lanamata, ‘Lumagigodolo da:pola:na menoko nabiwi owalubilima:, ebete iba:tamo ikalamema: ubiha:ma: deda:mene, kubahenola. Ebete dito kogoema:ne, ‘Ba:moi ilina talonala, nale Godotamo ikamehote ba:moi ilinamo naeno menoko nabiwi a:kowalubila:mo.’” ⁶ Ba: ba:ma ka:na la: ipuwalo kuba ukui lumagiti ebena nabiwi a:kowaluba:le, mabu la: Godokono hibi tabo tama:mo miya:telo huiyatiya la:eno iniwala:te da:ga:lanakui la: ba:bi komo kapiya bododilinakomata. ⁷ La: ma:lapila netewa tawakalubilata! Godokono ukui hawakalimidawa Aisayate la:eno komoma: dopamo hibinomolo ba:ma ka:na goiya:,

* 14:31 Ma:t 8:26; Mak 4:39 * 14:36 Ma:t 9:20-21

* 15:4 Ikuli 20:12; 21:17; Tutumu 5:16

- 8 ‘Ba:moi tawakaluba:te na tabamo adikunamena,
huiyatiya ibino tepo ipuwoeno ukui na tamelo kapola:naha,
muhulunomolo ba:nepola:na.*
- 9 Iba:te naeno mahilo hunamo nadipatena,
huiyatiya hibi komo puliyala,
iyo, iba:te hopo habanapino tutumu
Godokono hibi Tutumuma: midiliti ba:bo iya:tulamenaka.”

Tawakalubi Da:kubahilamenaka Ba:bi Komokomo

Mak 7:14-23

10 Ba:bene Ya:suti tawakalubi hiliyonomo ebetamo ka:lamiti iba:tamo na:goiya; “La: ba:moe tabo uliti la:eno ukui hidamo na:tuputupuilama:la.
11 Naha ilinate lumagino tepo ipuwamo dopegamene ba:be ilinate ebe a:kakubahima:mene, huiyatiya lumagino tabone dikulimina: ba:bi komate ebe kokubahimima:na.”*

12 Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ebetamo pelamete na:pega:luya;
“Ama: iya:tawala:ka; Pa:lisi kapiyuimipa:te ama:le da:gaa: ba:be taboma: na:maubaha?”

13 Ya:suti huiyatiya na:goiya; “Naeno Nabiwiti Hunu Habalo demedena, ebeno pali ipuwamo tawakaluba:te ha:kiya ibino heloamo damihonaka, ba:bi keha hiliyonomo ebete hahago kopemagobeleva:ne, huiyatiya ebete ha:kiya kebe keha kamihona, ba:binomate ba:la:mota:hanamena;. 14 Ba:bema: la:le Pa:lisi kapiyuimipino tabo akulia:la; na:miya:paliya:la: mabu ibi ba: baidi tamihopila, iba:te tawakalubi kubamo iya:tulamenaka. Numa:la; baidi tamiho dubuti eta baidi tamiho dubu gabodo da:magatamene iba:te haka gugamo badi konegudima:na;.”*

15 Ba:bene Pitate ebe na:goemiya; “Ama: ba:moe komoeno ipuwa a niya:tua:ma;.”

16 Ya:suti tabo ba huiya na:goiya; “Komopa:te ukui hidamo katuputupuilamenaha; la: ba: atumu. 17 La: iya:tawahala:ka? Naha ilinate lumagi ipuwamo opegate wapamo tote ba:bene nea:go kopenuluhukuma:ne, 18 huiyatiya lumagiti ebeno tabamo dolamagimini, ba:bi tabo ba: ebeno tepo ipuwoeno ukui mabuni kopikulima:na; ba:bi tabote ebe ba:bo kokubahimima:na;. 19 Numa:la; lumagino tepo ipuwane hiya:hiya: kuba ukui komate pikulinaka, ba:bene ba:bi kuba ukuia:godone ba:moi koko kubate kapikulinaka—lumagi anakapumi komo ba:gala ilina pilo komo, bohele pilo komo ba:gala eta lumagino kamena pilo komo, ha:da tabo olamagi komo ba:gala eta lumagino mahilo kubahimi komo.
20 Iyo, ba: hibila! Ba:moi kubate pikuliti lumagi ba:bo kokubahimima:na;,”

* 15:8-9 Ais 29:13 * 15:11 Ma:t 12:34 * 15:14 Luk 6:39; Lom 2:19

huiyatiya lumagiti kokoto ukulahaheno baa: da:namene ba:be komote ebena ukui mabu a:kakubahima:mene.”

Taya Habanapi Kamenoen Hibima: Midi Komo

Mak 7:24-30

²¹ Ba:bene Ya:suti ba:be hopo miya:pate Taya ba:gala Saidono koko haboen hopamo dito tuya. ²² Ba:be Ka:inane hopolo demedenami, eta kamena ebe Yuha: lumagila, ebete Ya:sutamo gaa:tepahago pete na:pegoiya, “Da:ibidikono Hogo, naeno gudu bohele kuba gobogobagoenola, ba:bema: ebete ko temeteme biya:tawana! Wadiyala ama:le na na:malemalenatena:!”

²³ Huiyatiya Ya:suti ba:be kamenoen tabo kahuiyuya:ha, ba:bema: ebe ta:matapa:te ebetamo pelamete na:pega:luya, “Ama: ba:moe kamena gobogobamo noema, mabu ebe ago da:patita howele konomo bododita.”

²⁴ Ba:bema: Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya, “Isalaela tawakalubi ipuwalo dalatidiholiya, Godote na ba:bi sipi-goegoe kapiya oholema: poenamuya, komo hopo tawakaluba:tamoha.”*

²⁵ Ba:bene ba:be Yuha: kamenate ebena tabo uliti ebetamo gala kapete ebena nato mabamo pepapamiwatalo na:pegoiya, “Kodawa, ama: na nowalubina:.”

²⁶ Ba:bema: Ya:suti ebena tabo ba huiya na:goiya, “Mabu keka: nale ama: dowlubitama? Wadiyaha: tawakaluba:te gugudino baa: komopa:tamo dito ikalame, mabu ba:be ododi komo ba: gahagahatamo ikalame komo huiyala.”

²⁷ Kamenate Ya:sutamo na:goiya, “Iyo, ama:le da:gaa: ba: hibila, huiyatiya eta ko dubuino baa: naha habane hopamo da:penigudinaka, ba:bi baa: hapuhapu gahagahate naha wadiyala!”

²⁸ Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya, “Kamena, ama:godolo hibima: midi komo konomo bitana, ba:bema: ama:le ubi dihatita, na ba:be komo hibilo kododima:nemo.” Ba: hibila, ba:ba tetenomolo ba:be kamenoen bohelete ba:bo hiduya.

Ya:suti Temetema:gopi Hiliyonomo Da:hiduilamiya:

²⁹ Ba:bene Ya:suti ba:be hopo miya:pate Ga:lili Bobo dododo petote haka hunamo nodolote dito nemediya. ³⁰ Ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate Ya:sutamo ba pelame iba:te ibino temetema:gopi ebetamo ba:bo magaheliya, ba:ma ka:na iba:te nato kubakubapi, baidi tamihopi, tabo olamagimiha:pi, ba:gala komo hiliyonomo hiya:hiya: tawetawa:gopi Ya:sutamo magahete ebena nato mabamo da:pewadila:lateliya, ebete ibi ba:bo hiduilamiya. ³¹ Ba:bene tawakaluba:te konomamo

* 15:24 Ma:t 10:6

hanohanohuya: mabu iba:te ibino baida:mo ba:moi komokomo ulamiya:, tabo olamagimiha:pa:te tabo olamagimiya:, nato kubakubapa:te a:wapata:lamiya:, ba:gala baidi tamihopa:te a:la:minahaliya:. Ba:bema: ba:ba tetelo Godote Isalaela tawakalubi dowlubilinako, iba:te ebeno mahilo hunamo ba:bo adipatiya:.*

Ya:suti Hiliyonomo Tawakaluba:tamo Baa: Gala Da:kikalameholiya:
Mak 8:1-10

³² Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapi ebetamo ka:lamiti ibi na:goelamiya:, “Na ba:moi tawakalubi na:malemalelatilitamo, mabu iba:te nago netewa-kapiya hegela demedenati ibino baa: a:wiboholami. Na ubihinola ibi baa:heno ibino habahabamo dito oelame. Diyala, iba:te gabo tetelo heloha:ma: da: neda:hamena:.”*

³³ Ebe ta:matapa:te ebetamo na:ga:luya:, “Moe baa:ha: hopola. Ale ba:moi tawakalubi hiliyonomatamo baa: ikalamehole modoboha:.”

³⁴ Ba:bene Ya:suti ibi nalateda:liya:, “La:godolo kebaleta baa:te ka:pola:na?”

Iba:te na:ga:luya:, “Sa:ba:ni baa: ba:gala daha hegehege kapiyakapiyate pola:na.”

³⁵ Ba:bene Ya:suti tawakalubi hakamo kahidima: da:goelamiya:, ³⁶ ba:ba tetelo ebete ba:bi sa:ba:ni baa: komokomo ba:gala daha uwatete Godotamo kalakala tabo ba:bo goiya:, ba:bene ebete wakalamiholete ebe ta:matapa:tamo dito ikalamiya: iba:te tawakaluba:tamo kikalameholema:. ³⁷⁻³⁸ Ba:ba tetelo puya:te ba:be baa: da:nahuya: ibino kape komo ba: dito wiboholamiya:. Ba: hibila, ba:be baa: 4,000 dubate nahuya: ibino kamenakamena guguda:go, ba:bene da:luhiliya: ba:bi baa: komokomamo Ya:suku ta:matapa:te sa:ba:ni bagolo betabuiliamiya:.

³⁹ Ba:bene Ya:suti ba:bi tawakalubi ibino habahabamo doelamiya:, ba:ba tetelo ebete boga:mo ololote Magadana hopamo ba: dito tuyu:.

Pa:lisi Kapiyuimipa:te Hanohano Komo Umima: Ya:suku Gala
Da:kaga:lamiya:
Mak 8:11-13; Luk 12:54-56

16 ¹ Ba:bene komo Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Sa:diyusi kapiyuimipi iba:te ubi bihatiya: Ya:sutamo pelamete ebe kuba gabamo kopemogabuimima:. Iba:te ebe ba:ma ka:na pega:lamiya:, “Ama:godolo Godokono helo ditana, ba:be komo hawakalimima: eta hanohano komo atamo nododa:.”*

² Ya:suti tabo ba huiya iba:tamo na:goiya:, “Hegelate ba nihitiga hegela hunu hawihawima: da:neda:mene, la: ba:be komo umiti

* 15:31 Mak 7:37 * 15:32 Ma:t 14:14 * 16:1 Ma:t 12:38; Luk 11:16

koga:lama:nemata, ‘Dumutu hegela hidamo kopowalohoma:ne.’
³Ba:gala eta tetelo hegelate ba owalohuta la: wegola bubu dulamema la: koga:lama:nemata, ‘Ba:moe hegelate kokubama:ne.’ Iyo, la: alomoeno komokomo ulame iya:tawahala, huiyatiya ba:ma tetelo Godote la: ipuwalo dododilina ba:bi komoeno ipuwa la: hidamo kiya:tawahanaha:.
⁴Kuba ododilipi ba:gala hibima: midiha:pi, iba:te ubi konomola Godokono helo hawakalimino hanohano komo kumima:, huiyatiya Godote eta komo iba:tamo a:kahawakalima:mene. Ba: hibila, ebete Yaonako ipuwado da:hawakalimiya: ba:be hanohano komo kapiya la:tamo ikalamiya:ta.”ⁱ
 Ba:ba tetelo Ya:suti ibi miya:palette ba: dito tuya:.*

Pa:lisi Kapiyuimipi Ba:gala Sa:diyusi Kapiyuimipi Ibino Awagaha Komo
Mak 8:14-21

⁵Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:go Ga:lili Bobo hapuamo da:na:hiwaliya:, ba:ba tetelo iba:te baa: uwate komo nadoduya:.
⁶Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La: hidamo nulia:la:. Palawa baa:te ha:kiya hunamo da:mahiga, Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Sa:diyusi kapiyuimipi ibino awagaha komo ba:ba ka:nala. A:iye, ba:mako komote la:tamo akuluhukala!”^{*}

⁷Ba:bema: iba:te ibi ipuwalo tabo ba:ma ka:na ga:luya:, “Ebate atamo ba:moe tabo begoe mabu ale baa: kawadaheha:.”

⁸Huiyatiya iba:te tabo da:ga:lutiya: Ya:suti iya:tawate na:goiya:, “La:eno hibima: midi komo kokoha:. La:le baa:heno pola:na tabo badama: ka:ga:lutama? ⁹Keka: mabu la:le naeno hibi komo hidamo kuminaha:? Nale eta gapogapolo paibo baa: 5,000 dubatamo da:wakalamiholenimo, ba:moe komoma: la:godolo ukui ba:kitana? Ba:ba tetelo la: kebaleta bagolo ka:tabuilameonima?”^{*}
¹⁰Ba:gala eta hegellalo nale sa:ba:ni baa: 4,000 dubatamo da:kawakalamiholimo, ba:ba tetelo la: kebaleta bagolo ka:tabuilamiuima?”^{*}
¹¹La: bada mabuma: naeno komo hidamo kemalagidolonaha:? Nale la:eno baa: naha komoma: kagoeha:. La: hidamo, Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Sa:diyusi kapiyuimipi ibino awagaha komote la:tamo akuluhukala!”

¹²Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ebene tabo ipuwa hidamo ba:ma ka:na lawiya:, Ya:suti palawa baa: hunamo mahiga tabo da:kiyalamiya:, ebete

ⁱ **16.4** Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Yaonako ba: Godokono ukui hawakalimidawa etala, ebete Godokono tabo Niniba habanapa:tamo atuya:. Yaonate ba:bi Yuha:pa:tamo nuluhukuhino, dopamo gabo tetelo ko olatatiti ebetamo uluhukuya:, ba:ma ka:na konomo dahate ebe dito migiguya:. Ba:bene Yaonate netewa-kapiya hegellalo dahoeni tepo ipuwalo lutate, ba:ba tetelo Godote ebe malemaletelo ko hanohano komo ba ododi ebene ka:ka: ba:bo mula:miya:. Ya:suti ba:be hanohano komoma: olamagiya: Pa:lisi kapiyuimipa:tamo.

* **16:4** Ma:t 12:39; Luk 11:29 * **16:6** Luk 12:1 * **16:9** Ma:t 14:17-21

* **16:10** Ma:t 15:34-38

Pa:lisi kapiyuimipino awagaha iya:tulame komoma: goiya:. Ebe ubihinola ba:be kubate ebe ta:matapa:tamo uluhuku.

Pitate Ya:sukunu Hibi Komo Da:hawakalimiya:

Mak 8:27-30; Luk 9:18-21

¹³Ba:bene Ya:suti Sisaliya-Pilipai hopamo da:nuluhukuya: ebete ebeno ta:matapi ba:bo nalateda:liya:, “Na Tawakalubino Naniwi iba:te pokomo ka:ga:lanaka?”

¹⁴Iba:te na:ga:luya:, “Komopa:te ama: Yoneko beyamo wadulateledawama: ga:lanaka, komopa:te ama: Elayama: ga:lanaka, komopa:te ama: Yelemayama: ga:lanaka, ba:gala komopa:te ama: Godokono ukui hawakalimidawa etama: ga:lanaka.”*

¹⁵Ba:bene Ya:suti ibi nalateda:liya:, “Huiyatiya la:le na pokomo ka:midinionama?”

¹⁶Saimono Pitate tabo ba huiya na:goiya:, “Ama: ba: Kelisotela, iyo, ama: ba: Ka:ka: Godoeni Gudulata!”*

¹⁷Ba:bene Ya:suti ebetamo na:huiyuya:, “Saimono, Yonekono gudu, ama: koamo na:kalakala! Mabu ba:moe hibi komo eta lumagiti ama: kiya:tumiha:, ama: naeno Hunu Haboeni Nabiwiti iya:tumia:ta. * ¹⁸Na ama:tamo ba:ma ka:na goemo, ‘Ama: ba: Pitate, naeno nakolalata.’^j Ba: hibila, nale ba:moe nakola hunamo naeno sose ketema:nemo, ba:bema: Saitanakono hoe komote ba:be sose kubahimima: a:kamodobamene. *

¹⁹Numa:, nale Ko Gawadalagi Godokono hiya:hiya: ki ama:tamo kikamehoma:nemata. Ba:bema: ama:le Saitanako koduhimima: ba:moe hopolo kebe gigiho ba:moi kia:mo da:kalapilamena: Godokono Hunu Habalo atu kalapila komote konitanama:ne, ba:gala ama:le lumagino ka:ka: komula:mema: ba:moe hopolo kebe gigiho ba:moi kia:mo da:hiya:midamena:, Hunu Habalo atu a:hiya:mida komote konitanama:ne.”*

²⁰Ba:bene Ya:suti ebeno ta:matapi koamo kiyahalamiya:, “Nale Kelisoma: hibilo deda:namo, la:le ba:moe komo komopi akakiyalama:la:!”

Ya:suti Ebeno Hoe Komoma: Dopamo Da:goiya:

Mak 8:31–9:1; Luk 9:22-27

²¹Ba:ba tetelo Ya:suti ebe ta:matapi iya:tulame ba:ma ka:na tupuimiya:, “Nale Yelusalema ko habamo tote tawakaluba:godone koko temeteme ba:bo konuwatema:nemo, Godokono ubila. Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, ba:gala Godokono Tutumu

^j 16.18 Pita mahiloeno ipuwa nitana ‘Nakolala.’

* 16:14 Ma:t 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 * 16:16 Yon 6:69 * 16:17 Gal 1:15-16

* 16:18 Yon 1:42; Epe 2:20 * 16:19 Ma:t 18:18; Yon 20:23

iya:tulamepi, ba:gala komo koko dubu iba:te na kanakapunamema:na:, huiyatiya netewa-kapiya hegelalo Godote na hoene kadipananenema:ne.”

²² Ba:bene Pitate Ya:suku komo ta:matapa:godone nanekela:mo magatate ebe ba:ma ka:na ba:bo nikiyahamiya:, “Kodawa, ba:moe kubate ama:tamo akuluhukala:, wadiyala Godote na:duhima:mene!”

²³ Ba:bene Ya:suti ohobigate Pitatamo na:goiya:, “Pita, ama: Saitanako huiyala! Na na:miya:pana:! Ama:le naeno nato ukamidadawama: editata mabu amia:no ukui Godotamo kihatitaha:, ama: tawakalubino ukuilo emedenata!”

²⁴ Ba:ba tetelo Ya:suti ebe ta:matapi na:goelamiya:, “Kebe lumagiti na ta:mahenema: ubi dihatemene, dopamo ebete ebeno komo adodolette ebeno keha pihiga aguti na ba:bo na:ta:mahena:mene.” ²⁵ Ba: hibila, kebe lumagiti ebeno ka:ka: natamo damawada:mene ebeno ka:ka:te kalatidima:ne, huiyatiya kebe lumagiti ebeno ka:ka: na mabuma: datutimini, ebete hibi ka:ka: ebo konumima:ne.” ²⁶ Ba:bema: lumagiti hopoeni ilina hiliyonomo uwatenomo ba uwate, ebeno ka:ka: datutimini ba:be lumagino huiya keka:? Ebete ebeno ka:ka: gala kakalawema: bada ilina na:kikamemene? Gabo puliyala, kitanaha:.” ²⁷ Ba: hibila, Tawakalubino Naniwiti ebeno hido-talona nopopa:go ba:gala Nabiwi Godokono helonomo alago kopema:ne. Ba:ba tetelo ebete tawakalubino komo ba anagilamelelame ibino modobo oko huiya hibilo kikalamema:ne.” ²⁸ Na la:tamo hibi tabo begoemo, ba:ma tetelo demedehona komo iba:te Tawakalubino Naniwi ebeno Ko Gawadalagi heloago da:pemene, ba:be ko komo dopamo umiti galane ba:bo koha:lahama:na:.”

Godokono Helonomo Alote Ya:sukunu Ape Da:la:minuya:

Mak 9:2-13; Luk 9:28-36

17 ¹ Ba:bene sikisi hegela da:wibuya: Ya:suti Pitako, Ya:imesiko, ba:gala ebeno ekawi Yoneko, ibinomo bemagataliya: eta hununomo hakamo. ² Ba:ba tetelo ebe ta:matapino dopo hapulu Ya:sukunu apete hiya:ma: ediya:, ba:bene ebeno holoholote hegeloeno a:la:mina keba ka:nala:ka: ba:bakoma: ba eda:, ebeno pupulino ilinate atumu keyakeyanomoma: eda:hamiya:.” ³ Ba:bene ta:matapino holoholo hapuamo Moseseko ba:gala Elayako iba:te uluhukuti Ya:sukuba: tabo ba:bo ga:lutiya:. ⁴ Ba:ba tetelo Pitate Ya:sutamoma na:goiya:, “Kodawa, ale ba:malo da:pola:nama:, kalakala konomola. Ama: ubi dihatemena:,

* 16:24 Ma:t 10:38; Luk 14:27 * 16:25 Ma:t 10:39; Luk 17:33; Yon 12:25

* 16:26 Ma:t 4:8-9

* 16:27 Ma:t 25:31; Ohale 62:12; Mulu Tabo 24:12; Lom 2:6; Haw 22:12

* 17:2 2Pit 1:16-18

nale mimiya netewa-kapiya ketemotema:nemo, eta amia:nola, eta Mosesekonola, eta Elayakonola.”

⁵Pitate ba:be tabo ba olamagita, ba:ba tetenomolo hiya:nomo a:la:mina hawaiti pete ibi dito patulateliya:, ba:bene hawai ipuwane tabote ba:ma ka:na piya:, “Ba:moe naeno kapiya Gudunomola, na ebetamo na:kalakalutamo. La: ebeno tabo nulia:la:.”*

⁶Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ba:be tabo uliti konomamo ba toletoleho hakamo ba:bo gudiya:, ⁷huiyatiya Ya:suti pete ibi ba pologihole na:pegoiya:, “Na:mahila:hala:, akatoletolehala:!” ⁸Ba:ba tetelo iba:te baidi da:gahilameholiya: eta lumagi kumiya:ha:, Ya:suku kapiyate ba:bolo la:nuya:.

⁹Iba:te haka hununi ba pepalaga Ya:suti ibi na:pikiyalamiya:, “La:le kebe hanohano komo dumima, ba:be komo ba:ma tetelo komopi akakiyalama:la:, huiyatiya Godote na Tawakalubino Naniwi hoene gala da:kadipanatenemene tawakalubi ba:bo kokiyalamema:nemata.”

¹⁰Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ebe nalatediya:, “Mabu keka: Godokono Tutumu iya:tulamepa:te da:ga:lanaka, Elayate dopamo pete, ebeno gala hapuni Kelisote kopema:ne?”*

¹¹Ebete tabo ba huiya na:goiya:, “Hibila, Elayako dopamo pete hiliyonomo komokomo kopetuputupuilamema:ne. ¹²Na la:tamo na:goemo, Elayako tawakaluba:tamo ya:lo a:pi huiyatiya iba:te ebeno komo kiya:tawahaha:, ba:bene iba:te ibino ubilo koko kuba ebetamo ododilinakuya:. Ba:bema: la: niya:tawahala:, Tawakalubino Naniwiti atumu iba:godone koko temeteme hibilo kuwatema:ne.”*

¹³Ba:bene ebe ta:matapa:te ba:be taboeno ipuwa hidamo ba:ma ka:na lawiya:, Ya:suti Yoneko beyamo wadulateledawoeno komoma: goe.*

Ya:suti Kuba Gobogobagoeno Kuhi Da:hiduimiya:

Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a

¹⁴Ba:ba tetelo iba:te komo tawakaluba:tamo da:pikuliya:, eta dubuti Ya:sutamo pete pupamo pemedete ¹⁵na:pegoiya:, “Kodawa, ama: naeno kuhi na:malemaleta! Mabu ebe ala: komote lawenako, ba:bema: komo tetelo ebe koa:mo ba:ga, beyamo ba:ga, ba:ba ka:na ewagelena. ¹⁶Nale ebe ama: ta:matapa:tamo da:magaha:kamo, huiyatiya iba:godolo helo puliyala ebe hiduimima:.”

¹⁷Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya:, “A:iye, la: hibima: midiha: kuba tawakalubilata! La:le natamo menemene bikanamenamata, ba:bema: na ubihinola la:go tete ga:ga:lo emedena! La: kuhi natamo na:magaha:la:!”

¹⁸Ba:bene Ya:suti kuba gobogobo da:kiyahamiya: ebete kuhi ipuwane dito uluhukuya:, ba:ba tetenomolo kuhiti ba:bo hiduya:.

* **17:5** Ohale 2:7; Ais 42:1; Ma:t 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Tutumu 18:15 * **17:10** Ma:l 4:5

* **17:12** Ma:t 11:14 * **17:13** Luk 1:17

19 Ba:bene komo tawakaluba:te pola:naha: tetelo Ya:suku ta:matapa:te ebetamo pelamete na:pega:luya:, “Mabu keka: ale kuba gobogobo oemema: kamodobakaha?”*

20 Ebete iba:tamo na:goiya:, “Ba:be mabu ba:ma ka:na bitana, la:eno hibima: midi komote hegehegema: eda:hana. Na la:tamo hibi tabo begoemo, mastada kikipo koha:, deha:potonomola. Huiyatiya la:eno hibima: midi komote ba:makoma: deda:mene, la:eno helote modoboma: ba eda: ba:moe hakatamo koga:lama:nemata, ‘Ama: ba:moene ebamo na:toatepa!’ ba:bene hakate la:eno tabamo kopapamiwatama:ne. Ba:moe tabo ba: hibila, la:godolo hibima: midi komo ba itana eta ododiha: komote a:kitanamene, iyo, kodakoda komote modobonomoma: keda:ma:ne.” 21 Ba:bema: la:le la:eno emede ipuwalo komo tetelo baa: nahaheno ba pola:na Godokoba: tabo da:ga:lanakoma, la:le helo ba:bo kolawema:nemata ba:mako kuba gobogobo oemema:.”^k

Ya:suti Ebeno Hoe Komoma: Gala Da:kagoiya:

Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45

22 Eta tetelo Ya:suku ta:matapa:te Ga:lili hopolo da:kakapiyuya:, ebete iba:tamo na:goiya:, “Godote Tawakalubino Naniwi kuba tawakalubino kokotamo kihatema:ne, * 23 ba:bene iba:te ebe kanakapumima:na:, huiyatiya netewa-kapiya hegelalo Godote ebe hoene gala kakadipatema:ne.”

Ba:bema: Ya:suku ta:matapa:te ebeno tabo uliti tepo temeteme konomo ba:bo lawiya:.

Godokono Genamoeno Ka:pita:isin Huiya^l Miya:te Komo

24 Ya:suku ta:matapa:te Kapeniyama habamo da:pelamiya:, ba:ba tetelo komo dubate Pitatamo pikuliya: Godoko Adikumino Hiya: Genamoeno ka:pita:isin huiya uwatema:. Iba:te tabo ba:ma ka:na pega:luya:, “La:eno iya:tulamedawate Godokono Genamoeno ta:kese mani a:kihatenako?”*

25 Pitate na:goiya:, “Iyo, ihatenako.”

Ba:bene Pitate genamamo da:nodoluya: ebete tabo goeheno dopamo Ya:suti ebe na:goemiya:, “Saimono, amia:no ukui keba ka:nala:ka? Ba:moe hopoenoko gawadubatamo ta:kese mani puya:te ka:miya:tenaka? Atu hopo tawakaluba:tela:ka: o kapela tawakaluba:tela:ka:?”

^k 17.21 Ma:t 17:21 komoeno tabo Ma:tiyuti bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:. ^l 17.23 Ba:moe ka:pita:isin huiya miya:te komo ba:ma ka:nala. Yu tawakalubi ipuwalo hiliyonomo dubate hiliyonomo gogolo ba:moe mani bimiya:tenakuya: Godoko Adikumino Hiya: Genama kohiduimima:.

* 17:19 Ma:t 10:1 * 17:20 Ma:t 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1Kol 13:2

* 17:22 Ma:t 16:21 * 17:24 Ikuli 30:13; 38:26

²⁶Pitate ebeno tabo ba huiya na:goiya, “Kapela tawakaluba:te ha:kiya miya:tenaka.”

Ya:suti na:goiya, “Iyo, ba: hibila, atu hopo tawakaluba:te gabomana:tamo ta:kese mani a:kamiya:ta:la. Numa:la, a Yu tawakalubi ba:moe Isalaela hopoenogugudila, ba:bema: mabu keka: ale Godokono Genamoeno okopa:tamo ka:pita:isin mani dikalamenakoma? Mabu kitanaha.

²⁷Huiyatiya na iba:tamo temeteme ikalame ubihinola, ba:bema: ama: Ga:lili bobamo tote kimai na:notalama. Dopamo da:ta:mugamene ba:be daha lawete ebeno tabo alalaa:midamete kapiya siliba mani ba:bo numiya, ba:bene ama: ba:be mani lawete Godokono Genamoeno okopa:tamo na:nikalamiya, amia:no ba:gala naeno ka:pita:isin huiya komoma:.”

Kodawama: Pote Na:keda:mene

Mak 9:33-37; Luk 9:46-48

18 ¹Ba:ba tetelo Ya:suku ta:matapa:te pelamete ebe na:pega:lamiya, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be habalo kodawama: pote na:keda:mene?”*

²Ba:bene ebete gudu deha:poto ebetamo ka:miti ibi tetenomamo adipiti ³na:goiya, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, la:le la:eno awagaha ukui hiya:ma: midiliti gugudi hegehege keba ka:nala:ka: ba:bakoma: neda:huya:la, mabu la: ba:ba ka:na ewagelehenogodokono Ko Gawadalagi habamo a:kana:pa:la:hamata.” ⁴Ba: hibila, kebe lumagiti ba:mako gudu deha:potomo ebe ha:kiya ebe hopamo dihatemene, ebete Godokono Ko Gawadalagi habalo kodawama: koneda:ma:ne, ⁵ba:gala kebe lumagiti naeno mahilamo ba:mako gudu deha:poto kalakalago dowlubina ebete na atumu na:kowalubinina.”*

Kuba Gabamo Emogabuimi Komo

Mak 9:42-48; Luk 17:1-2

⁶Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Ba:bema: deha:poto guduti na hibima: ba midinina, kebe lumagiti ebe kuba gabamo demogabuimina, wadiyala tawakaluba:te ebe lawete ebeno kokoba:mo konomo nakola ma:homete kehaha: kolomamo na:da:namena: ebete kulukulu beyamo kululuma. ⁷La: nulia:la, ba:moe hopo habate kubanomo kokubama:ne! Hibila, Saitanakono kuba gabamo emogabuimi komate tawakaluba:tamo kikulihoma:na, huiyatiya kebe lumagigodone ba:mako kuba komote duluhukumini, Godote ebetamo kuba huiya konomo kikamema:ne!

⁸“Ba:gala amia:no kokotote o natote ama: kuba gabamo demogabuimina, wadiyala ama: itamidate gobogobamo na:da:na!

* **18:1** Luk 22:24 * **18:3** Ma:t 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17

* **18:5** Ma:t 10:40; Luk 10:16; Yon 13:20

Wadiyala ama:le kapiya kokotago o kapiya natago Godokono Ka:ka: Habamo nopega, kubala kokoto netewago ba:gala nato netewago Godote ama: Koe Habamo na:da:na. Ba: hibila, ba:be habalo koete itana tetelo na:woena. * ⁹Ba:gala amia:no baiditi ama: kuba gabamo demogabuimina, wadiyala ama: magubutiti gobogobamo na:da:na. Wadiyala ama:le kapiya baida:go Godokono Ka:ka: Habamo nopega, kubala baidi netewago Godote ama: Koe Habamo na:da:na.”

Sipi-goete Dalatidi Ba:be Iya:tulame Uwi

Luk 15:3-7

¹⁰Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Nale la:tamo na:goemo, Godote hegehege gugudi konomamo ba emalagidole ebete ebeno nopopi iba:tamo poelamenako ibi kopebuiya:minalema: Ba:bema: la: hidamo, la: ba:mako gudu deha:poto ubiha:ma: eda:hate la:eno tabamo ebe akakubahima:la:.” ¹¹Ba:gala eta komo. Na Tawakalubino Naniwiti puya:te kuba ododili ipuwalo dalatidiholena ba:bi tawakalubino ka:ka: mula:lelamema: piya:mo.^m *

¹²“Ba:bema: la: ba:moe komo keba ka:na na:kemalagidoloma? Eta dubu ebeno 100 sipi-goegoa:te da:pola:ma:na, ba:bene kapiyate dalatidimini ebete bada komo na:kododimini? Iyo, ebete 99 sipi-goegoe hido hemo hopolo miya:palette, ebete hunuhunu hakamo gala kanodolote dalatidi ba:be sipi-goe konohowadima:ne. ¹³Nale la:tamo hibi tabo begoemo, ba:be dubuino kalakalate bitana komo alatidiholeha: 99 sipi-goegoa:tamo, huiyatiya ebete dalatidi ba:be sipi-goe da:numimini ebeno kalakalate konomoma: keda:ma:ne. Ba: hibila, kalakala bada konomola:ka:!” ¹⁴Ba:bema: la:eno Hunu Haboeno Nabiwiti atumu ubihinola ba:mako gudu deha:poto kapiyate alatidi.”

Ama:tamo Kuba Dododilina Ba:be Dawoeno Komo

¹⁵Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Amia:no naniwiti ama:tamo kuba komo dododimini, ama: diya gabodo tote ebeno kuba komo ebe na:niya:tuma: Ba:bene ebete amia:no tabo hibernomolo dulimini, wadiyala ama: eba:go gala mabulubima: na:kediya:la:.” ¹⁶Huiyatiya ebete amia:no tabo uliha:ma: deda:mene, ba:ba tetelo ama: owalubima: ama:le komo tawakalubi kapiya o netewa na:nuwatiya:, ba:bene la: naniwitamo pawa tolamete atu tabo da:nikiyahamema, ebete ba:ba tetelo la:eno tabo hibima: komidima:ne. * ¹⁷Huiyatiya ebete la:eno tabo

^m **18.11** Ma:t 18:11 komoeno tabo Ma:tiyuti bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

* **18:8** Ma:t 5:29-30 * **18:10** Yun 1:14 * **18:11** Luk 19:10 * **18:15** Luk 17:3 Gal 6:1

* **18:16** Tutumu 19:15; Yon 8:17

uliha:ma: gala da:keda:mene, la:le ebeno komo sose tawakaluba:tamo na:nehawakalimiya:la:, ba:bene ebete sose tawakalubi hiliyonomoeno tabo uliha:ma: deda:mene, wadiyala, nitanamene. Ba:ba tetelo la:le ebe hibima: midiha:dawa keba ka:nala:ka: ba:gala mani pilo dubu keba ka:nala:ka: ba:bako lumagima: miditi eba:go gala akakapiyala:.”*

Matuhulamehole Komo Ba:gala Pahalamihole Komo

¹⁸ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, la: Saitanakono komo koduhimima: ebe keba ka:na da:matuhumihoma, ba:be matuhumiho komote Godokono Hunu Habalo ba:ba ka:na konitanama:ne, ba:gala lumagino ka:ka: komula:mema: la: kebe komo ba:moe hopolo da:pahamima, ba:be atu komote Hunu Habalo pahami ba:ba ka:na konitanama:ne.” ¹⁹ Ba:bema: nale la:tamo eta komo bekagoemo, la: hibima: midipi netewapa:te ukui kapiyama: eda:hate naeno Hunu Haboeno Nabiwi toemeholo ebete eta komo matuhumima: da:kiyamema, hibila, ebete la:eno tabo uliti ba:ba ka:na kododima:ne. ²⁰ Mabu netewa o netewa-kapiya hibima: midipa:te ukui kapiyalo ba pola:na, iba:te naeno mahilo da:ka:mimina: nale ba:bolo iba:go hibilo kolutama:nemo.”

Lumagino Kuba Adodome Ubiha:ma: Dedi

Ba:be Okodawoeno Iya:tulame Uwi

²¹ Ba:ba tetelo Pitate Ya:sutamo pete na:pegoiya:, “Kodawa, naeno ekawi natamo kuba dododilinako na ebeno kuba kebako teta:mo na:kadodolememo? Sa:ba:ni teta:mo wadiyala:ka:?”

²² Ya:suti ebetamo na:huiyuya:, “Na ama:tamo na:goemo, sa:ba:ni teta:moha:. Ao, wadiyala ama:le amia:no emedena tetelo ba:ma ka:na 77 teta:mo ebeno kuba egebolemete nadodolemenakuya:.”*

²³ Ba:bene ebete tabo moga:melo na:goiya:, “La: numa:la:, Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo ba:moe uwino ipuwa keba ka:nala:ka: ba: ba:ba ka:nala. Eta hopoen Ko Gawadalagiti ebeno koko mani ba ka:lamihole ebeno ukui nitama:nui ebeno okopino hibi komo kopulamelelamema:. Ba:bene ebete ebeno ukui ba:ma ka:na ihati, okopi ipuwalo puya:te ebegodone owalubi mani dito duwata:digahui ibino komo kotuputupuilamema:. ²⁴ Ba:bene ebete mani ka:lamihole da:tupuimi, ba:ba tetelo komopa:te ebetamo dopo okodawa bemagahiya:, ba:be dubuti ta:ni taosene koko mani ebegodone dopamo dito uwata:digui. ²⁵ Mabu ebete ba:be mani huiyama: ebegodolo gabote kitanuiha:, ba:bema: Ko Gawadalagiti ebeno hopopa:tamo tabo ba:ma ka:na goi, ‘La: ba:moe dubu, ebeno kamena ebeno gugudi eba:go, ibi hiliyonomo uwatete komo koko dubatamo kolowamilo nikalama:la:, iba:te emedena tetelo ibino huiyaha:

* 18:17 Mak 11:24; Yon 15:7 * 18:18 Ma:t 16:19; Yon 20:23 * 18:22 Luk 17:4

okopima: keda:hanama:. Na ba:be gabodo ba:moe dubuino kuba huiya ebetamo kikamema:nemo.'

²⁶ "Ba:ba tetelo huiyaha: dubuti hopamo gate ebeno pupamo emedete Ko Gawadalagitamo toetoelo na:goi, 'Hiya:, ama: nuta:tepa. Na gabo numiti ba:bako ko huiya hibilo kopehuiyama:nemo!'

²⁷ "Ko Gawadalagiti huiyatiya ebe malemaletelo na:goemi, 'Amia:no huiyaha: komo nale egebolemete adodolememata. Ama: kalakalago na:toa!'

²⁸ "Huiyatiya ba:be huiyaha: okodawate Ko Gawadalagigodone uluhukuti ba to ebeno eta hopodalagi ba:bo numi, ba:be hopodalagiti ebegodone dopamo 100 hegehege mani duwati, gala ebetamo kahuiyaha:. Ba:ba tetelo ebete ebe kokobene lawete ba idadanaa:midaha na:goemi, 'Ama: naeno mani natamo tiyonomo na:huiya!'

²⁹ "Ba:bene ebeno hopodalagiti hopamo gate ebetamo toetoelo na:goi, 'Hiya:, ama: nuta:tepa. Na gabo numiti hibilo kopehuiyama:nemo!'

³⁰ "Huiyatiya ebete ebeno hopodalagi malemaleteheno du genamamo ba: dito magatui, ebete ba:bolo ba emedena ebeno tawakaluba:te pehuiyate ebe ba:bo kopuluhukuma:. ³¹ Ba:ba tetelo komo okopa:te ba:be komo umiti tepo temetemema: ba eda:ha, iba:te tolamete ibino Ko Gawadalagitamo ba:be komo ba:bo nehawakalimiya:.

³² "Ba:bene Ko Gawadalagiti ba:be okodawa ka:miti koamo ba kiyahame na:goemi, 'Ama: kubanomo okodawalata! Ama:le ka:lo duihuiyalo na da:toenamehona:ka, nale amia:no konomo huiyaha: komo dito egebolema:kamata. ³³ Ba:bema: mabu keka: ama:le naeno eta okodawa kamalemaleta:kaha:, nale ama: da:malamaleta:kama ba:ba ka:na?' ³⁴ Ba:ba tetelo Ko Gawadalagiti ebetamo koamo maubate du genamamo dito noemi, ebete ba:bolo ko temetema:go ba emedena ta:ni taosene koko mani huiyate ba:bo kopuluhukuma:."*

³⁵ Ba:bene Ya:suti kuititi tabo ulihopa:tamo na:goiya:, "La: numa:la:la:le la:eno tepo ipuwoeno malemale hawakalilameheno ba:gala komo tawakalubino kuba egebolelameheno, ba:ba tetelo naeno Hunu Haboeni Nabiwiti la:tamo atumu ba:ba ka:na ododiti la: ko temeteme habamo konoelamema:na:ta."*

Kamena Ibuki Komo

Mak 10:1-12

19 ¹ Ba:bene Ya:sukunu tabo olamagi komote da:wibomiya:, ebete Galili hopo miya:pate Yudiya hopodo petote Yodane Tuli hapuamo dito nuluhukuya:. ² Ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate ba:be hopamo ebe data:matuya:, ebete ibino temetema:gopi ba:bo nihiduilamiya:.

* 18:34 Ma:t 5:25-26 * 18:35 Ma:t 6:15; Mak 11:25; Epe 4:32; Kol 3:13

³Ba:bene komo Pa:lisi kapiyuimipa:te Ya:suku kuba gabamo kemogabuimima: ebetamo pelamete ebe na:palatediya:, “Kamenate ebeno awitamo bada ko kuba ododiti ebo na:kibukimini? O ba:ba tetelo awiti ebe dibukimini Godokono Tutumu Tabo ba:kadikanalemene?”

⁴Ya:suti tabo ba huiya na:goiya:, “Wadiyala la: Godokono Bukoenno eta tabo hidamo nemalagidolala:. Ba:be tabote ba:ma ka:na itana, Godote ba:moe hopoenno tupuimi mabuni dubu kamena bododiliya:,* ⁵ba:bene ebete na:goiya:, ‘Ba:moe mabuma: dubuti ebeno nabiwi ba:gala menoko miya:palette, ebeno kamenago kapiya bahilo kemedema:na:, ba:bene ibi netewapa:te kapiyama: eda:te gala hiya:ma: a:keda:mena:.’ ⁶Iyo, ba:ba tetelo ibi ba: kapiyanomola.’ Numa:la:, Godote ibi netewapi kapiyama: a:midiliya:, ba:bema: lumagiti ibi hiya:ma: midili wadiyaha:.”

⁷Ba:bene Pa:lisi kapiyuimipi dubate Ya:sutamo na:ga:luya:, “Ama: da:gaa: ba:be tabote hibima: deda:mene, keka: mabu Mosesete tutumu tabo ba:ma ka:na dihatiya:, dubuti ebeno kamena ibukima: kamena ibuki pepa ododiti ebetamo kikamema:ne?”*

⁸Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Mabu la:eno tepo ipuwa kodakodahibinomola Mosesete ba:moe tutumu la:tamo ba:bema: ikalamiya:ta, huiyatiya ba:moe hopoenno tupuimi mabuni Moseseko teta:mo puluhuku ba:be komote ba:ba ka:na kitanamiha:. ⁹Ba:bema: nale la:tamo goemo, kamenate eta dubago kuba ododihino, ba:ba tetelo ebeno awiti ebe ibukiti eta kamena da:lawemene, ebete Godokono holoholo hapulu ba:be kamena pilolo kolawema:ne.”*

¹⁰Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ebetamo na:ga:luya:, “Dubuti kamena lawe ipuwalo ba:mako kodakoda komote ditanamene, modobola dubate kamenakamena a:kuwatehola:mena:.”

¹¹Ba:ba tetelo Ya:suti huiyatiya na:goiya:, “Nale la: diya:tulamema ba:be taboenno ipuwa kodakoda hibila. Godote puya:tamo mulu dikalamemene ibinomate ibino ukuilo ba:moe taboenno ipuwa lawe komodoboma:na:. ¹²Komo dubate kamenakamena uwateholema: kamodobohonaha:, mabu komo ibino apete menokobino tepo ipuwalo kubakubadopoma: eda:tepahalamiya:. Ba:gala komo dubate kamenakamena uwateholema: kamodobohonaha:, mabu alaholo ipuwalo komopa:te ibi ba:ba ka:na amilatiya:. Ba:gala komo dubate kamenakamena uwateholema: kamodobohonaha:, mabu ibi ha:kiya ibi ba:ba ka:na midilina Ko Gawadalagi Godokono oko kowatihonama:. Ba:bema: kebe lumagiti ba:moe taboenno ipuwa lawe da:modobomene, wadiyala ebete na:lawa:mene.”

* 19:4 Tup Mabu 1:27; 5:2 * 19:5 Tup Mabu 2:24; Epe 5:31

* 19:7 Tutumu 24:1-4; Ma:t 5:31 * 19:9 Ma:t 5:32; 1Kol 7:10-11

Ya:suti Guguda:tamo Kokoto Demowatilamiya:*Mak 10:13-16; Luk 18:15-17*

¹³ Ba:bene tawakaluba:te gugudi Ya:sutamo na:magataliya: ebete iba:tamo kokoto ba emowatilame Godoko kogoemema: ebete ibi hidamo kowalubilinama: Huiyatiya ebe ta:matapa:te tawakalubi ba kiyahalame ibi da:duhilamiya:, ¹⁴ Ya:suti ibino ododi komo umiti na:goiya:, “Gugudi natamo pelame wadiyala. Akaduhilama:la: mabu ba:mako tawakaluba:te Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be habamo kona:pa:la:hama:na:.”*

¹⁵ Ba:bene ba:bi gugudi kowalubilima: ebete ebeno kokoto iba:tamo emowatilamete, ibi ba miya:pale ebeno to gabodo ba: dito tuya:.

Ilina Dogodogo Dubuti Ya:sutamo Da:piya:*Mak 10:17-31; Luk 18:18-30*

¹⁶ Ba:ba tetelo eta dubuti Ya:sutamo pete na:pegoiya:, “Iya:tulamedawa, na bada hido komo ododiti wiboha: ka:ka: ebo na:ka:lawemo?”

¹⁷ Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Ama:le hido komo ododima: na badama: ka:kiyanama:wa? Godoko kapiyate hidodawala, ba:bema: ama: ubi dihatemena: ebeno Ka:ka: Habamo na:pa:gama:, wadiyala ama:le ebeno Tutumu Tabamo na:papamiwatanakuya:.”*

¹⁸ Dubuti ebetamo na:huiyuya:, “Kebe tutumu taboma: ka:gaa:wa?”

Ya:suti ebeno tabo ba huiya na:goiya:, “Ama: lumagi akanakapuma:la:, eta lumagino kamena pilolo akalawa:la:, ilina pilolo akuwata:la:, eta lumagino komoma: ha:da tabo akolamaga:la:, * ¹⁹ ba:gala amia:no nabiwi menoko ibino tabamo na:papamiwatanakuya:. Ba:gala eta tutumu tabote ba:ma ka:na bitana, ama: ha:kiya ama: demalagidolona, wadiyala ama:le ba:ba ka:na ama: tamelo demedena ba:be lumagi malemalelo nemalagidolona.”*

²⁰ Ba:bene ba:be uli ape dubuti Ya:sutamo na:goiya:, “Na ba:moi hiliyonomo tutumu kodakodalo uwatete eta kapiya kidikanaliya:ha: Ba:bema: na bada eta komo na:kododimo?”

²¹ Ya:suti tabo ba huiya na:goiya:, “Ama:le hidonomo lumagima: keda:ma: ubi hibilo dihatemena:, wadiyala ama: tote komopa:te amia:no ilina mana:mo uwatehomete, ama:le ba:bi mani awaepa:tamo dito na:nikalamehola:. Ba:ba tetelo ama: gala kapete na na:ta:maheniya:, ba:bene amia:no ilina hiliyonomate Godokono Hunu Habalo konepola:nama:na:.”

²² Ba:be uli ape dubuti ba:be tabo uliti tepo menemena:go dito tuya:, mabu ebe ilina dogodogodawanomola.

* **19:14** Ma:t 18:2-3 * **19:17** Hawi 18:5; Luk 10:28

* **19:18** Ikuli 20:12-16; Tutumu 5:16-20 * **19:19** Ikuli 20:12-16; Hawi 19:18

²³Ba:bema: Ya:suti ebe ta:matapi na:goelamiya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ilina hiliyonomagodawate ba:be habamo na:pa:gama: kodakodanomola! ²⁴Nale la:tamo eta komo bekagoemo, ka:molo-goete” kaliko akohomehoeno ola gugudu nilupiga kodakodama: eda:na, gabohenola. Ba: atumu ilina hiliyonomagodawate Godokono Ko Gawadalagi habamo na:pa:ga kodakodanomola, gabote hibinomolo a:kitanamene.”

²⁵Ya:suku ta:matapa:te ba:be tabo uliti konomamo la:wa:hate ebetamo na:ga:luya:, “Ama: da:gaa: ba:be tabote hibima: deda:na, puya:te modobola:ka: Godote ibino ka:ka: mula:lelamema:?”

²⁶Huiyatiya Ya:suti ibi ulamenate na:goiya:, “Tawakaluba:te ha:kiya ibino ka:ka: mula:le modoboha:, huiyatiya Godoko kapiyate modobola mabu ebegodolo helo bitana hiliyonomo komokomo ododilima:.”*

²⁷Ba:bene Pitate Ya:sutamo ba huiya na:goiya:, “Ama: numa:, a ilina hiliyonomo miya:palette ama: na:ta:mahenata. Ba:bema: Godote atamo bada huiya na:kikaa:memene?”

²⁸Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, Godote ba:moe hopeno hiliyonomo hiya:hiya: ilina ulinoma: da:midilimini, ba:ba tetelo na Tawakalubino Naniwiti naeno Ko Gawadalagi emede bahilo konomo alago kolutama:nemo. Ba:bene atu tetelo la:le na da:ta:mahenenama, la: koko gawadubuino gagahidi bahilo gagahiditi Isalaela 12 gu tawakalubino komokomo anagilamelelamepima: keda:hama:nemata. * ²⁹Hibila, kebe lumagiti ebeno genama, o ebeno nani nanikokubi ekaki, o ebeno nabi menokobi gugudi ba:gala ebeno hopo, ebete na mabuma: ba:bi komo da:miya:palemene, ebete ba:bi atu komokomo hiliyonomo gala kakuwatema:ne, ba:gala galane nale ebetamo wiboha: ka:ka: kikamema:nemo. ³⁰Iyo, ka:lo dopopi hiliyonomo da:pola:na iba:te galane galapima: keda:hama:na:, ba:gala ka:lo galapi da:pola:na iba:te galane dopopima: keda:hama:na:.”*

Gao Pali Okopino Iya:tulame Uwi

20 ¹Ba:be atu tetelo Ya:suti na:kagoiya:, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo ba: ba:ma ka:nala. Eta ko dubuti duiduiyanomolo mahigate ebeno genamane uluhukuti ba:bo tui ebeno gao pali okopi konuwatema:. ²Ba:bene ebete komo dubu nulamete

ⁿ **19.24** Ya:suku tetelo Yu tawakalubino komo ba:ma ka:nala, iba:te kokonomo gelebadihole ka:molo-goegoa:mo ibino oko bowatihonakuya:. Iyo, komo hiya:hiya: tetelo ka:molo-goegoa:te ibino ilina bewatanakuya: muhulu hopamo, ba:gala komo tetelo iba:te bogema: watenama:.

* **19:26** Yauba 42:2 * **19:28** Ma:t 25:31; Luk 22:30; Haw 3:21

* **19:30** Ma:t 20:16; Luk 13:30

iba:tamo kapiya hegeloeno oko huiya ikalamema: negoelami. Iba:te ebeno tabo uliti modoboma: da:ga:lui, ebete ibi ba:bo oelami ebeno pali oko konetupuimima:.

³“Ba:bene hegellate nanekela:mo da:podolatepui, ebete gala katote komo dubu kolowami habalo dito la:mota:hanalo da:nulami, ⁴ebete iba:tamo na:goi, ‘Wadiyala la: atumu naeno pali okamo na:katolama:la:, ba:bene nale oko huiya la:tamo modobolo kikalamema:nemata.’ ⁵Ba:ba tetelo iba:te atu pali okamo dito katolamiya:.

“Ba:bene hegela tuli tetelo ba:gala hegellate dewegelegui, ba:bi netewa teta:mo ebete gala katote komo okopi atumu kanulamete okamo ba:bo kanoelami. ⁶Ba:bene hegellate gala da:katoatepui, ebete gala katote komo dubu kolowami habalo dito la:mota:hanalo nulamete na:negoelami, ‘Bada mabuma: la: ka:lo hegellalo okoheno dito da:pola:nama?’

⁷“Iba:te ebetamo na:huiyuya, ‘Mabu etate atamo oko kika:ma:kaha:.’

“Ba:bene ko dubuti iba:tamo na:goi, ‘Wadiyala la: naeno atu pali okamo na:katolama:la:.’

⁸“Da:gapogapohoni ba:be pali namutudawate penate ebeno oko umidawatamo na:pegoeni, ‘Ama: okopi hiliyonomo ka:lamiti huiya nikalamehola:. Galanenomolo oko da:petupuima:ka ba:bi dubagodone tupuimiti, huiyatiya duiduiyanomolo oko da:petupuima:ka ama:le ibi kuititilo nowalubiliya:.’*

⁹“Ba:bene galanenomolo oko da:tupuimi ba:bi dubate dopamo pelamenate, ebete iba:tamo kapiya hegeloeno modobo oko huiya ba:ba ka:na ikalamenti. ¹⁰Ba:bene duiduiyanomolo oko da:tupuimi ba:bi dubate pelamenate kodopamo na:puwatanamo pemalagidoloniya:, huiyatiya ebete iba:tamo ba: atu huiyanomo bekaikalameholeni. ¹¹Ba:ba tetelo iba:te huiya uwatenate pali namutudawatamo ubiha: tabo ba ga:lana, ¹²ibi ipuwalo etate penate na:pegoeni, ‘Galane da:tupuima:ka iba:te tete nanekela:mo powatiti huiyatiya ba:be oko huiya ago modobolo badama: kuwata:, mabu a hegela konomolo oko ko kolohago owatitakama:?’

¹³“Ba:ba tetelo ebete na:huiyani, ‘Naeno hopodalagi, na eta kuba komo ama:tamo kododiha:. Duiduiyalo ama:la, nala, ale hibi tabonomo bega:lakama: ama: kapiya hegeloeno modobo oko huiya kolawema:, nale ama:tamo ba:ma ka:na ba:bema: ikamemata. ¹⁴Ba:bema: amia:no huiya lawete kalakalago na:toa. Ama:le oko huiya da:lawa:, nale ba:be atu modobo mani galane da:tupuima:ka iba:tamo ubi dihatemo, nale ba: ba:ba ka:na kikalamema:nemo. ¹⁵Ba:moe oko huiya mani ba: naeno manila, ba:bema: nale ha:kiya naeno ubilo dododimo ba:be komo ba: naeno komola. Mabu keka: ama:le naeno malemale komoma: da:maubana?’”

* 20:8 Hawi 19:13; Tutumu 24:15

¹⁶Ba:bema: Ya:suti kuititi tabo ba:ma ka:na goiya, “Hibila, ka:lo galapi hiliyonomo da:pola:na iba:te galane dopopima: keda:hama:na:, ba:gala ka:lo dopopi da:pola:na iba:te galane galapima: keda:hama:na:.”*

Ya:suti Ebeno Hoe Komoma: Gala Da:kagoiya:

Mak 10:32-34; Luk 18:31-34

¹⁷Ba:bene Ya:suti Yelusalema ko habamo ba tuta, gabo tetelo ebete ebeno 12 ta:matapinomo uwatete tabo diya na:goelamiya:, ¹⁸“La: nulia:la:, a Yelusalemamo tolamitama:. Ba:bolo Godote Tawakalubino Naniwi tawakaluba:tamo kikalamema:ne, ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, iba:te ebe anakapumima: ga:late” ¹⁹Yuha:pa:tamo ba:bo kikalamema:na:. Ba:ba:te ebe iya:da:tete giya:pa:pa:mo a:na:miga:titi ebe ba:bo kanakapumima:na:, huiyatiya netewa-kapiya hegelalo Godote ebe hoene kadipatema:ne.”

Ta:matapi Netewapino Menokote Kuba Ukuia:mo Ya:suku Eta Komoma:

Da:goemiya:

Mak 10:35-45

²⁰Ba:bene Sebedikono gugudino menokote ebeno guguda:go Ya:sutamo pete ebeno pupamo pemedete, ebete ebe kowalubima: na:pegoemiya:.

²¹Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Ama: bada ubi kihatiuta nale ama:tamo ododima:?”

Ebete tabo ba huiya na:goiya:, “Ba:moi naeno gugudi netewa na:kulamiuta? Ama:le Ko Gawadalagima: deda:mena:, na ubila ama:le da:goemena: etate amia:no tu hapulu ba:gala etate pele hapulu amia:no Ko Gawadalagi helo ipuwalo kolumutitama:.”*

²²Huiyatiya Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La:le na hido ukuia:mo kaga:lanamitaha:. La: modobola:ka: nale da:nimo ba:be temeteme kalila:mo niho?”

Iba:te na:ga:luya:, “A modobola:.”*

²³Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Ba:moe komo ba: hibila, nale da:nimo la: ba:be kalila:mo nihote temeteme bulihonakomata. Huiyatiya naeno tu hapuamo ba:gala pele hapuamo ahidi komoma: nale a:kagaa:mo. Nabiwi Godote puya:tamo da:hiduilamiya: ba:binomate ba:bolo kopola:nama:na:, iyo, ba:moe komoma: ebete ha:kiya kogoema:ne.”

²⁴Ba:bene komo ta:ni ta:matapa:te ba:be komo uliti ba:bi dubu netewapa:tamo na:maubahalitiya:, ²⁵huiyatiya Ya:suti ibi hiliyonomo ebetamo ka:lamiti na:goiya:, “La: iya:tawahala, Godoko hibima:

* 20:16 Ma:t 19:30; Mak 10:31; Luk 13:30 * 20:18 Ma:t 16:21; 17:22-23

* 20:21 Ma:t 19:28; Luk 22:30 * 20:22 Ma:t 26:39; Yon 18:11

midihapino koko dubate ibi ha:kiya ibi ba wadiya:paa:latele komo tawakalubi heloamo kiyahalamenaka, iba:te ibino ubi komamo kopapamila:halenama:.* ²⁶ Huiyatiya la: ba:bakopima: a:keda:hamata. Kebe lumagiti la:eno koma: eda: ubi dihatemene, ebete la:eno huiyaha: okodawama: neda:mene,* ²⁷ ba:gala kebe lumagiti dopoma: eda: ubi dihatemene, ebete la:eno du genamoeno okodawama: neda:mene, iyo, ebe ha:kiya ebe hoponomamo ihatenomo nihata:mene. ²⁸ Ba:ma ka:na Tawakalubino Naniwiti da:piya:, ebe ubihinola ba:moe hopo tawakaluba:te ebetamo huiyaha: okopima: eda:ha, huiyatiya ebete na:piya: tawakaluba:tamo huiyaha: okodawama: kopeda:ma:, ba:gala ebeno ka:ka: gobogobamo ihatete ebeno hoe huiyate komo hiliyonomo tawakalubi Saitanakono du genamane dito kuluhukulatelema:.”*

Ya:suti Baidi Tamiholame Dubu Netewa Da:hiduilamiya:

Mak 10:46-52; Luk 18:35-43

²⁹ Ya:suti ebe ta:matapa:go Yeliko ko habane da:nikuliya:, ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate ebe beta:matuya:. ³⁰ Ba:bene dubu netewa baidi tamiholamela, iba:te gabo tamelo ba lumutita Ya:sukunu pe komo uliti ibulunomamo na:ga:luya:, “Da:ibidikono Hogo! Ama: a na:malemalea:tea:!”

³¹ Ba:bema: hiliyonomo tawakaluba:te ibi kiyahalameloma:duhilamiya: iba:te tatabalo kolumutitama:, huiyatiya iba:te gala ibulunomamo na:kaga:luya:, “Kodawa Ya:su, Da:ibidikono Hogo! Ama: a na:malemalea:tea:!”

³² Ba:bene Ya:suti ba:bamo utiti ibi ka:lamiti iba:tamo na:goiya:, “La: bada ubi kihatiutama nale la:tamo kododima:?”

³³ Baidi tamihopa:te na:ga:luya:, “Kodawa, aeno baidi na:hiduilamelea:ma:.”

³⁴ Ba:bene Ya:suti ibi malemalelatelelo ibino baida:mo ebeno kokoto demowatilamiya:, ba:ba tetenomolo ibino baiditi hidohidohote iba:te Ya:suku ba:bo ta:matuya:.

Ya:suti Yelusalema Ko Habamo Da:na:pa:guya:

Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Yon 12:12-19

21 ¹ Ba:bene iba:te Yelusalema ko haba tama:mo ba pelame, Betapa:gi haba tamedo tolamete Olibi Kehakeha Hunu Hakamo ba:bo nikuliya:. Ba:ba tetelo Ya:suti ebe ta:matapi netewa dopamo ba oelame ² iba:tamo na:goiya:, “La: ba:be tatali habamo tote, ba:be habamo ba nuluhuku donoki-goe hala:mo ma:home ebeno gudago konulama:digalema:nemata. Wadiyala la: hale pahamiti ebeno gudago na:magaheliya:la:. ³ Etate la: duhilame tabo

* 20:25 Luk 22:25-26 * 20:26 Ma:t 23:11; Mak 9:35 * 20:28 Luk 22:27; Pil 2:7

da:goemene la: huiyatiya ba:ma ka:na koga:lama:nemata, ‘Kodawate ba:moi donoki-goegoe ubila, ebete gala tiyonomo kakapoelamema:ne.”

⁴Ba:bene ba:moe komote uluhukuya, Godokono ukui hawakalimidawate da:goiya: ba:be tabote hibima: keda:ma:. Ya:lo tetelo ebete tabo ba:ma ka:na goiya:,

⁵“La: Yelusalemanapa:tamo na:nega:luya:la:,

‘Numa:la:, la:eno Ko Gawadalagiti la:tamo pita.

Ebete donoki-goe hunamo emedete gelebadia:go pita,

iyo, la: numa:la:, ebete donoki deha:potago ba:pe.”*

⁶Ba:bene Ya:suku ta:matapi netewapa:te tote, ebete keba ka:na ka:goiya: iba:te ba: ba:ba ka:na nododiya:. ⁷Iba:te donoki-goe ba:gala ebenu gudu Ya:sutamoma magahete, ibino watuino kaliko ibi hunamo miya:telamete, Ya:suti ba:bi kaliko hunamo ba:bo emediya:. ⁸Ba:ba tetelo komo tawakalubi hiliyonomate ibino ga:ga:ga: kaliko pipikulamete gabamo apohohago tolamiya:, ba:gala komopa:te ele iya:hiliti gabamo atumu kamiya:tehlenatuya:. ⁹Ba:bene puya:te da:dopuya: ba:gala Ya:sukunu gala hapuni da:pelamitiya:, iba:te kapimilo ibulunomamo na:ga:lutiya:, “Da:ibidikono hogo nadipata:la:!

Godo, amia:no mahilago da:pita,

wadiyala ama: ba:be lumagi na:koimiya:!

O tawakaluba:la:, la: Godoko milimiholo hunamo nadipata:la:!”*

¹⁰Ba:bema: Ya:suti Yelusalema ko habamo da:na:pa:guya:, ba:moe haba tawakalubi hiliyonomate ebe umima: pikuliti na:pega:luya:, “Ba:moe lumagi potela:ka:?”

¹¹Ba:ba tetelo Ya:sukuba: da:tolamitiya: ibi hiliyonomate habalubino tabo ba huiya na:ga:luya:, “Ba:moe ba: Godokono ukui hawakalimidawa Ya:sutula, ebete Ga:lili hopeno Nasaleta habane pe.”

Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genama Da:hiduimiya:

Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Yon 2:13-22

¹²Ba:ba tetelo Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genamamo tote, ba:be genamalo ebete ilina kolowamipi nulamete ibi hiliyonomo gobogobamo helonomamo neta:malateliya:, ba:gala ebete mani oweheta:midahalepino patapata gimai kolowamipino ahidi patapatago ba:bo nohoba:midahalelamiya:. ¹³Ba:bene ebete iba:tamo na:goiya:, “Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na bitana, ‘Naeno Genama tawakaluba:te Godoko Adikumi Genamama: koga:lama:na:, la:le huiyatiya pilo tawakalubino genamama: a:midimata.”*

¹⁴Ba:ba tetelo baidi tamiholamepi ba:gala nato a:ta:buta:midalelamepi, iba:te Godoko Adikumino Hiya: Genamamo da:pelamiya: Ya:suti ibi

* 21:5 Sek 9:9 * 21:9 Ohale 118:25-26 * 21:13 Ais 56:7; Yel 7:11

ba:bo hiduilamiya: ¹⁵ Huiyatiya Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, iba:te Ya:sukunu hido hanohano komo dulamitiya: iba:te ebetamo na:maubahalitiya: Ba:gala guguda:te ba ga:gita da:ga:lutiya, “Da:ibidikono hogo nadipata:la!” iba:te ba:be tabo uliti ubiha:ma: eda:hate ¹⁶ Ya:suku na:ga:lamiya, “Ama: guguda:te tabo kubamo da:ga:luta na:kuliuta?”

Huiyatiya Ya:suti iba:tamo na:goiya, “Iyo, na nulitamo. Wadiyala la: ba:moe Godokono Buka tabo hidamo nemalagidolala, ‘O aeno Kodawa Godo, gugudi hegehege ba:gala nono da:nihona, ama:le ibino tabo ipuwane hidohido tabo olamaginakata ama: ha:kiya ama: komilimihonama:.”*

¹⁷ Ba:bene da:gapogapohoniya: Ya:suti ibi miya:palenate ko haba ipuwane uluhukunate Betani habamo tonate ba:bo newataniya:.

Ya:suti Gao Noloha: Anahu Keha° Dumiya:

Mak 11:12-14, 20-24

¹⁸ Eta duiduiyalo Ya:suti ko habamo gala da:kawiluya, gabo tetelo ebe baa: kapete umitiya, ¹⁹ ba:bene ebete anahu keha gabo tamelo pumiti gao oholema: ba:bamo da:tuya: huiyatiya pahanomuya nulamiya: Ba:bema: ebete anahu kehatamo na:goiya, “Emedena emedena tetelo gaote ama:godone a:kanolonakamene!” Ba:ba tetenomolo ba:be gao kehate kaloloma: ba:bo ediya:

²⁰ Ya:suku ta:matapa:te ba:be komo umiti koamo hanohanohote na:ga:luya, “Anahu kehate kaloloma: tiynomolo badama: keda:?”

²¹ Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, la: hiliyonomo tetelo Godoko hibima: ba midina la:eno tepo ipuwalo ukui netewama: eda:haheno, nale anahu kehatamo keba ka:na kododimo, la:le ba:be atu komo ododima: komodoboma:nemata. Ba:gala la: hibima: midilo ba:moe hakatamo ba:ma ka:na da:ga:lama, ‘Ama: kehaha: kolomamo na:toatepa!’ la:le ba:be komo hibilo kumima:nemata. * ²² Iyo, ba: hibila, la: Godoko hibima: ba midina bada komoma: ebe da:toemehoma, ba:ba tetelo la:le ba:be komo kolawema:nemata.”*

Yu Watowatopa:te Ya:sukunu Helo Mabuma: Ebe Dalatediya:

Mak 11:27-33; Luk 20:1-8

²³ Ba:bene Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genamamo tote tawakalubi ba niya:tulamita, ba:ba tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala Yu tawakalubino komo koko dubu, iba:te ebe

° 21.17 Tawakaluba:te anahu kehoeno mahilo Gogodala tabamo salibisama: ka:minaka.

* 21:16 Ohale 8:2 * 21:21 Ma:t 17:20; Luk 17:6; 1Kol 13:2; Yon 14:12

* 21:22 Ma:t 7:7-11; 18:19

duhimima: pelamete ebe ba:ma ka:na palatediya:, “Ama: ba:moi komo pokono heloamo kododiliona? Ba:gala ba:moe helo ama:tamo pote kikameti?”

²⁴ Ya:suti iba:tamo na:huiyuya:, “Nale la: dopamo kapiya komoma: kalateda:lema:nemata. La:le na huiya tabo hidamo da:ga:lanamema, ba:bene nale ba:moi komo pokono heloamo kododilinamo, ba:be komo nale la: ba:bo kokiyalamema:nemata. ²⁵ Naeno alateda: tabo la:tamo ma kumu bitana, Yonete tawakalubi beyamo da:wadulatenakui, ebete ebeno helo pogodone ka:lawi, Godogodonela:ka: o eta lumagigodonela:ka:?”

Ba:bema: ibi ha:kiya ibi ipuwalo olowabeletihuiilo na:ga:luya:, “Ale da:ga:lama: Godote Yonetamo helo ikami, ebete kogoema:ne, ‘Mabu keka: la:le ebeno tabo hibima: kamidiha:?’ ²⁶ Ba:gala a modoboha: ebe ba:ma ka:na ga:lame, hopo lumagiti Yonetamo helo ikami, mabu ale ba:moi tawakalubino mauba komo betolemitama: Ibi hiliyonomate na:ga:lana Yoneko Godokono ukui hawakalimidawala.”* ²⁷ Ba:bema: iba:te ibino tepo ipuwoeno ukui ugumuililo Ya:sutamo na:ga:luya:, “Yonekono helo mabu a iya:tawaha:.”

Ba:ba tetelo Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Ba:bema: nale la: atumu a:kakiyalama:mata nale ba:moi komo pokono heloamo dododilinamo.”

Kuhi Netewapino Iya:tulame Uwi

²⁸ Ba:bene Ya:suti ba:bi Yu watowatopa:tamo na:goiya:, “Na la:tamo eta uwi kokiyama:nemo. La: ba:be uwi hidamo uliti ebeno ipuwa natamo na:hawakalimiya:la:. Kapiya dubuti nemedenami, ebeno kuhi netewala. Eta hegelalo ebete ebeno dopo kuhitamo pete na:pegoi, ‘Ama: tote naeno pali ipuwalo oko na:nowata:.’ ²⁹ Ebeno guduti na:huiyui, ‘Ao, na ubihinola,’ huiyatiya galane tetelo ebete ukui hiya:ma: miditi okamo dito tui. ³⁰ Ba:bene ba:be dubuti ekawitamo kapete atu tabo da:kapegoi, ba:be guduti na:huiyui, ‘Iyo, Nabiwi, na kotoma:nemo,’ huiyatiya ebete katoha:.”

³¹ Ba:bene Ya:suti ebeno tabo ulihopa:tamo na:goiya:, “La:eno ukui keba ka:nala:ka:? Gugudi netewa ipuwalo ebeno nabiwi pote ka:kalakaluimi?”

Iba:te na:ga:luya:, “Dopo gudutila.”

Ba:bema: Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, ta:kese mani ha:da amiholo uwatepi dubu ba:gala dubu bilibili kamenakamena, iba:te la:eno haba uwatelamete Godokono Ko Gawadalagi habamo kona:pa:la:hama:na:. ³² Mabu Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawate Godokono tuputupu gabodo da:pi, la:le ebeno tabo hibima: kamidiha:, huiyatiya mani pilolo uwatepi dubu ba:gala dubu bilibili kamenakamena iba:te ebe hibima: miditi ibino tepo ipuwa Godotamo ohoba:midaliya:. Ba: hibila, ba:ba tetelo la:le ibino komo

* 21:26 Ma:t 14:5

dulamelelamima, huiyatiya la:eno kubakuba ukui hiya:ma: midilihino Yonekono tabo kalaweha:.”*

Tupina Gao Pali Lawamepino Iya:tulame Uwi

Mak 12:1-12; Luk 20:9-19

³³Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Wadiyala la:le naeno eta iya:tulame uwi nulia:la. Eta ko dubuti pali ododiti tupina gao keha ba:bo amihui, ba:be gaoeno mahilo ba: gala:ipi gaola. Amiho komote da:wibui, ebete kala imiti gao ihi adilutihoenonakola bobo aligiti, pali lawamepino hunu mimiya ba:bo eti. Ba:ba tetelo ba:be dubuti ebeno pali komo lawamepi dubatamo dito miya:pui, iba:te ba:bolo oko ba owatina ba:be pali hidamo umilo ebeno gao kuwateholemenakoma: ba:bene ebete muhulu hopamo ba: dito tui.”

³⁴“Ba:bene gao tapiho tete da:pi ebete pali lawamepa:tamo komo huiyaha: okopi na:poelami, iba:te iba:godone ebeno gao kopuwatema:.”
³⁵Huiyatiya pali lawamepa:te ibi uwatete eta kukamo anagalimihuya: ba:gala eta dito anakapumiya: ba:gala eta nakolamo mapemiya:.”
³⁶Dopamo pali namutudawate kapiyakapiya huiyaha: okopi bepoelami, ba:bene ebete gala komo hiliyonomo da:kapoelami pali lawamepa:te iba:tamo ba: atu kuba komokomo bekaododiliya:.”
³⁷Galanomone ebete ebeno gudu ba poeme ebeno ukuilo na:goi, ‘Hibila, iba:te naeno gudutamo kopapamila:halema:na:’

³⁸“Huiyatiya ba:bi pali lawamepi dubate ba:be gudu pitalo dumi iba:te ibi ipuwalo na:ga:luya: ‘Numa:la: ba:moe guduti nabiwino ilina namutudawama: deda:mene, ba:be guduti ba: na:pe. Ba:bema: wadiyala ale ebe anakapumiti ebeno pali kolawema:nema:’”
³⁹ba:bene iba:te ebe lawete palino kala ipuwane na:da:nate ba: dito nanakapumiya:.”*

⁴⁰Ba:bema: Ya:suti ulihopa:tamo na:goiya, “La:eno ukui keba ka:nala:ka? Pali namutudawate muhulu hopone da:pemene, ebete bada komo na:ka:pododimini pali lawamepa:tamo?”

⁴¹Yu watowatopa:te ebeno tabo ba huiya na:ga:luya: “Hibila, ebete ba:bi kuba okopi kubanomamo palukuliti kopanakapulamema:ne. Ba:ba tetelo ebete ebeno pali komo lawamepi dubatamo kopikalamema:ne, gao noloho tetelo iba:te ebeno pali ilina ebetamo hidamo kikamehonakoma:.”

⁴²Ya:suti iba:tamo na:goiya, “La: dopamo Godokono Bukalo ba:moe tabo hibilo a:ka:lamiholia:mata,

‘Genama etepa:te tama:mo dihati,

ba:be hototote huiyatiya genamoeno helo mabuma: eda:na.

Ba:moe komo ba: Godote ododi,

ba:bema: aeno ukuilo na:hanohanohutama:!”*

* 21:32 Luk 3:12; 7:29-30 * 21:33 Ais 5:1-2 * 21:38 Ma:t 27:18 * 21:39 Yun 13:12

* 21:42 Ohale 118:22-23; Lom 9:33; 1Pit 2:6-8

⁴³ “Ba:bema: nale la:tamo na:goemo, Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo ebete la:godone puwatete puya:godolo hidohido nolo ho gao da:pola:na ba:bako tawakaluba:tamo dito kikalamema:ne. ⁴⁴ Numa:la:, nale hototoeno komoma: da:goemo, ebeno kodakoda ba: nakola huiyala. Iyo, ba:moe nakola hunamo da:gamene ba:be lumagiti kota:ta:pula:tiroma:ne, ba:gala ba:moe nakolate lumagi dihita:timini kotakotakuimima:ne.”

⁴⁵ Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala komo Pa:lisi kapiyuimipi iba:te Ya:sukunu uwi duli huya:, iba:te ba:bo iya:tawahuya: Ya:suti ibino komoma: olamagiya:. ⁴⁶ Ba:bema: iba:te ebe lawema: ubi bihatitiya:, huiyatiya iba:te tawakalubi betolelamitiya: mabu ibi hiliyonomate Ya:suku Godokono ukui hawakalimidawama: ga:lanakuya:.

Dubuti Kamena Lawe Pokoeni Iya:tulame Uwi

Luk 14:15-24

22 ¹ Ba:bene Ya:suti eta iya:tulame uwi tawakaluba:tamo olamagilo na:goiya:, ² “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo ba:ma ka:na itana. Eta Ko Gawadalagiti ebeno kuhino kamena laweno poko ododiti ³ ebeno okopi ba:bo oelami, ebete dopamo da:ka:lamami ba:bi tawakalubi nuwatete poko habamo komagahelama:. Huiyatiya iba:te pelamema: ubiha:ma: eda:huya:, ⁴ ba:bene ebete gala komo okopi ba kanoelame na:kagoi, ‘Na dopamo da:ka:lamimo, la:le ba:bi tawakalubi ba:ma ka:na gala na:kanikiyalama:la:, ‘Na poko ilina a:hiduilama:kamo, kau-goegoe gadigadinomo alukula:kamo, poko ilina hiliyonomo hiduilame a:wibo. Wadiyala la: pelamete na:penahala:.’”

⁵ “Huiyatiya iba:te ba:be tabo ubiha:ma: eda:hate ibino hiya:hiya: okamo dito tolamiya:, ba:ma ka:na etate ebeno pali okamo tui ba:gala etate kolowami habamo tui, ⁶ ba:bene komopa:te Ko Gawadalagino okopi uwatete ba iduduputilame ibi ba:bo anakapulamiya:.* ⁷ Ba:ba tetelo Ko Gawadalagiti konomamo maubalo ebeno alaholohopi ba:bo noelami, ba:bene puya:te ebeno okopi danakapulami, alaholohopa:te ibi kubamo alukuliti ibino haba koa:mo dito emadomelamiya:.

⁸ “Ba:ba tetelo ebete ebeno okopa:tamo na:goi, ‘Naeno kuhino kamena lawe pokoeni ilina hiliyonomo a:hiduilama:kamo, huiyatiya nale dopamo da:ka:lamimo ba:bi tawakalubi hidohidoenoha:, iba:te pelamema: na ubihinola. ⁹ Ba:bema: wadiyala la: koko gabo gagagaga teta:mo tolamete la:le da:nulamema, ba:bi tawakalubi hiliyonomo na:nikiyalama:la: iba:te naeno poko baa: kopenahama:.’ ¹⁰ Ba:ba tetelo okopa:te tolamete gabo gagagaga tetelo tawakalubi hiliyonomo ba:bo nuwatiya:, ba:ma ka:na

* 22:6 Ma:t 21:35

awaepi ba:gala dogodogopi, ba:bi tawakalubi hiliyonomate kapimilo poko habamo pelameholete, iba:te baa: kebe genamalo ka:nahuti ba:be ko genama gu ba: dito tabui.

¹¹ “Ba:ba tetelo Ko Gawadalagiti tawakalubino kokoto uwateholamema: poko genamamo da:pi, ebete kapiya dubu bepumi ebete hidonomo poko kaliko pulihino podolui. ¹² Ko Gawadalagiti ebetamo na:goi, ‘Hopodalagi, mabu keka: ama: hido kaliko pulihino da:podola?’

“Ba:ba tetelo ebete ebeno tabo uliti kahuiyaha:, ¹³ ba:bema: Ko Gawadalagiti ebeno hopopa:tamo na:goi, ‘Wadiyala la: ebeno kokoto nato hala:mo matuhulamelemete du ipuwamo a:da:nate ba:bo na:nimiya:puya:la:. Ebete ba:bolo lalo ba ikilame konomamo kihima:ne.”

¹⁴ Ba:bema: Ya:suti kuititi tabo ba:ma ka:na goiya:, “Hibila, Godote hiliyonomo tawakalubi beka:lamina, huiyatiya ibi ipuwalo kapiyakapiyanomo buwatanako.”*

**Loma Tawakalubino Konomo Gawadalagi Sisatamo^P Ta:kese Mani
Ikameho Komo**

Mak 12:13-17; Luk 20:20-26

¹⁵ Ba:ba tetelo Pa:lisi kapiyuimipa:te tolamete Ya:sukunu komoma: ibi ipuwalo tabo da:nega:luya: ibino ubi ba:bo nihatiya:, iba:te ebe kuba gabamo ba nemogabuimi ebete kebako tabo goelo ebe ba:bo kolawema:.*

¹⁶ Ba:bene iba:te komo ibino ta:matalepi ba:gala Ko Gawadalagi Helodikono kapiyuimipi atu tetelo Ya:sutamo oelamiya:. Ba:ba:te ebetamo pelamete ha:da amiho gabodo na:pega:luya:, “Iya:tulamedawa, a iya:tawahala ama: hibi lumagilata, iyo, ama: tawakalubi Godokono gabo hidamo iya:tulamenata. Hibila, ama: komopino dito ga:la komamo a:kapapamiwatata:ta, ba:gala ama: tawakalubi hunu nikapa:mo kulamenaha:, ba:ma ka:na eta lumagi miya:palo eta lumagi ebo a:kalawa:la:ta. ¹⁷ Ba:bema: amia:no ukui hawakalimiti a na:kiyaa:ma:, Loma tawakalubino Konomo Gawadalagi Sisatamo ta:kese mani ikameho hidola:ka: o kubala:ka:? A ebetamo ba:kikamehoma: o a:kikamehama:?”

¹⁸ Ya:suti ibino ha:da amiho komo iya:tawate na:goiya:, “La: ma:lapila netewa tawakalubilata! Mabu keka: la:le na ha:da amihonamema: dewagelitama? ¹⁹ La: ta:kese mani kapiya natamo nikanama:la:.”

^P 22.14 Sisako ba: Loma tawakalubino Konomo Gawadalagila, hopo konomolo ebe kapiyate helonomoma: eda:nami. Ebete ebeno alaholohopi hiya:hiya: hopamo oelamehokenakui, ba:bene iba:te ba:bi hopolo ba nemedehona tawakaluba:godone ta:kese mani konomo ba:bo nuwatelamenakuya:, ba:bi mana:mo ibino Loma gabomanino hiya:hiya: oko kowatihonama:.

* 22:14 Ma:t 8:12; 25:30; Luk 13:28 * 22:15 Mak 3:6

Ba:bene iba:te kapiya mani ebetamo dikamiya; ²⁰ebete ibi nalateda:liya; “Ba:moe mani hunulu da:pola:na, mahilo ba:gala holoholo pokonola:ka?”

²¹Iba:te na:ga:luya; “Konomo Gawadalagi Sisakonola.”

Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya; “Sisakono ilina Sisatamo nikamehala; huiyatiya Godokono ilina Godotamo nikamehala.”*

²²Ba:bema: iba:te Ya:sukunu tabo uliti ba hanohanoho ebe miya:pate ba: dito tolamiya:.

Hoe Ipuwane Ka:ka:mo Mahila:hale Komo

Mak 12:18-27; Luk 20:27-40

²³Hoe ipuwane mahila:haleha:ma: da:ga:lana, ba:bi tawakalubi ba: Sa:diyusi kapiyuimipila.^q Ba:be atu hegelalo komo iba:te Ya:sutamo pelamete* ²⁴tabo ba:ma ka:na pega:luya; “Iya:tulamedawa, Mosesete Godokono tabo ba:ma ka:na goiya; ‘Dubuti hoete kamenata gugudihino da:miya:pamene, ebeno ekawiti ba:be hamole lawete ebeno naniwi mabuma: gugudi nododilima:mene.’” ²⁵Aeno tawakalubi ipuwalo kapiya dubuino sa:ba:ni kuhia:te nemedenama: Dopo guduti kamenata lawete gugudi ulameheno hoiya; ba:bene ebeno ekawiti ebeno hamole dito kalawiya: ²⁶Ba:ba tetelo ebe ba: atumu gugudi ulameheno dito kahoiya; ba:gala eta tetedawate ba:ba ka:na kewageliya: Ba:bene ba:bi sa:ba:ni badininipala hiliyonomate ba:ba ka:na ha:lahuya; ²⁷huiyatiya kamenata galane dito hoiya: ²⁸Ba:bema: iba:te hoe ipuwane ka:ka:mo da:mahila:halemena; ba:be Ko Hegelalo ba:be kamenata sa:ba:ni dubu ipuwalo pokono kamenama: na:keda:mene, mabu ebe ibi hiliyonomate a:lawa:tepahuya:?”

²⁹Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:huiyuya; “La: Sa:diyusi kapiyuimipa:te la:eno ukuilo tawakalubino ha:la komoma: kubamo ga:lanakomata, mabu la: Godokono Buka tabo ba:gala ebeno helo iya:tawaha:

³⁰Ba:moe komo ba: hibila, tawakaluba:te hoe ipuwane mahila:hale tetelo iba:te gala kamenakamena a:kpuwatehola:mena: ba:gala dubu a:kpuwatehola:mena; iyo, iba:te Godokono Hunu Haboenonopopimo bemedehonamena: ³¹Ba:be mabuma: Godokono Bukate a biya:tua:mena ha:lahapa:te hoe ipuwane mahila:halema; iyo, ebete ebeno Bukalo la:tamo ya:lo da:goiya: ba:be tabo la: hibilo a:ka:lamiholia:mata.

^q **22.23** Ya:suku tetelo Sa:diyusi tawakalubi ba: Yu tawakalubino kapiyuimi etala, iba:te Pa:lisi kapiyuimipino hiya:hiya: tutumu hiliyonomamo kapapamila:halenakuiha: Ba:gala tawakaluba:te ha:lahate hoene gala kamahila:haletete Godotamo da:nikulimina; ba:be komo Sa:diyusi kapiyuimipa:te hibima: kamidinakuiha; ba:bema: iba:te ba:be atu hibima: midiha: komamo tawakalubi biya:tulamenakuya:

* **22:21** Lom 13:7 * **22:23** Oel 23:8 * **22:24** Tutumu 25:5

Ba:be tabote ba:ma ka:na itana, ³²‘Na ba: Godotela. A:ibalahamako, Aisa:keko, ba:gala Ya:ikoboko, iba:te emedena tetelo poko kadikumina na ba: ba:betela.’ Ba:bema: la: Sa:diyusi kapiyuimipi, la:eno ukuilo na:kemalagidolonama ba:bi iniwalino ka:ka:te a:wibuya? Ao, kawibuya:ha:, mabu ha:lahapa:te Godoko a:kadikuma:la:, huiyatiya puya:te da:ka:ka:halena ba:bi tawakalubinomate ebe badikumina.”*

³³Ba:ba tetelo hiliyonomo tawakaluba:te Ya:sukunu tabo uliti ebeno tabamo hanohanoholo na:kalakalahutiya:.

Kebe Tutumu Tabote Konomoma: Keda:na

Mak 12:28-34; Luk 10:25-28

³⁴Ya:sukunu tabote Sa:diyusi kapiyuimipino tabo dalukulilamiya:, ba:be komo Pa:lisi kapiyuimipa:te uliti iba:te kapimilo ebetamo pelamiya:. ³⁵Ba:bene ibi ipuwalo eta dubu ebe Godokono Tutumu Tabo iya:tawanomola, ebete Ya:suku kuba gabamo emogabuimima: ebe palateda:lo na:pegoiya:, ³⁶“Iya:tulamedawa, Godokono Tutumu Tabo hiliyonomo ipuwalo kebe tutumuti konomoma: keda:na?”

³⁷⁻³⁸Ya:suti ebeno tabo ba huiya na:goiya:, “Godokono Tutumu Tabo hiliyonomo ipuwalo ba:moe tabote ba: konomoma: eda:na, ‘Ama: amia:no Kodawa Godoko malemalelo nemalagidolona, amia:no tepo ipuwanomamo, ba:gala amia:no gobogoboeno heloamo, ba:gala amia:no ukui konomamo.”* ³⁹Ba:gala ba:moe eta konomo tutumu atumu ba:kaitana, ‘Ama: ha:kiya ama: demalagidolona, wadiyala ama:le ba:ba ka:na ama: tamelo demedena ba:be lumagi malemalelo nemalagidolona.’* ⁴⁰Hibila, Godote tawakaluba:tamo Moseseko ipuwado dikalamiya: ba:gala ebeno ukui hawakalimipa:te ebeno Bukamo da:miya:tiya:, ba:bi hiliyonomo Tutumu Taboeno ipuwa ba: kapiyala, ba:moi tutumu netewa ipuwalo ba:pola:na.”*

Godokono Oemedawa Kelisoko Potela:ka:

Mak 12:35-37; Luk 20:41-44

⁴¹Ba:bene Pa:lisi dubate ibino kapiyuimi ipuwalo ba pola:na Ya:suti ibi nalateda:liya:, ⁴²“La: Kelisokono komoma: keba ka:na kemalagidolonama? Ebe pokono hogola:ka:?”

Iba:te ebetamo na:huiyuya:, “Da:ibidikono hogola, ebeno eyoni gugudi ipuwane komahigama:ne.”*

⁴³Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La:eno tabo ba: hibila, ba:bema: mabu keka: Da:ibiditi Kelisoko ebeno Kodawama: da:ka:miya:? Iyo, ebete Godokono Gobogoboeno heloamo tabo ba:ma ka:na olamagiya:,

* 22:32 Ikuli 3:6; Ma:t 8:11 * 22:37 Tutumu 6:5 * 22:39 Hawi 19:18; Ma:t 7:12

* 22:40 Lom 13:10; Gal 5:14 * 22:42 Yon 7:42

44 ‘Kodawa Godote naeno Kodawa Kelisotamo na:goe,
 ‘Ama: naeno tu hapuamo na:pemeda;
 ba:bene ama:go alaholohopi
 ama:le naeno heloamo ibi komikimoelema:na:ta.’ ””

45 Ba:bene Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya, “La: ba:moe tabo
 ba emalagidolo na na:kiyanama:la;, Da:ibiditi ebeno hogo Kelisoko ebeno
 Kodawama: ka:milo ebete Godokono tu hapuamo emedema: goiya,
 ba:bema: ba:be komote keba ka:na na:kuluhukumini?”

46 Ba:ba tetelo ibi ipuwalo eta lumagiti Ya:sutamo huiya tabo goema:
 kamodobuya:ha;, ba:bema: ba:ba tetene tupuimiti tawakaluba:te ebe eta
 tabo alateda:ma: na:toletolehutiya:.

Ya:suti Godokono Tutumu Iya:tulamepino Awagaha Komoma: Da:goiya:
Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46

23 ¹ Ba:bene Ya:suti tawakalubi hiliyonomo ba:gala ebeno
 ta:matapa:tamo tabo ba olamagi na:goiya;, ² “Godokono Tutumu
 iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, Godote iba:tamo Mosesekono
 oko haba ikalamiya:, ba:ma ka:na Mosesete Bukamo da:miya:tiya: iba:te
 ba:bi Tutumu Tabo hidamo niya:tulamenakamena:. ³ Ba:bema: iba:te la:
 Godokono tabamo papamila:ma: da:kiyalamenakomena;, wadiyala la:
 na:papamila:nakuya:la;, huiyatiya la:le ibino emede komokomo dulamema
 la: ibi akibamilatela:la;, mabu iba:te komopi koamo kiyahalamenaka
 hidohido komo kododilima;, huiyatiya hibi komo puliyala, iba:te ba:bi
 atu hidohido komo a:kododila:la:.” ⁴ Numa:la;, iba:te ibino tutumu tabamo
 tawakaluba:tamo menemene komokomo bikalamenaka, iyo, ibino
 tutumu tabo ba: tawakaluba:te menemene ilina okamo da:wagalateleno
 ba:ba ka:nala. Ba:bema: iba:te tawakalubino menemene dulamemena:
 eta owalubi deha:potonomo a:kihata:la;, kokoto makupuhuliti dito
 la:mota:hananaka. ⁵ Ba:gala ibi ubi konomola tawakaluba:te ibino hunu
 tama ba ulamelelame ibi hidohidopima: koga:lama:. Ba:bema: Godokono
 Buka tabo komokomo iba:te hegehege pepamo miya:teholetu ibino
 wato kala:mo ba:bo matuhulameholenaka, ba:gala ibino watuino kaliko
 komokomo iba:te boelamo a:dehote ba:bo ododilinaka.” ^r ^{*} ⁶ Iba:te ubi
 konomola poko ododi tetelo koko habalo ahiditi kopola:nama;, ba:gala

^r **23.5** Buka ka:lamiholelawa, wadiyala ama: Tutumu Tabo 6:6-9 ba:gala Nabas
 Ka:lamihole 15:37-41 nulamiya:. Ba:moi buka komokomo ba: Godote Moseseko ipuwado
 Yu tawakaluba:tamo dikalamiya: ba:bi netewa tutumu tabola. Ya:suku tetelo komo Pa:lisi
 kapiyuimipa:te ba:bi tutumu tabo netewa kodakodalo uwatete ibino awagaha komodo
 ba ododili huiyatiya ibino tepo ipuwalo hibi komo puliyala, kapola:lama:namiha:. Ba:be
 mabuma: Ya:suti ibi koamo kiyahalamiya:.

^{*} **22:44** Ohale 110:1; Ma:t 26:64 ^{*} **23:3** Ma:l 2:7-8

^{*} **23:5** Ma:t 6:1; Ikuli 13:9; Tutumu 6:8; Nabas 15:38-39

ibi ubila a Yunapino baidi ibubulamehole genama gulu koko dubuino habalo kogagahidima:. ⁷Iba:te ubila kolowami habalo tawakaluba:te ibi ulamete ba:bo kawagaminalema:, ba:gala ibi ubila tawakaluba:te ibi iya:tulamepima: koka:lamima:.”

Ya:sukunu Ta:matapa:te Awagaha Modoboha:

⁸Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo gala na:kagoiya:, “Wadiyaha: komo tawakaluba:te la:tamo iya:tulamepima: ga:la, mabu hibila, la: hiliyonomo ba: kapiya badininipalalata ba:gala na ba: la:eno kapiya Iya:tulamedawanomola. ⁹Ba:gala ba:moe hopolo la: eta lumagi la:eno nabiwima: akamida:la:, mabu la:eno kapiya Nabiwinomo Hunu Habalo bemedena. ¹⁰Ba:gala modoboha: komo tawakaluba:te la:tamo watowatopima: ga:la, mabu na Kelisote ba: la:eno kapiya Watodawanomola. ¹¹Ba:bema: kebe lumagiti koma: eda:ma: ubi dihatemene, wadiyala ebete la:eno huiyaha: okodawama: neda:mene,* ¹²mabu kebe lumagiti ebe ha:kiya ebe koma: da:midimini Godote ebe deha:potoma: komidima:ne, ba:gala kebe lumagiti ebe ha:kiya deha:potoma: da:midimini Godote huiyatiya ebe koma: komidima:ne.”*

Ya:suti Godokono Tutumu Iya:tulamepino Ma:lapila Netewa Komoma:

Da:goiya:

Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47

¹³Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, la: galane kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu la: ma:lapila netewa tawakalubilata! Tawakaluba:te Godokono Ko Gawadalagi habamo a:pa:la:hama: da:pelamenaka, la:le huiyatiya ibino gabo bekalapilalamenamata. La: ha:kiya a:pa:la:hama: ubihinola, ba:bema: la: ibi atumu na:duhilamenamata!

¹⁴“Ba: hibila, Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, la: ma:lapila netewa tawakalubilata! La:le hamolehamoleno ilina ha:da amiho komodo ba uwate ba:bo wibuilamelelakenamata, ba:bene la:le ba:be komo kubaha:ma: ga:lalo tolamete Godotamo baidi ba nibubulamehole ga:ga:ga: toetoe tabo ba:bo nega:lanakomata, mabu la: ubila tawakaluba:te la:eno komo umilo la: hidohidopima: koga:lama:. Ba:bema: hibila, la:le kuba huiya konomo kolawema:nemata!”^s

¹⁵“Ba: hibila, la: Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, la: kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu la:

^s 23.14 Ma:t 23:14 komoeno tabo Ma:tiyuti bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

* 23.11 Ma:t 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26

* 23.12 Yauba 22:29; Mulu Tabo 29:23; Luk 14:11; 18:14

ma:lapila netewa tawakalubilata! La: kehaha: kolomolo ba:gala hopo konomolo awagahago wapata:lamenamata eta kapiya lumagi lawete la:eno kapiyuimidawama: komidima:, ba:bene ba:be uli lumagiti la: ba ibamilatelele atu kuba komokomo ododiliti huiyatiya ebeno kubate la: hiliyonomoeno kuba kogogolema:ne. Ba:bema: hibila, la: hiliyonomate kapimilo Koe Habamo konepalagama:nemata!

¹⁶ “A:iye, la: puya:te kuba gabo diya:tulamenama, la: ba: ba:bi baidi tamihopi dubulata! La: kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu la: ba:ma ka:na ga:lanakomata, ‘Pote Godoko Adikumino Genamoeno mahilamo olamagiti, ebete ba:be tabo gala da:kadikamidalemene, ba:be komo kubaha:. Huiyatiya ebete atu tabo Godokono Genamoeno golodo ilinoeno mahilamo dolamagimini, ebete ebeno tabo kodakodama: miditi gala a:kadikamidala:mene.’” ¹⁷Hibila, la: ba: baidi tamiholamepi dubula ba:gala la: daedae ukuipilata! Godoko Adikumino Genamoeno talona konomola, huiyatiya genama gulu ditana ba:be golodo ilinoeno talona koha:!

¹⁸ “Ba:gala la: eta komo ba:ma ka:na ga:lanakomata, ‘Pote Godoko owatidoloeno patapatoeno mahilamo olamagiti, ebete ba:be tabo gala da:kadikamidalemene, ba:be komo kubaha:. Huiyatiya ebete ba:be patapata hunulu ditana ba:be hawa:goeno ilinoeno mahilamo atu tabo dolamagimini, ebete ebeno tabo kodakodama: miditi gala a:kadikamidala:mene.’

¹⁹Hibila, la: ba: baidi tamiholamepi dubulata! Godoko owatidoloeno patapatoeno talona konomola, huiyatiya ebe hunulu ditana ba:be hawa:goeno ilinoeno talona koha:!²⁰ La: nulia:la:, ba:be patapatate Godoko owatidoloenoma: itana, ba:gala tawakaluba:te patapata hunamo da:miya:tenaka ba:bi hawa:goeno ilinate atumu Godoko owatidoloenoma: kapola:na. Ba:bema: lumagiti talona patapatoeno mahilamo dolamagimini ebete ebeno tabo gala a:kadikamidala:mene, ba:gala etate talona hawa:goeno ilinoeno mahilamo dolamagimini ebete atumu ebeno tabo gala a:kadikamidala:mene. ²¹Ba: hibila, aeno Ko Talona Godote ebeno Adikumino Genamalo bemedena, ba:bema: lumagiti Godokono talona mahilamo dolamagimini ebete ebeno tabo gala a:kadikamidala:mene, ba:gala etate Godokono Genamoeno mahilamo dolamagimini ebete atumu ebeno tabo gala a:kadikamidala:mene. ²²Ba:gala eta komo, Godokono Hunu Habalo ebete ebeno Ko Gawadalagino luta bahilo bemedena. Ba:bema: lumagiti Hunu Haboeno mahilamo dolamagimini ebete ebeno tabo gala a:kadikamidala:mene, ba:gala etate Ko Gawadalagi Godokono mahilamo dolamagimini ebete atumu ebeno tabo gala a:kadikamidala:mene.”*

²³ “Ba: hibila, Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, la: kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu la:

* 23:16 Mat 15:14 * 23:22 Ais 66:1; Mat 5:34

ma:lapila netewa tawakalubilata! La: la:eno pali ilina hiliyonomo ipuwalo ta:ni komokomo ba anagilamehole Godotamo ebeno komo hidamo ikamehonakomata. Ba:be komo ipuwalo la: kapiya deha:potonomo komo a:kotalemata, huiyatiya Godokono kokonomo tutumu ododilima: la: hidamo kemalagidolenaha:. Ba:ma ka:na la: tawakaluba:godolo tuputupulu kemedenaha:, ba:gala la:le ibi malemalelo kemalagidolenaha:, ba:gala la:eno ododili komodo Godokono hibi komo kahawakaliminaha:. Ba:bema: wadiyala la: ba:bi koko komo nododilinala: ba:gala atu tetelo hegehege komo ododili akadodohola:la:. * 24 A:iye, la: puya:te gabo kubamo diya:tulamenama, la: ba: ba:bi baidi tamihopi dubulata! Ba:bema: la:eno ododi komo ba: ba:ma ka:nala, la: beya niho tetelo la: dopamo beya ba hola:minahale hegehege ilina humagago tama:mo miya:tenakomata, huiyatiya la:eno kalili ipuwalo da:pola:na ba:bi koko ababale ilina ulameheno beyago dito nihonakomata!

25 “Ba: hibila, Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, la: kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu la: ma:lapila netewa tawakalubilata! La:le la:eno kalili ba:gala meleke hunu hapu bukulalenakomata, huiyatiya la:eno tepo ipuwalo da:pola:na ba:bi komokomo a:kukulala:lemata, ba:bema: la:le pilo gabodo ba:gala kateneno ubi gabodo dododilinakoma, ba:bi koko kuba tabotabohonomola.* 26 Ba:bema: Pa:lisi baidi tamihodawa, wadiyala ama: kalili ipuwa dopamo ukulate ba:bene tame atumu na:kukuluya:! Ba:be gabo kapiyado amia:no dalowa:te kowiboma:ne.

27 “Ba: hibila, Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, la: kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu la: ma:lapila netewa tawakalubilata! Iyo, ha:lahapino bobo bahino piki tawakaluba:te hidohido tita:goenoma: da:midilinaka, la: ba: ba:ba ka:nala mabu hunuti hidamo pola:na huiyatiya piki mabulu tawakalubino goha ababale tabotabohote pola:na!” * 28 Hibila, ba: ba:ba ka:na tawakaluba:te la:eno hunu tama ba ulamelelamena la: tuputupupima: ka:laminata, huiyatiya la:eno tepo ipuwalo ma:lapila netewa komo ba:gala kuba ododili komate la:godolo tabotabohote pola:na.”*

Godokono Tutumu Iya:tulamepa:te Ibino Kuba Huiya Lawema: Ya:suti

Gala Da:kagoiya:

Luk 11:47-51

29 Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, la: kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu la: ma:lapila netewa tawakalubilata! Numa:la:, la:eno iniwala:te Godokono ukui hawakalimipi danakapulamenakui,

* 23:23 Hawi 27:30; Mai 6:8 * 23:25 Mak 7:4 * 23:27 Oel 23:3 * 23:28 Luk 16:15

la: ba:ma tetelo ba:bi Godokono tuputupu okopi hunamo ba wadiya:paa:latele ibino bobo bahi hidonomamo ododiliti haiyai ba:bo amihonakomata. ³⁰ Ba:gala atu tetelo la: na:kaga:lanakomata, 'Aeno iniwala:te demedenama:, a ba:ba tetelo iba:go nemedenatale, ale Godokono ukui hawakalimipa:tamo owalubi ba ihate aeno hidohido ododili komodo ibino ka:ka: ba:mula:lelamiya:na:.' ³¹ Ao, la:le ba: atumu ibi banakapulamiuya:na:! Numa:la:, la: ha:kiya la:eno tabamo la:eno kuba ukui behawakalilamenakomata, iyo, la: ba: iniwalino gugudilata! ³² Ba:bema: la:eno iniwala:te da:tupuimiya:, modobola la: ibino kuba konomo upula:te la:eno kuba huiya Godogodone na:lawiya:la:!

³³ "A:iye, la: kaluino gugudilata, iyo, la: ba: bu kalulata! Ba:bema: la: Koe Haboen huiya komone keba ka:na na:kalahutihoma?" ³⁴ Ba:bema: nale la: na:goelamemata, nale Godokono ukui hawakalimipi ba:gala ebeno mulupi dubu ba:gala ebeno hibi Tutumu iya:tulamepi la:tamo kopoelamema:nemo. Huiyatiya la:le komopi kehamo ba pihomolatele kanakapulamema:nemata, ba:gala la:le komo la:eno baidi ibubulamehole genamalo giya:pa:pa:mo ka:na:miga:latilima:nemata, ba:bene naeno okopa:te la:eno temeteme ikalame ipuwane eta habamo da:nawalelahalemena:, la:le ba:bamo nikuliti ibi gala eta habamo kakaneta:malatelema:nemata. ³⁵ Ba:bema: la:le kuba huiya kolawema:nemata, mabu ba:moe hopoen tupuimi mabuni la:le Godokono ukui hawakalimipi anakapulamenakuimata. Tuputupudawa A:ibolokono hawiti hakamo da:ka:ka:liya:, ba:be komo ba: tupuimi mabula. Ba:bene la:le komo tuputupu okopi hiliyonomo anakapulamete, kuititi tetelo Godoko Adikumino Genamalo la:le Balakayakono gudu Sekalayako ba:bo kanakapumiya:mata, iyo, ebete ba:be Genamoeno Talona Haba ba:gala Godotamo hawa:goeno ikameho bahi tetenomolo ba la:na, la:le ebe kubanomamo anagalimiya:mata. ³⁶ Ba:bema: na la:tamo hibi tabo begoemo, ba:ma tete tawakaluba:tamo ba:bi hiliyonomoeno kuba huiyate hibilo kopema:ne."

Ya:suti Yelusalema Haboen Komoma: Tepo Temeteme Diya:tawuya:

Luk 13:34-35

³⁷ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, "O Yelusalema, Yelusalema! Ama:le Godokono ukui hawakalimipi anakapulamenakata, ba:gala ebete ama: kowalubima: da:poelamenako, ama:le ibi nakolamo mapelamelo akanakapulamenakata. Tete ga:ga:nomolo na ubi nihatenamimo amia:no tawakalubi naeno ekatamo kitagua:midalema:, kakabate ebeno gugudi ditagua:midalenako ba:ba ka:na, huiyatiya ama: ubiha:ma: eda:nama:ta! ³⁸ Ba:bema: mu numitota:, amia:no habate kubanomo kokubama:ne. *

* **23:31** Oel 7:52 * **23:33** Ma:t 3:7; 12:34; Luk 3:7 * **23:35** Tup Mabu 4:8

* **23:38** 1Gaw 9:7-8; Yel 22:5

³⁹Nale ama:tamo na:goemo, amia:no tawakaluba:te na tete ga:ga:nomolo a:kunama:mena, huiyatiya amia:no galanepa:te Godotamo ba:ma ka:na da:ga:lamena, 'Amia:no mahilago da:pita, ale ebe hunamo kadipatema:nema:!' ba:ba tetelo nale gala da:kapemo iba:te na ba:bo kunamema:na:.”*

Godoko Adikumino Hiya: Genama Kubahimi Komo

Mak 13:1-2; Luk 21:5-6

24 ¹Ba:bene Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genama miya:pate ba to, ebe ta:matapa:te ebetamo pelamete ba:bi koko genamoeno komokomoma: ba:bo pega:lamiya:. ²Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya, “La: ba:moi ilina hiliyonomo bekulamiutama? Na la:tamo hibi tabo begoemo, galane ba:moi genamoeno komoma: eta nakolate eta hunulu a:kapola:namenana, mabu alaholohopa:te nakola hiliyonomo mapitahaleta hopamo iya:hekenomo kopiya:hekema:na:.”*

Koko Temetema:te Pelamema: Ya:suti Da:goiya:

Mak 13:3-13; Luk 21:7-19

³Ba:bene Ya:suti Olibi Kehakeha Hunu Hakalo ba luta, ebe ta:matapi ha:kiya ebetamo pelamete na:pega:luya, “Ama: a na:kiyaa:ma:, Godokono Genama kubahimi komote keba tetelo na:kuluhukumini? Ama:le ba:moe hopamo gala da:kapemena:, ba:be komo ba:gala hopo haboeno kuititi komoeno tetema: a bada hanohano komote na:kiya:tua:memene?”

⁴Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya, “La: hidamo. Eta lumagiti la: ha:da damiholamemena:, la: ebeno tabo akulia:la:, ⁵mabu komo hiliyonomo dubate naeno mahilamo pelamete kopega:lama:na:, ‘Na ba: Kelisote!’ ba:bene iba:te hiliyonomo tawakalubi ha:da ba:ma ka:na ba pamiholame hiya: gabamo ba:bo komagatalema:na:.” ⁶Ba:gala la:le hiya:hiya: hopo tawakalubino alaholoho komo ba:gala ibino alaholohoma: nopo tamote komo kulihoma:nemata. Ba:ba tetelo la:le la:eno ukui kodakoduilamete akatoletolehala:, mabu ba:moi komate hibilo kopikulima:na: huiyatiya ba:be tete ebe kuititi tetea:. ⁷Ba: hibila, komo hopo tawakaluba:te komo hopo tawakaluba:go kalaholohoma:na:, iyo, eta hopote etatamo alaholo komo kododima:ne, ba:bene komo habahabalo tawakaluba:te baa:heno kemedehoma:na: ba:gala wima:la:te hiya:hiya: hopo hiliyonomatamo kopelamema:na:. ⁸Numa:la:, ba:moi hiliyonomo komo ba:kamenate gudu lawema: temeteme da:tupuimi ba:ba ka:nala.

⁹“Ba:ba tetelo iba:te la:tamo koko temeteme ba ikalame la: heloamo uwatete anakapulamema: komagatalema:na:ta, ba:gala na mabuma: hiliyonomo hopoeno tawakaluba:te la:tamo komaubahama:na:.” ¹⁰Ba:bene komo

* 23:39 Ohale 118:26 * 24:2 Luk 19:44 * 24:5 Ma:t 24:23-24; 1Yon 2:18

* 24:9 Ma:t 10:22

hiliyonomo tawakaluba:te ibino hibima: midi ipuwalo nato ba ukamidahale, iba:te ibino mabuluba:tamo maubahaletete diya gabodo ibino mahilo ibi anakapulamepa:tamo kowatama:na. ¹¹ Ba:gala Godokono mahilamo ha:da tabo olamagimipa:te kikulima:na: komo hiliyonomo tawakalubi kuba gabamo komagatalema:.* ¹² Ba:ba tetelo kuba ododili komote konomoma: keda:ma:ne, ba:bema: tawakalubino tepo ipuwalo malemale emalagidolo komote gibagiba hibima: keda:hama:ne, ¹³ huiyatiya numa:la:, kebe lumagiti kodakodalo utiti kuitita:mo da:nuluhukumini, Godote ebeno ka:ka: komula:mema:ne.* ¹⁴ Ba:bema: Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komoeno Hido Tabo ebeno okopa:te dopamo ba:moe hopo konomolo kolamagimima:na: hiya:hiya: hopoeno tawakalubi hiliyonomate kulihoma:, ba:bene ba:moe hopoeno kuititi ba:bo kuluhukuma:ne.”*

Talona Haba Kubahimidawoeno Komo

Mak 13:14-23; Luk 21:20-24

¹⁵ Na Ma:tiyuti buka ka:lamiholeawatamo na:goemo, ama: ba:moe tabo Ya:suti da:goiya: hidamo niya:tawa.

Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “Godokono ukui hawakalimidawa Da:niyolote dopamo da:goiya: ba:be komote hibilo kuluhukuma:ne, ba:bema: Godokono Genama kubahimidawate ba:be talona habalo la:nalo la:le ebe dumima,* ¹⁶ ba:ba tetelo wadiyala Yudiya hoponapa:te hunuhunu hakamo nalahutihamena: ¹⁷ Iyo, genama panalo da:lutamene, ba:be lumagiti genama guamo a:kana:pa:gamene ebeno ilina uwatema:,* ¹⁸ ba:gala tumulu oko dowatitamene, ba:be lumagiti gala genamamo a:katoamene ebeno atuino kaliko lawema:.

¹⁹ “Numa:la:, lamitulamitu ba:gala nono dikalamena ba:bi kamenakamenatamo ba:be hegelate kubanomoma: keda:ma:ne! ²⁰ Ba:bema: wadiyala la: toetoeholo Godoko na:toemehuya:la:, la:eno alahutiho komote gibagiba tetelo o okoha: talona hegela tetelo akuluhukala:, ²¹ mabu ba:ba tetelo kokonomo temetema:te hibilo kopikulima:na: Numa:la:, ba:moe hopo tupuimi mabuni tupuimiti ka:lo ba:ma teta:mo puluhuku, ba:bakobako temetema:te dopamo kapikuliya:ha:, ba:gala galane tetelo ba:bakobako temetema:te gala a:kapelama:mena:, iyo, iba:te kapiya tetenomolo kopikulima:na:.* ²² Ba:moe komo ba: hibila, Godote ba:be tete gopowahimihino eta lumagiti ba:moe hopolo a:kemedenamene, huiyatiya ebete da:ka:lamiholiya: ba:bi tawakalubi malemalelatelelo tete kogopowahimima:ne.

²³ “Ba:ba tetelo eta lumagiti la:tamo ba:ma ka:na da:goemene, ‘Numa:la:, Godokono Oemedawa Kelisote ba:malo bemedena!’ o, ‘Ebete

* 24:11 Ma:t 24:5,24; 1Yon 4:1 * 24:13 Ma:t 10:22 * 24:14 Ma:t 28:19

* 24:15 Da:n 9:27; 11:31; 12:11 * 24:17 Luk 17:31 * 24:21 Da:n 12:1

ba:bolo bemedena!’ la: hibima: akamida:la:,* 24 mabu ha:da Kelisoma: eda:hapi ba:gala naeno mahilamo ha:da tabo olamagimipi, iba:te ikulihote hiya:hiya: hanohano komo kokonomo kododilima:na:. Iyo, ibi ubila ba:bi ododili komamo Godote da:ka:lamiholiya: ba:bi tawakalubi hiya: gabamo komagatalema:.* 25 Numa:la:, ba:moi komate pikulihino nale la: dopamo kiyalamemata.

26 “Ba:bema: iba:te la:tamo ba:ma ka:na da:ga:lamena:, ‘Numa:la:, Kelisote dito hopolo bemedena!’ la: ebamo akatolama:la:. Ba:gala iba:te da:kaga:lamena:, ‘Numa:la:, ebete eta lumagino genamalo awalelate ba:luta!’ la: hibima: akamida:la:.” 27 Hibila, hegelate da:la:wa:hiyamene ba:ba tetelo hegelate alomo hunu konomo ba a:la:mina alote hapuni tupuimiti hapuamo dito kopetoma:ne, ba:bema: na Tawakalubino Naniwiti gala da:kapemo naeno pe komote ba: ba:ba ka:na kitanama:ne, iyo, hopo habanapi hiliyonomate naeno pe komo kumima:na:.*

28 “Ba:moe komo ba: hibila, abale ilinate kebolo ditana, wala:te alehola:go ba:bamo koguditama:na:.”*

Tawakalubino Naniwino Pe Tete

Mak 13:24-27; Luk 21:25-28

29 “Ba:be ko temeteme tetete da:wibomene, ba:ba tetenomolo hegelate kuduma:ne ba:gala manomete a:ka:la:minamene, iyo, oloka:te alomone hopamo kopigudima:na: ba:gala alomoeno helohelo ilinate komidiwiholema:na:.* 30 Ba:ba tetelo Tawakalubino Naniwino helo hawakalimino hanohano komote alomolo kuluhukuma:ne, ba:bene ba:moe hopoenom hiliyonomo hiya:hiya: tawakaluba:te ko tola:go kihimima:na:, mabu Tawakalubino Naniwiti alomo hununi ba pihitiga iba:te ebe ba:bo kumima:na:, ebete ebeno heloago ba:gala alo konomago kopema:ne.* 31 Ba:bene ebeno nopodawate gebole ibulu ba mole, ebete Hunu Haboenom komo nopopi hiya:hiya: hopo hiliyonomom kopodelamema:ne, Godote da:ka:lamiholiya: ba:bi tawakalubi ba:moe hopo hapuhapuni kopuwatema:.”*

Anahu Kehoenom Komo

Mak 13:28-31; Luk 21:29-33

32 “La: anahu kehoenom komone ba:moe eta komo hidamo niya:tawahala:. Gedawoenom huha:te pikuliti uliuli paha da:mogolamemena:, ba:ba tetelo la: kiya:tawahama:nemata gogoenom

* 24:23 Ma:t 24:5 * 24:24 Tutumu 13:1-3; 2Tes 2:8-9; Haw 13:13-14

* 24:26 Luk 17:23-24 * 24:27 Ma:t 24:37-39 * 24:28 Luk 17:37

* 24:29 Ais 13:10; 34:4; Isi 32:7; Yow 2:10,31; 2Pit 3:10; Haw 6:12-13

* 24:30 Sek 12:10; Haw 1:7; Da:n 7:13 * 24:31 1Kol 15:52; 1Tes 4:16

tete ba: na:tatali, ³³ba:bema: la:le ba:moi temeteme komo hiliyonomo dulamema, la: kiya:tawahama:nemata Tawakalubino Naniwino pe tete tatalila, ebe ba: gigihodo a:pa:gama: pe. ³⁴Na la:tamo hibi tabo begoemo, ba:moi hiliyonomo komate dopamo kopikulihoma:na:, galane ba:ma tete tawakaluba:te ba:bo koha:lahama:na:, ³⁵iyo, ba:moe hopo ba:gala alomo iba:te kowiboma:na:, huiyatiya naeno tabote a:kawibamene, itana tetelo bitanamene.”*

Tawakalubino Naniwino Pe Tete Tawakaluba:te Iya:tawaha:

Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36

³⁶“Numa:la:, tawakaluba:te ba:be Ko Hegeloen tete iya:tawaha:, Hunu Haboen no popi ba:gala Godokono Gudu iba:te iya:tawaha:, Nabiwi Godote ha:kiya iya:tawala.” ³⁷Nowako tetelo kebako komote kuluhukuya:, Tawakalubino Naniwiti gala da:kapemene ba:ba tetelo atu komote kakuluhukuma:ne. ³⁸Mabu beyate peheni iba:te ba:ba tetelo baa: nahata ba:gala helo gao beya koamo nihota, dubate kamenakamena uwateholeta ba:gala kamenakamenate dubu uwateholeta, iba:te ba:ba ka:na ba ewagelena Nowate ko boga:mo ba:bo opeguya:. ³⁹Ba:ba tetelo iba:te kiya:tawahanamiha: beya konomote odolote ibi hiliyonomo danakapulamemene, ba:bema: Tawakalubino Naniwiti gala da:kapemene ba:be tetete ba: ba:ba ka:na kitanama:ne. ⁴⁰Ba:ba tetelo dubu netewate tumulu da:wapatitamena:, Tawakalubino Naniwiti pete eta ba pelawe eta ba:bo komiya:pama:ne, ⁴¹ba:gala kamenakamena netewate baa: da:lapahutamena:, ebete pete eta ba pelawe eta ba:bo komiya:pama:ne. ⁴²Ba:bema: la: uliholo nemedeniya:la:, mabu la: iya:tawaha: la:eno Kodawoen pe tete. ⁴³Ba:gala ba:moe eta komo na:kemalagidolala: Genama namutudawate pilo lumagino pe tete diya:tawamene ebete ba:be du konomolo ba:ba teta:mo kulihonama:ne, mabu ebe ubihinola pilo dawate ebeno genamamo popegama:. ⁴⁴Ba:bema: la: atumu na:hidala:, mabu diyala, la: ulihoheno ba emedena Tawakalubino Naniwiti ba:bo da: pemene.”

Mulu Okodawa Ba:gala Daedae Okodawa Ibino Komo

Luk 12:41-48

⁴⁵Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Namutudawatamo da:papamiwatanako ba:be mulu okodawoen komo keba ka:nala:ka?: Ba: hibila, namutudawate ebe lawete komo okopi ulamedawama: kihatema:ne, ba:ma ka:na ebete ibino baa: naha tetelo iba:tamo baa:

* 24:34 Ma:t 16:28 * 24:35 Ma:t 5:18 * 24:36 Oel 1:7; 1Tes 5:1-2

* 24:37 Tup Mabu 6:5-8 * 24:39 Tup Mabu 7:21-23 * 24:42 Ma:t 25:13

* 24:43 Luk 12:39-40; Haw 16:15

kikalameholema:ne. ⁴⁶Ba:bene ba:be muludawate oko hidamo ba owatina, ebeno namutudawate pete ebeno komo da:pumimini, ba:be okodawate koamo kokalakalama:ne. ⁴⁷Na la:tamo hibi tabo begoemo, namutudawate ba:be mulu okodawoeno komoma: atumu ba pekalakala, ebete ebe ebeno ilina hiliyonomo ulamedawama: kihatema:ne.*

⁴⁸“Huiyatiya ba:be okodawate kuba ukui lawete ebeno tepo ipuwalo ba:ma ka:na da:goemene, ‘Naeno namutudawate tete ga:ga:dopolo nemedena, tiyolo kapenaha;’ ⁴⁹ba:ba tetelo ebete oko owatihino komo kuba ododilipa:go ebeno namutudawoeno baa: koamo nahate helo gao beya ba:bo konihoma:na, ba:bema: ebete daedaema: eda:te komo okopi alukuli ba:bo kotupuimima:ne. ⁵⁰Ba:bene ba:be daedae okodawate ulihoheno ba emedena ebeno namutudawoeno pe komo a:kiya:tawamene. Ba:ba tetelo namutudawate pete ⁵¹daedae okodawa koamo panagalimihote ma:lapila netewa tawakaluba:go konoemema:ne ebeno kuba huiya konelawema:, ba:be temeteme habalo iba:te lalo ba nikilame konomamo kihimima:na.”

Ta:ni Bohelemeleno Iya:tulame Uwi

25 ¹Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Ba:be hegelalo Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komote ba:ma ka:na kitanama:ne. Eta dubuti uli kamena da:lawi, ba:ba tetelo ta:ni bohelemela:te ibino wuiki alo uwatete genamane nikuliti eba:go poko habamo tolamema: nelatimitiya;,* ²ibi ipuwalo paibo bohelemela:te daedaema: eda:huya, huiyatiya komo paibate hido ukuia:go tolamiya:. ³Ba:ma ka:na daedae bohelemela:te ibino wuiki da:watui iba:te modobo beyago kawataha; ⁴huiyatiya hido ukuia:go da:tolami ba:bi bohelemela:te modobo beya iyapohote ibino wuiki ba:gala beya ba:bo watuya:

⁵“Da:duni dubuti poko habamo tiyolo kapuluhukuniha; ba:bema: bohelemela:te tete ga:ga:lo nipo da:latimini iba:te ba: dito lahaniya:. ⁶Iwa tetenomolo eta lumagiti na:goewatani, ‘Dubuti ba: na:pe! La: hiliyonomate eba:go alugama: na:pelama:la:!’

⁷“Ba:ba tetelo ba:bi bohelemela:te mahila:halenate ibino wuiki pa:tiroma: ba ewagelena, ⁸ba:bene paibo daedae bohelemela:te ibino hido ukui mabuluba:tamo na:ga:laniya; ‘Wadiyala:ka: la:eno wuiki beya tata atamo ikaa:mehoe? Aeno wuikiti tatalila koha:lahama:na:.’

⁹“Huiyatiya hido ukui bohelemela:te iba:tamo na:ga:laniya; ‘Ao, ale la:tamo dikalamemena; a hiliyonomate modoboha:ma: keda:hama:nema:. Wadiyala la: tolamete kolowami genamalo beya na:niyapohala:.’

¹⁰Ba:bene daedae bohelemela:te beya oholema: da:tolameni, dubuti poko habamo ba:bo puluhukuni. Ba:ba tetelo paibo bohelemela:te dopamo hido

* 24:47 Ma:t 25:21,23 * 25:1 Haw 19:7; Luk 12:35

ukuia:go da:latimini, iba:te eba:go poko genamamo nalehawaminanate genama namutudawate gigiho ba: dito pekalapilani.

¹¹ “Ba:bene komo paibo daedae bohelemela:te galane da:pelameni, iba:te gigiho tama:mo putitatanate genama namutudawa ba:ma ka:na pega:lameniya:, ‘Aeno Kodawa! Gigiho na:pa:hiya:midaa:ma:!’”

¹² Huiyatiya ebete na:goeni, ‘Ao, na la:eno komo iya:tawaha:.’”

¹³ Ba:bene Ya:suti kuititi tabo ba:ma ka:na goiya:, “La: uliholo nemedeniya:la:, mabu Tawakalubino Naniwino hegela ba:gala tete la: kiya:tawahanaha:.”

Ko Dubuti Okopa:tamo Mani Dikalameholiya: Ba:be Iya:tulame Uwi

Luk 19:11-27

¹⁴ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komote ba:ma ka:na kitanama:ne. Eta ko dubuti muhulu hopamo ba to ebeno okopi ebetamo ka:lamiti, iba:te ebeno ilina ba:gala mani hidamo kulamelemenama: hiya:hiya: ikalameholete ba:bo tuya:. ¹⁵ Ba:ba tetelo ebete etatamo 5,000 mani bikamiya:, ba:gala etatamo 2,000 mani, ba:gala etatamo 1,000 mani, ibino ukuia:go modobolo ba:ba ka:na ba ikalamehole, ebete ibi ba: dito miya:paliya:.” ¹⁶ Ba:bene 5,000 mani da:lawiya: ba:be dubuti tonomo tote eta bisnisi oko ba nowati eta 5,000 mani ba:bo nododiya:, ¹⁷ ba:gala 2,000 mani da:lawiya: ba:be dubuti atumu ba kanewagele eta 2,000 mani benododiya:, ¹⁸ huiyatiya 1,000 mani da:lawiya: ba:be dubuti tote haka naligiti ebeno namutudawoeno mani dito nawaminuya:.

¹⁹ “Komo gogo da:petohuya: ba:bi okopino namutudawate gala kapete iba:go kapimilo ibino mani kuititi ba:bo peka:lamiholelamiya:.” ²⁰ Ba:bene 5,000 mani da:lawiya: ba:be dubuti pete 10,000 mani ba pehawakalimi na:pegoiya:, ‘Namutudawa, numa:. Ama: 5,000 mani natamo ikanamiya:ta, huiyatiya naeno oko ipuwalo eta 5,000 mani gala da:kododimo, mola.’ ²¹ Ebeno namutudawate ebetamo na:goiya:, ‘Ehe! Ama: ba: hido okodawalata ba:gala hido tuputupudawalata! Ama: deha:poto komo hidamo ododia:ta, ba:bema: na huiyatiya ama: naeno komo koko komokomo ulamedawama: komidima:nemata. Ama: naeno kalakala poko habamo na:pa:pa:ga.’”

²² “Ba:bene 2,000 mani da:lawiya: ba:be dubuti pete na:pegoiya:, ‘Namutudawa, numa:. Ama: 2,000 mani natamo ikanamiya:ta, huiyatiya naeno oko ipuwalo eta 2,000 mani gala da:kododimo, mola.’ ²³ Ebeno namutudawate ebetamo na:goiya:, ‘Ehe! Ama: ba: atumu hido okodawalata ba:gala hido tuputupudawalata! Ama: deha:poto komo hidamo ododia:ta,

* 25:11 Luk 13:25-27 * 25:12 Ma:t 7:23 * 25:13 Ma:t 24:42 * 25:15 Lom 12:6

* 25:21 Ma:t 24:45-47; Luk 16:10

ba:bema: na huiyatiya ama: naeno komo koko komokomo ulamedawama: komidima:nemata. Ama: naeno kalakala poko habamo na:pa:pa:ga.'

24 "Ba:bene kuititi dawate 1,000 mani da:lawiya:, ebete pete na:pegoiya:, 'Namutudawa, na iya:tawala ama: tabo helonomo dubulata. Komopa:te ilina damihonaka ama: ba:bi ilina dito ba:petapihonakomena:ta, ba:gala iba:te kikipo ibino pala:mo da:haminahalenaka ama: nolo ho tetelo dito ba:puwatanakomena:ta ama:le ha:kiya konahama:. 25 Ba:bema: ama: da:tuya:la, nale ama: tolemelo amia:no 1,000 mani haka ipuwamo dito nugumuiya:mo. Mola, ba:moe ba:bela. Amia:no ilina na:lawawa:.'

26 "Ebeno namutudawate huiyatiya ebetamo na:goiya:, 'Ama: kubanomo buhama okodawalata! Ama: tabo ba:ma ka:na a:gaa:ta, komopa:te damihonaka nale ba:bi ilina dito ba:petapihonakomo, ba:gala iba:te kikipo da:haminahalenaka nale nolo ho tetelo dito ba:puwatanakomo. 27 Ba:bema: mabu keka: ama: naeno mani baneka okopa:tamo kanikalamiya:ha:? Iba:te mani uwatete eta oko nowatitale kodopoma: beda:na:, ba:bene nale pete ama:le natamo atu mani huiyatiya nanekela:mo hunudopamo gala ba:kaikanameona:.'

28 "Ba:bene ko dubuti ebeno hopopa:tamo na:goiya:, 'La: ebeno 1,000 mani lawemete 10,000 mana:goeno dubutamo nikama:la:. 29 Mabu kebe lumagigodolo hidohido ukui da:pola:na, etate ebetamo hiliyonomo hidohido komo ikamehote ebeno tepo ipuwa kotabuimima:ne, huiyatiya kebe lumagigodolo hidohido ukui pola:naheno, ebegodolo kebe kapiyakapiya komate da:pola:na etate ebegodone gala kakuwatemema:ne. * * 30 Ba:bema: ba:moe buhama okodawa du ipuwamo dito na:na:da:nala:, ba:bolo ebete komopa:go lalo ba nikilame konomamo kihimima:na:.'"

Godote Hopo Habanapi Hiya:hiya: Da:pemiya:temene *

31 Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, "Tawakalubino Naniwiti ebeno alo konomago ba:gala Hunu Haboenonopopa:go da:pemene, ba:ba tetelo ebete ebeno Ko Gawadalagi emede bahilo kopilutama:ne tawakalubino komo kopanagilamelelamema:. * 32 Ba:bene hiya:hiya: hopo tawakalubi hiliyonomate ebetamo da:pekapiyuimimina:, ba:ba tetelo ebete ibi hiliyonomo hiya:hiya: komiya:tema:ne, sipi-goegoe ulamedawate sipi ba:gala gautu hiya:hiya: keba ka:na ka:miya:tenako ba:ba ka:na, * 33 ba:bene ebete sipi-goegoe ebeno tu hapuamo miya:tete gautu-goegoe ebeno pele hapuamo komiya:tema:ne.

34 "Ba:ba tetelo Ko Gawadalagiti tu hapu tawakaluba:tamo ba:ma ka:na kogoema:ne, 'Naeno Nabiwiti hidohidopima: da:goena, la: ebeno

* 25:29 Ma:t 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 * 25:29 Da:n 12:2; Yon 5:29

* 25:30 Ma:t 8:12; Luk 13:28 * 25:31 Ma:t 16:27; 19:28 * 25:32 Isi 34:17; Haw 20:11-13

Ko Gawadalagi habamo na:pa:la:hala: hidohido komokomo ba:bolo kopuwatema: Iyo, ebete hopo haba ododi tetelo la:tamo da:hiduimiya:, la: ba:moe uli haba na:pelawa:la:. ³⁵Mabu na baa: kapete dunamenakui ba:ba tetelo la:le baa: natamo ikanamehonenakuimata, ba:gala na beya kapete dunamenakui la:le na beyamo owalubinakuimata. Nale kapeladawamo la:tamo duluhukunakuimo ba:ba tetelo la:le na kalakalago a:lawenenakuimata,* ³⁶ba:gala pupulino ilinaha: tetelo dito da:lutanakuimo la:le kaliko a:pulinamenakuimata. Tawetawete dunamenakui ba:ba tetelo la:le na hidamo buiia:menanenakuimata, ba:gala komo kubapa:te na du genamamo dihatenenakui la:le na unamema: ba:bamo a:pelamenakuimata.'

³⁷"Ba:ba tetelo tuputupupa:te huiya tabo Ko Gawadalagitamo koga:lama:na:, 'Kodawa, keba tetelo ama: baa: kapete dumitiya:la, ale ama: umiti baa: ba:bo kikametiya:la? Ba:gala ale beya kebolo kikametiya:la? ³⁸Keba tetelo ama: kapeladawamo da:puluhukuya:la, ale ama: umiti kalakalago ba:bo ka:lawitiya:la? Ba:gala ale hido kaliko kebolo ka:pulimitiya:la? ³⁹Keba tetelo ama: tawetawete dumitiya:la ale owalubi ba:bo ka:pihatiya:ma:? Ba:gala komopa:te ama: du genamamo dihatitiya:la ale keba tetelo ama: umima: ba:bamo ka:pelamiya:ma:?'

⁴⁰"Ba:bene Ko Gawadalagiti iba:tamo kohuiyama:ne, 'Ba:moi naeno ta:matapi nulama:la:. Na la:tamo hibi tabo begoemo, la:le ibi ipuwalo deha:potonomo lumagitamo ba:mako hido komo dododinamima, la: natamo ododinamimata.'"

⁴¹"Ba:bene ebete ohobigate pele hapupa:tamo ba:ma ka:na kogoema:ne, 'Godote la:tamo kuba huiya ikalamema: goena, ba:bema: la: naeno holoholo hapuni na:tolama:la:! Ebete Saitanako ba:gala ebeno nopopi mabuma: ha:gaha: koe ya:lo demaduya:, la: ba:be koe ipuwamo na:tolama:la:!' ⁴²Mabu na baa: kapete dunamenakui la:le baa: natamo kikanamenakuiha:, ba:gala na beya kapete dunamenakui la:le beyamo kowalubinakuilha:. ⁴³Na kapeladawamo duluhukunakuimo, la:le na kalakalago kalawenenakuiha:, ba:gala na pupulino ilinaha: tetelo dito da:lutanakuimo la:le kaliko kapulinamenakuiha:. Tawetawete na dunamenakui ba:gala komo kubapa:te na du genamamo dihatenenakui, la:le na kapowalubinakuilha:.'

⁴⁴"Ba:ba tetelo iba:te huiya tabo ebetamo koga:lama:na:, 'Kodawa, ama: baa: kapete o beya kapete keba tetelo kumititiya:la? Ba:gala ama: kapeladawamo o ilinaha:dawamo atamo keba tetelo ka:puluhukuya:la? Ba:gala ama: tawetawete dumitiya:la o komopa:te ama: du genamamo dihatitiya:la keba tetelola:ka:? Ale ama: ba:ba ka:na ewagelitalo kuminakuiha:!' "

* 25:35 Ais 58:7 * 25:40 Mulu Tabo 19:17; Ma:t 10:42; Mak 9:41 * 25:41 Ma:t 7:23

⁴⁵ “Ebate huiyatiya iba:tamo kogoema:ne, ‘Na la:tamo hibi tabo begoemo, la:le naeno deha:potonomo lumagitamo ba:mako hido komo ododihino demedenamima, la:le natamo kododinamiha.”

⁴⁶ Ba:bema: Ya:suti kuititi tabo ba:ma ka:na goiya, “Ba: hibila, ba:bi kubapa:te wiboha: Temeteme Habamo ba tolame, huiyatiya tuputupupa:te wiboha: Ka:ka: Habamo kotolamema:na.”

Yu Watowatopa:te Ya:suku Anakapumima: Da:ga:luya:

Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Yon 11:45-53

26 ¹ Ba:bene Ya:suti ba:moi tabo hiliyonomo olamagi da:wibuya, ebete ebe ta:matapa:tamo na:goiya, ² “La: iya:tawahala Adaguila: Poko’ tupuimima: netewa hegelate ba:nepola:na. Ba:ba tetelo Godote Tawakalubino Naniwi tawakalubino kokotamo kihatema:ne, ba:bene iba:te ebe kehamo pihomotete ba:bo kanakapumima:na.”*

³ Ba:be gogolo Kayapasiti Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawama: eda:nami. Ba:bema: ba:be ko dubu ba:gala ebeno hopopi ba:gala Yu tawakalubino komo koko dubu, iba:te ebeno genamamo pekapiyuimiti ⁴ tabo ba:bo ihatiya: Ya:suku kanakapumima: Ba:bema: iba:te ebe diya lawema: gabo ba ohowadita ⁵ komopa:te huiyatiya na:ga:luya, “A Poko tetelo ebe a:kalawa:ma, mabu tawakaluba:te atamo maubahalelo ago alaholohodemena.”

Betani Habanapi Kamenate Ya:sutamo Hido Nibo Ihi Da:haminamiya:

Mak 14:3-9; Yon 12:1-8

⁶ Ba:bene Ya:suti Betani habalo eta dubu Saimonokono genamalo lutiya, ba:be dubu dopamo kuitikuita:goenola. ⁷ Ya:suti baa: ba nuta ba:ba tetelo kapiya kamenate pete, hido nibo ihi nakola kalila:mo tabuimi adahete Ya:sukunu watamo ba:bo pehaminamiya, ba:be ihi ilinoeno huiya konomola. * ⁸ Ya:suku ta:matapa:te ba:be komo dumiya: iba:te maubahalete na:ga:luya, “Mabu keka: ebete huiya ko ilina gigilepalama: da:midi? ⁹ A ba:moe ihi kolowamima: na:nimiditale mani konomo buwatena, ba:bene ba:bi mani awaepa:tamo dito bikalameholena!”

^t **26.2** Ba:moe Adaguila: Pokoeno mabu ba: Moseseko tetelo tupuimiyi. Ba:ba tetelo Isipiti Ko Gawadalagi Pa:lotte Yu tawakalubi hiliyonomo uwatete ibi ebeno huiyaha: okopima: midiliya, ba:bema: ebete ubihinola ibi dito oelame ibino Ka:inane hopamo. Godote Pa:lokono wato kodakoda komo dumiya, ba:bema: eta dulu ebete ebeno hoe nopodawa Isipiti hopamo na:poemeniya: hiliyonomo Isipitinapino dopo gugudi kopanakapulamenama: Ba:bene ba:be dulu hoe nopodawate Yu tawakalubino gugudi adaguila:lenate, huiyatiya Isipitinapino gugudinomo banakapulameniya: Ba:be hanohano komodo Yu tawakalubi hiliyonomate Isipiti hopone ba:bo ikuliniya, ba:bema: ba:be komo emalagidoloma: iba:te hiliyonomo gogo ipuwalo Adaguila: Poko bododinakomena:

* **26:2** Ikuli 12:1-27; Ma:t 20:18 * **26:7** Luk 7:37-38

¹⁰Ya:suti ibino tabo ga:la iya:tawate huiyatiya iba:tamo na:goiya; “La:le ba:moe kamena badama: ka:kiyahamiutama? Ebete natamo hidonomo komo bododi. ¹¹La: numa:la; awaepa:te tete ga:ga:nomolo la:go bemedehonamena; la:eno ubi tetelo ibi nowalubilinakuya:la; huiyatiya na emedena tetelo la:go a:kemedenamomo, tete tatalila nale la: komiya:palema:nemata. * ¹²Ba:bema: nale hoeha: tetelo ba:moe kamenate hido nibo ihi naeno apa:mo da:hamina, ba:be komodo ebete gabo bihiduimi naeno ape bobamo ihatema. ¹³Na la:tamo hibi tabo begoemo, tawakaluba:te hiya:hiya: hiliyonomo hopamo Godokono Hido Tabo datanakomena; iba:te ba:moe kamenate dododi ba:be komo emalagidololo ba:nolamagiminakomena:.”

Yudasiti Ya:suku Lawema: Nopo Da:tamotiya:

Mak 14:10-11; Luk 22:3-6

¹⁴Ba:bene Ya:sukunu ¹²ta:matapi ipuwalo Keliyotanapi Yudasiti Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopa:tamo tote, ¹⁵na:negoiya; “Nale Ya:suku la:eno kokotamo dihatemo, la:le natamo bada huiya na:kikanameoma?” Ba:ba tetelo iba:te 30 siliba mani ba:bo ikamiya; * ¹⁶ba:bene ba:ba tetene tupuimiti ebete gabo bohowadiya: Ya:suku ibino kokotamo kihatema:.

Ya:suti Ebe Ta:matapa:go Adaguila: Poko Da:naniya:

Mak 14:12-21; Luk 22:7-14,21-23; Yon 13:21-30

¹⁷Ba:bene tawakaluba:te Hunamo Mahigaha: Palawa Baa: Poko“ naha da:tupuimiya; ba:be hegelalo Ya:suku ta:matapa:te ebetamo pelamete na:pega:luya; “Ale Adaguila: Pokoeno naha ilina kebolo na:ka:hiduillamema; ale ama:go kapimilo konahama:?”*

¹⁸Ya:suti iba:tamo na:huiyuya; “La: netewapi ko habamo tote aeno eta hopodalagi da:numima, ba:be dubutamo ba:ma ka:na na:nega:luya:la; ‘Iya:tulamedawate goe, naeno olalati komoeno uluhuku tete tatalila, Godokono ubila. Ba:bema: na ubila amia:no genamalo nale naeno ta:matapa:go Adaguila: Poko baa: kopenama:.”

¹⁹Ba:bene Ya:suti ibi keba ka:na ka:kiyalamiya; ebe ta:matapa:te ba:ba ka:na nododiti Adaguila: Poko ilina ba:bo nihiduillamiya:.

^u **26.17** Hunamo Mahigaha: Palawa Baa: Poko ba: Yu tawakalubino eta pokola. Adaguila: Poko da:wibomene, eta hegelalo ba:moe eta poko tupuimiti iba:te sa:ba:ni hegela tetelo bododinakomena: Ba:moe pokoeni ipuwa ba:ma ka:nala. Yu tawakaluba:te Isipiti hopone Godokono heloamo dikuliniya; ba:be dulu ibino palawa baa: ododilinate hidamo okalehonaheno iba:te gahugahulu ba:bo tolameniya: Mabu ba:bi baa:te hunamo mahila:hama: tetehenola, ba:bema: ba:be komo emalagidoloma: Yu tawakaluba:te ba:moe poko bododinakomena:.

* **26:11** Tutumu 15:11 * **26:15** Sek 11:12; Yon 11:57 * **26:17** Ikuli 12:14-20

20 Ba:bene ba:be dulu Ya:suti ebeno 12 ta:matapa:go baa: nahama: di:gagahidiniya:, 21 ba:ba tetelo Ya:suti iba:tamo na:goeniya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, la: ipuwalo etate na anakapunamepi kowalubilima:ne na lawenema:.”

22 Iba:te tepo menemenenomoma: ba eda:hana Ya:sutamo etate goenakui, etate goenakui, “Kodawa, nalela:ka:?”

23 Ebete iba:tamo na:huiyaniya:, “Baa: kalila:mo pote nago kokoto ka:ma: daduti, ba:be ba:be lumagila. Ebete na anakapunamepino kokotamo kihatenema:ne.” 24 Ba: hibila, Tawakalubino Naniwiti hoea:mo ba: na:to, Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na itana, huiyatiya kebe lumagiti ebe anakapumipa:tamo dikalamemene, ba:be lumagiti kuba huiya konomo kolawema:ne. Ba:moe ba:be mabuma: ba:be dubu ebeno menokote ebe alahimiha:ma: eda: ba: wadiyala!”

25 Ba:bene Yudasiko, ebete dopamo Yu watowatopa:go nopo da:tamotiya: Ya:suku lawema:, ebete na:goeniya:, “Iya:tulamedawa, nalela:ka:?”

Ya:suti na:huiyaniya:, “Ama: ba: a:gaa:ta.”

Ya:suku Emalagidolo Baa: Naha Komoeno Tupuimi Mabu

Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1Kol 11:23-25

26 Ba:bene iba:te baa: ba nahana, Ya:suti baa: lawenate Godotamo kalakala tabo goenate ba:bo wakamihoniya:, ba:bema: ebete ebe ta:matapa:tamo ba ikalamena na:goeniya:, “La: uwatete na:nahala, ba:moe ba: naeno apela.”

27 Ba:bene ebete kalili kalawenate, Godotamo kalakala tabo goenate iba:tamo ba ikalamena na:goeniya:, “La: hiliyonomo na:nihala:, 28 mabu Godote tawakaluba:go komiloma: nopo da:tamotiya:, ba:moe naeno hawiti ba:be nopo bekodakoduimina, iyo, ba:moe hawiti komo hiliyonomo tawakalubino kuba egebolelamema: koka:ka:la:ma:ne.” 29 Nale la: begoelamemata, na ba:ma tetelo ba:moe gao beya gala a:kana:mo, huiyatiya naeno Nabiwiti Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be habalo na uli gao beya galane tetelo la:go koninihoma:nema:.”

30 Ba:bene iba:te Godoko adikumino ohale alapihonate, Olibi Kehakeha Hunu Hakamo kotolamenama: genamane ba: dito ikuliniya:.”

Ya:suti Pitako Da:kiyameniya:, Ama:le Na Iya:tawaha:ma:

Kogoema:na:ta

Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Yon 13:36-38

31 Ba:ba tetelo Ya:suti iba:tamo na:goeniya:, “Ka:lo dulu la: hiliyonomate na komiya:panema:nemata, mabu Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na

* 26:23 Ohale 41:9 * 26:28 Ikuli 24:8; Yel 31:31-34; Sek 9:11; 1Kol 10:16

* 26:30 Luk 22:39; Yon 18:1

itana, ‘Godote sipi-goegoe ulamedawa danakapumimini, ba:ba tetelo ebena kapiyuimi sipi-goegoa:te hiya:hiya: kalahutihoma:na:.’* 32 Huiyatiya Godote na hoene gala da:kadipanatenemene, na Ga:lili hopamo dopamo kotoma:nemo. La:le na ba:bolo kopunamema:nemata.”*

33 Ba:bene Pitate Ya:sutamo na:goeniya:, “Ibi hiliyonomate hoe tolemelo ama: miya:pate dalahutihomena:, huiyatiya nale ama: a:kamiya:pamata!”

34 Ya:suti ebena tabo ba huiyana na:goeniya:, “Na ama:tamo hibi tabo begoemo, ka:lo dulu kakabate goehoheno, ama: netewa-kapiya teta:mo na iya:tawaha:ma: kogoema:na:ta.”*

35 Pitate ebetamo gala na:kagoeniya:, “Na ama:go da:nehoemo, nale ama: iya:tawaha:ma: a:kagaa:mo!” Ba:ba tetelo Ya:suku ta:matapi hiliyonomate ba: atu tabo bekaga:laniya:.

Ya:suti Getasemanilo Godotamo Da:toetoeniya:

Mak 14:32-42; Luk 22:39-46

36 Ba:bene Ya:suku ba:gala ebe ta:matapi iba:te ko habane ikulinate eta tatali hopamo tolameniya:, ba:be hopoeni mahilo Getasemanila. Ya:suti ba:bolo iba:tamo na:negoeniya:, “La: ba:malo na:pola:nala: Na ba:moe tatalia:mo tomo Godotamo toetoe tabo konolamagima:.” 37 Ba:ba tetelo ebete Sebedikono gugudi Ya:imesiko ba:gala Yoneko, ibi netewapi ba:gala Pitako baleta, toetoe baha:mo magatalenate, ba:bene tepo menemene komo ba:gala ukui temeteme komo ebetamo konomamo ba:bo pelameniya:. 38 Ba:bema: Ya:suti iba:tamo na:goeniya:, “Na tepo temeteme konomamo iya:tawanamo, ba:mako tepo temeteme na anakapuname huiyala. La: ba:malo nago uliholo na:pola:nala:.”*

39 Ba:bene ebete nanekela:mo tonate, ebena holoholo hakamo nihatenate Godotamo ba:ma ka:na netoetoeniya:, “Naeno Nabiwi, ama: modoboma: da:goemena:, ba:moe temeteme kalili nagodone na:lawa:. Huiyatiya naeno ubiha:, ama: ha:kiya amia:no ubila nododa:.”

40 Ba:bene ebete ta:matapa:tamo da:peniya: lahanalo pulamenate Pitatamo na:pegoeniya:, “Mabu keka: la:le nago tete nanekelero uliho modoboha:ma: deda:hanama?” 41 Ba:ba tetelo Ya:suti ibi na:goelameniya:, “Godotamo uliholo na:toetoehonala:, mabu la:le Saitanakono kuba gabamo emogabuimi komamo gudidimata. La:eno tepo ipuwalo hido komo ododima: ubila, huiyatiya la:godolo ododi helo puliyala.”

42 Ya:suti eta tetelo gala katonate Godotamo ba:ma ka:na kanetoetoeniya:, “Naeno Nabiwi, ba:moe temeteme kalili ama: nagodone lawema: gabote itanaheno wadiyala, amia:no ubi ditanamene na konima:nemo.” 43 Ba:bene ebete ebe ta:matapa:tamo da:kapeniya: lahanalo kapulameniya:, mabu ibino baiditi menemenema: eda:halameniya:.

* 26:31 Yon 16:32; Sek 13:7 * 26:32 Ma:t 28:7,16 * 26:34 Ma:t 26:69-75

* 26:38 Yon 12:27

44 Ba:bene Ya:suti netewa-kapiya tetelo ibi gala kamiya:palenate, dopamo ebete toetoe tabo keba ka:na ka:nolamaginiya: ebete Godotamo ba: atumu kanolamaginiya:. 45 Ba:ba tetelo ebete ebe ta:matapa:tamo da:kapeniya: iba:tamo na:pegoeniya:, “La: hawela amiholo gala badama: ka:kalahonama? Numa:la:, tete ba: a:pe, kubapa:te Tawakalubino Naniwi ibino kokotamo ba: na:lawas:. 46 Iyo, la: na:pakaminala:, a ba: na:tolamema:. Numa:la:, na anakapunamepino kokotamo ihatenedawate ba: na:pe!”*

Yu Watowatopa:te Ya:suku Anakapumima: Da:laweniya:

Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Yon 18:3-12

47 Ya:suti ba:be tabo ba goena Yudasiti ba:bo peniya:, Ya:sukunu 12 ta:matapi ipuwalo ebe ba: etala. Ba:bene eba:go komo dubu hiliyonomate ibino alaholoho gili ba:gala kukago pelameniya:, ba:bi dubu ba: Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala Yunapino komo koko dubu, iba:te da:poelameniya: ba:bi dubula. 48 Ba: hibila, Yudasiti ibi ya:lo ba:ma ka:na goelameniya:, “Nale daboetehomo, ba:be ba:be lumagila. La: ebe tiyonomo na:lawiya:la:.”

49 Ba:bene Yudasiti penate, Ya:sutamo tonomo tonate ebe na:negoemeniya:, “Iya:tulamedawa, nolata!” Ba:ba tetenomolo ebete ebe ba:bo aboetehoniya:.

50 Ya:suti ebetamo na:goeniya:, “Naeno hopodalagi, ama: bada komo ododima: da:pa:, nododa:,” ba:bene komo dubate Ya:sutamo pelamenate ibino kokotamo ebe kodakodanomolo ba:bo laweniya:. 51 Ba:bene Ya:suku ta:matapi ipuwalo eta dubuti ebenu alaholo gili magubutinate, Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawoeno genama okodawa anagaliminate galo hapu ba:bo mapitamidameniya:. * 52 Huiyatiya Ya:suti ebetamo na:goeniya:, “Amia:no gili gala na:kahula:, mabu gila:mo dalaholohona galane komopa:te ibi atumu gila:mo kanakapulamema:na:.” 53 Ama: iya:tawala:ka:, nale ubi ihatete Godoko da:kiyamemo, ba:ba tetelo na kowalubinima: ebete ebenu 12 taosene alaholoho nopopi kopoelamema:ne? 54 Huiyatiya nale ba:ba ka:na dewagelemo, Godote dopamo ebenu Bukamo da:miya:tiya: ba:bi hibi komate keba ka:na na:kikulimina: Buka tabote hibilo goena ba:moi komate natamo nikula:mena:!”

55 Ba:ba tetelo Ya:suti komo dubu hiliyonomatamo na:goeniya:, “Na pilo lumagila:ka:, o na alaholodawala:ka: Mabu keka: la:le alaholoho gila:go ba:gala kukago na lawenema: da:pelamema? Na komo hegelalo Godoko Adikumino Hiya: Genamalo ba pemede tawakalubi diya:tulamenatimo, la:le na ba:bolo kalaweneha:,” * 56 huiyatiya ba:moi hiliyonomo komate

* 26:46 Yon 14:31 * 26:51 Yon 18:26 * 26:52 Tup Mabu 9:6; Haw 13:10

* 26:55 Luk 19:47; 21:37

ba: ikuliha, Godokono ukui hawakalimipa:te ebeno Bukamo dopamo da:miya:tiya: ba:bi tabo komate hibima: keda:hama:.”

Ba:ba tetelo ebe ta:matapi hiliyonomate ebe miya:panate dito alahutihoniya:.

Yunapi Ka:nisolo Dubate^v Ya:sukunu Komo Danagiya:midameniya:

Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Yon 18:13-14,19-24

⁵⁷Ba:ba tetelo Ya:suku da:laweniya: ba:bi dubate ebe Kayapasikono genamamo magataniya:, Kayapasiko ba: Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawala. Iba:te Ya:suku ba:be genamamo magatanaheno dopamo Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala komo koko dubu ibate pelamenate ba:bo pekapiyaniya:. ⁵⁸Ba:ba tetelo Pitate Ya:suku muhuludopone ba ta:matana, ebete Hununomo Watodawoeno genama kala ipuwamo na:pa:ganate lawamepa:go ba:bo nilutiya:. Ebe ubila kebe komote Ya:sutamo duluhukumini ba:be komo ebeno baida:mo kuminama:. ⁵⁹Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala komo Ka:nisolo dubu hiliyonomate ha:da tabo ga:lapi boholeniya:, Ya:sukunu kuba oholemenate ebe kanakapumima:. ⁶⁰Ba:bema: hiliyonomo tabo ga:lapa:te ebeno komoma: ha:da bamihohoniya: huiyatiya ibino tabo ga:la ipuwalo Ka:nisolo dubate Ya:sukunu hoe mabuma: eta kuba kuminiya:ha:. Ba:bene kuititi hapuamo netewapa:te badi puluhukunate ⁶¹ulihopa:tamo na:pega:laniya:, “Ba:moe dubuti ba:ma ka:na goi, ‘Naeno helo modobola Godoko Adikumino Genama anabulimiti netewa-kapiya hegelalo gala kaketema:nemo.””^{*}

⁶²Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawate mahiganate Ya:sutamo na:goeniya:, “Ama: tabo goeha:ma: badama: kedeona? Ba:moi dubate ama: mabuma: da:ga:lana keba ka:nala:ka:?”

⁶³Ya:suti tabo goeheno Hununomo Watodawate ebetamo gala na:kagoeniya:, “Nale ama: Ka:ka: Godokono mahilamo na:goememata, ama: a na:kiyaa:ma:, ama: ba: Godokono Gudu Kelisotela:ka:?”^{*}

⁶⁴Ya:suti ebetamo na:huiyaniya:, “Ama: ba: a:gaa:ta. Nale la: begoelamemata, hibila, la:le na Tawakalubino Naniwi aeno Helodawa Godokono tu hapulu lutalo kunamema:nemata, iyo, galane na Hunu Habane hawai ipuwado kopehawakalama:nemo!”^{*}

⁶⁵Ba:bema: Hununomo Watodawate ba:be tabo ulinate, ebeno konomo mauba komo kohawakaliminama: ebete da:puliniya: ba:be

^v **26.56** Buka ka:lamiholeadawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Ya:suku tetelo komo Yu tawakalubino watowatopi dubu ba:moe ba:bi Ka:nisolo dubula. Ba:bi watowatopa:te Yu tawakalubino hiya:hiya: komo ba anagilamelelame kubapa:tamo ibino huiya ba:bo ikalamenakuya:, huiyatiya ba:bi Ka:nisolo dubagodolo helo kitanamiha: lumagi hoea:mo oemema:.

^{*} **26:61** Yon 2:19-21 ^{*} **26:63** Ais 53:7; Ma:t 27:12

^{*} **26:64** Ohale 110:1; Da:n 7:13; Ma:t 24:30

atuino ga:ga: kaliko anagiya:midalenate na:goeniya:, “A ba:moe dubuino kuba kiya:tawahama: eta tabo goedawa a ubihinola! Ebete ha:kiya kubanomo tabo da:goe la: ba: ulihomata, mabu ebete na:goe, ‘Na ba:gala Godoko, a ba: kapiyala!’” * 66 Ba:bema: la:eno ubi keba ka:nala:ka: ebeno komoma:?”

Ka:nisolo dubate huiya tabo na:ga:laniya:, “Wadiyala ebete na:haa:mene!” * 67 Ba:bene komo iba:te ebeno holoholamo kowe mehoholenate, ba:gala komopa:te kokotamo ebe tatakolo ba anagalimihona” 68 na:ga:laniya:, “Ama: Godokono ukui hawakalimidawa Kelisoma: hibilo deda:na, a na:kiyaa:ma: ama: puya:te kanagalimihotana!”

Pitate Ya:suku Iya:tawaha:ma: Da:goeniya:

Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Yon 18:15-18,25-27

69 Ba:ba tetelo Pitate ba:be genamoeno kala ipuwalo ba luta, oko bohelete ebetamo penate ebe na:pikiyameniya:, “Ama: ba: atumu ba:moe Ga:lili hoponapi Ya:sukuba: pata:nama:ta!”

70 Pitate ibi hiliyonomoeno holoholo hapulu na:goeniya:, “Ao, ama:le da:goena ba:be tabo na iya:tawaha:.” 71 Ba:bene ebete kala imi gigihamo da:toniya:, ba:ba tetelo eta oko bohelete ebe uminate, ba:bolo da:pola:nuya: ba:bi tawakalubi na:kapekiyalameniya:, “Ba:moe dubuti Nasaletenapi Ya:sukuba: pata:nami!”

72 Huiyatiya Pitate ba: atu tabo bekagoeniya: ba:ma ka:na, “Na Godokono mahilamo goemo, na ba:be dubu iya:tawaha:!”

73 Ba:bene ba:bolo da:pola:nuya: iba:te tete nanekelelo pola:natepanate Pitatamo pelamenate ebe gala na:kapikiyameniya:, “Hibila! Ama: ba: Ya:sukunu eta lumagilata, mabu amia:no tabo olamagi komote ba:moe komo behawakalimina, ama: ba: Ga:lili hopodawa etama: eda:nata.”

74 Huiyatiya Pitate na:goeniya:, “Godokono dopo hapulu utiti na:goemo, nale hibi tabo goeheno ebete na kanagalinamema:ne! Nale ba:be dubu iya:tawaha:!”

Ba:bene ba:ba tetenomolo kakabate da:goehoniya:, 75 Ya:suti ebetamo dopamo kebe tabo ka:goeniya:, Pitate ba:be tabo ba:bo emalagidoloniya:, “Kakabate goehoheno ama:le netewa-kapiya teta:mo na iya:tawaha:ma: kogoema:na:ta.” Ba:bene Pitate gobogobamo tonate konomo tepo temetema:go ibulunomo ba:bo nihiniya:.” *

* 26:65 Ma:t 9:3; Yon 10:33 * 26:66 Hawi 24:16; Yon 19:7 * 26:67 Ais 50:6; 53:5

* 26:75 Ma:t 26:34

Yunapino Watowatopa:te Ya:suku Paeletetamo^w Da:magatuya:*Mak 15:1; Luk 23:1-2; Yon 18:28-32*

27 ¹Hegelate da:powalohuya: Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala komo kokopi, ibi hiliyonomate Ya:suku anakapumima: tabo bega:lutiya:. ²Ba:bene iba:te Ya:suku hala:mo matuhumihote Paeletetamo ba:bo magatuya:, ebe ba: Lomanapa:te Yudiya hopamo da:poemiya: ba:be kapela Ko Gawadalagila.

Yudasiti Ha:kiya Ebe Danakapumiya:*Oel 1:18-19*

³Ba:ba tetelo Yu watowatopa:te Ya:suku anakapumima: nopo hibinomolo da:tamotiya:, Yudasiti ba:be komo uliya:, ebe ba: Ya:suku ibino kokotamo dihatiya: ba:be lumagila. Ba:bema: ebete du tetelo kebe kuba komo kododiniya: ba:be mabuma: tepo temeteme konomoma: eda:lo, ebete 30 siliba mani Yu watowatopa:tamo kawadahete na:pegoiya:, ⁴“Na kuba ododinimo. Na tuputupunomo lumagi la:eno kokotamo ihatenimo.”

Ba:bene watowatopa:te ebeno tabo ba huiya na:ga:luya:, “Ebe aeno komoha:, ama: ha:kiya amia:no komola.”

⁵Ba:ba tetelo Yudasiti ba:bi mani Godoko Adikumino Hiya: Genama guamo ba:bo nemela:midaliya:, ba:bene ebete tote ebeno kokoba:mo hale nema:homete ebe ha:kiya ebe ba:bo nanakapumiya:.*

⁶Ba:bema: Yu watowatopa:te ba:bi mani ba uwatehole iba:te ba:ma ka:na ga:luya:, “Tutumu tabote talona bihatea:mena ale ba:moe mani Godokono mana:go kapiyuimima:, mabu ba:moe mani ba: lumagi anakapumi manila.” ⁷Ba:bene iba:te tabo ba:ma ka:na ihatiya:, “Wadiyala a ba:moe mana:mo Kalili Ododili-dawoeno Haka kolawema:nema:, ba:bene kapela tawakaluba:te Yelusalema ko habalo da:peha:lanakomena:, ale ibi ba:moe hakamo ba:miya:tenakoma:.” ⁸Ba:bema: ba:ba tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku tawakaluba:te ba:be haka Hawi Huiya Hakama: ka:mina, mabu dopamo iba:te ba:be mana:mo lumagi anakapumiti ebeno hawi hakamo ba:bo ka:ka:liya:.

⁹⁻¹⁰Ya:lo tetelo Godokono ukui hawakalimidawa Yelemayate tabo ba:ma ka:na goiya:, “Isalaela tawakaluba:te 30 siliba mani uwatete na:ga:luya:, ‘Ba:moe ba: Godokono okodawoeno huiyala.’ Ba:bema: Kodawa Godote na Yelemayako keba ka:na ka:kiyanami, tawakaluba:te ba:bi mana:mo kebe komo na:kododimina:, iba:te hibilo ba: ba:ba ka:na ododiya:, iyo, iba:te

^w Ya:suku tetelo Loma tawakaluba:te Paeleteko bepoemiya: Yunapino Yudiya hopamo, ebete ibino kapela Ko Gawadalagima: kopeda:nama:, ba:bene ba:be hopolo Paeleteko kapiyagodolo helo nitanami lumagi hoea:mo oemema:.

* 27:5 Oel 1:18-19; Ma:t 26:14-15

ba:be mana:mo Kalili Ododilidawoeni Haka belawiya:.” Ba:bema: ba:moe komo ba: hibila, Ya:suku tetelo Yu watowatopa:te ba:be haka mana:mo da:lawiya:, ba:ba tetelo Godote Yelemayako ipuwado dopamo da:goiya: ba:be tabote hibinomoma: ba:bo ediya:.*

Paeletete Ya:sukunu Komoma: Ebe Dalatediya:

Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Yon 18:33-38

¹¹ Ba:bene Ya:suti kapela Ko Gawadalagi Paeletekono holoholo hapulu ba la:na, ebete ebe ba:bo alatediya:, “Ama: Yu tawakalubino Ko Gawadalagila:ka:?”

Ya:suti na:goiya:, “Ama: ba: a:gaa:ta.” ¹² Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala komo koko dubu, iba:te Ya:sukunu komoma: na:ga:lutiya: ebete hiya:hiya: kuba bododiliniami. Ba:ba tetelo Ya:suti huiyatiya tabo kagoiya:ha:.*

¹³ Ba:bene Paeletete ebetamo na:goiya:, “Iba:te na:ga:lita ama: hiliyonomo koko kuba bododilia:ta. Ibino tabo ga:la na:kuliuta?”

¹⁴ Huiyatiya Ya:suti eta tabo deha:poto kapiya kagoiya:ha:, ba:bema: kapela Ko Gawadalagiti konomamo hanohanuya.

Paeletete Ya:suku Hoea:mo Doemiya:

Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Yon 19:1-16

¹⁵ Ba:ba tete tawakalubino komo ba:ma ka:nala, hiliyonomo gogo ipuwalo Yunapino Adaguila: Poko tetelo ibi hiliyonomate du genamalo kapiya lumagi mahilamo da:ka:minakui, kapela Ko Gawadalagi Paeletete ba:be lumagi ebeno kuba huiyane dito oemenakui. ¹⁶ Ba:ba tetelo eta lumagiti du genamalo nemedenami, ebeno mahilo Balabasitila ba:gala ebete kebe koko kuba dododiliya: tawakaluba:te iya:tawahala. ¹⁷ Ba:bema: tawakaluba:te Paeletetamo da:pekapiyuya: ebete ibi na:goelamiya:, “La: ubila:ka: nale Balabasiko ebeno kuba huiyane dito oeme? O la: ubila:ka: Ya:suku, komopa:te ebe Kelisoma: da:ka:mina?” ¹⁸ Paeletete ba:moe tabo begoiya: mabu ebete iya:tawuya: Yunapi ipuwalo komo ibi hiliyonomate Ya:sutamo na:kalakalahutiya:, ba:gala ibino watowatopa:te ba:be mabuma: ebetamo maubahate ebe ba: dito magahiya:, iba:godolo hibi komo puliyala, kitanuya:ha:.*

¹⁹ Ba:ba tetelo Paeletete tabo anagiya:mida habalo ba luta, ebeno kamenate ebetamo tabo ba poeme na:pegoiya:, “Ama: ba:moe tuputupunomo dubutamo eta komo akododa:la:, mabu na ka:lo dulu ebe mabuma: hiyolo temeteme konomo a:lawenakamo.”

²⁰ Huiyatiya Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala komo koko dubu, iba:te tabo ga:la ipuwalo komo hiliyonomo

* 27:9 Sek 11:12-13 * 27:12 Ais 53:7 * 27:18 Yon 11:47-48; 12:19

tawakaluba:tamo helo bikalamiya:, iba:te Paeleteko koga:lamema: ebete Balabasiko ka:ka:mo dito oemete huiyatiya Ya:suku kanakapumima:.

²¹ Ba:bene kapela Ko Gawadalagiti iba:tamo gala na:kagoiya:, “Ba:moi netewapi ipuwalo nale poko dito na:koememo?”

Iba:te ebetamo na:huiyuya:, “Balabasiko dito noema:!”

²² Paeletete iba:tamo na:goiya:, “Ba:moe Ya:su komopa:te ebe Kelisoma: da:ga:lana, nale ebe keba ka:na na:kamitimo?”

Ibi hiliyonomate na:ga:luya:, “Keha pihigamo pihomotete, ikoko nalukulima:!”

²³ Ba:bene Paeletete na:goiya:, “Bada mabuma:? Ebete bada kuba kododi?”

Huiyatiya iba:te konomamo ga:ga:lo gala na:kaga:luya:, “Keha pihigamo na:pihomota:!”

²⁴ Ba:ba tetelo Paeletete iya:tawuya: iba:te ebeno tabo kalawitiya:ha: huiyatiya alaholoho komote uluhukutiya:. Ba:be mabuma: ebete beya lawete hiliyonomo tawakalubino holoholo hapulu kokoto ba ukulaha na:goiya:, “Ba:moe tuputupudawoen hawi ka:ka:la: komote naeno kubama: a:keda:mene, ba: la:eno kubala!”*

²⁵ Hiliyonomo tawakaluba:te huiyatiya na:ga:luya:, “Wadiyala! Ebeno hawi ka:ka:la: mabuma:, a ba:gala aeno guguda:go ba:be kuba huiya kolawema:nema:!”*

²⁶ Ba:bema: Paeletete Balabasiko du genamane ba: dito oemiya:, ba:gala ebete alaholohopi na:goelamiya: iba:te Ya:suku giya:pa:pa:mo ka:na:miga:tima:. Ba:bene ba:be komo da:wibuya: ebete Ya:suku alaholohopa:tamo dito ikalamiya:, iba:te ebe keha pihigamo pihomotete ikoko kalukulimima:.

Alaholohopi Dubate Ya:suku Da:walititiya:

Mak 15:16-20; Yon 19:2-3

²⁷ Ba:ba tetelo Paeletekono alaholohopi dubate Ya:suku Loma gabomanino ko genama guamo magatate ibino alaholohopino kapiyuimi dubu hiliyonomate iba:go ba:bo nekapiyuya:. ²⁸ Iba:te Ya:suku ba waliti ebeno kalikonomo pekanamete huiyatiya huiya konomo hawihawi kaliko ebetamo ba:bo pulimiya:. * ²⁹ Ba:bene iba:te olagoeno tupina nelawete anagogobeya:midahalo a:dete Ya:sukunu watamo dito pulimiya:, ba:gala iba:te kuku ebeno tu hapu kokotamo ihatemiya:, ko gawadalagino helo hawakalimino kuku keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na. Ba:ba tetelo iba:te ebetamo iya:da:milo ibino pupamo ahiditi ebetamo ba papamila:ha na:ga:luya:, “A:iye! Yu tawakalubino Ko Gawadalagi, ama: nolata!”

³⁰ ba:bene iba:te ebetamo kowe mehohote, ebeno kuku lawemetete watolo

* 27:24 Tutumu 21:6-9 * 27:25 Oel 5:28 * 27:28 Luk 23:11

ba:bo anagalimihuya:.* ³¹Iba:te ebe waliti da:wibuya:, hawihawi kaliko ebeno apene pekanamete ebeno kalikonomo gala dito kapulimiya:, ba:bene iba:te ebe hoe habamo na:magatuya: keha pihigamo ebe konepihomotema:.

Alaholohopa:te Ya:suku Keha Pihigamo Da:pihomotiya:

Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Yon 19:17-27

³²Iba:te ko habane ba tolamita alaholohopa:te eta Sailiniya habanapi dubu Saimonoko numiti ba:bo nelawiya: Ya:sukunu keha pihiga kagatamema:.³³Ba:bene iba:te Gologota hakamo nikuliya:, ba:be hakoeno mahilo ipuwa ba: ‘Wato Gohala.’³⁴Ba:bolo iba:te helo gao beya ba:gala temeteme uliha: kaka mulamula kapiyuilamete Ya:sutamo dikamiya:, ebete nanekela:mo totoma:namidate ba: dito miya:puya:.*

³⁵Ba:ba tetelo alaholohopa:te ebe kehamo pihomotete ikoko ba:bo alukulimiya:, ba:bene iba:te ebeno kaliko hiya:hiya: alabahamema: nakola hegehege iya:hekeholo iya:da:mi komo ododiti,*³⁶hakalo gagahiditi ebe ba:bo umitiya:.

³⁷Ba:ba tetelo iba:te Ya:sukunu wato hunamo ebeno hoe mabu hawakalimima: tabo ba:ma ka:na miya:tiya:, “Ba:moe Ya:suku ba: Yu tawakalubino Ko Gawadalagila,”³⁸ba:gala iba:te pilo dubu netewa Ya:sukuba: hiya:hiya: kehamo akapihomolateliya:, eta tu hapuamo, eta pele hapuamo.*

³⁹Ba:bene puya:te ba:be gabodo da:petolamitiya: iba:te Ya:suku iduduputimilo niya:da:titiya:, iyo, iba:te ibino wato wadegelatelelo*⁴⁰na:ga:lutiya:, “A:iye! Ama: Godokono Genama anabulimiti netewa-kapiya hegelo gala etema: da:goi, ama: ba:be lumagilata! Ama: ha:kiya amia:no ka:ka: na:mula:! Ama: Godokono hibi Guduma: deda:na, ama: keha pihiga hununi na:pihitiga!”*

⁴¹Ba:ba tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, ba:gala komo koko dubu, iba:te Ya:suku atumu iya:da:telo na:kaga:lutiya:, ⁴²“Ya:suti komo tawakalubino olalati komo bemula:lalamanakui, huiyatiya ebe ha:kiya ebeno ka:ka: mula: wadiyaha! Ebete Isalaela tawakalubino hibi Ko Gawadalagima: deda:na, wadiyala ebete keha pihiga hununi hopamo na:pihitigana, iyo, ale ba:be komo umiti ebe hibima: ba:bo komidima:nema:! ⁴³Ebete na:goenako, ‘Na Godoko hibima: na:midinamo, ba:gala na ba: ebeno Gudula!’ ba:bema: Godote ebetamo na:kalakalatale, ebete ebeno ka:ka: ba:mula:mena:!”*

⁴⁴Ba:ba tetelo eba:go da:pihomolateliya:, ba:bi pilo dubu netewapa:te atumu Ya:suku iduduputimilo kuba tabo bekaga:lutiya:.

* 27:30 Ais 50:6 * 27:34 Ohale 69:21 * 27:35 Ohale 22:18 * 27:38 Ais 53:12

* 27:39 Ohale 22:7; 109:25 * 27:40 Mat 26:61; Yon 2:19 * 27:43 Ohale 22:8

Ya:suti Da:hoeniya:*Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Yon 19:28-30*

⁴⁵ Ba:bene hegelate tuli teta:mo dutiya: hopo konomote ba:bo duya: Ba:ba tetelo du komote hegeloen alo ba mula:, hegelate a:hiwate nanekela:mo a:nihitigatepaniya:, hegela tuli tetene tupuimiti 3 koloko teta:mo. ⁴⁶ Ba:bene Ya:suti Yu tawakalubino tabamo ibulunomamo na:goeniya:, “Eli, Eli, lama sabakatani?” ba:moe taboen ipuwa ba:ma ka:na itana, “Naeno Godo, naeno Godo, na ama:le badama: ka:miya:pana:wa?”*

⁴⁷ Komo ba:bolo da:pola:nuya: iba:te ebeno tabo ulinate na:ga:laniya:, “Ba:moe dubuti Elayako beka:mina!” ⁴⁸ Ba:ba tetenomolo ibi ipuwalo kapiya dubuti nipuliganate, humago kaka gao beyamo nadutinate pudamo negalapata:midanate Ya:sutamo ba:bo nikameniya:.*

⁴⁹ Huiyatiya komopa:te na:ga:laniya:, “Hiya:, a kumima:nema:! Elayate pete ebeno ka:ka: da:pemula:memene.”

⁵⁰ Ba:ba tetelo Ya:suti ibulunomo gala kagoewatanate hoenomo ba:bo hoeniya:.

⁵¹ Ba:bene Godoko Adikumino Hiya: Genamoeno kaliko ubiliti tulituliya bolagale hununi tupuiminate hopamo ba:bo pihitiganiya:, ba:gala wima:la:te da:peniya: iya:ha:midale nakola hakate ba bola:la:halena,* ⁵²⁻⁵³ komo tawakalubino ha:laha bobote ha:kiya ba:bo ka:keholahaniya:. Ba:bema: hibila, Ya:suti hoe ipuwane da:kamahiguya:, ba:be atu tetelo kebe tuputupupa:te dopamo da:ha:lahuya: Godote komo ibi hoe ipuwane atumu ba kawadia:paa:latele, iba:te ibino hiya:hiya: nakola bobo ipuwane ibino apa:go ba:bo pikuliya:, iyo, iba:te Yelusalema ko habamo nikuliti ibi ha:kiya ibino komokomo tawakaluba:tamo ba:bo nehawakalilamiya:.

⁵⁴ Ba:bene alaholohopino gawadalagiti ba:gala ebeno hopopi ipuwalo puya:te Ya:sukunu hoe komo duminiya:, iba:te wima:la: ba:gala komo hanohano komo ba ulamena konomo tole komago na:ga:laniya:, “Hibila, ba:moe ba: Godokono Gudula!”

⁵⁵ Ba:ba tetelo komo hiliyonomo kamenakamenate Ya:suku umima: muhuluni putitataniya:, Ya:suti Ga:lili hopone Yelusalema ko habamo da:tuya: ba:ba:te ebe ba ta:mata ebe hidonomamo owalubinatuya:.*

⁵⁶ Ba:bi kamenakamena ipuwalo Magadalanapi Ma:liko, ba:gala eta Ma:li ebeno gugudi netewa Ya:imesiko ba:gala Yausepeko, ba:gala Sebedikono kamena ebete ebeno gugudi netewa dalahilamiya:, ba:moi ba:te pola:nuya:.

* 27:46 Ohale 22:1 * 27:48 Ohale 69:21 * 27:51 Ikuli 26:31-33; Yun 10:19-20

* 27:55 Luk 8:2-3

**A:limitiya Habanapi Yausepete Ya:sukunu Ape Nakola Bobo Ipuwamo
Dihateniya:**

Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Yon 19:38-42

⁵⁷Gapogapo tetelo eta ilina dogodogo dubuti na:peniya; ebeno mahilo Yausepete A:limitiyanapila, ebe Ya:suku ta:matadawa etala. ⁵⁸Ba:ba tetelo ba:be dubuti Paeletetamo tonate Ya:sukunu ape lawenama: ebe da:nikiyameniya; Paeletete ebeno alaholohopi ba:bo goelameniya: iba:te ebetamo kikamenama:.* ⁵⁹Ba:bene ebete Ya:sukunu ape lawenate uli keyakeya kalikamo a:wa:tinate ⁶⁰bobo ipuwamo ba:bo nihateniya; ba:be bobo ba: uli bobola, tawakaluba:te iya:ha:midale nakola haka ba aligi Yausepekonoma: ya:lo ododimiya:. Ba:ba tetelo Yausepete konomo nakola emokamidanate bobo gigiho netakuminate ba: dito toniya;.* ⁶¹ba:bene Magadalanapi Ma:lilo ba:gala eta Ma:li, iba:te nakola bobo hapulu ba lumutita Yausepekono ododili komokomo ba:bo ulamelemeniya:.

Alaholohopa:te Ya:sukunu Bobo Da:lawamiya:

⁶²Eta hegela ba: Yu tawakalubino okoha: hegelala. Ba:ba tetelo komo Yu watowatopi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi iba:te Paeletetamo tolamete ⁶³ba:ma ka:na nega:luya; “Kodawa, ba:be ha:da amiho dubu Ya:suku ebete hoeheno dopamo na:goi, ‘Netewa-kapiya hegellalo na hoene kakamahigama:nemo.’” ⁶⁴A ba:moe komo ba emalagidolo, a ubila ama: tabo na:gaa: alaholohopa:te ba:be nakola bobo netewa-kapiya hegellalo hidamo kolawamema; mabu diyala, ebeno ta:matapa:te ebeno ape pilolo da: pelawemena; ba:bene iba:te ba:ma ka:na koga:lama:na; ebete hoene a:kamahigui. Numa; dopo ha:da amiho tabote a temeteme ikaa:mi, huiyatiya keba tetelo tawakaluba:te ba:moe eta ha:da amiho tabo hibima: da:midimina; aeno temeteme komote konomoma: keda:ma:ne.”

⁶⁵Paeletete iba:tamo na:goiya; “Wadiyala, la: bobo haba hidamo lawamema: komo alaholohopi nuwata:la:. Ba:bene la: ha:kiya la:godolo hido ukui da:pola:namene, la: ba:ba ka:na nododiya:la:.”

⁶⁶Ba:bema: iba:te bobo habamo tolamete, bobo da:kalapiluya: ba:be nakola hunamo kukala ba:bo nihatiya: tawakaluba:te ologikapoma; ba:bene iba:te bobo lawamema: alaholohopi ba:bo miya:paliya:.

Ya:suti Hoene Gala Da:kamahiguya:

Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Yon 20:1-10

28 ¹Ba:bene Yu tawakalubino okoha: talona hegela da:wibuya; Sande hegellate ba owalohuta, Ma:li Magadalanapi ba:gala

* 27:58 Tutumu 21:22-23 * 27:60 Ais 53:9

* 27:63 Ma:t 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Yon 2:19-21

eta Ma:li, iba:te komo kamenakamenago nakola bobo umima: ba:bo tolamiya:. ²Huiyatiya iba:te bobo habamo nuluhukuhino, dopamo konomo wima:la:te piya:, ba:bene Kodawa Godokono nopodawate Hunu Habane pihitigate, bobo da:takumiya: ba:be ko nakola tama:mo penemokamidate ba:be nakola hunulu lutiya:. ³Ebeno holoholo hegelate da:la:wa:hiya keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, ba:gala ebeno pupulino ilinate keyakeyahibinomoma: ba eda:hame ba:bo a:la:minahalemiya:. ⁴Ba:be mabuma: bobo haba lawamepi dubate toletoleholo ba lililahale hakamo guditit ha:lahapimo toda:la:mota:hanuya:.

⁵Godokono nopodawate huiyatiya kamenakamenatamo na:goiya:, “La: akatoletolehala! Na iya:tawala, la:le Ya:suku tawakaluba:te ebe keha pihigamo da:pihomoti, ebe bohowaditamata. ⁶Ebe malo puliyala mabu ebe a:mahigaka, ebete dopamo da:goi ba:ba ka:na! La: pelamete ebete da:kapitanui ba:be haba na:puma:la:.” ⁷Ba:bene la:le ebeno ta:matapi tiyonomolo na:nikiyalama:la:, ‘Ya:suti hoe ipuwane a:mahigaka. La: nulia:la:, ebete Ga:lili hopamo dopamo kotoma:ne, la: tolamete ebe ba:bo konumima:nemata. Hibila, na Godokono nopodawate ba:moe komoma: la: dopamo kiyalamemata.”

⁸Ba:bema: iba:te bobo haba tiyolo miya:pate, ko tole komo ba:gala kalakala komote ibi ba uwate, iba:te ba:ba ka:na pulila:huya: Ya:sukunu ta:matapi konikiyalamema:.

⁹Iba:te ba tolame ba:ba tetenomolo Ya:suti iba:go alugate iba:tamo na:goiya:, “Nonolata!” ba:bene iba:te ebeno dopo hapulu hakamo neguditit ebeno nato ba na:ga:da:midaleme ebe ba:bo nadikumiya:. ¹⁰Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La: akatoletolehala: La: tolamete, na da:ta:mahenena ba:bi naeno ekaki na:nikiyalama:la: iba:te Ga:lili hopamo na:tolama:mena:. Iba:te na ba:bo konunamema:na:.”*

Nakola Bobo Lawamepino Ha:da Tabo Ga:la Komo

¹¹Ba:bene kamenakamenate Ya:sugodone ba tolamita, nakola bobo lawamepi alaholohopa:te ko habamo tolamete Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:bo nikiyalamiya:, bobo habalo dikuliya: ba:bi hiliyonomo komokomo. ¹²Ba:bene ba:bi watowatopa:te komo Yunapino koko dubago kapiyuimiti tabo ba:bo ihatiya: alaholohopa:tamo koko mani kikalameholema:. ¹³Iba:te ba ikalamehole na:ga:luya:, “La: tawakalubi ha:da amiholamelolo tabo ba:ma ka:na na:nega:luya:la:, ‘Du tetelo ale ba lahana Ya:suku ta:matapa:te pelamenate ebeno ape pilolo ba:bo pelawa:diganiya:.’ ¹⁴Ba:gala la: aka-ukuibilibilihala:, mabu kapela Ko Gawadalagi Paeleteko ba:moe u laha tabo dulimini, ale ebe konegelebadimima:nema: ebete la:tamo kuba huiya ikalamekapoma:.”

* 28:6 Ma:t 12:40; 16:21 * 28:10 Ma:t 26:32

¹⁵ Ba:bene alaholohopa:te ba:bi mani uwatete, Yu watowatopa:te keba ka:na ka:ga:luya: iba:te ba: ba:ba ka:na ododiya:, ba:be mabuma: ba:be ha:da tabote Yu tawakalubino hiya:hiya: habahabamo tuya:, ka:lo ba:be tabote iba:godolo bitana, kekelanaha:.

Ya:suti Kuititi Tabo Ebeno Ta:matapa:tamo Dolamagiya:

Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Yon 20:19-23; Oel 1:6-8

¹⁶ Ba:bene Ya:sukunu 11 ta:matapa:te Ga:lili hopamo dito tolamiya:, Ya:suti ibi dopamo da:kiyalamiya: ba:be hununomo hakamo.* ¹⁷Iba:te ebe numiti ebe ba:bo nadikumiya:, huiyatiya ba:bolo da:pola:nuya: komo iba:te ukui bilibilima: ba eda:huta hibima: kamiditiya:ha:. ¹⁸ Ba:bene Ya:suti iba:tamo pete ibi ba:ma ka:na pikiyalamiya:, “Godote ya:lo tetelo helo konomo natamo ikanamiya:, ebeno Hunu Habalo ba:gala hopo konomolo ebeno hiliyonomo ubi komokomo kododilinama:.* ¹⁹ Ba:bema: la: hopo haboeno hiya:hiya: tawakalubi hiliyonomatamo tolamete ibi na ta:mahenepima: na:nimidiliya:la:. Ba:ma ka:na la:le ibi Nabiwi Godokono mahilamo, ba:gala ebeno Guduino mahilamo, ba:gala ebeno Talona Gobogoboeno mahilamo beyamo na:newadulateliya:la:,* ²⁰ ba:gala nale la: diya:tulamima, ba:bi hiliyonomo komokomo la:le ibi na:niya:tulamiya:la: iba:te naeno tabamo kopapamila:halema:. Mu numitota:la:! Na emedena tetelo la:go bemedenamo, ba:moe hopoen kuititi tete da:nuluhukumini ba:ba teta:mo.”

* 28:16 Mat 26:32 * 28:18 Yon 13:3; Epe 1:20-22 * 28:19 Mak 16:15-16; Oel 1:8

YA:SUKUNU HIDO TABO

MAKATE

MIYA:TIYA:

**Yoneko Tawakalubi Beyamo Wadulateledawate Godokono Tabo
Dolamagiya:**

Ma:t 3:1-12; Luk 3:1-18; Yon 1:19-28

1 ¹Ya:su Kelisoko ba: Godokono Oemedawala ba:gala ebeno Gudula,
ba:bene Ya:sukunu Hido Tabo da:tupuimiya: ba:moe ba:be mabula.

²Ba: hibila, Godote dopamo ebeno ukui hawakalimidawa Aisayako
ipuwado Kelisokono pe komoma: ebeno Bukamo tabo ba:ma ka:na
miya:tiya:,

“Nale Kelisokono dopo hapuamo naeno tabo atadawa
kopoemema:nemo,
ebete ebeno gabo kopihiduimima:.”*

³Iyo, lumagiti dito hopolo tabo ba:ma ka:na ibulu kopegoema:ne,
‘Kodawoeno gabo na:hiduima:la:,
ebeno gabo na:tuputupuima:la:!’”*

⁴Ba:be mabuma: Yonete a:puluhukuya:. Ebete tawakalubi dito hopolo
beyamo ba pewadulatele Godokono tabo ba:ma ka:na polamagiya:,
“La:eno kubane ohobila:te beyamo aduti komo lawema: na:pelama:la:,
ba:bene Godote la:eno kuba egebolelamete kadodoholelamema:na:ta.”*

⁵Ba:bema: tawakalubi hiliyonomate Yudiya hopone ba:gala Yelusalema
ko habane tolamiya: Yonekono tabo ulihoma:, ba:bene iba:te ibino kuba
da:nehawakalilameholiya:, Yonete ibi Yodane Tulilo beyamo ba:bo
wadulateriya:. ⁶Ba:ba tetelo Yonekono emede komo komopino emede
komo huiyaha:, mabu ebete ka:molo-goe ipo kuba kaliko kau-goe

* 1:2 Ma:l 3:1 * 1:3 Ais 40:3 * 1:4 Oel 13:24; 19:4

tama kamaka:go pulinakui, ba:gala ebeno baa: wawaka ba:gala molo benahanakui.*

⁷Yonete Godokono tabo ba polamagi na:goiya, “Eta lumagiti naeno gala hapuni ba:pena. Ebeno helo konomote naeno helo na:gogolona, ba:bema: na hidoenoha: nale hopamo tudiwatate ebeno nato ukulalemema:.” ⁸Nale la: beyamo wadulatelemata, huiyatiya ebete Godokono Gobogobamo la: kopewadulatelema:na:ta.”

Yonete Ya:suku Beyamo Dadutiya:

Ma:t 3:13-17; Luk 3:21-22

⁹Ba:ba tetelo Ya:suku Galili hopeno Nasalete habane pete, Yonete Yodane Tulilo ebe beyamo ba:bo adutiya:, ¹⁰Ya:suti beyane ba podolo ba:ba tetenomolo Godote ebeno Hunu Haba a:hiya:midutalo ba:bo umiya:, ba:bene ebete Godokono Gobogobo bumiya: ebetamo gimai holamo da:pihitigutiya:. ¹¹Ba:bene tabote Hunu Habane ba:ma ka:na pihitiguya:, “Ama: naeno kapiya Gudunomolata. Na ama:tamo na:kalakalutamo.”*

Saitanate Ya:suku Kuba Gabamo Kemogabuimima: Ebetamo

Duluhukuya:

Ma:t 4:1-11; Luk 4:1-13

¹²Ba:ba tetenomolo Godokono Gobogobote Ya:suku dito hopamo na:magatuya:, ¹³ba:bene ebete dito hopolo 40 hegela ba nemede, Saitanate kuba gabamo kemogabuimima: ebetamo ba:bo uluhukuya:. Ba:bolo hiya:hiya: helohelo ilinate na:pola:nuya:, huiyatiya Godokono nopopa:te ebe na:buiya:minutiya:.*

Ya:suti Ebeno Oko Da:tupuimiya:

Ma:t 4:12-17; Luk 4:14-15

¹⁴Ba:bene gabomana:te Yoneko du genamamo dihatiya:, ba:ba tetelo Ya:suti Galili hopamo Godokono Hido Tabo olamaga:go ba:bo piya:.* ¹⁵Ebete na:pegoiya:, “Hido tete ba: a:pe. Godokono Ko Gawadalagima: eda: tete tatalila, ba:bema: la:eno kubane ohobila:te Hido Tabo hibima: na:mida:la:.”*

Ya:suti Daha Uwateholepi Netewa-netewa Duwatiya:

Ma:t 4:18-22; Luk 5:1-11

¹⁶Ba:bene Ya:suku Galili Bobo dododo ba tonato, ebete daha uwateholepi netewapi ba:bo nulamiya:, Saimonoko ba:gala ebeno ekawi

* 1:6 2Gaw 1:8; Ma:t 11:8 * 1:7 Oel 13:25

* 1:11 Ohale 2:7; Ais 42:1; Ma:t 12:18; Mak 9:7 * 1:13 Ohale 91:11-13 * 1:14 Mak 6:17

* 1:15 Ma:t 3:2

A:nduluku iba:te daha kamahamo na:hutiya: 17Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La: na na:ta:mahena:la:, ba:bene nale la: tawakalubi uwatepima: komidilima:nemata.” 18Ba:ba tetenomolo iba:te ibino kamahu miya:palette Ya:suku ba:bo ta:matuya:. 19Ba:bene Ya:suti nanekela:mo gala katote Sebedikono gudu Ya:imesiko ba:gala ebeno ekawi Yoneko ba:bo kanulamiya:, iba:te ibino bogelo emedehote kamahu bihiduilamitiya:. 20Ya:suti ibi da:ka:lamiya:, ba:ba tetenomolo iba:te ibino nabiwi Sebediko miya:pate Ya:suku ba:bo ta:matuya:, huiyatiya ibino nabiwino mani oko dowatihonama: ba:bi komo dubate eba:go bogelo pola:nuya:.

Ya:suti Kuba Gobogobagoeno Dubu Da:hiduimiya:

Luk 4:31-37

21Ba:ba tetelo Ya:suti ebe ta:matapa:go Kapeniyama habamo tolamiya:. Ba:bene Yu tawakalubino okoha: talona hegelalo ebete ibino baidi ibubulamehole genamamo tote ibi da:niya:tulamitiya:, 22iba:te ebeno tabamo na:hanohanohutiya:, mabu ebete Godokono heloamo iya:tulamitiya: huiyatiya ebe ibino Godokono Tutumu iya:tulamepi huiyaha:.*

23Ba:be atu tetelo kuba gobogobagoeno dubuti ibino baidi ibubulamehole genama gulu na:lutiya:, 24ba:bene ebete gaa:tepahalo na:goiya:, “Ya:su Nasaletenapi, ama: atamo bada komo na:kododiyomena? Ama: a kubahia:mema: ka:pa:wa? A:iye, na iya:tawala amia:no komo, ama: ba: Godokono Hido-talona Dawalata!”*

25Ya:suti huiyatiya ebe na:kiyahamiya:, “Ama: kodakodate, ebegodone nuluhuka!”

26Ba:bene kuba gobogobote gaa:tepahago ba:gala ewagelehago dubuino apene duluhukuya:, * 27tawakaluba:te ba:be komoma: na:hanohanohutiya:. Estate eta goemenakui, estate eta goemenakui, “Moe badala:ka:? Moe eta hiya: uli iya:tulame komola:ka:? Ba:moe dubuino helo konomola! Numa:la:, kubakuba gobogobate ebeno tabamo a:papamila:!” 28Ba:bema: hibila, ba:be atu hegelalo Ya:sukunu oko owati tabote ba:be Ga:lili hopo konomamo ba: dito tuya:, iyo, puya:te ba:bolo demedehonama: ibi hiliyonomate ebeno komoma: tabo ba:bo nikiyahuya:.*

Ya:suti Saimonokono Moto Kakidubu Da:hiduimiya:

Ma:t 8:14-17; Luk 4:38-39

29Ba:bene Ya:imesiko Yoneko iba:te Ya:sukuba: Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genamane pikuliti, Saimonoko A:nduluku ibi netewapino genamamo tolamenomo tolamiya:. 30Ba:bolo Saimonokono moto kakidubu ape koe tawetawa:go watitiya:, ba:bene tawakaluba:te

* 1:22 Ma:t 7:28-29 * 1:24 Mak 5:7 * 1:26 Mak 9:26 * 1:28 Ma:t 4:24

ba:moe kamenoen komoma: Ya:suku ba:bo ga:lamiya:. ³¹ Ba:bema: Ya:suti ebetamo pete ebe kokotamo da:padipatiya: ebeno tawetawete na:wibuya:, ba:bene ba:be kamenate mahigate ibi mabuma: baa: okalimi oko ba:bo tupuimiya:.

Ya:suti Hiliyonomo Temetema:gopi Da:hiduilameniya:

Ma:t 8:16-17; Luk 4:40-41

³² Ba gapogapohona hegelate da:nihila:minaniya:, habaluba:te hiliyonomo temetema:gopi ba:gala kuba gobogobagopi Ya:sutamo ba:bo magaheleniya:, ³³ ba:bene komo ibi hiliyonomate genama gigiho dopo hapulu pepola:nuya:. ³⁴ Ba:ba tetelo Ya:suti ibi ipuwalo komo hiya:hiya: temetema:gopi hiliyonomo hiduilamenate, ba:gala hiliyonomo kuba gobogobo komopa:godone ba:bo oelameniya:. Ba:bi kuba gobogobo iya:tawahala Ya:suku ba: Godogodone piya:, ba:bema: iba:te ebeno komo kohawakalimima: ebete tabo ga:la talona bihatelameniya:.*

Ya:suti Ga:lili Hopo Konomolo Godokono Tabo Da:nolamaginakui

Luk 4:42-44

³⁵ Ba:be du tetenomolo owaloho hapuamo Ya:suti ebeno u wata bahini mahiganate, ebe ha:kiya tataba hopamo tonate Godokoba: tabo ba:bo nega:laniya:.* ³⁶ Ba:bene duiduiyalo Saimonoko ba:gala ebeno mabulubi iba:te Ya:suku ohowadima: da:tolamiya:, ³⁷ iba:te ebe numiti na:nega:lamiya:, “Hiliyonomo tawakaluba:te ama: bohowaditata.”

³⁸ Ba:bema: Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Kubaha:, a kotolamiya:. Nale komo habahabalo Godokono tabo konolamagima:nemo, mabu na ba:bema: piya:mo.”

³⁹ Ba:ba tetelo ebete Ga:lili hopoen hiliyonomo habahabamo tonakui, ba:bene ebete Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genama gulu Godokono tabo olamaginakui ba:gala ebete kuba gobogobo tawakaluba:godone akoelamenakui.*

Ya:suti Kuitikuita:goeno Dubu Da:hiduimiya:

Ma:t 8:1-4; Luk 5:12-16

⁴⁰ Ba:bene kuitikuita:goeno dubuti Ya:sutamo pete ebeno pupamo pemedete ebetamo koamo ba petoetoe na:pegoiya:, “Amia:no ubi ditama:na, ama:le na kohiduinamema:na:ta.”

⁴¹ Ya:suti ebe koamo malemaletelo ebeno kokoto hogaminate ebe ologilo na:goemiya:, “Na ubila, ama: na:hida!” ⁴² ba:bema: ba:ba tetenomolo kuitikuiti temetemetete ebegodone wibote ebe ba:bo hiduya:. ⁴³ Ba:bene Ya:suti ebe ba oeme koamo ba:ma ka:na kiyahamiya:,

* 1:34 Mak 3:10-12 * 1:35 Ma:t 14:23; Mak 6:46 * 1:39 Ma:t 4:23; 9:35

44 “Ama: naeno komoma: tawakalubi akanikiyalama:la:. Wadiyala ama: huiyatiya ba:moe tetenomolo tote amia:no ape Godotamo hawa:goeno ikamehodawatamo na:nemutuimiya:, ba:bene hawa:goeno malemale ilina Godotamo akona:nikamiya:, Mosesete dolamagiya: ba:ba ka:na. Ba:be komote tawakalubi kiya:tulamema:ne amia:no temetemete a:wibui.”*

45 Huiyatiya ba:be dubuti ba to tawakalubi hiliyonomo na:kiyahalamenatuya:, ba:bema: Ya:suti komo habahabamo hawakala toma: kamodobuya:ha:. Ba:ba tetene tupuimiti ebete huiyatiya dito hopolo emedenami, ba:bene hapuhapuni tawakaluba:te ebetamo pelamenakuya:.

Ya:suti Ape Kodakoda Temetema:goeno Dubu Da:hidiuimiya:

Ma:t 9:1-8; Luk 5:17-26

2 ¹Ba:bene komo hegela da:wibohuya: Ya:suti Kapeniyama habamo gala na:kapiya:. Ebete ebeno genamalo da:lutiya: tawakaluba:te ulihuya:, ²ba:bema: komo ibi hiliyonomate da:pelamiya:, genama gulu ba:gala gigiho dopo hapulu eta habate kitanuya:ha:. Ba:ba tetelo Ya:suti Godokono tabo iba:tamo ba olamagita, ³netewa-netewa dubate ape kodakoda temetema:goeno dubu ebetamo ba:bo agatuya:. ⁴Mabu tawakalubi hiliyonomate ba:bolo na:pola:nuya:, ba:bi dubate Ya:suku tama:mo tolamema: gabohenola. Ba:bema: iba:te genama hunamo nalehawaminata, Ya:suti kebo ka:la:nuya: iba:te ba:be genamoeno hunu a:himiti temetema:goeno dubu tilago Ya:sutamo ba:bana nadutiya:.
⁵Ya:suti ibino hibima: midi komo umilamete temetema:goeno dubutamo na:goiya:, “Hopodalagi, Godote amia:no kuba egebolemete adodoholema:ta.”

⁶Huiyatiya komo Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:bo da:pola:nuya:, iba:te ba:be tabo uliti ibino tepo ipuwalo ba:ma ka:na emalagidolutiya:, ⁷“Ba:moe dubu awagalo kuba tabo badama: ka:goe Godokono holoholo hapulu? Kuba egeboledawa potela:ka? Ba: Godoko kapiyala!”

⁸Ba:ba tetenomolo Ya:suti iya:tawuya: iba:te bada komoma: ukui da:miya:titiya:, ba:bema: ebete iba:tamo na:goiya:, “Mabu keka: la:eno tepo ipuwalo ba:moi komo demalagidolitama? ⁹Ba:moe tabo kodakodala:ka: nale ba:moe temetema:goeno dubutamo goema:, ‘Godote amia:no kuba egebolemete adodoholema:ta?’ O ba:moe eta tabo goema: kodakodala:ka:, ‘Mahigate, amia:no tilo lawete na:toa?’ ¹⁰Ba:bema: nale la: kiya:tulamema:nemata, na Tawakalubino Naniwigodolo^a helo bitana ba:moe hopolo tawakalubino kuba egebolelamete kadodoholelamema:.” Ba:bene ebete ape kodakoda temetema:goeno dubutamo na:goiya:,

^a **2.10** Tawakalubino Naniwi ba: Ya:sukunu mahilo etala. Ebe ba: tawakalubi hiliyonomoeno Naniwila, atumu Godoko ba: aeno Naniwila.

* **1:44** Hawi 14:1-32

11 “Nale ama: begoememata, na:mahiga! Amia:no tilo mokopa:midate genamamo na:toa.”

12 Ba:ba tetelo ibi hiliyonomate ebe ba umita, ba:be dubuti mahigate ebeno tilo lawete tiyonomolo ba:bo tuya:, ba:bema: iba:te hihinomolo hanohanoholo na:ga:luya:, “Godoko hunamo nadipata:la. A dopamo ba:mako komo kuminakuiha!”

Ya:suti Libaiko^b Da:ka:miya:

Ma:t 9:9-13; Luk 5:27-32

13 Ba:ba tetelo Ya:suti Ga:lili dodamo gala na:katuya:, ba:bene tawakalubi hiliyonomate ebetamo da:pelamiya:, ebete ibi ba:bo iya:tulamiya:. 14 Ba:bene ebete ba petonato A:lapiyasikono gudu Libaiko ba:bo numiya, ebe ta:kese uwatedawala, ebete ebeno oko habalo lutiya:. Ba:ba tetelo Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Na na:ta:mahena:,” ba:bene ebete mahigate Ya:suku na:ta:matuya:.

15 Ba:bene tete nanekele da:petuya: Ya:suti ebe ta:matapa:go Libaikono genamalo ahiditi baa: ba nahuta, komo ta:kese uwatepi ba:gala Godokono Tutumu uwateha:pi iba:go na:pola:nuya:, mabu hibila, ba:makomako tawakalubi hiliyonomate Ya:suku beta:matuya:. 16 Babema: komo Pa:lisi kapiyuimipino^c tutumu iya:tulamepi iba:te ba:be komo dumiya:, iba:te Ya:suku ta:matapa:tamo na:ga:luya:, “Ebate ta:kese mani ha:da amiholo uwatepi ba:gala Godokono Tutumu uwateha:pa:go baa: badama: ka:nanako?”

17 Ya:suti ba:be tabo uliti iba:tamo na:goiya:, “Hidohido tawakaluba:te dogetatamo a:katolama:mena:, huiyatiya tawetawa:gopa:te kotolamema:na:. Iyo, puya:te ha:kiya da:ga:lanana, ‘A hidohido tawakalubila,’ na ba:bakobako tawakalubi uwatema: kapiya:ha:. Na huiyatiya kubakuba tawakalubi kapiya uwatema: piya:mo, iba:te na kota:mahenema:.”

Godokono Oko Owatima: Baa: Nahaheno Pola:na Komo

Ma:t 9:14-15; Luk 5:33-35

18 Eta tetelo Yoneko ta:matapi ba:gala Pa:lisi kapiyuimi watowatopino ta:matalepi iba:te baa: nahaheno pola:nuya:. Ba:bene komo tawakaluba:te Ya:sutamo pelamete ebe na:palatediya:, “Keka: mabu Yoneko ta:matapi

^b 2.12 Buka ka:lamiholeadawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Libaikono eta mahilo ba: Ma:tiyutula. ^c 2.16 Ya:suku tetelo Pa:lisi tawakalubi ba: Yu tawakalubino kapiyuimi etala. Godote ibino iniwala:tamo Moseseko ipuwado dikalamiya: ba:bi Tutumu Tabo, ba:gala ibino iniwala:te ha:kiya kebe komokomo koko kukalama: da:ga:lanama:, Pa:lisi tawakaluba:te ba:bi hiliyonomo komamo hidonomamo papamila:hanakuya:, ba:bene iba:te tawakalubi ba:ma ka:na ba iya:tulamena, puya:te ibino tabamo papamila:haheno iba:te ibi kubapima: ga:late iba:go kakapiyuiminakuiha:.

ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi iba:te hiya:hiya: tetelo baa: nahaheno da:pola:nanaka Godokono oko owatima:, huiyatiya ama: ta:matapa:te baa: nahaheno a:kapola:nala:?”

¹⁹Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Dubuti kamena da:lawemene, ba:ba tetelo ebeno mabuluba:te poko habalo baa:heno dito ba:ka:pola:namena:? Ao, wadiyaha! Ebete iba:go ba pola:na poko baa: kapimilo konahama:na.

²⁰Huiyatiya kamena uli lawe dubuti ebeno kamena eta habamo magata tete ba: na:pe, hibila, ba:be hegelalo ebeno mabuluba:te ibino tepo temeteme komoma: baa: nahaheno kopola:nama:na. Ba:bema: numa:la:, ka:lo ba: la:eno kalakalago baa: naha tetela mabu nale la:go bemedenamo.”

Pakala Emede Komo Ba:gala Uli Emede Komo

Ma:t 9:16-17; Luk 5:36-39

²¹Ba:bene Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “Lumagiti uli kaliko hapu pakala kalikoeno bolagala:mo a:kakohomehamene. Ebete ba:ma ka:na dododimini, uli kaliko haputi pakala kaliko kanagiya:midalema:ne, ba:bene bolagalete konomoma: keda:ma:ne. ²²Atu gabodo lumagiti pakala gautu-goe tama kalila:mo uli gao beya a:kahaminamene, mabu uli gao beyate pakala tama kalili ka:na:ta:pumima:ne, ba:bene gao beyate hakamo ka:ka:la:te gao beya ba:gala kalili ibi netewate kapiya tetelo kokubakubahama:na. Ba:moe mabuma: iya:tawadawate uli gao beya uliuli tama kalili kapiyamo ba:haminahanakomene.”

Okoha: Talona Hegeloeno Komo

Ma:t 12:1-8; Luk 6:1-5

²³Yu tawakalubino eta okoha: talona hegelalo Ya:suti ebe ta:matapa:go kona pali ipuwado ba petolamenato, ebe ta:matapa:te kona konahama: kapiyakapiya kubakubadopo ba:bo newakalamiya:. ²⁴Ba:bene komo Pa:lisi kapiyuimipa:te Ya:sutamo na:ga:luya:, “Numa:, ama: ta:matapa:te okoha: talona hegela badama: kadikanalita?”*

²⁵Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Wadiyala Godote ebeno Bukamo da:miya:tiya:, la: ba:be komo nemalagidolala:. Da:ibiditamo kuba tete da:piya:, ebete ebeno wapata:lamepa:go baa:ma: da:kapemitiya:, ba:bene ebete bada komo kododiya:?” ²⁶Ebete Godokono Genamamo nodolote, ba:be Genamoeno okopa:te Godotamo da:miya:tenakui ba:be talona baa: ebete a:nenahuya:. Numa:la:, aeno tutumu tabote a biya:tua:mena Godotamo hawa:goeno ikamehopa:te ba:be baa: ha:kiya nahanaka, komo tawakaluba:te naha talonala. Huiyatiya Da:ibiditi ba:be baa: nahate eba:go wapata:lamepa:tamo dikalameholiya:, Godote ba:be komo kubama:

* 2:24 Tutumu 23:25 * 2:25 1Sa:m 21:1-6

kagoiya:ha:. Ba: hibila, ba:moe komote Abayatakono tetelo uluhukuya, ebe Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawala.”*

²⁷Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya, “Numa:la:, Godote okoha: talona hegela tawakalubi owalubilima: ba ododi, ebete ubi kihatiya:ha: okoha: talona hegelamo ibino emede komo kokodakoduilamema:.” ²⁸Ba:bema: hibila, na Tawakalubino Naniwiti okoha: talona hegela namutudawama: eda:namo.”

Ya:suti Kokoto Hapu Hoeme Dubu Da:hidiuimiya:

Ma:t 12:9-14; Luk 6:6-11

3 ¹Eta tetelo Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genamamo Ya:suti gala da:kanodoluya:, kokoto hapu hoeme dubuti ba:bolo na:lutiya:. ²Ba:bene ba:be haboen Pa:lisi kapiyuimipa:te Ya:suku baidi kodakodalo umitiya:, ebete okoha: talona hegelalo ba:be lumagi hiduimilo iba:te ebe kubadawama: koga:lama:. ³Ba:ba tetelo Ya:suti kokoto hapu hoeme dubutamo na:goiya:, “Ama: mahigate, mamona:pa:.” ⁴Ba:bene Ya:suti ba:be napa:tamo na:goiya:, “Aeno tutumu tabote kebe talona komo kiya:tua:mena? Ale okoha: hegelalo hido komo o kuba komo ba:kododima:? Tawakalubi ba:ka:hidiuilamema: o ba:ka:kubahilamema:?”

Iba:te huiya tabo kaga:luya:ha:,” ⁵ba:bema: Ya:suti maubate ibino wato kodakoda komo umilamete, ba:be mabuma: ibi tepo menemena:go ba ulamehole ba:be dubutamo na:goiya:, “Amia:no kokoto na:hogamina,” ba:bene ebete kokoto da:hogaminuya: ebeno kokotote ba:bo hiduya:. ⁶Ba:be mabuma: Pa:lisi kapiyuimipa:te maubahago tolamete, ba:ba tetenomolo iba:te Ko Gawadalagi Helodikono kapiyuimipa:go tabo ba:bo nega:luya: Ya:suku anakapumima:.”

Hiliyonomo Tawakaluba:te Ya:suku Umima: Da:pelamiya:

⁷⁻⁸Ba:ba tetelo Ya:suti ebe ta:matapa:go Ga:lili Bobamo gala na:katuya:, ba:bene Yu tawakalubi hiliyonomate ba:be komo uliti iba:te Ga:lili hopone, Yudiya hopone, ba:gala Yelusalema ko habane pelameholete ebe ba:bo ta:matuya:. Ba:gala komo tawakalubi hiliyonomate hiya:hiya: muhulu hopone atumu a:kapelameholiya:, ba:ba:te Idumiya hopone, Yodane Tuli hapuni, Taya ko habane, ba:gala Saidono ko habane pelameholiya:. ⁹⁻¹⁰Ba:bene ibi ipuwalo Ya:suti temetema:gopi hiliyonomo da:hidiuilamiya:, komo temetema:gopi hiliyonomate ba:be komo ba iya:tawaha ebe ologihoma: emokatihuilo da:pelamiya:, ba:be mabuma: Ya:suti ebe ta:matapi na:goelamiya: iba:te boge kadahemema:, ba:bi tawakaluba:te ibino emokatihui komamo ebe kubahimikapoma:.”

* 2:26 Hawi 24:5-9 * 2:27 Tutumu 5:14 * 3:4 Luk 14:3 * 3:6 Ma:t 22:15-16

* 3:9-10 Ma:t 14:36

¹¹ Ba:ba tetelo kuba gobogobagopa:te Ya:suku duminakui, iba:te ebeno nato mabamo da:pegudinakui ga:ga:lo na:ga:lanakuya, “Ama: ba: Godokono Gudulata!”* ¹² huiyatiya Ya:suti ibi koamo kiyahalamenakui, mabu ebe ubihinola iba:te ebeno komo hawakalimi.*

Ya:suti Ebeno 12 Oelamepi Dubu Da:ka:lamiya:

Ma:t 10:1-4; Luk 6:12-16

¹³ Ba:ba tetelo Ya:suti eta haka hunamo da:nodoluya, ebete ebeno ubi tawakalubi ebetamo peka:lamiti, iba:te ebetamo ba:bo tolamiya.
¹⁴ Ba:bene ebete ibi ipuwalo 12 dubu uwatete iba:tamo na:goiya, “La: ba: naeno oelamepilata. Nale la: buwatemata la:le nago kemedinama, ba:bema: nale la: Godokono tabo olamagimima: koelamema:nemata,
¹⁵ ba:gala na la:tamo helo kikalamema:nemata la:le kuba gobogobo tawakaluba:godone konoelamema:.”

¹⁶ Ya:suti 12 dubu duwatiya, ba:moi ba: ibino mahilola.

Saimonoko, Ya:suti ebetamo eta Pita mahilo bikamiya.*

¹⁷ Sebedikono gudu Ya:imesiko ba:gala ebeno ekawi Yoneko, Ya:suti ibi netewapa:tamo Bowanagese mahilo bikalamiya, ba:be mahiloeno ipuwa ba: ‘Alomo Ga:lawata Dubula.’*

¹⁸ A:ndulukuku ba:gala Pilipiko,

Batolomuku ba:gala Ma:tiyuku,

Tomasiko ba:gala A:lapiyasikono gudu Ya:imesiko,

Ta:diyasiko ba:gala Saimonoko. Ba:moe eta Saimono ebe ubila kapela Loma gabomani tawakaluba:go ba alaholo iba:te ebeno Ka:inane hopo ba:bo komiya:pama:.

¹⁹ Ba:gala Ya:suti Keliyotanapi Yudasiko atumu a:kalawiya, ba:moe dubu ba: galane tetelo Ya:suku anakapumipi dowlubiliya: ba:be dawala.

Ya:suku Ba:gala Biyelesibuluku^d Ibino Komo

Ma:t 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10

²⁰ Ba:bene Ya:suti genamamo da:tuya: tawakalubi hiliyonomate ebetamo pelamete gala eba:go da:kapekapiyuya, ba:bema: Ya:suku ba:gala ebe ta:matapi baa: nahama: kamodobuya:ha:. ²¹ Ba:ba tetelo ebeno ekaka:te ba:be komo uliti ebe adabuima: ba:bo tolamiya, mabu tawakaluba:te iba:tamo ba:ma ka:na ga:luya, “Ebe daedaela.”

²² Ba:bene Godokono Tutumu iya:tulamepi Yelusalema ko habane da:pelamiya, ba:bi dubate na:pega:luya, “Biyelesibuluku ebegodolo

^d **3.19** Biyelesibuluku ba: Saitanakono eta nopodawala, ebete Yu tawakalubino hopolo Saitanakono hopodawama: eda:nami, atumu Tabo tawakalubino hopolo Galega:ko bemedena.

* **3:11** Luk 4:41 * **3:12** Mak 1:34 * **3:16** Yon 1:42 * **3:17** Luk 9:54

bemedena, iyo, ebete kubakuba gobogoboeno Kodawoeno heloamo oelamenako, Godokono heloamoha!”*

²³ Ba:bene Ya:suti tawakalubi ebetamo ka:lamiti komo uwi ba iya:tulame na:goiya; “Saitanate ebene kubakuba gobogobo lumagigodone ba:koelamemene? Ao, a:koelama:mene. ²⁴ Numa:la; haba kapiya tawakaluba:te tetedo dadikanalemena: ba:be habate kokubama:ne, ²⁵ ba:gala genama kapiya tawakaluba:te tetedo dadikanalemena: ba:be genamanapa:te a:kemedenamena; ibino genamate ba: atumu kakakubama:ne. ²⁶ Ba:bema: Saitanakono ukui ba:ma ka:nala, ebete ebene kubakuba gobogobo tawakaluba:godone a:koelama:mene, mabu keba tetelo ebete ba:ba ka:na dewagelemene ebene oko owati helote kowiboma:ne, iyo, ebene kuititi bitana.

²⁷ “Numa:la; Saitanako ba: eta helo dubu keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, ba:gala ebete pilolo duwatiya: ba:bi tawakalubi ba: ebene genamoeno ilinala. Ba:bema: tawakaluba:te ba:mako helo dubuino genamamo ogomote ebene ilina uwatemema: ubi dihatemena; iba:te dopamo ebe hala:mo matuhumihote, ba:bene ebene ilina ba:bo kuwatemema:na.

²⁸ “Na la:tamo hibi tabo begoemo, tawakalubino hiya:hiya: hiliyonomo kuba komo Godote egebolelamete adodohole iya:tawala, ba:gala tawakaluba:te Godoko ubiha:ma: da:ga:lamena; ba:bi kuba tabo komokomo Godote egebolelamete kadodoholelamema:ne. ²⁹ Huiyatiya keba lumagiti Godokono Gobogoboeno ododi komoma: kubama: da:goemene, Godote ba:be lumagino kuba egebolemete a:kadodomenamene, ebete emedena tetelo ebe kubadawama: ba:goenakomene.”

³⁰ Ba: hibila, ba:moe komo Ya:suti goiya: mabu ba:bi tawakaluba:te ebene komoma: ba:ma ka:na ga:luya; “Ebe kuba gobogobagoenola.”

Ya:sukunu Menoko Ba:gala Ebene Ekaki

Mat 12:46-50; Luk 8:19-21

³¹ Ba:bene Ya:sukunu menoko ba:gala ebene ekaki iba:te ebe umima: da:pelamiya; iba:te genama tamelo ba pela:mota:hana, ebete iba:tamo pema: tabo ba:bo noemiya: * ³² Ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate Ya:suku tamelo na:pola:nuya; ba:bene iba:te ebetamo na:ga:luya; “Numa; amia:no menoko ba:gala ekaki iba:te genama tamelo ba:pepola:na. Ibi ubila ama:.”

³³ Ya:suti iba:tamo na:huiyuya; “Naeno menoko potela:ka; ba:gala naeno ekaki puya:tela:ka?” ³⁴ Ba:bene ebete tawakalubi ebe tamelo da:pola:nuya: ulamete na:goiya; “Ba:moi ba: naeno menokobila ba:gala naeno ekakila. ³⁵ Pote Godokono ubi komo dododimini, ba:be lumagi naeno menokola ba:gala naeno ekawila.”

* 3:22 Mat 9:34; 10:25 * 3:31 Mak 6:3; Yon 2:12; Oel 1:14

Kona Kikipo Haminahaledawoeno Iya:tulame Uwi*Ma:t 13:1-9; Luk 8:4-8*

4 ¹Eta tetelo Ya:suti Ga:lili Bobo dodolo tawakalubi biya:tulamitiya:, ba:bene tawakalubi hiliyonomate ebetamo da:pelamiya:, ba:bema: ebete boga:mo ololote boge dodone nanekela:mo nalima:tepate boga:mo dito emediya:, huiyatiya tawakaluba:te Ga:lili haka dodolo pepola:nuya:. ²Ba:bene ebete komo hiliyonomo komokomo iya:tulame uwa:mo ba hawakalilame, eta iya:tulame tabo iba:tamo ba:ma ka:na goiya:,* ³“La: nulia:la:. Eta lumagiti haka da:hiduimi kona kikipo haminahala:go ba:bo tui. ⁴Ebete haminahala:go ba tonato, komo kikipo iba:te gabamo gudiya:, ba:bema: holaholate pelamete ba:bo penaliya:. ⁵Komo kikipo iba:te nakola hakamo gudiya:, ba:bolo haka koha. Ba:bema: iba:te tiyonomo ikulihuya: mabu haka dobodobo:ha:, ⁶ba:bene hegelate da:podolui iba:te na:waiwaihuya: mabu ibino haha ipuwamo katolameha:, iyo, iba:te ba:bema: tiyonomo ha:lahuya:. ⁷Komo kikipo iba:te olagopi hemo hakamo gudiya:, ba:bema: ba:bi hemate dapepehui kona ba:bo alukuliya:, ba:bene ba:ba:te kanolohoha:. ⁸Huiyatiya komo kikipo iba:te hido hakamo gudiya:, ba:bema: ba:ba:te apepehote ba:bo nolohuya:, komo 30 teta:mo, komo 60 teta:mo, komo 100 teta:mo hiliyonomoma: eda:huya:.”

⁹Ya:suti gala na:kagoiya:, “Galagodawa, ama: hidamo nulia:!”

Ya:sukunu Hiya:hiya: Iya:tulame Uwino Mabu*Ma:t 13:10-17; Luk 8:9-10*

¹⁰Ba:bene hiliyonomo tawakaluba:te Ya:suku da:miya:puya:, komo kapiyakapiya tawakaluba:te ebene ¹²ta:matapa:go ebetamo pelamete na:pega:luya:, “Amia:no iya:tulame uwino ipuwa keba ka:nala:ka:?”

¹¹Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komoeno ipuwa kolawema: nale helo la:tamo ikalamimata, iyo, ba:be komoeno awamina komo la: ba: iya:tawahuimata. Huiyatiya komo tawakalubi eba ka:naha:, iba:te iya:tulame uwini hiliyonomo komokomo ulihote hidamo a:kiya:tawahamena:. ¹²Ba: hibila,

‘Iba:te bohowadinakomena:

huiyatiya a:kuminakamena:,

ba:gala iba:te bulinakomena:

huiyatiya a:kiya:tawahanakamena:,

ba:bema: iba:te ibino kubane a:kohobila:hamena:,

ba:gala Godote ibino kuba a:kegebolelama:mene.”*

* 4:1 Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 * 4:2 Ma:t 13:34; Mak 4:33-34

* 4:12 Ais 6:9-10; Oel 28:26-27

Kona Kikipo Haminahaledawoeno Iya:tulame Uwino Ipuwa
Ma:t 13:18-23; Luk 8:11-15

¹³ Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo na:goiya, “La: ba:moe iya:tulame uwino ipuwa kiya:tawahutaha; ba:bema: la: galane tetelo naeno komo iya:tulame uwino ipuwa keba ka:na na:kiya:tawahonama? Ba:moe uwino ipuwa ba:ma ka:nala, ¹⁴ kona kikipo haminahaledawa ebete Godokono tabo behaminahalena. ¹⁵ Ba:bene komo tawakalubi gabamo da:gudi ba:bi kona kikipo keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, iba:te tabo dulimina: Saitanate pete ibino tepo ipuwane tiyonomo kopuwatema:ne. ¹⁶ Komo tawakalubi nakola hakamo da:gudi, ibi ba: ba:bi kikipola, iba:te Godokono tabo dulimina: kalakalago kolawema:na, ¹⁷ huiyatiya ibino tepo ipuwalo haha puliyala. Ba:bema: iba:te Godokono oko ipuwalo nanekela:mo emeda:tepete, ba:bene Godokono Taboma: temeteme iba:tamo da:pikulimina: ba:gala tawakaluba:te ibino komoma: da:ga:lamena, iba:te tiyonomo kalahutihoma:na. ¹⁸ Komo tawakalubi iba:te olagopi hemo hakamo da:gudi ba:bi kikipola. Iba:te Godokono tabo kulima:na, ¹⁹ huiyatiya iba:te ilina konomamo emalagidolena ba:gala ibino emede komoma: ukui bilibilinomoma: eda:hana, ba:bema: ibino tepo ipuwalo ba:bakobako ukui hiliyonomo ba:pola:na, ba:moi ukui komate hido tabo ba anakapumi, ba:bene iba:te a:kanolohamena: * ²⁰ Huiyatiya komo tawakalubi iba:te hido hakamo da:gudi ba:bi kikipola. Iba:te Godokono tabo uliti, hibinomolo lawete konolohoma:na, komo 30 teta:mo, komo 60 teta:mo, komo 100 teta:mo konolohoma:na:”

Wuiki Alo Hawakala Baha:mo Ihate Komo
Luk 8:16-18

²¹ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya, “Lumagiti ebeno wuiki alo bagolo ipuwamo a:kihata:mene ba:gala ebeno wata bahi ipuwamo a:kihata:mene, huiyatiya ebete hawakala baha:mo kihatema:ne. * ²² Kebe awalelahale komate da:pola:na galane tetelo Godote kohawakalilamema:ne, ba:gala kebe ugumuili komate da:pola:na galane tawakaluba:te alo tetelo kulameholema:na. * ²³ Galagodawa, ama: hidamo nulia:!”

²⁴ Ba:gala Ya:suti iba:tamo na:kagoiya, “La:le duli honama ba:bi komo hidamo nulamenakuya:la! La:le eta lumagitamo anagiya:mida komo keba ka:na dododima, Godote la:tamo ba: ba:ba ka:na kopododima:ne, huiyatiya la:eno anagiya:mida huiyate konomamo kopema:ne. * ²⁵ Ba: hibila, Godokono tabo ulihoma: lumagigodolo hidohido ukui da:pola:na, Godote ebetamo hiliyonomo hidohido komo gala kakikamehoma:ne.

* 4:19 Ma:t 19:23-24 * 4:21 Ma:t 5:15; Luk 11:33 * 4:22 Ma:t 10:26; Luk 12:2

* 4:24 Ma:t 7:2

Huiyatiya lumagigodolo hidohido ukui pola:naheno, ebegodolo kebe kapiyakapiya komate da:pola:na Godote ebegodone gala kakuwatemema:ne.”*

Kona Kikipoeno Ape Komoeno Iya:tulame Uwi

²⁶Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo ba:ma ka:nala. Dubuti ebeno ko pali hakamo kona kikipo da:haminahali, ²⁷ba:bene ebete kawata, kamahiga, ba:ba ka:na ba ewagelena, ba:bi kona huha:te ikulihote ba:bo apepehuya. Huiyatiya kikipate haka ipuwalo ba pola:na, tete ga:ga:dopolo iba:te keba ka:na dapepehona, ba:be dubuti kiya:tawanaha, ²⁸mabu hakate ilina ha:kiya noluilamena, dopamo paha ba:gala ugiugi, ba:bene naha kikipo. ²⁹Ba:bema: hibila, naha kikipate da:kodakodahamena, ba:be dubuti tiyonomo tote konewakalamiholema:ne mabu kona wakalami tete ba: a:pe.”*

Mastada Kikipoeno Iya:tulame Uwi

Ma:t 13:31-32; Luk 13:18-19

³⁰Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komo ale bada goamo na:ka:hawakalimima, ba:gala ba:be komo ale kebako iya:tulame uwa:mo na:ka:tuputupuimima? ³¹Hibila, ba:moe hopo konomolo keha kikipo kokonomo ba:pola:na huiyatiya mastada kikipo ba: deha:potonomola, ba:bema: Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komo ba: mastada kikipo huiyala. ³²Dubuti damimini, ba:be deha:poto kikipote apete komo hiliyonomo keha gogolete koko gedawa komela:midahalema:ne, ba:bene holaholate pelamete keha gedawoen dedelalo ba:pemedehonamena:.”

³³Ba: hibila, tawakalubino iya:tawa komote da:modobuya, Ya:suti ibi ba:mako hiliyonomo iya:tulame uwa:mo iya:tulamenakui. ³⁴Iyo, ebete Godokono tabo iya:tulame uwa:mo olamaginakui, huiyatiya komo hiliyonomo tawakaluba:te ibino habahabamo gala da:katolamenakui, ba:ba tetelo ebe ta:matapa:tamo hiliyonomo uwino ipuwa diya gabodo ba:bo hawakalilamenakui.

Ya:suti Gogo Da:tatabuiminiya:

Ma:t 8:23-27; Luk 8:22-25

³⁵Ba:be hegelate da:duniya: Ya:suti ebe ta:matapa:tamo na:goeniya, “A bobo hapuamo kona:hiwaliya:.” ³⁶Ba:bene iba:te komo tawakalubi hiliyonomo miya:palenate, Ya:suti da:lutiya: ebe ta:matapa:te ba:be boga:mo ololonate ba: dito tolameniya. Ba:ba tetelo komo boga:te

* 4:25 Ma:t 13:12; 25:29; Luk 19:26 * 4:29 Yow 3:13; Haw 14:15

atumu iba:go na:katolameniya:, ³⁷ba:bene ko gogonomote ba mahigana koko gawiyoeno beyate ta:matapino boga:mo da:pa:la:haniya:, boge gu beyate dito taboniya:. ³⁸Huiyatiya Ya:suku boge gala hapulu ebeno wato tenamo apatinate ba:bo wataniya:, ba:bema: iba:te ebe modoetenate na:ga:lameniya:, “Iya:tulamedawa, ama: a hidamo badama: kua:menaha:? A ba: koha:lahama:nema:!”

³⁹Ba:bene Ya:suti mahiganate huhu na:kiyahameniya:, “Na:tataba!” ba:gala gawiyatamo atu tabo bekagoeniya:, “Na:ka:la:liyahala:!” ba:bene huhuti wibonate bobote tatabanomoma: ba: dito eda:niya:. ⁴⁰Ba:bema: Ya:suti iba:tamo na:goeniya:, “La: badama: ka:toletolehonama? La:eno hibima: midi komo puliyala:ka:?”

⁴¹Huiyatiya iba:te konomamo ba hanohanohona ibi ipuwalo na:ga:laniya:, “Moe lumagi potela:ka? Huhu ba:gala gawiya iba:te ebeno tabo uliti a:papamila:!”

Ya:suti Kuba Gobogobagoeno Dubu Da:hiduimiya:

Ma:t 8:28-34; Luk 8:26-39

5 ¹Ba:bene Ya:suku ba:gala ebe ta:matapi iba:te Ga:lili Bobo hapuamo na:hiwaliya: Gelasa haboen hopamo. ²Ya:suti bogene hakamo ba nodolo kuba gobogobagoeno dubuti eba:go alugama: ba:bo piya: Ba:be hopo tawakalubino komo ba:ma ka:nala, iba:te iya:ha:midale nakola haka ba aligili hiya:hiya: bobo ba:bo ododilinakuya: iba:te ibino ha:laha tawakalubi miya:tenoma:. Ba:bema: ba:moe dubuti ba:be ha:laha tawakalubino bobo habane piya:, ³mabu ebete ba:bi nakola bobo ipuwalo emedenami. Tawakaluba:te ebe auli hala:mo da:matuhumihonakui ba:be hale kamodobonakuiha:, ⁴iyo, hiliyonomo tetelo iba:te ebeno nato kokoto auli hala:mo da:matuhulameholemenakui, ebete kokotoeno hale iya:hilinakui ba:gala natoeno hale atumu akiya:hilinakui. Ba: hibila, ebete helonomoma: eda:nami, ba:bema: lumagiti ebe duhimi modoboha:. ⁵Ba:gala ebete hegela du hiliyonomolo nakola bobo habalo ba:gala haka hunulu ba gaa:tepaha, ebe ha:kiya ebeno ape nakolamo danagalimihonakui hawiti ba:bo pikulihomenakui.

⁶Ba:bene ba:moe dubuti Ya:suku muhulamo numiti, ebetamo nipuligate ebeno nato mabamo da:nepapamiwatuya:, ⁷⁻⁸Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Kuba gobogobo, ama: ba:moe dubugodone nuluhuka!”

Ba:ba tetelo ebete gaa:tepahalo na:goiya:, “Ya:su! Ama: Hununomo Godokono Gudulata! Ama:le natamo bada komo na:kododiomena:? Na ama: Godokono mahilamo goememata, natamo kuba huiya akikanama:la:!”*

⁹Ba:bene Ya:suti ebe nalatediya:, “Amia:no mahilo potela:ka:?”

* 5:7-8 Mak 1:24

Ebete na:huiyuya; “Naeno mahilo Hiliyonomotela mabu a kuba gobogobo hiliyonomola!” ¹⁰ Ba:bene ba:be dubuti Ya:suku koamo ba toemeho ebe na:goemiya; “Nagodolo demedehona ba:bi kubakuba gobogobo ba:moe hopone akoelama:la!”

¹¹ Ba:ba tetelo dabiho goegoe hiliyonomate haka hunulu nala:go ba:bolo na:wapata:lamitiya; ¹² ba:bema: kuba gobogobate Ya:sutamo toetoholo na:ga:luya; “Ama: a goegoa:tamo noea:ma; ale iba:tamo konogomoma:.”

¹³ Ba:bene Ya:suti modobo tabo goete ibi ba:bo goelamiya; “Na:tolama:la!” Ba:ba tetelo kubakuba gobogobate dubugodone ikuliti goegoa:tamo ba:bo nogomuya; ba:bema: ba:bi 2,000 goegoa:te haka hununi pulila:hate iya:ha:midale hakane da:negudiya; beyamo nululuhuliti ibi hiliyonomate ba: dito neha:lahuya.

¹⁴ Ba:ba tetelo goegoe ulamepi dubate ba:be komo umiti ibino habamo pulila:hate habalubi ba:gala tumu genamalo demedehonama: da:nikiyahalamiya; tawakalubi hiliyonomate ba:bo pelamiya; Ya:suti dododiya: ba:be komo umima. ¹⁵ Iba:te ebetamo pikuliti, dopamo kubakuba gobogobo hiliyonomago demedenami ba:be dubu ba:bo pumiya; ebete kaliko puliti ba:bolo lutiya: mabu ebeno ukui a:tuputupumiya. Ba:moe mabuma: iba:te na:toletolehutiya; ¹⁶ ba:bene Ya:suti kubakuba gobogobagoeno dubutamo ba:gala goegoa:tamo kebe komokomo kododiliya; puya:te ba:bi komo dulamiya: iba:te komo tawakalubi ba:bo kiyalamiya.

¹⁷ Ba:ba tetelo ba:bi tawakaluba:te Ya:suku na:kiyahamiya: ebete ibino hopo komiya:pama; ¹⁸ ba:bene Ya:suti boga:mo ba ololo, dopamo kubakuba gobogobago demedenami ba:be dubuti ebe ba:bo toemehuya; “Na niliyala, ama:go kopa:mo!”

¹⁹ Huiyatiya Ya:suti ebe ba duhimi na:goemiya; “Ama: genamamo na:toa. Godote ama:tamo keba ka:na kododila:ka ba:gala ama: da:malemaleta:ka, ba:bi koko komonomo amia:no mabu tawakalubi na:nikiyalamiya:.”

²⁰ Ba:bema: ba:moe dubuti Ta:ni Habahaboen hopo konomamo tote, Ya:suti ebetamo kododiliya: ba:bi komo olamaga:go tuya; ba:bene puya:te ba:bi komo dulihiya: iba:te konomamo hanohanohuya.

Ya:ilasiti Ya:suku Da:toemehuya: Ebono Bohele Kohiduimima:

Mat 9:18; Luk 8:40-42a

²¹ Ba:bene Ya:suti boga:go bobo hapuamo gala da:kana:hiwuya; ebete ba:bolo ba niluta tawakalubi hiliyonomate ebetamo ba:bo pelamiya.

²² Ba:ba tetelo Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genama umidawa dubu, ebeno mahilo Ya:ilasitila, ebete Ya:sutamo pete ebeno nato mabamo pepapamiwatate, ²³ konomamo ba petoetoe na:pegoiya; “Naeno

bohele deha:poto hoe tatalila. Ama: pete amia:no kokoto ebetamo na:pemowatima: ebete kohidoma:, ba:bene ebete a:kahaa:mene.”

Hawi Ka:ka:la: Temetema:goeno Kamenate Ya:sukunu Kaliko Dologiya:
Ma:t 9:19-22; Luk 8:42b-48

²⁴Ba:bene Ya:suti ba:moe dubago to da:tupui miya:, tawakalubi hiliyonomate ebe ba anataguma:tuta emokatihuia:go tolamitiya:. ²⁵Ibi ipuwalo eta kamena 12 gogo tetelo hawi ka:ka:la: temetemetete uminami, ²⁶komo dogeta tawakaluba:te ebetamo hiya:hiya: menemene komo bikamenama:. Iba:te ebe kahidui miya:ha:, huiyatiya ba:be kamenate ebeno mani iba:tamo ba ikalame dupula:liya:, ebeno temetemetete kodopoma: ediya:. ²⁷Ba:bema: ebete Ya:sukunu komo duliya: tawakalubi ipuwamo nopegate, ebeno gala hapuni pete ebeno kaliko ba:bo pologiya:, ²⁸mabu ebete nemalagidoluya:, “Nale ebeno kaliko dologimo na ba:bo kohidoma:nemo.”

²⁹Ba:bene ebete Ya:sukunu kaliko dologiya:, ba:ba tetenomolo ebeno hawi ka:ka:la: komote da:wibuya: ebete iya:tawuya: ebeno ape ba: a:hido. ³⁰Huiyatiya Ya:suti iya:tawuya: helote ebegodone duluhukuya:, ba:bene ebete pohobigate tawakalubi na:palateda:liya:, “Naeno kaliko pote kologi?”*

³¹Huiyatiya ebe ta:matapa:te ebe na:ga:lamiya:, “Ba:moi tawakalubi hiliyonomate ama:tamo emokatihuia:go pelamita. Ama: ibi ulamelo badama: kolamagiuta ama: pote dologita?” ³²Ya:suti ibino tabo kahuiyuya:ha:, huiyatiya ebete ba:moe lumagi kumima: tawakalubi bulameholiya:.

³³Ba:ba tetelo ba:be kamenate iya:tawuya: Ya:sukunu helote ebeno ape a:hidiimi, ba:bema: ebete toletolelo lililago pete, Ya:sukunu nato mabamo pepapamiwatalo ebeno temetemenom hiliyonomo komokomoma: ebe ba:bo pikiyahamiya:. ³⁴Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Kamena, amia:no hibima: midi komote ama: a:hidiima:ta. Ama: kalakalago na:toa, mabu ama: duminama: ba:be temetemetete ba: a:wibo.”*

Ya:suti Ya:ilasikono Bohele Hoene Dadipatiya:
Ma:t 9:23-26; Luk 8:49-56

³⁵Ya:suti ba:moe tabo ba olamagita, tabo adahepa:te Yu watodawa Ya:ilasikono genamane pelamete ebe na:pega:lamiya:, “Amia:no bohele a:hoe, ba:bema: Iya:tulamedawa gala akagoema:la: ebe kopihidui mima:.”

³⁶Ya:suti ibino tabo dito ulia:tepuya:, ba:bene ebete Ya:ilasiko na:goemiya:, “Ama: akatoletola:la:, ama: Godoko hibima: na:mida:.” ³⁷Ba:ba tetelo ebete Pitako, Ya:imesiko, ba:gala ebeno ekawi Yoneko,

* 5:30 Luk 6:19 * 5:34 Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19

ibi kapiya ba magatale komo tawakalubi na:duhilamiya: iba:te iba:go tolamema:.³⁸ Ba:bene ibi ha:kiya Ya:ilasikono genamamo da:nikuliya: Ya:suti tawakalubi hiliyonomo ba:bo nulamiya:, iba:te howela:go konomamo ihimitiya:.³⁹ Ya:suti genama guamo nodolote ibi na:negoelamiya:, “La: hiliyonomo howela:go bada mabuma: kihimiutama? Gudu bohele kahaa:kaha:, ebete u bewatita.”

⁴⁰Huiyatiya iba:te ebe na:walitiya:, ba:bema: ebete ibi hiliyonomo genamane ba: dito poelamiya:, ba:bene Ya:suti guduino menoko, nabiwi, ba:gala ebeno netewa-kapiya ta:matapi uwatete, guduti da:kapitanuya: iba:te ba:be habamo dito na:pa:la:huya:.⁴¹ Ba:ba tetelo ebete bohele kokotamo nelawete Yu tawakalubino tabamo na:goemiya:, “Talita kumi!” ba:moe taboen ipuwa nitana, “Bohele, nale ama: begoememata, na:mahiga!”*

⁴²Ba:bene ba:ba tetenomolo ba:be 12 gogo tete bohelete mahigate na:patiya:. Puya:te ba:moe komo dumiya: iba:te koamo hanohanohuya:,⁴³ huiyatiya Ya:suti ibi konomamo kiyahalamiya:, “La: ba:moe komoma: komo tawakalubi akakiyalama:la:!” ba:gala ebete iba:tamo na:kagoiya:, “Boheletamo naha ilina nikamehala:.”

Nasaleta Habanapa:te Ya:suku Ubiha:ma: Deda:huya:

Ma:t 13:53-58; Luk 4:16-30

6 ¹Ba:ba tetelo Ya:suti ba:be habane tote ebeno emede haba Nasaleta:mo gala da:katuya:, ebe ta:matapa:te ebe bana kapimilo katolamiya:.² Ba:bene Yu tawakalubino okoha: talona hegelalo ebete baidi ibubulamehole genamalo tawakalubi ba iya:tulamita, komo ibi hiliyonomate ebeno tabo dulihiya: ba:bema: hanohanohutiya:. Iba:te na:ga:luya:, “Moe dubuino iya:tulame komo mulunomola! Ebete ba:moi komo kebolo kiya:tawui? Ba:gala ebete hanohano komo dododilina bada kokonomola:ka:!”³ Ebe kapeneta dubunomola, Ma:likono gudula. A iya:tawahala ebeno ekaki Ya:imesiko, Yausesiko, Yudasiko, ba:gala Saimonoko, iyo, ebeno ekaki bohelemela:te ba:moe habalo ago bemedena.”

Ba:bene iba:te ebe ubiha:ma: ba eda:huta⁴ Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Godokono ukui hawakalimidawa tawakaluba:te ebe hunamo kadipatema:na:, huiyatiya ebeno habanapi ba:gala ebeno genamanapi ba:gala ebeno hawi tawakalubi, iba:te ebe ubiha:ma: beda:hanakomena:.”*

⁵⁻⁶ Ba:ba tetelo Ya:suti Nasaletenapino hibima: midiha: komoma: koamo la:wa:te, ebete ebeno kokoto temetema:gopi kapiyakapiyanomatamo demowatilamiya: ibi ba:bo hiduilamiya:, huiyatiya ebete ibino habalo komo hanohano komo ododilima: kamodobuya:ha:, ba:bema: ebete ibi ba miya:pale huiyatiya komo hiya:hiya: habahabalo iya:tulama:go pata:nami.

* 5:41 Luk 7:14 * 6:2 Yon 7:15 * 6:4 Yon 4:44

Ya:suti 12 Ta:matapi Dubu Doelamiya:*Ma:t 10:5-15; Luk 9:1-6*

⁷Ba:bene Ya:suti ebeno 12 ta:matapi ebetamo ka:lamiti, etapi netewa, etapi netewa, hiya:hiya: habahabamo ba:bo oelamiya:, ba:gala ebete iba:tamo helo ikalamiya: tawakaluba:godone kuba gobogobo konoelamema: ⁸Ebete ibi na:goelamiya:, “La:eno tolame tetelo kuku kapiya nuwatiya:la:, huiyatiya komo ilina akuwata:la:, iyo, la: baa:heno, kuihaheno, ba:gala manihino na:tolamiya:la:.” ⁹Ba:gala wadiyala la: nato ilina ba:gala kapiyakapiya kaliko pupuliti ba:bo na:tolamiya:la:, komo pupulino ilina akuwata:la:. ¹⁰Ba:bene la: eta habamo nikuliti kebe genamamo da:nalehawaminama, la: ba:be genamalo nemeda:tepate galane ba:be genamane eta hopamo kakatolamema:nemata, iyo, la: eta genamane eta genamamo eba ka:na akanewagela:la:. ¹¹Ba:gala kebe habaluba:te la: kalakalago uwateheno ba:gala la:eno tabo ulihoheno, ba:be haba ba miya:pa la:le natoeno puhulu na:moda:midatepaliya:la:. Ba:moe komote ba:bi tawakalubi kiya:tulamema:ne, Godokono tete ba: na:pe ebete ibino komo kopanagiya:midalamema:ne.”*

¹²Ba:bema: Ya:suku ta:matapa:te tolamete Godokono tabo nolamagiminatuya: tawakaluba:te ibino kubane kohobila:ma:. ¹³Ba:bene iba:te tawakaluba:godone kuba gobogobo boelameholenakuya:, ba:gala iba:te komo temetema:gopi hiliyonomo olibi kikipoeni iha:mo ibino wato dabutilamelelamenakui, ibi ba:bo hiduilamenakuya:.*

Hiliyonomo Tawakaluba:te Ya:sukunu Komoma: Da:ga:lanakui*Ma:t 14:1-2; Luk 9:7-9*

¹⁴Ba:ba tetelo Ko Gawadalagi Heloditi ba:bi hanohano komo ulihuya:, mabu hiliyonomo tawakaluba:te Ya:sukunu komo ba iya:tawaha ibi ipuwalo komopa:te tabo ba:ma ka:na ga:luya:, “Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawate hoe ipuwane a:mahigui, ba:bema: ba:moi hanohano komate ebegodone pikulinaka.”*

¹⁵Ba:bene komopa:te na:ga:luya:, “Ebe Elayate, Godokono ukui hawakalimidawala,” huiyatiya komopa:te na:kaga:luya:, “Ao, ebe ba: Godokono ukui hawakalimidawa etala, dopamo aeno iniwala:tamo da:pikuliya: ba:bi huiyala.”

¹⁶Huiyatiya Heloditi Ya:sukunu komo duliya:, ebete na:goiya:, “Ba:moe dubu ba: Yonetela, nale ebeno wato ditamidamimo, huiyatiya ebete hoene gala a:kamahigui!”

* 6:8-11 Luk 10:4-11 * 6:11 Oel 13:51 * 6:13 Ya:i 5:14

* 6:14 Ma:t 16:14; Mak 8:28; Luk 3:19-20

Heloditi Yonekono Wato Ditamidamiya:*Ma:t 14:3-12*

17-18 Ba:moe komo ba: Yonete keba ka:na ka:hoiya: ba:be komola.

Yonete dopamo ba emedena Ko Gawadalagi Heloditi ebeno ekawi Pilipikono kamena pilolo lawiya:, ba:be kamenoen mahilo ba: Helodiyasitila. Ba:moe mabuma: Yonete Helodiko ba kiyahame na:goemiya:, “Ama:le ba:be kamena lawe wadiyaha:, ko kubanomola!” Ba:bema: Heloditi ebeno alaholohopi doelamiya:, iba:te Yoneko nelawete du genama guamo dito pa:da:nuya:, mabu ebete ebeno ubi bihatiya: ba:be ododi komodo ebete Helodiyasiko kokalakaluimima:.*

19 Ba:ba tetelo Helodiyasiti Yonetamo maubate ebe anakapumima: ebeno ubi ba:bo ihatiya:, huiyatiya Heloditi ba:moe komo ododima: ubihinola. 20 Ebete Yoneko na:tolemenami, mabu ebe iya:tawala Yonete tuputupudawama: ba eda:na Godokono talona ipuwalo emedena. Ba: hibila, ebete Yonekono tabo dopamo duliya: ukui bilibilima: ba:bo ediya:, huiyatiya ebete du genamalo ba emedena, Heloditi ebe hidamo ba umina komo hiya:hiya: tetelo ebeno tabo kalakalago ulinakui.

21 Ba:bene Heloditi da:hawakaluya:, ba:be hegela emalagidololo ebete ko poko bododitiya:. Ba:bema: ebeno gabomani dubu, alaholoho gawadubu, ba:gala Ga:lili hopoen watowatopi, ibi hiliyonomate tolamiya: poko habamo. Ba:ba tetelo Helodiyasiti hido tete bumiya:.

22 Ebete ebeno bohele noemete, ebete ibino holoholo hapulu da:pemoitiya:, Helodiko ba:gala eba:go da:pola:nuya: iba:te ebetamo na:kalakalahutiya:. Ba:bene Heloditi boheletamo na:goiya:, “Ama:le kebe ubi komoma: na da:goenamemena:, nale ama:tamo kikamema:nemata.” 23 Heloditi ebetamo hibinomolo gala na:kagoiya:, “Ama: bada komoma: na da:goenamemena:, amia:no ubi dihatemena: naeno komo ilina ba:gala naeno komo hopo, nale ama:tamo kikamehoma:nemata! Naeno tabo a:kadikanala:mo.”

24 Ba:bene ba:be bohelete ebeno menokotamo tote na:negoiya:, “Na bada komoma: na:ka:negoemo?”

Ebeno menokote na:goemiya:, “Ama: Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawoen watoma: ebe na:negoemiya:.”

25 Ba:bene ba:be bohelete Ko Gawadalagi Heloditamo gala tiyonomo kapete ebe na:pegoemiya:, “Na ubila Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawoen wato kikipo kapeyago. Ka:lonomo natamo nikanama:!”

26 Ba:bema: Heloditi ebeno tepo ipuwalo menemenenomoma: ediya:, huiyatiya ebete boheletamo kebe tabo ka:goiya:, eba:go

* 6:17-18 Hawi 18:16

da:pola:nuya: iba:te ba:be tabo uliya:, ba:be mabuma: ebete amawada:ma: kamodobuya:ha:. ²⁷Ba:ba tetenomolo Heloditi ebeno eta alaholohodawa dubu ba noeme, ebe na:goemiya: ebete Yonekono wato konelawema:, ba:bene ebete du genama guamo tote Yonekono wato ba:bo nitamidamiya:. ²⁸Ba:bene ebete wato kapeyamo niहतete boheletamo dadahiya:, ebete lawete ebeno menokotamo ba: dito nikamiya:. ²⁹Ba:ba tetelo Yoneko ta:matapa:te ba:be komo duliya:, iba:te ebeno ape pelawete nakola bobo ipuwamo dito nihatiya:.

Ya:suti Hiliyonomo Tawakaluba:tamo Baa: Dikalameholeniya:

Ma:t 14:13-21; Luk 9:10-17; Yon 6:1-14

³⁰Ba:bene Ya:suti doelamiya: ba:bi ta:matapi dubate gala ebetamo kapelamete, iba:te kebe komokomo tawakaluba:godolo da:nododiliya: ba:gala ibi keba ka:na ka:niya:tulamiya:, ba:bi hiliyonomo komokomoma: iba:te ebe na:pikiyahamiya:.* ³¹Ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate Ya:suku umima: gogolatepahuilu wapata:lamiya:, ba:bema: Ya:suku ba:gala ebe ta:matapi baa: nahama: tete kumiya:ha:. Ba:be mabuma: ebete ibi na:goelamiya:, “Wadiyala a ha:kiya tataba hopamo tolamete hawela konamihuya:,” ³²ba:bene iba:te ibino boga:go eta tataba hopamo tolame ba:bo tupuimiya:.

³³Huiyatiya iba:te ba tolamita, tawakalubi hiliyonomate ibi ulamete iya:tawahuya: ibi puya:tela:ka:. Ba:bema: Ya:suti kebamo ka:tutiya:, ba:bi hiliyonomo habahabanapa:te ba:be komo umiti, iba:te bobo dododo pulila:hate ba:be hopamo dopamo dito nikuliya:. ³⁴Ba:bene Ya:suti ba:bamo da:nuluhukuya:, tawakalubi hiliyonomo nulamete ebeno tepo ipuwalo ibi konomamo nemalemalelateliya:, mabu sipi-goegoa:te ulamedawaheno keba ka:na kemedena iba:te ba:ba ka:na pola:nuya:, ba:bema: ebete ibi komo hiliyonomo komokomo ba iya:tulame,* ³⁵iba:te gapogapo teta:mo ba:bo nikuliniya:. Ba:ba tetelo ebe ta:matapa:te ebetamo pelamenate ebe na:pega:lameniya:, “Moe tawakalubiha: bahila, tiyo kuduma:ne.* ³⁶Ba:bema: ama: ibi noelama:, iba:te habahabamo ba:gala tumu genamamo tolameholete baa: konuwatehoma:.”

³⁷Ya:suti huiyatiya ibi na:goelameniya:, “Ao, la:le iba:tamo naha ilina nikalamehola:la:.”

Ba:bene iba:te ebe nalateda:niya:, “A tolamete kapiya gogoeno oko huiya mana:mo baa: uwatehote, iba:tamo ba:kikalameholema:? Ao, a modoboha:!”

³⁸Ba:bene Ya:suti ibi nalateda:leniya:, “La:godolo kebaleta baa:te ka:pola:na? La: tolamete na:nulama:la:.”

Iba:te ulamenate na:ga:laniya:, “Agodolo paibo baa: ba:gala daha netewa ba:pola:na.”

* 6:30 Luk 10:17 * 6:34 Nabas 27:17; Ma:t 9:36 * 6:35 Mak 8:1-9

³⁹Ba:bene ebete ebe ta:matapi na:goelameniya, “Tawakalubi na:kiyalama:la: hiya:hiya: kapiyuilame ododiliti hido hemolo kahidima:.”
⁴⁰Ba:bema: tawakaluba:te hiya:hiya: kapiyuilame hiliyonomo ododilinate ba:bo pola:nuya:, eta kapiyuimi ipuwalo 100, eta kapiyuimi ipuwalo 50, ba:ba ka:na ahidihoniya:. ⁴¹Ba:bene Ya:suti paibo baa: ba:gala daha netewa uwatenate, Hunu Habamo gahimilo Godotamo kalakala tabo goenate baa: wakalamiholenate ebe ta:matapa:tamo dito ikalameniya: iba:te tawakaluba:tamo kikalameholenama:, ba:gala ebete atu gabodo daha netewa kuwatenate tawakalubi hiliyonomatamo ba:bo kikalameholeniya:. ⁴²Ba:ba tetelo ibi hiliyonomate baa: da:nahaniya: ibino kape komo ba:bo wiboholameniya:. ⁴³⁻⁴⁴Ba: hibila, ba:be baa: 5,000 dubate nahaniya:, ba:bene da:luhiliniya: ba:bi baa: komokomamo ba:gala daha hapuhapamo Ya:suku ta:matapa:te 12 bagolo betabuilameniya:.

Ya:suti Beya Hunudu Da:toniya:

Ma:t 14:22-33; Yon 6:15-21

⁴⁵Ba:ba tetenomolo Ya:suti tawakalubi ba oelamena ebe ta:matapa:tamo na:goeniya:, “Boge lawete Ga:lili Bobo hapuamo na:na:hiwala:la: Betasaida habamo,” ⁴⁶ba:bene ebete ibi hiliyonomo oelamenate, ebete haka hunamo dito nodoloniya: Godokoba: tabo koga:lanama:.*

⁴⁷Da:duniya: ta:matapa:te ibino boga:go boba tulinomodo ba tolamena, huiyatiya ba:ba tetelo Ya:suti hakalo ha:kiya lutiya:. ⁴⁸Ebete ibi ulameniya:, iba:te boge helonomamo da:mabihoniya: huiyatiya ibino helo kamodoboniya:ha: mabu huhuti ibi na:duhilameniya:, ba:bema: du tetelo hegela owaloho tatalima: ba eda:na, ebete beya hunudu iba:tamo ba:bo toniya: ibino holoholo hapudu kopenuluhukunama:. ⁴⁹Huiyatiya ebete beya hunudu ba tonato, iba:te ebe uminate gubalima: ga:lanate ba:bo ga:ga:niya:.* ⁵⁰mabu ibi hiliyonomate kubanomamo toletolehoniya:.

Ba:ba tetenomolo Ya:suti ibi na:goelameniya:, “Na Ya:sutila, la: katoletolehonala:!” ⁵¹ba:bene ebete penate ibino boga:mo da:pololoniya: huhuti ba: dito wiboniya:. Ba:ba tetelo ebe ta:matapa:te konomamo hanohanohoniya:,* ⁵²mabu iba:te ibino tepo ipuwalo kodakodama: eda:hanama:, iyo, ba:be mabuma: Ya:suti hiliyonomo tawakaluba:tamo baa: dikalameholeniya:, iba:te ba:be hanohano komoeno ipuwa ibino ukuia:mo nipo ohowadiniya:.

Ya:suti Genasalete Hopolo Temetema:gopi Da:hiduilamenakui

Ma:t 14:34-36

⁵³Ba:bene duiduiya tetelo iba:te boba hapuamo da:na:hiwaliya: Genasalete hopoeni boge utihole baha:mo boge dito nutiya:. ⁵⁴Iba:te

* 6:46 Luk 5:16 * 6:49 Luk 24:37 * 6:51 Mak 4:39

bogene hakamo da:nalehawaminuya:, puya:te ba:bolo da:pola:nuya: ba:bi tawakaluba:te Ya:sukunu komo tiyonomo iya:tawahate, ⁵⁵iba:te ba:be hopeno habahabamo na:pulila:huya: komo tawakalubi ebeno pe komo konikiyalamema:. Ba: hibila, Ya:suti kebe habalo da:lutanakui, tawakaluba:te ba:be komo dulinakui temetema:gopi tilago ba:bo magatalenakuya:. ⁵⁶Iyo, Ya:suti kebe hiya:hiya: hegehege ba:gala koko habahaba ba:gala tumu genamamo da:tonakui, tawakaluba:te ibino temetema:gopi ba:bamo da:magatalenakui, iba:te ba:bi habahaboen ilina kolowami habamo ba newadila:latele ebe ba:bo netoemehonakuya: temetema:gopa:te ebeno kaliko kologihoma:. Ba:bema: hibila, puya:te ebeno kaliko dologihonakui, ba:ba:te ba:bo hidohidohonakuya:.

Yu Tawakalubino Iniwalino Iya:tulame Komo

Ma:t 15:1-9

7 ¹Ba:bene Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi ipuwalo puya:te Yelusalema ko habalo oko dowatihonama:, komo iba:te Ya:sutamo kapimilo da:pelamiya:, ²iba:te ebeno komo ta:matapi bepulamiya:, iba:te kokoto ukulalehen baa: da:nahutiya:. Ba:moe gabodo iba:te Pa:lisi kapiyuimipino eta tutumu tabamo kapapamiliya:ha:.*

³Numa:la:, hiliyonomo Yu tawakalubino iniwala:te ibi diya:tulamenakui, ibi hiliyonomate ba:be atu ukuilo ba emedena ba:bo ododilinaka, ba:gala Pa:lisi kapiyuimipa:te ba:bi iniwalino tutumu tabamo atumu hidonomamo kapapamila:halena, kebako deha:potonomo tutumu iba:te a:kadikamidala:la:. Ba:moe mabuma: ibino kokoto hidamo ukulalehen iba:te baa: a:kanahamena:, ⁴ba:gala naha ilina kolowami habalo duwatehomena: iba:te ba:bi ilina ukulalehen a:kapenahamena:. Ba: hibila, iba:godolo beya niho kalili ba:gala hiya:hiya: oho kalili ukulale tutumate ba:kapola:na, iyo, ba:ma ka:na ibino iniwala:te iba:tamo dikalameholiya:, komo ba:bakobako tutumu hiliyonomo iba:godolo ba:pola:na.*

⁵Ba:bema: Pa:lisi kapiyuimipa:te Godokono Tutumu iya:tulamepa:go Ya:suku nalatediya:, “Bada mabuma: ama: ta:matapa:te aeno iniwala:te da:ga:lanakui ba:bi tutumamo kapapamila:hanaha:, huiyatiya ibi ha:kiya ibi kubahilamete kokoto ukulalehen baa: ba:bo nahanaka?”

⁶Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La: ma:lapila netewa tawakalubilata! Godokono ukui hawakalimidawa Aisayate la:eno komoma: dopamo hibi tabo dolamagiya:, Godokono Bukalo ba:be tabote ba:ma ka:na itana, ‘Ba:moi tawakaluba:te na tabamo adikunamena, huiyatiya ibino tepo ipuwoeno ukui na tamelo kapola:naha:, muhulunomolo ba:nepola:na.*

* 7:2 Luk 11:38 * 7:4 Ma:t 23:25 * 7:6 Ais 29:13

⁷Iba:te naeno mahilo hunamo nadipatena,
huiyatiya hibi komo puliyala,
iyo, iba:te hopo habanapino tutumu

Godokono hibi Tutumuma: midiliti ba:bo iya:tulamenaka.”

⁸Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Aisayakono tabo hibinomola,
mabu la: Godokono hibi Tutumu Tabo a:miya:paliya:mata, huiyatiya
tawakaluba:te da:ga:lane ba:bi tutumamo papamila:hanamata.

⁹“La: hibi mulu tawakalubilata! Iyo, la: Godokono hibi Tutumu
Tabo tama:mo ba miya:te, huiyatiya la:eno iniwala:te da:ga:lanakui la:
ba:bi komo kapiya bododilina:komata. ¹⁰Numa:la:, Godokono Bukalo
Mosesete na:goiya, ‘La:eno menokobi nabi nowalubila:la:’ ba:gala ebete
na:kagoiya, ‘Kebe lumagiti ebeno menoko o nabiwino komoma: kuba
tabo dolamagimini, la:le ebe nanakapumiya:la:.’” ¹¹Huiyatiya la: ba:moe
Godokono tabo tama:mo miya:palo na:ga:lanamata, ‘Lumagigodolo
da:pola:na menoko nabiwi owalubilima:, ebete iba:tamo ikalamema:
ubiha:ma: deda:mene, kubahenola. Ebete dito kogoema:ne, ‘Ba:moi ilina
talonala, nale Godotamo ikamehote ba:moi ilinamo naeno menoko
nabiwi a:kowalubila:mo.’ ¹²Ba:bema: la: ba:bako kuba ukui lumagi
nonaminanakomata, ebete ebeno menoko nabiwi a:kowalubila:le. ¹³Iyo,
ba:moe gabodo la:eno iya:tulame komate Godokono hibi tabo tama:mo
miya:tena, ba:bene la:le ba:be atu kuba ukui gabodo komo hiya:hiya: kuba
komo hiliyonomo na:kododilina:matata.”

Tawakalubi Da:kubahilamenaka Ba:bi Komokomo

Ma:t 15:10-20

¹⁴Ba:bene Ya:suti tawakalubi ebetamo gala kaka:lamiti
iba:tamo na:goiya, “La: hiliyonomo naeno tabo uliti, ukui hidamo
na:tuputupuilama:la:. ¹⁵Lumagi tamelo ditana ba:be ilinate ebe ipuwamo
opegate ebe a:kakubahima:mene, huiyatiya lumagino tepo ipuwane
dikulimina: ba:bi komate ebe kokubahimima:na:.” ¹⁶Galagodawa, ama:
hidamo nulia:!”^e

¹⁷Ba:bene Ya:suti tawakalubi miya:palette genama guamo da:nodoluya,
ebe ta:matapa:te ebete bada tabo ka:goiya: ba:be taboeni ipuwama:
ebe nalatediya:. ¹⁸Ebete iba:tamo na:goiya, “Komopa:te ukui hidamo
katuputupuilamenaha:, la: ba: atumu. La: iya:tawahala:ka:? Naha ilinate
lumagino tepo ipuwamo opegate ebe a:kakubahima:mene, ¹⁹mabu naha
ilinate lumagino ukui mabamo katutaha:, huiyatiya wapamo tuta ba:bene
nea:go kopenuluhukuma:ne.” Ba:bema: hibila, Ya:suti ba:moe tabamo

^e **7:16** Mak 7:16 komoeni tabo Makate bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka
ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

* **7:10** Ikuli 20:12; 21:17; Tutumu 5:16 * **7:15** Oel 10:14-15

hiliyonomo naha ilinoeno talona hiliyonomo tama:mo miya:tenomo a:miya:tiya:.

²⁰Ba:bene ebete gala na:kagoiya; “Numa:la; lumagino tepo ipuwane dikulimina: ba:bi komo kapiyate ebe kokubahimima:na; ²¹⁻²²mabu lumagino tepo ipuwane hiya:hiya: kuba ukui komate pikulinaka, ba:bene ba:bi kuba ukuia:godone ba:moi koko kubate kapikulinaka—bohele pilo komo ba:gala eta lumagino kamena pilo komo, ilina pilo komo ba:gala eta lumagino ilina ubi komo, mauba komo ba:gala lumagi anakapumi komo, ha:da amiho komo ba:gala eta lumagino mahilo kubahimi komo, apa:mo kuba ododili komo ba:gala hiya:hiya: kuba oholelo ododili komo, awagaha komo ba:gala daedae ukui komo. ²³Iyo, ba: hibila! Ba:moi kuba hiliyonomate lumagino tepo ipuwane pikuliti lumagi ba:bo kokubahimima:na:.”

Taya Habanapi Kamenoen Hibima: Midi Komo

Mat 15:21-28

²⁴Ba:bene Ya:suti ba:be hopo miya:pate Taya ko haboen hopamo dito tuya: Ba:ba tetelo ebe ubihinola ebete kebe genamamo da:nodoluya: tawakaluba:te iya:tawaha, huiyatiya iba:te ba:be genama tiyo iya:tawahuya: ²⁵⁻²⁶Ba:bema: ba:be hoponapi kamena eta, ebeno bohele deha:poto kuba gobogobagoenola, ebete Ya:sukunu komo uliti ebetamo pete ebeno nato mabamo ba pepapamiwata ebe ba:bo petoemehuya; ebete ebeno bohelegodone kuba gobogobo koemema: Huiyatiya ba:be kamena Yu lumagiha; ²⁷ba:bema: Ya:suti ebetamo na:goiya; “Mabu keka: nale ama: dowlubitama? Tawakaluba:te dopamo ibino guguda:tamo baa: nikalama:mena: Wadiyaha: iba:te gugudino baa: komopa:tamo dito ikalame, mabu ba:be ododi komo ba: gahagahatamo ikalame komo huiyala.”

²⁸Ebete huiyatiya Ya:sutamo na:goiya; “Kodawa, ama:le da:gaa: ba: hibila, huiyatiya guguda:te hopamo diya:hekenaka, ba:bi baa: hapuhapu gahagahate naha wadiyala!”

²⁹Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya; “Mabu ama: ba:ba ka:na a:gaa:ta, ama: kalakalago genamamo na:toa. Kuba gobogobote amia:no bohelegodone uluhuku.”

³⁰Ba:bene ba:be kamenate genamamo tote ebeno bohele ba:bo numiya; kuba gobogobote ebegodone ya:lo uluhukuti, ebete tilolo watitiya:

Ya:suti Galo Duhumi Ba:gala Tabo Olamagiha: Dubu Da:hiduimiya:

³¹Ba:bene Ya:suti Taya hopo miya:pate Saidono ko habamo tote, ebete Ta:ni Habahaboen hopodo kapetote Ga:lili Bobamo gala dito kanuluhukuya: ³²Ba:ba tetelo tawakaluba:te galo duhumi ba:gala tabo olamagiha: dubu Ya:sutamo magahete ebe na:petoemehuya: ebete

ebeno kokoto ba:be dubutamo kemowatimima. ³³Ba:bene Ya:suti ba:be dubu tawakaluba:godone nanekela:mo hiya: baha:mo magatate, ebenu kokoto dubuino galo ipuwamo ba:bo newadulateliya:, ba:bene ebete ebenu kokotamo kowe mehamidate dubuino ma:lapila ba:bo ologimiya. ³⁴Ba:ba tetelo Ya:suti Hunu Habamo gahimilo, hawela ama:midate Yu tawakalubino tabamo na:goiya:, “Epa:ta!” ba:moe taboeno ipuwa ba:ma ka:na itana, “Na:tutukula:hala!”

³⁵Ba:bema: ba:be dubuino galote tutukula:hate ba:gala ebenu ma:lapilate da:hiduya:, ebete tabo hidamo ba:bo olamagiya:.

³⁶⁻³⁷Tawakaluba:te ba:be komo dumiya: iba:te hanohanoholo konomamo ga:luya:, “Ya:suti hiliyonomo komo hidonomamo ododilina:ko. Numa:la:, ebete galo duhulamepi na:hiduilamena iba:te tabo kulihoma:, ba:gala tabo ga:laha:pi atumu na:kahiduilamena iba:te tabo koga:lama:!”

Ba:bene Ya:suti ibi konomamo kiyahalamiya:, “La:le komo tawakaluba:tamo ba:moe komo akahawakalima:la:!” Ba: hibila, komo hiya:hiya: tetelo Ya:suti tawakalubi ba:ma ka:na kiyahalamenakui, huiyatiya iba:te ebenu tabamo papamila:haheno ebenu ododili komo ba:dito nehawakalilamenakuya:.*

Ya:suti Hiliyonomo Tawakaluba:tamo Baa: Gala Da:kikalameholiya:

Mat 15:32-39

8 ¹Ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate Ya:sutamo pelamete gala na:kapekapiyuya:. Ba:bene ibino baa:te da:wiboholamiya: Ya:suti ebe ta:matapi ebetamo ka:lamiti ibi na:goelamiya:, ²“Na ba:moi tawakalubi na:malemalelatilitamo, mabu iba:te nago netewakapiya hegela demedenati ibino baa: a:wiboholami.* ³Na ibi baa:henu ibino habahabamo doelamemo, diyala, gabo tetelo heloha:ma: da:neda:hamena:, mabu komo iba:te muhulunomone pelamiya:.”

⁴Huiyatiya ebe ta:matapa:te ebetamo na:ga:luya:, “Moe baa:ha: hopola. Ale ba:moi tawakalubi hiliyonomatamo baa: ikalameholema: modoboha:.”

⁵Ba:bene Ya:suti ibi nalateda:liya:, “La:godolo kebaleta baa:te ka:pola:na?”

Iba:te na:ga:luya:, “Sa:ba:ni.”

⁶Ba:bene Ya:suti tawakalubi hakamo kahidima: da:goelamiya:, ba:ba tetelo ebete ba:bi sa:ba:ni baa: komokomo uwatete Godotamo kalakala tabo ba:bo goiya:, ba:bene ebete wakalamiholete ebe ta:matapa:tamo dito ikalamiya: iba:te tawakaluba:tamo kikalameholema:. ⁷Ba:gala iba:godolo daha hegehege kapiyakapiya na:kapola:nuya:, ba:bene Ya:suti ba:bi dahama: Godotamo kalakala tabo kagoete, ebe ta:matapi na:goelamiya: iba:te tawakaluba:tamo kakikalameholema:. ⁸⁻⁹Ba:ba tetelo puya:te ba:be

* 7:36-37 Ais 35:5; Mak 1:43-45 * 8:2 Mak 6:34-44

baa: da:nahuya: ibino kape komo ba: dito wiboholamiya: Ba: hibila, ba:be baa: 4,000 tawakaluba:te nahuya:, ba:bene da:luhiliya: ba:bi baa: komokomamo Ya:suku ta:matapa:te sa:ba:ni bagolo betabuilamiya: Ba:bene Ya:suti ba:bi tawakalubi ibino habahabamo doelamiya:, ¹⁰ba:ba tetenomolo ebete ebe ta:matapa:go boga:mo ololote Da:lamanuta hopamo ba: dito tolamiya:.

Pa:lisi Kapiyuimipa:te Hanohano Komo Umima: Ya:suku Da:ga:lamiya:

Ma:t 16:1-4

¹¹Ba:bene komo Pa:lisi kapiyuimipa:te Ya:sutamo pelamete ebe na:polowabeletiya: Ibi ubila ebe kuba gabamo kemogabuimima:, ba:bema: iba:te ebe na:ga:lamiya:, “Ama:godolo Godokono helo ditana, ba:be komo hawakalimima: eta hanohano komo atamo nododa:.”

¹²Ba:bene Ya:suti ebeno tepo ipuwalo hawela konomamo ama:midalo na:goiya:, “Mabu keka: ba:ma tete tawakaluba:te hanohano komo dohowadina? Na la:tamo hibi tabo begoemo, Godote ebeno helo hawakalimima: ba:ma tete tawakaluba:tamo hanohano komo a:kikalama:mene!”*

¹³Ba:bene ebete ibi ubiha:ma: eda:lo boga:mo ololote bobo hapuamo gala na:kana:hiwuya:.

Pa:lisi Kapiyuimipi Ba:gala Helodiko Ibino Awagaha Komo

Ma:t 16:5-12

¹⁴Ga:lili Bobo a:hiwale tupuimihino Ya:suku ta:matapa:te baa: uwate komo nadoduya:, ba:bema: iba:godolo kapiya baa:nomote itanuya: bogu gulu. ¹⁵Ba:bene Ya:suti ibi koamo kiyahalamiya:, “La: hidamo nuliala: Palawa baa:te ha:kiya hunamo da:mahiga, Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Helodiko ibino awagaha komo ba:ba ka:nala. A:iye, ba:mako awagaha komote la:tamo akuluhukala!”*

¹⁶Ba:bema: iba:te ibi ipuwalo tabo ba:ma ka:na ga:luya:, “Ebate atamo ba:moe tabo begoe mabu a baa:henola.”

¹⁷Huiyatiya iba:te tabo da:ga:lutiya: Ya:suti iya:tawate iba:tamo na:goiya:, “La:le baa:heno pola:na tabo badama: ka:ga:lutama? La:le naeno hibi komo hidamo kuminaha: ba:gala kiya:tawahanaha: Mabu keka: la:le la:eno tepo ipuwa badama: da:kodakoduilamenama?” ¹⁸⁻¹⁹La: baida:gopila huiyatiya la: a:kuma:lemata, iyo, la: galagopila huiyatiya la: a:kulia:lemata. Nale eta gapogapolo paibo baa: 5,000 dubatamo da:wakalamiholenimo, ba:moe komoma: la:godolo ukui ba:kitana? Ba:ba tetelo la: baa: komokomamo kebaleta bagolo ka:tabuilameonima?”

Iba:te ebetamo na:huiyuya:, “12 bagolola.”*

* 8:12 Ma:t 12:39; Luk 11:29 * 8:15 Luk 12:1 * 8:17 Mak 6:52 * 8:18-19 Mak 6:41-44

20 “Ba:gala eta hegelalo nale sa:ba:ni baa: 4,000 tawakaluba:tamo da:kawakalamiholimo, ba:ba tetelo la: baa: komokomamo kebaleta bagolo ka:tabuilamiuima?”

Iba:te ebetamo na:huiyuya, “Sa:ba:nila.”

21 Ba:bema: Ya:suti iba:tamo gala na:kagoiya, “Mabu keka: la:le naeno komo hibilo kiya:tawahanaha:?”

Ya:suti Baidi Tamiho Dubu Da:hiduimiya:

22 Ba:bene iba:te Betasaida habamo da:nikuliya, komo tawakaluba:te baidi tamiho dubu Ya:sutamo magahete, ebe ba:bo petoemehuya: ebete ebe kologima. 23 Ba:bene Ya:suti baidi tamiho dubu kokotamo lawete habane nanekela:mo magatate, ebete ebene baida:mo kowe miya:temete ebene kokoto emowatilamelo ebe nalatediya, “Ama: ilina na:kulamiuta?”

24 Ba:be dubuti gahimiti na:goiya, “Na tawakalubi da:wapata:lamita nulamitamo, huiyatiya ibi kehamo la:mota:hana.”

25 Ba:bene Ya:suti ebene kokoto ba:be dubuino baida:mo gala da:kemowatilamiya, ebete ibulu a:la:minalete ebene baiditi ba:bo hidohidohomiya, iyo, ba:ba tetelo ebete ilina hiliyonomo hidamo ba:bo ulameholiya. 26 Ba:bene Ya:suti ebe na:goemiya, “Amia:no genamamo tonomo na:toa, ba:moe habamo gala akapa:la:.”

Pitate Ya:sukunu Hibi Komo Da:hawakalimiya:

Ma:t 16:13-20; Luk 9:18-21

27 Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:go Sisaliya-Pilipai hopeno habahabamo ba tuta, gabo tetelo ebete ebene ta:matapi na:nalateda:liya, “Tawakaluba:te na pokomo ka:ga:lanaka?”

28 Iba:te na:ga:luya, “Komopa:te ama: Yoneko beyamo wadulateledawama: ga:lanaka, komopa:te ama: Elayako Godokono ukui hawakalimidawama: ga:lanaka, ba:gala komopa:te ama: Godokono ukui hawakalimidawa etama: ga:lanaka.”*

29 Ba:bene Ya:suti ibi nalateda:liya, “Huiyatiya la:le na pokomo ka:midinionama?”

Pitate ebetamo na:huiyuya, “Ama: ba: Kelisotela, Godokono Omedawalata!”*

30 Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapi na:kiyahalamiya, “La:le naeno komoma: komopi akakiyalama:la:.”

* 8:28 Mak 6:15 * 8:29 Yon 6:68-69; Mak 9:9

Ya:suti Ebene Hoe Komoma: Dopamo Da:goiya:*Ma:t 16:21-28; Luk 9:22-27*

³¹ Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapi ba iya:tulame na:goiya:, “Tawakalubino Naniwi tawakaluba:godone koko temeteme galane kuwatema:ne, Godokono ubila. Iyo, Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, ba:gala komo koko dubu iba:te ebe ubiha:ma: keda:hama:na:, ba:bene tawakaluba:te ebe kanakapumima:na: huiyatiya netewa-kapiya hegelalo ebete hoene gala kakamahigama:ne.”

³² Ebete ba:moe tabo iba:tamo da:goiya:, Pitate Ya:suku komo ta:matapa:godone nanekela:mo magatate ba:be tabo komoma: ebe ba:bo nikiyahamiya:. ³³ Ba:bene Ya:suti ohobigate, komo ta:matapi ulamete Pitako kiyahamelo na:goiya:, “Pita, ama: Saitanako huiyala! Na na:miya:pana: mabu amia:no ukui Godotamo kihatitaha:, ama: tawakalubino ukuilo emedenata!”

³⁴ Ba:bema: Ya:suti tawakalubi hiliyonomo ebe ta:matapa:go ebetamo ka:lamiti ibi na:goelamiya:, “Kebe lumagiti na ta:mahenema: ubi dihatemene, dopamo ebete ebene komo adodote ebene keha pihiga aguti na ba:bo na:ta:mahena:mene.” ³⁵ Ba: hibila, kebe lumagiti ebene ka:ka: natamo damawada:mene ebene ka:ka:te kalatidima:ne, huiyatiya kebe lumagiti Godokono Hido Tabo olamagima: ebene ka:ka: na mabuma: datutimini, ebete hibi ka:ka: kolawema:ne. ³⁶ Ba:bema: lumagiti hopoen ilina hiliyonomo uwatenomo ba uwate, ebene ka:ka: datutimini ba:be lumagino huiya keka:? ³⁷ Ebete ebene ka:ka: gala kakalawema: bada ilina na:kikamemene? Gabo puliyala, kitanaha:. ³⁸ Numa:la:, ba:ma tete tawakaluba:te kubakubanomoma: eda:hate, iba:godolo Godoko hibima: midi komo puliyala. Ba:bema: kebe lumagiti natamo ba:gala naeno tabamo da:hilopomene, na Tawakalubino Naniwiti ba: atumu ebetamo kohilopoma:nemo, iyo, nale naeno Nabiwino helonomo alago ba:gala ebene hido-talona nopopa:go da:pemo, ba:ba tetelo ebe kopehilopuimima:nemo.”*

9 ¹ Ba:bene Ya:suti iba:tamo gala na:kagoiya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, ba:ma tetelo demedehona komo iba:te Godokono Ko Gawadalagino tetete heloago da:pemene, ba:be ko komo dopamo umiti galane ba:bo koha:lahama:na:.”*

Godokono Helonomo Alote Ya:sukunu Ape Daila:minuya:*Ma:t 17:1-13; Luk 9:28-36*

² Ba:bene sikisi hegela da:wibuya: Ya:suti Pitako, Ya:imesiko, ba:gala Yoneko eta hununomo hakamo magataliya:, iba:te ha:kiya ba:bolo

* 8:34 Ma:t 10:38-39; Luk 14:27 * 8:38 Ma:t 10:33 * 9:1 Mak 13:30

konepola:nama:. Ba:ba tetelo ibino dopo hapulu Ya:sukunu apete hiya:ma: ba edita, * 3 ebeno pupulino ilinate a:la:minahamete keyakeyanomoma: hibilo eda:hamitiya:, ba:moe hopo konomolo eta lumagiti kaliko ba:ma ka:na ukulalelo keyakeyanomoma: midili wadiyaha:. 4 Ba:bene ta:matapino holoholo hapuamo Moseseko ba:gala Elayako iba:te uluhukuti Ya:sukuba: tabo ba:bo ga:lutiya:. 5 Ba:ba tetelo Pitate Ya:sutamo na:goiya:, “Iya:tulamedawa, ale ba:malo da:pola:nama:, kalakala konomola. Wadiyala a mimiya netewa-kapiya ketemotema:nema:, eta amia:nola, eta Mosesekonola, eta Elayakonola.” 6 Ba: hibila, ta:matapa:te konomamo toletolehutiya:, ba:bema: Pitate ukui hidamo emalagidoloheno ba:be tabo ba: dito goiya:.

7 Ba:bene hawaiti pete ibi da:patulateliya:, tabote hawai ipuwane ba:ma ka:na piya:, “Ba:moe naeno kapiya Gudunomola, na ebetamo na:kalakalutamo. La: ebeno tabo nulia:la:!” 8 Huiyatiya ba:ba tetelo iba:te hopo tiyonomo umihote Moseseko Elayako ibi gala kulamiya:ha:, Ya:suku kapiyate iba:go ba:bolo la:nuya:.

9 Ba:bene iba:te haka hununi ba pepalaga Ya:suti ibi na:pegoelamiya:, “La:le kebe komo kumioma, ba:be komo ba:ma tetelo komopi akakiyalama:la:, huiyatiya na Tawakalubino Naniwiti hoene gala da:kamahigamo, la: tawakalubi ba:bo kokiyalamema:nemata.”

10 Ba:bema: iba:te ba:be komo tepo ipuwamo ihatiya:, huiyatiya hoene mahiga komoeno ipuwa ibi ipuwalo ga:lutiya:. 11 Ba:bene iba:te Ya:suku nalatediya:, “Bada mabuma: Godokono Tutumu iya:tulamepa:te da:ga:lanaka, Elayate dopamo pete, ebeno gala hapuni Kelisote kopema:ne?”

12 Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Hibila, Elayako dopamo pete hiliyonomo komokomo kopetuputupuilamema:ne. Huiyatiya Godokono Bukalo eta tabo ba:ma ka:na ba:kaitana, Tawakalubino Naniwi temeteme hiliyonomo kuwatema:ne ba:gala tawakaluba:te ebe ubiha:ma: keda:hama:na:. Ba:moe taboeno ipuwama: la:eno ukui keba ka:na ka:pola:na?” 13 Na la:tamo na:goemo, Elayako tawakaluba:tamo ya:lo a:pi^f huiyatiya iba:te ibino ubilo koko kuba ebetamo ododilinakuya:, Godote ebeno Bukalo dopamo da:goiya: ba:ba ka:na.”*

Ya:suti Kuba Gobogobagoeno Kuhi Da:hiduimiya:

Ma:t 17:14-21; Luk 9:37-43a

14 Ba:bene iba:te komo ta:matapa:tamo pikuliti, tawakalubi hiliyonomate iba:go ba pola:na ba:bo pulamiya:. Ba:ba tetelo Godokono

^f 9.13 Buka ka:lamiholelawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Ya:suti Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawoeno komoma: olamagiya:.

* 9:2-7 2Pit 1:17-18; Oel 3:22 * 9:12 Ma:l 4:5; Ohale 22:1-18; Ais 53:3 * 9:13 Ma:t 11:14

Tutumu iya:tulamepa:te Ya:suku ta:matapa:go ba olowabeletehuita, ¹⁵huiyatiya tawakaluba:te Ya:suku dumiya: iba:te konomamo la:wa:halo ebetamo pulila:hate nolata tabo ba:bo nega:luya. ¹⁶Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapi nalateda:liya, “Mabu keka: la: ba:moi dubago dolowabeletehuitama?”

¹⁷Ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomo ipuwalo eta lumagiti Ya:sukunu tabo ba huiya na:goiya, “Iya:tulamedawa, na naeno gudu ama:tamo a:magaha:kamo mabu ebe kuba gobogobote anagalimihona, ba:bema: ebe tabo olamagi modoboha. ¹⁸Keba tetelo kuba gobogobote ebe gala da:kanagalimihomene hopamo kopena:da:nama:ne, ba:bene ebete lalo ba ikilame paguti ebeno tabo ipuwane pikulimiti, ebeno apete kodakodanomoma: ba:bo keda:ma:ne. Nale ama: ta:matapi a:goelama:kamo iba:te kuba gobogobo koemema, huiyatiya iba:godolo helo puliyala.”

¹⁹Ba:bema: Ya:suti iba:tamo na:goiya, “A:iye, la: hibima: midiha: tawakalubilata! La:le natamo menemene bikanamenamata, ba:bema: na ubihinola la:go tete ga:ga:lo emedena! La: kuhi natamo na:magaha:la:!”

²⁰Ba:bene iba:te ba:be kuhi Ya:sutamo da:magatuya, kuba gobogobote Ya:suku umiti kuhi ba:bo anagalimihuya. Kuhiti hakamo gate ewageleholo ba miwa:digahuta ebeno tabone paguti pikulimitiya. ²¹Ba:ba tetelo Ya:suti kuhino nabiwi nalatediya, “Ebe ba:moe komo kebako tetelo ka:tupuimi?”

Ebete na:huiyuya, “Gudu deha:poto tetelo tupuimi. ²²Hiliyonomo tetelo kuba gobogobote ebe koa:mo ba:da:na, ba:gala beyamo ba:da:na, ba:ba ka:na ewagelena ebe kanakapumima. Ba:bema: amia:no helo modobola:ka: a kowalubima? Helote modobolo ditama:na, a malemalea:telo ebe nowaluba:.”

²³Ya:suti ebetamo na:goiya, “Mabu keka: ama:le naeno helo komoma: da:kiyanama? Ba:moe komo naeno komoha, ba: amia:no komola! Wadiyala ama: Godoko hibima: na:mida, ba:bene ama:godolo helo bitanamene hiliyonomo komokomo ododilima.”*

²⁴Ba:ba tetenomolo kuhino nabiwiti konomamo na:goiya, “Na hibima: na:miditamo huiyatiya naeno hibima: midi komo deha:potola. Na:koiminama:!”

²⁵Ba:bene komo tawakalubi hiliyonomate ba pelamenape, Ya:suti ibi ulamete kuba gobogobo kiyahamelo na:goiya, “Taboha:dawa ba:gala galo duhumi gobogobo, nale ama: bikiyahamemata, ebegodone uluhukuti na:toa! Gala ebetamo akapopegala:!”

²⁶Ba:ba tetelo kuba gobogobote ibulu goewatalo kuhi hakamo a:da:nate, ba:bene kuhiti kubanomamo ewageleholo kuba gobogobote

* 9:23 Ma:t 21:21; Mak 11:23

ebegodone duluhukuya:, ebete hoemo ba:bo kapitanuya:. Ba:be mabuma: komopa:te na:ga:luya:, “Ebe a:hoe,”* 27huiyatiya Ya:suti ebe kokotamo lawete dadipatiya: ebe ba:bo mahiguya:.

28Ba:bene Ya:suti genama guamo da:na:pa:guya:, komo tawakaluba:te pola:naha: tetelo ebe ta:matapa:te ebe nalatediya:, “Mabu keka: ale kuba gobogobo oemema: kamodobakaha:?”

29Ebate ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Pote ebeno emede ipuwalo Godokoba: tabo da:ga:lanaka, ebe kapiyate ba:mako kuba gobogobo koemema:ne.”

Ya:suti Ebeno Hoe Komoma: Gala Da:kagoiya:

Ma:t 17:22-23; Luk 9:43b-45

30Ba:bene iba:te ba:be haba miya:pate Ga:lili hopodo ba petolame, Ya:suku ubihinola ebete kebolo ka:lutiya: tawakaluba:te iya:tawaha,* 31mabu ebete ebe ta:matapi komo hiya:hiya: komokomo biya:tulamitiya:. Ebete ibi iya:tulamelo na:goiya:, “Godote Tawakalubino Naniwi kuba tawakalubino kokotamo kihatema:ne, ba:bene iba:te ebe kanakapumima:na, huiyatiya ebete netewa-kapiya hegelalo hoene gala kakamahigama:ne.”*

32Huiyatiya Ya:suti da:goiya: ebe ta:matapa:te ba:be taboeni ipuwa hidamo kemalagidolutiya:ha:, ba:bema: iba:te ba:moe komoma: Ya:suku alateda:ma: na:toletolehuiya:.*

Kodawama: Pote Na:keda:mene

Ma:t 18:1-5; Luk 9:46-48

33Ba:bene iba:te Kapeniyama habamo da:pelamiya:, Ya:suti genama guamo nodolote ebe ta:matapi ba:bo nalateda:liya:, “Gabo tetelo la: bada mabuma: ka:ga:lutakama:?”

34Iba:te tabo kahuiyuya:ha: mabu iba:te ibi ipuwalo pote koma: eda:ma: a:polowabeletehuiya:. 35Ba:be mabuma: Ya:suti emedete ebeno 12 ta:matapi ebetamo ka:lamiti iba:tamo na:goiya:, “Kebe lumagiti koma: eda:ma: ubi dihatemene, ebete ebe ha:kiya galanomoma: miditi komopino huiyaha: okodawama: neda:mene.”*

36Ba:bene Ya:suti gudu deha:poto lawete ibi tetenomamo adipiti, ebe kokotamo ba a:ga:da:mida iba:tamo na:goiya:, 37“Kebe lumagiti naeno mahilamo ba:mako gudu deha:poto kalakalago dowlubina ebete na bowalubinina, ba:gala kebe lumagiti na dowlubinina ebete na kapiya kowalubinina:ha:, ebete na Oenamedawa Godoko atumu na:kowalubina.”*

* 9:26 Mak 1:26 * 9:30 Yon 7:1 * 9:31 Mak 8:31; 10:32-34 * 9:32 Luk 9:45

* 9:35 Luk 22:24; Ma:t 20:25-27; Mak 10:43-44 * 9:37 Ma:t 10:40

Ago Alaholoha:dawa Ebete A Owalubidawama: Eda:na

Luk 9:49-50

³⁸ Ba:bene Yonete Ya:sutamo na:goiya, “Iya:tulamedawa, ale eta dubu umima: ebete amia:no mahilamo kuba gobogobo doelamiti, huiyatiya ale ebe a:kiyahamima: ba:be komo kekelamema: mabu ebe aeno kapiyuimi lumagiha:.”

³⁹ Huiyatiya Ya:suti iba:tamo na:goiya, “La:le ebe akaduhima:la: Kebe lumagiti naeno mahilamo hanohano komo dododimini, ba:be lumagiti tote naeno komoma: kuba tabo a:kanolamaga:mene, ⁴⁰ mabu hibila, kebe lumagiti ago alaholohoha:dawama: deda:na, ebete ba: a bowalubina.*

⁴¹ Nale la:tamo hibi tabo begoemo, la:le na Kelisokono tawakalubima: deda:hanama, ba:be mabuma: etate beya la:tamo dikalamemena:, ebete Godogodone da:lawemene ba:be hido huiyate a:kalatida:mene.”*

Kuba Gabamo Emogabuimi Komo

Ma:t 18:6-9; Luk 17:1-2

⁴² Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Deha:poto guduti na hibima: ba midinina, kebe lumagiti ebe kuba gabamo demogabuimina, wadiyala tawakaluba:te ebe lawete ebeno kokoba:mo konomo nakola ma:homete kehaha: kolomamo na:da:namenana:, ebete atu kuba komo eta gudutamo ododikapoma:.

⁴³ Ba:gala amia:no kokotote ama: kuba gabamo demogabuimina, nitamida! Wadiyala ama:le kapiya kokotago Godokono Ka:ka: Habamo na:pa:ga, kubala kokoto netewago Koe Habamo to. Ba: hibila, ba:be habalo koete itana tetelo na:woena,* ⁴⁴ ba:bolo tawakalubino ha:laha ape da:nalenaka ba:bi la:ga:te a:kaha:lahala:, ba:gala koete a:kaha:gale.[§] ⁴⁵ Ba:gala amia:no natote ama: kuba gabamo demogabuimina, nitamida! Wadiyala ama:le kapiya natago Godokono Ka:ka: Habamo na:pa:ga, kubala nato netewago Godote ama: Koe Habamo na:da:na. ⁴⁶ Ba:bolo tawakalubino ha:laha ape da:nalenaka ba:bi la:ga:te a:kaha:lahala:, ba:gala koete a:kaha:gale. ⁴⁷ Ba:gala amia:no baiditi ama: kuba gabamo demogabuimina, na:magubuta:! Wadiyala ama:le kapiya baida:go Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be habamo na:pa:ga, kubala baidi netewago Godote ama: Koe Habamo na:da:na.* ⁴⁸ Ba:bolo tawakalubino ha:laha ape da:nalenaka ba:bi la:ga:te ba:pola:na, a:kaha:lahala:, ba:gala koete a:kaha:gale.”*

⁴⁹ Ba:bene Ya:suti eta tabo ba:ma ka:na kagoiya, “Tawakaluba:te solo baa:mo keba ka:na ka:miya:tenaka, Godote tawakalubi hiliyonomoeno emede komamo ebeno koe ba:ba ka:na kopemiya:telamema:ne.

§ 9.44 Mak 9:44 ba:gala Mak 9:46 komoeno tabo Makate bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

* 9:40 Ma:t 12:30; Luk 11:23 * 9:41 Ma:t 10:42 * 9:43 Ma:t 5:30 * 9:47 Ma:t 5:29

* 9:48 Ais 66:24

⁵⁰“Solo hidonomola, huiyatiya eta lumagino solo golate dalatidimini, ama:le gala soloma: a:kamida:mena:ta. Ba:bema: Godokono solote la:eno kapiyuimi ipuwalo nitanamene, iyo, wadiyala etate eta malemaletelo ba:ba ka:na nemedeniya:la:.”^h *

Kamena Ibuki Komo

Ma:t 19:1-12; Luk 16:18

10 ¹Ba:bene Ya:suti Ga:lili hopo miya:pate Yudiya hopodo petote Yodane Tuli hapuamo dito nuluhukuya. Ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate ebetamo gala da:kapelamiya:, ba:bene ebete ibi gala na:kiya:tulamiya: mabu ebeno ododi komo ba: ba:ma ka:nala.

²Ba:bene komo Pa:lisi kapiyuimipa:te pelamete, Ya:suku kuba gabamo kopemogabuimima: ebe na:palatediya:, “Dubuti ebeno kamena dibukimini, Godokono Tutumu Tabo ba:kadikamidalemene?”

³Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya:, “Mosesete la: bada tutumu tabo ka:goelamitiya:la?”

⁴Iba:te na:ga:luya:, “Dubuti ebeno kamena ibukima: Mosesete gabo atamo ba:ma ka:na hiduimiya:, dubuti ebeno ubi dihatemene, ebete kamena ibuki pepa ododiti ebetamo dito kikamema:ne.”*

⁵Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Mabu la:eno tepo ipuwa kodakodahibinomola, Mosesete kamena ibuki tabo Godokono Bukamo ba:bema: ihatiya:. ⁶Huiyatiya numa:la:, dopamo Godote ba:moe hopo dododiya:, ba:ba tetelo ebete dubu kamena bododiliya:. * ⁷Ba:moe mabuma: dubuti ebeno nabiwi ba:gala menoko miya:palette ebeno kamenago kapiya bahilo kemedema:na:, * ⁸ba:bene ibi netewapa:te kapiyama: eda:te gala hiya:ma: a:keda:mena:, iyo, ba:ba tetelo ibi ba: kapiyanomola. ⁹Numa:la:, Godote ibi netewapi kapiyama: a:midiliya:, ba:bema: lumagiti ibi hiya:ma: midili wadiyaha:.”

¹⁰Galane genama gulu Ya:suku ta:matapa:te ba:be taboeno ipuwama: ebe da:nalatediya:, ¹¹ebete iba:tamo ba:ma ka:na goiya:, “Kebe lumagiti ebeno kamena ibukiti eta kamena da:lawemene, ebete Godokono holoholo hapulu ba:be kamena pilolo kolawema:ne, * ¹²ba:gala kebe kamenate ebeno dubu ibukiti eta dubu da:lawemene, ebete ba:be dubu atumu pilolo kolawema:ne.”

^h **9.50** Buka ka:lamiholedawa, Ya:suti da:goiya: ba:be go taboeno ipuwa ba:ma ka:nala, solo ba: hibima: mididawoeno emede komola.

* **9.50** Ma:t 5:13; Luk 14:34 * **10.4** Tutumu 24:1-4; Ma:t 5:31 * **10.6** Tup Mabu 1:27; 5:2

* **10.7-8** Tup Mabu 2:24; Epe 5:31-33 * **10.11** Ma:t 5:32

Ya:suti Guguda:tamo Kokoto Demowatilamiya:*Ma:t 19:13-15; Luk 18:15-17*

¹³ Ba:bene komo tawakaluba:te ibino gugudi Ya:sutamo na:magataliya:, ebete iba:tamo kokoto ba emowatilame Godoko kogoemema: ebete ibi hidamo kowalubilinama:. Huiyatiya ebe ta:matapa:te ba:bi tawakalubi ba kiyahalame ibi da:duhilamiya:, ¹⁴ Ya:suti ibino ododi komo umiti iba:tamo maubalo na:goiya:, “Gugudi natamo pelame wadiyala. Akaduhilama:la:, mabu ba:mako tawakaluba:te Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be habamo kona:pa:la:hama:na:. ¹⁵ Na la:tamo hibi tabo begoemo, kebe lumagiti gudu deha:poto huiyamo aeno Ko Gawadalagi Godoko laweheno, ba:be lumagiti ebeno Kalakala Habamo a:kana:pa:gamene.”* ¹⁶ Ba:bene Ya:suti guguda:tamo kokoto ba emowatilame Godoko ba:bo goemiya:, ebete ibi hidamo kowalubilinama:.

Ilina Dogodogo Dubuti Ya:sutamo Da:piya:*Ma:t 19:16-30; Luk 18:18-30*

¹⁷ Ba:bene Ya:suti mahigate gabodo ba tuta, eta dubuti ebetamo nipuligate pupamo nemedete ebe na:goemiya:, “Hido Iya:tulamedawa, na bada komo ododiti wiboha: ka:ka: ebo na:ka:lawemo?”

¹⁸ Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Ama:le na hidodawama: badama: ka:ka:nama:wa? Eta hidodawa puliyala, Godoko kapiyate hidodawala. ¹⁹ Ama: Godokono Tutumu Tabo iya:tawala. Lumagi akanakapuma:la:, eta lumagino kamena pilolo akalawa:la:, ilina pilolo akuwata:la:, eta lumagino komoma: ha:da tabo akolamaga:la:, lumagino ilina ha:da gabodo akuwata:la:, ba:gala amia:no nabiwi menoko ibino tabamo na:papamiwatanakuya:.”*

²⁰ Huiyatiya ebete Ya:sutamo na:goiya:, “Iya:tulamedawa, na deha:poto tetene tupuimiti ba:moi hiliyonomo tutumu kodakodalo uwatete eta kapiya kadikanaliya:ha:.”

²¹ Ba:bene Ya:suti ebe uminate malemaletelo ebe na:goemiya:, “Kapiya komote ama:godolo kamodobonaha:. Wadiyala ama: tote, komopa:te amia:no ilina hiliyonomo mana:mo uwatehomete, ama:le ba:bi mani awaepa:tamo dito na:nikalamehola:. Ba:ba tetelo ama: gala kapete na na:ta:maheniya:, ba:bene amia:no ilina hiliyonomate Godokono Hunu Habalo konepola:nama:na:.” ²² Ebete ba:be taboma: dopo menemenenomoma: eda:te tepo menemena:go dito tuya:, mabu ebe ilina dogodogodawanomola.

²³ Ba:bema: Ya:suti ebe ta:matapi ulameholelo na:goelamiya:, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ilina hiliyonomagopa:te ba:be habamo na:pa:la:hama: kodakodanomola!”

* 10:15 Mat 18:3 * 10:19 Ikuli 20:12-17; Tutumu 5:16-20

²⁴ Ba:ba tetelo ebe ta:matapa:te ebeno taboma: na:hanohanohutiya:, ba:bene Ya:suti iba:tamo gala na:kagoiya:, “Naeno ekaka:la:, Godote Ko Gawadalagima: deda:na, tawakaluba:te ba:be habamo na:pa:la:hama: kodakodanomola! ²⁵ Numa:la:, ka:molo-goeteⁱ kaliko akohomehoeno ola gugudu nilupiga kodakodama: eda:na, gabohenola. Ba: atumu ilina hiliyonomagodawate Godokono Ko Gawadalagi habamo na:pa:ga kodakodanomola, gabote hibinomolo a:kitanamene.”

²⁶ Ba:bene iba:te konomamo la:wa:hate ibi ha:kiya ibi ipuwalo na:ga:lutiya:, “Ya:suti da:goe ba:be tabote hibima: deda:na, puya:te modobola:ka: Godote ibino ka:ka: mula:lelamema:?”

²⁷ Ya:suti ibi ulamenate na:goiya:, “Tawakaluba:te ha:kiya ibino ka:ka: mula:le modoboha:, huiyatiya Godoko kapiyate modobola mabu ebegodolo helo bitana hiliyonomo komokomo ododilima:.”

²⁸ Ba:bene Pitate Ya:sutamo na:goiya:, “Ama: numa:, a ilina hiliyonomo miya:palette ama: na:ta:mahenata.”

²⁹ Ya:suti iba:tamo gala na:kagoiya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, kebe lumagiti ebeno genama, o ebeno nani nanikokubi ekaki, o ebeno menokobi nabi gugudi ba:gala ebeno hopo, ebete na mabuma: ba:gala Godokono Hido Tabo olamagima: ba:bi komo da:miya:palemene, ³⁰ ebete ba:ma tetelo hiliyonomo genama, nani, nanikokubi, ekaki, menokobi, gugudi, ba:gala hopo konomo gala kakuwatema:ne. Ba:gala atu tetelo tawakaluba:te temeteme komo ebetamo kikamehoma:na:, huiyatiya galane nale ebetamo wiboha: ka:ka: kikamema:nemo. ³¹ Iyo, ba: hibila, ka:lo dopopi hiliyonomo da:pola:na, iba:te galane galapima: keda:hama:na:, ba:gala ka:lo galapi da:pola:na, iba:te galane dopopima: keda:hama:na:.”*

Ya:suti Ebeno Hoe Komoma: Gala Da:kagoiya:

Ma:t 20:17-19; Luk 18:31-34

³² Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:go Yelusalema ko habamo ba tolamita, ebete ibi dopalamete tutiya:. Ba:ba tetelo ebe ta:matapa:te ukui bilibilinomoma: eda:hutiya:, ba:gala kebe tawakaluba:te ibino gala hapuni da:pelamitiya: iba:te atumu na:katoletolehutiya:. Ba:bene Ya:suti ebeno 12 ta:matapi uwatete, ebetamo da:pikulimina: ba:bi temeteme komoma: ibi ba iya:tulame na:goiya:, * ³³ “La: nulia:la:, a Yelusalemamo tolamitama:. Ba:bolo Godote Tawakalubino Naniwi tawakaluba:tamo

ⁱ 10.25 Ya:suku tetelo Yu tawakalubino komo ba:ma ka:nala, iba:te kokonomo gelebadihole ka:molo-goegoa:mo ibino oko bowatihonakuya:. Iyo, komo hiya:hiya: tetelo ka:molo-goegoa:te ibino ilina bewatanakuya: muhulu hopamo, ba:gala komo tetelo iba:te bogema: watenama:.

* 10:31 Ma:t 20:16; Luk 13:30 * 10:32-34 Mak 8:31; 9:31

kikalamema:ne, ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, iba:te ebe anakapumima: ga:late Yuha:pa:tamo ba:bo kikalamema:na. ³⁴Ba:bene ba:ba:te ebe iya:da:tete, ebetamo kowe mehoholete, giya:pa:pa:mo ebe a:na:miga:titi kanakapumima:na, huiyatiya ebete netewa-kapiya hegelalo hoene gala kakamahigama:ne.”

Ya:imesiko Ba:gala Yoneko Iba:te Kuba Ukuia:mo Ya:suku Eta Komoma:

Da:ga:lamiya:

Ma:t 20:22-28

³⁵Ba:bene Sebedikono gugudi Ya:imesiko ba:gala Yoneko iba:te pete Ya:sutamo na:pega:luya, “Iya:tulamedawa, a ubila ale ama: bada komoma: da:ga:lamemena:, nikaa:miya:.”

³⁶Ya:suti ibi na:goelamiya, “La: bada komo ubila:ka: nale la:tamo ikalamema:?”

³⁷Iba:te tabo ba huiya na:ga:luya, “Ama:le Ko Gawadalagima: deda:mena:, a ubila ama:le da:goemena: etate amia:no tu hapulu ba:gala etate pele hapulu amia:no konomo alo ipuwalo kolumutitama:.”

³⁸Huiyatiya Ya:suti iba:tamo na:goiya, “La:le na hido ukuia:mo kaga:lanamitaha: La: modobola:ka: nale da:nimo ba:be temeteme kalila:mo niho? La: modobola:ka: Godote na hoe komamo dadunatenemene ba:be komamo la: wadulatele?”*

³⁹Iba:te na:ga:luya, “A modobola.”

Ya:suti iba:tamo na:goiya, “Ba:moe komo ba: hibila, nale da:nimo galane tetelo la: ba: atumu ba:be kalila:mo nihote temeteme bulihonakomata, ba:gala Godote na dadunatenemene ba:be hoe komamo la: kowadulatelema:na:ta. * ⁴⁰Huiyatiya naeno tu hapuamo ba:gala pele hapuamo ahidi komoma: nale a:kagaa:mo. Godote puya:tamo da:hiduila:miya: ba:binomate ba:bolo kopola:nama:na:, iyo, ba:moe komoma: ebete ha:kiya kogoema:ne.”

⁴¹Ba:bene komo ta:ni Ya:suku ta:matapa:te ba:be komo uliti, Ya:imesiko ba:gala Yoneko iba:tamo na:maubahalitiya:, ⁴²huiyatiya Ya:suti ibi hiliyonomo ebetamo ka:lamiti ibi na:goelamiya:, “La: iya:tawahala, Godoko hibima: midiha:pino koko dubate ibi ha:kiya ibi ba wadiya:paa:latele komo tawakalubi heloamo kiyahalamenaka, iba:te ibino ubi komamo kopapamila:halenama:. * ⁴³Huiyatiya la: ba:bakopima: a:keda:hamata. Kebe lumagiti la:eno koma: eda: ubi dihatemene, ebete la:eno huiyaha: okodawama: neda:mene, * ⁴⁴ba:gala kebe lumagiti dopoma: eda: ubi dihatemene, ebete la: hiliyonomoeno du genamoeno

* **10:38** Mak 14:36; Luk 12:50 * **10:39** Oel 12:2; Haw 1:9 * **10:42** Luk 22:25-26

* **10:43** Ma:t 23:11; Mak 9:35

okodawama: neda:mene, iyo, ebe ha:kiya ebe hoponomamo ihatenomo nihata:mene. ⁴⁵Numa:la, Tawakalubino Naniwiti da:piya:, ebe ubihinola ba:moe hopo tawakaluba:te ebetamo huiyaha: okopima: eda:ha, huiyatiya ebete na:piya: tawakaluba:tamo huiyaha: okodawama: kopeda:ma:, ba:gala ebeno ka:ka: gobogobamo ihatete ebeno hoe huiyate komo hiliyonomo tawakalubi Saitanakono du genamane dito kuluhukulatelema:.”

Ya:suti Batimiyasikono Baidi Da:hiduilamiya:

Ma:t 20:29-34; Luk 18:35-43

⁴⁶Ba:ba tetelo Ya:suti ebe ta:matapa:go Yeliko ko habamo pelamete, ba:bene iba:te komo tawakalubi hiliyonomago kapimilo ba:be habane ikuliti ba tolame, Timiyasikono gudu Batimiyasiko baidi tamiho dubula, ebete gabo tamelo ba luta komo tawakalubi manima: ba:bo toelameholitiya:. ⁴⁷Ba:bene ebete Nasaletenapi Ya:sukunu pe komo uliti ibulunomamo na:goiya:, “Ya:su, Da:ibidikono Hogo! Ama: na na:malemalenatena:!”

⁴⁸Ba:ba tetelo komo hiliyonomo tawakaluba:te ebe kiyahamelo na:duhimiya: ebete tatabalo kolutama:, huiyatiya ebete gala ibulunomamo na:kagoiya:, “Da:ibidikono Hogo! Ama: na na:malemalenatena:!”

⁴⁹Ba:bene Ya:suti ba:bamo utiti na:goiya:, “La: ebe mamo na:ka:ma:la:.”

Ba:bene iba:te ba:be baidi tamiho dubu ba ka:mi ebetamo na:ga:luya:, “Na:kalakala, ebete ama: beka:mitata! Na:mahiga!”

⁵⁰Ba:ba tetelo ebete ebeno atuino kaliko tama:mo a:da:nate, tiyonomo mahigate Ya:sutamo ba:bo piya:. ⁵¹Ba:bene Ya:suti ebe nalatediya:, “Ama: bada ubi kihatiuta nale ama:tamo kododima:?”

Baidi tamiho dubuti na:goiya:, “Iya:tulamedawa, na ubila ilina hidamo kulamema:.”

⁵²Ya:suti ebe na:goemiya:, “Ama: na:toa. Amia:no hibima: midi komote ama: a:hiduima:ta,” ba:bema: hibila, ba:ba tetenomolo ebeno baiditi da:hidohidohuya:, ebete ba:be gabodo Ya:suku ba:bo ta:matuya:.”

Ya:suti Yelusalema Ko Habamo Da:na:pa:guya:

Ma:t 21:1-11; Luk 19:28-40; Yon 12:12-19

11 ¹Ba:bene iba:te Yelusalema ko haba tama:mo ba pelame, Betapa:gi haba ba:gala Betani haba tamedo tolamete Olibi Kehakeha Hunu Hakamo ba:bo nikuliya:. Ba:ba tetelo Ya:suti ebe ta:matapi netewa dopamo ba oelame ²ibi na:goelamiya:, “La: ba:be tatali habamo tote, ba:be habamo ba nuluhuku donoki-goe deha:poto hala:mo ma:home konuma:digama:nemata, lumagiti dopamo ebe hunamo kemediya:ha:. Wadiyala la:le hale pahamiti na:magahiya:la:. ³Eate la:tamo da:goemene, ‘La: ba:moe komo badama:

* 10:52 Mak 5:34

kododiutama?’ la: huiyatiya ba:ma ka:na na:ga:luya:la:, ‘Kodawate donoki-goe ubila, ebete gala tiyonomo kakapoemema:ne.”

⁴Ba:bene iba:te tote, gabolo donoki-goe deha:poto gigiho tamelo ma:home numiti hale ba:bo nepahamiya:. ⁵Ba:bema: puya:te ba:bolo da:pola:nuya: iba:te ibi nalateda:liya:, “La: hale bada mabuma: ka:pahamiutama?”

⁶Ba:bene Ya:suti ibi netewapa:tamo dopamo kebe tabo ka:goiya:, iba:te ba:be atu tabo ibi da:kiyalamiya: ba:bi tawakaluba:te ibi dito miya:paliya:. ⁷Ba:bene iba:te ba:be donoki-goe deha:poto Ya:sutamo magahete, ibino watuino kaliko donoki-goe hunamo miya:temete, Ya:suti ba:bi kaliko hunamo ba:bo emediya:. ⁸Ba:ba tetelo komo hiliyonomo tawakaluba:te ibino ga:ga:ga: kaliko pipikulamete gabamo apohohago tolamiya:, ba:gala komopa:te gabo tametamene ele iya:hiliti gabamo atumu kamiya:tehlenatuya:. ⁹Ba:bene puya:te da:dopuya: ba:gala Ya:sukunu gala hapuni da:pelamitiya:, ibi hiliyonomate ibulunomamo na:ga:lutiya:, “Godoko nadipata:la:!

Godo, amia:no mahilago da:pita,
wadiyala ama: ba:be lumagi na:koimiya:!”

¹⁰Iyo, aeno iniwa nabiwi Da:ibidikono hogote Ko Gawadalagima: deda:na, wadiyala ama:le ebe na:koimiya:!

O tawakaluba:la:, la: Godoko milimiholo hunamo nadipata:la:!”

¹¹Ba:ba tetelo Ya:suti Yelusalema ko habamo na:pa:gate, Godoko Adikumino Hiya: Genamamo nodolote ilina hiliyonomo ulamehola:go ba:bo petuya:, ba:bene da:gapogapohoniya: ebete Betani habamo gala na:katoniya: ebeno ¹²ta:matapa:go.

Ya:suti Gao Noloha: Anahu Keha^j Dumiya:

Ma:t 21:18-19

¹²Eta hegellalo iba:te Betanini gala da:kapelamitiya:, gabo tetelo Ya:suku baa: kape komo ba piya:tawa, ¹³ebete anahu keha pahagoeno muhulamo pumiti, gao oholema: ba:bamo dito tuya:. Huiyatiya ebete ba:bamo da:nuluhukuya: pahanomuya nulamiya:, mabu ba:be tete anahu gao kehoeno noloho tetea:, ^{*}¹⁴ba:bema: ebete ba:be anahu kehatamo na:goiya:, “Emedena emedena tetelo tawakaluba:te ama:godone gao a:kanahanakamena:!”

Ba:be tabo ebe ta:matapa:te uliya:.

Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genama Da:hiduimiya:

Ma:t 21:12-17; Luk 19:45-48; Yon 2:13-22

¹⁵Ba:bene iba:te Yelusalemamo nikuliti Godoko Adikumino Hiya: Genamamo tolamete, ba:be genamalo Ya:suti ilina kolowamipi nulamete

^j 11.11 Tawakaluba:te anahu kehoeno mahilo Gogodala tabamo salibisama: ka:minaka.

^{*} 11:9 Ohale 118:25-26 ^{*} 11:13 Luk 13:6

gobogobamo helonomamo neta:malateliya; ba:gala ebete mani oweheta:midahalepino patapata gimai kolowamipino ahidi patapatago ba:bo nohoba:midahalelamiya;. ¹⁶Ba:gala Yelusalemanapa:te ibino ilina hapuhapuni da:wadahenakui, iba:te ba:bi ilinago Godokono Genamoen kala ipuwado palehawaminanakui hapudu da:nikulinakui, Ya:suti ibi ba:be mabuma: duhilamiya;. ¹⁷Ba:ba tetelo ebete tawakalubi ba iya:tulame na:goiya; “Ba: hibila, Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na bitana, ‘Naeno Genama hiliyonomo hiya:hiya: hopo tawakaluba:te Godoko Adikumi Genamama: koga:lama:na; la:le huiyatiya pilo tawakalubino genamama: a:midimata!’”*

¹⁸Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, iba:te ba:be tabo uliti Ya:suku anakapumima: gabo bohowaditiya; huiyatiya iba:te ebe na:tolemitiya: mabu hiliyonomo tawakaluba:te ebeno iya:tulame komoma: hanohanoholo na:kalakalahutiya:.*

¹⁹Ba:bene da:gapogapohoniya: Ya:suku ba:gala ebe ta:matapi ba:be ko habane gala na:kikuliniya:.

Ya:suku Ta:matapa:te Anahu Keha Kaloloma: Eda: Dumiya:

Ma:t 21:20-22

²⁰Eta hegela duiduiyanomolo iba:te ko habamo gala ba kapelamita, anahu kehate hahane tupuimiti apa:mo puluhuku kaloloma: eda: ba:bo pumiya;. ²¹Ba:bene Ya:suti dopamo bada komo kododiya; Pitate ba:be komo emalagidolote Ya:sutamo na:goiya; “Iya:tulamedawa, numa:! Ama:le da:kiyahami ba:be anahu kehate kaloloma: edi!”

²²Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya; “La: Godoko hibima: na:mida:la;. ²³Na la:tamo hibi tabo begoemo, kebe lumagiti hibima: midilo ba:moe hakatamo ba:ma ka:na da:goemene, ‘Ama: kehaha: kolomamo na:toatepa!’ ba:bene ebete tepo ipuwalo ukui netewama: eda:heno, ba:be komote uluhukuma: hibima: da:midimini, ebete ba:be komo hibilo kumima:ne.* ²⁴Ba:bema: nale la: na:goelamemata, la: bada komoma: Godoko da:toemehoma, la: ba:be komo ya:lo lawema: ga:lalo hibima: na:mida:la; ba:bene la: ba:be komo hibilo kolawema:nemata.* ²⁵Ba:gala keba tetelo la:le mahila:hate Godotamo toetoe tabo dolamagimima, ba:bene eta lumagitamo mauba komote ditanamene, la: ba:be lumagino kuba egebolemete nadodoholemiya:la; ba:bene la:eno Hunu Haboen Nabiwiti la:eno kuba egebolelamete atumu kakadodoholelamema:na:ta.* ²⁶Huiyatiya la: tawakalubino kuba egebolelamete adodoholelameheno,

* 11:17 Ais 56:7; Yel 7:11 * 11:18 Mak 14:1 * 11:23 Ma:t 17:20 * 11:24 Ma:t 7:7

* 11:25 Ma:t 6:14-15

la:eno Hunu Haboenon Nabiwiti la:eno kuba egebolelamete
a:kadodoholelama:mena:ta.”^k

Yu Watowatopa:te Ya:sukunu Helo Mabuma: Ebe Dalatediya:

Ma:t 21:23-27; Luk 20:1-8

²⁷Ba:ba tetelo Ya:suku ba:gala ebe ta:matapi Yelusalema ko habamo
gala na:kapi-kuliya:. Ba:bene ebete Godoko Adikumino Hiya: Genamalo
ba nepata:, Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, Godokono
Tutumu iya:tulamepi, ba:gala komo koko dubu, iba:te ebetamo pelamete
²⁸ebe ba:ma ka:na palatediya:, “Ama: ba:moi komo pokono heloamo
kododiliona? Ba:gala ba:moe helo pote kikameti, ama:le ba:moi komo
kododilinama:?”

²⁹Huiyatiya Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Nale kapiya komoma: la:
kalateda:lema:nemata. La:le na huiya tabo hidamo da:ga:lanamema,
ba:bene nale ba:moi komo pokono heloamo kododilinamo, ba:be komo
nale la: ba:bo koki-yalamema:nemata. ³⁰Naeno alateda: tabo ma kumu
bitana la:tamo, Yonete tawakalubi beyamo da:wadulatenakui, ba:be
helo ebetamo pote kikami, Godotela:ka: o eta lumagitila:ka:?”

³¹Ba:bema: ibi ha:kiya ibi ipuwalo olowabeletihui lo na:ga:luya:, “Ale
da:ga:lama: Godote Yonetamo helo ikami, ebete kogoema:ne, ‘Mabu keka:
la:le ebeno tabo hibima: kamidiha:?’ ³²ba:gala a modoboha: ebe ba:ma
ka:na ga:lame, hopo lumagiti Yonetamo helo ikami.” Iba:te tawakalubino
mauba komoma: toletoleholo tabo ba:ba ka:na ga:luya:, mabu ibi
iya:tawahala tawakalubi hiliyonomate Yoneko Godokono hibi ukui
hawakalimidawama: ga:lana. ³³Ba:bema: iba:te ibino tepo ipuwoeno ukui
ugumu ililo Ya:sutamo na:ga:luya:, “Yonekono helo mabu a iya:tawaha:.”

Ba:ba tetelo Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Ba:bema: nale la: atumu
a:kakiyalama:mata nale ba:moi komo pokono heloamo dododilinamo.”

Tupina Gao Pali Lawamepino Iya:tulame Uwi

Ma:t 21:33-46; Luk 20:9-19

12 ¹Ba:bene Ya:suti eta uwi tabamo ibi ba:ma ka:na iya:tulamiya:,
“Dubuti pali ododiti tupina gao keha ba:bo amihui, ba:be gaoeno
mahilo ba: gala:ipi gaola. Ba:bene amiho komote da:wibui, ebete kala imiti,
gao ihi adilutihoeno nakola bobo aligiti, pali lawamepino hunu mimiya
ba:bo eti. Ba:ba tetelo ba:be dubuti ebeno pali komo lawamepi dubatamo
dito miya:pui, iba:te ba:bolo oko ba owatina ba:be pali hidamo umilo ebeno
gao kuwateholemenakoma:, ba:bene ebete muhulu hopamo ba: dito tui.”^{*}

^k 11.26 Mak 11:26 komoeno tabo Makate bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka
ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

^{*} 12:1 Ais 5:1-2

2“Ba:bene gao tapiho tete da:pi ebete pali lawamepa:tamo huiyaha: okodawa na:poemi, ebete iba:godone gaoeno mani ipuwane ebeno namutudawoeno komo kopelawema:, 3 huiyatiya iba:te ebe lawete kukamo anagalimihote ilinaheno dito noemiya:. 4 Ba:bene pali namutudawate eta huiyaha: okodawa gala da:kapoemi, huiyatiya iba:te ebe watolo ba anagalimiho ebe hilopo ikamete atumu dito koemiya:. 5 Ba:bene ebete gala eta huiyaha: okodawa da:kapoemi iba:te ebe anakapumiya:. Ba:bene komo huiyaha: okopi hiliyonomate da:pelami, iba:te ba: atumu komo alukuliti dito oelamiya:, huiyatiya iba:te komo anakapulamiya:.

6“Ba:bene namutudawagodolo eta kapiya nemedenami, ba:be gudu ebete konomamo emalagidolonami. Ba:bema: galanomone ebete ba:be gudu ba poeme ebeno ukuilo na:goi, ‘Hibila, iba:te naeno gudutamo kopapamila:hama:na:.’

7“Ba:bi pali lawamepi dubate huiyatiya ibi ipuwalo na:ga:luya, ‘Numa:la:, ba:moe guduti nabiwino ilina namutudawama: deda:mene, ba:be guduti ba: na:pe. Ba:bema: wadiyala ale ebe anakapumiti ebeno pali lawenomo kolawema:nema:,’ 8 ba:bene iba:te ebe lawete anakapumiti palino kala ipuwane ba: dito na:da:nuya:.”*

9 Ba:bema: Ya:suti ulihopa:tamo na:goiya:, “La:eno ukui keba ka:nala:ka:, pali namutudawate bada komo na:kododimini? Hibila, ebete pete pali lawamepi panakapulamete ebeno pali komopa:tamo kopikalamema:ne.

10 Iyo, la: dopamo Godokono Bukalo ba:moe tabo hibilo a:ka:lamiholia:mata, ‘Genama etepa:te tama:mo dihati,

ba:be hototote huiyatiya genamoeno helo mabuma: eda:na.

11 Ba:moe komo ba: Godote ododi,

ba:bema: aeno ukuilo na:hanohanohutama:!”*

12 Ba:bema: Yu watowatopi dubate Ya:suku lawe ubila mabu ibi iya:tawahala ebete ba:be uwi ibino komoma: olamagiya:, huiyatiya iba:te tawakalubi tolelamelo ebe miya:pate dito tolamiya:.

Loma Tawakalubino Konomo Gawadalagi Sisatamo¹ Ta:kese Mani

Ikameho Komo

Ma:t 22:15-22; Luk 20:20-26

13 Ba:bene Yu watowatopa:te komo Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Ko Gawadalagi Helodikono kapiyuimipi Ya:sutamo oelamiya:, iba:te ebe kuba gabamo ba

¹ 12.12 Sisako ba: Loma tawakalubino Konomo Gawadalagila, hopo konomolo ebe kapiyate helonomoma: eda:nami. Ebete ebeno alaholohopi hiya:hiya: hopamo oelameholenakui, ba:bene iba:te ba:bi hopolo ba nemedehona tawakaluba:godone ta:kese mani konomo ba:bo nuwatelamenakuya:, ba:bi mana:mo ibino Loma gabomanino hiya:hiya: oko kowatihonama:.

* 12:8 Yun 13:12 * 12:11 Ohale 118:22-23

nemogabuimi ebete kebako tabo goelo ebe ba:bo kolawema.* ¹⁴Iba:te ebetamo pelamete ha:da amiho gabodo na:pega:luya, “Iya:tulamedawa, a iya:tawahala ama: hibi lumagilata. Ama: komopino dito ga:la komamo a:kapapamiwatala:ta, ba:gala ama: tawakalubi hunu nikapa:mo kulamenaha; ba:ma ka:na eta lumagi miya:palo eta lumagi ebo a:kalawa:la:ta. Iyo, ama: tawakalubi Godokono gabo hidamo iya:tulamenata, ba:bema: a na:kiyaa:ma, Loma tawakalubino Konomo Gawadalagi Sisatamo ta:kese mani ikameho hidola:ka: o kubala:ka? A ebetamo ba:kikamehoma: o a:kikamehama:?”

¹⁵Huiyatiya Ya:suti ibino ma:lapila netewa komo iya:tawate iba:tamo na:goiya, “Mabu keka: la:le na ha:da amihonamema: dewagelitama? La: mani kapiya natamo nikanama:la, nale kumima:nemo.”

¹⁶Ba:bene iba:te kapiya mani ebetamo dikamiya, ebete ibi nalateda:liya, “Ba:moe mani hunulu da:pola:na, mahilo ba:gala holoholo pokonola:ka:?”

Iba:te na:ga:luya, “Konomo Gawadalagi Sisakonola.”

¹⁷Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya, “Sisakono ilina Sisatamo nikamehala, huiyatiya Godokono ilina Godotamo nikamehala.”

Ba:bema: iba:te ebeno taboma: koamo hanohanohutiya.*

Hoe Ipuwane Ka:ka:mo Mahila:hale Komo

Ma:t 22:23-33; Luk 20:27-40

¹⁸Hoe ipuwane mahila:haleha:ma: da:ga:lane, ba:bi tawakalubi ba: Sa:diyusi kapiyuimipila.^m Komo iba:te Ya:sutamo pelamete tabo ba:ma ka:na pega:luya,* ¹⁹“Iya:tulamedawa, Godokono Bukamo Mosesete tabo ba:ma ka:na miya:tiya, ‘Dubuti hoete kamena gugudihino da:miya:pamene, ebeno ekawiti ba:be hamole lawete ebeno naniwi mabuma: gugudi nododilima:mene.’” ²⁰Kapiya dubuino sa:ba:ni kuhia:te nemedenama. Ibi ipuwalo dopo guduti kamena lawete gugudi ulamehenoi hoiya, ²¹ba:bene ebeno ekawiti atu kamena kalawete gugudi ulamehenoi dito kahoiya, ba:gala eta tetedawate ba: atumu kewageliya. ²²Ba:bene ba:bi sa:ba:ni badininipalate gugudihino ba:ba ka:na ha:lahuya, huiyatiya kamenate galane dito hoiya. ²³Ba:bema: iba:te hoe ipuwane ka:ka:mo da:mahila:halemena, ba:be Ko Hegelalo ba:be kamenate pokono kamenama: na:keda:mene, mabu ebe sa:ba:ni dubate a:lawa:tepahuya:?”

²⁴Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya, “Mabu la: Godokono Buka tabo ba:gala ebeno helo iya:tawaha, ba:be mabuma: la:eno ukuilo

^m **12.18** Ya:suku tetelo Sa:diyusi tawakalubi ba: Yu tawakalubino kapiyuimi etala, iba:te Pa:lisi kapiyuimipino hiya:hiya: tutumu hiliyonomamo kapapamila:halenakuiha. Ba:gala tawakaluba:te ha:lahate hoene gala kamahila:halete Godotamo da:nikulimina, ba:be komo Sa:diyusi kapiyuimipa:te hibima: kamidinakuiha, ba:bema: iba:te ba:be atu hibima: midiha: komamo tawakalubi biya:tulamenakuya.

* **12:13** Mak 3:6 * **12:17** Lom 13:7 * **12:18** Oel 23:8 * **12:19** Tutumu 25:5

tawakalubino ha:laha komoma: kubamo ga:lanakomata. ²⁵ Numa:la, tawakaluba:te hoe ipuwane ka:ka:mo da:mahila:halemena:, ba:ba tetelo iba:te gala kamenakamena a:kupuwatehola:mena: ba:gala dubu a:kupuwatehola:mena:, huiyatiya iba:te Godokono Hunu Haboenonopopimo bemedehonamena:. ²⁶ Ba:be mabuma: Godokono Bukate a biya:tua:mena ha:lahapa:te hoe ipuwane mahila:halema:. Iyo, Mosesete dihatiya: ba:be tabo la: hibilo a:ka:lamiholia:mata, ba:ma ka:na koete kehalo da:woitiya: huiyatiya kehate ka:mutigutiya:ha:, ba:ba tetelo Godote Mosesetamo na:goiya:, ‘Na ba: Godotela. A:ibalahamako, Aisa:keko, ba:gala Ya:ikoboko, iba:te emedena tetelo poko kadikumina, na ba: ba:betela.’* ²⁷ Ba:bema: la: Sa:diyusi kapiyuimipi, la:eno ukuilo na:kemalagidolonama ba:bi iniwalino ka:ka:te a:wibuya? Ao, kawibuya:ha:, mabu ha:lahapa:te Godoko a:kadikuma:la: huiyatiya puya:te da:ka:ka:halena ba:bi tawakalubinomate ebe badikumina. Ba:moe ba:be mabuma: la: Sa:diyusi kapiyuimipa:te tawakalubino ha:laha komoma: kubamo ga:lanakomata!”

Kebe Tutumu Tabote Konomoma: Keda:na

Ma:t 22:34-40; Luk 10:25-28

²⁸ Ba:bene eta Godokono Tutumu iya:tulamedawate pete, iba:te da:ga:lutiya: ba:be tabo ba:bo puliya:. Ya:suti Sa:diyusi kapiyuimipa:tamo tabo hidamo dolamagiya:, ba:be komo umiti ebete Ya:suku nalatediya:, “Kebe tutumu tabote konomoma: keda:na?”*

²⁹ Ya:suti na:goiya:, “Ba:moe ba: konomo tutumula, ‘Isalaela tawakaluba:la:, la: nulia:la! Godoko aeno Kodawala, ebe ba: kapiyanomola, eta puliyala.’ ³⁰ Ama: amia:no Kodawa Godoko malemalelo nemalagidolona, amia:no tepo ipuwanomamo ba:gala amia:no gobogoboeno heloamo, amia:no ukui konomamo ba:gala amia:no helo konomamo.’ ³¹ Ba:gala ba:moe ba: eta konomo tutumula. ‘Ama: ha:kiya ama: demalagidolona, wadiyala ama: ba:ba ka:na ama: tamelo demedena ba:be lumagi malemalelo nemalagidolona.’ Eta tutumu tabote ba:moi tutumu netewa a:kagogola:mene.”*

³² Godokono Tutumu iya:tulamedawate Ya:sutamo na:goiya:, “Iya:tulamedawa, hibila, ama: hidamo gaa:ta. Aeno Kodawa Godoko ba: kapiyanomola, eta puliyala, kemedenhaha:. ³³ Lumagiti ebeno tepo ipuwanomamo ba:gala ebeno gobogoboeno heloamo, ebeno ukui konomamo ba:gala ebeno helo konomamo ebete Godoko malemalelo nemalagidolonamene. Ba:gala ebe ha:kiya ebe demalagidolona, ebete ba: ba:ba ka:na ebe tamelo demedehona ba:bi tawakalubi malemalelo nemalagidolenamene. Ba: hibila, ba:moi netewa tutumate kokonomoma: eda:hana, huiyatiya Godotamo ikameho komate kokoma: keda:hanaha:,

* 12:26 Ikuli 3:2,6 * 12:28 Luk 10:25-28 * 12:29 Tutumu 6:4-5 * 12:31 Hawi 19:18

iyo, tawakaluba:te koelo wamote sipi-goegoe ba:gala komo malemale ilina Godotamo dikamehonaka, ebete ba:bi hiliyonomo komo koko komoha:ma: goena.”*

³⁴Ebete tabo hidamo da:goiya, Ya:suti uliti ebetamo na:goiya, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be habamo ama: a:pa:gama: ba: tatalila.”

Ba: hibila, ba:ba tetene tupuimiti tawakaluba:te Ya:suku eta komoma: alateda:ma: na:toletolehutiya:.

Godokono Oemedawa Kelisoko Potela:ka:

Ma:t 22:41-46; Luk 20:41-44

³⁵Ba:bene Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genamalo tawakalubi ba iya:tulamita na:goiya, “Godokono Tutumu iya:tulamepa:te na:ga:lanana Godokono Oemedawa Kelisoko ba: Da:ibidikono hogola, ebeno eyoni gugudi ipuwane komahigama:ne. Huiyatiya ba:moe komoeno ipuwa keba ka:nala:ka:? ³⁶Numa:la:, Da:ibiditi Godokono Gobogoboeno heloamo tabo ba:ma ka:na olamagiya:,

‘Kodawa Godote naeno Kodawa Kelisotamo na:goe,

‘Ama: naeno tu hapuamo na:pemeda:,

ba:bene ama:go alaholohopi

ama:le naeno heloamo ibi komikimoelema:na:ta.’ ”**

³⁷Ba:bene Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya, “La: ba:moe tabo ba emalagidolo na na:kiyanama:la:, Da:ibiditi ebeno hogo Kelisoko ebeno Kodawama: ka:milo ebete Godokono tu hapuamo emedema: goiya, ba:bema: ba:be komote keba ka:na na:kuluhukumini?”

Ba: hibila, ba:ba tetelo hiliyonomo tawakaluba:te Ya:sukunu tabo kalakalago ulihutiya:.

Ya:suti Godokono Tutumu Iya:tulamepino Awagaha Komoma: Da:goiya:

Ma:t 23:1-7,28; Luk 11:43; 20:45-47

³⁸Ba:bene Ya:suti tawakalubi ba iya:tulamita, ebete na:goiya, “La:le Godokono Tutumu iya:tulamepi hidamo nulama:la:. Iba:te ubila ga:ga:ga: kaliko pupuliti kolowami habalo ba wapata:lame, tawakaluba:te ibi ba:bo kawagaminalema:. ³⁹Iba:te ubila a Yunapino baidi ibubulamehole genama gulu koko dubuino habalo kogagahidima:, ba:gala ibi ubila poko ododi tetelo koko habalo ahiditi kopola:nama:. ⁴⁰Ba:gala iba:te hamolehamoleno ilina ha:da amihoho komodo ba uwate ba:bo wibuilamelelamenaka, ba:bene iba:te ba:be komo kubaha:ma: ga:lalo tolamete Godotamo baidi ba nibubulamehole ga:ga:ga: toetoe tabo ba:bo nega:lanaka, mabu ibi ubila tawakaluba:te ibino komo umilo ibi hidohidopima: koga:lama:. Ba:be mabuma:, hibila, iba:te kuba huiya konomo kolawema:na:!”

* 12:33 Tutumu 4:35; 1Sa:m 15:22; Hos 6:6 * 12:36 Ohale 110:1

Hamole Kamenate Godotamo Mani Dikamiya:*Luk 21:1-4*

⁴¹Ba:bene Godoko Adikumino Hiya: Genamalo tawakaluba:te mani ba miya:tita, Ya:suti ba:be haba tamelo emedete tawakalubino mani miya:te komo bulamitiya. Komo ilina dogodogopa:te mani kokonomo bimiya:titiya, ⁴²ba:bene eta ilinaha: hamole kamenate pete mani hegehege netewa, kapiya toea huiyala, ebete ba:bo pimiya:tiya. ⁴³Ya:suti ebe ta:matapi ebetamo ka:lamiti na:goiya, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, tawakaluba:te mani da:pemiya:ta, ba:moe ilinaha: hamole kamenate ibi hiliyonomo a:gogole,* ⁴⁴mabu ilina dogodogopa:te ibino komo ilina da:luhililamenaka ba:bi ilina bepemiya:ta, huiyatiya ba:moe hamole kamena ilinahenola. Ebete ebeno kuititi mani miya:tenomo a:pemiya:te, ba: ebeno baa: uwatehoeno manila.”

Godoko Adikumino Hiya: Genama Kubahimi Komo*Ma:t 24:1-2; Luk 21:5-6*

13 ¹Ba:bene Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genamane ba pihitiguta, ebeno ta:matapi ipuwalo etate na:goiya, “Iya:tulamedawa, ama: nulama. Ba:moi nakola genama hiya:hiya:nomola ba:gala hidohidonomola!” ²Ya:suti huiyatiya ebetamo na:goiya, “Ama: ba:moi koko genama bekulamiuta? Ba:moi genamoeno komoma: eta nakolate eta nakola hunulu a:kapola:namena, mabu alaholohopa:te nakola hiliyonomo mapitahalete hopamo iya:hekenomo kopiya:hekema:na.”*

Koko Temetema:te Pelamema: Ya:suti Da:goiya:*Ma:t 24:3-14; Luk 21:7-19*

³Ba:bene Ya:suti Olibi Kehakeha Hunu Hakalo ba luta, Godoko Adikumino Hiya: Genama hapuamo umilo lutiya. Ba:ba tetelo Pitako, Ya:imesiko, Yoneko, ba:gala A:nduluku, ibinomate ebetamo tolamete na:nega:luya, ⁴“Ama: a na:kiyaa:ma, Godokono Genama kubahimi komote keba tetelo na:kuluhukumini? A bada hanohano komote na:kiya:tua:memene, tete ba: na:pe ba:moi hiliyonomo komate kopikulihoma:?”

⁵Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya, “La: hidamo. Eta lumagiti la: ha:da damiholamemena, la: ebeno tabo akulia:la, ⁶mabu komo hiliyonomo dubate naeno mahilamo pelamete kopega:lama:na, ‘Na ba: Kelisote!’ ba:bene iba:te tawakalubi hiliyonomo ha:da ba:ma ka:na ba pamiholame hiya: gabamo ba:bo komagatalema:na. ⁷Ba:gala la:le hiya:hiya: hopo tawakalubino alaholoho komo ba:gala ibino alaholohoma: nopo tamote komo dulihome, ba:be mabuma: la: akatoletolehala. Ba:moi komate

* 12:43 2Kol 8:12 * 13:2 Luk 19:44

hibilo kopikulima:na; huiyatiya ba:be tete ebe kuititi tete:ha. ⁸Ba: hibila, komo hopo tawakaluba:te komo hopo tawakaluba:go kalaholohoma:na; iyo, eta hopote etatamo alaholo komo kododima:ne, ba:bene wima:la:te hiya:hiya: hopo hiliyonomamo kopelamema:na; ba:gala komo hababahalo tawakaluba:te baa:heno kemedehoma:na. Numa:la; ba:moe komo ba: kamenate gudu lawema: temeteme da:tupuimi ba:ba ka:nala.

⁹“Ba:bema: la: la:eno komo hidamo nulamenala; mabu kubapa:te la: heloamo uwatete tabo anagiya:mida habamo komagatalema:na:ta, ba:gala iba:te Yunapino baidi ibubulamehole genama gulu la: kukamo kalukulima:na:ta. Iba:te na mabuma: la:eno komo danagilamelelamemena; ba:ba tetelo la: hiya:hiya: koko gawadubuino holoholo hapulu utitatate naeno Hido Tabo iba:tamo ba:bo kolamagimima:nemata. ¹⁰Iyo, kuititi tete peheno, Godoko ubila dopamo la:le ebeno Hido Tabo hiliyonomo hiya:hiya: hopolo konolamagimima:. ¹¹Ba:bema: tawakaluba:te tabo anagiya:mida habamo la: da:magatalemena; ba:be tetete uluhukuhino la:eno ga:la komoma: aka-ukuibilibilihala; ba:ma ka:na, ‘Na bada tabo na:ka:goemo?’ Tete da:pemene Godote kebe tabo komokomamo la: dowlubilimina; wadiyala la:le ba:bi tabo kapiya nolamagimiya:la; mabu hibila, la: ha:kiya a:kolamagima:mata, Godokono Gobogobote la: ipuwado kolamagima:ne. ^{*}

¹²“Ba:ba tetelo naniwiti ekawi hoea:mo koemema:ne, ba:gala atu gabodo ekawiti naniwi kanakapumima:ne, iyo, dubuti ebeno gudu ba: atumu kakamitima:ne, ba:gala guguda:te maubahaletе ibino menokobi nabi hoea:mo koelamema:na. ¹³Ba:bene na mabuma: tawakalubi hiliyonomate la:tamo komaubahama:na; huiyatiya kebe lumagiti kodakodalo utiti kuitita:mo da:nuluhukumini, Godote ebeno ka:ka: komula:mema:ne.”^{*}

Talona Haba Kubahimidawoeno Komo

Ma:t 24:15-28; Luk 21:20-24

¹⁴Na Makate buka ka:lamiholedawatamo na:goemo, ama: ba:moe tabo Ya:suti da:goiya: hidamo niya:tawa.

Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya; “Godokono Genama kubahimidawate ba:be talona habalo la:nalo la:le ebe dumima, ba:ba tetelo wadiyala Yudiya hoponapa:te hunuhunu hakamo nalahutihamena: ^{*} ¹⁵Iyo, genama panalo da:lutamene, ba:be lumagiti genama guamo gala a:kana:pa:gamene ebeno ilina uwatema; ¹⁶ba:gala tumulu oko dawatitamene, ba:be lumagiti gala genamamo a:katoamene ebeno atuino kaliko lawema:.

^{*} **13:9** Ma:t 10:17-20 ^{*} **13:11** Luk 12:11-12 ^{*} **13:12** Ma:t 10:21

^{*} **13:13** Ma:t 10:22; Yon 15:21

17“Numa:la, lamitulamitu ba:gala nono dikalamena ba:bi kamenakamenatamo ba:be hegelate kubanomoma: keda:ma:ne! * 18Ba:bema: wadiyala la: Godoko na:toemehuya:la: ba:moi komate gibagiba tetelo akapikulihala, 19mabu ba:ba tetelo kokonomo temetema:te kopikulima:na:. Numa:la, Godote ba:moe hopo dododiya: ba:ba tetene tupuimiti ka:lo ba:ma teta:mo puluhuku, ba:bakobako temetema:te dopamo kapikuliya:ha, ba:gala galane tetelo ba:bakobako temetema:te gala a:kapelama:mena, kapiya tetenomolo kopikulima:na:. * 20Ba:moe komo ba: hibila, Kodawa Godote ba:be tete gopowahimihino eta lumagiti ba:moe hopolo a:kemedenamene, huiyatiya ebete pui ka:lamiti duwatiya: ba:bi tawakalubi malemaletelelo tete kogopowahimima:ne.

21“Ba:ba tetelo eta lumagiti la:tamo ba:ma ka:na da:goemene, ‘Numa:la, Godokono Oemedawa Kelisote ba:malo bemedena!’ o, ‘Numa:la, ebete ba:bolo bemedena!’ la: hibima: akamida:la, 22mabu ha:da Kelisoma: eda:hapi ba:gala naeno mahilamo ha:da tabo olamagimipi, iba:te ikulihote hiya:hiya: hanohano komo kododilima:na:. Iyo, ibi ubila ba:bi ododili komamo Godote da:ka:lamiholiya: ba:bi tawakalubi hiya: gabamo komagatalema:. * 23Ba:bema: la: hidamo nulia:la, ba:moi hiliyonomo komate pikulihino nale la: dopamo kiyalamemata.”

Tawakalubino Naniwino Pe Tete

Ma:t 24:29-31; Luk 21:25-28

24“Ba:be ko temeteme tetete da:wibomene, ba:ba tetelo hegelate kuduma:ne ba:gala manomete a:ka:la:minamene, * 25iyo, oloka:te alomone hopamo kopigudima:na, ba:gala alomoeno helohelo ilinate komidiwiholema:na:. 26Ba:bene ba:ba tetelo Tawakalubino Naniwiti alomo hununi ba pihitiga, iba:te ebe ba:bo kumima:na, ebete ebeno heloago ba:gala alo konomago kopema:ne. * 27Ba:bene ebete Hunu Haboenonopopi hiya:hiya: hopo hiliyonomamo kopoelamema:ne, Godote da:ka:lamiholiya: ba:bi tawakalubi ba:moe hopo hapuhapuni kopuwatema:.”*

Anahu Kehoen Komo

Ma:t 24:32-35; Luk 21:29-33

28“La: anahu kehoeno komone ba:moe eta komo hidamo niya:tawahala. Gedawoenonuhate pikuliti uliuli paha da:mogolamemena, ba:ba tetelo la: kiya:tawahama:nemata gogoeno tete ba:na:tatali, 29ba:bema: ba:moi temeteme

* 13:17 Luk 23:29 * 13:19 Da:n 12:1 Haw 7:14 * 13:22 Haw 13:13

* 13:24-25 Ais 13:10; Yow 2:10,31; 3:15; Haw 6:12-13 * 13:26 Haw 1:7

* 13:27 Ma:t 13:41; Mak 13:32

komate ikuliholo dulamema, la: kiya:tawahama:nemata Tawakalubino Naniwino pe tete tatalila, ebe ba: gigihodo a:pa:gama: pe. ³⁰Na la:tamo hibi tabo begoemo, ba:moi hiliyonomo komate dopamo kopikulihoma:na, galane ba:ma tete tawakaluba:te ba:bo koha:lahama:na, ³¹iyo, ba:moe hopo ba:gala alomo iba:te kowiboma:na, huiyatiya naeno tabote a:kawibamene, itana tetelo bitanamene.”

Tawakalubino Naniwino Pe Tete Tawakaluba:te Iya:tawaha:

Ma:t 24:36-44; Luk 17:26-30,34-36

³²“Numa:la, tawakaluba:te ba:be Ko Hegeloeno tete iya:tawaha, Hunu Haboeno nopopi ba:gala Godokono Gudu iba:te iya:tawaha, Nabiwi Godote ha:kiya iya:tawala. ³³Ba:bema: la: uliholo nemedeniya:la, mabu ba:be tetete da:pemene la: iya:tawaha. ³⁴Ba:moe komote ba:ma ka:na kitanama:ne, eta ko dubuti eta muhulu hopolo konemeda:tepama: ebeno genama huiyaha: okopa:tamo komiya:pama:ne iba:te hidamo kuminama: Ba:bene ebete iba:tamo oko hiya:hiya: ikalameholete, gigiho umidawa kogoemema:ne, ‘Ama: naeno pe teta:mo uliholo nemedeniya:.’ ³⁵Ba:bema: la: uliholo nemedeniya:la, mabu la: iya:tawaha: genama namutudawoeno pe tete, diyala, da: gapogapo tetelola: o du tetelola, da: owaloho hapuamola: o duiduiya tetelola. ³⁶Iyo, ebete tiyonomo da:pemene la: lahanalo da: pulametamena, ³⁷ba:bema: nale ba:moe tabo la: kapiyatamo kagoeha, hiliyonomo tawakaluba:tamo goemo, la: uliholo nemedeniya:la:!”

Yu Watowatopa:te Ya:suku Anakapumima: Da:ga:luya:

Ma:t 26:1-5; Luk 22:1-2; Yon 11:45-53

14 ¹Adaguila: Poko^a ba:gala Hunamo Mahigaha: Palawa Baa: Poko,^o ibino komo tupuimima: netewa hegelate ba nepola:na, ba:ba tetelo Godotamo

ⁿ **14.1** Ba:moe Adaguila: Pokoeno mabu ba: Moseseko tetelo tupuimiyaa. Ba:ba tetelo Isipiti Ko Gawadalagi Pa:lote Yu tawakalubi hiliyonomo uwatete ibi ebeno huiyaha: okopima: midiliya, ba:bema: ebete ubihinola ibi dito oelame ibino Kainane hopamo. Godote Pa:lokono wato kodakoda komo dumiya, ba:bema: eta dulu ebete ebeno hoe nopodawa Isipiti hopamo na:poemeniya: hiliyonomo Isipitinapino dopo gugudi kopanakapulamenama. Ba:bene ba:be dulu hoe nopodawate Yu tawakalubino gugudi adaguila:lenate, huiyatiya Isipitinapino gugudinomo banakapulameniya. Ba:be hanohano komodo Yu tawakalubi hiliyonomate Isipiti hopone ba:bo ikuliniya, ba:bema: ba:be komo emalagidoloma: iba:te hiliyonomo gogo ipuwalo Adaguila: Poko bododinakomena. ^o **14.1** Hunamo Mahigaha: Palawa Baa: Poko ba: Yu tawakalubino eta pokola. Adaguila: Poko da:wibomene, eta hegelalo ba:moe eta poko tupuimiti iba:te sa:ba:ni hegela tetelo bododinakomena. Ba:moe pokoeni ipuwa ba:ma ka:nala. Yu tawakaluba:te Isipiti hopone Godokono heloamo dikuliniya, ba:be dulu ibino palawa baa: ododilinate hidamo okalehonaheno iba:te gahugahulu ba:bo tolameniya. Mabu ba:bi baa:te hunamo mahila:halema: tetehenola, ba:bema: ba:be komo emalagidoloma: Yu tawakaluba:te ba:moe poko bododinakomena.

* **13:35** Luk 12:38

hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, iba:te Ya:suku anakapumima: tabo ba:bo ihatiya, ba:bene iba:te ebe diya lawema: gabo bohowaditiya. ²Iba:te na:ga:luya, “A Poko tetelo ebe a:kalawa:ma, mabu tawakaluba:te atamo maubahalelo ago alaholohodemena:.”

Betani Habanapi Kamenate Ya:sutamo Hido Nibo Ihi Da:haminamiya:

Ma:t 26:6-13; Yon 12:1-8

³Ba:bene Ya:suti Betani habalo eta dubu Saimonokono genamalo baa: benutiya, ba:be dubu dopamo kuitikuia:goenola. Ba:ba tetelo kapiya kamenate pete, hido nibo ihi nakola kalila:mo tabuimi adahete, ebete petokamidate Ya:sukunu watamo ba:bo pehaminamiya, ba:be ihi ilinoeno mahilo ba: nadala, ebeno huiya konomola.* ⁴Komo tawakalubi ba:bolo da:pola:nuya, iba:te maubahaletē ibi ha:kiya ibi ipuwalo tabo ba ga:la na:ga:luya, “Mabu keka: ebete ba:moe hido nibo ihi gigilepalama: da:midi? ⁵A ba:moe ihi kolowamima: na:nimiditale kapiya gogoeno oko huiya mani buwatena, ba:bene ba:bi mani awaepa:tamo dito bikalameholena:.” Ba:bema: iba:te ba:be kamena ba:bo kiyahamiya.

⁶Huiyatiya Ya:suti iba:tamo na:goiya, “La: ebe na:miya:pala! Badama: ka:kiyahamiutama? Ebete natamo hidonomo komo bododi. ⁷La: numa:la, awaepa:te tete ga:ga:nomolo la:go bemedehonamena, la:eno ubi tetelo iba:tamo malemale ilina ba:bo nikalamenakuya:la, huiyatiya na emedena tetelo la:go a:kemedenamō, tete tatalila nale la: komiya:palema:nemata.* ⁸Ba:bema: hibila, ba:moe kamenate natamo hido komo bododi, eta kuba kitanaha. Nale hoeha: tetelo ebete naeno ape bobamo ihatema: gabo bihidiimi, iyo, ba:be komo ba emalagidolo ebete naeno apa:mo hido nibo ihi ba:bema: hamina.* ⁹Na la:tamo hibi tabo begoemo, tawakaluba:te hiya:hiya: hiliyonomo hopamo Godokono Hido Tabo datanakomena, iba:te ba:moe kamenate dododi ba:be komo emalagidololo ba:nolamagiminakomena:.”

Yudasiti Ya:suku Lawema: Nopo Da:tamotiya:

Ma:t 26:14-16; Luk 22:3-6

¹⁰Ba:bene Ya:sukunu 12 ta:matapi ipuwalo Keliyotanapi Yudasiti Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopa:tamo tote, nopo ba:bo netamotiya: Ya:suku ibino kokotamo kihatema. ¹¹Ba:ba tetelo iba:te ba:be komo uliti kalakalahalo tabo ba:bo ihatiya: ebetamo mani kikamema, ba:bema: Yudasiti iba:godone tote gabo ba:bo nohowadiya: Ya:suku ibino kokotamo kihatema.

Ya:suti Ebe Ta:matapa:go Adaguila: Poko Da:naniya:

Ma:t 26:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Yon 13:21-30

¹²Yunapino ododi komo ba: ba:ma ka:nala, iba:te hiliyonomo gogolo Hunamo Mahigaha: Palawa Baa: Poko naha da:tupuiminakui, ba:be dopo

* 14:3 Luk 7:37-38 * 14:7 Tutumu 15:11 * 14:8 Yon 19:40

hegelalo Adaguila: Pokoma: iba:te sipi-goegoe hegehege balukulinakuya. Ba:be komo ba emalagidolo Ya:suku ta:matapa:te ebetamo na:ga:luya, “A tolamete Adaguila: Pokoen naha ilina kebolo na:ka:nihiduilamema, ale ama:go kapimilo konahama:?”*

¹³ Ba:bene ebete ebe ta:matapi netewa ba oelame iba:tamo na:goiya, “La: ko habamo na:toala, ba:bene beya dagahita ba:be dubuti la:go da:palugamene, la:le ebe ba:bo na:ta:matuya:la. ¹⁴ Ebete kebe genamamo da:nodolomene, la: ba:be genama namutudawatamo ba:ma ka:na na:nega:luya:la, ‘Iya:tulamedawate goe, genama keka: nale naeno ta:matapa:go Adaguila: Poko baa: kopenama:?’ ¹⁵ Ba:ba tetelo ebete genama guamo la: komagatalema:na:ta, hunu genamalo haba ko bitana, ya:lo a:hiduima:ka. La: ba:bolo aeno naha ilina na:nihiduilamiya:la.”

¹⁶ Ba:bene Ya:suku ta:matapi netewapa:te ko habamo nuluhukuti, Ya:suti kebe komoma: ka:kiyalamiya, iba:te ba:bi komo nulamete Adaguila: Poko ilina ba:bo nihiduilamiya.

¹⁷ Ba:bema: da:duniya: Ya:suti ebeno ¹² ta:matapa:go ba:be genamamo na:pelameniya. ¹⁸ Iba:te ahidinate baa: ba nahana, Ya:suti na:goeniya, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, la: ipuwalo etate na anakapunamepi kowalubilima:ne na lawenema:.”*

¹⁹ Ba:ba tetelo iba:te tepo menemenema: ba eda:hana, Ya:sutamo etate goenakui, etate goenakui, “Nalela:ka:?”

²⁰ Ya:suti iba:tamo na:goeniya, “La: ¹² ta:matapi ipuwalo baa: kalila:mo nago kokoto dadutimini, ba:be ba:be lumagila. ²¹ Ba: hibila, Tawakalubino Naniwiti hoea:mo ba: na:to, Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na bitana, huiyatiya kebe lumagiti ebe anakapumipa:tamo dikalamemene, ba:be lumagiti kuba huiya konomo kolawema:ne. Ba:moe ba:be mabuma: ba:be dubu ebeno menokote ebe alahimiha:ma: eda: ba: wadiyala!”

Ya:suku Emalagidolo Baa: Naha Komoeno Tupuimi Mabu

Mat 26:26-30; Luk 22:14-20; 1Kol 11:23-25

²² Ba:bene iba:te baa: ba nahana, Ya:suti baa: lawenate Godotamo kalakala tabo goenate ba:bo wakamihoniya, ba:bema: ebete iba:tamo ba ikalamena na:goeniya, “La: nuwata:la, ba:moe ba: naeno apela.”

²³ Ba:bene ebete kalili kalawenate Godotamo kalakala tabo goenate iba:tamo ba ikalamena, ibi hiliyonomate ba:bo nihoniya. ²⁴ Ya:suti iba:tamo na:goeniya, “Godote tawakaluba:go komiloma: nopo da:tamotiya, ba:moe naeno hawiti ba:be nopo bekodakoduimina, iyo, ba:moe hawiti komo hiliyonomo tawakalubi owalubilima: koka:ka:la:ma:ne. * ²⁵ Na la:tamo hibi tabo begoemo, na ba:ma tetelo

* **14:12** Ikuli 12:6 * **14:18** Ohale 41:9

* **14:24** Ikuli 24:8; Sek 9:11; Yel 31:31-34; 1Kol 10:16; Yun 9:20

ba:moe gao beya gala a:kana:mo, huiyatiya Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be habalo na uli gao beya galane tetelo ba:bo koninima:nemo.”

²⁶ Ba:bene iba:te Godoko adikumino ohale kapiya alapihonate, Olibi Kehakeha Hunu Hakamo kotolamenama: genamane ba: dito ikuliniya:.

**Ya:suti Pitako Da:kiyameniya:, Ama:le Na Iya:tawaha:ma:
Kogoema:na:ta**

Ma:t 26:31-35; Luk 22:31-34; Yon 13:36-38

²⁷ Ba:ba tetelo Ya:suti iba:tamo na:goeniya:, “La: hiliyonomate na komiya:panema:nemata, mabu Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na bitana, ‘Godote sipi-goegoe ulamedawa danakapumimini, ba:ba tetelo sipi-goegoa:te hiya:hiya: kalahutihoma:na:’ ²⁸ Huiyatiya Godote na hoene gala da:kadipanatenemene, na Ga:lili hopamo dopamo kotoma:nemo. La:le na ba:bolo kopunamema:nemata.”*

²⁹ Ba:bene Pitate Ya:sutamo na:goeniya:, “Ibi hiliyonomate hoe tolemelo dalahutihomena:, huiyatiya nale ama: a:kamiya:pamata!”

³⁰ Ya:suti ebeno tabo ba huiyana na:goeniya:, “Na ama:tamo hibi tabo begoemo, ka:lo dulu kakabate netewa teta:mo goehoheno, ama: netewa-kapiya teta:mo na iya:tawaha:ma: kogoema:na:ta.”

³¹ Huiyatiya Pitate ibulunomolo gala na:kagoeniya:, “Na ama:go da:nehoemo, nale ama: iya:tawaha:ma: a:kagaa:mo!” Ba:ba tetelo ibi hiliyonomate ba: atu tabo bekaga:laniya:.”

Ya:suti Getasemanilo Godotamo Da:toetoeniya:

Ma:t 26:36-46; Luk 22:39-46

³² Ba:bene Ya:suku ba:gala ebe ta:matapi iba:te ko habane ikulinate eta tatali hopamo tolameniya:, ba:be hopeno mahilo Getasemanila. Ya:suti ba:bolo iba:tamo na:negoeniya:, “La: ba:malo na:pola:nala:. Na ba:moe tatalia:mo tomo Godotamo toetoe tabo konolamagima:.”* ³³ Ba:ba tetelo ebete Pitako, Ya:imesiko, ba:gala Yoneko ibi toetoe baha:mo da:magataleniya:, ba:bene tepo menemene komo ba:gala ukui temeteme komo ebetamo konomamo ba:bo pelameniya:. ³⁴ Ba:bema: Ya:suti iba:tamo na:goeniya:, “Na tepo temeteme konomamo iya:tawanamo, ba:mako tepo temeteme na anakapuname huiyala. La:le na mabuma: ba:malo uliholo na:pola:nala:.”**

³⁵ Ba:bene ebete nanekela:mo tonate ebeno ape hakamo nihatenate Godotamo ba:bo netoetoeniya:, gabote da:modobomene ba:ba teteno temetemete ebe komiya:pama:. ³⁶ Ebete na:goeniya:, “Iya:, Nabiwi! Hiliyonomo komokomo ododilima: ama:godolo helo bitana, ba:bema:

* 14:28 Ma:t 28:16; Mak 16:7 * 14:31 Yon 11:16 * 14:32 Yon 18:1 * 14:34 Yon 12:27

ama: ba:moe temeteme kalili nagodone na:lawaa. Huiyatiya naeno ubiha;
ama: ha:kiya amia:no ubila nododa:.”*

³⁷Ba:bene ebete ta:matapa:tamo da:peniya: lahanalo pulamenate
Pitamoto na:pegoeniya:, “Saimono, la: badama: ka:lahonama? Mabu keka:
la:le na mabuma: tete nanekelero uliho modoboha:ma: deda:hanama.”

³⁸Ba:ba tetelo Ya:suti ibi na:goelameniya:, “Godotamo uliholo
na:toetoehonala:, mabu la:le Saitanakono kuba gabamo emogabuimi
komamo gudidimata. La:eno tepo ipuwalo hido komo ododima: ubila,
huiyatiya la:godolo ododi helo puliyala.”

³⁹Ba:bene Ya:suti gala katonate, ebete dopamo Godotamo toetoe tabo
keba ka:na ka:nolamaginiya:, ebete ba: atumu kanolamaginiya:, ⁴⁰ba:bene
ebete ebe ta:matapa:tamo gala da:kapeniya: lahanalo kapulameniya:.
Ba:ba tetelo ibino baiditi menemenenomoma: eda:halameniya:, ba:be
mabuma: iba:te hilopago ebetamo ga:la tabo nipo ohowadiniya:.

⁴¹Ba:bene ebete gala katonate netewa-kapiya tetelo Godotamo
netoetoeate da:kapeniya: iba:tamo na:pegoeniya:, “La: hawela
amiholo gala badama: ka:kalahonama? Ba:ba:la, tete ba: a:pe,
kubapa:te Tawakalubino Naniwi ibino kokotamo ba: na:lawaa. ⁴²Iyo, la:
na:pakaminala:, a ba: na:tolamema:. Numa:la:, na anakapunamepino
kokotamo ihatenedawate ba: na:pe!”

Yu Watowatopa:te Ya:suku Anakapumima: Da:laweniya:

Ma:t 26:47-56; Luk 22:47-53; Yon 18:3-12

⁴³Ya:suti ba:be tabo ba goena ba:ba tetenomolo Yudasiti peniya:,
Ya:sukunu 12 ta:matapi ipuwalo ebe ba: etala. Ba:bene eba:go dubu
hiliyonomate ibino alaholoho gili ba:gala kukago da:pelameniya:, ba:bi
dubu ba: Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, Godokono
Tutumu iya:tulamepi, ba:gala komo koko dubu, iba:te da:poelameniya:
ba:bi dubula. ⁴⁴Ba: hibila, Yudasiti ibi ya:lo ba:ma ka:na goelameniya:,
“Nale daboetehomo, ba:be ba:be lumagila. La: ebe tiyonomo lawete
hidamo na:magatuya:la:.”

⁴⁵Ba:bene Yudasiti penate Ya:sutamo tonomo tonate ebe
na:negoemeniya:, “Iya:tulamedawa!” Ba:ba tetenomolo ebete ebe ba
aboetehona, ⁴⁶komo dubate Ya:suku ibino kokotamo kodakodanomolo
ba:bo laweniya:. ⁴⁷Ba:ba tetelo Ya:suku ta:matapi ipuwalo eta dubuti
ebeno alaholo gili magubutinate, Godotamo hawa:goeno ikamehopino
Hununomo Watodawoeno genama okodawa anagaliminate, galo hapu
ba:bo mapitamidameniya:. ⁴⁸Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goeniya:, “Na
pilo lumagila:ka:, o na alaholodawala:ka? Mabu keka: la:le alaholoho
gila:go ba:gala kukago na lawenema: da:pelamema? ⁴⁹Na komo hegelalo

* 14:36 Mak 10:38; Yon 6:38

Godoko Adikumino Hiya: Genamalo la:go ba pemede tawakalubi diya:tulamenatimo, la:le na ba:bolo kalaweneha:, huiyatiya ba:moi komate ba: ikuliha Godokono Buka tabo komate hibima: keda:hama:.”*

⁵⁰Ba:ba tetelo ebe ta:matapi hiliyonomate ebe miya:panate dito alahutihoniya:. ⁵¹Ba:bolo eta uli ape dubuti na:la:nuya:, ebete dopamo hido keyakeya kalikonomo pulinate Ya:suku ta:matapa:go ba:bamo da:puluhukuniya:, ba:bema: komo dubate ubila ebe kolawenama:, ⁵²huiyatiya ebete ebeno kaliko miya:panate kikipuiyanomo atumu dito kalahula:niya:.

Yunapi Ka:nisolo Dubate^P Ya:sukunu Komo Danagiya:midameniya:

Ma:t 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Yon 18:13-14,19-24

⁵³Ba:bene iba:te Ya:suku Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawoeno genamamo ba: dito magataniya:. Iba:te ebe ba:be genamamo magatanaheno dopamo Godotamo hawa:goeno ikamehopino komo watowatopi, ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, ba:gala komo koko dubu, ibi hiliyonomate pelamenate ba:bo pekapiyaniya:. ⁵⁴Ba:ba tetelo Pitate Ya:suku muhuludopone ba ta:matana, ebete Hununomo Watodawoeno genama kala ipuwamo na:pa:ganate ebete lawamepa:go koelo ba:bo nigiga:niya:. ⁵⁵Ba:bene Hununomo Watodawa ba:gala komo Ka:nisolo dubu hiliyonomate tabo ga:lapi boholeniya:, Ya:sukunu kuba oholemenate ebe kanakapumima:. Huiyatiya iba:te ebeno eta kuba kuminiya:ha:, ⁵⁶oyo, hiliyonomo tabo ga:lapa:te ebeno komoma: ha:da ba amihohona, hiya:hiya: tabo da:ga:laniya: ibino tabote huiyatiya kapiyama: keda:haniya:ha:.

⁵⁷Ba:bene komopa:te mahila:hanate Ya:sukunu komoma: ha:da ba amihohona, iba:te ba:ma ka:na ga:laniya:, ⁵⁸“Ebate tabo da:goiti ale ba:ma ka:na ulitima:, ‘Ba:moe Godokono Genama tawakaluba:te kokotamo detiya:, nale anabulimiti netewa-kapiya hegelalo eta genama gala kaketema:nemo, ba:bako genama komo tawakaluba:te ete modoboha:.”* ⁵⁹Huiyatiya dopo ha:da amihopi keba ka:nala:ka:, ba:moi uli tabo ga:lapi ba: ba:ba ka:nala, iba:te ibino tabo ga:la ipuwalo Ya:sukunu komoma: ukui kapiyama: keda:haniya:ha:. ⁶⁰Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawate ibi ipuwalo mahiganate Ya:suku nalateda:niya:, “Ama: tabo goeha:ma: badama: kedeona? Ba:moi dubate ama: mabuma: da:ga:lana keba ka:nala:ka:?”

P 14.52 Buka ka:lamiholelawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Ya:suku tetelo komo Yu tawakalubino watowatopi dubu ba:moe ba:bi Ka:nisolo dubula. Ba:bi watowatopa:te Yu tawakalubino hiya:hiya: komo ba anagilamelelame, kubapatamo ibino huiya ba:bo ikalamenakuya:, huiyatiya ba:bi Ka:nisolo dubagodolo helo kitanamiha: lumagi hoea:mo oemema:.

* **14:49** Luk 19:47; 21:37; Yon 18:20 * **14:58** Yon 2:19-21

⁶¹ Ba:ba tetelo Ya:suti tabo goeheno dito la:nuya, ba:bema: Hununomo Watodawate ebe gala na:kalateda:niya, “Godoko tawakaluba:te dadikumina, ama: ba: ebeno Gudu Kelisotela:ka:?”

⁶² Ya:suti na:huiyaniya, “Na ba: ba:betela. Ba:bene la:le na Tawakalubino Naniwi aeno Helodawa Godokono tu hapulu lutalo kunamema:nemata, iyo, galane na Hunu Habane hawai ipuwado kopehawakalama:nemo!”

⁶³ Ba:bema: Hununomo Watodawate ba:be tabo ulinate, ebeno konomo mauba komo kohawakaliminama: ebete da:puliniya: ba:be kaliko anagiya:midalenate na:goeniya, “A ba:moe dubuino kuba kiya:tawahama: eta tabo goedawa a ubihinola! ⁶⁴ Ebete ha:kiya kubanomo tabo da:goe la: ba: ulihomata, mabu ebete na:goe, ‘Na ba:gala Godoko, a ba: kapiyala!’ Ba:bema: ebeno komoma: la:eno ubi keba ka:nala:ka:?”

Ba:bene ibi hiliyonomate Ya:sukunu komo ba anagiya:midamena ebe anakapumima: ba:bo ga:laniya: * ⁶⁵ Ba:ba tetelo komo iba:te Ya:sutamo kowe meholoholate, ebeno holoholo mula:menate ba anagalimihona na:ga:laniya, “Ama: Godokono ukui hawakalimidawama: hibilo deda:na, ama: na:gaa: puya:te kanagalimihotana!” ba:bene lawamepi dubate ebe lawenate kokotamo ba:bo anagalimihoniya:

Pitate Ya:suku Iya:tawaha:ma: Da:goeniya:

Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Yon 18:15-18,25-27

⁶⁶⁻⁶⁷ Ba:ba tetelo Pitate ba:be genamoeno kala ipuwalo ebeno apete kotanotanonama: koelo lutiya: Ba:bene Hununomo Watodawoeno oko bohelete penate, Pitako hidamo pumihonate ebe na:pikiyameniya, “Ama: ba: atumu ba:moe Nasaletenapi Ya:sukuba: pata:nama:ta!”

⁶⁸ Huiyatiya Pitate na:goeniya, “Ao, na ba:be dubu iya:tawaha: Ama:le da:goena ba:be tabo na kemalagidolonaha:” Ba:bene ebete kala imi gigihamo da:toniya, ba:ba tetelo kakabate na:goehoniya:

⁶⁹ Ba:bene oko bohelete ebe uminate, ba:bolo da:pola:nuya: ba:bi tawakalubi gala na:kakiyalameniya, “Ba:moe ba: Ya:sukunu eta lumagila!” ⁷⁰ huiyatiya Pitate ba: atu iya:tawaha: tabo bekagoeniya:

Ba:bene ba:bolo da:pola:nuya, iba:te tete nanekelelo pola:natepanate Pitako gala na:kakiyameniya, “Hibila! Ama: ba: Ya:sukunu eta lumagilata, mabu ama: Ga:lili hoponapilata.”

⁷¹ Huiyatiya Pitate na:goeniya, “Godokono dopo hapulu utiti na:goemo, nale hibi tabo goeheno ebete na kanagalinamema:ne! La:le kebe lumagima: da:ga:lanama, na ebe iya:tawaha:!”

* **14:64** Hawi 24:16; Yon 19:7

⁷² Ba:bene ba:ba tetenomolo kakabate goeho netewa tetema: deda:meniya; Ya:suti ebetamo dopamo kebe tabo ka:goeniya; Pitate ba:be tabo ba:bo emalagidoloniya; “Kakabate netewa teta:mo goehoheno, ama:le netewa-kapiya teta:mo na iya:tawaha:ma: kogoema:na:ta.” Ba:bene Pitate ibulunomo ba:bo ihiniya.

Yunapino Watowatopa:te Ya:suku Paeletetamo^q Da:magatuya:

Ma:t 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Yon 18:28-38

15 ¹ Duiduiyanomolo Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, ba:gala komo koko dubu, ba:moi Ka:nisolo tawakalubi hiliyonomate nopo betamotiya. Ba:bema: iba:te Ya:suku hala:mo matuhumihote Paeletetamo da:magatuya; * ² Paeletete ebe nalatediya; “Ama: Yu tawakalubino Ko Gawadalagila:ka:?”

Ya:suti ebetamo na:huiyuya; “Ama:le ba: a:gaa:ta.”

³ Ba:ba tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopa:te Ya:sukunu komoma: na:ga:lutiya: ebete hiya:hiya: kuba bododilinami, ⁴ ba:bene Paeletete ebe gala na:kalatediya; “Ama: ibino tabo ba:ka:huiyomena:? Iba:te na:ga:lita ama: hiliyonomo koko kuba ododilidawalata!”

⁵ Huiyatiya Ya:suti eta tabo kagoiya:ha; ba:bema: Paeletete koamo hanohanuya.*

Paeletete Ya:suku Hoea:mo Doemiya:

Ma:t 27:15-26; Luk 23:13-25; Yon 19:1-16

⁶ Ba:ba tete tawakalubino komo ba:ma ka:nala, hiliyonomo gogo ipuwalo Yunapino Adaguila: Poko tetelo iba:te du genamalo kapiya lumagi mahilamo da:ka:minakui, Paeletete ba:be lumagi ebeno kuba huiyane dito oemenakui. ⁷ Ba:ba tetelo kapiya dubu ebeno mahilo Balabasitila, ebete du genama gulu nemedenami, ebeno komo ba:ma ka:nala. Dopamo komo dubate Loma gabomana:go alaholohopima: ba eda:ha, iba:te komo tawakalubi ba:bo anakapulamiya; ba:be mabuma: Loma gabomani watowatopa:te ibi Balabasiko bana uwatete du genamamo dito miya:tiya. ⁸ Ba:bema: Ya:suti Paeletekono holoholo hapulu ba la:na tawakalubi hiliyonomate ebetamo pelamete na:pega:lamiya; ebete poko tetelo dopamo keba ka:na kododinakui ba:ba ka:na gala kakododima. ⁹ Ba:bene Paeletete iba:tamo na:goiya; “La: ubila:ka: nale la: Yu tawakalubino Ko Gawadalagi dito oeme?” ¹⁰ Ebete

^q Ya:suku tetelo Loma tawakaluba:te Paeleteko bepoemiya: Yunapino Yudiya hopamo, ebete ibino kapela Ko Gawadalagima: kopeda:nama; ba:bene ba:be hopolo Paeleteko kapiyagodolo helo nitanami lumagi hoea:mo oemema.

* 15:1 Luk 22:66 * 15:5 Ais 53:7; Mak 14:61

ba:moe tabo begoiya: mabu ebete iya:tawuya:, Yunapi ipuwalo komo ibi hiliyonomate Ya:sutamo na:kalakalahutiya:, ba:gala ibino watowatopa:te ba:be mabuma: ebetamo maubahate ebe ba: dito magahiya:, iba:godolo hibi komo puliyala, kitanuya:ha:

¹¹ Huiyatiya ba:ba tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopa:te komo hiliyonomo tawakaluba:tamo helo bikalamiya: iba:te Paeleteko koga:lamema:, ebete Balabasiko du genamane dito oemete huiyatiya Ya:sutamo kuba huiya kikamema:.” ¹² Ba:bene Paeletete iba:tamo gala na:kagoiya:, “Ba:moe dubu la:le Yu tawakalubino Ko Gawadalagima: da:ga:lanama, nale ebe keba ka:na na:kamitimo?”

¹³ Iba:te ga:ga:lo na:ga:luya:, “Keha pihigamo pihomotete, ikoko nalukulima:!”

¹⁴ Ba:bene Paeletete na:goiya:, “Bada mabuma:? Ebete bada kuba kododi?”

Huiyatiya iba:te konomamo ga:ga:lo gala na:kaga:luya:, “Keha pihigamo ebe na:pihomota:!”

¹⁵ Ba:bema: Paeletete ba:bi tawakalubi kokalakaluilamema: ubi ba ihate, ebete Balabasiko du genamane ba: dito oemiya:, huiyatiya ebete ebena alaholohopi na:goelamiya: iba:te Ya:suku giya:pa:pa:mo ka:na:miga:tima:. Ba:bene ba:be komo da:wibuya: ebete Ya:suku iba:tamo dito ikalamiya:, iba:te ebe keha pihigamo pihomotete ikoko kalukulimima:.

Alaholohopi Dubate Ya:suku Da:walititiya:

Ma:t 27:27-31; Yon 19:2-3

¹⁶ Ba:ba tetelo alaholohopi dubate Ya:suku na:magatuya: Loma gabomanino ko genama guamo, ba:be genamoeno mahilo ba: Pelatoliyamala, ba:bene iba:te ibino alaholohopino kapiyuimi dubu hiliyonomo ka:lamiti iba:go ba:bo nekapiyuya:. ¹⁷ Iba:te Ya:suku ba waliti huiya konomo hawihawi kaliko ebetamo ba:bo pulimiya:, ba:gala iba:te olagoeno tupina nelawete anagogobeya:midahalo a:dete ebena watamo dito pulimiya:. ¹⁸ Ba:bene iba:te ebetamo iya:da:milo na:ga:luya:, “A:iye! Yu tawakalubino Ko Gawadalagi, ama: nolata!” ¹⁹ ba:gala iba:te ebe kukamo watolo anagalimihote ebetamo kowe mehohote, iba:te ebe ba waliti ibino pupamo ahiditi ebetamo ba:bo papamila:huya:. ²⁰ Iba:te ebe waliti da:wibuya:, hawihawi kaliko ebena apene pekanamete ebena kalikonomo gala dito kapulimiya:, ba:bene iba:te ebe na:magatuya: keha pihigamo ebe konepihomotema:.

Alaholohopa:te Ya:suku Keha Pihigamo Da:pihomotiya:

Ma:t 27:32-44; Luk 23:26-43; Yon 19:17-27

²¹ Ba:ba tetelo eta dubu Saimonoko ebe ba: Sailiniya habanapila, ebe ba: A:lesandako ba:gala Lupasiko ibino nabiwila, ebete gobogobone

* 15:11 Oel 3:13-14

ko habamo ba:moe gabodo ba pita, alaholohopa:te ebe duhimiti ba:bo lawiya: Ya:sukunu keha pihiga kagatamema: * ²² Ba:bene iba:te Ya:suku na:magatuya: Gologota hakamo, ba:be hakoeno mahilo ipuwa ba: 'Wato Gohala.' ²³ Ba:bolo iba:te helo gao beya ba:gala temeteme uliha: kaka mulamula kapiyuilamete ebetamo dikamiya: Ya:suti kaniya:ha: ²⁴⁻²⁵ Ba:bene hegelate nanekela:mo da:podolatepuya: 9 koloko tetelo, alaholohopa:te Ya:suku kehamo pihomotete ikoko ba:bo alukulimiya:, ba:gala iba:te nakola hegehege iya:hekeholo iya:da:mi komo ba ododi ebena kaliko hiya:hiya: uwatemete ba:bo alabahamiya:.*

²⁶ Ba:ba tetelo iba:te Ya:sukunu hoe mabu hawakalimima: tabo hunamo ba:ma ka:na miya:tiya:, "Ba:moe dubu ba: Yu tawakalubino Ko Gawadalagila," ²⁷ ba:gala iba:te pilo dubu netewa Ya:sukuba: hiya:hiya: kehamo a:kapihomolateliya:, eta tu hapuamo, eta pele hapuamo. ²⁸ Ba:be komote ba: ba:ma ka:na uluhukuya:, Godote ebena Bukamo dopamo da:miya:tiya: ba:be tabote hibima: keda:ma:, iyo, ebena Bukalo tabote ba:ma ka:na itana, "Iba:te ebe kubapa:go kapiyama: midiya:."*^r

²⁹ Ba:bene puya:te ba:be gabodo da:petolamitiya: iba:te Ya:suku iduduputimilo niya:da:titiya:, iyo, iba:te ibino wato wadegelatelelo na:ga:lutiya:, "A:iye! Ama: Godokono Genama anabulimiti, netewa-kapiya hegelalo gala etema: da:goi, ama: ba:be lumagilata!*" ³⁰ Wadiyala ama: ha:kiya amia:no ka:ka: mula:te keha pihiga hununi hopamo na:pihitiga!"

³¹ Ba:ba tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopa:te Godokono Tutumu iya:tulamepa:go Ya:suku atumu na:kaiya:da:titiya:, ba:ma ka:na etate etatamo goenakui, etate etatamo goenakui, ba:ba ka:na ewagelitiya:, "Ya:suti komo tawakalubino olalati komo bemula:lelamenakui, huiyatiya ebe ha:kiya ebena ka:ka: mula: wadiyaha:!" ³² Ebete Godokono Oemedawa ba:gala Isalaela tawakalubino hibi Ko Gawadalagima: deda:na, wadiyala ebete keha pihiga hununi hopamo na:pihitigana, iyo, ale ba:be komo umiti ebe hibima: ba:bo komidima:nema:!"

Ba:ba tetelo eba:go da:pihomolateliya:, ba:bi dubu netewapa:te atumu Ya:suku iduduputimilo kuba tabo bekaga:lutiya:.

Ya:suti Da:hoeniya:

Ma:t 27:45-56; Luk 23:44-49; Yon 19:28-30

³³ Ba:bene hegelate tuli tetam:mo dutiya: hopo konomote ba:bo duya: Ba:ba tetelo du komote hegeloeno alo ba mula:, hegelate a:hiwate

^r **15.28** Mak 15:28 komoeno tabo Makate bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebena buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

* **15:21** Lom 16:13 * **15:24-25** Ohale 22:18 * **15:28** Ais 53:12

* **15:29** Ohale 22:7; 109:25; Mak 14:58

nanekela:mo a:nihitigatepaniya:, hegela tuli tetene tupuimiti 3 koloko teta:mo. ³⁴Ba:bene Ya:suti Yu tawakalubino tabamo ibulunomamo na:goeniya:, “Elai, Elai, lama sabakatani?” ba:moe taboeni ipuwa ba:ma ka:na itana, “Naeno Godo, naeno Godo, na ama:le badama: ka:miya:pana:wa?”*

³⁵Komo ba:bolo da:pola:nuya: iba:te ebeno tabo ulinate na:ga:laniya:, “Numa:la:, ebe Elayako beka:mina!” ³⁶Ba:bene kapiya dubu nipuliganate, humago kaka gao beyamo nadutinate pudamo negalapata:midanate Ya:sutamo ba nikamena na:goeniya:, “Hiya:, a kumima:nema:! Elayate ebe pelawete hopamo da:padipotemene!”*

³⁷Ba:ba tetelo Ya:suti ibulunomo goewatanate hoenomo ba:bo hoeniya:.

³⁸Ba:bene Godoko Adikumino Hiya: Genamoeno kaliko ubiliti tulituliya bolagale hununi tupuiminate hopamo ba:bo pihitiganiya:.

³⁹Ba:gala Ya:sukunu holoholo hapulu da:la:nuya:, ba:be alaholohopino gawadalagiti Ya:suti keba ka:na ka:hoeniya: ba:be komo uminate na:goeniya:, “Hibila, ba:moe dubu ba: Godokono Gudula!”

⁴⁰⁻⁴¹Ba:ba tetelo komo kamenakamenate Ya:suku umima: muhuluni putitataniya:, ibi ba: puya:te eba:go Yelusalemamo da:pelamiya: ba:bi kamenakamenala, ba:gala ibi ipuwalo Salomiko, ba:gala Magadalanapi Ma:lilo, ba:gala eta Ma:li ebeno gugudi netewa Yausesiko ba:gala Deha:potodawa Ya:imesiko, ba:moi ba:te pola:nuya:. Ba: hibila, Ya:suti Ga:lili hopolo da:pata:nami ba:moi netewa-kapiya kamenakamenate ebe hidonomamo owalubinama:.*

A:limitiya Habanapi Yausepete Ya:sukunu Ape Nakola Bobo Ipuwamo Dihateniya:

Ma:t 27:57-61; Luk 23:50-56; Yon 19:38-42

⁴²⁻⁴³Gapogapo tetelo A:limitiya habanapi Yausepete na:peniya:, ebe Yunapi Ka:nisolo ipuwalo eta tuputupu lumagima: eda:nami, iyo, ebete Godokono Ko Gawadalagima: eda: tete belatiminami. Ba:bene ebete ba:ma ka:na pemalagidoloniya:, ba:be hegela ba: Yu tawakalubino okoha: hegeloeno ilina hiduilame tetela mabu dumutu ba: talona hegelala, ba:bema: ebete tonate Paeleteko toleheni na:nikiyameniya: Ya:sukunu ape lawenama:. ⁴⁴Paeletete ba:be tabo ulinate koamo la:wa:nate ukuilo na:goeniya:, “Ya:suku ya:lo a:ka:haa:ka?” ba:bema: ebete alaholohopino gawadalagi ebetamo ka:minate Ya:sukunu hibi hoe komoma: ebe ba:bo alateda:niya:. ⁴⁵Ba:bene Paeletete alaholohodawa gawadalagigodone Ya:sukunu hoe tete ulinate Yausepetamo modobo tabo ba:bo goeniya: ebete Ya:sukunu ape lawenama:. ⁴⁶Ba:bene Yausepete hidonomo keyakeya kaliko mana:mo lawenate Ya:sukunu ape hopamo padipotenate, hido

* 15:34 Ohale 22:1 * 15:36 Ohale 69:21 * 15:40-41 Luk 8:2-3

kalikamo a:wa:tinate nakola bobo ipuwamo ba:bo nihateniya:, ba:be bobo tawakaluba:te iya:ha:midale nakola haka ba aligi ya:lo ba:bo ododiya:. Ba:ba tetelo Yausepete ko nakola emokamidanate bobo gigiho ba:bo netakuminiya:, ⁴⁷ba:bene Magadalanapi Ma:liko ba:gala Yausesikono menoko Ma:liko, Yausepete Ya:sukunu ape dihateniyā: iba:te ba:be bobo haba uminiya:.

Ya:suti Hoene Gala Da:kamahiguya:

Ma:t 28:1-8; Luk 24:1-12; Yon 20:1-10

16 ¹Ba:bene Yu tawakalubino okoha: talona hegela tete da:wibuya:, Magadalanapi Ma:liko, Ya:imesikono menoko Ma:liko, ba:gala Salomiko, iba:te tolamenate hido nibo ilina mana:mo na:nuwatehoniya: eta hegela Ya:sukunu apa:mo kopabutilamelemema:. ²Ba:bene Sande hegela duiduiyanomolo hegela ba owalohuta, iba:te nakola bobo habamo da:tolamitiya: ³⁻⁴na:nega:luya:, “Bobo gigiholo ditana ba:be ko nakola tama:mo pote na:ka:nemokamidaa:memene?” Iba:te ba:ma ka:na ga:lutiya: mabu ba:be nakola menemenenomola, huiyatiya iba:te hidamo ba gahilamehole ba:be ko nakola tama:mo ya:lo emokamida ba itana ba:bo umiya:. ⁵Ba:bene iba:te nakola bobo ipuwamo nogomote, uli ape dubu ga:ga keyakeya kaliko puliti tu hapulu da:lutiya: numiti konomamo nehanohanohutiya:.

⁶Ebete iba:tamo na:goiya:, “La: akahanohanohala! Nasaletenapi Ya:suku tawakaluba:te ebe keha pihigamo da:pihomoti, la:le ebe bohowaditamata. Ebe malo puliyala, ebe a:mahigaka! Iba:te ditidi gapogapolo ebe dihateni ba:be haba la: numa:la:. ⁷Ba:bema: la: tolamete Pitako ba:gala komo ebe ta:matapi na:nikiyalama:la:, ‘Ya:suti Ga:lili hopamo dopamo kotoma:ne. La: tolamete ebe ba:bo konumima:nemata, ebete la: dopamo keba ka:na ka:kiyalamiti ba:ba ka:na.’”

* ⁸Ba:bene iba:te hanohanoholo lililahala:go nakola bobo ipuwane pikuliti ba: dito pipulila:huya:, huiyatiya iba:te eta lumagi kanikiyamiya:ha: mabu iba:te koamo toletolehutiya:.

Ya:suti Magadalanapi Ma:litamo Duluhukuya:*

Ma:t 28:9-10; Yon 20:11-18

⁹Ba:be Sande hegela duiduiyanomolo Ya:suti hoe ipuwane mahigate Magadalanapi Ma:litamo dopamo nuluhukuya:, ba:be kamenagodone Ya:suti dopamo sa:ba:ni kuba gobogobo boelamiya:. ¹⁰Ba:bema: Ma:liti tote, puya:te dopamo Ya:sukuba: da:wapata:lamenama: ba:bi

* **16.8** Mak 16:9-20 komoeno tabo Makate bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

* **16:7** Ma:t 26:32; Mak 14:28

tawakaluba:te ba ihimita ibi ba:bo nikiyalamiya; ¹¹huiyatiya iba:te Ya:sukunu ka:ka:mo mahiga komo ba:gala Ma:liti ebe dumiya; iba:te ba:be tabo uliti hibima: kamidiya:ha.

Ya:suti Netewa Ta:matapa:tamo Duluhukuya:

Luk 24:13-35

¹²Galane Ya:sukunu ta:matapi netewapa:te Yelusalema ko habane ba tuta, Ya:sukunu apete hiya:ma: eda:mete ebete iba:tamo ba:bo nuluhukuya; ¹³Ba:bene ibi netewapa:te gala na:katuya: komo ta:matapi konikiyalamema; huiyatiya iba:te ba:be tabo uliti hibima: kamidiya:ha.

Ya:suti Ebeno 11 Ta:matapa:tamo Duluhukuya:

Ma:t 28:16-20; Luk 24:36-49; Yon 20:19-23; Oel 1:6-8; 1Kol 15:5

¹⁴Galane Ya:sukunu 11 ta:matapa:te ahiditi baa: ba nahuta Ya:suti iba:tamo ba:bo nuluhukuya; ba:bema: ebete ibi koamo kiyahalamiya: mabu iba:te ibino tepo ipuwalo kodakodahibima: ba eda:ha hibima: kamidiya:ha; iyo, komopa:te ebeno ka:ka: komo umiti ibi da:pikiyalamiya; iba:te ibino tabo uliti ebeno hoe ipuwane mahiga komo iba:te hibima: kamidiya:ha. * ¹⁵Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya; “La: hopo konomamo tolamete Godokono Hido Tabo hiliyonomo hiya:hiya: tawakaluba:tamo na:nolamagiminakuya:la. * ¹⁶Kebe lumagiti hibima: miditi ba:bene beyamo aduti komo da:lawemene, Godote ebeno ka:ka: komula:mema:ne, huiyatiya kebe lumagiti hibima: midihino Godote ba:be lumagino komo anagiya:midamete ebetamo kuba huiya hibilo kikamema:ne. * ¹⁷Ba: hibila, Godokono helo hawakalimima: hanohano komate hibima: midipa:godolo kopola:nama:na. Iyo, iba:te naeno mahilamo tawakaluba:godone kuba gobogobo boelamenakomena: ba:gala iba:te Hunu Haboenonopopino hiya:hiya: tabamo bolamagiminakomena. * ¹⁸Ba:bene iba:te kalu kokotamo duwateholenakomena: ba:gala iba:te hoe beya da:nihonakomena; ba:bi komate ibi a:kakubahilamenakomena; ba:gala iba:te temetema:gopa:tamo ibino kokoto demowatilamenakomena; ba:ba tetelo ba:bi temetema:gopa:te ba:hidohidohonakomena.”*

Godote Ya:suku Hunu Habamo Dadipatiya:

Luk 24:50-53; Oel 1:9-11

¹⁹Ba:bene Kodawa Ya:suti iba:tamo tabo olamagi da:wibuya; Godote ebe pelawete Hunu Habamo ba:bo adipatiya; ba:bolo ebete Godokono

* 16:14 1Kol 15:5 * 16:15 Oel 1:8 * 16:16 Oel 2:38 * 16:17 Oel 2:4; 8:7

* 16:18 Luk 10:19; Oel 28:3-6

tu hapuamo ba: dito nemediya.* ²⁰Ba:bene ta:matapa:te tolamete
hiliyonomo hiya:hiya: hopolo Godokono tabo ba nolamagimi, Kodawa
Ya:suti iba:go kapimilo Godokono oko na:nowatinami, iyo, ba:ba tetelo
ebete Godokono helo hawakalimino hanohano komokomo ipuwado
ba:be Hido Tabo na:neheluiminami.*

* 16:19 Oel 1:9-11; 2:33-34 * 16:20 Oel 14:3; Yun 2:3-4

YA:SUKUNU HIDO TABO

LUKUTI

MIYA:TIYA:

Lukukunu Buka Ododi Komoeno Mabu

1 ¹⁻²Naeno hido lumagi Tiropolasi, nolata.^a A ipuwalo kebe komokomate ya:lo dikulihuya:, puya:te tupuimi mabuni ibino baidinomamo ba:bi komo dulameholiya:, komo iba:te Godokono Hido Tabo ba olamagimi ba:bi atu komokomo a ba:gala komo tawakalubi hiliyonomo ba:bo kiyahaa:miya:. Ba: hibila, ba:ba tetene tupuimiti komopi hiliyonomate ba:bi komokomo pepamo hibernomolo miya:tehoma: newagelenama: huiyatiya ibi ipuwalo etate oko hidamo kupuliya:ha:.*
³Ba:bema: naeno kodawa, nale ba:moi hiliyonomo komokomo ibino tupuilame mabuni hidonomamo ba emalagidolenape, naeno tepo ipuwoeno ukuilo ubi ba:bo ihatimo ama:tamo buka ododiti ba:moi komokomo kotuputupuilamema:, ⁴iyo, komopa:te ama: diya:tumihui, ama:le ba:bi hiliyonomo komokomo hibernomolo kiya:tawahama:, nale ba:moe komo ba:bema: ododimo.

Godokono Nopodawate Yonekono Hawakala Komo Dolamagiya:

⁵Ba:ba tetelo Heloditi Yudiya hopoen Ko Gawadalagima: ba eda:na, eta dubu ebeno mahilo Sekalayatela, ebete Abayakono kapiyuimidawama: eda:nami, ebe ba: Godotamo hawa:goeno ikamehodawa etala. Ebeno kamento mahilo Elisabetitila, ba:be kamento nabiwi atumu

^a **1.1-2** Tiropolasi mahiloeno ipuwa nitana 'Godokono Hopodalagila,' ba:bema: buka ka:lamihodawa, ama: Godokono hopodalagima: deda:na, wadiyala ba:moe bukoeno tabote ama:tamo atumu na:kapena.

* **1:1-2** Oel 1:1

Godotamo hawa:goeno ikamehodawala. ⁶ Ba:bene ibi netewapino emede komote Godokono holoholo hapulu tuputupunomoma: ba eda:na, iba:te ebeno hiliyonomo tutumu tabamo hibinomolo papamila:nama:. ⁷ Huiyatiya ibi niliya, iba:godolo gudu puliyanomola mabu Elisabetiko hogoha: kamenama: eda:nami, iyo, Sekalayako ba:gala Elisabetiko iba:te kadele kabelenomoma: ba eda:ha gudu umi wadiyaha:.

⁸ Ba:bene eta manomelo Sekalayakono gu tawakalubino tetete uluhukuya, iba:te Godoko Adikumino Hiya: Genamalo hiya:hiya: oko kopowatihoma:. Ba:bema: eta hegelalo Sekalayate ba:bolo oko nowatitiya:, ⁹ mabu ba:be hegelalo ebeno tawakaluba:te Godokono ubi komamo papamila:halo ebe belawiya:, ebete Godoko Adikumino Genama guamo na:pa:gate, ba:bolo ebete hido nibo puhulu ilina patapata hunamo ba nehaminahale Godotamo konikamehoma:.* ¹⁰ Ba:bene ba:bi ilinate koelo ba wamotita tawakalubi hiliyonomate Godoko Adikumino Genama tamelo ibino toetoe tabo Godotamo ba:bo nolamagimitiya:.

¹¹ Ba:ba tetelo Godokono nopodawate hido nibo puhulu ilina wamoteno patapata tu hapudu ba pehawakala Sekalayako kapiyatamo ba:bo puluhukuya:, ¹² ba:bene ebete ebe umiti ukui bilibilinomoma: eda:lo konomamo toletoliya:. ¹³ Huiyatiya nopodawate ebetamo na:goiya:, “Sekalaya, ama: akatoletola:la:. Godote amia:no toetoe tabo uli, ba:bema: amia:no kamena Elisabetiti dubu gudu kalahimima:ne. Ama: ebeno mahilo Yonema: na:ka:miya:. ¹⁴ Ba: hibila, ebete da:hawakalamene ama: konomamo ba:bo kokalakalama:na:ta, ba:gala tawakalubi hiliyonomate ba:be mabuma: atumu konomamo kakalakalahama:na:. ¹⁵ Ebete menokoeno tepolo ba emedena Godokono Gobogobote ebe ya:lo kotabuimima:ne, ba:bema: Godokono dopo hapulu ebete kodawama: keda:ma:ne, ba:gala ebete helo gao beya a:kaninakamene.* ¹⁶ Ba: hibila, ebete hiliyonomo Isalaela tawakalubi ibino Kodawa Godotamo gala kakamagahelama:ne, ¹⁷ iyo, ebete aeno Kodawa dopamete kotoma:ne ba:gala Hido-talona Gobogobote ebe hunamo ba emede ebete helonomoma: keda:ma:ne, Godokono ukui hawakalimidawa Elayako keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na. Ba:bema: ebete nabi ba:gala gugudi kapiyama: gala kakamidilima:ne, iyo, ebete Godokono tabo ulihoha:pino ukui hiya:ma: midililamete kotuputupuilamelelamema:ne, ba:gala ebete Kodawoeno tawakalubi kohiduilamema:ne ebeno pe komoma:.”*

¹⁸ Sekalayate Godokono nopodawatamo na:goiya:, “Na ba:moe komo hibinomolo keba ka:na na:kiya:tawamo, mabu na kadelenomola ba:gala naeno kamena kabelenomola?”

¹⁹ Ba:bene Godokono nopodawate na:huiyuya:, “Na ba: Ga:ibiliyolote, Godokono holoholo hapulu la:nanakomo, iyo, na ebete poename

* 1:9 Ikuli 30:7 * 1:15 Nabas 6:3 * 1:17 Ma:l 3:1; 4:5-6; Ma:t 17:11-13

ba:moe hido tabo ama: kopikiyamema.* ²⁰ Naeno tabote hibinomoma: keda:ma:ne, huiyatiya ama:le ba:be tabo hibima: kamidiha:, ba:bema: ba:ma tetene tupuimiti ba:be hibi komote puluhuku teta:mo ama: tabo olamagiha:ma: keda:ma:na:ta.”

²¹ Ba:ba tetelo hiliyonomo tawakaluba:te Sekalayakono puluhuku komo ba latimita iba:te na:ga:litiya:, “Tete ga:ga:nomolo ebete Godoko Adikumino Genamalo badama: ka:luta?” ²² Ba:bene ebete Godoko Adikumino Hiya: Genamane da:puluhukuya: tawakaluba:tamo tabo olamagima: kapemodobuya:ha:. Huiyatiya ebete iba:tamo kokotamo da:polamagiya:, ba:be komodo iba:te ba:ma ka:na iya:tawahuya:, ebete Godokono Genamalo ba luta, Godokono nopodawate ebetamo duluhuku ebeno baidi hiya:ma: ba:bo eda:hame.

²³ Ba:bene Sekalayakono oko tetete Godoko Adikumino Genamalo da:wibuya:, ebete ebeno habamo ba:bo tuya:. ²⁴ Ba:bene komo hegela da:petohuya: ebeno kamena Elisabetiti lamituma: dediya:, ebete ba:ba tetene tupuimiti paibo manome ipuwalo ebeno genamanomolo emediya:. ²⁵ Ba:ba tetelo ebete ebeno tepo ipuwalo tabo ba:ma ka:na goiya:, “Ka:lo kuititi hegela tetenomolo Godote na a:malemalenateni, iyo, ebete gudu natamo ba ikaname naeno hilopo komo gobogobamo ihatenami.”

Godokono Nopodawate Ya:sukunu Hawakala Komo Ma:litamo Dolamagiya:

²⁶ Ba:bene Elisabetiti lamituma: eda:te, sikisi manome da:petohuya: Godote ebeno nopodawa Ga:ibilyoloko Ga:lili hopoen Nasaleta habamo ba:bo poemiya:. ²⁷ Ebete bohele Ma:litamo Godokono nopo badahiya:, ba:be bohele dopamo Yausepetamo a:galuimiya:, ba:moe dubu Yausepeko ba: Ko Gawadalagi Da:ibidikono eyono gudu etala.* ²⁸ Ba:bene nopodawate Ma:liko na:pegoemiya:, “Ama: nolata, Kodawa Godote ama: malemalelo a:lawia:ta! Ebete ama:go bemedena!”

²⁹ Ba:bema: Ma:liti ba:be tabo duliya: ukui bilibilinomoma: eda:lo ebeno tepo ipuwalo na:goiya:, “Moe komo badala:ka:?”

³⁰ Nopodawate ebetamo na:goiya:, “Ma:li, ama: akatoletola:la, mabu Godote ama: ba:ma ka:na a:maleta:ta, ³¹ ama:le lamituma: eda:te dubu gudu kalahimima:na:ta, ba:bene ama: ebeno mahilo Ya:suma: na:ka:miya:.* ³² Ebete konomoma: keda:ma:ne, tawakaluba:te ebe Hununomo Godokono Guduma: ba:ka:minakomena:, iyo, Godote ebe Ko Gawadalagima: komidima:ne, ebeno iniwa Da:ibidiko keba ka:na kemedenami ba:ba ka:na.* ³³ Ba:bema: hibila, Ya:ikobokono eyoni gugudi ipuwalo ebete emedena emedena tetelo Ko Gawadalagima: beda:namene, iyo, ebeno Ko Gawadalagima: eda: komote a:kawibonamene.”

* 1:19 Da:n 8:16; 9:21 * 1:27 Ma:t 1:16,18 * 1:31 Ais 7:14; Ma:t 1:21-23

* 1:32-33 2Sa:m 7:12,13,16; Ais 9:7

³⁴Ma:liti huiyatiya nopodawatamo na:goiya, “Na bohelenomola ba:gala na awihinola. Ba:moe komote natamo keba ka:na na:kuluhukumini?”

³⁵Nopodawate ebetamo na:huiyuya, “Hido-talona Gobogobote ama:tamo kopema:ne, ba:gala Godokono helote ama: hunamo kemedema:ne, ba:bema: ama:le dalahimimina: ba:be talona gudu tawakaluba:te Godokono Guduma: ba:ka:minakomena. ³⁶Ama: amia:no menokoeno naniko Elisabetikono komo nemalagidola. Dopamo tawakaluba:te na:ga:lanakuya: ebe hogoha: kamenala, huiyatiya ebete kabele tetelo lamituma: eda:te sikisi manome ba: a:wibui. ³⁷Ba: hibila, hiliyonomo komokomo ododilima: Godogodolo helo bitana, eta ododiha: komote ebegodolo kitanaha:.”*

³⁸Ba:bema: Ma:liti na:goiya, “Na Kodawa Godokono huiyaha: oko bohelela. Wadiyala ama:le da:gaa:, ba:be komote nuluhukamene,” ba:bene Godokono nopodawate ebegodone ba: dito tuyaa:

Ma:liti Elisabetiko Umima: Da:tuya:

³⁹Ba:ba tetelo Ma:liti tiyonomo mahigate Yudiya hopoenon hunuhunu hakamo tote eta muhulu habamo dito nuluhukuya. ⁴⁰Ba:bene ebete Sekalayakono genamamo nodolote Elisabetiko ba na:pa:watameho ebetamo nolata tabo ba:bo nalamagiya:

⁴¹Ba:bema: Elisabetiti Ma:likono nolata tabo duliya:, ba:ba tetenomolo ebeno tepo ipuwalo guduti ko kalakala lawete ba:bo midiwihuya. Ba:bene Godokono Gobogobote Elisabetikono tepo ipuwa da:tabuimiya:, ⁴²ebete tabo hunamo adipatelo Ma:litamo na:goiya, “Hiliyonomo kamenakamena ipuwalo Godote ama: hunamo adipatelo hidonomamo bowalubinamena:ta, ba:gala ama:le dalahimimina: Godote ba:be Kodawa atumu emedena tetelo bowalubinamene. ⁴³Naeno Kodawoenon menoko, ama:le na unamema: da:pa: kalakala konomola, huiyatiya ba:moe hidonomo komote na kuba lumagitamo badama: kuluhuku? ⁴⁴Ba: hibila, nale amia:no tabo dulimo, ba:ba tetelo naeno tepo ipuwalo guduti ko kalakala lawete ba:bo midiwih, ⁴⁵ba:bema: ama:tamo kalakala bada konomola:ka:, mabu ama:le Godoko hibima: a:midia:ta ebeno tabote ama: ipuwado hibinomoma: keda:ma:ne!”

Ma:liti Godoko Dadikumiya:

⁴⁶Ba:bene Ma:liti na:goiya,

“Naeno emalagidolote Godoko nawagaminuta, *

⁴⁷ iyo, naeno tepo ipuwate naeno Ka:ka: Mula:dawa Godotamo na:kalakaluta,

⁴⁸ mabu ebete na emalagidolonelo kalakala komo ododi

* 1:37 Tup Mabu 18:14 * 1:46 1Sa:m 2:1-10

- na ebeno deha:poto huiyaha: oko boheletamo!
 Ba:bema: ba:ma tetene tupuimiti emedena emedena tetelo
 tawakalubi hiliyonomate na kalakala lumagima:
 ba:ka:naminakomena;
 49 mabu Helonomo Godote natamo koko hidohido komo ododili,
 iyo, ba:be Kodawoeno mahilo ba: talonala!
 50 Ba: hibila, puya:te ebe da:tolemena
 ebete iba:tamo malemale bihatenakomene,
 iyo, tawakaluba:te ba:moe hopolo tete ga:ga:nomolo ba emedehona,
 ebete iba:tamo ba: ba:ma ka:na bewagelenakomene.*
 51 Ba:bema: a tetelo ebete ebeno kokotamo koko komokomo ododili,
 ba:gala puya:te ibi ha:kiya awagahalo kokoma: da:ga:lui,
 ebete ibino nopo kubahilamete
 ebeno heloamo ibi a:ta:malateli.*
 52 Ba:gala ebete koko gawadubu ibino helo habane tama:mo a:miya:ti,
 huiyatiya ebete ba:be atu tetelo hegehege tawakalubi
 a:wadiya:paa:lateli.*
 53 Iyo, puya:te awaelo demedehonama;
 ebete ibi hidohido ilinamo ba tabuilame,
 huiyatiya dogodogo ilinagopi ilinaheno dito oelami.*
 54-55 Ba:bema: hibila,
 ebete aeno iniwala:tamo hibinomolo da:goiya;
 ba:be tabote a tetelo ba: na:hawakala,
 iyo, tete tatalila ebeno owalubi komote kuluhukuma:ne
 ebeno huiyaha: okodawa Isalaelatamo.
 Ba:moe ba:be mabuma: Godote A:ibalahamatamo kebe malemale
 ka:hawakalimiya;
 ba:be malemala:mo ebeno eyoni gugudi emedena tetelo
 bemalagidolenamene!”*
 56 Ma:liti ba:moi tabo komokomo olamagi da:wibuya; ebete
 netewa-kapiya manome Elisabetikoba: emedete, ba:bene ebete ebeno
 habanomamo gala dito katuya:.

Yoneko Tawakalubi Beyamo Wadulateledawate Da:hawakaluya:

- 57 Ba:bene Elisabetikono gudu alahimi tete da:piya: ebete dubu
 gudu alahimiti, 58 ebe tamelo demedehonama: ba:gala ebeno mabu
 tawakalubi, iba:te Godokono hido owalubi komo Elisabetigodolo umiti
 eba:go na:kalakalahuya. 59 Ba:bene sa:ba:ni hegela da:petohuya; a:iti
 hegela tetelo iba:te dubu guduino tama itamida kukala ododima: ba:bo

* 1:50 Ohale 103:13,17 * 1:51 2Sa:m 22:28 * 1:52 Yauba 12:19; 5:11; Ohale 147:6

* 1:53 Ohale 34:10 * 1:54-55 Tup Mabu 17:7; Ohale 98:3; Mai 7:20

pelamiya:. Ba:ba tetelo komopa:te ubi bihatiya: ba:be gudu ebeno nabiwi Sekalayakono mahilamo koka:mima,* ⁶⁰huiyatiya ebeno menokote na:goiya:, “Ao, la: ebeno mahilo Yonema: na:ka:ma:la:.”

⁶¹Ba:bene iba:te la:wa:hate ebetamo na:ga:luya:, “Numa:, la:eno tawakaluba:godolo ba:moe mahilo kitanaha:!” ⁶²Ba:bema: iba:te ebeno nabiwitamo kokotamo ba ga:la ebe nalatediya:, ebeno ubi keba ka:na kitana gudutamo mahilo kikamema:.

⁶³Ba:bene Sekalayate kokotamo olamagilo komopa:te tabo miya:teno ilina adahemema: da:goelamiya:, ebete ba:be ilina lawete ba:ma ka:na miya:tiya:, “Ebeno mahilo Yonetela.” Ba:be mabuma: iba:te konomamo hanohanhuya:, ⁶⁴ba:bene ba:ba tetenomolo Sekalayakono tabo olamagi komote da:kahidomiya:, ebete Godoko milimiho ba:bo tupuimiya:.

⁶⁵Ba:bema: ebeno habanapa:te ba:bi hanohano komo dulamiya: iba:te koamo toletolehuya:, ba:bene iba:te ba:bi komokomo tawakalubi da:nikiyahalamiya:, ba:be tabote Yudiya hopoeni hunuhunu hakoeno hiliyonomo habahabamo ba:bo tuya:. ⁶⁶Ba:gala puya:te ba:be tabo duliya: iba:te ba emalagidolo na:ga:luya:, “Ba:moe gudu ebete kebako dawama: na:keda:mene?” Iba:te ba:moe tabo bega:luya: mabu ibino umi ipuwalo Godokono helote ba:be gudugodolo hibinomolo itanuya:.

Sekalayate Godokono Ukui Ebeno Gobogoboeni

Heloamo Da:hawakalilamiya:

⁶⁷Ba:bene Godokono Gobogobote Yonekono nabiwi Sekalayakono tepo ipuwa da:tabuya:, ebete Godokono ukui ba:ma ka:na hawakalilamiya:,

⁶⁸“Godote Isalaela tawakalubi hidonomamo dowlubilinako, ale ebe ba:bema: komilimihoma:nema:, mabu ebete ebeno tawakalubi owalubilima: ba: na:pe, tete tatalila ebete ibino kuba ododili ipuwane ibi kopuluhukulatelema:ne!”

⁶⁹Iyo, Godote a mabuma: dadipati, ba:be Ko Ka:ka: Mula:lea:medawate ba: na:pe, ebe ba: Godokono okodawa Da:ibidikono eyono gudu etala.*

⁷⁰Ba: hibila, puya:te dopamo tetelo Godokono talona ipuwalo demedehonama:, ebete ba:bi okopi ipuwado ebeno ukui ba hawakalimi na:goiya:,

⁷¹puya:te maubahaletate atamo alaholoho komo dododinaka, ebete a ibino helo kokotone kuluhukua:tema:ne.*

⁷²Iyo, ebete eta tabo ba:ma ka:na kagoiya:, ebete aeno iniwala:tamo ebeno malemale bihatenamene,

* **1:59** Tup Mabu 17:12; Hawi 12:3; Luk 2:21 * **1:68** Ohale 72:18 * **1:69** Ohale 18:2

* **1:71** Ohale 106:10

- ba:gala ebete iba:tamo kebe nopo hibinomolo da:tamotiya,
 ba:be hido-talona tabo ba emalagidolona
 emedena tetelo ebete bododinakomene.*
- 73 Ba:gala ebete aeno iniwa A:ibalahamatamo hibinomolo na:kagoiya,*
- 74 puya:te ago dalaholohonaka,
 ebete a ibino kokoto ipuwane kuwatema:ne,
 ba:bene ale ibi tolelameheno
 ebe kapiyatamo oko bowatihonakoma:.
- 75 Iyo, ale ebeno holoholo hapulu talona tawakalubima: ba eda:hana,
 ale emedena tetelo ebeno tuputupu gabodo ba:wapata:lamenama:.”*
- 76 Ba:bene Sekalayate ebeno tabo moga:melo gala na:kagoiya,
 “O naeno gudu Yone,
 tawakaluba:te ama: Hununomo Godokono ukui
 hawakalimidawama: ba:ka:minamena:ta,
 iyo, ebete da:poememene,
 ama:le ba:be Kodawoeno gabo dopamete ba tonato,
 ebeno gabo kohiduimima:na:ta.*
- 77 Ba:gala ama:le Godokono tawakalubi ba:ma ka:na
 kiya:tulamema:na:ta,
 ebete ibino kuba ba egebolelame kadodoholelamema:ne,
 iyo, ebete ba:be gabodo ibino ka:ka: komula:lelamema:ne.*
- 78 Ba:bema: hibila, aeno Godote a konomamo ba malemalea:tena,
 ebeno ka:ka: mula:leno alote atamo ba:bo kopuluhukuma:ne,
 hegelate tawakaluba:tamo da:puluhukunako ba:ba ka:na.*
- 79 Ba:be alote ebeno Hunu Habane kopa:la:minama:ne,
 hoe ipuwalo ba:gala du ipuwalo demedehona ba:bi
 tawakaluba:tamo,
 ba:bema: kalakala konomola,
 Godote ebeno tatabalo wapata:lame komoeno gabo a ba:bo
 kiya:tua:mema:ne.”
- 80 Ba:bema: Sekalayakono guduti ba ape Godokono Gobogobote ebe
 ipuwalo helonomoma: ediya:, ba:bene ebete dito hopamo tote ba:bo
 nemedenami, huiyatiya galane Godokono ubi tetelo ebete Isalaela
 tawakaluba:tamo puluhukuya:.

Ya:suti Da:hawakalaniya:

Ma:t 1:18-25

2 ¹ Ba:ba tetelo Konomo Gawadalagi Sisa Ogastasete hopo konomamo
 tabo bepoemiya: hiliyonomo tawakaluba:te ibino mahilo

* 1:72 Tup Mabu 17:7; Ohale 105:8-9 * 1:73 Tup Mabu 22:16-17 * 1:75 Tai 2:12-14

* 1:76 Ais 40:3 * 1:77 Yel 31:34 * 1:78 Ais 60:1-2

gabomanino bukamo konemiya:tehoma:, ²ba:be atu tetelo Kiliniyasete Siliya hopoeni Kapela Gawadalagima: eda:nami. Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: niya:tawa, ba:moe ba: dopo tetela hiliyonomo tawakaluba:te ibino mahilo gabomanino bukamo da:nemiya:tehuya:, ³ba:bema: hiliyonomo tawakaluba:te ba:be komo konododima: ibino iniwalino hiya:hiya: habahabamo na:tolameholiya:.

⁴Ba:bene Yausepete Galili hopoeni Nasalet habane Yudiya hopoeni Betelehem habamo tuya:, mabu ebe ba: Ko Gawadalagi Da:ibidikono eyono gudu etala ba:gala Da:ibidiko Betelehem habalo hawakaluya:. ⁵Ba:ba tetelo Ma:liko ebetamo a:galuimiya: ba:gala ebe lamitula, ba:bema: ibi netewapa:te badi tuya: iba:te ibino mahilo ba:bolo konemiya:tema:. ⁶Ba:bene iba:te Betelehemelo ba nemede eta dulu Ma:likono gudu alahimi tete da:peniya:, ⁷ebete ebeno dopo bahibahi gudu alahiminate ebe kalikamo a:wa:tinat kau-goegoeno hemo naha bokose ipuwamo dito adila:teniya:, mabu kapela tawakaluba:te da:lahanakui ba:be genamalo haba puliyala iba:te ba:bolo emedema:.

**Godokono Nopopa:te Sipi-goegoe Ulamepa:tamo
Da:pehawakalahaleniya:**

⁸Ba:ba tetelo sipi-goegoe ulamepa:te Betelehem haba tamelo hemohemo hopolo ibino sipi-goegoe ba ulamena, ⁹Kodawa Godokono nopodawate iba:tamo pehawakalanate Godokono alo konomote ibi ba:bo pa:la:minaleniya:. Ba:bema: iba:te konomamo toletolehoniya:, ¹⁰huiyatiya nopodawate iba:tamo na:goeniya:, “La: katoletolehonala: Na la:tamo hido tabo badahemo, ba:be tabote tawakalubi hiliyonomatamo kalakala konomo kikalameda:ne, ¹¹mabu ka:lo dulu Da:ibidikono habalo la:eno Ka:ka: Mula:lelamedawa a:hawakala, ebe ba: Kodawa Kelisote, Godokono Oemedawala. ¹²La: tolamete ba:be gudu kalikamo a:wa:ti konumima:nemata, ba:gala ebe kau-goegoeno hemo naha bokose ipuwamo adila:tela, iyo, la:le ba:be hanohano komo numiti ba:bo kiya:tawahama:nemata naeno tabo ba: hibernomola.”

¹³Ba:ba tetenomolo ba:be nopodawago komo Godokono nopopi hiliyonomate ba: dito pehawakalahaleniya:, ba:bene iba:te Godoko ba adipatena na:ga:laniya:,

¹⁴“Godote ebeno Hununomo Habalo demedena, la: ebe milimiholo nadipata:la:

Ba:moe hopolo ebete puya:tamo da:kalakalana, ebeno ka:ka: mula: komote iba:godolo nitanamene!”*

¹⁵Ba:bene Godokono nopopa:te Hunu Habamo gala da:kanalehawaminaniya:, ba:ba tetelo sipi-goegoe ulamepa:te

* 2:14 Luk 19:38

na:ga:laniya; “Kodawa Godote a da:goea:me Beteleheme habalo ka:lo dulu duluhuku, a ba:be komo umima: kotolamiya:.”

¹⁶ Ba:bene iba:te tiyonomo tolamenate, Ma:liko, Yausepeko, ba:gala alia:li gudu kau-goegoeno hemo naha bokose ipuwamo adila:te, iba:te ibi ba:bo nulameniya:. ¹⁷ Ba:bene sipi-goegoe ulamepa:te gudu numinate, nopodawate ebeno komoma: da:goeniya:, iba:te ba:be tabo Ma:liko Yausepeko ibi ba:bo nikiyalameniya:. ¹⁸ Ba: hibila, ba:ba tetene tupuimiti puya:te sipi-goegoe ulamepino tabo dulihuya: ibi hiliyonomate konomamo hanohanohuya:, ¹⁹ ba:gala Ma:liti ba:moi komokomo ebeno tepo ipuwamo miya:tenate tete hiliyonomolo koamo nemalagidolenami.* ²⁰ Ba:bene ba:be dulu sipi-goegoe ulamepa:te ba wilalena, Godoko adikuma:go ba:bo tolameniya:, mabu iba:te Godokono nopodawagodone kebe tabo kulihoniya:, iba:te ba:bi hiliyonomo komo hibinomolo a:nulameniya:.

Yausepeko Ma:liko Iba:te Ya:sukunu Mahilo Da:ka:miya:

²¹ Ba:bene wuiki kapiya wibote dubu guduino tama itamida kukala ododi tete da:piya:, Yausepeko Ma:liko iba:te ba:moe gudu Ya:suma: ka:miya:, mabu ebeno menokote lamituma: eda:heno Godokono nopodawate ba:moe mahilo ya:lo ikamiya:.*

Iba:te Ya:suku Yelusalemano Da:magatuya: Godotamo Ikamema:

²²⁻²⁴ Ba:bene tete da:piya: iba:te Ya:suku lawete Yelusalema ko habamo dito tolamiya: menokola gudula ibino agima talona konupula:lema:, Godote Moseseko ipuwado tutumu tabo dihatiya: ba:ba ka:na. Iyo, ba:be tutumu tabote Yunapi ba:ma ka:na iya:tulamena, agima talona upula: tetelo menokote gimai hola netewa o badu hola netewa Godotamo nikamehamene, ba:bema: Yausepeko Ma:liko iba:te ba:moe tutumamo papamila:te hawa:goeno ilina ebetamo ba: ba:ba ka:na ikamehuya:. Ba:gala ba:be atu tetelo ibi ubila gudu Ya:suku Godotamo ikamema:, mabu Godokono eta tutumu tabote ba:ma ka:na kagoena, dopo dubu gugudi talonama: midiliti Godotamo kikamehoma:.*

Simiyonote Gudu Ya:suku Da:matopiya:

²⁵ Ba:ba tetelo eta dubu ebeno mahilo Simiyonotela, ebete Yelusalema ko habalo emedenami. Ebe tuputupudawanomola, iyo, ebete Godotamo na:papamiwatanami ba:gala ebete Isalaela tawakalubino ka:ka: mula:le komoeno uluhuku tete belatiminami. Ba:bema: Godokono Gobogobote eba:go ba emedena ²⁶ ebe ya:lo a:goemiya: ba:ma ka:na, ebete Godokono Oemedawa Kelisoko dopamo umiti ebe galane ba:bo kohoema:ne. ²⁷ Ba:bene Ma:liko Yausepeko iba:te Godokono tutumamo papamila:lo

* 2:19 Luk 2:51 * 2:21 Luk 1:31 * 2:22-24 Ikuli 13:2,12; Hawi 12:1-8

ibino gudu Godoko Adikumino Hiya: Genamamo da:magatuya:, ba:be komo Godokono Gobogobote Simiyonoko ba:bo iya:tumiya:. Ba:ba tetelo ebete Godokono Genamamo pete, ²⁸gudu Ya:suku pumiti ebeno kokotamo ebe pematopa:te Godotamo kalakala tabo ba:ma ka:na polamagiya:,

²⁹ “Kodawa, ama:le dopamo hibinomolo da:goiya:la

ba:be tabote a:hawakala,
ba:bema: na amia:no huiyaha: okodawate gelebadia:go hoea:mo kotoma:nemo.

³⁰ Hibila, ka:lo naeno baida:mo

amia:no ka:ka: mula: komo ba: umimo,*

³¹ ba:be ka:ka: mula: komo ama:le a:hiduimiya:ta

hiliyonomo hiya:hiya: tawakalubino holoholo hapulu.

³² Iyo, amia:no ka:ka: mula: komo ba: hido alola,

ba:be alote Yuha:pa:tamo amia:no ubi gabo ba hawakalimina,
amia:no Isalaela tawakaluba:tamo koamo ba:la:minanamene.”*

³³ Ba:bene Simiyonote gudu Ya:sukunu komoma: kebe tabo kolamagiya:, Ma:liko Yausepeko iba:te ba:be tabo uliti konomamo hanohanohutiya:.

³⁴ Ba:ba tetelo Simiyonote Godoko bikiyamiya: ebete ibi hidamo

kowalubilina:, ba:gala ebete guduino menoko Ma:litamo na:goiya:,

“Ba:moe gudu Ya:suku Godote ebe ya:lo ka:miti a:lawiya:, ba:bema: ebete Isalaela tawakalubi ipuwalo ibino kubakuba komo ba:gala hidohido komo hiliyonomo kanagilamelelamema:ne. Iyo, ebeno emede komote hanohano komoma: eda:te Godokono helo kohawakalimima:ne, ba:bema: komo tawakaluba:te ba:be komo umiti ubiha: tabo ga:late* ³⁵ibino kubakuba ukui kohawakalilamema:na:. Ba:ba tetelo ko temetemete ama:tamo puluhukuti, alaholohoeno kiyokiyo gili keba ka:nala:ka: ba:be temetemete amia:no tepo ipuwa ba:ba ka:na kalihamidama:ne.”

A:nako Ba:gala Ya:suku Ibino Komo

³⁶ Ba:be atu tetelo eta Godokono ukui hawakalimidawa kamenate nemedenami, ebeno mahilo A:natela, ebeno nabiwi ebe Pa:nuwelate, ebe A:sa gu lumagila. Ba:moe kamena ba: kabelenomola. Dopamo ebete dubu lawete sa:ba:ni gogo emedete ³⁷ebeno awiti ba:bo hoiya:, ba:bene ebete hamolema: eda:te ba:ba tetene tupuimiti ebeno ⁸⁴gogo teta:mo puluhuku, ebete hegela ba:gala du hiliyonomolo Godoko Adikumino Hiya: Genamalo ba emedena ba:be genama kamiya:panakuiha:. Ba:be tete ga:ga:nomolo ebete Godoko ba adikumina, komo tete hiliyonomolo baa: nahaheno Godotamo toetoe tabo ba:bo olamaginakui. ³⁸Ba:bene

* 2:30 Ais 52:10; Luk 3:6; Tai 2:11 * 2:32 Ais 42:6; 49:6; 52:10

* 2:34 Ais 8:14; Mat 21:42; 1Pit 2:8

Yausepeko Ma:liko iba:te Simiyonokoba: tabo ba ga:luta, ba:be atu tetenomolo A:nate pete gudu Ya:suku pumiti kalakala tabo Godotamo ba:bo padipatiya:. Ba:bema: ba:ba tetene tupuimiti, Yelusalemanapi ipuwalo puya:te ibino ka:ka: mula:le komoeno uluhuku tete da:latiminama:, iba:te Godokono Genamamo da:pelamenakui A:nate ibi hiliyonomatamo Ya:sukunu komoma: ba:bo olamaginakui.

Ma:liko Yausepeko Iba:te Nasaletē Habamo Gala Da:katuya:

³⁹Ba:bene Ma:liko ba:gala Yausepeko iba:te Godokono hiliyonomo tutumuino komokomo hidamo ododiliti, iba:te Ga:lili hopeno Nasaletē habamo gala na:katuya: mabu ba:be ba: ibino habanomola.*
⁴⁰Ba:bolo gudu Ya:suti ba ape heloma: ba:bo ediya:, ba:gala ebete ukui muludawama: eda:lo Godote ebeno malemale komamo ebe nowalubinami.

**Ya:suti Ebono Kuhi Tetelo Godoko Adikumino
 Hiya: Genamamo Da:tuya:**

⁴¹Ya:sukunu menoko nabiwi ibino komo ba:ma ka:nala, gogo hiliyonomolo iba:te komo tawakaluba:go Yelusalema ko habamo tolamenakuya: Yunapino Adaguila: Poko konododima:,* ⁴²ba:bene Ya:suti 12 gogo tetema: ba eda: iba:te ebe lawete gala na:katolamiya: ba:be poku habamo.

⁴³Ba:bene Pokoeno hegelate da:wibohuya: iba:te Nasalate habamo gala na:kapelamiya:, huiyatiya Ya:suti Yelusalemalo da:pekaguya: ebeno menoko nabiwi iba:te kiya:tawahuya:ha:. ⁴⁴Iba:te Ya:suku tawakaluba:go habamo na:tomo ga:late, ba:be hegela kapiyalo tonomo tote, ba:bene gapogapolo iba:te ebe ibino tawakaluba:godolo ba:gala mabuluba:godolo nohowadinate ⁴⁵ebe kanuminiya:ha:. Ba:bema: eta hegelalo iba:te ebe ohowada:go Yelusalema ko habamo gala katote, ⁴⁶ba:bene netewa-kapiya hegelalo iba:te ebe Godoko Adikumino Hiya: Genamalo iya:tulamepi dubago ba luta ba:bo numiya:, ebete ibino tabo ba uliho ibino iya:tulame komokomoma: ba:bo alateda:lenakui. ⁴⁷Ba:ba tetelo Ya:suti iba:go tabo ba ga:la ibi tuputupu tabamo da:huiyalamenakui, ba:bema: puya:te ebeno tabo dulihiutiya: ibi hiliyonomate koamo hanohanohutiya:. ⁴⁸Ba:bema: Ma:liko Yausepeko ibi netewapa:te ebe da:numiya:, koamo nela:wa:hate menokote ebe na:goemiya:, “Gudu, ama: ba:moe komo atamo badama: kododiui? Amia:no nabiwi ba:gala na, ale ama: tepo temetema:go ohowadinata.”

⁴⁹Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya:, “Mabu keka: la:le na ba:moe haboeno hiya:hiya: genamalo dohowadinitakama? Wadiyala la:

* 2:39 Ma:t 2:23 * 2:41 Ikuli 12:24-27; 23:14-17; Tutumu 16:1-8

niya:tawahala: na naeno Nabiwino Genamalo ba:lutamo, na eta genamalo luta a:kamodobamo!” ⁵⁰Iba:te huiyatiya ba:be taboeni ipuwa hidamo kalawiya:ha.

⁵¹Ba:ba tetelo Ya:suti ebeno menoko nabiwi iba:go Nasaletete habamo tote, ba:bolo ba nemedena ibino tabamo a:papamiwatanakui, ba:bene Ma:liti ba:moi komokomo ebeno tepo ipuwamo miya:tete hiliyonomo tetelo koamo nemalagidolenami. * ⁵²Ba:bema: ba:moe komo ba: hibila, Ya:suti mulu emalagidolago ba ape, Godoko ba:gala tawakalubi ebetamo na:kalakalahanama:.*

**Yoneko Tawakalubi Beyamo Wadulateledawate Godokono Tabo
Dolamagiya:**

Ma:t 3:1-12; Mak 1:1-8; Yon 1:19-28

3 ¹Ba:ba tetelo Sisa Taibiliyasiti 15 gogolo hopo konomoeno Konomo Gawadalagima: ba eda:na, komo dubate ebeno hopopima: ba:ma ka:na eda:hanama:,

Poniyase Paeleteko Yudiya hopoeni Kapela Gawadalagila,
Helodiko Ga:lili hopoeni Ko Gawadalagila,^b
ebeni ekawi Pilipiko Ituliya hopo ba:gala Ta:konaitasi hopoeni Ko
Gawadalagila,

ba:gala Laisaniyasiko A:bilini hopoeni Ko Gawadalagila.

²Ba:be atu tetelo A:nasiko ba:gala Kayapasiko ibi netewapa:te Godotamo hawa:goeni ikamehopino Hununomo Watowatopima: eda:nama:, ba:bene Sekalayakono gudu Yoneko ebete dito hopolo ba nemedena Godokono tabote ebetamo ba:bo piya:. ³Iyo, ebete Yodane Tulino hopo konomamo tote Godokono tabo ba:ma ka:na nolamagiya:, “La:eno kubane ohobila:te beyamo aduti komo lawema: na:pelama:la:, ba:bene Godote la:eno kuba egebolelamete kadodoholelamema:na:ta.”*

⁴Ba: hibila, Godote dopamo ebeno ukui hawakalimidawa Aisayagodone Yonekono pe komoma: ebeno Bukamo tabo ba:ma ka:na miya:tiya:,

“Lumagiti dito hopolo tabo ba:ma ka:na ibulu kopegoema:ne,
‘Kodawoeni gabo na:hiduima:la:,
ebeni gabo na:tuputupuima:la:!

⁵Godote ba:moe hopoeni haka bola:la:ha hiliyonomo ihilateholete, hunuhunu haka apotalamima: komidilima:ne, iyo, ebete keka:keka: gabo hibilo tuputupuilamete,

^b 3.1 Buka ka:lamiholelawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Ya:suti da:hawakaluya: ba:ba tetelo Yudiya hopolo Ko Gawadalagima: deda:nami, ba:be dopo Helodi ba: ba:moe eta Helodikono nabiwila, iyo, nabiwiti gudutamo atu Helodi mahilo bekaikamiya:.

* 2:51 Luk 2:19 * 2:52 1Sa:m 2:26; Mulu Tabo 3:4 * 3:3 Oel 13:24

gaboeno haka gugu ihilateholete kodilidililamema:ne.

⁶ Ba: hibila, ebete tawakalubino ka:ka: da:mula:lelamemene,
ibi hiliyonomate ba:be komo ba:bo kumima:na:!”*

⁷ Ba:bene tawakalubi hiliyonomate Yonetamo na:pelamiya: ebete ibi beyamo kowadulatelema:, huiyatiya ebete iba:tamo na:goiya:, “La: bu kalulata! La: pote ka:goelamiti beyamo wadulatelema: da:pelamema, aba:, Godokono konomo mauba komote la:tamo a:kapa:mene? Ao, kopema:ne!”

⁸ La:eno tepo ipuwa hiya:ma: da:midilima, wadiyala la: la:eno hibi komo hawakalimima: hidohido komo nododila:la:. La: ha:kiya la:tamo ba:mako tabo ga:la akatupuima:la:, ‘A modobola mabu A:ibalahamako ba: aeno iniwa nabiwila.’ Ao, la: a:kamodobamata! Na la:tamo hibi tabo begoemo, Godogodolo helo bitana ebete ba:moi nakolamo A:ibalahamakono gugudi kododilimima:!” ⁹ Ba:bema: ka:lo Godote ebeno kabi adi, hiliyonomo nolohoha: gao keha ebete luhuti koa:mo kiya:hekema:ne.”*

¹⁰ Tawakaluba:te ba:be komo uliti Yoneko nalatediya:, “A Godokono mauba duhimima: bada komo na:kododima:?”

¹¹ Ebete ba huiya na:goiya:, “Wadiyala kaliko netewagodawate eta kalikoha:dawa kowalubima:ne, ba:gala baa:godawate baa:ha:dawa kowalubima:ne.”

¹² Ba:bene komo ta:kese mani ha:da amiholo uwatepi dubu iba:te beyamo wadulatelema: da:pelamiya:, iba:te ebe na:palatediya:, “Iya:tulamedawa, a bada komo na:kododima:?”*

¹³ Ebete ibi na:goelamiya:, “La:le ta:kese mani uwate tetelo ha:da gabodo konomamo akuwatanakala: la: ha:kiya la: owalubilima:, huiyatiya gabomani dubate da:ga:lanaka ba:be modobolo nuwatanakuya:la:.”

¹⁴ Ba:bene komo alaholohopa:te Yoneko nalatediya:, “A keba ka:nala:ka:? A bada komo na:kododima:?”

Ba:bene ebete iba:tamo na:goiya:, “La:le komo tawakalubino mani heloamo o ha:da gabodo akuwata:la:, ba:gala la:eno tabo ga:la ipuwalo komo tawakalubi akakubahilama:la:, ba:gala la:eno oko huiya da:lawenakoma ubiha: tabo ga:laheno kalakalago nuwatanakuya:la:.”

¹⁵ Tawakaluba:te Yonekono komo ba emalagidolo, iba:te kalakalahalo nemalagidoluya: Yoneko da: Godokono Oemedawa Kelisotela:. ¹⁶ Ba:bene Yonete iba:tamo na:goiya:, “Nale la: beyamo wadulatelemata, huiyatiya eta lumagiti naeno gala hapuni ba:pena. Ebeno helo konomote naeno helo na:gogolona, ba:bema: na hidoenoha: nale ebeno nato ukulalemema: Hibila, ebete la: Godokono Gobogobamo ba:gala ebeno koa:mo kopewadulatelema:na:ta, * ¹⁷ iyo, ebete witi-laisoeno nonoka tama:mo miya:teno ilina a:lawi, ba:bene ebete witi-laisa nahoeno ebeno genama

* 3:6 Ais 40:3-5 * 3:7 Ma:t 12:34; 23:33 * 3:8 Yon 8:33,39 * 3:9 Ma:t 7:19

* 3:12 Luk 7:29 * 3:16 Oel 13:25

guamo ba miya:te nonoka koa:mo ba:bo kiya:hekema:ne, ba:be koete itana tetelo na:woena, a:kaha:gale.”

¹⁸ Ba: hibila, Yonete Godokono Hido Tabo dolamaginakui, ebete hiliyonomo hiya:hiya: komokomo biya:tulamenakui tawakaluba:te ibino ukui hiya:ma: komidilima:. ¹⁹ Ba:bene eta hegelalo Yonete Ko Gawadalagi Helodiko konomamo kiyahamiya:, mabu ebete ebeno ekawino kamena Helodiyasiko pilolo lawiya: ba:gala ebete komo hiliyonomo kubakuba komo bododilinakui.* ²⁰ Ba:ba tetelo Heloditi eta konomo kuba komo ba:ma ka:na kododiya:, ebete Yoneko du genamamo dito ihatiya:.

Yonete Ya:suku Beyamo Dadutiya:

Ma:t 3:13-17; Mak 1:9-11

²¹ Heloditi ebe du genamamo ihatehen, dopamo Yonete tawakalubi hiliyonomo beyamo a:wadulателиya:, Ya:suku baleta. Ba:bema: Ya:suti beyamo aduti komo lawete, Godotamo kalakala tabo ba olamagita Godote ebeno Hunu Haba ba:bo a:hiya:miduya:. ²² Ba:bene Godokono Gobogobote gimai holamo ebe hunamo ba pihitiga, tabote Hunu Habane ba:ma ka:na pihitiguya:, “Ama: naeno kapiya Gudunomolata. Na ama:tamo na:kalakalutam.”*

Ya:sukunu Mabu Tawakalubino Mahiloeno Komo

Ma:t 1:1-17

²³ Ya:suti 30 gogoma: ba eda: ebete ebeno ko oko ba:bo tupuimiya:, ba:bene ebeno mabu tawakalubino mahiloeno komo ba: ba:ma ka:nala.

Tawakaluba:te ibino ukuilo ebe Yausepekono guduma: ga:lanama:, ba:moe Yausepeko ba: Hilaikono gudula.*

²⁴ Hilaiko Mata:takono gudula.

Mata:tako Libaikono gudula.

Libaiko Melekaikono gudula.

Melekaiko Yanaikono gudula.

Yanaiko Yausepekono gudula.

²⁵ Yausepeko Mata:tayasikono gudula.

Mata:tayasiko A:imosokono gudula.

A:imosoko Na:ihumakono gudula.

Na:ihumako Esalaikono gudula.

Esalaiko Nagaikono gudula.

²⁶ Nagaiko Maa:takono gudula.

Maa:tako Mata:tayasikono gudula.

Mata:tayasiko Sema:inikono gudula.

Sema:iniko Yausekekono gudula.

* 3:19 Ma:t 14:3-4; Mak 6:17-18 * 3:22 Yon 1:32 * 3:23 Luk 4:22; Yon 6:42

Yausekeko Yaudakono gudula.
 27Yaudako Yowananakono gudula.
 Yowananko Lisakono gudula.
 Lisako Selababelakono gudula.
 Selababelako Siyatiyelakono gudula.
 Siyatiyelako Nelaikono gudula.
 28Nelaiko Melekikono gudula.
 Melekiko Adaikono gudula.
 Adaiko Kosamakono gudula.
 Kosamako Elamadamakono gudula.
 Elamadamako Eyakono gudula.
 29Eyako Yosuwakono gudula.
 Yosuwako Eliyesakono gudula.
 Eliyesako Yolimikono gudula.
 Yolimiko Mata:takono gudula.
 Mata:tako Libaikono gudula.
 30Libaiko Simiyonokono gudula.
 Simiyonoko Yudakono gudula.
 Yudako Yausepekono gudula.
 Yausepeko Yaonamakono gudula.
 Yaonamako Elayakimikono gudula.
 31Elayakimiko Meleyakono gudula.
 Meleyako Menakono gudula.
 Menako Mata:taikono gudula.
 Mata:taiko Na:itanakono gudula.
 Na:itanako Da:ibidikono gudula.
 32Da:ibidiko Yesikono gudula.
 Yesiko Obedakono gudula.
 Obedako Bowasekono gudula.
 Bowaseko Samonokono gudula.
 Samonoko Nasonakono gudula.*
 33Nasonako Aminadabakono gudula.
 Aminadabako Adaminakono gudula.
 Adaminako Anikono gudula.
 Aniko Hesalonakono gudula.
 Hesalonako Peleseko gudula.
 Peleseko Yudakono gudula.
 34Yudako Ya:ikobokono gudula.
 Ya:ikoboko Aisa:kekono gudula.
 Aisa:keko A:ibalahamakono gudula.

* 3:32 Lut 4:17-22

A:ibalahamako Telakono gudula.

Telako Nehokono gudula.

³⁵ Nehoko Selugukunu gudula.

Seluguku Liyukunu gudula.

Liyuku Pelegekono gudula.

Pelegeko Ibakono gudula.

Ibako Silakono gudula.

³⁶ Silako Ka:inane-kono gudula.

Ka:inane-ko Apasa:dakono gudula.

Apasa:dako Semakono gudula.

Semako Nowakono gudula.

Nowako La:imekakono gudula.*

³⁷ La:imekakono Metusalakono gudula.

Metusalako Inokokono gudula.

Inokoko Yeledikono gudula.

Yelediko Mahalalelakono gudula.

Mahalalelako Ka:inane-kono gudula.

³⁸ Ka:inane-ko Inosokono gudula.

Inosoko Setakono gudula.

Setako A:da:mekono gudula.

A:da:meko Godokono gudula.

Ba:bema: ba:moe ba: Ya:sukunu mabu tawakalubino komoeno kuititila.*

Saitanate Ya:suku Kuba Gabamo Kemogabuimima: Ebetamo

Duluhukuya:

Ma:t 4:1-11; Mak 1:12-13

4 ¹Ba:bene Godokono Gobogobote Ya:sukunu tepo ipuwa tabuimiti, Yodane Tulini ba magata ebete dito hopamo ba: dito tuya. ²Ba:bene Ya:suti dito hopolo 40 hegela ba nemedede Saitanate ebe kuba gabamo kemogabuimima: ebetamo ba:bo uluhukuya. Ba:be tete ga:ga:nomolo Ya:suti baa: kananakuia; ba:bema: ba:be tete da:wibuya: ebete baa:ma: kape komo ba:bo iya:tawuya.

³Ba:bene Saitanate ebe na:goemiya; “Ama: Godokono hibi Guduma: deda:na, ba:moe nakola baa:ma: na:mida:.”

⁴Ya:suti ebeno tabo ba huiya na:goiya; “Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na itana, ‘Lumagiti ba:moe hopoen baa: kapiyalo a:kaka:ka:namene.’”*

⁵Ba:bene Saitanate Ya:suku hunamo magatate ba:moe hopo konomoeno hiya:hiya: koko hopo ba niya:tumiho, iba:te ba:ba tetenomolo ba:bi hiliyonomo ilina bulameholiya. ⁶Saitanate ebetamo na:goiya; “Ba:moi hiliyonomo ilina ba:gala helo konomo nale ama:tamo

* **3:36** Tup Mabu 11:10-26 * **3:38** Tup Mabu 4:25-26 * **4:4** Tutumu 8:3

kikamehoma:nemata. Ba: hibila, hopo haboeno ilina hiliyonomo Godote natamo ikanamehoniya:, ba:be mabuma: nale kebe lumagitamo ikamema: ubi dihatemo nagodolo helo bitana ebetamo kikamehoma:.
 7Iyo, ama:le na nadikunama:, ba:bene ba:moi ilina hiliyonomo ama:le kuwatema:na:ta.”

⁸Huiyatiya Ya:suti ebeno tabo ba huiya na:goiya:, “Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na itana, ‘Ama: amia:no Kodawa Godoko adikumilo ebe kapiyatamo na:papamiwatanakuya:.”*^c

⁹Ba:bene Saitanate ebe Yelusalema ko habamo magatate Godoko Adikumino Hiya: Genamoeno uba hunamo nadipiti ebe ba:bo negoemiya:, “Ama: Godokono hibi Guduma: deda:na, ba:moene hakamo na:nepatega,
¹⁰mabu Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na itana,

‘Godote ebeno nopopi kopoelamema:ne
 iba:te ama: hidamo kopowalubima:,*

¹¹ iyo, iba:te ibino kokotamo ama: kopelawema:na:ta,
 ba:bema: ama:le nakolalo nato a:kanukamidamena:ta.”*^c

¹² Huiyatiya Ya:suti ebetamo na:huiyuya:, “Ao, nale ba:be kuba komo a:kododa:mo, mabu Godokono Bukalo eta tabo ba:ma ka:na itana, ‘Hopo lumagiti Kodawa Godoko pawima: akewagela:la:.’ Iyo, ba:be mabuma: hopo haba lumagiti ebeno daedae ukuia:mo eta komo dododimini, ebete akemalagidolala: Godote ebeno ka:ka: dito kopemula:mema:.”*^c

¹³ Ba:bene Saitanakono kuba gabamo emogabuimiho komokomo hiliyonomo da:wibohuya:, ebete Ya:suku tete nanekela:mo ba:bo miya:puya:.*

Ya:suti Ebeno Oko Da:tupuimiya:

Ma:t 4:12-17; Mak 1:14-15

¹⁴ Ba:ba tetelo Ya:suti Godokono Gobogoboeno heloago Ga:lili hopamo gala na:katuya:, ba:bene ba:be hopo konomolo demedehonama: ba:bi tawakalubi hiliyonomate Ya:sukunu komoma: tabo ba:bo nikiyahuya:.
¹⁵ Ebete ba:bi Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genamalo ibi diya:tulamenakui, ba:be mabuma: ibi hiliyonomate ebe konomamo milimihonakuya:.

^c **4.11** Saitanate da:goiya: ba:be tabo Godokono Bukalo hihinomolo bitana, iyo, wadiyala ama: Sam Ohale Buka 91:11-12 numiya:. Saitanako ba: konomo ha:da amihodawala, ba:bema: komo tetelo ebete Godokono hiya:hiya: tabo tawakalubino ukui mabamo wadahrenako, huiyatiya ba:bi taboeno hibi ipuwa ebete kahawakalilamenaha:, iyo, ba:moe ba:be gabodo ebete ibi kuba gabamo emogabuila:menako, ebete Ya:sutamo ododima: dewageliya: ba:ba ka:na.

* **4:8** Tutumu 6:13-14 * **4:10** Ohale 91:11-12 * **4:12** Tutumu 6:16; 1Kol 10:9

* **4:13** Yun 2:18; 4:15

Nasalete Habaluba:te Ya:suku Ubiha:ma: Deda:huya:*Ma:t 13:53-58; Mak 6:1-6*

¹⁶ Eta hegelalo Ya:suti ebeno emede haba Nasaleta:mo na:tuya,
 ba:bene ebete Yu tawakalubino okoha: talona hegelalo dopamo keba
 ka:na kododinakui, ebete ba:be hegelalo atu komo bekanododiya:, iyo,
 ebete tawakalubino baidi ibubulamehole genamamo nodolote Godokono
 Bukoeni tabo ka:lamiholema: ba:bo mahiguya:. ¹⁷ Ba:bene iba:te Aisaya
 buka mokopi ebetamo ikamete, ebete pahaa:midate buka ka:lamihole
 ba:ma ka:na ba:bo tupuimiya:,*

¹⁸ “Godokono Gobogobote na hunulu emedena,
 mabu ebete na a:laweniya:,
 nale awaelo demedehona ba:bi tawakaluba:tamo Godokono Hido
 Tabo katama:.

Ebete na a:poenamiya: du genamalo demedehona ba:bi
 tawakaluba:tamo,
 ba:bema: nale ibi kokiyalamema:nemo,
 tete ba: na:pe ibi du genamane kuluhukulatelema:,
 ba:gala na baidi tamiholame tawakalubi kokiyalamema:nemo,
 ibino baiditi ka:la:minahalelamema:.

Iyo, nale menemena:go da:wapata:lamena
 ba:bi tawakalubi tutunomoma: komidilima:nemo,

¹⁹ ba:gala Kodawa Godote ibino ka:ka: da:mula:lelamemene,
 nale ibi ba:moe tabo kokiyalamema:nemo,
 ba:be komote ba: na:pe.”

²⁰ Ba:bene buka ka:lamihole da:wibuya: Ya:suti buka gala kamokopiti
 okodawatamo ikamete tawakalubi iya:tulamema: ibino holoholo
 hapulu dito emediya:. Ba:ba tetelo baidi ibubulamehole genama gulu
 da:pola:nuya: ba:bi tawakaluba:te Ya:suku hidonomamo umihutiya:,
²¹ ba:bema: ebete iba:tamo na:goiya:, “Ka:lo nale ba:moe buka tabo
 da:ka:lamiholemo, ba:ba tetenomolo ebeno hibi komote la:tamo ba:
 a:puluhuku.”

²² Ba:bene ebete Godokono tabo iba:tamo ba olamagita ibi hiliyonomate
 nemalagidolutiya:, “Ya:suku ba: hidonomo lumagila,” ba:gala iba:te
 ebeno tabone kebe tabo kulihuya: ba:bi hidohido taboma: hanohanoholo
 na:ga:lutiya:, “Moe ba: Yausepekono gudula, ebeno mulu keba
 ka:nala:ka:?”*

²³ Ba:bene ebete iba:tamo na:goiya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo.
 Tawakaluba:te muluma: da:ga:lanaka, galane la:le ba:bako tabo natamo
 ba:ma ka:na koga:lama:nemata, ‘Ama: hibi dogetama: deda:na, wadiyala

* 4:17 Ais 61:1-2 * 4:22 Luk 3:23; Yon 6:42

ama: ha:kiya ama: na:hiduima:’ Ba:gala la:le na kokiyanamema:nemata,
 ‘Ama:le Kapeniyama habalo da:nododili ale ba:bi hanohano komo
 ulihuima:, ba:bema: ka:lo huiyatiya amia:no habanomolo ba:bako
 komokomo na:kododila:.”

²⁴ Ya:suti iba:tamo gala na:kagoiya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo,
 Godokono ukui hawakalimidawa ebeno habaluba:te ebe ubiha:ma:
 eda:hate a:kalawa:mena:.” ²⁵ Ba:bema: la: naeno hibi tabo nulia:la:
 Elayate demedenami ba:ba tetelo gogo netewa-kapiyalo wegolate
 konakuiha:, hopo konomolo naha ilinate ba:bema: wibohuya:. Ba:ba tetelo
 hamolehamole hiliyonomate Isalaela hopolo awaelo emedehonama:,”
²⁶ huiyatiya Godote Elayako ba:bi Yu tawakalubino hamolehamola:tamo
 kanoemiya:ha:. Ao, ebete ebe Saidono hopoen Sa:lepata habamo
 noemiya:, ba:bolo demedenami ba:be hamole kapiyanomo konowalubima:
 Ba:be kamena Yu lumagiha:!” ²⁷ Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Eta
 Godokono ukui hawakalimidawa Elaisakono tetelo Isalaela hopolo
 hiliyonomo kuitikuita:gopi dubate nemedehonama:, huiyatiya ibi ipuwalo
 Godote eta dubu kahiduimiya:ha:, eta Siliya hoponapi Na:imanako kapiya
 bihiduimiya:. Ba:be dubu Yu lumagiha:!”*

²⁸ Ba:bene Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genamalo
 da:pola:nuya:, ibi hiliyonomate ba:be tabo duliya: konomamo
 maubahaliya:. ²⁹ Ba:bema: iba:te mahila:ha:lete Ya:suku lawete haba
 ipuwane heloamo ba:bo uluhukutiya:, mabu ibi ubila ebe eta haka hunamo
 magatate iya:ha:midale hakane kopememokamidama:, iyo, ba:mako haka
 Nasa:lete haba tamelo itanami. ³⁰ Ba:ba tetelo Ya:suti huiyatiya ba:bi
 hiliyonomo tawakalubi tetedo tote ebeno to gabodo ba: dito tuya:.

Ya:suti Kuba Gobogobagoeno Dubu Da:hiduimiya:

Mak 1:21-28

³¹ Ba:bene Ya:suti Ga:lili hopoen Kapeniyama habamo tote, Yu
 tawakalubino okoha: talona hegelalo tawakalubi da:niya:tulamitiya:,
³² iba:te ebeno tabamo na:hanohanohutiya: mabu ebete tabo Godokono
 heloamo olamagitiya:.”*

³³ Ba:ba tetelo ibino baidi ibubulamehole genama gulu kuba
 gobogobagoeno dubuti ba:bolo na:lutiya:, ba:bene ebete gaa:tepahalo
 ibulunomamo na:goyia:, ³⁴ “Iya! Ya:su Nasa:letenapi, ama: atamo bada
 komo na:kododiomena:? Ama: a kubahia:mema: ka:pa:wa? A:iye, na
 iya:tawala amia:no komo, ama: Godokono Hido-talona Dawalata!”

³⁵ Ya:suti huiyatiya ebe na:kiyahamiya:, “Ama: kodakodate, ebegodone
 nuluhuka!” Ba:bene kuba gobogobote tawakalubino holoholo hapulu

* 4:24 Yon 4:44 * 4:25 1Gaw 17:1,7 * 4:26 1Gaw 17:8-16 * 4:27 2Gaw 5:1-14

* 4:32 Ma:t 7:28-29

ba:be dubu hopamo a:da:nate ebegodone ba:bo uluhukuya:, huiyatiya ebetamo eta kuba komo kododiya:ha:.

³⁶ Ba:bema: ba:bi tawakalubi hiliyonomate hanohanoholo etate etatamo goenakui, etate etatamo goenakui, ba:ma ka:na ewagelitiya:, “Ba:moe taboeno helo keba ka:nala:ka:? Ba:moe dubuino helo ba:gala ha:hi konomola! Numa:la:, kuba gobogobate ebene tabo ulihote gobogobamo ba: alahutiha!” ³⁷ Ba:bene Ya:sukunu oko owati tabote ba:be hopo konomamo ba: dito tuya:, iyo, puya:te ba:bolo demedehonama: ibi hiliyonomate ebene komoma: tabo ba:bo nikiyahuya:.

Ya:suti Saimonokono Moto Kakidubu Da:hiduimiya:

Ma:t 8:14-15; Mak 1:29-31

³⁸ Ba:bene Ya:suti Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genamane puluhukuti Saimonokono genamamo dito tuya:. Ba:bolo Saimonokono moto kakidubu ape koenomo tawetawete umitiya:, ba:bene ebene komoma: tawakaluba:te Ya:suku ba:bo ga:lamiya:. ³⁹ Ba:bema: Ya:suti tote ebene wata baha:mo nutiti ba:be tawetawete ebe komiya:pama: da:kiyamiya:, ba:ba tetenomolo tawetawete ebegodone ba uluhuku ebete mahigate ibi mabuma: baa: okalimi oko ba:bo tupuimiya:.

Ya:suti Hiliyonomo Temetema:gopi Da:hiduilameniya:

Ma:t 8:16-17; Mak 1:32-34

⁴⁰ Ba:ba tetelo hegelate da:nihila:minaniya:, puya:te ba:be habalo hiya:hiya: temetema:go da:pola:nuya: ibino mabuluba:te ibi hiliyonomo Ya:sutamomo ba:bo magaheleniya:, ba:bene ebete ebene kokoto iba:tamo emowatilamelolo ibi hiliyonomo ba:bo hiduilameniya:. ⁴¹ Ba:gala ebete kuba gobogobo da:kiyahalameniya:, iba:te komo tawakalubi hiliyonomagodone ba ikulina ga:ga:go tabo ba:ma ka:na ga:laniya:, “Ya:su, ama: ba: Godokono Gudulata!” Ba: hibila, ba:bi kuba gobogobo iya:tawahala Ya:suku ba: Godokono Oemedawa Kelisotela, huiyatiya ebete ibi ba kiyahalamena tabo ga:la talona ba:bo ihatelameniya: iba:te ebene komo hawakalimima:.*

Ya:suti Komo Hiya:hiya: Habahabalo Godokono Tabo Da:nolamaginakui

Mak 1:35-39

⁴² Ba:bene hegelate ba owalohuta Ya:suti ba:be habane uluhukuti tataba hopamo na:tuya:, ba:bema: tawakaluba:te ebe ohowada:go tolamete ba:bo numiya:, mabu iba:te ubihinola Ya:suti ibi miya:pale. ⁴³ Huiyatiya Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Wadiyala na komo habahabamo tote, Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komoeno Hido Tabo konolamagima:nemo, mabu Godote na ba:bema: poenamiya:.”

* 4:41 Ma:t 8:29; Mak 3:11-12

⁴⁴Ba:bene Ya:suti ba:be hopoen hiliyonomo habahabamo tonakui Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genama gulu Godokono tabo ba:bo nolamaginakui.*

Ya:suti Ebeno Dopo Ta:matapi Duwatiya:

Ma:t 4:18-22; Mak 1:16-20

5 ¹Eta tetelo Ya:suti Genasalete Bobo dodolo ba la:na tawakalubi hiliyonomate ebetamo emokatihuia:go tolamitiya: Godokono tabo ulihoma:.* ²Ba:bene ebete boge netewa bobo dodolo pola:nalo ulamiya:, daha uwateholepi dubate ba:bi boge ya:lo miya:palette iba:te ibino kamahu bukulalitiya:. ³Ba:bema: ibi ipuwalo Ya:suti eta dubuino boga:mo ololuya:, ba:be dubuino mahilo ba: Saimonotela. Ba:bene Ya:suti ebe da:goemiya: ebete ebeno boge dodone nanekela:mo kalima:tepama:, ebete ba:be komo ododiti Ya:suti boga:mo emedete Godokono tabo tawakalubi ba:bo iya:tulamiya:.

⁴Ba:bene ebete Godokono tabo olamagi da:wibuya: Saimonoko ba:bo goemiya:, “Boge nanekela:mo kulukulu teta:mo gala kalima:tepate, ama: ba:gala amia:no mabulubi la:eno kamahu beyamo na:wahuba:la: daha kuwateholema:.”

⁵Huiyatiya Saimonote ebetamo ba huiya na:goiya:, “Ko Iya:tulamedawa, a du ga:ga:nomolo nipo wahubihonakama:, eta daha kalawenakaha:. Huiyatiya kubaha:, mabu ama:le na da:kiyanama:, ba:bema: nale amia:no tabamo papamiwatalo na kamahu beyamo kowahubitolotema:nemo.”* ⁶Ba:bema: ebete komo okopa:go ba:be komo dododiya:, dahadaha hiliyonomate tahate kamahu tatalila ta:teho, ⁷ba:bene iba:te ibino komo mabulubi eta bogelo da:pola:nuya: kokotamo na:midahalamiya: iba:te ibi kopowalubilima:. Ba:bema: iba:te pelamete ba:bi boge netewa dahamo da:petabuiliamiya:, bogete tatalila beyamo ululuhi. ⁸Ba:bene Saimonote ba:be komo umiti koamo da:hanohanuya:, ebete Ya:sukunu nato mabamo pete pupamo pemedete ba:bo pegoiya:, “Kodawa, ama: na miya:panete na:toa, mabu na kuba lumagila!”

⁹⁻¹⁰Huiyatiya Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Akatoletola:la:, ama: dopamo daha uwateholedawama: eda:nama:ta, huiyatiya ba:ma tetene tupuimiti ama: tawakalubi uwatedawalata.”

Ba:ba tetelo Saimonokoba: daha uwatehole mani oko dowatinama:, ba:bi dubu Ya:imesiko ba:gala Yoneko, ibi netewapi ba: Sebedikono gugudila. Ba:bene ibi ba:gala komo okopi ba:bolo da:pola:nuya:, iba:te ba:bi daha hiliyonomo ulamete atumu na:kahanohanohutiya:. ¹¹Ba:be mabuma: Saimonoko ba:gala ba:moi komo dubu netewapi iba:te ibino

* 4:44 Ma:t 4:23 * 5:1 Ma:t 13:1-2; Mak 3:9-10 * 5:5 Yon 21:3-8

boge netewa putiholete ibino oko ilina hiliyonomo miya:palette Ya:suku ba:bo ta:matuya:.*

Ya:suti Kuitikuita:goeno Dubu Da:hiduimiya:

Ma:t 8:1-4; Mak 1:40-45

¹² Eta tetelo Ya:suti eta habalo lutiya:, ba:be habalo kubanomo kuitikuita:goeno dubuti nemedenami. Ba:bene ebete Ya:suku umiti ebetamo pete ebeno holoholo hakamo pihatete toetoe tabo na:pegoiya:, “Kodawa, amia:no ubi ditama:na, ama:le na kohiduinamema:na:ta.”

¹³ Ya:suti ebeno kokoto hogaminate ebe ba ologi ebetamo na:goiya:, “Na ubila, ama: na:hida!” ba:bema: ba:ba tetenomolo kuitikuiti temetemetete ebegodone na:wibuya:. ¹⁴ Ba:bene Ya:suti ebe ba kiyahame na:goemiya:, “Ama: naeno komoma: tawakalubi akakiyalama:la. Wadiyala ama: huiyatiya ba:moe tetenomolo tote amia:no ape Godotamo hawa:goeno ikamehodawatamo na:nemutuimiya:, ba:bene hawa:goeno malemale ilina Godotamo akona:nikamiya:, Mosesete dolamagiya: ba:ba ka:na. Ba:be komote tawakalubi kiya:tulamema:ne amia:no temetemetete a:wibui.”*

¹⁵ Huiyatiya Ya:suti kebe hido komokomo kododilinakui ba:be tabote ba:be hopo konomamo tuya:, ba:bema: tawakalubi hiliyonomate ebetamo na:pekapiyuimiya: ebeno tabo kulihoma: ba:gala ebete ibino temetema:gopi kohiduilamema:. ¹⁶ Ebete huiyatiya ibi miya:palette dito hopamo ha:kiya ba:bo tuya:, ba:be tataba hopolo Godokoba: tabo konega:lama:.

Ya:suti Ape Kodakoda Temetema:goeno Dubu Da:hiduimiya:

Ma:t 9:1-8; Mak 2:1-12

¹⁷ Eta hegelalo Ya:suti tawakalubi ba iya:tulamita, komo Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi iba:te Ga:lili hopoeni hiya:hiya: habane pelameholiya:, ba:bene komopa:te atumu Yudiya hopone ba:gala Yelusalema ko habane pelameholetaba:bo pepola:nuya:. Ba:ba tetelo Kodawa Godokono helote Ya:sugodolo nitanuya: ebete temetema:gopi kohiduilamema:, ¹⁸ ba:bene komo dubate ape kodakoda temetema:goeno dubu talatalago agahiya:. Iba:te genama guamo a:pa:la:ha gabo bohowaditiya: ibino hopodalagi Ya:sukunu nato mabamo konadila:tema:, ¹⁹ huiyatiya tawakalubi hiliyonomola ba:bema: iba:te eta gabo kumiya:ha:. Ba:be mabuma: iba:te genama hunamo nalehawaminate, Ya:suti kebo ka:la:nuya: iba:te ba:be genamoeno hunu a:himiti ba:be dubu talatalago ba:bana nadutiya: Ya:sutamo. ²⁰ Ya:suti ibino hibima: midi komo umilamete dubutamo na:goiya:, “Hopodalagi, Godote amia:no kuba egebolema:ta.”*

* 5:11 Ma:t 19:27 * 5:14 Hawi 14:1-32 * 5:20 Luk 7:48; Ais 43:25

²¹ Huiyatiya Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi dubu iba:te ibino tepo ipuwalo ba:ma ka:na emalagidolutiya; “Moe dubu awaga konomola, Godokono holoholo hapulu kuba tabo badama: ka:goe? Kuba egebolelawa potela:ka? Ba: Godoko kapiyala!”

²² Iba:te ibino tepo ipuwalo da:ga:luya: Ya:suti iya:tawate iba:tamo na:goiya; “Mabu keka: la:eno tepo ipuwalo ba:moi komo demalagidolitama? ²³ Ba:moe tabo kodakodala:ka: nale goema; ‘Godote amia:no kuba egebolemete adodolema:ta?’ O ba:moe eta tabo goema: kodakodala:ka; ‘Ama: mahigate, na:toa?’ ²⁴ Ba:bema: nale la: kiya:tulamema:nemata, na Tawakalubino Naniwigodo^d helo bitana ba:moe hopo konomolo tawakalubino kuba egebolelamete kadodoholelamema:.” Ba:bene ebete temetema:goeno dubutamo na:goiya; “Nale ama: begoememata, ama: mahigate, amia:no tilo mokopa:midate genamamo na:toa!”^e

²⁵ Ba:ba tetenomolo ba:be dubuti ibino holoholo hapulu mahigate ebeno tilo lawete Godokono mahilo hunamo ba adipate ebeno genamamo dito tuya; ²⁶ ba:bema: ba:bi tawakalubi hiliyonomate konomamo hanohanohutiya: Iba:te Godokono mahilo hunamo ba adipate toletolehago na:ga:luya; “A ka:lo hegelalo hanohano komo hibinomolo ulamema:!”

Ya:suti Libaiko^e Da:ka:miya:

Ma:t 9:9-13; Mak 2:13-17

²⁷ Ba:moe komo da:wibuya: Ya:suti genama guni nuluhukuti eta dubu Libaiko ba:bo numiya; ebe ba: ta:kese uwatedawala, ebete ebeno oko habalo lutiya: Ba:ba tetelo Ya:suti ebetamo na:goiya; “Ama: na na:ta:mahena;” ²⁸ ba:bene ebete mahigate ebeno oko ilina hiliyonomo miya:palette Ya:suku ba:bo ta:matuya:.

²⁹ Ba:bene tete nanekele da:petuya: Libaiti ebeno genamalo Ya:suku mabuma: konomo poko bododiya: Ba:ba tetelo komo ta:kese uwatepi dubu ba:gala komo hiliyonomo tawakalubi iba:te Ya:sukuba: poko baa: benahutiya: ³⁰ Ba:bene komo Pa:lisi kapiyuimipi^f ba:gala ibino tutumu

^d **5.24** Tawakalubino Naniwi ba: Ya:sukunu mahilo etala. Ebe ba: tawakalubi hiliyonomoeno Naniwila, atumu Godoko ba: aeno Nabiwila. ^e **5.26** Buka ka:lamiholelawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Libaikono eta mahilo ba: Ma:tiyutula. ^f **5.30** Ya:suku tetelo Pa:lisi tawakalubi ba: Yu tawakalubino kapiyuimi etala. Godote ibino iniwala:tamo Moseseko ipuwado dikalamiya: ba:bi Tutumu Tabo, ba:gala ibino iniwala:te ha:kiya kebe komokomo koko kukalama: da:ga:lanama; Pa:lisi tawakaluba:te ba:bi hiliyonomo komamo hidonomamo papamila:hanakuya; ba:bene iba:te tawakalubi ba:ma ka:na ba iya:tulamena, puya:te ibino tabamo papamila:haheno iba:te ibi kubapima: ga:late iba:go kakapiyuiminakuiha:.

* **5:24** Yon 5:8

iya:tulamepi iba:te Ya:suku ta:matapi na:kiyahalamiya, “Mabu keka: la:le ta:kese mani ha:da amiholo uwatepi ba:gala Godokono Tutumu Tabo uwateha:pi tawakaluba:go gao beya nihote iba:go baa: da:nahanakoma?”*

³¹ Huiyatiya Ya:suti ba:be tabo uliti iba:tamo na:goiya, “Hidohido tawakaluba:te dogetatamo a:katolama:mena, tawetawa:gopa:te kotolamema:na. ³² Iyo, puya:te ha:kiya da:ga:lana, ‘A hidohido tawakalubila,’ na ba:bakobako tawakalubi uwatema: kapiya:ha. Na huiyatiya kubakuba tawakalubi kapiya uwatema: piya:mo, iba:te ibino kuba ododili komokomone kohobila:ma.”

Godokono Oko Owatima: Baa: Nahaheno Pola:na Komo

Ma:t 9:14-15; Mak 2:18-20

³³ Ba:bene komo tawakaluba:te Ya:sutamo na:ga:luya, “Yoneko ta:matapi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipino ta:matalepi iba:te hiya:hiya: tetelo baa: nahaheno Godotamo toetoe tabo ba:bo ga:lanaka, huiyatiya ama: ta:matapa:te ba:ma ka:na a:kapola:nala. Iba:te hiliyonomo tetelo helo gao beya nihote baa: ba:bo nahanaka.”

³⁴ Ya:suti iba:tamo na:goiya, “Dubuti kamena da:lawemene, ba:ba tetelo ebene mabuluba:te poko habalo baa:heno dito ba:ka:pola:namena? Ao, wadiyaha! Iba:te eba:go poko baa: kapimilo konahama:na. * ³⁵ Huiyatiya kamena uli lawe dubuti ebene kamena eta habamo magata tete ba: na:pe, hibila, ba:be hegelalo ebene mabuluba:te ibino tepo temeteme komoma: baa: nahaheno kopola:nama:na. Ba:bema: numa:la, ka:lo ba: la:eno kalakalago baa: naha tetela mabu nale la:go bemedenamo.”

Pakala Emede Komo Ba:gala Uli Emede Komo

Ma:t 9:16-17; Mak 2:21-22

³⁶ Ba:bene Ya:suti iba:tamo ba:moe iya:tulame uwi bikiyauya, “Lumagiti uli kaliko itamidate pakala kalikoeni bolagala:mo a:kakohomehamene. Ebete ba:ma ka:na dododimini uli kalikote pakala kalikago a:kamodobamene, gala kakabolagalema:ne. ³⁷ Atu gabodo lumagiti pakala gautu-goe tama kalila:mo uli gao beya a:kahaminamene, mabu uli gao beyate pakala gautu-goe tama kalili ka:na:ta:pumima:ne, ba:bene gao beyate hakamo ka:ka:la:te gao beya ba:gala kalili ibi netewate kapiya tetelo kokubakubahama:na. ³⁸ Ba:moe mabuma: wadiyala iya:tawadawate uli gao beya uliuli tama kalili kapiyamo na:haminahanakamene. ³⁹ Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Lumagiti pakala gao beya da:ninako ebete galane tetelo uli gao beya nima: ubiha:ma: keda:ma:ne mabu ebete ba:goenakomene, ‘Pakala gao beya golanomola,’ huiyatiya ba:bako lumagi iya:tawaha: uli gao beyoeni hido gola.”

* 5:30 Luk 15:1-2 * 5:34 Yon 3:29

Okoha: Talona Hegeloeno Komo*Ma:t 12:1-8; Mak 2:23-28*

6 ¹Yu tawakalubino eta okoha: talona hegeloeno Ya:suti ebe ta:matapa:go kona pali ipuwado ba petolamenato, ebe ta:matapa:te kona kapiyakapiya kubakubadopo newakalamiti iba:te konahama: tama ba:bo wehohuya:.* ²Ba:bema: komo Pa:lisi kapiyuimipa:te Ya:sutamo na:ga:luya:; “Numa:, ama: ta:matapa:te aeno tutumu tabamo kapapamila:haha:. Iba:te okoha: talona hegela badama: kadikanalita?”*

³Ba:bene Ya:suti iba:tamo ba huiya na:goiya:; “Wadiyala Godote ebeno Bukamo da:miya:tiya:, la: ba:be komo nemalagidolala: Da:ibiditamo kuba tete da:piya:, ebete ebeno wapata:lamepa:go baa:ma: da:kapemitiya:, ba:bene ebete bada komo kododiya:?” ⁴Ebete Godokono Genamamo nodolote, ba:be Genamoeno okopa:te Godotamo da:miya:tenakui ba:be talona baa: ebete a:nenahuya:. Numa:la:, aeno tutumu tabote a biya:tua:mena Godotamo hawa:goeno ikamehopa:te ba:be baa: ha:kiya nahanaka, komo tawakaluba:te naha talonala. Huiyatiya Da:ibiditi ba:be baa: nahate eba:go wapata:lamepa:tamo dikalameholiya:, Godote ba:be komo kubama: kagoiya:ha:.”*

⁵Ba:bema: Ya:suti iba:tamo na:goiya:; “Ba: hibila, na Tawakalubino Naniwiti okoha: talona hegela namutudawama: eda:namo.”

Ya:suti Kokoto Hapu Hoeme Dubu Da:hiduimiya:*Ma:t 12:9-14; Mak 3:1-6*

⁶Eta okoha: talona hegeloeno Ya:suti Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genama guamo nodolote tawakalubi ba niya:tulamita, kokoto tu hapu hoeme dubuti ba:bolo na:lutiya:. ⁷Ba:bene komo Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi iba:te Ya:suku baidi kodakodalo umitiya:, ebete okoha: talona hegeloeno ba:be dubu da:hiduimimini, iyo, iba:te ubila Ya:suti ba:be komo ba ododi kubama: ba:bo koga:lama:. ⁸Huiyatiya Ya:suti iya:tawuya: iba:te ibino tepo ipuwalo bada komokomo kemalagidolitiya:, ba:bema: ebete ba:be dubutamo na:goiya:; “Ama: mahigate dopo hapuamo na:pa:,” ba:bene ba:be dubuti mahigate dopo hapuamo pete ba: dito putiya:. ⁹Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya:; “Nale la: balateda:lemata, aeno tutumu tabote kebe talona komo kiya:tua:mena? Ale okoha: talona hegeloeno hido komo o kuba komo ba:kododima:? Tawakalubi ba:ka:hiduila:mena: o ba:ka:kubahila:mena:?” ¹⁰Ba:ba tetelo Ya:suti ibi hiliyonomo ba pulameholenato ba:be dubutamo na:goiya:; “Amia:no kokoto na:hogamina,” ba:bene ebete kokoto da:hogaminuya: ebeno kokotote ba:bo hiduya:.

* 6:1 Tutumu 23:25 * 6:2 Yon 5:10 * 6:3 1Sa:m 21:1-6 * 6:4 Hawi 24:5-9

¹¹ Ba:be mabuma: Pa:lisi kapiyuimipa:te konomamo maubahalo ibi ipuwalo tabo ba:bo ga:luya:, “A ba:moe dubu Ya:suku keba ka:na na:kamitima:?”

Ya:suti Ebeno 12 Oelamepi Dubu Da:ka:lamiya:

Ma:t 10:1-4; Mak 3:13-19

¹² Ba:be dulu Ya:suti Godokoba: tabo ga:lanama: eta haka hunamo nodoloniya:, ba:bema: ebete du ga:ga:nomolo Godokoba: tabo ba ga:lana hegellate ba:bo powalohuya:. ¹³ Ba:bene hegellate da:puluhukuya: ebete ebeno ta:matapi ebetamo ka:lamiti, ibi ipuwalo 12 dubu ba uwate ibi na:goelamiya:, “La: ba: naeno oelamepilata.”

¹⁴ Ya:suti 12 dubu duwatiya:, ba:moi ba: ibino mahilola.

Saimonoko Ya:suti ebetamo eta Pita mahilo bikamiya:, ba:gala ebeno ekawi A:nduluku,

Ya:imesiko ba:gala Yoneko,

Pilipiko ba:gala Batolomuku,

¹⁵ Ma:tiyuku ba:gala Tomasiko,

A:lapiyasikono gudu Ya:imesiko ba:gala Saimonoko. Ba:moe eta

Saimono tawakaluba:te dopamo na:ga:lanakuya:, ebete kapela

Loma gabomani tawakaluba:go alaholodawama: eda:nami.

¹⁶ Ba:gala Ya:suti komo dubu netewa bekauwatiya:, Ya:imesikono gudu

Yudasiko ba:gala Keliyotanapi Yudasiko, galane tetelo ba:moe

kuititi dubuti Ya:suku anakapumipi bowalubiliya: ebe kolawema:.

Ya:suti Temetema:gopi Da:hiduilamiya:

Ma:t 4:23-25

¹⁷ Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:go haka hununi eta apotami hopamo da:nepalaguya:, ba:ba tetelo komo ta:matapi ba:gala hiya:hiya: tawakalubi hiliyonomate iba:go ba:bo paluguya:. Komo iba:te Yelusalema ko habane ba:gala Yudiya hopeno komo habahabane pelamiya:, ba:gala komo iba:te kehaha: kolomo dodo hapuni kapelamiya:, ibi ba: Taya ko habalo ba:gala Saidono ko habalo demedehonama: ba:bi tawakalubila. ¹⁸ Ba: hibila, ba:bi tawakalubi hiliyonomate pelameholiya: Ya:sukunu tabo ulihoma: ba:gala ebete ibino temetema:gopi kohiduilamelelamema:, ba:gala kuba gobogobagopa:te ebetamo atumu a:kapelamiya:, ba:bene ebete ibi hiliyonomo ba:bo hiduilamiya:. ¹⁹ Ba:bema: ba:bi tawakalubi hiliyonomate ubila Ya:suku kologihoma:, mabu iba:te iya:tawahuya: Godokono helote ebe ipuwane da:puluhukunakui ba:ba tetelo ebete temetema:gopi ba:bo hiduilamenakui.

Kalakala Komo Ba:gala Tepo Temeteme Komo

Ma:t 5:1-12

²⁰ Ba:bene Ya:suti ebeno hiliyonomo ta:matapi ba ulamita na:goelamiya:,

- “La: puya:te awaelo demedenama,
wadiyala la: na:kalakalahala;
mabu Godote Ko Gawadalagima: deda:na,
ba:be hido haboen komo la:enola!
- 21 Ba:gala ba:ma tetelo la: baa: kapete dulamena,
wadiyala la: na:kalakalahala;
mabu Godote la:eno kape komo komodobuilamema:ne!
Ba:gala ba:ma tetelo la: puya:te temetema:go dihiminama,
wadiyala la: na:kalakalahala;
mabu galane la: kiya:da:mima:nemata! *
- 22 “Ba:gala Tawakalubino Naniwi mabuma: komopa:te la:tamo
maubahalo ubiha: tabo ba ga:la la: diduduputilamena, ba:gala iba:te
la:eno mahilo da:kubahilamena, wadiyala la: atumu na:kakalakahala:!”
- 23 Iyo, la: kalakalahalo hunamo niya:patela:tepahaliya:la:, mabu
galane tetelo la:le Godokono Hunu Habalo la:eno huiya kokonomo
konuwatema:nemata. Numa:la:, dopamo ibino iniwala:te ba: atu ubiha:
tabo bekaga:lanakuya: Godokono ukui hawakalimipa:tamo.
- 24 “Huiyatiya ba:ma tetelo la: puya:te dogodogopima: deda:hanama,
la: ko tepo temeteme kiya:tawahama:nemata,
mabu la:eno kalakala ba: na:lawenamata, galane kowiboma:ne!
- 25 Ba:gala ba:ma tetelo la: puya:te baa:ma: kakapiminaha,
la: ko tepo temeteme kiya:tawahama:nemata,
mabu galane la: baa:ma: kokapimima:nemata!
Ba:gala ba:ma tetelo la: puya:te diya:da:minama,
la: ko tepo temeteme kiya:tawahama:nemata,
mabu galane la: howela:go kihimima:nemata!
- 26 “Ba:gala tawakalubi hiliyonomate la: da:mililameholemena:, la:
hidamo, mabu galane tetelo la: ko tepo temeteme kiya:tawahama:nemata!
Numa:la:, dopamo ibino iniwala:te Godokono mahilamo ha:da amiho tabo
olamagimipi atumu a:mililameholenakuya:.”

La:go Alaholohopi Malemalelo Emalagidole Komo

Ma:t 5:38-48; 7:12a

- 27 Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Ba:be mabuma: na la:tamo
na:goemo, puya:te la:go dalaholohona, wadiyala la: ibi malemalelo
nemalagidolenala: ba:gala iba:tamo hidohido komo nododilina:kuya:la:.
- 28 Ba:gala la:tamo mela tabo dolamagiminaka, ba:bi tawakalubino
komoma: Godotamo na:toetoehonakuya:la: ebete ibi hidamo
kowlubilinama:, iyo, puya:te la:tamo kuba komokomo dododilina
la: ibi Godotamo na:wadiya:paa:latelenakuya:la:. 29 Ba:gala pote ama:

* 6:21 Haw 7:16-17; Ohale 126:5-6; Ais 61:3 * 6:22 Yon 15:19; 16:2; 1Pit 4:14

tatakolo danagalimimina; wadiyala hapu ebetamo na:kikamiya. Ba:gala kebe lumagiti amia:no sete ilina heloamo da:lawememena; ba:be atu tetelo amia:no atuino ilina akamawada:la; ama:le ebetamo malemalelo dito na:kikamiya. ³⁰Iyo, lumagiti amia:no eta ilinama: ama: da:toemehomena; wadiyala ebetamo malemalelo nikamiya; ba:gala kebe lumagiti amia:no ilina pilolo duwatemene, ama: tote ba:bi ilina heloamo akanuwata:la. ³¹Ba:bema: tawakaluba:te la:tamo bada komo ododima: la:le ubi dihatenakoma, la: komopa:tamo ba: ba:ba ka:na nododinakuya:la.*

³²“Puya:te la: malemalelo demalagidolena, la: ba:bi tawakalubi kapiya demalagidolenama la:eno ukui keba ka:nala:ka? Ba:be mabuma: Godote la:tamo hido huiya ba:kikalametamena? Ao, mabu kuba ododilipa:te atumu ibino mabulubi kapiya malemalelo emalagidolenaka! ³³Ba:gala puya:te la:tamo hidohido komo dododilina, la: ba:bakobakopi kapiyatamo hidohido komo dododilinama la:eno ukui keba ka:nala:ka? Ba:be mabuma: Godote la:tamo hido huiya ba:kikalametamena? Ao, mabu kuba ododilipa:te ibino mabulubi kapiyatamo atu hidohido komo bekaododilinaka! ³⁴Ba:bema: puya:te la:tamo gala da:kikalameholenaka, la: ibi kapiyatamo mani dikalameholema la:eno ukui keba ka:nala:ka? Ba:be mabuma: Godote la:tamo hido huiya ba:kikalametamena? Ao, kuba ododilipa:te atumu ibino mabulubi kapiyatamo mani ikalameholenaka mabu atu komo iba:godone gala kakuwatema:na! ³⁵Huiyatiya wadiyala la:tamo alaholopima: deda:hana, la: ibi malemalelo nemalagidolenala: ba:gala iba:tamo hidohido komo nododilinakuya:la. Iba:te manima: la: da:kiyalamemena; wadiyala la: iba:tamo dito nikalamiya:la; huiya komo akemalagidolala. Ba:mako ododi komodo la: Hununomo Godokono gugudima: eda:hate galane tetelo huiya konomo kuwatema:nemata. Numa:la; ebete kuba ododilipi ba:gala ebetamo kalakala tabo ga:laha:pi ba:bakobako tawakaluba:tamo malemale komo ododilinako. ³⁶Ba:bema: la: hiliyonomo tawakalubi malemalelo nemalagidolenala; la:eno Nabiwiti ibi keba ka:na kemalagidolena ba:ba ka:na.”

Tawakalubino Komokomo Anagilamelelame Komo

Ma:t 7:1-5

³⁷Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya; “La:le komo tawakalubino komokomo anagilamelelame ibi kubapima: tiyolo akaka:lama:la; ba:bene Godote la:eno komo anagilamelelame la: kubapima: a:kaka:lama:mena:ta. Ba:gala wadiyala la: tawakalubino kuba egebolelamete nadodoholelamiya:la; ba:bene Godote atumu la:eno kuba egebolelamete kadodoholelamema:na:ta.* ³⁸Ba:gala wadiyala

* 6:31 Ma:t 7:12 * 6:37 Ma:t 6:14

la: komopa:tamo ilina malemalelo nikalamenakuya:la; ba:bene Godote atumu la:tamo ba ikalame tete hiliyonomolo ebete la: ilinamo ba:tabuila:menakomena:ta, iyo, la: komopa:tamo kebako dikalamenakoma, Godote ba: atumu la:tamo ba:bako ba:kikalamenakomena:ta.”

³⁹Ba:bene Ya:suti iya:tulame uwi ba olamagi na:goyia; “Baidi tamiho dubuti eta baidi tamiho dubu gabodo hidamo a:kamagatamene. Ebete ba:ba ka:na dewagelemene ibi netewapi haka gugamo badi konegudima:na; aba: hibila:ka?” ⁴⁰Ba:bema: ka:lo sikululu diya:tawana ba:be guduino iya:tawa komote iya:tulamedawoeno iya:tawa kagogolonaha; huiyatiya galane ebeneo sikulu da:wibomene ebeneo iya:tawa komo ba:gala iya:tulamedawoeno komo atu tetelo kopola:nama:na.”

⁴¹“Keka: mabu amia:no ekawino baidilo puhulu deha:poto umilo huiyatiya amia:no baidilo ditana ba:be ko keha tete kuminaha?” ⁴²Ba:gala bada mabuma: amia:no ekawitamo ba:ma ka:na da:goita, ‘Ekawi, wadiyala amia:no baidilo ditana ba:be puhulu deha:poto nale kolawemema:nemata,’ huiyatiya amia:no baidilo ditana ba:be ko keha tete ama: kalawenaha? A:iye! Ama: ma:lapila netewa lumagilata! Wadiyala ama: dopamo amia:no baidilo ditana ba:be keha lawete, ama:le galane hidamo gahimiti amia:no ekawino baidilo ditana ba:be puhulu deha:poto ba:bo kolawemema:na:ta.”

Keha Ba:gala Ebeneo Gao

Ma:t 7:16-20; 12:33-35

⁴³Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya; “Hidohido kehalo kuba gaote a:kanolohamena; ba:gala kuba kehalo hidohido gaote a:kanolohamena. ⁴⁴Iyo, ba: hibila, la: hiya:hiya: kehoeno gao ibino holoholamo dulamema la: ba:bo kiya:tawahama:nemata, ibi ipuwalo kebe gaote nahama: hidohidoma: keda:hana. Ba:bema: lumagiti olagoeno kehamo tote anahu kehoeno gao a:kanetapihamene, ba:gala ebete olagoeno kehalo hidohido gala:ipi gao a:kanulama:mene. ⁴⁵Ba:bema: hido lumagiti ebeneo tepo ipuwane hidohido komo buluhukulatelenakomene, huiyatiya kuba lumagino tepo ipuwalo kuba komate pola:na ba:bema: ebegodone kuba komate ba:pikulinakomena; mabu lumagino tepo ipuwalo kebe komate ka:pola:na, ba: ba:bi komate ebeneo tabo olamagi komodo kopikulima:na.”

Genama Netewa Etemotepino Komo

Ma:t 7:24-27

⁴⁶Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya; “Keka: mabu la: na Kodawama: dito da:ka:naminama, huiyatiya nale dolamaginakomo ba:bi komo la:le

* 6:38 Mak 4:24 * 6:39 Ma:t 15:14 * 6:40 Ma:t 10:24-25

kododilinaha?* ⁴⁷Ba:bema: kebe lumagiti natamo pete naeno tabo pulihote ba:bi komokomo dododilimini, ba:be lumagino komo keba ka:na kitana nale la: hidamo kiya:tulamema:nemata. ⁴⁸Ba:be lumagi ba: hido genama detiya: ba:be dubu huiyala. Ebete haka ibulunomo aligiti kodakoda haka hunamo ebeno genama ba:bo etiya:, ba:bene hulama beyate ba odolo ba:be genama da:pemida:miya:, huiyatiya genamate kaleguya:ha: mabu etedawate ebeno genama hidamo etiya:. ⁴⁹Huiyatiya kebe lumagiti naeno tabo ulihote ododilihino, ebe ba: bula: hakamo genama detiya: ba:be dubu huiyala. Ba:be genamoeno mabu puliyala, kitanuya:ha:, ba:bema: hulama beyate ba odolo ba:be genama da:pemida:miya: hakamo dito kaguya:. O olalati bada konomola:ka:!”

Ya:suti Alaholohodawa Gawadalagino Oko Dubu Da:hiduimiya:

Ma:t 8:5-13

7 ¹Ya:suti tawakaluba:tamo ba:moi komokomo hiliyonomo olamagi da:wibuya: ebete Kapeniyama habamo ba: dito tuya:. ²Lomanapino eta alaholohodawa gawadalagiti ba:bolo nemedenami, ba:bene ebeno huiyaha: okopi ipuwalo ebete kebe dubu konomamo demalagidolonami, ba:be dubu ko tawetawete umitiya:, ebe hoe tatalila. ³Ba:bema: ba:be gawadalagiti Ya:sukunu komo uliti komo Yu watowatopi dubu ebetamo ba:bo ka:lamiya:, iba:te Ya:suku ba:ma ka:na konega:lamema:, ebete pete gawadubuino okodawa kopehiduimima:. ⁴Ba:bene komo iba:te Ya:sutamo pelamete ebe toemeholo na:pega:lamiya:, “Ba:moe Lomanapi gawadalagi hido lumagila. Wadiyala ama: ebe na:nowaluba:, ⁵mabu ebete a Yu tawakalubi koamo nemalagidoloena, ba:gala ebete ebeno mana:mo aeno baidi ibubulamehole genama etea:mi.”

⁶Ba:bema: Ya:suti iba:go na:tuya:. Ebete ba tonato genama tama:mo da:nuluhukuya:, ba:be gawadalagiti ebeno mabulubi ba:bo oelamiya: iba:te Ya:suku konega:lamema:, “Kodawa, eta kodakoda komo na mabuma: akododa:la:. Na hido lumagiha: ama:le naeno genamamo pa:pa:gama:. ⁷Ba:gala na hidoenoha: amia:no holoholo hapuamo pema:. Huiyatiya na niya:tawutamo, ama:le genamamo peheni tabo dito da:goemena:, naeno okodawate hibinomolo kohidoma:ne. ⁸Mabu na atumu alaholohopino koko gawadubuino hopodawama: ba eda:na ibino tabamo a:papamiwatanakomo, ba:gala atu tetelo naeno alaholohopa:te naeno umi ipuwalo pola:na. Ibi ipuwalo nale eta da:kiyamemo, ‘Ama: na:toa!’ ebete ba:bo kotoma:ne. Ba:gala eta da:kakiyamemo, ‘Ama: na:pa:!’ ebete ba:bo kopema:ne. Atumu nale naeno huiyaha: okodawa da:kiyamemo, ‘Ama: ba:moe komo nododa:!’ ebete ba:be komo kododima:ne. Ba:bema: Kodawa, wadiyala ama: tabote na:gaa: naeno oko dubuti kohidoma:.”

* 6:46 Ma:t 7:21

⁹Ya:suti ba:be tabo duliya: ebete na:la:wiya; ba:bema: ebe da:ta:matutiya: ebete ba:bi tawakalubi hiliyonomatamo ohobigate na:goiya; “Na la:tamo hibinomolo goemo, na Isalaela tawakalubi hiliyonomo ipuwalo ba:mako hibima: midi lumagi a:kuma:lemo!”

¹⁰Ba:bene alaholohodawa gawadalagiti doelamiya: ba:bi dubate ebeno genamamo gala da:kapelamiya; iba:te ba:be huiyaha: okodawa hido bepumiya:.

Ya:suti Hamole Kamenoen Gudu Hoene Dadipatiya:

¹¹Eta hegelalo Ya:suti eta habamo dito tuya; ba:be haboen mahilo ba: Na:inila, ba:ba tetelo ebe ta:matapi ba:gala tawakalubi hiliyonomo eba:go kapimilo tolamitiya. ¹²Ba:bene ebete haboen kala imi gigihamo da:nuluhukuya; ba:ba tetelo hiliyonomo tawakaluba:te hoe dubu aguti habane pikulitiya: ebe bobamo kopinihatema; ba:be hoe dubuino menoko hamolela, ebeno gudu kapiyanomote hoiya. ¹³Ba:bema: Kodawate ba:be kamena umiti malemaletelo ebetamo na:goiya; “Ama: akihitala.” ¹⁴Ba:bene Ya:suti tote hoe dubuti da:kapitanuya: ba:be talatala da:nologiya; ebe dagatutiya: ba:bi dubate ba:bamo ba putitata, ebete hoe dubutamo na:goiya; “Amoga, nale ama: begoememata, na:mahiga!” ¹⁵Ba:bene ba:be dubuti mahigate tabo olamagi da:tupuimiya; Ya:suti ebeno menokotamo dito ikamiya.*

¹⁶Ba:bema: ibi hiliyonomate konomamo toletoleholo Godokono mahilo hunamo ba adipate na:ga:luya; “Godokono ukui hawakalimidawa atamo ba: a:puluhuku! Iyo, Godote ebeno tawakalubino ka:ka: mula:lelamema: pe!”*

¹⁷Ba:bema: ba:be Na:ini haboen hopo ba:gala komo hopo tametamelo demedehonama; ba:bi tawakalubi hiliyonomate Ya:sukunu komoma: tabo ba:bo nikiyahuya:.

Yonete Ebe Ta:matapi Ya:sutamo Doelamiya:

Ma:t 11:2-19

¹⁸Ba:ba tetelo Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawa, ebeno ta:matapa:te ba:moi hiliyonomo komokomo ebe ba:bo pikiyahamiya: Ba:bene ibi ipuwalo Yonete netewa dubu ka:lamiti ¹⁹Ya:sutamo ba:bo noelamiya; iba:te ebe ba:ma ka:na konega:lamema; “Ama: ba: Yonete pema: da:goi ba:be lumagila:ka; o ale eta lumagi beka:latiminama:?”*

²⁰Ba:bene iba:te Ya:sutamo pelamete na:pega:luya; “A Yonete poea:me ama: ma kumu kopalateda:ma; ‘Ama: ba: Yonete pema: da:goi ba:be lumagila:ka; o ale eta lumagi beka:latiminama:?’”

²¹Ba:ba tetenomolo Ya:suti ibino holoholo hapulu hiliyonomo hiya:hiya: temetema:gopi, ba:gala tawetawa:gopi, ba:gala kuba

* 7:15 1Gaw 17:23; 2Gaw 4:36 * 7:16 Luk 1:68 * 7:19-20 Ohale 40:7; Ma:l 3:1; Haw 1:8

gobogobagopi bihiduilamiya:, ba:gala ebete baidi tamihopi atumu a:kahiduilamiya:. ²² Ba:bema: ebete huiya tabo Yoneko ta:matapa:tamo na:goiya:, “La: tote la:le kebe komo kulameoma ba:gala la:le kebe tabo kulihoma, ba:bi komokomo Yoneko na:nega:lama:la:. Baidi tamihopa:te a:la:minahala: ba:gala nato a:ta:buta:midalelamepa:te ba: na:wapata:lama:! Kuitikuita:gopa:te a:hidohidoha ba:gala galo duhulamepa:te ba: nuliha! Ha:lahapa:te hoene gala a:kamahila:hala: ba:gala awae tawakaluba:tamo Godokono Hido Tabote a:pe! * ²³ Ba:bema: kebe lumagiti na hibima: midinilo ukui netewama: eda:heno, ebegodolo Godokono kalakalate bitanamene!”

²⁴ Ba:bene Yonete da:poelamiya: ba:bi dubu netewate da:tuya:, Ya:suti Yonekono komoma: tawakaluba:tamo ba:bo olamagiya:. Ebete na:goiya:, “La: Yonekono komo ulihote dito hopamo da:nikulima, bada komo umima: ka:tolamiuima? Pudu kapiya huhuti dito dadegetiti, ba:be umima: ka:tolamiuima? ²⁵ O la: hidohido kaliko pupuli dubu umima: ka:tolamiuima? Ao, la: iya:tawahala hidohido kaliko pupulihopa:te dito hopolo kemedehonaha:, huiyatiya iba:te koko gawadubuino genamalo emedehona! ²⁶ Ba:bema: na niya:tunama:la:, la: badama: ka:tolamiuima? Godokono ukui hawakalimidawa umima:la:ka:? Iyo, na la:tamo hibi tabo begoemo, Yonete Godokono komo ukui hawakalimipi hiliyonomo a:gogoli. * ²⁷ Ba: hibila, Yoneko mabuma: Godote ebeno Bukalo tabo ba:ma ka:na goiya:, ‘Nale Kelisokono dopo hapuamo naeno tabo atadawa kopodemema:nemo, ebete ebe dopamete ebeno gabo kohiduimima:.””*

²⁸ Ya:suti gala na:kagoiya:, “Nale la: begoelamemata, tupuimi mabuni ba:ma teta:mo puluhuku ba:moe hopo konomolo da:hawakalahaliya:, ba:bi tawakalubi hiliyonomo ipuwalo Yoneko kodawanomoma: eda:na. Huiyatiya ba:ma tetene tupuimiti Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be habalo kebe lumagiti deha:potonomoma: deda:mene ebete Yoneko hibilo kogogoloma:ne.”

²⁹ Ba:ba tetelo dopamo Yonete pui beyamo da:wadulatelija:, ba:bi ta:kese uwatepi ba:gala komo hiliyonomo tawakalubi iba:te Ya:sukunu tabo uliti Godokono gabo tuputupunomoma: ga:late ba:bo kalakalahutiya:. * ³⁰ Huiyatiya Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi iba:te dopamo Yonetamo kanikuliya:ha: ebete ibi beyamo wadulatelema:. Ba:be komo ipuwalo iba:te Godokono hido komo a:duhimiya:, ba:bema: iba:te Ya:sukunu taboma: kakalalahutiya:ha:.*

³¹ Ba:bema: Ya:suti na:goiya:, “Na ba:ma tete tawakalubino komo kebe go tabamo na:ka:hawakalimimo? La: kebako tawakalubila:ka:? ³² La: ba:

* 7:22 Ais 35:5-6; 61:1; Luk 4:18 * 7:26 Luk 1:76 * 7:27 Ma:l 3:1 * 7:29 Luk 3:12

* 7:30 Ma:t 21:32

kolowami habalo diya:da:mita ba:bi gugudi hegehege huiyala. Komo guguda:te komopa:tamo kaga:la, komopa:te komopa:tamo kaga:la, iba:te olowabeletihuiilo ba:ma ka:na ewagelena, ‘Ale poko ba ododi pa:lola: da:moleholema: huiyatiya la: ago kamoeha:, ba:gala a hoe lumagi bobamo ihatema: dewagelitama: la: huiyatiya ago kihimitaha:!’ Iyo, ba:ma tete tawakaluba:la:, la: ba: ba:ba ka:na ewagelenamata, la: Godokono okopa:tamo ubiha: tabo bega:lanakomata. ³³Numa:la:, Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawate da:puluhukui, ba:ba tetelo ebete helo gao beya kaninakuiha: ba:gala komo tetelo ebete baa: naheno lutanakui Godokono oko kowatima:, ba:bema: la: na:ga:luimata, ‘Ebe kuba gobogobagoenola!’ ³⁴Huiyatiya Tawakalubino Naniwiti da:puluhukui, ebeno komo hiya:la. Ebete baa: a:nanako ba:gala helo gao beya a:nanako ba:bema: la: ba:ma ka:na ga:lanakomata, ‘Ebeno kuba numa:la: Ebe tumu goema: eda:te baa: konomamo nanako, ebe helo gao beya ni kodawala! Ebe ba: ta:kese mani ha:da amiholo uwatepi ba:gala komo Godokono Tutumu Tabo uwateha:pi ibino hopodalagila!’”*

³⁵Ba:bene kuititinomolo Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Godokono hido mulu komo da:ta:matana, ba:bi tawakaluba:te ibino emede ipuwalo ba:be mulu hibinomolo ba:hawakaliminakomena:.”

Ya:suti Saimonokono Genamalo Baa: Da:nuya:

³⁶Ba:bene eta Pa:lisi kapiyuimidawa dubuti Ya:suku na:goemiya: ebete ebegodolo baa: konenama:, ba:bema: Ya:suti ba:be dubuino genamamo nodolote baa: nama: dito nemediya:. ³⁷Ba:be habalo eta kuba kamena nemedenami, ba:bene Ya:suti Pa:lisi kapiyuimidawoeno genamalo baa: da:nutiya: ba:be kamenate ba:be komo uliti hido nibo ihi nakola kalila:mo tabuimi ba:bo adahiya:. * ³⁸Ba:ba tetelo ebete Ya:sukunu gala hapuni pete ebeno nato mabamo putiti ebeno ihi baida:mo Ya:sukunu nato pukulalemete nato a:la:li ebeno hinibamo ba:bo meteteholemiya:, ba:bene ebete ebeno nato aboelateholemete ebete dadahiya: ba:be hido nibo ihi ebeno natamo dito haminamiya:. ³⁹Ba:bene Ya:suku da:goemiya: ebeno genamamo pema:, ba:be Pa:lisi kapiyuimidawate kamento ododi komo umiti ebeno tepo ipuwalo ba:ma ka:na emalagidoluya:, “Ba:moe dubu ebe Godokono ukui hawakalimidawama: neda:tale, ebete ba:be kamento komo biya:tawana:, ebe dologi ba:be kamena ba: dubu bilibili kamenala!”

⁴⁰Ba:bene Ya:suti Pa:lisi kapiyuimidawatamo na:goiya:, “Saimono, nagodolo tabo deha:poto bitana ama: kiyamema:.”

Ba:bene Saimonote na:goiya:, “Wadiyala, Iya:tulamedawa, na:gaa:.”

⁴¹Ya:suti na:goiya:, “Eta ilina dogodogo dubu nemedenami, ba:bene dubu netewate ebegodone mani uwatete tete ga:ga:nomolo ebetamo

* 7:34 Luk 15:2 * 7:37 Ma:t 26:7; Mak 14:3; Yon 12:3

gala kikamehuya:ha; etate 500 mani, etate 50 mani. ⁴²Ibi netewapa:te ba:ba ka:na huiyahaleheno ba emedena, eta hegelalo ba:be ko dubuti ibi ebetamo ka:lamiti, ibi malemalelatelelo ibino huiyahaleha: komokomo dito egebolelamiya: Ba:bema: amia:no ukui keba ka:nala:ka; ibi netewapi ipuwalo ko kalakalago ebe pote kemalagidolonami?”

⁴³Saimonote tabo ba huiya na:goiya; “Naeno ukui bitana, mani konomo duwatiya: ba:be huiyaha:dawate.”

Ba:bene Ya:suti na:goiya; “Ama: hibi tabo begaa:ta.” ⁴⁴Ba:ba tetelo Ya:suti kamenatamo ohobigate Saimonoko ba:bo alatediya; “Ama: ba:moe kamena na:kumiuta? Na amia:no genamamo da:podolomo, ba:ba tetelo ama: natamo nato ukulaleno beya kikanameha: Ebete huiyatiya ebeno ihi baida:mo naeno nato ukulalenamete, nato a:lali ebeno hinibamo a:meteteholename. ⁴⁵Ba:gala ama: na kaboenateneha; huiyatiya nale genamamo da:podolomo ba:ba tetene tupuimiti ebete naeno nato aboelatehole kekelamitaha: ⁴⁶Ba:gala ama: hido olibi kikipoeno iha:mo naeno wato kabutimiha; ebete huiyatiya naeno natamo huiya konomo hido nibo ihi behamina.[§] ⁴⁷Ba:bema: na ama:tamo na:goemo, ebete natamo malemale konomamo da:hawakalimi, ba:be ododi komote eta komo ba:ma ka:na kahawakalimi, Godote ebeno koko kuba hiliyonomo egebolemete adodoholeme. Huiyatiya numa; Godote eta lumagino hegehege kuba dadodoholememene, diyala, ba:be lumagiti malemale komo Godotamo da: a:kahawakalima:mene.”

⁴⁸Ba:bene Ya:suti ba:be kamenoenno tepo ipuwa ba iya:tawa ebetamo na:goiya; “Godote amia:no kuba egebolemete adodoholema:ta.”

⁴⁹Ba:bema: eba:go ahiditi baa: da:nahutiya: iba:te ibi ipuwalo na:ga:luya; “Lumagino kuba egebolemema: da:goe, moe kebe awagaha dubula:ka?”

⁵⁰Ba:bene Ya:suti kamenatamo gala na:kagoiya; “Amia:no hibima: midi komote amia:no ka:ka: a:mula:ma:ta. Kalakalago na:toa.”*

Ya:suku Dowalubinakui Ba:bi Kamenakamenoeno Komo

8 ¹Ba:bene komo hegela da:wibuya: Ya:suti koko ba:gala hegehege habahabalo Godokono Hido Tabo olamaga:go ba pata; Godote Ko Gawadalagima: deda:na ebete ba:be komo benolamaginakui. Ba:ba

[§] 7.46 Buka ka:lamiholelawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Ya:suku tetelo Yu tawakalubino ododi ipuwalo eta hido lumagiti eta dubuino genamamo da:nodolonakui, genama namutudawate ebeno kalakala ebetamo hawakalimima: netewa-kapiya komokomo ba:ma ka:na ododilina:ki. Dopamo ebete ebeno tatako hapuhapuni kabotehoma:ne, ba:bene ebete ebeno nato kukulalemema:ne, galane ebete olibi kikipoeno iha:mo ebeno wato ba:bo kabutimimima:ne. Saimonote ba:bi netewa-kapiya komo ipuwalo eta komo kododiya:ha: Ya:sutamo, huiyatiya kuba kamenate pete hidamo pododiliya:

* 7:50 Luk 8:48; 18:42

tetelo ebeno 12 ta:matapi dubate eba:go tolamenakuya; 2ba:gala komo kamenakamenate eba:go atumu kawapata:lamenama; dopamo tetelo ibi ipuwalo komopa:te kuba gobogobagopima: eda:hanama: ba:gala komopa:te hiya:hiya: temetema:gopima: eda:hanama; huiyatiya Ya:suti ibi a:hiduilamiya:. Ba:bi kamenakamena ipuwalo Magadalanapi Ma:liko ba: etala, dopamo Ya:suti ebegodone sa:ba:ni kuba gobogobo boelamiya:.*
 3Ba:gala eta kamena ba: Kusakono kamena Yowanatela, Kusako ba: Ko Gawadalagi Helodikono hopodawa etala. Ba:gala eta kamena ba: Susa:natela. Ba:bi netewa-kapiya kamenakamena iba:te komo hiliyonomo kamenakamenago ibino mana:mo Ya:suku ba:gala ebeno 12 ta:matapi dubu bowalubilinakuya:.

Kona Kikipo Haminahaledawoeno Iya:tulame Uwi

Ma:t 13:1-9; Mak 4:1-9

4Ba:bene tawakalubi hiliyonomate hiya:hiya: habahabane pelameholete Ya:sukuba: da:pekapiyuimiya; Ya:suti iya:tulame uwi iba:tamo ba:ma ka:na olamagiya; 5“Eta lumagiti haka da:hiduimi, ba:ba tetelo ebete kona kikipo haminahala:go ba tonato komo kikipo iba:te gabamo ba:bo gudiya; ba:bema: tawakaluba:te natamo da:mikimoeli holaholate ba: dito penaliya. 6Komo kikipo iba:te nakola hakamo gudiya; ba:bema: iba:te nanekela:mo apepehote ba:bo waiwaihuya: mabu ba:be hakoeno a:la:li puliyala. 7Komo kikipo iba:te olagopi hemo hakamo gudiya; ba:bema: iba:te kapimilo apepehote olagopi hemate kona ba: dito alukuliya. 8Huiyatiya komo kikipo iba:te hido hakamo gudiya; ba:bema: ba:ba:te apepehote ba: dito nolohuya; eta konate 100 teta:mo, eta konate 100 teta:mo, iba:te ba: ba:ba ka:na hiliyonomoma: eda:huya:.”

Ba:bema: Ya:suti ibulunomamo na:goiya; “Galagodawa, ama: hidamo nulia:!”

Ya:sukunu Hiya:hiya: Iya:tulame Uwino Mabu

Ma:t 13:10-17; Mak 4:1-9

9Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ebe nalatediya; “Ba:moe iya:tulame uwino ipuwa keba ka:nala:ka:?”

10Ya:suti iba:tamo ba huiya na:goiya; “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komoeno ipuwa kolawema: nale helo la:tamo ikalamimata, iyo, ba:be komoeno awaminale komokomo la: ba: iya:tawahuimata. Huiyatiya komo tawakalubi eba ka:naha; iba:te ba:be komoeno iya:tulame uwi ulihote, iba:te ebeno ipuwa bohowadinakomena: huiyatiya a:kuminakamena; iyo, iba:te bulinakomena: huiyatiya a:kiya:tawahanakamena:.”*

* 8:2 Ma:t 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49 * 8:10 Ais 6:9-10

Kona Kikipo Haminahaledawoeno Iya:tulame Uwino Ipuwa

Ma:t 13:18-23; Mak 4:13-20

¹¹ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Ba:moe iya:tulame uwino ipuwa ba:ma ka:nala, kona kikipo ba: Godokono tabola. ¹² Ba:bene komo tawakalubi gabamo da:gudi, ibi ba:bi kona kikipo keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. Iba:te Godokono tabo dulimina, Saitanate pete ba:be tabo ibino tepo ipuwane kopuwatema:ne iba:te hibima: miditi ka:ka: mula: komo lawekapoma. ¹³ Komo tawakalubi nakola hakamo da:gudi, ibi ba: ba:bi kikipola. Iba:te tabo dulimina: kalakalago kolawema:na, huiyatiya ibino tepo ipuwalo haha puliyala, ba:bema: iba:te hibima: midi ipuwalo nanekela:mo emeda:tepate temeteme komate iba:tamo da:pikulimina: tiyonomo kogudima:na. ¹⁴ Komo tawakalubi olagopi hemo hakamo da:gudi ba:bi kikipola. Iba:te tabo kulima:na, huiyatiya iba:te ilina uwatema: ba emalagidolena ukui bilibilima: eda:hana, ba:bema: ibino emede komoeno ubi komate ibino hibima: midi komoeno ka:ka: ba anakapumi iba:te hido naha konama: a:keda:hamena. ¹⁵ Ba:bene komo tawakalubi hido hakamo da:gudi ba:bi kikipola. Iba:te Godokono tabo dulimina: hibinomolo kolawema:na, ba:bene iba:te ibino tepo ipuwalo ba:be tabamo papamila:haletе kodakodanomolo ba utitata hido naha kona ba:bo konolohoma:na.”

Wuiki Alo Hawakala Baha:mo Ihate Komo

Mak 4:21-25

¹⁶ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Lumagiti ebeno wuiki alo pa:titi bagolo ipuwamo a:kihata:mene ba:gala ebeno wata bahi ipuwamo a:kihata:mene. Huiyatiya ebete wuiki hawakala baha:mo kihatema:ne, ba:bene tawakaluba:te ebeno genama guamo da:palehawaminamena: iba:te ba:be alo kopumima:na. * ¹⁷ Numa:la, kebe awalelahale komate da:pola:na galane tetelo Godote kohawakalilamema:ne, ba:gala kebe ugumuili komate da:pola:na galane tawakaluba:te alo tetelo kulameholema:na. * ¹⁸ Ba:bema: ama: hidamo nulia: Godokono tabo ulihoma: lumagigodolo hidohido ukui da:pola:na, Godote ebetamo hiliyonomo hidohido komo gala kakikamehoma:ne. Ba:gala lumagigodolo hidohido ukui pola:naheno huiyatiya ebete nemalagidolona, ‘Na hidoenola,’ ebegodolo kebe kapiyakapiya komate da:pola:na Godote ebegodone gala kakuwatemema:ne.”*

Ya:sukunu Menoko Ba:gala Ebeno Ekaki

Ma:t 12:46-50; Mak 3:31-35

¹⁹ Ba:bene Ya:sukunu menoko ba:gala ebeno ekaki ebetamo da:pelamiya, iba:te ebe umima: kamodobuya:ha: mabu tawakalubi

* 8:16 Ma:t 5:15; Luk 11:33 * 8:17 Ma:t 10:26; Luk 12:2 * 8:18 Ma:t 25:29; Luk 19:26

hiliyonomate ebe tamelo na:pola:nuya. ²⁰Ba:bema: eta lumagiti Ya:suku na:kiyamiya, “Ama:no menoko ba:gala ekaki iba:te genama tamelo ba:pela:mota:hana. Iba:te ubila ama: kumima:.”

²¹Ba:bene Ya:suti ibi hiliyonomatamo na:goiya, “Pote Godokono tabo uliti ebetamo da:papamiwatamene, ba:be lumagi ba: naeno menokola ba:gala ba:bako tawakalubi ba: naeno ekakila.”

Ya:suti Gogo Da:tatabuiminiya:

Ma:t 8:23-27; Mak 4:35-41

²²Eta gapogapolo Ya:suti ebe ta:matapa:go boga:mo ololonate ibi na:goelameniya, “A bobo hapuamo kona:hiwaliya,” ba:bema: iba:te bobo a:hiwale ba:bo tupuiminiya. ²³Iba:te ba na:hiwalena Ya:suti ba:be palai boge gulu ba: dito newataniya, ba:bene ko gogonomote ba mahigana koko gawiyoeno beyate boge guamo da:pa:la:haniya: bogete tatalila ululuna. ²⁴Ba:bema: iba:te Ya:sutamo pelamenate ebe ba pemodoetena ba:bo pega:lameniya, “Iya:tulamedawa, a ba: koha:lahama:nema:!”

Ba:ba tetelo Ya:suti mahiganate huhu ba:gala koko gawiya na:kiyahalameniya, “La: na:tatabahala:!” ba:bene huhuti wibonate bobote tatabama: ba:bo eda:niya. ²⁵Ba:bema: Ya:suti iba:tamo na:goeniya, “La:eno hibima: midi komo keka:?”

Huiyatiya iba:te tola:go hanohanoholo ibi ipuwalo na:ga:laniya, “Moe lumagi potela:ka? Ebete huhu ba:gala gawiya da:kiyahalame, iba:te ebeno tabamo a:papamila:!”

Ya:suti Kuba Gobogobagoeno Dubu Da:hiduimiya:

Ma:t 8:28-34; Mak 5:1-20

²⁶Ba:bene Ya:suku ba:gala ebe ta:matapi iba:te Gelasa haboeno hopamo nikuliya, ba:be hopote Ga:lili Bobo hapulu itanami. ²⁷Ya:suti hakamo ba nodolo Gelasa habanapi kuba gobogobagoeno dubuti eba:go paluguya, ebete tete ga:ga:nomolo kalikoheno emedenami ba:gala ebe genamanomolo kemededenamiha:. Ba: hibila, ba:be hopo tawakalubino komo ba:ma ka:nala, iba:te iya:ha:midale nakola haka ba aligili hiya:hiya: bobo ba:bo ododilinakuya: iba:te ibino ha:laha tawakalubi miya:tenoma, ba:bene ba:be dubuti ba:bi nakola bobo ipuwalo emedenami. ²⁸Ebete Ya:suku umiti ibulunomo goewatate ebeno nato mabamo gate tabo madodo ba adipate na:goiya, “Ya:su! Ama: Hununomo Godokono Gudulata! Ama:le natamo bada komo na:kododiomena:? Nale ama: betoemehomata, natamo kuba huiya akikanama:la:!” ²⁹Ebete tabo ba:ma ka:na goiya: mabu Ya:suti kuba gobogobo a:kiyahamiya: ebegodone kuluhukuma:. Ba: hibila, dopamo komo hiliyonomo tetelo ba:be kuba gobogobote ba:be dubu ipuwalo helonomoma: eda:nami, ba:bema: tawakaluba:te ebeno nato kokoto auli

hala:mo da:matuhulameholemenakui, ebete ba:bi hale iya:hilinakui kuba gobogoboeno heloamo dito hopamo ba:bo alahula:nakui.

³⁰Ba:bene Ya:suti ebe nalatediya, “Amia:no mahilo potela:ka?”

Ebete na:huiyuya, “Naeno mahilo Hiliyonomotela,” mabu ebe ipuwalo kubakuba gobogobo hiliyonomate emedenama. ³¹Ba:bene ba:bi kubakuba gobogobate Ya:suku na:toemehuya, “Ama: a Koe Habamo akanoea:ma:la!”

³²Ba:ba tetelo dabihole goegoe hiliyonomate haka hunulu nala:go ba:bolo na:wapata:lamitiya. Kubakuba gobogobate Ya:suku na:toemehuya: iba:te goegoe ipuwamo konogomoma; ba:bene Ya:suti modobo tabo goete ibi ba:bo goelamiya, “Na:tolama:la!” ³³Ba:bema: kubakuba gobogobate dubugodone ikuliti goegoa:tamo da:nogomuya; goegoe hiliyonomate haka hununi pulila:hate iya:ha:midale hakane da:negudiya: beyamo nululuhuliti ba: dito neha:lahuya.

³⁴Ba:ba tetelo goegoe ulamepi dubate ba:be komo umiti ibino habamo pulila:hate, habalubi ba:gala tumu genamalo demedehonama: da:nikiyahalamiya; ³⁵tawakalubi hiliyonomate ba:bo pelamiya: Ya:suti dododiya: ba:be komo umima. Iba:te ebetamo pikuliti kubakuba gobogobate da:miya:puya: ba:be dubu ba:bo pumiya; ebete kaliko puliti Ya:sukunu nato mabulu lutiya: mabu ebenu ukui a:tuputupumiya. Ba:moe mabuma: iba:te na:toletolehutiya. ³⁶Ba:bene puya:te ba:be komo dumiya: ba:bi tawakaluba:te kubakuba gobogobagoeno dubuti keba ka:na ka:hiduya; ba:be komoma: komo tawakalubi ba:bo kiyalamiya. ³⁷Ba:ba tetelo ba:bi Gelasa hoponapi hiliyonomate Ya:suku na:ga:lamiya: ebete ibino hopo miya:pate kotoma: mabu iba:te konomamo toletolehutiya. Ba:bema: Ya:suti boga:mo ololote ba to, ³⁸kubakuba gobogobate da:miya:puya: ba:be dubuti ebe na:toemehuya; “Na niliya, ama:go kopa:mo!”

Huiyatiya Ya:suti ebe ba oeme na:goemiya; ³⁹“Ama: genamamo na:toa. Godote ama:tamo kebe komokomo kododila:ka, amia:no habalubi ba:bi komokomo na:nikiyalama.”

Ba:bene ba:moe dubuti ebenu habamo tote, Ya:suti ebetamo dododiliya: ebete ba:bi komo hiliyonomo tawakaluba:tamo ba:bo nolamagiya.

Ya:ilasiti Ya:suku Da:toemehuya: Ebenu Bohele Kohiduimima:

Ma:t 9:18; Ma:k 5:21-23

⁴⁰Ya:suti bobo hapuni gala da:kapa:hiwuya; ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate na:kalakalahuya: mabu iba:te ebenu pe komo belatimitiya.

⁴¹Ba:bene Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genama umidawa dubuti Ya:sutamopiya; ebenu mahilo Ya:ilasitila. Ebete Ya:sukunu nato mabamo pepapamiwatate ebe ba:bo petoemehuya: ebete ebenu genamamo kotoma;

⁴²mabu ebenu 12 gogo tete bohele kapiyanomo ebete hoe tatalila.

Hawi Ka:ka:la: Temetema:goeno Kamenate Ya:sukunu Kaliko Dologiya:*Ma:t 9:19-22; Mak 5:24-34*

Ba:bene Ya:suti Ya:ilasikono genamamo to da:tupuimiya:, hiliyonomo tawakaluba:te ebe ba anatanguma:tuta emokatihuia:go tolamitiya:. ⁴³Ibi ipuwalo eta kamena 12 gogo tetelo hawi ka:ka:la: temetemete uminami, ebete ebeno mani hiliyonomo dogeta dubatamo ba ikalame ba:bo upula:liya:, huiyatiya iba:te ebe kahiduiimiya:ha:. ⁴⁴Ba:bene ba:moe kamenate Ya:sukunu gala hapuni pete ebeno kaliko da:pologiya:, ba:ba tetenomolo ebeno hawi ka:ka:la: temetemete ebegodone ba: dito wibuya:. ⁴⁵Ba:bene Ya:suti na:goiya:, “Na pote kologini?”

Tawakalubi hiliyonomate iya:tawaha:ma: ba ga:la Pitate ebe na:kiyamiya:, “Hido Iya:tulamedawa, hiliyonomo tawakaluba:te ama: ba anatanguma:hita emokatihuia:go pelamita.”

⁴⁶Ya:suti na:goiya:, “Eta lumagiti na ologini mabu helote na ipuwane duluhuku, na ba:bo iya:tawamo.”

⁴⁷Ba:bene ba:be kamenate bada komo kododiya: awamina gabo kumiya:ha:, ba:bema: ebete lililago Ya:sukunu nato mabamo pepapamiwatate hiliyonomo tawakalubino holoholo hapulu ebeno komo ba:bo hawakalimiya:. Ebete Ya:suku bada mabuma: ka:pologiya: ba:gala temetemete ba:ba tetenomolo ebegodone da:wibuya:, ebete ba:bi komokomo hiliyonomo Ya:sutamo ba:bo kiyahuya:. ⁴⁸Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Kamena, amia:no hibima: midi komote ama: a:hiduima:ta. Ama: kalakalago na:toa.”*

Ya:suti Ya:ilasikono Bohele Hoene Dadipatiya:*Ma:t 9:23-26; Mak 5:35-43*

⁴⁹Ya:suti ba:moe tabo ba olamagita Yu watodawa Ya:ilasikono genamane eta tabo adahedawate pete Ya:ilasiko na:pegoemiya:, “Amia:no gudu bohele a:hoe. Iya:tulamedawa gala akagoema:la: ebe kopihiduimima:.”

⁵⁰Huiyatiya Ya:suti ba:be tabo uliti Ya:ilasitamo na:goiya:, “Ama: akatoletola:la:. Ama: Godoko hibima: na:mida:, ba:bene amia:no bohelete kohidoma:ne.”

⁵¹Ba:bene Ya:suti Ya:ilasikono genamamo puluhukuti komo tawakaluba:te genama guamo a:pa:la:hama: ibi na:duhilamiya:, huiyatiya Pitako, Yoneko, Ya:imesiko, ba:gala boheleno nabiwi menoko, ba:moi ba:te na:pa:la:huya: eba:go. ⁵²Ba:ba tetelo genama gulu da:pola:nuya: ba:bi tawakalubi hiliyonomate bohele bela:mitiya:, ba:bema: Ya:suti ibi na:goelamiya:, “La: kihimitala:. Gudu bohele kahaa:kaha:, ebete u

* 8:48 Luk 7:50

bewatita!” ⁵³Huiyatiya iba:te iya:tawahuya: guduti hoenomo hoiya:, ba:bema: iba:te Ya:suku na:walitiya:.

⁵⁴Ba:bene Ya:suti tote bohele kokotamo nelawete ebe ba ka:mi na:goiya:, “Gudu, ama: na:mahiga!” ⁵⁵Ba:bema: ebeno ka:ka:te ebetamo gala da:kapiya: ba:ba tetenomolo ebete na:kamahiguya:, ba:bene Ya:suti ebeno menoko nabiwi na:goelamiya: iba:te ebetamo baa: kikamehoma:. ⁵⁶Ba:be mabuma: iba:te na:hanohanohutiya: huiyatiya Ya:suti ibi ba kiyalame na:goiya:, “La: ba:moe komoma: komo tawakalubi akakiyalama:la:.”

Ya:suti 12 Ta:matapi Dubu Doelamiya:

Ma:t 10:5-15; Mak 6:7-13

9 ¹Ba:ba tetelo Ya:suti ebeno 12 ta:matapi dubu ebetamo ka:lamiti iba:tamo helo ba:bo ikalamiya: tawakaluba:godone kuba gobogobo konoelamema: ba:gala hiya:hiya: temetema:gopi konihiduilamema:. ²Ba:bene ebete ibi noelamiya: Godote Ko Gawadalagima: deda:na iba:te ba:be komo tawakaluba:tamo konolamagimima: ba:gala iba:te temetema:gopi konihiduilamema:. ³Ebete iba:tamo na:goiya:, “La:eno tolame tetelo la:le kuku, ba:gala mani miya:teno kuiha, ba:gala baa:, ba:gala mani, ba:moi ilina akuwata:la:. Ba:gala la: kapiyakapiya ilina pupuliti, komo akuwata:la:.” ⁴Ba:bene la: eta habamo nikuliti kebe genamamo da:nalehawaminama, la: ba:bolo nemeda:tepate galane ba:be genamane eta hopamo kakatolamema:nemata, iyo, la: eta genamane eta genamamo eba ka:na akanewagela:la:. ⁵Ba:gala kebe habaluba:te la: uwateheno, ba:be haba ba miya:pa la:le natoeno puhulu na:moda:midatepaliya:la:. Ba:moe komote ba:bi tawakalubi kiya:tulamema:ne, Godokono tete ba: na:pe ebete ibino komo kopanagiya:midalamema:ne.”

⁶Ba:bema: Ya:suku ta:matapa:te hiliyonomo habahabamo tolamete Godokono Hido Tabo tawakaluba:tamo ba nolamagimi hiya:hiya: temetema:gopi ba:bo nihiduilamiya:.

Hiliyonomo Tawakaluba:te Ya:sukunu Komoma: Da:ga:lanakui

Ma:t 14:1-2; Mak 6:14-16

⁷Ba:ba tetelo Ga:lili hopolo Heloditi Ko Gawadalagima: eda:nami. Ba:bene Ya:suti kebe hiliyonomo komo kododilinakui Heloditi ba:bi komokomo ulihote ukui bilibilima: ba:bo ediya:, mabu komopa:te na:ga:luya:, “Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawate hoe ipuwane a:mahigui!” ⁸Ba:bene komopa:te na:ga:luya:, “Ya:suku ba: Elayate, Godokono ukui hawakalimidawala, ebete atamo gala a:kapuluhukui,”

* 9:3-5 Luk 10:4-11 * 9:7 Ma:t 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19

huiyatiya komopa:te na:kaga:luya, “Ao, ebe ba: eta Godokono ukui hawakalimidawala. Aeno iniwala:tamo dopamo da:pikuliya:, ibi ipuwalo etate hoe ipuwane a:mahigui.”

⁹Ba:bene Heloditi na:goiya, “Na Yonekono wato itamidamimo, huiyatiya moe dubu potela:ka: nale ebeno ododili komo duli honamo?” ba:bema: tete ga:ga:lo ebe ubila Ya:suku kumima.*

Ya:suti Hiliyonomo Tawakaluba:tamo Baa: Dikalameholeniya:

Ma:t 14:13-21; Mak 6:30-44; Yon 6:1-14

¹⁰Ya:suti doelamiya: ba:bi ta:matapi dubate ebetamo gala kapelamete iba:te kebe hiliyonomo komokomo ka:nododiliya: ebe ba:bo pikiyahamiya:, ba:bene ebete komo tawakalubi miya:palete ebe ta:matapinomo uwatete iba:te Betasaida habamo dito tolamiya:.

¹¹Ba:bema: hiliyonomo tawakaluba:te Ya:sukunu to komo ulihote ebeno galane na:katolameholiya:, ba:bene ebete ibi kalakalago uwatete Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komo ibi ba:bo iya:tulamiya:, ba:gala atu tetelo ebete ibino temetema:gopi ba:bo kahiduulamiya:.

¹²Hegelate ba nihitigana Ya:sukunu ¹²ta:matapa:te pelamenate ebe ba:bo pega:lameniya:, “Ama: tawakalubi noelama:, iba:te habahabamo ba:gala tumu genamamo tolameholete baa: ba:gala laha bahi konulamema:, mabu moe tawakalubiha: bahila.”

¹³Huiyatiya Ya:suti iba:tamo na:goeniya:, “Ao, la:le iba:tamo naha ilina nikalamehola:la:.”

Iba:te na:huiyaniya:, “Agodolo paibo baa: ba:gala daha netewa ba:binomate pola:na. Ba:bema: ama: ubila:ka: ale tolamete aeno mana:mo ibino baa: konuwaterholamema:?” ¹⁴Iba:te ba:ma ka:na ga:laniya: mabu 5,000 dubate ba:bolo pola:nuya:.

Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapi na:goelameniya:, “La:le tawakalubi hiya:hiya: kapiyuilame ododiliti hakamo ahidima: na:kiyalama:la:, iba:te eta kapiyuimilo 50, eta kapiyuimilo 50, ba:ma ka:na nahidihamena:.”

¹⁵Ya:suku ta:matapa:te ba:be tabo ulinate ba:ba ka:na ododiniya:, ba:bene tawakalubi hiliyonomate ibino kapiyuimilo hakamo dito gagahidiniya:. ¹⁶Ba:bene Ya:suti paibo baa: ba:gala daha netewa uwatenate, Hunu Habamo gahimilo Godotamo kalakala tabo goenate ba:bi baa: dahago wakalamiholenate ebe ta:matapa:tamo dito ikalameniya: iba:te tawakaluba:tamo kikalameholenama:. ¹⁷Ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate baa: da:nahaniya: ibino kape komo ba:bo wiboholameniya:, ba:bene Ya:suku ta:matapa:te da:luhiliniya: ba:bi baa: komokomamo ¹²bagolo betabuulameniya:.

* 9:9 Luk 23:8

Pitate Ya:sukunu Hibi Komo Da:hawakalimiya:*Ma:t 16:13-19; Mak 8:27-29*

¹⁸ Eta hegelalo Ya:suku ha:kiya tataba hopolo Godokoba: tabo ba ga:luta ebeno ta:matapa:te ebetamo ba:bo pikuliya:. Ba:bene ebete ibi nalateda:liya:, “Tawakaluba:te na pokomo ka:ga:lanaka?”

¹⁹ Iba:te na:ga:luya:, “Komopa:te ama: Yoneko beyamo wadulateledawama: ga:lanaka, komopa:te Elayako Godokono ukui hawakalimidawama: ga:lanaka, ba:gala komopa:te ama: Godokono ukui hawakalimipa:te dopamo aeno iniwala:tamo da:pikuliya:, ibi ipuwalo etate hoene na:mahigamo ga:lanaka.”*

²⁰ Ba:bene Ya:suti ibi nalateda:liya:, “Huiyatiya la:le na pokomo ka:midinionama?”

Pitate ebetamo na:huiyuya:, “Ama: ba: Kelisotela, Godokono Omedawalata!”*

²¹ Ba:bene Ya:suti ibi kiyahalamelo na:goiya:, “La:le naeno komoma: komopi akakiyalama:la:!”

Ya:suti Ebeno Hoe Komoma: Dopamo Da:goiya:*Ma:t 16:21-28; Mak 8:31-9:1*

²² Ba:bene ebete tabo moga:melo na:goiya:, “Tawakalubino Naniwi tawakaluba:godone koko temeteme galane kuwatema:ne, Godokono ubila. Iyo, Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, ba:gala komo koko dubu iba:te ebe ubiha:ma: keda:hama:na:, ba:bene tawakaluba:te ebe kanakapumima:na:, huiyatiya netewa-kapiya hegelalo ebete hoene gala kakamahigama:ne.”

* ²³ Ba:bene ebete ibi hiliyonomatamo na:goiya:, “Kebe lumagiti na ta:mahenema: ubi dihatemene, dopamo ebete ebeno komo adodolet, ba:bene hiliyonomo hegelalo ebete ebeno keha pihiga aguti na ba:bo na:ta:mahenenamene.” ²⁴ Ba: hibila, kebe lumagiti ebeno ka:ka: natamo damawada:mene ebeno ka:ka:te kalatidima:ne, huiyatiya kebe lumagiti ebeno ka:ka: na mabuma: datutimini, ebete hibi ka:ka: kolawema:ne.*

²⁵ Ba:bema: lumagiti hopoen ilina hiliyonomo uwatenomo ba uwate ebeno ka:ka: datutimini ebeno huiya keka:? Godote lumagigodone ebeno ka:ka: da:lawememene, ebegodolo bada hido komote na:kitanamene?

²⁶ Ba:bema: numa:la:, kebe lumagiti natamo ba:gala naeno tabamo da:hilopomene, na Tawakalubino Naniwiti ba: atumu ebetamo kohilopoma:nemo, iyo, nale naeno alago da:pemo, ba:ba tetelo Nabiwi Godoko ba:gala ebeno hido-talona nopopi ibino helonomo alago pete ebe

* 9:19 Luk 9:7-8 * 9:20 Yon 6:68-69 * 9:22 Luk 9:44; 18:32-33

* 9:23 Ma:t 10:38; Luk 14:27 * 9:24 Ma:t 10:39; Luk 17:33; Yon 12:25

kopehilopuimima:nemo. * 27Na la:tamo hibi tabo begoemo, ba:ma tetelo demedehona komo iba:te Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be ko komo dopamo umiti galane ba:bo koha:lahama:na:.”

Godokono Helonomo Alote Ya:sukunu Ape Da:la:minuya:

Ma:t 17:1-8; Mak 9:2-8

28Eta kapiya wuiki da:wibuya: ba:ba tetelo Ya:suti Pitako, Ya:imesiko, ba:gala Yoneko uwatete eta haka hunamo magataliya:, ebete ba:bolo Godokoba: tabo konega:lama:. 29Ba:bene ebe ha:kiya Godokoba: tabo ba ga:luta, ebeno holoholo hiya:ma: ba:bo ediya: ba:gala ebeno pupulino ilinate keyakeyahibinomoma: ba eda:hame ba:bo a:laminahalemiya:. 30Ba:ba tetenomolo dubu netewa Elayako ba:gala Moseseko, iba:te uluhukuti Ya:sukuba: tabo bega:lutiya:. 31Iyo, ibi netewapa:te Godokono Hunu Haboeni alago puluhukuti eba:go tabo ba:ma ka:na ga:lutiya:, Ya:suti Godokono nopo tawakaluba:tamo kohawakalimima: ebete Yelusalema ko habalo kohoema:ne. * 32Pitako ba:gala ebeno mabulubi netewa iba:te u ba lahuta ba:moe hanohano komo ba:bo uluhukuya:, ba:bene iba:te ibino baidi a:la:minahaleta Ya:sukunu alo ba:gala dubu netewa eba:go da:la:mota:nuya: ba:bo ulamiya:. * 33Ba:bene dubu netewapa:te Ya:sugodone ba tuta, Pitate ebe na:goemiya:, “Hido Iya:tulamedawa, a ba:malo da:pola:nama:, kalakala konomola. Wadiyala, a mimiya netewa-kapiya ketemotema:nema:, eta amia:nola, eta Mosesekonola, eta Elayakonola.” Pitate ukuhino ba:moe tabo ba:bema: goiya:.

34Pitate tabo ba olamagita hawaiti pete ibi dito patulateliya:, ba:bema: iba:te na:toletolehutiya:. 35Ba:bene hawai ipuwane tabote ba:ma ka:na puluhukuya:, “Ba:moe ba: naeno Gudula, nale ebe dopamo a:ka:miya:mo! La: ebeno tabo nulia:la:!” * 36Ba:be tabote da:wibuya: iba:te Ya:suku kapiya bumiya:, ba:bene tete ga:ga:dopolo ba:bi ta:matapa:te kebe komo kumiya: iba:te komo tawakalubi kakiyalamiya:ha:.

Ya:suti Kuba Gobogobagoeno Kuhi Da:hiduimiya:

Ma:t 17:14-21; Mak 9:14-27

37Ba:be eta hegelalo iba:te haka hununi da:pepalaguya: tawakalubi hiliyonomate pelamete Ya:sukuba: dito paluguya:. 38Ba:bene ibi ipuwalo kapiya dubuti ibulunomo ba:bo goepatiya:, “Iya:tulamedawa, naeno guduino komoma: ama: betoemehomata mabu ebe ba: naeno kapiya gudunomola! 39Kuba gobogobote gaa:tepahago ebe danagalamihonako, guduti hakamo da:ganako ebeno apete kodakodanomoma: eda:menako ba:bene ebeno tabone paguti pikuliminako, ba:gala ebe anagalimiho

* 9:26 Ma:t 10:33; Luk 12:9 * 9:31 Luk 9:22 * 9:32 2Pit 1:16-18 * 9:35 Luk 3:22

tetelo kuba gobogobote naeno gudu tiyolo a:kamiya:pale! ⁴⁰ Ba:bema: nale ama: ta:matapi a:toelamehola:kamo iba:te kuba gobogobo koemema:, huiyatiya iba:godolo helo puliyala.”

⁴¹ Ya:suti huiyatiya ibi hiliyonomatamo na:goiya:, “A:iye, la: hibima: midiha: kuba tawakalubilata! La: natamo menemene bikanamenamata, ba:bema: na ubihinola la:go tete ga:ga:lo emedenal!” Ba:bene ebete dubutamona:goiya:, “Amia:no gudu mamo na:magaha:.”

⁴² Ba:ba tetelo kuhiti ba penape kuba gobogobote ebe anagalimiti hakamo dito a:da:nuya:, ba:bene kuhiti kubanomamo ba:bo ewagelehuya:. Ba:bene Ya:suti kuba gobogobo da:kiyahamiya:, ba:ba tetelo kuhiti hidote Ya:suti ebe ebeno nabiwitamo dito ikamiya:, ⁴³ ba:bema: ba:be komo dumiya: ba:bi tawakalubi hiliyonomate Godokono ko helo komoma: na:hanohanohutiya:.

Ya:suti Ebeno Hoe Komoma: Gala Da:kagoiya:

Ma:t 17:22-23; Mak 9:30-32

Ba:bema: tawakaluba:te Ya:sukunu hiliyonomo ododili komokomoma: ba hanohanohuta, ba:ba tetelo Ya:suti ebe ta:matapa:tamo na:goiya:, ⁴⁴ “Nale ba:ma tetelo la:tamo dolamagimo, ba:be tabo hidamo uliti akadodala! Godote Tawakalubino Naniwi kuba tawakalubino kokotamo kihatema:ne.”* ⁴⁵ Ba:ba tetelo iba:te ba:be taboeno ipuwa hidamo kemalagidoluya:ha: mabu awamina ipuwalo itanami, huiyatiya iba:te iya:tawaha:ma: ba eda:ha ba:moe taboeno ipuwa komoma: Ya:suku kiyamema: na:toletolehutiya:.*

Kodawama: Pote Na:keda:mene

Ma:t 18:1-5; Mak 9:33-37

⁴⁶ Ba:bene ta:matapa:te ibi ipuwalo pote koma: eda:ma: olowabeletehutiya:.* ⁴⁷ Iba:te ibino tepo ipuwalo demalagidolutiya: Ya:suti ba:be komo iya:tawuya:, ba:bema: ebete gudu lawete ebe tama:mo ba adipi ⁴⁸ iba:tamo na:goiya:, “Kebe lumagiti naeno mahilamo ba:mako gudu deha:poto kalakalago dowlubina ebete na bowalubinina, ba:gala kebe lumagiti na dowlubini, ebete na kapiya kowalubinina:ha:, ebete na Oenamedawa Godoko atumu na:kowalubina. Ba:bema: la: ipuwalo pote deha:potodawanomoma: deda:mene ba:be dawate konomoma: keda:ma:ne.”*

La:go Alaholoha:dawa Ebete La: Owalubilidawama: Eda:na

Mak 9:38-40

⁴⁹ Ba:bene Yonete na:goiya:, “Hido Iya:tulamedawa, ale eta dubu umima: ebete amia:no mahilamo kuba gobogobo doelamiti, huiyatiya ale

* 9:44 Luk 9:22 * 9:45 Luk 18:34 * 9:46 Luk 22:24 * 9:48 Ma:t 10:40

ebe a:kiyahamima: ba:be komo kekelamema: mabu ebe aeno kapiyuimi lumagiha:.”

⁵⁰ Huiyatiya Ya:suti iba:tamo na:goiya; “La:le ebe akaduhima:la; mabu kebe lumagiti la:go alaholohodawama: deda:na, ebete ba: la: bowalubilina.”*

Samaliya Hoponapa:te Ya:suku Ubiha:ma: Deda:huya:

⁵¹ Ba:bene Ya:suti Godokono Hunu Habamo nodolo tete da:tataliya; ebete ba:be komo iya:tawate ebeno ukui konomamo ba:bo ihatiya: Yelusalema ko habamo kotoma: ⁵² Ba:bene gabo tetelo ebete Samaliya hopoenno eta habamo nopo atapi dopamo oelamiya; iba:te ba:bolo ebeno wata bahi ba:gala baa: konihiduilamema: ⁵³ Huiyatiya ba:be habanapa:te iya:tawahuya: Ya:suti Yelusalemamo tolame gabodo da:tutiya; ba:bema: iba:te ebetamo ubiha: tabo bega:luya:^h ⁵⁴ Ba:bene Ya:imesiko ba:gala Yoneko, iba:te ba:moe komo umiti na:ga:luya; “Kodawa, wadiyala:ka: a Godoko kiyame ebete Hunu Habane koe poemete ibi kokubahilamema:?”*

⁵⁵ Huiyatiya Ya:suti ibi netewapa:tamo ohobigate ibi konomamo ba kiyahalame iba:tamo na:goiya; “Mabu keka: la:le na kuba ukuia:mo da:kiyanamema? Mabu la:eno tepo ipuwoeno ukui ba:gala naeno tepo ipuwoeno ukui hiya:hiya: ba:pola:na! ⁵⁶ Na Tawakalubino Naniwiti tawakalubi kubahilamema: kapiya:ha; huiyatiya nale ibino ka:ka: mula:lelamema: piya:mo.”ⁱ Ebete ba:be tabo goete, iba:te eta habamo lahama: ba: dito tolamiya.

Ukui Netewago Ya:suku Ta:mata Modoboha:

Ma:t 8:19-22

⁵⁷ Iba:te ba tolamita eta dubuti Ya:sutamo na:goiya; “Ama: keba hapuamo da:tomena; nale ama: ba:bamo kota:matama:nemata.”

⁵⁸ Huiyatiya Ya:suti ebetamo na:goiya; “Hiya; ama: dopamo ba:moe eta komo hidamo nemalagidola. Tumu gahagahoeno laha bahi haka

^h **9.53** Buka ka:lamiholeadawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa. Yu tawakalubi ba:gala Samaliya hopo tawakalubino komo ba:ma ka:nala, iba:te gelebadilo kemedenamihia: Ba:moi kapiyuimi netewoeno iniwoeno mabu kapiyala, ebe ba: A:ibalahamatela, ba:bema: dopamo tetelo iba:te kapiya tawakalubima: eda:hanama: Galane tetelo kapela tawakaluba:te iba:go ba emede, Samaliya hoponapa:te ibino bohelemele ba:bi kapela tawakaluba:tamo ba:bo ikalameholiya; huiyatiya Yu tawakaluba:te eba ka:na kewageliya:ha: Ba:be mabuma: Yu tawakaluba:te Samaliya hoponapi kubapima: ka:laminakuya; Samaliyanapa:te atumu Yu tawakaluba:tamo ubiha: komo bekahawakaliminakuya: Ba:ma ka:na Ya:suku tetelo ba:moi kapiyuimi netewagodolo kalakala komote kitanamiha; iba:te dito maubatihuinama: ⁱ **9.56** Luk 9:55b-56a komoeno tabo Lukuti bukamo kamiya:tiya:ha; huiyatiya ebeno buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:

* **9:50** Ma:t 12:30; Luk 11:23 * **9:54** 2Gaw 1:9-16

gugu ba:pola:lama:na ba:gala holaholate ibino genama etemotehonaka, huiyatiya na Tawakalubino Naniwi, naeno wata bahi puliyala.”

⁵⁹Ba:bene Ya:suti eta dubutamo na:goiya, “Ama: na na:ta:mahena:.”

Ebete huiyatiya Ya:sutamo na:goiya, “Kodawa, wadiyala na dopamo tote, naeno kadele nabiwiti da:hoemene, nale ebe bobamo nihatete na galane ama: kota:mahema:nemata.”

⁶⁰Ya:suti ebetamo na:huiyuya, “Wadiyala, ha:laha tawakaluba:te ibi ha:kiya ibino ha:lahapi bobamo na:miya:ta:mena, huiyatiya ama: tote Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komoeno tabo tawakaluba:tamo na:nolamaginakuya:.”

⁶¹Ba:bene eta dubuti na:goiya, “Kodawa, na ubila ama: ta:mahe, huiyatiya wadiyala na dopamo tote naeno genamanapa:tamo yawo tabo konegoema:nemo.”*

⁶²Huiyatiya Ya:suti ebetamo na:goiya, “Kebe lumagiti haka aligilino ilinamo pali oko ba tupuimi, haboeno komokomo emalagidolete okone gala da:kohobigamene, ba:bako lumagiti Ko Gawadalagi Godokono oko owatima: a:kamodobamene.”

Ya:suti 72 Ta:matapi Godokono Tabo Olamagimima: Doelamiya:

10 ¹Ba:moe tabo da:wibuya: ba:ba tetelo Kodawa Ya:suti komo 72 ta:matapi uwatete etapi netewa, etapi netewa, ba:ma ka:na dopamo oelamiya, ebete da:tomene ba:bi hiliyonomo habahabamo.*

²Ebete iba:tamo na:goiya, “Godokono pali ipuwalo kona hiliyonomo ba: a:kodakodahui, huiyatiya wakalami okopi hiliyoha, ba:bema: la: pali namutudawatamo toetoe tabo na:ga:lala, ebete komo okopi pali ipuwamo kopaelamema:ne hidohido kona nahoeno kopewakalamiholema:.*

³Ba:bema: la: na:tolama:la! La: sipi-goegoe hegehege keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, nale la: helohelo gahagahoeno kapiyuimi ipuwamo oelamemata.* ⁴La: mani miya:teno kuiha akuwata:la, ba:gala la: baa: miya:teno hika ba:gala nato ilina akuwata:la. Ba:gala la: gabo tetelo eta lumaga:go da:nalugama eba:go tabo ba nega:la la:eno oko tete akanikubahima:la:.*

⁵“Ba:bene la: kebe genamamo da:nalehawaminama, wadiyala la: ba:be genamanapa:tamo nolata tabo na:nega:luya:la: ba:ma ka:na, ‘Godokono kalakalate la:eno genamalo nitanamene.’ ⁶Ba:bema: Godokono gelebadi lumagiti ba:bolo demedena, Godokono kalakalate ebegodolo hibilo kitanama:ne, huiyatiya ba:bako lumagiti ba:be genamalo lutaheno, la: nolata tabo da:ga:lama ba:be taboeno hibi komote ba:bolo a:kitanamene. ⁷La: ba:be genama kapiyalo na:nemediya:la, ba:bene iba:te la:tamo

* 9:61 1Gaw 19:20 * 10:1 Mak 6:7 * 10:2 Ma:t 9:37-38; Yon 4:35 * 10:3 Ma:t 10:16

* 10:4 Ma:t 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5

dikalameholemena: ba:bi baa: nahate ibino beya atumu na:kanihuya:la:, mabu la: okopa:te ba:bako huiya lawe wadiyala, ba:gala eta habamo tolame tete uluhukuhino la: eta genamane eta genamamo eba ka:na akanewagela:la:. * ⁸ Iyo, la:le eta habamo tolamete iba:te la: kalakalago duwatemena: ba:ba tetelo iba:te kebe naha ilina la:tamo dikalamemena: kalakalago na:nahuya:la:. * ⁹ Ba:gala ba:be habalo demedena la: ba:bi temetema:gopi hiduilamete habalubi hiliyonomatamo na:ga:luya:la: ba:ma ka:na, ‘Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komote la:tamo ba: a:tatali.’ ¹⁰ Huiyatiya la: eta habamo nikuliti iba:te la: kalakalago uwatehen, la: ba:be haba tulinomolo ba la:mota:hana ibi hiliyonomatamo ba:ma ka:na na:ga:luya:la:, ¹¹ ‘La:eno haboeno haka puhulu aeno natone na:moda:midatepalema:, mabu ba:moe komote la: biya:tulamitata Godokono tete ba: na:pe ebete la:eno komo kopanagilamelelamema:. Ba:bema: ba:moe ko komo akadodala:, Godokono Ko Gawadalagi tetete la:tamo ba: a:tatali!’”*

¹² Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo na:goiya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, Godote tawakalubino komo danagilamelelamemene, ba:be Ko Hegelalo ebete ba:moi habaluba:tamo kuba huiya konomamo kikalamema:ne. Ba:ba tetelo ebete Sodom habaluba:tamo kuba huiya ba ikalame malemale nanekela:mo kohawakalimima:ne, huiyatiya hibila, ebete malemale a:kihata:mene ba:moi kuba tawakaluba:tamo!”*

Hibima: Midiha: Habalubino Komo

Ma:t 11:20-24

¹³ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Kolasini haba, ama: kuba huiya konomo kolawema:na:ta! Betasaida haba, ama: ba: atumu! Mabu nale la:godolo hanohano komo dododilimo, la: ba:ba tetelo la:eno kubane kohobila:ha:. Huiyatiya nale ba:bakobako oko Taya habalo ba:gala Saidono habalo dopamo nododiliya:tale, ba:bi Yuha: tawakaluba:te ibino kubakuba ukui hiya:ma: ba:midiliya:na:. Iyo, iba:te ibino kuba ododili mabuma: tepo temetemema: eda:hate ba:be temeteme komo kohawakalimima: iba:te kubakuba kaliko pupuliti hoeno puhulamo dito ba:gagahidiya:na:. ¹⁴ Ba:bema: Godote tawakalubino komo danagilamelelamemene, ba:be Ko Hegelalo ebete Taya habanapa:tamo ba:gala Saidono habanapa:tamo kuba huiya ba ikalame malemale nanekela:mo kohawakalimima:ne, huiyatiya hibila, Kolasini haba ba:gala Betasaida haba, ebete la:tamo malemale a:kihata:mene! ¹⁵ Ba:gala Kapeniyama haba, amia:no komo ba:ma ka:nala. Ama: ubila ama: ha:kiya ama: Godokono Hunu Habamo kadipatema:, huiyatiya Godote ama: Koe Habamo ka:da:nama:na:ta!”

* **10:7** 1Kol 9:6-14; 1Tim 5:18 * **10:8** 1Kol 10:27 * **10:11** Oel 13:51; 18:6

* **10:12** Tup Mabu 18:16–19:29; Ma:t 10:15; 11:24

¹⁶ Ba:bene Ya:suti tabo moga:melo ebe ta:matapa:tamo na:goiya;
 “Kebe lumagiti la:eno tabo dulimini ebete ba:be komo ipuwalo naeno
 tabo kulima:ne, huiyatiya kebe lumagiti la: ubiha:ma: deda:mene ebete
 ba:be komo ipuwalo na ubiha:ma: keda:ma:ne, ba:gala kebe lumagiti na
 ubiha:ma: deda:mene ebete na kapiya ubiha:ma: a:keda:mene, ebete na
 Oenamedawa atumu ubiha:ma: kakeda:ma:ne.”*

Ya:sukunu 72 Dubate Ebetamo Da:kawilaliya:

¹⁷ Ba:bene Ya:suti doelamiya: ba:bi 72 dubate tolamete hiya:hiya:
 habahabalo oko nowatiti, iba:te da:kawilaliya: ko kalakalanomago
 ebetamo na:pega:luya; “Kodawa, ale kuba gobogobo amia:no
 mahilamo da:nikiyahalamima: iba:te aeno tabamo papamila:halet
 tawakaluba:godone ikuliya:!”

¹⁸ Ya:suti iba:tamo ba huiya na:goiya; “Hibila, Godote Saitanako
 heloha:ma: miditi Hunu Habane da:pa:da:nui nale umimo, iyo,
 hegelate keba ka:na ka:la:wa:hiyanako ebete hopamo tiyonomo ba:ba
 ka:na pegui.* ¹⁹ La: hidamo nulia:la: Na helo la:tamo ikalamimata
 la:le kalu ba:gala iwawa la:eno natamo komikimoelenakoma; ba:be
 helote la:eno alaholodawa Saitanakono helo na:gogolona, ba:bema:
 eta ilinate la: a:kakubahilama:mena:ta.* ²⁰ Ba:gala ba:moe ba: eta
 komola. Kuba gobogobate la:eno tabamo da:papamila:halenaka ba:be
 mabuma: akakalakalahala; huiyatiya Godote la:eno mahilo ebeno
 Hunu Haboen Bukamo da:miya:telamiya:la la: ba:be mabuma:
 na:kalakalahala.”*

Ya:suti Godotamo Kalakala Tabo Dadipatiya:

Ma:t 11:25-27; 13:16-17

²¹ Ba:ba tetelo Godokono Gobogobote Ya:sukunu tepo ipuwalo
 da:tabuya: ebete Godotamo kalakalago na:goiya; “Nabiwi, ama: ba:moe
 hopo konomo ba:gala Hunu Haba Namutudawama: eda:nata! Na
 ama:tamo kalakala tabo begoemo, mabu ama: ba:moe hopoenoko
 iya:tawahapi dubatamo amia:no mulu ukui ba awaminale iya:tawaha:
 tawakaluba:tamo hawakalilamia:ta. Nabiwi, ba: hibila, ba:moe komote
 amia:no ubilo puluhukui.”

²² Ba:bene Ya:suti tawakaluba:tamo na:goiya; “Naeno Nabiwi Godote
 hiliyonomo komokomo naeno kokotamo a:miya:tiya: nale kulamenama;
 ba:bema: ebete ha:kiya iya:tawala na ebeno Guduino komo, eta lumagiti
 iya:tawaha: Ba:gala Nabiwino komo atumu, eta lumagiti iya:tawaha:
 huiyatiya na ebeno Guduti ha:kiya iya:tawala, ba:gala nale puya:tamo

* **10:16** Ma:t 10:40; Luk 9:48; Yon 5:23 * **10:18** Yon 12:31; Haw 12:8-9

* **10:19** Ohale 91:13; Mak 16:18 * **10:20** Pil 4:3; Haw 3:5

hawakalimima: ubi dihatemo, ibinomate atumu Nabiwino komo kakiya:tawahama:na:.”*

²³ Ba:bene Ya:suti ebeno ta:matapa:tamo pohobigate tabo diya ba:bo goelamiya:, “Godokono kalakala konomo la:godolo bitana, mabu la: la:eno baida:mo ebeno komokomo hidamo nulamenamata! ²⁴ Ba:bema: nale la: begoelamemata, dopamo tetelo Godokono ukui hawakalimipi ba:gala koko gawadubu iba:te ubi konomo bihatenama: la:le dulamenama ba:bi koko komo ulamema:, huiyatiya iba:te kamodobuya:ha:, ba:gala ibi ubila la:le dulihonama ba:bi komo kulihoma:, huiyatiya iba:te kamodobuya:ha:.”

Samaliya Hoponapi Dubuino Malemale Komoeno Uwi

²⁵ Ba:bene eta Godokono Tutumu iya:tulamedawate ubila Ya:sukunu mulu komo kopumima:, da: hibi:la: o da: hibi:ha:, ba:bema: ebete pete ebetamo na:pegoiya:, “Iya:tulamedawa, na bada komo ododiti wiboha: ka:ka: ebo na:ka:lawemo?”*

²⁶ Ya:suti tabo ba huiya na:goiya:, “Godote Bukamo ebeno Tutumu Tabo da:miya:tiya:, ba:bi komate a keba ka:na kiya:tua:mena? Ba:bi komokomoeno ipuwa keba ka:nala:ka:?”

²⁷ Ba:be dubuti na:huiyuya:, “Godokono Bukate ba:ma ka:na goena, ‘Ama: amia:no Kodawa Godoko malemalelo nemalagidolona, amia:no tepo ipuwanomamo ba:gala amia:no gobogoboeno heloamo, amia:no helo konomamo ba:gala amia:no ukui konomamo,’ ba:gala eta tutumu tabo ma kumu bitana, ‘Ama: ha:kiya ama: demalagidolona, wadiyala ama:le ba:ba ka:na ama: tamelo demedena ba:be lumagi malemalelo nemalagidolona.’”*

²⁸ Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Ama: hibi tabo begaa:ta. Ama: ba:moe komo ododiti ba:bo ba:ka:ka:namena:ta.”

²⁹ Ba:be dubuti Ya:sukunu taboma: hilopote huiyatiya ebeno hilopo ugumuilo ba:ma ka:na goiya:, “Na tamelo demedena, ba:be lumagi potela:ka:? Na poko na:kowalubinamo?”

³⁰ Ya:suti ebeno tabo ba huiya na:goiya:, “Eta dubuti Yelusalema ko habane Yeliko habamo ba nihitiguta pilo dubate ebe lawete ebeno pupulino ilina pipikulamelemete ebe ba:bo anagalimihuya:. Ba:bene ebeno helote da:wibui iba:te ebe ba:bamo miya:patepate ba: dito tolamiya:. ³¹ Ba:ba tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehodawate ba:be gabodo ba pita ebe pumiti tamedo dito negogolatepui. ³² Ba:bene Libai

* 10:22 Yon 3:35; 10:15 * 10:25 Ma:t 22:35-40; Luk 18:18

* 10:27 Tutumu 6:5; Hawi 19:18

gudawate^j kapete ba: atumu kapewageli. Dubuti da:kapitanui ebete ba:bamo puluhukuti ebe ba:bo pumi, huiyatiya ebete owalubi ebetamo kapihateha:, ba: dito kanegogolatepui.

³³ “Ba:bene ba:be gabodo da:piti, eta dubu ebe Yu lumagiha:, ebe Samaliya hoponapi dubula,^k ebete ba:bamo puluhukuti ba:be dubu da:pumi ebenu tepo ipuwalo malemale konomo bipihati. ³⁴Ebete ebetamo pete olibi kikipoeno ihi ba:gala hido mulamula ebenu bugumamo abutilamelemete kaliko hapuamo dito matuhulameholemi. Ba:bene ebete ba:be dubu ebenu donoki-goe hunamo adipiti eta habamo ba:bo magatui, ba:be habalo kapela tawakaluba:te da:lahanaka ebete ba:be genamalo ba:be dubu hidonomamo nowalubi. ³⁵Eta hegelalo Samaliya hoponapi dubuti netewa mani genama namutudawatamo ba ikame na:goi, ‘Ama: ba:moe dubu hidonomamo nowalubinatiya:. Ba:moi maniti modoboheno, nale gala da:kapemo ama:tamo gala kakapehuiyama:nemo.”

³⁶ Ba:bene Ya:suti tabo moga:melo Godokono Tutumu iya:tulamedawatamo na:goiya:, “Amia:no ukui kebanala:ka? Pilo dubate danagalimihui ba:be dubutamo netewa-kapiyate da:pelami, ibi ipuwalo pote ebe owalubidawama: ka:pedi? Ba:gala ebe tamelo demedena ba:bako lumagimo pote ka:pedi ebetamo malemale kohawakalimima:?”

³⁷ Ba:bene Godokono Tutumu iya:tulamedawate tabo ba huiya na:goiya:, “Ba: Yuha: lumagi kapiyate ebe koamo pemalemaleti.”

Ba:bene Ya:suti na:goiya:, “Amia:no tabo ba: hibila. Wadiyala, ama: tote tawakaluba:tamo malemale ba:ma ka:na na:nehawakaliminakuya:.”

Ya:suti Matako Ba:gala Ma:liko Ibino Genamamo Baa: Nama: Da:nodoluya:

³⁸ Ya:suti ebenu ta:matapa:go Yelusalema gabodo ba tolamita iba:te eta habamo da:nikuliya:, ba:ba tetelo eta kamena ebenu mahilo Matatela ebete Ya:suku kalakalago na:goemiya: ebete ebenu genamalo baa: kopenama:. ³⁹Matakono ekawino mahilo Ma:litila, ba:bene Ya:suti genamamo da:nodoluya: Ma:liti ebenu nato mabamo pemedete Kodawa Ya:sukunu iya:tumi komo hidonomamo ulihutiya:.* ⁴⁰Huiyatiya Matate

^j **10.32** Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Yu tawakalubi ipuwalo 12 gu na:pola:nama:, ba:moe Libai gu ba: etala. Ba:be gu kapiyate Godokono oko bowatihonama: komo Yu tawakaluba:tamo. Ba:ma ka:na Yelusalemalo da:la:nami ba:be Godoko Adikumino Hiya: Genamalo Libai gu dubate oko ha:kiya owatihonama:, ba:bene hiya:hiya: hababahalo atumu komo iba:te Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genamalo ohale alapihipima: eda:hanama:, ba:gala komopa:te Godokono Tutumu iya:tulamepima: eda:hanama:, ba:gala komopa:te tabo anagiya:midapima: eda:hanama:.^k **10.33** Buka ka:lamiholedawa, ama: Samaliya hoponapi ba:gala Yu tawakalubino maubatihui komo iya:tawama: ubi dihatemena:, wadiyala ama: Luk 9:51-56 komoeno owalubi tabo numiya:.

* **10:39** Yon 11:1; 12:2-3

ha:kiya baa: hiduimi komo ba ododita ebe ubiha:ma: eda:te Ya:suku ba:bo pegoemiya:, “Kodawa, ama: na:kumiuta naeno ekawiti na kowalubinitaha:? Hiliyonomo komo na ha:kiya ododilitamo, ba:bema: wadiyala ama: ebe na:kiyama:, ebete pete na na:powalubinina!”

⁴¹ Kodawa Ya:suti ebeno tabo ba huiya na:goiya:, “Mata, Mata! Ama: hiliyonomo hegehege komo ododilima: ukui bilibilinomoma: editata.

⁴² Huiyatiya kapiya komote konomoma: deda:na, Ma:liti ba:be hido komo umiti ba: a:lawe, tawakaluba:te galane ebegodone a:kalawa:mena:.”*

Ya:suti Godotamo Toetoe Tabo Ga:la Komo Ebe Ta:matapi Diya:tulamiya:
Ma:t 6:9-13; 7:7-11

11 ¹ Eta hegelalo Ya:suti tataba hopolo Godokoba: tabo bega:lutiya:. Ba:be komote da:wibuya: ebe ta:matapi ipuwalo etate ebe na:goemiya:, “Kodawa, Yonete ebe ta:matapi iya:tulami iba:te Godotamo keba ka:na da:toetoehonakomena:, ba:bema: wadiyala ama: a ba:be atu komo na:kiya:tua:ma:.”

² Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La: Godotamo toetoe tabo ba:ma ka:na na:ga:lanakuya:la:,

‘Aeno Nabiwi, wadiyala amia:no talona mahilo
tawakaluba:te nadipata:mena:,

ba:gala wadiyala ama:le Ko Gawadalagima: deda:na
ba:be komote na:hawakalamene.

³ Ba:gala wadiyala ama: ba:moe hegeloeno baa: atamo modobolo
nikaa:ma:.

⁴ Ba:gala komopa:te atamo kuba dododilina,
ale ba:bi kuba egebolelamete kadodoholelamema:nema:,
ba:bema: wadiyala ama: atumu
aeno kuba egebolea:mete nadodoholea:ma:.

Ba:gala Saitanakono kuba gabamo emogabuimi ipuwalo
ama:le huiyatiya a ba owalubi
amia:no hido gabodo na:magatoenakuya:.”

⁵ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Diyala, la: ipuwalo eta lumagiti iwa tetenomolo ebeno hopodalagitamo tote ba:ma ka:na da: negoemene, ‘Naeno hopodalagi, wadiyala:ka: ama: na nowalubina:? Baa: netewa-kapiya natamo nikanama:, ⁶ mabu naeno lumagiti muhulu hopone gala a:kawila, huiyatiya nagodolo baa: puliyanomola nale ebetamo ikamema:!’

⁷ “Huiyatiya genama gulu da:luta, ebete tabo ba:ma ka:na kogoema:ne, ‘Ao, ama: temeteme natamo akikanama:la:. Na gigiho a:kodakoduiminakamo, ba:gala na atumu guguda:go ba: na:watanamo, ba:bema: hidoha: nale mahigate baa: ama:tamo ikame.’

* 10:42 Ma:t 6:33

8“Huiyatiya ama:le amia:no hopodalagi toemeho komo ekelameheno, ama:tamo bada komote na:ka:puluhukumini? Iyo, ebete mahigate amia:no modoboha: komokomo komodobuilamema:ne, huiyatiya ebete ama:tamo baa: ba ikame ama: ebene hopodalagima: a:kagaa:mene, mabu ebegodolo kalakala puliyala. Ba:bema: mabu keka: ebete ama:tamo owalubi dihatemene? Mabu ama: toetoedawagodolo hilopote kitanaha:, ebete ama: ba:be mabu kapiyama: kowalubima:na:ta.”

9Ba:bene ba:be tabeno ipuwa ba hawakalimi Ya:suti na:goiya:, “Nale la:tamo goemo, la: Godoko na:toemehala:, ebete la:tamo kikalamema:na:ta. Iyo, la: ebene hido komo nohowada:la:, la:le kumima:nemata, ba:gala la: gigiho nanakama:la:, ebete la:tamo ka:hiya:midama:ne. 10Numa:la:, puya:te Godoko da:toemehonaka iba:te ebegodone kolawema:na:, ba:gala puya:te ebene hido komo dohowadinaka iba:te kumima:na:, ba:gala puya:te gigiho danakaminaka ebete iba:tamo ka:hiya:midama:ne. 11La: ipuwalo kebe dubu ebene guduti ebe dahama: da:toemehomene, huiyatiya ebetamo bu kalu ba:kikamemene? 12Ba:gala ba:be guduti ama: kakaba kikipoma: da:toemehomena:, ama: huiyatiya ebetamo iwawa ba:kikameomena:?” 13Numa:la:, la: hidohido tawakalubiha: huiyatiya la: iya:tawahala la:eno guguda:tamo hidohido baa: ikalamema:, ba:bema: la:eno Hunu Haboeni Nabiwiti atumu iya:tawanomola ebene Hido-talona Gobogobo tawakaluba:tamo ikalamema:, puya:te ebe da:toemehonaka iba:tamo kikalamema:ne.”

Ya:suku Ba:gala Biyelesibulukulu¹ Ibino Komo

Ma:t 12:22-30; Mak 3:20-27

14Ba:ba tetelo tabo olamagiha: kuba gobogobagoeno dubuti ba:bolo na:lutiya:, ba:bene Ya:suti ebegodone kuba gobogobo doemiya: ebete tabo olamagi ba:bo tupuimiya:. Ba:bema: komo tawakalubi hiliyonomate Ya:sukunu komoma: ba hanohanohuta, 15huiyatiya komopa:te na:ga:lutiya:, “Biyelesibulukunu helote ebegodolo bitana. Ebete kubakuba gobogoboeno Kodawoeno heloamo oelamenako, Godokono heloamoha:!”

* 16Ba:ba tetelo komopa:te ubi bihatiya: Ya:suku kuba gabamo emogabuimima:, ba:bema: iba:te ebe na:ga:lamiya:, “Ama:godolo Godokono helo hibilo ditana, eta hanohano komo nododa: ba:be komo atamo kohawakalimima:.”*

17Ba:bema: Ya:suti ibino kuba ukui iya:tawate iba:tamo na:goiya:, “Numa:la:, haba kapiya tawakaluba:te tetedo dadikanalemena: ba:be

¹ 11.13 Biyelesibulukulu ba: Saitanakono eta nopodawala, ebete Yu tawakalubino hopolo Saitanakono hopodawama: eda:nami, atumu Tabo tawakalubino hopolo Galega:ko bemedena.

* 11:15 Ma:t 9:34; 10:25 * 11:16 Ma:t 12:38

habate kokubama:ne, ba:gala genama kapiya tawakaluba:te tetedo dadikanalemena: ibino genamate hopamo kokagama:ne. ¹⁸ Ba:bema: Saitanakono ukui ba:ma ka:nala, ebete ebeno kubakuba gobogobo tawakaluba:godone a:koelama:mene, mabu ebete ba:ba ka:na dewagelemene ebeno oko owati helote kowiboma:ne. La:le naeno komoma: na:ga:lamata, ‘Ebete kubakuba gobogobo Biyelesibulukunu heloamo oelamenako.’ ¹⁹ Ba:be tabo da:ga:lama hibila:ka:? Ao, hibiha: La:eno kapiyuimipa:te kubakuba gobogobo doelamenaka, ba:be helo iba:tamo pote kikalamenako? Ba: Godotela, Saitanateha:! Ba:bema: ba:bi la:eno kapiyuimipino hido ododi komote la:eno kuba ukui behawakalimina. ²⁰ Ba:moe komo ba: hibila, nale kubakuba gobogobo Godokono heloamo tawakaluba:godone oelamenakomo, ba:bema: wadiyala la: ba:moe komone kiya:tawahama:nemata, Godokono Ko Gawadalagi tetete la:tamo ba: a:pe.

²¹ “Numa:la:, Saitanako ba: eta helo dubu keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, ba:gala ebete pilolo duwatiya: ba:bi tawakalubi ba: ebeno genamoeno ilinala. Ba:bema: keba tetelo helo dubuti ebeno alaholohoeno ilina uwatete ebe ha:kiya ebeno genama hidamo da:lawamenamene, genamoeno ilinate hidamo kopola:nama:na. ²² Huiyatiya eta dubu ebeno helote dopo dubuino helo da:gogolona, ba:be dubuti pete alaholo komo ba pododi dopo dubu kopanagalimihoma:ne. Ba:bene ebete ba:be dubuino alaholoho ilina ba:gala genamoeno ilina uwatemete ebeno mabuluba:tamo konalabahalamema:ne.*

²³ “Ba: hibila, kebe lumagiti na owalubinihino ebete naeno alaholodawama: eda:na, ba:ma ka:na ebete tawakalubi kapiya baha:mo magahema: nago oko owatihino huiyatiya ibi hiya:hiya: oelamenako.”*

Kuba Gobogobote Lumagitamo Gala Da:kapemene Ba:be Komo

Ma:t 12:43-45

²⁴ Ba:bene Ya:suti na:goiya:, “Kuba gobogobote eta lumagigodone duluhukumini, ba:ba tetelo ebete gagale hopamo tote eta emede bahi kohowadinatoma:ne. Huiyatiya ebete hido emede bahi numihino ebe ha:kiya ebetamo kogoema:ne, ‘Nale da:miya:puimo ba:be atu emede baha:mo gala kakatoma:nemo.’ ²⁵ Ebete gala kapete ba:be emede genama hidamo moda:midala ba:gala ilina hidamo miya:tela, ebete ba:be genama ba:ba ka:na da:kapumimini, ²⁶ ba:bene ebete gala katote komo sa:ba:ni kuba gobogobo kanadabuiliti kakamagahema:ne, iba:te ba:be genamamo a:pa:la:hate ba:bolo kemedehonama:. Numa:la:, galane da:pelamemena: ba:bi kuba gobogobate koko kuba ba:pododilinakomena:, dopamo demedenami ba:be kapiya kuba gobogoboeno emede huiyaha:,

* 11:22 Kol 2:15 * 11:23 Luk 9:50

ba:bema: dopamo ba:be lumagi nanekela:mo kubadopola huiyatiya ba:ma tetelo ebete ba: kubanomoma: keda:ma:ne.”

Godokono Hibi Kalakala Komo

²⁷Ya:suti ba:moe tabo ba olamagita, tawakalubi ipuwalo eta kamenate ebetamo ibulunomo na:goiya; “Ama: dalahimiya:la ba:gala nono ama:tamo dikamiya:la, ba:be kamenoenno kalakala bada konomola:ka!”*

²⁸Huiyatiya Ya:suti na:goiya; “Wadiyala ama: eta hibi komo nemalagidola. Puya:te Godokono tabo uliti ebetamo da:papamila:hamena; ebeno hibi kalakalate ba:bi tawakalubi kapiyagodolo bitanamene.”

Tawakaluba:te Hanohano Komo Umima: Ubi Dihatiya:

Ma:t 12:38-42

²⁹Hiliyonomo tawakaluba:te Ya:suku a:ga:diya:midate ba la:mota:hana ebete iba:tamo na:goiya; “Ba:ma tete tawakalubi kubakubanomola! Iba:te ubi konomola Godokono helo hawakalimino hanohano komo kumima; huiyatiya Godote eta komo iba:tamo a:kahawakalima:mene. Ba: hibila, ebete ebeno ukui hawakalimidawa Yaonako ipuwado da:hawakalimiya; ba:be hanohano komo kapiya iba:tamo ikalamiya:.”
³⁰Iyo, Godote Yaonakono emede komodo Niniba ko habanapa:tamo ebeno helo a:hawakalimiya; ba:bene ebete atumu Tawakalubino Naniwi ipuwado ebeno helo gala kakahawakalimima:ne ba:ma tetelo demedehona ba:bi tawakaluba:tamo, huiyatiya eta hanohano komo iba:tamo a:kododa:mene. ³¹Ba:gala eta komo. Godote tawakalubino komo danagilamelelamemene, ba:be Ko Hegelalo Siba hoponapi Ko Gawadalagi Kamenate mahigate la: Yu tawakalubi kubapima: koka:lamima:na:ta, mabu ba:be Yuha: kamenate muhulu hoponomone piya: Isalaela hopamo Ko Gawadalagi Solomonokono mulu tabo kopulihoma:. Ba:ba tetelo ebe ubila Godokono mulu Solomonogodone lawe, huiyatiya la: tetelo Godote Tawakalubino Naniwino komo la:tamo ba hawakalimina, la: ba:be komo ubihinola. La: numa:la; Tawakalubino Naniwino muluti Solomonokono mulu na:gogolona!” ³²Ba:gala Godokono Ko Hegelalo Niniba habanapa:te mahila:haletete la: atumu kubapima: koka:lamima:na:ta, mabu ba:bi Yuha: tawakaluba:te Yaonakono tabo duliya: iba:te ibino kubane Godotamo ohobiliya:. Ba:ba tetelo ibi ubila Godokono tabo Yaonagodone lawe, huiyatiya la: tetelo Godote Tawakalubino Naniwino komo la:tamo ba hawakalimina, la: ba:be komo ubihinola. La: numa:la; Tawakalubino Naniwino helote Yaonakono helo na:gogolona!”*

* 11:27 Luk 1:28,42,48 * 11:29 Ma:t 16:4 * 11:31 1Gaw 10:1-10 * 11:32 Yaona 3:5-10

Godokono Alote Lumagino Tepo Ipuwamo Opega Komo

Ma:t 5:15; 6:22-23

³³Ba:bene Ya:suti na:goiya:, “Lumagiti ebeno wuiki alo pa:titi awamina baha:mo a:kihata:mene, ba:gala ebete bagolo ipuwamo a:kihata:mene, huiyatiya ebete hawakala baha:mo kihatema:ne, ba:bene tawakaluba:te ebeno genama guamo da:nalehawaminamena: iba:te ba:be hido alo ba:bo konumima:na:.”

³⁴“Amia:no apeno alo ba: amia:no baidila. Ba:bema: amia:no baiditi hidamo da:la:minalemene amia:no tepo ipuwoeno alote atumu hidonomamo kaka:la:minama:ne, huiyatiya baiditi hidamo a:la:minalehen amia:no ape konomote du ipuwalo kitanama:ne.

³⁵Ba:bema: ama: hidamo, amia:no tepo ipuwoeno alote duma: akeda:la:!³⁶ Amia:no ape konomote alo ipuwalo ditanamene ba:gala amia:no ape hapu du ipuwalo itanaheno, ba:ba tetelo ama: konomamo ka:la:minama:na:ta, hido wuiki alote ama: da:la:minana ba:ba ka:na.”

Ya:suti Pa:lisi Kapiyuimipi Koamo Da:kiyahalamiya:

Ma:t 23:4-7,23-36; Mak 12:40; Luk 20:46

³⁷Ya:sukunu tabo olamagi da:wibuya: eta Pa:lisi kapiyuimi dubuti ebe na:goemiya: ebete ebegodolo baa: kopenama:, ba:bene Ya:suti ba:be dubuino genamamo nodolote baa: nama: dito nemediya:.³⁸ Huiyatiya Ya:suti ebeno kokoto ukulahaheno baa: nama: da:nemediya:, ba:bema: ba:be Pa:lisi kapiyuimi dubuti koamo la:wiya:.³⁹ Ba:bene Ya:suti ebe na:goemiya:, “La: Pa:lisi kapiyuimipi la:eno kalili ba:gala meleke hunu hapu bukulalenakomata, huiyatiya la:eno tepo ipuwalo da:pola:na ba:bi ilina a:kukulala:lemata, ba:bema: la:le dododilinakoma ba:bi pilo komo ba:gala komo koko kuba ododili komokomo tabotabohonomola!⁴⁰ A:iye, la: daedae tawakalubilata! Godote lumagino hunu tama ododiti ba:gala ipuwa akododiya:,⁴¹ ba:bema: wadiyala la:eno mekelo ba:gala kalililo bada ilinate ka:pola:na, la: ilinaha:pa:tamo dito nikalamehola:la: Iyo, ba:be komo ipuwado la:le la:eno tepo ipuwoeno kuba kukulalema:nemata.

⁴²“Ba: hibila, la: Pa:lisi kapiyuimipi kuba huiya konomo kolawema:nemata! La: la:eno pali ilina hiliyonomo ipuwalo ta:ni komokomo ba anagilamehole Godotamo ebeno komo hidamo ikamehonakomata. Ba:be komo ipuwalo la: kapiya deha:potonomo komo a:kotalemata, huiyatiya komo kokonomo komo ododilima: la: hidamo kemalagidolenaha:, ba:ma ka:na la: tawakaluba:godolo tuputupulu kemedenhaha: ba:gala Godokono malemale kahawakaliminaha:. Ba:bema: wadiyala la: ba:bi koko komo nododilinala: ba:gala atu tetelo hegehege komo ododili akadodohola:la:!

* 11:33 Mak 4:21; Luk 8:16

43 “Ba: hibila, la: Pa:lisi kapiyuimipa:te kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu baidi ibubulamehole genama gulu la: ubila koko dubuino habalo ahidi, ba:gala la: ubila la:le ilina kolowami habalo ba wapata:lame tawakaluba:te la: ulamete ba:bo kawagaminalema:!”

44 Ba: hibila, la:tamo da:puluhukumini ba:be kuba huiyate konomoma: keda:ma:ne, mabu la: tawakalubino ha:laha ape awaminale bobo huiyalata! Ba:ma ka:na tawakaluba:te iya:tawaha: ababale ilinate da:pola:na, ba:bema: iba:te iya:tawahaheno ba:bana wapata:lamena.”

45 Ba:bene eta Godokono Tutumu iya:tulamedawate Ya:sutamo na:goiya:, “Iya:tulamedawa, ama: Pa:lisi kapiyuimipi tabamo da:kubahilama:, ama: ba:be tabamo a atumu a:kaiduduputia:ma:ta!”

46 Ya:suti ba huiya na:goiya:, “Iyo, la: Godokono Tutumu iya:tulamepi, la: ba: atumu kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu la: la:eno tutumu tabamo tawakaluba:tamo menemene komokomo bikalamenakomata! Iyo, la:eno tutumu tabo ba: tawakaluba:te menemene ilina okamo da:wagalateleno ba:ba ka:nala, ba:bema: la:le ibino menemene dulamenakoma eta owalubi deha:potonomo a:kihata:lemata, kokoto makupuhuliti dito la:mota:hananakomata. 47-48 Ba: hibila, la:tamo da:puluhukumini ba:be kuba huiyate konomoma: keda:ma:ne, mabu la:eno iniwala:te Godokono ukui hawakalimipi hibilo anakapulamenakuya:, huiyatiya ka:lo la: la:eno iniwalino ododili komokomo kubama: ga:laheno ibi a:mililameholenakomata. A:iye! Ba:be mabuma: ibino kubate la: ipuwalo atumu ba:kaitana, huiyatiya la: ba:be kuba ugumuilo la:eno iniwala:te danakapulamenakui ba:bi tuputupupino bobo bahi hidonomamo ododilinalakomata. Ba:bema: numa:la:, ba:be komote la:eno ma:lapila netewa komo behawakalimina, mabu la:eno tepo ipuwalo atu kuba ododili ubi ba:kapola:na Godokono hibi okopa:tamo! 49 Ba:be mabuma: Godokono Mulu Tabote ba:ma ka:na goena, ‘Nale tawakaluba:tamo naeno ukui hawakalimipi ba:gala naeno komo oelamepi konoelamema:nemo, huiyatiya iba:te ba:bi okopi ubihinola, ba:bene iba:te komo ibi ba anakapulame komopa:tamo temeteme bikalamenakomena:.’ 50 Ba:bema: ba:ma tete tawakaluba:te kuba huiya kolawema:na:, mabu ba:moe hopoenno tupuimi mabuni iba:te Godokono ukui hawakalimipi anakapulamenakuya:. 51 Iyo, A:ibolokono hawiti hakamo da:ka:ka:liya:, ba:be komo ba: tupuimi mabula. Ba:bene iba:te komo tuputupu okopi hiliyonomo anakapulamete, kuititi tetelo Godoko Adikumino Genamalo Sekalayako ba:bo kanakapumiya:, iyo, ebete ba:be Genamoeno Talona Haba ba:gala Godotamo hawa:goeno ikameho bahi tetenomolo ba la:na, iba:te ebe danagalimiya: ebete ba: dito hoia:na. Ba:bema: na la:tamo hibi tabo begoemo, ba:ma tete tawakaluba:te ba:bi hiliyonomo kuba mabuma: huiya hibilo kolawema:na:!”

52 “Ba: hibila, la: Godokono Tutumu iya:tulamepi, la:eno kuba huiyate konomoma: keda:ma:ne, mabu la:le tawakalubino gabo

bekalapilalamenamata iba:te Godogodone iya:tawa kolawema:! La: ha:kiya ebeno hido komo lawe ubihinola, ba:bema: puya:te ubi dihatena huiyatiya la:le ibi atumu na:duhilamenamata!”

⁵³Ba:bene Ya:suti ba:be genamane da:pihitiguya:, ba:ba tetelo Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi iba:te konomamo maubahate Ya:sukunu komoma: tabo kubanomamo ga:la ba:bo tupuimiya:. Ba:gala ba:ba tetene tupuimiti iba:te Ya:sutamo da:pelamenakui hiya:hiya: komo ba:bo pikiyahamenakuya:, ⁵⁴mabu ibi ubila ebe kuba gabamo ba emogabuimi ebete hiya: tabo kubamo goelo ebe ba:bo kolawema:.

Ya:suti Ma:lapila Netewa Komoma: Tabo Dolamagiya:

Ma:t 10:26-27

12 ¹Eta tetelo tawakalubi hiliyonomate Ya:suku umima: da:kapiyuimiya: iba:te emokatihuia:go pelamitiya:, etate eta emokamidanakui, etate eta emokamidanakui, ba:ba ka:na ewagelitiya:. Ba:ba tetelo Ya:suti ebe ta:matapi na:goelamiya:, “La: hidamo! Palawa baa:te ha:kiya hunamo da:mahiga, Pa:lisi kapiyuimipino awagaha komo ba:ba ka:nala. Ba:bema: ba:mako awagaha komote la:tamo akuluhukala:, mabu ba:be awaga komo ba: ibino ma:lapila netewa komola. ²Numa:la:, kebe ihilatehole komate da:pola:na galane tetelo Godote kohawakalilamema:ne, ba:gala awalelahale komate da:pola:na galane tawakaluba:te kulameholema:na:.” ³Ba:bene la:le du tetelo dolamagiminakoma, tawakaluba:te huiyatiya alo tetelo kulihoma:na:, ba:gala genama gulu la:le ganalo da:ga:lanakoma, ba:bi komokomoma: iba:te tabo madodo ba adipate tawakalubi hiliyonomatamo kohawakalilamema:na:.”

La: Poko Na:ka:tolemeonama

Ma:t 10:28-31

⁴Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Naeno mabuluba:la:, nale la:tamo goemo, ape anakapulame iya:tawahapi akatolelama:la:. Iba:te la: danakapulamemena:, iba:godolo eta helote a:kitanamene la:eno gobogoboeno ka:ka: kubahilamema:. ⁵Ba:bema: la: poko na:ka:tolemeonama? Ebe ba: Godotela, la: ebe na:tolemenala:, mabu ebegodolo helo bitana tawakalubi anakapulamete Koe Habamo iya:hekema:. Iyo, na hibi tabo begoemo, ebe kapiya na:tolemenala:!

⁶“Numa:la:, tawakaluba:te paibo de holahola netewa toea mana:mo uwateholo ba:bi holaholoeno ka:ka: kokoha:ma: ga:lanaka, huiyatiya Godote ba:bako deha:poto hola kapiya a:kadodamene. ⁷Ba:gala ba:moe

* 12:2 Luk 8:17

komo ba: hibila, la:eno watoeno hinibo hiliyonomo Godote ya:lo tetelo a:ka:lamiholiya:, iyo, la:eno hiya:hiya: komo ebete iya:tawanomola. Ba:bema: la: ukui bilibilima: akeda:hala:. Ebeno malemale holaholatamo hibilo bitana, huiyatiya ebeno malemale la:tamo konomoma: eda:te emedena tetelo bitanamene!”*

Tawakalubino Holoholo Hapulu Ya:suku Hawakalimi Komo

Ma:t 10:32-33; 12:32; 10:19-20

⁸Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Nale la: begoelamemata, kebe lumagiti hawakala da:goemene, ‘Na Ya:suku ta:matadawala,’ na Tawakalubino Naniwiti ba: atumu Godokono nopopino holoholo hapulu kogoema:nemo, ‘Ba:moe lumagi ba: naeno ekawila.’ ⁹Huiyatiya kebe lumagiti na iya:tawaha:ma: hawakala da:goemene, na ba: atumu Godokono nopopa:tamo ebe iya:tawaha:ma: kakagoema:nemo.

¹⁰“Ba:gala kebe lumagiti Tawakalubino Naniwino komoma: duhimi tabo dolamagimini, Godote ebeno kuba egeboleme iya:tawala, huiyatiya kebe lumagiti Godokono Gobogoboeno ododi komoma: kubama: da:goemene, Godote ba:be kuba egebolemete a:kadodoma:mene.

¹¹“Ba:bema: iba:te la:eno komo kanagilamelelamema: Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genamamo la: da:magatalemena:, ba:ba tetelo la:le gabomani dubu ba:gala komo koko dubu iba:tamo kebako tabo ga:lama: ukui bilibilima: akeda:hala:, ba:ma ka:na, ‘Na kebe tabo na:ka:goemo? Ba:gala na iba:tamo tabo keba ka:na na:ka:huiyamo?’” ¹²Numa:la:, Godokono Gobogobote ba:ba tetenomolo la:le iba:tamo dolamagimima ba:be tabo la: kiya:tulamema:na:ta.”

Daedae Dogodogodawoeno Iya:tulame Uwi

¹³Ba:bene tawakalubi hiliyonomate Ya:sukuba: da:pola:nuya:, eta lumagiti ibi ipuwalo ebetamo na:goiya:, “Iya:tulamedawa, naeno naniwi na:kiyama:, aeno nabiwiti atamo da:miya:palea:mi ba:bi dogodogo ilina ebete hidamo nalabala:mene.”

¹⁴Ya:suti ebetamo na:huiyuya:, “Dubu, ama: pote ka:kiyamiti nale la:eno komo anagiya:midadawama: keda:ma:?” ¹⁵Ba:bene ebete tawakalubi hiliyonomatamo na:goiya:, “La: hidamo! Ilina uwate ubi komote la:tamo akuluhukala:, mabu lumagiti hiliyonomo ilina ba uwate hibi ka:ka: ebo a:kuma:mene.”*

¹⁶Ba:bene Ya:suti eta iya:tulame uwi iba:tamo ba:ma ka:na olamagiya:, “Eta ilina dogodogodawate nemedenami, ebeno hakalo pali ilinate konomamo apepehonama:. ¹⁷Ba:bene ebe ha:kiya ebeno ukuilo na:goi, ‘Naeno pali ilina miya:teno genama modobolo kapola:naha:, ba:bema:

* 12:7 Luk 12:24; Oel 27:34 * 12:11 Mak 13:11; Luk 21:12-15 * 12:15 1Tim 6:9-10

na bada komo na:kododimo? ¹⁸Ehe! Na ba:ma ka:na kododima:nemo. Nale naeno pali ilina miya:teno genama anabulilamete uliuli koko genama gala kaketemotema:nemo, ba:bene ba:bi genama ipuwamo naeno pali ilina ba:gala komo koko ilina komiya:tema:nemo. ¹⁹Ba:ba tetelo nale naeno tepo ipuwalo kogoema:nemo, ‘Na konomo dubula! Na koko ilina hidonomamo a:miya:timo, ba:bema: na komo hiliyonomo gogolo kodakoda oko owatihino, na baa: kana, helo gao beya kani, ba:ba ka:na kalakalago dito bemedenamol’ ’ ²⁰Huiyatiya Godote ebetamo na:goi, ‘Ama: daedae lumagilata! Ka:lo dulu nale amia:no ka:ka: kolawemema:nemata, ba:bene ama: ha:kiya amia:no komoma: da:miya:tenama: ba:bi ilina hiliyonomo pote na:kuwatemene?’”

²¹Ba:bema: Ya:suti ebeno kuititi tabo ba:ma ka:na goiya, “Lumagi ha:kiya ebeno komoma: ilina ba dogodoguilame huiyatiya ebeno tepo ipuwamo Godokono hidohido komo miya:tehen, ebe ba: ba:bako daedae dawala.”*

Godoko Hibima: Midi Komo

Ma:t 6:25-34

²²Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo na:goiya, “Nale la: begoelamemata, la:eno emedehe komokomoma: akaukuibilibilihonala, iyo, la:le naha ilina ba:gala pupulino ilina uwatema: koamo akemalagidola:la. ²³Numa:la:, naha ilina ba:gala pupulino ilina iba:te kokoma: keda:hanaha:, mabu naha ilinate lumagitamo hibi ka:ka: a:kikama:mene, ba:gala pupulino ilinate atumu ebeno ape emedena tetelo a:kowalubinamene. ²⁴Ba:bema: la: owa holaholoeno komo nemalagidolala:, iba:te pali ilina a:kamihala: ba:gala iba:te pelamete nahoeno kikipo a:kapetapihala:, iyo, ibino pali ilina miya:teno genama puliyala, huiyatiya Godote iba:tamo baa: modobolo ikalamenako. Numa:la:, Godokono malemale hibilo bitana holaholatamo, huiyatiya ebeno malemale la:tamo konomoma: eda:te emedena emedena tetelo bitanamene! ²⁵Ba:bema: la: ukui bilibilima: akeda:hala:. Lumagi ebe ha:kiya ebeno hoe tete eta hegelamo keba ka:na na:kihatemene, ba:gala ebete ebeno ka:ka: keba ka:na na:ka:ga:gima:tepamene? Gabo puliyala, kitanaha:!²⁶Numa:la:, la: la:eno ka:ka: tete nanekela:mo ga:gilama:tepale modoboha:, ba:bema: mabu keka: la: komo komokomoma: dukuibilibilihonama?

²⁷“La: hopoen haiyaino komo nemalagidolala:, iba:te oko a:kowata:la: ba:gala pupulino ilina a:kododila:la. Nale la: begoelamemata, Ko Gawadalagi Solomonote ilina dogodogodawanomoma: eda:nami, huiyatiya ebete hidohido tita:goeno ilina da:pupulinakui, ba:bi kalikoen

* 12:21 Ma:t 6:19-20

titi ba:moe hopoenohaiyaino hido komote na:gogolena. ²⁸Numa:la, ba:moe hopoenohemate ka:lo napepehuta, dumutu tawakaluba:te koa:mo kiya:hekema:na, huiyatiya Godote ba:bi nonoka ilina tita:goenoma: midilina, ba:bema: ebete atumu la:tamo pupulino ilina modobolo bikalamenakomena:ta. La: ba:moe komo hidamo iya:tawahaheno la:eno hibima: midi komo Godotamo kokoha: ²⁹Ba:bema: naha ilina ba:gala beya niho komo konomamo akemalagidolenala, ba:gala ukui bilibilima: akeda:hanala. ³⁰Ba:moe hopo konomolo tawakaluba:te ba:moi ilina ukui bilibila:go oholena, la: huiyatiya eba ka:na akewagelenala, mabu ba:bi ilina la:godolo modobolo pola:naheno, la:eno Nabiwiti ya:lo iya:tawanako. ³¹Ba:bema: la: Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komo dopamo nohowada:la, ba:bene la:eno modoboha: tetelo ebete la:eno komokomo ulamelelamete la:tamo modobolo bikalameholenakomena:ta.”

Godokono Hunu Habalo Ilina Dogodoguila Komo

Ma:t 6:19-21

³²Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “La: naeno sipi-goegoe kapiyuimi deha:potolata, ba:bema: la: akatoletolehala: Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be hido komo la:eno Nabiwiti ubila la:tamo ikalame. ³³Ba:bema: la: tolamete la:eno ilina hiliyonomo nekolowamiholetewaepa:tamo mani na:nikalamehola:la, iyo, la: ba:be gabodo wiboha: mani kuiha nododila:la, ba:ma ka:na la:eno hidohido ilinate Godokono Hunu Habalo ba:nepola:lama:namena:ta. Ba:bi ilinate ba:bolo a:kawibohamena, iyo, pilo tawakaluba:te a:kuwata:mena: ba:gala unawa:te a:kanala:mena. * ³⁴La: hidamo! La:eno ilinate kebolo da:pola:namena: la:eno tepo ipuwoeno ukui atumu ba:bolo konepola:nama:na.”

Uliholo Emedena Komo

³⁵Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “La: hidamo! Diyala, eta komote la:tamo da: pemene, ba:bema: la:eno kaliko pupuliti na:hidala: ba:gala alo na:pa:tihala. * ³⁶Iyo, ko dubuino okopa:te ebeno pe komo uliholo keba ka:na ka:latimina, wadiyala la: ba: ba:ba ka:na nemedeniya:la. Numa:la, ba:be ko dubuti uli kamenago kapiyama: eda:te poko habane da:pemene, ebeno okopa:te ebeno pe komo dulimina: gigiho kalakalago ebetamo dito ka:hiya:midamema:na. ³⁷Ba:bene ko dubuti da:pemene ibino kalakala konomoma: keda:ma:ne, mabu iba:te ebetamo uliholo ba emedena ebete ibi ba:bo pulame. Nale la: begoelamemata, ebete ibino hido komo pulamelelamete ebete ebeno atuino kaliko pepekanate ebe ha:kiya iba:tamo huiyaha: okodawama: ba pimidi, okopa:te gagahiditi

* 12:33 Luk 18:22 * 12:35 Ma:t 25:1-13

ebete iba:tamo hido baa: ba:bo kopikalamema:ne. ³⁸ Diyala, ko dubuti iwa tetelo da: pemene o owaloho hapuamo da: puluhukumini, ba:bema: okopa:te ebetamo ba ulihona, ebete iba:tamo da:pemene iba:te koamo kokalakalahama:na:.

³⁹ “Ba:gala ba:moe eta komo na:kemalagidolala: Genama namutudawate pilo lumagino pe tete diya:tawamene ebete ba:ba teta:mo kulihonama:ne, mabu ebe ubihinola pilo dawate ebeno genamamo popegama:.” ⁴⁰ Ba:bema: la: atumu na:hidala:, mabu diyala, la: ulihoheno ba emedena Tawakalubino Naniwiti ba:bo da: pemene.”

Mulu Okodawa Ba:gala Daedae Okodawa Ibino Komo

Ma:t 24:45-51

⁴¹ Ba:bema: Pitate Ya:sutamo na:goiya:, “Kodawa, ama: ba:moe iya:tulame uwi a kapiyatamo ka:gaa:wa o hiliyonomo tawakaluba:tamola:ka:?”

⁴² Huiyatiya Kodawa Ya:suti na:goiya:, “Namutudawatamo da:papamiwatanako ba:be mulu okodawoeno komo keba ka:nala:ka: Ba: hibila, oko namutudawate ebe lawete komo okopi ulamedawama: kihatema:ne, ba:ma ka:na ebete ibino baa: naha tetelo iba:tamo modobolo kikalameholema:ne. ⁴³ Ba:bene ba:be muludawate oko hidamo ba owatina, ebeno namutudawate pete ebeno komo da:pumimini, ba:be okodawate koamo kokalakalama:ne. ⁴⁴ Na la:tamo hibi tabo begoemo, namutudawate ba:be mulu okodawoeno komoma: atumu ba pekalakala, ebete ebe ebeno ilina hiliyonomo ulamedawama: kihatema:ne.”

⁴⁵ “Huiyatiya ba:be okodawate kuba ukui lawete ebeno tepo ipuwalo ba:ma ka:na da:goemene, ‘Naeno oko namutudawate tete ga:ga:dopolo nemedena, tiyolo kapenaha:,’ ba:ba tetelo ebete oko owatihino ebeno namutudawoeno baa: koamo nate helo gao beya ba:bo konima:ne, ba:bema: ebete daedaema: eda:te komo okopi dubu ba:gala kamenakamena alukuli ba:bo kotupuimima:ne. ⁴⁶ Ba:bene ba:be daedae okodawate ulihoheno ba emedena ebeno namutudawoeno pe komo a:kiya:tawamene. Ba:ba tetelo namutudawate pete daedae okodawa koamo panagalimihote komo kuba ododilipa:go konoemema:ne ebeno kuba huiya konelawema:.

⁴⁷ “Ba: hibila, kebe okodawate ebeno namutudawoeno ubi komo iya:tawate huiyatiya hido komo ododihino, namutudawate ebe kukamo kopanagalimihoma:ne.” ⁴⁸ Huiyatiya eta okodawate ebeno namutudawoeno ubi komo iya:tawaheno ebete eta kuba ebetamo dododimini, namutudawate ba:be kuba mabuma: huiya kopikamema:ne huiyatiya koamo a:kanagalimihamene. Numa:la:, tawakaluba:te eta

* 12:39 Ma:t 24:43-44; 1Tes 5:2 * 12:44 Ma:t 25:21,23 * 12:47 Yai 4:17

lumagitamo hidohido ilina dikamehomena: iba:te konomamo gala uwatemema: kakaga:lama:na: Ba: ba:ba ka:na Godote kebe lumagitamo hidohido komo hiliyodopo dikamehomene, ebete ba:be lumagino emede ipuwalo atu hidohido komo ba:koholemenakomene.”

Ya:suti Tawakalubino Alaholo Mabuma: Eda:na

Ma:t 10:34-36

⁴⁹Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Na hopo habanapa:tamo Godokono koe badahiya:mo, iyo, ibino kuba huiya mabuma: na ubila Godote ba:moe hopo tiyolo kemadomema: ⁵⁰Huiyatiya numa:la:, Godoko ubila ebete na hoe ipuwamo kadunatenema:, ba:bema: ba:be komote pehenonale dopamo hopo habanapino kuba mabuma: eta huiya iba:tamo a:kikalama:mo.* ⁵¹La: na:kemalagidolutama nale ba:moe hopamo gelebadi adahema: pe? Ao, na tawakaluba:tamo gelebadi ikalamema: kapiya:ha:, ibi anagiya:midalema: piya:mo. ⁵²Numa:la:, naeno tabo komokomoma: anagiya:mida komote tawakalubi ipuwalo kuluhukuma:ne. Ba:bema: ba:ma tetene tupuimiti eta genamalo paibo badininipalate da:pola:namena: ibi teta:mo anagiya:midalete, netewa-kapiyate netewatamo alaholopima: keda:ma:na: ba:gala netewate netewa-kapiyatamo atumu alaholopima: kakeda:ma:na:. ⁵³Iyo, iba:te ba:ma ka:na kalaholohoma:na:, naba:te ibino kuhia:tamo ba:gala kuhia:te ibino naba:tamo, menokoba:te ibino bohelemela:tamo ba:gala bohelemela:te ibino menokoba:tamo, kamenakamenate ibino awino menokoba:tamo ba:gala ba:bi menokoba:te iba:tamo.”*

Ya:suti Tawakalubino Iya:tawaha: Komoma: Da:goiya:

Ma:t 16:2-3

⁵⁴Ba:bene Ya:suti hiliyonomo tawakaluba:tamo na:goiya:, “La: hegelate da:nihitigana ba:ba hapulu bubu odolonalo dumima, la: ba:ma ka:na koga:lama:nemata, ‘Wegolate koma:ne,’ ba:bene ba:be komote hibima: keda:ma:ne. ⁵⁵Ba:gala eta komo. La: huhu ba:gala gogo ibino mauba komo dumima ba:ma ka:na koga:lama:nemata, ‘Hegelate koenomoma: keda:ma:ne,’ ba:bene ba:be komote hibima: keda:ma:ne. ⁵⁶Iyo, la: hopo haba ba:gala alomo ibino komokomo ulame iya:tawahala, huiyatiya ba:ma tetelo Godote la: ipuwalo dododilina ba:bi komoeno ipuwa la: hidamo badama: kiya:tawahanaha:? Mabu la: ba: ma:lapila netewa tawakalubilata!”

Amia:no Alaholodawago Gelebadima: Eda: Komo

Ma:t 5:25-26

⁵⁷Ba:bene Ya:suti ebeno tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “Bada mabuma: la: ha:kiya la:eno komo hidamo kanagilamenaha:?”

* 12:50 Mak 10:38-39 * 12:53 Mai 7:6

58 Ama:tamo da:maubana ba:be lumagiti ama: gabomani ko dubutamo da:magatamena:, la: ebetamo nuluhukuhino wadiyala ama: dopamo alaholodawago gelebadima: na:nediya:la:. Ama: ebe gelebadimihino, hibila, ebete ama: ko dubutamo komagatama:na:ta, ba:bene ko dubuti huiyatiya amia:no kuba anagiya:midamete ama: polisi dubutamo ba noeme, ebete ama: du genama guamo ba:bo konihatema:na:ta. 59 Na ama:tamo na:goemo, ama: du genama gulu ba nemede, gabomani dubuti kebako tete huiyama: ama: da:kiyamemena:, ama:le ba:bako huiya modobotenomo modobotete habamo gala kakapema:na:ta, huiyatiya ama:le ba:be huiya modobotehenoma:kuluhukamena:ta.”

La:eno Kubane Ohobila:henoma Koha:lama:nemata

13 1 Ba:ba tetelo Ya:sukuba: da:pola:nuya: komo ba:bi tawakaluba:te ebe bega:lamiya: Ga:lili hopo tawakalubino komoma:, iba:te sipi-goegoe alukuliti hawi Godotamo ba ikameho Paeletekono alaholohopa:te iba:tamo pikuliti ba:bo panakapulamiya:. 2 Ya:suti huiyatiya ba:bi tawakaluba:tamo na:goiya:, “La:eno ukui kebanala:ka:? Komo Ga:lili hoponapi kubakubadopola:ka:, huiyatiya Paeletete danakapulami ba:bi kapiya kubakubanomola:ka:? Godote ibi kapiyatamo maubate kuba huiya ba:bema: kikalami?” 3 Ao, eba ka:naha:! Na la:tamo na:goemo, la: hiliyonomo la:eno kubane ohobila:henoma la: ba: atumu kakaha:lahama:nemata. 4 Ba:gala ba:moe eta komo na:kemalagidolala:, Silomo hununomo genamate kagate 18 tawakalubi danakapulami, ibino komoma: la:eno ukui keba ka:nala:ka:? Ba:bi da:ha:lahui ibi kapiyate kubakubanomola:ka:, huiyatiya komo Yelusalema habanapa:te hidohido tawakalubila:ka:? 5 Ao, eba ka:naha:! Na la:tamo na:goemo, la: hiliyonomo la:eno kubane ohobila:henoma la: ba: atumu kakaha:lahama:nemata.”

Noloha: Gao Kehoenoma Iya:tulame Uwi

6 Ba:bene Ya:suti iba:tamo ba:moe iya:tulame uwi begoiya:, “Eta dubuti ebeno pali ipuwamo gao keha bami, ba:bene ebete galane gao tapihoma: da:pi gao kapulameha:. 7 Ba:bema: ebete pali okodawatamo na:goi, ‘Numa:, na netewa-kapiya gogolo ba:moe kehalo gao doholenamo gao kulamenaha: Wadiyala ama: na:ta:ma:, mabu ba:moe kehate pali bekubahimina.’”

8 “Pali okodawate huiyatiya na:goi, ‘Kodawa, wadiyala:ka: na ba:moe kapiya gogolo kuma:tepama:nemo. Na haka gala kohoba:midalete keha mabamo hido haka goegoeno nea:go kohaminahalenatema:nemo,’” 9 ba:bema: diyala, eta gogolo kehate da: nolomene. Wadiyala ale ba:ma tetelo komiya:pama:nema:, a:kata:ma:ma:, huiyatiya nolohenoma:kota:mema:nemo.”

* 13:2 Yon 9:2 * 13:7 Luk 3:9 * 13:8 2Pit 3:9,15

Ya:suti Okoha: Talona Hegelalo Buiga Kubadawa Kamena Da:hiduimiya:

¹⁰ Ba:bene eta Yu tawakalubino okoha: talona hegelalo Ya:suti ibino baidi ibubulamehole genamalo tawakalubi biya:tulamitiya. ¹¹ Ibi ipuwalo eta kamena na:lutiya; ebe 18 gogo ipuwalo kuba gobogobote ebetamo dikamiya: ba:be temetemetete uminami, ba:bema: ebete papamiwatane pata:nami, buiga hogaminate hidamo uti modobonomoha. ¹² Ya:suti ebe umiti ebe ba ka:mi na:goiya; “Kamena, ama: duminama: Godote ba:be temetemenole hale a:pahalamilima:ta!” ¹³ Ba:bene Ya:suti ebetamo kokoto demowatilamiya: ba:ba tetelo ebete buiga hogaminate hidamo utiti Godotamo kalakala tabo ba:bo adipatiya.

¹⁴ Huiyatiya baidi ibubulamehole genama namutudawate Ya:sutamo na:maubuya: mabu ebete okoha: talona hegelalo ba:be kamena a:hiduimiya. Ba:bema: ba:be dubuti tawakaluba:tamo na:goiya; “Sikisi hegela ba:pola:na tawakaluba:te oko owatima. La: ba:bi sikisi hegelalo na:pelama:la; ba:moe dubuti la:eno teme-teme komoma: la: kowalubilima; huiyatiya aeno talona hegelaloha!”*

¹⁵ Ya:suti huiyatiya ebetamo na:goiya; “La: ma:lapila netewa tawakalubilata! Okoha: talona hegelalo la: la:eno kau-goe o donoki-goe ibino hale pepahalamiti beya niho baha:mo a:magatalenakomata, aba: hibila:ka:?” ¹⁶ Huiyatiya ba:moe kamena ba: A:ibalahamakono bohele etala. Saitanate ebe 18 gogolo hala:mo matuhumihonami, ba:bema: Godokono talona hegelalo ale ebe owalubiti ebene hale da:pahalamilimima: ba: hido komola!” ¹⁷ Ya:suti ba:be tabo dolamagiya: ba:ba tetelo ebe duhimipi hiliyonomate na:hilopohutiya; huiyatiya komopi hiliyonomate na:kalakalahutiya: mabu Ya:suti hiliyonomo komokomo hidonomamo ododilinami.

Mastada Kikipoeno Iya:tulame Uwi

Ma:t 13:31; Mak 4:30-32

¹⁸ Ba:bene Ya:suti na:goiya; “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo keba ka:nala:ka? Na ba:be komo bada goamo na:ka:hawakalimimo? ¹⁹ Ba:be komo ba: mastada kikipo huiyala. Dubuti amiti, ba:be deha:poto kikipote apete ko kehama: deda:mene, ba:ba tetelo holaholate pelamete ba:be keha gedawalo ba:pemedehonamena:.”

Palawa Baa: Huhuimino Puhulu Ilinoeno Iya:tulame Uwi

Ma:t 13:33

²⁰ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya; “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, nale ba:be komo bada goamo na:ka:hawakalimimo? ²¹ Ba:be komo ba:

* 13:14 Ikuli 20:9-10; Tutumu 5:13-14 * 13:15 Luk 14:5

ba:ma ka:nala. Eta kamenate modobo palawa lawete huhuimino puhulu ilina nanekele hola:minalate ba:bo a:ba:gui, ba:bene huhuimino ilinate palawa lawenomo ba lawe palawa baa:te hunamo ba:bo mahigui.”

Tutuwa Gigihoeno Komo

Ma:t 7:13-14,21-23

²² Ba:bene Ya:suti Yelusalema ko habamo ba to ebete komo koko habahaba ba:gala hegehege habahabalo tawakalubi iya:tulama:go tuya. ²³ Ba:ba tetelo eta lumagiti ebetamo na:goiya, “Kodawa, tawakalubi hiliyonomo ipuwalo kapiyakapiyanomate ka:ka: mula: komo ba:ka:lawemena:?”

Ya:suti iba:tamo na:huiyuya, ²⁴ “La: Godokono Hunu Haboeno tutuwa gigihodo a:pa:la:hama: ukui konomamo nihatenala; mabu nale la:tamo na:goemo, komo hiliyonomate ba:be gigihodo a:pa:la:hama: dewagelemenena: huiyatiya iba:te a:kamodobamena. ²⁵ Numa:la; genama namutudawate mahigate gigiho da:kalapilamene, ba:ba tetelo la: tamelo putitatate gigiho ba panakami kopega:lama:nemata, ‘Kodawa, gigiho na:pa:hiya:midaa:ma:!’ huiyatiya ebete ba:ma ka:na kogoema:ne, ‘Na iya:tawaha: la:eno komo. La: kebe napila:ka:?’” ²⁶ Ba:ba tetelo la: ba:ma ka:na koga:lama:nemata, ‘A ama:go baa: nahate gao beya a:nihonakuima; iyo, ama: aeno habalo tawakalubi iya:tulamenakuya:ta!’ ²⁷ Ebete huiyatiya la:tamo gala kakagoema:ne, ‘Na iya:tawaha: la:eno komo, la: kebene ka:pelameoma? La: kuba ododilipilata, nagodone na:tolama:la:!’” ²⁸ Ba:bema: ba:ba tetelo la: muhuludopolo nutitatate, la: Godokono Hunu Haba ipuwalo A:ibalahamako, Aisa:keko, Ya:ikoboko, ba:gala Godokono ukui hawakalimipi hiliyonomo kulamema:nemata, huiyatiya Godote la: gobogobamo diya:hekemena; la: lalo ba ikilame konomamo kihimima:nemata. ²⁹ Numa:la; ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate ba:moe hopo konomoeno hapuhapuni pelameholete, Godote Ko Gawadalagima: deda:na iba:te ba:be haboeno poko ipuwalo kopepola:nama:na. ³⁰ Ba: hibila, ibi hiliyonomo ipuwalo galapa:te huiyatiya dopopima: keda:hama:na; ba:gala dopopa:te huiyatiya galapima: keda:hama:na.”*

Ya:suti Yelusalema Haboeno Komoma: Tepo Temeteme Diya:tawuya:

Ma:t 23:37-39

³¹ Ba:ba tetenomolo komo Pa:lisi kapiyuimi dubate pelamete Ya:sutamo na:pega:luya; “Ama: ba:moe habane gobogobamo nalahula; mabu Ko Gawadalagi Heloditi ama: anakapumima: ubi bihatena.”

* 13:25 Ma:t 25:10-12 * 13:27 Ohale 6:8 * 13:28 Ma:t 8:11-12 * 13:29 Ohale 107:3

* 13:30 Ma:t 19:30

³² Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya; “La: tolamete ba:be heloha: tumu gahatamo ba:ma ka:na na:nega:lala; ‘Ka:lo ba:gala dumutu na kuba gobogobo tawakaluba:godone oelamete temetema:gopi kohiduilamema:nemo, ba:bene na pino naeno oko kupula:ma:nemo.” ³³ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya; “Hibila, na ka:lo ba:moe habane na:tutamo. Ka:lo, dumutu, ba:gala pino nale ba:moe gabodo tote Yelusalemamo konuluhukuma:nemo. Mabu tawakaluba:te Yelusalemalo Godokono ukui hawakalimipi anakapulamenakuya; ba:bema: modoboha: na eta habalo hoe, iyo, iba:te na atumu Yelusalemalo na:kanakapunama:mena:.

³⁴ “O Yelusalema, Yelusalema! Ama:le Godokono ukui hawakalimipi anakapulamenakata, ba:gala ebete ama: kowalubima: da:poelamenako, ama:le ibi nakolamo mapelamelo akanakapulamenakata. Tete ga:ga:nomolo na ubi nihatenamimo amia:no tawakalubi naeno ekatamo kitagua:midalema; kakabate ebeno gugudi ditagua:midalenako ba:ba ka:na, huiyatiya ama: ubiha:ma: eda:nama:ta! ³⁵ Ba:bema: mu numitota; amia:no habate kubanomo kokubama:ne. Nale ama:tamo na:goemo, amia:no tawakaluba:te na tete ga:ga:nomolo a:kunama:mena; huiyatiya amia:no galanepa:te Godotamo ba:ma ka:na da:ga:lamena; ‘Amia:no mahilago da:pita, ale ebe hunamo kadipatema:nema:!’ ba:ba tetelo nale gala da:kapemo iba:te na ba:bo kunamema:na:.”

Ya:suti Ape Alupoe Temetema:goeno Dubu Da:hiduimiya:

14 ¹ Ba:bene eta Yu tawakalubino okoha: talona hegkelalo Ya:suti baa: nama: eta Pa:lisi kapiyuimipino watodawoeno genamamo ba nodoluta, ba:bolo da:pola:nuya: ba:bi tawakaluba:te ebe baidi kodakodalo umitiya:. ² Ba:ba tetelo eta dubu ape alupoe temetemetete duminami, ebete Ya:sukunu holoholo hapuamo da:piya; ³ ba:bema: Ya:suti Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi dubatamo na:goiya; “Aeno tutumu tabote keba ka:na kiya:tua:mena? Okoha: talona hegkelalo lumagi hiduimi wadiyala:ka: o kubala:ka:?”*

⁴ Huiyatiya iba:te eta tabo kaga:luya:ha; ba:bene Ya:suti ba:be dubu kokotamo lawete ebe hiduimiti ebe ba:bo noemiya:. ⁵ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya; “Amia:no guduti talona hegkelalo haka gugamo da:negamene, ama:le ebe tiyolo konowalubima:na:ta, aba: hibila:ka? Iyo, ba:be atu hegkelalo amia:no kau-goete beya ma:pea:mo da:negamene, ama: atumu ebe tiyolo konuluhukutima:na:ta.”*

⁶ Ba:bema: iba:te hilopohote Ya:sutamo huiya tabo ga:lama: kamodobuya:ha:

Ya:suti Pokoeno Awagaha Komoma: Diya:tulamiya:

⁷ Ba:bene eta tetelo Ya:suti baa: na habalo ba luta, genama namutudawate dopamo da:ka:lamiya: ebeno poko baa: konahama; ba:bi

* 14:3 Luk 6:9 * 14:5 Ma:t 12:11; Luk 13:15

dubate da:pelamiya: iba:te ubila koko tawakalubino habalo pegagahidi. Ya:suti ba:be komo umiti iba:tamo eta iya:tulame uwi ba:ma ka:na kiyauya:, ⁸“Eta dubuti uli kamena lawe poko tetelo ebete ama: eba:go baa: nama: da:kiyamemena:, ba:ba tetelo ama: ko habamo akanemeda:la:. Diyala, eta ko dubuti da: pemene, ⁹ba:bema: poko namutudawate pete ama:tamo ba:ma ka:na kopegoema:ne, ‘Ama: eba:, nelehega! Ba:moe ko haba ba:moe dubuti kopemedema:ne!’ Ba:ba tetelo ama: ba hilopo deha:poto habanomo kolawema:na:ta. ¹⁰Ba:bema: wadiyala ama: baa: nama: da:pemena:, ba:ba tetelo ama: deha:poto habanomote na:pelawiya:, ba:bene poko namutudawate pete ama:tamo ba:ma ka:na kopegoema:ne, ‘Hopodalagi, ba:moe deha:poto haba miya:pate, ko haba na:lawa:.’ Ba:bene baa: da:nahuta ba:bi tawakalubi hiliyonomate ama: ba umita, ebete ama: ba:ba ka:na kokalakaluimima:na:ta, ¹¹mabu hibila, lumagiti ebe ha:kiya ebe koma: da:midimini Godote ebe deha:potoma: komidima:ne, ba:gala kebe lumagiti ebe ha:kiya ebe deha:potoma: da:midimini Godote huiyatiya ebe koma: komidima:ne.”*

¹²Ba:bene Ya:suti baa: kebe genamalo ka:nutiya:, ebete ba:be genama namutudawatamo na:goiya:, “Ama:le poko dododimina: ba:ba tetelo amia:no habanapi, ba:gala amia:no nani ekaki, ba:gala amia:no komo hawi tawakalubi, ba:gala amia:no hopolo demedehona ilina hiliyonomagopi akaka:lama:la:, mabu ba:bako tawakaluba:te ama:tamo gala kakahuiyama:na:. ¹³Huiyatiya ama: poko dododimina:, ba:ba tetelo ilinaha:pi, nato kubakubapi, ba:gala baidi tamiholamepi, ba:bakobako tawakalubi na:ka:lamiya: poko habamo, ¹⁴mabu iba:godolo ilina puliyala ama:tamo huiyama:. Ama:le ba:ba ka:na dododinakomena:, Godote ama: hidamo bowalubinakomena:ta, ba:gala tuputupu tawakaluba:te hoe ipuwane da:mahila:hamena: ba:ba tetelo ebete eta hido huiya ama:tamo gala kakikamema:na:ta.”*

Ko Pokoeno Iya:tulame Uwi

Ma:t 22:1-10

¹⁵Ba:bene Ya:sukuba: baa: naha habalo da:pola:nuya:, ibi ipuwalo eta lumagiti ebeno tabo uliti ebetamo na:goiya:, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be habalo baa: da:nahamena: ba:bi tawakaluba:te kokalakahama:na:, kalakala bada konomola:ka:!”*

¹⁶Ya:suti huiyatiya ebetamo na:goiya:, “Eta dubuti ko poko ododi nopo ba ihate tabo dopamo komo hiliyonomo tawakaluba:tamo noemi iba:te kopelamema:. ¹⁷Ba:bene poko hegelate da:pi, ebete ebeno okodawa ba:bo oemi ba:bi atu tawakalubi kokiyahalamenatoma:. Ba:bene okodawate

* 14:8 Mulu Tabo 25:6-7 * 14:11 Ma:t 23:12; Luk 18:14 * 14:14 Yon 5:29

* 14:15 Luk 13:29

tote iba:tamo na:negoi, 'La: poko habamo na:pelama:la:, ilina hiliyonomo a:hiduilamema:,' ¹⁸ huiyatiya ibi hiliyonomate pelamema: ubiha:ma: eda:hate etate eta tabo goenakui, etate eta tabo goenakui, ba:ba ka:na ewagelitiya:.

"Ibi ipuwalo etate ko dubuino okodawatamo na:goi, 'Na pali haka mana:mo ka:lo a:lawa:kamo, ba:bema: na umima: tutamo. Nolata, na a:kapa:mo.' ¹⁹ Etate na:kagoi, 'Na ta:ni kau-goegoe mana:mo ka:lo uwata:kamo, ba:bema: na iba:godolo oko owatima: tutamo. Nolata, na a:kapa:mo.' ²⁰ Etate gala na:kagoi, 'Na uli kamena a:lawa:kamo, ba:bema: na pe modoboha:.'"

²¹ "Ba:bene okodawate ebeno namutudawatamo kapete ba:bi tawakalubino ubiha: komo ebe na:pikiyami. Ko dubuti ebeno tabo duli, ebete maubate okodawa ba:bo kiyami, 'Ama: tiyonomo gala na:katoa. Ama: ko habamo nuluhukuti, ba:be haboenoko koko ba:gala hegehege gabodo ba to, ilinaha:pi, ba:gala nato kubakubapi, ba:gala baidi tamiholamepi, ibi hiliyonomo ba:moe poko habamo na:magaheliya:.'

²² "Ba:bene okodawate gala da:kawilui, ba:ba tetelo ebete na:pegoi, 'Kodawa, ama:le da:gaa:ka nale a:nododimo. Hiliyonomo tawakaluba:te a:pelama:, huiyatiya poko habalo haba kodopo bitana komopa:te kopelamema:.'

²³ "Ba:bema: ko dubuti ebetamo na:goi, 'Ama: gala katote tumulu demedehona ba:gala hiya:hiya: gabolo da:wapata:lamita, ba:bi tawakalubi tiyo nowalote ibi atumu na:kamagaheliya: naeno poko genamate kotaboma:.' ²⁴ Ba:bene ba:be ko dubuti ebeno genamanapa:tamo ohobigate na:kagoi, 'Nale la: hibirinomolo goelamemata, nale dopamo da:ka:lamimo, ka:lo ba:bi tawakaluba:te ibino ubiha: komo da:hawakalima:ka, ibi ipuwalo eta kapiya lumagiti naeno poko baa: a:kanamene.'"

Ya:suku Ta:mata Komo

Ma:t 10:37-38

²⁵ Ba:bene tawakalubi hiliyonomate Ya:sukuba: da:tolamitiya:, ba:ba tetelo ebete pohobigate iba:tamo na:goiya:, ²⁶ "Kebe lumagiti natamo pema: ubi dihatemene, ebete ebeno nabiwi menoko, ba:gala ebeno kamena gugudi, ba:gala ebeno nani nanikokubi ba:gala ekaki, iyo, ebeno kateneno ka:ka: atumu, ebete ba:bi hiliyonomo komokomo gunima:mo ihilatelehenoko, ebete na ta:mahenema: a:kamodobamene. * ²⁷ Iyo, ba: hibila, kebe lumagiti ebeno keha pihiga aguti na ta:mahenehenoko, ebete nago kapimilo toma: a:kamodobamene.

²⁸ "Numa:la:, la: ipuwalo eta lumagiti hununomo genama etema: ubi dihatemene, ebete dopamo emedete genama eteno mani kuititi

* 14:20 1Kol 7:33 * 14:26 Luk 9:23

hidamo emalagidolote, ebegodolo da:pola:na ba:bi mani ba:ma ka:na koka:lamiholema:ne, ba:be genama upula:ma: mani modobola:ka: o modoboha:. ²⁹Ebete ba:ma ka:na ewagelehenno ebena genamoeno hototo amihote, ba:ba tetelo mani upula:te oko da:miya:pamene, tawakaluba:te ba:be komo umimiti ebe ba waliti, ³⁰koga:lama:na:, ‘Genama etema: da:tupuimi huiyatiya upula:ma: helohenola, ba:moe ba:be dubula!’

³¹“Ba:gala eta komo. Eta ko gawadalagiti eta ko gawadalagitamo alaholoma: dewagelemene, ebete dopamo emedete ba:be komo hidamo ba emalagidoluta ba:ma ka:na kogoema:ne, ‘Naeno 10 taosene alaholohopi dubate eta gawadalagino 20 taosene dubago alaholo modobola:ka:?’ ³²Ebete ebena ukuilo modoboha:ma: da:goemene, eta ko gawadalagiti muhuludopone ba pita, ebete ebena ubihale dubu dopamo konoelamema:ne. Ba:bene iba:te eta ko gawadalagitamo nikuliti konega:lama:na:, ‘La: bada ubi kihatiutama ale la:tamo kikalamema:? A ubila la:go komiloma:.”

³³Ba:bema: Ya:suti kuititi tabo ba:ma ka:na goiya:, “Naeno taboeno ko ipuwa ba:ma ka:nala, kebe lumagiti ebena emede komokomo hiliyonomo gunima:mo ihilatelehenno, ebete na ta:mahenema: a:kamodobamene.”

Soloeno Golate Alatidi Komo

Ma:t 5:13; Mak 9:50

³⁴Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Solo hidonomola, huiyatiya eta lumagino solo golate dalatidimini, ebete gala soloma: a:kamida:mene.”

³⁵Numa:la:, tawakaluba:te nene ba:gala goegoeno ne kubanomoma: ga:lanaka huiyatiya ba:bako ilina pali hakamo diya:hekemena:, ilinate hidamo kapepehoma:na:. Huiyatiya lumagino tepo ipuwoeno solo eba ka:naha:. Ebena solo golate dalatidimini, ebena ka:ka:te kubanomoma: ba eda: hido oko gala a:kowatinakamene. Ba:bema: ebete ebena ka:ka: gala hidoma: keba ka:na na:ka:midimini? Gabo puliyala! Galagodawa, ama: hidamo nulua:!”

Sipi-goete Dalatidi Ba:be Iya:tulame Uwi

Ma:t 18:12-14

15 ¹Eta hegellalo ta:kese mani ha:da amiholo uwatepi ba:gala Godokono Tutumu Tabo uwateha:pi komo ibi hiliyonomate Ya:sutamo pelamiya: ebena tabo kopulihoma:. ²Ba:bene Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepa:te ba maubaha na:ga:luya:, “Numa:la:, ba:moe dubuti kuba tawakalubi kalakalago uwatete iba:go baa: ba:bo nanako!”*

^m 14.34 Buka ka:lamiholemdawa, ba:moe go taboeno ipuwa ba:ma ka:nala, solo ba: hibima: mididawoeno emede komola.

* 15:2 Luk 5:30

³Ba:bema: Ya:suti ba:moe iya:tulame uwi iba:tamo ba:ma ka:na olamagiya:, ⁴“La: ipuwalo eta lumagi ebene 100 sipi-goegoe da:pola:ma:na, ba:bene kapiyate dalatidimini ebete keba ka:na na:kewagelemene? Iyo, ebete komo 99 sipi-goegoe hido hemo naha bahilo miya:palette, eta dalatidi ba:be sipi-goe kapiya ohowadinatote konumima:ne.” ⁵Ebete da:numimini ba:ba tetelo ebete aguti kalakalago komagahema:ne. ⁶Ba:bene ebete gala genamamo kapete ebene mabulubi ba:gala ebe tamelo demedena, ba:bi tawakalubi peka:lamiti iba:tamo kopegoema:ne, ‘La: nago kapimilo na:kalakalahala, mabu naeno sipi-goe tumulu dalatidi nale gala a:kalawemo!’”

⁷Ba:bema: Ya:suti tabo ba:ma ka:na goiya:, “Nale la: begoelamemata, kapiya lumagiti ebene kubane ohobigate ukui hiya:ma: da:midimini, ba:ba tetelo Godokono Hunu Habalo kalakala konomote kitanama:ne. Huiyatiya komo 99 tawakalubi iba:te ha:kiya ibi tuputupupima: da:ga:ana, ibi mabuma: Godokono kalakalate hibilo a:kitanamene.”

Mani Kapiyate Dalatidi Ba:be Iya:tulame Uwi

⁸“Ba:gala eta komo ba:ma ka:nala. Eta kamenoen ta:ni mani da:pola:ma:na, ba:bene kapiyate dalatidimini ebe keba ka:na na:kewagelemene? Ebete ebene alo pa:titi ba:gala genama gu hidamo ba moda:mida mani ohowadinatote ba:bo konumima:ne. ⁹Ba:bene ebete da:lawemene ba:ba tetelo ebene mabulubi ba:gala ebe tamelo demedena, ebete ba:bi tawakalubi ka:lamiti iba:tamo kogoema:ne, ‘La: nago kapimilo na:kalakalahala, mabu dalatidi ba:be mani nale gala a:kalawemo!’”

¹⁰Ba:bema: Ya:suti tabo ba:ma ka:na goiya:, “Na la: begoelamemata, kapiya lumagiti ebene kubane ohobigate ukui hiya:ma: da:midimini, Godokono Hunu Habalo ebene nopopa:te atumu koamo kokalakalahama:na.”

Kuhiti Dalatidi Ba:be Iya:tulame Uwi

¹¹Ba:bene Ya:suti eta tabo gala na:kagoiya:, “Kuhi netewagoeno dubuti nemedenami, ¹²ba:bene amogate ebene nabiwitamo na:goi, ‘Ama:le hoe tetelo natamo ikanamema: da:goi, ba:bi ilina ba:gala haka ka:lo natamo nikanama:’ Ba:ba tetelo nabiwiti ebene ilina ba:gala mani tulituliya anagiya:midalelamete ebene gugudi netewatamo hiya:hiya: ba:bo ikalameholi.

¹³“Ba:bene amogate hiliyo hegela kalutiha:. Ebete nabiwigodone da:lawi ba:be haka konomo kolowamiti mani lawete muhulu hopamo ba: dito tui, ba:bolo ebete daedae ukuilo kubakuba komo ba nododili ebene mani ba: dito nupula:li. ¹⁴Ba:bene ba:be muhulu hopo konomolo

* 15:4 Isi 34:11,16; Luk 19:10

baa: wibo komote tawakaluba:tamo ba:bo uluhukui, ba:bema: baa: kape komote ebe konomamo lawi. ¹⁵ Ba:bema: ebete tote ba:be hoponapino eta dubugodolo oko ba nelawe, ebete ebe tumamo dito oemi ebeno goegoe konulamenama: ¹⁶ Ba:ba tetelo tawakaluba:te nena:mo da:miya:tenakui ba:bi baa: goegoa:tamo da:pikalameholenakui, ebete hiliyonomo tetelo ba:bi baa: nahama: ubi nihatenami, huiyatiya eta lumagiti ebetamo naha ilina kikamenakuiha:

¹⁷ “Ba:bene komo hegelate da:wibui ebete ebeno ukui hiya:ma: miditi na:goi, ‘Naeno nabiwino okopa:godolo naha ilina konomo ba:pola:na, iba:te ha:kiya nahana modoboha: Na huiyatiya ba:malo baa: kapelo hoema: ewagelenamo! ¹⁸ Wadiyala na tote naeno nabiwitamo ba:ma ka:na konegoema:nemo, ‘Nabiwi, na Godotamo ba:gala ama:tamo kuba komokomo a:nododilimo,’ ¹⁹ ba:bema: na hidoenoha: ama:le na amia:no guduma: ka:nami. Wadiyala ama: na huiyatiya amia:no eta okodawama: na:midina:’ ” ²⁰ Ba:ba tetelo ebete mahigate ebeno nabiwitamo ba:bo tui.

“Ba:bene ebete muhuluni ba pita, ebeno nabiwiti ebe numiti ebe konomamo malemaletelo ebetamo nipuligate ebe ba na:pa:watameho ba:bo naboetehui. ²¹ Ebeno guduti na:goi, ‘Nabiwi, na Godotamo ba:gala ama:tamo kuba komokomo a:nododilimo, ba:bema: na hidoenoha: ama:le na amia:no guduma: ka:nami.’

²² “Huiyatiya ebeno nabiwiti eta okodawatamo na:goi, ‘Hidonomo kaliko tiyolo adahemete naeno kuhitamo na:pepulima:, ba:gala kakaeto ebeno kokotamo pipulimiti nato ilina akona:pupulimiya:.” ²³ Ba:bene ama: tote uli ape kau-goe gadinomo nelawete na:nanagalimiya: Ale poko baa: ba nahana kokalakalahanama:nema:, ²⁴ mabu ba:moe naeno gudu da:hoi ebete ka:lo gala na:kaka:ka:, ebete gobogobamo dalatidi huiyatiya nale ebe gala a:kalawemo.’ Ba:bene ba:ba tetelo iba:te kalakala ba:bo tupuimiya:.”

²⁵ “Huiyatiya ba:ba tetelo naniwiti nabiwino pali habalo oko benowatiti. Da:gapogapohoni ebete oko habane genama tatalia:mo ba puluhukuna moe diyamo ba:gala kalakala ohaleno diyamo ba:bo pulihoni, ²⁶ ba:bema: ebete eta okodawa ebetamo ka:minate nalateda:ni, ‘Moe komo keba ka:nala:ka:’

²⁷ “Okodawate ebetamo na:goeni, ‘Amia:no amoga a:pa:ka, ba:bema: amia:no nabiwiti uli ape kau-goe gadinomo anagalima:ka. Kalakala konomote itana mabu ebete olalatihino a:kapuluhukaka!’

ⁿ **15.22** Ya:suku tetelo kakaeto ba:gala nato ilina ibino pupuli komoeni ipuwa ba:ma ka:nala. Ko dubuti ebeno kakaeto okodawatamo a:kikama:mene, huiyatiya ebeno helo ebeno gudutamo ba ikame ba:be kakaeto ba:bo kikamema:ne. Ba:gala ebeno ko genamalo ebeno okopa:te nato ilinago wapata:lame talonala, ebeno guguda:te ha:kiya nato ilinago kowapata:lamema:na:

* **15:18** Ohale 51:4 * **15:24** Epe 2:1,5

28 “Ba:be mabuma: naniwiti maubanate genama guamo odololo ubiha:ma: eda:ni, ba:bene ebeno nabiwiti puluhukunate ebe na:petoemehoni genamamo kopodolonama:. 29 Ebete huiyatiya ebeno nabiwitamo na:goeni, ‘Ama: numa:, na gogo hiliyonomolo amia:no okodawama: ba eda:na, ama:le da:goenamenakui nale ubiha:ma: keda:nakuiha:. Ama: huiyatiya natamo bada ilina kikanamiui? A:iye! Ama: natamo deha:poto gautu-goe kikanameha:, nale naeno mabuluba:go ba naha kokalakalahama:!’ 30 Huiyatiya ba:moe amia:no eta guduti amia:no ilina uwatete, dubu bilibili kamenakamenago kuba ba nododili amia:no mani a:newatulateli. Ba:bene ba:be lumagiti da:pa:ka, ama: ebe kokalakaluimima: uli ape kau-goe ebetamo anagalimima:kata!’

31 “Ebeno nabiwiti ebetamo na:huiyani, ‘Naeno gudu, ama: emedena tetelo nago emedenata, naeno ilina hiliyonomo ba: amia:nola. 32 Huiyatiya ba:moe amia:no amogate da:hoi ebete ka:lo gala a:kaka:ka:, iyo, ebete gobogobamo dalatidi ale ebe gala a:kalawema:. Ba:bema: wadiyala a baa: kapimilo ba nahana kokalakalahanama:nema:.”

Dogodogo Dubuino Ilina Dulamelemenami

Ba:be Okodawoeno Iya:tulame Uwi

16 1 Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo na:goiya, “Eta ko dubuti eta dubu bihati ebeno ilina hiliyonomo hidamo kulamelemenama:. Ba:bene komo hegela hiliyonomo da:petohui, komo tawakaluba:te ba:be dogodogo dubu na:pega:lamiya:, ‘Numa:, ama:le dihati ba:be okodawate amia:no ilina pilo gabodo ba puwate ba:bo newatulatelenako.’

2 “Ba:ba tetelo ko dubuti ebeno okodawa ka:miti ebetamo na:goi, ‘Na ka:lo dulimo, ba:be komo kebanala:ka? Ama:le naeno oko ba owatina kebako kuba dododilinama:, wadiyala ama: ba:bi komokomo hiliyonomo amia:no oko bukalo hidamo netuputupuilamete ba:bo nadahiya: nale kiya:tawama:. Mabu ama: modoboha: naeno ilina ulamedawama: eda:, ba:bema: ama: ka:lo oko kekelamema:na:ta.’

3 “Ba:bene ba:be okodawate ebeno oko habamo ba to tepo ipuwalo na:negoi, ‘Ko dubuti naeno oko a:duhimi, ba:bema: na keba ka:na na:kewagelemo? Na ubihinola siwi aligili oko owati, na helohenola. Ba:gala na tawakaluba:tamo manima: da:toetoemo na kohilopoma:nemo. 4 Ehe, na iya:tawala! Naeno namutudawa ha:da ba amihome komo tawakalubi naeno mabulubima: komidilima:nemo. Nale ba:ba ka:na dododimo, naeno okone uluhuku tetelo ba:bi mabuluba:te naeno modoboha: komokomo ipuwalo kalakalago bowalubininakomena:.’

5 “Ba:bema: ba:ba tetelo ebete ebeno namutudawa ha:da ba:ma ka:na amihomi. Puya:te ba:be ko dubutamo mani huiyahaleheno, ebete ibi hiliyonomo ka:lamiti dopodawatamo na:goi, ‘Ama: naeno namutudawatamo kebako mani kahuiyaha:?’

6“Ebate na:goi, ‘Nale 100 dolomo aloeno beya° duwatimo, nale kahuiyaha.’

“Ba:bene ko dubuino ilina ulamedawate ebetamo na:goi, ‘Mola, ama:le duwati ba:be pepa. Ama:le 100 kuititi egebolete huiyatiya 50 dolomo na:miya:ta.’

7“Ba:bene ebete eta tetedawatamo na:goi, ‘Ama: kebako mani kahuiyaha?’

“Ebate na:huiyui, ‘Nale 1,000 witi-laisa baika^p duwatimo, nale kahuiyaha.’

“Ba:bene ko dubuino ilina ulamedawate ebetamo na:goi, ‘Mola, ama:le duwati ba:be pepa. Ama:le 1,000 kuititi egebolete huiyatiya 800 baika na:miya:ta.’ Ba:bene ko dubuino ilina ulamedawate huiyahaleha:pi hiliyonomatamo ba:ma ka:na goenakui, iyo, ebete ba:moe ba:be gabodo ebena namutudawa ha:da ba amihome komo hiliyonomo tawakalubi ebena mabulubima: ba: dito midili.

8“Galane ko dubuti ebena ilina ulamedawoeno ododi komo iya:tawate na:goi, ‘Ehe, ebe bada mulu kodawala:ka! Ebete na ba kubahiname ebe ha:kiya ebe bowalubi.’”

Ba:bene Ya:suti ebena iya:tulame uwino ipuwa ba:ma ka:na hawakalimiya:, “Ba:moe hopolo hibima: midiha: tawakaluba:te mulunomoma: ba eda:hana ibino mana:mo hiya:hiya: komokomo bododilinaka ibi kowalubilinama:. Huiyatiya alo ipuwalo demedehona ba:bi tawakaluba:te komo tetelo mulu ukui emalagidoloheno ibi ha:kiya ibino mana:mo ibi kowalubilinaha:. ⁹Nale la: begoelamemata, wadiyala la: ba:moe hopoen mana:mo tawakalubi la:eno mabulubima: na:midilinala:, ba:bema: la:eno ha:laha tetelo ba:moe hopoen ilina da:wiboholamemena:, Godokono Hunu Habalo la:eno mabuluba:te la: atumu kalakalago kuwatema:na:ta.

¹⁰“Ba: hibila, kebe lumagiti deha:poto komo hidamo dododimini, ebete ko komo atumu hidamo kakododima:ne, ba:gala ebete deha:poto komo ipuwalo ha:da damihomene, ebete ko komo ipuwalo atumu ha:da kakamihoma:ne. * ¹¹Ba:bema: la: ba:moe hopolo la:eno ilina tuputupu gabodo ulamenaheno, Hunu Habalo da:pola:na ba:bi hidohido komo Godote la:tamo a:kikalamehola:mena:ta, ¹²ba:gala la:le komopino ilina tuputupu gabodo ulamelelamenaheno, eta dawate la:eno ilinanomo la:tamo a:kikalamehola:mena:ta!

° **16.6** Yu tawakaluba:te olibi kikipoeno ihi aloeno beyama: midilinalakuya:, ka:la:sini keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. Ba:gala iba:te ba:be aloeno beya kolowamima: dolomo ipuwamo haminahalenakuya:, ba:mako dolomo 20 litama: eda:hanama:. **P 16.7** Yu tawakaluba:godolo ba:mako baika 25 kilogalamama: eda:hanama:.

* **16:10** Luk 19:17-26

13 “Ba:gala ba:moe ba: eta komola, lumagiti netewa gawadubatamo okodawama: eda: modoboha:. Ebete ba:ba ka:na dewagelemene etatamo ba maubana eta malemalelo bemalagidolonamene, ba:gala ebete etatamo ba utina eta ubiha:ma: beda:namene. Ba:bema: ama: ba: atumu, Godotamo ba:gala manitamo kapiya tetelo papamiwata modoboha:.”*

Ya:suti Komo Hidohido Tabo Dolamagiya:

Ma:t 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12

14 Yu tawakalubi ipuwalo Pa:lisi kapiyuimipa:te mani konomamo emalagidolenama:, ba:bema: komo iba:te Ya:sukunu tabo uliti ebe na:walititiya:. 15 Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La: tawakalubino holoholo hapulu la:eno hunu tama bihiduilamenamata, huiyatiya Godote la:eno tepo ipuwa komo iya:tawala, mabu tawakaluba:te kebe komokomo hunamo ba wadiya:paa:latele hidohidoma: da:ga:лана, huiyatiya Godote ba:bi komokomo kuba abale niboma: goena.”

16 “Godote ebeno Tutumu Tabo Moseseko ipuwado tawakaluba:tamo dikalamiya: ba:gala ebeno ukui hawakalimipa:te Bukamo da:miya:tiya:, ba:be pakala komoeno tabote pete Yoneko teta:mo ba:bo puluhukui. Huiyatiya Yoneko tetene tupuimiti Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be uli komoeno tabote ba: a:pe, ba:bene komopa:te ba:moe Hido Tabo ba olamagimina, komo tawakalubi hiliyonomate uliti ibi ubila Godokono Hido Habamo ibi ha:kiya ibino heloamo na:pa:la:ha. * 17 Ba:moe komo ba: hibila. Ba:moe hopo ba:gala alomo ibino ilinate tete ga:ga:nomolo ba pola:na galane ha:kiya kowibohoma:na:, huiyatiya Godokono Tutumu Tabo hiliyonomo ipuwalo eta madodo deha:potonomote a:kawibamene, ebeno tabote emedena emedena tetelo bitanamene.”*

18 Ba:bene Ya:suti eta tabo bekagoiya:, “Kebe dubuti ebeno kamena ibukiti eta da:lawemene ebete Godokono holoholo hapulu pilo komo kododima:ne, ba:gala dubuti ebeno kamena ibukiti, etate ba:be kamena da:lawemene ebete pilo komo kododima:ne.”

Ilina Dogodogo Dubu Ba:gala Lasalesiko Ibino Komo

19 Ba:bene Ya:suti ba:moe uwi bikiyahuya:, “Eta ilina dogodogo dubuti nemedenami, ebete huiya koko kaliko bepupulinakui ba:gala tete hiliyonomolo hidohido naha ilina benahanakui, 20 huiyatiya ebeno genama gigiho tetelo awae dubuti watitanakui, ebeno mahilo Lasalesitila, ebeno apelo kuma kokote pola:ma:nam. 21 Ebete ilina dogodogo dubuino baa: naha habane hopamo da:peguditanakui, ba:be baa: ugiugi nahama: ubi nihatitanakui, huiyatiya gahagahate da:pelamenakui ebeno kuma ba:bo pa:loma:nalemenakuya:.

* 16:13 Ma:t 6:24 * 16:15 Ma:t 23:28; Luk 18:9-14 * 16:16 Ma:t 11:12-13

* 16:17 Ma:t 5:18

22 “Ba:bene eta hegelalo awae dubuti da:hoi, Godokono nopopa:te ebeno gobogobo pelawete Hunu Habamo A:ibalahamatamo dito magatuya:, huiyatiya ilina dogodogo dubuti da:hoi, tawakaluba:te ebeno ape pelawete bobamo dito nihatiya:. 23 Ba:bene ilina dogodogodawate Koe Habalo temeteme ipuwalo ba nemede, muhulunomone negahimite A:ibalahamako binumi, Lasalesikoba: da:lumutiti. 24 Ba:ba tetelo ebete konomamo ba negoewata na:goi, ‘Nabiwi A:ibalahama! Ama: na malemalenatenelo Lasalesiko na:poema: Wadiyala ebete ebeno kokoto nege beyamo adutiti naeno ma:lapila na:pegibagibuimina, mabu na ba:moe Koe Habalo temeteme konomo a:pelawemo!’

25 “Huiyatiya A:ibalahamate na:goi, ‘Gudu, ama: nemalagidola. Ama:le hopo habalo demedenama: ba:ba tetelo ama: hidohido ilina bewatenama:ta, huiyatiya Lasalesiko kubakuba ilina bewatenami. Ba:bema: numa:, ka:lo ebete hido kalakalago piluta, ama: huiyatiya ko temeteme ipuwalo pilutata. 26 Gudu, ba:moe ba: eta komola. Aeno tetetetelo konomo bolagale bitana, ba:bema: ale ba:moene la:tamo pa:hiwale gabo puliyala, ba:gala la:le atamo pa:hiwale gabo atumu kitanaha:.’

27 “Ba:bene ilina dogodogo dubuti na:goi, ‘Nabiwi A:ibalahama, nale ama: betoemehomata, ama: naeno nabiwino genamamo Lasalesiko na:noemiya:, 28 mabu naeno paibo ekaki ba:pola:na. Wadiyala ebete iba:tamo tote na:nikiyahalama:mene, iba:te ba:moe ko temeteme habamo pelamekapoma:.’

29 “A:ibalahamate huiyatiya na:goi, ‘Ao! Godokono tabote iba:godolo bitana, ebete Moseseko ipuwado tawakaluba:tamo dikalamiya: ba:gala ebeno ukui hawakalimipa:te ebeno Bukamo da:miya:tiya: ba:bi koko tabo. Wadiyala iba:te ba:bi komokomo ulihote Godokono ubi komamo na:papamila:mene:.’

30 “Ilina dogodogo dubuti na:goi, ‘Ao, Nabiwi A:ibalahama! Etate hoene ka:ka:mo mahigate iba:tamo da:tomene, iba:te ba:be hanohano komo umiti ibino kubane ohobila:te ukui hiya:ma: ba:bo komidilima:na:.’

31 “A:ibalahamate tabo ba huiya na:goi, ‘Iba:te Moseseko ba:gala komo Godokono ukui hawakalimipi dubagodone tabo ulihoheno, eta lumagiti hoene iba:tamo da:nemahigamene, iba:te ba:be komo dumimina: ba:be lumagino tabo atumu hibima: a:kamida:mene:.”

Saitanakono Kuba Gabamo Emogabuimi Komoma: Ya:suti Da:goiya:

Ma:t 18:6-7,21-22; Mak 9:42

17 ¹ Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo na:goiya:, “Hibila, Saitanakono kuba gabamo emogabuimi komate tawakaluba:tamo kikulihoma:na, huiyatiya kebe lumagigodone dikulihomena: Godote ba:be lumagitamo kuba huiya konomo kikamema:ne! ² Ba:bema: wadiyala

tawakaluba:te ebe lawete ebeno kokoba:mo konomo nakola ma:homete kehaha: kolomamo na:da:namena:, eta deha:poto guduti ebeno kuba ipuwamo gakapoma:. ³Ba:bema: la: ha:kiya la:eno komo hidamo nulamenala:!

“Amia:no ekawiti ama:tamo kuba dododimini, ama:le ebe na:tutumutiya:, ba:bene ebete ebeno kubane ohobigate ebeno ukui hiya:ma: da:midimini, ama: ebeno kuba egebolemete nadodomiya:. * ⁴Iyo, ebete kapiya hegelalo ama:tamo sa:ba:ni kuba komokomo ododiliti, ba:bene ebete sa:ba:ni teta:mo gala kapete ba:ma ka:na da:kapegoememena:, ‘Naeno naniwi, nolata. Na gala ama:tamo kuba a:kododa:mo,’ wadiyala ama:le ebeno kuba egebolemete kadodolemema:na:ta.”

Godoko Hibima: Midi Komo

⁵Ba:bene Kodawa Ya:suti dopamo doelamiya: Godokono oko konowatima:, ba:bi oelamepi dubate ebetamo na:ga:luya:, “Aeno hibima: midi komo na:kokoilamelea:ma:.”

⁶Kodawa Ya:suti ba huiya na:goiya:, “Mastada kikipo koha:, deha:potonomola. Huiyatiya la:eno hibima: midi komote ba:makoma: deda:mene, la:eno helote modoboma: ba eda: la:le ba:moe kehatamo koga:lama:nemata, ‘Ama: ha:kiya amia:no haha magobelete, kehaha: kolomamo na:nuta:!’ ba:bene ba:moe kehate la:eno tabamo kopapamiwatama:ne.”*

Okodawoeno Oko Komo

⁷Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La: ba:moe go tabo hidamo nemalagidolala:. Tawakalubi ipuwalo etate ko gawadalagima: deda:na ba:bene ebegodolo komo huiyaha: okopi hiliyonomo demedena, ebeno ododi komo keba ka:nala:ka:? Ko gawadalagino huiyaha: okodawa etate pali haka aligili oko ba:gala sipi-goegoe ulame oko wibuilamete genamamo da:pemene, ba:ba tetelo ebeno kodawate ebetamo ba:ma ka:na ba:ka:goemene, ‘Ama: niliya, amia:no komo dopamo na:numa:. Ama: amia:no baa: nate, galane naeno baa: na:pokalimiya:’? ⁸Ao, ko gawadalagiti eba ka:na a:kewagela:mene, huiyatiya ebete ebeno okodawatamo ba:ma ka:na kogoema:ne, ‘Baa: okalimino dalowa:ha: kaliko puliti, naeno baa: na:hiduima:, ba:bene nale baa: na habamo ba emede, ama: hidohido baa: ba:gala gao beya natamo kowadahema:na:ta. Naeno baa: na komo da:wibomene, ama: galane amia:no beya niti amia:no baa: ba:bo konama:na:ta.’

⁹“Ba:moe komo ba: hibila. Ko gawadalagiti ebeno okodawa hiya:hiya: oko owatihoma: da:goememene, ba:ba tetelo okodawate

* 17:3 Ma:t 18:15 * 17:6 Ma:t 17:20; 21:21

ebetamo papamiwatalo ba:bi oko dupula:lemene, ebeno kodawate ebetamo ba kalakala huiyatiya koamo a:kamilimihamene mabu ebe ba: ebeno okodawoeno watodawala. ¹⁰ Ba:bema: la: ulihopi ba: atumu. Ko Gawadalagi Godote la: kebe hiya:hiya: oko owatihoma: da:goelamemena:, wadiyala la: ba:bi hiliyonomo oko upula:lete ba:ma ka:na koga:lama:nemata, ‘A Godokono okopila. Ebete a bada komoma: ka:goea:mi, ale ebeno heloamo kalakalago dito ododima:, ba:bema: eta lumagiti a milia:mehoe modoboha:. Wadiyala tawakaluba:te aeno Ko Gawadalagi Godoko kapiya na:milimihamena:!”

Ya:suti Ta:ni Kuitikuita:gopi Dubu Da:hiduilamiya:

¹¹ Ba:bene Ya:suti Yelusalema ko habamo ba to, ebete Samaliya hopo ba:gala Ga:lili hopo tetenomodo tuya:. ¹² Ebete eta haba deha:potoamo da:piya: ta:ni kuitikuita:gopi dubate eba:go palugate muhuluni ebetamo ibulunomo na:pega:luya:, ¹³ “Ya:su, Hido Iya:tulamedawa, ama: a na:malemalea:tea:!”*

¹⁴ Ya:suti ibi muhulamo nulamete iba:tamo na:negoiya:, “La: tolamete la:eno ape Godotamo hawa:goeno ikamehopa:tamo na:nemutulamehola:la:.”

Ba:bene iba:te ba tolame, gabo tetelo ibino apete ba:bo nihidohidohuya:. * ¹⁵ Ibi ipuwalo eta kapiya ebeno apete da:hiduya:, ebete ba:be komo numiti ebeno tabo madodo hunamo adipatelo Godoko ba milimiho Ya:sutamo gala na:kapiya:, ¹⁶ ba:bene ebete Ya:sukunu nato mabamo pegate ebetamo kalakala tabo ba:bo polamagiya:. Ba:be dubu ba: Samaliya hoponapila, ¹⁷ ba:bema: Ya:suti ebeno komo umiti tawakaluba:tamo na:goiya:, “Numa:la:, Godokono helote ta:ni dubu a:hiduilame, huiyatiya komo naini iba:te kapelameha:. ¹⁸ Keka: mabu ba:moe kapela dubu, ebe kapiyate kapete ebeno kalakala tabo Godotamo da:polamagi?” ¹⁹ Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Ama: mahigate na:toa. Amia:no hibima: midi komote ama: a:hiduima:ta.”

Godote Ko Gawadalagima: Deda:na Ba:be Komoeno Uluhuku Tete *Ma:t 24:23-28,37-41*

²⁰ Ba:bene komo Pa:lisi kapiyuimi dubate Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komoeno uluhuku tetema: Ya:suku dalatediya:, ebete ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Hanohano komate la: a:kiya:tulama:mena:ta ba:ma ka:na, Godokono Ko Gawadalagino tete ba: na:tatali. ²¹ Eta lumagiti ha:da amiho tabo ba:ma ka:na kogoema:ne, ‘Numa:la:, ba:be hido komote ba: a:tupuimi, mola!’ ba:gala etate kakagoema:ne, ‘La: ba:be komo ebamo na:numa:la:!’ Huiyatiya Godokono Ko Gawadalagima: eda: komo eba

* 17:13 Hawi 13:45-46 * 17:14 Hawi 14:2-3; Yon 3:3; 18:36

ka:naha:, mabu ba:be komo ba: tepo ipuwoeno komola, iyo, la:tamo ya:lo a:puluhukuya:.”

²² Ba:bene ebete ebe ta:matapa:tamo na:goiya:, “Ba:ma tetelo Tawakalubino Naniwiti ba:moe hopolo ba emedena, hopo habanapa:te hanohano komo ebegodolo ulamenaka. Galane tetelo la: ubi kihatema:nemata ba:mako hegela gala umi, huiyatiya la: a:kuma:mata. ²³ Ba:ba tetelo komopa:te la:tamo ba:ma ka:na koga:lama:na:, ‘Mola, ba:moe hanohano komo na:puma:la:!’ o ‘Bela, ebamo na:numa:la:!’ huiyatiya la: ibi akata:matala:la:.” ²⁴ Ba: hibila, hegellate da:la:wa:hiyamene ba:ba tetelo hegellate alomo hunu konomo ka:la:minahama:ne, ba:bema: na Tawakalubino Naniwiti gala da:kapemo naeno pe hegellate ba: ba:ba ka:na kitanama:ne, iyo, hopo habanapi hiliyonomate naeno pe komo kumima:na:. ²⁵ Huiyatiya hibila, ba:be komote puluhukuhino, dopamo ba:ma tete tawakaluba:te na ubiha:ma: eda:hate natamo temeteme kokonomo kikanamehonema:na:.

²⁶ “Ba: hibila, Nowako tetelo kebako komote kuluhukuya:, Tawakalubino Naniwiti gala da:kapemene ba:ba tetelo ba:be atu komote kakuluhukuma:ne. ²⁷ Ba:ba tetelo iba:te baa: nahata ba:gala helo gao beya koamo nihota, dubate kamenakamena uwateholeta ba:gala kamenakamenate dubu uwateholeta, iba:te ba:ba ka:na ba ewagelena Nowate ko boga:mo ba:bo opeguya:. Ba:bene ba:ba tetelo beya konomote odolote tawakalubi hiliyonomo ba:bo anakapulamiya:. ²⁸ Ba:gala Lotoko tetelo duluhukuya:, ba:be atu komote ba:ba ka:na kakuluhukuma:ne. Tawakaluba:te baa: nahata ba:gala helo gao beya koamo nihota, ibino ilina kolowamiholita ba:gala mani koamo uwatehota, pali ilina amihota ba:gala genama etemotehota, iba:te ba:ba ka:na ba ewagelena.” ²⁹ Lotote Sodomomo habane uluhukuti ba:bo alahuliya:. Ba:bene ba:be hegellalo koete Godokono Hunu Habane hopamo pegate ibi hiliyonomate koelo dito ha:lahuya:. ³⁰ Ba:bema: Godote Tawakalubino Naniwino hibi komo da:hawakalimimini, ba:be tetete ba: ba:ba ka:na kakitanama:ne.

³¹ “Ba:be Ko Hegellalo kebe lumagiti genama panalo da:lutamene, ebete genama guamo gala a:kana:pa:gamene ebena ilina uwatema:, ba:gala tumulu oko dowatitamene ba:be lumagiti atumu ebena genamamo gala a:katoamene.” ³² Ba:bema: la: Lotokono kamenoenomomo komo nemalagidolala:!^q ³³ Kebe lumagiti ebena kateneno ubi gabodo ba to ebena ka:ka: Godotamo damawada:mene, ebena ka:ka:te kalatidima:ne,

^q 17.32 Buka ka:lamihloedawa, ama: ba:moe komo niya:tawa, Godokono koete Sodomomo habamo da:peguya:, ba:ba tetelo Lotokono kamenate ubi konomo bihatiya: habamo gala katote ebena genamoenomomo ilina konuwatema:. Ba:bema: ba:be hegellalo ebete koelo dito hoiya: komo Sodomomo habalubi hiliyonomago.

* 17:23 Mak 13:21; Luk 21:8 * 17:28 Tup Mabu 18:20; 19:25 * 17:31 Ma:t 24:17-18

huiyatiya kebe lumagiti ebeno ka:ka: Godoko mabuma: datutimini, ebete hibi ka:ka: kolawema:ne. * ³⁴Nale la: begoelamemata, ba:be dulu dubu netewate kapiya tilolo da:lanamena:, Tawakalubino Naniwiti pete eta ba pelawe eta ba:bo komiya:pama:ne. ³⁵Ba:gala kamenakamena netewate baa: da:lapahutamena:, ebete pete eta ba pelawe eta ba:bo komiya:pama:ne. ³⁶Ba:gala dubu netewate pali habalo da:wapatitamena:, ebete pete eta ba pelawe eta ba:bo komiya:pama:ne.”^r

³⁷Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ebe nalatediya:, “Kodawa, ba:moi komate kebolo na:kikulihomena:?”

Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya:, “Abale ilinate kebolo ditana, wala:te alehola:go ba:bamo koguditama:na:.”

Hamole Kamenā Ba:gala Tabo Anagilamedawa Ibino Iya:tulame Uwi

18 ¹Ba:bene Ya:suti eta iya:tulame uwi ebe ta:matapa:tamo nolamagiya:, mabu ebe ubihinola iba:te hiliyonomo tetelo Godotamo toetoe tabo ga:la ipuwalo iba:te huiya tabo tiyolo laweheno heloha:ma: eda:hakapoma: * ²Ebete na:goiya:, “Eta habalo tabo anagilamedawa dubuti nemedenami, ebete Godotamo kapapamiwatanakuiha: ba:gala ebete tawakalubi kamalemalelтеленakuiha: ³Ba:be atu habalo eta hamole kamenate na:kemedenami, ebete hiliyonomo tetelo tabo anagilamedawatamo penakui ba:ma ka:na pegoenakui, ‘Ama:le nago dalaholohona, ba:be lumagitamo kuba huiya nikama:!’

⁴“Ba:bene tabo anagilamedawate tete ga:ga:dopolo ebeno tabo kulinakuiha:, huiyatiya galane ebete ebeno ukuilo ba:ma ka:na goi, ‘Na Godotamo a:kapapamiwatalemo ba:gala na tawakaluba:tamo malemale a:kihata:lemo, ⁵huiyatiya ba:moe kamenate tete ga:ga:lo natamo ko temeteme bikanamena. Nale ebe owalubihino ba:moe temeteme komote a:kekelamene, ba:bema: wadiyala nale ebeno ubi komamo papamiwatalo eba:go alaholohodawatamo kuba huiya kikamema:nemo!”

⁶Ba:bene Kodawa Ya:suti na:goiya:, “Ba:moe tabo anagilamedawa ebe ba: kuba lumagila, huiyatiya ebete da:goi, wadiyala la: ba:be tabo hidamo nemalagidolala: ⁷La:eno ukui keba ka:nala:ka: Godokono tawakalubi ipuwalo puya:te du tetelo ba:gala hegela tetelo ebetamo toetoeholo dihimina, ebete iba:tamo huiya ikalameha:ma: ba:keda:mene? Ba:gala ebete ibi owalubili ubiha:ma: eda:lo tete ba:ka:ga:gima:tepamene? ⁸Ao! Nale la: begoelamemata, ebete ibi owalubililo iba:go dalaholohona ba:bi tawakaluba:tamo kuba huiya tiyonomo kopikalamema:ne,

^r 17:36 Luk 17:36 komoeno tabo Lukuti bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

* 17:33 Luk 9:24 * 18:1 Kol 4:2; 1Tes 5:17

huiyatiya Tawakalubino Naniwiti da:pemene, ba:ba tetelo ebete hopo habanapa:godolo hibima: midi komo ba:ka:pumimini?”

**Pa:lisi Kapiyuimidawa Ba:gala Ta:kese
Uwatedawa Ibino Iya:tulame Uwi**

⁹Ya:suti ba:moe eta iya:tulame uwi komo tawakaluba:tamo kolamagiya:, mabu ibi ha:kiya ibi tuputupupima: ba ga:lanakuya: ba ga:lanakuya:. ¹⁰Ebete na:goiya:, “Dubu netewate Godoko Adikumino Hiya: Genamamo nodoluya: Godotamo toetoehoma:, eta Pa:lisi kapiyuimidawa dubula, eta ta:kese mani ha:da amiholo uwatedawala. ¹¹Ba:bene Pa:lisi dubuti ebe ha:kiya utiti ebena komoma: ba:ma ka:na goi, ‘Godo, na ama:tamo kalakala tabo bolamagimo, mabu na ba:moi komo tawakalubidopoha:. Ba:ma ka:na na ilina pilolo a:kuwata:lemo, ha:da gabodo a:kapata:lemo, ba:gala eta dubuino kamena pilolo kalaweha:. Ba:gala ba:moe ta:kese uwatedawate hiya:hiya: kuba dododilina, na eba ka:naha:. ¹²Na kapiya wuike ipuwalo nale netewa hegelalo amia:no oko owatima: baa: naheno lutanakomo, ba:gala nale duwatanakomo ba:bi ilina hiliyonomo anagilameholet, komo ta:ni komokomo ipuwane eta kapiya kalawe, eta kapiya kalawe, amia:no komo ama:tamo hihinomolo ikamenakomata.”*

¹³“Huiyatiya ta:kese uwatedawate muhuludopone nutiti, ebena wato hopamo toda:miduimiti ba la:na ebete hilopago bodolo anagalimilo na:goi, ‘Godo, na koko kuba ama:tamo ododilimo, huiyatiya nale ama: betoemehomata, natamo kuba huiya ikanameheno na na:malemalenatena:!”**

¹⁴Ba:bene Ya:suti na:goiya:, “Na la:tamo na:goemo, Godote ba:moe awagaha: lumagino kuba egebolemete ebete ebena genamamo ba:bo tui, huiyatiya Pa:lisi dubu eba ka:na kewageleha:. Godote ebena komo katuputupuimimiha:, ebete ebena kubago ba:ba ka:na tui. Mabu hibila, lumagiti ebe ha:kiya ebe koma: da:midimini Godote ebe deha:potoma: komidima:ne, ba:gala kebe lumagiti ebe ha:kiya ebe deha:potoma: da:midimini Godote huiyatiya ebe koma: komidima:ne.”**

Ya:suti Guguda:tamo Kokoto Demowatilamiya:

Ma:t 19:13-15; Ma:k 10:13-16

¹⁵Ba:bene tawakaluba:te gugudi hegehege Ya:sutamo na:magaheliya:, ebete ebena kokoto iba:tamo ba emowatilame Godoko kogoemema: ebete ibi hidamo kowalubilinama:. Ba:ba tetelo ebe ta:matapa:te ba:be komo umiti tawakalubi kiyahalamelo gugudi na:duhilamiya:, ¹⁶huiyatiya Ya:suti gugudi ebetamo ba ka:lami ebe ta:matapa:tamo na:goiya:, “Gugudi

* 18:12 Ais 58:2-3; Ma:t 23:23 * 18:13 Ohale 51:1 * 18:14 Ma:t 23:12

natamo pelame wadiyala. Akaduhilama:la, mabu ba:mako tawakaluba:te Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be habamo kona:pa:la:hama:na. ¹⁷Na la:tamo hibi tabo begoemo, kebe lumagiti gudu deha:poto huiyamo aeno Ko Gawadalagi Godoko laweheno, ba:be lumagiti ebeno Kalakala Habamo a:kana:pa:gamene.”*

Ilina Dogodogo Dubuti Ya:sutamo Da:piya:

Ma:t 19:16-30; Mak 10:17-31

¹⁸Ba:bene Yu tawakalubino eta watodawate Ya:suku ba alateda: na:goemiya, “Hido Iya:tulamedawa, na bada komo ododiti wiboha: ka:ka: ebo na:ka:lawemo?”*

¹⁹Ya:suti ebetamo na:goiya, “Ama:le na hidodawama: badama: ka:ka:nama:wa? Eta hidodawa puliyala, Godoko kapiyate hidodawala.

²⁰Ama: Godokono Tutumu Tabo iya:tawala. Eta lumagino kamena pilolo akalawa:la, lumagi akanakapuma:la, ilina pilolo akuwata:la, eta lumagino komoma: ha:da tabo akolamaga:la, ba:gala amia:no nabiwi menoko ibino tabamo na:papamiwatanakuya.”*

²¹Huiyatiya ebete Ya:sutamo na:goiya, “Na deha:poto tetene tupuimiti ba:moi hiliyonomo tutumu kodakodalo uwatete eta kapiya kadikanaliya:ha:.”

²²Ya:suti ebeno tabo uliti ebetamo na:goiya, “Ama:godolo kapiya komote kamodobonaha. Wadiyala komopa:te amia:no hiliyonomo ilina mana:mo uwatehomete ama:le ba:bi mani komo awaepa:tamo na:nalabahalama. Ba:ba tetelo ama: gala kapete na na:ta:maheniya, ba:bene amia:no ilina hiliyonomate Godokono Hunu Habalo konepola:nama:ne.” ²³Ebete ba:be tabo uliti ebeno tepo ipuwalo menemenenomoma: ediya: mabu ebe ilina dogodogodawanomola.

²⁴Ya:suti ebe umiti na:goiya, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ilina hiliyonomagopa:te ba:be habamo na:pa:la:hama: kodakodanomola! ²⁵Numa:la, ka:molo-goete^s kaliko akohomehoeno ola gugudu nilupiga kodakodama: eda:na, gabohenola. Ba: atumu ilina hiliyonomagodawate Godokono Ko Gawadalagi habamo na:pa:ga kodakodanomola, gabote hibinomolo a:kitanamene.”

²⁶Ba:bene Ya:sukunu tabo ulihopa:te ebetamo na:ga:luya, “Ama: da:gaa: ba:be tabote hibima: deda:na, puya:te modobola:ka: Godote ibino ka:ka: mula:lelamema:?”

^s **18.25** Ya:suku tetelo Yu tawakalubino komo ba:ma ka:nala, iba:te kokonomo gelebadihole ka:molo-goegoa:mo ibino oko bowatihonakuya. Iyo, komo hiya:hiya: tetelo ka:molo-goegoa:te ibino ilina bewatanakuya: muhulu hopamo, ba:gala komo tetelo iba:te bogema: watenama:.

* **18:17** Mat 18:3 * **18:18** Luk 10:25 * **18:20** Ikuli 20:12-16; Tutumu 5:17-20

²⁷Ya:suti iba:tamo ba huiya na:goiya; “Tawakaluba:godolo da:kodakodahana ba:bi komokomo huiyatiya Godogodolo kodakoda hibiha:.”

²⁸Ba:bene Pitate Ya:sutamo na:goiya; “Ama: numa; aeno genamoeno ilina hiliyonomo miya:palette ama: na:ta:mahenata.”

²⁹Ya:suti iba:tamo gala na:kagoiya; “Na la:tamo hibi tabo begoemo, kebe lumagiti ebeno genama, o ebeno kamena, o ebeno nani ekaki ba:gala ebeno menokobi nabi gugudi, ba:bi komo Ko Gawadalagi Godoko mabuma: da:miya:palemene, ³⁰ebete ba:ma tetelo huiyatiya Godogodone ba:bi atu hiliyonomo komokomo gala kakuwatema:ne, ba:gala galane ebete wiboha: ka:ka: kakalawema:ne.”

Ya:suti Ebeno Hoe Komoma: Gala Da:kagoiya:

Ma:t 20:17-19; Mak 10:32-34

³¹Ba:bene Ya:suti ebeno 12 ta:matapi dubu ebetamo ka:lamiti iba:tamo na:goiya; “La: nulia:la; a Yelusalemamo tolamitama:. Ba:bolo Godokono ukui hawakalimipa:te Tawakalubino Naniwi mabuma: Bukamo da:miya:tiya: ba:bi hiliyonomo komate kopikulihoma:na: * ³²Iyo, Godote ebe Yuha:pa:tamo kikalamema:ne, ba:bene iba:te ebe iduduputimilo ba iya:da:te ebetamo kowe komehoholema:na; * ³³ba:gala iba:te giya:pa:pa:mo ebe a:na:miga:titi ba:bene ebe dito kanakapumima:na; ebe huiyatiya netewa-kapiya hegelalo hoene gala kakamahigama:ne.”

³⁴Huiyatiya Ya:suti dolamagiya; ebe ta:matapa:te ba:be taboeno ipuwa hidamo kalawiya:ha:. Ba:be komote awalelalo itanuya: ba:bema: iba:te hidamo kemalagidoluya:ha:.*

Ya:suti Baidi Tamihome Dubu Da:hiduimiya:

Ma:t 20:29-34; Mak 10:46-52

³⁵Ba:bene Ya:suti Yeliko ko haba tama:mo ba penape, baidi tamihome dubuti gabo tamelo emedete manima: tawakalubi betoelameholitiya:.

³⁶Ebete tawakalubi hiliyonomo gabodo da:petolamitiya; ba:be komo uliti komopi ba:bo alateda:liya; “Bada komote ka:pita?”

³⁷Iba:te na:huiyuya; “Nasaletenapi dubu Ya:suti pita.”

³⁸Ba:bene ebete tabo konomamo goelo na:goiya; “Ya:su, Da:ibidikono Hogo! Ama: na na:malemalenatena:!”

³⁹Ba:ba tetelo dopamo da:petolamitiya: ba:bi tawakaluba:te ebe kiyahamelo na:duhimiya: ebete tatabalo kolutama; huiyatiya ebete gala ibulunomamo na:kagoiya; “Da:ibidikono Hogo! Ama: na na:malemalenatena:!”

⁴⁰Ba:bene Ya:suti ba:bamo utiti baidi tamihome dubuino komoma: na:goiya; “Ebe na:magaha:la:.” Ebete tama:mo da:piya; ba:ba tetelo

* 18:31 Luk 24:44 * 18:32 Luk 9:22,44 * 18:34 Mak 9:32

Ya:suti ebe nalatediya:, ⁴¹“Ama: bada ubi kihatiuta nale ama:tamo kododima:?”

Ebete na:goiya:, “Kodawa, na ubila ilina hidamo kulamema:.”

⁴²Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Ama: baidi na:gahima! Amia:no hibima: midi komote ama: a:hiduima:ta.”

⁴³Ba:bema: hibila, ba:ba tetenomolo ebene baiditi da:hidohidohuya:, ebete Godoko ba milimiho Ya:suku ba:bo ta:matuya:, ba:bene hiliyonomo tawakaluba:te ba:be komo umiti iba:te atumu Godokono mahilo hunamo ba:bo adipatiya:.

Ya:suti Sa:kiyasekono Genamamo Da:tuya:

19 ¹Ba:ba tetelo Ya:suti Yeliko haba ipuwado petutiya:, ²ba:be habalo Sa:kiyaseko nemedenami, ebe ta:kese uwatepino watodawala ba:gala ebe ilina dogodogodawala. ³Ebete ebene tepo ipuwalo na:goiya:, “Ya:suku kebako dawala:ka:?” ba:bene ebete ebe umi ubi konomamo nihatitiya:, huiyatiya ebe gopotati dubula ba:gala tawakalubi hiliyonomate Ya:suku a:ga:diya:miduya:, ba:be mabuma: ebete Ya:suku umima: modoboha:. ⁴Ba:bema: ebete tawakalubino dopo hapuamo puligate, anahu kehamo dito nodoluya: Ya:suku kumima:, mabu Ya:suti ba:be gabodo pitiya:. ⁵Ba:bene Ya:suti ba:bamo puluhukuti baidi hunamo da:pegahimiya:, ebe pumiti na:pegoemiya:, “Sa:kiyase, ama: tiyo na:pihitiga! Na ka:lo hegelo amia:no genamalo kolutama:nemo.”

⁶Ba:ba tetelo Sa:kiyasete tiyo pihitigate, Ya:suku lawete ebene genamamo kalakala konomago dito magatuya:, ⁷ba:bene tawakalubi hiliyonomate ba:be komo umiti ubiha: tabo ba:ma ka:na ga:luya:, “Ebete kuba lumagino genamamo a:to.”*

⁸Huiyatiya Sa:kiyasete ebene genamalo tawakalubino dopo hapulu mahigate Ya:sutamo na:goiya:, “Kodawa, ama: numa! Ka:lo nale naeno ilina tulituliya anagiya:midalet, naeno komo ilina awaepa:tamo kikalameholema:nemo, ba:gala nale komopino mani ha:da amiho gabodo duwatanakuimo netewa-netewa teta:mo gala kakahuiyahalema:nemo.”*

⁹Ba:bene Ya:suti na:goiya:, “Ka:lo hegelo Godokono ka:ka: mula: komote a:pe ba:moe genamamo, mabu ba:moe dubu atumu ba: A:ibalahamakono eyono gudu etala.” ¹⁰Ba: hibila, puya:te kuba ododili ipuwalo dalatidiholena, ba:bi tawakalubi uwatete ibino ka:ka: komula:lelamema: na Tawakalubino Naniwiti ba:bema: piya:mo.”*

* 19:7 Luk 15:2 * 19:8 Ikuli 22:1; Nabas 5:6-7 * 19:9 Oel 16:31; Luk 13:16

* 19:10 Luk 15:4; Yon 3:17; 1Tim 1:15

Ko Dubuti Okopa:tamo Mani Dikalameholiya: Ba:be Iya:tulame Uwi
Ma:t 25:14-30

¹¹ Ba:be tabo dulihutiya: ba:bi tawakaluba:te iya:tawahuya: Ya:suti Yelusalema ko haba tama:mo a:puluhuku, ba:bema: iba:te ibino ukuilo na:ga:luya:, “Diyala, ba:ma tetelo Godokono Ko Gawadalagi komote atamo da: uluhukumini.”

Ya:suti ibino komo iya:tawate eta iya:tulame uwi iba:tamo ba:ma ka:na olamagiya:, ¹²“Eta ko dubuti muhulu hopamo tuya:, ebe ubila ba:be muhulu hopolo Ko Gawadalagi haba nelawete, ebete ebeno habamo ba:bo kakapema:. ¹³Ebete toheno, dopamo ebeno ta:ni okopi ebetamo ka:lamiti etatamo 100 mani, etatamo 100 mani, ba:ba ka:na ba ikalamehole ibi na:goelamiya:, ‘La: ba:moi mani na:kokoilamiya:la: naeno pe kuitita:mo.’

¹⁴ “Ba:bene ebete muhulu hopolo ba nemede, komo ebeno hoponapa:te ebetamo maubahate ebeno gala hapuni tabo atapi ba:bo oelamiya:. Iba:te tolamete tabo ba:ma ka:na nega:luya:, ‘A ubihinola ba:moe dubuti aeno Ko Gawadalagima: eda:, ebete aeno hopamo gala a:kapa:mene.’

¹⁵ “Huiyatiya ko dubuti muhulu hopolo ko gawadalagi haba nelawete ebeno habanomamo gala na:kapiya:. Ba:ba tetenomolo ebete dopamo puya:tamo mani dikalameholiya:, ba:bi okopi ebetamo na:peka:lamiya: ebeno mani kuititi iba:godone kiya:tawama:. ¹⁶Dopodawa ebete pete ebetamo na:pegoiya:, ‘Kodawa, amia:no 100 mana:mo nale eta 1,000 mani bododimo.’ ¹⁷Ko dubuti ebetamo na:goiya:, ‘Ehe! Ama: ba: hido okodawalata! Ama: deha:poto komo hidamo ododia:ta, ba:bema: nale ama: ta:ni habahaba ulamedawama: komidima:nemata.’* ”

¹⁸ “Ba:bene eta tetedawate pete ebetamo na:pegoiya:, ‘Kodawa, amia:no 100 mana:mo nale eta 500 mani bododimo,’ ¹⁹ba:bene ko dubuti ebetamo na:goiya:, ‘Nale ama: paibo habahaba ulamedawama: komidima:nemata.’

²⁰ “Galane eta tetedawate pete ebetamo na:pegoiya:, ‘Kodawa, ba:moe ba: amia:no 100 manila. Ama: da:tuya:la, na ba:moe mani kalikamo hidamo matuhumihote tawakaluba:te umiha: baha:mo ba:bo ihatiya:mo. ²¹Na ama: betolemenamata mabu ama: tabo helonomo dubulata. Komopa:te da:miya:tenaka ama: pete ba:bi ilina ba:puwatanakomena:ta, ba:gala iba:te damihonaka ama: ba:bi ilina dito ba:petapihonakomena:ta ama:le ha:kiya konahama:.’

²² “Ba:bema: ko dubuti ebetamo na:goiya:, ‘Ama: kuba okodawalata! Ama:le da:gaa:, ba:be tabote amia:no kuba behawakalimi! Iyo, ama: tabo ba:ma ka:na a:gaa:ta, na tabo helonomo dubula, ba:gala komopa:te da:miya:tenaka nale ba:bi ilina ba:puwatanakomo, ba:gala iba:te damihonaka nale ba:bi ilina dito ba:petapihonakomo. ²³Ba:bema: mabu

* 19:17 Luk 16:10

keka: ama:le naeno mani baneka okopa:tamo kanikalamiya:ha:? Iba:te mani uwatete eta oko nowatitale kodopoma: beda:na:, ba:bene nale pete ama:le natamo atu mani huiyatiya nanekela:mo hunudopamo gala ba:kaikanameona:’

24 “Ba:bene ko dubuti ebeno hopopi na:kiyahalamiya:, ‘La: ebeno 100 mani lawemete 1,000 mana:goeno dubutamo nikama:la:.’

25 “Iba:te huiyatiya ebetamo na:ga:luya:, ‘Kodawa, eba ka:naha:! Ba:be lumagiti 1,000 mani ya:lo uwati!’

26 “Ba:bene ko dubuti iba:tamo na:huiyuya:, ‘Na la:tamo na:goemo, kebe lumagigodolo hidohido ukui da:pola:na, etate ebetamo hiliyonomo hidohido komo kikamehoma:ne. Huiyatiya kebe lumagigodolo hidohido ukui pola:naheno, ebegodolo kebe kapiyakapiya komate da:pola:na etate ebegodone gala kakuwatemema:ne.* 27 Ba:gala eta komo. Puya:te nago alaholohoma: ba ewagelena ubiha:ma: deda:hana nale ibino Ko Gawadalagima: eda:ma:, la: ibi magahetele naeno dopo hapulu alaholo gila:mo dito na:panakapulama:la:!’”

Ya:suti Yelusalema Ko Haba Tama:mo Da:nuluhukuya:

Ma:t 21:1-11; Mak 11:1-11; Yon 12:12-19

28 Ya:suti ba:moe tabo tawakaluba:tamo goete ibi dopalamete Yelusalema ko haba hapuamo ba: dito tuya:. 29 Ba:ba tetelo ebete Betapa:gi haba ba:gala Betani haba tamedo tote Olibi Kehakeha Hunu Hakamo ba:bo nuluhukuya:, ba:bene ebete ebe ta:matapi netewa dopamo ba oelame 30 iba:tamo na:goiya:, “La: ba:be tatali habamo tote, ba:be habamo ba nuluhuku donoki-goe deha:poto hala:mo ma:home ba:bo konumima:nemata, lumagiti dopamo ebe hunamo kemediya:ha:. Wadiyala la: hale pahamiti na:magahiya:la:. 31 Etate la:tamo da:goemene, ‘La: ebe badama: ka:pahamiutama?’ la: huiyatiya ba:ma ka:na na:ga:luya:la:, ‘Kodawate donoki-goe ubila.’”

32 Ba:bene iba:te gabodo tote habamo ba nuluhuku Ya:suti ibi keba ka:na ka:kiyalamiya:, iba:te ba:bi komokomo ba:ba ka:na nulamiya:. 33 Iba:te donoki-goe deha:poto ba pahamita, namutuluba:te iba:tamo na:ga:luya:, “La: ebe badama: ka:pahamiutama?”

34 Iba:te tabo ba huiya na:ga:luya:, “Kodawate donoki-goe ubila.” 35 Ba:bene iba:te donoki-goe deha:poto Ya:sutamo magahete, ibino watuino kaliko donoki-goe hunamo miya:temete, iba:te Ya:suku ibino kokotamo adipatete ba: dito adipiya:. 36 Ba:ba tetelo Ya:suti ba tuta tawakaluba:te ibino ga:ga:ga: kaliko pipikulamete gabamo apohohote, ebete ba:be hunudu tuya:.

* 19:26 Ma:t 13:12; Luk 8:18

³⁷Ebete Olibi Kehakeha Hunu Hakane ba nihitiga Yelusalema ko haba tama:mo da:piya:, ba:ba tetelo ebe da:ta:matanakui ba:bi tawakalubi hiliyonomate Godotamo kalakala tabo kapimilo koamo wadiya:paa:latelelo ebe ba:bo milimihuya:, mabu iba:te koko hanohano komo hiliyonomo ulamiya:.

³⁸Iba:te tabo ba:ma ka:na ga:lutiya:,
 “Godo, amia:no mahilago da:pita,
 wadiyala ama: ba:be Ko Gawadalagi na:koimiya:!
 O tawakaluba:la:, la: Godoko milimiholo hunamo nadipata:la:,
 ebe ba: Hunu Haboen kalakala komoen mabula!”*

³⁹Ba:bene tawakalubi ipuwalo da:pola:nuya: ba:bi Pa:lisi kapiyuimi dubate Ya:suku na:kiyahamiya:, “Iya:tulamedawa, ama: ta:matapi na:duhilama:!”

⁴⁰Ya:suti iba:tamo na:huiyuya:, “Nale la:tamo na:goemo, ba:moi tawakaluba:te na milinamehoneha:tale huiyatiya gaboeno nakolate na ba adipanatene koamo ba:ga:litana:.”

Ya:suti Yelusalema Habanapi Da:la:lamiya:

⁴¹Ba:bene Ya:suti Yelusalema tama:mo pete haba da:pumiya:, ebete ihilo ⁴²na:goiya:, “Yelusalema, nale amia:no tataba mabuma: deda:namo, ama: ba:be komo niya:tawatale ama: ba:be tataba ba:laweona:, huiyatiya ama: naeno hibi komo umi modoboha:!” ⁴³Ba: hibila, tete ba: na:pe ama:go alaholohopima: deda:hana, iba:te pelamete ama: kopetanamaminama:na:ta amia:no tawakalubi kanakapulamema:, ba:bene iba:te ama: tametamelo kokonomo siwi ba aligili hunuhunu haka hiya:hiya: kododilima:na:, amia:no tawakaluba:te ibino ka:ka: komula:lema: iba:te gobogobamo alahutihokapoma:.

⁴⁴Ba:bene puya:te amia:no kala imi ipuwalo demedehona, iba:te ba:bi tawakalubi alukuliti kohawaminadigalema:na:, ba:gala amia:no koko genama iya:hekete eta nakolate eta nakola hunulu a:kitanamene. Iba:te ba:ma ka:na kopododima:na: mabu Godote ama: owalubima: da:pe, ama: ba:be tete otate ebe kalaweha:!”*

Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genama Da:hidiuimiya:

Ma:t 21:12-17; Mak 11:15-19; Yon 2:13-22

⁴⁵Ba:bene Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genamamo tote, ba:be genamalo ebete ilina kolowamipi nulamete gobogobamo helonomamo ba neta:malatele ⁴⁶iba:tamo na:goiya:, “Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na bitana, ‘Naeno Genama tawakaluba:te Godoko Adikumi Genamama: koga:lama:na:,’ la:le huiyatiya pilo tawakalubino genamama: a:midimata!”

* 19:38 Ohale 118:26; Luk 2:14 * 19:44 Luk 21:6

⁴⁷Ba:bema: Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, ba:gala Yunapino komo kokopi, iba:te Ya:suku anakapumima: gabo bohowaditiya:. Huiyatiya komo hegelalo Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genamalo tawakalubi ba iya:tulamita,*
⁴⁸iba:te gabo kumiya:ha: mabu tawakalubi hiliyonomate Ya:sukunu tabo ulihoma: ubi konomamo ihatelo iba:te eba:go ba:bo pola:nuya:.

Yu Watowatopa:te Ya:sukunu Helo Mabuma: Ebe Dalatediya:

Ma:t 21:23-27; Mak 11:27-33

20 ¹Eta hegelalo Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genamalo tawakalubi ba iya:tulamita Godokono Hido Tabo dolamagitiya:, ba:ba tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, Godokono Tutumu iya:tulamepi, ba:gala komo koko dubu, iba:te ebe duhimima: ba:bo pelamiya:. ²Iba:te ebe ba:ma ka:na palatediya:, “A na:kiyaa:ma:, ama: ba:moi komo pokono heloamo kododiliona? Ba:gala ba:moe helo ama:tamo pote kikameti?”

³Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya:, “Nale la: dopamo kapiya komoma: kalateda:lema:nemata. Wadiyala la:le na na:ga:lanamiya:la:, ⁴Yonete tawakalubi beyamo da:wadulatenakui, ba:be helo ebetamo pote kikami? Godotela:ka: o eta lumagitila:ka:?”

⁵Ba:bema: ibi ha:kiya ibi ipuwalo na:ga:luya:, “Ale da:ga:lama: Godote Yonetamo helo ikami, ebete kogoema:ne, ‘Bada mabuma: la:le ebeno tabo hibima: kamidiha:?’ ⁶Ba:gala a modoboha: ebe ba:ma ka:na ga:lame, hopo lumagiti Yonetamo helo ikami. Tawakaluba:te ba:be tabo uliti a nakolamo mapea:mete kanakapua:mema:na:, mabu iba:te na:ga:lana Yoneko ba: Godokono ukui hawakalimidawala.” ⁷Ba:bema: iba:te ibino tepo ipuwoeno ukui ugumuililo Ya:sutamo na:ga:luya:, “Yonekono helo mabu a iya:tawaha:.”

⁸Ba:ba tetelo Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Ba:bema: nale la: atumu a:kakiyalama:mata nale ba:moi komo pokono heloamo dododilinamo.”

Tupina Gao Pali Lawamepino Iya:tulame Uwi

Ma:t 21:33-46; Mak 12:1-12

⁹Ba:bene Ya:suti ba:moe iya:tulame uwi tawakaluba:tamo na:goiya:, “Dubuti pali ododiti tupina gao keha ba:bo amihui, ba:be gaoeno mahilo ba: gala:ipi gaola. Ba:bene ebete ebeno pali komo lawamepi dubatamo dito miya:pui, iba:te ba:bolo oko ba owatina ba:be pali hidamo umilo ebeno gao kuwateholemenakoma:, ba:bene ebete muhulu hopamo tote tete ga:ga:dopo benemeda:tepui.* ¹⁰Gao tapiho tetelo ebete pali lawamepa:tamo huiyaha: okodawa na:poemi, ebete iba:godone gaoeno

* 19:47 Luk 21:37 * 20:9 Ais 5:1

mani ipuwane ebeno namutudawoeno komo kopelawema; huiyatiya iba:te ba:be okodawa kukamo anagalimihote ilinaheno dito noemiya.
¹¹ Ba:bene ebete eta huiyaha: okodawa gala da:kapoemi, iba:te ebe ba anagalimiho ebe hilopo ikamete atumu dito koemiya. ¹² Ba:bene ebete gala eta da:kapoemi, ba:be ba: netewa-kapiya tete dubula, huiyatiya iba:te ebe bugumu miya:temete pali ipuwane ebe ba: dito na:da:nuya.
¹³ Ba:ba tetelo pali namutudawate na:goi, 'Na keba ka:na na:kewagelemo? Wadiyala nale koamo demalagidolonamo ba:be gudu konoemema:nemo. Diyala, iba:te ebetamo da: papamila:halemena.'

¹⁴ "Huiyatiya ba:be pali lawamepi dubate ba:be gudu pitalo dumi iba:te ibi ipuwalo na:ga:luya; 'Numa:la; ba:moe guduti nabiwino ilina namutudawama: deda:mene, ba:be guduti ba: na:pe. Ba:bema: wadiyala ale ebe anakapumiti ebeno pali lawenomo kolawema:nema:.' ¹⁵ Ba:ba tetelo iba:te ebe lawete palino kala ipuwane na:da:nate ba: dito nanakapumiya:."

Ba:bema: Ya:suti ulihopa:tamo na:goiya; "La:eno ukui keba ka:nala:ka? Pali namutudawate bada komo na:ka:pododimini lawamepi dubatamo? ¹⁶ Hibila, ebete pete ibi panakapulamete ebeno pali komopa:tamo kopikalamema:ne."

Tawakaluba:te ba:be tabo uliti na:ga:luya; "Ao, ba:be kubate a:kuluhukamene!"

¹⁷ Ba:bema: Ya:suti ibi ulamelo na:goiya; "Godokono Bukalo ditana ba:moe taboeno ipuwa keba ka:nala:ka?"

'Genama etepa:te tama:mo dihati

ba:be hototote huiyatiya genamoeno helo mabuma: eda:na.'

¹⁸ Numa:la; ba:be hototoeno kodakoda ba: nakola huiyala. Iyo, ba:moe nakola hunamo da:gamene ba:be lumagiti kota:ta:pula:tihoma:ne, ba:gala ba:moe nakolate lumagi dihita:timini kotakotakuimima:ne." *

¹⁹ Ba:bene Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Godotamo hawa:goeno ikamehopi gawadubu, iba:te iya:tawahuya: Ya:suti ba:be uwi ibino komoma: goiya; ba:bema: iba:te ubila ba:ba tetenomolo ebe lawe, huiyatiya tawakalubi ba tolelame gala dito kekelalamiya:

Loma Tawakalubino Konomo Gawadalagi Sisatamo^t Ta:kese Mani

Ikameho Komo

Ma:t 22:15-22; Mak 12:13-17

²⁰ Ba:bene Yu watowatopa:te Ya:suku lawema: gabo ba ohowadi komo dubatamo mani ba:bo ikalamiya: iba:te Ya:sutamo tolamete ebe kuba gabamo

^t **20.19** Sisako ba: Loma tawakalubino Konomo Gawadalagila, hopo konomolo ebe kapiyate helonomoma: eda:nami. Ebete ebeno alaholohopi hiya:hiya: hopamo oelameholenakui, ba:bene iba:te ba:bi hopolo ba nemedehona tawakaluba:godone ta:kese mani konomo ba:bo nuwatelamenakuya; ba:bi mana:mo ibino Loma gabomanino hiya:hiya: oko kowatithonama:

* **20:18** Ais 8:14-15

konemogabuimima. Iba:te ubila ebegodolo hiya: tabo uliti ba:be taboeno komoma: Loma gabomanino kapela Ko Gawadalagitamo magatate, ebete ebe ba:bolo kanakapumima.* ²¹ Ba:bema: ba:bi dubate Ya:sutamo pelamete ha:da amiho gabodo ebe na:pega:lamiya, “Iya:tulamedawa, a iya:tawahala ama:le dolamaginaka ba:bi komokomo ba: hibila, ba:gala ama: tawakalubi hunu nikapa:mo kulamenaha; ba:ma ka:na eta lumagi miya:palo eta lumagi ebo a:kalawa:la:ta. Iyo, ama: tawakalubi Godokono gabo hidamo iya:tulamenata, ²² ba:bema: a na:kiyaa:ma; Loma tawakalubino Konomo Gawadalagi Sisatamo ta:kese mani ikameho hidola:ka: o kubala:ka? A ebetamo ba:kikamehoma: o a:kikamehama:?”

²³ Ya:suti ibino ma:lapila netewa komo iya:tawate iba:tamo na:goiya;, ²⁴ “La: kapiya mani natamo nadaha:la. Ba:be mani hunulu da:pola:na, mahilo ba:gala holoholo pokonola:ka:?”

Iba:te ebeno tabo ba huiya na:ga:luya;, “Konomo Gawadalagi Sisakonola.”

²⁵ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya;, “Sisakono ilina Sisatamo nikamehala;, huiyatiya Godokono ilina Godotamo nikamehala:.”

²⁶ Ba:bene ba:bi dubate kamodobuya:ha: tawakalubino holoholo hapulu Ya:suku kuba gabamo kemogabuimima;, ba:bema: iba:te ba hanohanoho eta tabo kaga:luya:ha:.

Hoe Ipuwane Ka:ka:mo Mahila:hale Komo

Ma:t 22:23-33; Mak 12:18-27

²⁷ Hoe ipuwane mahila:haleha:ma: da:ga:lana, ba:bi tawakalubi ba: Sa:diyusi kapiyuimipila.“ Komo iba:te Ya:sutamo pelamete tabo ba:ma ka:na pega:luya;, ²⁸ “Iya:tulamedawa, Godokono Bukamo Mosesete tabo ba:ma ka:na miya:tiya;, ‘Dubuti hoete kamena gugudihino da:miya:pamene, ebeno ekawiti ba:be hamole lawete ebeno naniwi mabuma: gugudi nododilima:mene.’ ²⁹ Dopamo tetelo kapiya dubuino sa:ba:ni kuhia:te nemedenama:. Ibi ipuwalo dopo guduti kamena lawete gugudi ulameheno hoiya;, ³⁰ ba:bene ebeno ekawiti ebeno hamole kalawete ba:ba ka:na kewageliya:. ³¹ Ba:gala eta tetedawate ba: atumu kewageliya;, ba:bene ba:bi sa:ba:ni badininipalate gugudihino ba:ba ka:na ha:lahuya;, ³² huiyatiya kamenate galane dito hoiya:. ³³ Ba:bema: iba:te hoe ipuwane ka:ka:mo da:mahila:halemena;, ba:be Ko Hegelalo ba:be

^u **20.27** Ya:suku tetelo Sa:diyusi tawakalubi ba: Yu tawakalubino kapiyuimi etala, iba:te Pa:lisi kapiyuimipino hiya:hiya: tutumu hiliyonomamo kapapamila:halenakuiha:. Ba:gala tawakaluba:te ha:lahate hoene gala kamahila:halete Godotamo da:nikulimina;, ba:be komo Sa:diyusi kapiyuimipa:te hibima: kamidinakuiha;, ba:bema: iba:te ba:be atu hibima: midiha: komamo tawakalubi biya:tulamenakuya:.

* **20:20** Luk 11:54

kamenate pokono kamenama: na:keda:mene, mabu ebe sa:ba:ni dubate a:lawa:tepahuya:?”

³⁴ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Numa:la:, ba:moe hopolo dubate kamenakamena uwateholete, ba:bene kamenakamenate atumu dubu akuwateholenaka, ³⁵ huiyatiya Godokono Hunu Habalo eba ka:naha:. Ebete pui ebeno hidohido ga:limapi gugudima: da:ka:lamimini, ba:ba:te hoe ipuwane hibinomolo ka:ka:mo komahila:halema:na:, ba:bene ba:ba tetelo iba:te gala kamenakamena a:kapuwatehola:mena: ba:gala dubu a:kapuwatehola:mena:. ³⁶ Ba:moe komo ba: hibila, iba:te hoe ipuwane a:mahila:haliya:, ba:bema: iba:te Godokono nopopimo ba emedena gala a:kaha:lahamena:, iyo, iba:te Godokono gugudima: ba eda:ha wiboha: ka:ka:go bemedehonamena:. ³⁷ Numa:la:, tawakaluba:te hoe ipuwane da:mahila:halemena:, ba:be komo Mosesete a hidamo iya:tua:miya:. Iyo, ebete ba:moe komo Godokono Bukamo ihatiya:, ba:ma ka:na koete kehalo da:woitiya: huiyatiya kehate ka:mutigutiya:ha:, ba:ba tetelo Mosesete Kodawa Godoko ka:milo na:goiya:, ‘A:ibalahamako, Aisa:keko, Ya:ikoboko iba:te emedena tetelo poko kadikumina, ama: ba:be Godotela.’ ³⁸ Ba:bema: la: Sa:diyusi kapiyuimipi, la:eno ukuilo na:kemalagidolonama ba:bi iniwalino ka:ka:te a:wibuya:? Ao, kawibuya:ha:, mabu ha:lahapa:te Godoko a:kadikuma:la: huiyatiya puya:te da:ka:ka:halena ba:bi tawakalubinomate ebe badikumina, iyo, a hiliyonomate ebeno wiboha: ka:ka:go bemedenama:!”

³⁹ Ba:ba tetelo komo Godokono Tutumu iya:tulamepa:te Ya:sutamo na:ga:luya:, “Iyo, Iya:tulamedawa, ama: hidamo gaa:ta.” ⁴⁰ Ba: hibila, ba:ba tetene tupuimiti tawakaluba:te Ya:suku eta komoma: alateda:ma: na:toletolehutiya:.

Godokono Oemedawa Kelisoko Potela:ka:

Ma:t 22:41-46; Mak 12:35-37

⁴¹ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Tawakaluba:te na:ga:lana Godokono Oemedawa Kelisoko ba: Da:ibidikono hogola, ebeno eyoni gugudi ipuwane komahigama:ne. Huiyatiya ba:moe komoeno ipuwa keba ka:nala:ka:? ⁴² La: numa:la:, Da:ibiditi Sam Ohale Bukamo tabo ba:ma ka:na miya:tiya:,

‘Kodawa Godote naeno Kodawa Kelisotamo na:goe,

‘Ama: naeno tu hapuamo na:pemeda:,*

⁴³ ba:bene ama:go alaholohopi

nale ibi amia:no nato a:puti bahima: komidilima:nemo.’ ”

⁴⁴ Ba:bene Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “Wadiyala, la: ba:moe tabo ba emalagidolo na na:kiyanama:la:, Da:ibiditi ebeno hogo

* 20:42 Ohale 110:1

Kelisoko ebeno Kodawama: ka:milo ebete Godokono tu hapuamo emedema: goiya:, ba:bema: ba:be komote keba ka:na na:kuluhukumini?”

Ya:suti Godokono Tutumu Iya:tulamepino Awagaha Komoma: Da:goiya:
Ma:t 23:1-7,28; Mak 12:38-40

⁴⁵Ba:bene hiliyonomo tawakaluba:te ebeno tabo ba ulihuta Ya:suti ebe ta:matapa:tamo na:goiya:, ⁴⁶“La:le Godokono Tutumu iya:tulamepi hidamo nulama:la:. Iba:te ubila ga:ga:ga: kaliko pupuliti kolowami habalo ba wapata:lame tawakaluba:te ibi ba:bo kawagaminalema:.. Iba:te ubila a Yunapino baidi ibubulamehole genama gulu koko dubuino habalo kogagahidima:, ba:gala ibi ubila poko ododi tetelo koko habalo ahiditi kopola:nama:. ⁴⁷Ba:gala iba:te hamolehamoleno ilina ha:da amihoho komodo ba uwate ba:bo wibuilamelelamenaka, ba:bene iba:te ba:be komo kubaha:ma: ga:lalo tolamete Godotamo baidi ba nibubulamehole ga:ga:ga: toetoe tabo ba:bo nega:lanaka, mabu ibi ubila tawakaluba:te ibino komo umilo ibi hidohidopima: koga:lama:. Ba:bema: hibila, iba:te kuba huiya konomo kolawema:na:!”

Hamole Kamenate Godotamo Mani Dikamiya:
Mak 12:41-44

21 ¹Ba:bene Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genamalo ba luta, ilina dogodogopa:te ibino malemale ilina Godotamo da:pemiya:tiya:, ebete ibino komo ba umita ²eta ilinaha: hamole kamena ba:bo kumiya:, ebete mani hegehege netewa da:pemiya:titiya:. ³Ba:bema: ebete na:goiya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, tawakaluba:te mani da:pemiya:ta: ba:moe ilinaha: hamole kamenate ibi hiliyonomo a:gogole,* ⁴mabu ilina dogodogopa:te ibino komo ilina da:luhililamenaka ba:bi ilina bepemiya:ta:, huiyatiya ba:moe hamole kamena ilinahenola. Ebete ebeno baa: uwatehoeno mani miya:tenomo a:pemiya:te.”

Godoko Adikumino Hiya: Genama Kubahimi Komo
Ma:t 24:1-2; Mak 13:1-2

⁵Ba:ba tetelo komo Ya:suku ta:matapa:te Godoko Adikumino Hiya: Genamama: ba:ma ka:na ga:litiya:, “Ba:moi koko nakola genama hidohidonomola! Ba:gala tawakaluba:te ba:malo Godotamo malemalelo dikamehonaka, ba:bi ilinate hidohidoma: eda:hana!”

Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya:, ⁶“La: ba:moi ilina dulameholitama, galane tetelo ibi hiliyonomate kokubakubahama:na:. Ba:ba tetelo ba:moi genamoeno komoma: eta

* 21:3 2Kol 8:12

nakolate eta nakola hunulu a:kapola:namena:, mabu alaholohopa:te nakola hiliyonomo mapitahaleta hopamo iya:hekenomo kopiya:hekema:na:.” *

Koko Temetema:te Pelamema: Ya:suti Da:goiya:

Ma:t 24:3-14; Mak 13:3-13

⁷Ba:bene iba:te Ya:suku nalatediya:, “Iya:tulamedawa, Godokono Genama kubahimi komote keba tetelo na:kuluhukumini? A bada hanohano komate na:kiya:tua:memena: tete ba: na:pe ba:be komote kopuluhukuma:?”

⁸Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La: hidamo. Eta lumagiti la: ha:da damiholamemena:, la: ebeno tabo akulia:la:, mabu komo hiliyonomo dubate naeno mahilamo pelamete kopega:lama:na:, ‘Na ba: Kelisote! Tete ba: na:pe!’ huiyatiya la: ibi akata:matala:la:. ⁹Ba:gala la:le hiya:hiya: hopo tawakalubino alaholoho komo ba:gala ibino alaholohoma: nopo tamote komo dulihome, ba:be mabuma: la: koamo akatoletolehala:. Ba:moi komate hibilo kopikulima:na:, huiyatiya ba:be tete ebe kuititi tete:.”

¹⁰Ya:suti iba:tamo gala na:kagoiya:, “Ba: hibila, komo hopo tawakaluba:te komo hopo tawakaluba:go kalaholohoma:na:, iyo, eta hopote etatamo alaholo komo kododima:ne. ¹¹Ba:bene koko wima:la:te hiya:hiya: hopo hiliyonomamo kopelamema:na:, ba:gala koko tawetaweno temeteme komate ba:bi hiya:hiya: tawakalubi kuwatema:na:, ba:gala komo habahabalo tawakaluba:te baa:heno kemedehoma:na:, ba:bene ba:be atu tetelo alomo hunulu hanohano komokomo ba:gala Godokono helo hawakalimino komate kopikulihoma:na:.”

¹²“Ba:moi komate ikulihino kubapa:te dopamo la: heloamo uwatete temeteme ba:bo kikalame:na:ta. Iyo, Yunapino baidi ibubulamehole genama gulu iba:te la:eno komo anagilamelelamete la: du genamamo dito komiya:tema:na:ta, ba:gala na mabuma: iba:te la: hiya:hiya: koko gawadubuino holoholo hapuamo magatalete, iba:te atumu la:eno komo kakanagilamelelamema:na:ta. ¹³Ba:ba tetelo la: huiyatiya iba:tamo naeno Hido Tabote nolamagimiya:la:. ¹⁴Ba:bema: la:le ibino holoholo hapulu ba la:mota:hana la:eno mahilo keba ka:na da:hiduilamema, ba:be tetete uluhukuhino la:eno ga:la komoma: aka-ukuibilibilihala:, * ¹⁵mabu nale la:tamo mulu ukui ba:gala tabo ba ikalame, puya:te la:go alaholohopima: deda:hana iba:te la:eno hibi tabo kubahilamema: a:kamodobamena:.”

¹⁶“Ba:gala eta komo. La:eno nabi ba:gala menokobi, nani ba:gala ekaki, la:eno komo hawi tawakalubi ba:gala mabulubi, iba:te la:go

* 21:6 Luk 19:44 * 21:14 Luk 12:11-12 * 21:15 Oel 6:10

dalaholohona ba:bi kubapino kokotamo la: konemiya:tema:na:ta, iyo, komo la: la:eno tawakaluba:te dito kanakapulamema:na:ta.*
 17Ba: hibila, na mabuma: hiliyonomo tawakaluba:te la:tamo komaubahama:na:, 18huiyatiya naeno umi ipuwalo la:eno watoeno hinibo eta kapiyate a:kalatida:mene. 19Ba:bema: la:eno kodakodalo utitata komodo la:le la:eno ka:ka: ba: ba:ma ka:na komula:lema:nemata.”

Yelusalema Ko Haba Kubahimi Komo

Ma:t 24:15-21; Mak 13:14-19

20Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “Hiya:hiya: hopoen alaholohopa:te pelamete Yelusalema da:petanamaminamena:, la: ba:be komo dumima la: kiya:tawahama:nemata ebeno olalati tete ba: a:puluhuku. 21Ba:bema: alaholohopa:te pikulihoheno, wadiyala Yudiya hoponapa:te dopamo hunuhunu hakamo nalahutihamena:, ba:gala Yelusalemalo demedehona ibi atumu gobogobamo na:katolama:mena: Numa:la:, ba:ba tetelo puya:te tumulu da:pola:namena: iba:te ko haboeno kala imi ipuwamo na:pa:la:ha modoboha:, mabu iba:te ba:bolo hido awalela bahi a:kanuma:mena:. 22Ba: hibila, Godote dopamo ebeno Bukamo da:miya:tiya: ba:bi komate hibinomolo kopikulima:na:, iyo, ba:be tete ba: Yelusalema haboeno kuba huiya lawe hegelala.*
 23Ba:bema: numa:la:, lamitulamitu ba:gala nono dikalamena ba:bi kamenakamenatamo ba:be hegelate kubanomoma: keda:ma:ne, mabu hibila, Godokono konomo mauba komote Yelusalemanapa:tamo ba itana, ibino hopolo koko tepo temetema:te kopikulihoma:na:! 24Iyo, alaholohopa:te komo ibi alaholoho gila:mo kanakapulamema:na:, ba:gala komo ibi hala:mo matuhulameholete hiya:hiya: muhulu hopamo komagatalema:na:, ba:bene hibima: midiha:pa:te Yelusalema haba ibino natamo komikitama:na:, Godote iba:tamo dikalamemene ba:be tete kuitita:mo.”*

Tawakalubino Naniwino Pe Tete

Ma:t 24:29-31; Mak 13:24-27

25“Ba:bene hegela, manome, ba:gala oloki, ibi ipuwalo koko hanohano komate dikulihomena:, ba:moe hopo konomolo tawakaluba:te ukui bilibilima: ba eda:ha baidi kohoba:midalema:na:, iyo, ba:be atu tetelo kehaha: kolomoeno koko gawiyate pakaminate haka dodo da:palukulimina:, iba:te ba:be beyoeno diyamo dulimina: konomamo kotoletolehoma:na:.* 26Ba:gala ba:ba tetelo alomoeno helohelo ilinate

* 21:16 Ma:t 10:21-22 * 21:22 Yel 5:29; 46:10; Hos 9:7 * 21:24 Ohale 79:1; Haw 11:2

* 21:25 Ais 13:10; Isi 32:7; Yow 2:31; Haw 6:12-13

komidiwiholema:na, ba:bema: tawakaluba:te ba:moe hopoenko ko olalati komo ba latimi, iba:te tole konomo lawete heloha:ma: ba:bo keda:hama:na. ²⁷Ba:bene ba:ba tetelo Tawakalubino Naniwiti alomo hununi ba pihitiga iba:te ebe ba:bo kumima:na, ebete ebeno heloago ba:gala alo konomago kopema:ne. * ²⁸Ba:bema: ba:moi temeteme komate ikuli da:tupuumimina, ba:ba tetelo la: baidi hunamo na:negahilameholiya:la: mabu la:eno ka:ka: mula:le tete ba: na:tatali.”

Anahu Kehoenko Komo

Ma:t 24:32-35; Mak 13:28-31

²⁹Ba:bene Ya:suti go tabo iba:tamo ba:ma ka:na iya:tulamiya, “La: anahu keha ba:gala hiya:hiya: kehoeno komo hidamo nemalagidola:la:. ³⁰La:le ibino paha mogolame dulamema, ba:ba tetelo la: iya:tawahala gogoeno tete ba: na:tatali, ³¹ba:bema: ba:moi temeteme komate ikuliholo dulamema, la: kiya:tawahama:nemata Godokono Ko Gawadalagi tete ba: na:pe. ³²Na la:tamo hibi tabo begoemo, ba:moi hiliyonomo komate dopamo kopikulihoma:na, galane ba:ma tete tawakaluba:te ba:bo koha:lahama:na, ³³iyoy, ba:moe hopo ba:gala alomo iba:te kowiboma:na, huiyatiya naeno tabote a:kawibamene, itana tetelo bitanamene.”

Ulihola Emede Komo

³⁴“La: ha:kiya la: hidamo nulamenala: La: baa: naha komoma, ba:gala helo gao beya niho komoma, ba:gala ba:moe hopoenko ilina uwate komoma: aka-ukuibilibilihala: La: hidamo, ba:be Ko Hegelate tiyonomolo da:puluhukumini la: konomamo la:wa:hademata, ba:moe komo ba: gubiti ilina danagalimi keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. ³⁵Iyo, ba:be Ko Hegelate ba:moe hopolo demedehona ba:bi tawakalubi hiliyonomatamo ba:ma ka:na kopema:ne, ³⁶ba:bema: hiliyonomo tetelo la: ulihola ba emedena Godotamo na:toetoehonala: Ba:be komo ipuwalo la:le ebeno helo lawete, koko temetema:te da:pelamemena: la: ba:bi ipuwado nikuliti Tawakalubino Naniwino dopo hapulu konela:mota:hanama:nemata.”

³⁷Ba:bene komo hegelalo Ya:suti Yelusalemamo da:penakui, ebete Godoko Adikumino Hiya: Genamalo tawakalubi piya:tulamenakui, huiyatiya da:dunakui ebete habane gala kuluhukunakui Olibi Kehakeha Hunu Hakalo ba:bo newatanakui. ³⁸Ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate duiduiyanomolo Godoko Adikumino Genamamo pelamenakuya: ebeno tabo kopulihoma:.

* 21:27 Da:n 7:13; Ma:t 26:64; Haw 1:7

Yu Watowatopa:te Ya:suku Anakapumima: Da:ga:lutiya:*Ma:t 26:1-5; Mak 14:1-2; Yon 11:45-53*

22 ¹Hunamo Mahigaha: Palawa Baa: Poko ebeno eta mahilo ba: Adaguila: Pokola,^v * ebeno ododi komo da:tataliya:, ²ba:ba tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala Godokono tutumu iya:tulamepi dubu, iba:te Ya:suku anakapumi gabo bohowaditiya:, huiyatiya iba:te tawakalubi tolelamelo hawakala kododitiya:ha:.

Yudasiti Ya:suku Lawema: Nopo Da:tamotiya:*Ma:t 26:14-16; Mak 14:10-11*

³Ba:bene Saitanate Keliyotanapi Yudasikono tepo ipuwamo opeguya, Ya:sukunu 12 ta:matapi ipuwalo ebe ba: etala.* ⁴Ebete Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala Godoko Adikumino Genama lawamepi dubu iba:tamo tote nopo ba:bo netamotiya: Ya:suku ibino kokotamo kihatema: ⁵Ba:ba tetelo iba:te ba:be komo uliti kalakalahalo tabo ba:bo ihatiya: ebetamo mani kikamema:, ⁶ba:bema: Yudasiti ibino tabamo papamiwatate, iba:godone tote gabo ba:bo nohowadiya: tawakalubiha: tetelo Ya:suku ibino kokotamo kihatema:.

Ya:suti Adaguila: Pokoeno Naha Ilina Hiduilamema: Tabo Da:goiya:*Ma:t 26:17-25; Mak 14:12-21; Yon 13:21-30*

⁷Yunapino ododi komo ba:ma ka:nala, iba:te hiliyonomo gogolo Hunamo Mahigaha: Palawa Baa: Poko naha da:tupuihinakui, ba:be dopo hegelalo iba:te Adaguila: Pokoeno sipi-goegoe hegehege balukulinakuya:.* ⁸Ba:bema: Ya:suti Pitako Yoneko ibi netewapi ba noelame na:goiya:, “La: tote Adaguila: Pokoeno naha ilina na:nihiduilamiya:la:, ale kopenahama:.”

^v **22.1** Ba:moe Adaguila: Pokoeno mabu ba: Moseseko tetelo tupuimiya:. Ba:ba tetelo Isipiti Ko Gawadalagi Pa:lote Yu tawakalubi hiliyonomo uwatete ibi ebeno huiyaha: okopima: midiliya:, ba:bema: ebete ubihinola ibi dito oelame ibino Ka:inane hopamo. Godote Pa:lokono wato kodakoda komo dumiya:, ba:bema: eta dulu ebete ebeno hoe nopodawa Isipiti hopamo na:poemeniya: hiliyonomo Isipitinapino dopo gugudi kopanakapulamenama:. Ba:bene ba:be dulu hoe nopodawate Yu tawakalubino gugudi adaguila:lenate, huiyatiya Isipitinapino gugudinomo banakapulameniya:. Ba:be hanohano komodo Yu tawakalubi hiliyonomate Isipiti hopone ba:bo ikuliniya:, ba:bema: ba:be komo emalagidoloma: iba:te hiliyonomo gogo ipuwalo Adaguila: Poko bododinakomena:.

^w **22.1** Hunamo Mahigaha: Palawa Baa: Poko ba: Yu tawakalubino eta pokola. Adaguila: Poko da:wibomene, eta hegelalo ba:moe eta poko tupuimiti iba:te sa:ba:ni hegela tetelo bododinakomena:. Ba:moe pokoeni ipuwa ba:ma ka:nala. Yu tawakalubate Isipiti hopone Godokono heloamo dikuliniya:, ba:be dulu ibino palawa baa: ododilinate hidamo okalehonaheno iba:te gahugahulu ba:bo tolameniya:. Mabu ba:bi baa:te hunamo mahila:halema: tetehehola, ba:bema: ba:be komo emalagidoloma: Yu tawakalubate ba:moe poko bododinakomena:.

* **22:3** Yon 13:2,27 * **22:7** Ikuli 12:1-27

⁹Iba:te ebetamo na:ga:luya, “Ale kebolo na:ka:nihiduilamema?”

¹⁰Ebete iba:tamo na:huiyuya, “La: ko habamo na:toala, ba:bene beya dagahita ba:be dubuti la:go da:palugamene, la:le ebe ba:bo na:ta:matuya:la. Ebete kebe genamamo da:nodolomene, ¹¹la: ba:be genama namutudawatamo ba:ma ka:na na:nega:luya:la, ‘Iya:tulamedawate ama:tamo goe, genama keka: nale naeno ta:mahenepa:go Adaguila: Poko baa: kopenama?’ ¹²Ba:ba tetelo ebete la: genama guamo komagatalema:na:ta, hunu genamalo haba ko bitana, ya:lo a:hiduima:ka. La: ba:bolo naha ilina na:nihiduilamiya:la.”

¹³Ba:bene iba:te tote, Ya:suti kebe komoma: ka:kiyalamiya:, iba:te ba:bi komo nulamete Adaguila: Pokoen ilina ba:bo nihiduilamiya:.

Ya:suku Emalagidolo Baa: Naha Komoeno Tupuimi Mabu

Ma:t 26:26-30; Mak 14:22-26; 1Kol 11:23-25

¹⁴Tete da:peniya: Ya:suti ebe oelamepi dubago baa: nahama: ahidiniya:, ¹⁵ba:bene ebete iba:tamo na:goeniya:, “Na ubi konomamo nihatenatimo, nale hoeheno dopamo ba:moe Adaguila: Poko la:go konama. ¹⁶Ba:bema: nale la:tamo na:goemo, nale ba:moe poko baa: ba:ma tetelo gala a:kanamo, huiyatiya Godokono Ko Gawadalagi tete da:pemene, ba:ba tetelo ba:moe pokoen ipuwate hibirinomolo da:hawakalamene nale ba:bo konama:nemo.”

¹⁷Ba:bene Ya:suti kalili lawenate Godotamo kalakala tabo olamaginate iba:tamo na:goeniya:, “La: ba:moe kalili lawete, la: ipuwalo etate etatamo kikame, etate etatamo kikame, ba:ma ka:na newagela:la. ¹⁸Nale la:tamo na:goemo, na ba:ma tetelo ba:moe helo gao beya gala a:kana:mo, huiyatiya Godokono Ko Gawadalagi tete da:pemene, ba:ba tetelo nale ba:bo konima:nemo.”

¹⁹Ba:ba tetelo ebete baa: kalawenate Godotamo kalakala tabo olamaginate, wakamihonate iba:tamo ba ikalamena na:goeniya:, “Ba:moe ba: naeno apela, la: mabuma: Godotamo ikamemo. La:le na emalagidolonelo ba:moe komo nododinakuya:la.” ²⁰Ba:bene ibino baa: naha komo da:wiboniya:, ebete kalili gala kalawenate na:goeniya:, “Ba:moe kalili ba: Godote tawakaluba:go komiloma: uli nopo da:tamotiya: ba:moe ba:be komola. La: mabuma: da:ka:ka:la:mene, ba:moe naeno hawiti ba:be nopo bekodakoduimina.

²¹“La: numa:la: Na anakapunamepa:tamo dikanamemene, ba:be lumagiti nago ba:moe baa: naha habalo ba:luta!” ²²Ba: hibila, Tawakalubino Naniwiti hoea:mo ba: na:to, Godote nopo dopamo da:tamotiya: ba:ba ka:na, huiyatiya kebe lumagiti ebe anakapumipa:tamo dikalamemene, ba:be dubuti kuba huiya konomo kolawema:ne!”

* 22:21 Ohale 41:9; Yon 13:21-22

²³ Ba:bene ibi ha:kiya ibi ipuwalo etate eta goemenakui, etate eta goemenakui, ba:ba ka:na ba ewagelena na:ga:laniya, “Ba:moe kuba pote na:kododimini?”

Pote Kodawama: Na:keda:mene

²⁴ Ba:ba tetelo Ya:suku ta:matapi ipuwalo pote koma: eda: komoma: olowabeletihui komote uluhukuniya.* ²⁵ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goeniya, “Godoko hibima: midiha:pino koko gawadubate ibi ha:kiya ibi ba wadiya:paa:latele komo tawakalubi bikiyahalamanaka iba:te ibino ubi komamo kopapamila:halenama, ba:gala ba:bi kokopi ubila tawakaluba:te ibi owalubilipima: ba ka:lami ibi ba:bo komililameholema:.* ²⁶ Huiyatiya la:eno komo eba ka:naha:. Wadiyala la: ipuwalo kodawate uli ape lumagi kebanala:ka: ba:bakoma: neda:mene, ba:gala la:eno watodawate atumu ebe huiyaha: okodawa kebanala:ka: ba:bakoma: na:keda:mene.* ²⁷ Numa:la:, hidohido baa: naha habalo da:luta tawakaluba:te ba:bako lumagi kodawama: ga:lanaka, huiyatiya kebe lumagiti ebetamo baa: dadahemenako iba:te ebe huiyaha: okodawama: ga:lanaka. Ba: hibila, na huiyaha: okodawa kebanala:ka:, nale la: ipuwalo ba:bako deha:potodawama: eda:namo, ba:bema: wadiyala la: atumu ba:ba ka:na nemedeniya:la:.*

²⁸ “Hibila, naeno kodakoda komo ipuwalo da:lutanakuimo, la:le na kamiya:panenakuiha:, ²⁹ ba:bema: Nabiwiti na Ko Gawadalagima: keba ka:na ka:midiniya: nale la: atumu ba:ba ka:na komidilima:nemata. ³⁰ Ba:bene na Godokono Hunu Habalo Ko Gawadalagima: ba eda:, la: nago poko baa: nahate gao beya ba:bo konihoma:nemata, ba:gala la: koko gawadubuino gagahidi bahilo gagahiditi Isalaela 12 gu tawakalubino komokomo anagilamelelamepima: keda:hama:nemata.”*

Ya:suti Pitako Da:kiyameniya:, Ama:le Na Iya:tawaha:ma:

Kogoema:na:ta

Ma:t 26:31-35; Mak 14:27-31; Yon 13:36-38

³¹ Ba:bene Ya:suti na:goeniya, “Saimono, Saimono, ama: nulia:. Dubuti witi-laiseno komo kumima:, da: hidola: o da: hidoha:, ebete keba ka:na kanamogolenako, Saitanate ubila ama: kuba gabamo ba:ba ka:na kemogabuimima:, ba:bema: Godote ba:be komo iya:tawate ebetamo modoboma: goe. ³² Ba:bema: Saimono, nale ama: mabuma: Godoko a:toemehakamo, ebete ama: ba owalubi amia:no hibima: midi komote a:kalatida:mene. Ama: natamo gala da:kohobigamena:, ba:ba tetelo amia:no ekaki na:heluilamiya:.”*

* 22:24 Luk 9:46 * 22:25 Ma:t 20:25-27; Mak 10:42-45 * 22:26 Ma:t 23:11; Mak 9:35

* 22:27 Yon 13:12-15 * 22:30 Ma:t 19:28 * 22:32 Yon 17:15

³³Pitate ebetamo na:huiyaniya; “Kodawa, nale ama:go du genamamo tote da:nehoemo, na ba:be komoma: a:hidomo!”

³⁴Ya:suti huiyatiya na:goeniya; “Pita, na ama:tamo na:goemo, ka:lo dulu kakabate goehoheno ama: netewa-kapiya teta:mo na iya:tawaha:ma: kogoema:na:ta.”

Ya:suti Alaholo Gili Lawema: Da:goeniya:

³⁵Ya:suti iba:tamo na:goeniya; “Nale la: dopamo da:noelamima, la: ba:ma ka:na a:kiyahalamia:mata, ‘Manihino, hikaheno, ba:gala nato ilinaheno na:tolamiya:la;’ ba:bema: ba:ba tetelo la: modoboha: komo a:ka:niya:tawahuima?”

Iba:te na:huiyaniya; “Ao, eta awae komo kanumiha:.”*

³⁶Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goeniya; “Ka:lo huiyatiya na eta tabo ba:ma ka:na goemo, ale ba tolame la:godolo mani o baeno hika da:pola:lama:na nuwatiya:la; ba:gala pogodolo alaholo gili itanaheno, wadiyala ebete ebeno atuino kaliko nekolowamiti huiyatiya helo giliti na:lawa:mene. ³⁷Mabu na la:tamo na:goemo, Godote naeno komoma: ebeno Bukamo da:miya:tiya; tete ba: na:pe ba:be komote kuluhukuma:ne, iyo, buka tabote ba:ma ka:na goena, ‘Iba:te ebe kubapa:go kapiyama: midiya:.’”*

³⁸Ba:bene iba:te na:ga:laniya; “Kodawa, ama: numa: Mola, alaholoho gili netewa ba:pola:na!”

Ya:suti na:huiyaniya; “A:iye! La: naeno taboeno ipuwa hidamo kalawenaha: Ba:ba:la, nitanana.”

Ya:suti Olibi Kehakeha Hunu Hakalo Godotamo Da:toetoeniya:

Mat 26:36-46; Mak 14:32-42

³⁹Ba:bene Ya:suti Yelusalema habane uluhukunate ebete dopamo keba ka:na kododinakui, ba:ba ka:na ebete ebe ta:matapa:go Olibi Kehakeha Hunu Hakamo dito tolameniya:; ⁴⁰Ebete ba:be hakamo nuluhukunate ibi na:goelameniya; “La: ba:malo Godotamo na:toetoehonala: mabu la:le Saitanakono kuba gabamo emogabuimi komamo gudidimata.”

⁴¹Ba:bene ebete ibi miya:palenate nanekela:mo tonate, ba:ba tetelo ebete pupamo nemedenate Godotamo ba:bo netoetoeniya:; ⁴²Ebete na:goeniya; “Nabiwi, ama: ubi dihatemena: ba:moe temeteme kalili nagodone na:lawa:; Huiyatiya naeno ubiha; ama: ha:kiya amia:no ubila nododa:.” ⁴³Ba:ba tetelo Godokono Hunu Habane nopodawate ebetamo puluhukunate ebe ba:bo peheluiminiya; ⁴⁴ba:gala ebete tepo temeteme konomoma: eda:nate helonomamo Godotamo ba toetoena, ebeno kolohate hawima: eda:hamenate hakamo ba:bo ka:ka:la:hameniya:.*

* 22.44 Luk 22:43-44 komoeno tabo Lukuti bukamo kamiya:tiya:ha; huiyatiya ebeno buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

* 22:35 Luk 9:3; 10:4 * 22:37 Ais 53:12

⁴⁵ Ba:bene ebete toetoe habane mahiganate ebe ta:matapa:tamo da:peniya: iba:te tepo temetema:go lahanalo pulameniya:. ⁴⁶ Ebete iba:tamo na:goeniya:, “La: bada mabuma: ka:lahonama? La: pakaminate Godotamo na:toetoehonala:, mabu la:le Saitanakono kuba gabamo emogabuimi komamo gudidimata.”

Yu Watowatopa:te Ya:suku Anakapumima: Da:laweniya:

Ma:t 26:47-56; Mak 14:43-50; Yon 18:3-11

⁴⁷ Ya:suti ba:be tabo ba goena, ebeno ta:matapi 12 ipuwalo eta dubu Yudasiti komo dubu hiliyonomo dopalamenate iba:te kapimilo ba:bo pelameniya:. Ba:bene ebete Ya:sutamono nolata tabo goenate ebe kopaboetehonama: tama:mo da:peniya:, ⁴⁸ Ya:suti ebetamo na:goeniya:, “Yudasi, ama: Tawakalubino Naniwi ba paboeteho ebe anakapumipa:tamo ikalamema: ka:pa:wa?”

⁴⁹ Ba:bene Ya:suku lawe komote uluhukuma: ba pena, ebe ta:matapi dubate ba:be komo uminate na:ga:laniya:, “Kodawa, ale ibi alaholo gila:mo ba:kalukulima:?” ⁵⁰ Ba:bene ibi ipuwalo etate mahiganate Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawoenono genama okodawa anagaliminate ebeno tu hapu galo ba:bo mapitamidameniya:.

⁵¹ Ya:suti huiyatiya ibi na:kiyahalameniya:, “Ba:ba:la, nekelamenata!” ba:bene ebete ba:be dubuino galo dologiminiya: ba:ba tetelo na:hidoniya:.

⁵² Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, ba:gala Godoko Adikumino Genama lawamepi dubu, ba:gala komo koko dubu, iba:te Ya:suku lawema: da:pelameniya: ebete iba:tamo na:goeniya:, “Na pilo lumagila:ka:, o na alaholodawala:ka:? La:le na lawenema: alaholoho gila:go ba:gala kukago badama: ka:pelameoma? ⁵³ Na komo hegelalo Godoko Adikumino Hiya: Genamalo la:eno holoholo hapulu da:pelutanakuimo, ba:ba tetelo la:le na kalaweneha:. Huiyatiya ba:moe du la:eno tetela, iyo, du namutudawama: deda:na ebeno helo tetete ba:apuluhuku.”

Pitate Ya:suku Iya:tawaha:ma: Da:goeniya:

Ma:t 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Yon 18:12-18,25-27

⁵⁴ Ba:ba tetelo iba:te Ya:suku kokotamo kodakodanomolo lawenate, Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawoenono genamamo magataniya:, huiyatiya Pitate ibi muhuludopone ta:mataleniya:. * ⁵⁵ Ba:bene komopa:te genamoeno kala ipuwalo koe emadonate ba pola:na, Pitate kala imi ipuwamo na:pa:ganate iba:go ba:bo nilutiya:. ⁵⁶ Ba:ba tetelo Pitate koeno alolo ba niluta, oko bohelete ebe hidamo uminate na:goeniya:, “Ba:moe dubu atumu Ya:sukuba: pata:nami!”

* 22:54 Ohale 31:11

⁵⁷Pitate huiyatiya na:goeniya, “Kamena, na iya:tawaha: ebe!”

⁵⁸Ba:ba tetelo iba:te nanekelero pola:natepanate, eta dubuti ebe hidamo uminate gala na:kakiyameniya, “Ama: ba: atumu ebe ta:matadawa etala!”

Pitate huiyatiya na:goeniya, “Dubu, na ebe iya:tawaha:!”

⁵⁹Tete nanekela:mo kodopo da:kapetoniya, eta dubuti helodopamo na:kagoeniya, “Hibila, ba:moe dubu Ya:sukuba: pata:nami, mabu ebe Ga:lili hoponapila!”

⁶⁰Pitate huiyatiya na:goeniya, “Dubu, ama: da:goena ba:be taboen komo na iya:tawaha:!”

Ba:ba tetenomolo ebete ba:be tabo ba goena kakabate na:goehoniya, ⁶¹ba:bene Kodawa Ya:suti ohobiganate da:negahiminiya: Pitako ba:bo numiniya:. Ba:ba tetelo Ya:suti ebetamo dopamo kebe tabo ka:goeniya, Pitate ba:be tabo ba:bo emalagidoloniya, “Ka:lo dulu kakabate goehoheno, ama:le netewa-kapiya teta:mo na iya:tawaha:ma: kogoema:na:ta.” ⁶²Ba:bene Pitate gobogobamo tonate konomo tepo temetema:go ibulunomo ba:bo nihiniya:.

Godokono Genama Lawamepi Dubate Ya:suku Danagalimihoniya:

Ma:t 26:67-68; Mak 14:65

⁶³Ba:bene Godoko Adikumino Genama lawamepi dubate Ya:suku ba walitina ba:bo anagalimihoniya:. ⁶⁴Iba:te kalikamo ebeno holoholo mula:menate ebe anagalimiholo na:ga:laniya, “Ama: Godokono ukui hawakalimidawama: hibilo deda:na, ama: na:gaa: puya:te kanagalimihotana!” ⁶⁵ba:gala iba:te ebe ba iduduputimina komo hiliyonomo kubakuba tabo ebetamo olamagiminiya:.

Yunapi Ka:nisolo Dubate^y Ya:sukunu Komo Danagiya:midameniya:

Ma:t 26:59-66; Mak 14:55-64; Yon 18:19-24

⁶⁶Ba:bene hegela owaloho hapuamo Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, ba:gala Yunapino komo kokopi, iba:te kapiyuimate komopa:te Ya:suku ibino dopo hapuamo magatanate na:ga:lameniya:, ⁶⁷“Ama: a na:kiyaa:ma:, ama: ba: Godokono Oemedawa Kelisotela:ka:?”

Ebete huiyatiya iba:tamo na:goeniya, “Nale la:eno tabo hibinomolo da:huiyamo la: hibima: a:kamida:mata, * ⁶⁸ba:gala nale la: eta komoma:

^y **22.65** Buka ka:lamiholeawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Ya:suku tetelo komo Yu tawakalubino watowatopi dubu ba:moe ba:bi Ka:nisolo dubula. Ba:bi watowatopa:te Yu tawakalubino hiya:hiya: komo ba anagilamelelame, kubapatamo ibino huiya ba:bo ikalamenakuya, huiyatiya ba:bi Ka:nisolo dubagodolo helo kitanamiha: lumagi hoea:mo oemema:.

* **22:67** Yon 3:12

dalateda:lema, ba:ba tetelo la:le natamo huiya tabo hidamo a:kaga:lamata.
 69 Ba: hibila, na Tawakalubino Naniwiti ba:ma tetene tupuimiti Helodawa
 Godokono tu hapulu konilutama:nemo!”*

70 Ba:ba tetelo ibi hiliyonomate na:ga:laniya, “Amia:no taboeni ipuwa
 keba ka:nala:ka? Ama: ba: Godokono hibi Gudula:ka?”

Ebete iba:tamo na:huiyaniya, “La: ba: a:ga:lamata.”

71 Ba:bema: iba:te na:ga:laniya, “A ba:moe dubuino kuba
 kiya:tawahama: eta tabo goedawa a ubihinola, mabu a ha:kiya ebene
 tabonomone ba: ulima:!”

Yunapino Watowatopa:te Ya:suku Paeletetamo^z Da:magatuya:

Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Yon 18:28-38

23 1 Ba:bene ibi hiliyonomate mahila:haletete Ya:suku lawete
 Paeletetamo ba: dito magatuya: 2 Iba:te ebene komo ba
 anagilameleme Paeletetamo na:ga:luya, “A ba:moe dubu umima: ebete
 aeno tawakalubi ba iya:tulamita da:kubahilamiti, ebete ibi ba:ma ka:na
 duhilami iba:te Konomo Gawadalagi Sisatamo ta:kese mani ikamehoma,
 ba:gala ebete iba:tamo na:goenako ebe ba: Kelisote, Ko Gawadalagila.”

3 Ba:bema: Paeletete ebe nalatediya, “Ama: Yu tawakalubino Ko
 Gawadalagila:ka?”

Ya:suti ebetamo na:huiyuya, “Ama:le ba: a:gaa:ta.”

4 Ba:bene Paeletete Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi
 ba:gala tabo ulihoma: da:pelamiya: ba:bi tawakalubi hiliyonomatamo
 na:goiya, “Na ba:moe dubuino eta kuba kumitaha:.”

5 Huiyatiya iba:te helonomamo gala na:kaga:luya, “Ebete dopamo
 Ga:lili hopone tupuimiti ba:mamo puluhuku tawakalubi kubamo
 iya:tulamenakui, ba:ma ka:na Yudiya hopo konomolo ebete ibi
 na:kiyalamenako iba:te gabomana:tamo alaholoho komo kododima:.”

Paeletete Ya:suku Ko Gawadalagi Heloditamo Da:noemiya:

6 Paeletete ibino tabo uliti ebe ha:kiya ebetamo na:goiya, “Ehe,
 ba:moe dubu ba: Ga:lili hoponapila!” 7 Ba:ba tetelo Paeletete iya:tawuya:
 Heloditi Yelusalama ko habalo emeda:tepama: da:piya, ba:bema: ebete
 Ya:suku ebetamo ba: dito noemiya: mabu Helodiko Ga:lili hopoeni Ko
 Gawadalagila ba:gala Ya:suku ba:be hopone piya:.*

8 Ba:bene Heloditi Ya:suku umiti konomamo kalakaluya, mabu ebete
 Ya:sukunu ododili komokomo ulihote tete ga:ga:nomolo ebe umima: ubi

^z Ya:suku tetelo Loma tawakaluba:te Paeleteko bepoemiya: Yunapino Yudiya hopamo,
 ebete ibino kapela Ko Gawadalagima: kopeda:nama, ba:bene ba:be hopolo Paeleteko
 kapiyagodolo helo nitanami lumagi hoea:mo oemema:.

* 22:69 Oel 7:56 * 23:7 Luk 3:1

ba ihatena ba:ma ka:na emalagidolonami, “Diyala, Ya:suti naeno holoholo hapulu eta hanohano komo da: ododimini.” ⁹Ba:be mabuma: Heloditi Ya:suku hiliyonomo komokomoma: nalateda:huya:, huiyatiya Ya:suti ebetamo eta tabo kapiya kagoiya:ha:. ¹⁰Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, iba:te mahila:ha:lete Ya:sukunu komo ba anagilameleme ebe kuba lumagima: ga:lalo helonomamo ga:luya:, ¹¹ba:gala ba:be atu tetelo Heloditi ebeno alaholohopa:go Ya:suku iduduputimilo niya:da:titiya:. Ba:be iya:da: ipuwalo iba:te koko gawadubate da:pupulinaka ba:bako kaliko ebetamo pulimiti, ba:bene Heloditi ebe Paeletetamo gala ba:ba ka:na kanoemiya:.

¹²Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Helodiko ba:gala Paeleteko ibi netewapa:te dopamo etate etatamo maubanakui ba:ba ka:na ewagelenama:, huiyatiya ba:moe hegelane tupuimiti iba:te mabulubima: hibirinomolo ediya:.

Paeletete Ya:suku Hoea:mo Doemiya:

Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Yon 19:1-16

¹³Ba:bene Paeletete Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, ba:gala Yunapino komo koko dubu, ba:gala puya:te ibino tabo ulihoma: da:pelamiya:, ibi hiliyonomo ebetamo ka:lamiti, ¹⁴iba:tamo na:goiya:, “La: ba:moe dubu natamo tawakalubi kubahilamedawamo magahemata, huiyatiya nale la:eno holoholo hapulu ebeno komokomo danagilamelememo ebegodolo eta kuba kumiha:. ¹⁵Ba:gala Heloditi atumu ebegodolo eta kuba kumimiha:, ebete ebe atamo ba:bema: kapoeme. Hibila, ebete eta ko kuba kododiha: ebete ebema: hoela. ¹⁶Ba:bema: wadiyala nale ebe giya:pa:pa:mo a:na:miga:titi dito koemema:nemo.”

¹⁷Paeletete ba:moe tabo begoiya: mabu ebeno ododi komo ba: ba:ma ka:nala, hiliyonomo gogo ipuwalo Yunapino Adaguila: Poko tetelo iba:te du genamalo kapiya lumagi mahilamo da:ka:minakui, Paeletete ba:be lumagi ebeno kuba huiyane ba: dito oemenakui.^a ¹⁸Huiyatiya tawakalubi hiliyonomate Paeletetamo ga:ga:lo na:ga:luya:, “Ao, Ya:suku nanakapuma:! A ubila ama: Balabasiko dito noema:!” ¹⁹Balabasikono komo ba:ma ka:nala. Dopamo ebete Loma gabomana:tamo alaholo komo ba ododi komo tawakalubi Yelusalemalo ba:bo anakapulamiya:, ba:bema: iba:te ebe du genamamo dito a:da:nuya:.

²⁰Ba:ba tetelo Paeleteko ubila Ya:suku dito koemema:, ba:bema: ebete ebeno tabo madodo adipatelo tawakalubi hiliyonomo gala na:kakiyalamiya:, ²¹huiyatiya ibi hiliyonomate ibulunomo na:ga:luya:, “Keha pihigamo pihomotete, ikoko nalukulima:!”

^a **23.17** Luk 23:17 komoeno tabo Lukuti bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

22 Ba:bene netewa-kapiya teta:mo Paeletete gala na:kagoiya; “Mabu keka? Ebete bada kuba kododi? Na ebegodolo eta kuba kumitaha; nale ebe hoea:mo ebema: oemela! Wadiyala nale ebe giya:pa:pa:mo a:na:miga:titi dito koemema:nemo.”

23 Huiyatiya iba:te ekelalamehenon konomamo ga:ga:lo na:ga:luya: Ya:suku keha pihigamo kopihomotema; ba:bene ibino ga:ga: komote hibinomoma: dediya: Paeletete iba:tamo dito papamiwatuya; 24 iyo, iba:te ebe keba ka:na ka:kiyahamiya; Paeletete ba:ba ka:na ododiti Ya:suku hoea:mo oeme tabo ba:bo goiya. 25 Ba:bene iba:te du genamalo lumagi mahilamo da:ka:miya; ba:be dubu ba: tawakalubi anakapulamedawa ba:gala gabomana:tamo alaholodawala; Paeletete ebe ebeno kuba huiyane dito oemiya; huiyatiya ebete Ya:suku tawakaluba:tamo dito ikalamiya: iba:te ibino ubi komo kododima.

Alaholohopa:te Ya:suku Keha Pihigamo Da:pihomotiya:

Ma:t 27:32-44; Mak 15:21-32; Yon 19:17-27

26 Alaholohopa:te Ya:suku hoe habamo ba magata, Saimonoko Sailiniya habanapi dubula, ebete gobogobone ko habamo ba:be gabodo pitiya; ba:bene iba:te ebe heloamo lawete na:ga:lamiya; Ya:suku dopamo ba tuta Saimonote ebeno keha pihiga kagatamema.

27 Ba:bene tawakalubi hiliyonomate ebe ba ta:matuta, ibi ipuwalo komo kamenakamenate Ya:suku mabuma: ihima:go tolamitiya. 28 Ya:suti huiyatiya iba:tamo ohobigate na:goiya; “Yelusalemanapi kamenakamenala; la: na mabuma: kihimitala; la: ha:kiya la: ba:gala la:eno gugudi mabuma: nihimitala!” 29 Mabu kuba tete ba: na:pe tawakaluba:te ba:ma ka:na koga:lama:na; ‘Hogoha: kamenakamena ba:gala lamituma: eda:haha: kamenakamena ba:gala guguda:tamo nono ikalameha: kamenakamena, iba:te olalati tetelo modobodopoma: keda:hama:na; huiyatiya guguda:gopi konomo tepo temeteme kiya:tawahama:na!’” 30 Ba:ba tetelo tawakaluba:te temeteme ipuwalo hunuhunu hakatamo koga:lama:na; ‘La: a hunamo na:peguda:la!’ ba:gala hegehege hakatamo koga:lama:na; ‘La: a na:pihia:tea:la!’” 31 Ba:bema: kamenakamenala; la: ba:moe komo nemalagidolala: Kehate kaloloma: eda:haha: tetelo kubapa:te natamo ba:mako ko kuba bododita, ba:bema: galane tetelo kehate kaloloma: deda:hamena; la: hidamo! Diyala, ba:ba tetelo ibino tepo ipuwoeno kubate konomoma: eda:lamete la:tamo ba:gala la:eno guguda:tamo hiya:hiya: kokonomo kuba da: ododilimina.”^b

^b 23.31 Ya:suti ba:moe go tabo da:goiya; ba:be taboenon ipuwa ba:ma ka:nala. Lumagiti keha ka:ka:mo koe demadomene koete koamo a:kawamota:mene, huiyatiya kalolo kehamo koe demadomene konomamo kowamotema:ne. Ba:bema: ba: ba:ba ka:na Ya:suku tetelo kuba ododilipa:te ibino kuba komokomo nanekela:mo ododili ba:bo tupuimiya; huiyatiya galane tetelo ba:bako tawakalubino kuba ukui konomoma: deda:mene, ba:ba tetelo iba:te Ya:suku ta:matapa:tamo koko kuba hibinomolo kododilima:na.

* 23:29 Luk 21:23 * 23:30 Hos 10:8; Haw 6:16

³² Ba:ba tetelo iba:te kuba ododilipi dubu netewa Ya:sukuba: magataliya:, iba:te ibi kapimilo hoea:mo konimiya:tema:. ³³ Ba:bema: iba:te eta haka hunamo nikuliya:, ba:be hakoeno mahilo ba: Wato Gohala, ba:bene iba:te Ya:suku kehamo ba:bolo nipihomotete ikoko ba:bo nalukulimiya:, ba:gala kuba ododilipi dubu netewa atumu kuwatete, eta tu hapuamo, eta pele hapuamo, hiya:hiya: keha pihigamo ba:ba ka:na kapihomolateliya:. ³⁴ Ba:bene Ya:suti na:goiya:, “Nabiwi, ama: ibino kuba egebolelamete nadodolelama:, mabu iba:te bada komo kododita ibi iya:tawaha:.”

Ba:ba tetelo Ya:suku anakapumipa:te nakola hegehege iya:hekeholo iya:da:mi komo ba ododi ebeno kaliko hiya:hiya: ba:bo alabahamiya:.* ³⁵ Ba:bene tawakaluba:te utitatate ebe ba umita, Yu watowatopi dubate ebe walitilo na:ga:luya:, “Ebate komo tawakalubino olalati komo bemula:lalamanakui, ba:bema: ebete Godokono hibi Kelisoma: deda:na, wadiyala ebe ha:kiya ebeno ka:ka: na:mula:na!”*

³⁶⁻³⁷ Ba:gala alaholohopa:te ebe atumu iya:da:telo na:kaga:lutiya:, “Ama: Yu tawakalubino hibi Ko Gawadalagima: deda:na, ama: ha:kiya amia:no ka:ka: na:mula:!” Ba:bene iba:te kaka gao beya ebetamo ba:bo ikamiya: ebete konima:,* ³⁸ ba:gala iba:te Ya:suku da:pihomotiya: ba:be keha hunamo tabo ba:ma ka:na miya:tiya:, “Ba:moe dubu ba: Yu tawakalubino Ko Gawadalagila.”

³⁹ Ba:ba tetelo eba:go keha pihigamo da:pihomolateliya:, ibi netewapi ipuwalo eta dubuti ebe konomamo iduduputimilo ba:ma ka:na goiya:, “Aba:, ama: ba: Kelisote, Godokono Oemedawala:ka:? Ama: ha:kiya amia:no ka:ka: mula:te, aeno ka:ka: atumu na:kamula:lea:ma:!”

⁴⁰ Huiyatiya eta dubuti ebe ba duhimi na:goiya:, “A:iye! Ama: Godoko tolemeha:ma: kediuta? A netewa-kapiyate ba: kapiya hoe huiya ba lawita, ⁴¹ alaholohopa:te atamo kuba huiya hidamo ikaa:mita mabu a kuba komokomo bododilinamima:, huiyatiya Ya:suti eta kuba kododiha:.”

⁴² Ba:bene ebete Ya:sutamo na:goiya:, “Ya:su, ama: Ko Gawadalagi heloago da:kapemena:, ba:ba tetelo na malemalelo na:pemalagidoloniya:!”

⁴³ Ya:suti ebetamo na:huiyuya:, “Na ama:tamo hibi tabo begoemo, ka:lo hegellalo ama: nago Kalakala Habalo kolutama:na:ta.”

Ya:suti Da:hoeniya:

Ma:t 27:45-56; Mak 15:33-41; Yon 19:28-30

⁴⁴⁻⁴⁵ Ba:bene hegellate tuli teta:mo dutiya:, hegeloeno ala:mina komote ekelamete hopo konomote ba:bo duya:. Iyo, du komote hegeloeno alo ba mula:, hegellate ahiwate nanekela:mo a:nihitigatepaniya:, hegella tuli tetene tupuimiti 3 koloko teta:mo, ba:bene Godoko Adikumino Hiya: Genamoeno kaliko ubiliti

* 23:34 Ais 53:12; Ohale 22:18 * 23:35 Ohale 22:7-8 * 23:36-37 Ohale 69:21

tulituliya ba:bo bolagaleniya:.* ⁴⁶Ba:ba tetelo Ya:suti konomamo goewatanate na:goeniya:, “Nabiwi! Nale naeno gobogobo amia:no kokotamo ihatemo!” Ebete ba:moe tabo goenate hoenomo ba:bo hoeniya:.

⁴⁷Ba:bene alaholohopino gawadalagiti ba:be komo uminate ebete Godokono mahilo ba adipatena na:goeniya:, “Hibila, ba:moe dubu tuputupudawama: ba eda:na eta kuba komo kododiha:!”

⁴⁸Ba:bene tawakalubi hiliyonomate Ya:sukunu hoe komo umima: da:pelamiya:, kebe komate kikulihoniya: iba:te ba:bi komo ulamenate ko tola:go bodolo alukula:go ibino genamamo ba: dito tolameniya:, ⁴⁹huiyatiya Ya:sukunu mabulubi hiliyonomo ba:gala kebe kamenakamenate Ga:lili hopone ebe da:ta:mahiya:, iba:te muhuluni putitanate ba:bi hiya:hiya: komokomo ba:bene pulameniya:.

**A:limitiya Habanapi Yausepete Ya:sukunu Ape Nakola Bobo Ipuwamo
Dihateniya:**

Ma:t 27:57-61; Mak 15:42-47; Yon 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹Ba:ba tetelo eta dubu nemedenami, ebeno mahilo Yausepetela, ebe Yudiya hopoen A:limitiya habanapila, ba:be dubu ba: tuputupudawala, ebete Godokono Ko Gawadalagino pe tete belatiminami. Ebe Yunapi Ka:nisolo dubu etala, huiyatiya komo Ka:nisolo dubate Ya:suku anakapumi tabo da:ga:lutiya:, ebete iba:go ukui kapiyama: keditiya:ha:, ⁵²ba:bene ba:be dubuti Paeletekono holoholo hapuamo tonate Ya:sukunu ape lawenama: ebe ba:bo nikiyameniya:. ⁵³Ba:bene ebete Ya:sukunu ape hopamo padipotenate, hido keyakeya kalikamo a:wa:tinat nakola bobo ipuwamo dito nihateniya:, tawakaluba:te ba:be bobo iya:ha:midale nakola haka ya:lo aligiya: huiyatiya eta hoe lumagi dopamo kihatiya:ha:.

⁵⁴⁻⁵⁵Ba:ba tetelo kebe kamenakamenate Ya:sukuba: Ga:lili hopone da:pelamiya:, iba:te Yausepeko bobo habamo ta:matanate, ba:be nakola bobo ba:gala Yausepete Ya:sukunu ape keba ka:na dihateniya:, iba:te ba:bi komokomo ba:bo nulamelemeniya:. Ba:be hegela ba: Palaide hegela, Yunapino talona hegeloeno ilina hiduilame tetela, mabu dumutu ba: ibino okoha: talona hegela. ⁵⁶Ba:bema: ba:bi kamenakamenate genamamo katolamenate hidohido nibo ilina ba:bo nihiduilameniya: eta hegela Ya:sukunu apa:mo kopabutilamelemema:, huiyatiya iba:te Yunapino okoha: hegela eta komo kododiya:ha:, mabu Godokono tutumu tabote talona ba:ma ka:na ihatelamenami.*

Ya:suti Hoene Gala Da:kamahiguya:
Ma:t 28:1-10; Mak 16:1-10; Yon 20:1-10

24 ¹Ba:bene kamenakamenate Palaide gapogapolo da:hiduilameniya:, iba:te ba:bi hidohido nibo ilina Sande hegela

* 23:44-45 Luk 8:2-3 * 23:56 Ikuli 20:10; Tutumu 5:14

duiduiyanomolo bobo habamo dito watuya. ²Iba:te ba:bamo nikuliti, bobo da:takumiya: ba:be ko nakola tama:mo ya:lo emokamida ba itana ba:bo numiya:, ³ba:bene iba:te nakola bobo ipuwamo nogomote huiyatiya Kodawa Ya:sukunu ape kanumiya:ha:. ⁴Ba:ba tetelo iba:te ba:be komoma: ukui bilibilima: ba eda:huta, dubu netewa ibino kaliko a:la:minahalenomola, iba:te puluhukuti ibi tamelo pela:mota:nuya:. ⁵Ba:bene kamenakamenate konomamo toletoleholo ibino holoholo hakamo ba miya:te dubu netewapa:te iba:tamo na:ga:luya:, “Keka: mabu la:le ka:ka: lumagi ha:laha tawakalubino bobo habalo da:pohowaditama? ⁶Ebe malo puliyala, ebe a:mahigaka! Ebete Ga:lili hopolo la: da:kiyalami, la: ba:be tabo nemalagidolala:.” ⁷Iyo, ebete ba:ma ka:na goiya:, ‘Godote Tawakalubino Naniwi kubapino kokotamo ihatete, iba:te ebe keha pihigamo pihomotete ikoko kalukulimima:na:, huiyatiya ebete netewakapiya hegelalo hoene gala kakamahigama:ne.”

⁸Ba:ba tetelo ba:bi kamenakamenate Ya:suti iba:tamo dopamo kebe tabo kolamagiya: ba:be tabo ba:bo emalagidoluya:, ⁹ba:bene iba:te bobo habane habamo katolamete iba:te bobo habalo da:nulamiya: ba:bi komokomo Ya:sukunu ¹¹ta:matapi ba:gala ebeno komo mabulubi hiliyonomo ba:bo nikiyahalamiya:. ¹⁰Ba:ba tetelo Magadalanapi Ma:liko, Yowanako, Ya:imesikono menoko Ma:liko, ba:gala komo kamenakamena, ba:moi ba:tamo kebe komate bobo habalo kikulihuya:, iba:te ba:bi komokomo Ya:sukunu oelamepi dubatamo ba:bo nikiyahuya:, ¹¹huiyatiya iba:te ibino tabo dulihuya:, ba:be tabo daedae ukui komoma: ga:late hibima: kamidiya:ha:. ¹²Ba:ba tetelo Pitate huiyatiya mahigate bobo habamo dito puliguya:. Ebete nakola bobamo da:nuluhukuya:, na:pa:gaheno papamiwatane Ya:sukunu ape da:wa:tiniya: ba:bi kaliko tamelo ba pola:na ba:bo nulamiya:, huiyatiya eta komo kanumiya:ha:. Ba:be mabuma: ebete ba:be komo ebeno ukuilo konomamo emalagidolago gala na:kapiya:.

Ya:suku Ta:matapi Netewapa:te Emeyasi Habamo Ba Tuta Ebete

Iba:tamo Duluhukuya:

Mak 16:12-13

¹³Ba:be atu hegelalo Ya:suku ta:matapi netewapa:te Yelusalema ko habane Emeyasi habamo tutiya:, ba:be gaboeno ga:ga: ba: 10 kilomita keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, ¹⁴ba:bene gabo tetelo iba:te Ya:sutamo dikulihuya: ba:bi hiliyonomo komokomoma: olamagima:go tutiya:. ¹⁵Iba:te tabo ga:lago ba tuta, Ya:suti ibino gala hapuni pete iba:go da:tutiya:, ¹⁶ba:ba tetelo iba:te ibino baida:mo Ya:suku umiya:, huiyatiya Godote ibino ukui ba atulatelelame iba:te kemalagidolutiya:ha: ba:moe ba:

* 24:6 Luk 9:22

Ya:sutila. ¹⁷Ba:bene Ya:suti ibi netewapi na:goelamiya, “La: gabo tetelo ba tuta bada tabo ka:ga:lutama?”

Ba:bema: ibino dopote menemenema: eda:halamete ba: dito la:mota:nuya. ¹⁸Ibi ipuwalo etoen mahilo Kolopasitila, ebete Ya:suku kapela hopo dubumu midilo na:goiya, “Aeno Yelusalema habalo demedehona, ba:bi kapela tawakalubi ipuwalo ama: kapiyate iya:tawaha:ma: kediuta ba:moi hegela atamo bada komate dikulihui?”

¹⁹Ya:suti huiyatiya na:goiya, “Bada komokomola:ka:?”

Ba:bene iba:te na:huiyuya, “Nasaletenapi Ya:sutamo dikulihui ba:bi komo. Ebete Godokono holoholo hapulu ebeno ukui hawakalimidawama: ba eda:na tabo olamagi ipuwalo ba:gala ododili ipuwalo helonomoma: eda:nami. Ba:moe komo tawakalubi hiliyonomate hibinomolo umiya, ²⁰huiyatiya Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala aeno komo koko dubu, iba:te ebe gabomanino kokotamo dito ihatiya, iba:te ebeno komo ba anagilameleme hoea:mo koemema, ba:bene iba:te ebe keha pihigamo pihomotete ikoko ba:bo alukulimiya. ²¹Dopamo a ba:ma ka:na emalagidolonamima, ebe ba: Isalaela tawakalubino ka:ka: mula:lelamedawala, huiyatiya ebete da:hoi ba:be hegela tupuimiti ba:mamo puluhuku ka:lo ba: netewa-kapiya hegela: edita. ²²Ba:bene aeno kapiyuimi ipuwalo komo kamenakamenatamo ka:lo duiduiyanomolo duluhukaka, ba:be komote a na:hanohanuia:ma:ka. ²³Iba:te bobo habamo da:tolama:ka Ya:sukunu ape kanuma:kaha, ba:bema: iba:te atamo gala kapelamete na:pega:laka, ‘A Godokono nopopi a:nulamema. Iba:te na:ga:la Ya:suku hoene a:mahigaka!’ ²⁴Ba:bene aeno kapiyuimi ipuwalo komopa:te bobo habamo da:tolama:ka, ale kamenakamenagodone dulia:kama: ba:bi komo iba:te ba: ba:ba ka:na nulama:ka, huiyatiya Ya:suku kanuma:kaha.”*

²⁵Ba:bene Ya:suti ibi netewapa:tamo na:goiya, “La:eno iya:tawa lawe komo hibiha, daedae gugudi keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, mabu Godokono ukui hawakalimipa:te dopamo da:ga:lanakui, la: ibino hiya:hiya: tabo hibima: kamidilinaha! ²⁶Ba:moe konomo komo la: iya:tawahala:ka: Godokono ubi komodo ebeno Oemedawa Kelisote dopamo koko temeteme uwatete, ba:bene ebete ebeno A:la:minanomo Habamo kona:pa:gama:ne.”* ²⁷Ba:bene Godokono Bukalo da:pola:na Kelisokono hibi komo hawakalimima, Ya:suti ba:bi hiliyonomo komokomo ba:bo iya:tulamiya, Mosesete Bukamo da:miya:tiya: ba:ba tetene tupuimiti Godokono ukui hawakalimipa:te da:miya:tiya: ba:bamo nuluhuku.*

²⁸Ba:bene da:gapogapohoniya: iba:te ibino habamo ikulima: ba tolamena, Ya:suti eta habamo kotonama: da:goeniya, ²⁹huiyatiya iba:te

* 24:21 Luk 19:11; Oel 1:6 * 24:24 Yon 20:3-10 * 24:26 Luk 9:22

* 24:27 Ohale 22:1-21; Ais 53

ebe duhiminate na:ga:lameniya:, “Wadiyala ama: ago na:pa:, mabu hegela ba: na:nihitigana ba:gala tiyolo kuduma:ne.” Ba:bema: Ya:suti ibino genamamo tonate dito nodoloniya:.

³⁰Iba:te kapimilo baa: ba nahana Ya:suti baa: lawenate kalakala tabo Godotamo goenate, ba:bene baa: wakalaminiate ibi netewapa:tamo dito ikalameniya:. ³¹Ba:bema: Godote ibino baidi pahaa:midalelamente ibi:te Ya:sukunu komo ba:bo iya:tawaniya:, huiyatiya ba:ba tetenomolo Ya:suti ibino holoholo hapuni ba: dito alatidiniya:. ³²Ba:bene ibi netewapa:te tabo ba:ma ka:na ga:laniya:, “Hibila, gabo tetelo ebete ago tabo ba olamaginape Godokono Bukoen komokomo atamo da:hawakalilama:ka, ba:ba tetelo aeno tepo ipuwalo Godokono koete wamotitaka!”

³³Ba:ba tetenomolo ibi netewapa:te Yelusalema ko habamo gala na:kawilaniya:, ba:bolo Ya:sukunu 11 ta:matapi ba:gala puya:te iba:go da:pola:nuya:, iba:te ibi hiliyonomo ba:bo nulameniya:. ³⁴Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ibi netewapa:tamo na:ga:laniya:, “Hibila, Kodawa Ya:suti hoene a:mahigaka! Ebete Saimonotamo hibilo uluhukaka!”*

³⁵Ba:bene ibi netewapa:te gabo tetelo bada komo dumiya: ba:gala Ya:suti iba:tamo baa: ba wakalamina iba:te ebene komo diya:tawaniya:, ba:bi komokomo iba:te komo ta:matapi ba:bo kiyahalameniya:.

Ya:suti Ebene Komo Ta:matapa:tamo Duluhukuniya:
Ma:t 28:16-20; Mak 16:14-18; Yon 20:19-23; Oel 1:6-8

³⁶Iba:te ba:be tabo ba:ma ka:na ba ga:lana Ya:suti iba:tamo puluhukunate ibino tetenomolo putinate ibi na:goelameniya:, “Godokono kalakalate la:godolo nitanana.”

³⁷Ba:bema: iba:te la:wa:hanate konomamo toletolehoniya: mabu iba:te nemalagidoloniya: Ya:suku ba: gubalila. * ³⁸Ebete huiyatiya iba:tamo na:goeniya:, “Keka: mabu la:le toletoleholo ukui bilibilima: deda:hanama? Hibima: midiha: komote la:eno tepo ipuwane badama: kuluhuku? ³⁹Wadiyala la: naeno kokoto ba:gala nato nulama:la:. Na ba: Ya:sutila. La: na na:pologihona:la:, na gubaliha:, na lumagila. La:le na nunamenamata, na katena:goenola ba:gala gohagoenola.”

⁴⁰Ebete ba:be tabo goenate ebene kokoto ba:gala nato iba:tamo ba:bo mutuilameniya:, ⁴¹ba:bene iba:te konomamo kalakalahaniya:, huiyatiya ukui bilibilima: ba eda:hana ibino hibima: midiha: komote kawiboholameniya:ha:. Ba:bema: Ya:suti ibi na:goelameniya:, “La:godolo eta ilina ba:kitana nale konama:?” ⁴²ba:bene iba:te daha okalimi ebetamo ikamenate, ⁴³ebete lawenate ibino holoholo hapulu ba: dito naniya:.

⁴⁴Ba:ba tetelo Ya:suti iba:tamo na:goeniya:, “Nale la:go ba emedena la:tamo dolamaginuimo, ba:moe ba:be komola. Na dopamo ba:ma

* 24:34 1Kol 15:4-5 * 24:37 Ma:t 14:26

ka:na a:goimo, Godokono Bukate naeno komoma: da:goena ba:bi hiliyonomo komate kikulihoma:na:, iyo, Mosesete Tutumu Tabo Bukamo da:miya:tiya:, ba:gala Da:ibiditi Sam Ohale Bukamo da:miya:tiya:, ba:gala komo Godokono ukui hawakalimipa:te da:miya:tiya: ba:bi hiliyonomo tabo komate hibernomoma: keda:hama:na:.”* ⁴⁵Ba:bene iba:te Godokono Bukoeni hiliyonomo komo hidonomamo kemalagidolenama: ebete ibino ukui ba tuputupuilamelelamena ⁴⁶ibi na:kiyalameniya:, “Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na itana, ebeno Oemedawa Kelisote koko temeteme uwatete ba:bo kohoema:ne, huiyatiya netewa-kapiya hegellalo hoene gala kakamahigama:ne. ⁴⁷Ba:gala ba:moe Hido Tabote Yelusalema habane tupuimiti ba:moe hopo konomamo ba:ma ka:na kotoma:ne, Godokono tabo olamagimipa:te naeno mahilamo tawakalubi konikiyahalamema:na:, iba:te ibino kubane dohobila:hamena: Godote ibino kuba ba:bo kadodoholelamema:ne. ⁴⁸Ba: hibila, la:le ba:moi komokomo hidonomamo ulameholimata, ba:bema: la: naeno tabo olamagimipima: keda:hama:nemata.* ⁴⁹Ba:gala eta komo. Naeno Nabiwiti hibernomolo da:goiya: la: ba:be komo kumima:nemata, nale ebeno helo la:tamo kopolemema:nemo, ba:bema: wadiyala la: Yelusalema ko habalo ba:be komo na:latimiya:la:, ba:bolo Godokono Helote Hunu Habane la:tamo kopihitigama:ne.”*

Godote Ya:suku Hunu Habamo Da:pelawiya:

Mak 16:19-20; Oel 1:9-11

⁵⁰Ba:ba tetelo Ya:suti ibi Yelusalema ko habane magatalete iba:te Betani haba tama:mo da:nikuliya:, ebete ebeno kokoto wadiya:paa:latelelo Godoko ba:bo kiyamiya: ebete ibi hidonomamo kowalubilinama:. ⁵¹Ebete ba:be tabo ba goita, Godote ebe pelawete Hunu Habamo ba:bo adipatiya:. ⁵²Ba:bema: iba:te ba:bolo Ya:suku adikumiti, Yelusalema ko habamo ko kalakalago na:katolamiya:, ⁵³ba:bene iba:te ba:be habalo ba emedena komo hiliyonomo hegellalo Godoko Adikumino Hiya: Genamamo da:nalehawaminanakui, iba:te Godokono mahilo hunamo ba:bo adipatenakuya:.

* 24:44 Luk 9:22 * 24:48 Yon 15:27; Oel 1:8 * 24:49 Yon 14:16; 15:26; Oel 1:4

YA:SUKUNU HIDO TABO

YONETE

MIYA:TIYA:

Godokono Tabote Lumagino Apa:mo Hopo Habamo Da:piya:

1 ¹ Godote ba:moe hopo ododihino dopamo Tabote emedenami, ebete Godokoba: ba emedena ebe ba:gala Godoko ibi ba: kapiyanomola,*
² ba:bema: ba:moe hopo tupuimihino Tabote Godokoba: kapimilo ba:ba ka:na emedenama:.

³ Ba:bene Godote ba:moe hopoeni ilina ba:gala alomoeno ilina, hiya:hiya: gobogobo ba:gala tawakalubi, ebete ibi hiliyonomo Tabokono heloamo ododiliya:, ba:bema: ibi hiliyonomo ipuwalo eta kapiya komote eta dawoeno heloamo kuluhukuya:ha:.* ⁴ Ba:ba tetelo hibi ka:ka:te Tabogodolo itanami, ba:bene ba:moe ka:ka:te aloma: eda:te hopo tawakalubi hiliyonomo ba:bo a:la:minaliya:.* ⁵ Ba:be mabuma: ba:moe alote du ipuwalo ba:la:minana, duino helote ha:gumi modoboha:.*

⁶ Ba:bene Godokono oemedawa Yonete a:puluhukuya:,* ⁷ ebete tawakalubi hiliyonomatamo ba:be aloeno komo ba pehawakalimi iba:te ebeno tabo uliti hibima: ba:bo komidima:.* ⁸ Yonete alo ba:moe hopamo kadahiya:ha:, huiyatiya ebete tawakaluba:tamo aloeno komo kopehawakalimima: ba:bema: piya:.* ⁹ Yonete da:pehawakalimiya: ba:be alo ba: Godokono hibi alola, ba:be alote hopo habanapi hiliyonomo ba:la:minalena.*

¹⁰ Ba: hibila, Godote ba:moe hopo Tabokono heloamo ododiya:, huiyatiya Tabote pete ba:moe hopolo ba pemedena hopo tawakaluba:te ebeno komo kiya:tawahuya:ha:, ¹¹ iyo, ebete ebeno hoponomamo piya:

* 1:1 Yon 17:5; 1Yon 1:1-2; Haw 19:13 * 1:3 1Kol 8:6; Kol 1:16-17; Yun 1:2

* 1:4 Yon 5:26 * 1:5 Yon 3:19 * 1:6 Mat 3:1; Luk 1:13-17,76 * 1:9 Yon 8:12

huiyatiya ebeno tawakaluba:te ebe kalakalago kalawiya:ha:. ¹² Huiyatiya numa:la:, kebe tawakaluba:te ebe hibernomolo da:lawiya: ba:gala ebe hibima: da:midia:, ebete iba:tamo helo ikalamiya: iba:te Godokono gugudima: keda:hanama:. ¹³ Ba:moi guguda:te eta dubuino ubi komamo ba:gala kateneno heloamo kahawakalahaliya:ha:, huiyatiya iba:te Godokono helo kapiyamo hawakalahaliya:.*

¹⁴ Ba:bene Tabote lumagino apa:mo pete ago ba pemedena ale ebeno alo konomo ba:bo umiya:ma:, ba:bako alo Nabiwi Godote ebeno kapiya Gudutamo ikamiya:. Ebeno aloeno a:la:mina ipuwalo ale ba:moe komo bumiya:ma:, ebe Godokono malemale komo ba:gala hibi komo tabonomola.

¹⁵ Ba:bene Yonete ebeno tabo madodo hunamo adipatelo Godokono Guduino komo ba:ma ka:na hawakalimiya:, “Nale dopamo kebe dawoen komoma: kolamagimo, ba:moe ba:betela. Nale ebeno komoma: ba:ma ka:na goimo, ebete naeno gala hapuni ba:pena, ba:gala Godote ebetamo dikamiya: ba:be helo konomote naeno helo na:gogolona, mabu nale ba:moe hopamo hawakalaheno ebete dopamo nemedenami.” ¹⁶ Ebe malemale tabonomola, ba:bema: ebeno malemale komodo ebete a hiliyonomatamo ebeno hidohido komo gala ikaa:menakui, gala ikaa:menakui, ebete ba:ba ka:na ewagelenami. ¹⁷ Ba: hibila, Godote ebeno Tutumu Tabo tawakaluba:tamo Moseseko ipuwado ikalamiya:, huiyatiya ebete ebeno malemale komo ba:gala hibi komo Ya:su Kelisogodone a:hawakalilamiya:.* ¹⁸ Eta lumagiti Godokono holoholo dopamo kuminakuiha:, huiyatiya Godokono Gudu kapiyate ebeno Nabiwino komo tawakaluba:tamo a:pehawakalimiya:, mabu Nabiwi Gudu ibi ba: kapiyanomola ba:gala Guduti Nabiwino holoholo hapulu bemedena.*

Tawakalubi Beyamo Wadulateledawa Yonete Ebe Ha:kiya Ebeno

Komoma: Dolamagiya:

Ma:t 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18

¹⁹ Ba:ba tetelo Yelusalema ko habalo demedehonama:, ba:bi Yu watowatopa:te komo Godotamo hawa:goeno ikamehopi dubu ba:gala Libai gu dubu^a Yonetamo ba:bo noelamiya: ebeno hibi komo konumima:. Ba:bene iba:te Yonetamo pelamete ebe na:palatediya:, “Ama: potela:ka:? Amia:no hibi komo atamo na:hawakalima:.”

^a **1.19** Yu tawakalubi ipuwalo 12 gu na:pola:nama:, ba:moe Libai gu ba: etala. Ba:be gu kapiyate Godokono oko bowatihonama: komo Yu tawakaluba:tamo. Ba:ma ka:na Yelusalema ditanami, ba:be Godoko Adikumino Hiya: Genamalo Libai gu dubate oko ha:kiya owatihonama:. Ba:bene hiya:hiya: habahabalo atumu komo iba:te Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genamalo ohale alapihopima: eda:hanama:, komopa:te Godokono tabo iya:tulamepima: eda:hanama:, ba:gala komopa:te tabo anagiya:midapima: eda:hanama:.

* **1:13** Yon 3:3-6; Pil 2:7; Yon 2:11; 1Pit 1:23 * **1:17** Ikuli 34:28; Lom 6:14

* **1:18** Ikuli 33:20; Yon 6:46; 1Tim 6:16

²⁰ Yonete ibino tabo huiyama: ubiha:ma: kediya:ha:, huiyatiya ebete kalakalago ibi hawakala na:goelamiya:, “Na Godokono Oemedawa Kelisoteha:!”

²¹ Ba:bema: iba:te ebe gala na:kalatediya:, “Ama: potela:ka? Ama: Godokono ukui hawakalimidawa Elayatela:ka:, a hopo habanapa:tamo gala da:kapuluhukui?”

Yonete ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Ao, na ebete:ha:.”

Ba:bema: iba:te ebe gala na:kalatediya:, “Mosesete eta lumagino pe komoma: dolamagiya:, ama: ba:be Godokono Ukui Hawakalimidawa etala:ka:?”

Yonete na:huiyuya:, “Ao, na ebete:ha:.”*

²² Ba:bene iba:te ebetamo gala na:kaga:luya:, “A puya:te da:poea:ma:, ale iba:tamo huiya tabo katama:, wadiyala amia:no komo na:hawakalima:, ama: potela:ka:?”

²³ Yonete ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Godokono ukui hawakalimidawa Aisayate naeno komo hawakalimima: tabo ba:ma ka:na goiya:,

‘Lumagiti dito hopolo tabo ba:ma ka:na ibulu kopegoema:ne,

‘Kodawoeno gabo na:tuputupuima:la:.’ ”*

²⁴ Ba:ba tetelo kebe Yu watowatopa:te ba:bi dubu Yonetamo da:poelamiya:, ibi ba: Pa:lisi kapiyuimipila,^b ²⁵ ba:bema: ba:bi dubate ebe gala na:kaga:lamiya:, “Ama:le a:gaa:ta ama: Kelisoteha:, ba:gala ama: Elayateha:, ba:gala Mosesete Godokono eta okodawoeno pe komoma: dolamagiya: ama: ebete:ha:. Ba:bema: mabu keka: ama:le tawakalubi beyamo da:wadulatenaka:?”

²⁶ Yonete ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Hibila, nale tawakalubi beyamo a:wadulatenakomo, huiyatiya la: ipuwalo demedena ba:be eta lumagino komo la: hibilo iya:tawaha:, ebe ba: aeno Kodawala. ²⁷Ebete naeno gala hapuni ba:pena, huiyatiya na hidoenoha: nale ebeno nato ukulalemema:.”* ²⁸ Yonete Yodane Tuli hapulu tawakalubi beyamo da:wadulatenakui, ebete ba:be hopoen Betani habalo ba emedena ba:moe komote ebetamo ba:bo uluhukuya:.

Ya:suku Ba: Hopo Tawakalubino Kuba Huiya Uwatelamedawala

²⁹ Ba:bene eta hegelalo Ya:suti ebetamo ba pita, Yonete ebe umiti komopa:tamo na:goiya:, “Numa:la:, Godokono Sipi-goe Deha:potote

^b **1.24** Ya:suku tetelo Pa:lisi tawakalubi ba: Yu tawakalubino kapiyuimi etala. Godote ibino iniwala:tamo Moseseko ipuwado dikalamiya: ba:bi Tutumu Tabo, ba:gala ibino iniwala:te ha:kiya kebe komokomo koko kukalama: da:ga:lanama:, Pa:lisi tawakaluba:te ba:bi hiliyonomo komomo hidonomamo papamila:hanakuya:, ba:bene iba:te tawakalubi ba:ma ka:na ba: iya:tulamena, puya:te ibino tabamo papamila:haheno iba:te ibi kubapima: ga:late iba:go kakapiyuiminakuiha:.

* **1:21** Tutumu 18:15,18; Mat 11:14 * **1:23** Ais 40:3 * **1:27** Yon 1:15

pita, ebete hopo tawakalubino kuba ododili huiya uwatelamete ebeno hawa:mo kegebolelamema:ne.* ³⁰ Nale dopamo la:tamo kebe dawoeno komoma: kolamagimo, ba:moe ba:betela. Nale ebeno komoma: ba:ma ka:na goimo, eta dubuti naeno gala hapuni ba:pena, huiyatiya ebeno helo konomola, ebete naeno helo na:gogolona mabu nale ba:moe hopamo hawakalaheno ebete dopamo nemedenami.* ³¹ Iyo, nale ebe umihino dopamo ebeno hibi komo na iya:tawaha; huiyatiya ebeno komo nale Isalaela tawakaluba:tamo hawakalimima: piya:mo, ba:gala nale tawakalubi beyamo ba:bema: wadulatelenakomo.”

³² Ba:bene Yonete Ya:sukunu komo hawakalimilo na:goiya; “Nale ebeno komo ba:ma ka:na umimo, Godokono Gobogobote Hunu Habane ebetamo gimai holamo pihitigutalo umimo, ebete ebegodolo kopemedenama:.” ³³ Nale ba:be komo umihino dopamo Ya:sukunu hibi komo iya:tawaha; huiyatiya na tawakalubi beyamo wadulatelema: da:poenamiya: ba:be Kodawate natamo na:goi, ‘Naeno Gobogobote pogodolo kopemedenama: ebetamo da:pihitigamene, ama:le ba:be lumagi umiti kiya:tawama:na:ta, ebe ba: naeno Gobogobamo tawakalubi wadulateledawala.’ ³⁴ Ba:hibila, ba:be komo naeno baida:mo umimo, nale ebeno komo ba:bema: hawakalimimo, ebe ba: Godokono Gudula.”*

Ya:suti Ebeno Dopo Ta:matapi Da:ka:lamiya:

³⁵ Eta hegelalo Yonete ebe ta:matapi netewapa:go da:la:nuya; ³⁶ ba:ba tetelo Ya:suti ibi tamedo ba petonato, Yonete ebe umiti na:goiya; “Numa:la; ba:moe ba: Godokono Sipi-goe Deha:potola, ebete tawakalubino kuba ododili huiya kuwatelamema:ne.”*

³⁷ Yoneko ta:matapi netewapa:te ba:be tabo duliya: iba:te ebe miya:pate Ya:suku ba:bo ta:matuya; ³⁸ ba:bene Ya:suti ohobigate ibi ulamelo na:kiyalamiya; “La:eno ubi badala:ka:?”

Iba:te ebeno tabo ba huiya ebe na:kiyamiya; “Iya:tulamedawa, ale ama: La:baima: ka:ma:ta, ba:bema: ama: kebolo kemededona, a ubila ba:be haba umi.” Buka ka:lamiholelawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Yunapa:te ibino tabamo eta hido iya:tulamedawa La:baima: ka:minaka.

³⁹ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:huiyuya; “Kubahenola, la: pete na:puma:la:” Ba:bene hegellate nanekela:mo da:nihitigatepaniya; 4 koloko keba ka:nala:ka: ba:bako tetelo ba:bi dubu netewapa:te Ya:sukuba: tonate, ebeno emede haba numinate kapiya dulu eba:go ba:bo nelaniya:

⁴⁰ Ba:bi dubu netewapi ipuwalo etoeni mahilo A:ndulutila, ebe ba: Saimono Pitakono ekawila.* ⁴¹ Ba:bene duiduiyanomolo A:nduluti tote ebeno naniwi Saimonoko da:numiya: ebe na:nikiyamiya; “A Mesayako

* 1:29 Ais 53:6-7; 1Pit 1:18-19 * 1:30 Yon 1:15 * 1:32 Ma:t 3:16 * 1:34 Ma:t 3:17

* 1:36 Yon 1:29 * 1:40 Ma:t 4:18-20

hibinomolo umima:!” Buka ka:lamihole dawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Yunapa:te Godokono Oemedawa Kelisoko ibino tabamo Mesayama: ka:minaka.

⁴² Ba:bene A:nduluti ebeno naniwi Ya:sutamo da:magatuya, Ya:suti ebe umiti ebetamo na:goiya, “Amia:no mahilo ba: Saimonote, ama: Yonekono gudulata, huiyatiya tawakaluba:te ama: uli mahilo Kipasema: koka:mima:na:ta.” Kipase mahiloeno ipuwa nitana ‘Nakolala,’ ba:gala Gulikinapino tabamo iba:te ba:be mahilo Pitama: ka:minaka.*

Ya:suti Pilipiko Ba:gala Nata:niyoloko Ebe

Ta:matapima: Keda:hanama: Da:ka:lamiya:

⁴³ Ba:bene eta hegelalo Ya:suti Ga:lili hopamo kotoma: ubi dihatiya, ba:ba tetelo ebete Pilipiko umiti ebe na:kiyamiya, “Wadiyala ama: na na:ta:mahena:.”

⁴⁴ Ba:be dubu Pilipiko ebe ba: Betasaida habanapila, ba:gala A:nduluku Saimonokoba: iba:te ba:be atu habalo emedenama: ⁴⁵ Ba:bene Pilipiti Nata:niyoloko numiti ebe na:nikiyamiya, “Mosesete Godokono Tutumu Bukalo pokono komo ka:hawakalimiya, ale ba:be Kodawa hibinomolo umima: Iyo, Godokono komo ukui hawakalimipa:te ebeno Bukalo atu lumagino komoma: tabo gala da:kahawakalimiya, ba:moe ba:betela. Ebe ba: Ya:suti Nasaletenapila, Yausepekono gudula.”*

⁴⁶ Nata:niyolote huiyatiya na:goiya, “Nasalete haba hido habaha, ba:bema: ba:be habane bada hido komote na:kuluhukumini?”

Pilipiti ebe na:kiyamiya, “Wadiyala ama: pete ebeno komo na:puma:.”

⁴⁷ Ba:bene Nata:niyolote ebetamo da:puluhukuya, Ya:suti ebe umiti ebeno komoma: na:goiya, “Ba:moe Isalaela hoponapi dubu ba: hibi lumagila. Ebeno tepo ipuwalo eta ha:da amiho komo kitanaha, puliyanomola.”

⁴⁸ Nata:niyolote ebe nalatediya, “Mabu keka: ama: naeno tepo ipuwoeno komo diya:tawuta?”

Ba:bene Ya:suti na:huiyuya, “Pilipiti ama: mamo pema: kiyameheno ba:gala nale ama:go alugaheno, ama:le gao kehoeno dedela ipuwalo da:lutaka, nale ama: Godokono Gobogoboeno heloamo ya:lo uma:kamata.”

⁴⁹ Ba:ba tetelo Nata:niyolote ebetamo na:goiya, “Iya:tulamedawa, hibila ama: ba: Godokono Gudulata! Ama: Isalaela tawakalubino Ko Gawadalagilata!”*

⁵⁰ Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya, “Nale ama: gao kehoeno dedelalo duma:kama, ba:be mabuma: ama:le na hibima: ka:midiniuta? Ba: hibila,

* 1:42 Ma:t 16:18 * 1:45 Tutumu 18:18; Ais 7:14; 9:6; Yel 23:5; Isi 34:23

* 1:49 Ma:t 14:33; 16:16; Mak 3:11

ba:moe komo ko komoha; huiyatiya ama: galane nagodolo kokonomo hanohano komo kulamema:na:ta. ⁵¹Na ama:tamo hibi tabonomo begoemo, Godote ebeno Hunu Haba a:hiya:midutalo ama: kumima:na:ta, iyo, Tawakalubino Naniwiti^c wakolama: eda:te, Godokono nopopa:te ba:be wakolado Hunu Habamo kanalehawamina, kapepalaga, ba:ba ka:na ba ewagele, ama:le ibi ba:bo kulamema:na:ta.”*

Ya:suti Ka:ina Habalo Beyanomo Hidonomo Gao Beyama: Da:midia:

2 ¹Komo netewa hegelate da:petohuya; ba:ba tetelo Ga:lili hopoen Kaina habalo eta dubuti uli kamena lawe poko bododitiya. Ba:be poko ipuwalo Ya:sukunu menokote na:lutiya; ²ba:gala Ya:suti ebe ta:matapa:go atumu ba:bolo na:kapola:nuya: mabu poko namutudawate ibi a:kiyalamiya: iba:te komo tawakaluba:go baa: kopenahama. ³Ba:bene poko ododi ipuwalo hido gao beyate da:wibuya; ba:ba tetelo Ya:sukunu menokote ebe na:kiyamiya; “Tawakaluba:te hido gao beya da:niha ba: tiyonomo a:hawamina.”

⁴Ba:bene Ya:suti ebeno menokotamo na:goiya; “Adi, nale kebe komo ododima: ama:le na akapikiyanama:la; mabu naeno helo hawakalimi tete hibilo kapeha; ba:be tetete uluhukuma: Godote ha:kiya na kokiyanamema:ne.”*

⁵Ba:ba tetelo ebeno menokote ohobigate poko namutudawoen genama okopa:tamo na:goiya; “Ebate kebe komo ododima: la: da:goelamemena; wadiyala la: ba:be komo dito nododiya:la.”

⁶Ba:ba tetelo ba:be genamalo sikisi koko beya upate na:pola:nuya; ba:moi upa tawakaluba:te nakolamo ododiliya: ba:gala ibi ipuwalo komo 80 litala ba:gala komo 120 litala. Ba:moi upoen komo ba:ma ka:na itanuya; niho beyaha: huiyatiya Yu tawakalubino ododili ipuwalo iba:te Godokono eta tutumamo kopapamila:halema: ibino kokotoeno dalowa: ba:makomako upoen beyamo ukulalenakuya; ibino iniwala:te ibi diya:tulamiya: ba:ba ka:na. ⁷Ba:bema: Ya:suti genama okopi na:goelamiya; “La: ba:moi upa beyanomamo na:tabuilama:la;” ba:bene iba:te hibirinomolo da:tabuilamiya; ⁸Ya:suti ibi ba:bo goelamiya: iba:te kalila:mo iyapote poko namutudawatamo konikamema:

Ba:bene iba:te tolamete poko namutudawatamo da:nikamiya; ⁹ba:ba tetelo ebete niti ebeno ukuilo golanomo gao beyama: goiya. Ba:be beyate hidonomo gao beyama: keba ka:na kediya: genama umi okopa:te iya:tawahuya; huiyatiya poko namutudawate ba:be komo iya:tawaheno, ebete uli kamena da:lawitiya: ba:be dubu ebetamo ka:miti ¹⁰ebe

^c **1.51** Tawakalubino Naniwi ba: Ya:sukunu mahilo etala. Ebe ba: tawakalubi hiliyonomoeno Naniwila, atumu Godoko ba: aeno Nabiwila.

* **1:51** Tup Mabu 28:12 * **2:4** Yon 7:30; 8:20

na:goemiya:, “Numa:, aeno ododi komo ba:ma ka:nala, poko ododi tetelo ale tawakaluba:tamo hidonomo gola gao beya dopamo ikalamenakoma:, iyo, iba:te ba:be hido gola beya da:hawaminamena:, ba:bene galane ale golaha:dopo beya iba:tamo ba:bo kikalamema:nema:. Huiyatiya ama: ba:ba ka:na kododiha:, ama: poko kuititi tetelo ba:moe golanomo gao beya tawakaluba:tamo ikalamitata!”

¹¹ Ba:bema: Ga:lili hopoeni Ka:ina habalo Godokono helo hawakalimima: Ya:suti ba:moe ebeno dopo hanohano komo bododiya:. Ba:ba tetelo ebeno ta:matapa:te ebeno konomo helo dumiya:, iba:te ebe hibima: ba:bo midiya:. ¹² Ba:bene ba:moe komo da:wibuya: Ya:suku ba:gala ebeno ta:matapi, iba:te ebeno menokago ba:gala ekaka:go Kapeniyama habamo tolamete tete nanekele ba:bo nemediya:.*

Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genama Da:hiduimiya:

Ma:t 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46

¹³ Mabu Yunapino Adaguila: Poko^d ododi tete da:tatalinapiya:, ba:bema: Ya:suti Yelusalema ko habamo dito tuya:.* ¹⁴ Ba:bene ebete Godoko Adikumino Hiya: Genamamo tote, ba:be genamalo tawakaluba:te kau-goegoe ba:gala sipi-goegoe ba:gala gimai holahola ba kolowamiholita ba:bo nulamiya:, ba:gala ba:be atu tetelo tawakaluba:te patapatalo ahiditi komopino mani doweheta:midahalitiya: ebete ibi ba:bo kanulamiya:. ¹⁵ Ba:moe mabuma: Ya:suti hale uwatete giya:pa:pa: ododiti ebete ba:bi goegoe Godoko Adikumino Genamoeno kala ipuwane helonomamo ba:bo ta:malateliya:, ba:gala ebete mani oweheta:midahalepino patapata ohoba:midahalelamete tawakalubino mani ba penegudilame hiya:hiya: ba:bo petohuya:. ¹⁶ Ba:bene ebete gimai holahola kolowamipi ba kiyahalame na:goiya:, “Ba:moi ilina ba:moe genamane nuluhukulatela:la:. Naeno Nabiwino Genama talonala, ba:bema: la:le kolowami habama: akamida:la:!”

¹⁷ Ya:suti ba:moe komo dododiya: ebeno ta:matapa:te Godokono Bukoeni eta tabo ba:bo emalagidoluya:, ba:be tabote ba:ma ka:na itana, “Amia:no Talona Genama mabuma: naeno tepo ipuwoeno helote koenomoma: eda:na.”*

¹⁸ Ba:ba tetelo komo Yu watowatopa:te Ya:suku na:ga:lamiya:, “Ama: Godokono helo hawakalimima: aeno holoholo hapulu hanohano komo nododa:, ba:bema: a kiya:tawahama:nema: ama:le Godokono Genamalo dododa: ba:be komo amia:no heloamo kododiha:, huiyatiya Godokono heloamo ododa:ta.”

^d 2.13 Buka ka:lamiholedawa, ama: ba:moe Pokoeni ipuwa iya:tawama: ubi dihatemena:, wadiyala ama: Yon. 18:28 komoeni owalubi tabo numiya:.

* 2:12 Ma:t 4:13 * 2:13 Ikuli 12:1-27 * 2:17 Ohale 69:9

¹⁹Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya, “Kubahenola, la:le ba:moe Godoko Adikumino Genama danabulimima, huiyatiya nale netewa-kapiya hegelalo gala kaketema:nemo.”*

²⁰Yu watowatopa:te ebetamo na:ga:luya, “Ama: na:kemalagidoluta, amia:no helo modobola ba:moe konomo genama netewa-kapiya hegelalo ketema:? A:iye! Ba:moe genama aeno naba:te 46 gogo ipuwalo etenama:!”

²¹Huiyatiya Ya:suti kebe tabo da:goiya: ba: ebeno apeno komoma: goiya:.* ²²Ba:bema: galane tetelo ebete hoe ipuwane da:kamahiguya, ebeno ta:matapa:te ba:moe tabo komo ba:bo emalagidoluya, ba:bene Godote ebeno komoma: ebeno Bukalo kebe komo ya:lo da:hawakalimiya, iba:te ba:be komo hidamo lawete hibima: ba midi Ya:sukunu tabo komo atumu hibima: ba:bo kamidiya:.*

Ya:suti Hiliyonomo Tawakalubino Tepo Ipuwoeno Kuba Komokomo Iya:tawala

²³Ba:bene Adaguila: Poko tetelo Ya:suti Godokono helo hawakalimima: kebe koko hanohano komo Yelusalema habalo dododiliya, komo tawakalubi hiliyonomate ba:bi komo ulamete ebe hibima: ba:bo midiya:.* ²⁴Huiyatiya ibi ipuwalo Ya:suti ebeno hibi komo eta kapiya lumagitamo kahawakalimiya:ha, mabu ebe iya:tawanomola tawakalubi hiliyonomoeno tepo ipuwalo kuba ha:da amiho komate ba:pola:lama:na. ²⁵Ba:gala ebete eta lumagi kakiyamenakuiha: ebete ebeno tepo ipuwoeno komo hibernomolo kohawakalimima, mabu ebete tawakalubi hiliyonomoeno tepo ipuwoeno komokomo ya:lo iya:tawuya.

Ya:suti Yunapino Watodawa Nikadimasikoba: Tabo Da:ga:laniya:

3 ¹Ba:ba tetelo Yunapino eta watodawate nemedenami, ebeno mahilo Nikadimasitila, ebe ba: Pa:lisi kapiyuimidawa etala.* ²Eta dulu ebete Ya:sutamo penate na:pegoeniya, “Iya:tulamedawa, a komopa:te iya:tawahala ama: ba: Godote poemiya:ta a kopiya:tua:mema, mabu Godote kebe lumagigodolo emedenaheno, ebete ama:le dododilinaka ba:bako hanohano komo ododilima: a:kamodobamene.”

³Ya:suti ebeno tabo ba huiyana na:goeniya, “Na ama:tamo hibi tabonomo begoemo, lumagiti ulinoma: eda:lo ba:be uli ka:ka:mo gala hawakalaheno, Godote Ko Gawadalagima: deda:na ebete ba:be komoeno ipuwa a:kuma:mene.”*

⁴Ba:bema: Nikadimasiti Ya:suku nalateda:niya, “Lumagiti kadelema: deda:na, ba:ba tetelo ebete ulinoma: gala keba ka:na na:keda:mene? Gabohenola, mabu ebete ebeno menokoeno tepo ipuwamo opegate menokote ebe gala alahimi modoboha:!”

* 2:19 Ma:t 26:61; 27:40 * 2:21 1Kol 6:19 * 2:22 Luk 24:6-8; Yon 12:16

* 2:23 Yon 7:31 * 3:1 Yon 7:50; 19:39 * 3:3 Ma:t 18:3; 1Pit 2:3

⁵Ya:suti ebetamo na:huiyaniya, “Nale ama:tamo hibi tabo begoemo, lumagiti beyamo ba:gala Godokono Gobogoboeno heloamo ulinoma: eda:heno, Godote Ko Gawadalagima: deda:na ebete ba:be habamo a:kana:pa:gamene. ⁶Ba:moe hopo habalo lumagiti da:hawakaluya: ba:ba tetelo ebena ka:ka:te menoko nabiwi iba:godone puluhukuya:, huiyatiya ebena gobogoboeno hibi ka:ka:te Godokono Gobogobogodone kopema:ne, * ⁷ba:bema: tawakaluba:te ulinoma: eda:hate gala hawakalahalema: da:goemo, ba:be komoma: ama: akala:wa:la. ⁸Lumagiti Godokono Gobogoboeno heloamo ulinoma: eda:lo ba:be uli ka:ka:go gala da:kahawakalamene ba:be komo ba: ba:ma ka:nala. Ba:moe hopolo huhuti ha:kiya ebena ubilo hiya:hiya: hapuni da:pa:muta, ama:le ebena diyamo kapiya bulitata huiyatiya huhuti kebene ka:petupuimita ba:gala keba hapulu ka:niwibuta ama: iya:tawaha:.”

⁹Nikadimasiti huiyatiya Ya:sutamo na:goeniya, “Amia:no taboeno ipuwa na hidamo kalaweha: Ba:moe komo keba ka:nala:ka:?”

¹⁰Ba:bene Ya:suti ebena tabo ba huiyana na:goeniya, “Ama: ba: Isalaela tawakalubino iya:tulamedawa etalata, huiyatiya mabu keka: ama: ba:moe komoeno ipuwa kiya:tawanaha:?” ¹¹Na ama:tamo hibi tabonoma begoemo, naeno kapiyuimipa:go ale diya:tawahanama: ba:bi komo bega:lanakoma:, ba:gala ale ya:lo dulamiya:ma: ba:bi komo bikiyahanakoma:, huiyatiya la: komo Yunapa:te aena tabo a:kulia:lemata. ¹²Iyo, nale ba:ma tetelo la: hopo haboeno komokomo da:kiyahalamanakoma, la: huiyatiya hibima: kamidilinaha:, ba:bema: nale Godokono Hunu Haboeno komokomo la: gala da:kakiyahalamema, diyala, la: ba: atumu hibima: a:kamidila:mata. ¹³Ba: hibila, hopo habanapi ipuwalo eta lumagiti Godokono Hunu Habamo kanodoluya:ha:, huiyatiya Tawakalubino Naniwiti Hunu Habane ba:moe hopamo a:pihitiguya:, ba:bema: ebe kapiyate iya:tawala Hunu Haboeno komokomo.

¹⁴“Ba:gala eta komo, Mosesete dito hopolo eta kalu auli ilinamo ododiti kukamo keba ka:na kadipatiya:, wadiyala ama: ba:be komo nemalagidola. Ba:ba tetelo bu kalate Isalaelanapi ipuwalo pui daloholiya:, ba:ba:te Mosesekono auli kalutamo da:gahilameholiya:, Godote ibino ka:ka: ba:bo mula:lelamiya:. Ba:bema: hibila, ba:ma tetelo Godote ba: atu gabodo Tawakalubino Naniwi hunamo kadipatema:ne, * ¹⁵ba:bene puya:te ebe hibima: da:midimina: iba:te wiboha: ka:ka: ba:bo kolawema:na. * ¹⁶Mabu Godote ba:moe hopo tawakalubi malemalelo konomamo ba emalagidole ebena Gudu kapiyanoma ba:moe hopamo ba:bo poemiya:, ba:bema: puya:te ebe hibima: da:midimina: ibino ka:ka:te a:kalatidihamena: huiyatiya iba:te wiboha: ka:ka: kolawema:na. *

* **3:6** Yon 1:13 * **3:14** Nabas 21:4-9; Yon 8:28; 12:32 * **3:15** Yon 20:31

* **3:16** Yon 3:36; 10:28; Lom 5:8; 8:32; 1Yon 4:9-10

17“Ba: hibila, Godote ebeno Gudu da:poemiya; ba:ba tetelo ebe ubi kihatiya:ha: ebeno Guduti tawakalubino komo anagilamelelamete kuba huiya kikalamema; ao, huiyatiya ebe ubila ebete ibino ka:ka: kopemula:lelamema.” * 18 Ba:bema: puya:te Godokono Gudu hibima: da:midina Godote iba:tamo kuba huiya a:kikalama:mene, huiyatiya puya:te ebe hibima: midihino Godote ebeno ukui ya:lo ihatiya: iba:tamo kuba huiya kikalamema; mabu iba:te hibima: midi ipuwalo ebeno Gudu kapiyanomo kalaweha.” * 19-20 Numa; Godokono alote ba:moe hopamo da:piya: iba:te ubiha:ma: eda:huya; huiyatiya ibi ubila du ipuwalo kemedehonama: mabu ibino ododili komokomo kubakubanomola. Iyo, kuba ododilipa:te hido alo ubiha:ma: ba eda:ha alo ipuwamo a:kapelama:la; mabu ibi ubihinola alote ibino kuba a:la:minalelame, ba:bema: hibila, ibino kuba anagiya:mida komote iba:tamo kuluhukuma:ne.” * 21 Huiyatiya puya:te Godokono hibi gabodo da:tolamena iba:te alo ipuwamo kopelamema:na; ba:bene iba:te hidohido komo Godokono heloamo ba ododili alote ibino hibi komo ba:bo kohawakalilamema:ne.”

Tawakalubi Beyamo Wadulateledawa Yonete

Ya:sukunu Komo Da:hawakalimiya:

22 Ba:be komo da:wibuya: Ya:suti ebe ta:matapa:go Yudiya hopamo tolamete, iba:te ba:bolo tete ga:ga:dopolo ba nemede komo tawakaluba:te beyamo aduti komo lawema: da:pelamenakui Ya:suti ibi ba:bo owalubilinakui.” * 23 Ba:gala atu tetelo komo tawakaluba:te Yonetamo da:pelamenakui, ebete ibi Inono haba tamelo atumu kawadulatenakui mabu ba:bolo beya kodopola, ba:be Inono habate Salimi haba tatalilo itana. 24 Ba:ba tetelo gabomana:te Yoneko du genama guamo ihatehenola.

25 Ba:bene eta hegelalo Yoneko ta:matapa:te eta Yunapi dubago tawakalubino apeno dalowa: ukulale komoma: olowabeletihuiya.” 26 Ba:bema: komo iba:te ba:be tabo ga:la ipuwane Yonetamo pelamete ebe na:pega:lamiya; “Iya:tulamedawa, dopamo Yodane Tuli hapulu ama:tamo da:puluhukui ba:be dubuino komo ama:le atamo da:hawakalimi, ebete gala kapete tawakalubi beyamo ba:pewadulatenate, ba:gala tawakalubi hiliyonomate a miya:poete ebetamo ba: na:tolama:.”

27 Yonete ibino tabo ba huiya na:goiya; “Lumagiti hido komo ha:kiya a:kalawa:mene, Godote ebetamo ikameheno ebete dito kolutama:ne. 28 Nale la:tamo da:goimo, la: ba:be tabo hibilo ulihumata. Iyo, na ba:ma ka:na goimo, ‘Na Godokono Oemedawa Kelisoteha; huiyatiya Godote na na:poenamiya: Kelisoko dopamete kotoma:.” * 29 Eta dubuti uli kamena

* 3:17 Luk 19:10 * 3:18 Yon 5:24 * 3:19-20 Yon 1:5,9; 8:12 * 3:22 Yon 4:1-2

* 3:28 Yon 1:20; Ma:t 11:10

da:lawemene, ebete poko ododiti ba:be kamenate hibinomolo ebenoma: keda:ma:ne. Ba:ba tetelo ba:be dubuino hido mabulubiti nanekela:mo ebe tama:mo nutiti, ebeno mabulubino tabo madodo uliti ebeno ko kalakala dumimini, ebete atumu kokalakalama:ne. Ba: hibila, na ba: ba:ba ka:nala, Kelisoko mabuma: naeno tepo ipuwalo kalakala konomote a:tabui, ³⁰ba:bema: wadiyala ebete koma: neda:mene, na huiyatiya deha:potoma: keda:ma:nemo.”

Hunu Habane Da:pihitiguya: Ba:be Kodawoeno Komo

³¹ Godokono Hunu Habane da:pihitiguya: ba:be Kodawate hopo tawakalubi hiliyonomo na:gogolena. Kebe lumagiti ba:moe hopolo demedena, ebe ba: ba:moe hopoen komoma: olamaginako mabu ebe ba: hopo lumagila, huiyatiya Hunu Habane da:piya: ba:be dawa eba ka:naha:. Ebete ba:moe hopolo ha:kiya Kodawanomoma: ba peda:na, * ³² Hunu Habalo kebe komokomo kulamiya: ba:gala kebe komokomo kulihuya:, ebete ba:bi komokomo hopo habanapa:tamo na:pehawakalilamena, huiyatiya ibi ipuwalo komo hiliyonomate ebeno tabo a:kalawa:la:.* ³³ Ba:be mabuma: kebe lumagiti ebeno tabo hibinomolo da:lawemene, ebete ba:be komodo ba:moe eta komo kohawakalimima:ne, Godoko kapiya ba: hibi komo hawakalimidawala. ³⁴ Ba: hibila, Godote da:poemiya: ba:be Kodawate Godokono hibi tabo bolamaginako, mabu Godote ebeno Gobogoboeno helo konomo ebetamo ya:lo ikamiya:, ³⁵ iyo, Nabiwi Godote ebeno Gudu malemalelo nemalagidolona, ba:bema: ebete ebetamo helo ikamiya: ebete hiliyonomo komokomo ododilima:.* ³⁶ Ba:be mabuma: kebe lumagiti Godokono Gudu hibima: da:midina, Godokono wiboha: ka:ka:te ebegodolo bitana, ebete ya:lo a:lawi, huiyatiya kebe lumagiti Godokono Gudutamo papamiwataheno, Godokono konomo mauba komote ebetamo bitana ba:bema: ebete hibi ka:ka: a:kalawenamene.*

Ya:suti Samaliya Hoponapi Kamenago Tabo Da:ga:luya:

4 ¹ Ba:bene Pa:lisi kapiyuimipa:te Ya:sukunu komo ba:ma ka:na ulihuya:, ebete hiliyonomo tawakalubi ebeno ta:matapima: midiliti ibi beyamo ba:bo wadulatenakui, huiyatiya Yonete hiliyo tawakalubi kawadulatenakuiha:.* ² Ba:be teteno hibi komote huiyatiya ba:ma ka:na itanuya:, ba:bi tawakalubi ipuwalo Ya:suti eta lumagi beyamo kadutinakuiha:, ebeno ta:matapa:te ha:kiya wadulatenakuya:, ³ ba:bene Ya:suti Pa:lisi kapiyuimipino tabo ga:la komo diya:tawuya:, ba:ba tetelo ebete Yudiya hopo miya:pate Ga:lili hopamo wilama: emalagidoluya:.

* **3:31** Yon 8:23 * **3:32** Yon 3:11 * **3:35** Ma:t 11:27; Yon 5:20

* **3:36** Yon 3:16-18; 1Yon 5:12 * **4:1** Yon 3:22

⁴ Ba:bene ba:bamo konuluhukuma: ebete duiduiyanomolo tupuimiti Godokono ubilo Samaliya hopodo tote ⁵ ba:be hopoeni Saika habamo dito nuluhukuya:. Iniwali tetelo Ya:ikobote ebene gudu Yausepetamo dikamiya: ba:moe Saika haba ba:be haka tamelo itana,* ⁶ ba:gala Ya:ikobote daligiya: ba:be beya ma:pete ba:bolo atumu ba:kaitana. Ba:bene hegela tuli tetenomolo Ya:suti tete ga:ga:dopo pete ba:be beya ma:pe tamelo pemedete hawela bepamitiya:.

⁷⁻⁸ Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te baa: mana:mo uwatehoma: habamo da:tolamiya:, ebe ha:kiya beya ma:pelo ba luta eta Samaliyanapi kamenate beya iyapoma: habane ba:bo piya:, ba:bene Ya:suti ebe na:goemiya:, “Na beya kapete unamita. Nolata, na beya nikanama:.”

⁹ Ba:bene kamenate Ya:sukunu tabo ba huiya na:goiya:, “A:iye, ama: Yunapi dubulata ba:gala na Samaliyanapi kamenala! Ama: na beyama: badama: ka:goenama:wa?” Ebete ba:ma ka:na da:goiya: mabu Yunapa:te Samaliyanapi dalowa:gopima: ga:lalo atu kalila:mo beya nihoma: talonama: ga:lanaka.*

¹⁰ Ba:bene Ya:suti na:goiya:, “Godote tawakaluba:tamo dito dikalamena ba:gala pote ama: beyama: da:toemeha, ama:le ba:bi netewa komo hibilo niya:tawotale, ama:le na ba:kiyanameona: nale ama:tamo ka:ka: beya kikamema:.”*

¹¹ Kamenate ebetamo na:goiya:, “Kodawa, ama: ba:be ka:ka: beya kebene na:ka:laweomena:? Ama:godolo beya iyapoeni ilina puliyala, ba:gala numa:, ba:moe beya ma:pe ba: kulukulunomola. ¹² Ama: aeno iniwa Ya:ikoboko deha:potodawama: goelo ama: ha:kiya ama: koma: ka:midiuta? Ba:moe beya ma:pe ebete a ebene eyoni gugudi mabuma: aligiya:, ba:bene ebe ba:gala ebene gugudi, ba:gala ebene sipi-goegoe ba:gala kau-goegoe, ibi hiliyonomate ba:moe beya binihonama:.”*

¹³ Ya:suti huiyatiya ebetamo na:goiya:, “Kebe lumagiti ba:moe beya da:nimini ebe beya kapete gala kakumima:ne, ¹⁴ huiyatiya nale kebe beya lumagitamo nima: dikamemo ebe beya kapete gala a:kuminakamene. Ba:be ka:ka: beyate lumagino emede ipuwane hiliyonomo tetelo ba:peka:ka:la:namene, ba:ma ka:na ebete wiboha: ka:ka: hibilo kolawema:ne.”*

¹⁵ Ba:bene kamenate ebetamo na:goiya:, “Kodawa, nolata, ama: ba:be beya natamo nikanama:. Nale da:nimo, na gala beya kapete a:kunamenakamene ba:gala nale ba:moe beya iyapoma: gala a:kapenakamo.”

¹⁶ Ya:suti ebe na:goemiya:, “Ama: habamo tote, amia:no awi nadabuiti mamu badi na:piya:la:.”

* 4:5 Tup Mabu 33:19; Yos 24:32 * 4:9 Isa 4:1-5 * 4:10 Yon 7:37-38; Haw 21:6

* 4:12 Yon 8:53 * 4:14 Yon 6:35

17Ba:bene kamenate na:huiyuya, “Na awihinola.”

Ya:suti ebetamo na:goiya, “Ama: awiha:ma: hibi tabo begaa:ta, 18mabu ama: dopamo paibo hiya:hiya: dubate a:lawa:tepahui:ta, ba:gala ka:lo ama:go demedena ba:be dubu amia:no hibi awiha:. Iyo, ama: awiha:ma: hibilo gaa:ta.”

19Ba:bema: kamenate ebetamo na:goiya, “Kodawa, na niya:tawutamo, hibila, ama: ba: Godokono ukui hawakalimidawa etalata. 20A Samaliyanapino iniwala:te Godoko ba:moe hununomo hakalo adikuminakuya: ba:bema: ale talonama: ga:lanama:, huiyatiya la: Yunapa:te na:ga:lanakomata tawakaluba:te Yelusalemalo Godoko nadikuminakamena:.”*

21Ya:suti ebetamo na:goiya, “Kamena, nale da:goitamo, ama: ba:moe tabo hibima: na:mida:. Tete ba: na:pe, puya:te Nabiwi Godoko dadikumina iba:te gala Yelusalemalo a:kadikuminakamena: ba:gala ba:moe hununomo hakalo a:kadikuminakamena:. 22La: Samaliyanapa:te Godoko adikumi gabo hibilo iya:tawaha:, huiyatiya a Yunapa:te ba:moe komo iya:tawahala mabu Godokono ka:ka: mula: komote agodone hopo konomamo pena.”

23Ba: hibila, tete kopema:ne, iyo, ba: na:pe, puya:te Nabiwi Godoko hibilo dadikumina iba:te uli ukui uwatete ebeno Gobogoboeno heloamo ba:gala ebeno hibi komodo ebe badikuminakomena:, mabu Nabiwiti ba:bako tawakalubi boholena ebe kadikuminama:. 24Godote lumagino holoholamo kemedenhaha:, ebe ba: gobogobonomola. Ba:bema: puya:te ebe dadikumina, wadiyala iba:te ebeno Gobogoboeno heloamo ba:gala ebeno hibi komodo nadikuminakamena:.”*

25Ba:bene kamenate ebetamo na:goiya, “Na iya:tawala Mesayate kopema:ne, ebeno eta mahilo Kelisotela. Ebete da:pemene Godokono hiliyonomo komokomo atamo kopehawakalilamema:ne.”

26Ya:suti ebetamo na:huiyuya, “Na ama:go tabo dolamagimitama:, na ba: Kelisotela.”*

27Ba:ba tetenomolo Ya:sukunu ta:matapa:te haba ipuwane da:kapelamiya:, iba:te koamo pela:wa:huya: mabu ebete ba:moe kamenago tabo ba olamagimita ba:bo pulamiya:. Huiyatiya ibi ipuwalo eta lumagiti ba:be kamena ba:ma ka:na kakiyamiya:ha:, “Ama: bada komo ododima: kewageliuta?” ba:gala eta lumagiti Ya:suku kakiyamiya:ha:, “Mabu keka: ama:le eba:go tabo dolamagimita?”

28Ba:bema: ba:ba tetelo kamenate ebeno upa beya ma:pelo miya:pate habamo tote tawakalubi ba:ma ka:na nikiyalamiya:, 29“Eta dubu na:puma:la:. Diyala, ebe da: Kelisotela:, mabu nale dopamo kebe kuba komo diya gabodo dododilinamimo, ba:bi komokomo ebete natamo

* 4:20 Tutumu 12:5-14; Ohale 122:1-5 * 4:22 2Gaw 17:29-41; Ais 2:3; Lom 9:4-5

* 4:24 2Kol 3:17; Lom 12:1; Pil 3:3 * 4:26 Mak 14:61-62

hibinomolo a:hawakalilame.” ³⁰ Ba:bema: habaluba:te kamenoenno tabamo papamila:halete Ya:suku umima: ba: dito tolamiya:.

Ya:suti Ebeno Baa: Na Komoma: Dolamagiya:

³¹ Habaluba:te ba pelamita ba:be atu tetelo Ya:suku ta:matapa:te ebe na:kiyahamiya:, “Iya:tulamedawa, wadiyala ama: baa: na:na.”

³² Huiyatiya Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Ao, nale nama: ditana ba:be baeno hibi komo la: iya:tawaha:.”

³³ Ba:bema: Ya:sukunu ta:matapa:te ibi ipuwalo na:ga:luya:, “Diyala, eta lumagiti ebetamo baa: kuda: ikame.”

³⁴ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Na da:poenamiya: nale ebeno ubi komamo papamiwatalo ebeno oko kuitita:mo da:nuluhukumu, nale ba:be gabodo helo hibinomolo a:lawenakomo, baa: na komo keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala.” ³⁵ Numa:la:, la: pali ododili tetelo ba:ma ka:na ga:lanakomata, ‘Netewa-netewa manomete ba:nepola:na, pali ilina naha tete kopema:ne.’ Ba:bema: nale la: eta tabo begoelamemata, la:le Godokono pali ilina hidamo ulamete niya:tawahala:, naha ilina uwate tete ba: a:pe.” ³⁶ Ba:gala eta komo, kona wakalami okodawate pali namutudawoenno wiboha: ka:ka: mabuma: pali oko ipuwalo naha kona buwatanako. Ba: hibila, namutudawate ebetamo huiya ikame ya:lo a:tupuimi, iyo, ba:moe gabodo kona kikipo amihodawa ba:gala kona wakalami okodawa, iba:te ibino huiya konomo kalakalago kapimilo kuwatema:na:.” ³⁷ Tawakaluba:te da:ga:lanaka ba: hibila, ‘Eta lumagiti kona kikipo amihote huiyatiya ebeno ekawiti pali ilina uwate tetelo oko kowatima:ne, ba:bene ibi netewapa:te badi konahama:na:.’ ³⁸ Ba:bema: nale la: pali ilina uwatema: ba: ba:ba ka:na oelamemata, huiyatiya ba:bi pali ilina la:le kamihoha:. Iyo, komo okopa:te dopamo kodakoda oko owatiya:, huiyatiya ka:lo la: ibino hido oko owati ipuwane hidohido naha ilina buwatanakomata.”

Samaliya Hoponapi Hiliyonomate Ya:suku Hibima: Da:midia:

³⁹ Ba:ba tetelo ba:be habalo demedenama: ba:bi Samaliyanapi ipuwalo komo hiliyonomate Ya:suku hibima: ba:bo midia:, mabu kamenate ibi a:kiyalamiya:, “Nale dopamo kebe kuba komo diya gabodo dododilinamimo, ba:bi komokomo ba:moe dubuti natamo hibinomolo a:hawakalilame.” ⁴⁰ Ba:bene iba:te ibino habane Ya:sutamo da:nikuliya:, iba:te ebe betoemehuya: ebete iba:godolo kameda:tepama:, ba:bema: ba:ba tetelo Ya:suti netewa hegela bekalutiya:.

⁴¹ Ba:ba tetelo komo habaluba:te Ya:sukunu tabo komokomo dulihuya:, ibi ipuwalo komo hiliyonomate ebe hibima: miditi, ⁴² kamena ba:ma

* 4:34 Yon 6:38 * 4:35 Luk 10:2

ka:na kiyamiya:, “Dopamo tetelo amia:no tabo kapiya dulima: ale ba:moe Ya:suku hibima: ba:bo midima:, huiyatiya ka:lo ale aeno hibila galamo ebena tabo ulima:. Hibila, ebe ba: hopo habanapino Ka:ka: Mula:lelamedawala.”*

Ya:suti Gabomani Dubuino Kuhi Da:hiduimiya:

⁴³⁻⁴⁴ Ya:suti hopo habalo demedenami ebete ebena komoma: hibinomolo ba:ma ka:na goenakui, “Godokono ukui hawakalimidawa ebena habaluba:te ebe hunamo a:kadipata:mena:, huiyatiya iba:te ebe ubiha:ma: beda:hanakomena:.” Ba:bema: Ya:suti ba:be komo iya:tawate Samaliya hopolo netewa hegela lutate, ba:bene ba:be hopo miya:pate ebena Ga:lili hopamo gala dito katuya:.* ⁴⁵ Ba:ba tetelo komo Ga:lili hoponapa:te ebe kalakalago lawiya:, mabu iba:te dopamo Adaguila: Pokoma: Yelusalema ko habamo da:tolamiya: Ya:sukunu hiliyonomo ododili komokomo nulamete hidonomoma: ba:bo nega:luya:.*

⁴⁶ Ba:bene Ya:suti Ga:lili hopeno Ka:ina habamo gala dito katuya:, ba:be haba ba: ebete dopamo Godokono helo hawakalimi komodo beyanomo hido gao beyama: da:midiya:, ba:be habala. Ba:ba tetelo eta gabomani dubuti ba:bolo na:lutiya:, huiyatiya ebena kuhiti Kapeniyama habalo ko tawetawa:go watitiya:.* ⁴⁷ Ba:bene ba:be gabomani dubuti Ya:suti Yudiya hopone pe komo duliya:, ba:bema: ebete ebetamo tote ebe na:nikiyamiya:, “Wadiyala:ka: ama: Kapeniyama habamo pete naeno kuhi na:pihiduimiya:, mabu ebe hoe tatalila.”*

⁴⁸ Ya:suti huiyatiya ebetamo na:goiya:, “La: tawakalubi hiliyonomoeno komo ba: ba:ma ka:nala, nagodolo koko hanohano komo ulameheno la:le na hibima: a:kamidina:lemata.”*

⁴⁹ Gabomani dubuti ebetamo gala na:kagoiya:, “Kodawa, nolata. Ama: tiyolo nago na:pa:, naeno guduti hoedemene.”

⁵⁰ Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Ama: kalakalago na:toa. Amia:no kuhino ka:ka:te a:kalatida:mene.”

Ba:ba tetelo ba:be dubuti Ya:sukunu tabo hibima: miditi ebena Kapeniyama habamo to ba:bo tupuimiya:, huiyatiya ba:be atu hegelalo ebete habamo kanuluhukuya:ha:.* ⁵¹ Ba:bene eta hegelalo komo ebena genama okopa:te eba:go da:paluguya:, iba:te ebe na:pikiyamiya:, “Nolata, amia:no kuhiti dutu gala a:kaka:ki!”

⁵² Ebena kuhiti kebako tetelo ka:hidui, ebete ba:be komo lawema: ebena okopi dalateda:liya: iba:te na:huiyuya:, “Dutu hegela tuli tetelo, 1 koloko tete keba ka:nala:ka:, tawetawete ebe ba:bo miya:pui.” ⁵³ Ba:bene nabiwiti ukuilo nemalagidoluya:, ba:be tete ba: atu tetenomola Ya:suti ebe

* 4:42 1Yon 4:14 * 4:43-44 Ma:t 13:57 * 4:45 Yon 2:23 * 4:46 Yon 2:1-11

* 4:47 Ma:t 8:5-6 * 4:48 Yon 2:18; 1Kol 1:22 * 4:50 Ma:t 8:13

da:kiyami kuhino ka:ka:te a:kalatida:mene, ba:bema: ebe ba:gala ebeno genamanapi, ibi hiliyonomate Ya:suku hibima: ba:bo midiya:.

⁵⁴Ba: hibila, Ya:suti Yudiya hopone Ga:lili hopamo pete netewa hanohano komo da:pododiliya:, ba:moe komo ba: etala.*

Ya:suti Nato A:ta:buta:midaleme Dubu Da:hiduimiya:

5 ¹Ba:moe komo da:wibuya: Ya:suti Yelusalema ko habamo tuya: Yunapino eta poko konumima:, ²Yelusalemoeno kala imi tetelo eta gigiho bitana, ebeno mahilo Sipi-goegoeno Gigihola, ba:gala ba:moe gigiho tamelo mala: ikiloeno bobo ba:kaitana, ebeno mahilo Yu tawakalubino tabamo ba: Betesedala. Ba:be bobo hapuhapulu panagoeno genama paibote la:mota:hanama:, ³ba:bene hiya:hiya: temetema:gopi hiliyonomate ba:bi genamoeno dedelalo pola:nanakuya:, ibi ipuwalo komo baidi tamihopila, ba:gala komo nato a:ta:buta:midalelamepila, ba:gala komo ape kodakoda temetema:gopila. Iba:te hegela hiliyonomolo beyoeno tete belatimitanakuya:, ⁴mabu hiya:hiya: kapiyakapiya tetelo Kodawa Godokono nopodawate boboeno beya da:pologinakui beyate gelewalemo ba:bo ikiya:midanakui. Ba:ba tetelo kebe temetema:godawate beya ipuwamo tiyolo da:nihitiganakui ebe kapiyate hido komo ba:bo lawenakui.^e ⁵Ba:bene Ya:suti Beteseda bobamo da:nuluhukuya: eta dubuti ba:bolo na:lutiya:, ebete 38 gogolo pata: modoboha:ma: eda:nami. ⁶Ya:suti ebe ba luta da:numiya:, ebete niya:tawuya: ba:be dubuti tete ga:ga:nomolo ba:ba ka:na emedenami. Ba:bema: ebete ebe na:goemiya:, “Ama: ubila:ka: Godote ama: hiduimi?”

⁷Temetema:goeno dubuti ebetamo na:huiyuya:, “Kodawa, ba:moe beya Godote gelewalemo da:pikiya:midanako, ba:ba tetelo na owalubinidawa puliyala, ba:bema: na beyamo ba nihitiguta huiyatiya eta lumagiti dopamo nihitiganako modobo komo konelawema:.”

⁸Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Ama: mahigate, amia:no tilo mokopa:midate, na:toa.”* ⁹Ba:ba tetenomolo ba:be dubuti hidote, ebeno tilo lawete ba:bo tuya:.

Ya:suti ba:be dubu da:hiduimiya:, ba:be hegela ba: Yu tawakalubino okoha: talona hegela. ¹⁰Ba:bema: ba:be dubuti tilo ba agatuta komo Yu watowatopa:te ebe na:kiyahamiya:, “A:iye! Ba:moe ba: aeno okoha: talona hegela! Tilo agata ipuwalo ama: aeno kukala badikamidala:ta!”*

¹¹Ebete huiyatiya na:goiya:, “Na da:hiduiname ba:be dubuti ba:ma ka:na goename, ‘Amia:no tilo mokopa:midate na:toa.’”

¹²Ba:bema: iba:te ebe nalatediya:, “Kebe dubuti ka:goemeta, ama: tilo aguti kotoma: Ama: a na:kiyaa:ma:, ba:be dubu potela:ka:?”

^e 5.4 Yon 5:3b-4 komoeno tabo Yonete bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

* 4:54 Yon 2:11 * 5:8 Ma:t 9:6 * 5:10 Niy 13:19; Yel 17:21

¹³Huiyatiya ba:be dubuti Yu watowatopa:tamo huiya tabo goe kamodobuya:ha; mabu ebete Ya:sukunu komo kiya:tawuya:ha: ba:gala Ya:suti ebe hiduimiti ebete tawakalubi hiliyonomo ipuwamo ba: dito nopeguya;. ¹⁴Ba:bema: galane Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genamalo ba:be dubu gala da:kumiya: ba:bo goemiya; “Numa; amia:no apete a:hido, ba:bema: ama: eta kuba gala akododa:la;. Diyala, ko temetemetete ama:tamo gala da: kuluhukumini, ba:bema: gala hapu temetemetete konomoma: eda:te, dopamo ama: duminama: ba:be temeteme kogogoloma:ne.”

¹⁵Ba:ba tetelo ba:be dubuti tote Yu watowatopi ba:ma ka:na nikiyalamiya; “Na da:hiduinama:ka ba:be dubu ba: Ya:sutila.”

Yu Watowatopa:te Ya:suku Anakapumima: Ubi Dihatiya:

¹⁶Mabu Ya:suti Yunapino okoha: talona hegelalo komo temetema:gopi da:hiduilaamenakui, ba:bema: komo ibino watowatopa:te ebetamo maubahalete temeteme ikame ba:bo tupuimiya;. ¹⁷Ba:ba tetelo Ya:suti iba:tamo na:goiya; “Naeno Nabiwiti hiliyonomo hegelalo oko bowatina, ba:bema: na ebena Guduti atumu oko bekaowatinamo, eta hegela dito a:kalutalemo.” ¹⁸Yu watowatopa:te ba:be tabo duliya: iba:te ubi konomamo ba:bo ihatiya: ebe kanakapumima; mabu hibila, dopamo Ya:suti ibino talona hegeloeno kukala badikamidaliya; huiyatiya ba:ma tetelo ebete Godoko ebena hibi Nabiwima: goelo ebe ha:kiya ebena helo Godokono heloago modoboma: goe.*

Wiboha: Ka:ka: Godokono Gudugodolo Bitana

¹⁹Ba:bema: Ya:suti iba:tamo na:goiya; “Na la:tamo hibi tabonomo begoemo, Godokono Guduti ha:kiya ebena ubilo eta komo ododi modoboha; huiyatiya Guduti ebena Nabiwino ododi komo duminako ebete ba:be atu komo bekaododinako.* ²⁰Mabu Nabiwi Godote ebena Gudu malemalelo ba emalagidolona ebena hiliyonomo ododili komokomo Gudutamo hawakalilamena. Hibila, galane tetelo Nabiwiti ebena Gudutamo komo kokonomo komokomo kohawakalilamema:ne ebete kododilima; ba:bema: la: hiliyonomate ba:bi komo ulamete kohanohanohoma:nemata. ²¹Nabiwiti hoe lumagi ka:ka:mo keba ka:na kadipatenako, Guduti atumu ba: ba:ba ka:na kewagelena, ebete kebe lumagitamo ubi dihatemene ba:be lumagitamo hibi ka:ka: kikamema:ne. ²²Ba:gala Nabiwi Godote ha:kiya eta lumagino komo a:kanagiya:midama:mene, huiyatiya ebete helo Gudutamo ikamiya: ebete tawakalubino komokomo kanagilamelelamema:.* ²³Ba:bema: hiliyonomo tawakaluba:te Guduino mahilo hunamo kadipatema:na; iba:te Nabiwino

* 5:18 Ma:t 26:4; Yon 7:1; 10:30 * 5:19 Yon 5:30 * 5:22 Yon 5:27; Oel 10:42

mahilo keba ka:na kadipatenaka ba:ba ka:na. Kebe lumagiti Gudutamo ubiha:ma: deda:na, ebete atumu ubiha: komo Nabiwi Godotamo na:kahawakalimina mabu ba:moe Gudu Nabiwiti hopo tawakaluba:tamo poemiya.*

²⁴“Na la:tamo hibi tabonomo begoemo, pote naeno tabo uliti ba:bene ebete na Oenamedawa hibima: da:midina, ebegodolo wiboha: ka:ka: hibinomolo bitana, iyo, Godote ba:be lumagino komo a:kanagiya:midama:mene mabu ebete hoe ipuwane ka:ka:mo ya:lo uluhukui.* ²⁵Ba:bema: na gala la:tamo hibi tabonomo bekagoemo, tete kopema:ne, iyo, ba: na:pe, ba:ba tetelo ha:laha tawakaluba:te Godokono Guduino tabo madodo dulimina: iba:te wiboha: ka:ka:mo komahila:halema:na. ²⁶Ba: hibila, Nabiwi Godoko kapiyagodolo wiboha: ka:ka: bitana, ba:bema: ebete ebeno Gudutamo helo ya:lo ikamiya: ebete atumu Ka:ka: Mabudawama: kakeda:nama:, ²⁷ba:gala Nabiwiti Gudutamo helo gala a:kikamiya: ebete tawakalubino komokomo kanagilamelelamema:, mabu ba:moe Gudu ba: Tawakalubino Naniwila.

²⁸“Ba:bema: la: ulihopi naeno olamagi taboma: akala:wa:hala:, mabu tete ba: na:pe, ha:laha tawakaluba:te ebeno tabo madodo uliti ²⁹bobo ipuwane ka:ka:mo komahila:halema:na. Ba:bene ibi ipuwalo puya:te hopo habalo hidohido komo dododilinakui iba:te Ka:ka: Habamo konalehawaminama:na:, huiyatiya puya:te kuba komokomo dododilinakui iba:te tabo anagiya:mida habalo ibino kuba huiya konuwatema:na:.”*

Nabiwi Godote Ebeno Gudu Ya:sukunu Hibi

Komo Da:hawakalimina Ba:be Komo

³⁰Ya:suti gala na:kagoiya:, “Na ha:kiya naeno ubilo eta komo ododi modoboha:, huiyatiya naeno Nabiwiti na da:kiyanamenako nale ba:be gabo kapiyado tawakalubino komo ba:bo anagilamelelamenakomo. Ba:gala anagiya:mida ipuwalo nale tuputupunomolo ododinakomo, mabu na ubila na da:poenamiya: ba:be Kodawa kapiya kokalakaluiminama:, na ha:kiya na a:kakalakaluima:mo.*

³¹“Na ha:kiya ba:ma ka:na da:goemo, ‘Na ipuwalo hibi komo bitana,’ tawakaluba:te ba:be taboenno hibi komo a:kalawa:mena:, ³²huiyatiya eta Kodawate bemedena, ebe ba: Godotela, ebete naeno hibi komo behawakalimina. Na iya:tawala, ebete na mabuma: kebe tabo kolamagina ba:be tabo ba: hibinomola.

³³“Dopamo tetelo la: Yu watowatopa:te komo dubu Yonetamo doelamima, ebete iba:tamo naeno hibi komo atumu a:kahawakalimi.

³⁴Numa:la:, hopo habanapa:te na mabuma: dolamagimina nale ibino

* 5:23 Pil 2:10-11; 1Yon 2:23 * 5:24 Yon 3:15-18 * 5:29 Da:n 12:2; Ma:t 16:27; Oel 24:15

* 5:30 Yon 5:19; 6:38

tabo a:kulia:lemo, huiyatiya Yonete dopamo dolamagi ba:be tabo ebeno ukui taboha:, ba: Godokono tabola. Ba:be mabuma: nale ba:be atu tabo la: gala na:kagoelamemata, la:le hibima: miditi Godote la:eno ka:ka: komula:lalamema:. ³⁵Iyo, Yoneko ba: hido alo keba ka:nala:ka: ebe ba:ba ka:na a:la:minanami, ba:bene tete nanekelero ba:be aloeno komoma: la:le la:eno ubi miya:ta:tepalo gunima:mo gala na:kawilalimata.

³⁶“Ba:gala eta komo. Nabiwi Godote ya:lo tetelo natamo kebe oko kikanamiya:, nale ba:be oko ba owatina naeno okote naeno hibi komo behawakalimina, na ba: Godote poenamiya:. Ba:bema: dopamo tetelo Yonete na mabuma: hibi komo da:hawakalima:tepui, huiyatiya ba:ma tetelo naeno okote naeno hibi komo hidonomamo hawakalimina.” ³⁷Ba: hibila, na da:poenamiya: ba:be Nabiwiti naeno hibi komo ba hawakalimina, huiyatiya la:le ebeno tabo madodo a:kulia:lemata ba:gala ebeno holoholo a:kuma:lemata.” ³⁸Iyo, ebeno tabo la:eno tepo ipuwalo kitanaha:, mabu ebete na hopo habamo poenamiya: huiyatiya la:le naeno tabo hibima: kamidinaha:. ³⁹La:le Godokono Bukoeni tabo komokomo hidonomamo a:ka:lamiholenakomata, mabu la: nemalagidolonamata ba:be gabodo la:le wiboha: ka:ka: kolawema:nemata. A:iye, numa:la: Ba:moi Buka komokomo hiliyonomate naeno hibi komo behawakalimina, huiyatiya la:eno ka:lamihole ipuwalo ba:bi taboeni hibi ipuwa notanamata,” ⁴⁰ba:bema: la: ubihinola natamo pelamete nagodone wiboha: ka:ka: kopelawema:.

⁴¹“Na ubihinola hopo habanapa:te na milinamehone, ⁴²mabu na iya:tawala la: kebako tawakalubila:ka:, la:eno tepo ipuwalo malemale emalagidolo komote Godotamo hibilo kitanaha:. ⁴³Ba: hibila, nale naeno Nabiwino heloamo piya:mo huiyatiya la:le na kalawenenaha:, huiyatiya eta lumagiti ebe ha:kiya ebeno heloamo la:tamo da:pemene la:le ebe kalakalago kolawema:nemata, ⁴⁴iyo, la: ubila la: ipuwalo etate eta kamilimiho, etate eta kamilimiho, ba:ba ka:na kewagelenama:. La: nulia:la:, la:le tuputupu komokomo aeno kapiya Godotamo ododilima: dewagelema ba:ba tetelo ebete la: komililameholema:na:ta, huiyatiya la: ubihinola. Ba:moe mabuma: la:le na hibima: a:ka:midina:mata, gabo puliyala!

⁴⁵“La: ba:ma ka:na akemalagidolala:, na kapiyate Nabiwi Godotamo la: kuba ododilipima: koka:lamima:. Ao, Mosesete atumu la: kubapima: kakaka:lamima:na:ta, ebe ba: la:le la:eno hido owalubidawama: da:ga:lanakoma ba:be dawala! ⁴⁶Ba:gala la:le Mosesekono tabo hibima: na:midionatale la:le na atumu hibima: ba:kamidiniona:, mabu ebete Godokono Bukamo tabo komokomo da:miya:tiya:, ba:bi komate naeno hibi komo behawakalimina.” ⁴⁷La: huiyatiya ebete Bukamo da:miya:tiya:

* 5:36 Yon 3:2; 14:11 * 5:37 Ma:t 3:17; Yon 5:32; 8:18 * 5:39 Luk 24:27

* 5:46 Oel 3:22

ba:be tabo hibima: kamidinaha:, ba:bema: la:le naeno tabo hibima: keba ka:na na:ka:midiona? Gabo a:kitanamenel”

Ya:suti Hiliyonomo Tawakaluba:tamo Baa: Dikalameholeniya:

Ma:t 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17

6 ¹Ba:bene ibino tabo olamagimi komo wibote, komo hegela da:petohuya:, eta tetelo Ya:suti Ga:lili Bobo hapuamo boga:go dito na:hiwuya:, ba:be boboeni eta mahilo ba: Taibiliyasila. ²Ba:bene tawakalubi hiliyonomate ebe ba:bamo ta:matuya:, mabu ebete temetema:gopa:tamo dododilinakui, iba:te ba:bi hanohano komo ulamiya: ba:gala iba:te eta ko komo umima: ubi bihatiya:. ³Ba:bene Ya:suti haka hunamo nodolote ebe ta:matapa:go ba:bo nilutiya:, ⁴ba:ba tetelo Yunapino Adaguila: Poko tete ba: tatalima: na:kaediya:.

⁵Ba:bene gapogapo hapulu komo hiliyonomo tawakaluba:te Ya:sutamo da:pekapiyuiminiya:, ebete ibi ulamenate Pilipiko na:goemeniya:, “A ba:moi hiliyonomo tawakalubi owalubilima: baa: kebolo na:kuwatelamema:?”

⁶Ba:ba tetelo Ya:suti ya:lo iya:tawaniya: ebete tawakaluba:tamo bada komo na:kododimini, ba:bema: ebete Pilipiko ba:moe tabo begoemeniya:, mabu ebe ubila ebena hibima: midi komo kumiminama:, da: hibila: o da: hibiha:.

⁷Ba:bene Pilipiti ebetamo na:huiyaniya:, “Ba:moi tawakalubi hiliyonomate baa: nanekele nahama: kapiya gogoeno oko huiya maniti a:kamodobamene.”

⁸Ba:ba tetelo Ya:suku ta:matadawa eta, ebena mahilo A:ndulutila, ebe ba: Saimono Pitakono amogala, ebete Ya:sutamo na:goeniya:,

⁹“Kuhi kapiya mola, ebegodolo paibo palawa baa: ba:gala daha netewa ba:pola:na, huiyatiya ba:bi baa: bilibiliha:, ba:moi tawakalubi hiliyonomago a:kamodobamene.”

¹⁰Ba:bene Ya:suti ba:be hopoeni hemo konomo uminate ebe ta:matapa:tamo na:goeniya:, “La: tawakalubi na:kiyalama:la: iba:te dito kogagahidima:.” Ba:bema: tawakalubi hiliyonomate ba:bamo gagahidinate ba:bi tawakalubi da:ka:lamiholeniya: ibino kuititi ba: 5,000 dubuma: eda:niya:. ¹¹Ba:bene Ya:suti ba:be baa: uwatenate Godotamo kalakala tabo goenate, da:pola:nuya: ba:bi tawakaluba:tamo dito ikalameholeniya:, ba:gala ebete daha kuwatenate ba:ba ka:na kewageleniya: tawakalubino baa: kape komote komodobolamenama:.

¹²Ba:ba tetelo ba:bi baa:te ibi da:wigulameniya: Ya:suti ebe ta:matapi na:kiyalameniya:, “La: da:luhili ba:bi baa: komokomo hidamo nuwata:la:, mabu ale ba:moi baa: gigilepalama: a:kamidila:ma:.” ¹³Ba:bema: iba:te tawakaluba:godolo da:luhiliniya: ba:bi palawa baa: komokomo duwateniya:, iba:te 12 bagolo betabuilameniya:.

¹⁴Ya:suti ebena helo tawakaluba:tamo kohawakaliminama: ba:moe hanohano komo dododiniya:, iba:te uminate na:ga:laniya:, “Hibila, ba:moe

dubu ba: Godokono Hiya:nomo Ukui Hawakalimidawala, Godote hopo habamo poemema: da:goiya:, ba:moe ba:be Kodawala!” ¹⁵ Ba:ba tetelo Ya:suti ibino ubi komo biya:tawaniya:, iba:te ebe lawenate ibino Ko Gawadalagima: dito komidinama:. Huiyatiya ebe ubihinola, ba:bema: ebete ibi miya:palenate ebe ha:kiya eta haka hunamo dito nodoloniya:.*

Ya:suti Beya Hunudu Da:toniya:

Ma:t 14:22-33; Mak 6:45-52

¹⁶ Hegelate ba nihila:minana Ya:suku ta:matapa:te bobo dodamo nepalaganate, ¹⁷ huiyatiya hopote da:duniya: ba:ba tetelo Ya:suti iba:tamo tiyolo kapeniya:ha:, ba:bema: iba:te boga:mo nololonate bobo a:hiwale ba:bo tupuiminiya: Kapeniyama haba hapuamo. ¹⁸ Ba:ba tetelo ko huhuti ba mahigana koko gawiyate ba:bo mahila:haleniya:. ¹⁹ Ba:bene iba:te paibo o sikisi kilomita ba:mako tete ga:ga:dopolo ba nemabihona, ba:ba tetelo Ya:suti ibino boge tama:mo beya hunudu da:toniya:, iba:te ebe uminate konomamo ba:bo toletolehoniya:, ²⁰ huiyatiya ebete ibi na:goelameniya:, “Na Ya:sutula, la: katoletolehonala:!” ²¹ Ba:bema: iba:te Ya:suku ibino boga:mo kalakalago da:natopiniya:, iba:te na:la:wa:haniya: mabu iba:te kebamo tolamenama: dewageleniya:, ba:ba tetenomolo iba:te ba:be boge utihole baha:mo boge ba: dito nutiniya:.

Tawakalubi Hiliyonomate Ya:suku Ohowadima:

Kapeniyama Habamo Da:nikuliya:

²² Ba:bene Ya:suti Ga:lili Bobo hapulu da:nemiya:paleniya:, eta hegelalo ba:bi tawakalubi hiliyonomate ba:moe komo biya:tawahuya:, Ya:suti ebe ta:matapa:go kapiya boga:go iba:tamo da:pa:hiwaliya:, huiyatiya gapogapo tetelo ta:matapa:te gala ha:kiya da:kana:hiwaleniya:, Ya:suti iba:go katoniya:ha:. ²³ Ba:be atu tetelo Taibiliyasi habanapa:te Kodawa Ya:sukunu hanohano ododi komoma: tabo ba:ma ka:na uliya:, ebete Godotamo baa:ma: kalakala tabo goenate tawakalubi hiliyonomatamo dikalameholeniya:, ba:bema: komo ibi hiliyonomate ebe umima: ibino boga:go ba:be atu hopamo ba:bo pelameholiya:. ²⁴ Huiyatiya iba:te Ya:suku ba:gala ebe ta:matapi ba:bolo nipo da:poholiya:, iba:te boga:mo gala kololohote na:katolamiya: Kapeniyama habamo, iba:te Ya:suku ba:bolo konohowadima:.

Ya:suku Ba: Ka:ka: Baa:la

²⁵ Ba:bene ba:bi tawakaluba:te Ya:suku Kapeniyama haba hapulu da:numiya:, iba:te ebe na:nega:lamiya:, “Iya:tulamedawa, ama: ba:mamo kebako tetelo ka:puluhukawa?”

* 6:15 Yon 18:36

26 Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya, “Nale la:tamo hibi tabonomo begoemo, la:le nagodone baa: uwatenate, ba:be baa:te la: da:wigulamene la:le na unamema: ba:bema: pelamemata, huiyatiya naeno helo hawakalimino hanohano komoeno ipuwa la:le la:eno ukuia:mo kalaweha: 27La:le kateneno ubi baa: nahama: oko kowatihonala: mabu ba:be baa:te tiyolo kababalehoma:ne, huiyatiya wadiyala la:le wiboha: ka:ka: baa: lawema: oko nowatihonala: Ba:mako baa: na Tawakalubino Naniwiti la:tamo kikalamema:nemata, mabu Nabiwi Godote ba:moe komo ya:lo a:hawakalimiya, na ba: ebeno hibidawama: eda:namo.”*

28 Ba:bene iba:te ebe na:gala:iamiya, “Ale Godokono ubi komokomo kododilima: bada oko na:kowatihoma:?”

29 Ya:suti iba:tamo na:huiyuya, “Godote kapiyanomo komo la:godolo umi ubila, ebete hopo habamo da:poemiya: la: ba:be dawa hibima: na:mida:la:.”*

30 Ba:bema: iba:te ebe gala na:kaga:iamiya, “Ale ama: hibima: komidima: ama:le atamo bada hanohano komo na:kododiomena: Wadiyala ama: amia:no helo atamo na:hawakalima:!” 31 Numa:, aeno iniwala:te dito hopolo ba emedena, Godokono hanohano ododi komodo iba:te baa: uwatenakuya, ba:be baeno mahilo ba: ma:nala. Iyo, Godokono Bukoeno tabote ba:ma ka:na itana, ‘Godote iba:tamo Hunu Haboeno baa: bikalamenakui,’ ba:bema: wadiyala ama: ba: atumu amia:no helo na:hawakalima:.”*

32 Ya:suti na:goiya, “Nale la:tamo hibi tabonomo begoemo, Mosesete la:eno iniwala:tamo dikalamenakui, ba:be baa: Hunu Haboeno hibi baa:ha:, ba:moe hopoeno baa:la, huiyatiya ba:ma tetelo naeno Nabiwiti Hunu Haboeno hibi baa: la:tamo nikalamenata, 33 mabu Godokono hibi baa: ba: Hunu Habane da:piya: ba:be dawala, ebe kapiyate hopo habanapa:tamo hibi ka:ka: bikalamenata.”

34 Ba:bene iba:te ebe gala na:kaga:iamiya, “Iya:tulamedawa, wadiyala ama:le ba:ma tetene tupuimiti ba:be baa: atamo nikaa:menakuya:.”

35 Ba:bene Ya:suti na:goiya, “Na ba: ka:ka: baa:la. Kebe lumagiti natamo da:pemene ebe baa: kapete gala a:kuminakamene, ba:gala kebe lumagiti na hibima: da:midinimini ebe beya kapete atumu a:kuminakamene.”*

36 Ka:lo nale la:eno komo ba:ma ka:na hawakalimimo, la:le la:eno baidinomamo naeno helo umimata, huiyatiya la:le na hibima: midinima: ubihinola. 37 Naeno Nabiwiti natamo ikanamema: dewagelena, ba:bi tawakalubi hiliyonomate natamo kopelamema:na, ba:gala kebe dawate natamo da:pemene nale ebe gigha: baha:mo dito a:koema:mo.

38 Numa:la:, Hunu Habane na da:poenamiya: nale ba:be Kodawoeno ubi

* 6:27 Yon 6:48-58 * 6:29 1Yon 3:23 * 6:30 Ma:t 16:1; Yon 2:18

* 6:31 Ikuli 16:14-15; Nabas 11:7-9; Ohale 78:24 * 6:35 Yon 4:14

komo ododima: ba:moe hopamo piya:mo, na ha:kiya naeno ubi komo a:kododa:mo. ³⁹Ba:bema: na da:poenamuya: ba:be dawoeno ubi komo ba:ma ka:nala, ebete natamo kebe tawakalubi kikanamena ibi ipuwalo eta kapiyate a:kalatida:mene, ba:bene Kuititi Hegelalo nale ibi hiliyonomo hibi ka:ka:mo kowadiya:paa:latelema:nemo. * ⁴⁰Iyo, naeno Nabiwiti ubila, kebe lumagiti ebeno Gudu umiti hibima: da:midimini, ebete wiboha: ka:ka: kolawema:ne, ba:bema: hibila, Kuititi Hegelalo nale ba:be lumagi hibi ka:ka:mo kadipatema:nemo.”

⁴¹Ba:bene komo Yunapa:te Ya:sukunu komoma: ubiha: tabo bega:luya, mabu ebete tabo ba:ma ka:na goiya:, “Na ba: Hunu Habane da:piya: ba:be ka:ka: baa:la.” ⁴²Ba:bema: iba:te na:ga:luya, “Aba: hibila:ka:, ba:moe Ya:suku ba: Yausepekono gudula! A iya:tawahala ebeno menokola nabiwila! Mabu keka: ebete Hunu Habane pema: da:goe?”*

⁴³Ya:suti ibino tabo iya:tawate iba:tamo na:huiyuya, “La: ipuwalo ubiha: tabo kaga:lutala: ⁴⁴Nabiwi Godote eta lumagi natamo magaheheno, ba:be dawate ebeno ubilo ha:kiya natamo pema: a:kamodobamene, huiyatiya Nabiwiti kebe dawa natamo da:magahemene, nale ebe lawete Kuititi Hegelalo wiboha: ka:ka:mo kadipatema:nemo. * ⁴⁵Numa:la:, dopamo Godokono ukui hawakalimipa:te ebeno Bukamo tabo ba:ma ka:na miya:tiya:, ‘Tete ba: na:pe, Godote ha:kiya hopo habanapi hiliyonomo ebeno gabo kiya:tulamema:ne.’ Ba:bema: ba:moe komo ba: hibila, pote Nabiwino tabo madodo uliti ebegodone hido iya:tawa komo da:lawenako, ba:be dawate natamo kopema:ne. * ⁴⁶Naeno taboeno ipuwa kubamo akalawa:la:. Eta hopo haba lumagiti Nabiwino holoholo dopamo kumiya:ha:, huiyatiya pote Godogodone da:pihitiguya: ebe kapiyate Nabiwino holoholo umiya:, ba:bema: la:le ebe kapiyagodone Nabiwino tabo kulima:nemata.*

⁴⁷“Iyo, nale la:tamo hibi tabonomo begoemo, kebe lumagiti na hibima: da:midinina ebegodolo wiboha: ka:ka:te bitanamene. * ⁴⁸Na ba: ka:ka: baa:la. * ⁴⁹Numa:la:, la:eno iniwala:te ma:nama: da:ka:minakui, iba:te dito hopolo ba:be baa: benahanakuya: ba:bene galane tetelo ibi hiliyonomate a:ha:lahuya:, ⁵⁰huiyatiya Hunu Habane da:piya:, ba:be baa: lumagiti da:namene ebete a:kahaa:mene. ⁵¹Na ba: Hunu Habane da:piya: ba:be ka:ka: baa:la, ba:bema: hibila, kebe lumagiti ba:moe baa: da:namene ebete emedena tetelo hibi ka:ka:go bemedenamene. Nale ebetamo dikamenakomo ba:be baa: ba: naeno apeno katenela, mabu nale naeno ape hopo habanapa:tamo ikalamemo ibino ka:ka: komula:lelamema:.”

⁵²Ba:bema: Yunapino maubate duluhukuya:, iba:te ibi ipuwalo olowabeletihuiilo na:ga:luya, “Ale ba:moe dubuino katene konahama:, ebete atamo keba ka:na na:kikaa:memene?”

* 6:39 Yon 10:28-29; 17:12 * 6:42 Ma:t 13:55 * 6:44 Yon 6:65 * 6:45 Ais 54:13

* 6:46 Yon 1:18 * 6:47 Yon 3:15-16 * 6:48 Yon 6:32,58

⁵³ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya, “Nale la:tamo hibi tabonomo begoemo, la:le Tawakalubino Naniwino katene nahaheno ba:gala ebeno hawi nihoheno, hibi ka:ka:te la:godolo a:kitanamene. ⁵⁴ Iyo, kebe lumagiti naeno katene da:nanako ba:gala naeno hawi da:ninako, ebegodolo wiboha: ka:ka:te bitanamene, ba:gala nale Kuititi Hegelalo ebe hibi ka:ka:mo kadipatema:nemo, ⁵⁵ mabu naeno katene ba: hibi ka:ka: baa:la, ba:gala naeno hawi ba: hibi ka:ka: beyala. ⁵⁶ Ba: hibila, kebe lumagiti naeno katene da:nanako ba:gala naeno hawi da:ninako, ebete na ipuwalo bemedena ba:gala nale ebe ipuwalo bemedenamemo. ⁵⁷ Na da:poenamiya: ba:be Nabiwino hibi ka:ka:te nagodolo keba ka:na kitana, ba: ba:ba ka:na kebe lumagiti naeno katene da:nanakomene, ebete naeno ka:ka:go bemedenamene.” ⁵⁸ Ba:bema: numa:la:, naeno ape ba: Hunu Habane da:piya: ba:be ka:ka: baa:la. Ba:moe baa:te lumagitamo hibi ka:ka: bikamenakomene, huiyatiya la:eno iniwala:te da:nananakui ba:be baa:te ka:ka: iba:tamo hibilo kikalamenakuiha:, iyo, galane iba:te dito ha:lahuya.”

⁵⁹ Ya:suti Kapeniyama habalo Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genamalo ibi diya:tulamitiya:, ba:ba tetelo ebete iba:tamo ba:moe tabo ga:ga:dopo bolamagiya:.

Ya:suku Ba: Wiboha: Ka:ka: Adahedawala

⁶⁰ Ba:ba tetelo komo Ya:suku ta:matapi hiliyonomate ebeno iya:tulame tabo uliti na:ga:luya:, “Ba:moe taboeno ipuwa kodakodanomola, pote lawema: na:ka:modobomene?”

⁶¹ Iba:te ebeno iya:tulame komoma: kebe ubiha: tabo da:ga:litiya:, Ya:suti iya:tawate na:goiya:, “Mabu keka: naeno iya:tulame komote la:eno hibima: midi komo da:kubahilamita? ⁶² Ba: hibila, Tawakalubino Naniwiti dopamo demedenami ebete ba:be Kalakala Habamo gala kakanodoloma:ne, ba:bema: la:le ba:be hanohano komo dumima la: keba ka:na na:kewageleoma? ⁶³ Numa:la:, Godokono Gobogobote tawakaluba:tamo hibi ka:ka: bikalamena, huiyatiya kateneno helote iba:tamo ka:ka: ikalamema: a:kamodobale. Ba:bema: hibila, nale la:tamo dolamagimo ba:be tabo ba: ka:ka:la, iyo, ba:be tabote Godokono Gobogobogodone pe, ⁶⁴ huiyatiya la: komopa:te hibima: kamidiha:.”

Ya:suti ba:moe tabo bolamagiya: mabu ebete ebeno oko tupuimi mabuni ya:lo iya:tawuya:, ebe ta:matapi ipuwalo puya:te ebe hibima: midiha:pima: deda:hanamena: ba:gala pote ebe anakapumipino kokotamo dihatemene. ⁶⁵ Ba:bene ebete tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “La:eno hibima: midiha: komoma: nale ya:lo ba:ma ka:na goemo, Nabiwiti helo lumagitamo ikameheno, ebete ha:kiya ebeno ubilo natamo a:kapa:mene.”*

* 6:57 1Yon 3:24 * 6:64 Yon 13:11 * 6:65 Yon 6:44

⁶⁶Ba:be mabuma: komo Ya:suku ta:matapi hiliyonomate eba:go wapata:lame ubiha:ma: eda:hate ibino hiya:hiya: emede komamo gala dito kawilaliya: ⁶⁷Ba:bene Ya:suti ebeno komo 12 ta:matapi nalateda:liya:, “La: ba: atumu, la:le na ba:ka:miya:paneoma?”

⁶⁸Saimono Pitate ebetamo na:huiyuya:, “Kodawa, a potamo na:ka:tolamema: mabu ama: kapiyagodolo hibi ka:ka: tabonomo bitana?*

⁶⁹A iya:tawahala ama: ba: Godokono Hido-talona Dawalata, ba:bema: ale ama: hibima: na:midinata.”

⁷⁰Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya:, “Aba: hibila:ka:, nale ha:kiya la: 12 dubu buwatimata, huiyatiya la: nulia:la:, la: ipuwalo kapiyate Saitanakono okodawama: eda:na!” ⁷¹Ebete ba:moe tabo Yudasikono komoma: goiya:, ba:be dubu ba: Keliyotanapi Saimonokono gudula. Dopamo ba:moe dubuti 12 ta:matapi ipuwalo emedenami, huiyatiya galane tetelo ebete Ya:suku anakapumpino kokotamo ebe bihatiya:.

Ya:sukunu Ekaka:te Ebe Hibima: Kamidiya:ha:

7 ¹Ba:bene ibino tabo olamagimi komo da:wibuya:, ba:ba tetene tupuimiti Ya:suti Ga:lili hopo konomolo pata:nami, huiyatiya ebete Yudiya hopolo pata: ubihinola mabu ba:be hopoeni Yu watowatopa:te ebe anakapumima: ewagelenama:.* ²Ba:bene Yunapino Mimiya Etemotehoeno Poko^f da:tataliya:,* ³ba:ba tetelo Ya:sukunu ekaka:te ebe na:ga:lamiya:, “Wadiyala ama: ba:moe Ga:lili hopo miya:pate Yudiya hopamo gala na:katoa. Diyala, ama:le komo ta:matapi ba:bolo da: nulameomena:, ba:bene ama:le dododilinaka iba:te ba:bi hanohano komo hidamo kulamema:na:. ⁴Numa:, lumagiti ubi dihatemene tawakalubi hiliyonomate ebe kota:matama:, wadiyala ebete ebeno komo akugumuia:la:. Ba:be mabuma: ama:le ba:moi hanohano komo hibilo dododilinaka, wadiyala ama: ba: atumu amia:no komo hopo habanapi hiliyonomatamo na:hawakalimiya:!” ⁵Ya:sukunu ekaka:te ebe iya:da:telo ba:moe tabo bolamagimiya: mabu iba:te ebe hibima: kamidiya:ha:, komo

^f **7.2** Mimiya Etemotehoeno Poko ba: Yunapino eta pokola, iba:te hiliyonomo gogolo bododinakomena:. Ibino iniwala:te Isipiti hopone dikuliya:, ba:ba tetelo iba:te Ka:inane hopamo tiyolo nikulihino dopamo 40 gogolo dito hopolo emedenama:. Ba:be tete ga:ga:nomolo iba:te dito hopoeni hiya:hiya: hopolo ba lahatepahanato sipi-goegoe tama walokoa:midahale genamama: midiliti, iba:te ba:bakobako mimiya genamalo lahanakuya:, hibi genamaloha:. Ba:gala ba:be atu tetelo Godoko adikumino sipi-goegoe tama walokoa:midahale genamate iba:godolo itanami, ba:bema: Godote iba:go ba pata:na ibino modoboha: komokomo ipuwalo ebete ibi hidonomamo owalubilinakui. Ba:bema: ba:ba tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku, Godote Yunapino iniwala:tamo hido owalubi komo dihatenakui, iba:te ba:be komo ba emalagidolo hiliyonomo gogolo a:iti hegela ipuwalo ibino kalakala poko bododinakuya: Godotamo.

* **6:68-69** Ma:t 16:16 * **7:1** Yon 5:18 * **7:2** Hawi 23:34

tawakalubi hiliyonomate hibima: midiha:ma: keba ka:na keda:haliya: ba:ba ka:na.*

⁶Ba:bema: Ya:suti ebeno ekakino tabo ba huiya na:goiya:, “La: ha:kiya la:eno hiya:hiya: ubi tetelo la:eno komo ba:bo ododilinakomata, huiyatiya naeno hibi tete Godogodone kapeha:.” ⁷Hopo habanapa:te la:tamo kamaubahalenaha:, huiyatiya iba:te natamo na:maubahalena mabu nale ibino kuba ododili komokomo a:hawakalilamenakomo. ⁸Ba:bema: la: ha:kiya poko habamo na:tolama:la:, huiyatiya na ka:lo a:katoamo mabu Godokono hibi tete natamo kapeha:.” ⁹Ya:suti ba:moe tabo goete Ga:lili hopolo ba:bo pekaguya:.

Ya:suti Mimiya Etemoteholeno Pokoma: Da:tuya:

¹⁰Ya:sukunu ekaka:te pokoma: da:tolamiya:, ebete huiyatiya galane diya gabodo ta:mataliya:, hawakala katuya:ha:. ¹¹Ba:ba tetelo Yu watowatopa:te poko habalo ebe ba ohowadi na:ga:luya:, “Ba:moe dubu Ya:suku keka:?”

¹²Ba:gala puya:te pokoma: da:pelameholiya: ba:bi Yu tawakalubi hiliyonomate Ya:sukunu komoma: tabo ganalo konomamo olamagimitiya:. Komo iba:te na:ga:luya:, “Ebe hido lumagila,” huiyatiya komopa:te na:ga:luya:, “Ao, ebe tawakalubi bamihoholamena.” ¹³Ba:ba tetelo iba:te Ya:sukunu komoma: hawakala kaga:lutiya:ha: mabu iba:te ibino watowatopino mauba komo betolemitiya:.

¹⁴Ba:bene tawakaluba:te ibino poko ba ododinate eta hegelalo Ya:suti iba:tamo nehawakalate Godoko Adikumino Hiya: Genamamo tote iya:tulame ba:bo netupuimiya:. ¹⁵Ba:ba tetelo ebeno iya:tulame taboma: Yu watowatopa:te ba hanohanohuta na:ga:luya:, “A:iye! Ba:moe dubuti kebako iya:tawa ka:lawi mabu ebete kasikuluya:ha:!”*

¹⁶Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya:, “Nale la: diya:tulamenama, ba:be tabote na da:poenamiya: ba:be Kodawagodone pena, na ha:kiya naeno ubi komodo kiya:tulamenaha:.” ¹⁷La: ha:kiya la: ipuwalo naeno komoma: ba:ma ka:na ga:lanamata, ‘Ebeno iya:tulame komote Godogodone da:pena o da: ebeno kateneno ukuini da:pena.’ Numa:la:, la: ipuwalo pote Godokono ubi komo ododilima: ubi dihatena, ebe modobola naeno iya:tulame komoenomabu la:tamo olamagi. ¹⁸Iyo, keba tetelo lumagiti ebeno kateneno ukui hapuni tabo dolamagina, ebe ha:kiya ebe bawagaminana, huiyatiya kebe lumagiti ubi dihatena ebe oemedawa kapiya kawagaminanama:, ba:be lumagi ba: hibi komo hawakalimidawala, ebegodolo eta ha:da amiho komo kitanaha:.”

¹⁹Godote ebeno Tutumu Tabo Moseseko ipuwado la:tamo ikalamiya:ta huiyatiya la: ipuwalo eta kapiyate ba:bi hiliyonomo tutumamo hibilo

* 7:5 Oel 1:14 * 7:15 Ma:t 13:54; Luk 2:47 * 7:16 Yon 12:49; 14:10 * 7:18 Yon 8:50

kapapamiwatanaha; aba: hibila:ka? Huiyatiya na tuputupu lumagima: ba eda:na, mabu keka: la:le na anakapunamema: dewagelenama?”*

²⁰ Ba:ba tetelo Ya:sukunu tabo dulihiutiya: ba:bi tawakalubi hiliyonomate ebetamo na:ga:luya; “Ama: kuba gobogobagoenolata! Pote ka:goita ama: anakapumima:?”*

²¹ Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya; “Nale la:eno holoholo hapulu kapiya hanohano komo dododimo, la: koamo ba:bo la:wa:huimata. ²² La: numa:la; Mosesete la:tamo eta kukala dikalamiya:la, ba:be kukala ba: la:le bahibahi guguda:tamo tama itamida kukala komiya:telamenakoma: Iyo, la:le ba:moe kukala miya:te komo Mosesegodone lawema: ga:lanamata, huiyatiya ba:moe komo ebegodone hibilo kuluhukuya:ha; la:eno komo iniwala:godone piya: Ba:gala Mosesete talona hegeloeno kukala atumu la:tamo a:kikalamiya:ta, ba:bema: ba:bi netewa kukala la:godolo ba pola:na eta guduino kukala ihateme tetete okoha: talona hegelalo duluhukunako, la:le dito ododinakomata mabu Godote ba:ma ka:na kagoenaha; tama itamida kukala ihate komote talona hegeloeno kukala kadikamidalema:ne. * ²³ Iyo, la:eno ododi ba: ba:ma ka:nala, la:le Godokono ubi komamo kopapamila:halema: Mosesekono hiliyonomo tutumu ipuwalo kapiya kodakodalo ba lawe okoha: talona hegeloeno kukala ba:bo adikamidalenakomata. Ba:bema: nale okoha: talona hegelalo eta temetema:goeno dubu da:hiduimimo, huiyatiya mabu keka: la:le natamo da:maubahalitama?” ²⁴ A:iye, la: hunu gabodo naeno komo dito akanagiya:midanama:la; wadiyala la: huiyatiya Godokono tuputupu gabodo lumagino komo nanagiya:midama:la:!”

Yunapa:te Ya:sukunu Komoma: Hiya:hiya: Tabo Da:ga:luya:

²⁵ Ba:ba tetelo Yelusalema habalo demedehonama: komo iba:te na:ga:luya; “Aba: hibila:ka; ba:moe dubu ba: komopa:te anakapumima: dewagelena ba:be lumagila! ²⁶ Numa:la; ebete hilopoheno tabo hawakala bolamagita, huiyatiya aeno watowatopa:te ebe duhimima: eta tabo kaga:lutaha: Diyala, iba:te da: iya:tawahala; ba:moe dubuti Godokono Oemedawa Kelisoma: deda:na. ²⁷ A iya:tawahala ba:moe dubuino haba komo, huiyatiya Godokono Bukate a biya:tua:mena, hibi Kelisote da:puluhukumini, ba:ba tetelo tawakaluba:te a:kiya:tawahamena: ebete kebene da:pemene.”*

²⁸ Ba:bema: Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genamalo tawakalubi ba iya:tulamita ibulunomo na:goiya; “La: hibilo iya:tawahala:ka: nale kebene da:piya:mo ba:be haboeno komo? Ba:gala naeno komoma: la:godolo hibi iya:tawa ba:kitana? La: nulia:la; na ha:kiya naeno ubilo kapiya:ha:

* 7:19 Oel 7:53; Lom 2:21-24 * 7:20 Yon 8:48; 10:20

* 7:22 Hawi 12:3; Tup Mabu 17:9-13 * 7:23 Yon 5:8-10,16 * 7:27 Yon 7:41; 9:29

la:tamo, na Kodawate poenamiya:. Ebe ba: hibi komo hawakalimidawala, huiyatiya la:le ebeno komo kiya:tawahanaha:,* ²⁹ iyo, na ha:kiya ebeno komo iya:tawala, mabu nale ebegodone piya:mo ba:gala ebete na a:poenamiya:.”

³⁰ Ba:be taboma: komopa:te ubila Ya:suku du genamamo ihatema:, huiyatiya ibi ipuwalo etate ebe kalawiya:ha: mabu ba:be komote hibilo uluhukuma: Godogodone tete pehenola.* ³¹ Huiyatiya ba:be atu tetelo komo tawakalubi hiliyonomate Ya:suku hibima: midilo na:ga:luya:, “Ba:moe dubugodolo hanohano komo hiliyonomo ulamenakoma:, ba:bema: ebe da: Kelisotela:. Iyo, eta lumagiti Keliso mahilamo da:mahigamene, ebeno helote ba:moe dubuino helo a:kagogolamene!”

Yu Watowatopa:te Ya:suku Du Genamamo

Ihatema: Komo Dubu Doelamiya:

³² Hiliyonomo tawakaluba:te Ya:sukunu komoma: tabo ganalo da:ga:litiya:, Pa:lisi kapiyuimipa:te uliti ba:bene ibi ba:gala Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi iba:te komo Godoko Adikumino Genama lawamepi dubu ba:bo noelamiya:, iba:te Ya:suku nelawete du genamamo kopihatema:.³³ Ba:be atu tetelo Ya:suti tawakaluba:tamo nolamagitiya:, “Na la:go nanekela:mo emedete, na da:poenamiya: ba:be Kodawatamo gala kakatoma:nemo. ³⁴ Ba:bene la:le na nipo kohowadinima:nemata, mabu nale kebe habamo da:tomo la:le ba:be habamo tolame modoboha:.”*

³⁵ Ba:bema: Yu watowatopa:te ibi ipuwalo na:ga:luya:, “Ba:moe dubuti kebe habamo na:ka:tomene, ba:bene ale ebe umima: a:kamodobama:? Diyala, aeno komo tawakaluba:te hiya:hiya: Yuha:pino hopolo da:nemedehona, ebete iba:tamo da: tomene iba:go konemedema:, ba:bene ebete ba:bi Yuha:pi Godokono tabo da:niya:tulamemene. ³⁶ Ebete na:goe, ‘La:le na nipo kohowadinima:nemata,’ ba:gala ebete gala na:kagoe, ‘Nale kebe habamo da:tomo la:le ba:be habamo pelame modoboha:.’ A:iye! Ebeno taboeno ipuwa keba ka:nala:ka:?”

Wiboha: Ka:ka: Beyoeno Komo

³⁷ Yunapino Mimiya Etemoteholeno Poko ipuwalo kuititi hegela ba: ko hegelanomoma: eda:na. Ba:bene ba:be hegelate da:piya: Ya:suti tawakalubi hiliyonomo ipuwalo mahigate ibulunomo na:goiya:, “Kebe lumagi beya kapete dumina, wadiyala ebete pete nagodolo beya na:pena:mene.* ³⁸ Ba:gala kebe lumagiti na hibima:

* 7:28 Ma:t 11:27; Yon 8:55 * 7:30 Yon 7:44 * 7:34 Yon 8:21; 13:36

* 7:37 Hawi 23:36; Ais 55:1; Yon 4:14

da:midinimini, ba:be lumagino tepo ipuwane wiboha: ka:ka: beyate ba:peka:ka:la:namene, mabu Godokono Bukate ba:ba ka:na goena.”*

³⁹Buka ka:lamiholewawa, wadiyala ama: niya:tawa Ya:suti ba:moe tabo Godokono Gobogoboeno komoma: olamagitiya: Iyo, dopamo tetelo Gobogoboeno helote Ya:suku hibima: midipa:godolo kitanamiha:, huiyatiya Godote ebe hoe ipuwane dadipatiya:, ebete Hunu Habamo odolote ko alonomote ebe ba:bo na:la:minuya: Ba:ba tetelo Ya:suku hibima: midipa:te Gobogoboeno helo hibilo ba:bo lawiya:.*

Yunapa:godolo Ya:suku Mabuma: Anagiya:mida Komote Duluhukuya:

⁴⁰Ya:sukunu tabo dulihiya: ba:bi tawakalubi ipuwalo komo hiliyonomate na:ga:luya:, “Ba:moe dubu ba: Godokono Hiya:nomo Ukui Hawakalimidawala, Mosesete dopamo pema: hibilo da:goiya: ba:moe ba:bela.”* ⁴¹Huiyatiya komopa:te na:ga:luya:, “Ao, ebe ba: Kelisotela, Godokono Oemedawala.” Ba:gala komopa:te na:kaga:luya:, “Ao, ba:moe dubu Ga:lili hoponapila. Modoboha: Kelisote ba:bako kuba hopone pehawakala,* ⁴²mabu Godokono Bukate a biya:tua:mena, Kelisote Da:ibidikono BeteleHEME habalo ebeno eyoni guguda:godone kohawakalama:ne, Ga:lili hopoloha:.”* ⁴³Ba:bema: tawakalubi ipuwalo Ya:sukunu komoma: anagiya:mida komote uluhukuya:, ⁴⁴ba:gala komopa:te ubila ebe du genamamo kihatema:, huiyatiya ba:ba tetelo ibi ipuwalo eta lumagiti ebetamo eta komo kododiya:ha:

Yu Watowatopa:te Ya:suku Hibima: Kamidiya:ha:

⁴⁵Ba:bene Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, iba:te Ya:suku lawema: kebe dubu dopamo da:noelamiya:, ba:bi dubate Ya:suku laweheno gala dito kapelamiya:. Ba:bema: Yu watowatopa:te ibi na:kiyalamiya:, “Keka: mabu la:le ba:be dubu atamo kamagaheha:?”

⁴⁶Ba:bi dubate ibino tabo ba huiya na:ga:luya:, “Ba:be dubuino tabo hidonomola, a dopamo ba:bako tabo kulinakuiha:!”*

⁴⁷Ba:bene Yu watowatopa:te ibi ba kiyahalame na:ga:luya:, “A:iye! La: ebeno ha:da amiho tabo uliti hibima: a:ka:midiuma? ⁴⁸Numa:la:, a Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala komo watowatopi, a ipuwalo eta lumagiti ebeno tabo hibima: kamidinaha:!”* ⁴⁹Ba: hibila, kebe kuba dalowa: tawakaluba:te ibino ubi komo ebetamo dihatena, iba:te Mosesekono tutumu tabo hidamo niya:tawahatale, iba:te atumu ebe hibima: ba:ka:midina:. Huiyatiya ibi hiliyonomo ba: daedaepila, ba:bema: Godote ibi Koe Habamo kiya:hekema:ne!”

* 7:38 Ais 58:11 * 7:39 Yon 16:7; 20:22; Oel 2:4 * 7:40 Yon 6:14 * 7:41 Yon 1:46

* 7:42 Ohale 89:3-4; Mai 5:2 * 7:46 Mak 1:22 * 7:48 Yon 12:42

⁵⁰ Ba:ba tetelo Nikadimasiti ba:bi watowatopino kapiyuimi ipuwalo na:lutiya:, ebe ba: du tetelo Ya:sukuba: tabo olamaginama: dopamo da:toniya: ba:be dubula. Ba:bene ebete komo watowatopa:tamo na:goiya:,*
⁵¹ “La: hidamo! Aeno eta tutumu tabote a biya:tua:mena, eta lumagino hibi komo lawema: ebeno tabo ulihino ale ebe hunu gabodo kubama: dito a:kaga:lama:.”

⁵² Ba:bene iba:te ebe ba kiyahame na:ga:luya:, “A:iye! Ama: ba: atumu Ga:lili hopoeni dalowa: lumagi etala:ka? Wadiyala ama: Godokono Buka taboeni komokomo nulameholiya:, ba:bema: ama: kiya:tawama:na:ta Godokono ukui hawakalimipi hiliyonomo ipuwalo etate Ga:lili hopone dopamo kuluhukunakuiha:.”* ⁵³ Ba:bene da:gapogapohoniya: ba:bi tawakalubi hiliyonomate ibino hiya:hiya: genamamo ba:bo tolameholeniya:,^g

8

¹ huiyatiya Ya:suti Olibi Kehakeha Hunu Hakamo ba: dito toniya:.

Ya:suti Eta Kamena Eta Kamenoeni Awa:go

Kuba Ododi Komo Degebolemya:

² Ba:bene eta hegelalo Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genamamo duiduiyanomolo gala kapete, tawakalubi hiliyonomate ebetamo da:pelamiya:, ebete emedete ibi iya:tulame ba:bo tupuimiya:. ³ Ba:ba tetelo komo Godokono tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, iba:te eta kamena lawete tawakalubino holoholo hapuamo ba: dito magatuya:, mabu ba:moe kamenate eta kamenoeni awa:go konomo kuba ododitalo iba:te ba:bo ulamiya:. ⁴ Ba:bema: iba:te Ya:suku na:kiyamiya:, “Iya:tulamedawa, ba:moe kamena eta kamenoeni awa:go konomo kuba ba ododita, ale ibi ulamete ba:moe kamena ba:bo lawema:. ⁵ Mosesekono tutumu tabote a biya:tua:mena, ba:mako kamenoeni kuba ododi mabuma: wadiyala tawakaluba:te ebe nakolamo mapemete nanakapuma:mena:. Ba:bema: amia:no ukui keba ka:nala:ka? Ale ebetamo hoe huiya ba:kikamema:?”* ⁶ Iba:te ba:moe tabo Ya:sutamo na:ga:litiya:, mabu iba:te ubila tawakalubino holoholo hapulu Ya:sukunu komo ba:ma ka:na hawakalimi, ebete Mosesekono tutumu tabamo da:papamiwatamene o da: a:kapapamiwatamene. Ebete papamiwataha:ma: da:goemene, ba:ba tetelo iba:te ebe kubadawama: koga:lama:na:.

Ya:suti huiyatiya ibino tabo huiyaheno tuiwatate ebeno kokotamo hakamo hiya:hiya: tabo bimiya:teholitiya:. ⁷ Ba:bema: iba:te atu alateda: tabo ebe kiyahame ekelalameheni, ba:ba tetelo Ya:suti mahigate

^g 7:53 Yon 7:53–8:11 komoeni tabo Yonete bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

* 7:50 Yon 3:1-2 * 7:52 Yon 7:41-42 * 8:5 Hawi 20:10; Tutumu 22:22-24

na:goiya:, “Kubahenola, la: ipuwalo pote kuba ododiha:dawama: deda:na, wadiyala ba:bete dopo nakola lawete ebe na:mida:ma:mene, ba:bene la: komopa:te gala hapuni ebe mapemete ba:bo nanakapumiya:la:.”* 8 Ba:bene Ya:suti hakamo gala katudiwatate ebeno kokotamo komo hiya:hiya: tabo bekamiya:teholitiya:.

9 Ba:bema: puya:te Ya:sukunu tabo duliya:, iba:te ukui hiya:ma: midiliti, ba:bene ibi ipuwalo eta kapiya tonakui, eta kapiya tonakui, ba:bi dubu hiliyonomate hiya:hiya: ba:ma ka:na tolameholiya: kadelekadela:godone tupuimiti uli ape dubatamo nuluhuku. Ba:ba tetelo Ya:suku kapiyate ba:bolo lutiya:, ba:gala ba:be kamenate ebeno holoholo hapulu na:la:nuya:.
10 Ba:bene Ya:suti ebeno wato adipatete kamenatamo na:goiya:, “Kamena, kuba huiya ama:tamo ikamema: dewagelitaka, ba:bi tawakalubi keka? Ama: kuba dawama: da:goita, eta ba:bako lumagi ba:ka:luta?”

11 Ebete huiyatiya na:goiya:, “Ao, Kodawa, natamo kuba huiya ikanamedawa puliyala.”

Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Na ba: atumu ama:tamo kuba huiya a:kikama:mata. Wadiyala ama: na:toa, galane tetelo ba:bako kuba gala akododa:la:.”*

Ya:suku Ba: Ba:moe Hopo Haba Konomoeno Alola

12 Eta tetelo Ya:suti Pa:lisi kapiyuimipa:tamo gala na:kolamagiya:, “Na ba: ba:moe hopo konomoeno alola. Kebe lumagiti na da:ta:mahenena ebete du ipuwalo a:kapata:namene mabu ebegodolo hibi ka:ka: alote bitanamene.”*

13 Ba:bene Pa:lisi kapiyuimipa:te ebetamo na:ga:luya:, “Ama: ha:kiya ama: adipatelo da:gaa:, ba:bema: tawakaluba:te amia:no tabo a:kalawa:mena:.”

14 Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Ao, na ha:kiya na a:kadipata:lemo, huiyatiya naeno hibi komo na ha:kiya na:hawakalimitale, naeno hiya:hiya: tabote hibinomoma: beda:hana:, mabu na kapiyate iya:tawala nale kebene ka:piya:mo ba:gala nale gala kebamo da:katomo. La:le huiyatiya naeno komo kiya:tawahanaha:,”*

15 mabu la: hopo habanapino ukui gabodo lumagino komo dito anagilamelemenakomata! Numa:la:, nale ba:moe hopolo ba emedena eta lumagino komo anagiya:midamete kuba huiya a:kikama:lemo,*

16 huiyatiya keba tetelo nale eta lumagino komo nanagiya:midametale ebeno komo hibilo ba:hawakalimina:, mabu Nabiwiti na da:poenamiya: ebete helo natamo ikanamiya: ba:be komo kododima:. Ebeno ukui ba:gala naeno ukui ba: kapiyala, ba:bema: nale eta lumagino komo

* 8:7 Tutumu 17:7 * 8:11 Yon 5:14 * 8:12 Ais 49:6; Yon 1:4-9; 9:5; 12:46

* 8:14 Yon 5:31-32; 7:28 * 8:15 Yon 12:47

kubama: da:goitamona na kapiyate kagoitaha; ba:ba tetelo naeno Nabiwiti atu tabo bekagoita.* ¹⁷La:eno eta tutumu tabote ba:ma ka:na goena, tawakalubino anagiya:mida ipuwalo netewapa:te atu tabo da:ga:larena: tabo anagiya:midapa:te ba:be komo hibima: koga:lama:na.* ¹⁸Ba:bema: numa:la; nale naeno hibi komo ba hawakalimina, na da:poenamiya: ba:be Nabiwiti atumu naeno hibi komo la:tamo na:kahawakalimina.”*

¹⁹Ba:ba tetelo iba:te ebe na:ga:lamiya; “Amia:no nabiwi ale kumitaha: Ebe keka:?”

Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya; “Na ba:gala naeno Nabiwi, aeno komo la: kiya:tawahanaha: La:le naeno hibi komo niya:tawahotale, naeno Nabiwino komo atumu la: biya:tawahona:.”

²⁰Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genamalo ba luta, ebete ba:be Genamoeno malemale mani miya:tehoeno habalo tawakalubi ba iya:tulamita ba:moi tabo komokomo Pa:lisi kapiyuimipa:tamo ba:bo olamagiya: Ba:ba tetelo komopa:te ubila ebe du genamamo ihatema; huiyatiya ibi ipuwalo etate ebe kalawiya:ha: mabu ba:be komote hibilo uluhukuma: Godogodone tete pehenola.*

**Ya:suti Kebamo Da:tomene Hibima: Midiha:pa:te
Ba:bamo Tolame Modoboha:**

²¹Ba:bema: Ya:suti Pa:lisi kapiyuimipa:tamo gala na:kagoiya; “Tete tatalila, nale la: komiya:palema:nemata, ba:bene la:le na ba ohowadini la: la:eno kuba ododili ipuwalo ba: dito koha:lahama:nemata, mabu nale kebe habamo da:tomo la: ba:be habamo nago tolame modoboha:.”*

²²Ba:bema: Yu watowatopa:te ibi ipuwalo na:ga:luya; “Mabu keka: ebete da:goe a eba:go tolame modoboha:? Ba:moe taboeno ipuwa ba:ma ka:nala:ka; ebe ha:kiya ebe ba:kanakapumimini?”

²³Ba:bema: Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya; “La: ba: ba:moe hopo tawakalubilata, huiyatiya na Hunu Habane piya:mo, na ba:moe hopo lumagiha:.* ²⁴Ba:bema: nale la: hibinomolo ba:ma ka:na goelamemata, la: la:eno kuba ododili ipuwalo koha:lahama:nemata, mabu na ba: emedena tetelo demedenamo ba:be Kodawala. La: ba:moe komo hibima: midihino, ba: hibila, la: hiliyonomate la:eno kuba ododili ipuwalo koha:lahama:nemata.”

²⁵Ba:bene tabo ulihopa:te ebe na:ga:lamiya; “Ama: potela:ka:?”

Huiyatiya Ya:suti iba:tamo na:goiya; “Tupuimi mabuni nale la: ba:ma ka:na a:goelamimata, na ba: ba:be Kodawala. ²⁶Ba:bema: nagodolo komo hiliyonomo tabo komokomo ba:pola:na, nale la: mabuma: ba olamagi la:eno komo ba:bo kanagilamelelamema:nemata. Huiyatiya numa:la; ba:bi

* **8:16** Yon 5:30; 8:29 * **8:17** Tutumu 19:15 * **8:18** 1Yon 5:9 * **8:20** Yon 7:30

* **8:21** Yon 7:34; 13:33 * **8:23** Yon 3:31

tabo komokomate nagodone kapelamenaha; na Oenamedawagodone pelamena. Ba:be Kodawa ba: hibi komo hawakalimidawala, ba:bema: nale ya:lo tetelo ebegodone kebe tabo komokomo kulihuya:mo na la:tamo ba:bi atu tabonomo bekaolamaginakomo.” ²⁷Ba:ba tetelo iba:te hidamo kemalagidoluya:ha; Ya:suti Nabiwi Godokono komoma: dolamagiya:

²⁸Ba:bema: Ya:suti iba:tamo gala na:kagoiya; “La: hopo habanapa:te na Tawakalubino Naniwi keha pihiga hunamo dadipananenema, la: naeno komo ba:ma ka:na hibilo kiya:tawahama:nemata, na ba: emedena tetelo demedenamo ba:be Kodawala, ba:gala nale kebe komokomo kododilinamo na ha:kiya naeno heloamo kododilinaha; mabu na Oenamedawate na kebe tabo komokomo ka:kiyanamiya: nale tawakaluba:tamo ba:bi atu tabonomo bekaolamaginakomo.” ²⁹Ba:gala eta komo. Na da:poenamiya: ba:be Kodawate hiliyonomo tetelo naeno ododili komoma: natamo na:kalakalana, ba:bema: ebete nago ba emedena na kamiya:panenaha:.” ³⁰Ba:ba tetelo komo tawakalubi hiliyonomate Ya:sukunu tabo dulihiya; iba:te ebe hibima: ba:bo midiya:

Ape Tutupi Ba:gala Ape Hala:mo Matuhulameholepi Ibino Komo

³¹Ba:bene Yu tawakalubi ipuwalo puya:te Ya:suku hibima: da:midiya; ebete iba:tamo na:goiya; “La: naeno iya:tulame ipuwalo demedenama, la: ba: naeno hibi ta:matapilata. ³²Ba:bene la: Godokono hibi komo kiya:tawahama:nemata, iyo, ba:be hibi komote la: huiyaha: menemene oko ipuwane uluhukulatelete tutupima: komidilima:na:ta, ba:gala eta kubadawoeno eta matuhumiho komote la:godolo a:kitanamene.”

³³Ba:ba tetelo iba:te tabo ba huiya na:ga:luya; “A ba: A:ibalahamakono eyoni gugudila. Iniwalino tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku, a ipuwalo eta lumagiti eta kubadawoeno huiyaha: okodawama: keda:namiha; ba:gala ale eta lumagino matuhumiho komo a:kiya:tawahalema: Ba:bema: mabu keka: ama: atamo da:gaa; Godokono hibi komote a huiyaha: oko ipuwane kuluhukua:tema:?”*

³⁴Ba:bene Ya:suti iba:tamo gala na:kagoiya; “Na la:tamo hibi tabonomo begoemo, puya:te kuba ododili ipuwalo demedehona, ibi ba: kuboeno huiyaha: okopima: eda:hana.” ³⁵Hibi gudunomote ebena nabiwino genamanapi ipuwalo emedena tetelo kalakalago bemedenamene, huiyatiya huiyaha: okodawoeno komo eba ka:naha: Ebete ebena oko namutudawoeno matuhumiho ipuwalo bemedena, ba:bema: eta tetelo ba:be namutudawate ebe ubiha:ma: deda:mene, ebete ebena genamane ebe dito konoemema:ne. ³⁶Ba:bema: la: nuliala: Godokono Guduti la: eta kubadawoeno matuhulame ipuwane uluhukulatelete ebena tutu badininipala ekakima: da:midilimina; ba:ba tetelo la: hibinomolo tutuma: keda:hama:nemata.”

* 8:28 Yon 3:14 * 8:33 Ma:t 3:9 * 8:34 Lom 6:16,20

37Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya, “Na iya:tawala la: ba: A:ibalahamakono eyoni gugudila, huiyatiya la: naeno iya:tulame komo kuwatenaha: ba:bema: la: ubila na kanakapunamema. 38Numa:la:, naeno Nabiwiti ya:lo tetelo natamo da:hawakalilamiya: na ba:bi atu komo la:tamo a:hawakalilamenakomo, ba:gala la: ba: atumu, la:eno ha:da amiho nabiwiti kebe komokomo kiya:tulametiya:la la: ba:bi komo kapiya bododilinakomata.”

39Ba:bene iba:te ebeno tabo ba huiya na:ga:luya, “Aeno nabiwi ba: A:ibalahamatela.”

Ba:ba tetelo ebete ibi na:goelamiya, “La: A:ibalahamakono hibi gugudima: neda:honatale, ebete dododilinakui la: ba:bi atu hidohido komo bododilionakona.* 40Numa:la:, nale Godogodone kebe hibi komokomo kulihuya:mo, na ba:bi atu komo la:tamo a:hawakalilamenakomo. Ba:bema: la: ubila na kanakapunamema, huiyatiya la:eno iniwa nabiwi A:ibalahamate dopamo eta tuputupu lumagitamo maubate ebe anakapumima: kewageliya:ha. 41Ba: hibila, la:eno eta nabiwi bemedena, ba:be kubadawate kebe komokomo kododilina: la: ba:bi atu kuba komo bekaododilinakomata, la:le huiyatiya A:ibalahamakono hidohido komo kododilina:!”

Ba:bene iba:te ebeno tabo ba huiya na:ga:luya, “A pilo gabodo kahawakalahaliya:ha, iyo, a nabiha: gugudima: keda:hanaha. Ba:bema: Godoko kapiya ba: aeno Nabiwila, ba:gala a ba: ebeno hibi gugudinomola.”*

42Ya:suti iba:tamo na:goiya, “Godote la:eno hibi Nabiwima: neda:natale, la:le na malemalelo bemalagidoloneonana, mabu na ba: Godogodone la:tamo piya:mo. Iyo, na ha:kiya naeno heloamo kapiya:ha, na Godote poenamiya. 43Huiyatiya la:le ba:moe taboeno ipuwa hidamo kalawe:ha, mabu la:le naeno iya:tulame komo ubi:ha:ma: eda:hanamata. 44Numa:la:, la:eno nabiwi ba: Saitanatela, ba:bema: la:le ebeno gugudima: ba eda:hana ebeno ubi komamo papamila:hanakomata. Dopamo tupuimi mabuni ebe ba: tuputupu lumagi anakapumidawala, ba:gala ebete Godokono hibi komo ubi:ha:ma: eda:nami. A:iye, ebeno ododili ipuwado ebe ha:kiya ebeno komo ba:ma ka:na hawakaliminako, ebete ha:da tabo kapiya bolamaginako mabu ebegodolo eta hibi komo kitanaha. Iyo, ebe ba: ha:da amihopino nabiwima: eda:na, mabu hiliyonomo ha:da amihoho komate ebegodone pikulina!* 45Na huiyatiya hibi tabo komokomo kapiya bolamaginakomo, ba:bema: la:le la:eno ha:da amiho nabiwi huiyama: ba eda:hana la: na hibima: kamidinina:ha. 46La: iya:tawahala na hibi tabo olamagidawala, ba:gala la: ipuwalo eta lumagi modoboha: na kuba ododidawama: ka:nami. Ba:bema: mabu

* 8:39 Ma:t 3:9 * 8:41 Ais 63:16 * 8:44 1Yon 3:8

keka: la:le na hibima: kamidinina:?^{*} 47Ba:moe komo ba: hibila, kebe tawakaluba:te Godokono hibi gugudima: deda:hamena: iba:te ebeno tabamo ba:papamila:hanakomena:, huiyatiya la: eba ka:naha:, ba:bema: la: ebeno tabo a:kulialemeta.”^{*}

Ya:suku Ba:gala A:ibalahamako Ibino Komo

48Ba:ba tetelo komo Yunapa:te Ya:sutamo na:ga:luya:, “Ale amia:no komo hibinomolo ba:ma ka:na hawakalimima:, ama: ba: kuba Samaliya hoponapilata ba:gala ama: ipuwalo kuba gobogobote bemedena.”^{*}

49Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Na ipuwalo kuba gobogobote kemedena: Ao, naeno ododili komate naeno Nabiwino mahilo hunamo adipatenako, huiyatiya la:le naeno mahilo bekubahiminakomata. 50Na ha:kiya na a:kawagaminalemo, mabu eta Kodawate naeno komo ba anagiya:midaname ebete na ba:bo kawagaminanema:ne. 51Ba:bema: nale la:tamo hibi tabonomo begoemo, kebe lumagiti naeno iya:tulame tabamo da:papamiwatamene ebete hoe a:kuma:mene.”^{*}

52-53Ba:ba tetelo tabo ulihopa:te Ya:sutamo gala na:kaga:luya:, “Amia:no tabo olamagi komodo a hibilo iya:tawahama: ama: kuba gobogobagoenola. Mabu A:ibalahamako ba:gala komo Godokono ukui hawakalimipi ibi hiliyonomate a:ha:lahuya:, huiyatiya ama:le na:gaa:ta kebe lumagiti amia:no tabamo da:papamiwatamene ebete hoe a:kuma:mene! Ama: na:kemalagidoluta amia:no helote A:ibalahamakono helo ba:gala komo Godokono okopino helo na:gogolena? A:iye, amia:no awagaha komo bada konomola:ka!”

54Ba:bene Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Keba tetelo na ha:kiya na nawagaminatale, ba:be awagaha ipuwalo eta hibi komote ba:ka:itanana:. Huiyatiya naeno Nabiwiti na nawagaminanena, naleha:. Ebe ba: la:le hibi Godoma: da:ka:minama, ba:betela. 55La: ebeno komo hibilo iya:tawaha:, huiyatiya na kapiyate ebeno komo iya:tawala. Numa:la:, nale la:tamo ba:ma ka:na na:goetale, ‘Na ebeno komo iya:tawaha:,’ na ha:da tabo ba:goena:, huiyatiya na la: ha:da amihopi huiyaha:, ba:bema: nale Nabiwino hibi komo iya:tawala ba:gala nale ebeno ubi komokomo kapiya bododilinakomo. 56Ba:gala la: ba:moe eta komo nemalagidolala:. La:eno iniwa nabiwi A:ibalahamate ebeno tepo ipuwalo naeno pe komo demalagidolonakui ko kalakala komo biya:tawanakui, iyo, ba:be hegellate pema: ebete kalakalago latiminami.”

57Ba:ba tetelo tabo ulihopa:te ebe na:ga:lamiya:, “A:iye! Ama: aeno iniwa A:ibalahamako hibilo a:kumiuya:la? Ebete ya:lo tetenomolo a:hoiya: ba:gala ama: 50 gogo tete lumagiha:, ama: ba: uli ape dubulata!”

58Ba:bene Ya:suti iba:tamo ba huiya na:goiya:, “Na la:tamo hibi tabonomo begoemo, na ba: emedena tetelo demedenamo ba:be

^{*} 8:46 2Kol 5:21; 1Pit 2:22 ^{*} 8:47 1Yon 4:6 ^{*} 8:48 Mak 3:21-22 ^{*} 8:51 Yon 5:24

Kodawala. A:ibalahamate hawakalaha: tetelo na dopamo Godokoba: emedenamimo.”* ⁵⁹Ba:ba tetelo iba:te ba:be tabo mabuma: konomamo maubahaletе nakola ba:bo uwatiya: ebe mapemete kanakapumima:, huiyatiya Godote ebe ugumuilo Adikumino Hiya: Genama miya:pate ba: dito tuya:.

Ya:suti Baidi Tamiho Dubu Da:hiduimiya:

9 ¹Eta hegелalo Ya:suti ba tonato baidi tamiho dubu ba:bo numiya:, ba:be dubuti ebeno menokoeno tepo ipuwane ba:ba ka:na pehawakaluya: ²Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ebe nalatediya:, “Iya:tulamedawa, ba:moe dubuti baidi tamiholo da:pehawakaluya: pokono kubala:ka:? Ebenola:ka: o ebeno menoko nabiwi ibino kubala:ka:?”*

³Ba:bene Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Ba:moe dubuino kubaha:, ba:gala ebeno menoko nabiwi ibino kubaha: Ba:moe dubuti ba:ma ka:na da:pehawakaluya:, ba:be mabu bitana Godote ya:lo tetelo ubi bihatiya: ebeno okoeno ko helo ebegodolo kohawakalimima:.”* ⁴La: nulia:la:, a hegeloeno alo ipuwalo ba emedena, na da:poenamiya: ale ba:be Kodawoeno oko bowatihonama:, huiyatiya du komote ba: na:pe, ba:ba tetelo eta lumagiti oko a:kowata:mene. ⁵Nale ba:moe hopolo ba emedena na ba: hopo haboeno aloma: eda:namo.”*

⁶Ba:ba tetelo Ya:suti ba:be tabo olamagiti, ebete kowe hakamo mehamidate ba:be kowa:mo bula:i ododiti dubuino baida:mo abutilamelemete* ⁷ebe na:goemiya:, “Ama: Silomo mahilagoeno mala: ikila baha:mo tote mala: ba:bo na:neta.” Silomo mahiloeno ipuwa ba: nitana ‘Oeme Komola.’ Ba:bene ba:be dubuti ba:be mala: ikila bahilo mala: da:netuya:, ebeno baiditi na:la:minalemete ebete hopo uma:go gala ba:bo kapiya:.

⁸Ba:ba tetelo ebe tamelo demedehonama: ba:gala puya:te dopamo ebe manima: toetoelo duminakui, iba:te ebe umiti ba:bo ga:luya:, “Ba:moe dubu ba: gabo tamelo emedete manima: da:toetoitanakui, ba:moe ba:be dubula:ka:?”

⁹Komopa:te ibino tabo ba huiya na:ga:luya:, “Iyo, ebe ba: ba:betela,” huiyatiya komopa:te na:ga:luya:, “Ao, ebe ebeteha:, ebeno holoholo huiya lumagi etala.”

Huiyatiya ba:be dubuti ha:kiya ebeno komo ba hawakalimi na:goiya:, “Na ba: ba:be dubula.”

¹⁰Ba:bene iba:te ebe na:ga:lamiya:, “Amia:no baidi keba ka:na ka:hidohidohometa?”

* 8:58 Yon 1:1 * 9:2 Isi 18:20; Luk 13:2,4 * 9:3 Yon 11:4 * 9:5 Ma:t 5:14; Yon 8:12
* 9:6 Mak 8:23

¹¹Ebete ibino tabo ba huiya na:goiya, “Eta dubu ebeno mahilo ba: Ya:sutila, ebete kowe hakamo mehamidate ba:be kowa:mo bula:i ododiti naeno baida:mo ba:bo miya:te. Ba:bene ebete na na:goename Silomo mala: ikila bahilo mala: konetama:. Nale ba:ba ka:na da:nododimo, naeno baiditi ba:bo a:la:minahale.”

¹²Ba:bene iba:te ebe gala na:kaga:lamiya, “Ama: da:hiduima:, ba:be dubu keka:?”

Ebete na:goiya, “Na iya:tawaha:.”

Pa:lisi Kapiyuimipa:te Ya:sukunu Hido

Ododi Komo Kubama: Da:ga:luya:

¹³⁻¹⁴Ya:suti baidi tamiho dubu kohiduimima:, ebete kebe hegelalo bula:i ododiti ebeno baida:mo da:miya:temiya:, ba:be hegela ba: Yu tawakalubino okoha: talona hegelala. Ba:bema: komopa:te ba:be hido owalubi komo konehawakalimima:, iba:te ba:be dubu lawete Pa:lisi kapiyuimipa:tamo dito magatuya:. ¹⁵Ba:ba tetelo Pa:lisi kapiyuimipa:te talona hegeloeno komo ba emalagidolo ebe na:ga:lamiya:, “Amia:no baidi kebako gabodo ka:hidohidohometa?”

Ebete ibino tabo ba huiya na:goiya, “Eta dubuti naeno baida:mo bula:i abutilamelenamete, nale mala: da:netamo naeno baiditi ba:bo a:la:minahale.”

¹⁶Ba:ba tetelo komo Pa:lisi kapiyuimipa:te na:ga:luya:, “Ba:moe dubuti okoha: talona hegeloeno kukala adikamidale, ba:bema: ebe Godokono hibi oemedawaha:.” Huiyatiya komopa:te na:ga:luya:, “Ao, ebe hido lumagila. Kubadawagodolo Godokono helote kitanaha: ba:mako hanohano komokomo ododilima:.” Ba:bema: ibi ipuwalo anagiya:mida komote ba: dito uluhukuya:.

¹⁷Ba:ba tetelo iba:te ba:be dubu gala na:kaga:lamiya:, “Amia:no baidi da:hiduila:, ba:be dubu ama:le ebe pokomo ka:goiuta?”

Ebete na:huiyuya:, “Nale ebe Godokono ukui hawakalimidawa etama: goitamo.”*

¹⁸Ba:ba tetelo ba:be dubuti menokoeno tepone baidi tamiholo da:pehawakaluya: ba:gala ebeno baiditi ka:ma: da:hidohidohome, Yu watowatopa:te ba:bi netewa komokomo hibima: kamidiliya:ha:. Ba:bema: iba:te ba:be dubuino menoko ba:gala nabiwi iba:tamo tabo dito oemiya: iba:te kopema:. ¹⁹Iba:te da:piya: Yu watowatopa:te iba:godone ibino guduino hibi komo lawete ibi na:goelamiya:, “La: a:ga:lamata ba:moe dubu ba: la:eno gudula, ba:gala la: a:ga:lamata ebe menokoeno tepone baidi tamiholo pehawakaluya:. Ba:bema: la: ba:moe komo atamo na:hawakalima:la:, ebeno baiditi kebako gabodo ka:hidohidohome?”

* 9:17 Yon 4:19

20 Ba:bene ebeno menoko nabiwi iba:te ibino tabo ba huiya na:ga:luya; “Hibila, ebe ba: aeno gudula, ba:gala a iya:tawahala ebe menokoeno tepone baidi tamiholo pehawakaluya. 21 Huiyatiya a iya:tawaha: ebeno baiditi kebako gabodo ka:hido hido home ba:gala ebeno baidi pote ka:hidu ilame. Ebe dubu kola. Wadiyala la: ebe na:ga:lama:la; hibi komo ebete la: kokiyalamema:na:ta.” 22 Ba:be dubuino menoko nabiwi iba:te tabo ba:ma ka:na da:ga:luya: mabu iba:te Yu watowatopi betolelamiya;. Watowatopa:te ya:lo a:ga:luya; kebe lumagiti Ya:suku Godokono Oemedawa Kelisoma: da:goemene, iba:te ebetamo talona kihatemema:na: ebete baidi ibubulamehole genama guamo komo tawakaluba:go podoloma. 23 Ba:be mabuma: ba:be dubuino menoko nabiwi iba:te na:ga:luya; “Aeno gudu ba: dubu kola, wadiyala la: ebe na:ga:lama:la.”

24 Ba:bene Yu watowatopa:te dopamo baidi tamiholo demedenami, ba:be dubu iba:tamo gala kaka:miti ebe na:kaga:lamiya; “Ama: Godokono holoholo hapulu ba la:na hibi komo atamo na:hawakalima; ba:moe dubu Ya:suti ama:tamo bada komo kododi? A iya:tawahala ebe ba: hiya:hiya: kuba ododilidawala.”

25 Ba:ba tetelo ebete tabo ba huiya na:goiya; “Na iya:tawaha; ebe da: hido lumagila: o da: hido lumagiha. Huiyatiya na kapiya komo biya:tawutamo, na dopamo baidi tamihodawala, ka:lo naeno baiditi ba: a:la:minahale.”

26 Ba:bene Yu watowatopa:te ebe gala na:kaga:lamiya; “Ebate ama:tamo bada komo ododiti amia:no baidi ba:bo ka:hidu ilame?”

27 Ebete na:goiya; “Na hibi tabo la: ya:lo a:goelamemata, huiyatiya diyala, la: da: hidamo kuliha. Ba:bema: la: bada mabuma: ulima: gala da:kewagelitama? La: ebeno komo ta:matapima: eda:hama:la:ka:?”

28 Ba:bene iba:te huiyatiya ebe iduduputimilo ba kiyahame na:ga:luya; “Ama: ba: ebeno ta:matadawa etalata, aha! A Mosesekono ta:matapila! 29 Mabu a iya:tawahala Godote Moseseko ipuwado tabo olamaginakui, huiyatiya moe dubuino hibi komo a iya:tawaha. Ebe eta kuba dalowa: habalo ba:gala pilo gabodo kuda: a:hawakaluya!”

30 Ba:bene dubuti tabo ba huiya na:goiya; “Moe bada kuba komola:ka:? Ba:moe dubuti naeno baidi hanohano gabodo a:hidu ilame, huiyatiya la: watowatopi iya:tawaha: ebete kebene ka:piya:!” 31 A hiliyonomo iya:tawahala Godote kuba ododilipino tabo a:kulia:le, huiyatiya kebe lumagiti ebe Kodawama: goelo ebetamo da:papamiwatamene, Godote ba:be lumagino tabo kulima:ne. * 32 Hopo tupuimi mabuni ba:ma teta:mo puluhuku eta dawate baidi tamiho lumagi da:hiduimiya; a hopo tawakaluba:te ba:be hanohano komo kuminakuiha. 33 Ba:bema: naeno ukui ba:ma ka:na itana, ba:moe dubu Godogodone peha:tale, ebete tawakalubi kowalubilima: eta hido komo ododima: ba:ka:modobona:!”

³⁴ Ba:ba tetelo Yu watowatopa:te ebeno tabo ba huiya na:ga:luya,
 “A:iye! Ama: menokoeno kuba ododi komodo hawakaluya:ta! Mab u keka:
 ama: a iya:tua:mema: dewagelita?” Ba:bene iba:te ko maubago ba:be
 dubutam o baidi ibubulamehole genama guamo pa:pa:ga talona ihatemete
 ba: dito oemiya:.*

Godokono Ododi Komo Umiha: Lumagi Ba: Baidi Tamihodawala

³⁵ Ba:bene Yu watowatopa:te ba:be dubu maubago doemiya:, Ya:suti
 ba:be komo uliti ebe ohowada:go da:piya:, ebete ba:be dubu pumiti ebe
 na:pegoemiya:, “Ama: Tawakalubino Naniwi hibima: na:ka:midiuta?”

³⁶ Ba:bene ebete na:huiyuya:, “Kodawa, Tawakalubino Naniwi potela:ka:
 Ama:le na diya:tunamemena:, nale ebe hibima: ba:bo komidima:nemo.”

³⁷ Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Ama:le ebe numitata, mabu ka:lo
 ama:go ba:bete olamagita.”

³⁸ Ba:be dubuti na:goiya:, “Hibila, Kodawa, na ka:lo ama: ba: hibima:
 na:midimata,” ba:bene ebete pupamo emedete Ya:suku ba:bo adikumiya:.

³⁹ Ba:bene Ya:suti na:goiya:, “Na hopo habanapino komokomo
 anagilamelelamema: piya:mo. Ba:bema: puya:te baidi tamiholo
 demedehona, na ibino baidi kopahalamililamema:nemo iba:te hiliyonomo
 komokomo hidamo kulamema:, ba:gala puya:te ha:kiya ibino awagaha
 ipuwalo da:ga:lana, ‘A baidi a:la:minahalepila,’ nale ibino baidi huiyatiya
 duhuma: komidililamema:nemo.”

⁴⁰ Ba:ba tetelo komo Pa:lisi kapiyuimipa:te Ya:suku tamelo
 da:la:mota:hanuya:, iba:te ebeno tabo uliti na:ga:luya:, “Ama: na:ka:goiuta,
 a atumu baidi tamihopila?”*

⁴¹ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La: Godokono tabo komokomo
 iya:tawaha:ma: neda:hotale, ebete la: hibi baidi tamihopima: ka:lamihino
 la:eno kuba ododili mabuma: huiya ikalamema: ba:ka:goena: Huiyatiya
 la: na:ga:lanamata, ‘A Godokono tabo komokomo hiliyonomo modobolo
 ulamenama:,’ ba:bema: la:eno kuba huiyate hibinomolo ba: na:pe.”

Sipi-goegoe Ba:gala Ibino Ulamedawa Ibino Komo

10 ¹ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Na la:tamo hibi tabonomo
 begoemo, kebe lumagiti sipi-goegoeno kala ipuwamo gigihodo
 pa:pa:gaheno huiyatiya dito tetedo da:popegamene, ebe ba: pilo lumagila
 ba:gala ebe ba: komopino ilina heloamo uwatelamedawala. ² Huiyatiya
 kebe lumagiti gigihonomodo da:pa:pa:gamene, ebe ba: sipi-goegoeno
 hibi ulamedawanomola. ³ Ba:be ulamedawate duiduiyanomolo kala
 ipuwane uluhukuma: dewagelemene, gigiho umidawate gigiho ebetamo
 ka:hiya:midamema:ne. Ba:bene ebete ebenonomo sipi-goegoe ibino

* 9:34 Ohale 51:5 * 9:40 Ma:t 15:14

mahilamo da:ka:lamimini, iba:te ebeno tabo madodo uliti, ebete kala ipuwane ibi ba:bo kopuluhukulatelema:ne. ⁴Ebete ebeno sipi-goegoe hiliyonomo puluhukulatelele, ibi dopalamete ba tonato iba:te ebe ba:bo kota:matama:na: mabu iba:te iya:tawahala ibi ulamedawoeno tabo madodo. ⁵Huiyatiya sipi-goegoa:te eta hiya: lumagi a:kata:matamena:. Ba:bako lumagiti ibi da:ka:lamimini, iba:te ebe miya:pate gobogobamo dito kalahutihoma:na: mabu iba:te ebeno tabo madodo iya:tawaha:.”

⁶Ya:suti ba:moe iya:tulame uwa:mo tawakalubi diya:tulamiya:, iba:te ebeno ipuwa hidamo kalawiya:ha:, nipo emalagidoluya:.

Ya:suku Ba: Hido Sipi-goegoe Ulamedawala

⁷Ba:bema: Ya:suti iba:tamo gala na:kagoiya:, “Na la:tamo hibi tabonomo begoemo, na ba: sipi-goegoeno kala gigihola. ⁸Na peheno puya:te dopamo da:pelamenakui, ibi hiliyonomo ba: pilo dubula ba:gala komopino ilina heloamo uwatelamepila, huiyatiya sipi-goegoa:te ibino tabo kulihonakuiha:.” ⁹Na ba: gigihola. Kebe lumagiti na ipuwado da:pa:pa:gamene ebete ka:ka: mula: komo hibilo kopelawema:ne. Iyo, ba:bako sipi-goete gapo hapuamo naeno kala ipuwamo kapa:pa:ga, duiyatiya tetelo hido hemo nalema: kanuluhuku, ebete ba:ba ka:na ba ewagelena naha ilina modobolo bulamenakomene. ¹⁰Numa:la:, pilo lumagi ba:gala na, aeno komo hiya:hiya:la. Ebete sipi-goegoe pilolo uwate o alukuli ukui kapiyado kopema:ne ibi kopekubahilamema:. Huiyatiya nale na:piya:mo hibi wiboha: ka:ka: iba:tamo ba ikalame iba:te emedena tetelo kokalakalahanama:, ba:bema: ba:be ka:ka: komote ibi ipuwalo tabonomoma: ba eda: lumagiti modobote modoboha:.

¹¹“Ba:bema: na ba: Hido Sipi-goegoe Ulamedawala. Naeno kalakala bitana, nale naeno ka:ka: gobogobamo ba ihate ibino ka:ka: komula:lelamema:.” ¹²Huiyatiya kebe lumagiti sipi-goegoe ulame oko huiyamo dowatina, ebe ibino hibi ulamedawaha:. Keba tetelo ebete helo gaha penapelo dumimini, ebe ha:kiya ebeno ka:ka: ba mula: sipi-goegoe miya:palette gobogobamo dito kalahula:ma:ne, ba:bene helo gahate komo ibi ba palukuli, komo hiya:hiya: ba: dito kalahutihoma:na:.” ¹³Iyo, ba:mako dubuti sipi-goegoa:tamo olalati komote pelo dumimini, ebete tiyolo kalahula:ma:ne, mabu ebeno oko huiya ba:gala ebeno ka:ka: ba:bi komo kapiya bermalagidolena, sipi-goegoeno komo hibilo kemalagidololenaha:.”

¹⁴⁻¹⁵Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Na ba: Hido Sipi-goegoe Ulamedawala. Nale naeno sipi-goegoeno komo iya:tawala, ba:gala iba:te ba: atumu naeno komo iya:tawahala, Nabiwi Godote naeno komo keba ka:na kiya:tawana ba:gala nale ebeno komo atumu keba ka:na kiya:tawanamo ba:ba ka:na. Ba:be mabuma: naeno kalakala bitana,

* 10:8 Yel 23:1-2; Isi 34:2-3 * 10:11 Ohale 23:1; Haw 7:17 * 10:12 Oel 20:29

nale naeno ka:ka: gobogobamo ba ihate ibino ka:ka: komula:lelamema.*
 16 Ba:gala naeno komo sipi-goegoe ba:pola:na, huiyatiya ba:ma tetelo
 iba:te ba:moe kala ipuwalo kemedehonaha:. Ba: hibila, ba:ba:te naeno
 tabo dulimina:, nale ibi ba:bo komagahelama:nemo iba:te ba:moi dopo
 sipi-goegoa:go kapimilo kemedehonama:, ba:bene ibi hiliyonomate
 kapiya kalalo kapiyuimiti na ibino kapiya ulamedawate ibi hidamo
 ba:buiya:minalenamo.*

17 “Numa:la:, naeno kalakala bitana naeno ka:ka: gobogobamo
 ihatema:, ba:bema: Nabiwiti malemalelo na nemalagidolonena. Ba:gala
 eta komo, nale naeno ka:ka: gobogobamo dihatemo, nale hibilo gala
 kakalawema:nemo.* 18 Eta lumagiti naeno ka:ka: nagodone a:kalawa:mene.
 Ao, na ha:kiya naeno ka:ka: gobogobamo kihatema:nemo mabu ba:moe
 komo ba: naeno komola, ba:gala na ha:kiya gala kakalawema:nemo mabu
 helo nagodolo bitana. Naeno Nabiwiti na ya:lo a:goenamiya: bamoe komo
 kododima:, ba:bema: nale hibilo kododima:nemo.”

19 Ba:ba tetelo Ya:suti dolamagiya: ba:be tabo mabuma: ulihopa:te
 ibi ha:kiya ibi ipuwalo ukui kapiyama: kamidiliya:ha:, iba:te
 tulituliya dito kagaliya:. 20 Komo iba:te na:ga:luya:, “Ba:moe dubuino
 tabo la:le badama: kulihutama? Ebe kuba gobogobagoenola,
 ba:bema: ebe na:daedaite!”

21 Komopa:te ibino tabo ba huiya na:ga:luya:, “Ao, kuba gobogobote
 daedaema: da:midi, ba:bako lumagiti Godokono iya:tulame tabo
 hidamo olamagi modoboha:, huiyatiya ba:moe dubuino tabo komokomo
 hidonomola. Ba:gala kuba gobogobagodawate modoboha: baidi
 tamihodawoenno baidi hiduilameleme!”

Tawakaluba:te Ya:suku Ubiha:ma: Deda:huya:

22 Gogo kuititi tetelo giba komote Yu tawakalubino hopolo ba
 itana, ba:ba tetelo iba:te Yelusalema ko habalo Godoko Adikumi
 Genamoeno A:hiya:mida Poko^h bododitiya: mabu ibino komo

^h **10.22** Godoko Adikumi Genamoeno A:hiya:mida Poko ba: Yunapino eta kalakala
 pokola, iba:te hiliyonomo gogolo bododinakomena:. Ibino iniwalino tetelo eta kapela
 ko gawadalagiti Godoko Adikumino Hiya: Genamoeno talona ba adikamidale, ebete
 netewa-kapiya gogolo kuba dalowa: goegoe genama guamo ba:bo magahelenakui
 Godokono genama kokubahimima:. Ba:bene Yunapa:te ba:be kapela ko gawadalagi
 ibino hopone ebeno hoponomamo heloamo da:ta:matiya:, ba:ba tetelo iba:te Godokono
 Genama kahiduimiti, talonama: gala kamiditi, hibi adikumipa:tamo gala ba ka:hiya:mida
 ko kalakala poko Godotamo ba:bo ododiya:. Ba:bema: ba:ba tetene tupuimiti ba:ma
 teta:mo puluhuku, Yunapa:te ibino Godoko Adikumi Genamoeno a:hiya:mida komo ba
 emalagidolo, iba:te hiliyonomo gogolo a:iti hegela ipuwalo ibino kalakala poko Godotamo
 ododinakuya:.

* 10:14-15 Mat 11:27; 1Yon 3:16 * 10:16 Ais 56:8; Isi 34:23 * 10:17 Pil 2:8-9

ba:ba ka:nala. ²³Ba:ba tetelo Godoko Adikumino Genamalo eta pana nitanami, tawakaluba:te ba:be pana Solomonokono mahilamo ka:minakuya:. Ba:bene Ya:suti ba:be panalo ba nepata:, ²⁴komo tawakaluba:te pelamete ebe panatagama:digalo ebetamo na:pega:luya:, “Amia:no hibi komo tete ga:ga:nomolo atamo kahawakaliminaha:. Ba:bema: wadiyala ama: a niya:tua:ma:, ama: ba: Kelisote, Godokono Oemedawala:ka:?”

²⁵Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Nale ba:moe komoma: la: dopamo a:goelamimata huiyatiya la:le na hibima: kamidiniha:. Ba:gala nale kebe hanohano komo naeno Nabiwino heloamo dododilinakomo, ba:bi komate naeno komo behawakalimina, na ba: ba:betela.

²⁶Huiyatiya hibila, la:le ba:bi komokomo dulamenakoma na hibima: a:kamidina:lemata, mabu la: naeno sipi-goegoenomoha:. ²⁷Naeno sipi-goegoa:te naeno tabo madodo ulinaka, ba:bene na ibino komo iya:tawala ba:gala iba:te na na:ta:mahenena. ²⁸Ba:bema: nale iba:tamo wiboha: ka:ka: dikalamemo iba:te a:kaha:lahamena:, iyo, nale ibi kodakodalo ba uwatele pilodawate naeno kokoto ipuwane eta kapiya a:kalawa:mene.*

²⁹Ba: hibila, naeno Nabiwiti ibi hiliyonomo natamo ya:lo ikanamehoniya:. Ebeno helo konomola, eta dawoeno helote ebeno helo a:kagogolale, ba:bema: ebe atumu ba:bi sipi-goegoe kodakodalo ba uwatele pilodawate ebeno kokoto ipuwane eta kapiya lawe modoboha:. ³⁰Nabiwi Godoko ba:gala na, a ba: kapiyanomola.”

³¹Ba:ba tetelo tawakaluba:te ba:moe tabo duliya:, iba:te nakola ba: dito uwatiya: Ya:suku mapemete ebe ba:bo kanakapumima:.

³²Huiyatiya Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Naeno Nabiwiti natamo dikanamehoniya:, nale ba:bi hiliyonomo hidohido komo la:eno holoholo hapulu ododilinakomo. Ba:bema: ba:bi hidohido ododili komo ipuwalo la:le natamo bada komoma: ka:maubahaliutama? Mabu keka: la:le na mapenamema: dewagelitama?”

³³Iba:te na:huiyuya:, “Ale amia:no eta hido ododi mabuma: ama: mapemema: kewagelitaha:. Ao, mabu bitana, ama: hopo haba dubuma: ba eda:na huiyatiya ama:le na:gaa:ta, ama: ba:gala Godoko, la: ba: kapiyala! Godokono holoholo hapulu ba:mako tabo kubanomola!”*

³⁴Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Nale da:goemo ba:be tabo kubaha:. Ba:bema: la: ba:moe komo hidamo nemalagidolala:, Godote la:eno iniwala:tamo dikalamiya: ba:be Tutumu Bukalo ebeno tabote ba:ma ka:na itana, ‘La: hiliyonomo ba: Godoko huiya tawakalubima: eda:hanamata.’* ³⁵Numa:la:, Godote ebeno Bukalo da:hawakalimina ba:be hibi taboeno helote wiboha: tetelo bitanamene. Ba:bene iniwalino tetelo Godokono Buka tabote ibi Godoko huiyama: ka:lamiya:, ³⁶huiyatiya la:

* 10:28 Yon 3:16; 6:39 * 10:33 Hawi 24:16 * 10:34 Ohale 82:6

tetelo Godote na talonama: midiniti hopo habamo ba:bo poenamiya. Ba:bema: na ha:kiya na Godokono Guduma: da:goemo, nale kuba tabo kagoeha. Mabu keka: la:le kubama: da:ga:lama?

³⁷“Ba:gala eta komo, Godote natamo kebe hidohido komo ododilima: dikanamehonena, nale ba:bi komo ododilihino wadiyala la: na hibima: akamidina:la. ³⁸Huiyatiya nale ba:bi hidohido komo la: ipuwalo hibilo ododilinakomo, ba:bema: wadiyala la: ba:bi komo ba ulamena naeno hibi komo ba:bo niya:tawahanala. Iyo, naeno hido ododili komate naeno komo behawakalimina ba:ma ka:na, na ba:gala naeno Nabiwi, a ba: kapiyanomola. Huiyatiya la: ubihinola ba:moe komo hibima: midi!”*

³⁹Ba:ba tetelo iba:te ubila Ya:suku du genamamo ba:bo kihatema:, huiyatiya ebete ibi ipuwane gobogobamo ba: dito tuya: iba:te ebe lawekapoma:

⁴⁰Ba:bene ebete gala katote Yodane Tuli hapuamo kana:hiwate, Yonete dopamo tawakalubi beyamo da:wadulatenakui ba:bolo ba nemede*

⁴¹hiliyonomo tawakaluba:te ebetamo ba:bo pelameholiya. Ba:ba tetelo iba:te na:ga:luya, “Yonete Godokono heloamo hanohano komokomo kododilinakuiha, huiyatiya ba:moe Ya:suti dododilina ba:bi hanohano komo ba: kokonomola! Yonete ebeno komoma: kebe tabo kolamagi, ba:be taboenom hiliyonomo komokomo ba: hibinomola!” ⁴²Ba:bema: ibi ipuwalo komo tawakalubi hiliyonomate Ya:suku hibima: ba:bo midiya:

Lasalesikono Hoe Komo

11 ¹Eta tetelo eta Betani habanapi dubu, ebeno mahilo Lasalesitila, ebe ko tawetawete umitiya. Ba:moe Betani haba ba: badininipala kamena netewa Ma:liko ba:gala Matakono, iba:te kebo kemedena: ba:be habala. * ²Ba:moe Ma:liti ba: eta tetelo Kodawa Ya:sukunu natamo hido nibo ilina haminamete ebeno hinibamo a:la:li da:meteteholemiya: ba:be dawala, ba:gala tawetawete dumitiya: ba:moe dubu Lasalesiko ba: ebeno amogala. * ³Ba:bene ba:ba tetelo Ma:liko ba:gala Matakono iba:te eta lumagi ba: dito oemiya: Ya:suku ba:ma ka:na konikiyamema:, “Kodawa, ama:le konomamo demalagidolona, ba:be lumagi ko tawetawete umina.”

⁴Ya:suti ba:moe tabo uliti ebeno ta:matapa:tamo na:goiya, “Ba:moe tawetawete Lasalesikono hoe kuititima: a:keda:mene. Tawetawete ebe dumina ba:be mabu ba:ma ka:nala, Godoko ubila ba:moe komodo ebeno mahilo ba:gala ebeno Guduino mahilo kokokoilamema:.”*

⁵Hibila, Ma:liko, Matakono, ba:gala Lasalesiko ba: Ya:sukunu hido mabulubila, ebete ibi koamo nemalagidolenami. ⁶Huiyatiya Ya:suti Lasalesikono tawetawe komo duliya:, ebete ebe konowalubima: Yudiya

* 10:38 Yon 14:10-11 * 10:40 Yon 1:28 * 11:1 Luk 10:38-39 * 11:2 Yon 12:3

* 11:4 Yon 9:3

hopoenno Betani habamo tiyonomolo kanuluhukuya:ha:, ebete kebe habalo kemeddenami ba:be habalo netewa hegela gala ba:bo kemediya:. ⁷Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapi na:goelamiya:, “Wadiyala a Yudiya hopamo gala kakatolamiya:.”

⁸Iba:te ebeno tabo ba huiya na:ga:luya:, “Iya:tulamedawa, ale ba:be hopone mamo a:pelamima: mabu ba:bi tawakaluba:te ama: nakolamo mapemema: ewagelitiya:. Iba:te ubila ama: kanakapumima:, ba:bema: mabu keka: ama: ba:bamo gala tiyolo kakatoma:?”

⁹Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Kapiya hegela ipuwalo modobo aloite itananako, aba: hibila:ka? Ba:bene lumagiti hegeloeno alo ipuwalo da:patitamene, ebete haka gugamo a:kanegamene mabu ba:moe hopoenno hibi alo ebete numita. ¹⁰Huiyatiya ebete du tetelo da:pata:mene nato ukamida komo kiya:tawama:ne, mabu ebegodolo alo puliyala ebeno to gabo hidamo kumima:.” ¹¹Ba:ba tetelo Ya:suti tabo ba moga:me na:goiya:, “Aeno hopodalagi Lasalesiko u bewatita, huiyatiya nale ebetamo tote ebe konemodoetema:nemo.”

¹²Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ebetamo na:ga:luya:, “Kodawa, ebete u da:watita, hidonomola! Tawetawete ebegodone nuluhukuta.” ¹³Ya:suku ta:matapa:te ba:ma ka:na ga:luya:, mabu ebete iba:tamo u wata tabo da:goiya: ba: Lasalesikono hoe komoma: goiya:, huiyatiya iba:te ba:be taboenno ipuwa kalawiya:ha:, ba:bema: iba:te hibi u wata komoma: na:goemo emalagidoluya:.

¹⁴⁻¹⁵Ba:bene Ya:suti ebeno taboenno ipuwa hawakalimilo ba:ma ka:na goiya:, “La: nulia:la:, ditidi nale Lasalesikoba: lutaha: tetelo ebete hoenomo a:hoi. Huiyatiya nale ebe mabuma: tepo ipuwalo menemene kiya:tawutaha: La: mabuma: naeno kalakala bitana, mabu tete tatalila ebeno hoe komodo la:le naeno ko helo umiti na hibima: ba:bo komidinima:nemata. Ba:bema: wadiyala a ebetamo kotolamiya:.”

¹⁶Ba:ba tetelo Tomasiko, ebeno eta mahilo Nedewale Gudula, ebete komo ta:matapa:tamo na:goiya:, “Kubahenola, a hiliyonomate Iya:tulamedawago ba:bamo tolamete eba:go koneha:lahuya:.”*

Ya:suku Ba: Hoe Ipuwane Mahiga Komoeno Helo Mabula

¹⁷Ba:bene Ya:suti Betani habamo da:nuluhukuya:, ebete Lasalesikono komo ba:ma ka:na nuliya:, ebete da:hoi netewa-netewa hegela bobo ipuwalo kapitanui. ¹⁸Ba:be Betani haba Yelusalema ko haba tatalinomolo itana, ba:be ko habamo tolame gaboeno tete ba: netewa-kapiya kilomita keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. ¹⁹Ba:bema: komo Yu tawakalubi hiliyonomate Lasalesikono hoe tabo uliti, iba:te ko habane a:pelameholiya: ebeno nanikokubi Ma:liko ba:gala Matako ibi kopegelebadilamema:.

* 11:16 Mak 14:31

²⁰ Ba:bene ba:ba tetelo Matate Ya:sukunu pe komo uliti eba:go alugama: ba: dito tuya:, huiyatiya Ma:liko katuya:ha:, ebete genamalo lutiya:.

²¹ Matate Ya:sukuba: nalugate ebete ebe na:negoemiya:, “Kodawa, ama: ba:malo nemedetale naeno amogate ba:ka:hoena!” ²² Huiyatiya na iya:tawala, ka:lo ama:le Godoko bada komoma: da:kiyamemena:, ebete ama:tamo hibilo kikamema:na:ta.”

²³ Ba:bene Ya:suti ebe na:goemiya:, “Amia:no amogate hoe ipuwane gala kakamahigama:ne.”

²⁴ Matate ebeno tabo ba huiya na:goiya:, “Iyo, na iya:tawala Godote Kuititi Hegelalo hibima: midipi hiliyonomo ka:ka:mo kakawadiya:paa:latelema:ne, Lasalesiko bana.”*

²⁵ Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Na ba: hoe ipuwane mahiga komoeono helo mabula, ba:gala na ba: wiboha: ka:ka:la, ba:bema: kebe lumagiti na hibima: da:midinimini, hoe ipuwado ebete wiboha: ka:ka: konelawema:ne. ²⁶ Ba: hibila, kebe lumagiti nagodolo ba emedena na hibima: da:midinimini, ebete a:kahaa:mene. Ama: ba:moe komo hibima: na:ka:midiuta?”

²⁷ Matate ebeno tabo ba huiya na:goiya:, “Iyo, Kodawa! Nale ama: hibima: na:miditamata, ama: ba: Kelisote, Godokono Gudula. Ebete ya:lo tetelo ba:moe hopamo kopema: da:goiya:, ama: ba:be lumagilata.”*

Ya:suti Lasalesikono Hoe Komoma: Dihiya:

²⁸ Ba:bene Matate ba:moe tabo olamagiti, ebete genamamo gala katote ebeno naniko Ma:litamato tabo diya gabodo ba:ma ka:na negoiya:, “Iya:tulamedawa a:pe, ebe ama: umima: ubi bihatita.” ²⁹ Ba:bema: Ma:liti ba:moe tabo duliya: ebete tiyonomo mahigate Ya:sukuba: alugama: ba: dito tuya:. ³⁰ Ba:ba tetelo Ya:suti Betani haba tatalilo hawela bamitiya:, Matate dopamo eba:go kebole ka:naluguya: ba:be atu bahilo. ³¹ Ba:bene Ma:liti genamane tiyonomo duluhukuya:, ba:ba tetelo komopa:te ebe gelebadimima: da:pelamiya:, ba:bi tawakaluba:te atumu genamane kikuliti ebe ba:bo ta:matuya:, mabu iba:te nemalagidoluya: Ma:liti Lasalesikono bobo habalo ihima: to.

³² Huiyatiya Ma:liti bobo habamo katuya:ha:, Ya:suti kebole ka:lutiya: ba:bamo tuya:. Ebete ebe numiti ebeno nato mabamo ba nega na:goiya:, “Kodawa, ama: ba:malo nemedetale naeno amogate ba:ka:hoena!”

³³ Ba:ba tetelo Ya:suti Ma:lilo ba:gala puya:te eba:go da:pelamiya: ibi hiliyonomoeno ihimi komo umiti ebeno tepo ipuwalo ibi konomamo emalagidolet ebe atumu ihima: kewageliya:. ³⁴ Ba:bene ebete ibi na:goelamiya:, “La:le ebe bobamo keba teta:mo kihatiuima?”

Iba:te ebeno tabo ba huiya na:ga:luya:, “Kodawa, ama: ago pete ebeno bobo haba na:puma:.” ³⁵ Ba:ba tetenomolo Ya:suti ba:bo ihiya:. ³⁶ Ba:bene

* 11:24 Yon 6:40 * 11:27 Yon 6:69

tawakaluba:te ebeno ihi komo uliti na:ga:luya, “Numa:la, ebeno hopodalagi emalagidolo komo konomola.”

³⁷Huiyatiya komopa:te na:ga:luya, “Ba:moe dubuti baidi tamiho dubu a:hiduimi, aba: hibila:ka? Ebete tiyolo na:petale, ebeno hopodalagiti ba:ka:hoena:.”*

Ya:suti Lasalesiko Hoe Ipuwane Dadipatiya:

³⁸Ba:ba tetelo Ya:suti ebeno tepo ipuwalo ihima: gala ba kewagele bobo habamo ba:bo tuya, ba:be bobote haka iya:ha:midale tetelo ba itana, tawakaluba:te Lasalesikono ape ihatete boboenogigiho ko nakolamo ba:bo takumiya. ³⁹Ba:bene Ya:suti ba:bolo da:pola:nuya: komo ba:bi dubu na:goelamiya, “La: gigihoeno nakola tama:mo nemokamidala:.”

Ba:ba tetelo huiyatiya hoe lumagino naniko Matate na:goiya, “Kodawa, hiya! Ka:lo ebeno apete netewa-netewa hegela tetelo itana, ba:bema: ebeno abale nibote kubanomamo kopatema:ne.”

⁴⁰Ba:bene Ya:suti ebeno tabo ba huiya na:goiya, “Nale ama: dopamo ba:ma ka:na a:goememata, ama: Godoko hibima: da:midimina: ebeno helo konomo kumima:na:ta.” ⁴¹Ba:bene komo dubate bobo gigihoeno nakola tama:mo emokamidate, Ya:suti Godokono Hunu Habamo gahimilo na:goiya, “Nabiwi, na ama:tamo kalakala tabo begoemo, mabu ama: naeno toetoe tabo ulinakata. ⁴²Iyo, na iya:tawala ama: hiliyonomo tetelo naeno tabo ulihonakata, huiyatiya nale ba:moe tabo ba:moi tawakalubino holoholo hapulu goemo, iba:te naeno hibi komo ba:ma ka:na kiya:tawahama, ama:le ba:moe hopo habamo na a:poenamiya:ta.”

⁴³Ba:bene Ya:suti ba:moe kalakala tabo Godotamo olamagiti, ebete ebeno tabo madodo hunamo adipatete ibulunomamo na:goiya, “Lasalesi, ama: bobo ipuwane na:puluhuka!” ⁴⁴Ba:ba tetelo hoe dubuti Ya:sukunu tabo duliya, ebete bobo ipuwane ba:bo puluhukuya, huiyatiya ebeno nato, kokoto, ba:gala wato kalikamo a:wiholemela, Yunapa:te ibino ha:laha tawakalubi kalikamo keba ka:na ka:wiholenaka ba:ba ka:na. Ba:bene Ya:suti tawakalubi na:goelamiya, “Wadiyala la:le ebe ba owalubi ebeno apene kaliko na:pahalamilima:la:.”

Yu Watowatopa:te Ya:suku Anakapumima: Nopo Da:tamotiya:

Ma:t 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2

⁴⁵Ba:ba tetelo puya:te Ma:liko gelebadimima: da:pelamiya, Ya:suti Lasalesitamo bada komo kododiya, iba:te ba:be hanohano komo umiti komo hiliyonomate hibima: ba:bo midiya,* ⁴⁶huiyatiya komopa:te hibima: midihino Pa:lisi kapiyuimipa:tamo tolamete ibi ba: dito nikiyalamiya.*

⁴⁷Ba:be mabuma: Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Godotamo hawa:goeno

* 11:37 Yon 9:6 * 11:45 Yon 7:31 * 11:46 Luk 16:31

ikamehopino watowatopi, iba:te komo Ka:nisolo dubuⁱ ba:bo ka:lamiya: iba:go tabo kapimilo koga:lama:. Ba:bene iba:te tabo ba:ma ka:na ga:luya:, “Ba:moe dubuti hiliyonomo hanohano komo bododilina, ba:bema: a bada komo na:kododima: ebe duhimima:? ⁴⁸ Keba tetelo ale eta komo ododihino dito duma:tepama:, hiliyonomo tawakaluba:te ebe hibima: miditi Ko Gawadalagima: koga:lama:na:. Ba:ba tetelo Lomanapino alaholohopa:te pelamete aeno Godoko Adikumino Genama ba:gala aeno hopo konomo kopekubahilamema:na:!”

⁴⁹ Ba:ba tetelo eta dubu ebeno mahilo Kayapasitila, ebete ba:be gogolo Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawama: eda:nami, ba:bene ebete komo Ka:nisolo dubatamo na:goiya:, “A:iye, la: daedaepima: akeda:hala:! Mabu keka: la:le ba:moe dubutamo ododima: hibi gabo kumitaha:? Ale ebe dito kanakapumima:nema:!⁵⁰ Iyo, wadiyala hiliyonomo tawakalubi ipuwalo kapiyadawanomote na:haa:mene komopi mabuma:, ba:bema: aeno hopote a:kakubamene, aba: hibila:ka:?”

⁵¹ Ba:ba tetelo Kayapasiti Ya:sutamo maubalo ba:ma ka:na emalagidoluya:, ba:moe tabo ebe ha:kiya ebeno mulu ukuia:mo olamagi. Huiyatiya hibi komote ba:ma ka:na itanuya:, Godote ba:moe tabo ebe ipuwado olamagitiya:, mabu ba:be gogolo ebete Kayapasitamo haba ikamiya: ebete hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawama: keda:nama:. Ba:bema: Ya:suti hoeheno, dopamo Kayapasiti ba:moe taboeni ipuwa iya:tawaheno hibilo a:goiya:, Ya:suti ebeno Yu tawakalubi hiliyonomo mabuma: kohoema:ne. ⁵² Huiyatiya Godote Kayapasiko ipuwado ba:moe tabo Yunapi kapiyatamo kagoiya:ha:, ao, ebete ba:ma ka:na goiya:, ba:moe hopo konomolo hiya:hiya: demedehona ibi ipuwalo puya:te ebeno gugudima: deda:hanamena:, Ya:suti ebeno hoe komodo ibi hiliyonomo gala kuwatete ibi kapiya badininipalama: komidilima:ne.*

⁵³ Ba:bene Kayapasiti ba:moe tabo Ka:nisolo dubatamo dolamagitiya:, ba:ba tetene tupuimiti iba:te Ya:suku anakapumi gabo ba:bo ohowadiya:.* ⁵⁴ Ba:bema: Ya:suti ibino komo iya:tawate tete nanekelelo Yudiya hopolo hawakala kapata:nakuiha:. Ebete huiyatiya ebe ta:matapa:go ba:be hopo miya:pate Ipala:ima habamo tolamete ba:bolo nemediya:, ba:be haba ba: dito hopo tamelo itana.

⁵⁵ Ba:bene Yunapino Adaguila: Poko ododi tete tatalima: dediya:, poko ododi tete peheno komo ibi hiliyonomate Yeluselema ko

ⁱ 11.47 Buka ka:lamiholelawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Ya:suku tetelo komo Yu tawakalubino watowatopi dubu ba:moe ba:bi Ka:nisolo dubula. Ba:bi watowatopa:te Yu tawakalubino hiya:hiya: komo ba anagilamelelame, kubapa:tamo ibino huiya ba:bo ikalamenakuya:, huiyatiya ba:bi Ka:nisolo dubagodolo helo kitanamiha: lumagi hoea:mo oemema:.

* 11:52 Yon 10:16 * 11:53 Yon 5:18

habamo dopamo tolameholiya, mabu ibi ubila Godokono holoholo hapulu ibino ape ukulale komodo kuba dalowa: komokomo dopamo wibuilamete galane ebeno poko kododima: 56 Ba:ba tetelo komo iba:te Godoko Adikumino Hiya: Genama ipuwalo nutitatate Ya:suku nohowadilo ibi ha:kiya ibi ipuwalo na:ga:luya, “La:eno ukui keba ka:nala:ka, Ya:suku poko habamo ba:ka:pemene?” 57 Iba:te tabo ba:ma ka:na da:ga:luya: mabu Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, iba:te tabo ya:lo ihatiya, “Kebe lumagiti Ya:suku dumimini, wadiyala ebete tiyolo a na:pikiyaa:ma:mene, ba:bene ale tolamete ebe nelawete du genamamo dito kopihatema:nema:.”

Ma:liti Hido Nibo Ihi Ya:sukunu Natamo Da:haminamiya:

Ma:t 26:6-13; Mak 14:3-9

12 ¹Yu tawakaluba:te Adaguila: Poko kododima: sikisi hegelate ba nepola:na, Ya:suti Betani habamo gala ba:bo kapuluhukuya, ba:be haba ba: Ya:suti hoe ipuwane dadipatiya: ba:be dubu Lasalesikono habala. * ²Ba:bene Lasalesikono naniko Matate komo owalubipa:go Ya:sukunu hido baa: bododimitiya, ba:bene dubu hiliyonomate baa: da:nahutiya, Lasalesiko ibi ipuwalo na:lutiya. * ³Huiyatiya ebeno eta naniko Ma:liti huiya konomo hido nibo ihi ilina, ebeno mahilo ba: nadala, ebete adahete Ya:sukunu natamo pehaminamete ebeno hinibamo nato a:la:li ba:bo meteteholemiya. Ba:bene ba:be genama gu ba:be ilinoeno hido nibote tabonomo a:tabuya.*

⁴Ba:ba tetelo Ya:sukunu eta ta:matadawate baa: naha habalo na:lutiya, ebeno mahilo ba: Keliyotanapi Yudasitila, galane ebete Ya:suku anakapumpino kokotamo ebe kihatema:ne. Ebete Ma:likono ododi komoma: na:goiya, ⁵“Mabu keka: ebete ba:moe hido nibo ilina kolowamima: kanimidiha? Ebete ba:ba ka:na newageletale kapiya gogoeno oko huiya mani buwatena, ba:bene ale awaepa:tamo bikalameholena!” ⁶Yudasiti ba:moe tabo da:goiya: ebete ha:da amiho gabodo goiya. Ebete ilinaha: tawakalubino modoboha: komokomo kemalagidolenakuiha: huiyatiya ebe ubila ba:be ko mani ebete ha:kiya kuwatema, mabu ebe Ya:suku kapiyuimpino mani umidawama: ba eda:na komo tetelo ebete mani pilolo uwatenakui.

⁷Ba:bema: Ya:suti ebe ta:matapa:tamo na:goiya, “La: Ma:liko na:miya:pala, ebe natamo hido komo bododi. Iyo, nale hoeha: tetelo ebete naeno ape bobamo ihate komo emalagidololo ba:moe hido nibo ilina naeno apa:mo ba:bema: hamina. ⁸La: numa:la, awaepa:te tete ga:ga:nomolo la:go bemedehonamena, la:eno ubi tetelo ibi

* 12:1 Yon 11:1,43 * 12:2 Luk 10:40 * 12:3 Luk 7:37-38

nowalubilinakuya:la:, huiyatiya na emedena tetelo la:go a:kemedenamona, tete tatalila nale la: komiya:palema:nemata.”*

Yu Watowatopa:te Lasalesiko Anakapumima: Nopo Da:tamotiya:

⁹Ba:ba tetelo komo tawakalubi hiliyonomate Ya:suku Betani habalo emede komo duliya: iba:te ebe umima: ba:bamo ba: dito tolamiya: Huiyatiya iba:te Ya:suku kapiya umima: katolamiya:ha:, ibi ubila Ya:suti hoe ipuwane dadipatiya: ba:be dubu Lasalesiko atumu konumima:.
¹⁰Ba:bene Yu watowatopi ba:be komo duliya: iba:te nopo ba:bo tamotiya: Lasalesiko Ya:sukuba: kanakapulamema:, ¹¹mabu Lasalesikono komone hiliyonomo tawakaluba:te Ya:suku hibima: a:midiya:.*

Ya:suti Yelusalema Ko Habamo Da:na:pa:guya:

Ma:t 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40

¹²Eta hegelo puya:te Yelusalema ko habalo Adaguila: Poko ododima: da:pelamiya:, ibi hiliyonomate iya:tawahuya: Ya:suti ba:be habamo da:pitiya:. ¹³Ba:bema: iba:te ele uwateholete eba:go alugama: ba tolamita ibulunomamo na:ga:lutiya:,

“Godoko nadipata:la:!

Godo, amia:no mahilago da:pita,

wadiyala ama: ba:be lumagi na:koimiya:!

Ebe ba: a Isalaela tawakalubino Ko Gawadalagila!”*

¹⁴Ba:bene Ya:suti uli ape donoki-goe umiti ba:be hunamo dito emediya: Ebete ba:ba ka:na ododiya: Godokono tabote hibima: keda:ma:, mabu ebena Bukalo eta tabote ba:ma ka:na bitana, *

¹⁵“Yelusalemanapa:la:, la: akatoletolehala:

Numa:la:, la:eno Ko Gawadalagiti ba: pita,

iyu, ebete donoki-goe deha:poto hunamo emedete pita.”

¹⁶Ba:ba tetelo Ya:suku ta:matapa:te ba:moe Buka taboeni ipuwa hidamo kemalagidolutiya:ha:, huiyatiya galane Ya:suti Godokono helo alago hoe ipuwane da:mahiguya:, ba:ba tetelo ibino ukuiti tuputupuhulamete iba:te ba:bo ga:luya:, “Hibila, Ya:suti Yelusalemano ba na:pa:ga, ale ebe da:milimihiima:, Godokono Buka tabote ebena komoma: hibinomoma: ba:bo edi!”*

¹⁷Dopamo Ya:suti Lasalesiko bobo ipuwamo neka:miti hoe ipuwane dadipatiya:, ba:ba tetene tupuimiti puya:te ba:be hanohano komo dumiya:, iba:te hiya:hiya: habahabamo tolameholete komo hiliyonomo tawakalubi ba:bo nikiyahalamiya:. ¹⁸Ba:be mabuma: Yelusalemanapi hiliyonomate ba:be komo iya:tawahate, iba:te Ya:suti ibino habamo pema:

* 12:8 Tutumu 15:11 * 12:11 Yon 11:45 * 12:13 Ohale 118:25-26; Yon 1:49

* 12:14 Sek 9:9 * 12:16 Yon 2:22

duliya: ebe umima: ba: dito pelamiya:. ¹⁹Ba:bema: Pa:lisi kapiyuimipa:te ubiha:ma: ba eda:ha ibi ha:kiya ibi ipuwalo na:ga:luya:, “La: numa:la! A kahelohelohutaha:, hiliyonomo tawakaluba:te a miya:poete ebe ba: na:ta:mata!”

Komo Yuha:pa:te Ya:suku Umima: Pilipiko Da:ga:lamiya:

²⁰Yunapino Adaguila: Poko ododi tetelo komo Yuha:pa:te Yelusalema ko habamo Godoko adikumima: da:tolamiya:, ibi atumu ba:be poko habalo na:nepola:nuya:. ²¹Ba:bene Ya:sukunu eta ta:matadawa, ebe ba: Betasaidanapi Pilipitila, komo iba:te ebetamo nikuliti ebe na:nega:lamiya:, “Hopodalagi, a Ya:suku umima: ewagelitama:.” ²²Ba:bema: Pilipiti A:nduluku da:kiyamiya:, ibi netewapa:te badi tote Ya:suku ba:bo nega:lamiya:.

²³Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Tete ba: a:pe, Godokono helo alote Tawakalubino Naniwi ba a:la:mina ebe dawagaminamene, tawakalubi hiliyonomate ebena hibi komo ba:bo kumima:na:.”

²⁴Ba:bema: na la:tamo hibi tabonomo begoemo, kona kikipote haka ipuwamo ma:tigate da:nehoemene, ebena ka:ka:te hibilo a:kawibamene mabu galane komo kona kikipate ba:be ipuwane kopikulima:na:.”

²⁵Ba:gala kebe lumagiti ebena ka:ka: kapiya demalagidolona, ebena ka:ka:te kalatidima:ne, huiyatiya kebe lumagiti ba:moe hopolo ebena ka:ka: emalagidoloheno, ebena ka:ka:te Godokono Hunu Habalo itana itana tetelo bitanamene. * ²⁶Ba:bema: kebe lumagiti naeno huiyaha: okodawama: eda:ma: ubi dihatemene, wadiyala ebete na na:ta:mahena:mene, ba:bene nale kebe habalo demedenamo ebete ba:be atu habalo nago bemedenamene. Ba:gala eta komo, kebe lumagiti naeno hibi okodawama: deda:mene, naeno Nabiwiti ebe hunamo kadipatema:ne.”

Ya:suti Ebena Hoe Komoma: Da:goiya:

²⁷Ba:bene Ya:suti Godotamo tabo ba olamagi na:goiya:, “Ka:lo na tepo ipuwalo menemenenomoma: editamo, ba:bema: Nabiwi, na ama:tamo bada tabote na:ka:goemo? Nale ba:ma ka:na ba:ka:goemo, ‘Nabiwi, modoboha: ba:moe olalati tetete natamo pe’? Ao, nale ba:mako tabo a:kagaa:mo mabu na ba:moe temeteme lawema: hopo habamo ba:bema: piya:mo. * ²⁸Ba:bema: Nabiwi, ama: ha:kiya amia:no helo alo ipuwado ama: nawagaminuya:.”

Ya:suti ba:moe tabo ba goita ba:ba tetenomolo Godokono Hunu Habane tabote ba:ma ka:na pihitiguya:, “Na ha:kiya na ya:lo awagaminuya:mo, ba:gala na ha:kiya gala kakawagaminama:nemo!”

* 12:23 Yon 13:31-32; 17:1 * 12:24 1Kol 15:36 * 12:25 Ma:t 16:25

* 12:27 Ohale 6:3; 42:5; Ma:t 26:38

²⁹Ba:ba tetelo puya:te Ya:suku tamelo da:la:mota:hanuya; ba:bi tawakalubi hiliyonomate ba:be tabo madodo uliti na:ga:luya; “Ba:moe ba: alomote goewata,” huiyatiya komopa:te na:ga:luya; “Ao, ebe ba: Godokono nopodawate ebetamo polamagita.”

³⁰Ya:suti ibino tabo ga:la komo iya:tawate na:goiya; “Ba:moe tabote na mabuma: kapeha; la: mabuma: pe. ³¹Ba: hibila, ka:lo hopo habanapa:te ibino kuba ododili mabuma: huiya kuwatema:na; ba:bene ba:moe hopeno kuba gawadalagi Saitanako Godote ebeno wato kikipo kitamidamema:ne. ³²Ba:gala Godote na hunamo dadipatenemene, ba:be hoe komodo na huiyatiya hiliyonomo tawakalubi natamo komagahelama:nemo.”* ³³Ya:suti ba:moe tabo dolamagiya: ebeno ipuwa ba:ma ka:nala, ebe keha pihigalo keba ka:na da:hoemene, ebete ba:be komo behawakalimiya.*

³⁴Ba:bene tawakalubi hiliyonomate Ya:sukunu tabo ba huiya na:ga:luya; “Godokono Tutumu Tabo Bukate a biya:tua:mena, ebeno Oemedawa Kelisote emedena tetelo bemedenamene. Ba:bema: ama: ba:ma ka:na badama: ka:gaa:wa, Godote Tawakalubino Naniwino hoe komodo ebe hunamo kadipatema:ne? Tawakalubino Naniwi potela:ka:?”*

³⁵Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya; “Godokono alote la: ipuwalo tete nanekela:mo ga:ga:dopo kitanama:ne, ba:bema: wadiyala la: ba:moe alo ipuwado na:wapata:lamenala: La: hidamo, du komote la:tamo akapa:la; mabu du ipuwado da:pata:na ba:be lumagi iya:tawaha: ebete kebe gabodo da:tona!”* ³⁶Ba:bema: du komote peheno alote la:eno tolame gabo ba a:la:minana, wadiyala la: hibima: na:mida:la; ba:bene la:le aloeno gugudima: keda:hama:nemata.” Ba:moe tabo olamagi da:wibuya; Ya:suti ba:bi tawakalubi hiliyonomo miya:palette diya gabodo eta baha:mo tote ba:bo nilutiya.*

Komo Yu Tawakaluba:te Ya:suku Hibima: Kamidiya:ha:

³⁷Ba: hibila, Ya:suti hopo habalo ba emedena Godokono helo kohawakalimima: ebete tawakalubino holoholo hapulu hiliyonomo hanohano komokomo bododilinakui, huiyatiya puya:te ba:bi komo dulamenakui ibi ipuwalo komo Yu tawakaluba:te ebe hibima: kamidiya:ha: ³⁸Ba:bene ba:moe komote ba: ba:ba ka:na uluhukuya; Godokono ukui hawakalimidawa Aisayate da:goiya; ba:be tabote hibima: keda:ma: Ya:lo tetelo ebete tabo ba:ma ka:na goiya;

“Kodawa, ama: amia:no ko helo puya:tamo da:hawakaliminaka, ale amia:no tabo iba:tamo dolamagimima; hibima: pote ka:midi?

* 12:32 Yon 3:14 * 12:33 Yon 19:6 * 12:34 Ohale 110:4; Ais 9:7; Da:n 7:14

* 12:35 Yon 8:12 * 12:36 Epe 5:8

Lumagi kalutaha:, puliyanomola.”*

³⁹Ba:bema: mabu keka: tawakaluba:te Ya:suku hibima: midi modoboha:ma: deda:hana? Aisayate ba:be komo hawakalimima: eta tabo ba:ma ka:na kagoiya:,

⁴⁰“Godote hibima: midiha:pino baidi duhuma: midililamete, ibino tepo ipuwoeno ukui akakodakoduilamelelamiya:.

Ba:bema: ebete ibi mabuma: na:goena,

‘Iba:te baida:mo hibi komo umi modoboha:,

iyo, ibino tepo ipuwalo naeno hido komo iya:tawa modoboha:.

Iba:te ibino tepo ipuwoeno ukui hidamo nemalagidolotale natamo bohobila:na:,

ba:bema: na modobola ibi nale hiduilame.”

⁴¹Ba: hibila, tawakaluba:te Ya:suku ubiha:ma: deda:hamena:, Aisayate ba:be komoma: ba:moe tabo ya:lo a:goiya:, mabu ebeno baiditi hiya:ma: ba eda:hame ebete Ya:suku Godokono helo alote a:la:minutalo ba:bo umiya:.*

⁴²Ba:bene komo tawakaluba:te Ya:suku ubiha:ma: ba eda:ha, atu tetelo komo tawakalubi ba:gala komo ibino watowatopa:te ebe hibima: ba:bo midiya:. Huiyatiya ba:ba:te Pa:lisi kapiyuimipi tolelamelelo ibino hibima: midi komo kahawakalimiya:ha:, Pa:lisi watowatopa:te mauba ipuwalo ibi hiya:hiya: habahaboen baidi ibubulamehole genamamo a:pa:la:ha talona ihatelamekapoma:.* ⁴³Ba: hibila, iba:te Ya:suku ta:mata ipuwalo kodakodalo kapola:nuya:ha: mabu ibi ubila tawakaluba:te iba:tamo kokalakalahama:, huiyatiya Godote iba:tamo da:kalakalana iba:te ba:be komo koamo kemalagidolonamiha:.*

Ya:sukunu Tabote Tawakalubino Komokomo Anagilamelelame Komo

⁴⁴Ba:bema: Ya:suti ibulunomo ba goewata na:goiya:, “Kebe lumagiti na hibima: da:midinina ebete na kapiya hibima: kamidininaha:, ebete na da:poenamiya: ba:be dawa atumu hibima: na:kamidina, ⁴⁵ba:gala kebe lumagiti naeno komo dumina, ebete na da:poenamiya: ba:be dawoen komo na:kumina.* ⁴⁶Ba: hibila, na ba:moe hopo a:la:minama: piya:mo, ba:bema: kebe lumagiti na hibima: da:midinina ebete du ipuwalo a:kemedenamene.

⁴⁷“Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Kebe lumagiti naeno tabo uliti papamiwataheno, nale ebeno komo a:kanagiya:midama:mo mabu na hopo habanapa:tamo kuba huiya ikalamema: kapiya:ha:, huiyatiya na ibino ka:ka: mula:lelamema: piya:mo.* ⁴⁸Numa:la:, kebe lumagiti na ubiha:ma: eda:te naeno tabo komokomo uwateheno, ebeno komo anagiya:midamema: eta Kodawate ba:luta. Iyo, Godote Kuititi Hegelalo

* 12:38 Ais 53:1 * 12:41 Ais 6:1 * 12:42 Yon 9:22 * 12:43 Yon 5:44

* 12:45 Yon 14:9 * 12:47 Yon 3:17

naeno tabo komamo ba:be lumagino komo kanagilamelemema:ne,
 49mabu nale dolamaginamo ba:bi tabo komokomo na ha:kiya naeno
 ukuilo kolamaginaha:, huiyatiya Nabiwiti na da:poenamiya: nale ebetamo
 papamiwatalo ebeno tabonomo bolamaginamo. 50Na ba:moe komo
 iya:tawala, Nabiwino tutumu tabo ba: wiboha: ka:ka:la, ba:bema: ebete na
 keba ka:na ka:goenamenako, na ba: ba:ba ka:na olamaginakomo.”

Ya:suti Ebeno Ta:matapino Nato Dukulalelameniya:

13 1Yu tawakalubino Adaguila: Poko ododima: kapiya hegelate ba
 nitana, Ya:suti ba:bo iya:tawuya: ba:moe ba: tetela, ebete tatalila
 ba:moe hopo miya:pate Nabiwi Godotamo kotoma:ne. Ba: hibila, puya:te
 ba:moe hopolo ebenoma: deda:hanama:, Ya:suti ibi malemalelatelelo
 konomamo emalagidolenami, ba:bema: ibi ba:be malemala:go magatalete
 kuititinomamo ba:bo nuluhukuya:.

2Ba:bene ba:be dulu Ya:suti ebe ta:matapa:go ahidinate baa:
 benahaniya:. Ba:be du peheni Saitanate dopamo eta ta:matadawa
 Yudasikono tepo ipuwamo kuba ukui ba:ma ka:na ihatemiya:, ebete
 Ya:suku anakapumipino kokotamo ebe kihatema:, ba:moe Yudasiko ba:
 Keliyotanapi Saimonokono gudula. * 3Hibila, Ya:suti ba:moi netewa-
 kapiya komo ya:lo iya:tawuya:, Nabiwi Godote ebetamo helo ikamiya:
 hiliyonomo komokomo ododilima:, ba:gala ebe ba: Godogodone piya:,
 ba:gala ebe ba: Godotamo gala kakatoma:ne. * 4Ba:be mabuma: ebete
 baa: naha habane mahiganate, atuino kaliko pekananate huiyaha:
 okodawamo a:la:li meteteholeno kaliko lawenate dito puliniya:. 5Ba:bene
 ebete wahikalamo beya haminanate ebeno ta:matapino nato ukulalelame
 ba:bo tupuiminiya:, ba:gala ebete da:puliniya: ba:be a:la:li meteteholeno
 kalikamo ebete ibino nato a:la:li ba:bo meteteholelameniya:.

6Ba:bene ebete Saimono Pitatamo da:peniya: Pitate ebetamo
 na:goeniya:, “Kodawa, ama: naeno nato ba:kukulaleomena:?”

7Ya:suti tabo ba huiyana ebe na:goemeniya:, “Ama: iya:tawaha: nale
 ama:tamo bada komo dododinamo, huiyatiya ama: galane kiya:tawama:na:ta.”

8Ba:bema: Pitate na:goeniya:, “Ao, ba:be komo modoboha:! Ama: naeno
 nato a:kukulala:mena:ta.”

Ya:suti huiyatiya ebe na:goemeniya:, “Nale amia:no nato ukulaleheni
 ama: nagodolo habahenola.”

9Ba:bema: Pitate ebetamo na:goeniya:, “Kodawa, kubaha:, ama: naeno
 nato kapiya akukulala:la:. Wadiyala ama: naeno kokoto ba:gala wato
 atumu na:kukulaleniya:.”

10Ba:bene Ya:suti na:goeniya:, “Kebe lumagiti mala: ya:lo da:tui
 ebeno apeno dalowa: puliyala, huiyatiya ebete ebeno nato kapiya

* 13:2 Luk 22:3; Yon 13:27 * 13:3 Yon 3:35; 16:28

nukulala:mene. Ba:moe komo ba: hibila, la: hiliyonomate uliulinoma: eda:huiмата, huiyatiya la: ipuwalo kapiya dawate ulinoma: keda:naha:.”*
 11 Ya:suti ba:moe tabo da:goeniya: mabu ebete ya:lo iya:tawuya:, ta:matapi ipuwalo ebe pote anakapumipino kokotamo dihatemene.

12 Ba:ba tetelo ebete ebeno ta:matapino nato ukulalelame da:wiboniya:, ebete ebeno atuino kaliko gala kapulinate ba: dito emedeniya:. Ba:bene ebete ibi na:goelameniya:, “La: iya:tawahala:ka:, nale la:tamo dododimo ba:be komoeno ipuwa? 13 La:le na la:eno Iya:tulamedawama: ga:lanakomata ba:gala Kodawama: akaka:naminakomata. Ba: hibila, na ba: ba:betela. 14 Ba:bema: galane la:le ba:moe naeno ododi komo ba:ma ka:na demalagidolonakoma, ‘Aeno Iya:tulamedawa ba:gala Kodawa, ebete aeno nato ukulalea:meni,’ wadiyala la: ha:kiya la: ipuwalo etate etoeno nato atumu nukulalemenakuya:la:.” 15 Iyo, nale la:tamo ba: go bododimo, galane tetelo la:le komopa:tamo ba:ma ka:na nododinakuya:la:.” 16 Na la:tamo hibi tabonomo begoemo, eta okodawoeno helote ebeno oko namutudawoeno helo a:kagogolale, ba:gala tabo atadawoeno helote ebe da:poememene ba:be kodawoeno helo a:kagogolamene.” 17 Ba:bema: la: ba:moi komokomo iya:tawahate, ba:ma ka:na etate etatamo, etate etatamo, huiyaha: oko dowatinakoma, ba:bene la:godolo konomo kalakalate bitananakomene.”

Ya:suti Yudasikono Komo Da:hawakaliminiya:

Ma:t 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23

18 Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo na:goeniya:, “Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na itana, ‘Nago baa: da:nanako, ba:be lumagiti naeno alaholodawama: keda:ma:ne,’ ba:bema: ba:ma tetelo a ipuwalo ba:moe tabo komote hibima: keda:ma:ne, Godokono ubila. Ba: hibila, na la:eno komo iya:tawanomola, mabu la:le na ta:mahenema: nale la: uwatimata, ba:bema: ba:moe tabo komote la: hiliyonomoeno komoma: kagoenaha:, kapiya lumagino komoma: goena.” 19 Ba:be lumagino komote uluhukuhino nale la: dopamo goelamemata. Ba:bene ebeno komoma: Buka taboeno komote hibilo duluhukumini, la: hibima: ba:bo komidima:nemata na ba: emedena tetelo demedenamo ba:be dawala.” 20 Na la:tamo hibi tabonomo begoemo, nale kebe okodawa doememo, pote ba:be okodawa kalakalago dowalubimini ebete na kowalubinima:ne, ba:gala pote na dowalubinimini ebete na kapiya a:kowalubina:mene, ebete na Oenamedawa Godoko atumu kakowalubima:ne.”*

21 Ba:bene Ya:suti ba:moe tabo olamagi da:wiboniya: ebete tepo ipuwalo menemenenomoma: eda:nate ebe ta:matapa:tamo hawakala na:goeniya:,

* 13:10 Yon 15:3; 6:64,70-71 * 13:14 Ma:t 20:28; Luk 22:27

* 13:15 Pil 2:5; Kol 3:13; 1Pit 2:21 * 13:16 Ma:t 10:24 * 13:18 Ohale 41:9

* 13:19 Yon 14:29; 16:4 * 13:20 Ma:t 10:40

“Na la:tamo hibi tabonomo begoemo, la: ipuwalo etate na anakapunamepi kowalubilima:ne na kolawenema:.”

²² Ba:bema: ebe ta:matapa:te ibi ipuwalo ba uma:tepahuina nemalagidoloniya:, “Ba:moe kuba pote na:kododimini?” huiyatiya iba:te lumagi kuminiya:ha. ²³ Ba:ba tetelo Ya:suti ebe ta:matapi ipuwalo poko koamo demalagidolonami, ba:bete Ya:suku tamelo na:lutiya:, ²⁴ ba:bene Saimono Pitate kokotamo ba goena ebe na:goemeniya:, “Ama:le Iya:tulamedawa na:kiyama: ebete pokono komoma: kolamagina.”

²⁵ Ba:bene ba:be ta:matadawate Ya:suku tama:mo nemedatepanate ebe na:goemeniya:, “Kodawa, ba:be lumagi potela:ka:?”

²⁶ Ya:suti ebeno tabo ba huiyana na:goeniya:, “Nale baa: kalila:mo adutiti kebe lumagitamo dikamemo, ba:be ba:be lumagila.” Ba:ba tetelo ebete baa: kalila:mo adutinate, Keliyotanapi Saimonokono gudu Yudasitamo ba: dito ikameniya:. ²⁷ Ba:bene Yudasiti ba:be baa: da:laweniya:, ba:ba tetenomolo Saitanate ebeno tepo ipuwamo ba: dito opeganiya:.

Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goeniya:, “Ama:le kebe komo ododima: dewagelena, wadiyala tiyonomo nododa:.”* ²⁸ Ba:ba tetelo baa: naha habalo da:pola:nuya:, ba:bi komo ta:matapi ipuwalo eta lumagiti Ya:sukunu taboeni ipuwa kalaweniya:ha. ²⁹ Yudasiti ibino kapiyuimipino mani umidawama: eda:nami, ba:bema: komopa:te nemalagidoloniya: Ya:suti poko ododino komo baa: konuwatehoma: goena, ba:gala komopa:te nemalagidoloniya: ebete awaepi mana:mo konowalubilima: goena. ³⁰ Ba:bene Yudasiti Ya:sugodone baa: da:laweniya:, ba:ba tetenomolo ebete iba:godone mahiganate du ipuwamo ba: dito nopeganiya:.

Ya:suti Uli Tutumu Tabo Ebe Ta:matapa:tamo Dikalameniya:

³¹ Yudasiti ibi da:miya:paliniya: ba:ba tetelo Ya:suti komopa:tamo na:goeniya:, “Ba:ma tetelo Godokono helo alote Tawakalubino Naniwi ba a:la:mina ebe kawagaminama:ne, ba:gala Tawakalubino Naniwiti ebeno ododi komodo Godoko kawagaminama:ne.”* ³² Ba:bema: Godote ebe ha:kiya ebe Tawakalubino Naniwi ipuwado dawagaminamene, ba:be atu tetelo ebete Tawakalubino Naniwi helo alamo ba a:la:mina ebe kawagaminama:ne. Ba: hibila, ebete ba:be komo tiyonomo kododima:ne.”*

³³ Ba:bene Ya:suti eta tabo bekagoeniya:, “Naeno guguda:la:, na la:go tete nanekele emeda:tepate la:le na ba:bo kohowadinima:nemata. Iyo, nale kebe tabo Yu watowatopa:tamo dopamo da:goimo, ka:lo la:tamo ba:be atu tabo bekagoemo, nale kebe habamo da:tomo la:le ba:be habamo pelame modoboha:.”*

³⁴ “Huiyatiya ka:lo dulu na la:tamo uli tutumu tabo bikalamemata la: kowalubilima:. Wadiyala la:eno emede ipuwalo etate eta malemalelo

* 13:27 Yon 13:2 * 13:31 Yon 12:23 * 13:32 Yon 17:5 * 13:33 Yon 7:33-34

nemalagidolonala; nale la: keba ka:na kemalagidoletanama ba:ba ka:na. *
 35 Keba tetelo la: ipuwalo etate eta malemalelo kemalagidolo, etate eta malemalelo kemalagidolo, la: ba:ba ka:na dewagelenama, ba:moe gabodo hiliyonomo tawakaluba:te kiya:tawahama:na: la: ba: naeno ta:matapilata.”

Ya:suti Pitako Da:kiyameniya; Ama:le Na Iya:tawaha:ma:

Kogoema:na:ta

Ma:t 26:11-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34

36 Ba:bene Saimono Pitate Ya:sutamo na:goeniya; “Kodawa, ama: kebamo na:ka:tomena:?”

Ya:suti tabo ba huiyana na:goeniya; “Nale kebe habamo da:tomo, ba:ma tetelo la:le na ta:mahene modoboha; huiyatiya hibila, la:le na galane kota:mahenema:nemata.”

37 Ba:bene Pitate ebe gala na:kagoemeniya; “Kodawa, mabu keka: nale ba:ma tetelo ama: ta:maheha:ma: da:gaa? Na modobola naeno ka:ka: ama: mabuma: gobogobamo kihatema:nemo.”

38 Ba:ba tetelo Ya:suti ebeno tabo ba huiyana na:goeniya; “Amia:no ka:ka: na mabuma: hibilo ba:kihateomena: Na ama:tamo hibi tabonomo begoemo, ka:lo dulu kakabate goehoheno ama: netewa-kapiya teta:mo na iya:tawaha:ma: kogoema:na:ta.”

Ya:suku Ba: Hibi Gabola Nabiwi Godotamo

14 1 Ba:bene Ya:suti tabo moga:melo ebe ta:matapa:tamo na:goeniya; “La: tepo menemenema: ba:gala ukui bilibilima: akeda:hala: Wadiyala la: Godoko hibima: na:mida:la; ba:gala la: na atumu hibima: na:midina:la. 2 Ba: hibila, naeno Nabiwino genama gulu la:eno emedehe haba hiliyonomo ba:pola:na. Ba:moe komo ha:dama: neda:tale nale la: ba:ka:goelametana; iyo, na la:eno hibi habanomo hiduilamema: kotoma:nemo. 3 Ba:bene na la:eno haba nihiduilamete gala kapete la: ba:bo kopuwatema:nemata, ba:ba tetelo a hiliyonomate kapimilo naeno habalo ba:nemedenama: * 4 Ba: hibila, nale kebe habamo da:tomo, la: ba:be habamo tolame gabo iya:tawahala.”

5 Ba:bene Tomasiti Ya:sutamo na:goeniya; “Kodawa, ama:le kebe habamo da:tomena: a ba:be haba iya:tawaha; ba:bema: a gabo keba ka:na na:kiya:tawahama:?”

6 Ya:suti ebeno tabo ba huiyana na:goeniya; “Na ba: gabola, ba:gala na ba: hibi komo hawakalimidawala, ba:gala na ba: wiboha: ka:ka:la. Lumagiti na ipuwado Nabiwi Godotamo kotoma:ne, eta gabodo a:katoamene. * 7 Numa:la; la: naeno komo iya:tawahala,

* 13:34 Yon 15:12,17; 1Yon 3:23; 2Yon 5 * 14:3 Yon 12:26 * 14:6 Yon 11:25; Lom 5:1-2

ba:bema: ba:ma tetene tupuimiti la: naeno Nabiwino komo atumu kakiya:tawahama:nemata. Ba: hibila, la: ebe ya:lo umia:mata.”*

* Ba:bene Pilipiti ebetamo na:goeniya:, “Kodawa, ama: atamo Nabiwino komo da:hawakalimimina:, a komodoboma:nema:.”

* Ya:suti tabo ba huiyana na:goeniya:, “Pilipi, nale tete ga:ga:nomolo la:go emedenamimo, ba:bema: mabu keka: ama:le naeno komo hibilo kiya:tawanaha? Ama:le na dunami ba:be gabodo ama:le Nabiwi ba: umia:ta, ba:bema: keka: mabu ama:le ba:ma ka:na da:gaa:, ‘Nabiwino komo atamo na:hawakalima:’?”* 10 Pilipi, ama: ba:moe komo hibima: na:ka:midiona, na Nabiwi ipuwalo bemedenamimo ba:gala Nabiwiti na ipuwalo bemedena?”

Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapi hiliyonomatamo na:goeniya:, “Nale la:tamo kebe tabo kolamaginakuiamo, ba:bi tabo komokomate nagodone kapelamenaha:, huiyatiya na ipuwalo demedena, ba:be Nabiwiti naeno hiya:hiya: tabamo ebeno hido oko bowatina.”* 11 Ba:bema: wadiyala la: ba:moe komo hibima: na:mida:la:, na Nabiwi ipuwalo bemedenamimo ba:gala ebete na ipuwalo bemedena. Huiyatiya la: la:eno ukuilo ba:moe komo kodakodama: da:ga:lanama, ba:bema: nale kebe hanohano komo la: ipuwalo dododilinkuimo, wadiyala la: ba:bi komoeno ipuwa ba emalagidolo na hibima: na:midina:la:.* 12 Ka:lo dulu na la:tamo hibi tabonomo begoemo, kebe lumagiti na hibima: da:midinimini, nale dowatinamo ebete ba:be atu oko ba:kaowatinamene. Ba: hibila, ba:be lumagino oko owati helote naeno oko owati helo konegogoloma:ne mabu na ba: Nabiwitamo kotoma:nemo.* 13 Ba:bema: la:le naeno mahilamo bada komoma: na da:toenamehonema, nale la:tamo kikalamema:nemata mabu naeno ododi komodo Nabiwiti ha:kiya ebe kawagaminama:ne.* 14 Iyo, la: naeno mahilamo bada komoma: na da:toenamehonema, na la:tamo dito kikalamema:nemata.”

Godokono Gobogobote Hibima: Midipa:tamo Pema: Ya:suti Da:goeniya:

* 15 Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo eta tabo bekagoeniya:, “La: na malemalelo demalagidolonema la: naeno tutumu tabamo kopapamila:hama:nemata.”* 16 Ba:bema: nale naeno Nabiwi kogoemema:nemo, ebete eta Owalubidawa la:tamo kopoemema:, ba:bete emedena tetelo la:go bemedenamene.* 17 Ebe ba: Godokono Hido-talona Gobogobola, Godokono hibi komo da:hawakalimimina ebe ba:be dawala. Hopo habanapa:te ebe a:kuma:la:, ba:gala ebeno komo a:kiya:tawahala:, ba:bema: iba:te ibino tepo ipuwalo ebeno helo hibilo a:kalawa:mena:

* 14:7 Yon 8:19 * 14:9 Yon 12:45; Kol 1:15; Yun 1:3 * 14:10 Yon 12:49

* 14:11 Yon 10:38 * 14:12 Mak 16:19-20 * 14:13 Mat 7:7; Yon 15:16

* 14:15 Yon 15:10; 1Yon 5:3 * 14:16 Yon 14:26; 15:26; Yon 16:7

Huiyatiya la: hibima: midipino komo eba ka:naha: mabu la: ebeno komo iya:tawahanomola, iyo, ebete emedena tetelo la:godolo bemedenamene.*

¹⁸Ba:bema: nale la: dito a:kamiya:pala:mata, ao, nale ba:moe Owalubidawa la:tamo hibilo kopoemema:nemo, ba:bene ebete la:godolo ba emedena galane na ha:kiya la:tamo gala kakapema:nemo.

¹⁹“Tete nanekelero hopo habanapa:te na a:kunama:mena:, huiyatiya la:le na kunamema:nemata, iyo, na wiboha: ka:ka:go emedenamo, ba:bema: la: ba: atumu ba:be ka:ka:go emedehonamata. ²⁰La:le na gala da:kunamema, ba:be hegelate da:puluhukumini, la: ba:moe komo ba:bo kiya:tawahama:nemata, na naeno Nabiwi ipuwalo emedenamo ba:gala la: na ipuwalo emedehonamata, ba:bene na atumu la: ipuwalo emedenamo.* ²¹Ba:bema: puya:te naeno tutumu tabo hiliyonomo uwatete da:papamila:nakomena:, ba:ba:te na malemalelo emalagidolonena. Ba: hibila, kebe tawakaluba:te na malemalelo demalagidolonena, naeno Nabiwiti ibi atumu malemalelo ba:kemalagidolena, ba:gala nale ibi atumu malemalelo ba kemalagidole na ha:kiya naeno komo iba:tamo ba:hawakaliminakomo.”

²²Ba:bene eta Yudasiti, Keliyotanapi Yudasitiha:, ebete Ya:suku nalateda:niya:, “Kodawa, hopo habanapa:te ama: umihino, ba:ba tetelo a ha:kiya ama: keba ka:na na:kumitamena:?”

²³Ya:suti tabo ba huiyana na:goeniya:, “Kebe lumagiti na malemalelo demalagidolonena, ebete naeno tutumu tabamo ba:papamiwatanakomene, ba:bene naeno Nabiwiti ebe malemalelo bemalagidolonamene, ba:gala ale ebetamo pete ebegodolo ba:pemedinama:. ²⁴Huiyatiya kebe lumagiti na malemalelo emalagidolonenaheno, ebete naeno tutumu tabamo a:kapapamiwatamene. Ba:moe komo ba: hibila, la: nagodolo dulihtonakoma ba:bi tutumu tabo naenoha:, ba:bi tutumate na da:poenamaya: ba:be Nabiwigodone pelamena.*

²⁵“Nale la: miya:paleheno ba:moi komokomo dopamo la:tamo ba: olamagimo. ²⁶Ba:bene nale la: da:miya:palema, Nabiwi Godote naeno mahilamo eta Owalubidawa la:tamo kopoemema:ne, ebe ba: ebeno Hido-talona Gobogobola. Ba: hibila, nale dopamo kebe hiliyonomo komo la: diya:tulamenakuima, ebete pete ba:bi atu komokomo la: gala ba kapiya:tulame la:eno ukui ba:bo ba:tuputupuilamenakomene. ²⁷Ba:gala ba:moe ba: eta komola, nale la:tamo naeno tepo ipuwalo ditana ba:be hete bikalamemata. Ba:be hete ba:moe hopo haboenoha:, ba:bema: la: la:eno tepo ipuwalo ukui bilibila:go ba:gala tola:go akemedehala:.

²⁸“Nale la:tamo hibilo da:goemo la: ulimata, na Nabiwi Godotamo tote ba:bene la:tamo gala kakapema:nemo. Numa:la:, la:le na

hibilo malemalelo nemalagidolonenatale, naeno to komoma: la: ba:kalakalahona:, mabu ebena helo konomola, naeno helo na:gogolona. *
 29 Ba:moe komote uluhukuhino na la: dopamo goelamemata, ba:bema: ba:moe komote hibilo duluhukumini, ba:ba tetelo la: hibima: komidima:nemata. * 30 Huiyatiya ka:lo dulu na la:tamo tabo konomo a:kolamaga:mo, mabu hopo haba namutudawa ba: na:pe. Ba:be kubadawoeno helote hibilo natamo kitanaha: nale ebetamo kopapamiwatama:, 31 huiyatiya naeno Nabiwiti na kebe komokomo kododilima: da:kiyanamenako, nale ba:bi komo ba ododili ebe kapiyatamo papamiwatanakomo. Iyo, ba:moe ba:be gabodo hopo habanapa:te naeno komo niya:tawahamena:, nale naeno Nabiwi malemalelo demalagidolonamo.

“Ba:bema: wadiyala la: na:pakaminala:, a ba:moe genamane kotolamiya:”

Ya:suku Ba: Hibi Gala:ipi Tupina Gao Kehala

15 1 Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo eta tabo bekagoeniya:, “Na ba: hibi gala:ipi tupina gao kehala, ba:gala naeno Nabiwiti ba:be gao keha umidawama: eda:na. 2 Ba:bema: ba:moe kehoeno nolochoha: gedawa hiliyonomo ebete mabunomamo iya:hiliti gobogobamo kiya:hekema:ne, huiyatiya da:nolohonaka ba:bi gedawa hiliyonomo hunu pahago ebete hunuya kiya:hilima:ne iba:te konomamo gala kakanolohoma:.” 3 Ba: hibila, nale la:tamo kebe tabo komokomo kolamaginuimo ba:bi tabote la: ukulalenomo dukulali, la:le uliulinoma: ba:bo eda:huimata. 4 Ba:bema: wadiyala la:le na hibi gao kehagodolo nemedehonala:, ba:bene na ba: atumu la: ipuwalo bemedenamamo. Ba:moe komo hidamo nemalagidolala:, gao gedawate ebena apa:mo moga:heno ebe ha:kiya a:kanolamene, ba:bema: la: na ipuwalo emedenaheno la:le hibilo a:kanolohamata.

5 “Na ba: hibi gala:ipi tupina gao kehala, la: gedawalata. Kebe lumagiti na ipuwalo demedenamene ba:gala na atumu ebe ipuwalo demedenamo, ebete konomamo konoloma:ne. Huiyatiya na la:eno tepo ipuwalo emedenaheno la: ha:kiya eta hido komo a:kododa:mata. 6 Ba:bema: kebe lumagiti na ipuwalo emedenaheno, ebe ba: nolochoha: gedawa keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. Pali namutudawate ebe gobogobamo da:da:namene kaloloma: ba:bo koneda:ma:ne, ba:bene eta lumagiti pelawete koa:mo dito kopa:da:nama:ne.” 7 Ba: hibila, la: na ipuwalo demedenama ba:gala naeno iya:tulame tabote la:eno tepo ipuwalo da:pola:namene, ba:ba tetelo la: naeno hiya:hiya: tabo hibilo ba ta:matale bada komoma: naeno Nabiwi da:ga:lamema ebete ba:be komo

* 14:28 Yon 20:17 * 14:29 Yon 13:19 * 15:2 Mat 3:10 * 15:6 Mat 7:19; 13:42

la:tamo kikalamema:na:ta. ⁸Mabu keba tetelo la: naeno hibi gao keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na konomamo da:nolohoma, ba:ba tetelo la: ba:moe komo hidamo kohawakalimima:nemata, la: ba: naeno hibi ta:matapilata. Ba:moe ba:be gabodo Nabiwi Godote ebe ha:kiya ebe kawagaminama:ne. *

⁹“Numa:la:, Nabiwiti na malemalelo keba ka:na kemalagidolonena, nale la: ba:ba ka:na emalagidolenamata, ba:bema: wadiyala la: naeno malemale ipuwalo nemedehoniya:la:. ¹⁰Ba: hibila, la: naeno hiya:hiya: tutumu tabamo hibilo da:papamila:hanama, ba:be gabodo la:le naeno malemale ipuwalo bemedenamata, nale naeno Nabiwino tutumu tabamo papamiwatalo ebeno malemale ipuwalo demedenamo ba:ba ka:na. *

¹¹Ba:bema: nale la: ba:moe tabo begoelamemata, mabu na ubila naeno kalakalate la:eno tepo ipuwalo tabote ba:bolo kitanama.

¹²“Ba:moe ba: naeno ko tutumu tabola la:tamo. Nale la: malemalelo keba ka:na kemalagidoletanama, la: ipuwalo etate eta ba:ba ka:na nemalagidolonala:.” ¹³Numa:la:, eta lumagiti ebeno mabulubino ka:ka: mula:lelamema: ebeno ka:ka: gobogobamo dito dihatemene, ba:ba ka:na ebegodolo hibi malemale komote konomamo kohawakalama:ne. *

¹⁴“Ba:gala eta komo, la:le naeno tutumu tabamo da:papamila:hama, ba:be gabodo la: naeno mabulubima: kedahama:nemata. ” ¹⁵Ba:bema: ba:ma tetene tupuimiti nale la: naeno huiyaha: okopima: gala a:kaka:lama:mata mabu huiyaha: okopa:te ibino namutudawoen tepo ipuwoeno ukui hibi a:kiya:tawahala: Huiyatiya nale Nabiwigodone kebe komokomo kulihuya:mo, ba:bi hiliyonomo komo la:tamo a:hawakalilamimo, ba:bema: la: naeno hibi huiyaha: okopiha:, ao, la: ba: naeno mabulubilata. ¹⁶Ba:bema: ba:moe ko komo akadodala:, la:le na lawenehenon nale la: dopamo uwatimata, la:le hopo haboeno hiya:hiya: hopolo ba nemedehona hibi gaote la: ipuwalo konolohonama: Ba:bene la:eno gaote emedena tetelo ba pola:na, la: bada komoma: Nabiwi Godoko naeno mahilamo da:toemehonakoma, ebete ba:be komo la:tamo ba:bo bikalamenakomena:ta. ¹⁷Ba:moe ba: naeno ko tutumu tabola la:tamo, la: ipuwalo etate eta malemalelo nemalagidolonala:.”*

Hopo Habanapa:te Ya:suku Ta:matapa:tamo Komaubahama:na:

¹⁸Ba:bene Ya:suti eta tabo bekagoeniya:, “Hopu habanapa:te la: naeno ta:matapa:tamo da:maubahamena:, ba:ba tetelo nemalagidoluya:la: iba:te dopamo natamo a:maubahaliya:. ¹⁹Ba:bema: la: hopu habanapima: hibilo neda:honatale iba:te la: kalakalago buwatetana:, huiyatiya nale la: ibi ipuwane uwatimata, ba:bema: iba:te la: ubiha:ma: eda:halo la:tamo ba:maubahanamena: mabu la: iba:go kapiyama: keda:hanaha:.” ²⁰Ba:gala

* 15:8 Ma:t 5:16 * 15:10 Yon 14:15; 1Yon 2:5 * 15:12 Yon 13:34

* 15:13 Yon 10:11; 1Yon 3:16 * 15:14 Ma:t 12:50 * 15:17 Yon 13:34 * 15:19 Yon 17:14

nale la: dopamo da:goelamima, la:le ba:moe tabo gala na:kemalagidolala:, okodawoeno helote ebeno oko namutudawoeno helo a:kagogolale. Ba:bema: kebe tawakaluba:te natamo koko temeteme dikanamenakui, iba:te ba: la:tamo atu temeteme ba:kikalamenakomena:ta, ba:gala kebe tawakaluba:te naeno iya:tulame tabamo da:papamila:hui, ba:ba:te la:eno iya:tulame tabamo atumu kakapapamila:hama:na.*

²¹ “Numa:la:, na da:poenamiya: ba:be dawoeno komo hopo habanapa:te iya:tawaha:, ba:bema: iba:te na mabuma: la:tamo kuba komokomo bododilina:komena. ²² Nale iba:tamo pete Godokono hibi tabo polamagiha:tale, ebeno mauba komote ibino kuba ododili mabuma: ba:ka:pena:, huiyatiya nale ba:moe hopo habamo da:piya:mo, ba:ba tetene tupuimiti ibino kuba ugumuili gabo kitanamiha:, ba:bema: ibino kuba huiyate hibilo ba: na:pe. ²³ Numa:la:, ibi ipuwalo kebe lumagiti natamo da:maubana, ebete atumu naeno Nabiwitamo na:kamaubana.* ²⁴ Ba:bema: nale hopo habanapi ipuwalo naeno Nabiwino koko hanohano komo pododiliha:tale, ebeno mauba komote ibino kuba ododili mabuma: ba:ka:pena:. Huiyatiya na ibi ipuwalo ebeno helo konomamo a:hawakalimimo, eta hopo lumagiti ba:bako helo hawakalimi modoboha:, iyo, iba:te naeno helo hibinomolo umiya:, huiyatiya iba:te natamo ba:gala Nabiwitamo koamo maubahana. ²⁵ Numa:la:, ibi ipuwalo ba:moe komote ba:ma ka:na uluhukui Godokono Buka tabote hibima: keda:ma:, mabu ebete Yunapa:tamo dikalamiya: ba:be Tutumu Bukalo tabote ba:ma ka:na itana, ‘Nale ibi mabuma: hidohido komo ba ododilina, huiyatiya iba:te natamo a:maubahuya:.’*

²⁶ “Naeno ta:matapa:la:, na eta Owalubidawa la:tamo kopoemema:nemo, ebe ba: Nabiwi Godogodone da:puluhukuna ba:be Hido-talona Gobogobola. Ebe ba: Godokono hibi komo hawakalimidawala, ba:bema: ebete hopo habanapa:tamo da:pemene naeno komo kopehawakalimima:ne,* ²⁷ ba:bene la: ba: atumu naeno komo na:kahawakalimiya:la:, mabu hibila, naeno oko tupuimi mabuni la: ba: nago emedenamimata.

16 ¹ “Na ka:lo dulu ba:moi komokomo hiliyonomo la:tamo olamagimo, mabu na ubihinola la:le nato ukamidahale. ² Tete ba: na:pe, Yu tawakaluba:te la:tamo talona kihatelamema:na:ta la: ibino hiya:hiya: habahaboeno baidi ibubulamehole genama guamo a:pa:lahama:, ba:gala ba:ba tetelo komopa:te la: anakapulamema: nopo ba tamote ba:bo kemalagidoloma:na: iba:te Godokono oko bowatina.* ³ Ba: hibila, iba:te ba: ba:ba ka:na la:tamo koko kuba ododilima: kewagelema:na:, mabu iba:te naeno komo ba:gala naeno Nabiwino

* 15:20 Yon 13:16 * 15:23 Luk 10:16 * 15:25 Ohale 35:19; 69:4 * 15:26 Yon 14:26

* 16:2 Ma:t 24:9; Luk 6:22; Yon 9:22

komo iya:tawaha:.* ⁴ Ba:bema: numa:la:, na ba:moi komokomo la:tamo ba: olamagimo, mabu na ubila ba:moe kuba tetete da:puluhukumini la: ba:bo kemalagidoloma:nemata, ebete aeno temeteme komoma: a ya:lo a:kiyaa:mi.”

Godokono Gobogoboeno Oko Owati Komo

Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo eta tabo bekagoeniya:, “Na dopamo ba:moi komokomoma: la: kakiyahalameha:, mabu naeno oko tupuimi mabuni pete ba:ma teta:mo puluhuku, ba:be tete ga:ga:dopolo nale la:go emedenamimo. ⁵ Huiyatiya tete ba: na:pe, na da:poenamiya: ba:be dawatamo na gala kakatoma:nemo. La: ba:be komoma: ukui bilibilima: ba eda:hana, huiyatiya etate na ba:ma ka:na kalateda:nenaha:, ‘Ama: kebamo na:ka:tomena:?’ ⁶ mabu la: naeno to komo ba emalagidolona tepo ipuwalo menemenenomoma: eda:hanamata. ⁷ Ba:bema: nale la: hibi tabo begoelamemata, nale la: da:miya:palema ba: hido komola, mabu na tohenon la:eno eta Owalubidawa, ebe ba: Godokono Gobogobola, ebete la:tamo a:kapa:mene. Iyo, na la: ipuwane da:tomo, ba:ba tetelo na ba:be Hido Owalubidawa la:tamo hibilo kopoemema:nemo.*

⁸ “Ebate hopo habanapa:tamo da:pemene, ba:ba tetelo ebete iba:tamo netewa-kapiya komokomo kopehawakalilamema:ne, ba:moi komokomo ba: hopo haboeno kuba ododili komo, ba:gala Godokono tuputupu emede komo, ba:gala Godote tawakalubino kuba ododili mabuma: iba:tamo huiya ikalame komo, ba:moi ba:bi komokomola. ⁹ Ba: hibila, Godokono Gobogobote hopo habanapino kuba ododili komo kopehawakalilamema:ne mabu iba:te na hibima: kamidininaha:. ¹⁰ Ba:gala ebete tuputupu emede komo kopehawakalimima:ne, mabu tete tatalila na Tuputupudawate ba:moe hopo miya:pate Nabiwi Godotamo gala kakatoma:nemo, ba:ba tetelo la: la:eno baida:mo na gala a:kunama:mata. ¹¹ Ba:gala Godote tawakalubino kuba ododili mabuma: huiya iba:tamo dikalamemene, ebeno Gobogobote ba:be komo kopehawakalimima:ne, mabu Godote ba:moe hopoenon Kuba Gawadalagi Saitanatamo kuba huiya hibilo kikamema:ne, iyo, ebete ba:be komo kododima: tabo ya:lo ihatiya:.*

¹² “Ba: hibila, nagodolo hiliyonomo komo ba:pola:na la:tamo olamagima:, huiyatiya ba:ma tetelo la:eno ukui modoboha: ba:bi komokomo la:le uwate.* ¹³ Huiyatiya Godokono hibi komo Hawakalimidawate da:pemene, ba:be Hido-talona Gobogobote la: ebeno hibi gabodo dopalamete, la: ba magatale hiliyonomo komo ba:bo kiya:tawahama:nemata. Ba:ba tetelo ebete ha:kiya ebeno ukuilo a:kolamaga:mene, huiyatiya ebete kebe komokomo Nabiwigodone dulihtonako ebete ba:bi komo kapiya la:tamo bolamaginakomene, ba:gala

* 16:3 Yon 15:21 * 16:7 Yon 14:16 * 16:11 Yon 12:31 * 16:12 1Kol 3:1-2

kebe komate hopo habamo da:pikulimina:, ba:bi komate pelameheno dopamo ebete la:tamo ya:lo ba:hawakalilamenakomene. ¹⁴Iyo, ebete ba:moe gabodo na kopawagaminanema:ne, mabu ebete naeno tepo ipuwoeno komokomo uwatete la:tamo hibilo kopehawakalilamema:ne. ¹⁵Numa:la:, Nabiwigodolo da:pola:na ba:bi hiliyonomo komokomo ba: naenola, ba:bema: ebeno Gobogobote modobola naeno tepo ipuwoeno komokomo la:tamo hawakalilame, nale la: da:goelamema ba: ba:ba ka:na.”

Tepo Ipuwoeno Kalakala Komo Ba:gala Menemene Komo

¹⁶Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo eta tabo bekagoeniya:, “Tete tatalila la:le na la:eno baida:mo a:kunama:mata, ba:bene tete nanেকেle da:wibomene la:le na gala kakunamema:nemata.”*

¹⁷Ba:bene ebeno ta:matapi ipuwalo komopa:te komopa:tamo ga:lanakui, komopa:te komopa:tamo ga:lanakui, ba:ma ka:na ewageleniya:, “Ya:suti ba:moe tabo badama: ka:goe, tete tatalila la: na a:kunama:mata ba:bene tete nanেকেlelo la: na gala kakunamema:nemata? Ba:gala ebete Nabiwitamo toma: tabo da:goe, ba:moe taboeno ipuwa keba ka:nala:ka? ¹⁸Ba:gala ale ba:moe eta komo iya:tawaha:, ebete tete nanেকেle tabo da:goe, ba:be tete kebako tetela:ka:?”

¹⁹Ba:ba tetelo iba:te ibi ipuwalo Ya:sukunu tabo ipuwoeno komoma: keba hiya:hiya: alateda: tabo da:ga:laniya:, Ya:suti iya:tawanate iba:tamo gala na:kagoeniya:, “Iyo, nale tabo ba:ma ka:na olamagimo, tete tatalila la:le na a:kunama:mata, ba:bene tete nanেকেlelo la:le na gala kakunamema:nemata. La: ba:moe taboeno ipuwama: ka:ga:lonama? ²⁰Na la:tamo hibi tabonomo begoemo, na la: ipuwane da:tomo ba:ba tetelo hopo habanapa:te kokalakalahama:na:, huiyatiya la:le na ba la:name tepo menemene konomamo ba:bo kiya:tawahama:nemata. Huiyatiya numa:la:, tete nanেকেle da:petomene, la:eno tepo menemene komo wibote la:le na mabuma: ko kalakala gala kakalawema:nemata. ²¹Ba:bema: ba:moe komo ba: lamitu kamenate gudu alahimima: temeteme dulita keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. Ebete gudu ba alahimi ko temeteme ba:bo kiya:tawama:ne, huiyatiya ebeno gudu da:hawakalamene ba:ba tetelo ebegodolo kalakala kapiyate kitanama:ne, mabu ebeno temeteme ba: a:wibo ba:gala ebeno guduti ka:ka:go hawakala. ²²La:eno komo ba: atumu, ba:ma tetelo la:le naeno to komoma: tepo ipuwalo menemenenomoma: eda:hanamata, huiyatiya nale tote la:tamo gala da:kapuluhukumu la:le ko kalakala gala ba:bo kakalawema:nemata, ba:be kalakala eta lumagiti kubahimi modoboha:.

²³“Na la:tamo hibi tabonomo begoemo, ba:be kalakala hegellate la:tamo duluhukumi, baba tetelo la: la:eno modoboha: komoma: na gala

* 16:16 Yon 14:19

a:katoenamehona:mata. Ba:ba tetene tupuimiti la: naeno mahilamo kebe komokomoma: Nabiwi Godoko da:toemehonakoma, ebete ha:kiya ba:bi komo la:tamo bikalamenakomena:ta.* ²⁴Dopamo tetelo la:le naeno mahilamo ebe katoemehonakuiha:, huiyatiya ba:ma tetelo nale la: begoelamemata, wadiyala la: ebe na:toemehonakuya:la:, ba:bene la: ebegodone hido komo da:lawenakoma ba:be gabodo la:eno kalakala komote konomamo bitananakomene.”

Ya:sukunu Helote Hopo Haboen Helo Anakapumi Komo

²⁵Ba:bene Ya:suti eta tabo bekagoeniya, “Nale iya:tulame uwa:mo ba:moi komokomo la:tamo ba: a:hawakalilamemo, huiyatiya tete kopema:ne nale la: uwa:mo gala a:kiya:tulama:mata, ba:ba tetelo na naeno Nabiwino komo la:tamo hawakalanomo kolamagima:nemo. ²⁶Ba:be hegelalo nale Nabiwitamo la:eno modoboha: komoma: gala a:katoetoa:mo, huiyatiya la: ha:kiya naeno mahilamo ebe ba:toemehonakomata. ²⁷Numa:la; Nabiwiti la: malemalelo nemalagidolenata. Ebete ba:ma ka:na ewagelena mabu la:le na malemalelo ba emalagidolonena, nale ebegodone da:piya:mo ba:be komo la: hibima: na:midinamata.* ²⁸Iyo, ba: hibila, na Nabiwigodone ba:moe hopamo piya:mo, huiyatiya ba:moe ba: tetela, nale hopo haba miya:pate Nabiwitamo gala kakatoma:nemo.”

²⁹Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ebetamo na:gala:niya, “Kalakala konomola, a ba:moe tabo modobolo lawema: mabu ama: atamo iya:tulame uwa:mo kolamaginaha:, hawakala olamaginata. ³⁰Iyo, ka:lo dulu a ba: iya:tawahama: ama: hiliyonomo komokomo iya:tawanomola, ba:bema: eta lumagiti eta komoma: ama: alateda:henoma: ebena tepo ipuwoeno ukui ya:lo kiya:tawama:na:ta. A ba:moe komone hibima: na:midinama:, ama: ba: Godogodone piya:ta!”

³¹Ba:bene Ya:suti ibino tabo ba huiyana na:goeniya, “Ka:lo dulu la: na hibilo hibima: na:ka:midinionama? ³²Tete kopema:ne, iyo, ba: na:pe, la: nagodone la:eno hiya:hiya: genamamo alahutihote, ba:bene na ha:kiya kolutama:nemo. Ba:ba tetelo nago demedena ba:be Nabiwi ebe kapiyate na a:kamiya:pana:mene, ebete nago kolutama:ne.*

³³“Ba:bema: numa:la:, nale ba:moi komokomo la:tamo ba: olamagimo, mabu na ubila la:le na ipuwalo ba emedena naeno hetete la:godolo kitanama:. Ba: hibila, ba:moe hopolo la: koko temeteme biya:tawahanakomata, huiyatiya na:kalakalahala:! La: akatoletolehala: mabu naeno helote ba:moe hopoen helo ya:lo anakapumi.”*

Ya:suti Ebe Ha:kiya Eben Komoma: Godotamo Toetoe Tabo Dolamaginiya:

17 ¹Ya:suti ba:moe tabo olamagi da:wiboniya:, ba:ba tetelo ebete Godokono Hunu Habamo ba gahimina toetoe tabo ba:ma ka:na

* 16:23 Ma:t 7:7 * 16:27 Yon 14:21,23 * 16:32 Ma:t 26:31,56

* 16:33 Yon 14:27; Lom 5:1; 1Yon 5:4

olamaginiya:, “Nabiwi, tete ba: a:pe. Wadiyala ama:le na amia:no gudu ba awagaminane naeno hido komo na:hawakalima:, ba:bema: na atumu ama: ba awagamina amia:no hido komo kohawakalimima:nemo. ²Ba: hibila, ya:lo tetelo ama:le ko helo amia:no gudutamo ikamiya:ta, ba:bema: hopo habanapi hiliyonomate ebetamo hibilo kopapamila:halema:na:, ba:gala ama:le ibi ipuwalo kebe tawakalubi ebetamo dikamihuya:la, ibinomate wiboha: ka:ka: ebegodone kolawema:na:. ³Ba:be wiboha: ka:keno komo ba: ba:ma ka:nala. Tawakaluba:te ama: hibi kapiya Godoma: miditi amia:no komo ba:bo kiya:tawahama:na:, ba:gala atu tetelo iba:te na Ya:su Kelisokono komo kakiya:tawahama:na:, na ba: ama:le da:poenamiya:la ba:be dawala.* ⁴Ba:bema: nale ba:moe hopamo peheni ama:le ya:lo natamo kebe hiya:hiya: oko kikanamehoniuya:la, nale ba:bi oko hiliyonomo upula:limo, iyo, ba:moe gabodo nale ama: ba awagamina amia:no hido awagaha komo tawakaluba:tamo a:hawakalimimo.* ⁵O Nabiwi, ba:moe hopo ododiha: tetelo nale ama:go ba emedena agodolo ditanami, wadiyala ama:le ba:be helo alamo na ba a:la:minane amia:no holoholo hapulu na nawagaminaniya:.”*

Ya:suti Ebeno Ta:matapino Komoma: Godotamo

Toetoe Tabo Dolamaginiya:

⁶Ba:bene Ya:suti ebeno toetoe tabo moga:melo gala na:kagoeniya:, “Nabiwi, ba:moe hopolo ama:le natamo dikanami ba:ba:te amia:noma: eda:huya:, ba:bema: nale amia:no komo iba:tamo da:hawakalimimo, iba:te amia:no tabamo a:papamila:huya:. ⁷Ba:bema: ka:lo ibi iya:tawahala, ama:le ya:lo natamo kebe hidohido komo kikanamehoniuya:la ba:bi hiliyonomo komate ba: ama:godone pelamiya:. ⁸Iyo, ama:le natamo dikanamehoniya:la ba:bi tabo komokomo nale iba:tamo ikalameholimo, ba:bene iba:te hibilo uwatete ba:bo iya:tawahuya: nale ama:godone da:piya:mo ba:be komo, ba:gala ama:le na da:poenamiya:la iba:te ba:be komo hibima: na:midina. ⁹Ba:bema: na ibi toetoe tabamo ama:tamo na:pewadiya:paa:latelenamo. Nale ama: komo hopo habanapino komoma: kapetoemehonaha:, huiyatiya ama:le ba:ma tetelo natamo kebe kapiyakapiya tawakalubi kikanamehoniui ibi kapiyoeno komoma: toemehonamata, mabu ibi ba: amia:nola. ¹⁰Iyo, naeno hiliyonomo komokomo ba: amia:nola ba:gala amia:no hiliyonomo komokomo ba: naenola, ba:bema: ba:moi ta:matapi ipuwado ama:le na hopo habalo awagaminania:ta.

¹¹⁻¹²“O naeno Hido-talona Nabiwi, tete tatalila na hopo haba komiya:pama:nemo, huiyatiya ba:moe hopo ba: naeno ta:matapino emede habala. Ba:bema: a netewapa:te kapiya ukuilo keba ka:na kemedinama:,

* 17:3 1Yon 5:20 * 17:4 Yon 4:34 * 17:5 Yon 1:1

iba:te ba: ba:ba ka:na gelebadia:go kapimilo kemedena: wadiyala
ama: amia:no helo mahilamo ibi hidamo nulameniya:. Ba:be helo mahilo
ama:le natamo ya:lo ikanamiya:ta, ba:gala nale dopamo iba:go ba
emedena ba:be mahilamo ibi hidamo buiya:minalenamimo. Ba: hibila, ibi
naeno buiya:minale ipuwalo eta kapiyate kalatidihā, huiyatiya amia:no
Buka tabote hibima: keda:ma: kapiya dubunomote ba:bema: kubui, ama:le
Koe Habamo dopamo pote toma: da:goiya:la, ba:moe ba:be dubula.*

¹³ “Tete tatalila nale ama:tamo kopema:nemo, iyo, nale ba:moi
hiya:hiya: toetoe tabo ba:moe hopolo ba:bema: olamaginamo, mabu
na ubila naeno ko kalakalate naeno ta:matapino tepo ipuwalo
na:tabotabohamene. ¹⁴Hibila, nale amia:no hido tabo iba:tamo
dikalamimo, ba:be mabuma: hopo habanapa:te iba:tamo na:maubahalena.
Dopamo tetelo iba:te hopo habanapa:go kapiyama: eda:hanama:,
huiyatiya iba:te uli ka:ka: da:lawi iba:te hiya: tawakalubima: ba:bo
eda:huya:, ba:bema: ka:lo na keba ka:na kemedena: ibi ba: ba:ba
ka:nala, ibi ba:gala na, a hopo habanapima: hibilo keda:hanaha:.

¹⁵ “O Nabiwi, ama:le ibi ba:moe hopone dito uluhukulatelema:
katoemehonaha:, huiyatiya nale ama: na:toemehonamata, iba:te ba:moe
hopolo ba emedena ama:le ibi hidamo kobuiya:minalena: Saitanate
ibi kubahilamekapoma:.* ¹⁶Ba: hibila, na ba:moe hopo lumagiha:,
ba:gala ibi ba: atumu ba:moe hopo tawakalubima: keda:hanaha:.
¹⁷Na iya:tawala amia:no tabo komokomo ba: hibernomola, ba:bema:
wadiyala ba:bi hibi tabamo ama:le ibi talonanomoma: na:midiliya:
iba:te amia:no oko kowatinama:. ¹⁸Ba:bene ama:le na ba:moe hopamo
keba ka:na ka:poenamiuya:la, nale ibi atumu ba:ba ka:na hopo
konomamo kakanoelamema:nemo.* ¹⁹Iyo, ba: hibila, ibi mabuma: na
ha:kiya na talonama: miditi naeno ape nihatenamo amia:no oko kapiya
kowatinama:, mabu iba:te ba: ba:ba ka:na atumu amia:no talona okopima:
kakeda:hama:na:.”

**Ya:suti Komo Hiliyonomo Hibima: Midipino Komoma:
Godotamo Toetoe Tabo Dolamaginiya:**

²⁰Ba:bene Ya:suti ebena toetoe tabo moga:melo gala na:kagoeniya:,
“Nabiwi, nale ama: ba:moi ta:matapi kapiyama: katoemehonaha:.
Iba:te amia:no tabo hiya:hiya: tawakaluba:tamo ba nolamagimi
puya:te ba:be tabo uliti hibima: da:midimina:, nale ibi mabuma: atumu
ba:bema: kapetoemehonamata. ²¹O Nabiwi, ama:le na ipuwalo keba
ka:na kemedena: ba:gala nale ama: ipuwalo keba ka:na kemedena:,
wadiyala ibi hiliyonomate ba: ba:ba ka:na kapiyama: ba eda:ha a ipuwalo
nemedehonamena:. Ba:bene hopo habanapa:te ba:be komo dumimina:,

* 17:11-12 Yon 6:39; 13:18 * 17:15 Ma:t 6:13; 2Tes 3:3 * 17:18 Yon 20:21

iba:te hibima: komidima:na: ama:le na da:poenamiya:la ba:be komo. ²² Ba: hibila, ama:le na awagaminanelo kebe helo alo ya:lo dikanamiya:la, ba:be alo nale iba:tamo ikalamimo, ba:bema: iba:te tawakalubi kapiyama: neda:hanamena:, ale kapiyanomoma: keba ka:na keda:nama: ba:ba ka:na.* ²³ Nale ibi ipuwalo bemedenamo ba:gala ama:le na ipuwalo bemedenata, ba:bema: wadiyala ibi hiliyonomate ba:moe gabodo tawakalubi kapiyanomoma: neda:hanamena:. Ba:bene hopo habanapa:te ibino kapiyama: eda: komo dumimina:, iba:te ba:moi netewa komo ba:bo kiya:tawahama:na:, ama:le na da:poenamiya:la ba:be komo, ba:gala ama:le na malemalelo keba ka:na kemalagidoloneona ibi atumu konomamo ba:ba ka:na ba:kemalagidolenamena:ta.

²⁴ “O Nabiwi, ama:le ya:lo tetelo natamo kebe hiliyonomo hiya:hiya: tawakalubi kikanamehoniuya:la, na ubila ba:ba:te nale demedenamo ba:be habalo nago kapimilo bemedehonamena:, ba:bene ama:le na awagaminanelo kebe helo alo dopamo dikanamiya:la, iba:te ba:be alo ba:bolo konumima:na:. Ba: hibila, ba:moe hopo ododiha: tetelo ama:le na dopamo malemalelo nemalagidolonenama:ta, ba:be mabuma: ama: na awagaminanelo amia:no helo alo natamo ikanamiya:ta.

²⁵ “O Tuputupu Nabiwi, hopo habanapa:te amia:no komo kiya:tawahanaha:, huiyatiya nale amia:no komo iya:tawala, ba:gala naeno ta:matapi atumu iya:tawahala ama:le na da:poenamiya:la ba:be komo. ²⁶ Iyo, nale amia:no komo ba:moi dopo ta:matapa:tamo a:hawakalimimo ba:gala ba:be atu komo emedena tetelo gala ba:kahawakaliminakomo, mabu ba:moe gabodo ama:le na malemalelo demalagidolonena ba:be komote ibi hiliyonomo ipuwalo bitanamene ba:gala nale iba:godolo bemedenamo.

“O Nabiwi, naeno ta:matapi hiliyonomo mabuma: ba:moe ba: naeno toetoe tabo kuititila. Ba:ba:la.”

Yu Watowatopa:te Ya:suku Anakapumima: Da:laweniya:

Ma:t 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53

18 ¹ Ba:bene Ya:sukunu toetoe tabo Godotamo olamagi da:wiboniya:, ebete ebe ta:matapa:go tonate Kidolono bidolo na:hiwanate eta olibi kehakeha pali ipuwamo dito nopeganiya:. ² Ya:suku anakapumipino kokotamo ihatedawa Yudasiko, ebete ba:be haba iya:tawala, mabu dopamo Ya:suti komo hiliyonomo tetelo ebeno ta:matapa:go ba:bamo da:tolamenakui ba:bo nekapiyuiminakuya:. ³ Ba:bema: ba:be dulu Godotamo hawa:goeno ikamehopino hununomo watowatopi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, iba:te Godokono Genama lawamepi ba:gala komo alaholohopi dubu boelameniya:. Ba:bene ba:bi dubate ibino alaholoho ilina ba:gala wuiki alo uwatenate, Yudasiti ibi ba:bo magataleniya:

* 17:22 Oel 4:32

Ya:suti dopamo da:toniya: ba:be habamo. ⁴Ba:ba tetelo Godokono ubi komodo kebe komate Ya:sutamo da:pikulimina:, ba:bi hiliyonomo komate pelameheno Ya:suti dopamo ba iya:tawana, ebete ba:bi alaholohopi dubatamo hawakala puluhukunate ibi na:pegoelameniya:, “La: poko kohowadionama?”

⁵Yudasiti ba:bi dubago ba la:na iba:te na:huiyaniya:, “A Ya:suku Nasaletenapi bohowadinama:.”

Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goeniya:, “Na ba:betela,” ⁶huiyatiya iba:te ebeno ‘na ba:betela’ tabo duliniya:, ba:ba tetelo ibi hiliyonomate gala hapuamo ba hilila:na hakamo ba: dito gudiniya:. ⁷Ba:bene Ya:suti ibi gala na:kalateda:leniya:, “La: poko kohowadionama?”

Iba:te na:huiyaniya:, “A Ya:suku Nasaletenapi bohowadinama:.”

⁸Ya:suti iba:tamo gala huiya tabo na:kagoeniya:, “Nale la: a:kiyalamemata, na ba: ba:bete. La:le na hibilo dohowadininama wadiyala na na:lawena:la, huiyatiya na ta:mahenepi na:miya:pala:la: iba:te ibino hiya:hiya: komamo dito kotolamema:.” ⁹Ebete ba:moe tabo begoeniya:, ebete dopamo atu du tetelo Godotamo da:goeniya: ba:be tabote hibima: keda:ma:, mabu dopamo ebete toetoe tabo ba:ma ka:na goeniya:, “Nabiwi, ama:le natamo dikanami ba:bi tawakalubi hiliyonomo ipuwalo nale eta kapiya katutiha:.”

¹⁰Ba:ba tetelo Saimono Pitate ebeno alaholo gili magubutinate eta dubuino galo hapu dito mapitamidameniya:, ba:be dubuino mahilo ba: Malakasitila, ebe ba: Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawoeno genama okodawa etala. ¹¹Ba:bene Ya:suti Pitatamo na:goeniya:, “A:iye, amia:no gili gala kamaka:mo na:kahula:! Naeno Nabiwiti natamo dikanami ba:be temeteme kalili na hibirinomolo konima:nemo, ba:bema: mabu keka: ama: na duhinamema: dewagelena:.”*

Iba:te Ya:suku A:nasitamo Da:magataniya:

¹²Ba:bene puya:te pali habamo da:pelameniya:, ba:bi alaholohopi dubu ba:gala ibino watodawa ba:gala Yunapino komo koko dubu, iba:te Ya:suku lawenate hala:mo matuhumihonate ¹³A:nasitamo dopamo magataniya:. A:nasiko ba: Kayapasikono kakidubula, ba:gala Kayapasiti ba:be gogolo Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawama: eda:nami. ¹⁴Buka ka:lamiholeadawa, wadiyala ama: niya:tawa ba:moe dubu Kayapasiko ebete dopamo Ya:sukunu komoma: Yunapi Ka:nisololo dubu ba:ma ka:na goelamiya:, “Wadiyala tawakalubi hiliyonomo ipuwalo kapiyadawanomote na:haa:mene komopi mabuma:.”*

Pitate Ya:suku Iya:tawaha:ma: Da:goeniya: Ma:t 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57

¹⁵Tete nanekele da:petoniya:, Saimono Pitate Ya:sukunu eta ta:matadawago Kayapasikono genamamo ba:bo toniya:, alaholohopa:te

* 18:9 Yon 17:12 * 18:11 Ma:t 26:39 * 18:14 Yon 11:49-51

Ya:suku dopamo da:magataniya: ba:be atu genamamo. Ba:ba tetelo eta ta:matadawate Ya:suku kuminama: genamoeno kala ipuwamo ba: dito na:pa:ganiya: mabu Kayapasiti ebeno komo iya:tawala, ¹⁶huiyatiya Pitate na:pa:gaheno kaloeno gigiho tamelo la:nuya: Ba:bene dopamo da:na:pa:ganiya: ba:be ta:matadawate kaloeno gigiho teta:mo gala kapenate gigiho umidawa bohele da:pikiyameniya:, ebete gigiho Pitatamo ba:bo a:hiya:midaniya: ebete kala ipuwamo atumu kopa:pa:ganama: ¹⁷Ba:ba tetelo ba:be bohelete Pitako na:kiyameniya:, “Aba: hibila:ka:, ama: ba: Ya:sukunu ta:matadawa etala!”

Pitate huiyatiya na:goeniya:, “Ao, na ebeteha:!”

¹⁸Ba:bene komo okopi ba:gala genama lawamepi dubu iba:te koe emadonate, ibino apete kotanotanohonama: koelo la:mota:hanuya: mabu ibi gibate ulameniya:. Ba:ba tetelo Pitate atumu iba:go koelo la:nuya:.

A:nasiti Ya:sukunu Iya:tulame Komoma: Ebe Dalateda:niya:

Ma:t 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71

¹⁹Ba:ba tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawate Ya:suku ta:matapino komoma: ba:gala ebeno iya:tulame komoma: ebe nalateda:niya:. ²⁰Ya:suti huiyatiya ebetamo na:goeniya:, “Aeno Yu tawakalubi hiliyonomate kebolo da:kapiyuiminakui nale iba:tamo tabo hawakala olamaginuimo, ba:gala komo tete hiliyonomolo nale aeno baidi ibubulamehole hiya:hiya: genamalo ba:gala Godoko Adikumino Hiya: Genamalo akiya:tulamenakuimo. Iyo, hibila, na eta tabo diya gabodo kolamaginuuiha:. ²¹Ba:bema: mabu keka: naeno tabo olamagi komoma: ama:le na dalateda:na:? Puya:te naeno tabo dulihtonakui, wadiyala ama: ibi nalateda:la:. Iba:te iya:tawahala nale kebe tabo dolamaginuimo.”

²²Ya:suti ba:moe tabo goenate, ebe tamelo da:la:nuya: ba:be genama lawamedawate ebe tatakolo ba anagalimina na:goemeniya:, “Ama: aeno Hununomo Watodawatamo ba:mako wato kodakoda tabo badama: ka:gaa:wa?”

²³Ya:suti ebetamo na:huiyaniya:, “Na bada kuba tabo ka:goemo? Wadiyala ama: ba:be kuba na:hawakalima: ulihopa:tamo. Nale eta kuba ododihino hibi tabonomo da:goemo, huiyatiya ama:le na badama: kanagalinama:wa?”

²⁴Ba:bene A:nasiti Ya:suku hala:mo matuhumiho pahalamilimihino ba:ba ka:na eta Hununomo Watodawa Kayapasitamo dito noemeniya:, ba:be dubu ba: A:nasikono kakidubula, ibi netewapa:te ba:be atu genamalo emedenama:.

Pitate Ya:suku Iya:tawaha:ma: Gala Da:kagoeniya:

Ma:t 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62

²⁵Ba:ba tetelo Saimono Pitate koelo utinate ebeno ape ba otanotanuimina, komopa:te ebe nalateda:niya:, “Aba:, ama: ba: Ya:suku ta:matadawa etala:ka:?”

Pitate na:huiyaniya; “Ao, na ebeteha:!”

²⁶Ba:bene Pitate ba:be dulu galo hapu da:mapitamidameniya: ba:be dubuino eta mabulubi, ebe ba: Hununomo Watodawoeno genama okodawa etala, ebete huiyatiya Pitako gala na:kalateda:niya; “Ka:lo dulu ama:le Ya:sukuba: pali habalo nale la: kapimilo ulamemata, aba: hibila:ka:?”

²⁷Huiyatiya Pitate gala Ya:suku iya:tawaha:ma: ba kagoena kakabate ba:ba tetenomolo goehoniya:.*

Yunapino Watowatopa:te Ya:suku Paeletetamo^j Da:magatuya:

Ma:t 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5

²⁸Ba:bene duiduiyanomolo Yu watowatopa:te Kayapasikono genama miya:pate Ya:suku Loma gabomanino tabo anagiya:mida ko genamamo ba:bo magatuya:. Huiyatiya iba:te ba:be genama guamo kanalehawaminuya:ha; mabu iba:te ibino eta talona koamo emalagidoluya; ba:be talonate ba:ma ka:na itana, iba:te Yuha: lumagino genama guamo a:kana:pa:la:hamena: ibino tepo ipuwate dalowa:ma: eda:halamekapoma:. Ibi iya:tawahala iba:te ba:be kukala dito dadikamidalemena; iba:te Adaguila: Poko^k baa: a:kanahamena:.

²⁹Ba:bema: kapela Ko Gawadalagi Paeletete iba:tamo puluhukuti na:pegoiya; “La:le ba:moe dubu bada mabuma: ka:magaheoma? Ebete bada kuba kododi?”

³⁰Iba:te ebetamo na:huiyuya; “Ebate kuba ododiha:tale ale ebe ama:tamo ba:ka:magahena:!”

³¹Paeletete iba:tamo na:goiya; “La:le ebe magatate la:eno tutumu iya:tawa komamo ebeno komo nanagiya:midamete, la:le ha:kiya ebetamo kuba huiya ba:bo na:nikamiya:la:.”

Yu watowatopa:te huiyatiya na:ga:luya; “Ao, agodolo lumagi anakapumi helo kitanaha; ama:tamo ba:be mabuma: magahema:.”*

³²Ba:moe komote ba:ma ka:na uluhukuya; Ya:suti dopamo da:goiya: ba:be

^j 18.27 Ya:suku tetelo Loma tawakaluba:te Paeleteko bepoemiya: Yunapino Yudiya hopamo, ebete ibino kapela Ko Gawadalagima: kopeda:nama; ba:bene ba:be hopolo Paeleteko kapiyagodolo helo nitanami lumagi hoea:mo oemema:.
^k 18.28 Ba:moe Adaguila: Pokoeno mabu ba: Moseseko tetelo tupuimiya: Ba:ba tetelo Isipiti Ko Gawadalagi Pa:lote Yu tawakalubi hiliyonomo uwatete ibi ebeno huiyaha: okopima: midiliya; ba:bema: ebete ubihinola ibi dito oelame ibino Ka:inane hopamo. Godote Pa:lokono wato kodakoda komo dumiya; ba:bema: eta dulu ebete ebeno hoe nopodawa Isipiti hopamo na:poemeniya: hiliyonomo Isipitinapino dopo gugudi kopanakapulamenama: Ba:bene ba:be dulu hoe nopodawate Yu tawakalubino gugudi adaguila:lenate, huiyatiya Isipitinapino gugudinomo banakapulameniya: Ba:be hanohano komodo Yu tawakalubi hiliyonomate Isipiti hopone ba:bo ikuliniya; ba:bema: ba:be como emalagidoloma: iba:te hiliyonomo gogo ipuwalo Adaguila: Poko bododinakomena:.

* 18:27 Yon 13:38 * 18:31 Yon 19:6-7

tabote hibima: keda:ma:, iyo, ebete ya:lo a:hawakalimiya: ebete keha pihigalo keba ka:na da:hoemene.

* 33 Ba:ba tetelo Paeletete ebeno Loma gabomanino ko genamamo na:pa:gate Ya:suku ebetamo peka:miti ebe ba:bo alatediya:, “Ama: ba: Yu tawakalubino Ko Gawadalagila:ka:?”

34 Ya:suti ebetamo na:huiyuya:, “Ama: ha:kiya amia:no ukuilo ka:kiyanamiuta, o komopino ukui tabo beka:kiyanamiuta?”

35 Paeletete huiyatiya na:goiya:, “Ama:le na eta Yu lumagima: ka:midiniuta? Amia:no tawakalubinomo ba:gala ibino hununomo watowatopa:te ama: natamo magaha:ta. Ba:bema: ama:le dododi, ba:be kuba na:hawakalima:!”*

36 Ya:suti na:goiya:, “Naeno Ko Gawadalagi komo hopo haboen komoha:. Naeno Ko Gawadalagi komo ba:moe hopoen komoma: neda:tale, naeno ta:matapa:te dito balaholona: ba:bema: Yu watowatopa:te na anakapunamema: ba:ka:lawenena:, huiyatiya naeno Ko Gawadalagino helote eta habane piya:.”

37 Ba:bema: Paeletete ebe nalatediya:, “Ama: Ko Gawadalagima: eda:ma: hibilo ka:goiuta?”

Ya:suti na:huiyuya:, “Ama:le ba: a:gaa:ta. Na ba:moe hopo habamo ba:bema: pehawakaluya:mo, ba:gala na ba:bema: piya:mo Godokono hibi tabo kopehawakalimima:. Puya:te ebeno hibi komo ulima: ubi dihatenaka, ba:bi tawakaluba:te natamo pelamenaka.”

38 Ba:bema: Paeletete ebe ha:kiya ebetamo na:goiya:, “Hibi komo badala:ka:?” Ebete ba:moe tabo goete genama guni puluhukuti Yu tawakaluba:tamo gala na:kapegoiya:, “Na ba:moe dubuino eta kuba kumitaha: ebe hoea:mo oemema:. 39 Huiyatiya hiliyonomo gogolo la:eno Adaguila: Poko tetelo nale la:eno ubi komamo papamiwatalo eta lumagi du genamane ebeno kuba huiyane dito poemenakomo. Ba:bema: la: ubila:ka: nale la: Yunapino Ko Gawadalagi dito poeme?”

40 Iba:te ba:be tabo duliya: ga:ga:lo na:ga:luya:, “Ao, a ubihinola ba:moe dubu! A Balabasiko ubila:!” Iba:te da:ka:miya: ba:be dubu pilo komokomo ba ododili komo tawakalubi ba:bo anakapulamiya:.

Paeletete Ya:suku Hoea:mo Doemiya:

Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25

19 ¹ Ba:bene Paeletete gala katote ebeno alaholohopi dubu na:negoelamiya: iba:te Ya:suku giya:pa:pa:mo ka:na:miga:tima:.
² Ba:be komote da:wibuya: alaholohopa:te olagoeno tupina nelawete anagogobeya:midahalo a:dete Ya:sukunu watamo dito pulimiya:.
 Ba:gala iba:te ebe walitilo huiya konomo hawihawi kaliko kapulimiti*

* 18:32 Yon 3:14; 12:33 * 18:35 Yon 1:11 * 19:2 Luk 23:11

³ibi ipuwalo komo hiliyonomate hiya:hiya: pelamiya: ebe tatakolo ba panagalimiho na:pega:luya:, “A:iye! Yu tawakalubino Ko Gawadalagi, ama: nolata!”

⁴Ba:bene Paeletete tawakaluba:tamo gala kapuluhukuti na:kapegoelamiya:, “Hiya:, na Ya:suku la:tamo gala na:kamagahemo. Na ubila la: niya:tawahala:, na ebegodolo eta kuba kumitaha: nale ebe hoea:mo koemema:.” ⁵Ba:bene Ya:suti olagoeno ilina ebeno watolo ba itana hawihawi kalikago genama guni da:puluhukuya: Paeletete tawakaluba:tamo na:goiya:, “Numa:la:, ba:moe ba:be dubula!”

⁶Ba:bema: Godotamo hawa:goeno ikamehopino hununomo watowatopi ba:gala Godoko Adikumino Hiya: Genama lawamepi dubu, iba:te Ya:suku umiti koamo ga:ga:lo na:ga:luya:, “Keha pihigamo pihomotete, ikoko nalukulima:!”

Huiyatiya Paeletete na:goiya:, “Ao, nale a:kododa:mo. La: ha:kiya la:eno ubilo ebe kehamo na:nepihomota:la:, mabu na ebegodolo eta kuba kumitaha:.”

⁷Ba:bene Yu watowatopa:te na:ga:luya:, “Ebate aeno kukala adikanali mabu ebete ha:kiya na:goi ebe Godokono Gudula, ba:bema: wadiyala ebete na:haa:mene.”

⁸Paeletete ba:be komo duliya: ebeno tole komote konomoma: ba eda:, ⁹Loma gabomanino ko genama guamo kana:pa:gate Ya:suku ba:bo nalatediya:, “Ama: kebe napila:ka:?”

Ba:ba tetelo Ya:suti eta tabo kahuiyuya:ha:.” ¹⁰Ba:bema: Paeletete Ya:sutamo na:goiya:, “Ama: huiya tabo goe ubiha:ma: kediuta? Ama: ba:moe komo hidamo nemalagidola, nagodolo helo bitana ama: dito oeme, ba:gala na modobola keha pihigamo ama: pihomotema:.”

¹¹Ya:suti ebeno tabo ba huiya na:goiya:, “Kebe helo ama:godolo ditana, ba:be helo ama:tamo ba: Godote ikamia:ta. Ba:bema: ba: hibila, ama: amia:no kuba huiya kolawema:na:ta, huiyatiya puya:te na amia:no kokotamo dihatena:ka, Godote iba:tamo kuba huiya konomamo kikalamema:ne.”*

¹²Paeletete ba:be tabo duliya: ebete gabo bohowadiya: Ya:suku dito oemema:, huiyatiya Yu watowatopa:te ga:ga:lo na:ga:luya:, “Ama:le Konomo Gawadalagi Sisakono¹ hopodalagima: deda:na, ama: ba:moe dubu dito a:koema:mena:ta mabu ebete na:goi, ‘Na ba: Ko Gawadalagila!’ Ba:be tabo olamagi ipuwalo ebete Sisatamo alaholodawama: eda:na!”*

¹ 19.12 Sisako ba: Loma tawakalubino Konomo Gawadalagila, hopo konomolo ebe kapiyate helonomoma: eda:nami. Ebete ebeno alaholohopi hiya:hiya: hopo hiliyonomamo oelamehokenakui, ba:bema: ba:bi tawakalubi hiliyonomate ebe Ko Gawadalagima: ba ka:mina ebe kapiyatamo papamila:halenama:.

* 19:9 Ma:t 27:12 * 19:11 Yon 10:18; Oel 2:23; Lom 13:1 * 19:12 Luk 23:2; Oel 17:7

¹³Paeletete ibino tabo ga:la uliti tabo anagiya:mida habamo ba:bo emediya; ba:bene ebeno alaholohopa:te Ya:suku genama guni tawakalubino holoholo hapuamo ba:bo puluhukutiya;. Ba:be tabo anagiya:mida haboen mahilo ba: Nakola Hunulu Utitata Habala, Yu tawakalubino tabamo Gaba:tama: ka:minaka. ¹⁴Ba:be hegela ba: Adaguila: Pokoen ilina hiduilame tetela, mabu dumutu ba: Pokoen ko hegela. Ba:bene hegela tula:mo utihino ba:ba tetelo Paeletete Yu tawakaluba:tamo na:goiya; “Ba:moe dubu ba: la:eno Ko Gawadalagila!”

¹⁵Huiyatiya iba:te ga:ga:lo na:ga:luya; “Ebe hoea:mo noema! Keha pihigamo na:nepihomota!”

Ba:bene Paeletete iba:tamo na:goiya; “La: hibi ubilo ka:ga:lutama, nale la:eno Ko Gawadalagi keha pihigamo kopihomotema:?”

Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino hununomo watowatopa:te na:huiyuya; “Aeno Ko Gawadalagi ba: Sisako kapiyala, eta puliyala!”

¹⁶Ba:ba tetelo Paeletete Ya:suku iba:tamo ba: dito ikalamiya: iba:te ebe keha pihigamo kopihomotema:.

Alaholohopa:te Ya:suku Keha Pihigamo Da:pihomotiya:

Ma:t 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43

Ba:bene alaholohopa:te Ya:suku ba: dito lawiya;. ¹⁷Ebete ebeno keha pihiga aguti iba:te ebe hoe habamo ba:bo magatuya; ba:be hakoeno mahilo ba: Wato Gohala, Yu tawakalubino tabamo Gologotama: ka:minaka. ¹⁸Ba:bene iba:te Ya:suku kehamo nipihomotete ikoko ba:bo nalukulimiya; ba:gala iba:te komo dubu netewa hiya:hiya: kehamo kapihomolatelete, Ya:suti ibino tetelo keha pihigalo ba:bo pihomotitanuya;. ¹⁹Ba:ba tetelo Paeletete eta pepamo tabo ba:ma ka:na miya:tiya; “Ba:moe Nasaletenapi dubu Ya:suku ba: Yu tawakalubino Ko Gawadalagila,” ba:bene alaholohopa:te ba:be pepa lawete Ya:sukunu keha pihiga hunu hapuamo ba:bo nemowatimiya;. ²⁰Ba:be tabote ba:moi netewa-kapiya hiya:hiya: tabamo pola:nuya; Yu tawakalubino tabamo, ba:gala Loma tawakalubino tabamo, ba:gala Guliki tawakalubino tabamo, ba:bema: komo Yu tawakalubi hiliyonomate ba:be tabo beka:lamiholiya: mabu Ya:sukunu hoe haba ibino Yelusalema ko haba tamelo itanuya;. ²¹Ba:bene Yunapino hununomo watowatopa:te ba:be tabo umiti ubiha:ma: eda:halo, komo iba:te Paeletetamo tolamete ebe na:nalatediya; “Ama: tabo ma kumu badama: ka:miya:ta:wa, ba:moe dubu ba: aeno Ko Gawadalagila? A ubila ama: huiyatiya ba:ma ka:na na:miya:ta; ‘Ba:moe dubuti ha:kiya na:goi ebe ba: Yu tawakalubino Ko Gawadalagila!”

²²Huiyatiya Paeletete iba:tamo na:goiya; “Ao, nale kebe tabo ka:miya:temo, na ba:be tabo hiya:ma: a:kamida:mo.”

²³Ba:ba tetelo alaholohopa:te Ya:suku ikoko alukulimi da:wibuya; iba:te ebeno kaliko uwatemete netewa-netewa komo ododiliti iba:te

ba:bo alabahuya: Huiyatiya eta hidoeno kaliko kapiya moga:lamehole tete puliyala, ba:bema: iba:te ba:be kaliko anagiya:midale ubiha:ma: ba eda:ha, ²⁴ibi ipuwalo na:ga:luya, “Ba:moe kaliko hidonomola, a:kanagiya:midala:ma:. Huiyatiya wadiyala a ba:moi hegehege nakola uwatete kiya:hekehuya, a ipuwalo pote da:lawemene a ba:be komo kiya:tawahama:nema:.”

Ba:bema: alaholohopa:te ba:ba ka:na ododiya:. Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: niya:tawa, ba:moe komote alaholohopi ipuwado uluhukuya: Godokono Buka tabote hibima: keda:ma:, mabu ya:lo tetelo ebete Ya:sukunu komoma: da:goiya: ba:be tabote ba:ma ka:na itana,

“Iba:te naeno kaliko ibi ipuwalo alabahuya,
ba:gala hegehege nakola iya:hekehuya:
naeno pulino ga:ga: ilina kolawenamema:.”*

²⁵ Ba:ba tetelo Ya:sukunu keha pihiga tamelo ba:moi kamenakamenate la:mota:hanuya:, Ya:sukunu menoko, ebeno menokoeno naniko, Kolopasikono kamena Ma:liko, ba:gala eta Magadalanapi Ma:li.*

²⁶ Ba:bene eta Ya:sukunu ta:matadawa dubuti ba:bolo na:la:nuya:, ebe ba: Ya:suti konomamo demalagidolonami ba:be dubula. Ba:bema: Ya:suti ebe ba:gala ebeno menoko la:mota:nalo dulamiya:, ebete ebeno menokotamo na:goiya:, “Adi, ba:moe dubu ba: amia:no gudula.”* ²⁷ Ba:bene ebete ta:matadawa dubutamo na:goiya:, “Ba:moe kamena ba: amia:no menokola.” Ba:bema: ba:be hegelalo ba:be ta:matadawate Ya:sukunu menoko lawete ebeno genamamo ba: dito magatuya: ebe hidamo konowalubinama:.

Ya:suti Da:hoeniya:

Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49

²⁸ Ba:bene gapogapo tete da:peniya:, Godote dopamo Ya:sukunu komoma: kebe hiliyonomo komo ebeno Bukamo da:miya:tiya:, Ya:suti ba:bo iya:tawaniya: ba:bi komokomo ba: a:wiboha. Ba:bema: Godokono Bukoenno eta tabote hibima: keda:ma: Ya:suti ba:ma ka:na goeniya:, “Beya kapete unamena.”* ²⁹⁻³⁰ Ba:ba tetelo eta ko kalili kaka gao beya tabonomo ba:bolo nitanuya:, ba:bene eta alaholohodawate ba:be beyamo humago adutinate Ya:suti koninama: ebeno tabamo ba adipatena, ebete datuiminiya: ba:bo goeniya:, “Ba:ba:la, nale hiliyonomo komokomo ba: a:wibuilamemo!” Ba:ba tetelo ebete ebeno wato hopamo da:toda:miduiminiya: hoenomo ba:bo hoeniya:.*

* 19:24 Ohale 22:18 * 19:25 Mat 27:55-56 * 19:26 Yon 13:23 * 19:28 Ohale 22:15

* 19:29-30 Ohale 69:21

Eta Alaholodawa Dubuti Ya:suku Kibila:mo Tabilo Dahohamidaniya:

³¹ Ba:be hegela ba: Adaguila: Pokoeni ilina hiduilame tetela, mabu dumutu ba: Yu tawakalubino okoha: talona hegela ba:gala ibino Pokoeni ko hegela, ba:bema: iba:te ba:be hegela hiya:nomoma: ba ga:lana, ibi ubihinola ha:laha apete ba:be hegela keha pihigalo pola:na. Ba:bema: komo iba:te Paeleteko na:nikiyameniya:, ebete alaholohopi goelamenate keha pihigamo da:pihomolateliya: ba:bi dubuino nato dito kowakalamililamenama:. Alaholohopa:te ba:ba ka:na dewagelemana:, ba:bi dubate tiyolo ha:lahate, ba:bene ibino ha:laha ape tawakaluba:te keha pihigane pewadipolatelete bobamo dito konimiya:tema:na:.* ³² Ba:bema: alaholohopa:te tolamenate dopo dubuino nato newakalamiliminate eta dubu ba: atumu kamitiniya:, ba:bi dubu netewa Paeletete Ya:sukuba: hoea:mo kapimilo oelamiya:.
³³ Huiyatiya alaholohopa:te Ya:sutamo da:nikuliniya: ebeno nato kanewakalamilimeniya:ha: mabu iba:te ebe hoe binuminiya:.
³⁴ Huiyatiya ba:ba tetelo eta kapiya alaholohodawate Ya:suku kibila:mo tabilo ba: dito ahohamidaniya:, ba:bene hawiti beyago ebeno apene ba:bo peka:ka:la:halemeniya:.

³⁵ Na buka ododidawate ama: ka:lamihole dawa bikiyamemata, nale ba:moe komo naeno baida:mo hibilo uminiya:mo, iyo, na iya:tawala ba:moe tabo ba: hibila, ba:bema: wadiyala ama: hibima: na:mida:.*
³⁶ Ba:moe komote uluhukuniya: Godokono Buka tabote hibima: keda:ma:, mabu ya:lo tetelo ebete Ya:sukunu komoma: da:goiya: ba:be tabote ba:ma ka:na itana,

“Iba:te ebeno eta goha kapiya a:kadikamidala:mena:.”*

³⁷ Ba:gala eta Buka tabote ba:ma ka:na goena,

“Tawakaluba:te kibila:mo poko dahohamiduya:, iba:te ebe kumima:na:.”*

**A:limitiya Habanapi Yausepete Ya:sukunu Ape Nakola Bobo Ipuwamo
Dihateniya:**

Mat 27:56-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56

³⁸ Ba:ba tetelo eta dubuti nemedenami ebeno mahilo Yausepetela, ebe ba: Alimitiyanapila ba:gala Ya:sukunu ta:matadawa etala, huiyatiya ebete ebeno komo nugumuinami mabu ebete Yu watowatopi betolelamenami. Ba:bene ba:moe dubuti Paeletetamo tonate Ya:sukunu ape lawenama: ebe da:nikiyameniya:, Paeletete ebetamo modoboma: goeniya:, ba:bema: ebete tonate Ya:sukunu ape ba: dito nelaweniya:.
³⁹ Ba:ba tetelo eta

* 19:31 Tutumu 21:22-23 * 19:35 Yon 21:24

* 19:36 Ikuli 12:46; Nabas 9:12; Ohale 34:20 * 19:37 Sek 12:10; Haw 1:7

dubu Nikadimasitila, ebete Yausepeko owalubinama: ba:bo peniya, ba:be dubu ba: du tetelo Ya:sukuba: tabo konolamaginama: dopamo da:toniya: ba:be dubula. Ebete Ya:sukunu apa:mo kikalumunama: komo hiya:hiya: hidohido nibo ilina bewadaheniya:, ba:bi ilinoeno menemene kodopola, ba: 30 kilogalama huiyala.* ⁴⁰ Ba:bene ba:bi dubu netewapa:te hidohido nibo ilina Ya:sukunu apa:mo ikalumunate hidohido keyakeya kalikamo ba:bo a:wa:tiniya:, mabu Yu tawakaluba:te lumagino ape bobamo ihatema: ba:ba ka:na ododinaka. ⁴¹ Alaholohopa:te Ya:suku kebolo kanakapuminiya: ba:be haba tamelo eta pali nitanami, ba:gala ba:be pali ipuwalo nakola bobo atumu na:kaitanami, tawakaluba:te ba:be bobo iya:ha:midale nakola haka ya:lo aligiya: huiyatiya eta hoe lumagi dopamo ba:bamo kihatiya:ha:. ⁴² Ba:bema: Yausepeko Nikadimasiko iba:te Ya:sukunu ape ba:bamo ba: dito nihateniya:, mabu ba:be nakola bobo Ya:sukunu hoe haba tatalilo itanuya:, ba:gala ibi ba:ma ka:na emalagidoloniya:, ka:lo ba: Palaide hegelala, Yunapino talona hegeloeno ilina hiduilame tetela, mabu dumutu ba: ibino okoha: talona hegelala.

Ya:suku Ta:matapa:te Ebeno Ape Bobolo Da:nowadiya:

Ma:t 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12

20 ¹ Ba:bene Sande duiduiyanomolo hegellate ba owalohuta duti da:wibutiya:, ba:ba tetelo Magadalanapi Ma:liti Ya:sukunu bobo umima: da:tuya:, ebete bobo da:takumiya: ba:be ko nakola tama:mo ya:lo emokamida ba itana ba:bo numiya:. ² Ba:bene ebete gala kapepuligate Saimono Pitako ba:gala eta ta:matadawa Ya:suti konomamo demalagidolonami, ba:bi dubu netewa na:pikiyalamiya:, “Tawakaluba:te Ya:sukunu ape bobo ipuwane pilolo a:lawa:, a iya:tawaha: iba:te kebamo dihata:!”

³ Ba:bema: Pitako ba:gala eta ta:matadawa iba:te bobo umima: ba:bo tuya:. ⁴ Ibi netewapa:te ba pulila:nato, eta ta:matadawate tiyonomo puligate bobo habamo dopamo dito nuluhukuya:. ⁵ Ba:ba tetelo ebete gigiho tamelo nutiti, bobo ipuwamo na:pa:gaheno papamiwatane da:negahimihuya:, Ya:sukunu ape da:wa:tiniya: ba:bi hidohido keyakeya kalikonomuya nulamiya:. ⁶ Ba:bene Pitate galane bobamo nuluhukuti bobo ipuwamo nopegate da:negahimihuya: ba:bi atu keyakeya kaliko bekanulamiya:, ⁷ ba:gala Ya:sukunu wato da:wa:timiniya: ba:be eta kalikote mokopa:mida hiya: bahilo ba itana ebete ba:bo numiya:. ⁸ Ba:ba tetelo bobamo dopamo da:nuluhukuya: ba:be eta ta:matadawate bobo ipuwamo atumu kanopegate Ya:sukunu ape numihino ebeno hoe ipuwane mahiga komo hibima: ba:bo nimidiya:. ⁹ Ba: hibila, Godote ebeno Bukamo tabo dopamo a:miya:tiya: Ya:suti hoe ipuwane gala kakamahigama:ne,

* 19:39 Yon 3:1-2

huiyatiya ba:moi ta:matapi netewapa:te ba:be komoeno ipuwa hidamo kalawiya:ha:.*

Ya:suti Magadalanapi Ma:litamo Duluhukuya:

Ma:t 28:9-10; Mak 16:9-11

¹⁰Ba:bene Ya:suku ta:matapi dubu netewapa:te genamamo dito katuya;
¹¹huiyatiya Ma:liti ha:kiya bobo habalo lutiya. Ebete boboenogigiho tamelo ba ihita papamiwatane bobo ipuwamo ba:bo negahimihutiya.
¹²Ba:ba tetelo Godokono nopopi netewa keyakeya kaliko pupuliti, Ya:suti dopamo da:kapitanuya: ba:be habalo ba lumutita Ma:liti ba:bo ulamiya; eta wato hapulu, eta nato hapulu. ¹³Iba:te ebe nalatediya; “Kamena, ama: badama: kiihiuta?”

Ba:bene ebete tabo ba huiya na:goiya; “Pilo tawakaluba:te naeno Kodawoenogape kebamo data na iya:tawaha:.”

¹⁴Ma:liti ba:moe tabo da:goiya: ebete ohobigate Ya:suku la:nalo umiya; huiyatiya ebete kiya:tawuya:ha: ebe potela:ka:.* ¹⁵Ba:bene Ya:suti ebe nalatediya; “Kamena, ama: badama: kiihiuta, ba:gala poko kohowadiuta?”

Ma:liti ba:be dubu pali namutudawamo emalagidololo na:goiya; “Dubu, nolata, ama:le hoe lumagino ape eta habamo a:ka:nihata:wa? Wadiyala na na:kiyanama; ba:bene nale ebenogape konelawema:nemo.”

¹⁶Ba:ba tetelo Ya:suti ebetamo na:goiya; “Ma:li!”

Ba:bene ebete Ya:sutamo ohobigadigate Yu tawakalubino tabamo ebetamo na:goiya; “Laboni!” Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, ba:moe taboenogipuwa ba: “Iya:tulamedawa.”

¹⁷Ya:suti ebetamo na:goiya; “Na ibulu akalawenitala: mabu na naeno Nabiwitamo odolohenola. Wadiyala ama: tote naeno ekaki na:negoelama; ‘Na Ya:suti goemo, naeno Nabiwi ba: la:eno Nabiwila, iyo, naeno Godo ba: la:eno Godola. Tete tatalila na ebetamo gala kakatoma:nemo.’”*

¹⁸Ba:bene Magadalanapi Ma:liti tote Ya:suku ta:matapi ba:be atu tabo ba negoelame iba:tamo na:negoiya; “Na Kodawa Ya:suku umimo, ebete na a:kiyaname ba:moe tabo la: kopikiyalamema:.”

Ya:suti Ebeno Komo Ta:matapa:tamo Duluhukuniya:

Ma:t 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49

¹⁹Ba:be atu Sande hegela du tetelo Ya:suku ta:matapa:te kapiya genamalo ba pola:na genama gigiho a:kodakoduilameniya: mabu iba:te Yu watowatopi betolelameniya: Ba:ba tetelo Ya:suti iba:tamo puluhukunate ibino tetenomolo putinate ibi na:pegoelameniya; “Godokono kalakalate la:godolo nitanamene.” ²⁰Ebete ba:be tabo goenate

* 20:9 Oel 2:24-32; 1Kol 15:4 * 20:14 Luk 24:16; Yon 21:4

* 20:17 Lom 8:29; Yun 2:11-12

ebeno kokoto ba:gala tabino bugumu ibi ba:bo mutuilameniya, ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ebe uminate ibino tepo ipuwalo ko kalakala biya:tawahaniya.*

²¹ Ya:suti iba:tamo gala na:kagoeniya, “Godokono kalakalate la:godolo nitanana. Nabiwi Godote na hopo habanapa:tamo keba ka:na ka:poenamiya, ba:ma tetelo nale la: ba:ba ka:na koelamema:nemata.”
²² Ba:ba tetelo ebete hawela iba:tamo ba ama:midana na:goeniya, “Godokono Gobogobo na:lawala:la. ²³ Ba:bene la:le eta lumagitamo ba:ma ka:na da:ga:lama, ‘Godote amia:no kuba egebolemete adodolema:ta,’ Godote ba:ba ka:na kododima:ne, ba:gala eta tetelo eta lumagitamo da:kaga:lama, ‘Godote amia:no kuba egebolemete a:kadodolema:mena:ta,’ ba:be komote atumu ba: ba:ba ka:na kakitanama:ne.”*

Ya:suti Tomasitamo Duluhukuniya:

²⁴ Ya:sukunu 12 ta:matapi ipuwalo Tomasiko ba: etala, komopa:te ebe Nedewale Guduma: ka:minakuya. Ya:suti komo ta:matapa:tamo duluhukuniya: ba:moe dubuti ba:be dulu iba:go kalutiya:ha, ²⁵ ba:bema: komopa:te ebe da:ga:lameniya, “A Ya:suku umima,” ebete ibino tabamo ba:ma ka:na huiyaniya, “Ao! Nale ebena kokotolo ikokoeno bugumu ulameheno, ba:gala nale ebena bugumu naeno kokotamo ologilihino, ba:gala nale ebena tabino bugumamo naeno kokoto udubukateheno nale ba:be komo hibima: a:kamida:mo.”

²⁶ Ba:bene kapiya wuiki da:petuya, Ya:suku ta:matapa:te Tomasikoba: kapiya genamamo pekapiyuiminate genama gigiho kodakoduilamenate ba:bo pola:nuya. Ba:ba tetelo Ya:suti iba:tamo puluhukunate ibino tetenomolo putinate ibi na:goelameniya, “Godokono kalakalate la:godolo nitanamene.” ²⁷ Ba:bene ebete Tomasiko na:goemeniya, “Naeno kokoto ulamete ikokoeno bugumu na:pologila, ba:gala amia:no kokoto hogaminate naeno tabino bugumamo na:pudubukata. Ama: ukui netewama: akeda:la, na hibima: na:midina:!”

²⁸ Tomasiti ebena tabo ba huiyana na:goeniya, “Ama: naeno Kodawalata! Ama: ba: naeno Godolata!”

²⁹ Ba:bene Ya:suti ebe na:goemeniya, “Ama: na unamete hibima: ba:bo midina:ta, huiyatiya puya:te na unameheno hibima: da:midinimina, Godote iba:tamo kalakala konomamo bikalamenakomene!”*

Yonekono Buka Ododi Komoeno Mabu

³⁰ Buka ka:lamihloedawa, wadiyala ama: ba:moe komo hidamo niya:tawa. Ya:suti ebena ta:matapino holoholo hapulu komo hiliyonomo hanohano komo dododilinakui, huiyatiya komo ba:bi hiliyonomo

* 20:20 Yon 16:22; 1Yon 1:1 * 20:23 Ma:t 16:19 * 20:29 1Pit 1:8

komokomo na ba:moe bukalo kahawakalilamitaha;. ³¹ Huiyatiya kebe komokomo nale da:miya:temo, ba:bi komate na:pola:namenana: ama:le Ya:sukunu hibi komo kiya:tawama:. Ebe ba: Kelisote, Godokono Gudula, ba:gala ama: ebe hibima: da:midinamena: ebeno mahilamo hibi ka:ka: kolawema:na:ta.*

**Ya:suti Taibiliyasi^m Bobolo Ebeno Sa:ba:ni
Ta:matapa:tamo Da:nuluhukuya:**

21 ¹ Ba:moe komo wibote komo hegela da:petohuya;, Ya:suti Taibiliyasi Bobolo ebe ha:kiya ebeno sa:ba:ni ta:matapa:tamo ebeno komo gala na:kahawakalimiya;, ba:bene ba:be komote ba:ma ka:na uluhukuya;. ² Saimono Pitako ba:gala Tomasiko, ebeno eta mahilo Nedewale Gudula, ba:gala Nata:niyoloko, ebe Ga:lili hopoeni Ka:ina habanapila, ba:gala Sebedikono gugudi netewa, ba:gala komo Ya:suku ta:matapi netewa, ba:moi ba:te kapimilo pola:nuya;. ³ Ba:bene ba gapogapohona Saimono Pitate komopa:tamo na:goeniya;, “Na dahama: tomo.”

Ba:ba tetelo ibi hiliyonomate na:ga:laniya;, “Wadiyala a ama:go kopelamema:nema;,” ba:bene iba:te tolamenate boga:mo ba: dito nololoniya;, huiyatiya ba:be dulu iba:te daha kuwateholeniya:ha;, puliyanomola.*

⁴ Ba:bene duiduiyalo hegelate ba owalohuta, Ya:suti Ga:lili Bobo dodolo ba:bo la:nuya;, huiyatiya ebeno ta:matapa:te kemalagidoluya:ha: ebe ba: Ya:sutula.

⁵ Ya:suti ebeno tabo madodo adipatelo iba:tamo na:goiya;, “Mabuluba:la;, la: daha a:kuwateholeoma?”

Iba:te na:huiyuya;, “Ao, puliyala.”

⁶ Ba:bema: ebete ibi na:goelamiya;, “La: boge tu hapuamo kamahu dahubima la: daha kuwateholema:nemata.” Ba:bene iba:te ba:ma ka:na dewageliya;, iba:te kamahu adipatema: kamodobuya:ha: mabu kamahamo hiliyonomo dahadahate tahuya;.

⁷ Ba:ba tetelo Ya:suti ebeno ta:matapi ipuwalo koamo demalagidolonami ba:be dubuti Pitatamo na:goiya;, “Ba:moe ba: Kodawala!” Ba:bene Pitate ba:be tabo uliti, ebete oko owatima: kebe kaliko ka:pekananiya: ba:be atuino kaliko lawete beyamo epategate hakamo ba: dito niholuya;.*

⁸ mabu ta:matapino bogete bobo dodo tatalidopolo itanuya;. Ba:ba tetelo komo ta:matapa:te ibi ha:kiya daha hiliyonomagoeno kamahu boga:go adimuya:tate hakamo ba: dito nutiya;, ⁹ ba:bene iba:te hakamo ba nidimutita koe ba:bo numiya;, ba:be koelo baa: ba:gala daha oho na:pola:nuya;.

^m Taibiliyasi ba: Ga:lili Boboeni mahilo etala.

* 20:31 Yon 3:15; Lom 1:17; 1Yon 5:13 * 21:3-6 Luk 5:4-7 * 21:7 Yon 13:23; Ma:t 14:29

¹⁰ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya, “La:le duwateholema komo daha mamu na:wadaha:la.”

¹¹ Ba:ba tetelo Pitate boga:mo gala kanololote dahagoeno kamahu hakamo ba:bo adimuya:miduya, ba:be kamahamo 153 koko dahate tahuya: huiyatiya kamahuti kata:galiya:ha.* ¹² Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya, “La: pelamete baa: na:penahala.” Ibi hiliyonomate iya:tawahuya: ba:moe dubu ba: ibino Kodawala, ba:bema: ibi ipuwalo etate Ya:suku ba:ma ka:na kalatediya:ha, “Ama: potela:ka?” ¹³ Ba:ba tetelo Ya:suti baa: ba:gala daha uwatete iba:tamo dito ikalameholiya, ¹⁴ ba:bema: hibila, ebete hoe ipuwane da:mahiguya, ba:moe ba: ebeno netewa-kapiya tetela ebeno ta:matapa:tamo duluhukuya.*

Ya:suti Pitako Ebeno Okodawama: Gala Da:kaka:miya:

¹⁵ Ba:bene ibino baa: naha komote da:wibuya, Ya:suti Saimono Pitako nalatediya, “Saimono, Yonekono gudu, ba:moi ta:matapa:te na malemalelo demalagidolonena, huiyatiya amia:no malemale komote ibino malemale komo hibilo na:ka:gogolena?”

Ba:ba tetelo Pitate tabo ba huiya na:goiya, “Iyo, Kodawa, ama: iya:tawala na amia:no hido mabulubila.”

Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya, “Naeno sipi-goegoe hegehege hidamo nulameniya.”

¹⁶ Ba:bene Ya:suti Pitako gala na:kalatediya, “Saimono, Yonekono gudu, ama: na hibilo malemalelo na:kemalagidoloneona?”

Ba:bene Pitate tabo ba huiya na:goiya, “Iyo, Kodawa, ama: iya:tawala na amia:no hido mabulubila.”

Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya, “Naeno sipi-goegoe hidamo nulameniya.”*

¹⁷ Ba:bene Ya:suti netewa-kapiya tetelo Pitako gala na:kalatediya, “Saimono, Yonekono gudu, ama:le da:gaa: ba:moe tabo hibila:ka? Ama: naeno hibi mabulubima: kedeona?”

Ba:ba tetelo Ya:suti netewa-kapiya teta:mo Pitakono malemale komoma: ebe dalatediya, ba:bema: ebete ukui bilibilima: eda:lo na:huiyuya, “Kodawa, ama: hiliyonomo komokomo iya:tawanomola. Ba: hibila, na amia:no hido mabulubila.”

Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya, “Wadiyala, ama: naeno sipi-goegoe hidamo nulameniya. ¹⁸ Na ama:tamo hibi tabonomo begoemo, ama: uli ape tetelo ama: ha:kiya amia:no apeno ilina pupuliti amia:no ubilo pata:nama:ta, huiyatiya ama: kadele teta:mo da:nuluhukumina: amia:no komote ba:ba ka:na a:kitanamene. Ba:ba tetelo amia:no ubiti itanaheno eta lumagiti pete amia:no kokoto pehogaminalemete

* 21:11 Luk 5:6 * 21:14 Yon 20:19,26 * 21:16 Oel 20:28

da:pematuhulameholememena; ebete ama: temeteme habamo ba:bo komagatama:na:ta.” ¹⁹Pitate keba ka:na da:hoemene ba:gala ebeno hoe komote Godoko keba ka:na dawagaminamene, ba:bi komo kohawakalilamema: Ya:suti Pitatamo ba:moe tabo ba:bema: goiya:. Ba:bene ebete ebeno tabo moga:melo Pitatamo gala na:kagoiya; “Wadiyala ama: na na:ta:mahena.”*

Pitate Eta Ta:matadawoeno Komoma: Ya:suku Da:kiyamiya:

²⁰Ba:ba tetelo eta ta:matadawa Ya:suti konomamo demalagidolonami ebete ibi netewapi ba ta:matalita, Pitate gala hapuamo pohobigate ebe ba:bo pumiya:. Ba:moe ta:matadawate dopamo Adaguila: Poko baa: naha tetelo Ya:suku tama:mo nemeda:tepanate ebetamo ba:ma ka:na goeniya; “Kodawa, a ipuwalo pote ama: anakapumipi na:kowalubilimini?”*

²¹Pitate ba:be dubu umiti Ya:suku na:kiyamiya; “Kodawa, ba:moe dubu tawakaluba:te keba ka:na na:kamitimina:?”

²²Huiyatiya Ya:suti ebetamo na:goiya; “Na ubi dihatemo ebete naeno pe teta:mo emedenama; ba:moe ba: naeno komola, amia:noha: Wadiyala ama: na ta:mahene komo kapiya nemalagidola.” ²³Galane tetelo komo Ya:suku ta:matapa:te ba:moe tabo duliya: iba:te ba:ma ka:na ga:la ba:bo tupuimiya; ba:moe ta:matadawate a:kahoenamene, huiyatiya Ya:suti Pitatamo ba:mako tabo kagoiya:ha:. Ebete na:goiya; “Na ubi dihatemo ebete naeno pe teta:mo emedenama; ba:moe ba: naeno komola.”

Yonete Bukamo Da:miya:tiya: Ba:be Kuititi Tabo

²⁴Na ba:moe ta:matadawate ba:moe bukamo da:miya:temo, ba:moi tabo komokomo ipuwalo hibi komo behawakalimitamo, iyo, a hibima: midipi hiliyonomo iya:tawahala, ba:moi hiya:hiya: tabo ba: hibinomola.*

²⁵Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Ya:suti ba:moe hopolo komo hiliyonomo komokomo dododilinakui, nale ba:bi komo ba:moe buka kapiyalo hawakalilame modoboha: Naeno ukui bitana, buka ododilipa:te Ya:sukunu hiliyonomo komokomo hawakalilamema: dewagelemena; iba:te kebe buka hiliyonomo dododilimina; tawakaluba:te ba:bi buka miya:tema: ba:moe hopo konomolo miya:te habate a:kamodobamene.

Kalakala konomola, ba:moe ba: naeno buka tabo kuititila.*

* **21:19** Ma:t 16:24-25; 2Pit 1:14 * **21:20** Yon 13:23-25 * **21:24** Yon 19:35

* **21:25** Yon 20:30

YA:SUKUNU OELAMEPI DUBUINO ODODILI KOMOKOMO

Ba:moe Bukoeno Ododi Komoeno Mabu

1 ¹⁻²Naeno hido lumagi Tiropolasi, nolata. Ba:moe ba: netewa tetema: eda: nale ama:tamo buka ododi. Hibila, Ya:suti ebeno oko da:tupuimiya: ba:ba tetene pete ebete Hunu Habamo dodoluya: ba:ba teta:mo puluhuku, ebete kebe komokomo kododilinakui ba:gala tawakalubi keba ka:na kiya:tulamenakui ba:bi komo hiliyonomo nale naeno dopo bukalo a:hawakalilamiya:mo.*

Ya:suti Hido-talona Gobogobote Pema: Hibilo Da:goiya:

Ba: hibila, Godote Ya:suku Hunu Habamo pelaweheno dopamo ebete ebeno oelamepi dubu Hido-talona Gobogoboeno heloamo tutumulateliya:, iyo, ba:bi dubu ebete ebeno oelamepima: ya:lo a:ka:lamiya:. ³Ba:bene Ya:sukunu koko temeteme da:wibomiya:, ba:ba tetelo ebete 40 hegela ipuwalo komo hiya:hiya: tetelo iba:tamo ebeno holoholonomamo uluhukunakui iba:te ebeno ka:ka:mo mahiga komo umiti ebe hibima: komidima:, ba:gala ba:bi atu tetelo ebete Godokono Ko Gawadalagi komoma: ibi ba:bo iya:tulamenakui.* ⁴Ba:bene eta tetelo ebete iba:go ba emede ibi ba:ma ka:na tutumulateliya:, “La: Yelusalema ko habane muhino akatolama:la:, mabu naeno Nabiwiti la:tamo ikalamema: hibilo da:goiya: la: ba:be komo na:latimiya:la:. Iyo, nale la: dopamo da:kiyalamima, ba:be komo la: ba:ma ka:na ulimata,* ⁵Yonete dopamo tetelo tawakalubi beyanomamo wadulatenakui, huiyatiya la: hegela kapiyakapiya pola:nate Godote ebeno Gobogobamo ba:bo kopewadulatelema:na:ta.”*

* 1:1-2 Mak 16:19; Luk 1:3; 24:49-51 * 1:3 Luk 24:36-49; Oel 10:41

* 1:4 Luk 24:49; Yon 14:16-17; Oel 2:33 * 1:5 Ma: 3:11

Godote Ya:suku Hunu Habamo Da:pelawiya:

⁶Ba:ba tetelo Ya:suti ebeno oelamepi dubago kapiyuimi habalo ba pola:na, iba:te ebe alateda:lo na:ga:lamiya, “Kodawa, ama: ba:ma tetelo ba:moe hopo konomoeno namutulubima: eda:ha komo amia:no Isalaela tawakaluba:tamo gala ba:kikalameomena?”*

⁷Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya, “Hiya:hiya: komoeno pelame tete naeno Nabiwiti ebeno heloamo ha:kiya kolamagima:ne. Ebe ubihinola la:le ba:bi komokomoeno tete iya:tawaha,” ⁸huiyatiya ebeno Gobogobote la: hunamo da:pemedemene, ba:ba tetelo ebeno helo komote la:eno tepo ipuwa da:tabuilamemene, la:le naeno komo hawakalimima: tabo atapima: keda:hama:nemata. Ba:be mabuma: ba:moe Yelusalemalo ba:gala Yudiya hopoeno komo habahabalo ba:gala Samaliya hopoeno habahabalo ba:gala ba:moe hopo konomoeno kuititi hapuhapulu la:le naeno tabo konolamagimima:nemata.”* ⁹Ba:bene Ya:suti ba:moe tabo olamagi da:wibuya, iba:te ebe ba umita Godote hunamo ba:bo adipatiya:, iyo, ebete hawai ipuwamo da:nopeguya: iba:te ebe gala kumiya:ha.

¹⁰Iba:te hunamo tala:te ba umita, dubu netewate keyakeya kaliko pupula:go iba:tamo uluhukuti ibi tamelo ba la:mota:na ¹¹iba:tamo na:ga:luya, “La: Ga:lilinapi dubala:, la: bada mabuma: hunamo tala:lo da:la:mota:hanama? Ba:moe Ya:suku la:le ba umita Godote ebe Hunu Habamo da:pelawe, ebete la:godone hunamo keba ka:na ka:nodolo, galane ebete ba: ba:ba ka:na kakapema:ne.”*

Matayasiti Yudasikono Oko Haba Da:lawiya:

¹²Ba:bema: Ya:sukunu oelamepi dubate Olibi Kehakeha Hunu Hakane nepalagate Yelusalema ko habamo ba:bo tolamiya:, ba:be haka Yelusalema tamelo itana, ba:bamo tolame gabo muhuluha:, kapiya kilomita keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. * ¹³Ba:bene iba:te ko habamo nikuliti, iba:te demedenama: ba:be hunu genamalo ditanami ba:be habamo dito nalehawaminuya:. Ba:ba tetelo ba:be genamalo ba:moi ba:bi oelamepi dubate pola:nuya:—Pitako, Yoneko, Ya:imesiko, ba:gala A:nduluku, Pilipiko ba:gala Tomasiko, Batolomuku ba:gala Ma:tiyuku, ba:gala eta Ya:imesiko Alapiyasekono gudu, ba:gala Saimonoko ebete dopamo Loma gabomani tawakaluba:go alaholohodawama: eda:nami, ba:gala Yudasiko Ya:imesikono gudu. * ¹⁴Ba:bene ba:moi oelamepi dubago Ya:sukunu ekaki ba:gala ebeno menoko Ma:liko ba:gala komo kamenakamena, iba:te 40 hegela ipuwalo ba:be atu genamalo pekapiyanakui, ba:bene komo hiya:hiya: tetelo iba:te Godotamo toetoe tabo ba:bo polamagiminakuya:.

* 1:6 Luk 24:21 * 1:7 Mak 13:32 * 1:8 Ma:t 28:19; Luk 24:48

* 1:11 Ma:t 26:64; Luk 21:27 * 1:12 Luk 24:50-53 * 1:13 Ma:t 10:2-4

¹⁵ Ba:bene komo hegela da:wibohuya, ba:ba tetelo 120 hibima: midipa:te gala da:kakapiyuya, Pitate ibi ipuwalo mahigate iba:tamo ba:ma ka:na olamagiya, ¹⁶⁻¹⁷ “Ekaka:la, Godokono Gobogobote dopamo Da:ibidikono tabone Yudasikono komoma: da:goiya, ba:be Buka tabote hibima: keda:ma: olalati komote ebetamo ba:ba ka:na ba:bema: uluhukui. La: iya:tawahala Yudasiko ba: aeno eta kapiyuimidawama: eda:nami, iyo, Ya:suti ebe a:lawi ago kapimilo oko kowatinama. Huiyatiya ba:moe dubuti eta dulu Ya:suku anakapumipi ba owalubilina, iba:te ebe ba:bo laweniya.”*

¹⁸ Ba:bema: buka ka:lamiholewawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, ba:moe dubu Yudasiti ebeno ko kuba ododi ipuwalo kebe mani kuwatiya, ebete ba:be mana:mo eta dubuino pali haka benelawiya, ba:bene ebete tote ba:be hakalo da:nehoiya, ebeno apete hakamo ba pega tepo bolagalemete maladiti ba:bo pikulimiya.* ¹⁹ Ba:ba tetelo Yelusalema ko habalo da:pola:nuya, ba:bi Yu tawakalubi hiliyonomate ebeno hoe komo uliti ba:be pali hakoeno mahilo ibino tabamo Akeledamama: ka:miya, ba:be mahiloeno ipuwa nitana ‘Hawa:goeno Pali Hakala.’

²⁰ Ba:bene Pitate tabo moga:melo gala na:kagoiya, “Da:ibiditi Sam Ohale Bukalo Godokono tabo ba:ma ka:na miya:tiya,

‘Wadiyala kuba lumagino genamate dito nitanamene,

iyo, ba:be genama gulu eta lumagiti gala a:kalutamene.’

Huiyatiya Da:ibiditi ba:be lumagino oko haboeno komoma: eta tabo ba:ma ka:na kagoiya,

‘Wadiyala kuba lumagino oko haba etate na:lawawa:mene.’*

²¹⁻²² Ba:bema: eta lumagiti oko ipuwalo ago na:kapiyamene, Kodawa Ya:suti hoe ipuwane da:mahigui ba:be tabo konehawakaliminakoma:. Iyo, ago tete ga:ga:nomolo demedenami, wadiyala ba:bako lumagiti ago oko kotupuimima:ne, ba:ma ka:na Yonete tawakalubi beyamo wadulatelema: tabo da:polamagi ba:ba tetene tupuimiti, Ya:suti Hunu Habamo da:nodolui ba:ba teta:mo nuluhuku, ba:be tete ga:ga:nomolo puya:te Ya:sukuba: da:wapata:lamenama: ibi ipuwalo a eta kapiya kolawema:nema:.”*

²³ Ba:bema: iba:te dubu netewoeno mahilo beka:lamiya, Yausepe Basabasiko ebeno eta mahilo Yasitasitila, ba:gala Matayasiko. ²⁴ Ba:ba tetelo iba:te Godotamo ba toetoeho na:ga:luya, “Kodawa, hiliyonomo tawakalubino tepo ipuwoeno komokomo ama: iya:tawala, ba:bema: aeno Kodawa, ba:moi netewa dubu ipuwalo ama:le ya:lo poko da:lawiya:la, wadiyala ama: a niya:tua:ma. ²⁵ Ba:ma ka:na amia:no eta oemedawa Yudasiti da:miya:pui, ba:be oko haba amia:no eta uli lumagiti

* 1:16-17 Ohale 41:9 * 1:18 Ma:t 27:3-8 * 1:20 Ohale 69:25; 109:8

* 1:21-22 Ma:t 16:19; Mak 1:9; Yon 15:27

kolawema:ne, huiyatiya Yudasiti ebeno kuba huiya lawema: Koe Habamo ya:lo a:tui, ba:be kuba haba eba:go na:nemodobona.”

²⁶Ibino toetoe tabo olamagimi komo da:wibuya, ba:ba tetelo iba:te nakola anagogobeya:midale netewa uwatete, eta nakolamo etoen mahilo ihatemete, eta nakolamo etoen mahilo akihatemiya. Ba:bene iba:te Godokono ubi komo kumima: ba:bi nakola da:niya:hekiya: Matayasikono mahilo ba:bo lawiya, ba:bema: ba:be gabodo ba:be dubuti Ya:sukunu komo 11 oelamepi dubago kapiyama: ba:bo ediya.

Godokono Gobogobote Hibima: Midipa:tamo Da:piya:

2 ¹Ba:bene Pentekose Poko Hegela^a duluhukuya, ba:ba tetelo Ya:suku hibima: midipi hiliyonomate kapiya genamamo pekapiyuimiya.*

²Ba:ba tetelo ko diyamonomote Hunu Habane iba:tamo puluhukuya, konomo huhuti da:goenape ba:ba ka:na pete iba:te da:pola:nuya: ba:be genama gu dito petabuya. ³Ba:bene koe powoen ma:lapila keba ka:nala:ka: ibi hiliyonomatamo ba nikuliho, hiya:hiya: kaneka:kehote etatamo etatamo ibi hunamo ba:bo negagahidiya.* ⁴Ba:ba tetelo Godokono Gobogobote ibi hiliyonomo da:tabuilamiya, ebete ibi ba heluilame komo kapela tawakalubino hiya:hiya: tabamo olamagimi ba:bo tupuimiya.*

⁵Ba:bema: buka ka:lamihole dawa, ama: numa, ba:be Pentekose Poko hegela pehen dopamo komo Yunapi ba:gala komo Yuha:pi Godoko dadikuminakui, ibi hiliyonomate ibino hiya:hiya: muhulu hopone Yelusalema ko habamo pelameholiya: ba:be poko kapimilo kopododima.

⁶Ba:bene Godote ebeno Gobogobo Ya:sukunu hibima: midipa:tamo ko diyamago da:poemiya, hiya:hiya: hopone pokoma: da:pelamiya: komo ibi hiliyonomate ba:be diyamo uliti hibi komo kumima: ba:bo pekapiyuya. Ba:bema: iba:te koamo hanohanohutiya: mabu hibima: midipa:te Yu tawakalubino tabamo kaga:lutiya:ha: huiyatiya hiya:hiya: tabamo ga:lutiya, ba:ma ka:na ulihopi ipuwalo etate ebeno tabonomo ulinakui, etate atumu ebeno tabonomo akulinakui, ibi hiliyonomate ba:ba ka:na ewagelitiya.

⁷Ba:bene iba:te la:wa:hate ba hanohanoho na:ga:luya, “Ba:moe tabo da:ga:luta, ba:moi tawakalubi aeno hoponapiha, ibi ba: Ga:lili hoponapila, ⁸ba:bema: keba ka:nala:ka: iba:te aeno hiya:hiya:

^a **2.1** Pentekose Poko Yu tawakaluba:te dododinakomena: ebeno mabu ba:ma ka:nala. Ibino Adaguila: Poko da:wibonako, 50 hegela gala hapuamo iba:te ba:moe eta pokokaadodinaka. Ba:be Poko tetelo iba:te palino witi-laisa iya:hili tupuimi komo ba emalagidolo ibino kalakala Godotamo ba:bema: adipatenaka, mabu ibi iya:tawahala iba:te Godogodone hido owalubi komo a:lawiya.

* **2:1** Hawi 23:15-21; Tutumu 16:9-11 * **2:3** Ma:t 3:11

* **2:4** Oel 4:31; 10:44-46; 19:6; Mak 16:17

tabonomamo da:ga:luta a nuluhutama: 9 A:iye, a hiliyonomate komo muhulu hopone pelameholima: Iyo, a komo Patiyanapila, Midiyanapila, Ilamanapila, ba:gala Mesopotemiyapila, ba:gala komo a Yudiyanapila, Ka:padosiyanapila, Pontasenapila, ba:gala A:isiyanapila. 10 Ba:gala a komo Piligiyanapila, Pa:mapiliyanapila, ba:gala Isipitinapila, hibila, komo a Sailiniya haboeno Libiya hopone pelamima:, ba:gala komo a Loma ko habane da:pelamima: ba:bi tawakalubila. 11 Numa:la:, a ipuwalo komo Yu tawakalubinomola, ba:gala a komo Yu tawakalubiha: huiyatiya ale iba:godone hibi Godo adikumi komo belawiya:ma:, iyo, a komo Kulitinapila ba:gala komo Alebiyanapila, ba:bema: ba:moi tawakaluba:te Godokono koko ododili komoma: da:ga:luta, ale aeno hiya:hiya: tabonomamo badama: kulihutama:?” 12 Ba:be mabuma: ibi hiliyonomate hanohanoholo ukui bilibilima: ba eda:ha, etate etatamo goenakui, etate etatamo goenakui, ba:ba ka:na ewagelitiya:, “A:iye! Ba:moe komoeno ipuwa keba ka:nala:ka:?”

13 Huiyatiya komopa:te Ya:sukunu oelamepi dubu ba walilatele na:ga:luya:, “Ba:moi dubate helo gao beya nihote da:wigulamehole, ba:bema: daedaeholita!”

Pitate Ya:sukunu Hido Tabo Dolamagiya:

14 Ba:bene Pitate komo 11 oelamepi dubago mahigate ebeno tabo madodo hunamo ba adipate tawakalubi hiliyonomatamo ba:ma ka:na olamagiya:, “Naeno Yu mabuluba:la:, ba:gala komo la: Yelusalemamo da:pelameholima la: hiliyonomo atumu, nale ba:moe komoeno ipuwa la:tamo kohawakalimima:nemo, ba:bema: wadiyala la: naeno tabo hidamo nulia:la:. 15 Ba:moi dubu la:le helo gao beya nihoma: da:ga:lutama, ebe tabo hibiha:. Iba:te helo gao beya kanihakaha:, mabu hibila, dubate helo gao beya duiduiyalo a:kanihala:. Numa:la:, hegela ka:ma: podoluta! 16 Huiyatiya ba:moe komo ba: Godokono ukui hawakalimidawa Yowelate dopamo dolamagiya:, ba:be tabola. 17 Iyo, Godote Yowelako ipuwado tabo ba:ma ka:na goiya:,

‘Ba:moe hopoeno kuititi tetelo

na Godote naeno Gobogobo hiliyonomo tawakalubi hunamo
kohaminama:nemo.

Ba:ba tetelo la:eno kuhi ba:gala bohelemele,

iba:te naeno ukui hibilo kohawakalimima:na:,

ba:gala la:eno uli ape dubuino baiditi hiya:ma: eda:halamete

koko komokomo kulameholema:na:,

ba:gala la:eno kadelekedela:te atumu

hiyolo naeno komokomo kiya:tawahama:na:.*

* 2:17-21 Yow 2:28-32

18 Iyo, ba: hibila, ba:be hegelalo naeno huiyaha: okopi dubu ba:gala
kamenakamena,
nale ibi hunamo naeno Gobogobo da:haminamo,
iba:te naeno ukui hibernomolo ba:bo kohawakalilamema:na.

19 Ba:bene nale alomo hunulu
koko hanohano komo kododilima:nemo,
ba:gala hopo habalo nale atumu
iwawi komokomo ba pododili,
tawakaluba:te hawi ka:ka:la: komo ba:gala koe ba:gala ahuta
kulamema:na.

20 Ba:ba tetelo hegelate kuduma:ne,
ba:gala manomete hawihawinomoma: keda:ma:ne,
ba:bene Kodawoeno Ko Hegelate ko alonomago kopuluhukuma:ne.

21 Ba:bema: hibila, puya:te Kodawoeno mahilo da:ka:mimina:
Godote ibino ka:ka: ba:bo komula:lelamema:ne.”

22 Ba:bene Pitate tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “La: Isalaelanapi
tawakaluba:la:, la: ba:moe tabo nulia:la:. La: iya:tawahanomola ba:moe
Ya:suku Nasaletenapi Godote hopo habamo poemiya:, mabu Godote
ebe ipuwado koko hanohano komo ba:gala iwawi komo la:godolo ba
pododili ebeno helo a:pehawakalimi. 23 Ba: hibila, ba:moe hopo konomolo
eta komote uluhukuhino Godote ba:be komo dopamo kiya:tawama:ne.
Ba:bema: ebeno mulu iya:tawa komodo ebete nopo ba:ma ka:na ihatiya:,
ebete Ya:suku la:eno kokotamo ihatete, ba:bene kuba ododilipa:te
la: ba owalubili la:le ebe lawete keha pihigamo pihomotete ikoko
ba:bo alukulimimata, iyo, la:le ebe ba:moe gabodo anakapumimata.
24 Huiyatiya Godote Ya:sukunu hoe temeteme pahalamilimiti ebe hoe
ipuwane ba:bo adipati, mabu hoete ebe lawema: helo puliyala. 25 Ba:be
mabuma: Da:ibiditi Godokono heloamo Ya:sukunu komoma: tabo ba:ma
ka:na miya:tiya:,

‘Na Kelisote naeno Kodawa Godoko na tamenomolo buminamo,
iyo, ebete naeno tu hapulu ba:la:na
nale waguwagukapoma:.*

26 Ba:bema: naeno tepo ipuwate ba moena,
nale ko kalakalago olamaginakomo,
iyo, nale Godoko hibima: midi ipuwalo ba emedena,
naeno apeno hoe komoma: nale a:ka-ukuibilibila:mo.

27 Mabu, Godo, ama:le naeno ape ha:lahapino habalo
a:kamiya:pamena:ta,
iyo, amia:no Talona Guduti da:hoemene,
ama:le ebeno abale komo duhimiti

* 2:25 Ohale 16:8-11

ebe ka:ka:mo gala kakadipatema:na:ta.

28 Ba: hibila, ama:le na ka:ka: gabo ya:lo iya:tunamiya:ta,
ba:bene nale amia:no holoholo hapuamo da:puluhukumu,
ama:le natamo ko kalakala kikanamema:na:ta.”

29 Ba:bene Pitate tabo moga:melo gala na:kagoiya, “Ekaka:la, na hilopoheno
aeno iniwa Da:ibidikono komo hawakalimima: la:tamo kolamagima:nemo.
Ebate ba:moe tabo Godokono Bukamo da:miya:tiya: ebeno komoma:
kamiya:tiya:ha:, mabu numa:la:, ebete da:hoiya: iba:te ebe bobamo ihatiya:,
ba:bene ka:lo ebeno bobo haba agodolo bitama:na.” 30 Da:ibidiko ba: Godokono
ukui hawakalimidawa etala. Ba:be mabuma: Godote ebeno mahilamo hibi
tabonomo Da:ibiditamo da:goyia:, ebete ba:bo iya:tawuya: Godote ebeno eyoni
gugudi ipuwalo eta kapiya lawete ebeno Ko Gawadalagi emede baha:mo
kadipima:ne.” 31 Ba:gala Kelisote galane tetelo hoe ipuwane da:mahigamene,
ba:be komo uluhukuhino dopamo Da:ibiditi Godokono heloamo dumiya:,
ba:be komoeno tabo ba:bema: ebeno Bukamo ba:ma ka:na miya:tiya:,
‘Godote ebe ha:lahapino habalo a:kamiya:pamene,
ba:gala ebe bobo ipuwalo a:kabala:mene.’”

32 Ba: hibila, Da:ibiditi ba:moe tabo Kelisokono komoma: miya:tiya:, iyo, ba:moe
Kelisoko ba: Ya:sutula, Godote ebe hoe ipuwane dadipati ale aeno baidinomamo
ebe ba:bo umima:, 33 ba:gala ba:moe Ya:suku Godote hununomamo adipatete
ebeno tu hapuamo dito adipi. Ba:bema: numa:la:, Nabiwi Godote a hibima:
midipa:tamo ikaa:mema: hibilo da:goyia:, ba:be kalakala komote ka:lo ba:
uluhuku. Ba: hibila, ebete Ya:sutamo Talona Gobogobo ya:lo ikami, ba:bema:
ebete ka:lo a hunamo ebeno helo ba: a:hamina, iyo, la:eno galamo dulihtutama
ba:gala la:eno baida:mo dumitama ba:moe ba:be komola.”

34 “Ba:bema: la: ba:moe komo hidamo nemalagidolala:, Ya:suti
Godokono Hunu Habamo keba ka:na ka:nodolui, Da:ibiditi ba:ba ka:na
kanodoluya:ha:. Ba:be mabuma: Da:ibiditi Ya:sukunu komoma: Godokono
Bukamo eta tabo gala ba:ma ka:na kamiya:tiya:,

‘Kodawa Godote naeno Kodawa Kelisotamo na:goe,

‘Ama: naeno tu hapuamo na:pemeda;’”

35 ba:bene ama:go alaholohopi

nale ibi amia:no nato a:puti bahima: komidilima:nemo.’

36 Ba:bema: la: Isaelanapi hiliyonomala:, wadiyala la: iya:tawanomo
niya:tawahala:, ba:moe Ya:suku la:le kehamo da:pihomotima, Godote ebe
kapiya lawete aeno Kodawama: ba:gala aeno Kelisoma: a:midi!”*

37 Ba:bene tabo ulihopa:te Pitakono taboeno komoma: ko tepo temeteme
ba lawita, ebe ba:gala komo oelamepi dubatamo na:ga:luya:, “Nana:la:, a
bada komo na:kododima:?”

* 2:29 1Gaw 2:10 * 2:30 2Sa:m 7:12; Ohale 89:3-4; 132:11 * 2:31 Ohale 16:10

* 2:33 Oel 5:32; 7:55-56 * 2:34-35 Ohale 110:1 * 2:36 Oel 5:30-31

38-39 Pitate huiyatiya na:goiya; “Wadiyala la: la:eno tepo ipuwoeno ukui hiya:ma: midiliti la:eno kuba ododili ipuwane nohobila:la:, ba:bema: ale la: Ya:su Kelisokono mahilamo beyamo kowadulatelema:na:ta. Ba:bene Kodawa Godote la:eno kuba egebolelamete ba adodolelame, ebete ebeno Gobogobo malemalelo la:tamo dito kopoeemema:ne. Iyo, la: ba:gala la:eno gugudi ba:gala hiya:hiya: muhulu hopolo demedehona ba:bi tawakalubi atumu, la: hiliyonomo ipuwalo ebete kebe tawakalubi ebetamo pelamema: da:ka:lamina ebete iba:tamo ebeno Gobogoboeno helo kikalamema:ne, dopamo hibilo keba ka:na ka:goiya: ba:ba ka:na.”*

40 Ba:bene Pitate komo ba:makomako tabo hiliyonomo ba olamagi ibi ba:ma ka:na kiyahalamiya; “Ba:moe hopolo kuba ododili ipuwalo da:wapata:lamena, la:le ba:bi tawakalubi ipuwane nikulihala: la:eno ka:ka: mula: komo kolawema:!” 41 Ba:ba tetelo puya:te ebeno tabo dulihuya: komo ibi hiliyonomate hibima: miditi, ba:bene Ya:sukunu oelamepi dubate ibi beyamo ba:bo wadulateliya:. Ba: hibila, ba:be hegela kapiyalo 3,000 tawakaluba:te hibima: midi ipuwalo iba:go kapiyama: eda:huya:.*

Hibima: Midipino Emede Komo

42 Ba:bene komo hegela hiliyonomolo hibima: midipa:te ibino kapiyuimi komo kamiya:panakuiha; iyo, iba:te kapimilo oelamepi dubuino iya:tulame komo ulihonakuya: ba:gala Ya:suku emalagidolo baa: nahanakui ba:gala Godotamo toetoe tabo akolamagiminakuya:.*

43 Ba: hibila, Godote oelamepi dubu ipuwado hiliyonomo hanohano komo ba:gala iwawi komo dododilinakui, ba:bema: hiliyonomo tawakaluba:godolo ko tolenomote itanami. 44 Ba:gala eta komo, hibima: midipa:te ukui kapiyama: ba eda:ha, ibino ilina hiliyonomo kapiyama: midiliti, ba:bi ilinamo etate eta owalubinakui, etate eta akowalubinakui, ba:ba ka:na ewagelenama:.* 45 Ba:bema: iba:godolo modoboha: komokomo dikulinakui, ba:ba tetelo etate ebeno pali haka kolowamima: nimidinakui, etate ebeno eta ilina kolowamima: akanimidinakui, iba:te ba:be gabodo mani duwatehonakui awaepi ba:bo owalubilinakuya:.

46 Ba:gala hibima: midipa:te komo hiya:hiya: hegela hiliyonomolo Godoko Adikumino Hiya: Genamamo pekapiyuiminakuya:; ba:bene iba:te gala ibino genamamo da:katolamenakui, hegehege kapiyuimi ipuwalo ibino baa: ba alabaha kalakala konomago ba:bo nahanakuya:.

47 Ba: hibila, iba:te ba:moi ododili komodo Godokono mahilo hunamo ba adipatena, komo hiliyonomo tawakaluba:te ibino komoma: hidohido tabo ba:bo ga:lanakuya:. Ba:ba tetelo Godote pui dopamo da:ka:lamiholiya; ba:bi tawakaluba:te ibino ka:ka: mula: komo ebegodone kolawema:; iba:te

* 2:38-39 Ais 57:19 * 2:41 Oel 2:47; 4:4 * 2:42 Oel 20:7 * 2:44 Oel 4:32-35

komo hiya:hiya: hegelalo hibima: midipa:tamo da:pelamenakui, hibima: midipino kuitititi hunamo ba:bema: nodolonami.*

**Pitate Ya:sukunu Heloamo Nato A:ta:buta:midaleme
Dubu Da:hiduiminiya:**

3 ¹Eta hegelalo hegelate nanekela:mo da:nihitigatepaniya:, ba:be tete ba: 3 koloko tetela, Pitako ba:gala Yoneko iba:te Godoko Adikumino Hiya: Genamamo Godotamo toetoe tabo ga:lanama: toniya:. ²Ba:ba tetelo eta dubuti ba:bo na:lutiya:, ebete menokoeno tepo ipuwane nato a:ta:buta:midaleme ba:ba ka:na pehawakaluya:. Ba:be mabuma: ebeno mabuluba:te komo hiliyonomo tetelo ebe Godokono Genamamo agahenakuya:, ebete kala imi tetelo ditana ba:be Hido Holoholo mahilagoeno gigiholo pemedete tawakalubi manima: ba:bo kopetoelameholenakoma:. ³Ba:bene Pitako Yoneko iba:te Godoko Adikumino Hiya: Genama guamo kona:pa:la:nama: ba tona ba:moe dubuti ibi manima: ba:bo toelameholeniya:. ⁴Huiyatiya ibi netewapa:te ebe baidi kodakodalo ba umihona, Pitate ebe na:goemeniya:, “Ama: a nua:ma:.”*

⁵Ba:bene ba:be dubuti ibi netewapi ba ulamena nemalagidoloniya:, “Iba:te natamo mani kikanamema:na:.”

⁶Ba:ba tetelo Pitate ebetamo na:goeniya:, “Nagodolo eta mani kitanaha:, huiyatiya nagodolo eta komo bitana ama:tamo ikamema:. Nale ama: Ya:su Kelisoko Nasaletanapino mahilamo goememata, wadiyala ama: mahigate na:pata:!”* ⁷Ba:bene Pitate ba:be dubu tu hapu kokotone lawenate dadipateniya:, ebeno natote ba:ba tetenomolo hidohidohomeniya:. ⁸Ba:bema: ebete hunamo epateganate pata: ba:bo tupuiminiya:, ba:bene ebete epategahago ba:gala Godoko milimihago ebe Adikumino Hiya: Genamoeno kala ipuwamo Pitako Yoneko iba:go ba: dito na:pa:la:haniya:.

⁹⁻¹⁰Ba:bene ebete ba:bamo da:na:pa:ganiya:, hiliyonomo tawakaluba:te ebe uminate na:ga:laniya:, “A:iye! Ba:moe ba: nato a:ta:buta:midaleme dubula, ebete hiliyonomo tetelo Hido Holoholo mahilagoeno gigiholo emedete manima: toetoitanakui!” Ba: hibila, iba:te ba:be atu dubu buminiya:, ebete nato hidamo a:putihonalo ba:gala ebete Godoko milimihago da:pata:niya:, ba:bema: iba:te koamo ba hanohanohona nipo emalagidoloniya: ba:moe komote ebetamo keba ka:na kuluhuku.

**Pitate Godoko Adikumino Genamalo Ya:sukunu
Hido Tabo Dolamaginiya:**

¹¹Godoko Adikumino Genamalo eta pana nitanami, tawakaluba:te ba:be pana Solomonokono mahilamo ka:minakuya:, ba:bene Pitako

* 2:47 Oel 6:7; 11:21 * 3:4 Oel 14:9 * 3:6 Oel 4:10; 16:18

Yoneko iba:te ba:bamo nutihonate, ba:be dubuti ibino kokoto ba uwatelelamena hiliyonomo tawakaluba:te ko hanohano komago pipulila:haniya:. ¹²Ba:bene Pitate tawakalubino komo uminate iba:tamo tabo nolamaginiya:, “La: Isalaelanapi tawakaluba:la:, la: bada mabuma: a ua:melo konomamo da:hanohanohonama? La: bada komo kemalagidolonama? Ale ha:kiya aeno heloamo ba:gala aeno tuputupu emede komamo ba:moe dubu na:hiduimimo ka:ga:lonama? ¹³Ao, ale kododiha:! Huiyatiya A:ibalahamako, Aisa:keko, Ya:ikoboko, ba:gala aeno komo iniwala:te dadikuminakui, ba:be Godote ba:moe komo ha:kiya ododi ebeno Okodawa Ya:suku kawagaminanama:. Numa:la:, la:le ebe anapapumima: Paeletetamo da:magatuima, ba:ba tetelo Paeletete la:eno kokoto ipuwane ebe dito koemema: ubi dihati, huiyatiya la: ebeno holoholo hapulu Ya:suku gunima:mo ba ihiti ubiha:ma: ga:luimata.* ¹⁴Iyo, ba:moe gabodo la:le hido tuputupu lumagitamo ubiha: komo ba hawakalimi, huiyatiya Paeleteko na:ga:lamimata ebete tawakalubi anapapulamedawa dubu Balabasiko ebeno kuba huiyane dito koemema:. ¹⁵Ba:bema: tawakaluba:tamo ka:ka: dikalamena la:le ba:be Kodawa anapapumimata, huiyatiya Godote ebe hoe ipuwane ka:ka:mo gala a:kadipati, iyo, ba:moe komo ale aeno baida:mo dumima: a ba:bema: ga:lanama:. ¹⁶Ba:bema: hibila, ba:moe dubu la:le duminama ebeno nato Ya:sukunu helo mahilote a:hiduilameleme. La: iya:tawahanomola ebete dopamo kebe temeteme ipuwalo kemedenami, huiyatiya Ya:sugodone da:pena ba:be hibima: midi komodo ebete la: hiliyonomoeno holoholo hapulu a:hido.

¹⁷“Ba:bema: naeno ekaka:la:, na iya:tawala la: ba:gala la:eno watowatopa:te Ya:sukunu hibi komo iya:tawahaheno ebetamo hiya:hiya: kuba komo ba:bo ododilimata.* ¹⁸Huiyatiya ba:be komoma: ukui bilibilima: akeda:hala:, mabu ya:lo tetelo Godote ebeno ukui hawakalimipi hiliyonomagodone da:hawakalimiya:, ba:be taboeno hibi komote la:eno ododili komodo puluhukui, iyo, ba:ma ka:na ebeno Oemedawa Kelisote la: tawakalubino kokotone koko temeteme uwati. ¹⁹Ba:bema: wadiyala la: la:eno tepo ipuwoeno ukui hiya:ma: midiliti Godotamo nohobila:la:, ba:bene ebete la:eno kuba egebolelamete kadodoholelamema:na:ta.* ²⁰Ba:moe gabodo komo hiliyonomo tetelo la:eno tepo ipuwa heluimi komote Kodawa Godokono holoholo hapuni ba:penakomene, ba:gala Godote la: mabuma: Ya:suku gala kakapoemema:ne, iyo, Godote ya:lo tetenomolo ebe ebeno Oemedawa Kelisoma: ka:miya:. ²¹Ba: hibila, ebete Godokono Hunu Habalo nemedenamene ebeno pe kuitita:mo, huiyatiya ebete da:pemene ba:ba tetelo ebete hiliyonomo pakalapakala komo ba pehawaminale uliuli

* 3:13 Ikuli 3:6,15; Luk 23:13-25; Oel 2:23 * 3:17 Luk 23:34; 1Tim 1:13 * 3:19 Oel 2:38

komo kopemiya:tema:ne, Godote ebeno talona ukui hawakalimipi ipuwado dopamo keba ka:na ka:hawakalimiya: ba:ba ka:na.

²² “Numa:la:, Mosesete Kelisokono komoma: dopamo ba:ma ka:na goiya:, ‘La:eno Kodawa Godote la: kopowalubilima: na keba ka:na ka:poenamiya:, ebete ba:ba ka:na ebeno eta Hiya:nomo Ukui Hawakalimidawa la: ipuwane kadipatema:ne. Ba:bema: ebete kebe komokomo la: diya:tulamemena:, wadiyala la: ba:bi hiliyonomo tabamo na:papamila:haliya:la:,” ²³ mabu la: ipuwalo kebe lumagiti ebeno tabo ulihino, Godote ebe hibima: midipi tawakaluba:godone ebe tama:mo ba a:mida ba:bo kokubahimima:ne.”

²⁴ Ba:bene Pitate gala na:kagoeniya:, “Mosesekono gala hapuni komo Godokono ukui hawakalimipi hiliyonomate ibino tabo olamagimi ipuwalo ba:ma teteno komokomo behawakalilamenakuya:, Sa:miyolokono tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku. ²⁵ Ba:bema: numa:la:, Godote la:eno iniwala:tamo kebe nopo hibilo da:tamotiya:, ba:gala ebete ebeno ukui hawakalimipi ipuwado kebe hidohido komo la: galanapi mabuma: kododilima: dolamaginakui, la: ba:ma tetelo ba:bi komo hiliyonomo kuwatema:nemata. Iyo, Godote la:eno eta iniwa A:ibalahamatamo ba:ma ka:na olamagiya:, ‘Nale amia:no galanedawagodolo ba:moe hopo konomolo demedehona ba:bi tawakalubi kapiyuimi hiliyonomo hidonomamo bowalubilinakomo.” ²⁶ Ba:moe ba:be mabuma: Godote ebeno Okodawa Ya:suku adipatete la: Yu tawakaluba:tamo dopamo poemiya:, iyo, ebe ubila Ya:suti la:eno koko kuba ododili ipuwane la: ba ohoba:midale hidonomamo kowalubilinama:.”*

Yu Watowatopa:te Pitako Ba:gala Yoneko

Du Genamamo Da:miya:teniya:

4 ¹ Ba:bene Yonete ebe ba owalubina Pitate tabo olamagi ipuwalo gapogapo hapuamo da:nuluhukuniya:, ba:ba tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehopi, ba:gala Godoko Adikumino Genama lawamepino watodawa, ba:gala komo Sa:diyusi kapiyuimipi, ba:bi koko dubate ibi kopedulhilamenama: ba:bo pelameniya:. ² Ba: hibila, iba:te Pitako Yoneko iba:tamo konomamo maubahaleniya:, mabu ba:bi oelamepi dubu netewapa:te tawakalubi ba:ma ka:na iya:tulameniya:, Godote Ya:suku hoene ka:ka:mo adipatiya:. ³ Ba:moe mabuma: ba:bi koko dubate Pitako ba:gala Yoneko uwatenate du genama guamo dito nimiya:teniya:, mabu ba:be tete ba: na:gapogapohoniya:, ba:gala ibi ubila eta hegela powaloholo ibino komo hidamo kanagiya:midalamema:. ⁴ Huiyatiya puya:te Pitakono tabo duliho:niya: ibi ipuwalo komo hiliyonomate hibima: a:midiniya:, ba:ba tetelo hibima: midipino kuititi ba: 5,000 tawakalubima: eda:niya:.*

* 3:22 Tutumu 18:15,18-19 * 3:25 Tup Mabu 22:18 * 3:26 Oel 13:46 * 4:4 Oel 2:41

**Yunapi Ka:nisolo Dubate Pitako Ba:gala Yoneko
Ibino Iya:tulame Komoma: Da:kiyahalamiya:**

⁵Ba:bene eta hegelalo Yu watowatopi, ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, ba:gala Yunapino komo koko dubu, ibi hiliyonomate Yelusalema ko habamo pelamete ba:bo pekapiyuya. ⁶Ba:ba tetelo ibi ipuwalo ba:moi koko dubate na:pola:nuya:—A:nasiko ebe Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawala, ba:gala Kayapasiko, Yoneko, A:lesandako, ba:gala komo A:nasikono badininipala dubu gugudi. ⁷Ba:bene iba:te Pitako ba:gala Yoneko ibino dopo hapuamo magachelete ibi ba:bo alateda:liya, “La:le dutu gapogapolo ba:moe dubu da:hiduiminima, kebako heloamo ba:gala pokono mahilamo ka:hiduimionima?”

⁸Ba:bema: Godokono Gobogoboeno helote Pitakono tepo ipuwa da:tabuya, ebete ibino tabo ba huiya na:goiya, “Naeno tawakalubino watowatopi ba:gala koko dubala, la: nulia:la. ⁹Ba:moe nato a:ta:buta:midaleme dubuti da:hidoni, la:le ebeno komo umiti a ba:bema: kalatediutama hido komote ebetamo keba ka:na kuluhukuni? ¹⁰Aeno watowatopa:la, wadiyala la: ba:gala Isalaela hopo tawakalubi hiliyonomo atumu, la: hiliyonomate ba:moe tabo hidamo niya:tawahala. Ka:lo la:eno holoholo hapulu hidonomamo da:la:na, ba:moe dubuti Ya:su Kelisoko Nasaletenapino heloamo a:hidoni. Numa:la, ba:moe Ya:suku ba: la:le keha pihigamo da:pihomotima ba:be dawala, huiyatiya Godote hoene ka:ka:mo ebe gala a:kadipati. * ¹¹Ba: hibila, Godokono Bukate ebeno komoma: ba:ma ka:na goena,

‘La: genama etepa:te tama:mo dihatima,

ba:be hototote huiyatiya genamoeno helo mabuma: eda:na.’”

¹²Ba:bema: numa:la, Ya:suku kapiyate modobola tawakalubino ka:ka: mula:lalamema, ba:moe hopo konomolo eta lumagi puliyala. Iyo, Godote Ya:sukunu helo mahilo kapiya atamo ikaa:mi, ba:bema: wadiyala ale ka:ka: mula: komo ebegodone kolawema:nema.”*

¹³Ba:bene Yu watowatopa:te iya:tawahuya: Pitako ba:gala Yoneko ibino tabo ga:la komo hidonomola, tole komo puliyala, huiyatiya iba:te sikulamo katuya:ha. Ba:moe mabuma: iba:te hanohanoholo ibino tepo ipuwalo na:ga:luya, “Hibila, ba:moi netewapa:te Ya:sukuba: wapata:nama, ba:bema: diyala, iba:te ebegodone ba:moe hido iya:tawa kuda: a:lawiya.”

¹⁴Ba:ba tetelo dopamo nato a:ta:buta:midaleme dubuti demedenami, ebete Pitako ba:gala Yoneko ibi tamelo da:la:nuya: Yu watowatopa:te ebe umiya, ba:bene iba:te ba:be dubuino hido komo umilo kuba tabo ga:lama: gabo nipo ohowadiya. ¹⁵Ba:bema: Yu watowatopa:te ibi netewa-kapiya na:kiyalamiya: iba:te ba:be kapiyuimi habane kikulima, ba:bene iba:te

* 4:10 Oel 3:6,13-16 * 4:11 Ohale 118:22 * 4:12 Ma:t 1:21

iba:godone dikuliya: Yu watowatopa:te ha:kiya tabo ba:ma ka:na ga:luya:,
 16 “A Pitako Yoneko iba:tamo bada komo na:kododima? Iba:te kebe
 hanohano komo kododini Yelusalemanapi hiliyonomate ba:be komoeno
 hibi komo iya:tawahuya:, ba:bema: ba:moe komoma: a modoboha: ha:da
 tabo ga:lama:. 17 Huiyatiya a ubihinola ibino mulu ododi komote ba:moe
 Yelusalemane komo hiya:hiya: tawakaluba:tamo to, ba:bema: wadiyala a
 ibi kiyahalamete talona kihatelamema:nema: iba:te Ya:sukunu mahilamo
 gala a:kaga:lanakamena:.”

18 Ba:bema: iba:te Pitako ba:gala Yoneko gala iba:tamo kaka:lamiti
 ibi ba:ma ka:na kiyahalamiya:, “La: tawakalubi iya:tulamelo Ya:sukunu
 mahilamo tabo gala akaga:lanakala:!”*

19 Ba:bene iba:te ibino tabo ba huiya na:ga:luya:, “Wadiyala la: ba:moe
 komo ha:kiya nemalagidolala:. Ale la:eno tabamo ba:ka:papamila:ma:
 o Godokono tabamola:ka? Godokono ubi keba ka:nala:ka:?” 20 Ba:bema:
 numa:la:, ale kebe komokomo kulihuima: ba:gala kebe komokomo
 kulamima:, a ba:bi komoma: tabo olamagimi a:kamiya:pama:.” 21-22 Ba:ba
 tetelo Yu watowatopa:te ubila kuba huiya iba:tamo kikalamema:,
 huiyatiya iba:te gabo nipo ohowadiya: mabu hiliyonomo tawakaluba:te
 Pitako ba:gala Yoneko ibino hido ododi komo ya:lo ulihuya:. Iyo, iba:te
 Pitako Yoneko mabuma: Godoko na:milimihutiya:, mabu hibila, ebete ibi
 ipuwado da:hiduiminiya: ba:be nato a:ta:buta:midaleme dubuti 40 gogolo
 ba:be temetema:go emedenami. Ba:bene watowatopa:te ba:be komo ba
 iya:tawaha, iba:te eta komo ododihino Pitako ba:gala Yoneko ibi gala
 kakiyahalamete ibino genamamo ba: dito oelamiya:.

Hibima: Midipa:te Helo Kolawema: Godotamo Da:toetoehuya:

23 Ba:bema: Yu watowatopa:te ibi dito doelamiya:, ba:ba tetelo Pitako
 Yoneko ibino hibima: midipi mabuluba:tamo tote ibi ba:bo nikiyalamiya:,
 Godotamo hawa:goeno ikamehopino hununomo watowatopi ba:gala komo
 koko dubate iba:tamo da:ga:luya: ba:be komo. 24 Ba:bene hibima: midipa:te
 ba:be komo uliti Godotamo ibino tabo madodo ba adipate kapimilo ba:ma
 ka:na ga:luya:, “Aeno Helonomo Kodawa, ama:le ha:kiya Hunu Haba
 ba:gala hopo haba konomo ba:gala hiya:hiya: kehaha: kolomo ba:gala ilina
 hiliyonomo ododiliya:ta. * 25 Ba: hibila, amia:no okodawa Da:ibidiko ba:
 aeno iniwa nabiwila, ama:le ebeno tabone amia:no Talona Gobogoboeno
 heloamo ba:ma ka:na olamagiya:ta,

‘Mabu keka: hibima: midiha:pa:te Godotamo koamo da:maubahalitiya:?’

Ba:gala hopo tawakaluba:te ebe kubahimima:

nopo bada mabuma: ka:tamotiya:?”*

* 4:18 Oel 5:28 * 4:19 Oel 5:29 * 4:24 Ikuli 20:11; Niy 9:6; Ohale 146:6

* 4:25 Ohale 2:1-2

²⁶ Iyo, ba:moe hopolo koko gawadubate ebetamo kuba ododima:
 la:mota:hanuya,
 ba:gala watowatopi dubate a:kapiyuimiya,
 iba:te Kodawa Godoko ba:gala ebeno Oemedawa Kelisoko
 iba:tamo alaholo komo kododima:.”

²⁷ Ba:bene hibima: midipa:te toetoe tabo olamagimi ipuwalo gala na:kaga:luya, “O Godo, hibila, amia:no Hido-talona Okodawa Ya:suku ama:le amia:no Oemedawa Kelisoma: ya:lo a:midiya:ta, huiyatiya Ko Gawadalagi Helodiko ba:gala Poniyase Paeleteko, iba:te ba:moe Yelusalema habalo komo hibima: midiha:pi ba:gala Isalaela tawakaluba:go a:kapiyuimiya: eba:go kalaholohoma:.” ²⁸ Iyo, ba: hibila, ama:le ya:lo tetelo amia:no heloamo ba:gala ukuia:mo nopo da:tamotiya:la, ba:be nopoeno hibi komote kuluhukuma: iba:te kapiyuimiti alaholo komo Ya:sutamo ba:bo ododiya:.” ²⁹ Ba:gala ka:lo, Kodawa, iba:te atumu kuba atamo ododima: da:kakiyahuta, ama: nulitata, ba:bema: wadiyala ama:le a amia:no okopi na:heluia:ma: ale amia:no tabo toleheni kolamagimima:.” ³⁰ Ba:gala wadiyala ama:le amia:no kokoto hogaminate temetemete dulamena ba:bi tawakalubi na:hiduilamiya:, iyo, amia:no Talona Okodawa Ya:sukunu mahilamo koko hanohano komo ba:gala iwawi komo a ipuwado nododiliya:.”

³¹ Ba:ba tetelo ibino toetoe tabo olamagimi komote da:wibuya, iba:te da:pola:nuya: ba:be genamate ba:bo aleguya:, ba:bene Godokono Gobogobote ibino tepo ipuwa ba tabuilame, iba:te toleheni Godokono tabo heloamo olamagimi ba:bo tupuimiya:.

Hibima: Midipa:te Ibino Ilina Malemalelo Dikama:tihuiya:

³² Ba:ba tetelo hibima: midipi hiliyonomoeno tepo ipuwoeno komo ba:gala ukui komo kapiyanomoma: eda:halamiya:, ba:bema: ibi ipuwalo etate ebeno ilina ebenonomoma: kagoenakuiha:, huiyatiya ibino ilina hiliyonomo kapiyama: midiliti, ba:bi ilinamo etate eta owalubinakui, etate eta akowalubinakui, ba:ba ka:na ewagelenama:.” ³³ Ba:bene Kodawa Ya:suti hoe ipuwane da:mahiguya:, oelamepi dubate ba:be tabo helo konomamo ba olamagimina Godokono malemale komote ibi ipuwado oko helonomamo ba:bo owatinami. ³⁴ Ba:bema: hibima: midipi ipuwalo eta lumagigodolo awae komote kitanamiha:, mabu puya:godolo ibino genama ba:gala pali haka koko da:pola:lama:nami, iba:te komo kolowamima: ba nimidili mani da:nuwatenakui, ³⁵ ba:bene iba:te oelamepi dubatamo malemalelo ba:bo pikalamenakuya:, iba:te ba:bi mani hidonomamo ba ulamena awaepa:tamo ba:bo kikalameholema:.

* 4:27 Ma:t 27:1-2; Luk 23:7-11; Oel 3:13 * 4:28 Oel 2:23 * 4:29 Epe 6:19

* 4:32 Oel 2:44 * 4:34 Oel 2:45

³⁶Ba:ba tetelo eta Libai gu dawa Yausepeko Saipalase hoponapila, oelamepi dubate ebetamo eta Banabasi mahilo bikamiya, ba:be mahiloeno ipuwa nitana ‘Tawakalubino Tepo Ipuwa Gelebadilame Dawala.’ ³⁷Ba:bene ba:be dubuti ebeno eta pali haka ba: ba:ba ka:na kolowamima: atumu kanimiditi mani uwatete oelamepi dubatamo malemalelo dito pikalamiya:.

A:nanayasiko Ba:gala Sapailako Iba:te Godoko Ha:da Damihomiya:

5 ¹Ba:ba tetelo eta dubu ebeno mahilo A:nanayasitila, ebete ebeno kamena Sapailakoba: ibino eta pali haka kolowamima: nimiditi, ²ba:bene A:nanayasiti mani uwatete komo ba pugumuili komo wadahete oelamepi dubatamo dito pikalamiya: Ba: hibila, ebete dododiya: ba:be komo ebeno kamenate iya:tawuya:.* ³Ba:bema: Pitate huiyatiya na:goiya:, “A:nanayasi, bada mabuma: ama: gigiho Saitanatamo da:hiya:midaka? Numa:, ebete amia:no tepo ipuwamo a:pa:gate ama: da:tabuima:ka, ba:ba tetelo ama:le pali haka kolowami ipuwalo duwata:ka ba:bi mani komo ba pugumuili Godokono Gobogobo ha:da ba:bo pamihoma:kata.* ⁴Ba:be pali haka ama:le kolowamiha: tetelo amia:nonomoma: eda:nami, ba:gala ama:le ba:be haka ba kolowami duwata:ka ba:bi mani ba: amia:nonomola ama:le ha:kiya amia:no ubi komokomo kododilima: Ba:bene ama:le amia:no tepo ipuwoeno kuba ukui lawete ba:moe komo badama: kododa:wa? Ba: hibila, ama:le ba:moe hopo lumagi kamihomeha:, Godoko bamihoma:ta!”

⁵Ba:bema: A:nanayasiti ba:be tabo uliti hopamo gate hoenomo ba:bo hoiya:, ba:ba tetelo ba:moe komo dulihiya: ibi hiliyonomate konomamo toletolehutiya:. ⁶Ba:bene uli ape dubate pelamete ebeno ape kalikamo pa:wa:titi ba:bo agatuya: bobamo konihatema:.

⁷Ba:bene hegelate nanekela:mo dewegelegatepuya:, ba:ba tetelo A:nanayasikono kamenate na:piya:, huiyatiya ebeno awitamo duluhukuya:, ebete ba:be komo iya:tawaheno Pitate da:lutiya: ba:be genamamo dito pa:pa:guya:. ⁸Ba:bene Pitate ebe nalatediya:, “Ama: na na:kiyanama:, la: pali haka kolowamima: da:nimida:kama ba:moi maninomo bekuwata:wakama?”

Ebete na:huiyuya:, “Iyo, hibila, ba:moe ba:be huiyanomola.”

⁹Pitate huiyatiya ebetamo na:goiya:, “La: netewapi la:eno ukui badama: ka:kapiyuima:wakama Kodawoeno Gobogobo ha:da kamihomeha: Ama: nulia:, amia:no awi bobamo da:nihata: ba:bi uli ape dubate gigiho tetedo ba:pelamenapa:. Iba:te amia:no hoe ape atumu bobamo kakagatama:na:!”

¹⁰Ba:ba tetenomolo ba:be kamenate Pitakono nato mabamo gate hoenomo ba:bo kahoiya:, ba:bene uli ape dubate pelamete ebeno hoe komo pumiti,

* 5:2 Oel 4:34-35 * 5:3 Yon 13:2

iba:te ebeno ape agatate ebeno awi kebamo ka:nihatiya: ba:be atu bobamo ebeno awi tama:mo dito kanihatiya:. ¹¹ Ba:bema: sose tawakalubi hiliyonomo ba:gala komo hibima: midiha:pi atumu, ibi hiliyonomate ba:bi komo dulihiya: konomamo ba:bo toletolehutiya:.

**Ya:sukunu Oelamepi Dubate Ebeno Heloamo
Hanohano Komo Dododilinakui**

¹² Ba:ba tetelo Ya:sukunu oelamepi dubate tawakalubi ipuwalo hiliyonomo hanohano komo ba:gala iwawi komo bododilinakuya:, ba:gala hibima: midipi hiliyonomate a:kakapiyuiminakuya: Godoko Adikumino Hiya: Genamoeno eta panamo, ba:be pana Yu tawakaluba:te Solomonokono mahilamo ka:minakuya:.* ¹³ Ba:gala ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate hibima: midipino komoma: hidohido tabo da:ga:lanakui, huiyatiya komo iba:te ibino watowatopino mauba komo koamo emalagidololo iba:go kapiyuimima: na:toletolehonakuya:. ¹⁴ Ba:bema: Godokono Gobogobote tawakalubi ipuwalo oko ba owatina eta hegelalo komo dubu ba:gala kamenakamena magahelenakui, eta hegelalo komopi akamagahelenakui, komo ibi hiliyonomate ba:ba ka:na Kodawa Ya:suku hibima: midilo ebe ta:matapa:go kapiyama: ba:bo peda:huya:. ¹⁵ Ba:bene tawakaluba:te ibino temetema:gopi talatalago ba:gala tilago da:magahelenakui Pitakono peto gabo tama:mo ba:bo pewadila:latelenakuya:. Iba:te ba:ma ka:na emalagidolonakuya:, Pitate da:petomene ebeno gote ibi ba pemula:lenato temetema:gopa:te ba:bo kohidohidohoma:na:. ¹⁶ Ba:bema: Yelusalema ko haba tamelo da:pola:nama: ba:bi hegehege habahabane komo tawakalubi hiliyonomate ibino hiya:hiya: temetema:gopi ba:gala kuba gobogobagopi da:magahelenakui, ibi hiliyonomate ba:bo pehidohidohonakuya:.

**Yu Watowatopa:te Ya:sukunu Oelamepi Dubatamo
Alaholo Komo Da:tupuimiya:**

¹⁷ Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawa ba:gala ebeno hopopi, ibi ba: Sa:diyusi kapiyuimipila, iba:te ko mauba komo betupuimiya: mabu komo tawakalubi hiliyonomate Ya:sukunu oelamepi dubatamo koamo kalakalahutiya:. ¹⁸ Ba:bema: iba:te oelamepi dubu uwatete du genamamo dito miya:tiya:, ¹⁹ huiyatiya ba:be dulu Kodawa Godokono nopodawate penate du genamoeno koko gigiho pa:hilamenate ibi uluhukulatelenate iba:tamo na:goeniya:,* ²⁰ “La: tolamete Godoko Adikumino Genamalo nutitamate tawakaluba:tamo ba:moe uli emede komoeno hiliyonomo komokomoma: tabo na:nolamagimiya:la:.” ²¹ Ba:bema: oelamepi dubate ba:moe tabo ulinate,

* 5:12 Oel 2:43; 14:3 * 5:19 Oel 12:7-10

duiduiyanomolo Godoko Adikumino Hiya: Genamamo nalehawaminate tawakalubi ba:bo niya:tulamitiya:

Ba:bene ba:be komo iya:tawahaheno Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawa ba:gala ebeno hopopi, iba:te komo Yunapino koko dubu ka:lamiti, ba:bene ba:bi Ka:nisolo dubu hiliyonomate da:pekapiyuimiya: komo Godokono Genama lawamepi ba:bo noelamiya: Ya:sukunu oelamepi dubu du genamane iba:tamo komagahelama.
 22 Huiyatiya iba:te du genamamo da:tolamiya: oelamepi dubu du genama gulu nipo noholiya, ba:bema: iba:te dito kapelamiya: Yunapi Ka:nisolo dubu kopikiyalamema: 23 Iba:te tabo ba:ma ka:na pega:luya, “Ale du genama gigiho kodakoduilame pola:nalo nulamema, ba:gala genama lawamepi dubu atumu tamelo ba la:mota:hana ba:bo kanulamema, huiyatiya gigiho da:na:hilamema: ba:ba tetelo ale genama gulu eta lumagi kanumiha:!” 24 Ba:bene Godokono Genama lawamepino watodawa ba:gala Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, iba:te ba:be tabo duliya: ukui bilibilinomoma: eda:huya, mabu ba:be komote keba ka:na kuluhukuya: iba:te nipo emalagidoluya:

25 Ba:ba tetelo eta dubuti pete iba:tamo na:pegoiya, “A:iye, nulia:la! La:le du genamamo da:miya:tima, ba:bi dubate Godoko Adikumino Genamalo tawakalubi biya:tulamita!”

26 Ba:bene lawamepino watodawate ebeno hopopa:go Godoko Adikumino Genamamo tolamete Ya:sukunu oelamepi dubu ba:bo nadabuiiya: Yunapi Ka:nisolo dubatamo komagatalema: Iba:te huiyatiya ibi heloamo kanuwatiya:ha: mabu iba:te toletoleholo ibino tepo ipuwalo na:ga:lutiya, “Diyala, tawakalubi ipuwalo puya:te ba:moi dubatamo da:kalakalahana, ba:ba:te atamo koamo maubahaleta a kanakapua:mema: nakolamo mapea:medemena:.”

27 Ba:bene iba:te Ya:sukunu oelamepi dubu Ka:nisolo dubatamo da:magataliya, iba:te ibino dopo hapulu ba la:mota:hana Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawate ibi na:goelamiya,
 28 “Ale la: dopamo helonomamo a:kiyahalamia:ta la: Ya:sukunu mahilamo akiya:tulamenakala, huiyatiya la:le dododinama ba:be kuba numa:la! La: na:ga:lanamata a watowatopa:te Ya:suku kuba gabodo anakapumima, ba:bene ba:moe la:eno iya:tulame komote hopo konomamo tote Yelusalem habanapi hiliyonomate ba: ulihuya:!”*

29 Ba:bene Pitako ba:gala komo oelamepi dubu, iba:te ebeno tabo ba huiya na:ga:luya, “Ale Godoko kapiyatamo ba:papamila:hanakoma, komopa:tamoha:!” 30 Ba: hibila, Ya:suku la:le keha pihigamo pihomotete ba:bo anakapumimata, huiyatiya aeno iniwala:te dadikuminakui ba:be Godote ebe hoene adipati, 31 ba:bene ebete ebe ebeno tu hapuamo

* 5:28 Ma:t 27:25 * 5:29 Oel 4:19

adipatete tawakalubino Watodawama: ba:gala Ka:ka: Mula:lelamedawama: ba:bo midi. Ba:moe ododi komodo Godote Isalaela tawakaluba:tamo hido tete bikalami, iba:te ibino ukui hiya:ma: midiliti ebetamo ba ohobila: ebete ibino kuba ododili komokomo ba:bo kegebolelamema:.*
³² Mabū ale ba:moi komokomo aeno baida:mo dulamima:, ale ba:bema: ga:lanama: ba:gala a ipuwado Hido-talona Gobogobote atu komokomo bekahawakalilamena. Ba: hibila, puya:te Godotamo da:papamila:hana, ebete ebeno Gobogoboeno helo iba:tamo nikalamena.”

³³ Ba:bene Yunapi Ka:nisolo dubate ba:be komo uliti kubanomamo ba maubaha Ya:sukunu oelamepi dubu anakapulamema: tabo ba:bo ga:luya:. ³⁴ Huiyatiya ibi ipuwalo eta Pa:lisi kapiyuimidawa ebeno mahilo Gameliyelatela, ebe Godokono Tutumu iya:tulamedawa etala ba:gala tawakalubi hiliyonomate ebeno mulu komoma: ebe nawagaminanama:. Ba:ba tetelo ebete mahigate tabo ba:ma ka:na goiya:, iba:te oelamepi dubu Ka:nisolo ipuwane uluhukulatelete tete nanekete tamelo kopola:nama:.
³⁵ Ba:bene oelamepi dubate iba:godone dikuliya:, Gameliyellate Ka:nisolo dubatamo na:goiya:, “La: Isalaela dubala:, ba:moi dubatamo eta kuba ododihino dopamo la: hidamo nemalagidolala:. ³⁶ Mabū la: iya:tawahala, dopamo Tiyudasiko demedenami ebe ha:kiya ebe koma: goenakui, ba:bene ebetamo komo 400 dubate kapiyuimiya:. Huiyatiya numa:la:, gabomanino alaholohopa:te ebe danakapumiya: ebeno kapiyuimipa:te hiya:hiya: ba alahutiho ebeno komote ba:bo wibuya:.* ³⁷ Ba:bene galane tetelo tawakaluba:te ibino mahilo gabomanino bukamo da:miya:tehuya:, ba:be atu gogolo eta Ga:lili hoponapi dubu Yudasiti ba:bo kuluhukuya:. Ebete komo tawakalubi hiliyonomo ebetamo ka:lamiti ba:ba ka:na ba ewagele, huiyatiya alaholohopa:te ebe atumu ba:bo kanakapumiya:, ba:bema: ebeno kapiyuimipa:te atumu hiya:hiya: dito kalahutihuya:. ³⁸ Ba:bema: numa:la:, ka:lo ale ba:moi dubuino komo danagilamelelamitama:, ibino komoma: nale la: begoelamemata, la:le iba:tamo eta komo akododa:la:. Ibi na:miya:pala:la:, mabu ibino tabo komo ba:gala oko komo ibi ha:kiya ibino heloamo dododilinaka ba:be komote ha:kiya kowiboma:ne, ³⁹ huiyatiya ibino oko owati helote Godogodone da:pena, ba:bema: la:godolo helo kitanaha: ibi duhilamema:. La: hidamo, la: Godotamo alaholodemata!”

⁴⁰ Ba:bene Yunapi Ka:nisolo dubate Gameliyelakono tabamo ba: dito papamila:haliya:. Iba:te Ya:sukunu oelamepi dubu ibino dopo hapuamo ka:lamiti giya:pa:pa:mo a:na:miga:latiliti ibi ba:ma ka:na goelamiya:, “La: Ya:sukunu mahilamo tawakaluba:tamo tabo gala akaga:lanakala:!” Ba:bene iba:te ibi ba: dito noelamiya:.*

⁴¹ Ba:ba tetelo oelamepi dubate Ka:nisolo haba miya:pate ko kalakalago ba ikuli ibi ipuwalo na:ga:luya:, “Hibila, Godote a ebeno

hidohido ga:limapi gugudima: ba ka:mi ebete ebeno ubi ba:bo ihate, aeno Ya:suku ta:mata mabuma: komopa:te temeteme ba:gala hilopo atamo kika:mema!”* 42 Ba:bema: hiliyonomo hegelalo iba:te Godoko Adikumino Genamalo ba:gala tawakalubino hiya:hiya: genamalo oko owati ekelalameheno tawakalubi ba iya:tulame Ya:su Kelisokono Hido Tabo ba:bo olamagiminakuya:.

Sose Tawakaluba:te Oelamepi Dubu Kowalubilima:

Sa:ba:ni Dubu^b Duwatiya:

6 1 Ba:be atu gogolo Ya:suku ta:matapino kuitititi hunamo odolohidohido ekelaheno ibi ipuwalo olowabeletihui komote ba:ma ka:na uluhukuya:. Guliki tabamo da:ga:lanakui ba:bi Yu tawakaluba:te ubiha: tabo behawakalimiya: hibi Yu tabamo da:ga:lanakui ba:bi Yudiya hoponapa:tamo, mabu komo hiliyonomo hegelalo baa: alabahalame tetelo ibino hamolehamola:te hido owalubi kalawenakuiha:.* 2 Ba:bema: Ya:sukunu 12 oelamepi dubate komo ta:matapi hiliyonomo iba:tamo ka:lamiti ibi na:kiyalamiya:, “Ba:moe komo modoboha:, ale la:eno baa: alabahalame komo ba tuputupuimi huiyatiya Godokono tabo olamagimi oko dito miya:pa. 3 Ba:bema: ekaka:la:, la: ipuwalo sa:ba:ni dubu nuwata:la:, tawakaluba:te pui tuputupupima: ba:gala Godokono Gobogobamo tabotabohopima: ba:gala mulupima: da:ga:lanaka. Ba:bene ale baa: alabahalame oko iba:tamo ba ikalame 4 a huiyatiya hiliyonomo tetelo ba:moi netewa koko komo bulamenakoma:, Godokoba: tabo ga:la komo ba:gala ebeno tabo tawakaluba:tamo olamagimi komo.”

5 Ba:ba tetelo ba:be taboma: hibima: midipi hiliyonomate koamo kalakalahuya:, ba:bene iba:te dopamo Stibiniko belawiya:, ebeno hibima: midi komo kodakodanomola ba:gala Godokono Gobogobo tabonomola. Ba:bene iba:te ba:moi komo dubu bekauwatiya:—Pilipiko, Palokolasiko, Nikanoko, Timonoko, Pamenaseko, ba:gala kuititidawa Nikolasiko, ba:moe Nikolasiko Yu lumagiha: huiyatiya ebete dopamo A:ntiyoka ko habalo Yunapa:godone hibi Godokono komo duliya:, ba:ba tetelo ebete ebe adikumima: iba:go kapiyama: ba:bo pediya:. 6 Ba:bene hibima: midipa:te ba:moi sa:ba:ni dubu oelamepi dubatamo da:magataliya:, iba:te ibino komoma: Godotamo toetoe tabo ba olamagimi kokoto ba:bo emowatilameholiya: ebeno helote iba:godolo kitanama:.

7 Ba:bema: ba:moe gabodo Godokono tabote ba:be hopo konomodo pinuluhukuya:, ba:gala Yelusalema ko habalo Ya:suku ta:matapino kuitititi hunamo ba odolona kekelanamiha:. Ba:ba tetelo Godotamo

^b Tukulubino tabamo hibima: midipa:te ba:moi dubu dikonema: ga:lanaka.

* 5:41 Ma:t 5:10-12; 1Pit 4:13 * 6:1 Oel 4:35

hawa:goeno ikamehopi dubu ipuwalo komo hiliyonomate atumu
Ya:suku hibima: midi komo ba:bo lawiya:.*

**Komo Yunapa:te Stibinitamo Maubahaleta Ibino
Ka:nisolo Dubatamo Da:magatuya:**

⁸Ba: hibila, hibima: midipa:te oelamepi dubu kowalubilima: duwatiya:, ba:bi dubu ipuwalo eta kapiya dubu Stibinikono komo ba:ma ka:nala, ebeno tepo ipuwalo Godokono malemale ba:gala helo konomote pola:nama:, ba:bema: ebete tawakalubi ipuwalo koko hanohano komo ba:gala iwawi komo bododilinakui. ⁹Ba:ba tetelo Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genama eta nitanami, ebeno mahilo ba: ‘Matuhulamehole Ipuwane Dikuliya: Ba:bi Dubuino Kapiyuimila,’ ba:be kapiyuimi ipuwalo komo Sailiniya habanapila, komo A:lesandiya habanapila, komo Silisiya hoponapila, ba:gala komo A:isiya hoponapila, ibi hiliyonomate kapimilo emedehonama:. Ba:bene eta hegelalo komo ibino kapiyuimipa:te pelamete Stibiniko ba peduhimi eba:go olowabeletihui komo ba:bo pododiya:, ¹⁰huiyatiya ibino helote Stibinikono heloago kapemodobuya:ha: mabu Godokono Gobogobote ebetamo hidonomo mulu bikamiya:.*

¹¹Ba:bema: ba:bi dubate ibino modoboha: komo umiti iba:te diya gabodo tolamete komo dubatamo mani ba nikalame ba:ma ka:na nikiyalamiya:, “La: ba:mako ha:da tabo Stibinikono komoma: na:nega:luya:la:, la: ulimata ebete la:eno dopo hapulu kuba tabo dolamagi Mosesetamo ba:gala Godotamo.”

¹²Ba:bene ba:bi ha:da amihopa:te tolamete ibino tabo ga:la ipuwalo komo Yu tawakalubi ba:gala ibino watowatopi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, ibi hiliyonomatamo helo ba:bo nikalamiya: Stibinitamo komaubahalema:. Ba:bema: komo iba:te Stibiniko heloamo pelawete Yunapi Ka:nisolo dubatamo ba:bo magatuya: ebeno komo konanagiya:midamema:. ¹³Ba:ba tetelo iba:te komo dubu ba:bo magaheliya: Ka:nisolo dubuino holoholo hapulu Stibinikono komoma: ha:da tabo kopolamagimima:, ba:bene ba:bi tabo atapa:te pelamete tabo ba:ma ka:na pega:luya:, “Ba:moe dubuti Godoko Adikumino Talona Genamoeno komoma: ba:gala Mosesete atamo dikaa:miya: ba:bi Tutumu Taboeno komoma: hiya:hiya: kuba tabo olamagi kekelamenaha:. ¹⁴Hibila, ale ebeno tabo ulima:, ebete ba:ma ka:na goi, ‘Ya:suku Nasaletenapi dubuti Godoko Adikumino Genama anabulimiti, ba:bene Mosesete aeno iniwala:tamo dikalamiya: ebete ba:bi hidohido ododili komo kubahilamete hiya:ma: komidilima:ne!’” ¹⁵Ba:ba tetelo Yunapi Ka:nisolo kapiyuimi ipuwalo da:pola:nuya:, ba:bi dubu hiliyonomate ohobila:hate Stibiniko baidi kodakodalo ba umiho, huiyatiya Godokono nopodawoeno alo keba ka:nala:ka: ebeno holoholote ba:ba ka:na a:la:miniya:.

* 6:7 Oel 2:41; 16:5 * 6:10 Luk 21:15

**Stibiniti Yunapi Ka:nisolo Dubatamo Ibino
Iniwalino Komoma: Dolamagiya:**

7 ¹Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawate Stibiniko nalatediya, “Ba:moe komo hibila:ka?”

²Stibiniti tabo ba huiya na:goiya, “Nani ba:gala nabi, la: naeno tabo nuliala: Aeno iniwa A:ibalahamate Mesopotemiya hopolo ba emedena Ha:la:na habamo peheno, ba:ba tetelo A:la:mina Godote ebetamo puluhukuti” ³ba:ma ka:na pegoiya, ‘Amia:no hopo ba:gala amia:no mabu tawakalubi miya:palette, nale ama: da:goemema ba:be hopamo na:tuya.’ ⁴Ba:bema: ebete Ba:baloni hopo miya:pate Ha:la:na habamo dito tuya, ba:bene ebete ba:bolo ba nemedena ebeno nabiwiti da:hoiya, Godote ebe ba:moe Ka:inane hopamo ba:bo magahiya, la:le ka:lo demedehonama ba:moe hopamo.” ⁵Godote huiyatiya ba:ba tetelo Ka:inane hopo konomo ipuwalo eta emede bahi deha:poto kikamiya:ha: ebenonomoma: keda:nama, ba:gala ba:ba tetelo ebete gugudihino ba emedena Godote ebetamo hibilo a:goiya, ebete galane tetelo Ka:inane hopo ebetamo ba:gala ebeno galanepa:tamo kikalamema.* ⁶Ba:bene Godote ebetamo gala ba:ma ka:na kagoiya, ‘Amia:no galanepa:te eta kapela tawakalubino hopolo da:nemedenamena, ba:be hoponapa:te ibi huiyaha: okopima: midiliti 400 gogolo koko temeteme bikalamenakomena.* ⁷Huiyatiya hibila, puya:te iba:tamo temeteme dikalamemena, nale ba:bi tawakalubino komo anagiya:midalamete kuba huiya kikalamema:nemo, ba:bene nale amia:no galanepi ba:be muhulu hopone uluhukulatele da:magahemo, ba:ba tetelo iba:te na ba:moe hopolo kopadikunamema:na.*

⁸“Ba:ba tetelo Godote A:ibalahamatamo nopo hibinomolo da:tamotiya, ba:be nopoeno kukala hawakalimima: tama itamida komo bikamiya, ba:bema: A:ibalahamate ebeno hogo Aisa:keko umiti kapiya wuiki da:wibuya: ebetamo tama itamida komo ba:bo ihatemiya. Ba:gala galane tetelo Aisa:kete ba:moe atu komo bekaododiya: ebeno gudu Ya:ikobotamo, ba:bene Ya:ikobote ebeno 12 dubu guguda:tamo ba:moe atu tama itamida kukala bekamiya:telamiya, galane ba:bi guguda:te aeno 12 gu tawakalubino nabima: eda:huya.*

⁹“Ba:bene Ya:ikobokono 12 guguda:te apepehote ba:bi aeno guguino naba:te ibino amoga Yausepekono hido emede mabuma: ba maubahale komo kolowamipi dubatamo manima: ba: dito nikalamiya, ebete Isipiti hopolo huiyaha: okodawama: koneda:nama. Huiyatiya Godote eba:go

* 7:2-7 Tup Mabu 11:31; 12:1 * 7:4 Tup Mabu 11:31-12:5

* 7:5 Tup Mabu 12:7; 15:18; 17:8 * 7:6-7 Tup Mabu 15:13-14; Ikuli 12:40

* 7:7 Ikuli 3:12 * 7:8 Tup Mabu 17:9-14; 21:4

ba nemedena * ¹⁰ ebeno temeteme hiliyonomo ipuwalo ebeno ka:ka: hidamo mula:menakui. Ba:bene Yausepete Isipiti hopoen Ko Gawadalagi Pa:lokono holoholo hapuamo duluhukuya; ba:ba tetelo Godote ebetamo hidonomo mulu ukui bikamiya. Ba: hibila, Godokono owalubi ipuwado Pa:lote Yausepetamo konomamo kalakaluya; ba:bema: ebete ebe Isipiti hopo konomo ba:gala ebeno ko genama ulamedawama: ba:bo midiya: *

¹¹ “Ba:ba tetelo Isipiti hopo ba:gala Ka:inane hopo konomolo baa:te ba wiboho konomo awae komote tawakaluba:tamo piya; ba:bema: aeno iniwala:godolo baa: uwateho gabote kitanamiha:.” ¹² Ba:bene Ya:ikobote Isipiti hopolo konate da:pola:nami, ba:be komo uliti aeno iniwa nabi baa: konuwatehoma: ba:bamo dito noelamiya. Ba:moe ba: ibino dopo tetela. ¹³ Ba:bene iba:te netewa teta:mo gala da:katolamiya; ba:ba tetelo Yausepete ebeno komo ebeno nana:tamo hawakalimilo ba:ma ka:na goiya; ‘Na ba: Yausepetela!’ ba:gala ba:be atu tetelo Ko Gawadalagi Pa:lote Yausepekono mabu tawakalubino pelame komo ba:bo iya:tawuya:.” ¹⁴ Ba:bene Yausepete ebeno nabiwi Ya:ikobotamo tabo benoemiya; ebe ba:gala ebeno mabu tawakalubi ibi hiliyonomate Isipiti hopamo kopelamema; iyo, ba:ba tetelo Ya:ikobokono tawakalubino kuititi ba: 75 tawakalubila, ba:moi ba:te pelamiya: Isipiti hopamo. *

¹⁵ “Ba:bene Ya:ikobote ebeno tawakaluba:go tote Isipiti hopolo ba nemedena, ebe ba:gala komo aeno iniwala:te ba:bo neha:lahuya:.” ¹⁶ Ba:bene ibino guguda:te Ya:ikoboko ba:gala Yausepeko ibino ape Ka:inane hopoen Sekeme habamo gala kawadahete bobamo ba:bo pimiya:tiya; ba:be bobo haba A:ibalahamate Hamokono guguda:godone mana:mo ya:lo a:lawiya:.”*

Stibiniti Mosesekono Komoma: Dolamagiya:

¹⁷ Ba:bene Stibiniti tabo moga:melo Yunapi Ka:nisolo dubatamo gala na:kolamagiya; “Godote A:ibalahamatamo hibernomolo da:goiya; ba:be taboen hibi komote uluhukuma: ba tatali Isipiti hopolo aeno Isalaela tawakaluba:te hiliyonomoma: eda:huya:.” ¹⁸ Ba:ba tetelo Isipiti hopolo eta Ko Gawadalagiti mahiguya; Yausepete dopamo Isipitinapi keba ka:na kowalubilinakui ebete ba:be komo hidamo kiya:tawuya:ha. ¹⁹ Ba:bema: ebete aeno tawakalubi ha:da amiholamenami, ba:gala ebete aeno iniwali ba:mako helo tabamo kubahilamenami, iba:te ibino a:lia:li gugudi agima habalo dito komiya:palenakoma:.” *

²⁰ “Ba:ba tetelo Mosesete ba:bo hawakaluya; ebeno holoholo hidonomola. Ebete netewa-kapiya manomelo ebeno nabiwino genamalo

* 7:9 Tup Mabu 28:1-3; 37:11; 39:1-3,21-23 * 7:10 Tup Mabu 41:37-44

* 7:11 Tup Mabu 41:54; 42:1-2 * 7:13 Tup Mabu 45:1-4,16

* 7:14 Tup Mabu 45:9-11; 46:27 * 7:15 Tup Mabu 46:1-7; 49:33

* 7:16 Tup Mabu 23:2-20; 33:19; Yos 24:32 * 7:17-18 Ikuli 1:7 * 7:19 Ikuli 1:11-22

emedete,* ²¹ ba:bene ebeno menoko nabiwi iba:te ebe genamane nanekela:mo matopa:tate dito da:nemiya:patepuya:, ba:ba tetelo Ko Gawadalagi Pa:lokono bohelete ebe numiti ebeno guduma: nimiditi hidonomamo dabinami.* ²² Ba:bene Mosesete Pa:lokono genamalo ba ape Isipiti hoponapa:te ibino hiliyonomo mulu komokomo ebe ba:bo iya:tumihuya:, ba:bema: ebete ebeno tabo olamagi ipuwalo ba:gala ododili ipuwalo helonomoma: ediya:.

²³ “Mosesete 40 gogo tetedawama: ba eda:na ebete ebeno tepo ipuwalo ukui bihatiya:, ebeno Isalaela tawakaluba:te keba ka:na kemedenama: ba:be komo konumima:.” ²⁴ Ba:ba tetelo Isipitinapi dubuti eta Isalaela dubu danagalimihutiya:, Mosesete numiti Isipiti dubutamo kuba huiya ba nikame ebe ba:bo nanakapumiya:,* ²⁵ mabu ba:be ododi komodo ebete nemalagidoluya: ebeno tawakaluba:te ba:moe komo kiya:tawahama:, Godote Mosesekono kokotamo ibi Pa:lokono helo ipuwane kuluhukulatelema:ne. Huiyatiya iba:te ebeno hido ododi komoeno ipuwa kalawiya:ha:. ²⁶ Ba:bema: eta hegelalo Isalaela dubu netewapa:te dalaholutiya:, Mosesete ibi ulamete ibi ba gelebadilame na:goelamiya:, ‘Naeno nana:la:, la: ba: kapiya badininipala tawakalubi huiyalata. Bada mabuma: etate etatamo, etate etatamo kuba komo dododitama?’

²⁷ “Huiyatiya ba:ba tetelo kebe dubuti etatamo helonomoma: deditiya:, ebete Moseseko tama:mo ba nemokamida ba:bo kiyahamiya:, ‘Ama: pote ka:goemiti ama:le aeno koma: eda:ma:? Ama: aeno komo anagiya:midadawaha:!’ ²⁸ Ama: ubila:ka: na anakapuname, ama:le dutu Isipiti dubu danakapumi ba:ba ka:na?’ ²⁹ Mosesete ba:be tabo uliti ebete ko tole lawete Isipiti hopone ba:bo alahuliya:, ba:bene ebete Midiyana hopolo ba nemedena kamena lawete dubu gugudi netewa ba:bo nulamiya:.”

³⁰ “Ba:bene 40 gogo da:petohuya: eta hegelalo Mosesete Sainai Hununomo Hakoeno dito hopolo ba patita Godokono nopodawate koe ipuwado ebetamo ba:bo uluhukuya:, iyo, koete kehalo da:woitiya: huiyatiya kehate ka:mutigutiya:ha:,* ³¹ Mosesete ba:be komo umiti koamo hanohanuya:. Ba:bema: ebete hidamo umima: tatalia:mo ba to Kodawa Godokono tabote ebetamo ba:ma ka:na piya:, ³² ‘Na ba: Godotela. Amia:no iniwa nabi A:ibalahamako, Aisa:keko, ba:gala Ya:ikoboko iba:te poko kadikumina, na ba: ba:betela.’ Mosesete ba:be tabo uliti heloha:ma: ba eda:, ebete tabo goedawa kumima: ebeno ape lililalo ko tolenomo ba:bo lawiya:.

³³ “Ba:bene Kodawa Godote ebetamo na:goiya:, ‘Amia:no nato ilina na:pipikuma: mabu ama:le da:la:na ba:be haka talona hakala. ³⁴ Naeno

* 7:20 Ikuli 2:2 * 7:21 Ikuli 2:3-10 * 7:24 Ikuli 2:11-15 * 7:29 Ikuli 2:21-22; 18:3-4
 * 7:30-35 Ikuli 3:1-4

tawakaluba:te Isipiti hopolo koko temetema:go demedena, nale ka:lo ibino modoboha: komokomo ulamelelamemo, iyo, nale ibino ihimi komo ulilatelete na Hunu Habane ba:bema: pihitigamo ibi kuba ipuwane kuluhukulatelema: Ba:bema: ama: na:pa:, nale ama: Isipiti hopamo konoemema:nemata naeno oko ba:bolo konowatima:.”

Isalaelanapa:te Moseseko Ubiha:ma: Eda:ha Komo Stibiniti Dolamagiya:

³⁵ Ba:bene Stibiniti tabo moga:melo Yunapi Ka:nisolo dubatamo gala na:kolamagiya:, “Numa:la:, Isalaela tawakaluba:te Mosesetamo ibino ubiha: komo dopamo ba hawakalimi ba:ma ka:na ga:luya:, ‘Ama: pote ka:goemiti ama:le aeno koma: eda:ma:? Ama: aeno komo anagiya:midadawaha:!’ Huiyatiya ba:moe tetelo Godote Moseseko gala a:kapoemiya: ibi ulamedawama: ba:gala ibino ka:ka: mula:lelamedawama: kopeda:ma:. Hibila, koete kehalo da:woitiya:, ba:ba tetelo Godokono nopodawate ebetamo uluhukuti helo ba:bo ikamiya: ibi kowalubilinama:.
³⁶ Ba:bema: 40 gogo ipuwalo Mosesete koko hanohano komo Isipiti hopolo ba:gala Hawihawi Kehaha: Kolomolo ba:gala dito hopolo ododilinakui, iyo, ebete Isalaela tawakalubi ba:moe gabodo uluhukulateliya: Isipiti hopone. * ³⁷ Ba:bene ba:moe ba:be Mosesete Isalaela tawakaluba:tamo na:goiya:, ‘Galane Godote ebeno Hiya:nomo Ukui Hawakalimidawa eta, na dopo, la: ipuwalo kadipatema:ne,’ ³⁸ ba:gala Isalaela tawakaluba:te dito hopolo da:nekapiyuya: ba:moe Mosesete iba:go nemedenami, ba:gala ebete ba:bi aeno iniwala:go ba emedena Godokono nopodawate Sainai Hununomo Hakalo ebetamo dolamagiya: ba:bi Tutumu Tabo ebete Godogodone uwatete atamo ba:bo ikaa:miya: emedena tetelo a kowalubinama:.*

³⁹ “Huiyatiya ba:ba tetelo aeno iniwala:te Godotamo papamila:ha ubiha:ma: eda:huya:, ba:bene iba:te ebe ta:mata komo tama:mo ba owatiya:mida ibino tepo ipuwalo Isipiti hopamo wilalema: gala ubi na:kamiya:tenama:.
⁴⁰ Ba:bema: Mosesete tawakaluba:go lutaha: tetelo iba:te ebeno naniwi A:lonitamo na:ga:luya:, ‘Aeno ida:da:li nododilia:ma:, iba:te a dopaa:mete komagatoema:, mabu ba:moe Moseseko a Isipiti hopone da:magahiya: kebamo dalatidi!’ * ⁴¹ Ba:ba tetelo iba:te uli ape kau-goeno holoholamo ida:da:li ododiti ebetamo hawa:goeno ilina ba ikameho, iba:te ha:kiya ibino kokotamo dododiya: ba:be ilinatamo ko kalakala poko bododiya:.* ⁴² Ba:be kuba mabuma: Godote ibi gunima:mo ba ihilatele dito miya:paliya: ibi ha:kiya ibino ubilo alomoeno oloki kadikulamenama:. Ba: hibila, ba:moe komo Godokono ukui hawakalimipa:te ebeno Bukalo ya:lo ba:ma ka:na hawakalimiya:,

* 7:36 Ikuli 7:3; 14:21; Nabas 14:33 * 7:38 Ikuli 19:3 * 7:40 Ikuli 32:1

* 7:41 Ikuli 32:2-6

‘La: Isalaela tawakaluba:la:

la:le 40 gogolo dito hopolo da:wapata:lamenamima,

la:le na adikunamema: dalukulinakuima,

ba:bi sipi-goegoeno hawi hibi tepo ipuwoeno komago

kapikanamehonenakuiha.*

43 Huiyatiya la:le la:eno ida:da:li Molekakono sipi-goeno tama talona

genama hunamo alokoa:miduya:mata,

ba:bene eta ida:da:li Lapanako olokino holoholamo akododiya:mata,

ba:moi ba: la:le dadikulamenamima ba:bi ida:da:lila.

Ba:moe mabuma: nale la:tamo kuba huiya kikalamema:

naeno hido Ka:inane hopone kuba Ba:baloni hapuamo

konoelamema:nemata.”

Stibiniti Yunapi Ka:nisolo Dubatamo Ebeno Kuititi Tabo Dolamagiya:

44 Ba:bene Stibiniti tabo moga:melo gala na:kolamagiya:, “Ba:moe komo ba: hibila, Godokono sipi-goe tama alokoa:mida Talona Genama aeno iniwala:godolo ba itana Godote iba:go ba:bolo nemedenami. Numa:la:, Godokono iya:tumi ipuwalo Mosesete keba ka:na kuliya: ba:gala ebeno baida:mo keba ka:na kumiya:, ebete ba:be genama hidonomamo ba: ba:ba ka:na ododiya:. 45 Ba:bene aeno iniwalino guguda:te ba:be Talona Genama ibino naba:godone lawete, iba:te aguti Yosuwakoba: Ka:inane uli hopamo ba: dito tolamiya:. Ba:ba tetelo ba:be hopoen hiya:hiya: tawakalubi Godote ebeno heloamo neta:malatelete Isalaela tawakaluba:tamo ba:bo nikalamiya:, ba:bene ebeno talona genamate ba:bolo ba nitana iba:te ba:ba tetene pelamete Da:ibidiko teta:mo pikuliya:.* 46 Ba:bene Godote Da:ibidikono ododili komo ulamelemete ebe malemalelo emalagidolonami, ba:bema: eta tetelo Godokono emede bahima: Da:ibiditi ebe ba:bo kiyamiya: ebete ebe adikumino hiya: genama ketema:, hibila, ba:moe Godo ba: Da:ibidikono iniwa Ya:ikobote dopamo dadikuminakui ba:be Godola.* 47 Huiyatiya Da:ibidikono gudu Solomonote Godoko Adikumino Genama etiya:, Da:ibiditiha:.*

48 “Huiyatiya la: hidamo nulia:la:, tawakaluba:te Hununomo Godoko mabuma: detemotehona, ebete ba:bi genamalo hibilo kemedenhaha:. Iyo, dopamo ebeno eta ukui hawakalimidawate ba:moe komo ba:ma ka:na hawakalimiya:,

49 ‘Kodawa Godote na:goena,

‘Hunu Haba ba: naeno emede habala,

ba:gala hopo haba naeno nato a:puti bahila.

Ba:bema: la: hopo tawakaluba:te natamo kebako genama

na:keteoma?

* 7:42 A:im 5:25-27 * 7:45 Yos 3:14-17 * 7:46 2Sa:m 7:1-16 * 7:47 1Gaw 6:1-38

Naeno hawela ami bahi la:le kebolo na:kododioma?

⁵⁰ Mabū ba:moe komo ba: hibila,

ba:moe hopoenō ilina na ha:kiya naeno kokotonomamo
ododiliya:mo,

ba:moi ilina hiliyonomate naenoma: ba:bema: eda:hana.’ ”

⁵¹ Ba:bene Stibiniti Yunapi Ka:nisolo dubatamo kuititi tabo ba olamagi na:goiya:, “A:iye, la: ba: wato kodakoda tawakalubilata! La: Godokono Tutumu Tabamo papamila:halo tama itamida kukala hunu gabodo lawiya:mata, huiyatiya tepo ipuwoeno kodakoda komo kiya:hiliya:ha:! Iyo, la: hiliyonomo tetelo la:eno galo ba muhilame Godokono Hido-talona Gobogobo beduhiminamata, la:eno iniwala:te dewagelenama: ba:ba ka:na!” ⁵² Numa:la:, Godokono ukui hawakalimipi hiliyonomo ipuwalo la:eno iniwala:te kapiya dawatamo malemale kihatenakuiha: huiyatiya ibi hiliyonomatamo temeteme bikalamenakuya:. Ba: ba:ba ka:na puya:te Godokono Tuputupu Okodawoenō pe komoma: dopamo tabo dolamagimiya: la:eno iniwala:te ibi anakapulamenakuya:, ba:gala ba:ma tetelo Tuputupudawa Ya:suti ebeno komo la:tamo da:pehawakalimi, la:le ebe ha:da amiho gabodo lawete ebe anakapumimata. * ⁵³ Ba:bema: hibila, Godokono Tutumu Tabo ebeno nopopa:godone duwatiya:ma, la: ba: ba:bi tawakalubilata, la:le huiyatiya ba:bi Tutumu Tabamo hibilo kapapamila:hanaha:!”

Yunapi Ka:nisolo Dubate Stibiniko Nakolamo

Mapemete Danakapumiya:

⁵⁴ Ba:bene Yunapi Ka:nisolo dubate ba:moe tabo duliya: iba:te ibino konomo mauba Stibinitamo kohawakalimima: pitoko ba:bo aliwatahaliya:. ⁵⁵ Ba:ba tetelo huiyatiya Stibiniko Godokono Gobogobote da:tabuimiya:, ebete Hunu Habamo da:negahimiya: Godokono konomo alo ba umita, Ya:suti atumu ebeno tu hapulu na:kala:nuya:. * ⁵⁶ Ba:bema: ebete na:goiya:, “La: numa:la:! Godote Hunu Haboenō gigiho da:hiya:miduta nale bumitamo, Tawakalubino Naniwiti ebeno tu hapulu ba:la:na!”*

⁵⁷ Ba:ba tetelo Yunapi Ka:nisolo dubate kapimilo ga:ga:go galo muhilameholete ebetamo na:nepulila:huya: ebe konekubahimima:. ⁵⁸ Ba:bene iba:te ebe heloamo nelawete haba ipuwane magatate nakolamo mapeme ba:bo netupuimiya:. Ba:ba tetelo kebe dubate Stibinikono komoma: ha:da amiho tabo Ka:nisolo dubatamo da:pega:luya:, ba:bi dubate ebe dopamo anakapumihino ibino watuino kaliko eta uli ape dubu Solokono nato mabamo dito nimiya:tiya:. ⁵⁹ Ba:bene iba:te Stibiniko nakolamo ba mapeme ebete ebeno Kodawa ka:milo na:goiya:, “Kodawa Ya:su, naeno gobogobo ama:le na:pelawa:!” ⁶⁰ Ba:ba tetelo ebete pupamo

* 7:51 Ais 63:10 * 7:52 Ma:t 23:31 * 7:55 Ohale 110:1 * 7:56 Kol 3:1

gate ibulunomo na:goiya, “Naeno Kodawa, ba:moe kuba iba:te dododita, ama:le iba:tamo kuba huiya akikalama:la.” Ba:bene ebete ba:moe tabo goete hoenomo ba:bo hoiya.*

Solote Hibima: Midipa:tamo Temeteme Ikalame Da:tupuimiya:

8 ¹Ba:ba tetelo ba:be uli ape dubu Solote Stibinikono hoe komo umiti na:kalakaluya:. Ba:gala ba:be atu hegelalo sose tawakaluba:te Yelusalema ko habalo demedehonama:, Yu watowatopa:te iba:tamo koko temeteme ikalame ba:bo tupuimiya:. Ba:be mabuma: Ya:sukunu oelamepi dubate ha:kiya ko habalo na:pola:nuya:, huiyatiya komo Ya:suku hibima: midipi hiliyonomate alahutihuya:, ba:ma ka:na komo Yudiya hopamo ba:gala komo Samaliya hopamo hiya:hiya: tolameholiya:. ²Ba:bema: komo Yelusalemanapi Godokono malemala:go demedenama:, iba:te Stibinikono ape pelawete bobamo ba nihate ebe mabuma: konomamo nihimitiya:. ³Ba:ba tetelo Solote ba:moe eta kuba komo betupuimiya:, ebete sose tawakalubino hiya:hiya: genamamo nodolonakui dubu ba:gala kamenakamena da:nulamenakui, ebete ibi uwatete da:wadimuya:talenakui du genamamo dito niya:hekenakui.*

Pilipiti Samaliya Ko Habalo Ya:sukunu Hido Tabo Dolamagiya:

⁴Ba:bema: hibima: midipa:te kebe hiya:hiya: hopamo kalahutihuya:, iba:te ba:bolo hiya:hiya: ba newapata:lame Ya:sukunu Hido Tabo tawakaluba:tamo ba:bo nolamagiminakuya:. ⁵Ibi ipuwalo Pilipiko ba: etala, ebete Samaliya ko habamo tote Ya:su Kelisokono komoma: tabo da:nolamagitiya:, ⁶tawakalubi hiliyonomate ebena tabo hidonomamo ulihutiya:, ba:gala ebete Godokono heloamo kebe hanohano komokomo kododilitiya: iba:te atumu nulamitiya:. ⁷Ba:ba tetelo Pilipiti tawakaluba:godone kuba gobogobo doelamiya: iba:te ga:ga:go ba:bo ikuliya:, ba:gala ebete ape kodakoda temetema:gopi ba:gala nato a:ta:buta:midalelamepi akahiduulamiya:, ⁸ba:bema: ba:be Samaliya haba konomolo ko kalakalanomote itanuya:.

Giwali Ododilidawa Saimonote Godokono

Helo Mana:mo Lawema: Dewageliya:

⁹Ba: hibila, Pilipiti Samaliya ko habamo dopamo peheni, eta dubuti ba:bolo nemedenami ebena mahilo Saimonotela, ebete ebena giwali ododili komamo tawakalubi behanohanuilamenami. Ba:gala ebe ha:kiya ebe koma: ba midina, ¹⁰Samaliya hopeno dito tawakalubi ba:gala koko mahilago tawakalubi ibi hiliyonomate ebena iya:tulame komo hidonomamo ulihonakuya:. Ba:bene iba:te na:ga:lanakuya:, “Ebena

* 7:60 Luk 23:34 * 8:3 Oel 9:1,13; 22:4; 26:9-11

helo Hunu Habane pena, ba:bema: ale ebetamo Helonomodawa mahilo kikamiya:!” ¹¹Iyo, Saimonote tete ga:ga:lo ebeno giwali iya:tawa komamo ba:bi tawakalubi da:hanohanuilamenami, ba:bema: iba:te ebeno ododili komodo ebe beta:matanama:.

¹²Huiyatiya Pilipiti da:piya: ebete Hido Tabo ba polamagi, Godote Ko Gawadalagima: deda:na ebete ba:be komo ba:gala Ya:su Kelisokono helo komo ba:bo pehawakalilamiya:. Ba:ba tetelo Samaliyanapa:te hibima: miditi, ba:bene Pilipiti kamenakamena ba:gala dubu hiliyonomo beyamo ba:bo wadulателиya:. ¹³Ba:gala Saimonote atumu hibima: miditi Pilipiti ebe beyamo ba:bo kadutiya:, ba:bene Pilipiti Godokono heloamo kebe koko hanohano komo dododilinakui, Saimonote ebe tamenomolo ba luta ba:bi komokomo dulamenakui koamo hanohanonakui.

¹⁴Ba:be atu tetelo Yelusalema ko habalo oelamepi dubate Samaliya hoponapino komo ba:ma ka:na uliya:, iba:te Godokono tabo a:lawiya:, ba:bema: iba:te Pitako ba:gala Yoneko ba:be komo umima: ibi ba: dito noelamiya:. ¹⁵Ba:bene ibi netewapa:te ba:bamo nuluhukuti uliuli hibima: midipi Godotamo ba:bo newadiya:paa:lateliya: iba:te ebeno Gobogobo kolawema:, ¹⁶mabu dopamo Pilipiti ba:bi hibima: midipi beyamo da:wadulателиya: Kodawa Ya:sukunu mahilo kapiyamo ododiya:, huiyatiya ba:ba tetelo Godokono Gobogobote ibi hunamo kapemediya:ha:. ¹⁷Ba:bema: Pitako Yoneko iba:te ba:be komo iya:tawahate ibino kokoto Samaliya hibima: midipa:tamo demowatilameholiya:, iba:te Godokono Gobogobo ba:bo lawiya:.*

¹⁸Ba:ba tetelo Godote oelamepi dubagodone ebeno Hido-talona Gobogobo tawakaluba:tamo keba ka:na kikalamiya:, giwali ododilidawa Saimonote ba:be komo dumiya:, ebete mani iba:tamo ba ikalame na:goiya:, ¹⁹“La:godolo ditana ba:be helo nale la:godone mana:mo kolawa:mo, ba:bene nale puino watamo naeno kokoto demowatilamenakomo, iba:te atumu Godokono Gobogobo nagodone ba:lawenakomena:.”

²⁰Ba:bene Pitate ebeno tabo ba huiya na:goiya:, “Amia:no ape ba:gala amia:no mani Saitanakono Koe Habamo kapimilo kotoma:na:, mabu amia:no ukui ba:ma ka:na itana, lumagiti Godokono Gobogoboeno helo mana:mo kolawema:ne! Ao, eba ka:naha:!” ²¹Amia:no kuba ukui komoma: ama: Godokono oko owati ipuwalo ago a:kakapiyamena:ta, mabu Godokono umi ipuwalo amia:no tepo ipuwoeno ukui katuputupuha:. ²²Ba:bema: wadiyala ama: ukui hiya:ma: miditi ama:le demalagidoluta ba:be kuba ododi komone nohobiguya:, ba:gala ama: Godoko na:toemehuya: ebete amia:no kuba ukui egebolemete kadodomema:. ²³Ba: hibila, na iya:tawala amia:no tepo ipuwoeno mauba komote da:tabui, ba:be mabuma: ama: Saitanakono du genamalo bemedenata!”

* 8:17 Oel 19:6

24 Ba:bene Saimonote tabo ba huiya na:goiya; “La: nonolata, wadiyala:ka: la: na Kodawa Godotamo nadipanateniya:la:, mabu la:le kebe komoma: ka:ga:loma ba:be kuba huiyate natamo hibilo duluhukumini nale a:kamodobamo.”

25 Ba:bema: ba:moe komo da:wibuya; ba:ba tetelo Pitako Yoneko iba:te Samaliya ko habalo Kodawa Ya:sukunu tabo komokomoma: hawakala ga:late Yelusalemano gala ba:bo kawiluya; ba:bene iba:te ba to gabo tetelo Samaliya hopoen hegehege habahabado Hido Tabo olamagima:go ba:bo tuya:.

Pilipiti Itiyopiyanapi Ko Dubutamo Ya:sukunu Hido Tabo Dolamagiya:

26 Ba:ba tetelo Kodawa Godokono nopodawate Pilipitamo na:goiya; “Ama: mahigate siyale hapuamo na:toa, Yelusalemane Gasa habamo dito hopodo da:tolamenaka ba:be gabamo.” 27 Ba:bene ebete mahigate ba:bamo na:tuya: Ba:be atu tetelo eta ko dubu, ebete Itiyopiya hopoen Ko Gawadalagi Kamena Ka:ndesikono okodawama: eda:nami, ebete ebena koko ilina ba:gala mani bulamelemenami, ba:be dubuti ba:moe atu gabodo pitiya: Ebete Yelusalema ko habamo Godoko adikumima: ya:lo tote 28 gala ba kapita, ebena sa:liyote-boge hunulu emedete Godokono ukui hawakalimidawa Aisayakono Buka ka:lamihola:go ba pita, Pilipiti ebe ba:bo numiya:.

29 Ba:ba tetelo Godokono Gobogobote Pilipiko na:goemiya; “Ama: sa:liyote-boge tama:mo nuluhukuti eba:go kapimilo na:tonatuya:.”

30 Ba:bema: Pilipiti sa:liyote-boga:go ba puliganato, ko dubuti Aisayakono Buka tabo da:ka:lamiholitiya: ebena tabo nuliti ebetamo na:goiya; “Ama:le da:ka:lamiholita ba:be taboen ipuwa na:kemalagidoluta?”

31 Ebete tabo ba huiya na:goiya; “Ao, na keba ka:na na:kiya:tawamo? Na iya:tunamedawa puliyala.” Ba:ba tetelo ebete Pilipiko na:kiyamiya: ebete sa:liyote-boga:mo ololote ebe tama:mo kopemedema: 32 Ba:bene ko dubuti Aisayakono Bukalo Godokono tabo ba:ma ka:na ka:lamiholitiya;

“Iba:te ba:be dubu lawete a:magatuya: sipi-goemo konanakapumima:.

ba:bene lumagiti sipi-goe deha:potoeno ipo diya:hilimita,

ba:be sipiti gelebadilo ba luta

tabo goeha:ma: keba ka:na keda:nako,

ebete ba: ba:ba ka:na tabo akote eta tabo kagoiya:ha:.”

33 Ba:ba tetelo iba:te ebe ba iduduputimi

ebena komo hidamo anagiya:midameheno

hoea:mo dito noemiya:.

Numa:la; iba:te ebena ka:ka: hopo habalo itamidamiya;

ba:bema: ebena galanepino komoma:

* 8:32-33 Ais 53:7-8

pote na:kolamagimini?”

³⁴ Godokono Buka ka:lamihole komo da:wibuya: ko dubuti huiyatiya Pilipitamo na:goiya:, “Ama: na na:kiyanama:, Aisayate pokono komoma: kolamagitiya:, ebe ha:kiya ebeno komoma:la:ka: o eta lumagino komoma: kolamagitiya:?” ³⁵ Ba:bema: iba:te badi ba tuta ko dubuti da:ka:lamiholiya:, Pilipiti ba:be taboeni ipuwa dopamo hawakalimiti, ba:bene Godokono Bukoeni komo tabo komokomoeni ipuwa atumu kahawakalilamete Ya:sukunu Hido Tabo ebetamo ba:bo olamaginatuya:. ³⁶ Ba:bene ibi netewapa:te ba:be gabodo ba tonato beya bobo deha:potoamo da:nuluhukuya:, ko dubuti na:goiya:, “Ama: ba:moe beya numa:. Ama: modobola:ka: na beyamo adunatene? Eta kodakoda ba:kitana?”*

³⁷ Ba:bene Pilipiti ebetamo na:goiya:, “Ama: amia:no tepo ipuwalo Godokono tabo hibima: da:mida:, nale ama: beyamo kadutima:nemata.”

Ebete tabo ba huiya na:goiya:, “Na ka:lo Ya:suku hibima: a:midimo, ebe ba: Kelisote, Godokono Gudula.”^c

³⁸ Ba:ba tetelo ko dubuti sa:liyote-boge atadawa bikiyamiya: ebete boge ba:bamo koduhimima:, ba:bene ebete Pilipikoba: hititi Pilipiti ebe beyamo ba:bo adutiya:. ³⁹ Ba:bene ibi netewapa:te beya ipuwane ba podoluta Kodawa Godokono Gobogobote Pilipiko eta hopamo da:magatuya:, ko dubuti ebe gala kumiya:ha:, ebete huiyatiya ko kalakalago ba:be gabodo gala dito katuya:. ⁴⁰ Ba:ba tetelo Pilipiti Godokono heloamo Asotase habamo nuluhukuti, ebete ba:be habane tote ba:be hopoeni hiliyonomo habahabado Godokono Hido Tabo olamaga:go Sisaliya ko habamo ba:bo nuluhukuya:.*

Solote Ebeno Kuba Ododili Komone Ya:sutamo Dohobiguya:

Oel 22:6-16; 26:12-18

9 ¹ Ba:be atu tetelo Solote Kodawa Ya:suku ta:matapi anakapulamema: tabo helonomamo olamaginakui, ebete Godotamo hawa:goeni ikamehopino Hununomo Watodawatamo tote * ² leta uwatema: ebe ba:bo nikiyamiya:. Ebe ubila ba:bi letago Dama:sakase ko habamo tote, Yunapino hiya:hiya: baidi ibubulamehole genamamo na:pa:gate, puya:te Ya:suku Hibima: Midi Gabodo da:wapata:lamenama: ba:bi dubu ba:gala kamenakamena konoholema:, ba:bene ebete ibi da:nulamemene ibi heloamo nuwatete Yelusalema ko habamo magahetele du genamamo ba:bo kopiya:hekema:.

^c **8:37** Oel 8:37 komoeni tabo Lukuti bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

* **8:36** Oel 10:47 * **8:40** Oel 21:8 * **9:1** Oel 8:3

³Ba:bene ebete Dama:sakase ko haba tama:mo duluhukunatuaya: ba:ba tetenomolo Godokono Hunu Habane alote ba pihitiga hegelate da:la:wa:hiya keba ka:na:la:ka:, ba:be alote ba:ba ka:na ebe ba:bo panagogobeya:midadiguya:. ⁴Ba:bene ebete hakamo gate tabo ba:ma ka:na uliya:, “Solo, Solo! Keka: mabu ama:le natamo koko temeteme dikanamena?”

⁵Solote na:huiyuya:, “Kodawa, ama: potela:ka:?”

Huiya tabote na:piya: ebetamo, “Na ba: Ya:suti, ama:le temeteme dikanamena, na ba:be lumagila. ⁶Ama: mahigate haba ipuwamo na:nopega. Ba:bolo eta lumagiti ama: kokiyamema:na:ta ama:le bada komo dododimina:.”

⁷Ba:ba tetelo Soloko bana da:tolamiya: ba:bi dubate ba:be tabo madodo ba uli huiyatiya lumagi kumiya:ha:, ba:bema: iba:te hanohanoholo ka:la:liya ga:lahalamete dito la:mota:hanuya:. ⁸Ba:bene Solote hakane mahigate baidi pahaa:midalet da:gahimiya: ba:ba tetelo ilina kulamiya:ha:, ba:bema: ebeno mabuluba:te ebe kokotamo lawete Dama:sakase ko habamo dito magatuya:. ⁹Ba:bene ebete netewa-kapiya hegelalo ilina ulameheno ba:bolo dito nemediya:, ebete baa: kananakuiha: ba:gala beya kaninakuiha:.

¹⁰Ba:ba tetelo ba:be Dama:sakase ko habalo eta Ya:suku ta:matadawa nemedenami, ebeno mahilo A:nanayasitila. Ebete u watahenno ebeno baiditi hiya:ma: ba eda:hame Kodawate ebe na:ka:miya:, “A:nanayasi!”

Ebete na:huiyuya:, “Kodawa, na moela. Badala:ka:?”

¹¹Ba:bene Kodawate ebetamo na:goiya:, “Ama: mahigate, gabo mahilo Tuputupula ba:bamo tote Yudasikono genamalo Tasasenapi dubu Soloko na:nohowada:. Ba:ma tetelo ebete ba:bolo toetoe tabo natamo dolamagita, nale nulitamo. ¹²Ba:bema: ebete u watahenno ebeno baiditi hiya:ma: ba eda:hame A:nanayasi mahilagoeno dubu bumi, ba:be dubuti ebeno baidi kohiduulamema: ebete ebeno kokoto ebetamo ba pemowatilamita ba:bo umi.”

¹³A:nanayasiti ebeno tabo ba huiya na:goiya:, “Kodawa, na tawakalubi hiliyodopagodone ulimo, ba:moe dubuti Yelusalemalo amia:no tuputupu tawakaluba:tamo koko kuba bododilinakui. ¹⁴Ba:gala na iya:tawala, ba:ma tetelo ebete a Yunapino koko watowatopa:godone helo a:lawi, ebete ba:moe Dama:sakase habalo puya:te amia:no mahilo da:ka:mina ibi uwatete du genamamo koniya:hekema:.”

¹⁵Kodawate huiyatiya ebetamo na:goiya:, “Wadiyala ama: na:toa, mabu nale ya:lo tetelo ebe a:lawiya:mo ebete naeno hido okodawama: keda:ma:, iyo, ebete naeno mahilamo tote, Isalaela tawakalubi ba:gala Yuha: tawakalubi ba:gala ibino koko gawadubi ibi hiliyonomatamo naeno komo konehawakalimima:ne.* ¹⁶Ba:bema: na ha:kiya ebe kiya:tumima:nemo, naeno mahilo mabuma: ebete kebako koko temeteme duwatanakomene.”*

* 9:15 Oel 25:13; 27:24; Lom 1:5 * 9:16 2Kol 11:23-28

¹⁷Ba:bene A:nanayasiti tote ba:be genama guamo nodolote ebeno kokoto Solotamo ba nemowatilame na:goemiya:, “Naeno amoga Solo, ama:le gabodo ba pita ama:tamo duluhukui ba:be Kodawa Ya:suti na bepoename, amia:no baidi pehiduilamelemete, ba:bene Godokono Gobogobote amia:no tepo ipuwa kotabuimima:ne.” ¹⁸Ba:ba tetenomolo ebeno baidi da:mula:lemiya: ba:bi baidino gibuti hakamo ba gudimi ebeno baiditi ba:bo hidohidohomiya:, ba:bene ebete da:mahiguya: A:nanayasiti ebe beyamo adutiti, ¹⁹ba:ba tetelo ebete baa: da:kanuya: helo gala ba:bo kalawiya:.

Solote Ya:sukunu Hido Tabo Dama:sakase Ko Habalo Dolamagiya:

Ba:bene komo hegela Solote Dama:sakase ko habalo Ya:suku ta:matapa:go ba emede, ²⁰ebete Yu tawakalubino hiya:hiya: baidi ibubulamehole genamalo Ya:suti Godokono Guduma: deda:na ba:be komo hawakalimi ba:bo netupuimiya:. ²¹Ba:bene puya:te ebeno tabo duliya: ibi hiliyonomate hanohanoholo na:ga:luya:, “Ba:moe ba: Yelusalemalo Ya:sukunu mahilo da:ka:mina ba:bi tawakalubi da:kubahilamenakui, ba:moe ba:be lumagila! Ebete ba:mamo ba:bema: pi, iyo, ebe ubila Ya:suku hibima: midipi heloamo puwatete Godotamo hawa:goeno ikamehopino hununomo watowatopa:tamo komagatalema!”*

²²Ba:ba tetelo Solote Godokono tabo olamagi ipuwalo helonomoma: eda:te, Ya:suti Godokono Oemedawa Kelisoma: deda:na ebete ba:be komo hawakaliminomo hawakalimiya:, ba:bema: hibila, Dama:sakase ko habalo demedehonama: ba:bi Yu tawakaluba:te ukui bilibilima: ba eda:ha, iba:te olowabeletihui komago ebeno tabo duhimima: kamodobuya:ha:.*

Yu Tawakaluba:te Soloko Anakapumima: Nopo Da:tamotiya:

²³Ba:bene komo hegela da:petolamiya: Yu tawakaluba:te kapiyuimiti Soloko anakapumima: nopo ba:bo tamotiya:. ²⁴Ba:ba tetene tupuimiti iba:te hegela ba:gala du hiliyonomolo Dama:sakase ko haba kaloeno hiya:hiya: gigiholo lawamepi ba:bo miya:tiya: Solote ba:bamo nuluhukulu ba:bo kanakapumima:. Huiyatiya iba:te ganalo dolamagimitiya: eta lumagiti Soloko ya:lo a:piya:tumiya:, ²⁵ba:bene eta dulu Soloko ta:matapa:te ebe lawenate ele kuiha ipuwamo adipinate kala hunudu hopamo nadutinate, ebete ba:be habane ba: dito alahula:niya:.*

Solote Yelusalema Ko Habamo Gala Da:kawiluya:

²⁶Solote Yelusalemamo gala da:kapiya: komo Ya:suku hibima: midipa:go kapiyama: eda:ma: pewageliya:, huiyatiya ibi hiliyonomate ebe ba toleme hiya:hiya: alahutihuya: mabu iba:te ebe Ya:sukunu hibi

* 9:21 Oel 8:3 * 9:22 Oel 18:28 * 9:25 2Kol 11:32-33

ta:matadawama: kaga:luya:ha:. * 27Ba:be mabuma: Banabasiti ebe lawete oelamepi dubatamo ba magata ba:moi komokomo ibi ba:bo nikiyalamiya:, Solote gabo tetelo Kodawa Ya:suku dumi, ba:gala Kodawate ebetamo tabo dolamagi, ba:gala ebete Dama:sakase habalo Ya:sukunu mahilamo tabo heloamo dolamaginati. * 28Ba:bema: ba:ba tetene tupuimiti Solote hibima: midipa:go ba emede Yelusalema haba konomolo Kodawa Ya:sukunu mahilamo tabo heloamo olamagi ba:bo netupuimiya:. 29Ba:bene komo tetelo ebete Guliki tabamo da:ga:lanakui ba:bi Yu tawakaluba:go Ya:sukunu komoma: olowabeletihuinakuya:, ba:bema: iba:te gabo bohowaditiya: ebe anakapumima:. 30Ba:ba tetelo hibima: midipi ekaka:te ba:be komo diya:tawahuya:, iba:te Soloko Sisaliya ko habamo magatate ba:bene Tasase habamo dito noemiya:.

31Ba:bema: Yudiya ba:gala Ga:lili ba:gala Samaliya hopo kokonomolo demedehonama:, ba:bi sose tawakaluba:te gelebadi komago ba pola:na iba:te hibima: midi ipuwalo helonomoma: eda:halo ba:bo apepehuya:. Ba: hibila, hibima: midipa:te Kodawa Ya:sutamo papamila:halelo ebeno Gobogoboeno owalubi komodo ibino kuitititi konomoma: ba:bo ediya:.

Pitate Ape Kodakoda Temetema:goeno Dubu Da:hiduimiya:

32Ba:bene Pitate Yudiya ba:gala Samaliya hopodo ba peto, ebete eta hegelalo Lida habamo ba:bo nuluhukuya: Godokono tuputupu tawakalubino emede komo konumima:. 33Ebate ba:bolo eta dubu binumiya:, ebeno mahilo Iniyasitila, ebe a:iti gogo ipuwalo ape kodakoda temetemetete ba umina ebeno wata bahilo dito watitanakui. 34Pitate ebe na:goemiya:, “Iniyasi, Ya:su Kelisote ama: a:hiduima:ta. Ama: mahigate amia:no tilo na:mokopa:mida.” Ba:ba tetenomolo temetemetete ba:be dubugodone da:wibuya: ebete ba:bo mahiguya:, 35ba:bema: Lida ba:gala Salono habalo demedehonama: ba:bi tawakalubi hiliyonomate ebeno hido komo umiti Kodawa Ya:sutamo ba:bo ohobiliya:

Pitate Dokasiko Hoe Ipuwane Dadipatiya:

36Ba:bene Yopa habalo Ya:suku ta:matadawa eta kamena nemedenami, ebeno mahilo Tabitatela, tawakaluba:te ba:be mahilo Guliki tabamo Dokasima: ka:mina, ba:moe mahiloeno ipuwa nitana ‘diya-goela.’ Ba:moe kamentoeno komo ba:ma ka:nala, ebete hidohido komo ba ododili awaepa:tamo malemale kodawanomoma: eda:nami. 37Eta hegelalo ebe tawetawete da:lawiya: ba: dito hoiya:, ba:bene genamanapa:te ebeno ape ukulate hunu genamoeno haba ko ditanami ba:be habamo dito nadila:tiya: komo tawakaluba:te ebe ba:bolo kopela:mema:. 38Ba:moe Yopa habane Lida habamo to muhuluha:, ba:bema: Pitate Lida habalo

* 9:26 Gal 1:17-19 * 9:27 1Kol 9:1

demedenami, komo Ya:suku ta:matapa:te ba:be komo uliti netewa dubu ba:bo noelamiya:, iba:te ebe ba netoemeho ebete tiyolo kopema:.

³⁹Ba:bene Pitate mahigate iba:go ba:bo piya:. Ebete Dokasikono genamamo da:podoluya:, hoe kamenoenno ape konumima: tawakaluba:te ebe ba:bo magatuya: hunu genamalo haba ko ditanami ba:be habamo. Ba:bolo komo hamolehamola:te ebe tamelo putitatate ba ihimita ibino pupulino ilina ba:bo mutuimihuya:, Dokasiti ba emedena dopamo malemalelo dikalameholenakui ba:bi kaliko. ⁴⁰Ba:ba tetelo Pitate ibi hiliyonomo Dokasikono wata bahini poelamete, ebe ha:kiya pupamo emedete Godoko ba:bo toemehuya:, ba:bene ebete hoe kamenatamo ohobigate ebe na:goemiya:, “Tabita, ama: na:mahiga!” Ba:ba tetenomolo ebete ebeno baidi a:la:mina:te Pitako dumiya: ebeno wata bahini mahigate dito emediya:, ⁴¹ba:bene Pitate kokoto hogaminate ebete komahigama: ba owalubi, ebete hamolehamole ba:gala komo hibima: midipi ka:lamiti Dokasiko iba:tamo ba:bo ikalamiya:. ⁴²Ba: hibila, ba:moe tabote Yopa haba konomamo da:tuya: hiliyonomo tawakaluba:te Kodawa Ya:suku hibima: ba:bo midiya:, ⁴³ba:bema: Pitate komo hegela hiliyodopo ba:be habalo emediya: Saimonokono genamalo, ba:be dubu ba: kau-goegoeno tamamo ilina ododilidawala.

Koniliyasiti Pitako Kopema: Tabo Da:noemeniya:

10 ¹Ba:ba tetelo eta dubuti Sisaliya ko habalo nemedenami, ebeno mahilo Koniliyasitila, ebe ba: Lomanapi alaholohopino gawadalagi etala, ba:gala ebeno alaholohopino kapiyuimi mahilo ba: Italinapino Kapiyuimila. ²Ebete ebeno ododili ipuwalo Godotamo na:papamiwatanami, ba:ma ka:na ebete ebeno genamanapa:go Godoko badikuminakuya:, ba:gala komo tetelo ebete Yunapi awaelo demedehonama: ba:bi tawakalubi malemalelo owalubilinakui, ba:gala hiliyonomo hegela ebete Godotamo toetoe tabo bolamaginakui. ³Ba:bene eta hegela ebete nanekela:mo da:nihitigatepaniya:, ba:be tete ba: 3 koloko tetela, ebeno baiditi hiya:ma: ba eda:hamena Godokono nopodawa hidamo ba:bo uminiya:. Nopodawate ebetamo pa:pa:ganate na:peka:miniya:, “Koniliyasi!”

⁴Ba:ba tetelo Koniliyasiti nopodawa tola:go ba umihona ebetamo na:goeniya:, “Kodawa, badala:ka:?”

Nopodawate ebetamo na:huiyaniya:, “Ama:le toetoe tabo Godotamo dolamaginaka ba:gala awaepa:tamo malemale komo dododilinaka, ba:be mabuma: Godote ama:tamo na:kalakalana, ebete ubila eta hido komo ama:tamo ododi. ⁵Ba:bema: ama:le ka:lo komo dubu noelama: Yopa habamo, iba:te eta dubu Saimono Pitako komagahema:. ⁶Ba:moe Pitako ebe eta Saimono kau-goegoeno tamamo ilina ododilidawoenno genamalo bemedena, ebeno genamate kehaha: kolomo dodolo la:ma:na, ba:bene

ama:le pui da:noelamemena:, ba:bi dubate ba:bamo nikuliti Pitako ba:bo konumima:na:.”

⁷Ba:ba tetelo Koniliyasitamo dolamaginiya: ba:be nopodawate ebegodone da:toniya:, ebete ebeno genama guino okopi netewa ba:gala alaholodawa dubu kapiya ba:bo ka:lamiya:, ba:be alaholodawa dubuti Godotamo na:papamiwatanami ba:gala ebe Koniliyasikono hido hopodawa etala. ⁸Ba:bene Koniliyasitamo kebe komote kuluhukuniya:, ebete ba:be komo ibi kiyalamenate Yopa habamo ba:bo oelameniya:.

⁹Eta hegelalo iba:te Yopa haba tama:mo ikulima: ba tolamenato, Pitate hegela tuli tetelo Godokoba: tabo ga:lama: genama hunamo ha:kiya dito nodoluya:. ¹⁰Ba:ba tetelo ebeno tepo ipuwalo baa: kape komo ba iya:tawuta baa: nama: ubi bihatitiya:, huiyatiya genamanapa:te baa: ka:ma: ba hiduimita ebeno baiditi hiya:ma: ba:bo eda:hamiya:. ¹¹Ba:bene Godote Hunu Haba a:hiya:midutalo Pitate ba:bo umiya:, ebegodone eta ilinate pihitiguya:, konomo kaliko mubumubu netewa-netewa uwatelete hopamo ba:bo padipotiya:. ¹²Ba: hibila, ba:be kaliko ipuwalo da:ka:ka:halena ba:bi hiya:hiya: ilina hiliyonomate pola:nuya:, ba:ma ka:na natamo wapata:lame ilina, tepamo wapata:lame ilina, ba:gala hiliyonomo holahola, Pitate ba:bakobako ilina bulamiya:. ¹³Ba:bene tabote ebetamo ba:ma ka:na pihitiguya:, “Pita, ama: mahigate eta ilina anakapumiti na:na!”

¹⁴Huiyatiya Pitate na:goiya:, “Ao, Kodawa, na modoboha:! Ama:le a Yunapa:tamo dopamo da:miya:tea:miya:la, nale ba:bi talona kadikamidalenakuiha:. Nale ba:makomako kuba goegoe, kalu, ba:gala holahola a:kanahalemo!”*

¹⁵Ba:bene gala ebetamo eta tabote kapiya:, “Ba:ma tetelo Godote kebe ilina hidohidoma: da:goena, ama:le ba:bi ilina kubakubama: akagaa:la:.”* ¹⁶Ba:bene Godote Pitatamo ba:be komo netewa-kapiya teta:mo ododiti, ba:be ilinagoeno kaliko Hunu Habamo gala dito kalawa:diguya:.

¹⁷Ba:ba tetelo Pitate ba:moe komoeno ipuwama: ukui bilibilima: ba edita, Koniliyasiti eta gapogapolo doelameniya: ba:bi dubate Saimonokono genama niya:tawahate ba:be genamoeno kala imi gigiholo ba:bo nela:mota:hanuya:. ¹⁸Ba:bene iba:te genamanapi nalateda:liya:, “Saimono Pitako ba:moe genamalo ba:ka:luta?”

¹⁹Ba:be atu tetenomolo Pitate kebe komo kumiya:, ebete ba:be komoeno ipuwa ba ohowadita Godokono Gobogobote ebe na:kiyamiya:, “Gigiho tamelo dubu netewa-kapiyate ama: ba:pohowaditata. ²⁰Ama: mahigate iba:tamo na:nihitiga. Ama: ibino tabo dulimina: iba:go toma: aka-ukuibilibila:la:, mabu ibi nale poelamimo.”

²¹Ba:ba tetelo Pitate ba:bi dubatamo pihitigate na:pegoiya:, “Na ba: la:le dohowadinitama, ba:be dubula. La: badama: ka:pelameoma?”

* 10:14 Hawi 11:1-47; Isi 4:14 * 10:15 Mak 7:15,19

²² Iba:te ebetamo na:huiyuya, “Alaholohopino Gawadalagi Koniliyasiti dutu gapogapolo a ama:tamo poea:meni. Ebe tuputupudawala, ebete hibi Godo badikumina ba:gala Yunapi hiliyonomate ebe hidodawanomoma: ga:lanaka. Godokono eta talona nopodawate ebe a:kiyameni ama:le ebeno genamamo kopema; ba:bene ebete amia:no tabo kulima:ne.” ²³ Ba:bema: Pitate ibino tabo uliti genama guamo magatalete ba:be dulu ibi hidamo owalubiliniya.

Pitate Koniliyasiko Konowalubima: Da:tuya:

Ba:bene eta hegelalo Pitate mahigate ba:bi dubago na:tuya; ba:gala Yopa habane komo hibima: midipi dubate iba:go a:katolamiya:. ²⁴ Iba:te gabo tetelo nelahanate, eta hegelalo Sisaliya ko habamo ba:bo nikuliya;, huiyatiya iba:te Koniliyasitamoma nikulihino ebete dopamo ebeno hawi tawakalubi ba:gala komo mabulubi ka:lamiti, iba:te ebeno genamamo pekapiyuimiti Pitako ba:bo pelatimitiya:. ²⁵ Ba:bene Pitate ba:bamo puluhukuti genamamo a:pa:gama: ba newagelita, Koniliyasiti eba:go palugate ebeno nato mabamo pepapamiwatalo ebe ba:bo padikumiya:. ²⁶ Pitate huiyatiya ebe adipatelo na:goiya; “Ama: na akadikunama:la! Ama: na:mahiga, mabu na hopo lumagila, na ba: ama: huiyala.”*

²⁷ Ba:bene Pitate eba:go tabo ga:lago genama guamo ba na:pa:la;, tawakalubi hiliyonomate ya:lo kapiyuimiti ba pola:na ba:bo nulamiya;. ²⁸ Pitate iba:tamo na:goiya; “La: iya:tawahala a Yunapa:godolo talona bitana eta Yuha: lumagino genamamo odolo, ba:gala ale Yuha: lumaga:go a:kakapiyuima:ma; huiyatiya Godote eta komo na iya:tunami, nale eta lumagitamo ubiha:ma: eda:lo dalowa:goenoma: a:kagaa:mo. ²⁹ Ba:bema: la:le natamo tabo da:poemenima, na ba:be tabo uliti ukui bilibila:go kapeha; kalakalago pemo, huiyatiya nonolata, la:le natamo tabo badama: ka:noemeonima?”

³⁰ Ba:bene Koniliyasiti ebeno tabo ba huiya na:goiya; “Netewa-kapiya hegela da:peniwibui eta ko komote natamo uluhukuni. Ba:ba tetelo hegelate nanekela:mo da:nihitigatepani nale naeno genamalo Godotamo toetoe tabo bolamaginimo, ba:bene dubuti a:la:mina kalikago puluhukunate naeno dopo hapulu la:nalo uminimo. ³¹ Ebete natamo na:goeni, ‘Koniliyasi! Godote amia:no toetoe tabo uli ba:gala amia:no malemale ododili komoma: na:kalakalana. ³² Ba:bema: ama: tabo na:noemiya: Yopa habamo Saimono Pitate kopema; ebete eta Saimono kau-goegoe tamamo ilina ododilidawoeno genamalo bemedena, ebeno genamate kehaha: kolomo dodolo la:ma:na.’ ³³ Ba:bema: nale tabo tiyonomolo poemenimo ama:le kopema; ka:lo ama: a:pa:ta. Kalakala konomola, a hiliyonomate ba:malo Godokono holoholo hapulu

* 10:26 Oel 14:13-15; Haw 19:10

ba:pola:nama:, Kodawa Godote ama:tamo dikamehui ba:be tabo ale hidamo kulihoma:nema:.”

Pitate Koniliyasikono Genamalo Ya:sukunu Hido Tabo Dolamagiya:

³⁴Ba:bene Pitate tabo olamagi ba tupuimi na:goiya:, “Hibila, na iya:tawamo Godote tawakalubino hunu tama kulamelelamenaha:,*
³⁵ba:bema: ba:moe hopo konomolo hiya:hiya: tawakalubi ipuwalo kebe lumagiti Godotamo papamiwatalo tuputupu komo dododilinamene, ebete ba:be lumagitamo ba:kalakalanamene.

³⁶“Godote dopamo a Isalaela tawakaluba:tamo da:poemi, la: ba:be tabo iya:tawahala, iyo, ebete ba:be Hido Gelebadi Tabo atamo Ya:su Kelisoko ipuwado a:pehawakalimi, Ya:suku ba: ba:moe hopo tawakalubi hiliyonomoeno Kodawala. ³⁷⁻³⁸Ba:gala la: ba:moe eta ko komo iya:tawahala, Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawate Godokono tabo da:polamagi, Nasaletenapi Ya:suti ebeno oko ba:ba tetelo tupuimi, iyo, ebeno komote Ga:lili hopolo dopamo hawakalate Yudiya hopo konomamo ba:bo nuluhukui. Ba:bema: la: iya:tawahala, Godote ebe lawete ebeno Talona Gobogoboeno helo ebe hunamo da:haminui, ba:be mabuma: ebete hidohido komo ododila:go ba pata:, Saitanate hala:mo da:matuhulameholenami ebete ba:bi tawakalubi hiliyonomo bihiduilamenakui mabu Godote eba:go nemedenami.* ³⁹Ba:bema: numa:la:, Ya:suti a Yunapino hopolo ba:gala Yelusalema ko habalo dododilinakui, ba:bi komokomo ale aeno baida:mo dulamenakuima:, a ba:bema: ga:lanama:. Ba: hibila, tawakaluba:te ebe keha pihigamo pihomotete ikoko alukulimiti ba:bo anakapumiya:, ⁴⁰huiyatiya netewa-kapiya hegelalo Godote ebe hoene ka:ka:mo adipatelo tawakaluba:tamo ba:bo hawakalimi.

⁴¹“Huiyatiya Ya:suti hoe ipuwane da:mahigui hiliyonomo tawakaluba:tamo kuluhukuha:, ao, Godote ebeno ubilo pui Ya:sukunu komo hawakalimima: ya:lo da:ka:lamiholiya:, ebete a kapiyakapiyatamo uluhukui. Ba:bema: hibila, komo tetelo ebete ago baa: a:nanakui,* ⁴²ba:bene eta tetelo ebete a a:kiyaa:mi ale tawakaluba:tamo Godokono Hido Tabo kolamagiminakoma:. Ale ba:moe komo ba:bema: hawakaliminama:, puya:te demedehona ba:gala puya:te dopamo da:ha:lahuya:, Ya:suti ba:bi hiliyonomo tawakalubino komo kanagilamelelamema:ne, mabu ya:lo tetenomolo Godote ebetamo ba:be oko bikamiya:.* ⁴³Iyo, ba: hibila, Godokono ukui hawakalimipi dopamo demedenama: ibi hiliyonomate Ya:sukunu komo ba:ma ka:na hawakaliminakuya:, puya:te ebe hibima: da:midimina:

* 10:34 Tutumu 10:17; Lom 2:11 * 10:37-38 Ma:t 3:16; 4:12-17; Luk 4:17-20

* 10:41 Oel 1:8; Luk 24:42-43 * 10:42 Oel 17:31; 1Pit 4:5

Godote ibino kuba Ya:sukunu mahiloeno heloamo egebolelamete kadodoholelamema:ne.”*

Godokono Gobogobote Yuha:pi Tawakaluba:tamo Da:piya:

⁴⁴Pitate ba:moe tabo ba olamagita, Godokono Gobogobote tabo ulihopi hiliyonomo hunamo ba:bo pihitiguya:.* ⁴⁵Ba:bene komo Yunapi hibima: midipa:te Yopa habane Pitakoba: da:pelamiya:, iba:te ba:be komo umiti koamo hanohanohutiya:, mabu Godote ebeno Gobogobo Yuha:pi hunamo malemalelo dito haminuya:, dopamo ebete Yunapa:tamo keba ka:na kikalamiya: ba:ba ka:na. ⁴⁶Iyo, Yuha:pa:te Godokono Gobogoboeno heloamo Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo ebe ba awagaminuta, Yunapa:te ba:bo ulihutiya:, ba:bema: Pitate ebeno mabuluba:tamo na:goiya:,* ⁴⁷“Numa:la:, ba:moi tawakaluba:te Godokono Gobogobo a:lawa:, ale dopamo da:lawima: ba:ba ka:na. Ba:bema: ale ibi beyamo wadulatele modobola, ba:moe hido komo ododima: eta lumagiti a a:kaduhia:ma:mene.” ⁴⁸Ba:bene Pitate komo ibi na:kiyalamiya: iba:te Ya:su Kelisokono mahilamo Yuha:pi beyamo kowadulatelema:. Iba:te ba:be komo ododi da:wibuya:, Koniliyasia:te Pitako ba:bo toemehuya: komo hegela iba:go kameda:tepama:.*

Pitate Yelusalema Sose Watowatopa:tamo Ebeno Ododi Komo Da:pehawakalimiya:

11 ¹Ba:ba tetelo Yudiya hopo konomolo demedenama: ba:bi oelamepi dubu ba:gala komo hibima: midipi ekaki, iba:te ba:moe komo uliya: Yuha:pa:te Godokono tabo da:lawiya:.* ²Ba:bema: Pitate Yelusalema ko habamo da:piya: komo iba:te ebe koamo kiyahamiya:, mabu iba:te na:ga:lanakuya: Yuha:pi dubate Yunapino tama itamida kukala uwateheno iba:te hibima: midipa:go akakapiyuima:la:. ³Ba:bema: iba:te Pitatamo na:ga:luya:, “Ama: bada mabuma: tama itamida kukala uwateha:pino genamamo dito nodolote iba:go baa: badama: ka:nenui? Ama: aeno ko kukala benadikamidalia:ta!”*

⁴Ba:bema: Pitatamo kebe komate kikulihuya:, ebete ba:bi komoeno tupuilame mabuni tupuimiti hidamo ba:ma ka:na hawakalilamiya:,* ⁵“Na Yopa habalo ba nemedenate eta hegela Godokoba: tabo da:ga:lutima: naeno baiditi hiya:ma: ba:bo eda:hanami. Ba:ba tetelo Godokono Hunu Habane eta ilinate pihitigutalo umimo, ebete konomo kaliko mubumubu netewa-netewa uwatelete natamo ba:bo padipoti.* ⁶Ba:ba tetelo nale tatalinomolo utiti kaliko ipuwalo da:pola:nui ba:bi ilina hidamo ulamimo, natamo wapata:lame dabihoile ilina, ba:gala komo hiya:hiya: dabihoileha:

* 10:43 Ais 53:5-6; Yel 31:34 * 10:44 Oel 11:15; 15:8 * 10:46 Oel 2:4; 19:6

* 10:48 Oel 2:38 * 11:3 Oel 10:28; Gal 2:12 * 11:5 Oel 10:9-48

goegoe, ba:gala tepamo wapata:lame ilina, ba:gala holahola hiliyonomo. 7Ba:bene tabote natamo ba:ma ka:na pi, 'Pita, ama: mahigate, eta ilina anakapumiti na:na!'

8"Huiyatiya nale na:goimo, 'Ao, Kodawa, na modoboha: Ama:le dopamo a Yunapa:te nahama: talona da:miya:tea:miya:la, nale ba:makomako kuba ilina a:kanahalemo!'

9"Ba:bene tabote gala Hunu Habane na:kapi natamo, 'Ba:ma tetelo Godote kebe ilina hidohidoma: da:goena, ama:le ba:bi ilina kubakubama: akagaa:la:.' 10Ba:bene Godote natamo netewa-kapiya teta:mo ba:be komo ododiti, ba:be ilinagoeno kaliko Hunu Habamo gala dito kalawa:digui.

11"Ba:bene ba:ba tetenomolo Sisaliya habane natamo da:poelami, ba:bi dubu netewa-kapiyate ale demedenatima: ba:be genamamo ba:bo pikuliya: 12Ba:ba tetelo Godokono Gobogobote na niya:tunami, nale iba:go ukui bilibilihino kotoma:, ba:bema: ba:moi hibima: midipi sikisi ekaki Yopa habane nago Sisaliya habamo tolamete Koniliyasikono genamamo ba:bo nalehawaminuima:. 13Ba:bene Godokono nopodawate eta gapogapolo Koniliyasitamo duluhukuni, ebete ba:be komo a ba:bo kiyaa:mi. Ba:be nopodawate ebeno genamalo da:la:nui ebetamo na:goeni, 'Ama: Yopa habamo tabo na:noema: Saimono Pitate kopema:.' 14Ebate pete Godokono tabo da:polamagimini, ba:be gabodo ama: ba:gala amia:no genamanapi la: hiliyonomate ka:ka: mula: komo Godogodone kolawema:nemata:."

15"Ba:bene nale Koniliyasikono tabo uliti tabo olamagi ba tupuimi, Godokono Gobogobote ibi hunamo ba:bo hitigui, dopo tetelo atamo da:hitigui ba:ba ka:na. * 16Ba:ba tetelo Kodawa Ya:suti dopamo dolamagi, nale ebeno tabo gala na:kemalagidoluimo. Ebeno tabo ba:ma ka:nala, 'Yonete la: beyanomamo da:wadulatel, huiyatiya Godote la: ebeno Gobogobamo kowadulatelema:na:ta.' * 17Hibila, Godote ebeno Gobogobo Yuha:pa:tamo ba:ma ka:na ikalami, dopamo ebete atamo dikaa:mi ba:ba ka:na, ale Kodawa Ya:su Kelisoko hibima: da:midima: ba:ba tetelo. Ba:bema: na potela:ka:, nale Godoko duhimima: dewagelenamo? Nale Godokono helo iba:godolo dumimo Yuha:pi beyamo ba:bema: wadulatelimo."

18Ba:ba tetelo sose watowatopa:te Pitakono tabo uliti ebeno ododi komoma: eta duhimi tabo kaga:luya:ha:, huiyatiya iba:te Godoko ba milimiho na:gala:luya:, "Ba: hibila, Godote atumu Yuha:pa:tamo hido tete ikalami, iba:te kuba ukui ipuwane ohobila:te Godokono hibi ka:ka: kolawema:."*

Ya:sukunu Hido Tabote A:ntiyoka Ko Habamo Da:piya:

19Ba:moe ba: eta komola. Yu watowatopa:te Stibiniko danakapumiya: ba:ba tetelo ibino maubate helonomoma: ediya: Ya:suku hibima:

* 11:14 Oel 16:31 * 11:15 Oel 2:4 * 11:16 Oel 1:5 * 11:18 Oel 13:48; 14:27

midipa:tamo, ba:bema: iba:te Yelusalemane hiya:hiya: alahutihuya:, komopa:te Ponisiya hopamo, komopa:te Saipalase hopamo, ba:gala komopa:te A:ntiyoka ko habamo, iba:te ba:ba ka:na alahutihuya:. Ba:bene iba:te ba:bi hiya:hiya: hopolo ba nemedehona, iba:te dopamo Yu tawakalubi kapiyatamo Ya:sukunu Hido Tabo olamagimi ba:bo netupuimiya:.* ²⁰ Huiyatiya Saipalase hoponapi ba:gala Sailiniya hoponapi, ibino komo hibima: midipa:te A:ntiyoka ko habamo da:pelamiya:, iba:te Yuha:pa:tamo atumu Kodawa Ya:sukunu komoma: Hido Tabo ba:bo polamagimiya:. ²¹ Ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate ibino tabo hibima: miditi Kodawa Ya:sutamo ba:bo ohobiliya:, mabu Kodawoeno helote iba:godolo nitanami.

²² Ba:bene Yelusalema ko haboeno sose watowatopa:te ba:be komo uliti Banabasiko ba:bo poemiya: A:ntiyoka ko habamo.* ²³ Ebete ba:bamo da:puluhukuya: Godokono malemale komote ibi ipuwalo oko dowatinami ba:be komo pumiti koamo pekalakaluya:, ba:bema: ebete ibi na:kiyalamiya: iba:te ibino tepo ipuwa kodakoduilamete Kodawa Ya:suku ipuwalo hibinomolo kemedinama:. ²⁴ Ba: hibila, ba:moe Banabasiko ba: hido dubunomola, Godokono Gobogobote ebe a:tabuimiya: ba:gala ebeno hibima: midi komote konomoma: eda:nami, ba:bema: Godote ebe ipuwado hido oko ba owati hiliyonomo tawakaluba:te Kodawa Ya:sutamo ba:bo ohobiliya:.

²⁵ Ba:bene Banabasiti Tasase ko habamo ba: dito tuya: Soloko konumima:.* ²⁶ Ebete ebe numiti A:ntiyoka ko habamo dito magahiya:, ba:bene ibi netewapa:te kapiya gogo ipuwalo sose tawakaluba:go da:kapiyuiminakui, iba:te komopi hiliyonomo ba:bo iya:tulamenakuya:. Ba:ba tetelo komo A:ntiyokanapa:te Ya:suku ta:ma:tapi ebeno mahilamo ka:lamilo Kelisoko huiya tawakalubima: ka:lami ba:bo tupuimiya:.

²⁷ Ba:bene komo Godokono ukui hawakalimipi dubate Yelusalema ko habane A:ntiyokamo dito tolamiya:. ²⁸ Ibi ipuwalo eta dubu A:gabasiti mahigate Godokono Gobogoboeno heloamo tabo ba:ma ka:na olamagiya:, “Ba:moe hopo konomolo tete ga:ga:dopolo naha ilinate kowibohoma:na:!” Ba:bema: ba:be komote galane hibinomolo uluhukuya:, Lomanapino Konomo Gawadalagi Kolodiyasiko tetelo.* ²⁹ Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ba:be komo uliti tabo ba:ma ka:na ihatiya:, ibi hiliyonomagodolo kebako maniti modobolo ka:pola:nuya:, ba:bi mani miya:tete iba:te Yudiya hopolo demedehonama: ba:bi hibima: midipi ekaki malemalelo konowalubilima:. ³⁰ Ba:bema: iba:te ba: ba:ba ka:na ododiya:, ba:bi mani iba:te Banabasiko ba:gala Soloko ibino kokotamo miya:tete ba:bo oelamiya: Yelusalema sose watowatopa:tamo.*

* 11:19 Oel 8:1-4 * 11:22 Oel 4:36 * 11:25 Oel 9:30 * 11:28 Oel 21:10

* 11:30 Oel 12:25

**Ko Gawadalagi Heloditi Sose Tawakaluba:tamo
Koko Temeteme Dikalamiya:**

12 ¹Ba:be atu tetelo Yelusalema ko habalo Ko Gawadalagi Heloditi koko temeteme sose tawakaluba:tamo ikalame ba:bo tupuimiya; ²ba:ma ka:na ebete alaholohopi noelamete, iba:te Yonekono naniwi Ya:imesiko nelawete du genamalo ebe alaholo gila:mo ba:bo anakapumiya;. ³Ba:bema: komo hibima: midiha: Yu tawakaluba:te ebeno ododi komoma: da:kalakalahutiya; Heloditi ba:be komo iya:tawate Pitako atumu anakapumima: ubi na:kihatitiya; ba:bene Yu tawakaluba:te ibino Hunamo Mahigaha: Palawa Baa: Poko^d ba ododita ebete Pitako ba:bo lawiya;. ⁴Ba:bene Pitako du genamamo ba noeme Heloditi ebeno komo alaholohopi dito nimiya:tiya: iba:te ebe hidamo konuminatema:. Ba:bi alaholohopa:te Pitako ba uminate ibino netewa-netewa kapiyuilamelo pola:nuya; eta kapiyuimilo powa, eta kapiyuimilo powa, iba:te ba:ba ka:na pola:nuya; mabu Heloditi ubi nihatitiya; Adaguila: Poko^e da:wibomene ebete Pitako uluhukutiti tawakalubino holoholo hapulu ebeno komo anagiya:midamete ebe ba:bo kanakapumima:. ⁵Ba:bema: Pitate ba:be tete ba latimi du genamalo ba:bo emediya; huiyatiya sose tawakaluba:te ebe mabuma: Godotamo konomamo toetoehonama:.

Eta Dulu Godote Pitako Du Genamane Duluhukutiniya:

⁶Heloditi Pitako tawakalubino holoholo hapulu anakapumima: da:goiya; ba:be hegela peheni eta dulu Pitate netewa alaholohopi dubuino tetelo wataniya; auli hale ma:holamelemela, ba:gala ba:be dulu komo netewa alaholohopi dubate du genama gigiholo na:la:mota:nuya;. ⁷Ba:bene ba:ba tetelo Kodawa Godokono nopodawate uluhukadiganate ba la:na alote du genama gu ba:bo a:la:minaniya;. Ebete Pitako ala ipini ologilo ba modoetena na:goemeniya; “Pita, tiyo na:mahiga!” ba:bene ebete ba:be tabo ba goena Pitakono kokotoeno auli halete ha:kiya ba:bo pahamila:haleminiya;. ⁸Ba:bene Godokono nopodawate ebetamo na:goeniya; “Amia:no apeno ilina pupuliti nato ilina na:kapupuliya:.” Pitate ba:be komo ododinate nopodawate ebe gala na:kagoemeniya; “Ama: amia:no atuino kaliko puliti na na:ta:mahena:.”

⁹Ba:bene Pitate ebe ba ta:matana Godokono nopodawate ebetamo dododiniya: ba:be komo ebete hiyolo numinamo goeniya;. ¹⁰Iba:te ba:ba ka:na ba tona eta lawamedawa negogolonate, eta kanegogolonate, ba:ba

^d 12.3 Buka ka:lamiholeadawa, ama: ba:moe Pokoeno ipuwa iya:tawama: ubi dihatemena; wadiyala ama: Ma:t 26:17 komoeno owalubi tabo numiya;. ^e 12.4 Buka ka:lamiholeadawa, ama: ba:moe Yunapino eta Pokoeno ipuwa iya:tawama: ubi dihatemena; wadiyala ama: Ma:t 26:2 komoeno owalubi tabo numiya;.

ka:na iba:te du genamoeno auli gigihamo ba:bo nuluhukuniya:. Ba:ba tetelo koko gigihate ha:kiya a:hilamenate iba:te haba teta:mo ba: dito nuluhukuniya:, ba:bene iba:te haba ipuwoeno eta gabodo nanekela:mo tonate Godokono nopodawate Pitagodone ba: dito nalatidiniya:.*

¹¹ Ba:ba tetelo Pitate hido ukui lawenate na:goeniya:, “Hibila, na ka:lo iya:tawamo Kodawa Godote ebeno nopodawa a:poeme, iyo, ebete na Helodikono helo ipuwane a:puluhukunatene, ba:gala komo hibima: midiha: Yunapino kuba ubi komo ipuwane ebete naeno ka:ka: a:mula:name.”

¹² Ba:bema: ebete ba:moe komo diya:tawaniya: ebete Yone Makakono menoko Ma:likono genamamo dito nuluhukuniya:, mabu hibima: midipi hiliyonomate ba:bamo ya:lo a:kapiyuiminiya: iba:te Godotamo toetoe tabo Pitako mabuma: kolamagiminama:. ¹³ Ba:bene Pitate gigiho ba nanakamina, eta oko bohele ebeno mahilo Laudate gigiho a:hiya:midama: ba pena, ¹⁴ ebete Pitakono tabo madodo pulinate gigiho a:hiya:midaheno kalakalago puliganate, Pitate gigiho tamelo da:pela:nuya: ba:be komo ebete tawakalubi ba:bo nikiyalameniya:.

¹⁵ Iba:te ebetamo na:huiyaniya:, “Ao, ama: na:daedaenata!” Huiyatiya ebete ebeno tabo hibinomoma: gala da:kagoeniya:, iba:te ukui hiya:ma: midilinate na:ga:laniya:, “Diyala, Pitate ya:lo hoete Godokono nopodawate ebeno holoholamo kuda: a:pe.”

¹⁶ Iba:te ba:be tabo ba ga:lana huiyatiya Pitate gigiho anakami kekelameniya:ha:, ba:bema: iba:te pelamenate gigiho da:pa:hiya:midaniya: Pitako uminate koamo hanohanohoniya:.
¹⁷ Ba:ba tetelo Pitate ebeno kokotamo tawakalubino kalakala diyamo ba duhilamena, Kodawa Godote ebe du genamane keba ka:na kuluhukutiniya: ba:be komo ebete ibi ba:bo goelameniya:.. Ba:bene ebete iba:tamo na:goeniya:, “Ba:moe komo Ya:imesiko ba:gala aeno komo hibima: midipi ekaki na:nikiyalama:la:.” Ba:ba tetelo Pitate ibi miya:palenate diya gabodo eta genamamo dito toniya: gabomana:te ebe gala lawekapoma:.

¹⁸ Eta duiduiyalo hegellate da:powalohuya: ba:ba tetelo du genama lawamepi dubate Pitako du genamane keba ka:na kuluhukuniya:, iba:te ba:be mabuma: konomamo ba hanohanohuta ukui bilibilinomoma: eda:hutiya:.* ¹⁹ Ba:bene Ko Gawadalagi Heloditi ba:be komo duliya: tabo ba:bo ihatiya: Pitako kohowadima:, huiyatiya iba:te ebe nipo ohowadiya:.. Ba:ba tetelo Heloditi ibi Pitakono komoma: konomamo dalateda:liya:, huiyatiya iba:te hibi komo hawakalimima: kamodobutiya:ha:, ba:bema: ebete ebeno komo alaholohopi bikiyalamiya: iba:te ba:bi du genama lawamepi dito kanakapulamema:.

* 12:10 Oel 5:19 * 12:18 Oel 5:22-24

Godote Ko Gawadalagi Heloditamo Kuba Huiya Dikamiya:

Ba:be komo da:wibuya: gala hapuni Ko Gawadalagi Heloditi Yudiya hopone Sisaliya ko habamo dito tuya: tete ga:ga:dopolo ba:bolo konemedenama:.²⁰ Ba:bene eta tetelo ebete Taya ba:gala Saidono koko haba netewatamo konomamo da:maubuya:, ba:be mabuma: ba:bi tawakaluba:te ukui bilibilinomoma: eda:huya: mabu ibi hiliyonomate Helodikono hopolo baa: uwatenakuya:. Ba:ba tetelo iba:te Sisaliya ko habamo pelamete Ko Gawadalagino genama umidawa Balastasiko dopamo na:pega:lamiya: ebete ibi mabuma: Helodiko kogeledadimima:.

²¹ Ba:bema: Heloditi iba:go tabo kolamagimima: kebe tete kihatiya:, ba:be tete da:piya: ebete ebena ko gawadalagino ilina pupuliti tabo anagiya:mida bahilo ba luta iba:tamo tabo ba:bo olamagiya:.

²² Ba:bema: iba:te Helodikono tabo duliya:, ebe ba milimiho ibulunomamo ga:lalo na:huiyuya:, “Atamo dolamagita ebe hopo lumagiha:, ebe ba: aeno Godola!” ²³ Ba:bene Heloditi ba:be tabo kalakalago lawete huiyatiya hibi Godo kadipatiya:ha:. Ba:be mabuma: Kodawa Godokono nopodawate ba:ba tetenomolo ebe anagalimiti, ba:bene ukate ebena apa:mo ogomote ebena tepo ipuwoeno ilina naleme ba tupuimi ba: dito hoiya:.*

²⁴ Ba:ba tetelo Godokono tabote ba:be hopo konomamo ba peto konomoma: ba:bo ediya:.* ²⁵ Ba:gala ba:be atu tetelo Banabasiko ba:gala Soloko iba:te Yelusalemalo oko owatima: da:tuya:, ba:be oko nupula:te iba:te A:ntiyoka ko habamo gala ba kawila Yone Makako ba:bo magahiya:.*

A:ntiyoka Sose Watowatopa:te Banabasiko Soloko Uli Okamo Doelamiya:

13 ¹ Ba:ba tetelo A:ntiyoka ko haboeno sose ipuwalo komo Godokono ukui hawakalimipi dubu ba:gala komo iya:tulamepi dubu hiliyodopo iba:te ba:bolo nemedenama:. Ba:bi dubuino mahilo ba: Banabasiko, ba:gala Simiyonoko ebena eta mahilo Kilikilidawala, ba:gala Lusiyasiko ebe Sailiniya habanapila, ba:gala Manayaneko gudu deha:poto tetelo Ko Gawadalagi Helodikono menokote dabinami, ba:gala Soloko. ² Ba:bene eta hegelalo iba:te Kodawa Godoko ba adikumita ebete ibino tolame gabo hidamo kiya:tulamema: baa: nahaheno pola:nuya:. Ba:ba tetelo Godokono Gobogobote ibi na:goelamiya:, “La: Banabasiko Soloko ibi netewapi naeno komoma: tama:mo na:miya:ta:la:. Ibi nale a:ka:lamiya:mo iba:te naeno eta oko kowatinama:.”*

* 12:23 Da:n 5:20 * 12:24 Ais 55:11 * 12:25 Oel 11:29-30; 15:37 * 13:2 Oel 9:15

³Ba:bene iba:te baa: nahaheno ba pola:na, ibi netewapi mabuma: Godotamo toetoe tabo ga:late, kokoto iba:tamo emowatilameholete uli okamo ba:bo oelamiya:.*

Banabasiko Soloko Iba:te Saipalase Hopolo

Ya:sukunu Hido Tabo Dolamagimiya:

⁴Ba:ba tetelo Godokono Gobogobote Banabasiko Soloko da:noelamiya:, iba:te Selusiya habamo nuluhukuti ba:bolo ko palai boge lawete kehaha: kolomo hapuamo dito na:hiwuya: Saipalase hopamo. ⁵Ba:bene ba:be hopoen Salamasi habamo nuluhukuti iba:te Yu tawakalubino hiya:hiya: baidi ibubulamehole genamalo Godokono tabo olamagima:go ba:bo newapatiya:. Ba:ba tetelo Yone Makate oko ipuwalo ibi nowalubilinatuya:.*

⁶⁻⁸Ba:bene iba:te Saipalase hopodo ba petonato ba:be hopoen eta habamo ba:bo nuluhukuya:, ba:be haboen mahilo ba: Peposala. Ba:bolo iba:te eta giwali dubu binumiya:, ebeno mahilo ba: Ba-Ya:sutila ba:gala ebeno eta mahilo Guliki tabamo ba: Elimasitila. Ba:moe dubu ba: Yunapila, huiyatiya ebete tawakalubi ba iya:tulamena ha:da tabo Godokono mahilamo ba:bo olamaginakui. Ba:ba tetelo Saipalase hopoen Kapela Ko Gawadalagi ebeno mahilo Segiyasi Polasitila, ebete hido mulu ukuidawama: eda:nami, ba:bene ebete Banabasiko ba:gala Soloko ebetamo na:ka:lamiya: iba:godone Godokono tabo kulima:. Huiyatiya ebeno hopodalagi Ba-Ya:suti ubihinola, ba:bema: ebete Soloko ba:gala Banabasiko ba duhilame Kapela Ko Gawadalagi na:kiyamiya: ibino tabo hibima: akamida:la:. ⁹Buka ka:lamihole dawa, wadiyala ama: niya:tawa Solokono eta mahilo ba: Polotela, ba:bema: Godokono Gobogoboeno helote ebe ba tabuimi, ebete ba:be giwali dubu baidi kodakodalo umilo ba:ma ka:na kiyahamiya:, ¹⁰“Ama: ba: Saitanakono gudulata, ba:gala ama: Godokono tuputupu komo duhimidawama: eda:nata! Iyo, ama:godolo hiya:hiya: ha:da amihoho komo tabonomola! Keka: mabu ama:le Kodawa Godokono tuputupu gabo da:keka:kekiminaka? ¹¹Ba:bema: ka:lo Godokono kokotote ama: danagalimimina: amia:no baiditi duhuma: keda:hama:ne, iyo, tete ga:ga:dopolo ama: hegeloeno alo a:kuminakamena:ta.”

Ba:ba tetenomolo du konomote ebeno ape da:pemuliya: Elimasiti ebeno kokotamo ba ologia:tepale owalubidawa bohowadiya: ebe gabo kiya:tumima:.* ¹²Ba:bema: kebe komote duluhukuya:, Kapela Ko Gawadalagi Segiyasi Polasiti ba:be komo umiti Godoko hibima: ba:bo midiya:, ba:gala ebete Kodawa Godokono iya:tumi komoma: konomamo hanohanutiya:.

* 13:3 Oel 6:6 * 13:5 Oel 12:12; 15:39 * 13:11 Oel 9:8

**Polote Pisidiya Hopoen A:ntiyoka Habalo
Ya:sukunu Hido Tabo Dolamagiya:**

¹³ Ba:bene Polote ebeno mabuluba:go ba:be Peposa habalo ko palai boge lawete kehaha: kolomo na:hiwalete Pa:mapiliya hopoen Pega habamo dito tolamiya:. Ba:bolo Yone Makate ibi miya:palette Yelusalema ko habamo gala dito katuya:.* ¹⁴ Huiyatiya Polua:te Pega habane tolamete Pisidiya hopoen A:ntiyoka habamo dito nikuliya:, ba:bene iba:te Yu tawakalubino okoha: talona hegelalo ibino baidi ibubulamehole genamamo nalehawaminato komo tawakaluba:go dito nahidiya:.

¹⁵ Ba:bene Mosesete Godokono Tutumu Tabo ebeno Bukamo da:miya:tiya: ba:gala Godokono Ukui Hawakalimipa:te da:miya:tiya:, ba:bi netewa komokomo genama umipa:te tawakaluba:tamo ba:bo ka:lamiholiya:.. Ba:ba tetelo iba:te Poloko ba:gala Banabasiko iba:tamo tabo ba:ma ka:na noemiya:, “Nana:la:, la:godolo a kodakoduia:me tabo ditanamene, wadiyala atamo na:ga:luya:la:.”

¹⁶ Ba:bema: Polote mahigate ebeno kokoto hunamo adipatelo na:goiya:, “Isalaela tawakaluba:la:, ba:gala la: Yuha:pi puya:te hibi Godo dadikuminama, la: naeno tabo nulia:la:.” ¹⁷ A Isalaelanapino iniwala:te Isipiti hopolo kapela tawakalubima: ba eda:hana, aeno Godote ibi uwatete kapiyuimi konomoma: ba:bo midiliya:, ba:bene ebete ebeno ko heloamo Isipiti hopone ibi ba:bo uluhukulateliya:.* ¹⁸ Ba:bene iba:te 40 gogolo dito hopolo ba wapata:lamena Godotamo temeteme nikamenama:, huiyatiya ba:be tete ga:ga:nomolo ebete ibi hidamo buiya:minalenami,* ¹⁹ ba:gala ebete Ka:inane hopolo hiya:hiya: sa:ba:ni kapiyuimipi alukuliti ibino hopo ebeno Isalaela tawakaluba:tamo dito ikalamiya:.* ²⁰ Ba: hibila, Godote ba:bi Isalaela tawakalubino iniwali Isipiti hopone duluhukulateliya: ba:ba tetene tupuimiti, iba:te Ka:inane hopo da:pelawiya: ba:ba teta:mo puluhuku, ba: 450 gogo a:petohuya:.

“Ba:bene Godote ibi kowalubilima: komo tabo anagilamepi iba:tamo ikalamiya:, ba:moe komote ba:ba tetene tupuimiti Godokono ukui hawakalimidawa Sa:miyoloko teta:mo puluhukuya:.* ²¹ Ba:ba tetelo iba:te Sa:miyoloko na:ga:lamiya: ibi ipuwalo ko gawadalagi kadipatema:, ba:bema: Godote Beniyaminakono gu ipuwalo Kisikono gudu Soloko iba:tamo ikalamiya:, ebete 40 gogolo ibino watodawama: keda:nama:.* ²² Huiyatiya Godote Soloko tama:mo ba ihate Da:ibidiko ba:bo adipatiya: ebete ibino eta Ko Gawadalagima: keda:ma:. Ba:ba tetelo Godote Da:ibidikono komoma: tabo ba:ma ka:na olamagiya:, ‘Nale Yesikono gudu

* 13:13 Oel 15:38 * 13:17 Ikuli 1:7; 6:6; 12:51 * 13:18 Nabas 14:34; Tutumu 1:31

* 13:19 Tutumu 7:1; Yos 14:1 * 13:20 Tabo Anagi 2:16; 1Sa:m 3:20

* 13:21 1Sa:m 8:5,19; 10:20-24

Da:ibidiko umimo, ebeno tepo ipuwa hidonomola, na huiyala, iyo, ebete naeno hiliyonomo ubi komamo a:papamiwatanako.*

²³ “Ba:bene Godote kebe tabo dopamo hibinomolo da:goiya: ba:be taboeno komote a tetelo ba:ma ka:na uluhukuya:, ebete Da:ibidikono eta eyono gudu Ya:suku badipatiya:, ebete Isalaela tawakalubino Ka:ka: Mula:lelamedawama: keda:ma:.” ²⁴ Ba:bene Ya:suti ebeno oko tupuimihino, dopamo Yonete Isalaela tawakalubi hiliyonomatamo Godokono tabo ba:ma ka:na polamagiya:, iba:te ibino kubane ohobila:hate ba:bene ebete ibi beyamo kowadulatema:.” ²⁵ Ba:gala Yonekono oko upula: tete da:tataliya:, ebete ibi na:goelamiya:, ‘La:le na pokomo ka:gala:lonakoma? Na Kelisoteha:, ebete naeno gala hapuni ba:pena, iyo, na hidoenoha: nale ebeno nato ukulalemema:.”*

²⁶ “Ba:bema: naeno ekaka:la:, la: puya:te A:ibalahamakono eyoni gugudima: deda:hanama ba:gala la: Yuha:pi puya:te hibi Godo dadikuminama, Godote ba:moe ebeno ka:ka: mula: tabo a hiliyonomatamo a:poemiya:.” ²⁷ Huiyatiya Yelusalema habanapi ba:gala ibino watowatopi iba:te Godokono ukui hawakalimipa:te ebeno Bukamo dopamo da:miya:tiya:, ba:bi tabo komokomo iba:te hiliyonomo okoha: talona hegelalo a:ka:lamiholenaka, huiyatiya numa:la:, iba:te ba:bi taboeno hibi ipuwa hidamo a:kalawa:la:. Ba:be mabuma: iba:te Ya:suku ubiha:ma: ba eda:ha ebe anakapumima: tabo ba:bo ihatiya:, huiyatiya iba:te kiya:tawahuya:ha: ba:be ododi komodo Godokono tabote hibima: keda:ma:ne. ²⁸ Ba:ba tetelo iba:te Ya:suku hoea:mo koemema: ubi dihatiya: ebeno kuba nipo ohowadimiya:, huiyatiya iba:te ekelalameheno Paeleteko gala na:kapega:lamiya: ebete ebe kanakapumima:.” ²⁹ Ba:bene Godote Ya:sukunu komoma: kebe komokomo ebeno Bukamo dopamo da:miya:tiya:, iba:te ba:bi hiliyonomo komo ebetamo ododiliya:, ba:bene ebete da:hoiya: iba:te ebe keha pihigane adipotete nakola bobo ipuwamo dito ihatiya:.” ³⁰ Huiyatiya Godote hoene ebe gala a:kadipatiya:, ³¹ ba:bema: puya:te Ya:sukuba: Ga:lili hopone Yelusalemamo da:tolamiya:, ebete komo hiliyonomo hegelalo hiya:hiya: tetelo iba:tamo uluhukunakui, iyo, iba:te ibino baida:mo Ya:suti hoene ka:ka:mo mahiga komo duminakui, ka:lo iba:te Yu tawakaluba:tamo ebeno komo ba:bema: hawakalimina.*

³² “Ale la:tamo da:ga:lutama:, ba:moe ba: Godokono Hido Tabola. Numa:la:, ebete aeno iniwala:tamo kebe tabo hibinomolo da:goiya:, ³³ ba:be taboeno komote a tetelo ba:ma ka:na uluhukuya:, ebete Ya:suku hoene adipatiya:. Iyo, ebete Sam Ohale Buka sapta 2 tetelo Ya:sukunu komoma: ba:ma ka:na goiya:,

* 13:22 1Sa:m 13:14; 16:12; Ohale 89:20 * 13:23 2Sa:m 7:12-16 * 13:24 Ma:t 3:1-2

* 13:25 Yon 1:20,27 * 13:28 Ma:t 27:22-23 * 13:29 Ma:t 27:59-60 * 13:31 Oel 1:3,8

‘Ama: ba: naeno Gudulata,

ka:lo na ba: amia:no Nabiwima: eda:mo.””*

³⁴Ba:bene Polote ebeno tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “Iyo, ba: hibila, Godote Ya:suku hoene adipatiya:, ba:bema: ebeno apete kabalema: bobo ipuwamo gala a:katoamene. Ba:bema: Godote ebeno Bukalo eta tabo ba:ma ka:na kagoiya:,

‘Naeno gudu, nale Da:ibiditamō ikamehoma: hibirinomolo da:goiya:mo, ba:bi talona ba:gala hibi komokomo ama:tamo

kikamehoma:nemata,

emedena tetelo ama: kowalubinama:.”*

³⁵Ba:gala Godokono Bukate eta tetelo na:kagoena,

‘Godo, amia:no helo hawakalimi ipuwado

abale komote bobo ipuwamo a:kapa:mene

amia:no Hido-talona Okodawa kokubahimima:.””*

³⁶Ba:bene Polote ba:moe taboeno ipuwa hawakalimilo gala na:kagoiya:, “Numa:la:, ba:moe tabote Da:ibidikono komoma: kagoenaha:. Da:ibiditi ba:moe hopolo ba emedena ebe ba: Godokono okodawama: eda:nami, huiyatiya ebete da:hoiya: iba:te ebeno ape ebeno iniwalino bobo tama:mo nihatete ba:bo abaliya:. ³⁷Huiyatiya numa:la:, Godote kebe dawa hoene dadipatiya:, ba:moe Ya:suti bobo ipuwalo kabaliya:ha:

³⁸⁻³⁹“Ba:bema: naeno ekaka:la:, ale kebe tabo la:tamo dolamagimitama: la: hidamo niya:tawahala:, Ya:suti modobola la:eno kuba egebolelamete la: ebeno tuputupupima: komidilima:. Iyo, Godote Moseseko ipuwado atamo dikaa:mehuiya: ba:bi Tutumu Tabote tawakalubino kuba ododili komoeno hale pahalamililame modoboha:, huiyatiya puya:te Ya:suku hibima: da:midimina: Godote kuboeno helo ipuwane ibi kuluhukulatelema:ne.”*

⁴⁰Ba:bema: la: hidamo! La:le ebe hibima: midihino, Godokono ukui hawakalimipa:te dopamo dolamagimiya: ba:be kuba huiyate la:tamo kuluhukuma:ne! Iyo, Godokono tabote ibi ipuwado ba:ma ka:na hawakaluya:,

⁴¹‘Naeno tabo komokomoma: na diduduputinamenama, la: hidamo nulia:la:!

Numa:la:, la:eno emedehe tetelo

nale eta ko komo kododima:nemo,

huiyatiya komopa:te ba:moe komoeno ipuwa la:tamo

da:hawakalimimina:,

la: hibima: a:kamida:mata,

ba:be mabuma: la: naeno ododi komo umiti ba hanohanoho

la: dito koha:lahama:nemata!””*

* 13:33 Ohale 2:7 * 13:34 Ais 55:3 * 13:35 Ohale 16:10 * 13:38-39 Lom 10:4

* 13:41 Ha:b 1:5

⁴² Ba:bene tabo olamagi da:wibuya, Poloko Banabasiko iba:te Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genamane ba pihiti, tawakaluba:te ibi na:kiyalamiya: eta okoha: talona hegelalo ba:bi atu komokomo ibi gala kakapiya:tulamema. ⁴³ Ba:bene ibi hiliyonomate ba:be kapiyuimi habane dikuliya, komo Yunapi ba:gala Yuha:pi puya:te hibi Godo dadikuminama: iba:te Poloko Banabasiko ba ta:matalenato, ibi netewapa:te komo hidohido tabamo ibi ba:bo owalubilinatuya: iba:te Godokono malemale ipuwalo kodakodalo kemedehonama.

**Iba:te Eta Okoha: Talona Hegelalo Godokono
Tabo Gala Da:kolamagimiya:**

⁴⁴ Ba:bene eta okoha: talona hegelalo habalubi hiliyonomate pelameholiya: Godokono tabo ulihoma. ⁴⁵ Ba:ba tetelo komo Yunapa:te tabo ulihopino iya:wa komo dumiya, ba:bema: iba:te konomamo ba maubahale Polote dolamagiya: ba:be tabo kubama: ga:lalo ebe ba:bo iduduputimiya. ⁴⁶ Ba:bene Poloko Banabasiko iba:te toleheni tabo ba huiya na:ga:luya, “Godoko ubila ebeno tabote la: Yu tawakaluba:tamo dopamo uluhuku, huiyatiya la: ubiha:ma: eda:hamata. Ba:bema: la: hidohidoenoha: la:le Godogodone wiboha: ka:ka: lawema, mabu la: ha:kiya la:tamo gigiho ba: a:kalapilamata! Ba:be mabuma: ale la: ba miya:pale a huiyatiya Yuha: tawakaluba:tamo kotolamema:nema.* ⁴⁷ Mabu Kodawa Godote a ba poea:me ebeno Bukoeni eta tabo komamo a ba:ma ka:na tutumua:tiya,

‘Nale ama: a:ka:miya:mata,

ama:le hiya:hiya: hopo tawakalubi hiliyonomatamo aloma:
koneda:nama,

ba:bema: ama:le ba:moe hopo konomamo tote,

tawakalubino ka:ka: mula:lelame komo iba:tamo katama:na:ta.”*

⁴⁸ Ba:bene tabo ulihopi ipuwalo Yuha: tawakaluba:te ba kalakalahuta Godokono tabo hidonomoma: ga:late ebe ba:bo milimihutiya, ba:gala ibi ipuwalo Godote dopamo wiboha: ka:ka:mo da:ka:lamiya, ibi hiliyonomate ebeno tabo hibima: ba:bo midiya.

Yu Watowatopa:te Ibi Pisidiya Hopone Heloamo Da:noelamiya:

⁴⁹ Ba:ba tetelo Kodawa Godokono tabote Pisidiya hopo konomamo ba:bo tuya, ⁵⁰ huiyatiya A:ntiyoka habalo Yuha:pa:te Godoko dadikuminama, ibi ipuwalo komo koko kamenakamena ba:gala haba watowatopi dubu, Yunapa:te ibino ukui kubahilamelelamete helo ba:bo ikalamiya: iba:te Poloko Banabasiko iba:tamo komaubahalema. Ba:bema: ba:bi watowatopa:te ibi netewapa:tamo temeteme ba ikalame ibino

* 13:46 Oel 3:26; 18:6 * 13:47 Ais 49:6

hopone heloamo ba:bo noelamiya:. ⁵¹Ba:bene haba watowatopa:te ibi ba ulamita, Poloko Banabasiko iba:te ibino nato puhulu moda:midatepalette ibi dito miya:paliya:, iba:te kiya:tawahama: Godokono tete ba: na:pe ebete ibino kuba huiya iba:tamo kopikalamema:. Ba:bene Poloko Banabasiko iba:te Aikoniya habamo dito tuya:,* ⁵²huiyatiya iba:te A:ntiyoka habalo da:miya:paliya:, ba:bi Ya:suku ta:matapi Godokono Gobogobote ibino tepo ipuwa ko kalakala komamo ba:bo tabuilamelelamiya:.

Poloko Banabasiko Iba:te Aikoniya Habalo

Ya:sukunu Komo Da:hawakalimiya:

14 ¹Ba:bene Aikoniya habalo Poloko Banabasiko iba:tamo ba: atu komote kuluhukuya:. Iba:te Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genamalo Godokono tabo hidonomamo ba olamagimi, Yunapi ba:gala Yuha:pi hiliyonomo atumu iba:te Ya:suku hibima: ba:bo midiya:.

²Huiyatiya komo Yu tawakaluba:te hibima: kamidiya:ha:, ba:bema: iba:te Yuha:pino ukui ba kubahilamelelame helo ba:bo ikalamiya: iba:te hibima: midipi ekaka:tamo komaubahalema:. ³Huiyatiya Poloko Banabasiko iba:te ba:be Aikoniya habalo tete ga:ga:dopo ba emede Kodawa Ya:sukunu malemale emalagidolo komoma: tolehenogal:anakuya:, ba:bene Kodawate ibino tabo ba heluimi iba:tamo helo ikalamenakui iba:te hiya:hiya: hanohano komo kododilima:.* ⁴Ba:bema: ba:be haba tawakalubi ipuwalo anagiya:mida komote uluhukuya:, komopa:te Yu tawakaluba:tamo utitatuya: ba:gala komopa:te Ya:sukunu oelamepi dubatamo utitatuya:.

⁵Ba:ba tetelo komo Yunapi ba:gala Yuha:pi iba:te ba:be haba watowatopa:go tabo bihatiya: oelamepi dubatamo koko temeteme ba ikalame nakolamo mapelamete ba:bo kanakapulamema:.* ⁶Ba:bema: Poloko Banabasiko iba:te ba:moe komo iya:tawate Laikoniya hopoen Lista haba ba:gala Debi habamo dalahutiya:, ⁷iba:te ba:bi haboen hopodo ba to Ya:sukunu Hido Tabo ba:bo olamagiminatuya:.

Polote Lista Habalo Nato A:ta:buta:midaleme Dubu Da:hiduimiya:

⁸Lista habalo eta nato a:ta:buta:midaleme dubuti nemedenami, ebete menokoeno tepone ba:ma ka:na hawakaluya:, ebe pata: iya:tawaha:. ⁹Eta tetelo Polote Godokono tabo dolamagitiya: ba:be dubuti nulitiya:, ba:bene Polote ebe baidi kodakodalo ba umiho ba:bo iya:tawuya: ebeno hibima: midi komoen helo modobola Godote ebeno nato kohiduilelemema:ne. ¹⁰Ba:bema: Polote ebetamo ibulunomo na:goiya:, “Ama: mahigate, nuta:!” Ba:ba tetenomolo ba:be dubuti hunamo epategate pata: ba:bo tupuimiya:.

¹¹Ba:ba tetelo Polote kebe komo kododiya: tawakalubi hiliyonomate ba:be komo umiti ibino Laikoniya hopoen tabamo ga:ga:lo na:ga:luya:,

* 13:51 Ma:t 10:14; Oel 18:6 * 14:3 Mak 16:20; Yun 2:4 * 14:5 Oel 14:19

“Aeno netewa hiya:hiya: ida:da:lino gobogobate dubuino holoholamo aeno hopamo hibilo a:puluhuka!”* ¹² Ba:bene iba:te Banabasitamo ibino ida:da:lino Susa mahilo ikamete ba:gala Polotamo eta ida:da:lino Hemisi mahilo akikamiya:, mabu ibi netewapi ipuwalo Poloko ba: tabo olamagi helodawanomola. ¹³ Ba:be Lista haba tamelo ibino ida:da:li Susako Adikumino Genamate na:la:nami, ba:bene Susatamo hawa:goeno ikamehodawate ba:be genamane pete kau-goegoe ba:gala haiyai ilina haboeno kala imi gigihamo ba:bo wadahiya: Poloko Banabasiko iba:tamo kopikalamema:. Ebete ubila kau-goegoe anakapulamete hawi ibi netewapa:tamo ba ikalame ibi ba:bo kadikulamema:.

¹⁴ Huiyatiya Banabasiko Poloko iba:te ba:be komo dumiya: menemene konomo iya:tawahate, ba:bene iba:te tawakalubi ipuwamo pulila:te ibino menemene kohawakalimima: ibi ha:kiya ibino pupulino ilina anagilamete ga:ga:lo na:ga:luya:, ¹⁵ “Mabuluba:la:, la: ba:moe komo badama: kododiutama? A hopo tawakalubila, a la: huiyala, ba:bema: a akadikua:ma:la: Ale Ka:ka: Godokono Hido Tabo badahima: la:tamo, ba:ma ka:na la:le ba:makomako ida:da:li adikulame ipuwane ebetamo kohobila:ma:. Numa:la:, ebe ba: Hunu Haba ba:gala hopo haba ba:gala hiya:hiya: kehaha: kolomo ba:gala ilina hiliyonomo Ododilidawala.”* ¹⁶ Dopamo tetelo tawakaluba:te ibino kateneno ubi gabodo da:wapata:lamenama: Godote ibi kaduhilamenakuiha:.* ¹⁷ Huiyatiya numa:la:, komo hiliyonomo tetelo ebete ebene hibi komo hopo habanapa:tamo ba:ma ka:na hawakaliminako, ebete alomo hununi wegola ba poeme la:eno pali ilinate ibino hidohido tetelo apepehonaka, ba:gala ebete la:tamo modobo baa: ba ikalame la:eno tepo ipuweno kalakalate a:tabotabohonaka. Ba:bema: mabuluba:la:, wadiyala la: ba:moe hibi Godo kapiya nadikuma:la:, aha:!”* ¹⁸ Ba:ba tetelo Poloko Banabasiko iba:te ba:moe helo tabamo tawakalubi biduhilamiya:, huiyatiya iba:godolo ibi netewapi adikulame ubi kekelalamiya:ha:.

Lista Habanapa:te Poloko Nakolamo Da:mapemiya:

¹⁹ Ba:bene komo Yu tawakaluba:te Pisidiya hopoen A:ntiyoka haba ba:gala Aikoniya habane da:pelamiya:, iba:te Lista habanapino ukui kubahilamelelamete helo iba:tamo ba:bo ikalamiya: Polotamo komaubahalema:. Ba:bema: iba:te Poloko nakolamo mapemete ebene ape habane adimuya:tate hoemo ga:late ba: dito nimiya:patepuya:.*

²⁰ Huiyatiya hibima: midipa:te galane pelamete ebe tamelo ibino pupamo ba pegagahidi, Polote mahigate atu haba ipuwamo kana:pa:gate, ba:bene eta hegela ebe Banabasikoba: Debi habamo dito tuya:.

* 14:11 Oel 28:6 * 14:15 Oel 10:26; Ohale 146:6 * 14:16 Oel 17:30 * 14:17 Yel 5:24

* 14:19 Oel 17:13; 2Kol 11:25

**Poloko Banabasiko Iba:te Siliya Hopoen
A:ntiyoka Ko Habamo Da:kawiluya:**

²¹ Poloko Banabasiko iba:te Debi habalo ba nemede, Ya:sukunu Hido Tabo dolamagiminakui hiliyonomo tawakaluba:te ba:be tabo hibilo lawete Ya:suku ta:matapima: ba:bo eda:huya:. Ba:bene ibi netewapa:te Debi habamo kebe gabodo ka:puluhukuya: ba:be atu gabodo kawiluya:. Iba:te ba:ma ka:na Lista haba ba:gala Aikoniyama haba ba:gala Pisidiya hopoen A:ntiyoka habamo da:kanuluhukuya:, ²² iba:te ba:bi habahabalo hibima: midipi ba nowalubili na:tutumulatelenatuya: iba:te hibima: midi ipuwalo kodakodalo kola:mota:hanama:. Ba:ba tetelo iba:te hibima: midipa:tamo tabo ba:ma ka:na olamagiminatuya:, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ale ba:be Habamo kona:pa:la:hama: a dopamo koko temeteme ipuwado kotolamema:nema:.” ²³ Ba:gala iba:te ba:bi hiya:hiya: habahabalo hibima: midipi ipuwalo komo dubu buwatiya: iba:te soseno watowatopima: keda:hanama:. Ba:bene ibi netewapa:te ibino toetoe tabo olamagimi ipuwalo helo kolawema:, baa: nahaheno ba lumutita Kodawa Ya:suku ba:bo toemehuya:, ebete ba:bi sose tawakalubi hiliyonomo hidamo kobuiya:minalenama:, mabu hibila, ba:bi tawakaluba:te ibino hibima: midi komo ebetamo ihatenomo ihatiya:.

²⁴ Ba:bene Poloko Banabasiko iba:te Pisidiya hopodo tote Pa:mapiliya hopamo dito nuluhukuya:, ba:be hopo ba: hunuhunu hakalo ditana ba:be hopola. ²⁵ Ba:bene iba:te ba:be hopoen Pega habalo Godokono tabo nolamagimiti, ba:be haba miya:pate kehaha: kolomoeno Ataliya habamo dito nihitiya:.

²⁶ Ba:bolo iba:te ko palai boge lawete kehaha: kolomo na:hiwate Siliya hopoen A:ntiyoka ko habamo gala dito kanuluhukuya:. Ba:moe ba:be habala, hibima: midipa:te ibi dopamo Godokono okamo ba oelame ebe da:toemehuya:, ebete ibi ebeno malemale komamo hidamo kowalubilinatema:. Ba:bema: Poloko ba:gala Banabasiko iba:te ba:be oko kuitita:mo da:nuluhukuya: A:ntiyokamo gala dito kawiluya:, ²⁷ ba:bene iba:te sose tawakalubi hiliyonomo kapiya baha:mo ka:lamiti ibi na:goelamiya:, Godote ibi ipuwado kebe komo kododilinakui ba:gala ebete gabo keba ka:na ka:hiya:miduya: Yuha:pa:te ebeno tabo hibima: komidima:. ²⁸ Ba: hibila, Poloko Banabasiko iba:te tete ga:ga:lo A:ntiyoka haboen hibima: midipa:go ba:bo emediya:.

Yelusalema Sose Watowatopa:te Yuha:pino Komoma: Da:ga:luya:

15 ¹ Ba:bene komo dubate Yudiya hopone A:ntiyoka ko habamo pelamete hibima: midipi ekaki ba piya:tulame na:pega:luya:,

* 14:22 Oel 15:32; 1Tes 3:3 * 14:26 Oel 13:1-2 * 14:27 Oel 15:4,12

“Mosesete a Yu tawakaluba:te kododima: diya:tua:menakui, la: Yuha:pi dubate ba:be tama itamida kukala laweheno Godote la:eno ka:ka: a:kamula:lelama:mena:ta.” * 2 Poloko Banabasiko iba:te ba:be tabo duliya: ba:bi dubago tabo ba ga:la koamo ba:bo olowabeletihuiya:. Ba:bema: A:ntiyoka sose tawakaluba:te Poloko Banabasiko ba:gala komo dubu buwatiya:, iba:te Yelusalema ko habamo tolamete Ya:sukunu komo oelamepi dubu ba:gala sose watowatopa:go ba:moe komo hidamo konega:lama:.*

3 Ba:bene A:ntiyoka sose tawakaluba:te ibi da:noelamiya:, gabo tetelo iba:te Ponisiya ba:gala Samaliya hopodo ba tolame, Yuha:pa:te kuba ododili ipuwane Godotamo dohobiliya: ba:be komo iba:te hibima: midipi ekaki ba:bo kiyahalamanatuya:. Ba: hibila, puya:te ba:be tabo duliya: iba:te konomamo ba:bema: kalakalahuya:. 4 Ba:bene Polua:te Yelusalema habamo da:nikuliya:, ba:ba tetelo Ya:sukunu oelamepi dubu ba:gala komo sose watowatopi ba:gala komo hibima: midipi, ibi hiliyonomate ibi kalakalago uwatiya:, ba:bene Godote ibi ipuwado Yuha:pi ipuwalo dododilina:ki iba:te ba:bi komokomo hiliyonomo ba:bo nikiyahuya:.* 5 Ba:ba tetelo huiyatiya komo hibima: midipi, ibi ba: Pa:lisi kapiyuimipila, iba:te pakaminate helo tabo ba:ma ka:na ga:luya:, “Wadiyala ba:bi Yuha:pi dubate a Yunapino tama itamida kukala na:lawa:mena:, ba:gala la: ibi na:nikiyalamiya:la: iba:te Mosesekono komo Tutumu Tabamo atumu hidamo kopapamila:halenakoma:.”

6 Ba:bene ba:be taboeno komo koga:lama: oelamepi dubu ba:gala komo sose watowatopi iba:te ha:kiya ba:bo kapiyuimiyi:. 7 Iba:te tabo tete ga:ga:lo da:ga:lutiya: Pitate ibi ipuwalo mahigate na:goiya:, “Naeno ekaka:la:, la: iya:tawahala Godote la: ipuwane na:a:laweni, Yuha:pa:te naeno tabone ebena Hido Tabo uliti hibima: komidima:.* 8 Ba: hibila, Godote hiliyonomo tawakalubino tepo ipuwa iya:tawanomola. Ba:bema: Yuha:pa:te ebena tabo nagodone da:lawi, ebete ba:be komoma: ba kalakala ebena kalakala kohawakalimima: Hido-talona Gobogobo iba:tamo ba:bo ikalami, dopamo a Yunapa:tamo dikaa:miya ba:ba ka:na.* 9 Numa:la:, ba:moe ododi komodo ebete ba:moe komo behawakalimi, ibi ba:gala a Yunapi, a hiya:hiya:ma: keda:hanaha:, mabu hibila, ebete a hiliyonomo aeno hibima: midi komodo aeno tepo ipuwoeno kuba ukulalea:mi. 10 Ba:bema: la: Godotamo temeteme kikamema: ubi badama: kihateonama? A ba:gala aeno iniwali, ale Mosesekono Tutumu ipuwalo demedenamima:, a kamodobonamiha: mabu ba:bi Tutumu menemene ilina wagata keba ka:nala:ka: atamo ba:ba ka:na eda:huya:. Ba:bema: la:eno ukui keba ka:nala:ka:, ba:ma tetelo ale Yuha:pa:tamo

* 15:1 Gal 5:2 * 15:2 Gal 2:1 * 15:4 Oel 14:27 * 15:7 Oel 10:1-43

* 15:8 Oel 10:44; 11:15

atu menemene Tutumu ba:kikalamema? Ao, modoboha!* ¹¹ Ulihopa:la:, kalakala konomola, a ba:moe ko komo hibima: na:midinama:, a ba:gala Yuha:pi, a hiliyonomate Kodawa Ya:su Kelisokono malemale kapiyado ka:ka: mula: komo na:lawenama:, tama itamida kukala lawe komodoha:.”*

¹² Ba:ba tetelo sose watowatopi hiliyonomate eta tabo kaga:luya:ha:, huiyatiya Poloko Banabasiko iba:tamo tete bikalamiya: ibino komo kohawakalimima:, ba:ma ka:na Godote ibi ipuwado hiya:hiya: koko hanohano komo Yuha:pi ipuwalo dododilina:kui. ¹³ Ibi netewapino tabo olamagimi da:wibolamiya:, Ya:imesiti huiyatiya komo watowatopa:tamo na:goiya:, “Ekaka:la:, la: naeno tabo nulia:la:.” ¹⁴ Saimono Pitate a hidamo a:kiyaa:me, Godote dopamo Yuha:pa:tamo ebeno malemale keba ka:na ka:hawakalimi, ebete hiya:hiya: hopo tawakalubi ipuwane komo uwatete ebenoma: komidilima:. ¹⁵ Ba: hibila, Godokono ukui hawakalimipa:te ya:lo da:hawakalimiya: ba:gala Pitate ka:ma: da:kagoe, ba:bi hiya:hiya: taboeni ipuwa ba: kapiyala, mabu Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na itana,

¹⁶ ‘Ba:moe komo da:wibomene,
na gala kapete Da:ibidikono genama kakapetema:nemo,
iyo, ba:be genamate dopamo kagate ka:lo kubanomolo itana,
huiyatiya nale gala kakapehiduimima:nemo.”*

¹⁷ Ba:bema: komo hiya:hiya: hopo tawakaluba:te
na ibino Kodawa kohowadinima:na:,
iyo, nale pui ka:ka:lamiholiya:mo,
ba:bi Yuha:pa:te kopelamema:na:
naeno gugudima: kopeda:hama:.

¹⁸ Na Kodawa Godote ba:moe komo hibirinomolo goemo,
nale kebe komo ya:lo da:hawakalimiya:mo
ba:moe ba:be komola.”

¹⁹ Ba:bene Ya:imesiti tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “Yuha:pino komoma: nale ba:ma ka:na emalagidolomo, ibi ipuwalo Godotamo dohobila:na ale iba:tamo temeteme a:kikalama:ma:. ²⁰ Wadiyala ale huiyatiya leta ododiti ibi ba:ma ka:na kokiyalamema:nema:. Komopa:te ida:da:la:tamo dikalamenaka iba:te ba:bi ilina hiliyonomo a:kanahanakamena:, mabu ba:bi ilinate Godokono holoholo hapulu dalowa:ma: eda:hana. Ba:gala kamena pilo dubu pilo talonala, iba:te a:kododilina:kamena:. Ba:gala kokobe dowa:ga:dililamenaka ba:bi ilina naha talonala, mabu hawiti ba:be katene ipuwalo bitana. Ba:bema: modobola iba:te ba:moi kapiyakapiya tutumamo na:papamila:hanakamena:, eta komamoha:.” ²¹ Numa:la:, hopo habanapi hiliyonomate a Yunapino komo iya:tawahanomola. Iyo, ya:lo

* 15:10 Mat 11:30; Gal 3:10 * 15:11 Gal 2:16; Epe 2:5-8 * 15:13 Gal 2:9

* 15:16-18 A:im 9:11-12 * 15:20 Ikuli 34:15-17; Hawi 17:10-16

tetenomone tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku hiliyonomo hopoen
 habahabalo ale aeno baidi ibubulamehole genamalo Mosesekono
 Tutumu Tabo hiliyonomo a:ka:lamiholenakuima:, ba:gala ka:lo ba:moi
 Tutumu Taboen hiya:hiya: komo ale okoha: talona hegela hiliyonomolo
 a:hawakalilamenakoma:.”

**Sose Watowatopa:te Leta Tabo Da:miya:tiya:
 Yuha:pi Hibima: Midipi Ekaka:tamo**

²² Ba:bene Ya:sukunu oelamepi dubu ba:gala komo sose watowatopi,
 iba:te komo hibima: midipi hiliyonomago Ya:imesikono tabo hidoma:
 ga:lalo ibi ipuwalo komo dubu buwatiya:, Poloko Banabasiko bana
 kotolamema: A:ntiyoka ko habamo. Ba:ba tetelo iba:te Yudasiko ebeno
 eta mahilo Basabasitila, ebe ba:gala Sailasiko buwatiya:, mabu ibi
 netewapa:te ekaki ipuwalo koko dubuma: eda:nama: ²³ Ba:bene ba:bi
 dubate A:ntiyokamo katama: Yelusalema sose watowatopa:te leta tabo
 ba:ma ka:na miya:tiya:,

A Ya:sukunu oelamepi dubu ba:gala sose watowatopi, a ba: la:eno
 nani nabima: deda:hanama:, ale ba:moe leta ba:bema: poemema:
 La: Yuha:pa:te A:ntiyoka habalo ba:gala Siliya hopolo ba:gala
 Silisiya hopolo demedehonama, la: aeno ekaka:te Godoko hibima:
 da:midinama, nonolata.

²⁴ Hibila, a ulima: komo tawakalubi ha:kiya ibino ubilo agodone
 pelamete ibino tabamo la:tamo menemene ba pikalame la:eno ukui
 a:pekubahilamiya:, huiyatiya ibi ale kapoelameha: ²⁵ Ba:bema: a ukui
 kapiyama: miditi tabo ba:bo ihatema: komo dubu Poloko Banabasiko
 bana kopoelamema:, iba:te la:eno ukui kopetuputupuilamema:. Ba:
 hibila, Poloko ba:gala Banabasiko ibi ba: aeno hidohido mabulubila,
²⁶ ba:gala ibi netewapa:te Kodawa Ya:su Kelisoko kapiyatamo
 papamila:lo ebeno oko mabuma: ibino ka:ka: gobogobamo dito
 miya:tiya:. ²⁷ Ba:bema: ibi kowalubilinapema: ale Yudasiko ba:gala
 Sailasiko ibi atumu na:kapoelamema:, ale kebe tabo ba:moe
 leta ipuwamo da:miya:tama: iba:te ba:bi atu komokomo la: ibino
 tabonomamo kopikiyalamema:na:ta.

²⁸ Ba: hibila, Godokono Gobogobote a da:kapiyuia:mi ba:bema:
 aeno ukui ba:ma ka:na itana, a ubihinola eta menemene
 la:tamo ikalame, huiyatiya la:le ba:moi kapiyakapiya tutumamo
 na:papamila:hanakuya:la: * ²⁹ Ba:ma ka:na komopa:te ida:da:la:tamo
 dikalamenaka la: ba:bi ilina a:kanahanakamata, ba:gala kokobe
 dowa:ga:dililamenaka ba:bi ilina naha talonala mabu hawiti ba:be
 katene ipuwalo bitana, ba:gala la: kamena pilo ba:gala dubu pilo

* 15:28 Ma:t 23:4

a:kododilinakamata. Ba:bema: la:le ba:moi komo hibilo talonama:
da:midilinakoma, ale la:godolo eta komo kubama: a:kaga:lama:
Nonolata, ba:moe aeno leta tabo kuititila.

³⁰Ba:bene Yelusalema sose watowatopa:te duwatiya: ba:bi dubu
ba:moe letago da:noelamiya:, iba:te A:ntiyoka ko habamo nikuliti hibima:
midipi hiliyonomo kapiyuimi habamo ba:bo ka:lamiya: leta iba:tamo
kikalamema:. ³¹Ba:bene A:ntiyoka sose tawakaluba:te leta ka:lamiholete
koamo kalakalahuya: mabu ba:be tabote ibi hibilo owalubiliya:. ³²Ba:ba
tetelo Yudasiko Sailasiko iba:te tete ga:ga:dopolo hibima: midipi ekaki
iya:tulame tabamo ba owalubilita ba:bo heluilamiya:, mabu hibima:
midipi ipuwalo ibi ba: Godokono ukui hawakalimipila. ³³Ba:bene iba:te
komo hegela hiliyonomo ba:bolo emedete, eta hegelalo hibima: midipi
ekaka:te ibi mabuma: Godotamo ba toetoeho ubi ba:bo ihatiya: ibi
kalakalago Yelusalema sose watowatopa:tamo gala kakapoelamema:,
³⁴huiyatiya ba:ba tetelo Sailasiko ubila ba:bolo kopekagama:, ba:bema:
ebete Yudasikoba: Yelusalemamo gala kapiya:ha:.^f

Poloko Banabasiko Iba:te Oko Ipuwalo Hiya:hiya: Da:tuya:

³⁵Ba:ba tetelo Poloko Banabasiko iba:te A:ntiyoka ko habalo tete
ga:ga:dopo ba emede, komo okopa:go Kodawa Ya:sukunu tabo ba
olamagimi tawakalubi ba:bo iya:tulamenakuya:. ³⁶Ba:bene komo hegela
da:petohuya: Polote Banabasitamo na:goiya:, “Ale dopamo Kodawoeno
tabo kebe hiya:hiya: habahabalo da:nolamagiminakuima:, wadiyala a
ba:bi habahabamo gala kakatoma:nema: aeno ekakino hibima: midi
komo konulamelelamema:.” ³⁷Ba:ba tetelo Banabasiko ubila Yone
Makako iba:go tote, ebete oko ipuwalo ibi konowalubilima:, * ³⁸huiyatiya
Poloko ubihinola, mabu dopamo tetelo Makate Pa:mapiliya hopolo ibi
miya:palette oko ipuwane dito palahuliya:, ba:ma ka:na ebete iba:go oko
kuitita:mo kanuluhukuya:ha:. * ³⁹Ba:be mabuma: Poloko Banabasiko
iba:te koamo olowabeletihuiti hiya:hiya: gabodo ba:bo tuya:, ba:ma
ka:na Banabasiti Makako lawete ko palai boga:go kehaha: kolomo dito
na:hiwuya: Saipalase hopamo, ⁴⁰huiyatiya Polote Sailasiko lawete eta
gabodo dito katuya:. Ba:ba tetelo A:ntiyoka haboeno hibima: midipi
ekaka:te Poloko Sailasiko mabuma: Kodawa Godoko betoemehuya:,
ebete ebeno malemale komamo ibi hidamo kowalubilinatema:,
⁴¹ba:bene ibi netewapa:te Siliya ba:gala Silisiya hopodo ba to, ba:bi
hopoeni hiya:hiya: sose tawakalubino hibima: midi ipuwalo ibi ba:bo
kodakoduilamenatuya:.

^f 15.34 Oel 15:34 komoeno tabo Lukuti bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka
ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

* 15:37 Oel 12:12,25 * 15:38 Oel 13:13; Kol 4:10

Timotiti Poloko Sailasiko Kowalubilima: Oko Ipuwamo Da:pa:guya:

16 ¹Ba:bene Polote Debi haba ba:gala Lista habamo nuluhukuti eta Ya:suku ta:matadawa ba:bo numiya, ebeno mahilo Timotitila. Timotikono menoko ba: Yunapi kamenala ba:gala ebe hibima: mididawala, huiyatiya ebeno nabiwi Yuha: lumagila, ebe ba: Guliki hoponapima: eda:nami. * ²Lista ba:gala Aikoniyama habalo demedehonama: ba:bi hibima: midipi hiliyonomate Timotikono emede komo iya:tawahate hidonomoma: ga:lanakuya, * ³ba:bema: Poloko ubila Timotiti Godokono oko ipuwalo eba:go pata: Huiyatiya ba:be hopolo demedehonama: ba:bi Yunapi hiliyonomate ba:moe komo biya:tawahuya:, Timotikono nabiwi ba: Guliki hoponapila ba:bema: Timotiti Yunapino tama itamida kukala kalawiya:ha: Ba:be mabuma: Polote Timotiko eta okamo magataheno, Yunapino ukui komodobuilamema: ebete Timotiko dopamo tama itamida iya:tawa lumagitamo noemiya: ba:be komo konelawema: ⁴Ba:bene Polua:te Timotiko lawete komo habahabamo kapimilo da:tolamenakui, iba:te Yelusalema sose watowatopi ba:gala oelamepi dubagodone kebe tutumu dopamo duwatiya:, ba:bi komokomo benehawakalilamenakuya: hibima: midipa:te ba:bi tutumamo kopapamila:halenama: * ⁵Ba:bema: hibila, ba:be hopo konomolo Godote sose tawakalubino hibima: midi ipuwalo ibi ba heluilame, komo hegela hiliyonomolo ibino kuitititi hunamo odolokelanihiya:.

Polote Ma:sadoniya Hopamo Kotoma: Hiyo Da:watahaniya:

⁶Ba:ba tetelo Godokono Gobogobote Polui na:duhilamiya: iba:te A:isiya hopolo ebeno tabo konolamagimima: Ba:bema: iba:te Piligiya ba:gala Galesiya hopodo ba tolame * ⁷Misiya hopo tatalia:mo da:nikuliya:, ibi ubila eta Bitiniya hopamo konogomoma: huiyatiya Ya:sukunu Gobogobote ibi gala na:kaduhilamiya: ⁸Ba:be mabuma: iba:te Misiya hopodo tolamete kehaha: kolomoeno Talowase habamo dito nepalaguya: ⁹Ba:be dulu Polote hiyolo Ma:sadoniya dubu buminiya:, ebete utinate Poloko ba:ma ka:na toemehoniya:, “Ama: a owalubima: Ma:sadoniya hopamo na:pa:hiwuya:.”

¹⁰Ba:bene eta duiduiyalo ale Polokono hiyo komo iya:tawahate tabo ba:ma ka:na ga:luya:ma:, “Godote ebeno ubi atamo a:hawakalimi, ale Ma:sadoniya hopo tawakaluba:tamo ebeno Hido Tabo konolamagimima:.” Ba:bema: ba:ba tetenomolo ale ilina hiduilamete ba: dito tupuimiya:ma:.

Lidiyate Ya:suku Hibima: Da:midiya:

¹¹Ba:bene ale ko palai boga:mo ololote Talowase haba ba miya:pa kehaha: kolomoeno Sa:mota:si hopamo ba:bo na:hiwaliya:ma:, ba:bene eta hegelalo

* 16:1 Oel 14:6; 2Tim 1:5 * 16:2 Pil 2:19-22 * 16:4 Oel 15:23-29 * 16:6 Oel 18:23

ale gala katupuimiti Niyapolisi habamo dito nikuliya:ma:. ¹² Ba:bene a haka gabodo gala katolamete Pilipai ko habamo ba:bo nikuliya:ma:, ba:be Pilipai haba ba: Ma:sadoniya hopoenon konomo habala, ba:bema: komo Loma habanapi hiliyonomate ibino hoponomone pelamete ba:be habalo pemedehonama:. Ba:bene ale komo hegelalo ba:bolo emeda:tepatē, ¹³ Yu tawakalubino okoha: talona hegelalo ale ba:be haba miya:patē tuli dodamo dito nepalaguya:ma: mabu a ba:ma ka:na emalagidoluya:ma:, diyala, Yunapi kapiyakapiyate Godotamo toetoe tabo ga:lama: ba:bamo da: pekapiyuimimina:. Ba:bene komo kamenakamenate kapimilo da:pola:nuya:, ale ibi nulamete iba:go nahiditi tabo ba:bo nega:luya:ma:. ¹⁴ Ba:bi kamenakamena ipuwalo eta dogodogodawate na:lutiya:, ebeno mahilo ba: Lidiyatela, ebe ba: Tayataila habanapila ba:gala ebete hawihawi kaliko kolowami ipuwalo koko mani buwatanakui. Ba:moe kamenate hibi Godo badikuminakui, ba:bene Polote Ya:sukunu komoma: tabo dolamagiya:, Kodawate ebeno tepo ipuwa ba:bo a:hiya:midamiya: ebete tabo hibinomolo kolawema:. ¹⁵ Ba:bema: Lidiyako ba:gala ebeno genamanapi, ale ibi beyamo wadulatelete ebete a ba:ma ka:na kiyaa:miya:, “La:le na Kodawa Ya:sukunu eta hibima: mididawama: hibilo da:ga:lama, wadiyala la: pelamete naeno genamalo na:pemediya:la:.” Ba:bene ebete a koamo da:toea:mehuya: ale ebeno tabamo papamila:hate eba:go dito pelamiya:ma:.

**Pilipai Ko Haboenon Watowatopa:te Poloko Ba:gala
Sailasiko Du Genamamo Diya:hekiya:**

¹⁶ Komo hegela da:petohuya:, eta tetelo ale Godotamo toetoe tabo ga:la habamo gala da:katolamiya:ma:, gabo tetelo komopino huiyaha: oko bohelete ago ba:bo aluguya:. Ebe kuba gobogobagoenola, ba:be kuba gobogobote ebeno olamagi ipuwado tawakalubi begoelamenakui kebe hiya:hiya: komate iba:tamo dikulimina:, ba:bema: ba:be boheleno namutuluba:te ebeno pakani komo ododi ipuwado tawakaluba:godone koko mani buwatanakuya:. ¹⁷ Ba:bene ba:be bohelete aeno gala hapuni Poloko ba:gala a ba ta:matoe gaa:tepahalo ba:ma ka:na negoiya:, “Ba:moi dubu ba: Hununomo Godokono okopila! Iba:te la: kokiyalamema:na:ta la: ka:ka: mula: komo kebe gabodo na:ka:laweoma!”* ¹⁸ Komo hiliyonomo hegelalo ebete atamo ba: ba:ba ka:na ewagelenakui, ba:bene eta tetelo Polote menemenema: eda:te boheletamo ohobigate kuba gobogobo ba:bo kiyahamiya:, “Nale Ya:su Kelisokono mahilamo ama: bikiyahamemata, ama: ebegodone nuluhuka!” Ba:ba tetenomolo kuba gobogobote bohelegodone ba: dito uluhukuya:.

¹⁹ Ba:bema: boheleno namutuluba:te ba:moe komo umiti iya:tawahuya:, ba:be bohele ipuwado ibino mani lawe gabo ba: a:wibo. Ba:moe mabuma:

* 16:17 Mak 1:24

iba:te Poloko ba:gala Sailasiko heloamo uwatete, ba:be Pilipai ko haboeno watowatopa:te kebolo ka:pola:nuya: ba:be kolowami habamo ba:bo wadimuya:taliya:. ²⁰ Ba:bene iba:te ba:bi Loma gabomani dubuino holoholo hapuamo ibi magatalete na:nega:luya:, “Ba:moi Yunapi dubu netewa iba:te aeno haba bekubahimina!” ²¹ Ibino tutumu hiya:la, a Lomanapino tutumu huiyaha:, ba:bema: ibino iya:tumi komote a bikiyaa:mena aeno hidohido kukala kowakalamima:!” ²² Ba:bene ba:ba tetelo komo habalubi hiliyonomate Poluino ododili komokomoma: atu kuba tabo bekaga:luya:.

Ba:bema: Loma gabomani dubate ibi netewapino kaliko heloamo pipikulamelelamete komo alaholohopi ba:bo kiyalamiya: ibi giya:pa:pa:mo ka:na:miga:latilima:. ^{*} ²³ Ba:bene ibi kubanomamo a:na:miga:latiliti iba:te Poloko ba:gala Sailasiko du genamamo niya:hekete, ba:bene du genama umidawa na:kiyamiya: ebete ibi hidamo kulamenatema: iba:te alahutikapoma:. ²⁴ Ba:bema: du genama umidawate ba:be tabo duliya:, ebete ibi du genama ipuwanomamo magatalete ibino nato keha gugamo newadulatelelamete ibi dito nimiya:paliya:.

²⁵ Ba:be du iwa tetenomolo Poloko Sailasiko iba:te Godotamo toetoehonakui komo adikumi ohale akalaphionakuya:. Ba:bene gabomana:te komo dubu ibino kuba ododili mabuma: du genamamo ya:lo da:miya:tiya: ba:bi dubate Poloko Sailasiko ibino komo ba ulihona, ²⁶ ba:ba tetenomolo ko wima:la:te penate du genama kubanomamo ba padegetena, gigihote ha:kiya a:hilamenate du genamanapino kokotoeno auli halete ha:kiya ba:bo ta:teholameniya:. ²⁷ Ba:bene du genama umidawate ebeno genamanomolo mahiganate du genamoeno gigiho ya:lo a:hilame da:pulameniya: ebete nemalagidoloniya:, du genamanapi hiliyonomate ba: alahutiha. Ba:bema: ebete tole konomo lawenate ebeno alaholo gili magubutinate ebe ha:kiya ebeno ape ahohamidana: ba ewagelena, ^{*} ²⁸ ba:ba tetenomolo Polote ba:be komo uminate ebe na:goepatemeniya:, “A:iye! Ama: ha:kiya ama: akanakapuma:la:! A hiliyonomo moela, kalahutihoha:!”

²⁹ Ba:ba tetelo du genama umidawate ebeno hopopi begoelameniya: iba:te alo kowadahanama:, ba:bene ebete du genama guamo tola:go tiyonomolo na:pa:ganate, Poloko Sailasiko ibino nato mabamo neganate ba:bo nilililaniya:. ³⁰ Ba:bene ebete ibi netewapi du genamane puluhukulatelenate ba:bo pegoelameniya:, “Koko dubala:, na bada komo ododiti Godogodone ka:ka: mula: komo ebo na:ka:lawemo?” ^{*}

³¹ Iba:te na:huiyaniya:, “Ama: Kodawa Ya:suku hibima: na:mida:, ba:bene ebete ama: ba:gala amia:no genamanapino ka:ka: komula:lalamema:na:ta.” ³² Ba:bene iba:te du genama umidawa ba:gala

^{*} 16:20 Mak 13:9 ^{*} 16:22 2Kol 11:25; 1Tes 2:2 ^{*} 16:27 Oel 12:18-19 ^{*} 16:30 Oel 2:37

ebeno genamanapa:tamo Kodawa Ya:sukunu tabo ba olamagimina ebeno komo ba:bo hawakaliminiya:. ³³Ba:bema: ba:ba tetenomolo du genama umidawate ibi netewapino bugumu ukulalelamente, iba:te huiyatiya ebe ba:gala ebeno genamanapi hiliyonomo beyamo dito wadulateleniya:. ³⁴Ba:bene du genama umidawate Poloko Sailasiko ibi ebeno genama guamo magatalenate baa: ba:bo nikalamentiya:. Ba: hibila, ebe ba:gala ebeno genamanapa:te konomamo kalakalahaniya:, mabu iba:te ba:be dulu ibino hibima: midi komo Godotamo a:miya:teniya:.

³⁵Ba:bene hegelate da:powalohuya: Loma gabomani koko dubate komo polisi dubu du genama umidawatamo ba:moe tabago poelamiya:, “Ama:le ba:bi dubu netewa du genamane dito nuluhukulatela:.”

³⁶Ba:bene du genama umidawate Poloko atu tabo bekanikiyamiya:, “Gabomani koko dubate tabo a:poema:, nale ama: ba:gala Sailasiko la: ba:moe du genamane kuluhukulatelema:. Ba:bema: ka:lo la: uluhukuti kalakalago na:toala:.”

³⁷Huiyatiya Polote ba:bi polisi dubu ulamelo iba:tamo na:goiya:, “Ao, ale dito a:kuluhukama:. La:eno koko gabomani dubate ha:kiya na:pelama:mena: a kopuluhukua:tema:, mabu a netewapa:te ba:moe hopolo Loma gabomanino pepago wapata:nama:, ^g ba:gala ale kuba ododihino iba:te aeno komo hidamo kanagiya:midaa:meha:, iba:te huiyatiya a giya:pa:pa:mo a:na:miga:titi du genamamo dito iya:hekiya:. Ba:bema: ka:lo ibi ubila a diya gabodo gelebadia:go dito koea:mema:. Ao, iba:te dopamo a na:pua:ma:mena:!”

³⁸Ba:bene polisi dubate tolamete Polokono tabo koko gabomani dubu da:nikiyalamiya:, ba:ba tetelo ba:bi dubate Poloko Sailasiko Loma gabomanino pepago wapata: komo uliti koamo toletolehuya:.

³⁹Ba:bema: iba:te pelamete Poloko Sailasiko iba:tamo nolata tabo pega:late ibi konomamo petoelameholiya:, iba:te Pilipai ko habane eta hopamo gelebadia:go kotoma:. ⁴⁰Ba:bene ibi netewapa:te du genamane puluhukuti, iba:te tote dopamo Lidiyakono genamamo nodolote, ba:bolo iba:te hibima: midipi ekaki da:nulamiya:, komo owalubi tabo nikiyahalamete Pilipai ko habane ba: dito tuya:.

^g **16.37** Poloko tetelo Loma gabomana:te ibino Itali hoponapi kapiyatamo ba:bako pepa ikalamehohlenakuya:, iba:te komo hiya:hiya: hopolo ba wapata:lame ba:bi hopoeno gabomanino okopa:te temeteme iba:tamo ikalamekapoma:. Ba:bema: ba:bako pepagoeno lumagiti hibi kuba ododiha: tetelo eta gabomani dubuti ebeno komo hidamo anagiya:midameheno temeteme ebetamo dito dikamemene, ba:be mabuma: Loma koko gabomana:te pelamete ba:be gabomani dubutamo konomo kuba huiya kopikamema:na:. Poloko Itali hoponapiha:, ebe Yu lumagila. Huiyatiya ebete Tasase ko habalo da:hawakaluya:, ba:ba tetelo ebete Loma gabomana:godone pepa a:lawiya:, mabu Loma gabomana:te Tasase habanapa:tamo konomamo ba kalakalaha ibi hiliyonomatamo ba:bako pepa dito ikalameholiya:, iba:te ibino Itali hoponapa:tamo dikalamenakui ba:ba ka:na.

Tesalonaika Ko Habalo Ko Mauba Komote Duluhukuya:

17 ¹Ba:bene Poloko Sailasiko iba:te A:mapipolisi haba ba:gala A:poloniya habado tote Tesalonaika ko habamo ba:bo nuluhukuya, Yunapino eta baidi ibubulamehole genamate ba:bolo na:la:nami. ²Ba:bene Polote komo habahabalo keba ka:na ka:pododinakui ebete Tesalonaika ko habalo ba: atumu kapododiya, ebete netewa-kapiya okoha: talona hegelalo Yunapino baidi ibubulamehole genamamo nodolonakui Godokono Buka taboen komokomo iba:tamo ba:bo nologinaku. ³Ba:bene ebete hiya:hiya: taboen ipuwa ba hawakalilame ibi hihinomolo ba:ma ka:na iya:tulameholiya, Godote ya:lo tetelo dihiya: ba:be ebeno nopo ipuwado Kelisote puluhukuti, tawakaluba:godone koko temeteme puwatete, hoe ipuwane gala kakamahigama:ne. Ba:bema: Polote iba:tamo na:goiya, “Ba:moe Kelisoko nale ebeno komo la:tamo dolomagimo, ebe ba: Ya:sutula! Hoe ipuwane gala a:kamahiguya!”

⁴Ba:ba tetelo komo Yunapa:te ba:be taboen hibi komo lawete Poloko Sailasiko bana kapiyama: ba:bo eda:huya, ba:gala ba:be Guliki hopolo demedehonama, komo ba:bi Yuha:pa:te hibi Godo dopamo dadikuminama: ba:gala komo Yuha:pino koko watowatopi kamenakamena atumu, ibi hiliyonomate kapimilo hibima: ba:bo midiya. ⁵Huiyatiya komo Yu tawakaluba:te ba:bi Yuha:pino hibima: midi komo dulamelelamiya, ba:be mabuma: iba:te maubahaleta ilina kolowami habamo tolamete, komo hiya:hiya: kuba ododilipi dubu nuwatete iba:go kapimilo konomo mauba komo ba:bo nadipatiya. Ba:bema: iba:te haba konomolo helo adipatelo eta dubu Ya:isonikono genamamo gahugahulu tolamete gigiho newakalamiti Poloko Sailasiko ba:bo noholiya, iba:te ibi nuwatete tawakaluba:tamo kopuluhukulatelema. ⁶Ba:ba tetelo iba:te ibi netewapi nipo noholete huiyatiya Ya:isoniko ba:gala komo Ya:suku ta:matapi genamane ba:bo wadimuya:taliya: ba:be haboen gabomani dubatamo. Ba:bene iba:te gabomani dubatamo ibulunomamo na:ga:luya, “Ba:moe hopo konomo da:kubahimina ba:bi dubate aeno habamo a:pikuliya! ⁷Ba:gala ba:moe eta dubu Ya:isoniti ba:bi kuba ododilipi kalakalago uwatete ebeno genamalo laha haba iba:tamo ikalami. Ibi hiliyonomate Konomo Gawadalagi Sisakono kukala bewakalamina, mabu iba:te na:ga:lana eta Ko Gawadalagi ba:luta, ebeno mahilo ba: Ya:sutula!”*

⁸Ba:bene habalubi hiliyonomo ba:gala gabomani dubate ba:be tabo uliti ukui bilibilinomoma: ba:bo eda:huya. Ba:bema: ibi ipuwalo hiya:hiya: tabo konomamo ba ga:luta ⁹gabomana:te Ya:isoniko ebeno mabuluba:go ibi na:kiyalamiya, “Wadiyala la:eno kuba mabuma:

* 17:7 Luk 23:2; Yon 19:12

mani atamo kohuiyama:nemata, huiyaheno ale la: du genamamo koniya:hekema:na:ta.” Ba:ba tetelo gabomana:te iba:godone mani uwatelamete ibino genamamo ba: dito noelamiya:.

Beliya Habanapa:te Ya:sukunu Tabo Hido Mulu Ukuia:go Da:lawiya:

¹⁰ Ba:bema: ba:be dulu hibima: midipi ekaka:te Poloko ba:gala Sailasiko ba:be habane dito oelameniya: Beliya habamo, ba:bene iba:te ba:bamo nuluhukunate, eta hegelalo iba:te Yunapino baidi ibubulamehole genamamo dito nodoluya:.

¹¹ Ba:ba tetelo Beliya habanapa:te ibino tepo ipuwoeno gigiho a:hilamiya: Ya:sukunu tabo hido mulu ukuia:go kolawema:, Tesalonaikanapa:te dewageliya: eba ka:naha:.

Beliyanapa:te huiyatiya hegela hiliyonomolo Godokono Buka taboen komokomo da:ka:lamiholelenakui, ibi ipuwalo ba:bi komoen ipuwa hidamo ba ga:la hibi komo ba:bo iya:tawahanakuya:, mabu ibi ubi konomola ba:moe komo umi, Polote iba:tamo dolamagiya: ba:be tabo da: hibila: o da: ha:dala:.

¹² Ba:bema: ibi ipuwalo komo Yunapi hiliyonomate Ya:sukunu tabo hibima: na:midiya:, ba:gala ba:be atu tetelo ba:be Guliki hopolo demedehonama: ba:bi Yuha:pino koko watowatopi kamenakamena ba:gala dubu atumu, komo ibi hiliyonomate Ya:sukunu tabo kapimilo ba:bo lawiya:.

¹³ Huiyatiya ba:ba tetelo Tesalonaika ko habalo demedehonama: ba:bi Yu tawakaluba:te Polote Godokono tabo Beliya habalo da:nolamagiya:, iba:te ba:be komo uliti ba:bamo tolamete Beliyana:tamo helo ba nikalame ibi ba:bo nadipalateiya: iba:te Polotamo komaubahalema:.

¹⁴ Ba:ba tetenomolo hibima: midipi ekaka:te Poloko kehaha: kolomoeno eta habamo komo dubago ba: dito noemiya:, huiyatiya Sailasiko Timotiko iba:te Beliya habalo ba:bo pipikuliya:, iba:te Polokoba: katuya:ha:.

¹⁵ Ba:bene Poloko da:buiya:minuya: ba:bi Beliyana:pi dubate boge lawete eba:go A:tenese ko habamo da:nikuliya:, ba:ba tetelo ibino habamo gala kakawilalema: ba ewagelita, Polote ibi na:kiyalamiya: Sailasiko Timotiko iba:tamo tabo katama:, iba:te A:tenesa:mo ebetamo tiyolo kopuluhukuma:.

Polote A:tenese Ko Habalo Ida:da:li Adikulamepa:tamo Godokono Tabo Dolamagiya:

¹⁶ Polote Sailasiko Timotiko ibino pe komo ba latimi, ba:be A:tenese ko habalo ida:da:li adikulame komokomo hiliyonomo dulameholiya:, ebete tepo ipuwalo menemenenomoma: ediya:.

¹⁷ Ba:bema: ebete Yunapino baidi ibubulamehole genamalo ibi ba:gala komo Yuha:pa:te hibi Godo dadikuminama:, ebete ibi hiliyonomatamo Godokono Buka taboen ipuwa komokomo konomamo olamaginakui, ba:gala komo hegela hiliyonomolo ebete kolowami habalo dito da:wapata:lamitanakui ba:bi tawakaluba:tamo atu komokomo bekaolamaginakui.*

¹⁸ Ba:bene Polote A:tenese habanapa:tamo

* 17:17 Oel 18:19

Ya:sukunu hoene mahiga komo da:hawakalimiya:, iba:te ibino ukuilo nemalagidoluya: Ya:suku ba: eta hopo ida:da:lino gobogobola, ba:bema: komopa:te na:ga:luya:, “Ebe ubila ale muhulu hopoen o eta ida:da:lino komo kota:matama:.” Ba:bene ibi ipuwalo komo Epikuliya kapiyuimipi^h ba:gala Stowika kapiyuimipinoⁱ iya:tulamepa:te Polokoba: olowabeletihui datupuiimiya:, komopa:te ebe walitilo na:ga:luya:, “Ba:moe wato ko dubuti daedae tabo dolamaginako, ebeno ipuwa badala:ka:?”

¹⁹Huiyatiya komo iba:te Polotamo hido tete ba ikame ebe ibino A:tenese haboen mulupino ahidi baha:mo ba:bo magatuya:, ba:be ahidi bahino mahilo ba: Aleyopagasela. Ba:ba tetelo Polote ibino holoholo hapuamo da:nuluhukuya: iba:te ebe nalatediya:, “A ubila ama:le a na:kiyaa:ma:, ba:moe uli iya:tulame tabo dolamaginaka keba ka:nala:ka:?” ²⁰Mabu ama:le dolamagina ba:be taboen komokomo aeno uliho ipuwalo hiya:nomoma: eda:hana, ba:bema: a ubila ama: ba:moe taboen ipuwa atamo hidamo na:hawakalima:.” ²¹Iba:te Poloko ba:ma ka:na kiyamiya:, mabu A:tenese habanapi ipuwalo puya:te ba:bolo da:hawakalahaliya: ba:gala puya:te muhulu hopone pelamete ba:bolo da:pemedehonama:, ibi hiliyonomate ubi konomamo ihatenama: ibino mulupino hiya:hiya: kapiyuimi ipuwalo uli komokomo ulihote koga:lanama:.

²²Ba:bene Polote Aleyopagase mulupi dubuino dopo hapulu mahigate na:goiya:, “A:tenese haba dubala:, na umimo la: ida:da:li adikulame komo ipuwalo helonomoma: eda:hanamata. ²³Iyo, nale la:eno hido habalo ba pata: la:godolo hiya:hiya: ida:da:li adikulame bahi da:pola:na ulamimo, ba:gala ba:bi hiliyonomo ipuwalo nale eta kapiya adikumi bahi bekumimo, eta lumagiti ba:be hunamo tabo ba:ma ka:na miya:tiya:,

“Tawakaluba:te iya:tawahaheno dadikuminaka,

ba:moe ba:be Kodawa Adikumi Bahila.”

“Ba:bema: la: A:tenese habanapa:te iya:tawahaheno dadikuminakoma, nale ba:be Kodawoen komo la:tamo kohawakalimima:nemo. ²⁴Ebe ba: hopo konomo ba:gala ilina hiliyonomo Ododilidawala, iyo, ebete ba:moe hopolo ba:gala Hunu Habalo Kodawanomoma: eda:na, ba:bema: ebe ubihinola tawakaluba:te detemotehona ba:bi adikumi genamalo

^h **17.18** Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa. Poloko tetelo Epikuliya tawakalubi ba: Guliki hoponapino kapiyuimi etala. Iba:te ibino ta:matapi ba:ma ka:na iya:tulamenakuya:, hiya:hiya: ida:da:lino gobogoboen helo kitanaha:, ba:bema: wadiyala tawakaluba:te ibino tole komokomo gobogobamo ba miya:te kateneno ubilo kalakalago dito nemedehamena:.” ⁱ **17.18** Stowika tawakalubi ba: Guliki hoponapino eta kapiyuimila. Ibi Epikuliya kapiyuimipi huiyaha:, ba:bema: iba:te komo hiya:hiya: ida:da:li hiliyonomo badikulamenama:, ba:gala ba:bi ida:da:lino helo ba tolelamena iba:te tuputupunomolo emedehonama:.” Iba:te ibino ta:matapi ba:ma ka:na iya:tulamenakuya:, a hopo tawakalubi hiliyonomate ha:kiya aeno heloamo tepo ipuwoeno mulunomo ukui duwatema:, ba:ba tetelo a hibi kalakalago bemedehonama:.

emedena.* ²⁵ Ba:gala ebe ubihinola a hopo tawakaluba:te aeno kokotamo eta ilina ododiti ebetamo ikame, mabu ebe ba: atamo hido ka:ka: ba:gala helo dikaa:mena ba:be Kodawala, iyo, ebete a hiliyonomoeno modoboha: komokomo ba emalagidolena ebeno malemale ipuwalo hiliyonomo hidohido komo atamo dito ikaa:mena. Huiyatiya numa:la:, ale ebe owalubima: ebetamo bada ilina na:kikamehoma:? Puliyala, kitanaha:, mabu ebe ha:kiya modobonomolo emedena!*

²⁶ “Ba:gala eta komo. Ba:moe Kodawate kapiya dubu ododiti, ebe ipuwane hiya:hiya: tawakalubi kapiyuimipi hiliyonomate ikuliya. Ba:bene ebete ibi ba:moe hopo konomamo hiya:hiya: oelameholete ibino hiya:hiya: emede teteno kuititi ba:gala ibino hopoen kuititi iba:tamo a:miya:telamiya:, ebete dopo dubu ododihino nopo dopamo keba ka:na kihatiya: ba:ba ka:na. ²⁷ Numa:la:, Godote ba:be ododi komodo ebeno ubi bihatiya:, tawakalubi hiliyonomate ibino hiya:hiya: hopolo ba emedehona, iba:te ibi Ododilidawoen komo emalagidololo ibino mulu ukuia:mo ebe dohowadimina: ebeno hibi komo ba:bo kumima:na:, baidi tamihodawate ebeno kokotamo gabo keba ka:na kohowadinako ba:ba ka:na. Huiyatiya kalakala konomola, ale ebe umima: eta kodakoda komote hibilo kitanaha:, iyo, ebete muhululu kemedenhaha:, a tamenomolo bemedena.*

²⁸ Ba:be mabuma: eta muludawate tabo dopamo ba:ma ka:na goiya:,

‘Ale aeno Hununomo Talonadawoen ka:ka: ipuwalo emedenama:, iyo, ale ebeno heloamo wapata:lamenama:, mabu ebe ba: aeno ka:ka: mabuma: eda:na.’

Ba:gala A:tenesenapa:la:, la: numa:la:, la:eno ohale ododilipi ipuwalo etate ohale ba:ma ka:na miya:tiya:,

‘Ba:moe komo ba: hibirinomola, ale Kodawoen gugudima: eda:hanama:.”

²⁹ Ba:bema: Polote tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “La: hidamo nulila:la: Hibila, ba:moe Kodawa Godote a hiliyonomo ebeno gugudima: ododiya: ba:bema: a ba:ma ka:na a:kemalagidolama:, aeno kokotamo o aeno mulu ukui komamo eta ilinamo aeno Nabiwino holoholo kododima:nema:. Ao! Tawakaluba:te golodo o siliba o hido nakolamo dododilinaka, hibi Godo ba:bi hiya:hiya: ida:da:li ilina huiyaha:.*

³⁰ Ba: hibila, dopamo tawakaluba:te ebeno hibi komo iya:tawahaheno kuba komokomo dododilina:ki, Godote iba:tamo kuba huiya hibilo kikalamenakuiha:, huiyatiya ba:ma tetelo ebete hiliyonomo hiya:hiya: hopo tawakalubi begoelamena iba:te ibino kuba ododili ipuwane ebetamo kohobila:ma:, ³¹ mabu ebete ibi hiliyonomoeno komokomo kanagilamelelamema: ebeno Ko Hegela ya:lo ihatiya:. Iyo, ebete helo

* 17:24-25 1Gaw 8:27; Oel 7:48 * 17:25 Ohale 50:12 * 17:27 Ohale 145:18; Yel 23:23

* 17:29 Ais 40:18-20; 44:10-17; Oel 19:26

kebe dawatamo kikamiya:, ba:be Tuputupu Dubuino anagiya:mida ipuwalo tawakalubi hiliyonomate ibino kuba huiya ba:gala hido huiya modobonomolo kuwatema:na:. Ba:bema: mabu keka: tawakaluba:te ba:moe taboeno komo hibima: da:midimina:? Mabu bitana Godote tawakalubino holoholo hapulu ba:be Tuputupu Dubu Ya:suku hoe ipuwane adipatiya:!”*

³² Ba:bene ba:bi A:tenese mulupi dubate Ya:sukunu hoene mahiga komo duliya: iba:te Poloko ba:bo walitiya:, huiyatiya komopa:te ebetamo na:ga:luya:, “Wadiyala ama: gala kapete atamo tabo na:kapolamagiya:.”

³³ Ba:bene Polote tabo ga:la habane ba uluhuku, ³⁴ komo dubate ebeno tabo hibima: miditi eba:go ba: dito nekapiyuya:, ibi ipuwalo Dayonisiyasiko ba: Aleyopagase mulupino kapiyuimi dubu etala, ba:gala ba:be atu tetelo eta kamena Damalisiko ba:gala komo kamenakamena iba:te atumu Ya:suku hibima: ba:bo midiya:.

Polote Kolini Ko Habalo Da:nemedenami

18 ¹ Ba:moe komote da:wibuya: Polote A:tenese haba miya:pate Kolini ko habamo ba: dito tuya:, ² ba:bene eta Yu dubu ebeno mahilo Akuilatela, Pontase hopolo hawakaluya:, ebete Polokoba: ba:bo aluguya:. Ba:ba tetelo ba:be dubuti ebeno kamena Pilisilakoba: Itali hopone piya:, mabu Konomo Gawadalagi Kolodiyasiti Yu tawakaluba:tamo maubalo a:goelamiya: ibi hiliyonomate ebeno Itali hopoen Loma ko habane kikulihoma:. Ba:bema: eta hegelalo Polote ibi netewapa:tamo nuluhukuti, * ³ ibino mani oko ipuwalo ibi owalubili ba netupuimi iba:go ba:bo nemediya:, mabu ebete ba:be oko iya:tawala, ebete dopamo sipi-goegoe tamamo walokoa:midahale genama bododilinakui. * ⁴ Ba:ba tetelo Yu tawakalubino okoha: talona hegela hiliyonomolo Polote ibino baidi ibubulamehole genamamo tonakui, ba:bene ebete ibi ba:gala Guliki hoponapi iba:go ba kapiyuimi iba:tamo Godokono tabo komokomo ba:bo olamaginakui, mabu ebe ubi konomola iba:te Ya:sukunu hibi komo kiya:tawahama:.

⁵ Ba:bene Sailasiko Timotiko iba:te Ma:sadoniya hopone Kolini ko habamo Polotamo da:puluhukuya:, ebete sipi-goegoe tama genama ododili mani oko ba:bo miya:puya:. Ba:ba tetelo ebete Godokono oko kapiya ba owatina Yu tawakaluba:tamo ba:ma ka:na olamaginakui, Ya:suku ba: Kelisote, Godokono Oemedawala. * ⁶ Huiyatiya eta hegelalo iba:te Poloko iduduputimilo ebeno iya:tulame komokomo da:duhilamiya:, Polote ibino dopo hapulu ebeno kalikoen puhulu ba moda:midatepale na:goiya:, “Ba:moe komone la: niya:tawahala:, la:le ba:bolo Godokono ka:ka: mula: komo nelaweheno, ba:be komo ba: la:eno kubala! Naeno

* 17:31 Ohale 96:13 * 18:2 Lom 16:3 * 18:3 Oel 20:34 * 18:5 Oel 17:14-15

kubaha:, mabu nale Godokono hibi komo la: hidamo iya:tulamimata, huiyatiya la: ubihinola. Ba:bema: ba:ma tetelo na la:godone ohobigate huiyatiya Yuha:pa:tamo kotoma:nemo.”* 7Ba:bene Polote ibi miya:palette eta Yuha: dubuino genamalo nemediya:, ba:be dubuino mahilo ba: Taitasi Yasitasitila, ebe hibi Godo badikuminami ba:gala ebeno genamate Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genama tamelo la:nami. 8Ba:ba tetelo eta dubu, ebeno mahilo Kilipasatela, ebete Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genama umidawama: eda:nami, ebe ba:gala ebeno genamanapi iba:te Kodawa Ya:suku hibima: a:midiya:. Ba:gala komo Kolini habanapi hiliyonomate atumu Godokono tabo Pologodone ulihote hibima: miditi beyamo wadulatele komo ba:bo lawiya:.

9Ba:bene eta dulu Kodawa Ya:suti Poloko hiyolo na:goemeniya:, “Ama: naeno tabo olamagima: akatoletola:la:, ba:gala tabo goeha:ma: akeda:la:, 10mabu nale ama:go bemedenamomo, ba:bema: eta lumagiti ama: a:kakubahima:mena:ta. Ba:gala ba:moe haba konomolo naeno komo tawakalubi hiliyonomate bemedena, ama: kapiyaha:.”* 11Ba:bema: Polote ba:bolo kapiya gogo ba:gala sikisi manome ba emedena Godokono tabo komokomo tawakalubi ba:bo iya:tulamenakui.

Yunapa:te Poloko Guliki Hopoeni Kapela Ko Gawadalagitamo Ibino Heloamo Da:magatuya:

12Ba:be gogolo Loma gabomani koko dubate Ga:liyoko bepoemiya: ebete Guliki hoponapino uli Kapela Ko Gawadalagima: kopeda:nama:, ba:bema: ba:be hopoeni Yu tawakaluba:te ukui kapiyama: miditi Poloko ebetamo ba:bo magatuya: ebeno komo kanagiya:midamema:. 13Ba:ba tetelo iba:te Ko Gawadalagitamo na:ga:luya:, “Ba:moe dubu Godoko adikumino hiya: gabo ba iya:tulame, ebete tawakaluba:tamo helo bikalamena gabomanino kukala kowakalamima:.”

14Ba:bema: Polote ubila huiya tabo kogoemema:, huiyatiya Ga:liyote ebe duhimiti Yu tawakaluba:tamo na:goiya:, “Lumagiti eta ko kuba hibilo nododitale, nale la: Yunapino tabo komokomo hidamo bulihona:, huiyatiya moe komo ko komoha:!” 15La: la:eno Yu hopoeni komonomoma: olowabeletihuitamata, ba:bi komo ba: la:eno Buka taboeni ipuwa komokomo, ba:gala la:eno tawakalubino mahiloeno komokomo, ba:gala la:eno iniwalino kukala komokomola, ba:bema: wadiyala la: ha:kiya la:eno ubiha: komo na:netuputupuima:la:. Na ubihinola ba:bi komo anagilamedawama: eda:!” 16Ba:bene Ga:liyote helo lawete ibi hiliyonomo ebeno tabo anagiya:mida genamane dito ta:malateliya:. 17Ba:ba tetelo ba:bi Yunapa:te menemenenomoma: eda:hate ibino baidi ibubulamehole genama umidawa Sostenisiko lawete Ga:liyokono tabo anagiya:mida

* 18:6 Oel 13:46,51; 20:26 * 18:10 Yos 1:9; Ais 41:10

genama dopo hapulu kubanomamo ba:bo anagalimihuya, huiyatiya Galiyote ba:be komo ko komoma: kagoiya:ha, ba:bema: ebete iba:godone dito ohobiguya: ebeno komo oko kowatima:

Polote Siliya Hopoen A:ntiyoka Ko Habamo Kakawilama: Ubi Dihatiya:

¹⁸ Ba:be komote da:wibuya: Polote tete ga:ga:dopo hibima: midipi ekaka:go emedete, ba:bene Kolini haba ba miya:pa ebete Pilisilako ba:gala Akuilako uwatete Siliya muhulu hopamo tolame ba:bo tupuimiya: Ba:bene iba:te Senekiliya habamo nikuliti ko palai boga:mo nololoheno, dopamo Polote ebeno tepo ipuwoeno hibi komo kohawakalimima: ebeno hinibo ba:bo nelepiya, mabu ebete dopamo kebe tabo Godotamo hibilo da:goiya, ebete ba: ba:ba ka:na oko owati ipuwalo kuitita:mo a:nuluhukuya:."

¹⁹ Ba:bene Polua:te gala katolamete Epesese ko habamo da:nikuliya, ebete Pilisilako ba:gala Akuilako ba:bo nimiya:paliya: iba:te ba:bolo kemedinama: Ba:ba tetelo Polote ha:kiya tote Yunapino baidi ibubulamehole genamamo nodolote Godokono Buka tabo komokomo iba:tamo ba:bo nolamagiya: ²⁰ Ba:bene iba:te ebe na:ga:lamiya: tete ga:ga:dopo iba:go kemedema, huiyatiya Polote na:goiya, "Ao, na kotoma:nemo." ²¹ Ba:ba tetelo ebete ibi ba miya:pale eta tabo ba:ma ka:na goelamiya, "Godote ubi dihatemene na la:tamo gala kakapema:nemo," ba:bene ebete tote ko palai boga:mo da:nololuya, ba:be bogete Epesese ko habane ba: dito tuya:

²² Ba:bene bogete kehaha: kolomo na:hiwate Sisaliya ko habamo da:nutiya, ba:ba tetelo Polote haka gabodo tote Yelusalema ko habamo nuluhukuti sose tawakaluba:tamo ebeno malemale tabo nolamagiti, ba:bene ibi miya:palette ebete A:ntiyoka ko habamo ba: dito katuya:

²³ Ba:bene ebete tete ga:ga:dopo A:ntiyokalo emedete, ba:be ko haba kamiya:pate Galesiya ba:gala Piligiya hopodo ba peto Ya:suku ta:matapi owalubila:go ebete ibi ba:bo peheluilamenatuya:

Apolositi Godokono Oko Ipuwalo Eta Tabo Olamagidawama: Dediya:

²⁴ Ba:ba tetelo eta Yu dubu ebeno mahilo Apolositi, ebe A:lesandiya habanapila, ebe Godokono Buka taboen hiya:hiya: komoen ipuwa iya:tawanomola ba:gala ebeno tabo olamagi mulunomola, ebete Epesese ko habamo piya: ²⁵ Ba:moe dubu eta lumagiti Kodawa Ya:suku ta:mata gabo dopamo iya:tumiya, ba:bema: ebete ebeno tepo ipuwalo koenomoma: ba eda:na Ya:sukunu komoma: komopi hidonomamo iya:tulamenakui. Huiyatiya ebete Yonekono beyamo wadulatele komo kapiya biya:tawuya, ba:bema: ebete kiya:tawuya:ha: Godote ebeno

* 18:18 Nabas 6:18; Oel 21:24

Gobogobamo tawakalubi keba ka:na da:wadulatenako ba:be komo.

²⁶Ba:bene eta hegelalo Apolositi Yunapino baidi ibubulamehole genamalo Godokono tabo toleheno dolamagiya; Pilisilako ba:gala Akuilako iba:te ebeno tabo uliti, Apolosiko ibino genamamo magatate Godokono gaboeno komoma: komo hidohido iya:tulame tabo komamo ebe ba:bo nowalubiya:.

²⁷Ba:bema: eta tetelo Apolositi Guliki hopamo toma: ubi dihatiya:, Epesese hibima: midipi ekaka:te leta boemiya: Gulikinapi hibima: midipa:tamo iba:te ebe kalakalago kolawema: Ba:bene Apolositi ba:bamo da:nuluhukuya:, puya:te Godokono malemaleda hibima: midipima: deda:hanama:, ebete ba:bi tawakalubi koamo ba:bo nowalubiliya:. ²⁸Ba:ba tetelo ebete Godokono tabo olamagi helonomoma: neda:te, komo Yunapa:te ebeno taboen hiya:hiya: komo duhilamema: dewagelenakui, huiyatiya Apolositi tawakalubi hiliyonomoeno holoholo hapulu ibino tabo modobolo alukulilamenakui. Iyo, ebete Godokono Buka tabo komokomoeno ipuwa hidamo ba:ma ka:na hawakaliminakui, Ya:suku ba: Kelisote, Godokono Oemedawala.*

Polote Epesese Ko Habalo Da:nemedenami

19 ¹Ba:bene Apolositi Kolini habalo ba nemedena, ebete kebe haba da:miya:puya: Polote A:isiya hopoen komo habahabado petote ba:be atu Epesese ko habamo dito nuluhukuya: Ba:ba tetelo ebete komo Ya:suku ta:matapi ba:bolo nulamete* ²ibi na:nikiyalamiya:, “La:le la:eno hibima: midi komo Ya:sutamo dihatima, ba:ba tetelo Godokono Gobogobo a:ka:lawiuima?”

Iba:te huiyatiya na:ga:luya:, “Ao, a Godokono Gobogobote tawakaluba:godolo demedena ba:be komo dopamo kuliha:.”*

³Huiyatiya Polote ibi nalateda:liya:, “Komopa:te la: beyamo da:wadulatel, pokono mahilamo kododi?”

Iba:te na:huiyuya:, “A beyamo Yonekono mahilamo palaguima:.”

⁴Ba:bene Polote iba:tamo na:goiya:, “Tawakaluba:te ibino kuba ododili ipuwane Godotamo dohobiliya:, Yonete ibi beyamo ba:bema: wadulателиya:, ba:gala ba:be atu tetelo ebete Isalaela tawakalubi na:kiyalamiya:, iba:te ebeno gala hapuni da:pena ba:be lumagi hibima: komidima:, ebe ba: Ya:sutula.”*

⁵Ba:bene Epesese hibima: midipi ekaka:te ba:be tabo uliti Polote ibi Kodawa Ya:sukunu mahilamo beyamo gala ba:bo kawadulателиya:.

⁶Ba:gala Polote ebeno kokoto iba:tamo demowatilamiya:, Godokono Gobogobote ibi hunamo ba hitiga, iba:te helo lawete Hunu Haboen nopolino hiya:hiya: tabamo ko kalakala adipatelo Godokono tepo

* 18:28 Oel 9:22 * 19:1 1Kol 3:6 * 19:2 Oel 8:16 * 19:4 Ma:t 3:11

ipuwoeno ukui tabo komokomo ba:bo hawakalilamiya.* 7Ba: hibila, ba:ba tetelo Godokono Gobogoboeno helote 12 dubatamo ba:ma ka:na hitiguya:.

8Ba:bema: Polote netewa-kapiya manome Yu tawakalubino baidi ibubulamehole genamamo odolonakui Godokono tabo tolehen ba:bo olamaginakui, ba:bene ba:be tete ga:ga:dopolo Polote iba:go Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komoeno hibi komoma: konomamo olamagiminakuya: 9Huiyatiya komo iba:te wato kodakodahibima: ba eda:halame hibima: kamidiya:ha: Iba:te tawakalubino holoholo hapulu Ya:suku Hibima: Midi Gabo kubama: ga:luya:, ba:bema: Polote Ya:sukunu hibi ta:matapi kapiya uwatete iba:te hibima: midiha:pa:godone kapimilo ba: dito ikuliya: Ba:ba tetene tupuimiti iba:te ha:kiya Taila:nasikono Sikulu genamalo da:kapiyuiminakui, Polote komo hegela hiliyonomolo Godokono Buka tabo komokomoeno ipuwa iba:tamo ba:bo olamaginakui. 10Ba:bema: hibila, ebete netewa gogolo Epesese ko habalo ba emedena, A:isiya hopo konomolo demedehonama: ba:bi Yunapi ba:gala Yuha:pi atumu, ibi hiliyonomate Kodawa Ya:sukunu tabo ba:bo ulihuya:.

Sikibakono Kuhino Kuba Ododi Komo

11Ba:ba tetelo Godote Poloko ipuwado komo koko hanohano komo bododilinakui.* 12Ba:ma ka:na tawakaluba:te Polokono wato matumino kaliko ba:gala atuino kaliko ebeno apene duwatemenakui, ba:bene iba:te watate temetema:gopa:tamo da:nemowatilamenakui ibino temeteme komate iba:godone ba: dito wiboholamenakui ba:gala kuba gobogobate iba:godone akikulinakuya:.* 13-14Ba:be atu tetelo komo Yu dubate ba:be hopolo ba wapata:lamena tawakaluba:godone kuba gobogobo oelamenakuya:, ba:bene iba:te ba:be oko ba owatina komo tetelo Polokono mahilo ba:gala Kodawa Ya:sukunu mahilo ka:lamilo kuba gobogobo ba:bo kiyahalamenakuya:. Ba:bene ibi ipuwalo eta Yu dubu Sikibakono sa:ba:ni kuhia:te nemedenama:, ibino nabiwi ba: Godotamo hawa:goeno ikamehopino watodawa etala. Eta tetelo ba:bi sa:ba:ni kuhia:te eta dubugodone kuba gobogobo oemema: ba ewagelita, iba:te na:ga:luya, “Polote Ya:sukunu komoma: dolamaginako, ale ba:be Helodawoeno mahilamo la: bikiyahalama:ta ebegodone nikula:la:.”

15Huiyatiya kuba gobogobote iba:tamo na:goiya:, “Ya:suku ba:gala Poloko na iya:tawala, huiyatiya la: puya:tela:ka:?” 16Ba:bene kuba gobogobagoeno dubuti ko heloago iba:tamo pepategate ibi kubanomamo ba palukuli ibino kaliko pipikulamelelamete, iba:te genamane hawi ka:ka:la:halama:go kikipuiya ba: dito alahutihuya:.

17Ba:bema: Epesese ko habalo demedehonama:, ba:bi Yu tawakalubi ba:gala Guliki hoponapi atumu, ibi hiliyonomate ba:be komo duliya:

* 19:6 Oel 8:17; 10:44,46 * 19:11 Oel 14:3 * 19:12 Oel 5:15

iba:te konomamo toletolehote Kodawa Ya:sukunu mahilo hunamo ba:bo adipatiya:.* ¹⁸ Ba:ba tetelo hiliyonomo tawakaluba:te Ya:suku hibima: miditi, ba:bene iba:te tawakalubino holoholo hapuamo pelamete ibino kuba ododili komokomo ba:bo pehawakalilamiya:.* ¹⁹ Ba:gala ba:be atu tetelo komo giwali ododilipa:te ibino giwali iya:tawaha buka wadahete tawakalubi hiliyonomate ba ulamita koa:mo ba: dito pepuhamidahaliya:.* Ba: hibila, iba:te da:kubahilamiya: ba:bi bukoeno huiya kuititi konomola, deha:potoha:, iyo, ba:bi buka hiliyonomoeno huiya da:ka:lamiholiya: ba: 50 taosene manima: ediya:.* ²⁰ Ba:bema: ba:moe ododi gabodo Godokono tabote helonomoma: ba eda: ba:be hopo konomamo ba:bo tuya:.

Epesese Ko Habalo Ko Mauba Komote Polotamo Duluhukuya:

²¹ Ba:moi komate da:wibohuya:, ba:ba tetelo Polote nopo bihatiya: Ma:sadoniya ba:gala Guliki hopodo petote Yelusalema ko habamo gala kakanuluhukuma:.* Ebete na:goiya:, “Na ubila Yelusalemalo tete nanekele nemedete, ba:bene na Loma ko haba umima: kotoma:nemo.”* ²² Ba:bene Ma:sadoniya hopamo toheni Polote ebeno owalubipi netewa Timotiko ba:gala Elastasiko ba:be hopamo dopamo noelamiya:, huiyatiya ebete A:isiya hopolo tete nanekele gala kakemedema: goelo iba:go katuya:ha:.* ²³ Ba:bene ba:ba tetelo Ya:suku Hibima: Midi Gaboma: Epesese ko habalo eta ko kubanomote ba:ma ka:na uluhukuya:.*

²⁴ Ba:bolo eta dubuti nemedenami, ebeno mahilo Dimitiyasitila, ebe ba: siliba ilinamo ida:da:li ododilidawala. Ba:ma ka:na ebete ebeno ko bisnisi ipuwalo eta habali ida:da:li Atimisiko mabuma: ebe adikumino genama hegehege siliba ilinamo dododilinakui, ebe ba:gala ebeno okopa:te tawakaluba:tamo kolowamilo koko mani buwatanakuya:, iyo, tawakaluba:te ba:bi hegehege genama mana:mo uwatete ibino genama gulu patapata hunamo ba nimiya:te Atimisiko emalagidololo ebe ba:bo adikuminakuya:.* ²⁵ Ba:bene eta hegelalo Dimitiyasiti ebeno okopi ba:gala komo ida:da:li ododilipi, ibi hiliyonomago tabo koga:lama: ka:lamiti iba:tamo na:goiya:, “Dubala:, la: iya:tawahala aeno bisnisi ipuwalo a koko maninomo bododilinakoma:, iyo, ba:moe ba: aeno ka:ka:la.* ²⁶ Huiyatiya ba:moe dubu Polote bada komo kododina, la:le la:eno baida:mo uminakomata ba:gala galamo ulihonakomata. Ebete na:goenako tawakaluba:te kokotamo dododilinaka ba:bi ida:da:lino helo kitanaha:, hibi Godo keba ka:nala:ka: eba ka:naha:.* Ba:bema: aeno Epesese habalo ba:gala ba:moe A:isiya hopo konomolo tawakaluba:te ebeno tabo uliti hibima: ga:late ibino ida:da:li adikulame ipuwane ohobila:huya:.* ²⁷ Diyala, ale eta komo ododihino tatalila tawakaluba:te aeno bisnisi ododi komo kubama: da: ga:lamena:, ba:gala atu tetelo iba:te Atimisiko Adikumino

* 19:17 Oel 5:11 * 19:21 Oel 23:11; Lom 1:13 * 19:23 2Kol 1:8

Hiya: Genamamo alehawamina komoma: diya:da:temena:. Ba:be mabuma: ba:ma tetelo tawakalubi hiliyonomate aeno A:isiya hopolo ba:gala ba:moe hopo konomolo dadikuminaka, ba:be aeno ida:da:li Atimisiko ebeno helo konomo kowibomema:ne!”

²⁸ Ba:bema: ulihopi hiliyonomate ba:be taboma: konomamo maubahaletete ga:ga: ekelalameheni iba:te na:ga:luya:, “Epese senapino Atimisiko, ebe aeno Kodawanomola!” ²⁹ Ba:bene ibino helo komote haba konomamo da:tuya:, habalubi hiliyonomate konomamo maubahaliya:. Ba:ba tetelo puya:te maubahala:go da:tolamitiya: iba:te Ma:sadoniya hoponapi netewapi Ga:iyasiko ba:gala A:istakasiko heloamo nuwatete habalubino tabo ga:la habamo gahugahulu dito wadimuya:taliya:, mabu ibi netewapi ba: Polokoba: wapata:nama:.* ³⁰ Ba:bema: Polote ubila tawakalubi ipuwamo tote ibi hidohido tabamo konegelebadilamema:, huiyatiya Ya:suku ta:matapi ipuwalo ebeno mabuluba:te ebe na:duhimiya:, ³¹ ba:gala ba:be A:isiya hopoeni gabomani dubu ipuwalo komo Polokono mabuluba:te atumu ebe toemeholo tabo ebetamo na:poemiya:, “Ama: habalubino tabo ga:la habamo akapa:la:!”

³² Ba:bene ba:ba tetelo habalubino kapiyuimi ipuwalo ko mauba komote hibinomolo uluhukuya:, komopa:te ga:ga:lo eta tabo ga:lanakui, eta tabo ga:lanakui, ba:ba ka:na ewagelitiya:, ba:gala atu tetelo komopa:te ukui bilibilima: eda:hutiya:, mabu iba:te kiya:tawahuya:ha: tawakaluba:te kapiyuimi habamo badama: ka:pelamiya:. ³³ Ba:bene komo Yu dubate ibino eta lumagi A:lesandatamo helo ba ikame, ebete tawakalubino dopo hapulu mahigate kokoto ba:bo a:midahuya: tawakaluba:te tabo ga:la kekelalamema:, mabu ebe ubila iba:tamo owalubi tabo kolamagima:. ³⁴ Huiyatiya iba:te ebe umihote, ebete Yu lumagima: deda:na ba:be komo iya:tawahate ibulunomo kapimilo ga:ga: gala na:katupuimiya:, “Epese senapino Atimisiko, ebe aeno Kodawanomola!”

Ba:bene iba:te tete ga:ga:nomo ba:ba ka:na ba ewagelita, ³⁵ eta gabomani dubu, ebe ba: Epesese haboeni kukala iya:tulamedawala, ebete ibi tatabuilamete iba:tamo na:goiya:, “Epesese dubala:, hiliyonomo tawakalubi iya:tawahala, aeno Epesese ko haba ba: Kodawa Atimisiko Adikumi Genamoeni hopola. Ba:gala ibi iya:tawahala, ba:be habali ida:da:lino talona nakola konomo Hunu Habane atamo ya:lo peguya:, ka:lo ba: aeno habalo bitana ale hidamo kuminama:. ³⁶ Ba:bema: numa:la:, mulu iya:tawa lumagigodolo helo kitanaha: Atimisikono komoma: ha:da tabo goema:. Ba:be mabuma: la: ukui bilibilihino tatabalo na:pola:nala:, daedae ukuilo eta kuba komo akododa:la:!”

³⁷ “Ba:bema: la: ba:moi dubu netewapi ba:mamo badama: ka:magahaleoma? Iba:te Atimisiko Adikumino Genamalo pilo komo

* 19:29 Oel 20:4; 27:2; Kol 4:10; Pai 24

kododiha:, ba:gala iba:te aeno ida:da:lino komoma: eta kuba tabo kaga:laha:. ³⁸Ba:bema: Dimitiyasiko ba:gala ebeno okopi, iba:godolo mauba komo eta lumagitamo hibilo ditana, wadiyala iba:te aeno gabomani dubatamo na:tolama:mena: tabo anagiya:midapino holoholo hapulu konolowabeletihuima:. ³⁹Ba:gala la: eta komo umi ubi dihatitama, wadiyala komo habaluba:te la:go pekapiyuimiti tatabalo kopega:lama:nemata, Loma gabomaniti atamo helo dikaa:mena ba:ba ka:na. ⁴⁰Ba:bema: nale la: begoelamemata, la: hidamo! Ale ka:lo kebe komo kododima:, Loma gabomana:te dulimina:, diyala, iba:te ba:be komo haba kubahimi komoma: da: ga:lamena:, ba:bene iba:te atamo kuba huiya hibinomolo kikaa:mema:na: mabu aeno mauba komo ipuwalo hibi komo kitanaha:.” ⁴¹Ba:bene ebeno tabo olamagi da:wibuya:, Epesese haboeno kukala iya:tulamedawate tawakalubi hiliyonomo ibino genamamo ba: dito oelameholiya:.

Polote Ma:sadoniya Ba:gala Guliki Hopamo Gala Da:katuya:

20 ¹Ba:bema: Epesese habanapino ko mauba komote da:wibuya:, Polote Ya:suku ta:matapi ebetamo ka:lamiti ibi komo tabamo ba owalubili yawo tabo goete Ma:sadoniya hopamo ba:bo tuya:. ²Ba:bene ebete ba:be hopo konomolo ba nepata:, ebete sose tawakaluba:tamo owalubi tabo hiliyonomo olamaginatote Guliki hopamo ba: dito nuluhukuya:.

³Ebete ba:bolo netewa-kapiya manome ba nemede, ba:bene ebete Siliya hopamo palai boga:go toma: goiya:. Ba:ba tetelo komo Yu dubate huiyatiya ebe anakapumima: nopo da:tamotiya:, Polote ba:be komo uliti ebeno ukui hiya:ma: miditi Ma:sadoniya haka gabodo gala na:kapiya:. ⁴Ba:ba tetelo ba:moi dubate Polokoba: tolamiya:, Beliyanapi Pilasikono gudu Sosipatako, ba:gala Tesalonaikanapi dubu netewa A:listakasiko ba:gala Sekandasiko, ba:gala Debinapi Ga:iyasiko, ba:gala Timotiko, ba:gala A:isiya hoponapi dubu netewa Tikikasiko ba:gala Topimasiko, iyo, ba:moi dubate Poloko bana tolamiya:. ⁵Ba:bene iba:te dopamo tolamete Talowase habamo nikuliti a ba:bo nelatia:mitiya:, ⁶huiyatiya Pilipai ko habalo paibo hegela da:peniwibuya:, ba:ba tetelo a komopa:te Hunamo Mahigaha: Palawa Baa: Poko ododiti, ba:bene ko palai boga:go Talowasa:mo tolamete Polua:tamo ba:bo nikuliya:ma:. Ba:ba tetelo ale iba:go kapimilo sa:ba:ni hegela ba:bolo nemediya:ma:.

Polote Eta Dulu Talowase Habalo Godokono Tabo Dolamaginiya:

⁷⁻⁸Ba:bene Satade dulu ale Ya:suku emalagidolo baa: nahama: eta hunu genamalo ditanami ba:be ko habamo da:kapiyuiminiya:ma:, ba:be kapiyuimi bahilo wuiki alo hiliyonomate wamotehoniya:. Ba:bene Polote eta hegelalo toma: ba ewagelena, ebete Godokono tabo olamagi

ga:gima:tepanate iwa tetenomamo ba:bo nuluhukuniya:. ⁹Ba:ba tetelo a ipuwalo eta uli ape dubuti na:lutiya:, ebeno mahilo Yutikasitila, ebete alulu tetelo ba luta ko unomote ba:bo laweniya:. Ba:bema: Polote tabo ga:ga:nomo ba olamagina Yutikasiko uti da:laweniya:, ebete ba da:da:gahana ba:be toela genama hununi hopamo ba:bo peganiya:, ba:bene komo tawakaluba:te pepalaganate ebe da:padipateniya: hoenomo bepuminiya:. ¹⁰Huiyatiya Polote da:pihitiganiya: ebeno ape Yutikasikono bodolo hunamo pemowatiminate ebe ba a:pa:watamena na:goeniya:, “La: katoletolehonala:, ebeno ka:ka: bitama:na!” ¹¹Ba:ba tetelo Polote gala kanodolodate Ya:suku emalagidolo baa: wakamihonate ale kapimilo ba:bo nahaniya:ma:, ba:bene tete ga:ga:nomolo ebete ago tabo ba olamagimina hegela ba:bo owalohuya:. Ba:bene Polote a miya:poete ba: dito tuya:, ¹²huiyatiya Yutikasiti gala ka:ka: da:kalaweniya:, ebeno tawakaluba:te ba:bema: ko kalakalago ebe ebeno genamamo ba:bo magatuya:.

Polua:te Talowase Habane Mailitase Habamo Da:tolamiya:

¹³Ba:ba tetelo Polote A:soso habamo dopamo tuya: haka gabodo, huiyatiya a komo ba:bamo ko palai boga:go tolamiya:ma:, mabu Polote a ba:ma ka:na kiya:miya: ale ebe ba:bolo konatopima:. ¹⁴Ba:bema: ale eba:go A:soso habalo da:naluguya:ma:, ebete ale da:tolamiya:ma: ba:be boga:mo ololote a hiliyonomate kapimilo Mitilina habamo ba:bo na:hiwaliya:ma:. ¹⁵Ba:bene Mitilina habane katolamete eta hegela Kiyosi kiyamo nikuliti, ba:bi kiyoenodododo tolamete eta hegela Samoso habamo na:hiwalete, eta hegela Mailitase habamo dito nikuliya:ma:. ¹⁶Ba:ba tetelo Polote ebeno nopo ba:ma ka:na ihatiya:, ebete ko palai boga:go ba to Epesese ko haba dito konegogoloma:, mabu ebe ubihinola ba:be A:isiya hopolo tete ga:ga:lo nemedi, huiyatiya ebe ubila Yelusalema ko habamo tiyolo tote Pentekose Poko^j ebe hulupida: kododima:.

Polote Epesese Sose Watowatopa:tamo Ebeno Kuititi Tabonomo Dolamagiya:

¹⁷Ba:bene Polote Mailitase habane tabo benoemiya: Epesese sose watowatopa:tamo iba:te ebetamo kopelamema:.* ¹⁸Ba:bi watowatopa:te ebetamo da:pikuliya:, ba:ba tetelo ebete iba:tamo na:goiya:, “Na dopo tetenomolo A:isiya hopamo da:pimo, ba:be hegela tupuimiti komo hegela hiliyonomo ipuwalo la:godolo kebako emede ka:pemedenamimo,

^j 20.16 Buka ka:lamiholelawa, ama: ubi dihatemena: ba:moe Yu tawakalubino eta Pokoenon ipuwa kiya:tawama:, wadiyala ama: ba:moe atu Oelamepi Buka 2:1 komoenon owalubi tabo numiya:.

* 20:17 Oel 18:21

la: ba:be komo iya:tawahala. * ¹⁹Ba:ma ka:na na ha:kiya na hopamo ihatelo Kodawa Ya:sukunu oko ba powatina ihi baida:go pepata:namimo, mabu Yunapa:te natamo temeteme ba ikanamena na anakapunamema: ewagelenama:. ²⁰Huiyatiya ba:be tete ga:ga:nomolo la: kowalubilima: Godokono tabo olamagima: na katoletolenamiha:, ba:bema: komo hiliyonomo tetelo nale hawakala bahilo ba:gala la:eno hiya:hiya: genama gulu la: ba iya:tulame nale eta kapiya komo kotanakuiha:. ²¹Iyo, ba:ba tetelo na Yu tawakalubi ba:gala Yuha:pi atumu, ibi hiliyonomo a:kiyalamenakuimo, iba:te ibino kuba ododili ipuwane Godotamo ohobila:hate Kodawa Ya:suku hibima: komidima:.

²²“Ba:bema: ka:lo la: numa:la:, na Godokono Gobogobote da:kiyanami ba:be komamo papamiwatate Yelusalemamo toma: ewagelemo, huiyatiya na iya:tawaha: ba:bolo natamo bada komate dikulihomena:. ²³Huiyatiya Godokono Gobogobote na diya:tunami ba:be kapiya komo biya:tawanamo, hiliyonomo habahabalo du genamoeno temeteme ba:gala komo kodakoda komate na belatinamena. * ²⁴Huiyatiya naeno ka:ka: nitanana, nale koamo a:kemalagidolamo. Kodawa Ya:suti natamo ya:lo dikanamiya:, ba:be oko ba: Godokono Hido Tabo olamagi okola, ba:bema: ba:be tabo olamagi ipuwalo nale Godokono malemale komo hawakalimima: oko kuitita:mo hibinomolo konuluhukuma:nemo. *

²⁵“Ba:moe komo ba: hibila, Godote Ko Gawadalagima: deda:na, nale ba:be komo la: ipuwalo olamaga:go pata:namimo. Huiyatiya naeno mabuluba:la:, ka:lo na niya:tawutamo la: hiliyonomate naeno holoholo gala a:kuma:mata, ²⁶ba:bema: ka:lo hegelalo nale la: bikiyalamemata, la: ipuwalo eta lumagino ka:ka:te da:nalatidimini, ba:be komote naeno kubama: a:keda:mene. ²⁷Ba: hibila, Godote tawakalubi hiliyonomatamo ebeno ubi keba ka:na kihatena iba:te kododilinama:, nale ba:bi hiliyonomo komokomo la:tamo olamagima: katoletolenamiha:, ba:bema: nale la: ba iya:tulame eta kapiya komo kotanakuiha:.

²⁸“Ba:bema: watowatopa:la:, la: ha:kiya la: ba:gala la:eno sipi-goegoe hiliyonomo hidamo nulamenala:, mabu Godokono Gobogobote la: ibi ulamepima: a:midilia:ta. Iyo, wadiyala la: Godokono sose tawakaluba:tamo hidohido baa: nikalamenakuya:la:, mabu ebete ebeno hawa:mo ibi uwatiya: iba:te ebeno gugudima: keda:hanama:. * ²⁹Na iya:tawala, nale la:godone duluhukumu, ba:ba tetelo helohelo tumu gahagahate la: ipuwamo pa:pa:la:hate la:eno sipi-goegoe kubanomamo kopaloholema:na:. * ³⁰Ba:gala la:eno tawakalubinomo ipuwalo komo dubate mahila:halete Godokono hibi taboeno ipuwa komokomo ohoba:midalete huiyatiya ha:da taboma: komidilima:na:, Ya:suku hibima:

* 20:18 Oel 18:19 * 20:23 Oel 9:16; 21:11 * 20:24 Oel 21:13; 2Tim 4:7

* 20:28 1Tim 4:16; 1Pit 5:2-4 * 20:29 Ma:t 7:15; Yon 10:12

midipi kuba emogabuimi gabamo komagatalema. ³¹ Ba:bema: la: uliholo nemedeniya:la: ba:gala naeno komo akadodala:! Ba: hibila, nale netewakapiya gogo ipuwalo naeno ihi baida:go du ba:gala hegela hiliyonomolo la: hiliyonomo iya:tulamenakuimata.*

³² “Ba:bema: ka:lo nale la: Godokono kokotamo miya:temata, ebeno malemaleda la:tamo da:pi ebete ba:be tabamo la: hidamo kobuiya:minalena:ma: Iyo, ebe modobola la: kokodakoduilamema:, ba:bene ebete ya:lo ebeno talona tawakalubima: da:midiliya:, ba:bi tawakalubi ba:gala la:, ebete ebeno hidohido komo la: hiliyonomatamo kapimilo kikalameholema:na:ta, ebete dopamo hibinomolo keba ka:na ka:goiya: ba:ba ka:na. ³³ Numa:la:, nale la: ipuwalo eta lumagino mani ba:gala pupulino ilina naeno ukuia:mo kuhiliminakuiha.* ³⁴ La: iya:tawahala, na ha:kiya ba:moi kokoto netewamo nale oko ba owatina, na ha:kiya na ba:gala nago da:wapata:lamena:ma: aeno modoboha: komokomo a:modobuilamenakuimo.* ³⁵ Ba:ma ka:na nale hiliyonomo ododili komokomo ipuwalo la: iya:tulamenakuimata, la:le hiya:hiya: oko kodakodalo ba owatiho mani uwatete awaepi ba:bo kowalubilinama:. Iyo, Kodawa Ya:suti dopamo kebe tabo ka:goiya:, wadiyala la: ba:be tabo gala na:kemalagidolala:, mabu hibila, ebete ba:ma ka:na goiya:,

‘Ilina uwate tetelo

hopo haboeni kalakala bitana,

huiyatiya eta lumagitamo ikame tetelo

Godokono kalakalate ama: ipuwalo konomoma: keda:ma:ne.”

³⁶ Ba:bene Polokono tabo olamagi sose watowatopa:tamo da:wibuya:, ba:ba tetelo ibi hiliyonomate ebe bana pupamo gagahiditi toetoe tabo Godotamo ba:bo adipatiya:. ³⁷⁻³⁸ Ba:bene ibi hiliyonomate boge utihole baha:mo kapimilo da:nepalagutiya:, iba:te Poloko a:pa:watameholo ba:gala ba aboeteho ko tepo temetema:go ihimitiya: mabu Polote iba:tamo ba:ma ka:na olamagiya:, iba:te ebeno holoholo gala a:kuminakamena:.

Polote Yelusalemamo Ba To Hiya:hiya:

Habababamo Duluhukuhunatuya:

21 ¹ Ba:ba tetelo ale Epesese hibima: midipa:tamo yawo tabo ga:late kehaha: kolomo a:hiwalenomo na:hiwaleta Kosa hopamo ba:bo nikuliya:ma:, ba:bene eta hegela a Lodesa hopo nelawete, ba:bene Patala habamo dito tolamiya:ma:. ² Ba:bolo Ponisiya hopamo a:hiwama: ditanuya: ba:be eta ko palai boge ale numiti, ba:ba tetelo a ba:be boga:mo nololote tolame ba:bo netupuimiya:ma:. ³ Ba:bene ale da:tolamiya:ma: Saipalase hopo numiti pele hapuamo ba a:mida ale Siliya hopamo na:hiwaleta, namutudawate ebeno boge Taya ko habamo dito

* 20:31 1Tes 2:11 * 20:33-34 1Kol 9:11-12 * 20:34 Oel 18:3; 1Tes 2:9

nutiya: ebeno ilina kokolowamima:. ⁴ Ba:be habalo ale komo Ya:suku ta:matapi ohola:go petolamete ibi nulamete sa:ba:ni hegela iba:go ba:bo nemediya:ma:, ba:bene kebe kuba komote Polotamo duluhukumini, iba:te ba:be komo Godokono Gobogoboeno heloamo iya:tawahate ebe na:kiyahamiya: ebete Yelusalemamo a:katoamene.* ⁵ Ba:bene boge namutudawate atamo kebe tete dikaa:miya:, ba:be tete duluhukuya: ale ibi miya:palema: ga:late boga:mo ba:bo pepalaguya:ma:. Ba:ba tetelo ibi hiliyonomate ibino kamenakamena guguda:go a miya:poema: habane ago pelamiya: boge utihole baha:mo, ba:bene a hiliyonomo kehaha: kolomo dodolo pupamo pegagahiditi Godotamo toetoe tabo ba:bo padipatiya:ma:. Ba:be komo da:wibuya:, komopa:te komopa:tamo yawo tabo ga:late ⁶ ale boga:mo ololote iba:te ibino genamamo gala dito kawilaliya:.

Polote Sisaliya Ko Habalo Tete Nanekelero Da:nemediya:

⁷ Ba:ba tetelo Taya ko haba miya:pate ale ko palai boga:go tolame gala na:katuipumiya:ma:, ba:bene Tolameyasi habamo da:nikuliya:ma:, ba:bolo hibima: midipi ekaka:tamo kalakala tabo nega:late kapiya du iba:go ba:bo nelahaniya:ma:. ⁸ Ba:bene eta hegelalo ale Sisaliya ko habamo nikuliti Godokono Hido Tabo atedawa Pilipikono genamamo nalehawaminate ba:bo nemediya:ma:. Hibila, Yelusalema sose tawakaluba:te dopamo sa:ba:ni dubu Godokono oko owatima: duwatiya:, Pilipiko ba:bi tuputupu okopi ipuwalo ebe ba: etala,* ⁹ ba:gala ebegodolo ebeno netewa-netewa koko bohelemela:te emedenama:, Godokono Gobogobote ebeno hiya:nomo helo iba:tamo ikalamiya: ebeno tepo ipuwoeno ukui kohawakalilamenakoma:.

¹⁰ Ba:bene ale komo hegelalo ba:bolo ba emede, eta Godokono ukui hawakalimidawa A:gabasiti Yudiya hopone atamo ba:bo puluhukuya:.*

¹¹ Ebete a pua:mete Polokono kamake lawete ebe ha:kiya ebeno nato kokoto ba matuhulamehole na:goiya:, “Godokono Gobogobote ba:ma ka:na goita, ‘Yunapa:te Yelusalemalo demedehona, kebe dubuti ba:moe kamake da:pulinako iba:te ba:be dubu heloamo lawete Yuha:pa:tamo konikalamema:na: ebe kokubahimima:.””*

¹² Ba:ba tetelo a ba:gala komopi ba:moe tabo duliya:ma:, ale Poloko na:toemehuya:ma:, “Ama: Yelusalemamo akatoala:!”

¹³ Ba:bene Polote aeno tabo huiyalo na:goiya:, “Natamo badama: kihimiutama? Mabu keka: la:le tepo temeteme natamo ikanamema: dewagelitama? Ba: hibila, nale a:hidomo Yelusalemalo komopa:te naeno ape hala:mo matumihoma:, ba:gala naeno kalakala bitana ba:bolo Kodawa Ya:suku mabuma: hoe.”*

* 21:4 Oel 20:23 * 21:8 Oel 6:5; 8:40 * 21:10 Oel 11:28 * 21:11 Oel 20:23; 21:33

* 21:13 Oel 20:24

¹⁴ Ba:ba tetelo ale Polokono ukui hiya:ma: midi kamodobuya:ha:, ba:bema: ba:be komo dumiya:ma: a na:ga:luya:ma:, “Kubahenola, Godokono ubi komote nuluhukamene.” Ba:bene ale eta tabo kaga:luya:ha:.

¹⁵ Ba:bene ba:be komo da:wibuya: ale aeno ilina hiduilamete Yelusalema ko habamo haka gabodo ba: dito tolamiya:ma:. ¹⁶ Ba:ba tetelo komo Ya:suku ta:matapa:te ibino Sisaliya habane a da:buiya:minoenatuya:, iba:te a Nesonikono genamamo dito magatoiya: ale ba:bolo konemedema:. Nesoniko ba: Saipalase hoponapila, dopo tawakaluba:te Ya:suku hibima: da:midia: ibi ipuwalo ebe ba: etala.

Yelusalema Sose Watowatopa:te Poloko Da:tutumutiya:

¹⁷ Ba:be atu hegela Yelusalema ko habalo demedehonama: ba:bi hibima: midipi ekaka:te a ko kalakalago uwatiya:. ¹⁸ Ba:bene eta hegelalo a hiliyonomate Polokoba: Ya:imesiko umima: da:tolamiya:ma:, ba:ba tetelo ale ebe komo sose watowatopi hiliyonomago ba luta ba:bo numiya:ma:. ¹⁹ Ba:bema: Polote iba:tamo kalakala tabo negoete, Godote ebeno oko ipuwado kebe hiliyonomo komokomo Yuha:pi ipuwalo dododilinakui, ebete ba:be komo iba:tamo ba:bo hawakalimiya:.*

²⁰ Iba:te ba:moi tabo dulihuya: Godoko milimiholo na:ga:luya:, “Aeno naniwi, kalakala konomola, huiyatiya ba:moe eta komo hidamo numa:, a Yunapi ipuwalo kebako hiliyonomo taosene tawakaluba:te Ya:suku hibima: a:midia:. Huiyatiya hibila, Godote Moseseko ipuwado aeno iniwala:tamo dikalamiya:, ibi hiliyonomate ba:bi Tutumu Tabo ta:matalema: konomamo emalagidolena.* ²¹ Ba:bema: komo hibima: midiha: Yunapa:te aeno komo ekakino ukui kubahilamelelamelo dopamo ba:ma ka:na kiyalamiya:, hiya:hiya: muhulu hopolo demedehona ama:le ba:bi Yunapi a:niya:tulamenakata iba:te Mosesekono Tutumu ipuwane kohobila:ma:. Ba:bene iba:te amia:no komoma: eta ha:da tabo bekaga:luya: ba:ma ka:na, ama:le tawakaluba:tamo talona bihatelamenata ibino dubu guguda:tamo Godokono tama itamida kukala komiya:telamema: ba:gala aeno iniwalino komo hiya:hiya: komokomo kododilima:.

²² “Ba:bema: a keba ka:na na:kewagelema:? Hibila, iba:te amia:no pe komo kiya:tawahama:na:, ²³ ba:bema: a ubila ama: ba:moe komo nododiya:. Aeno kapiyuimi ipuwalo netewa-netewa dubate ba:pola:na, iba:te dopamo tawakalubino holoholo hapulu tabo olamagimiya: ibino ape Godotamo hibinomolo kikamehoma:.* ²⁴ Ibino tete ba: na:pe, ba:bema: wadiyala ama: ibi magatalete ibi hawakala na:nowalubiliya:, hawa:goeno ilina mana:mo uwatete Godotamo ba nikameho ibino tepo ipuwoeno dalowa: kupula:lelamema:. Ba:bene ama: iba:go tote hinibo elepeho iya:tawahapa:tamo mani nikalamiya: iba:te hinibo elepeho komo

* 21:19 Oel 15:12 * 21:20 Oel 15:1,5 * 21:23-24 Nabas 6:1-20; Oel 18:18

kuwatema:. Ba:moe gabodo tawakalubi hiliyonomate kiya:tawahama:na: komopa:te amia:no komoma: ha:da tabo da:ga:lana ba:be tabo hibiha:, huiyatiya iba:te kumima:na: ama: atumu Mosesekono Tutumu Tabo ipuwalo bemedenata. ²⁵Ba: hibila, a sose watowatopa:te dopamo Yuha:pi hibima: midipa:tamo leta oemima:, iba:te Mosesekono Tutumu ipuwalo keba ka:na na:kemedehonamena:. Ba:be leta taboenno komo ba:ma ka:nala, komopa:te ida:da:la:tamo dikalamenaka iba:te ba:bi ilina a:kanahanakamena:, ba:gala kokobe dowa:ga:dililamenaka ba:bi ilina naha talonala mabu hawiti ba:be katene ipuwalo bitana, ba:gala iba:te kamena pilo dubu pilo a:kododilinakamena:.”*

²⁶Ba:bene eta hegelalo Polote ba:bi netewa-netewa dubu magatalete ebe ba:gala ibino tepo ipuwoeno dalowa: komoma: Godotamo hawa:goeno ilina ba:bo nikamehuya:. Ba:bene ebete Godoko Adikumino Hiya: Genamoeno kala imi ipuwamo nopegate ibino mahilo ba nimiya:te okodawa ba:bo nikiyamiya:, “Sa:ba:ni hegela da:wibomene, nale ba:moi dubago gala kapete ibino hiya:hiya: komokomoma: kuititi hawa:goeno ilina Godotamo kopikamehoma:nemo.”*

Godoko Adikumino Genamalo Yunapino

Maubate Polotamo Duluhukuya:

²⁷Ba:bene sa:ba:ni hegela wiboma: ba tatali, komo Yunapa:te A:isiya hopone dopamo da:pelamiya:, iba:te eta hegelalo Poloko Godoko Adikumino Genamalo ba:bo numiya:. Ba:bema: iba:te kuba ukui lawete ubi bihatiya:, ba:bolo da:pola:nuya: ba:bi tawakalubi hiliyonomatamo helo ikalamete iba:te Polotamo komaubahalema:, ba:bene iba:te Poloko heloamo lawete ²⁸ga:ga:lo na:ga:luya:, “Isalaela dubala:, la: a nowalubia:la! Hopo konomolo hiliyonomo tawakalubi kubamo da:magatalena, ba:moe ba:be dubula! Ebeno iya:tulame ipuwado ebete aeno tawakalubi ba:gala aeno tutumu komokomo ba:gala ba:moe talona genama bekubahilamenako! Ba:gala eta hegelalo ebete komo Yuha:pi ba:moe Godoko Adikumino Genamamo magachelete aeno talona haboenno kukala adikamidali!” ²⁹Iba:te ba:moe tabo bega:luya: mabu eta hegelalo iba:te Poloko ba:gala eta Epesesenapi dubu Topimasiko Yelusalema badi wapatitalo dulamiya:, ba:bema: iba:te ba:ma ka:na emalagidoluya:, Polote ibino talona adikamidalet ba:be Yuha: dubu Godoko Adikumino Genamamo a:magata, huiyatiya ba:be komo hibiha:.*

³⁰Ba:ba tetelo Yelusalema ko habalo tawakalubi hiliyonomate ba:be tabo dulihuya:, iba:te hapuhapuni ba:bo pipulila:huya:. Komo iba:te Poloko heloamo pelawete Godoko Adikumino Genamane adimuya:tate, ba:bene genama umipa:te kaloeno gigiho dito kalapilahaliya:. ³¹Iba:te Poloko anakapumima:

* 21:25 Oel 15:29 * 21:26 1Kol 9:20 * 21:29 Oel 20:4

ba ewagelita, Loma gabomanino alaholohopino watodawate ba:bo iya:tawuya: Yelusalemalo alaholo komo konomote uluhukuta. ³²Ba:bema: ba:ba tetenomolo ebete ebene komo hopopi ba:gala alaholohopi dubu uwatete tawakalubino alaholoho komo duhimima: ba:bo pipulila:huya:, ba:bene tawakaluba:te ibino pelame komo dumiya: Poloko anagalimiho ba: dito ekelalamiya: ³³Ba:bene alaholohopino watodawate Poloko tama:mo pete ebene hopopi na:kiyalamiya:, iba:te ebe lawete auli hale netewamo ebe komatuhumihoma:, ba:gala ebete tawakalubi nalateda:liya:, “Ba:moe dubu potela:ka? Ebete bada kuba kododi?”

³⁴Ba:ba tetelo komo tawakalubi hiliyonomate ga:ga:lo eta tabo ga:lanakui, eta tabo ga:lanakui, ba:ba ka:na ewagelitiya:. Ba:bema: iba:te howele konomo ba ododita alaholohopino watodawate ba:be komoeno ipuwa hidamo laweheno ebene hopopi dito kiyalamiya: iba:te Poloko gabomanino genamamo komagatama:, ba:be konomo genama ba: Lomanapi alaholohopino oko genamala ba:gala laha genamala. ³⁵Ba:bene iba:te Poloko ebamo magatate genamoeno wakolamo ba na:putihole ebene ka:ka: mula:mema: ibino kokotamo ebe hunamo ba:bo adipatiya:, mabu habalubino mauba komote konomamo uluhukutiya:. ³⁶Ba:ba tetelo ibi hiliyonomate Poloko helo konomago ba ta:mahe alaholohopa:tamo ga:ga:lo na:ga:lanapiya:, “Ebe nanakapuma:la! Ebe nanakapuma:la!”*

Polote Yu Tawakaluba:tamo Tabo Olamagima: Alaholohopino Watodawa Da:kiyamiya:

³⁷Ba:bene Loma gabomanino alaholohopa:te Polokoba: ibino konomo genama guamo na:pa:la:haheno, dopamo ebete ibino watodawatamo na:goiya:, “Na eta tabo ama:tamo ba:ka:goemo?”

Alaholohopino watodawate la:wa:lo na:huiyuya:, “O! Ama: Guliki tabo iya:tawala! ³⁸Ba:bema: eta Isipitinapi dubuti ebene 4,000 dubu dito hopamo magatalete a Loma gabomana:tamo alaholo nopo da:netamoti, ama: ebete ha:. Diyala, ama: da: eta hoponapila:.”*

³⁹Polote ebene tabo ba huiya na:goiya:, “Na Yunapila, na Silisiya hopoeno Tasase ko habalo hawakaluya:mo, ba:bema: hibila, naeno haba deha:poto habaha:. Na ama: betoemehomata, nale naeno tawakaluba:tamo tabo kolamagima:.”

⁴⁰Ba:bene alaholohopino watodawate modoboma: goete, Polote genamoeno wakola hunulu utiti ebene kokotamo tawakalubi ba duhilame, ba:bene ibino tabo ga:la komo dito ekelalamiya:. Ba:ba tetelo ebete Yu tawakalubino tabamo olamagi ba:ma ka:na tupuimiya:,

22 ¹“Naeno ekaki, nabi, naeno kuba ododiha: komo la:tamo dolamagimo, la: nulia:la.” ²Ebete iba:tamo Yu tabamo dolamagitiya:, iba:te uliti tabo ga:lahaheno tatabanomolo pola:nuya:.

* 21:36 Luk 23:18 * 21:38 Oel 5:36-37

Ba:bene Polote gala na:kagoiya;,³ “Na Yu lumagila, Silisiya hopoen
 Tasase ko habalo hawakaluya:mo, huiyatiya na ba:moe Yelusalema
 habalo apete, ba:bene komo hiliyonomo gogolo Gameliyelate na
 iya:tunamenakui. Ba:bene ebeno iya:tumi ipuwane Godote aeno
 iniwala:tamo kebe Tutumu Tabo dikalamiya; nale ba:bi komokomo
 kodakodalo ba uwate naeno ape konomo Godokono okamo ba:bo
 ihatiya:mo, ka:lo la: hiliyonomate keba ka:na kemedeonama ba:ba ka:na.*
⁴Ba:bema: komo gogolo nale ba:moe ukuido puya:te Ya:suku Hibima: Midi
 Gabodo da:wapata:lamenama: iba:tamo koko temeteme ikalamenakuimo.
 Iyo, nale ibi ipuwalo dubu ba:gala kamenakamena heloamo
 uwatenakuimo du genamamo dito niya:hekenakuimo, ba:bene komopa:te
 ibi danakapulamenakui na ba:be komoma: ba:bo kalakalanakuimo.*
⁵Ka:lo nale kebe tabo dolamagitamo ba:be taboen hibi komo Godotamo
 hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawa ba:gala komo
 Ka:nisolo dubu, ibi hiliyonomate iya:tawahala. Iba:te natamo komo
 leta ikanamehonete Dama:sakase habamo na dito oenamiya: nale aeno
 Yunapi ekaka:tamo ba:bi leta konikalameholema: Ba:ba tetelo na ubi
 bihatiya:mo, nale ba:be habamo ba nuluhuku Ya:suku ta:matapi ba:bolo
 nuwatete hala:mo matuhulameholete Yelusalemamo magachelele iba:tamo
 kuba huiya kopikalamea:.”

Polote Ya:sutamo Keba Ka:na Kohobiguya:

Ba:be Komo Da:hawakalimiya:

⁶Ba:bene Polote ebeno tabo moga:melo gala na:kagoiya; “Huiyatiya
 na hegela tulilo Dama:sakase haba tama:mo duluhukunatuya:mo,
 ba:ba tetenomolo Godokono Hunu Habane alo konomote ba pihitiga
 hegellate da:la:wa:hiya keba ka:nala:ka; na ba:be alote ba:ba ka:na
 panagogobeya:midadiganiya;. ⁷Nale hakamo gate tabo ba:ma ka:na
 uliya:mo, ‘Solo, Solo! Keka: mabu ama:le natamo koko temeteme
 dikanamena?’

⁸“Nale na:huiyuya:mo, ‘Kodawa, ama: potela:ka:?’

“Ba:bene ebeno huiya tabote ba:ma ka:na piya; ‘Na ba: Ya:suti
 Nasaletenapila, ama:le natamo temeteme dikanamena na ba:be lumagila.’

⁹Ba:ba tetelo kebe dubate nago da:tolamiya; iba:te natamo dolamagitiya:
 ba:be lumagino tabo madodo hidamo kuliya:ha; huiyatiya alo kapiya
 bumitiya:.

¹⁰“Ba:bene nale na:goiya:mo, ‘Kodawa, ama: bada ubi kihatiuta nale
 kododima:?’

“Ebate na:huiyuya; ‘Ama: mahigate Dama:sakase haba ipuwamo
 na:nopega, ba:bene ama:le kododilima: Godote ebeno ubi komo

* 22:3 Oel 5:34 * 22:4 Oel 8:3

ya:lo tetelo dihatiya:, ba:bi komokomo eta lumagiti ba:bolo kokiya hamema:na:ta.’ ¹¹ Ba:ba tetelo naeno baiditi a:duhunamiya: mabu nale alo konomo bumiya:mo, ba:bema: naeno mabuluba:te na kokotamo lawenete Dama:sakase habamo dito magataniya:.

¹² “Ba:bolo eta dubu ebeno mahilo A:nanayasitila, ebete Godoko tolemelo Mosesekono Tutumu Tabamo papamiwatanami, ba:gala Yunapa:te ba:be habalo demedehonama: ibi hiliyonomate ebe tuputupudawama: ga:lanama:. Ebete na unamema: da:piya: ¹³ na tama:mo putiti na:pegoyia:, ‘Naeno ekawi Solo, amia:no baiditi hidamo na:kagahilameholena!’ Ba:ba tetenomolo naeno baiditi da:hidohidohuya: nale ebe hidamo ba:bo umiya:mo.

¹⁴ “Ba:bene ebete natamo na:goyia:, ‘Aeno iniwala:te dadikuminakui, ba:be Godote ama: ya:lo a:ka:miya:ta ama:le ebeno ubi komo kiya:tawama:, ba:gala ebeno Tuputupu Okodawoen holoholo kumima:, ba:gala amia:no galamo ba:moe Tuputupudawoen tabo madodo kulima:. ¹⁵ Iyo, ama:le ebegodone kebe komokomo kulihui ba:gala kebe komokomo kulamiui, ebe ubila ama:le ba:bi komokomo tawakalubi hiliyonomatamo konolamagima:. ¹⁶ Ba:bema: bada ka:latimiuta? Ama: mahigate beyamo aduti komo na:lawa:. Ama:le ebeno mahilo da:ka:mimina:, ebete amia:no kuba ukulalemete kadodolemema:na:ta.’”

Ya:suti Ebe Yuha:pa:tamo Keba Ka:na Koemiya:

Polote Ba:be Komo Da:hawakalimiya:

¹⁷ Ba:bene Polote tabo moga:melo gala na:kagoyia:, “Nale Yelusalemamo gala da:kapiya:mo, eta hegelalo Godoko Adikumino Genamalo eba:go tabo ba ga:lita naeno baiditi hiya:ma: eda:hanamete hido komo ba:bo umiya:mo. ¹⁸ Ba:ba tetelo Kodawate natamo ba:ma ka:na goiya:, ‘Ama: ka:lonomo Yelusalemane tiyonomolo nuluhukuya:, mabu ba:moi tawakaluba:te ama:godone naeno hibi komo a:kalawa:mena:.’”

¹⁹ “Ba:bene nale na:huiyuya:mo, ‘Kodawa, ba:moenapi iya:tawahala, nale ibino hiya:hiya: baidi ibubulamehole genamalo ama: hibima: midipi dohlenakuimo, nale ibi ba uwate komo alukulinakuimo, komo du genamamo dito niya:hekenakuimo. * ²⁰ Ba:gala ibi iya:tawahala, komopa:te ya:lo gogolo amia:no hibi komo hawakalimidawa Stibiniko danakapumi, nale ba:be komo kalakalago ba umita ebe anakapumipino watuino kaliko bulamelelamitimo.’”

²¹ “Huiyatiya Kodawate natamo gala na:kagoyia:, ‘Ba:moe habane ama: nuluhukuya:, mabu nale ama: muhululu demedehona ba:bi Yuha:pa:tamo konoemema:nemata.’”

²² Tabo ulihopi hiliyonomate Polokono tabo hidonomamo ulihonapiya:, huiyatiya ebete Yuha:pa:tamo Godokono ubilo toma: tabo dolamagiya:

* 22:18 Oel 9:29-30 * 22:19 Oel 8:3; 26:9-11 * 22:20 Oel 8:1 * 22:21 Oel 9:15

ba:ba tetelo mauba konomote iba:tamo uluhukuti ga:ga: ba katupuimi Loma gabomana:tamo gala na:kaga:luya:, “Nanakapuma:la! Ba:moe dubuti na:hoena, ebe wadiyaha: ka:ka:na!” ²³ Ba:bema: ibino mauba ipuwalo ba ga:gita iba:te ibino watuino kaliko pipikulamete heloamo hakamo iya:heketete, ba:bene haka puhulu uwateholete hunamo ba:bo iya:hekeholiya:.

Polote Loma Gabomanino Pepago Pata: Komo Da:hawakalimiya:

²⁴ Ba:bema: Loma alaholohopino watodawate tawakalubino mauba komo umiti ebeno alaholohopi dubu na:kiyalamiya:, iba:te Poloko gabomanino genama guamo magatate ebe giya:pa:pa:mo ba na:na:miga:ti, Yunapa:te ebetamo badama: ka:ga:gitiya: ba:be komo ebegodone hibilo kiya:tawama:. ²⁵ Ba:bene alaholohopi dubate tolamete Poloko ka:na:miga:tima: ebeno ape da:nehogaminuya:, ba:ba tetelo Polote ebe tamelo da:la:nuya: ba:be eta gawadalagi na:kiyamiya:, “Talona ba:kitana, Loma gabomanino pepago da:pata:na ba:bako lumagi dito a:na:miga:tima:? O la: dopamo ebeno komo hidamo ba:kanagiya:midameoma?”^k *

²⁶ Alaholohopino gawadalagiti ba:moe tabo duliya:, ebete ebeno watodawatamo gala katote ebe ba:bo nalatediya:, “Ama: ba:moe dubutamo bada komo ododima: kewageliuta? Ama: iya:tawala:ka: ebete Loma gabomanino pepago da:pata:na?”

²⁷ Ba:bene alaholohopino watodawate Polotamo nuluhukuti ebe ba:bo nikiyamiya:, “Ama: hibilo na na:kiyanama:, ama: Loma gabomanino pepago ka:pateona?”

Polote na:huiyuya:, “Iyo, ba: hibila.”

²⁸ Ba:bene alaholohopino watodawate na:goiya:, “Na atumu ba:bi pepago pata:namo, huiyatiya na ba:bi pepa ko maninomamo uwatiya:mo.”

Polote na:goiya:, “Na huiyatiya ba:bi pepa mana:mo kuwatiya:ha:. Nale da:hawakaluya:mo ba:ba tetelo gabomana:te naeno nabiwitamo dito ikamiya:.”

²⁹ Ba:bene Poloko a:na:miga:tima: da:hidutiya: ba:bi alaholohopa:te ebeno tabo duliya:, ba:ba tetenomolo iba:te tole komo lawete ebe miya:pate tama:mo dito utitatuya:. Ibino watodawate atumu na:katoletetiya: mabu ebete iya:tawaheno Loma gabomanino pepagoeno lumagi auli hala:mo da:matuhumihuya:, ebete ba:ba ka:na ibino eta ko kukala badikamidaliya:.*

^k **22.25** Buka ka:lamiholelawa, ama: ba:moe Polokono taboeno ipuwa iya:tawama: ubi dihatemena:, wadiyala ama: ba:moe atu Oelamepi Buka 16:37 komoeno owalubi tabo numiya:.

* **22:25** Oel 16:37 * **22:29** Oel 16:38

Yunapi Ka:nisolo Dubate Polokono Komo Danagiya:midamiya:

³⁰Ba:ba tetelo Polote Yu tawakalubino ukuilo iba:tamo bada kuba kododiya:, alaholohopino watodawate ubila ba:be komo hibinomolo kiya:tawama:. Ba:bema: eta hegelalo ebete tabo benoelameholiya:, Godotamo hawa:goeno ikamehopino hununomo watowatopi ba:gala komo Yunapi Ka:nisolo dubu ibi hiliyonomate kopekapiyama:, ba:bene iba:te da:pelameholiya: ebete Poloko du genamane uluhukutiti ibino holoholo hapuamo ba: dito magahiya:.

23 ¹Ba:ba tetelo Polote toleheni Yunapi Ka:nisolo dubu ulameholelo na:goiya:, “Naeno nana:la:, gogo hiliyonomo pete ba:ma teta:mo puluhuku, nale Godokono holoholo hapulu naeno tepo ipuwoeno mulu ukuido tuputupulu ba emedena ebetamo eta kuba kododiya:ha:.”

²Ba:bema: Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawa, ebeno mahilo A:nanayasitila, ebete Poloko tamelo da:la:mota:hanuya: ba:bi dubu na:kiyalamiya: etate ebe tabone kanagalimima:.*

³Polote ba:be tabo uliti ebetamo na:huiyuya:, “A:iye! Godote huiyatiya ama: kanagalimima:na:ta! Ama: kuba kala imi tawakaluba:te hido keyakeya tita:goenoma: da:midi ba:ba ka:nala, hunu tama modobola huiyatiya ipuwa abalenomola. Ama: tabo anagiya:midadawoeno oko habalo ba luta, wadiyala ama: naeno komo Mosesekono Tutumu komago modobolo nanagiya:midanama:. Ba:bema: mabu keka: ama:le na anagalinamema: da:gaa:? Ba:be ododi ipuwalo ama: ha:kiya Mosesekono eta tutumu adikamidala:ta!”*

⁴Ba:ba tetelo Poloko tamelo da:la:mota:hanuya: ba:bi dubate ebe na:kiyahamiya:, “Mabu keka: ama:le Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawa diduduputima:? Ama: konomo kuba bododa:ta!”

⁵Polote na:huiyuya:, “Naeno nana:la:, nonolata. Hibila, Godokono Buka tabote ba:ma ka:na itana, ‘Amia:no tawakalubino watowatopi ipuwalo etoeno komoma: kuba tabo akagaa:la:.’ Na iya:tawaha: ebete Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawama: deda:na.”*

⁶Ba:ba tetelo da:kapiyuimiya: ba:bi Yunapi Ka:nisolo dubu Polote ulamiya:, hapulu Sa:diyusi kapiyuimipila, hapulu Pa:lisi kapiyuimipila. Ba:bema: ebete eta ukui lawete ebeno tabo madodo adipatelo iba:tamo na:goiya:, “Naeno nana:la:! Na ba: Pa:lisi kapiyuimidawala ba:gala naeno nabi atumu Pa:lisi kapiyuimipila! Numa:la:, na hibima: na:midinamo Godote ha:laha tawakalubi ka:ka:mo kowadiya:paa:latelema:ne, ba:bema: la: komopa:te naeno komo huiyatiya kubamo anagiya:midanamitamata!”*

⁷Ebete ba:moe tabo dolamagiya:, ba:ba tetelo Ka:nisolo dubu ipuwalo anagiya:mida komote uluhukuti, ba:bene Pa:lisi kapiyuimipi

* 23:2 Yon 18:22-23 * 23:3 Mat 23:27 * 23:5 Ikuli 22:28 * 23:6 Oel 26:5

ba:gala Sa:diyusi kapiyuimipi iba:te ba:bo olowabeletihuitiya:.
⁸Ibino olowabeletihui komoeno mabu ba:ma ka:nala, Sa:diyusi kapiyuimipa:te na:ga:lanaka Godote ha:laha tawakalubi ka:ka:mo a:kawadiya:paa:latela:mene, huiyatiya Pa:lisi kapiyuimipa:te hibima: na:midina Godote ba:be komo hibilo kododima:ne. Ba:gala Sa:diyusi kapiyuimipa:te na:ga:lanaka Godokono Hunu Haboeno nopopi puliyala ba:gala tawakalubino gobogobo puliyala, huiyatiya Pa:lisi kapiyuimipa:te na:ga:lanaka Godote ebeno Hunu Haboeno nopopi ododiliti ba:gala tawakalubino ape gobogobago akododiliya:.*

⁹Ba:bema: Yunapi Ka:nisolo dubuino olowabeletihui ipuwalo tabo itatihuiilo helo tabonomote uluhukutiya:, ba:bene komo Pa:lisi kapiyuimipino Godokono Tutumu Tabo iya:tulamepa:te pakaminate helonomamo na:ga:luya:, “A ba:moe dubugodolo eta kuba kumitaha:! Diyala, eta hido gobogobo o Hunu Haboeno eta nopodawate ebetamo Godokono nopo kuda: a:hawakalimiya:!” ¹⁰Ba:bene Ka:nisolo ipuwalo olowabeletihui komote da:kuya: alaholo tatalila. Ba:ba tetelo alaholohopino watodawate na:toletolitiya: komopa:te Poloko kubamo anagalimiholo anakapumidimina:, ba:bema: Polokono ka:ka: komula:mema: ebete ebeno alaholohopi na:kiyalamiya:, iba:te Ka:nisoloeno kapiyuimi ipuwamo nepalagate Poloko nelawete Loma gabomanino konomo genamamo gala kakamagatama:.

¹¹Ba:bene ba:be dulu Kodawa Ya:suti Poloko tamelo putinate ebe na:pegoemeniya:, “Ama: na:kodakoda! Mabu ama: na mabuma: ba:moe Yelusalemalo tabo hidamo dolamaga:ka, ama: Loma ko habamo tote ba:be atu tabo na:kanolamagiya:.”*

Komo Yu Dubate Poloko Anakapumima: Nopo Da:tamotiya:

¹²Ba:bene eta duiduiyalo komo Yu dubate pekapiyuimipi nopo ba petamote Godokono mahilamo helo tabo ba:ma ka:na pega:luya:, iba:te baa: nahaheno ba:gala beya nihoheno talonalo pola:nate Poloko anakapumi teta:mo ba:bo kikulima:. ¹³Ba:ba tetelo ba:moe nopo da:tamotiya: ba:bi dubate ibino kuititi da:lawiya: 40 a:gogoluya:. ¹⁴Ba:bene ba:bi dubate Godotamo hawa:goeno ikamehopino hununomo watowatopi ba:gala komo Yunapino koko dubatamo tolamete na:nega:luya:, “Aeno ukui kapiyuimipi ale Godokono mahilamo tabo ba:ma ka:na hibilo ga:lama:, ale baa: nahaheno talonalo pola:nate Poloko anakapumi teta:mo ba:bo kikulima:. ¹⁵Ba:bema: wadiyala la: aeno komo Ka:nisolo dubago Loma gabomanino alaholohopino watodawatamo tabo na:noemiya:la:, ebete Poloko genamane puluhukutiti la:tamo komagahema:. La:le ha:da amihome gabodo ebe na:nega:lamiya:la:

* 23:8 Ma:t 22:23 * 23:11 Oel 27:24; 28:16,23

ba:ma ka:na, la: ubila Polokono komo hidamo kanagiya:midamema:
ba:gala ebeno tabo komokomo gala kakulihoma:. Huiyatiya ebete Poloko
da:magahemene, la:tamo puluhukuhino a ya:lo kohidoma:nema: ebe gabo
tetelo kanakapumima:.”*

¹⁶ Huiyatiya ba:ba tetelo Polokono bohelete dalahimiya:, ba:be kuhiti
Yu dubate nopo da:tamotitiya: ba:be tabo uliti, diya gabodo Lomanapi
alaholohopino konomo genamamo tote Poloko ba:bo nikiyamiya:.

¹⁷ Ba:bene Polote alaholohopino eta gawadalagi ebetamo ka:miti ebe
na:goemiya:, “Ba:moe uli ape dubu la:eno Watodawatamo na:magata,
mabu ebegodolo eta komo bitana Watodawa kokiyamema:.”

¹⁸ Ba:bene alaholohopino gawadalagiti ba:be kuhi ebeno watodawatamo
magatate na:negoemiya:, “Aeno du genamalo da:luta ba:be dubu Polote
na a:kiyaname ba:moe uli ape dubu ama:tamo komagahema:, mabu
ebegodolo eta komo bitana ama: kokiyamema:.”

¹⁹ Ba:ba tetelo alaholohopino watodawate ba:be kuhi kokotamo
lawete nanekela:mo hiya: baha:mo ebe magatate diya ba:bo nalatediya:,
“Ama:godolo bada komote kitana na kiyanamema:?”

²⁰ Ebete na:huiyuya:, “Komo Yu dubate ukui a:kapiyuimiya: ama:
ba:ma ka:na kopikiyamema:, ama: dumutu Poloko ba:moe genamane
uluhukutiti ibino Ka:nisolo dubatamo komagatama:. Ba:ba tetelo iba:te
ha:da amiho gabodo ama: ba:ma ka:na kopikiyamema:na:ta, iba:te
ubila Polokono komo hidamo anagiya:midamete ebeno tabo komokomo
gala kakulihoma:. Huiyatiya ba:be tabo hibiha:. ²¹ Ama: ibino tabamo
akapapamiwatala:, mabu 40 dubu keba ka:nala:ka: ba:bako dubate
Polokono to gabolo tanama miya:teholemete ba:bo ba:pola:na, ebe
belatimita. Iba:te ukui kapiyuimiti Godokono mahilamo helo tabo ba:ma
ka:na ga:laka, iba:te baa: nahaheno ba:gala beya nihoheno talonalo
pola:nate Poloko anakapumi teta:mo kikulima:. Hibila, iba:te ya:lo hidote
ama: belatimitata, ama:le amia:no alaholohopi kokiyalamema: iba:te
Poloko ba:bamo komagatama:.”

²² Ba:bene alaholohopino watodawate ba:be kuhi ba noeme
na:kiyamiya:, “Ama:le na da:pikiyanama:, ba:be komo komopa:tamo
akanehawakalima:la:.”

Alaholohopino Watodawate Poloko Loma Gabomanino Ko Gawadalagi Pilikisitamō Da:noemiya:

²³ Ba:ba tetelo alaholohopino watodawate ebeno hopopi gawadubu
netewa ebetamo ka:lamiti ibi na:kiyalamiya:, “La:eno 200 kiyokiyo
gila:mo alaholohopi dubu, ba:gala komo 70 oso-boga:go da:wapata:lamena
ba:bi alaholohopi dubu, ba:gala komo 200 kibila:mo alaholohopi dubu,

* 23:15 Oel 25:3

la:le ibi hiliyonomo uwatete na:hiduya:la: ka:lo dulu 9 koloko tetelo Sisaliya ko habamo kotolamema:. ²⁴ Ba:gala komo oso-boge Poloko mabuma: modobolo nuwata:la:, ebete ibi hunamo emedete kotoma:. Na ubila la:le ebe aeno Loma gabomanino kapela Ko Gawadalagi Pilikisitam oalatihino hidamo na:magatuya:la:.”

²⁵ Ba:bene ba:ba tetelo alaholohopino watodawate leta ododiti tabo ba:ma ka:na miya:tiya:,

²⁶ Naeno Hidonomo Ko Gawadalagi Pilikisi, ama: nolata. Na Kolodiyasi Lisiyasiti ba:moe leta ama:tamo poememo.

²⁷ Pote ama:tamo ba:moe letago da:puluhukumini, ba:moe dubuino komo ba:ma ka:nala. Eta hegelalo Yunapa:te ebe heloamo lawete anakapumima: dewageliti, nale komo alaholohopi uwatete ibino helo ipuwane ebe ba:bo uluhukutimo, mabu nale ba:moe komo iya:tawuimo ebete Loma gabomanino pepago da:pata:na. * ²⁸ Ba:bene ebete Yunapa:tamo kebe kuba kododi, nale ba:be komo hidamo kiya:tawama: ubi ba ihate ebe ibino Ka:nisolo dubuino holoholo hapuamo ba:bema: magatuimo. * ²⁹ Ba:bolo nale iya:tawuimo, iba:te ibino iniwalino tutumuino komokomoma: ebetamo da:maubahaliti, huiyatiya ebete eta ko kuba kododiha: nale ebe hoea:mo o du genamamo ebema: oemela. ³⁰ Ba:moe komo gala hapuni etate diya gabodo pete na a:pikiyanami, komo Yu dubate ebe kanakapumima: eta gabo bihuidumiya:. Ba:bema: nale ba:be komo uliti ebe ama:tamo tiyonomolo poememo, ba:gala nale ebetamo da:maubahaliti ba:bi dubu a:kiyalamimo iba:te amia:no holoholo hapulu ebeno komo kopanagiya:midamema:. Kalakala konomola, ba:moe ba: naeno tabo kuititila.*

³¹ Ba:bema: alaholohopino gawadubu netewapa:te ibino watodawoeno tabamo papamila:te, ebeno leta lawete ba:be dulu iba:te ibino alaholohopa:go Poloko A:ntipatisi habamo dito magataniya:. ³²⁻³³ Ba:bene eta hegelalo natamo da:tolamitiya: ba:bi alaholohopi dubu hiliyonomate Yelusalema ko haboeno gabomani genamamo gala kawilaleteto dito kapelamiya:, huiyatiya oso-boga:go da:tolamitiya: ba:bi alaholohopi dubate Poloko ha:kiya magatuya: Sisaliya ko habamo. Ba:bolo iba:te kapela Ko Gawadalagitamo nikuliti ibino watodawoeno leta ba nikame Poloko ebeno umi ipuwamo ba:bo nihatiya:. ³⁴ Ba:ba tetelo kapela Ko Gawadalagiti ba:be leta ka:lamiholete Poloko ba:bo alatediya: ebe kebe hoponapila:ka:. Ba:bene Polote ebe Silisiya hoponapima: eda:ma: da:goiya:, Ko Gawadalagiti ba:be tabo duliya: ³⁵ ebetamo gala na:kagoiya:, “Ama:le kuba ododima: da:ga:luti ba:bi dubate mamo da:pikulimina:, ba:ba tetelo nale amia:no komo kanagiya:midamema:nemata.” Ba:bema: ebete ebeno komo alaholohopi

* 23:27 Oel 21:30-33; 22:25-27 * 23:28 Oel 22:30 * 23:30 Oel 24:5-8

na:kiyalamiya:, Ko Gawadalagi Heloditi dopamo detiya: iba:te Poloko ba:be hidonomo genamamo magatate ba:bolo konuminatema:.

Yunapa:te Pilikisitamo Polokono Ododili Komo Kubama: Da:ga:luya:

24 ¹Ba:bene paibo hegela da:wibuya: ba:ba tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawa A:nanayasiti komo Yu watowatopa:go Sisaliya ko habamo ba:bo pelamiya:. Ba:ba tetelo iba:te eta Loma gabomanino tutumu iya:tawadawa, ebeno mahilo Tetalasitila, ba:be dubu magahete iba:te kapela Ko Gawadalagi Pilikisikono holoholo hapuamo kapimilo pikuliya: Polokono ododili komoma: ebe kopega:lamema:.

²Ba:bene Ko Gawadalagi Pilikisiti Polote pema: tabo noemete, ebete da:puluhukuya: Tetalasiti Yunapino ubiha: komo Poloko mabuma: Pilikisitamo ba:ma ka:na hawakalimiya:, “Aeno Hidonomo Watodawa, ama: nolata! Amia:no ko gawadalagi ipuwalo a tete ga:ga:nomolo heta:go emedenamima:, ba:gala aeno hopolo hiya:hiya: kubate ikuliho tetelo amia:no mulu ukuilo ba:bi komokomo a:hiduilamenakata. ³Ba:bema: hibila, hiliyonomo tetelo ale aeno habahaba hiliyonomolo ama:godone hidohido owalubi komo ba uwate ama:tamo koamo kalakalahanakoma:. ⁴Nolata, na tabo a:kaga:gima:mo mabu na ubihinola amia:no tete kubahimi, ba:bema: nale ama: betoemehomata ama: kalakalago aeno tabo deha:poto nulia:.

⁵“Ba:moe dubuino komo ale ya:lo umiya:ma:, ebe ba: hiya:hiya: kuba tupuilamedawala, mabu eta Nasaleta dubuino kapiyuimi ipuwalo ebe ba: watodawa etala. Ebete ba:moe hopo konomolo da:pata:na, ebeno kuba ododili ipuwalo aeno komo Yunapa:te hiya:hiya: hopolo demedehona ebetamo ba maubahale alaholoho komate ba:bo ikulinaka. * ⁶Ba:gala eta komo, ebete aeno Godoko Adikumino Genama kubahimima: dewageliti, ale ebe ba:bo lawima:. Ba:ba tetelo a ubila aeno tutumu komodo ebeno komo kanagiya:midamema:, * ⁷huiyatiya alaholohopino watodawa Lisiyasiti pete agodone ebe heloamo pelawi, ⁸ba:bema: a ipuwalo puya:te ba:moe Polokono ododili komoma: kubama: da:ga:lanama:, Lisiyasiti a a:kiyaa:mi ale amia:no holoholo hapuamo kopelamema:.^l Ba:bema: wadiyala ama: ha:kiya ebeno ododili komokomoma: ebe nalateda:, ba:bene ba:moi hiliyonomo komo ale da:ga:lama:, ba:be taboeno hibi komo ama: ebegodone kiya:tawama:na:ta.”

⁹Ba:ba tetelo komo Yunapa:te Tetalasikono tabo moga:melo na:ga:luya: ba:moi komokomo ba: hibila.

^l 24.8 Oel 24:6b-8a komoeno tabo Lukuti bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

* 24:5 Oel 17:6 * 24:6 Oel 21:28-30

Polote Ebeno Kuba Ododiha: Komo Pilikisitamo Da:hawakalimiya:

¹⁰ Ba:bene ba:ba tetelo kapela Ko Gawadalagi Pilikisiti Poloko kokotamo kiyamiya: ebete ebeno tabo olamagi kotupuimima:. Ba:bene Polote na:goiya:, “Kodawa, ama: nolata! Na iya:tawala ama: komo hiliyonomo gogolo aeno hoponapino komokomo anagilamelelamenakuya:ta, ba:bema: nagodolo kalakala bitana naeno kuba ododiha: komo ama:tamo hawakalimima:. ¹¹ Ama: hibi komo ba:ma ka:na kiya:tawama:na:ta, nale Yelusalemamo Godoko adikumima: da:tuimo, ba:ba tetene tupuimiti ba:mamo puluhuku ¹² hegelanomote a:peniwibui. ¹² Ba:bema: puya:te na kuba ododidawama: da:ga:lita iba:te na Godoko Adikumino Genamalo eta lumaga:go heloamo tabo ga:litalo kunameha:, ba:gala aeno hiya:hiya: baidi ibubulamehole genamalo ba:gala Yelusalema ko habalo na heta:go ba pata: tawakaluba:tamo alaholoho ukui kikalameha:. ¹³ Ba:bema: nale kubakuba komo nododilinamo iba:te da:ga:lita, ba:be taboeno hibi komo kitanaha:, iyo, iba:te naeno eta kuba hawakalimi modoboha:.

¹⁴ “Numa:, komo Yunapa:te na:ga:lanaka Ya:sukunu Gabo hibi gaboha:. Huiyatiya nale ama: eta hibi komo kokiyamema:nemata, na Ya:suku ta:mata gabodo ba tona, a Yunapino iniwala:te dadikuminakui nale ba:be hibi Godo badikuminakomo. Komo Yunapi keba ka:nala:ka: na atumu ba: ba:ba ka:nala, Mosesete Godokono Tutumu Tabo da:miya:tiya: ba:gala Godokono Ukui Hawakalimipa:te da:miya:tiya:, ba:bi Buka tabo hiliyonomo ale ba: kapimilo hibima: na:midilinama:. ¹⁵ Ba:bema: Godokono hido owalubi komote atamo kuluhukuma: nale naeno Yunapi mabuluba:go na:latiminama:, iyo, a ba:moe komo hibima: na:midinama:, Godote kuba ododilipi ba:gala hido komo ododilipi ibi hiliyonomatamo huiya kikalameha: ha:laha ipuwane ka:ka:mo kowadiya:paa:latelema:ne.* ¹⁶ Numa:, ba:moe mabuma: na ubi konomola, Godoko ba:gala tawakalubi ibino holoholo hapulu nale naeno tepo ipuwoeno mulu ukuido tuputupulu kemedinama:.

¹⁷ “Ba:bema: naeno komo ba:ma ka:nala, nale Yelusalema hopone uluhukuti komo gogolo hiya:hiya: muhulu hopolo nemedenamimo, ba:bene nale naeno hoponomamo gala na:kapimo nale komo awaepa:tamo mani malemalelo kopikalameholema: ba:gala Godotamo hawa:goeno ilina kopikamehoma:. ¹⁸ Nale Godoko Adikumino Genamalo ba:ma ka:na ba ododita, komo dubate ba:bo unamiya:. Ba: hibila, na ba:be talona genamamo podoloheno, dopamo Godotamo hawa:goeno ilina ikamehote naeno tepo ipuwoeno dalowa: ba:bo ukulalimo, ba:gala nale alaholo komo kotupuimima: eta lumagitamo kuba ukui kikalameha:. Huiyatiya na ha:kiya heta:go ba luta, ba:ba tetelo iba:te na unamete heloamo

* 24:15 Yon 5:28-29

ba:bo pelaweniya.* ¹⁹Ba:ba tetelo ibi ipuwalo komo Yunapi dubu A:isiya hopolo demedena iba:te a:pola:nuya, huiyatiya ka:lo ba:bi dubate amia:no holoholo hapuamo kapelameha:. Ba:bema: numa:, nale iba:tamo kuba hibilo nododilitale, wadiyala iba:te ha:kiya ba:be komo ama:tamo ba:pehawakalimina, ²⁰huiyatiya ba:moi komo Yu dubate ka:lo da:pikula:, iba:te ibino Ka:nisolo ipuwalo naeno komo ya:lo anagiya:midanamia:. Ba:ba tetelo iba:te naeno kuba ododi komo numitale, wadiyala iba:te ama: hibilo ba:kiyametana:, ²¹huiyatiya numa:, iba:te naeno kuba nipo ohowadiya:. Ba: hibila, nale iba:tamo ba:moe kapiya tabo bolamagimo, ‘Na hibima: na:midinamo, Godote ha:laha tawakalubi ka:ka:mo kowadiya:paa:latelema:ne, ba:bema: komo iba:te naeno komo kubamo anagiya:midanamita.’ Diyala, iba:te ba:moe tabo uliti na ubiha:ma: kuda: eda:huya:.”*

²²Mabu Pilikisiti Ya:suku Hibima: Midi Gaboen komo hidonomamo ya:lo iya:tawuya, ba:bema: ebete Poloko ba:gala komo Yunapino tabo ga:la ba duhilame na:kiyalamiya:, “A ba:moe komo ba:mamo miya:pate, alaholohopino watodawa Lisiyasiti da:pemene ba:ba tetelo nale ba:moe komo eba:go gala kakumima:nemo.”* ²³Ba:bene Pilikisiti Poloko duminami ba:be alaholo dubu na:kiyamiya: ebete Poloko hidamo kuminatema:. Ba:gala ebete ebe gala na:kakiyamiya:, “Polote gabomanino genama gulu pata:ma: ama: talona akihata:la:, ba:gala ebeno mabuluba:te ebeno modoboha: komokomo ipuwalo ebe owalubima: da:pelamenakomena: ama: ibi akaduhilamenakala:.”

Ko Gawadalagi Pilikisiti Godokono Tabo Kulima: Da:toletoliya:

²⁴Komo hegela da:wibohuya: Pilikisiti ebeno kamena Dulusilakoba: gala na:kapiya:, ba:moe kamena ebe ba: Yu lumagila. Ba:bene ebete Polote pema: tabo doemiya:, Polote Ya:su Kelisoko hibima: midi komo ebetamo da:polamagiya: Pilikisiti ba:bo uliya:. ²⁵Ba:ba tetelo Polote tabo ga:ga:dopo dolamagiya:, ebete Godokono tuputupu emede komo ba:gala kateneno ubi komamo papamila:haleha: komo Pilikisitamomo ba:bo hawakalilamiya:. Ba:bene Godote tawakalubino komokomo danagilamelelamemene ba:be Ko Hegeloen pe komo Polote dolamagitiya:, Pilikisiti tole lawete ebe na:kiyamiya:, “Ba:ba:la! Ama: na:toa! Na hido tete dumimo ama: pema: tabo gala kakapoemema:nemo.”

²⁶Ba:ba tetelo Pilikisiti ubi bihatenami Pologodone koko mani uwatete du genamane ebe dito kuluhukutima:, ba:bema: ebete komo hiliyonomo tetelo tabo boemenakui Polote eba:go tabo kopega:lama:. ²⁷Huiyatiya netewa gogo da:petohuya: ba:ba tetelo Loma gabomana:te Posiyase Pesitasiko bepoemiya:, ebete Pilikisikono kapela Ko Gawadalagi haba

* 24:18 Oel 21:12-28 * 24:21 Oel 23:6 * 24:22 Oel 23:26

kopelawema: Ba:ba tetelo Pilikisiti Yu tawakalubi kokalakaluilamema: ubi ba ihate, Poloko du genama gulu miya:pate eta hopamo ba: dito tuya:.

**Polote Ebena Kuba Ododiha: Komo Sisakono Holoholo
Hapulu Konehawakalimima: Ubi Dihatiya:**

25 ¹Pesitasiti ba:be hopoen kapela Ko Gawadalagi haba da:pelawiya:, ba:ba tetelo netewa-kapiya hegela wibote ebete Sisaliya ko habane Yelusalemamo ba:bo tuya:. ²Ba:bene ba:bolo Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala komo Yunapino koko dubu iba:te Pesitasitamo tolamete Poloko mabuma: ibino ubiha: komokomo ba:bo nehawakalilamiya:.* ³Ba:bene iba:te ebe koamo ba toemeho na:ga:lamiya:, “Ale Polokono komo hidamo kanagiya:midamema:, wadiyala ama: ebe ba:moe Yelusalemamo na:magahiya:.” Iba:te ba:ma ka:na da:ga:luya: mabu iba:te nopo ya:lo a:tamotiya: Poloko gabo tetelo kanakapumima:.*

⁴Pesitasiti ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Ao, Polote Sisaliyalo du genamalo bemedena, ba:gala tatalila nale ba:bamo gala kakatoma:nemo. ⁵Ba:bema: la:eno watowatopi komo nago da:tolamemena:, ibino ukui komate ba:be dubuino ododili komoma: keba ka:na ka:pola:na, iba:te ba:bi komo gabomanino tabo anagiya:mida habalo na:nehawakalilama:mena:.”

⁶Ba:ba tetelo Pesitasiti komo a:iti o naini o ta:ni hegela Yelusalemalo emedete Sisaliya ko habamo gala dito katuya:. Ba:bene eta hegellalo ebete tabo anagiya:mida habalo emedete alaholohopi ba:bo kiyalamiya: iba:te Poloko ebena holoholo hapuamo komagahema:. ⁷Polote tabo anagiya:mida habamo da:puluhukuya:, ba:ba tetelo puya:te Yelusalemane da:pelamiya: ba:bi Yu dubate Polokono gunimi hapuni ba:gala tametamene ba pegagahidi, ibi ipuwalo etate mahiganakui, etate mahiganakui, ebe koko kuba ododilidawama: ba:bo ga:lanakuya:. Huiyatiya iba:te kebe komokomo da:ga:lanakui ba:bi taboen hibi komo hawakalimima: kamodobuya:ha:.*

⁸Ba:bene Polote ebena kuba ododiha: komo ba:ma ka:na hawakalimiy:, “Naeno Yu tawakalubino tutumu, ba:gala Godoko Adikumino Genamoen kukala, ba:gala Konomo Gawadalagi Sisakono tutumu, nale ba:moi komo hiliyonomo ipuwalo eta kapiya kadihanaleha:.”

⁹Ba:ba tetelo Pesitasiti ubila Yu dubu kokalakaluilamema: ba:bema: ebete Poloko na:goemiya:, “Ama: ubila:ka: Yelusalemamo tote, nale amia:no komo ba:bolo hidamo konanagiya:midamema:?”

¹⁰Polote tabo ba huiya na:goiya:, “Ao, na ubihinola. Ka:lo na ba:moe Sisaliya habalo Konomo Gawadalagi Sisakono eta hidonomo tabo anagiya:mida habalo la:namo. Ba:gala ka:lo ama:godolo Sisakono

helo bitana, ama:le ha:kiya naeno komo anagiya:midanamete na du genamane dito kuluhukunatenema:, iyo, ama: hibi komo iya:tawanomola, nale Yunapa:tamo eta kapiya kuba kododiha:. ¹¹Numa:, nale Loma gabomanino ko tutumu nadikanaletale nale hoe huiya lawema: ba:kalakalana:, ba:bene naeno ka:ka: mula:ma: ba:ka:goena:. Ba:gala ba:moi Yu dubate naeno komoma: da:ga:lita ba:bi tabo hibiha:, ba:bema: la: gabomana:godolo helo kitanaha: na ibino kokotamo gala ihatenema:, huiyatiya na ubi bihatemo Loma ko habamo tote Sisakono holoholo hapulu naeno kuba ododiha: komo ba:bo konehawakalimima:nemo!”

¹²Ba:bema: Pesitasiti ebeno hopopa:go Polokono ubi komoma: ga:late, ba:bene ebete Poloko ba:ma ka:na goemiya:, “Ama: na:gaa:ta Sisatamo kotoma:, ba:bema: hibila, nale ama: ebetamo konoemema:nemata.”

Pesitasiti Polokono Komoma: Ko Gawadalagi Agilipako Da:kiyamiya:

¹³Ba:bene komo hegela da:petohuya: Ko Gawadalagi Agilipako ba:gala ebeno naniko Benisiko iba:te Sisaliya ko habamo pete ibino kalakala tabo Pesitasitamo pega:late komo hegela eba:go ba:bo pemedatepuya:

¹⁴Ba:bene iba:te tete ga:ga:dopo emedete, eta hegelalo Pesitasiti Polokono komoma: Agilipako ba:ma ka:na kiyamiya:, “Pilikisiti du genamalo da:miya:pui eta dubu ba:malo bemedena. * ¹⁵Nale Yelusalemamo da:tuimo, ba:ba tetelo Yunapino Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala komo ibino kokopi, iba:te ba:be dubuino koko kuba ododili mabuma: na a:kiyanamiya: nale ebe hoea:mo koemema:. ¹⁶Ba:bema: nale ibino tabo ba huiya na:goimo, ‘Ao, a Loma gabomanino komo ba:ma ka:nala. Keba tetelo komopa:te eta lumagi ko kuba ododidawama: da:ga:lamena:, ale ebe dito a:kanakapuma:ma: huiyatiya ale ebetamo tete kikamema:nema: ibino holoholo hapulu ebeno komo hidamo kohawakalimima:. Ba:be gabodo a gabomana:te hibi komo umiti ba:be lumagino komo hidamo kanagiya:midamema:nema:.’

¹⁷“Ba:bema: Yunapa:te ba:be dubu Polokono komo anagiya:midamema: ba:mamo da:pelami, nale ibino tete kakubahimiha:, iyo, eta hegelalo nale tabo anagiya:mida habalo emedete alaholohopi ba:bo kiyalamimo iba:te ebe naeno holoholo hapuamo komagahema:. ¹⁸Ba:ba tetelo nale nemalagidoluimo Yunapa:te ebeno eta ko kuba kohawakalimima:na:, huiyatiya iba:te mahila:haletale ¹⁹ibino Godoko adikumino kukala komokomoma: ebe koamo kiyahamiya:. Ba:gala eta dubu ebeno mahilo Ya:sutula, iba:te ebeno komoma: na:ga:luya:, ‘Ebe ya:lo a:hoiya:,’ huiyatiya Polote na:goi, ‘Ao, ebete ba:ka:ka:na.’ ²⁰Ba:be mabuma: na gabo kumiha: ba:bi komoeno hibi komo keba ka:na na:kiya:tawamo, ba:bene nale Poloko na:goemimo, ‘Ama: ubila:ka: Yelusalemamo tote, nale amia:no komo

* 25:14 Oel 24:27

ba:bolo hidamo gala kakananagiya:midamema:?’ ²¹ Huiyatiya ba:ba tetelo Polote na na:goenami ba:moe Sisaliya haboeno du genamalo kemedema:, mabu ebe ubila Loma ko habamo tote aeno Konomo Gawadalagi Sisate ha:kiya ebeno komo ba:bo kanagiya:midamema:. Ba:bema: nale ebetamo papamiwatalo na:goimo, hido gabo dumimo ebe Sisatamo ba:bo konoemema:nemo, ba:gala nale alaholohopi dubu na:goelamimo iba:te du genamalo ebeno modoboha: komokomo ipuwalo ebe hidamo kuminatema:.”

²² Ba:ba tetelo Ko Gawadalagi Agilipate Pesitasikono tabo komokomo ulihote ebetamo na:goiya:, “Wadiyala:ka: na atumu ba:moe dubuino tabo naeno hibila galamo kulihoma:?”

Ba:bene Pesitasiti na:goiya:, “Kubaha:. Ama: dumutu ebeno tabone kulihoma:na:ta.”

Polote Ko Gawadalagi Agilipakono Holoholo Hapuamo Duluhukuya:

²³ Ba:bene eta hegelalo Ko Gawadalagi Agilipako ba:gala ebeno naniko Benisiko iba:te ibino hidohido tita:gopi kaliko pupuliti, ibino hopopa:te ibi ba awagaminale, komo alaholohopino watowatopi ba:gala Sisaliya haboeno koko dubate ibi ba ta:mahele iba:te gabomani genamoeno tabo ga:la baha:mo ko kalakala diyamago ba:bo piya:. Ba:bene ibi hiliyonomate da:nihiduya:, ba:ba tetelo Pesitasiti komo alaholohopi na:goelamiya: iba:te Poloko komagahema:. ²⁴ Ba:ba tetelo Pesitasiti na:goiya:, “Ko Gawadalagi Agilipa ba:gala la: hiliyonomo ago da:pola:nama, la: nonolata. Ba:moe dubuino komo numa:la:. Ba:moe Sisaliya habalo demedehona ba:gala Yelusalemalo demedehona, ba:bi Yu tawakalubi hiliyonomate ebeno komoma: ibino ubiha: komokomo natamo ba wadahe iba:te ga:ga:lo na a:kiyanamiya: ebete na:haa:mene. ²⁵ Huiyatiya nale ebeno komo danagiya:midamimo, ebeno eta kapiya kuba kumiha: ebe hoea:mo koemema:. Ba:bema: hibila, ebete Sisakono holoholo hapulu ebeno kuba ododiha: komo konehawakalimima: na da:goenami, nale tabo ba:bo ihatimo ebe Sisatamo konoemema:. ²⁶ Huiyatiya nale leta ipuwalo ba:moe dubuino komoma: aeno Kodawa Sisatamo kebe tabo na:ka:miya:temo? Naeno ukui hidamo kitanaha:, ba:bema: wadiyala la: ulihopi na nowalubiniya:la:. Ko Gawadalagi Agilipa, nale ama: mammo ba:bema: ka:mimata, ama:le na ba owalubini ba:moe dubuino komo hidamo anagiya:midamete na Sisakono leta hidamo ba:bo kododima:nemo, ²⁷ mabu modoboha: nale du genamalo demedena ba:be lumagino komo leta ipuwalo hidamo hawakalimihino ebe Sisatamo dito oeme.”

Polote Ebeno Kuba Ododiha: Komo Agilipatamo Da:hawakalimiya:

26 ¹ Ba:ba tetelo Ko Gawadalagi Agilipate Polotamo na:goiya:, “Wadiyala ama: ha:kiya amia:no komo atamo na:hawakalima:.”

Ba:bene Polote ebeno kokoto adipatelo ebeno kuba ododiha: komo hawakalimima: ba:ma ka:na tupuimiya:, ²“Ko Gawadalagi Agilipa, Yunapa:te nale hiliyonomo hiya:hiya: kuba nododilinamo ga:lana, huiyatiya ka:lo kalakala kapiyate nagodolo bitana, mabu hido tete natamo ba: a:pe nale amia:no holoholo hapulu naeno kuba ododiha: komo kohawakalimima:. ³Ba:moe komo ba: hibila, a Yunapino iniwalino kukala ba:gala ibino ododili komokomo ba:gala a ipuwalo kebe komokomoma: dolowabeletihuinakoma:, ama: ba:bi komo iya:tawanomola. Ba:bema: nolata, nale ama: bikiyamemata, wadiyala ama: naeno tabo kalakalago nuliha.

⁴“Yu tawakalubi hiliyonomate naeno emede komo iya:tawahanomola, iyo, na deha:poto tetelo naeno hopolo demedenamimo ba:gala Yelusalemalo nale da:pemedenamimo, ⁵ba:be tete ga:ga:nomolo iba:te naeno emede komo numinama:. Ba:bema: iba:te ubi dihatemena:, wadiyala iba:te naeno komo ba:ma ka:na na:hawakalima:mena: na hido Pa:lisi kapiyuimidawa etala. Ba:moe komo ba: hibila, Yunapi ipuwalo a Pa:lisi kapiyuimipa:te ha:kiya iniwalino tutumu komokomo hiliyonomamo hidonomamo papamila:halenakoma:, huiyatiya komo Yunapa:te ba:ba ka:na kewagelenaha:.” ⁶Ba:gala eta komo. Ka:lo na amia:no tabo anagiya:mida ipuwalo la:namo, mabu Godote aeno iniwala:tamo hibinomolo da:goiya:, nale ba:be tabo hibima: midilo ebeno owalubi komote atamo kuluhukuma: na:latiminamo.” ⁷Ba:gala naeno Ko Gawadalagi, ama: numa:, aeno Yunapino 12 gu tawakalubi hiliyonomate ba: atumu du ba:gala hegela hiliyonomolo Godoko ba adikumina ebeno tabo hibima: midilo ebeno owalubi komo bekalatimina. Iyo, ba:moe komo ba: hibila, ba:bi Yu tawakalubi ba:gala na, ale atu hido komo Godogodone lawema: na:latiminama:, huiyatiya iba:te na ubiha:ma: eda:hate naeno hibima: midi mabuma: nale koko kuba nododilinamo ga:lana.”

⁸Ba:bene Polote gala na:kagoiya:, “La: komo ulihopi, nonolata, mabu keka: la: la:eno ukuilo ba:ma ka:na demalagidolonama, Godote ha:laha tawakalubi ka:ka:mo a:kawadiya:paa:latela:mene? ⁹Na dopamo atumu komo kubakuba ukui emalagidolenakuimo, ba:bema: puya:te Nasaletenapi Ya:sukunu mahilo hunamo dadipatena ba:bi tawakaluba:tamo nale hiya:hiya: alaholo komo bododilinakuimo,” ¹⁰iyo, nale Yelusalemalo ba emedena ba:ba ka:na ewagelenamimo. Ba:bema: hibila, Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopa:te natamo helo dikanamenakui, nale komo Ya:sukunu tuputupu tawakalubi hiliyonomo du genamamo ba:bo oelamenakuimo, ba:gala tabo anagiya:mida habalo ibino komoma: da:ga:lanakuima: nale ibi hoea:mo oelamema: modoboma: goenakuimo. ¹¹Ba:gala komo tetelo aeno Yu tawakalubino

* 26:5 Pil 3:5-6 * 26:6-7 Oel 23:6; 28:20 * 26:9 Oel 8:3

hiya:hiya: baidi ibubulamehole genamalo nale Ya:suku ta:matapa:te kuba nododilinamo ba goena, ba:bema: na komopa:go iba:tamo koko temeteme ba:bo ikalamenakuima:. Ba:ba ka:na ba ewagelena na ubila iba:te Ya:suku hibima: midu ipuwane ohobila:halete ebeno komo ha:dama: koga:lama:. Ba:bene naeno mauba iba:tamo koenomoma: eda:lo komo hiya:hiya: muhulu hopoeno koko habahabamo tonakuimo ibi ba:bo nekubahilamenakuimo.”

**Polote Ya:sutamo Keba Ka:na Kohobiguya:
Ba:be Komo Da:hawakalimiya:**

¹² Ba:bene Polote ebeno tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “Nale ba:ba ka:na ba ewagelena, eta tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopa:te komo leta ba:gala ibino helo natamo dikanamiya: nale Dama:sakase ko habamo ba: dito tuya:mo. ¹³ Nale hegela tuli tetelo komo dubago ba:bamo ba tuta, gabo tetelo alote Godokono Hunu Habane pihitigate a ba:bo panagogobeya:midadiguiya:, ba:be alo helonomola, ebeno helote hegeloeno aloeno helo a:gogoluya:. ¹⁴ Ba:ba tetelo a hiliyonomate hakamo guditi nale eta dawoeno tabo madodo Yu tawakalubino tabamo ba:ma ka:na uliya:mo, ‘Solo, Solo! Keka: mabu ama:le natamo koko temeteme dikanamena? Ama:le nago alaholodawama: deda:na, ama: ha:kiya ama: bekubahiminata. Aba: hibila:ka:, kau-goete ebeno namutudawa natamo alihamidama: dewagelemene, namutudawate ebe huiyatiya kukamo gala dito kakanagalimima:ne!’

¹⁵ “Ba:bene nale na:goiya:mo, ‘Kodawa, ama: potela:ka:?’

“Kodawate naeno tabo ba huiya na:goiya:, ‘Na ba: Ya:suti, ama:le natamo temeteme dikanamena, na ba:be lumagila. ¹⁶ Wadiyala ama: na:mahiga, mabu nale ama:tamo uluhukumu nale ama: naeno okodawama: komidima:. Ba:bema: ka:lo ama:le nagodolo bada komo kulama:wa ba:gala nale galane ama: diya:tumihoma, ba:bi hiliyonomo komokomo ama:le komo tawakaluba:tamo konehawakalilamema:na:ta. ¹⁷ Ba:bene ama: naeno oko ba nowatina Yu tawakalubino helo ipuwalo nale amia:no ka:ka: ba:mula:menakomata, ba:gala Yuha:pino helo ipuwalo na atumu ama: ba:kowalubinakomata. Ba: hibila, nale ama: ba:bi Yuha:pa:tamo konoemema:nemata, ¹⁸ mabu ama:le ibino baidi konepahalamililamema:na:ta iba:te du ipuwane alamo kohobila:halema:. Iyo, iba:te Saitanakono helo ipuwane Godotamo ohobila:hate na Ya:suku hibima: da:midinimina:, ba:be komodo Godote ibino kuba egebolelamete kadodoholelamema:ne, ba:gala ebete ibi ebeno komo tuputupupa:go kapiyama: midiliti eta hido haba iba:tamo kikalamema:ne.””*

* 26:18 Ais 42:16; Epe 2:2; Kol 1:13

Polote Godotamo Kebe Oko Kowatinami Ba:be Komo Da:hawakalimiya:

¹⁹Ba:bene Polote ebeno tabo moga:melo gala na:kagoiya, “Ko Gawadalagi Agilipa, Godokono Hunu Habane natamo kebe komote kuluhukuya, nale ba:be komo umiti ba:bo papamiwatuya:mo. ²⁰Ba:ba tetene tupuimiti nale tawakaluba:tamo Godokono tabo ba:ma ka:na olamaginakuimo, ‘La:eno tepo ipuwa hiya:ma: midiliti Godotamo nohobila:la, ba:gala wadiyala la:eno hidohido ododili ipuwado la:eno Godotamo ohobila: komo na:hawakaliminakuya:la.’ Ba: hibila, dopamo tetelo nale Dama:sakase ko habalo tabo ba:ba ka:na olamagiya:mo, ba:bene Yelusalemamo pete ibi ba:be atu tabo a:kapikiyalamiya:mo, ba:bene nale Yudiya hopo konomamo Godokono tabo olamaga:go tote Yuha:pino hiya:hiya: muhulu hopamo ba:bo nuluhukuya:mo. ²¹Ba:moe mabuni komo Yunapa:te na ubiha:ma: eda:hate, eta hegelalo iba:te Godoko Adikumino Genamalo na heloamo lawenete ubi ba:bo ihatiya: na kanakapunamema:. ²²Huiyatiya Godokono owalubiti nagodolo nitanui, ba:bema: ka:lo na ba:malo da:la:namo Godote na hibinomolo dopamo diya:tunamiya: nale ba:be komo la: koko tawakalubi ba:gala hegehege tawakalubi la: hiliyonomatamo na:hawakalimitamo. Iyo, dopamo tetelo Mosesete komo Godokono ukui hawakalimipa:go kebe komote uluhukuma: dolamagiminakui, na ba: atu komo bekaolamagitamo. ²³Ba:moe tabo ba: ba:ma ka:nala, Godokono Oemedawa Kelisote da:hoemene, hoe ipuwane ka:ka:mo gala da:kamahigamene ebete dopo lumagima: keda:ma:ne, ba:bene ebete ka:ka: muleno alo ebeno Yunapi ba:gala kapela Yuha:pi ibi hiliyonomatamo kohawakalimima:ne.”*

Agilipate Ya:suku Hibima: Komidima: Polote Ebe Da:kiyamiya:

²⁴Ba:ba tetelo Kapela Ko Gawadalagi Pesitasiti Polokono tabo olamagi ubiha:ma: eda:te ebe ba:bo goepatemiya, “A:iye! Polo, ama: daedae lumagilata! Ama: buka ka:lamihole kodawanomolata, ba:bema: diyala, amia:no iya:tawa komote ama: daedaema: kuda: a:midia:ta!”

²⁵Ba:bene Polote Pesitasitamo na:huiyuya, “Naeno Hidonomo Kodawa, na daedae lumagiha:. Naeno tabo ba: hibila ba:gala na tuputupu ukuinomolo olamagitamo. ²⁶Ko Gawadalagi Agilipate naeno taboenom hibi komo iya:tawala, ba:bema: na hilopoheno ebeno holoholo hapulu kolamagima:nemo. Nale kebe komokomoma: dolamagitamo, ebete ba:bi hiliyonomo komo ya:lo iya:tawuya: mabu ba:bi komate diya gabodo kikulihuya:ha:.”

²⁷Ba:bene Polote gala na:kagoiya, “Ko Gawadalagi Agilipa, Godokono ukui hawakalimipa:te dopamo ebeno Bukamo da:miya:tiya, ama:

* 26:23 Luk 24:44-47; 1Kol 15:20

ba:bi komo hibima: na:ka:midiliuta? Iyo, na iya:tawala ama: hibima: na:midilitata!"

²⁸ Ba:ba tetelo huiyatiya Agilipate Polotamo na:goiya:, "Ama: natamo bada komo ododima: kewageliuta? Amia:no tabo olamagi ipuwalo ukui ba:kitana, nale ba:moe gopowahi tetenomolo Ya:sukunu eta ta:matadawama: keda:ma:?"

²⁹ Polote na:huiyuya:, "Ama: Ya:sukunu tabo tete gopowahilo uliti ebe hibima: da:midimina: naeno kalakala hibilo kitanama:ne, o ama: tete ga:ga:dopo emedete hibima: midi komo da:lawemena: na atumu kokalakalama:nemo. Iyo, la: hiliyonomate naeno tabo dulihutama, nale la:eno komoma: Godoko na:toemehonamo la:eno hibima: midi ipuwalo la:le nago kapiyanomoma: keda:hama:. Huiyatiya la: mabuma: na ba:moe kapiya komo ubihinola, nale ba:moi auli hala:go da:pata:namo komopa:te la: ba:bako hala:mo matuhulame modoboha:."

³⁰ Ba:ba tetelo Ko Gawadalagi Agilipako, ba:gala ebeno naniko Benisiko, ba:gala kapela Ko Gawadalagi Pesitasiko, ba:gala komo tabo ulihopi, ibi hiliyonomate mahila:haletē ³¹ tabo ga:la bahini ba tolamita ibi ipuwalo na:ga:luya:, "Ba:moe dubugodolo eta kuba puliyala gabomana:te ebe hoea:mo oemema:, ba:gala modoboha: ebete du genamalo dito emedena:."

³² Ba:bene Agilipate Pesitasitamo na:goiya:, "Ba: hibila, ba:moe dubuti amia:no tabo anagiya:mida ipuwalo dopamo da:la:nui, ba:ba tetelo ebete Sisakono holoholo hapuamo toma: ama: kiyameha:tale ale ebe du genamane dito boemena:, huiyatiya ebete aeno Konomo Gawadalagitamo toma: ama: a:kiyamia:ta, ba:be mabuma: ebete ebetamo na:nuluhukamene."

Polote Loma Ko Habamo Toma: Ko Palai Boga:go Da:tupuiimiya:

27 ¹ Ba:bene Loma gabomana:te a ibino Itali hopamo palai boga:go komagatoema: tabo dihatiya:, ba:ba tetelo alaholohopa:te Poloko ba:gala komo du genamalo demedehonama:, ibi hiliyonomo eta alaholohopino watodawoeno kokotamo ba: dito nimiya:tiya:. Ba:be alaholohopino watodawoeno mahilo Yuliyasitila, ba:gala ebeno alaholohopino kapiyuimino mahilo ba: Konomo Gawadalagi Sisakono Kapiyuimipila. ² Ba:bene eta ko palai bogete A:damitiyama habane uluhukuti A:isiya hopoeno komo kehaha: kolomoeno habahabamo gala kakatoma: dewagelitiya:, ale ba:be boga:mo nololote ba:bo tolamiya:ma:. Ba:ba tetelo eta Ma:sadoniya hoponapi A:listakasiko, ebe Tesalonaika habalo hawakaluya:, ago ba:moe dubuti tuya:.*

³ Ba:bene eta hegelalo ale Saidono ko habamo da:nikuliya:ma:, ba:ba tetelo alaholohopino watodawa Yuliyasiti Poloko malemaletelo ebetamo

* 27:2 Oel 19:29

tete bikamiya:, ebete ba:be habalo ebeno komo mabulubi nulamete iba:te ebeno modoboha: komokomo ipuwalo ebe hidamo kowalubima:. ⁴Ba:bene a Saidono habane gala da:katolamiya:ma:, kehaha: kolomo ba na:hiwale ko huhuti a da:duhia:miya:, ba:bema: Saipalase hopamo nikuliti ba:be hopoenno kehaha: kolomoeno dododo ba:bo tolamiya:ma: mabu ba:be gabote atamo tatabadopoma: ediya:. ⁵Ba:bene ale kehaha: kolomo gala kana:hiwalete Silisiya ba:gala Pa:mapiliya hopo tamedo petolamete Lisiya hopoenno Maila habamo ba:bo nikuliyama:. ⁶Ba:bolo eta ko palai bogete A:lesandiya habane Itali hopamo toma: dewagelitiya:, alaholohopino watodawa Yuliyasiti ba:be komo iya:tawate a ba:be boga:mo ololoma: dito noea:miya:.

⁷Ba:bene ale ba:be boga:go da:katolamiya:ma: ba:ba tetelo huhuino komo umilo a ukuiya ba tolame ko temeteme beniya:tawahuyama:. Ba:bene komo hegela da:petohuya: a Sanaidase haba teta:mo nikuliti huhuti a ba:bolo hibilo da:duhia:miya:, a huiyatiya ukui hiya:ma: miditi tataba gabo ohowada:go tolamete kehaha: kolomo ba:bo na:hiwaliya:ma: Kuliti hopoenno Salamone haka kiyamo. ⁸Ba:bene a Kuliti hopoenno kehaha: kolomo dododo ko temetema:go petolamete eta boge utihole bahi ba:bo numiya:ma:, ba:be boge utihole bahino mahilo nitana ‘Boge Utiholeno Tataba Bahila,’ Laseya haba tamelo itana.

⁹A ba:be Kuliti hopamo pelamema: tete ga:ga:nomoma: dediya:, ba:bema: Septemba manomeno Ko Hegelate^m ba peniwibo ba:be hopo konomolo ko huhuti a:mo ya:lo a:tupui miya:. Mabu ale kehaha: kolomodo kotolamema: hido tete dotuya:ma:, ba:bema: Polote boge okopi ba kiyalame na:goiya:, ¹⁰“Dubala:, na numitamo a ba:ma tetelo tolamema: dewagelema: ale konolalatiholema:nema:, iyo, bogeno ka:ka: ba:gala ilina ba:gala a tawakalubino ka:ka:te kalatidiholema:na:.”

¹¹Ba:ba tetelo alaholohopino watodawate Polote da:goiya: ba:be tabo kuliya:ha:, huiyatiya ebete boge atadawa ba:gala boge namutudawa ibino ubi komamo dito papamiwatuya:. ¹²Iyo, ibino tabo ga:la ipuwalo ibi hiliyonomate ubi nihatiya: ba:be haba miya:pate Kuliti hopoenno eta tatali haba Pinikisa:mo konikulima:, mabu iba:te boge da:putiya: ba:be boge utihole bahi modoboha: ko palai bogete huhu tetelo tete ga:ga:nomolo ba:bolo itana. Ba:ba tetelo iba:te nemalagidoluya: Pinikisi haboenno boge utihole bahino magata kodopola, hegellate da:nihitiganako ba:ba hapulu ba itana ba:bema: huhuti ba:be boge utihole bahi koamo a:kalawa:le.

^m 27.9 Septemba manome kuititi hapulu Yunapa:te ibino eta komo ba:ma ka:na ododinaka, iba:te kapiya hegellalo baa: nahaheno ba pola:na ibino kuba ododili komo Godotamo hibernomolo a:hawakalilamenaka ebete ba:bi hiliyonomo komokomo egebolelamete kadodoholelamema:. Lukuti ba:be komo ba:emalagidolo tabo ba:ma ka:na miya:tiya:, ba:moe Septemba manomeno Ko Hegelate ya:lo a:peniwibui.

**Huhu Ba:gala Koko Gawayate Palai Boge
Kubanomamo Danagalimihuya:**

¹³ Ba:ba tetelo ko huhuti da:wibuya: huiyatiya siyale hapuni nanekela:mo da:pa:mutiya:, ba:bema: boge okopa:te kalakala lawete a ba:be habane ikuli hidoma: ga:lalo iba:te bogeno aga mabu magubutiti Kuliti hopoeni kehaha: kolomo dododo tolame gala ba:bo katupuiimiya:.

¹⁴ Huiyatiya iba:te nanekela:mo ba tolamita, konomo huhuti Kuliti hopo hapuni gala kanemahigate ba:bo piya:, boge okopa:te ba:be huhuino mahilo Dibilidubu Hapuino Huhuma: ka:miya:.

¹⁵ Ba:ba tetelo huhuti boge da:panagalimiya: okopa:te boge haka hapuamo ohoba:midama: dewageliya: kamodobuya:ha:, ba:bema: iba:te bogeno kiya:li mabu miya:pate huhuti a hakane ko kolomamo ba: dito puluhukua:tiya:.

¹⁶ Ba:bene ale kehaha: kolomoeno eta deha:poto haka, ebeno mahilo Kolodala, ba:be haka siyale hapudu ba negogoluta tete nanekelelo gawayate tatabadopoma: ba:bo ediya:.

Ba:ba tetelo ale ko palai bogeno ka:ka: mula:meno boge deha:poto ba:bo nihiduiimiya:ma: ba:be bogete ko kolomolo ululukapoma:.

Iyo, ale ba:be komo ko temetema:go ba:ma ka:na ododiya:ma:, ¹⁷ okopa:te ba:be deha:poto boge ko kolomoeno beyane adipatete ko palai bogeno guamo ihatete hala:mo matumihote ba:bo kodakoduimiya:.

Ba:be atu tetelo iba:te komo koko hala:mo ko boge a:wa:digahalo atumu a:kama:homehuya:, mabu iba:te na:toletolehutiya: Libiya hopoeni kehaha: kolomoeno beya tetelo ditana, ba:be kulili hakamo huhuti aeno boge datamene.

Diyala, bogete ba:be kulili hakamo da:nemuigamene, gawayate boge ba:bolo kubanomamo anagalimihote bogete dito da: nepapohola:hamene.

Ba:be mabuma: okopa:te ukui bilibilima: ba eda:ha iba:te eta komo ba:ma ka:na kaododiya:, iba:te ko bogeno palai pahamihote boge guamo dito ihatiya:, ba:bene kehaha: kolomoeno gawayate ha:kiya a ba:bo atoiya:.

¹⁸ Huiyatiya huhu ba:gala gawayi ibino helote kekelalamitiya:ha:, ba:bema: eta hegelalo okopa:te bogeno kolowami ilina hiliyonomo beyamo dito iya:hekiya:, ¹⁹ ba:gala eta hegelalo iba:te atumu kaewageliya:, palai bogeno komo hiya:hiya: oko ilina ibino kokotonomamo uwatete beyamo ba: dito kiya:hekiya:.

²⁰ Ba:ba tetelo bogete konomo hawai bubu ipuwado tonami, ba:be mabuma: ale komo hegela ba:gala du hiliyonomolo hegela ba:gala oloki ulameheni konomo huhuti a kubanomamo dalukuinami aeno ka:ka: mula: komoeno ukuiti a:nalatidihoa:miya:.

²¹ Ba:bema: boge okopa:te komo hegela hiliyonomolo tole komago ba emedena baa: kanahanakuiha:, ba:bene eta hegelalo Polote ibino holoholo hapulu mahigate na:goiya:, “Dubala:, la: naeno tabo nulihotale ale Kuliti hopoeni haka ba:ka:miya:pana:, iyo, ba:moe bogete ba:ka:kubana: ba:gala ilina hiliyonomate ba:kalatidiholena:.

²² Huiyatiya ka:lo nale

la: toelameholelo na:goemo, la: helo gala na:kalawa:la:, mabu bogete kokubama:ne huiyatiya la: ipuwalo eta lumagino ka:ka:te a:kalatida:mene!
²³Na Godokono lumagi etala, iyo, ebete na ya:lo a:laweniya: nale ebeno okodawama: keda:nama:. Ba:bema: ka:lo dulu ebeno nopodawate natamo puluhukuti ²⁴na:pegoe, ‘Polo, ama: akatoletola:la:, ama: Sisakono holoholo hapuamo hibilo konuluhukuma:na:ta. Ba:gala Godote ebeno malemalelo eta tabo ba:ma ka:na kagoe, ba:moe bogelo ama:go demedena ebete ama: mabuma: ba:bi dubu hiliyonomoeno ka:ka: komula:lelamema:ne.’*
²⁵Ba:bema: naeno dubala:, la: helo gala na:kalawa:la: mabu na Godoko hibima: na:miditamo, ebete na da:kiyaname ba:be komote hibinomolo ba:ba ka:na kuluhukuma:ne. ²⁶Ba:moe komo ba: hibila, gawiyate a atoete kehaha: kolomoeno eta hopamo konemiya:poema:ne, ale aeno ka:ka: mula: komo ba:bo konuwatema:.”*

Ko Palai Bogete Gawiya Koko Ipuwalo Da:papohola:huya:

²⁷A Kuliti hopo da:miya:puya:ma:, ba:ba tetene tupuimiti 14 hegela ba petoho koko gawiyate a Meditala:iniya kehaha: kolomo tetenomodo ba atoe, ba:bene eta dulu iwa tetenomolo boge okopa:te ibino ukuilo haka na:tataliminamo ga:laniya:. ²⁸Ba:bema: iba:te auli ilina deha:poto hala:mo ma:homenate ko kolomoeno kulukulu da:modoboteniya: 40 mita buminiya:, ba:bene tete nanekele toatepanate gala da:kanemodoboteniya: 30 mitama: eda:niya:. ²⁹Ba:bene gawiyate a nakolamo na:nitakua:midoenamo ba ga:lana okopa:te konomamo toletolehonate, iba:te boge gala hapuamo netewa-netewa menemene aga iya:hekemenate hegellate tiyo kowalohoma: Godotamo ba:bo toetoe honiya:. ³⁰Ba:ba tetelo bogeno olalati komo uminate, okopa:te ha:da amiho gabodo a komiya:poenama: iba:te ka:ka: muleno boge deha:poto beyamo ba adipotena a komopi ba:bo kiyaa:meniya:, “Ale boge dopo hapuino aga iya:hekema: kotolamenama:.”

³¹Polote huiyatiya ibino ha:da komo uminate alaholohopino watodawa na:kiyameniya:, “Na niya:tawanamo, ba:moi okopa:te bogelo ago pola:naheno la:eno ka:ka:te kalatidiholema:na:,” ³²ba:bema: komo alaholohopa:te boge deha:potoeno hale da:niya:hiliminiya: ba:be bogete tawakalubihino ba: dito okoa:taniya:.

³³Ba:bene owaloho tete da:tataliniya: Polote dubu hiliyonomoeno baa: nahaha: mabuma: tabo helodopamo ba kiyahalamena, ebete ba:ma ka:na goeniya:, “Ba:moi 14 hegela la:le la:eno ka:ka: komoma: ukui da:bilibilihonatima, la:le tete ga:ga:nomolo baa: kanahanakuiha:. ³⁴Nale la: ba:bema: kiyahalamenamata, la:le baa: konahama:. Baa: naha ipuwalo la:le helo kolawema:nemata, ba:bene olalatiti la:tamo da:puluhukumini

* 27:24 Oel 23:11 * 27:26 Oel 28:1

la:eno ka:ka:te a:kalatidihamena; iyo, ba: hibila, la: hiliyonomo ipuwalo eta lumagino watoeno hinibo eta kapiyate a:kalatida:mene.”

³⁵Polokono tabo olamagi da:wiboniya; ba:ba tetelo ebete ibino holoholo hapulu baa: lawenate Godotamo kalakala tabo goe da:wiboniya: baa: adikamidalenate na ba:bo tupuiminiya; ³⁶ba:bema: ibi hiliyonomate ibino tole komo gobogobamo miya:tenate Polokoba: baa: ba:bo nahaniya; ³⁷Ba:be dulu a puya:te ba:be ko bogelo da:pola:nuya:ma; aeno tawakalubino kuititi ba: 276 tawakalubila, ³⁸ba:bene baa:te a hiliyonomo da:wigua:meniya; komo okopa:te bogeno komo kolowami ilina ba:be witi-laisa kodopo kolomamo dito iya:hekeniya; mabu ibi ubila bogete tutuma: ba eda:na hido haka teta:mo konutinama.

³⁹Ba:bene hegelate dowlalhuya: boge okopa:te kehaha: kolomoeno eta hopo ba:bo umiya; huiyatiya ibi hiliyonomate ba:be hopo dopamo kuminakuiha. Ba:ba tetelo iba:te ba:be hopoen kolomo dodo ba umihuta hido tete ba:bo umiya; nakola puliyala, kulili haka kapiyate itanuya; ba:bema: ibino bogete ba:be kulili haka teta:mo konutima: ubi ba ihate iba:te gabo ba:bo ohowadiya. ⁴⁰Ba:be mabuma: iba:te bogeno hiya:hiya: agoeno hale iya:hilimiti kolomolo dito miya:paliya; ba:gala ba:be atu tetelo iba:te dopamo da:matuhulamiya: ba:bi kiya:lino hale pahalamiti, ba:bene eta deha:poto palai ibino boge dopo hapulu ba:bo adipatiya; huhuti ibi ba owalubilinato bogete hido kulili hakamo konutima: ⁴¹Huiyatiya iba:te ba:ba ka:na ba newagelita, bogete hido haka teta:mo nidihino dopamo beyalo ditanuya: ba:be eta kulili haka teta:mo nutiti bogeno dopo haputi ba:bo nekodakoduya; ba:bema: ba:ba tetelo koko gawiyate bogeno gala hapu kubanomamo ba anagalimihuta bogete papohola:ha ba:bo tupuimiya.

⁴²Alaholohopa:te bogeno olalati dumiya: nopo ba:bo tamotiya; iba:te du genamane boga:go da:magaheliya: ba:bi dubu hiliyonomo kanakapulamema; komo iba:te hakamo niholoholete dito nalahutihokapoma. ⁴³Ba:ba tetelo huiyatiya alaholohopino watodawate ubila Polokono ka:ka: komula:mema; ba:bema: ebete ebeno hopopi na:duhilamiya: iba:te ba:bi dubu anakapulamema. Ba:be atu tetelo ebete ibi hiliyonomo na:kiyalamiya; ibi ipuwalo puya:te iholohoma: dewagelitiya: iba:te bogene iya:patila:halet hakamo dopamo koniholohoma: ⁴⁴ba:gala iholoho iya:tawaha:pa:te boge papohola:hale hapuhapamo alukuila:halet ba:bo kona:hiwalema. Ba: hibila, a hiliyonomate ba:ma ka:na aeno ka:ka:go hakamo modobolo nidimutiya:ma.

Molota Hopolo Bu Kaluti Poloko Daliwatuya:

28 ¹Ba:bene a hiliyonomate olalatihino hakamo da:nidimutiya:ma; ba:be hopo tawakaluba:te a na:kiyaa:miya: ba:moe kehaha:

kolomolo ditana ba:be hopoenno mahilo ba: Molotala. ²Ba:ba tetelo iba:te a konomamo malemalea:telo haka dodolo koe emadoa:mete a ba:bo ka:miya: aeno ape kotanotanuillamema:, mabu wegolate ba uta a ko gibate ua:mitiya:.* ³Ba:bene Polote keha piwipiwi nuwatete ba pemaduta, bu kaluti ba:be ipuwane puluhukuti ebe kokotolo paliwatate ba:bo ta:muitanuya:. ⁴Ba:bema: Molota hoponapa:te kaluti Polokono kokotolo ta:muitanalo dumiya:, ibi ipuwalo komopa:te komopa:tamo na:ga:luya:, “Ba: hibila, ba:moe dubuti eta dubu anakapumi. Numa:la:, tawakaluba:tamo kuba huiya dikalamenako ba:be aeno ida:da:lino gobogobote ebetamo kuba huiya ikame! Ebete kehaha: kolomoeno olalati ipuwane dalahula:ka, huiyatiya ebena kuba huiyate eta gabodo ebetamo hibilo a:puluhuku.”

⁵Ba:ba tetelo Polote ebena kokotone kalu danamogamiduya: koa:mo ba: dito guya:, huiyatiya Polokono apa:mo kaluino helote kodoluya:ha:.* ⁶Ba:bene tawakaluba:te ebe ba umita ibino ukuilo ba:bo ga:luya:, tatalila ebete kohoema:ne. Huiyatiya tete ga:ga:dopo nipo dumitiya: ba:ba tetelo iba:te ibino ukui hiya:ma: midiliti na:ga:luya:, “Diyala, ebe da: kuba lumagiha:, huiyatiya aeno ida:da:lino gobogobo etate ba:moe dubuino holoholamo atamo kuda: a:puluhuku!”*

Polote Molota Hoponapi Temetema:gopi Da:hiduilamiya:

⁷Ba:be kehaha: kolomolo ditanami ba:be hopoenno ko gabomani dubuino mahilo ba: Pubiliyasitila, ale kebe haka dodamo ka:nidimutiya:ma: ba:be haka tamelo ebena koko pali haka ba:gala genamate na:pola:ma:nami. Ba:be dubuti a komopi malemalea:telo uwatete a ebena genamamo dito magatoiya:, ba:bene netewa-kapiya hegelalo ebete a hidamo ba ua:menate ba:bo owalubinakui. ⁸Ba:ba tetelo Pubiliyasikono nabiwi tawetawete ba uminate ne hawa:go lihonakui, ba:bema: Polote ba:be kadeleno wata baha:mo tote Godotamo ba netoetoe kokoto ebetamo da:nemowatimiya:, ebete ba:bo hiduya:. ⁹Ba:bene Polote dododiya: Molota hoponapa:te ba:be komo ulihote, komo hegelalo iba:te ibino temetema:gopi da:magahelenakui Polote Godokono heloamo ba:bo hiduilamenakui. ¹⁰Ba:be mabuma: iba:te a milia:mehoelo malemale ilina hiliyonomo atamo dito ikaa:mehoenakuya:, ba:gala ale eta ko palai boga:go gala tolamema: da:kewageliya:ma:, ba:ba tetelo agodolo kebe ilinate modobolo pola:naheno iba:te ba:bi ilina wadahete boga:mo atumu dito kamiya:tea:miya:.

Ale Loma Ko Habamo Da:nikuliya:ma:

¹¹Ale Molota hopolo ba emede netewa-kapiya manome da:wibuya:, ba:ba tetelo ale eta ko palai boga:go tolame gala dito katupuimiya:ma:.

* 28:2 2Kol 11:27 * 28:5 Mak 16:18 * 28:6 Oel 14:11

Ba:bene ko huhuino tete puluhukuhino ba:be bogete dopamo
 A:lesandiya habane Molota hopamo puluhukuti, ko huhuino wibo tete
 ba:bo pelatimiya: ba:gala ba:be bogeno wato netewala, ba:moe boge
 namutudawate Lomanapino ida:da:lino Nedewale Gugudino holoholamo
 ododiliya:. ¹²Ba:bene a ba:be boga:go kehaha: kolomo na:hiwalete
 Silakuse ko habamo nikuliti netewa-kapiya hegela ba:bo nemediya:ma:.
¹³Ba:ba tetelo ale gala katolamete kehaha: kolomo kana:hiwalete
 Legiyama habamo ba:bo nikuliya:ma:, ba:bene eta hegela hido huhuti
 siyale hapuni da:piya:, ba:be huhuti netewa hegela a ba powalubi bogete
 tote Putiyoli habamo ba: dito nutiya:.

¹⁴Ba:bolo ale komo Ya:suku hibima: midipi ekaki da:nulamiya:ma:,
 iba:te a na:kiyaa:miya: iba:go kemedema:, ba:bema: ale iba:go sa:ba:ni
 hegela emedete gala nato gabodo na:katolamiya:ma: Loma ko habamo.
¹⁵Ba:bene komo Lomanapi hibima: midipa:te aeno komo uliti, iba:te
 gabo tetelo ago alugama: ko habane ba:bo pelamiya:. Ibi ipuwalo dopo
 tawakaluba:te A:piyase haboen ilina kolowami habalo ago palugate,
 ba:gala komopa:te gabo tetelo ago gala na:kapaluguya:, ba:be gabo teteno
 mahilo ba: ‘Kapela Tawakalubino Netewa-kapiya Laha Genama Tetela.’
 Ba:ba tetelo Polote ba:bi Lomanapino holoholo dulamiya: ebete Godotamo
 kalakala tabo ba goe tepo ipuwalo helo ba:bo lawiya:. ¹⁶Ba:bene ale
 Loma ko habamo hibilo da:nikuliyama:, ba:ba tetelo gabomana:te
 Poloko na:ga:lamiya: ebete du genamalo a:kemeda:mene, huiyatiya
 eta genamanomolo ba nemedeta alaholodawa dubu kapiyate eba:go
 kemedema:ne ebete alahula:kapoma:.

Polote Loma Ko Habalo Ya:sukunu Komoma:

Yunapa:tamo Tabo Dolamagiya:

¹⁷Netewa-kapiya hegela da:peniwibuya:, Polote tabo ba:bo noemiya:
 Loma ko habalo demedehonama: ba:bi Yunapino watowatopa:te
 ebetamo kopelamema:, mabu hibila, iba:te Ya:sukunu hibi komo dopamo
 kuliya:ha:. Ba:bene iba:te da:pekapiyuya: ebete iba:tamo na:goiya:, “Naeno
 nana:la:, ba:moe komo ba: hibila, nale aeno Yu tawakaluba:tamo eta kuba
 kododiha: ba:gala aeno iniwalino kukala eta kapiya kadikamidaleha:,
 huiyatiya komo aeno tawakaluba:te natamo ba maubahale iba:te
 Yelusalemalo na lawenete Loma gabomanino kokotamo ba: dito
 ihateniya:. ¹⁸Ba:bene komo gogote da:petohui ba:ba tetelo gabomana:te
 naeno komo ba anagiya:midaname, iba:te na hoea:mo koenamema:
 naeno eta kapiya kuba kumiha:, huiyatiya ibi ubila na du genamane
 dito kuluhukunatenema:.” ¹⁹Ba:be mabuma: Yunapa:te gabomana:tamo
 ibino ubiha: komo koamo hawakalimiya:, ba:bene na gabomanino tabo

* 28:18 Oel 26:31

anagiya:mida habalo ba la:na nale eta gabo kumiha. Ba:bema: ba:ba tetelo nale naeno ubi komo hawakala ihatimo Sisakono holoholo hapulu naeno kuba ododiha: komo konehawakalimima:, huiyatiya la: nonolata, naeno ukuiti kitanuiha: Sisakono holoholo hapulu aeno Yu tawakalubino komoma: eta kuba tabo konegoema:.* 20 Ba: hibila, nale la:go tabo kolamagimima: tabo ba:bema: poememo. Ba:bema: wadiyala la:le naeno kokotolo ditana ba:moe auli hale numa:la:, mabu a Isalaela tawakaluba:te pokono pe komoma: kalakalago da:latiminama:, ba:be Kodawa mabuma: nale ba:moe matuhulamehole komago emedenamo.”*

21 Ba:ba tetelo Yu watowatopa:te Polotamo na:ga:luya:, “Nolata. Ale ama: mabuma: komo leta Yudiya hopone kuwateha:, ba:gala komo aeno ekaka:te ebene kapelameha: amia:no ododili komoma: eta kuba tabo a kopikiyaa:mema:. 22 Huiyatiya kalakala konomola, a iya:tawahala hiya:hiya: hopolo komo tawakaluba:te amia:no uli kapiyuimino komoma: kubanomamo ga:lana. Ibino tabo ga:la komo da: hibila: o da: ha:dala:, ba:bema: aeno ubi bitana amia:no tabo komokomo hidamo kulihome:.”*

23 Ba:bene ba:ba tetelo iba:te eta kapiya hegela ka:miti, ba:be hegelalo dopamo da:pelamiya: ba:bi watowatopa:te ba:gala komo tabo ulihopi hiliyodopo iba:te Polokono genamamo ba:bo pekapiyuimiyaa:. Ba:bene duiduiya tetene tupuimiti gapogapo teta:mo nuluhuku Polote Godokono Ko Gawadalagi komo ibi ba:bo iya:tulamiya:. Ba:ba tetelo Mosesete Bukamo da:miya:tiya: ba:gala Godokono Ukui Hawakalimipa:te da:miya:tiya:, Polote ba:bi Buka komokomo ba hawakalilamita ebete ibi ba:bo kiyalamiya: Ya:suku hibima: komidima:. 24 Ba:bene komo iba:te Polokono tabo modoboma: ga:late Ya:suku hibima: na:midiya:, huiyatiya komopa:te hibima: kamidiya:ha:. 25 Ba:be mabuma: hegellate ba gapogapohona olowabeletihui komote iba:tamo da:peniya:, ba:ba tetelo iba:te hiya:hiya: tabo ba ga:lana ibino genamamo ba: dito tolameniya:. Ba:ba tetelo Polote hibima: midiya: Yunapa:tamo ba:moe kapiya kodakoda tabo begoeniya:, “Godokono Gobogobote ebeno ukui hawakalimidawa Aisayako bikiyamiya:, ebete la:eno iniwala:tamo tote tabo hibinomolo ba:ma ka:na konolamagima:,

26 ‘Amia:no tawakaluba:tamo tote ibi ba:ma ka:na na:nikiyalamiya:,

‘La: tabo bulinakomata

huiyatiya a:kiya:tawahanakamata,

iyo, la: ipuwa bohowadinakomata

huiyatiya a:kuminakamata.

27 Mabu ba:moe tawakalubino ukui hegabema: eda:halamiya:,

ibi hibi komo uli ubihinola,

ba:bema: iba:te galo a:muhilameholiya:,

* 28:19 Oel 25:11 * 28:20 Oel 26:6-7 * 28:22 Oel 24:14

ba:gala ibino baidi atumu a:mula:haliya.
 Ba:bema: iba:te ibino baidi mula:haleha:ma: neda:hatale,
 ibino baiditi naeno hido komo bulamena:
 ba:gala ibino galote nulihotale,
 iba:te ibino tepo ipuwoeno ukui hidamo emalagidolete natamo
 bohobila:na,
 ba:bema: na modobola ibi nale hiduilamema:.’ ”

²⁸ Ba:bene Polote ebeno tabo moga:melo gala na:kagoeniya:, “Wadiyala la: niya:tawahala:, ba:ma tetelo Godokono ka:ka: mula: komoeno tabo ebete ba: Yuha:pa:tamo ikalami, mabu iba:te kalakalago uliti kolawema:na: huiyatiya la:leha:.” ²⁹ Ba:bema: Polokono tabo olamagi komote da:wiboniya:, Yunapa:te ebeno genamane ba tolamena ibi ha:kiya ibi ipuwalo olowabeletihui konomago tolameniya:.”

³⁰ Ba:bene Polote gogo netewa Loma ko habalo ba emedena ebete kebe wata genama ka:huiyahanami, puya:te ba:be genamamo da:pelamenakui ebete ibi kalakalago ba:bo uwatenakui. ³¹ Ba:bema: ba:be tete ga:ga:nomolo ebete Godokono Ko Gawadalagi komo ba:gala Kodawa Ya:su Kelisokono komo ba:bi tawakaluba:tamo hawakala olamaginakui, etate ebe kaduhiminakuiha:.

ⁿ **28.29** Oel 28:29 komoeno tabo Lukuti bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

POLOTE LETA

LOMA SOSE

TAWAKALUBA:TAMO

ODODIYA:

1 ¹Na ba: Polote, Ya:su Kelisokono okodawala, iyo, ebeno sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya:, ba:bi okopi ipuwalo na ba: etala, mabu Godote na ka:namiti ba:bema: laweniya: nale ebeno Hido Tabo kolamaginama:.*

²Ba:moe Hido Tabo ba: Godote dopamo hibinomolo kopema: ebeno ukui hawakalimipi ipuwado da:goiya:, ba:moe ba:be komola, iyo, ebete ebeno Hido Taboeno pe komo ebeno Hido-talona Bukalo ya:lo tetenomolo a:hawakalimiya:.* ³Ba:bema: ba:moe Hido Tabote Godokono Guduino komo ba:ma ka:na hawakalimina, ebete Da:ibidikono eyoni gugudi ipuwane lumagino apa:mo hopo habamo a:pehawakaluya:, ⁴ba:gala ebete hopo habalo ba emedena Hido-talona Gobogoboeno holoholonomamo emedenami, ba:bene Godote ebeno Guduino hibi komo kohawakalimima: ebe hoe ipuwane ka:ka:mo adipatiya:. Iyo, ba:moe Gudu ba: aeno Kodawa Ya:su Kelisotela. ⁵Ba: hibila, Kelisokono mahilote konomoma: keda:ma: Godote na malemalelo laweniya:, ba:ma ka:na na ebeno oemedawama: ba eda:na nale hopo haboeno hiliyonomo hiya:hiya: tawakalubi ebetamo komagahelenakoma:, ba:bene iba:te ebe hibima: midi ipuwalo ebetamo kopapamila:halema:.* ⁶Ba:bema: la: puya:te Loma ko habalo demedehonama, Godote ebeno oko ipuwado la: ba: atumu a:kaka:lamiya:ta la:le Ya:su Kelisokonoma: keda:hanama:.

⁷Ba:be mabuma: Loma habanapi ipuwalo la: puya:te Godokono tawakalubima: keda:hanama: ebete ebeno malemale emalagidolo ipuwalo

* 1:1 Oel 9:15 * 1:2 Lom 16:25-26 * 1:5 Oel 26:16-18; Gal 2:7-9

la: da:ka:lamiya:la, na Polote la: hiliyonomatamo ba:moe leta bepoememo. Wadiyala aeno Nabiwi Godoko ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino malemale komo ba:gala hete komo la:tamo nikalama:mena:ta. *

**Polote Loma Sose Tawakaluba:tamo Pema:
Godotamo Toetoe Tabo Dolamagiya:**

⁸Naeno dopo tabo ba:ma ka:nala, Ya:su Kelisote atamo da:hiduimia:miya:, ba:be toetoe tabo olamagi gabodo nale la: hiliyonomo mabuma: kalakala tabo Godotamo adipatenakomo, mabu hopo haba konomolo tawakaluba:te la:eno hibima: midi komo nuluhona. ⁹⁻¹⁰Numa:la:, nale Godoko kokalakaluiminama: ebeno Guduino Hido Tabo olamagi oko naeno tepo ipuwoeno helo konomamo owatinamo. Ba:bema: hibila, ebete naeno komo ba:ma ka:na iya:tawana, nale komo tete hiliyonomolo la: toetoe tabamo ba wadiya:paa:latele ebe ba:bo toemehonakomo, ebeno ubi ditanamene ebete gabo natamo na:hiduima:mene nale la:tamo kopema:, mabu tete ga:ga:nomolo nale ba:be komo belatiminamo. *

¹¹Iyo, naeno konomo ubi ba:ma ka:nala, nale la: da:pulamema ba:ba tetelo Godokono Gobogobote ebeno oko kowatinama: kebe hiya:nomo helo natamo dikanamiya:, nale la: ba:be komamo kopowalubilima:nemata la:le hibima: midi ipuwalo kokodakodahama:. ¹²Ba:bene ale kapimilo ba emedena aeno hibima: midi komodo etate eta kowalubi, etate eta kowalubi, ba:bo kowaluba:tihuima:nema:, iyo, la:eno hibima: midi komote na ba owalubini, naeno hibima: midi komote la: atumu ba:bo kakowalubilima:na:ta. ¹³O naeno hibima: midipi ekaka:la:, wadiyala la: ba:moe komo hidamo niya:tawahala:, nale naeno ubi komo ya:lo ihatiya:mo, nale la:tamo pete la:eno Loma haba konomolo Godokono oko ba powati komo nolohe gao kopetapihoma:, nale dopamo komo Yuha:pino hiya:hiya: hopolo oko keba ka:na kowatinamimo ba:ba ka:na. Ba:bema: hibila, komo hiliyonomo tetelo na nopo a:miya:tenakuimo la:tamo kopema:, huiyatiya komo hiya:hiya: komate na a:duhinamenakuya:.*

¹⁴Numa:la:, Godote na huiyaha: okodawama: a:midiniya: nale hopo habanapi hiliyonomatamo ebeno Hido Tabo katama:, ba:bema: puya:te Guliki tawakaluba:godolo ibino hiya:hiya: mulu ukui duwatiya: ba:gala puya:te uwateha:pima: deda:hana, puya:te koko sikulamo da:tolamiya: ba:gala puya:te iya:tawaha:pima: deda:hana, nale ibi hiliyonomatamo hibilo ba:tonakomo. ¹⁵Iyo, ba:moe ba:be mabula, nagodolo ubi konomo bitana nale Loma ko habamo pete la:eno habanapa:tamo atumu Godokono Hido Tabo kakapolamagima:.

* 1:7 Nabas 6:25-26 * 1:9-10 Oel 19:21; Lom 15:23 * 1:13 Oel 19:21

Godokono Hido Taboeno Helo Komo

¹⁶ Ba:bema: Godokono Hido Tabo olamagi mabuma: nagodolo hilopo kitanaha:, mabu puya:te hibima: da:midimina:, Godote ebeno Taboeno heloamo ibino ka:ka: komula:lelamema:ne, iyo, dopamo Yunapa:te ibino ka:ka: mula: komo uwatete ba:bene Yuha:pa:te atumu kakuwatema:na:.*

¹⁷ Ba: hibila, Hido Tabote ba:moe komo behawakalimina, Godote tawakalubi ibino hibima: midi komo kapiyado tuputupupima: midilina:, iyo, tawakaluba:te hibima: midi komone tupuimiti kuitita:mo ba:ba ka:na konikulima:na:, mabu Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na goena, “Puya:te Godokono tuputupupima: deda:hana, iba:te ebe hibima: midi komodo hibi ka:ka: kolawema:na:.”*

Godokono Holoholo Hapulu Tawakalubi Hiliyonomate Kubapima: Deda:hana

¹⁸ Ba:bema: tawakalubino kuba ododili komokomo ba:gala ibino tepo ipuwoeno kubakuba ukui, Godote ba:bi komo hiliyonomo kanagilamelelamema: ebeno konomo mauba komote Hunu Habane ba: na:hawakala, mabu tawakalubino hiya:hiya: kuba komate ibi na:duhilamena iba:te Godokono hibi komo kiya:tawahama:. ¹⁹ Numa:la:, tawakaluba:te ebeno komo hibilo kumima: Godote ya:lo tetelo hidohido ukui iba:tamo modobolo ikalamiya:, ba:be mabuma: ebete ebeno hibi komo duhimipa:tamo kuba huiya hibinomolo kikalame:ne.* ²⁰ Ba: hibila, Godote hopo haba dododiya:, ba:ba tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku, tawakaluba:te ebe mabuma: ibino baidinomamo kebe netewa komokomo ulamema: modoboha:ma: deda:hanama:, ba:bi komo ba: ebeno wiboha: teteno helo komo ba:gala ebeno talonanomolo emede komola. Huiyatiya numa:la:, Godote hopo habanapa:tamo ebeno komo eta gabodo modobolo hawakaliminako, ba:be gabo ba: iba:te ebeno hibi komo ibino tepo ipuwoeno baida:mo dumina ba:be gabola. Ba:bema: hibila, ebete dododiliya: ba:bi tawakaluba:te ba:moe hopo ba:gala hopoen ilina hiliyonomo ulamete ebeno komo ibino tepo ipuwalo ba:bo iya:tawahana, ba:be mabuma: gabote hibilo kitanaha: iba:te ibino kuba huiya uwate komone kalahutihoma:.*

²¹ Iyo, tawakaluba:te Godokono komo ba:ba ka:na iya:tawahuya:, huiyatiya iba:te ebe hibi Godoma: ga:laheno ebe kamilimihonakuiha: ba:gala ebetamo kalakala tabo kadipatenakuiha:, ba:bema: ibino ukuiti ba:moe ododiha: komodo daedaenomoma: ba eda:halame ibino tepo ipuwoeno kodakoda ukuiti duhuma: ba:bo eda:halamiya:.* ²² Ba:bene

* **1:16** Mak 8:38; 1Kol 1:18-24; Oel 13:46 * **1:17** Lom 3:21-22; Ha:b 2:4

* **1:19** Oel 14:15-17; 17:24-28 * **1:20** Yauba 12:7-9; Ohale 19:1 * **1:21** Epe 4:17-18

ibi ha:kiya ibi iya:tawa kokopima: ba ga:la huiyatiya daedaema: dito eda:huya. * ²³ Ba:be mabuma: iba:te emedena emedena tetelo demedenamene ba:be Kodawa Godoko adikumi komo miya:pate, huiyatiya komo ida:da:li adikulame komo ba:bo tupuimiya:, iyo, iba:te komo ida:da:li ibino ha:laha apeno holoholonomamo, ba:gala komo goegoeno hiya:hiya: holoholamo, ba:gala komo holaholoeno holoholamo, ba:gala komo kaluino holoholamo dito ododiliya:.*

²⁴ Ba:moe ba:be mabuma: Godote ibi dito miya:paliya:, iba:te ibino tepo ipuwoeno kuba dalowa: ba hawakalilame, ibi ipuwalo etate etatamo, etate etatamo, koko hilopo komo ibino apa:mo kododilinakoma:.

²⁵ Ba:bema: ba:bi tawakalubino kuba komoeno mabu ba: ba:ma ka:nala, iba:te Godokono hibi komone ohobila:hate ha:da komo kalakalago dito lawiya:, ba:gala iba:te ba:moe hopoen hiya:hiya: ilina adikulamema: ida:da:lino okopima: ba eda:ha, huiyatiya ba:bi ilina hiliyonomo dododiliya: iba:te ba:be hibi Kodawa adikumi dito miya:puya: A:iye! Wadiyala tawakaluba:te hibi Godo kapiya emedena emedena tetelo nadikuminakamena:! Ba:moe tabo ba: hihinomola, ba:ba:la.

²⁶ Ba:bema: hibila, hopo habanapa:te hibi Godo adikumi da:miya:puya:, Godote ibi atumu dito kamiya:paliya: iba:te ibino tepo ipuwalo kebe kubakuba ubi komo demalagidolenama: ba:bi hilopo komo kododilinakoma:. Ba:be mabuma: kamenakamenate ibino awa:go ododi komo miya:pate huiyatiya komo kamena-kamena gabatamo hilopo komo bododilinaka, ²⁷ ba:gala atu gabodo dubate ibino kamenakamenago ododi komo miya:pate huiyatiya komo dubatamo hilopo komokomo ba:bo kaododilinaka, iyo, ba:ba:te dubu gabatamo kubakuba komo kododilima: ibino tepo ipuwalo koenomoma: eda:hana, ba:bema: ibino kuba huiyate Godogodone iba:tamo modobolo penako.*

²⁸ Numa:la:, tawakaluba:te ibino tepo ipuwalo Godokono hibi komo ubiha:ma: deda:huya:, ba:bema: Godote ibi dito miya:paliya: iba:te ibino ukuilo kuba dalowa:nomoma: ba eda:ha ebeno kukala dito kowakalaminakoma:. ²⁹ Ba:be mabuma: ibino tepo ipuwalo hiliyonomo hiya:hiya: kuba tabotabohonomoma: ba: dito eda:huya:. Iyo, ba:ma ka:na ilina konomamo uwate ubi komo, ba:gala ibino ukui kuba dalowa:ma: midili komo, ba:gala komopino ilina mabuma: iba:tamo mauba komo, ba:gala tawakalubi anakapulame komo, ba:gala alaholoho komo, ba:gala ha:da amihoho komo, ba:gala komopino emede komo kubahilame ukui komo, ba:moi komate iba:godolo tabotabohonomola. Ba:bene komopa:te pola:naha: tetelo iba:te ibino komoma: kubakuba tabo bega:lanaka, ³⁰ iyo, eta tetelo iba:te ha:da amiho tabamo komopino komo dito

* 1:22 Yel 10:14; 1Kol 1:20 * 1:23 Tutumu 4:15-19; Ohale 106:20

* 1:27 Hawi 18:22; 20:13; 1Kol 6:9

kubahilamenaka. Ba:bene iba:te Godotamo ba maubahana, komo hiya:hiya: tawakalubi iduduputilamelo ibino konomo awagaha ipuwalo ibi ha:kiya ibi ba:bo wadiya:paa:-latelenaka, ba:gala iba:te ibino tepo ipuwalo komo uliuli kuba ododili komo boholenaka, ba:gala iba:te ibino nabi menokobi iba:tamo a:kapapamila:hala:. ³¹Iyo, iba:godolo eta hido ukui kapiyanomote kitalama:naha:, ba:be mabuma: iba:te keba tetelo eta komo hibilo kododima: da:ga:lanaka huiyatiya gala hapulu a:kododa:la:, ba:gala iba:te owalubi komo awaedawatamo a:kihata:la: mabu iba:godolo malemale puliyanomola. ³²Iba:te Godokono tuputupu taboen komokomo ya:lo ba:ma ka:na iya:tawahuya:, keba dawate ba:bako kuba komokomo dododilina, ebete hoe huiya modobolo kolawema:ne. Huiyatiya iba:te ba:be komo hibilo emalagidoloheno atu kuba komokomo gala ba kododili, keba uliuli tawakaluba:te ba:bi ododili ipuwalo iba:go da:pekapiyanaka iba:te iba:tamo ba:bema: kalakalahanaka.

**Godote Tuputupu Gabodo Hiliyonomo Tawakalubino
Komo Kanagilamelelamema:ne**

2 ¹Huiyatiya naeno hopodalagi, ama: hidamo! Ama: ba:ma ka:na akemalagidolala:, na modobola eta lumagino komo anagilamelemema:. Hibila, ama: ba:ba ka:na dewagelemena:, ba:ba tetelo kuba huiyate ama:tamo kopema:ne mabu ama: ba: atu kuba komokomo bekaododilinakata. * ²Ba: hibila, keba tawakaluba:te hiya:hiya: kuba dododilinaka, nale ibino komoma: dopamo a:goemo, ba:bene nale eta tabo ba:ma ka:na na:kagoemo, a iya:tawahala Godote ba:bakobako kuba ododilipa:tamo huiya ikalamema: ibino komo tuputupulu kanagilamelelamema:ne.

³Ba:bema: hopodalagi, ama: eta lumagino kuba komokomo ba anagilameleme ama:le atu komokomo da:kododilinaka, ama: daedae ukuilo ba:ma ka:na akemalagidolala:, na modobola, Godokono mauba komote natamo a:kapa:mene. ⁴Numa:, ama: ba:bako daedae ukui demalagidolomena:, diyala, ama:le amia:no tepo ipuwalo ba:ma ka:na da: goeomena:, “Godote ebeno malemale ipuwalo tete ga:ga:nomolo kuba ododilipa:tamo huiya hibilo kikalamenaha:, ba:bema: diyala, ebegodolo helo da: kitanaha: natamo kuba huiya kikanamema:.” A:iye! Godokono malemale komote ama: eba ka:na kiya:tuminaha:, huiyatiya ebeno malemale komote ama: ba:ma ka:na iya:tuminata, ama: ba:ma tetenomolo kuba ododili ipuwane kohobigama: mabu galane tetelo ebeno mauba komote hibinomolo kopuluhukuma:ne! *

⁵Huiyatiya ama:le kuba ododili komoma: amia:no tepo ipuwa na:kodakoduiminakata, ba:bema: Godokono Ko Hegelalo ebeno konomo

* 2:1 Ma:t 7:1-2; Yon 8:7 * 2:4 Epe 1:7; 2Pit 3:15

mauba komote ebeno tuputupulu anagiya:mida komago duluhukumini, amia:no kuba huiyate konomoma: keda:ma:ne. ⁶ Ba: hibila, ba:ba tetelo Godote tawakalubi hiliyonomoeno komo ba anagilamelelame iba:tamo modobo huiyanomo ba:bo kikalameholema:ne. ⁷ Iyo, puya:te hopo habalo ba emedena hidohido komo dododilina, iba:te ba:be gabodo ibino hibi kalakala ba:gala wiboha: ka:ka: ba:gala awagaha komo Godogodone uwatema: ubi da:miya:tena, ba:bi tawakaluba:tamo ebete emedena teteno ka:ka: hibinomolo kikalamema:ne. ⁸ Huiyatiya hopo habanapi ipuwalo puya:te ibi ha:kiya ibi kapiya ba emalagidolena kuba ododili komo ta:matalelo Godokono hibi gabo ubiha:ma: deda:hana, Godote ba:bi tawakalubino komo anagilamelelamete ebeno mauba komote iba:tamo konomamo kopema:ne. ⁹ Iyo, ba: hibila, puya:te kuba komo dododilina, Godote ibi hiliyonomatamo olalati komokomo ba ikalame, iba:te temeteme ba:bo kiya:tawahama:na:, ba:be huiya komote Yunapa:tamo dopamo uluhukuti ba:bene Yuha:pa:tamo atumu kakuluhukuma:ne. ¹⁰ Huiyatiya puya:te hidohido komo dododilina, Godote ibi hiliyonomatamo kalakala komo ba:gala awagaha komo ba:gala hete komo kikalamema:ne, ba:be huiya komote Yunapa:tamo dopamo uluhukuti ba:bene Yuha:pa:tamo atumu galane kakuluhukuma:ne. ¹¹ Ba:bema: ama: nulia:, Godote tawakalubi hiliyonomoeno komokomo kapiya tuputupu gabodo kanagilamelelamema:ne.

Lumagiti Mosesekono Tutumu Tabo Uliho Gabodo

Ka:ka: Mula: Komo A:kalawa:mene

¹² Ba:moe ba: eta komola. Godote ebeno Tutumu Tabo komokomo Yunapa:tamo Moseseko ipuwado ba ikalame ebete Yuha:pa:tamo kikalamiya:ha:, ba:bema: Yunapa:te ba:bi Tutumu ulihote ba iya:tawaha iba:te da:wakalamimina:, Godote ebeno Tutumu Tabo komamo ibino komo ba:bo kanagilamelelamema:ne. Huiyatiya numa:, Yuha:pa:te ba:bi Tutumu Tabo ulihoheno da:wakalamimina:, iba:te atumu kuba huiya ba:bema: kolawema:na:, iyo, iba:te ibino kuba ododili mabuma: dito koha:lahama:na:. ¹³ Ba:bema: hibila, tawakaluba:te Godokono Tutumu Tabo dito dulihome:na:, ba:be komo kapiyado Godote ibi tuputupupima: a:kamidila:mene. Ao, iba:te ebeno Tutumu Tabo hiliyonomamo hibinomolo da:papamila:hamena:, ba:ba tetelo ebete ibi ebeno tuputupupima: koka:lamima:ne.

¹⁴ Ba:bema: wadiyala ama: Yuha:pino komo nemalagidola, iba:te Godokono Tutumu Tabo dopamo kulihuya:ha:, huiyatiya ibino ulihoha: tetelo ibi ipuwalo puya:te tuputupu ubi komodo Godokono Tutumu komamo da:papamila:hanaka, ba:ba:te ba:moe komo behawakalimina,

* 2:6 Ohale 62:12; Mulu Tabo 24:12; Ma:t 16:27; 2Kol 5:10 * 2:8 2Tes 1:8

ibi modobola ibi ha:kiya ibino tepo ipuwoeno iya:tawa komodo hido komo ba:gala kuba komo kanagilamema.* ¹⁵ Ba: hibila, Godote ha:kiya Yuha:pi hiliyonomoeno tepo ipuwanomamo ebeno Tutumu Tabo ya:lo a:miya:telamiya:. Iyo, ibino tepo ipuwoeno mulu ukui komate ba:be komo ba:ma ka:na hawakalimina, keba tetelo ibi ipuwalo etate kuba komo dododimini ebeno tepo ipuwoeno ukuiti ebe kubadawama: ba:bo koka:mima:ne, ba:gala keba tetelo ebete tuputupu komo dododimini ebeno tepo ipuwoeno ukuiti ebe tuputupudawama: ba:bo koka:mima:ne. ¹⁶ Ba:moe ba:be mabuma: tete hiliyonomolo na Polote Godokono Hido Tabo olamagi ipuwalo ba:moe komo bolamaginakomo, Godokono Ko Hegelalo ebete Ya:su Kelisoko ipuwado tawakalubino ugumuili komo hiliyonomo hawakalilamelelamete, Yunapi ba:gala Yuha:pi ibi hiliyonomoeno komo kapimilo ba:bo kanagilamelelamema:ne.

Yunapa:te Godokono Tutumu Tabamo Hibilo Kapapamila:hanaha:

¹⁷ Ba:bema: naeno Yunapi hopodalagi, amia:no komo keba ka:nala:ka? Ama: ha:kiya ama: awagaha ipuwalo na:goenata, “Na Yu lumagila. Iyo, Godote ebeno Tutumu Tabo naeno iniwala:tamo ya:lo ikalamiya:, ba:bema: na eta komo ododihino na modobola ka:ka: mula: komo kolawema:, mabu Godote a Yunapi ebenoma: keda:hanama: ya:lo uwatiya:.” ¹⁸ Hibila, ama: gala na:kagoenata, “Na Godokono ubi komokomo iya:tawanomola, iyo, na ebeno hiya:hiya: Tutumu Tabo ba iya:tawa, na ha:kiya modobola kuba ododi komo ba:gala hido ododi komo hidamo kanagilamema:.” ¹⁹ Ba:gala ama: na:kagoenata, “Na modobola baidi tamihopi gabo iya:tulame, iyo, na ba: alola, puya:te du ipuwalo demedehona naeno alote ibi a:la:minalenako. ²⁰ Ba:gala na modobola daedaepi tuputupu gabodo magatale, iyo, nale uliuli ape tawakalubi iya:tulamenakomo mabu Mosesekono Tutumu Tabo komate nagodolo ba:pola:na. Ba:moe ba:be mabuma: naeno ukui modobola Godokono iya:tawa komo ba:gala ebeno hibi komo uwatenomo kuwatema:.”*

²¹ A:iye! Ama: pote komopi iya:tulamema: dewagelena huiyatiya ama: ha:kiya ama: hidamo kiya:tuminaha:? Iyo, ama: Godokono Tutumu Tabo tawakalubi ba iya:tulame na:goenata, “La: komopino ilina pilolo akuwata:la:,” huiyatiya ama: ba:be atu pilo komo a:kododinakata!”*

²² Ba:gala ama: na:kagoenata, “La: eta dubuino kamena pilolo akalawa:la:,” huiyatiya ama: ba:be atu kuba a:kododinakata! Ba:gala ama: ida:da:li adikulame komo konomo kubama: dolamaginaka, huiyatiya ama: ba:be tabo olamagi komone tote komopino ida:da:li adikulameno genamamo diya gabodo na:pa:gate ba:bi ilina pilolo ba:bo nuwatelamenakata! ²³ Iyo, Godokono Tutumu Tabo komate

* 2:14 Oel 10:35 * 2:20 2Tim 3:5 * 2:21 Mat 23:3-4

amia:no tawakaluba:godolo da:pola:na, ba:be komoma: ama: pote dawagahana ama: ba: ba:be lumagilata, huiyatiya ama: ebeno Tutumu hibilo emalagidolehenoda:wakalamina ebeno mahilo hopamo ba:bo adipotenakata. ²⁴Ba: hibila, amia:no komo kohawakalimima: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na goena, “La: Yunapino kuba ododili komone Yuha:pa:te Godokono komoma: kubakuba tabo bega:lan!”*

²⁵Ba:bema: Yu dawa, keba tetelo ama: Godokono Tutumu Tabo hiliyonomamo hibilo da:papamiwatanamena:, ba:be komodo ama:le gudu deha:poto tetelo da:lawiya:la, Godote ba:be tama itamida kukaloeno komo hidoma: kogoema:ne. Huiyatiya ama: nulia:, ama:le ebeno komo Tutumu Tabo komamo papamiwataha:ma: deda:mena:, amia:no tama itamida komoeno hido komote a:kitanamene. ²⁶Ba:gala wadiyala ama: Yuha:pino komo nemalagidola. Ibi ipuwalo etate tama itamida kukala laweha: tetelo huiyatiya Godokono komo Tutumu Tabo komamo da:papamiwatanamene, aba: hibila:ka:, Godote ebeno tama itamida laweha: komo emalagidoloheno ebe tuputupudawama: kogoema:ne!*

²⁷A:iye! Galane Godokono holoholo hapulu ba:bako tama itamida kukala laweha: lumagiti la: Yunapi kubapima: kogoema:ne, mabu Tutumu Tabo komate la:godolo ba pola:na, la:le tama itamida kukala apa:mo uwatelo huiyatiya Godokono komo hiliyonomo kukala dito wakalaminakomata!

²⁸Ba: hibila, Godokono umi ipuwalo pote hibi Yu lumagima: deda:mene, ebete ebeno hunu tama kapiya hiya:ma: a:kamida:-mene, ao, ebeno tepo ipuwate atumu hiya:ma: na:keda:mene. ²⁹Ba:bema: puya:te kuba ododili ipuwane ikuliti ibino tepo ipuwalo hiya: tawakalubima: deda:hana, ba:moi tawakalubi kapiya ba: hibi Yunapila, iyo, ba:moe hopolo Godokono komo tawakaluba:te hibilo kapola:naha:. Ba:moe ba:be mabuma: ebete kebe tutumu tabo dopamo dihatiya: Yu dubate ibino apa:mo ebeno kukala kuwatema:, ba:ma tetelo ebete ba:be tutumu tama:mo ihatete eta ubi komo ba:ma ka:na hawakalimina, ebeno Gobogoboeno heloamo tawakalubino tepo ipuwamo eta kukala kihatelamema:. Ba:bema: hibila, puya:te ibino tepo ipuwalo hiya:ma: ba:ba ka:na deda:hana, Godote ibi kapiya mililamehole tabamo bawagaminalenakomene, huiyatiya diyala, hopo habanapa:te iba:tamo da: a:kakalakalahamena:.*

Yunapa:te Godotamo Hibi Komo Ododihino Huiyatiya Ebate Ibino Hibidawama: Beda:namene

3 ¹Ba:bema: naeno tabo ulidawa, diyala, ama:le na ba:ma ka:na da: kiyanameomena:, “Kebe lumagiti a Yunapa:godolo hawakalate ba:bene bahibahi guduino tama itamida kukala da:lawiya:, ebete ba:be

* 2:24 Ais 52:5 * 2:26 Gal 5:6 * 2:29 Tutumu 30:6; Kol 2:11

komodo bada hido komo ka:lawiya? Da: puliyala:, iyo, Godokono umi ipuwalo Yunapa:godolo eta hido komote da: kitanaha:.”

²Nale huiyatiya na:goemo, “Ao, eba ka:naha! Godote a Yunapi kowalubinama: komo hiliyonomo hidohido komo atamo ikaa:miya:, ba:bi komo ipuwalo dopo komo ba: ebeno Bukoen tabo komokomo ikaa:me komola.”

³Ba:bene ama:le na ba:ma ka:na gala da:kakiyanamemena:, “Numa:, a Yunapa:te Godotamo papamila:haheno hibi komo kododilinakuiha:, ba:bema: ebete dopamo a emedena tetelo kowalubinama: hibilo da:goiya:, ebete ba:be tabo gala a:kemalagidolamene, aba: hibila:ka:?”

⁴Nale huiyatiya na:kagoemo, “Ao, Godokono komo eba ka:naha:. Hopo habanapi hiliyonomate ha:da amihopima: ba eda:hana, ebe kapiyate hibidawanomoma: beda:namene, ba:bema: ebete kebe tabo dopamo hibilo da:goiya: galane ba:be tabo a:kadikamidala:mene. Iyo, Godokono hibi komo hawakalimima: ebeno Bukalo tabote ba:ma ka:na itana,

‘Godo, ama: kebe tabo komokomo dolamaginaka,
galane tetelo tawakaluba:te ba:bi taboen hibi komo kumima:na,
ba:bema: puya:te ama: ha:dadawama: da:ga:lana,
amia:no hidohido ododili komate
ibino daedae ukui komo ba:bo kohawakalilamema:ne.”*

⁵Ba:bema: diyala, eta lumagiti hopo habanapino daedae ukuia:mo natamo ba:ma ka:na da: huiyamene, “Godote aeno kuba ododili mabuma: huiya ikaa:mema: modoboha:, iyo, ebete ba:ba ka:na dewagelemene tuputupu komo a:kahawakalima:mene. Numa:, ebete aeno kuba ododili komodo hido tete belawenako ebeno malemale komo hawakaliminomo kohawakalimima:. Ba:bema: mabu keka: ebete kuba huiya atamo galane ikaa:mema: da:goena? Ebete ba:ba ka:na dododimini, ba:be komo ba: tuputupu komoha:, ebeno kuba ododi komola.”

⁶Na huiyatiya ba:ma ka:na goemo, “A:iye! Ama:le da:gaa:, ba:be tabo hibi taboha! Godoko ba: tuputupu ododilidawala, ebegodolo eta kuba ododi komo puliyanomola. Ba:bema: ebe kapiya modobonomola hopo habanapi hiliyonomoeno komo anagilamelelamete huiya iba:tamo ikalame.”

⁷Ba:bema: diyala, eta daedae lumagiti ba:ma ka:na da: kagoemene, “Godote naeno ha:da amiho komodo hido tete belawenako ebeno hido ododi komo hawakaliminomo kohawakalimima:. Iyo, ba: ba:ba ka:na ebe ha:kiya ebe bawagaminanako, ba:bema: ebete tawakalubino komo danagilamelelamemene, ba:ba tetelo modoboha: ebete na kuba ododidawama: goe! ⁸Ba:be mabuma: kubaha: a hopo habanapa:te aeno ubilo hiya:hiya: kuba komokomo bododilinama:, mabu Godote aeno kuba

* 3:4 Ohale 51:4

ododili ipuwane ebeno hido malemale komo ba uluhukuti atamo kuba huiya a:kikaa:ma:mene.”

Ba:bema: na Polote na:kagoemo, “Ama:le kebako kubanomo daedae tabo da:gaa:, komo ha:da amiho tawakaluba:te ba:bako tabo ba ga:la eta kuba tabo ba:ma ka:na kaga:lanaka, nale naeno iya:tulame komago iba:go kapiyama: eda:te atu tabo bekagoenamo. A:iye! Ba:bi ha:da amihopa:te ibino kuba tabo mabuma: Godogodone huiya modobolo kuwatema:na:!”

Hopo Habanapi Hiliyonomate Kuba Ododilipima: Deda:hana

⁹Ba:bema: la: Yuha:pa:te naeno Yunapino komoma: bada ukui na:kihateoma? Godokono umi ipuwalo Yunapino ododili komo hidohidodopola:ka:, ba:gala Yuha:pino ododili komo kubadopola:ka? Ao, eba ka:naha:! Na ba:moe leta dopo hapulu hibi komo ba:ma ka:na hawakalimimo, Yunapi ba:gala Yuha:pi, ibi hiliyonomoeno namutudawa ba: kapiyala, ebe ba: ibi ipuwalo ditana ba:be kuba ododili komoeno helo komola. * ¹⁰Ba:be komo hawakalimima: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na itana,

“Hopu haba konomolo kuba ododiha:dawa puliyanomola, iyo, eta tuputupudawa kapiyate kalutaha:.”

¹¹ Ba:gala eta hido emalagidolodawa puliyala, iyo, Godokono hibi gabo ohowadidawa kemedenhaha:

¹² Ba: hibila, hopo habanapi hiliyonomate Godogodone ohobila:hate, ba: kubanomoma: eda:huya:, ba:bema: hidohido ododilidawa kalutaha:, iyo, eta kapiya puliyanomola.

¹³ Ba:bema: tawakalubino tabo ga:la komo ba: ha:lahapino bobo huiyala, pote ba:be bobo ipuwa da:hiya:midamene abale kapiya ba:bo kumima:ne.

Iyo, ibino ma:lapilate ha:da tabo bega:lanaka, ba:bema: helo kaluino pagu keba ka:nala:ka:, ibino tabo komokomo ba: ba:ba ka:nala:.*

¹⁴ Ba: hibila, iba:te maubahate ibino tabo ipuwane mela tabo kokonomate pikulinaka, *

¹⁵ ba:gala iba:te ibino ubi komo konomamo miya:tenaka, gahugahulu tolamelo komopa:tamo temeteme ba nikalame komopi dito konanakapulamema:.*

¹⁶ Iyo, iba:te kebe hiya:hiya: hopamo da:tolamenaka, ba:bolo tawakalubi ba nekubahilame

* 3:9 Lom 1:18–2:24; 3:23 * 3:10 Ohale 14:1–3; 53:1–3 * 3:13 Ohale 5:9; 140:3

* 3:14 Ohale 10:7 * 3:15 Ais 59:7–8

iba:tamo hiya:hiya: menemene komo ba:bo nikalamenaka.

17 Ba:moe komo ba: hibila,

ibi hibi tataba emede komo iya:tawahaha;

18 ba:gala iba:te ibino kuba ododili mabuma:

Godokono helo komoma: katoletolehonaha.”*

19 Ba:bema: a ba:moe ko komo iya:tawahala, kebe tawakaluba:te Godokono Tutumu Tabo dopamo dulihiya:, ba:ba tetene tupuimiti ba:bi Tutumu Tabo komate ibino namutudawama: ba: dito ediya:. Ba:moe ba:be mabuma: Godote ibino komo danagilamelelamemene, ba:ba tetelo iba:te kuba huiya uwatelo ebe duhimima: eta tabo ga:lama: a:kamodobamena:. Iyo, Godote ba: ba:ba ka:na ba:moe hopo konomolo demedehona ba:bi Yunapi ba:gala Yuha:pi ibi hiliyonomatamo ibino kuba huiya modobolo kikalamema:ne. 20 Ba:bema: hibila, Godote ebena Tutumu Tabo tawakaluba:tamo dikalamiya:, ba:ba tetelo ebete ukui kihatiya:ha: ebete Tutumu ikalame gabodo eta lumagi tuputupudawama: komidima:. Ao, ebete ebena Tutumu Tabo tawakaluba:tamo ikalamiya:, ibi hiliyonomate ibino kuba ododili komo hidonomamo kiya:tawahama:.*

Godote Tawakalubino Hibima: Midi Komodo Ibi

Ebena Tuputupupima: Da:midilinako

21 Ba:bema: Godote ebena Tutumu Tabo komamo eta lumagi tuputupudawama: a:kamida:mene, huiyatiya ebete tawakalubi ebena tuputupupima: kebe komodo ka:midilina, ba:ma tetelo ebete ba:be komo atamo a:hawakalimiya:. Numa:la:, dopamo Mosesete ba:be komoma: hibinomolo da:goiya: Godokono Tutumu Tabo bukamo ba:bo miya:tiya:, iyo, komo Godokono ukui hawakalimipa:te atu komonomoma: kaga:lanakuya:. 22 Ba:be komo ba: ba:ma ka:nala, puya:te Ya:su Kelisoko hibima: da:midimina:, Godote ba:be komodo ibi ebena tuputupupima: komidilima:ne. Iyo, ba:ma tetelo Godote Yunapi ba:gala Yuha:pi ibi hiliyonomo kapimilo ba:ba ka:na ibino hibima: midi komodo owalubilinako,* 23 mabu hopo habanapi hiliyonomate kuba komokomo ododiliti ibino hibo gabo ududi komodo Godokono holoholo hapuni muhulunomamo a:tolamiya:. 24 Huiyatiya iba:te Godotamo eta hido komo ododiha: tetelo ebete ebena malemale ipuwalo Ya:su Kelisokono oko komodo ibi tuputupupima: ba:bo ka:lamiya:. Iyo, Godote tawakalubino kuba ododili komoeno helo ipuwane ibi ba:ma ka:na uluhukulateliya:,* 25 ibino kuba ododili mabuma: ebete Ya:suku hawa:goeno malemale ilinama: miditi keha pihigalo ba: dito hoiya:. Ba:bema: puya:te Ya:sukunu hoe komo hibima: da:midimina:, Godote ba:be gabodo ibino kuba

* 3:18 Ohale 36:1 * 3:20 Ohale 143:2; Lom 7:7; Gal 2:16 * 3:22 Gal 2:16

* 3:24 Lom 5:1

ododili komo hiliyonomo egebolelamete ba:bo kadodoholelamema:ne, hibila, ebete ba:be gabo bihiduimiya: ebeno tuputupu ododi komo kohawakalimima:. Iyo, numa:la:, Ya:suti hopo habamo peheni dopamo puya:te demedehonama:, Godote ebeno malemale ipuwalo ibino kuba ododili mabuma: huiya iba:tamo hibilo kikalamenakuiha:, ²⁶ mabu ebe ubila ebeno tuputupu ododi komo a tetelo hibilo hawakaliminomo ba:ma ka:na kohawakalimima:, ebe kapiya tuputupudawama: ba eda:na ebete tawakalubi hiliyonomo ipuwalo puya:te Ya:suku hibima: da:midimina: ibi atumu tuputupupima: komidilima:ne.

²⁷ Ba:bema: ale tuputupupima: eda:ha komo ba emalagidolo awagaha komote agodolo akitanala:, mabu ale aeno heloamo Godokono Tutumu Tabamo papamila:ha gabodo o eta hido ododi komodo owalubi komo kalawiya:ha:. Ba: hibila, ale aeno hido komo ododiha: tetelo Ya:sukunu ododi komo kapiya hibima: da:midiya:ma:, ba:be gabodo ale Godokono tuputupupima: eda:huya:ma:, ²⁸ iyo, a ba:moe konomo komo iya:tawahala, lumagiti hibima: midi komodo tuputupudawama: keda:ma:ne huiyatiya Godokono Tutumu Tabamo papamiwata komodoha:. ²⁹⁻³⁰ Ba:bema: la:eno ukui ba:ma ka:na kitana, Godoko ba: Yunapi kapiyeno Godola? Ao, Yuha:pi ba:gala Yunapi, Godoko ba: ibi hiliyonomo kapiya Godola, ba:bema: ebete ibi hiliyonomo kapiya gabonomodo tuputupupima: midililako, ba:be gabo ba: Ya:suku hibima: midi komola.* ³¹ Ba:bema: la: ba:ma ka:na kemalagidolutama, ale Godokono Tutumu Tabamo papamila:ha komo tama:mo dito kihatema:nema:? Ao, eba ka:naha:. Ale Tutumu Tabamo papamila:ha komo ko komonomoma: ga:lanama:, huiyatiya ale hibima: midi komo kapiyado helo kolawema:nema:.*

Godote Yunapino Iniwa A:ibalahamakono Hibima: Midi Komodo Ebe Tuputupudawama: Da:midiya:

4 ¹ Ba:bema: wadiyala la: Yuha:pa:te a Yunapino iniwa A:ibalahamakono komo nemalagidolala:. Ebeno hibima: midi komoma: Godote bada ko komonomo kiya:tumiya:? ² Numa:la:, A:ibalahamate kebe hidohido komo kododililakui, Godote ba:bi ododili komodo ebe tuputupudawama: na:midiya:tale, ebe ha:kiya ebe bawagaminuya:na:. Huiyatiya Godokono umi ipuwalo A:ibalahamate ebeno hidohido ododili mabuma: ebe ha:kiya ebe awagaminama: modoboha:, ³ ba:bema: ebeno Bukalo tabote ba:ma ka:na itana, “Godote A:ibalahamakono hibima: midi komo umiti ebe tuputupudawama: ba:bo ka:miya:.”*

⁴ Numa:la:, kebe dubuti mani oko dawatina, ebete oko namutudawagodone huiya da:lawemene, ba:be huiya lawe komo ba:

* **3:29-30** Tutumu 6:4; Lom 10:12; Gal 3:20 * **3:31** Ma:t 5:17

* **4:3** Tup Mabu 15:6; Gal 3:6

namutudawoeno dito ikame komoha:. Ao, ba:be dubuti oko owati ipuwalo ebeno heloamo modobo huiya ba: a:lawe, eta lumagino malemale komodoha:. ⁵Huiyatiya kebe dubuti Godoko hibima: da:midina, ebeno komo hiya:la mabu ebete ebeno oko owati heloamo hido huiya lawema: kagoenaha:. Ao, ebete Godokono oko owati helo kapiya hibima: ba midina, Godote ebe tuputupudawama: ka:milo hido huiya ba:bo kikamema:ne, mabu hibila, ba:be Kodawa iya:tawanomola puya:te ebetamo papami-la:haha:pima: deda:hana, ebete ba:bi tawakalubi ibino papamila:haha: komo ipuwane uluhukulatelete ibi tuputupupima: komidilima:. ⁶Ba:bema: kebe lumagiti hidohido komo ododiliha: tetelo Godote ebe lawete tuputupudawama: dito da:ka:mimini, ebete Godokono owalubi mabuma: ko kalakalanomo kolawema:ne. Da:ibiditi ba:be komo ba emalagidolo Godokono Bukamo tabo ba:ma ka:na miya:tiya:,

⁷“Godote puino kuba ododili komo malemalelo

dadodoholelamemene,

ibino kalakala bada konomola:ka,

mabu Godote ibino kuba dito egebolelame!”

⁸Iyo, Kodawate pokono kuba ododili komo gala emalagidolemeha:ma: da:goemene,

ebeno kalakalate konomoma: keda:ma:ne.”

A:ibalahamate Tama Itamida Kukala Laweheno Dopamo

Godote Ebe Tuputupudawama: Da:ka:miya:

⁹La:eno ukui keba ka:nala:ka:? Godokono ododi ipuwalo duluhukuna, ba:be kalakala komo ba: puya:te bahibahi gugudino tama itamida kukala da:lawiya: ibi kapiyatamo kitana? O ba:be kalakalate tama itamida kukala laweha:pa:tamo atumu ba:ka:itana? Numa:la:, a ya:lo a:ga:lama: ba:ma ka:na, Godote A:ibalahamakono hibima: midi komo umiti ebe tuputupudawama: ba:bo ka:miya:. ¹⁰⁻¹¹Ba:bema: ba:moe tuputupudawama: ka:mi komote A:ibalahamatamo kebako tetelo kuluhukuya:, ebe tama itamida kukala laweha: tetelola:ka:, o ebete kukala da:lawiya: gala hapunila:ka:? Iyo, ebete kukala laweha: tetelo Godote ebeno hibima: midi komodo ebe tuputupudawama: ka:miti, gala hapuni ebeno tuputupudawama: eda: komo hawakalimima:, ebete Godokono tabamo papamiwatate tama itamida kukala ba:bo lawiya:. Ba:bema: puya:te tama itamida kukala laweha: tetelo Godote ibino hibima: midi komodo ibi tuputupupima: da:ka:lamina, A:ibalahamako ba: ba:bi Yuha:pi hiliyonomoeno iniwa nabiwila:. ^{*} ¹²Ba:gala ba:moe hopo habalo a puya:te tama itamida kukala ya:lo da:lawiya:ma:, a Yunapi ipuwalo puya:te hibima: midi gabodo da:wapata:lamena, ibi atumu ba: A:ibalahamakono

* 4:7-8 Ohale 32:1-2 * 4:10-11 Tup Mabu 17:10-11

hibi eyoni gugudila. Ba:bema: naeno Yunapi mabuluba:la:, aeno iniwa nabiwi A:ibalahamate tama itamida kukala laweha: tetelo hibima: midi ipuwalo keba ka:na ka:pata:nami, wadiyala ale emedena tetelo ba: ba:ba ka:na atumu ba:kawapata:lamenama:.

**Godote Tawakaluba:tamo Hidohido Komo Ikalamema: Hibilo
Da:goiya:, Iba:te Hibima: Midi Komodo Kuwatema:na:**

¹³ Ba:bene ya:lo tetenomolo Godote A:ibalahamako ba:gala ebeno eyoni gugudi hibilo ba:ma ka:na goelamiya:, ba:moe hopo konomo ibinoma: beda:namene. Mabu keka: ebete ba:ma ka:na da:goiya?: A:ibalahamate ebeno Tutumu Tabamo da:papamiwatanami ba:be mabuma:la:ka: Ao, ebete A:ibalahamakono hibima: midi komodo ebe tuputupudawama: da:ka:miya:, ba:be mabuma: ebe ba:gala ebeno eyoni gugudi kowalubilinama: ba:be tabo bihatiya:.* ¹⁴ Numa:la:, Godote tawakaluba:tamo ikalamema: hibilo da:goiya:, iba:te ebeno Tutumu Tabamo ba papamila:hana ba:bi hidohido komo ibi ha:kiya ibino heloamo duwatemeni:, ba:ba tetelo iba:te hibima: midi komo ko komoha:ma: koga:lama:na:, iyo, iba:te daedae ukui lawete ba:ma ka:na kemalagidoloma:na:, aeno helo modobola huiyatiya Godote a owalubima: dopamo da:goiya: ba:be taboeno helote hibilo kitanaha:.* ¹⁵⁻¹⁶ Huiyatiya hibila, Godokono Tutumu Tabo komodo iba:te ebegodone hidohido komo a:kuwata:mena:, kapiya komonomo kolawema:na:, ba:be komo ba: ibino kuba ododili huiya lawe komola.

Ba:be mabuma: Godote ebeno Tutumu Tabo tama:mo ba miya:te eta gabo a:hiduimiya: tawakaluba:te ebeno hidohido komo kuwatema:, mabu Tutumu Tabo pola:naha: tetelo tawakalubino papamila:haha: mabuma: kuba huiya lawe komote a:kitanamene. Numa:la:, Godote atamo da:hiduimiya:, ba:be gabo ba: hibima: midi gabola, iyo, ba:be malemale gabodo a A:ibalahamakono eyoni gugudi hiliyonomate Godogodone hidohido komo buwatanakoma:. Ba:bema: hibila, puya:te A:ibalahamako ba ta:matana hibima: midi komodo Godokono Tutumu Tabamo da:papamila:hana, A:ibalahamako ba: ba:bi tawakalubi hiliyonomoeno iniwa nabiwila.* ¹⁷ Iyo, Godote ebeno Bukalo A:ibalahamatamo ba:ma ka:na goiya:, “Nale ama: tawakalubino kapiyuimi hiliyonomoeno iniwama: a:midimata,” ba:bema: A:ibalahamate poko hibima: da:midinami, ba:be Kodawoeno umi ipuwalo ebe ba: a hibima: midipino iniwa nabiwima: eda:na.

Numa:la:, ba:be Kodawa Godoko kapiyagodolo helo bitana ha:laha tawakalubi ka:ka:mo kowadiya:paa:latelema:, iyo, ebe kapiya modobola

* 4:13 Tup Mabu 17:4-6; 22:17-18; Gal 3:29 * 4:14 Gal 3:18

* 4:15-16 Lom 3:20; 5:13; Gal 3:7

ebeno ubilo hiliyonomo komokomo ebena tabo kapiyanomamo ododilima:, eta lepalamoha:.* ¹⁸ Ba:bema: Godote A:ibalahamatamo ikamema: da:goiya:, ebete ba:be gudu lawema: gabo umihino huiyatiya Godoko hibima: ba:bo midiya:. Iyo, ebete hibi komo lawema: tete ga:ga:lo uliholo demedenami, ba:be gabodo ebe tawakalubi kapiyuimi hiliyonomoeno iniwama: ediya:, mabu Godote ebetamo dopamo hibilo a:goiya:, “Amia:no galanepa:te hiliyonomoma: keda:hama:na:.”* ¹⁹ Ba:bene A:ibalahamate 100 gogo tetema: ba eda:na, ebena ape dumiya: ebe tatalila hoe, huiyatiya ebete ba:be komo ba:gala Selakono hogoha:ma: eda: komoma: ukui bilibilima: eda:heno hibima: midi ipuwalo kodakodalo la:nami.* ²⁰ Iyo, Godote ebetamo ikamema: hibilo da:goiya:, ebete ba:be komo hibima: midi gabone kelehegatepanakuiha:, ba:bema: ebete hibi komo laweheno ebena tepo ipuwoeno ukui ba kodakoduimi Godoko ba:bo milimihonakui. ²¹ Ebete ebena tepo ipuwalo iya:tawanomo niya:tawanami, Godote kebe komo ododima: hibilo da:goiya: ebegodolo helo bitana ba:be komo kododima:. ²² Iyo, ba:moe ba:be mabuma: Godote A:ibalahamakono hibima: midi komodo ebe tuputupudawama: ba:bema: ka:miya:.*

²³ Huiyatiya eta ko komo ba: ba:ma ka:nala. A:ibalahamakono tuputupudawama: eda: komo Godokono Bukalo ditana, ba:be tabote ebe kapiya mabuma: kagoenaha:, ²⁴ ao, ba:be tabote a mabuma: atumu na:kagoena, mabu kebe dawate aeno Kodawa Ya:suku hoe ipuwane dadipatiya:, a puya:te ebe hibima: da:midinama: ebete ba:be komodo a atumu ebena tuputupupima: kaka:mina. ²⁵ Ba:bema: kalakala konomola, mabu Godote aeno kuba ododili komoma: Ya:suku ebe anakapumipa:tamo ikalamiya:, huiyatiya ebete da:hoiya: Godote ebe hoe ipuwane gala a:kadipatiya:, ebete ba:be gabodo a ebena tuputupupima: koka:minama:.*

Aeno Kuba Ododili Mabuma: Godogodolo Dopamo Ditanami, Ebete Ba:be Mauba Komo Kelisokono Hawi Ka:ka:la: Komodo Da:dodomatiya:

5 ¹ Ba: hibila, aeno hibima: midi komodo Godote a ebena tuputupupima: a:midiya:, ba:bema: aeno Kodawa Ya:su Kelisote a mabuma: dowatiya:, ba:be oko ipuwado ale Godokoba: gelebadi ipuwalo bemedehonama:.

² Iyo, Kelisote aeno hibima: midi komodo a Godoko tama:mo a:magahiya: ale ebena malemale ipuwalo kemedinama:. Ba:bema: kalakala bada konomola:ka:, mabu a Godokono hido huiya lawema: uliholo ba latimina, a iya:tawahala galane ale ebena konomo alo ipuwalo hibilo bemedinama:.

³ Ba:gala ale kebe temeteme ipuwalo kemedinama: ba:bi temeteme ipuwalo atumu a na:kakalakalahanama:, mabu a iya:tawahala aeno

* 4:17 Tup Mabu 17:5 * 4:18 Tup Mabu 15:5 * 4:19 Tup Mabu 17:17

* 4:22 Tup Mabu 15:6 * 4:25 Ais 53:4-5

temeteme ipuwane aeno hibima: midi komoeno kodakodalo la:mota:hana komote kuluhukuma:ne. * 4 Ba:bene aeno kodakodalo la:mota:hana komone aeno tepo ipuwalo hidamo apepeho komote kuluhukuma:ne. Ba:bene aeno tepo ipuwoeno apepeho komone Godokono hido huiya lawema: uliholo latimi komote kuluhukuma:ne. 5 Ba: hibila, a ipuwalo kebe lumagiti ba:bako uliholo latimi ipuwalo demedena, ebete galane hidonomo komo Godogodone laweha:ma: a:keda:mene, mabu Godote hido ododi komo ya:lo ba:ma ka:na hawakalimiya, ebete ebene Gobogobo atamo ba: dito ikaa:miya, ba:bene ba:be Gobogobote pete ebene malemale emalagidolo komo aeno tepo ipuwamo konomamo a:pehaminuya.

6 Ba:bema: ba:moe eta komo numa:la:. A ha:kiya a owalubima: modoboha:ma: ba eda:hana, Godote ba:be komo umia:mete hido tetenomoma: goiya, a puya:te ebene ubi komamo papamila:haha:pima: deda:hanama: Kelisote a mabuma: kohoema:. 7 Ba: hibila, hopo habanapi ipuwalo eta lumagiti eta lumagino ka:ka: komula:mema: da:hoemene, ba:bako komote kapiyakapiya tetenomolo ikulinaka. Iyo, eta lumagiti ebene tamedawoeno tuputupunomo emede komo ba emalagidolo, diyala, ebete ebene ka:ka: mula:mema: da: hoemene. 8 Huiyatiya Godote ebene malemale atamo da:hawakalimiya: bada konomola:ka:, mabu a tuputupuha:pa:te kuba ododili ipuwalo ba emedehona Kelisote a hiliyonomo mabuma: hoiya:!

9 Numa:la:, Godote Kelisokono hawi ka:ka:la: komodo a ebene tuputupupima: hibilo a:midiya, ba:bema: a iya:tawahanomola ba:moe eta komo atumu hibinomoma: keda:ma:ne, Godote ebene konomo mauba komo kuba ododilipa:tamo da:hawakalimimini, ba:be atu tetelo ale Kelisoko ipuwalo ka:ka: mula: komo kolawema:nema:!

* 10 Iyo, a iya:tawahala ale dopamo Godokoba: alaholohopima: eda:hanamima:, huiyatiya ebete ebene Guduino hoe komodo gabo da:hiduimia:miya, ba:ba tetelo ale ebene hidohido mabulubima: hibilo ba:bo eda:huya:ma:. Ba:be mabuma: a iya:tawahanomola ba:moe eta hido komote hibinomolo kuluhukuma:ne, ebete ebene Gudu Kelisokono ka:ka: komodo aeno ka:ka: komula:lea:mema:ne! 11 Ba:gala eta komo, ale Godoko hibima: midi ipuwalo ba:moi hidohido komo ba iya:tawahana, aeno konomo kalakalate Ya:su Kelisogodolo atumu ba:kaitana, ebe ba: aeno Kodawala, pote ebene oko owati ipuwalo a Godokono mabulubima: da:midiya: ba:moe ba:be dawala.

A:da:mekono Kuba Ododi Komo Ba:gala Kelisokono Hido Ododi Komo

12 Ba:bema: A:da:mete Godokono kukala dadikamidaliya, wadiyala ale ba:be komo kemalagidoloma:nema:. Ebe kapiya dubula,

* 5:3 Yai 1:2-3; 1Pit 1:5-7 * 5:8 Yon 3:16; 1Yon 4:10 * 5:9 Lom 1:18; 2:5

huiyatiya ebeno kuba ododi gabodo hoe huiyate hopo habanapi hiliyonomatamo dito uluhukuya:, iyo, ba:moe mabuma: tawakalubi hiliyonomate koha:lahama:na: mabu iba:te atumu Godokono komo kukala a:kawakalamiya:.* ¹³⁻¹⁴Ba: hibila, Godote Mosesetamo ebeno Tutumu Tabo dikamehuya:, ba:ba tetene tupuimiti Kelisoko teta:mo puluhuku puya:te ba:bi tabamo papamila:haha:ma: deda:huya:, Godote ibino kuba ododili mabuma: iba:tamo hoe huiya bikalamenakui, ebete A:da:metamo ebeno papamiwataha: mabuma: hoe huiya dopamo keba ka:na kikamiya: ba:ba ka:na. Ba:gala Godote ibino kuba ododili mabuma: eta komo ba:ma ka:na kododinakui, ebete ibino kuba ododili komokomo hiliyonomo ebeno Huiya Ikalame Bukamo a:miya:telamenakui. Huiyatiya numa:la:, A:da:meko tetene tupuimiti Moseseko teta:mo nuluhuku, tawakaluba:godolo Godokono Tutumu Tabo komate kapola:namiha: mabu ba:be tete ga:ga:nomolo ebete iba:tamo kikalamiya:ha:. Ba:be mabuma: ba:ba tetelo demedehonama: ba:bi tawakaluba:te iya:tawaha:ma: ba eda:hana Godokono hiya:hiya: kukala da:wakalaminakui, ebete iba:tamo hoe huiya kapiya bikalamenakui huiyatiya ebeno Huiya Ikalame Bukamo ebete ibino kuba ododili komokomo kamiya:telamenakuiha:.

Ba: hibila, dopo dubu A:da:mekono emede komo atamo ba: goma: eda:na, galane da:pehawakaluya: ba:be Kodawa Kelisokono komo ale kiya:tawahama:.* ¹⁵Huiyatiya A:da:mete atamo dikaa:miya: ba:gala Godote Kelisoko ipuwado atamo da:kikaa:miya:, ba:bi netewa komokomo hiya:hiya: ba:pola:na. Ba: hibila, kapiya dubuino kuba ododi ipuwado hopo habanapi hiliyonomate hoe huiya belawiya:, huiyatiya ba:moe eta komo atumu hibirinomoma: keda:na, hiliyonomo tawakaluba:te eta kapiya dubu Ya:su Kelisokono malemale komodo Godokono ka:ka: belawiya:, iyo, Godote ebeno malemale konomo iba:tamo ba:ma ka:na hawakalimiya:!¹⁶ Numa:la:, dopo dubuti Godokono kukala dadikamidaliya:, Godote ebe kuba ododidawama: ka:miti hoe huiya ba:bo ikamiya:. Huiyatiya ba:ma tetelo hiya: komote uluhukuya:. A A:da:mekono gala hapu tawakaluba:te komo hiliyonomo tetelo Godokono kukala da:wakalaminakuima:, Godote atamo hoe huiya ikaa:meheno ebeno malemalelo a kuba ododiliha:pima: ka:miti hibi ka:ka: atamo dito ikaa:miya:. ¹⁷Iyo, ba: hibila, kapiya dubuti kuba dododiya: ba:bema: hoe komote hopo habanapino namutudawama: ediya:, huiyatiya ba:moe eta komo atumu hibirinomoma: keda:na, eta kapiya dubu Ya:su Kelisokono hido ododi komodo komo tawakaluba:te hibi ka:ka: ipuwalo bemedehonamena:. Iyo, puya:te Godogodone ebeno konomo malemale ba:moe hopolo da:lawemena:, ba:ba:te ebeno tuputupupima: ba eda:hana kuba ododi komoeno wato kikipo ba:bo kolawema:na:. ¹⁸Ba:bema: kapiya dubuino kuba ododi komodo hoe

* 5:12 Tup Mabu 3:6; Lom 6:23 * 5:13-14 Lom 4:15

huiyate tawakalubi hiliyonomatamo keba ka:na ka:piya:, ba: ba:ba ka:na eta kapiya dubuino hidonomo ododi komodo hibi ka:ka: komote iba:tamo piya:, iyo, Godote ibi tuputupupima: ba ka:lamina ebeno ka:ka: iba:tamo dito ikalamena.* ¹⁹Ba:bema: numa:la:, kapiya dubuti Godokono tabamo papamiwataha: komodo hiliyonomo tawakaluba:te Godokono komo kukala wakalamipima: atumu a:keda:huya:. Huiyatiya eta kapiya dubuti Godotamo hibinomolo da:papamiwatuya:, ba:be dubuino hido ododi komodo Godote gabo bihiduimiya: komo hiliyonomo tawakalubi uwatete ebeno tuputupupima: komidilima:.*

²⁰Ba:bema: mabu keka: Godote dopamo ebeno Tutumu Tabo tawakaluba:tamo dikalamiya:? Ba: hibila, ebete ba:moe komo ododiya: mabu ebete ubi bihatiya: iba:te ebeno hiya:hiya: kukala ba wakalamina ibino modoboha: komo ba:bo kiya:tawahama:. Huiyatiya kalakala konomola, keba tetelo hopo habanapino kuba ododili komate hiliyonomoma: deda:huya:, ba:be atu tetenomolo Godokono malemale komote konomamo kuluhukuya: ba:bi kuba ododili komo hibinomolo kegebolema:. ²¹Iyo, ebete ebeno ubi ba:ma ka:na ihatiya:, kuba ododili komate dopamo hoe huiya ipuwado aeno namutudawama: keba ka:na kediya:, ba: ba:ba ka:na ba:ma tetelo Godokono malemale komote a tuputupupima: midi komodo aeno namutudawama: ba eda:na, ale aeno Kodawa Ya:su Kelisoko ipuwado wiwoha: ka:ka: hibinomolo kolawema:.*

Lumagiti Kelisoko Ipuwalo Kemedinama: Ebete

Kuba Ododili Komoma: Na:haa:mene

6 ¹Ba:bema: diyala, la: ipuwalo etate tabo ba:ma ka:na da: goemene, “Godote aeno kuba ododili komokomo ebeno malemalelo degebolema:mena, ba:bema: ale hiya:hiya: kuba dododilinakoma:, kubaha:, mabu ba:be gabodo ebete ebeno konomo malemale atamo kohawakalimima:ne.”

²A:iye! Ba:mako ukui ba: daedaenomo ukui komola! A hibima: midipima: neda:huya:tale kuba ododili komate agodolo ba:ha:lahuya:na:, ba:bema: ale kuba ododili ipuwalo gala badama: na:kemedinama:? ³La: ba:moe komo iya:tawahanomola, komopa:te a beyamo da:wadua:tiya:, iba:te ba:be komo Ya:su Kelisoko ipuwalo ododiya:, ale ebeno hoe komo ipuwamo eba:go kapimilo konogomoma:.* ⁴Iyo, aeno beyamo wadua:te komodo ale eba:go kapimilo ha:lahate, ba:bene aeno ha:laha apa:te bobo ipuwamo atumu eba:go kapimilo ba: dito nogomuya:. Ba:be mabuma: Nabiwi Godote ebeno konomo aloeno heloamo Kelisoko hoe ipuwane keba ka:na kadipatiya:, ebete ba: ba:ba ka:na a atumu a:wadiya:paa:tiya: ale ebeno uli ka:ka:go kemedinama:.*

* 5:18 1Kol 15:22 * 5:19 Ais 53:11 * 5:21 Lom 6:23 * 6:3 Gal 3:27 * 6:4 Kol 2:12

⁵Ba:bema: hibila, ale Kelisokono hoe komo ipuwamo eba:go kapimilo da:nogomuya:ma:, ba:be mabuma: ale atumu ebeno uli ka:ka: komamo eba:go kapimilo kakamahila:halema:nema:. ⁶Iyo, a ba: iya:tawahala Kelisote keha pihigalo da:hoiya:, ba:ba tetelo Godote aeno pakala emede komo eba:go kapimilo keha pihigamo a:pihomolatelea:miya:, ebete ba:be gabodo pakala emede komoeno helo ba anakapumi ale kuba ododili komoeno huiyaha: okopima: gala a:keda:hanama:. * ⁷Ba: hibila, keba tetelo lumagiti ebeno pakala emede komoma: da:hoemene, ba:ba tetelo ebete kuba ododili komoeno helo ipuwane hibilo kuluhukuma:ne.

⁸Ba:bema: ale ba:moe komo hibima: na:midinama:, ale Kelisokoba: hibilo da:ha:lahuya:ma:, ba:be mabuma: ale eba:go ebeno ka:ka:go atumu bemedenama:. ⁹Iyo, a ba: iya:tawahala, Godote Kelisoko hoe ipuwane dadipatiya:, ba:bema: hoe komoeno helote ebetamo gala kitanaha:, ebete emedena tetelo gala a:kahoenamene. ¹⁰Ba: hibila, ebete kuba ododili komoeno wato kikipo lawema: kapiya tetenomolo a:hoiya:, iyo, hoe komoeno helote ebetamo gala a:kuluhukunamene, mabu ba:ma tetelo ebete Godoko mabuma: uli ka:ka:go bemedenamene.

¹¹Ba:bema: wadiyala la: ba: atumu la:eno kateneno ubi komo kododilinama: ha:laha tawakalubima: ba eda:hana, la:le huiyatiya ba:be komo emalagidololo Kelisoko ipuwalo Godoko mabuma: nemedeniyala:. * ¹²Ba: hibila, la:eno ha:laha apene kateneno hiya:hiya: ubi komate a:mahila:halenaka, huiyatiya ba:bi kuba ubi komate la:eno namutudawama: akeda:la:, la:le ba:bi kuba ododili komamo papamila:hakapoma:. * ¹³Iyo, la:eno apeno hiliyonomo komokomo ipuwalo eta deha:potonomo komamo kateneno eta kuba ubi komamo akapapamila:hala:. La: huiyatiya la:eno ape konomo Godotamo ikamehonomo nikamehonala: ebeno tuputupu komokomo kapiya kododilinama:, mabu numa:la:, la:le eta hido komo kapiya kododima: la: dopamo ha:lahapimo ba emedena, Godote la: ebeno ka:ka:mo ba:bo wadiya:paa:lateliya:ta. * ¹⁴Ba:bema: kuba ododi komote la:eno namutudawama: gala a:keda:mene, mabu ba:ma tetelo la:le Godokono malemale ipuwado ebeno heloamo emedenamata, iyo, kalakala konomola, la: ha:kiya la:eno heloamo ebeno Tutumu Tabamo papamila:hama: dewagelenamima, ba:be komote la: ipuwalo ya:lo a:wibuya:.*

**Hibima: Midipa:te Godokono Tuputupu Emede
Komoeno Huiyaha: Okopima: Neda:hamena:**

¹⁵Ba:bema: diyala, la: ipuwalo etate tabo ba:ma ka:na da: goemene, “Wadiyala ale aeno ubilo hiya:hiya: kuba komokomo dito

* 6:6 Gal 5:24 * 6:11 2Kol 5:15; Gal 2:19 * 6:12 Tup Mabu 4:7 * 6:13 Lom 12:1
* 6:14 1Yon 3:6

bododilina:koma:, mabu ale Godokono malemale ipuwalo bemedinama:, ebena Tutumu Tabamo papamila:ha komodoha:. Ba:be mabuma: ale ebena kukala da:wakalamima:, kuba huiya komote ebegodone atamo a:kapa:mene.”

A:iye! Ba:mako ukui ba: daedaenomo ukuila! ¹⁶La: ba: iya:tawahala, keba tetelo eta lumagiti ebena ape ba:gala ka:ka: konomo eta lumagitamo ikamehonomo dikamehomene, ba:ba tetene tupuimiti ebete ba:be namutudawa kapiyatamo papamiwatalo ebena huiyaha: oko bowatihonakomene. Ba:bema: la: ba: ba:ba ka:nala. Keba tetelo la:le la:eno ka:ka: konomo kuba ododili komamo dikamehoma, kuba ododili komote la:eno namutudawama: ba eda:na, la:le hoea:mo dito konikulima:nemata. Huiyatiya la:le la:eno ka:ka: konomo Godotamo papamila:ha komamo dikamehoma, ebete la:eno namutudawama: eda:te la: tuputupupima: komidilima:na:ta. * ¹⁷⁻¹⁸Ba:bema: wadiyala ale Godotamo kalakala tabo kadipatiya:! Ba: hibila, dopamo la:le ba: kuba ododili komoeno huiyaha: okopima: eda:hanamimata, huiyatiya la: ba:be menemene emede ipuwane ikuliti Godokono tutupima: eda:huya:mata. Iyo, keba tetelo komopa:te ebena uli emede komoma: la: diya:tulamiya:la, la:le la:eno tepo ipuwoeno ukui konomamo ba:bi komamo papamila:ha:lete tuputupu emede komoeno huiyaha: oko ba:bo tupuimiya:mata.

¹⁹Ba:bema: nale ba:moe eta komoma: la: hopo habanapino ukui komamo kiyalamemata, mabu la:le la:eno tepo ipuwalo heloha:dopoma: eda:hanamata. Dopamo tetelo la:eno ape konomo la:le kateneno kuba dalowa: ukui komamo ba:gala koko kuba ododili komamo ikamehonomo ikamehuya:mata, iyo, la: kuba ododili komoeno huiyaha: okopima: eda:hanamimata. Ba:bema: ba:ma tetelo wadiyala la: ba: ba:ba ka:na tuputupu emede komoeno huiyaha: okopima: ba eda:hana, la:eno ape konomo Godokono hido-talona oko owati komamo nikamehonala:. ²⁰Numa:la:, keba tetelo la:le kuba ododili komoeno huiyaha: okopima: deda:hanamima, ba:ba tetelo Godokono tuputupu emede komote la:eno namutudawama: keda:namiha:. ²¹Ba:bema: ba:ma tetelo la:le keba komokomo ba ododili hilopoma: da:ga:lanama, dopamo la:le ba:bi kuba komo ba ododili bada hido komo ka:lawiuiya:ma? A:iye! La:le eta hido komo kalawiya:ha:, mabu kuba ododili komone hoe huiya kapiyate uluhukuna! ²²Huiyatiya kalakala konomola, Godote la: kuba ododili komoeno menemene ipuwane uluhukulatelete, ba:bene ba:ma tetelo la: tutu emede ipuwalo ebena huiyaha: okopima: eda:hanamata. Ba:be mabuma: la:eno uli emede komone hido noloho gaote ba ikulihona, Godote la: ebena talona okopima: ba:bo koka:lamima:na:ta, ba:bene la:le ebena wiboha: ka:ka: hibilo kolawema:nemata. ²³Ba: hibila, kuba ododili

* 6:16 Yon 8:34; 2Pit 2:19

komoeno huiya ba: hoela, huiyatiya kalakala konomola, Godote aeno Kodawa Ya:su Kelisoko ipuwalo wiboha: ka:ka: malemalelo atamo dito ikaa:mena.*

Dubu Ba:gala Kamena Ibino Kapiyama: Eda: Komoeno Tutumu Tabo

7 ¹Naeno hibima: midipi ekaka:la:, la: hopo habanapino hiya:hiya: tutumu tabo diya:tawahanama, ba:be mabuma: la: ba:moe komo iya:tawahanomola, eta dubuti ba:moe hopolo ba emedena ebeno hopoenogabomana:te kebe tutumu tabo da:miya:tena ebete ba:bi taboenohelo ipuwalo bemedenamene. Ebete huiyatiya da:hoemene ba:ba tetelo ba:bi hiya:hiya: tutumu taboenohelote ebegodone kowiboma:ne. ²Ba:bema: wadiyala la: ba:moe go tabo numa:la:. Eta kamenoenowiti ba emedena, ebete eta dubago toma: ba:moe hopoenotalona konomote bitana. Huiyatiya ebenowiti da:hoemene, ba:ba tetelo ebenokapiyama: eda: komoenotutumuti wibote, talonate a:kitanamene ebete gala eta dubagokapiyama: kakeda:ma:. ³Iyo, ba:be kamenoenowiti ba emedena ebete eta dubutamo da:tomene, gabomaninotabo anagiya:midadawate ebe dubu pilolo lawe kamenama: kogoema:ne, huiyatiya keba tetelo ebenowiti da:hoemene, ba:ba tetelo ebete eta dubu da:lawemene ba:be komopilo komoma: a:keda:mene.

⁴Ba:bema: naeno ekaka:la:, ba:moe go taboenowipuwate la:tamo ba:ma ka:na itana. Godote Moseseko ipuwadotawakaluba:tamo dikalamiya:, dopamo la:le ba:bi Tutumu Tabagokapiyama: eda:hanamimata. Huiyatiya la:le hibima: midikomodo Tutumu Taboenohelokomoma: ha:lahapima: eda:huya:mata, ba:be mabuma: la: ba:ma tetelo Kelisokoba: kapiyama: ba eda:na la: ebenowape ipuwalo bemedenamata. Iyo, Godote hoe ipuwane pokodadipatiya:, la: ba:be Kodawoenowulikamenama: eda:hanamata, Godokonohidohidogaote la:godolokonolohonakoma:.* ⁵Ba:hibila, ale dopamo Tutumu Taboenohelowipuwalo demedenamima:, ba:ba tetelo ale aenokatenenowubi komamowitopapamila:hanamima:. Iyo, Tutumu Tabokomate aenowuba ododilikomowhibilokaduhilamiya:ha:, huiyatiya ba:bi Tutumowulihokomowubi komatenenowubikomate helogala a:kalawiya: komowuba komokomowkododilinama:. Ba:bema: ba: ba:ba ka:na hoe komoenowuba gaote agodolowba:bowolohonakuya:, aenowuba ubikomate aenowape ipuwalo okonowomowkowatinama:. ⁶Iyo, dopamowale ba: ba:ba ka:na Tutumu Taboenowikomowuba ododilikomoenowhuiyaha: okopima: eda:hanamima:. Ale huiyatiya Kelisokowhibima: midikomodo Tutumu Taboenohelokomoma: da:ha:lahuya:ma:, ba:bema: ale ibinowhelowipuwane ikulitowba:be helote atamowgala a:kitanamene, gabomaninowtutumuinowhelote hoe lumagigodone keba ka:na ka:wibonako

* 6:23 Lom 5:12,15 * 7:4 Lom 6:2,11

ba:ba ka:na. Ba:bema: Mosesete Godokono Bukamo da:miya:tiya:, ale pakala emede tetelo ba:bi Tutumu Taboeni helo ipuwalo ba emedena, ale aeno heloamo Godotamo kebe oko kowatihonamima: ba:bi oko ipuwalo a kamodobonamiha:. Huiyatiya kalakala konomola, ba:ma tetelo ale ebeno Gobogoboeno uli emede komodo ebeno heloamo modobo oko hibilo nowatihonama:.*

Godokono Tutumu Tabo Ba:gala Lumagino Kuba Ododili Komo

⁷Ba:bema: diyala, la: ipuwalo etate tabo ba:ma ka:na da: goemene, “Godokono hidohido Tutumu Tabote tawakalubi kuba ododilipima: midilina!”

A:iye, ba:mako ukui ba: daedae ukui komola! Godokono Tutumu Tabote na kuba ododidawama: kamidiniya:ha:, ao, huiyatiya ebete kebe ododili komo kubama: da:goena, ebeno Tutumu Tabote ba:bi komokomo na biya:tunamiya:. Ba:bema: Tutumu Tabote na ba:ma ka:na da:kiyanamiya:, “Ama:le eta lumagino ilina uwatema: ubi akihata:la:,” na ba:bo iya:tawuya:mo Godote ba:be komo ba: kubama: goena.* ⁸Ba:bene ba:be kuba ododi komote hido tete dumiya:, ebete Godokono Tutumu Tabo komodo na ipuwalo oko owati ba:bo tupuimiya: nale hiya:hiya: tawakalubino ilina uwatema: ubi kihatenakoma:. Ba:bema: numa:la:, keba tetelo eta lumagiti hiya:hiya: Tutumu Tabo hibilo iya:tawaheno, ba:ba tetelo kuba ododi komoeno helote ebegodolo hibilo a:kitanamene.

⁹Ba:be mabuma: naeno komo ba: ba:ma ka:nala. Dopamo tetelo nale Tutumu Tabo komokomo iya:tawaha:ma: ba eda:na, na modobolo emedenamimo, huiyatiya ba:bi Tutumu Tabo komate natamo da:pikuliya:, ba:be atu tetenomolo na ipuwalo kuba ododi ukuiti koma: dediya:, ¹⁰na ba:bo iya:tawuya:mo nale Godoko kokalakaluimima: ya:lo a:hoiya:mo, iyo, helo nagodolo kitanaha: ebeno ubi komamo kopapamiwatama:. Ba:bema: hibila, Godote ebeno Tutumu Tabo natamo ikanamiya: nale hibilo koka:ka:nama:, huiyatiya na niliya mabu ba:be Tutumu Tabo komodo hoe komote natamo dito piya:, ¹¹oyo, kuba ododi komote Tutumu Tabo komodo hido tete dumiya:, na ha:da ba amihoname hibi ka:ka: nagodone pilolo ba:bo lawiya:.*

¹²Ba:bema: Godokono Tutumu Taboeni hiliyonomo hiya:hiya: komate talonanomoma: ba:gala tuputupunomoma: ba:gala hidohidonomoma: deda:hana, nale ba:be komo ba iya:tawana,* ¹³nale gala ba:ma ka:na a:kolamaginakamo, naeno tepo ipuwoeno hoe komote ba:bi Tutumu Tabo komone uluhukuya:. Ao, ba:bako ukui ba: daedae ukui komola! Ba: hibila, kuba ododi komote Godokono hidohido Tutumu Tabo ipuwado hoe huiya

* 7:6 Lom 8:2; 6:4 * 7:7 Ikuli 20:17; Tutumu 5:21 * 7:11 Tup Mabu 3:13

* 7:12 1Tim 1:8

natamo dito ikanamiya:, ba:bema: kuba ododi komoeno helote Tutumu Tabo komodo na ipuwalo hunamo odolutalo diya:tawuya:mo, ebeno abalenomo nibote da:patiya: nale ba:bo niyobuya:mo.

**Kuba Ododi Komote Hido Ododi Komago
Lumagino Tepo Ipuwalo Dalaholona**

¹⁴A ba:moe komo iya:tawahala, Godokono Tutumu Tabote ebeno ubi komokomo atamo na:hawakalilamena, huiyatiya na niliya, na hopo haba lumagima: ba eda:na hoe komote na ipuwalo na:helona, ba:bema: na kuba ododi komoeno huiyaha: okodawama: eda:namo. ¹⁵Mabu keka: nale naeno apa:mo kuba komokomo dododilina? A:iye! Naeno ododili komoeno mabu na hibi iya:tawaha:, iyo, naeno tepo ipuwalo na ubihinola eta kuba komo ododi, huiyatiya nale kebe komo kuba niboma: da:goenamo ba:bako komokomo gala dito kaododilina:komomo. ¹⁶Ba:bema: numa:la:, keba tetelo nale apa:mo eta kuba komo ba ododita, ba:bene naeno tepo ipuwalo ba:be komo ododi ubiha:ma: deda:mo, ba:be komote na:hawakalimita nale naeno tepo ipuwalo Godokono Tutumu Tabo hidoma: goemo. ¹⁷Ba:be mabuma: kuba ododi komoeno helote naeno tepo ipuwoeno ukui komone hibilo kuluhukunaha:, ao, kuba ododi komote naeno katene ipuwalo ba emedena, ebeno helote natamo ba:bana uluhukuna. ¹⁸Iyo, na iya:tawala, eta hido ododi komo kapiyate naeno katene ipuwalo hibilo kitanaha:, ba:bema: Godote naeno tepo ipuwamo hido ubi komo dihatiya:, ba:be komote ba itana nagodolo helote kitanaha: ba:be komo kododima:! ¹⁹A:iye! Naeno tepo ipuwalo kebe hido ododi ubi komote ditana nale a:kododa:lemo, ba:gala nagodolo kebe kuba ododiha: ubi komote ditana, nale ba:be kuba dito ododinakomo. ²⁰Ba:bema: nale naeno tepo ipuwoeno ubiha: komo naeno kateneno ubilo dito dododinakomo, ba:be komote naeno komo ba:ma ka:na hawakalimina, ba:be ododi komoeno helote naeno tepo ipuwane kuluhukunaha:. Ao, eba ka:naha:, huiyatiya kuba ododi komote naeno kateneno ubilo ba emedena, ebeno helote natamo ba:bana puluhukuna.

²¹Ba:moe ba:be mabuma: na ba:ma ka:na iya:tawanamo, nale naeno tepo ipuwalo eta hido komo ododima: ubi dihatenakomo, huiyatiya kuba ododi komote naeno kateneno ubi komone atumu ba puluhukuna na ebetamo ba: dito papamiwatanakomo. ²²Ba: hibila, naeno tepo ipuwalo nale Godokono Tutumu Tabamo kopapamiwatama: hibilo na:kalakalanamo, ²³huiyatiya naeno katene ipuwalo ditana, ba:be komote naeno tepo ipuwoeno hido ukui komago nalaholona. Iyo, ba:be helo komote na na:matuhunamena, nale kuba ododili komo ipuwane alahula:kapoma:.*

* 7:15 Gal 5:17 * 7:23 Gal 5:17; 1Pit 2:11

24 A:iye, ba:moe naeno menemene komo bada konomola:ka:! Naeno katene ipuwalo ditana ba:be helo komote na hoe komamo hibernomolo magatanena, ba:bema: naeno ka:ka: pote na:ka:mula:namemene?

25 Wadiyala a kalakala konomo Godotamo kadipatiya:, mabu ebe kapiya Ka:ka: Mula:dawama: ba eda:na aeno Kodawa Ya:su Kelisoko ipuwado aeno ka:ka: komula:lea:mema:ne!

Ba:bema: ba:moe komo ba: ko iya:tulame komola, nale naeno tepo ipuwoeno heloamo Godokono Tutumu Tabamo ba papamiwatana, huiyatiya nale naeno kateneno ubi komoeno heloamo kuba ododili komoeno tutumamo dito papamiwatanakomo.*

Kelisokono Gobogoboeno Heloamo Emede Komo

8 1 Ba:be mabuma: puya:te Ya:su Kelisoko ipuwalo tuputupupima: deda:hana, eta dawate ibi kubapima: ka:lami modoboha:. 2 Numa:la:, dopamo tetelo Godote Moseseko ipuwado atamo dikaa:mehuiya: ba:bi Tutumu Tabo komate aeno namutudawama: deda:nami, ale ba:bi kukala ba wakalami hoe huiya ba:bema: iya:tawahanakuima:, huiyatiya Ya:su Kelisoko ipuwalo ebena Gobogobote naeno namutudawama: dediya:, ba:ba tetelo ebete na pakala namutudawoeno helo ipuwane uluhukunatenete ka:ka: natamo ba:bo ikanamiya:. 3 Ba: hibila, Mosesekono Tutumu Tabo komate atamo helo kikaa:miya:ha: ale ebena kukalamo kopapamila:hanama:, mabu aeno kateneno ubi komate hiya:hiya: kuba komo kododilima: a ipuwalo helohelonomoma: eda:hanama:. Huiyatiya kalakala konomola, Godote aeno modoboha: komo umiti a ba:ma ka:na owalubiya:, ebete ebena Gudu lumagino apa:mo poemiya: ba:moe hopamo, ba:bema: a tawakaluba:te aeno kateneno ubilo kebe kuba komokomo dododilinama:, ebete ba:bi komoeno hoe huiya a mabuma: a:pelawea:miya:. Iyo, ebete ba:moe hopolo atu kateneno ubi komokomo ba piya:tawa, huiyatiya ba:bi komamo papamiwataheno kuba ododili komoeno helo ba: dito panakapumiya:. 4 Ba:bema: hibila, Godote ba:moe gabodo helo atamo ikaa:miya: ale tuputupulu ba emedena ebena hiliyonomo Tutumu Tabamo kopapamila:hanama:. Iyo, ba:moe ba:be mabula ale ba:ma tetelo aeno kateneno kuba ubi komamo papamila:haheno ebena Gobogoboeno heloamo bemedenama:.*

5 Ba: hibila, puya:te ibino kateneno kuba ubi komamo da:papamila:hana ibino kateneno ubi komate ba: ibino namutudawama: eda:na, huiyatiya puya:te Godokono Gobogoboeno ubi komamo da:papamila:hana, ebete ibino namutudawama: ba eda:na ebena hido komokomo kododilima: iba:tamo hidohido ukui koamo miya:telamena. 6 Ba:gala kebe lumagiti

* 7:25 1Kol 15:57 * 8:4 Gal 5:16,25

ebeno kateneno kuba ubi komo ebena namutudawama: da:midina, ebetamo hoe huiyate kopema:ne, huiyatiya kebe lumagiti Godokono Gobogobo ebena namutudawama: da:midina, ebete hibi ka:ka: ba:gala hete kuwatema:ne. ⁷Ba:bema: pote ebena kateneno kuba ubi komamo da:papamiwatanako, ebete Godokoba: alaholodawama: eda:na, mabu ebe ubihinola Godokono Tutumu Tabamo papamiwata ba:gala ebegodolo helo kitanaha: ba:be komo kododima: ⁸Ba: hibila, kebe lumagiti ebena kateneno ubi komamo da:papamiwatanako, ebete Godoko kalakaluimima: modoboha:!

⁹Ba:be mabuma: Godokono Gobogobote la: ipuwalo hibilo demedena, la: la:eno kateneno ubi komamo a:kapapamila:hanamata, huiyatiya ebete la: keba ka:na ka:kiyalametana la: ba:ba ka:na bemedenamata. Iyo, ba: hibila, Kelisokono Gobogobote kebe lumagigodolo emedenaheno, ba:be lumagi ba: Kelisokonoha:!^{*} ¹⁰Numa:la:, la: niliya mabu la: ba:gala komo hopo habanapi hiliyonomo kuba ododilipima: ba eda:hana la:eno apete ba:bema: hibinomolo koha:lahama:na:. Huiyatiya kalakala konomola, Kelisote la: ipuwalo hibilo demedena, ebena Gobogobote la:tamo hibi ka:ka: kikalamema:na:ta mabu Godote la: ebena tuputupupima: ya:lo a:midiliya:ta.^{*} ¹¹Iyo, kebe dawate Ya:su Kelisoko hoe ipuwane ka:ka:mo dadipatiya:, ebena Gobogobote la: ipuwalo hibilo demedena, ebete atumu la:eno ha:laha ape koka:kilamema:ne mabu ebena Ka:ka: Gobogobote la: ipuwalo hido oko bowatina. ¹²⁻¹³Ba:bema: naeno ekaka:la:, wadiyala ale Godokono Gobogoboeno ubi komamo ba:papamila:hanakoma:, aeno kateneno ubi komamoha:, mabu numa:la:, la:le ba:ma tetelo ebena ubi komamo papamila:hate kateneno kuba ododili komo hibilo danakapulamenakoma la:le wiboha: ka:ka: ba:bo kolawema:nemata, huiyatiya la: la:eno kateneno ubi komamo da:papamila:hanakoma hoe huiyate la:tamo kopema:ne.^{*}

¹⁴Ba: hibila, Godokono Gobogobote pui da:magatalena, ibi ba: Godokono gugudila, ¹⁵ba:bema: Godote la:tamo dikalamiya:la ba:be Talona Gobogobo ipuwado la:le tole komo kalawenaha:. Iyo, huiyaha: okopa:te oko ba owatina ibino namutudawoeno mauba komamo keba ka:na ka:toletolehona la: eba ka:na kewagelenaha:, mabu Gobogobote la: hibi gugudima: a:midiliya:ta, huiyaha: okopima:ha:. Ba:be mabuma: ale ebena heloamo aeno Nabiwi Godoko Abama: ka:milo toetoe tabo ebetamo olamagiminakoma:,^{*} ¹⁶iyo, hibila, ale toetoe tabo olamagimi tetelo ebena Gobogobo ba:gala aeno gobogobo, iba:te ukui kapiyama: eda:hate a ebena hibi gugudima: ba:bo ka:minaka.^{*} ¹⁷Ba:bema: la: ba:moe eta komo na:kuma:la:, ale Godokono gugudima: hibilo deda:hanama:, ba:be

^{*} 8:9 1Kol 3:16; 12:3 ^{*} 8:10 Gal 2:20 ^{*} 8:12-13 Gal 6:8; Kol 3:5

^{*} 8:15 2Tim 1:7; Mak 14:36 ^{*} 8:15-17 Gal 4:5-7; Haw 21:7 ^{*} 8:16 2Kol 1:22

mabuma: galane aeno Nabiwigodone ebeno hidohido komo konomamo konuwatema:nema:, Kelisote dopamo keba ka:na ka:nuwatiya: ba:ba ka:na. Iyo, ale ba:moe hopolo Kelisoko mabuma: temeteme komokomo eba:go duwatanakoma:, ba:be mabuma: ale galane tetelo eba:go ebeno konomo alo ipuwalo konepola:nama:nema:.

Godokono Guguda:te Ebeno Konomo Alo Ipuwalo Bemedenamena:

¹⁸ Huiyatiya ale ba:ma tetelo kebe temeteme ipuwalo demedenama:, ba:be komo nale ko komoha:ma: goemo mabu Godote galane tetelo kebe konomo alamo a da:la:minoemene nale ba:be hido komo konomamo emalagidolonamo. ¹⁹ Numa:la:, Godote ba:moe hopo tupuimi mabu tetelo dododiliya:, ba:bi hiya:hiya: ilina hiliyonomate kapimilo ubi konomamo miya:tena Godokono guguda:te ebegodone hido huiya hawakala ba uwate ba:bo kumima:. ²⁰⁻²¹ Ba: hibila, ba:bi ilinate ubihinola ba:moe hopolo temetema:go pola:na, huiyatiya ibi mabuma: Godote ebeno ubi ya:lo ba:ma ka:na ihatiya:, iba:te Saitanakono hoe temeteme ipuwalo tete ga:ga:nomolo pola:nate Godokono gugudino hido aloeno a:la:mina teta:mo ibino temeteme ipuwane konikulima:. Iyo, keba tetelo ebeno guguda:te ebegodone hido huiya duwatemenamena:, ba:moe hopoenomolo ilina hiliyonomate ba:be atu tetenomolo ibino kokonomo menemene ipuwane ikuliti ibino hibi kalakala atumu iba:go kapimilo kakuwatema:na:.*

²² Ba:bema: a iya:tawahanomola, ba:moe hopo tupuimi mabuni pete ba:ma teta:mo puluhuku, da:ka:ka:halena ba:bi ilina hiliyonomate koko temetema:go ihimina, kamenate gudu ko temetema:go keba ka:na kalahiminako ba:ba ka:na. ²³ Huiyatiya ba:moe hopoenomolo ilina hiliyonomate kapiyate kihiminaha:, ao, a puya:te Godokono Gobogobo da:lawiya:ma: a ba: atumu aeno tepo ipuwalo koko temetema:go ihiminama:, mabu a ubi konomamo nihatenama: ale aeno Nabiwigodone uliuli apeno wiboha: ka:ka: konuwatema:. Ba: hibila, ebete ebeno Gobogobo atamo dopamo da:poemiya:, ba:be ododi komodo ebete galane teteno komo ba:ma ka:na hawakalimiya:, keba tetelo ale hibi gugudima: eda:ha komote da:hawakalamene, ba:be atu tetelo ale wiboha: ka:keno komo hidohido komo hibiynomolo kuwatema:nema:.* ²⁴⁻²⁵ Numa:la:, lumagiti kebe hido komo lawema: uliholo da:latimina, ba:be komote ebetamo hibilo duluhukumini ebete ba:be komo lawema: uliholo gala a:kemedenamene mabu ebete ebeno ubi komo ba: a:lawi. Huiyatiya a hibima: midipino komo eba ka:naha:. Ba: hibila, ale aeno hido ka:ka: Godogodone lawema: uliholo da:latiminamima:, ebete ba:be komodo aeno ka:ka: a:mula:lea:miya:, huiyatiya aeno uliholo latimi komote kekelaa:menaha:. Iyo, ba:ba tetelo ale aeno hidonomo komo hibilo kalawiya:ha:, galane

* 8:20-21 Tup Mabu 3:17-19 * 8:23 2Kol 5:2-4

tetelo Godogodone konelawema:nema:, ba:bema: ale tete ga:ga:nomolo uliholo ba latimina ubiha:ma: a:keda:hama:.

²⁶Ba:bema: numa:la:, ale ba:be hido ka:keno hiliyonomo komo uwateha:ma: deda:hanama:, Godokono Gobogobote ba:be komoma: atumu kemalagidolona, ba:bema: aeno hiya:hiya: modoboha: komokomo ipuwalo ebeno owalubi komo ba: ba:ma ka:nala. A ubila ale aeno komoma: Godotamo toetoe tabo olamagimima:, huiyatiya a ha:kiya gabo hibi iya:tawaha:. Ba:be mabuma: Gobogobote aeno modoboha: komoma: ko tepo temeteme ihi komago ebe betoemehonako, huiyatiya hopo habanapa:te ibino hiya:hiya: tabamo da:ga:lana ebete ba:bako tabamo a:kolamaga:le, ebete ebeno tabonomamo olamaginako. ²⁷Ba:bema: kalakala konomola, mabu Godote a tawakalubino tepo ipuweno ukui iya:tawanomola, ba:gala ebete ebeno Gobogoboeno ukui atumu iya:tawala, iyo, keba tetelo Gobogobote a ebeno tawakalubi mabuma: da:toetoenako, ba:ba tetelo ebete Godokono ubi komago a hibilo a:wadiya:paa:tenako.*

**Godote Hibima: Midipi Ebeno Gugudima:
Keda:hanama: Keba Ka:na Ka:ka:lamiya:**

²⁸Ba:bema: a ba:moe komo iya:tawahala, puya:te Godoko malemalelo demalagidolona ba:gala ebete pui ka:ka:lamiya: ebeno ubi komokomo kododilinama:, ba:bi tawakaluba:tamo kebe hiliyonomo temeteme komate dikulihona Godote ba:bi komokomo ipuwalo oko ba owatina, ibi mabuma: ebete ba:bi temeteme ipuwane hidohido komo buluhukulatelenakomene.* ²⁹Ba: hibila, hopo tupuimiha: tetelo Godote pui ebenoma: keda:hanama: iba:tamo kukala da:miya:telamiya:, ebete ba:be komo ba emalagidolo ba:bi atu tawakalubi a:kuwatiya: iba:te ebeno Guduino holoholonomo kohawakaliminama:, iyo, ba:be gabodo ebeno badininipala ipuwalo Ya:suti dopodawama: ba eda:na ebeno komo hiliyonomo ekaka:te eba:go bemedehonamena:.* ³⁰Ba:bema: Godote pui ebeno gugudima: keda:hanama: ibi duwatiya:, ebete ibi a:kaka:lamiya:. Ba:bene ebete pui da:ka:lamiya:, ebete ibi ebeno tuputupupima: a:kamidiliya:. Ba:bene ebete pui ebeno tuputupupima: da:midiliya:, ebete ibi ebeno konomo alo ipuwamo a:kamagaheliya: iba:te ebeno wiboha: a:la:mina alo ipuwalo kemedehonama:.

Godokono Malemale Komote Ya:su Kelisoko Ipuwalo Ditana

³¹Ba:bema: a ba:moi hidohido komo ba emalagidole a bada tabo na:ka:ga:lama:? Wadiyala a tabo ba:ma ka:na koga:lama:nema:, Godote a hapulu hibilo ba:la:na, ba:bema: ago dalaholohona ba:ba:te wato kikipo

* 8:27 Ohale 139:1 * 8:28 Epe 1:11 * 8:29 Kol 1:18; Yun 1:6

a:kalawa:mena:!* ³²Numa:la, Godote a mabuma: ebeno Gudunomo kokolomiya:ha, huiyatiya ebete ebe aeno kuba ododili komoeno hoe huiya lawema: a hiliyonomatamo dito ikaa:miya:. Iyo, ebete ebeno Gudu atamo dikaa:miya:, malemale bada konomola:ka! Ba:bema: ba:moe komo ba: hibila, ebete komo hiliyonomo hidohido komo atu malemale komodo atamo dito bikaa:menakomene.

³³Ba:bema: Godote pui ebeno tawakalubima: keda:hanama: duwatiya:, pote na:ka:modobomene ibi kubapima: koka:lamima:? Eta puliyanomola mabu Godote ibi ebeno tuputupupima: ya:lo a:ka:lamiya:,* ³⁴iyo, etate a kubapima: ka:mi modoboha: mabu Ya:su Kelisote a mabuma: hoiya:. Ba:bene Godote ebe hoe ipuwane ka:ka:mo dadipatiya:, ba:ba tetelo ebete Godokono tu hapuamo nemediya:, ba:bema: ba:ma tetelo kalakala bada konomola:ka:, ebete aeno modoboha: komokomo Godotamo a:wadiya:paa:latelenako! ³⁵Ba:bema: Kelisokono konomo malemale ipuwane a tama:mo miya:tema: pote na:ka:modobomene? Eta puliyanomola! Ba: hibila, komopa:te Ya:suku mabuma: atamo temeteme dikaa:mena, ibino ododili komo ba:gala komo hiya:hiya: menemene komo ba:gala komo ukui bilibili komo, ba:bi komokomo hiliyonomate a ebeno malemale komone uluhukua:tema: kamodobonaha:. Ba:gala atumu baa: kape komo ba:gala ilinaheno emede komo, olalati komo ba:gala hoe komo, ba:bi komokomo hiliyonomate modoboha: a Kelisokono malemale ipuwane uluhukua:tema:!

³⁶Ba: hibila, Godokono Buka ipuwalo eta tabote aeno komo ba:ma ka:na hawakalimina,

“Godo, tete hiliyonomolo komopa:te ama: mabuma:
a anakapua:mema: ewagelena,

iyo, ibi ubila a dabihole sipi-goegoemo kanakapua:mema:!”*

³⁷Huiyatiya aeno Kodawate a malemalelo konomamo emalagidoloena, ba:bema: ale ebe ipuwado ba:moi hiliyonomo kuba komo ipuwalo a wato kikipo kolawema:nema:!³⁸Iyo, ba:moe komo na iya:tawanomola, atamo hoe ikaa:me komo ba:gala ka:ka: ikaa:me komo, ba:bi hiya:hiya: komate aeno Kodawoeno malemale ipuwane a a:kuluhukua:tea:mene. Ba: hibila, Hunu Haboeno nopopi, ba:gala Saitanakono helohelo nopopi, ba:gala ebeno komo kubakuba gobogobo, iyo, kebe hiya:hiya: komate ba:ma tetelo dikulihona ba:gala galane tetelo dikulihomena:, ³⁹ba:gala alomo hunulu da:pola:na, ba:gala haka ipuwalo da:pola:na, ba:gala hopolo da:wapata:lamena, ba:moi gobogobo ba:gala ilina hiliyonomo ipuwalo eta kapiyate a Godokono malemale ipuwane uluhukua:te modoboha:, mabu ba:be malemale komo ebete aeno Kodawa Ya:su Kelisoko ipuwado atamo hibernomolo ya:lo ikaa:miya:.

* 8:31 Ohale 118:6 * 8:33 Ais 50:8-9 * 8:36 Ohale 44:22

**Godote Yu Tawakalubi Kowalubilinama:
Iba:tamo Kebe Komokomo Dikalamiya:**

9 ¹Ba:bema: na Polote Kelisoko ipuwalo hibi tabo goelo ha:da tabo kagoitaha:, iyo, naeno tepo ipuwoeno mulu ukuiti Godokono Gobogoboeno heloamo naeno hibi komo ba:ma ka:na hawakalimita, ²naeno hawi tawakalubi mabuma: naeno tepo ipuwalo konomo temeteme komote wiboha: menemene komago na:tabona. ³Ba:bene naeno ubi ba:ma ka:na itana, gabote modobolo ditanamene, diyala, naeno Yunapino hibima: midiha: mabuma: na kapiyate Godokono mauba ipuwamo da: nopegamo, ba:bema: Godote Kelisoko ipuwane na itamidanete Koe Habamo ba a:da:nane, ebete huiyatiya ibino ka:ka: ba:bo komula:lelamema:ne.*

⁴Ibi ba: Godote dopamo da:ka:lamiholiya: ba:bi Isalaela tawakalubila, ba:bema: ebete ibi malemalelo uwatete ebena gugudima: ba midili ebena konomo alo iba:tamo ba:bo hawakalimiya:, ba:gala ebete ibi kowalubilinama: ibino iniwala:tamo ebena hidohido nopo bimiya:tenakui, ba:bene ebena Tutumu Tabo komokomo atumu gala a:kikalamiya:. Ba:bema: iba:godolo Godoko hibi adikumi iya:tawa komote bitana, ba:gala ebete ebena Bukalo ibino ka:ka: komula:lema: kebe komokomo hibinomolo dolamaginakui, ba:bi hidohido tabo komate iba:godolo atumu ba:kapola:na.* ⁵Ba:bene A:ibalahamako ba:gala komo koko iniwa nabi, Yunapi ba: ba:bi dubuino eyoni gugudila, ba:gala kalakala konomola, Kelisote ibi ipuwane hopo lumagino apa:mo pehawakaluya:.

Ba: hibila, Kelisoko ba: Godotela! Iyo, ebena helo komote komopi hiliyonomoeno helo komokomo na:gogolena, ba:bema: wadiyala tawakaluba:te emedena emedena tetelo ebe na:milimiho-nakamena:!
Ba:ba:la!

**Godote Yunapi Kowalubilinama: Hibi Tabo Dolamagiya:,
Ebate Ba:be Tabo Kadikamidaliya:ha:**

⁶La:le naeno iya:tulame komo hidamo na:lawa:la:, nale Godokono komoma: ba:ma ka:na kagoitaha:, ebe ha:da tabo olamagidawama: eda:na. Ao, ebete Yunapi emedena emedena tetelo kowalubilinama: hibinomolo dolamagiya:, ba:be tabo ebete kadikamidaliya:ha: huiyatiya ba:be taboeno hibi komote a hibima: midipa:godolo uluhukuya:. Numa:la:, ebena umi ipuwalo puya:te Yunapino hawa:mo da:hawakalahalenaka ibi hiliyonomate ebena hibi Isalaela tawakalubima: keda:hanaha:. ⁷Iyo, katene hapulu A:ibalahamakono eyoni gugudima: deda:hana, ibi ipuwalo komopa:te Godokono hibi gugudima: keda:hanaha:. Ba:moe ba:be

* 9:3 Ikuli 32:32 * 9:4 Ikuli 9:4

mabuma: Godote A:ibalahamatamo dopamo ba:ma ka:na goiya, “Amia:no gugudi ipuwalo ama:le Aisa:keko kapiyagodone amia:no gugudi hogo hiliyonomo kulamema:na:ta.”* ⁸ Ba:moe taboeno ipuwa ba: ba:ma ka:nala, puya:te kateneno ubi gabodo da:hawakalahalemena:, iba:te Godokono hibi gugudima: a:keda:hamena:. Ao, puya:te Godokono hibi owalubi tabodo da:hawakalahalemena:, ebeno umi ipuwalo ibi kapiyate ebeno hibi gugudima: keda:hama:na:.* ⁹ Ba:be mabuma: Godote A:ibalahamako kowalubima: ebetamo hibirinomolo ba:ma ka:na goiya, “Na hibi tetenomolo gala da:kapemo, ba:ba tetelo Selate dubu gudu kalahimima:ne.”*

¹⁰ Ba:bema: wadiyala la:le ba:moe eta komo atumu na:kemalagidolala: A Yunapino eta iniwa nabiwi Aisa:kete Lebekagodolo dubu gugudi netewa bulamiya:, ba:bene iba:te ebe kapiya ibino nabiwima: ka:minakuya: ¹¹⁻¹² Huiyatiya ba:bi nedewale guguda:te eta hido komo ba:gala eta kuba komo ododilihino, iyo, iba:te ibino menokoeno tepo ipuwane hawakalahaheno, ba:ba tetelo Godote ebeno ubilo ibi ipuwalo kapiya gudunomo belawiya:, ebete ba:be gudu ipuwado ebeno ubi komokomo kododilinama: Ba:bema: ebete ba:be komo kohawakalimima: Lebekatamo na:goiya, “Ehomono dubuino helote konomoma: ba eda:na, naniwino hiya:hiya: gugudino kapiyuimipa:te ebetamo huiyaha: okopima: beda:hanamena:.” Ba:be komone a ba:moe komo iya:tawahala, Godote ebeno ubi komo kapiyado ebeno hibi gugudi uwatenako, ibino ododili komodoha:.* ¹³ Iyo, ba:be komo kohawakalimima: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na itana, “Na Ya:ikoboko malemalelo ba emalagidolona ebe ba:bo lawiya:mo, huiyatiya na ebeno naniwi Isoko ubiha:ma: ediya:mo.”*

¹⁴ Ba:be mabuma: ale Godoko tuputupu komo ododiha:dawama: ba:ka:ga:lama:? Ao, ba:mako ukui ba: daedae ukuila! ¹⁵ Godote ebeno komo kohawakalimima: Mosesetamo tabo ba:ma ka:na goiya,

“Na ba: Godotela,

ba:bema: keba tetelo na ha:kiya ubi dihatemo,

ba:ba tetelo eta lumagitamo malemale kohawakalimima:nemo,

ba:gala keba tetelo naeno ubi ditanamene,

na eta lumagi malemalelo ba:bo kowalubima:nemo.”*

¹⁶ Ba:bema: kapiya ko komonomote bitana, ba:be komo ba: Godokono malemale komola. Iyo, lumagiti ha:kiya ebeno ubi komodo ba:gala ebeno heloamo oko owati komodo eta hido komo Godogodone a:kalawa:mene, Godokono malemale kapiyado kolawema:ne!*

¹⁷ Numa:la:, Godokono Bukalo ebete Ko Gawadalagi Pa:lokono wato kodakoda komoma: ebetamo ba:ma ka:na goiya, “Nale ha:kiya ama: ko

* **9:7** Tup Mabu 21:12 * **9:8** Gal 4:23 * **9:9** Tup Mabu 18:14 * **9:11-12** Tup Mabu 25:23

* **9:13** Ma:l 1:2-3 * **9:15** Ikuli 33:19 * **9:16** Epe 2:8

gawadalagi habamo ihatiya:mata, nale ama:godone naeno ubi komokomo kododilima: Iyo, nale ama: ipuwado naeno helo hopo habanapa:tamo ba hawakalimi, ibi hiliyonomate naeno awagaha mahilo ba:bo kiya:tawahama:na:”* 18 Ba:bema: ba:moe komo ba: hibinomola, Godote ebeno ubilo kapiya lumagitamo malemale ba hawakalimi, eta lumagino wato dito kodakoduimiyi: ebeno mauba komote ebetamo kuluhukuma:.

Godokono Mauba Komo Ba:gala Ebeno Malemale Komo

19 Ba:bema: diyala, la: ipuwalo etate natamo tabo ba:ma ka:na da: goemene, “Godote ha:kiya wato kodakoda ukui eta lumagitamo dikamemene, ebete ba:be lumagino kuba ododi mabuma: huiya keba ka:na na:kikamemene? Ebete ba:ba ka:na dododimini, ba:be komo tuputupu ododi komoha:, mabu ebe ha:kiya ebeno ubilo wato kodakoda ukui ba:be lumagitamo ikame! A:iye, hopo lumagigodolo helo kitanaha: Godokono ubi komo duhimima:!”

20 Na huiyatiya ba:bako tabo goedawatamo na:goemo, “Naeno hopodalagi, ama: pote ama: ha:kiya ama: koma: midilo Godokono ubi komago dolowabeletihuita? Numa:, muludawate ebeno ubilo eta kalili gebetamo dododimini, ba:ba tetelo kaliliti ebetamo ba:mako daedae ukui tabo a:kagaa:mene, ‘Na ubihinola ba:moe holoholamo luta. Mabu keka: ama:le na ba:ma ka:na dododina:?’* 21 A:iye! Kalili ododilidawa ba: mulu iya:tawadawala. Ba:bema: ebete ebeno ubilo kapiya gebetone eta kalili hido baeno oko kowatima: ododiti, ba:gala eta kalili neneno oko kowatima: da:kaododimini, ba:be komo ba: ebeno komola. Eta dawate modoboha: ebe kuba okodawama: goe.”*

22 Ba:moe go tabote Godokono komo behawakalimita. Ebete ebeno ubilo hopo habanapi hiliyonomo dito ododiliya:, ibi ipuwalo komopa:te hibima: midiha:pima: ba eda:hana ebete iba:godolo ebeno helo komo ba:gala mauba komo kohawakalilamema: Numa:la:, ba:bako tawakaluba:te ya:lo a:hiduya: Godote ibino kuba ododili mabuma: ibi kokubahilamema:, huiyatiya tete ga:ga:nomolo ebete ibi kahawaminadigalenaha: mabu ebeno konomo mauba hawakalimi komote ibi ipuwado kekelamenaha:. 23 Ba:gala Godote a hibima: midipi akododiya: ebete a ipuwado ebeno konomo alo kohawakalimima:, iyo, ebete ya:lo tetelo ebeno malemalelo a a:hiduia:miya: ale ebeno konomo aloeno hidohido dogodogo komo ebegodone konuwatema:. 24 Ba:bema: hibila, Godote Yunapi ba:gala Yuha:pi hiliyonomo ipuwalo puya:te ebeno gugudima: keda:hanama: da:ka:lamiholiya:, a ba: ba:bi tawakalubila.

25 Numa:la:, Godote Yuha:pino komo kohawakalimima: ebeno Bukalo ebeno okodawa Hoseyagodone tabo ba:ma ka:na goiya:,

* 9:17 Ikuli 9:16 * 9:20 Ais 29:16; 45:9 * 9:21 Yel 18:6

- “Kebe tawakaluba:te naeno tawakalubima: keda:hanamiha,
 nale ibi naeno hibi tawakalubima: koka:lamima:nemo,
 ba:gala nale dopamo kebe gudu malemalelo kemalagidolonamiha,
 nale huiyatiya ebe naeno hidonomo guduma: kogoema:nemo.”*
- 26 Ba:bema: na Godote dopamo kebe hoponapi da:kiyalamiya:mo,
 ‘La: ba: naeno tawakalubiha;’
 ba:ma tetelo ibino hoponomolo komopa:te iba:tamo koga:lama:na,
 ‘Emedena emedena tetelo da:ka:ka:namene,
 la:le ba:be Kodawa Godokono gugudima: eda:hanamata.”**
- 27 Ba:bene Godote ebeno Bukalo ba:moe helonomo tabo Aisayagodone
 ba:ma ka:na goena,
 “Isalaela tawakalubino ka:lamihole kuititi
 ba: kehaha: kolomoeno kulili keba ka:nala:ka,
 iba:te hiliyonomoma: ba:ba ka:na ba eda:hana,
 huiyatiya ibi ipuwane nale kapiyakapiyanomo uwatete
 ibino ka:ka: komula:lelamema:nemo.”*
- 28 Mabu tete gahugahulu ba: na:pe,
 na Kodawate hopo habanapino komokomo ba anagilamelelame,
 ibi hiliyonomatamo modobonomo huiya ba:bo kikalamema:nemo.”
- 29 Iyo, ba:moe tabo hawakalimihino, Aisayate dopamo Godokono Bukalo
 eta tabo ba:ma ka:na kagoiya,
 “Helonomo Kodawate ebeno malemale nanekele atamo
 hawakalimiha:tale,
 aeno kuba ododili mabuma:
 ebete a upulenomo bupulia:na;
 iyo, ebete Sodomoma haba ba:gala Gomola habanapi keba ka:na
 kanakapulamiya;
 ebete a ba:ba ka:na ba:kubahia:mena.”*

Yunapa:te Tuputupupima: Eda:ha Gabodo Nato Dukamidahaliya:

- 30 Ba:bema: ba:moe iya:tulame komoeno konomo ipuwa ba: ba:ma
 ka:nala. Keba tetelo Yuha:pa:te Godokono tuputupupima: eda:ha gabo
 ohowadihino, ba:ba tetelo huiyatiya Godote ibi uwatete ibino hibima:
 midi komodo ibi tuputupima: ba:bo midiliya: 31 Huiyatiya Godote dopamo
 da:ka:lamiholiya: ba:bi Yunapa:te Mosesekono Tutumu Tabo hiliyonomo
 ipuwalo eta helo ikalame tutumu konomamo nipo ohowadiya:, iba:te
 ba:be tutumu tabamo papamila:ha komodo tuputupupima: keda:hanama:
 32 Mabu keka: iba:te kumiya:ha? Mabu iba:te hibima: midi gabodo
 kohowadiya:ha; iba:te huiyatiya kebe komo ibino heloamo dododilinakui

* 9:25 Hos 2:23 * 9:26 Hos 1:10 * 9:27 Ais 10:22-23

* 9:29 Tup Mabu 18:16-19:29; Ais 1:9

ba:bi komo ko komonomoma: ba ga:la, iba:te tuputupupima: eda:hama:
 Godokono nakolalo nato dito nukamidahaliya.* ³³ Ba:be mabuma: Godote
 ebeno Bukalo Kelisokono komoma: tabo ba:ma ka:na goena,
 “Numa:la:, nale Isalaela tawakalubino Sayono hopamo”
 tawakaluba:te nato ukamidahaleno nakola bihatiya:mo,
 iyo, ba:be nakola ba: nale iba:tamo da:poemiya:mo
 ba:be Hido Okodawala.
 Ba:bema: komo iba:te ba:be nakolalo nato ukamidahalet
 ba:bo konegudima:na:,
 huiyatiya puya:te naeno Okodawa hibima: da:midimina:,
 iba:te hilopo gala a:kiya:tawahanakamena:.”*

Yunapa:te Godokono Ka:ka: Mula: Gabo Keba Ka:na Dotuya:

10 ¹Naeno hibima: midipi ekaka:la:, naeno Yu tawakaluba:te
 ka:ka: mula: komo kolawema: nale ba:be komo tepo ipuwalo
 konomamo ba emalagidolo Godoko ba:bema: toemeho-nakomo. ²Na ibino
 komoma: hibi tabonomo la:tamo ba:ma ka:na olamagimo, iba:te ibino
 hiliyonomo komokomo Godotamo ba ododilina ba:bo emalagidolonaka
 ebete iba:tamo kokalakalama:ne, huiyatiya ibi iya:tawaha: iba:te ebeno
 hibi gabo ya:lo dotuya:. ³Iyo, Godote tawakalubi ebeno tuputupupima:
 kebe gabodo ka:midilina, Yunapa:te ba:be gabodo tolamema: ubiha:ma:
 ba eda:ha, ba:bema: iba:te Godokono ubi komamo papamila:haheno ibi
 ha:kiya ibino eta ukui gabo hibi gaboma: ba:bo ga:luya:, ⁴ba:be gabo ba:
 Godote ibino iniwala:tamo Moseseko ipuwado dikalamiya: ba:bi Tutumu
 Tabamo papamila:ha gabola. La: huiyatiya numa:la:, Kelisokono oko
 ipuwalo ebete ba:be pakala gabo a:duhimiya:, ba:bema: ba:ma tetelo
 ebeno uli gabo kapiyanomote bitana, iyo, puya:te ebe hibima: da:midina
 Godote ibi hiliyonomo ebeno tuputupupima: midiliti, iba:te ka:ka: mula:
 komo ba:bo kolawema:na:.

Ya:suku Ka:mi Ipuwalo Lumagiti Ka:ka: Mula: Komo Kolawema:ne

⁵Ba:bema: Godote eta lumagi ebeno Tutumu Tabamo papamiwata
 komodo tuputupudawama: da:ka:mimini, Mosesete ba:be komo Godokono
 Bukalo ba:ma ka:na hawakalimiya:, “Pote Godokono hiliyonomo Tutumu
 Tabamo da:papamiwatanako eta kapiya adikanalehen, Godote ebe
 tuputupudawama: ka:miti hibi ka:ka: ebetamo ba:bo kikamemene.”
 Huiyatiya numa:la:, a hopo habanapi niliya mabu a ipuwalo ba:bako
 lumagiti kalutaha:.*

^a **9.33** Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: niya:tawa, Isalaela tawakalubino hopoen
 eta mahilo ba: Sayonola.

* **9:32** Ais 8:14 * **9:33** Ais 28:16; 1Pit 2:6 * **10:5** Hawi 18:5

⁶Huiyatiya Godote kebe lumagi ebeno hibima: midi komodo tuputupudawama: da:ka:mimini, ebete ba:bako dawoen komoma: ebeno Bukamo komo tabo komokomo a:kamiya:tiya:. Iyo, ebeno Bukalo dopo tabote ba:ma ka:na goena, “Hopo lumagi, ama: ba:mako tabo tepo ipuwalo akagaa:la; ‘Naeno hibi ka:ka: konelawema:, Hunu Habamo pote na:ka:nodolomene?’” A:iye! Ba:moe tabo ba: daedae ukui tabola, mabu hibima: mididawate iya:tawala Kelisote Hunu Habane hopo habamo ya:lo a:pihitiguya:!* ⁷Ba:gala atu Buka tabote gala ba:ma ka:na kagoena, “Hopo lumagi, ama: atumu eta daedae tabo ma kumu akagaa:la; ‘Naeno hibi ka:ka: konelawema:, ha:laha tawakalubino hopamo pote na:ka:nihitigamene?’” Hibima: mididawa, ama: numa:, Kelisote ba:bamo ya:lo nihitigate hoe ipuwane atamo gala ba:bo kamahiguya:!⁸ Ba:bema: Godokono Bukalo eta tabote hibima: mididawoen komoma: ba:ma ka:na itana, “Naeno ka:ka: tabote ya:lo puluhukuti ama: tamenomolo bitana, iyo, amia:no tepo ipuwalo ba itana ba:bo olamaginakata.” Ba: hibila, tawakaluba:te Ya:suku hibima: komidima: ale iba:tamo dolamagiminakoma:, ba:moe ba:be Hido Tabola.

⁹Ba:bema: Godote Ya:suku hoe ipuwane dadipatiya:, kebe lumagiti ba:be komo ebeno tepo ipuwalo hibima: ba midina, Ya:suti Kodawama: deda:na ba:be komo ebeno tabamo da:hawakalimimini, Godote ba:be lumagino ka:ka: komula:mema:ne. ¹⁰Ba: hibila, ale hibima: da:midinama:, Godote a tuputupupima: ba:bema: ka:mina, ba:gala ale aeno hibima: midi komo tabamo da:hawakaliminakoma:, Godote ba:be gabodo aeno ka:ka: ba:bo mula:lea:menako. ¹¹Ba:bema: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na itana, “Puya:te ebe hibima: da:midimina:, ibi hiliyonomate hilopo gala a:kiya:tawahanakamena:.”* ¹²Numa:la:, Godote ba:moe tabamo tawakalubi hiliyonomoeno komoma: goena, mabu ebeno ododi ipuwalo ebete Yunapi ba:gala Yuha:pi atu gabodo uwatete kapiya tawakalubima: ba:bo midiliya:. Iyo, Kodawa Ya:suku ba: ibi hiliyonomoeno kapiya Kodawala, ba:bema: ibi hiliyonomo ipuwalo puya:te ebeno mahilo da:ka:mimina:, ebete ibi hiliyonomatamo hidohido dogodogo komo konomamo kikalamema:ne.* ¹³Ba: hibila, Godote ebeno Bukalo eta tabo gala ba:ma ka:na kagoena, “Puya:te Kodawoen owalubi komo lawema: ebeno mahilo da:ka:mimina:, Godote ibi hiliyonomoeno ka:ka: hihinomolo komula:lelamema:ne.”*

Yunapa:te Godokono Hido Tabo Uliti Ubiha:ma: Deda:huya:

¹⁴Ba:bema: wadiyala la: ba:moe komo nemalagidolala:. Tawakaluba:te Kodawa Ya:suku hibima: midihino, iba:te ebe keba ka:na na:ka:ka:mimina: ebete ibino ka:ka: komula:lelamema:? Ba:gala iba:te ebeno komo

* 10:6-9 Tutumu 30:12-14 * 10:11 Ais 28:16 * 10:12 Oel 15:9 * 10:13 Yow 2:32

ulihoheno ebe hibima: keba ka:na na:ka:midimina? Ba:gala komopa:te ebeno Hido Tabo iba:tamo olamagimihino, iba:te keba ka:na na:kulihomena? ¹⁵ Ba:gala Godote okopi ebeno heloago oelameheno iba:te Hido Tabo keba ka:na na:ka:nolamagimimina? Numa:la, ba:be komo hawakalimima: ebeno Bukalo eta tabote ba:ma ka:na itana, “Olatati ipuwalo demedehona, puya:te ba:bako tawakalubi kowalubilima: Hido Tabo dadahemena, ba:bi okopino pelame komo bada hidonomola:ka!”*

¹⁶ Huiyatiya Ya:sukunu Hido Tabote Yunapa:tamo duluhukuya, komo ibi hiliyonomate ubiha:ma: eda:huya. Ba:bema: eta tetelo Godokono ukui hawakalimidawa Aisayate ebe na:goemiya, “O Kodawa, a amia:no okopa:te tabo dolamagiminakoma: tawakaluba:te huiyatiya a:kulihala, ibi ipuwalo kapiyakapiyanomate hibima: midinaka!”* ¹⁷ Ba:moe komo ba:hibila, tawakalubino hibima: midi komote Kelisokono Hido Tabo uliho komodo uluhukunako, ba:gala Kelisokono tabo hawakalimi komodo iba:te ba:bo ulihonaka. ¹⁸ Ba:bema: hibila, Yunapa:te Kelisokono tabo ibino galonomamo ba: ba:ba ka:na ulihuya: huiyatiya kalawiya:ha, iyo, Godokono Bukalo eta tabote ibino uliho komo ba:ma ka:na hawakalimina,

“Godote tupuimi mabu tetelo dododiliya,
 ba:bi ilinate ebeno komoma: tabo ba olamagimina,
 ba:be tabote ba:moe hopo konomamo ba: dito tuya.
 Ba:bema: muhulu hoponomolo demedehona,
 ba:bi tawakaluba:te ebeno tabo komokomo hidamo ya:lo
 ulihuya.”*

¹⁹ Ba:bema: na Polote naeno leta tabo ulihopi la: begoelamemata, la: ba:ma ka:na kemalagidolutama, Isalaela hopolo demedehona Godokono tabote ba:bi Yunapa:tamo da: kuluhukuya:ha? Ao, iba:te hibinomolo ulihote huiyatiya kalawiya:ha, mabu ibino hibima: midiha: komo uluhukuhino, dopamo Mosesete ba:be komo Godokono Bukalo ba:ma ka:na hawakalimiya,

“Godote na:goe,
 ‘La: Yunapa:te pui tawakalubiha:ma: da:ga:lanama,
 nale la:eno haba ba:bi Yuha:pa:tamo dikalamemo,
 la: ba:bema: komaubahama:nemata.
 Iyo, dopamo daedae ukui ipuwalo demedehonama,
 nale la:eno iya:tawa komokomo iba:tamo dikalamemo,
 ba:be mabuma: la: tepo ipuwalo iba:tamo koenomoma:
 keda:hama:nemata.”*

²⁰ Ba:gala eta tetelo Aisayate toleheni Godokono Bukalo Yuha:pino komo gala na:kahawakalimiya,

* 10:15 Ais 52:7 * 10:16 Ais 53:1 * 10:18 Ohale 19:4 * 10:19 Tutumu 32:21

“Godote na:goe,
 ‘Na ohowadiniha:pa:te na unamiya,
 iyo, nale pema: puya:te na katoenamehoniya:ha,
 huiyatiya na iba:tamo malemalelo a:puluhukuya:mo.””
 21 Ebete huiyatiya Isalaela tawakalubino komoma: ba:ma ka:na kagoiya,
 “Nale ibino ka:ka: komula:lelamema,
 tete ga:ga:nomolo naeno kokoto iba:tamo hogaminalete
 da:la:namimo,
 huiyatiya iba:te naeno tabamo papamila:haheno
 wato kodakodahibinomoma: eda:hanama.””

Yunapa:te Godoko Ubiha:ma: Ba Eda:hana Ebete
Huiyatiya Ibi Ubiha:ma: Keda:naha:

11 1 Ba:bema: nale la: begoelamemata, la:eno ukui ba:ma ka:na
 kitana, Godote ebeno Yu tawakalubino komoma: ukui hiya:ma:
 miditi iba:tamo ubiha:ma: ba:bo kediya:? Ao, eba ka:naha:. Ba: hibila,
 komo ibi hiliyonomate Kelisoko hibima: kamidinaha:, huiyatiya numa:la:,
 ba:moe atu tetelo komo kapiyakapiyate ebe hibilo lawiya:. Ba:ma ka:na
 na atumu Yu lumagima: ba keda:na huiyatiya hibima: na:midinamo, iyo,
 A:ibalahamako ba: naeno iniwa nabiwila, ba:gala na Isalaela tawakalubino
 Beniyaminakono gu ipuwane hawakaluya:mo.” 2 Ba:bema: hibila, Godote
 ba:moe hopo tupuimiha: tetelo puya:te ebeno gugudima: keda:hanama:
 ebeno kukala iba:tamo da:miya:telamiya:, ba:ma tetelo ebete ba:bi Isalaela
 tawakalubi ubiha:ma: keda:naha:. La: iya:tawahala, Godokono Bukalo
 eta tabote keba ka:na kitana, iyo, Godote Isalaelanapa:tamo kuba huiya
 ikalamema: Elayate ebe ba toemeho tabo ba:ma ka:na goiya:, 3 “O Kodawa,
 Isalaela tawakalubino kuba ododili komo ba: kokonomola. Iba:te ama:
 owatidoloeno nakolamo ododili patapata kubahilamete amia:no ukui
 hawakalimipi hiliyonomo ba:bo anakapulamiya:, ba:bema: ibi ipuwalo na
 kapiyate ba ka:ka:na iba:te atumu na anakapunamema: kewagelena!”*
 4 Ba:bene Godote Elayakono tabo ba huiya na:goiya:, “Naeno Isalaela
 tawakalubi ipuwalo ama: kapiyate hibima: midi ipuwalo kemedenhaha:.
 Ba: hibila, komo miliya:ni tawakalubi hiliyonomate na ya:lo miya:panete
 ha:da amiho ida:da:li Ba:iliko ibino godoma: ka:minaka, huiyatiya Ba:iliko
 adikumiha:pi komo sa:ba:ni taosene tawakaluba:te ba:pola:na, iba:te
 na adikunamenaka. Numa:, ba:bi hibima: midipino kuititi hiliyoha:,
 huiyatiya nale ibi hidamo anukulamenamo.”*
 5 Ba:bema: Elayako tetelo dopamo duluhukuya:, ba:ma tetelo ba:be
 atu komote kuluhukuya:, komo Yunapi hiliyonomate Godoko ubiha:ma:

* 10:20 Ais 65:1 * 10:21 Ais 65:2 * 11:1 1Sa:m 12:22; Ohale 94:14; Pil 3:5

* 11:3 2Gaw 19:10,14 * 11:4 1Gaw 19:18

ba eda:hana, huiyatiya ibi ipuwalo ebete ebeno malemale komodo kapiyakapiyanomo buwatiya:. ⁶Ba: hibila, Godote ibi ibino hidohido ododili komodo kuwatiya:ha:, ao, ebete ibi ebeno malemale komodo ba: dito uwatiya:. Numa:la:, ba:moe hopolo oko namutuluba:te hido huiya hidohido okopa:tamo ba ikalamena huiyatiya kuba huiya kubapa:tamo ikalamenaka, huiyatiya Godokono komo eba ka:naha:, ebete ebeno hido komo a kuba ododilipi hiliyonomatamo dito ba ikaa:mena ebeno hibi malemale komo ba:ma ka:na hawakaliminako.*

⁷Ba:bema: ba:moe komoeno ipuwa keba ka:nala:ka?: Ba: hibila, Isalaela tawakaluba:te ibi ha:kiya ibino heloamo Godogodone hido komo lawema: ba ewagelena huiyatiya iba:te gabo nipo ohowadiya:. Ba:bene ibi ipuwalo Godote pui ebeno gugudima: keda:hanama: dopamo da:ka:lamiholiya:, ba:bi kapiyakapiyanomate hibi komo ba lawe, huiyatiya Godote komo Yunapi hiliyonomoeno galo ba: dito muhilamelelamiya: iba:te ebeno tabo ulihokapoma:. ⁸Iyo, ebeno Bukalo eta tabote ibino komo ba:ma ka:na hawakalimina,

“Godote iba:tamo u laha komo bikalamiya:,
ba:bema: ya:lo tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku,
iba:te ibino baida:mo Godokono hibi komo kuminakuiha:,
ba:gala iba:te ibino galamo ebeno tabo kulihonakuiha:.”*

⁹Ba:gala eta tetelo Da:ibiditi Godokono Bukalo Yunapino komoma: tabo ba:ma ka:na kagoiya:,

“Iba:te ukui bilibilihino poko baa: ba nahuta,
wadiyala Godote ibino kuba huiya iba:tamo nikalama:mene,
iyo, iba:te ebeno gubi ipuwamo ba nigudi,
kubanomamo ba:bo na:nela:wa:hamena:.*

¹⁰Ba:bene ibino baiditi na:duhulama:mena:,
iba:te ebeno hido komo umikapoma:,
ba:gala menemene komo ipuwalo ba emedehona,
wadiyala iba:te koko temetema:go na:wapata:lamenamena:.”

Godokono Ka:ka: Mula: Komote Yuha:pa:tamo Da:piya:

¹¹Ba:bema: nale la: eta komoma: kagoelamemata. La:eno ukui ba:ma ka:na kitana, Yunapa:te hibima: midi ipuwalo nato da:nukamidahaliya:, Godote ba:be mabuma: ibi gunima:mo dito kihilatiliya:ha: iba:te emedena emedena tetelo ebegodone muhulunomolo kopola:nama:? Ao, eba ka:naha:! Numa:la:, Yunapino hibo gabo ududi komodo Godokono ka:ka: mula: komote Yuha:pa:tamo piya:. Ba:bema: Yunapa:te ba:bi muhulupino hibi kalakala komo dumimina:, diyala, iba:te ba:be komoma: maubatepahaleta Godotamo da: ohobila:mena:, ba:bene

* 11:6 Gal 3:18 * 11:8 Tutumu 29:4; Ais 29:10 * 11:9-10 Ohale 69:22-23

ibino kalakala atumu ebegodone kakalawema:na.* ¹²Ba: hibila, keba tetelo Isalaela tawakaluba:te hibi gabo da:miya:puya:, komo hiya:hiya: hopo tawakaluba:te gabo ba:bo umiya: Godogodone hidohido komo kuwatema:. Iyo, Yunapino hibima: midiha: komone iba:te kebe komokomo katulateliya:, Yuha:pa:te ba:bi atu komokomo ba: dito uwatiya:, ba:bema: ibino kalakala komote ba:ma tetelo konomoma: eda:na. Huiyatiya Yunapa:te ibino ka:ka: mula: komo atumu da:kalawemena:, aeno kalakala bada konomola:ka: mabu a hibima: midipino gala hapuino kalakalate ba:ma teteno kalakala konegoloma:ne!

¹³Ba:bema: na Polote ba:moe eta tabo la: Yuha:pa:tamo goemo, ba: hibila, Godokono oelamepi ipuwalo ebete na la: mabuma: a:laweniya:. Ba:be oko owati komoma: nagodolo ko kalakalanomote itana, ¹⁴mabu naeno Yu tawakalubinomate la: Yuha:pino ka:ka: muleno hibi kalakala dumilamemena:, diyala, iba:te ba:be komoma: maubatepahalete Godotamo da: ohobila:mena:, ba:bene ibino kalakala komo ebegodone atumu kakalawema:na. Ba:bema: kalakala konomola, nale oko Yuha:pa:tamo ba owatina, ba:be atu oko ipuwalo gabote da: itanamene Yunapino ka:ka: mula: komote iba:tamo naeno oko ipuwado kopema:. ¹⁵Numa:la:, Godote Yunapi tama:mo ba miya:ta:tapa, huiyatiya ba:moe hopo haboeno Yuha:pino hido tetete ba:bo uluhukuya: iba:te Godokoba: hidohido mabulubima: gala kakeda:hama:. Ba:bema: galane tetelo Godote ebeno Yunapi gala da:kuwatemene, kalakala bada konomola:ka:, mabu puya:te ba:ma tetelo da:ha:lahana ba:ba:te ka:ka:mo komahila:hama:na!

¹⁶Numa:la:, keba tetelo lumagiti palawa baa: hapu talonama: miditi Godotamo dikamemene, ba:ba tetelo ba:be baa: mumuhiyanomote Godokonoma: keda:ma:ne. Ba:gala eta lumagiti hido gao keha talonama: miditi Godotamo dikamemene, ba:be kehoeno ape konomote ebeno gedawa ba:gala hahago Godokono talona ilinama: keda:ma:ne. ¹⁷Ba:bema: la: ba:moe eta go tabo nemalagidolala:. Eta dawate hido olibi gao keha ebeno genama tama:mo dito amiya:. Ba:bene ebete ba:be kehoeno komo gedawa iya:hiliti, tumulu da:la:nuya: ba:be eta olibi gao kehatamo tote gedawa kapiya nitamidate, gala kapete tumu kehoeno gedawa dopo kehoeno apa:mo dito pemowatimiya:, iba:te atu ka:ka:go ba pola:na hidohido gaote kapimilo konolohonakoma:. Ba:bema: la: Yuha:pa:te Godoko hibima: da:midinama, la:eno komo ba: ba:ba ka:nala. Godote la: malemalelo uwatete Yunapino ka:ka: mabamo a:pemowatilamiya:ta, la:le iba:go kapimilo ebeno hidohido komokomo kalakalago kuwatenakoma:.* ¹⁸La: huiyatiya hidamo! Godote la:tamo haba ikalamema: goelo komo Yunapino gedawa dito diya:hiliya:, la: ha:kiya ibino olalati komoma: akawagahala:. A:iye! La: ba: gedawanomolata, la: kehoeno hibi ka:ka:

* 11:11 Oel 13:46 * 11:17 Epe 2:11-19

mabuha! Kehoen hahate la: gedawatamo ka:ka: bikalamenata, huiyatiya la:le hahatamo eta hido komo kikalamenaha:

¹⁹Ba:bema: diyala, la: ipuwalo etate naeno tabo ba huiya ba:ma ka:na da: goemene, “Kalakala konomola, haba natamo ikaname mabuma: Godote komo Yunapino gedawa dito iya:hiliya:.”

²⁰Ba:bema: nale ba:be lumagitamo kohuiyama:nemo, “Amia:no tabo ba: hibila, huiyatiya hidamo! Ama: Godoko tolemelo ama: ha:kiya akawagahala:, mabu puya:te dopamo hibima: midiha:ma: deda:hanama: ebete ibi dito iya:hiliya:, ba:bene ama: amia:no hibima: midi komo kapiyado ibino habalo la:nata. ²¹Ba: hibila, dopamo Godote komo gedawa ibino hibima: midiha: mabuma: kokololamiya:ha:, ba:bema: ama: hibima: midiha:ma: deda:mena:, ebete ama: atumu ba: dito kakitamidama:na:ta!”

²²Ba:bema: la: Yuha:pi hibima: midipa:la:, wadiyala la: Godokono konomo malemale ba:gala ebeno helo konomo ba:moi netewa komokomo nemalagidolenala: Puya:te kuba ododili ipuwamo da:negudiya: ebete iba:tamo koamo ba helona, huiyatiya la:tamo ebeno malemale behawakalimina, iyo, keba tetelo la:le ebeno malemale ipuwane gudihino ba:be malemalete la: mabuma: a:kawibonamene. Huiyatiya la:le kubapino komo ba ta:mata atumu da:kanegudima, hidamo! Ba:ba tetelo Godote la: atumu ba: dito kakiya:hilima:na:ta!” ²³Ba:gala keba tetelo Yunapa:te kuba ipuwane ikuliti Kelisoko hibima: da:midimina:, ba:ba tetelo Godote ba:be gedawa gala kuwatete ebeno olibi gao kehoeno ka:ka: mabamo kakemowatilamema:ne, mabu ebegodolo helo bitana ba:be malemale komo kododima: ²⁴Ba:bema: numa:la:, Godote la: Yuha:pino gedawa ebeno olibi gao kehamo emowatilamema: kodakodadopola, mabu la: ba: tumu gao kehoeno gedawala. Huiyatiya ebete ebeno Yunapino gedawa gala da:kemowatilamemene, ba:be komo ebete ododima: kodakodaha: mabu ba:bi gedawa ba: atu kehane ya:lo diya:hiliya: ba:bi gedawala, iyo, ba:be kehoeno mabu ba: ibino ka:ka: mabunomola.

Galane Tetelo Isalaela Tawakalubi Hiliyonomate

Ibino Ka:ka: Mula: Komo Kolawema:na:

²⁵Naeno hibima: midipi ekaka:la:, Godote galane tetelo kododima: dopamo dugumuiya:, nale ba:be komo la:tamo kohawakalimima:nemo, la:le la:eno ka:ka: mula: komo lawe mabuma: awagahakapoma: Ba:be komo ba: ba:ma ka:nala, Isalaela tawakalubino wato kodakoda komote emedena tetelo a:kitanamene, ao, Yuha:pi ipuwalo puya:te hibima: da:midimina: ibi hiliyonomate Godotamo dopamo pelamete, ba:bene Yunapa:te atumu galane kakapelamema:na: ²⁶⁻²⁷Ba:bema: hibila, ba:ba tetelo Isalaela tawakalubi hiliyonomate ibino ka:ka: mula: komo kolawema:na:, mabu Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na goena,

* 11:22 Yon 15:2,4

“Na Godote ibino kuba ododili komo
 gobogobamo da:watalamemo,
 ba:ba tetelo nale naeno uli nopo tamotete
 iba:tamo ba:ma ka:na kohawakalimima:nemo,
 Ya:ikobokono eyoni gugudino Ka:ka: Mula:lelamedawate
 Isalaela hopolo^b da:mahigamene,
 ebete ibino Godoko holoholoha: komokomo
 iba:godone uwatlamete
 tama:mo dito komiya:telamema:ne.”*

²⁸ Ba:bema: Godote ebeno ubi ba:ma ka:na ihatiya:, Yunapa:te
 ebeno Hido Tabo lawema: ubiha:ma: eda:hate, ebete iba:go
 alaholodawama: ba eda:na ibino ubiha: komodo ka:ka: mula: gigiho
 la: Yuha:pa:tamo ka:hiya:midalamema:. Huiyatiya numa:la:, ebete ibi
 hibilo kibulakeliya:ha:, ao, ebete ibino iniwa nabi malemalelo ya:lo
 duwatiya:, ba:bema: ba:be komo adodoheno ebete ba:bi hibima: midipi
 mabuma: ibino eyoni gugudi emedena tetelo malemalelo atumu
 ba:kemalagidolenamene. ²⁹ Ba: hibila, Godote dopamo kebe hidohido
 komo tawakaluba:tamo dikalamiya:, ebete ukui hiya:ma: miditi gala
 a:kuwata:mene, ba:gala ebete dopamo pui malemalelo duwatiya:, ebete
 galane tetelo ibi ubiha:ma: eda:te dito a:kamiya:pala:mene.

³⁰ Ba:bema: numa:la:, dopamo tetelo Godote ebeno malemale
 Yunapa:tamo ba hawakalimina, ba:ba tetelo la: Yuha:pa:te ebetamo
 kapapamila:hanamiha:, huiyatiya ba:ma tetelo la: Yuha:pa:te ibino
 papamila:haha: komodo malemale Godogodone na:lawenamata. ³¹ Ba:gala
 Godokono malemale la:tamo hawakalimi mabuma: Yunapa:te tete
 nanekelelo ibino papamila:haha: komo ipuwalo emeda:tepate, ba:bene
 galane tetelo ibi atumu ebegodone malemale gala kakalawema:na:. ³² Iyo,
 ba: hibila, Godote hopo habanapi hiliyonomatamo tete ikalamiya: iba:te
 kuba ododili komoeno matuhumiho ipuwalo kameda:tepama:, mabu ebe
 ubila ibi hiliyonomate ba:be temetema:go ba:ba ka:na ba emedena ebete
 iba:tamo ebeno malemale ba:bo kohawakalimima:.

Polote Godoko Adikumima: Tabo Dadipatiya:

³³ Ba:bema: Godokono malemale komo ba:gala ebeno mulu komo
 ba:gala ebeno iya:tawa komo bada kokonomola:ka!
 Ebeno ododili komoeno ipuwa hibilo uwatema:
 eta lumagiti a:kamodobamene,
 iyo, ebeno tuputupu gaboeno mabu

^b 11:26-27 Buka ka:lamiholeadawa, wadiyala ama: niya:tawa, Isalaela tawakalubino
 hopoeno eta mahilo ba: Sayonola.

* 11:26-27 Ais 59:20-21; Yel 31:33-34

eta dawate a:kiya:tawamene! *

³⁴ Dopamo tupuimi mabuni eta lumagiti

Kodawa Godokono tepo ipuwoeno ukui hibilo kalawenakuiha;
ba:gala eta dawate ebe uli komo iya:tumima: kamodobonakuiha:!

³⁵ Ba:gala hibila, Godogodolo eta kapiya modoboha: komo kitanaha;
ba:bema: ebete hopo lumagigodone eta owalubi komo hibilo
a:kalawa:le,

ebete ba:be lumagitamo gala ebema: kahuiyala! *

³⁶ Ba: hibila, Godote ebeno heloamo hiliyonomo ilina bododiliya;
ba:bene ibi hiliyonomate ebe kawagaminanama:
ebeno ka:ka: ipuwalo pola:na,

ba:bema: wadiyala emedena emedena tetelo
awagaha komote ebegodolo nitanamene!

Ba:moe tabo ba: hibinomola, ba:ba:la! *

Hibima: Midipa:te Ibino Ka:ka: Godotamo Ikameho Komo

12 ¹ Naeno hibima: midipi ekaka:la:, Godote ebeno malemale
konomo atamo keba ka:na ka:hawakalimiya:, nale la: ba:be
komo ba:moe leta ipuwalo hidamo iya:tulamemata. Ba:be mabuma:
nale la: betoelameholemata, la:le la:eno emede ipuwalo la:eno ka:ka:
ebetamo hibinomolo nikamehonala:, komo tawakaluba:te ebetamo
hawa:goeno ilina keba ka:na kikamehonaka ba:ba ka:na. Iyo, la:le
Godoko kokalakaluiminama: wadiyala ebeno oko owati komoma:
la:eno ka:ka: talonama: na:midilinakuya:la:, ba:bene ba:moe gabodo
la:le ebe hido tuputupu ukuia:go badikuminakomata. * ² Ba:bema:
hopo habalo demedehona ba:bi hibima: midiha:pino ododili komodo
ibi akibamilatela:la:, la: huiyatiya Godotamo haba nikamenala:
ebete la:eno tepo ipuwoeno ukui uliulinoma: komidilinama:, ba:bene
Godote kebe komo hidohidonomoma: da:goena, la: ba:bi komo hidamo
kiya:tawahama:nemata la:le ebeno ubi komamo kopapamila:hanama:.

³ Ba:bema: nale Godokono oko kowatinama: ebete kebe hiya:nomo helo
natamo malemalelo dikanamiya:, nale ba:be komamo la: hiliyonomo
ba:ma ka:na kiyalamemata, awagaha ipuwalo la: ha:kiya la: kokopima:
akamidila:la:. Huiyatiya Godote la:eno hibima: midi komodo la:tamo
kebakobako hiya:hiya: helo dikalameholiya:la:, wadiyala la: ba:bi komo
tuputupu ukuia:go nemalagidolenala:, mabu la: ba: ba:ba ka:na hibilo
kiya:tawahama:nemata la:le ebetamo kebe hiya:hiya: oko modobolo
dowatihonama. * ⁴ Ba:bema: wadiyala a hiliyonomate lumagino
apeno komo ba emalagidolo eta go tabo ba:ma ka:na kumima:nema;

* 11:33 Ais 55:8-9 * 11:34 Ais 40:13; 1Kol 2:16 * 11:35 Yauba 41:11 * 11:36 1Kol 8:6

* 12:1 Lom 6:11,13; 1Pit 2:5 * 12:3 1Kol 12:11; Epe 4:7

lumagino ape ba: kapiyala huiyatiya ebeno hiya:hiya: oko owatiho komo ba:pola:ma:na. * ⁵Ba: ba:ba ka:na a hibima: midipa:te Kelisoko ipuwalo kapiya apema: ba eda:na aeno hiya:hiya: oko kapimilo bowatihonama:. Ba:gala eta komo, lumagino apeno moga:lamehole komate ibino hiya:hiya: habalo modobolo da:pola:namena: ibino oko owati komate hidamo kopola:nama:na:, huiyatiya apeno hiya:hiya: komokomo ipuwalo eta kapiyate ko ape ipuwane ditamidamene ebe ha:kiya oko owati a:kamodobamene.

⁶Ba: hibila, Godote malemalelo a hiliyonomatamo hiya:hiya: helo ikaa:mehoiya: ale ebeno oko kapimilo kowatihonama:. Ba:bema: hibima: mididawa, Godote ama:tamo hiya:nomo helo dikamiya:la ebeno ukui hibinomolo kohawakaliminama:, wadiyala ama:godolo ditana ba:be hibima: midi komago ama:le ebeno ukui na:hawakaliminakuya:. ⁷Ba:gala ebete ama:tamo hiya:nomo helo dikamiya:la tawakalubino ododili ipuwalo ibi kowalubilinama:, wadiyala ama:le ibi nowalubilinakuya:. Ba:gala ebete ama:tamo hiya:nomo helo dikamiya:la ebeno Bukoen tabo komokomo kiya:tulamenama:, wadiyala ama:le tawakalubi niya:tulamenakuya:. ⁸Ba:gala ebete ama:tamo hiya:nomo helo dikamiya:la tawakalubino temeteme ipuwalo ibi kogeledadilamenama:, wadiyala ama:le ibi na:geledadilamenakuya:. Ba:gala ebete ama:tamo hiya:nomo helo dikamiya:la awaepa:tamo mani ba:gala ilina kikalameholenama:, wadiyala ama: iba:tamo konomamo nikalamenakuya:. Ba:gala ebete ama:tamo hiya:nomo helo dikamiya:la tawakalubino watodawama: keda:nama:, wadiyala ama: hidonomo ukuido ibi na:magatalenakuya:. Ba:gala ebete ama:tamo hiya:nomo helo dikamiya:la ebeno malemale komopa:tamo kohawakaliminama:, wadiyala ama: ba:be malemale iba:tamo kalakalago na:hawakaliminakuya:.*

Tawakalubi Malemalelo Emalagidole Komo

⁹Ba:bema: wadiyala la: hibima: midipa:te eta kapiya lumiagi ha:da amihomaheno komopi hiliyonomatamo malemale na:hawakaliminakuya:la:, ba:gala kuba ododili komoma: konomamo ubiha:ma: ba eda:hana hido ododi komo kodakodalo natila:nuya:la:. ¹⁰Hibila, la: Kelisoko ipuwalo kapiya badininipalama: eda:hanamata, ba:bema: la: ipuwalo etapa:te etapi malemalelo ba emalagidolena, la: ha:kiya la: hopamo miya:telo la:eno ukui ipuwalo komopi hunamo na:wadiya:paa:latelenakuya:la:. * ¹¹Ba:gala la: buhamama: eda:haheno Kodawa Ya:sukunu oko la:eno tepo ipuwoeno helo konomago nowatinala:. ¹²Iyo, ebeno pe komoma: uliholo ba emedena na:kalakalahanala:, ba:gala temeteme komate la:tamo dikulihomena:, la:eno hibima: midi ipuwalo

* 12:4-5 1Kol 12:12,27 * 12:6-8 1Kol 12:4-11; 1Pit 4:10-11 * 12:10 1Pit 1:22

kodakodalo ba la:mota:hana la: Godokoba: tabo ga:la akekelalamenala:.*
 13 Ba:bene ebeno tawakalubi ipuwalo puya:te modoboha:ma: deda:hana,
 wadiyala la:le ibi nowalubilinakuya:la:, ba:gala kapela tawakalubi atumu
 ba owalubili baa: ba:gala laha haba iba:tamo nikalameholenakuya:la:.*

14 Ba:gala puya:te Kelisoko mabuma: la:tamo temeteme dikalamena,
 wadiyala la: Godoko na:toemehonakuya:la: ebete ibi hidamo
 kowalubilinama:, huiyatiya la:le ebe akakiyama:la: ebete ibi dito
 kokubahilamema:.* 15 Ba:bene puya:te kalakala ipuwalo demedena
 wadiyala la: iba:go kapimilo na:kalakalahanala:, ba:gala puya:te temeteme
 ipuwalo demedehona wadiyala la: iba:go kapimilo nihiminala:. 16 Ba:ma
 ka:na la: hiliyonomate kapimilo tatabalo ba emedehona la: ha:kiya la:
 akawagaminalenakala:, iyo, la: wato kokoma: eda:haheno koko mahiloha:
 tawakaluba:go mabulubima: neda:huya:la:.*

17 Ba:bema: eta lumagiti ama:tamo kuba dododimini ebeno kubama:
 akehuiyala:, huiyatiya hiliyonomo tawakaluba:te hidoma: da:ga:lanaka
 ba:bako hido komo kapiyate ebetamo nododiya:.* 18 Ba:gala keba tetelo
 tawakaluba:te ama: duhimihino iba:go tatabalo kemedinama:, wadiyala
 ama: ibi hiliyonomago kapimilo ba: ba:ba ka:na nemedeniya:.

19 Ba:bema: naeno hidohido mabuluba:la:, la:go alaholohopima:
 deda:hana iba:tamo kuba huiya akikalama:la:. La: huiyatiya Godokono
 mauba komo hawakalimi tete na:latima:la:, mabu ebeno Bukalo eta tabote
 ba:ma ka:na itana,

“Na Kodawate goemo,
 na kapiyate ba: kuba huiya ikalamedawala,
 ba:bema: tawakalubino kuba ododili mabuma:
 nale naeno hibi tetenomolo iba:tamo huiya
 kikalamema:nemo.”*

20 Ba:gala Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na kagoena,
 “Ama:go dalaholohona ba:be lumagi baa: kapete dumimini,
 wadiyala ama: ebetamo baa: nikamiya:,
 ba:gala ebe beya kapete dumimini,
 ama: ebe beyamo na:kowalubiya:.
 Hibila, ba:moe ododi gabodo
 ebete ebeno kuba ododili komoma: hilopo kolawema:ne.”*

21 Ba:bema: naeno hopodalagi, ama: hidamo! Kuba ododi komote eta
 lumagigodone ama:tamo duluhukumini, ba:be kuba ododi komamo
 akapapamiwatala:. Wadiyala ama: huiyatiya hidohido komo kapiya ba
 ododili kuba komoeno wato kikipo ba:bo na:lawiya:.

* 12:12 1Tes 5:16-18 * 12:13 Yun 13:2 * 12:14 Mat 5:44; 1Kol 4:12

* 12:16 Mulu Tabo 3:7 * 12:17 1Tes 5:15 * 12:19 Tutumu 32:35; Mat 5:39

* 12:20 Mulu Tabo 25:21-22; Mat 5:44

Gabomana:tamo Papamila:ha Komo

13 ¹La: hibima: midipi hiliyonomate gabomana:tamo na:papamila:hanala:, mabu gabomani okopi hiliyonomo ba: Godote miya:tiya: ibino habamo. * ²Ba:bema: kebe lumagiti ebeno kuba ododi komodo eta gabomani okodawoeno komo da:duhimimini, ebete gabomani ibino oko habamo pote ka:miya:tiya: ba:be Kodawa Godoko atumu koduhimima:ne, ba:bene ebete ebeno kuba ododi komodo ebe ha:kiya ebetamo kuba huiya hibinomolo kadahema:ne. ³Ba: hibila, kuba ododilipa:te gabomana:tamo na:toletolehona, huiyatiya hidohido komo dododilina ba:ba:te katoletolehonaha:. Ba:bema: hopodalagi, ama: ubila:ka: toleheni kemedena:ma: Wadiyala ama: hidohido komo kapiya nododilinakuya:, ba:bene gabomana:te ama:tamo ba kalakalaha ama: ba:bo komilimihoma:na:ta, iyo, ba:be mabuma: ama:godolo tole komote a:kitanamene. * ⁴Ba: hibila, gabomani okodawa ba: Godokono okodawala, ebete ama: mabuma: hido oko bowatina. Huiyatiya keba tetelo ama:le eta kuba komo dododimina:, ama: ba:be komoma: na:toletoliya: mabu gabomana:te ama:tamo kuba huiya hibilo kikamema:na:ta, iyo, ba:be dawate Godokono okodawama: ba eda:na ebegodolo helo bitana kuba ododilipa:tamo huiya ikalamema:. ⁵Ba:bema: wadiyala la: hiliyonomate gabomana:tamo na:papamila:hanala:, mabu la:eno tepo ipuwoeno mulu ukuiti la: ba:ba ka:na iya:tulamenata, ba:gala diyala, la:le papamila:haheno iba:godone temeteme komo da: laweoma.

⁶Ba:moe ba:be mabuma: la:le gabomana:tamo ta:kese mani nikalamenakuya:la:, mabu iba:te ba:bi mana:mo ibino hiya:hiya: oko hiliyonomo Godoko mabuma: owatihona. * ⁷Iyo, gabomana:te tawakalubi tutumu tabo keba ka:na ka:kiyalamenaka, wadiyala la: iba:tamo ba:ba ka:na hiya:hiya: ta:kese mani modobolo nikalamenakuya:la:, ba:gala wadiyala la:eno tepo ipuwoeno ukuilo la: ha:kiya la: hopamo ba miya:te gabomani okopi hiliyonomo hunamo na:wadiya:paa:latelenakuya:la:.

Tawakalubi Malemalelo Emalagidole Komo

⁸Ba:gala eta komo. Amia:no modoboha: tetelo eta hopodalagigodone mani ba lawita ama:le ebetamo gala kakikamema: da:kiyami, wadiyala ama: tiyonomolo na:kahuiyuya:, ba:bene ama:le ba:bako gabodo mani gala akalawa:la:. Huiyatiya numa:la:, la: hibima: midipino modoboha: komokomo ipuwalo, etate etatamo, etate etatamo malemalelo dito dikama:tihuinakoma, talona puliyala. Ba: hibila, eta lumagino modoboha: tetelo ama:le ebe malemaletelo dito dowlubimina:, ba:bako malemale emalagidolo komodo ama: Godokono hiliyonomo Tutumu Tabo komamo

* 13:1 Tai 3:1; Mulu Tabo 8:15 * 13:3 1Pit 2:13-14 * 13:6-7 Ma:t 22:21

kopapamiwatama:na:ta. * 9 Numa:, Godokono Tutumu Tabo hiliyonomate ba:moe kapiya tutumu ipuwalo ba:pola:na, ba:moe ko tutumu ba: ba:ma ka:nala, “Ama: ha:kiya ama: demalagidolona, wadiyala ama:le ba:ba ka:na ama: tamelo demedena ba:be lumagi malemalelo nemalagidolona.” Ba:bema: lumagiti ba:moe ko tutumu tabo kapiya kodakodalo ba atila:na, komo tutumu tabo wakalami gabote ebegodolo a:kitanamene, iyo, ebete eta dubuino kamena pilolo a:kalawa:mene, ba:gala eta lumagi dito a:kanakapuma:mene, ba:gala eta ilina pilolo a:kalawa:mene, ba:gala eta lumagino ilina uwatema: ubi a:kihata:mene. * 10 Ba: hibila, malemale emalagidolo komote lumagigodolo ba itana, ebete kuba ododi ipuwalo eta dawatamo temeteme a:kikama:le, ba:moe mabuma: kebe lumagiti komopi malemalelo emalagidole tutumamo hibinomolo da:papamiwatanako, ebete ba:be komodo atumu Godokono komo hiliyonomo tutumu tabamo a:kapapamiwatanako.*

Alo Ipuwalo Emede Komo

¹¹ Nale ba:moi komokomo la: bikiyalamemata, mabu na ubila la: ba:ma teteno komo ba:ma ka:na niya:tawahala; tete hibinomolo a:pe la:le u laha komone komahila:hama; mabu a hibima: midipino ka:ka: mula: tetete ba: na:tatali. Numa:la; dopamo ale aeno hibima: midi komo Ya:sutamodihatiya:ma; ba:ba tetelo aeno ka:ka: mula: komoeno uluhuku tete muhuludopolo itanami, huiyatiya ba:ma tetelo ba: tatalinomoma: edi. * ¹² Iyo, hegela owaloho tete ba tatali du teteno hilibubuti ba: na:wibo, ba:bema: wadiyala ale du teteno kuba ododili komo tama:mo miya:tete, ale alo teteno alaholoho komo kododima: modobo ilina kopupulima:nema:. * ¹³ Ba:bema: ale hegeloeno alo ipuwalo ba emedena, komopa:te aeno hidohido ododili komo kapiya bulamenakomena:. Ba: ba:ma ka:na a hibima: midipa:godolo kuba hilopo poko ododi komo ba:gala gamoda niho komo, bohelemele pilo komo ba:gala iba:tamo hilopo tabo ga:la komo, alaholoho komo ba:gala mauba komo, ba:bi kuba komo hiliyonomate agodolo akapola:nala:. * ¹⁴ Ba:bema: wadiyala la:eno kateneno ubi komamo papamila:ha komote ba ekelalame, la:le huiyatiya Kodawa Ya:su Kelisokono hidohido kaliko na:pupula:la:.*

Eta Lumagiti Ebeno Hibima: Midi Komone Eta Komo Dododimini, Ama: Ba:be Komo Kubama: Akagaa:la:

14 ¹ La: hibima: midipi ipuwalo pote heloha:ma: deda:na, wadiyala ama:le ebe malemale emalagidolamo na:lawiya; ba:bene ebete

* 13:8 Ma:t 22:39-40; Yai 2:8 * 13:9 Ikuli 20:13-15,17; Tutumu 5:17-19,21

* 13:10 1Kol 13:4-7 * 13:11 Epe 5:14; 1Tes 5:6-7 * 13:12 1Yon 2:8

* 13:13 Luk 21:34; Epe 5:18 * 13:14 Epe 5:11

ebeno hibima: midi komone kebe komokomo dododilinako, ama:le ba:bi komoma: eba:go akolowabeletihui:la:. * 2 Ba:bema: numa:la:, eta hibima: midi dawate ebena hibima: midi ipuwalo heloma: deda:na, ebete kolowami habamo tote, puya:te ida:da:li adikulameno katene ilina da:pemiya:tenaka, ebete ba:bako ilina lawema: talonama: kagoenaha: Huiyatiya eta dawate ebena hibima: midi ipuwalo heloha:dopoma: ba eda:na, kolowami habane pali ilinanomo buwatanako mabu ba:bi ilina ida:da:li adikulameno ilinaha:. * 3 Ba:bema: dopo lumagiti ilina hiliyonomo naha talonaha:ma: ba goena, huiyatiya ebena hibima: midi ekawiti eta ilina naha talonama: da:goemene, ebete ba:be komoma: ebena ekawino ukui kubama: akagaa:la:. Ba:gala pote eta ilina naha talonama: da:goemene, ebete talonaha:ma: goedawoeno ododi komo atumu kubama: akagaa:la:, mabu Godote ebe malemale emalagidolamo ya:lo a:lawiya:. * 4 A:iye! Mabu keka: ama:le Godokono eta okodawoeno komo danagiya:midamenaka? Ba:be okodawoeno Namutudawate ha:kiya ebena komo ba anagiya:midame hidoma: da:goemene o kubama: da:goemene, huiyatiya ama:leha:! Numa:, Kodawa Godokono helo modobola ba:be okodawatamo owalubi komo ihate, ba:bema: hibila, ebete ebena hibima: midi ipuwalo a:kagamene, huiyatiya ebete kodakodalo kola:nama:ne. *

5 Ba:gala eta komo. Eta hibima: midi dawate Godoko adikumima: kapiya hegela konomamo emalagidolonako, ba:bema: ebete ba:be hegela talonama: ba goena tawakaluba:tamo talona ba:bo ihatenako, iba:te ba:be hegelalo ibino hiya:hiya: oko owatiho komo ba:gala kalakala komo kododilima:. Huiyatiya eta lumagiti Godoko adikumima: hiliyonomo hegela modoboma: ba goena eta kapiya hegela hiya:nomo talona hegela:ma: kamidinaha:. Ba:bema: ba:moe komoma: la:eno sose tawakalubino hiya:hiya: ukuiti da:pola:lama:na, la: ipuwalo etate etoeno ukui komamo dito akapapamiwatala:. Ao, wadiyala la: hiliyonomate ba: ba:ma ka:na nododiya:la:, eta lumagino hibima: midi komote ebena tepo ipuwalo keba ka:na kiya:tumina, ebe ha:kiya ba:be ukui kodakodalo lawete aeno Kodawa kawagaminanama: ba:ba ka:na nemedenamene. *

6 Iyo, numa:la:, la: ipuwalo pote eta hegela koma: da:goena, ebete eta lumagino komo emalagidoloheno aeno Kodawa kapiya adipatema: ba:be hegela talonama: midinako. Ba:gala pote kolowami habalo katene lawete da:nanako, ebete atumu aeno Kodawa kapiya emalagidololo ododinako, mabu ebete ba:be naha ilinama: Godotamo kalakala tabo badipatenako. Ba:gala pote ba:be katene na talonama: da:goena, ebete atumu aeno Kodawa kapiya emalagidololo komo naha ilinoeno komoma: kalakala tabo ebetamo ba adipate, huiyatiya ba:be katene ilina tama:mo dito

* 14:1 Lom 15:7 * 14:2 Tup Mabu 9:3-4 * 14:3 Kol 2:16 * 14:4 Ma:t 7:1; Ya:i 4:11-12

* 14:5 Gal 4:10-11

ihatenako. 7-8 Ba:bema: la: ba:moe ko komo nemalagidolala:, a hibima: midipa:te ba:moe hopolo ba emedena, a ha:kiya a kokalakalulia:mema: aeno ubi komokomo ododili modoboha:, mabu a aeno Kodawa kawagaminanama: bemedinama: Ba:bema: ale aeno hibima: midi mabuma: da:ha:lahama:, ba:be komo atumu aeno ubi gabodo a:kododa:ma:, ale aeno Kodawa kawagaminanama: koha:lahama:nema: Ba:bema: ale demedenama: o ale da:ha:lahama: ba:be komo ko komoha: Ko komo ba: ale Kodawoeno tawakalubima: deda:hanama: ba:be komola. *

9 Ba: hibila, Kelisote ba:be mabuma: hoe ipuwane gala ka:ka:mo a:kamahiguya:, dopamo da:ha:lahuya: ba:gala ba:ma tetelo ka:ka:go demedehona ba:bi tawakalubi hiliyonomoeno Kodawama: keda:nama:

10 Ba:bema: mabu keka: ama:le amia:no hibima: midi ekawino komo danagiya:midamenaka? Ba:gala bada mabuma: ama:le ebeno tepo ipuwoeno ukui kubama: da:goena? Numa:, a hiliyonomate Godokono holoholo hapulu ba la:mota:hana ebe kapiyate aeno komo ba:bo kanagilamelea:mema:ne. * 11 Ba:be mabuma: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na itana,

“Na ba: emedena tetelo demedenama ba:be Kodawala,
ba:bema: na hibi tabonomo begoemo,
hiliyonomo tawakaluba:te pupamo ba pegagahidi
na ba:bo kopadikunamema:na.
Iyo, na hibi Godoma: deda:nama,
ibi hiliyonomate ba:be komo ibino tabamo
kopehawakalimima:na:.”*

12 Ba:bema: ba:moe komo ba: ko komonomola, Godoko kapiyate a hiliyonomoeno komo ba anagilamelea:me, ale aeno hiya:hiya: kuba ododili huiya uwatelo ebe duhimima: ale eta tabo ga:lama: a:kamodobama:.

Ama: Eta Hibima: Midi Ekawino Nato Ukamidadawama: Akeda:la:

13 Ba:bema: wadiyala a hibima: midipi ipuwalo etate etoen komo anagiya:midame komote nekela:ma:mene. La: huiyatiya ba:moe komo nemalagidoluya:la:, la: ipuwalo etate ebeno hibima: midi ekawino nato ukamidadawama: akeda:la: ebete gakapoma: 14 Ba: hibila, na Kodawa Ya:suku ipuwalo ba emedena ba:moe ukui komote nagodolo konomoma: eda:na, naha ilina hiliyonomo ipuwalo Godote eta ilina kapiya talonama: kagoenaha:, huiyatiya keba tetelo lumagiti ebeno hibima: midi komone eta ilina talonama: da:goemene, ba:ba tetelo ba:be ilinate ebetamo dalowa:ma: keda:ma:ne. * 15 Ba:bema: amia:no hibima: midi ekawiti keba ilina talonama:

* 14:7-8 Gal 2:20 * 14:10 2Kol 5:10 * 14:11 Ais 45:23; Pil 2:10-11

* 14:14 Oel 10:15; Tai 1:15

da:goena, ama:le ba:be ilina ba nuta ebeno ukui da:kubahimimina; ama:le ba:be komo malemale emalagidolamo kododitaha: A:iye! Ama: baa: na ipuwalo ekawino nato ukamidadawama: akeda:la; mabu Kelisote ba:be lumagi mabuma: atumu a:kahoiya:!* ¹⁶ Ba:bema: amia:no hibima: midi komone kebe komo ododima: modoboma: da:goena, ama: ba:be komo ba ododita eta lumagino nato dukamidamemena; ba:be komo modoboha: Mabu keka: ama:le eta komo amia:no tuputupu ukuilo ba ododita, komopa:te ba:be komoma: kubama: da:ga:luta? ¹⁷ Numa; Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komoeno ipuwa ba: naha komoha: ba:gala niho komoha:! Ao, ebeno Gobogobote hibima: midipa:tamo dikalamena, ba:be tuputupulu emede komo ba:gala hete komo ba:gala kalakala komo, ba:bi komokomo ba: ebeno Ko Gawadalagi komoeno ipuwala. ¹⁸ Ba:bema: eta lumagiti ba: ba:ba ka:na Kelisotamo oko ba owatina ebeno hibima: midi ekawino nato ukamidameheno, Godote ebetamo hibilo kokalakalama:ne ba:gala tawakaluba:te atumu ebetamo kokalakalahama:na:

¹⁹ Ba:moe ba:be mabuma: wadiyala ale aeno ukui konomamo hete gabo kapiya ba:ta:matanama; ale ba:ba ka:na etate eta kowalubi, etate eta kowalubi, ale hibima: midi ipuwalo kapepehoma:.* ²⁰ Ba:bema: Godote kebe hido oko eta lumagi ipuwalo dowatina, ama:le amia:no baa: na komamo ba:be oko akakubahima:la: Naha ilina hiliyonomo talonahenola, huiyatiya ama: eta ilina ba nuta hibima: midi dawoeno nato ukamidadawama: deda:mena; Godote ba:be komoma: kubama: kogoema:ne.* ²¹ Huiyatiya keba tetelo eta ododi komoma: talona hibi itanaheno, ba:bene ama:le amia:no hibima: midi ekawi ba emalagidolo ama: ha:kiya ama:tamo talona dihatenakomena; Godokono umi ipuwalo ama:le hidonomo komo bododinakomena:ta, mabu ama: mabuma: ekawiti ida:da:li adikulameno katene na komodo o helo gao beya ni komodo o eta ba:bako hiya:hiya: ododili komodo nato a:kukamidamene.

²² Ba:bema: ba:bako hiya:hiya: ododili ipuwalo Godote amia:no hibima: midi komodo eta komoeno talonaha: komo ama: diya:tumina, wadiyala ama: ba:be tepo ipuwoeno ukui komopa:tamo akahawakalima:la: Numa; kebe lumagiti ebeno hibima: midi komone ba:ma ka:na diya:tawana, ebeno ododili komo hiliyonomo ipuwalo ebete Godokono eta deha:poto talona kapiya kadikamidalenaha; ba:bema: ebete na:kalakalamene! ²³ Huiyatiya ebete ebeno tepo ipuwalo eta ilina nama: talonama: ba goe dito da:namene, kuba huiya ebetamo kopema:ne mabu Godote ebetamo dikamiya; ebete ba:be tepo ipuwoeno hibima: midi komamo kapapamiwataha: Ba: hibila, lumagiti ebeno tepo ipuwoeno hibima: midi komamo papamiwataha:ma: ba edita eta komo dododimini, Godokono umi ipuwalo ba:be komote ba: hibo gabo ududi komoma: keda:ma:ne.

* 14:15 1Kol 8:11-13 * 14:19 Lom 12:18; 15:2 * 14:20 1Kol 8:13

**La:le Komopi Emalagidoleheno La: Ha:kiya La:eno
Komo Kapiya Akemalagidolenala:**

15 ¹Ba:bema: hibima: midipi ipuwalo a puya:te helohelopima: deda:hanama:, wadiyala ale aeno heloheloha: hibima: midipi ekaki ba owalubili, iba:te kodakodalo kola:mota:hanama: a ha:kiya aeno komo kapiya a:kemalagidolenama:. ²Iyo, a hiliyonomo ipuwalo etate ebena ododili ipuwalo ebena ekawi hidamo ba owalubi ebe na:kalakaluima:mene, ebete ebena hibima: midi ipuwalo hidamo kapema:.* ³Numa:la:, Kelisote ba: ba:ba ka:na ewagelenakui, iyo, ebena ododili ipuwalo ebe ha:kiya ebena komo kapiya kemalagidolonamiha:, ba:bema: ebete Godokono Bukalo ebena komo ya:lo ba:ma ka:na hawakalimiya:, “Godo, tawakaluba:te kebe komamo ama: diduduputiminaka, nale ama:tamo papamiwata ipuwalo ba:bi atu komate natamo ba: na:kaikulihona.”* ⁴Ba: hibila, Godote ebena Bukamo kebe hiya:hiya: tabo dopamo da:miya:tiya:, ba:bi tabo komokomo hiliyonomate a iya:tua:mema: pola:na, iyo, ale ebena Buka tabo komokomone owalubi helo lawete temeteme ipuwalo kodakodalo ba la:mota:hana, aeno hibi kalakala tetete kopema: uliholo latiminama:.*

⁵Ba:bema: pote ebena hibima: midipa:tamo kodakodalo la:mota:hana komo ba:gala owalubi helo komo dikalamena, wadiyala ba:be Kodawa Godote la: nowalubila:mena:ta, la:le Ya:su Kelisoko ba ta:mata ukui kapiyama: keda:hanama:. ⁶Ba:moe ba:be gabodo la: hiliyonomate la:eno tabo madodo kapiyama: ba midi, aeno Kodawa Ya:su Kelisokono Nabiwi Godoko ba:bo komilimihoma:nemata.

Yuha:pa:te Godoko Milimiho Komo

⁷Ba:bema: komopa:te la:eno tuputupu emede komoma: Godoko komilimihoma:, wadiyala la: ipuwalo etate eta malemale emalagidolamo na:lawenakuya:la:, Kelisote la: malemalelo keba ka:na kuwatitiya:la ba:ba ka:na.* ⁸Nale la: begoelamemata, Kelisote a Yunapa:tamo huiyaha: okodawamo piya:, Godote aeno iniwali naba:tamo kebe hibi tabo dopamo dolamaginakui ba:bi komate ebena ododili ipuwalo hibinomolo kohawakalahalema:. Ba:gala Kelisote Godokono hibi komo ba:ba ka:na ba pehawakalimi,* ⁹ba:be komodo ebete la: Yuha:pa:tamo atumu gabo a:pa:hiya:miduya: la:le Godokono malemale komoma: ebe komilimihonakoma:. Ba:be komo hawakalimima: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na itana,

“O Godo, nale Yuha:pi ipuwalo ba la:na,

* 15:2 1Kol 10:24,33 * 15:3 Ohale 69:9 * 15:4 2Tim 3:16 * 15:7 Lom 14:1

* 15:8 Ma:t 15:24

naeno kalakala tabo ama:tamo ba:bema: adipatenakomo,
iyo, ibi ipuwalo nale ama: adikumi ohale balapihonakomo.”*

¹⁰ Ba:gala Godokono Bukalo eta tabote na:kagoena,

“La: Yuha:pa:la:,

wadiyala la:le komo hibima: midipa:go koamo

na:kalakalahanala:!”*

¹¹ Ba:gala Godokono Bukoenno eta tabote ba:ma ka:na kitana,

“La: Yuha:pa:la:, Kodawa Godoko na:milimihala:,

iyo, hiliyonomo hiya:hiya: hoponapa:te ebe adikumi ohale

nalapihamena:!”*

¹² Ba:gala eta tetelo Aisayate Godokono Bukamo tabo ba:ma ka:na
miya:tiya:,

“Da:ibidikono nabiwi Yesiko,

ebeno eyoni gugudi ipuwane eta Kodawate

kopehawakalama:ne.

Ba:bene Yuha:pa:te ebena ubi komamo kopapamila:hanama:,

Godote ebe ebena Ko Gawadalagi habamo kihatema:ne,

ba:bema: iba:te ibino ka:ka: mula: komo ebegodone lawema:

ebena pe komoma: uliholo bemedehonamena:.”*

¹³ Ba: hibila, Godote helo hibima: midipa:tamo ikalamiya: iba:te ibino
ka:ka: mula: komo hibilo lawema: uliholo kemedehonama:. Ba:bema:
wadiyala ebete la: Yuha:pino hibima: midi komodo la:eno tepo ipuwa
ko kalakala komamo ba:gala hete komamo na:tabuilama:mene, ba:bene
la:le ebena Gobogoboeno heloamo uliholo emede komo ipuwalo
konomamo kapephoma:nemata.

Polote Komo Hiya:hiya: Tabo Tolehenno Lomanapi

Da:kiyalamiya: Ba:be Komoeno Mabu

¹⁴ Naeno hibima: midipi ekaka:la:, nonolata. Naeno tepo ipuwalo
niya:tawanamo la:godolo hidohido ododili komo ba:gala koko
iya:tawa komo tabotabohonomola, iyo, la: ipuwalo etate eta mulu
komamo iya:tumi modobola. ¹⁵ Huiyatiya na ba:moe leta ba ododi,
la:le kebe komokomo dopamo diya:tawahuya:ma nale toleha:
komago ba:bi atu komo la: bekaiya:tulamemata, mabu Godote
ebena malemale komodo na a:laweniya:, ¹⁶ nale Ya:su Kelisokono
okodawama: ba eda:na la: Yuha:pi mabuma: ebena oko kowatinama:.
Iyo, na Godotamo hawa:goeno ikamehodawa huiyama: ba eda:na,
nale Yuha:pi hawa:goeno malemale ilinamo midiliti ebetamo ba:bo
nikamehonakomo. Ba:bema: naeno ubi komo ba: ba:ma ka:nala, Godote

* 15:9 Oel 3:25; Ohale 18:49 * 15:10 Tutumu 32:43 * 15:11 Ohale 117:1

* 15:12 Ais 11:10; Haw 5:5

ba:bi hibima: midipi Yuha:pi nagodone kalakalago ba uwate, ebeno Gobogobote ibi ebeno talona okopima: ba:bo komidilima:ne.*

¹⁷Ba:bema: na Ya:su Kelisoko ipuwalo Godotamo ba:moe oko ba owatina, ba:be mabuma: awagahanamo. ¹⁸⁻¹⁹Numa:la, Kelisote na ipuwado kebe hidonomo oko Yuha:pi mabuma: dowatinami, na ba:be kapiya komoma: tabo toleheni kolamagima:nemo. Ba:be oko ba: nale tabo olamagi komamo ba:gala apa:mo ododili komamo, iyo, Godokono hanohano ododili komamo ba:gala ebeno Gobogoboeno helo komamo dowatinamimo, ba:moe ba:be okola. Ba:gala naeno oko ba: nale Yuha:pi Godotamo ba magatale iba:te ebetamo da:papamila:halena ba:be komola, ba:bema: nale Kelisokono Hido Tabo olamagi komago tote Yelusalema ko habane tupuimiti Ilikama muhulu hopamo ba: dito nuluhukuimo, iyo, ba:be oko konomo nale hibilo upulimo. ²⁰Ba: hibila, na ubi konomamo ba:ma ka:na ihatenamimo, nale Kelisoko iya:tawaha:pa:tamo ebeno Hido Tabo konolamaginakoma:, mabu na ubihinola eta lumagiti dopamo da:tupuimi ba:be oko hunamo oko gala kanowati.* ²¹Numa:la, Godokono Bukalo eta tabote ba:be komo hawakalimima: ba:ma ka:na itana,

“Dopamo puya:te Kodawoeno komo kiya:tawahuya:ha:,
iba:te ebeno komo kumima:na,
ba:gala puya:te ebeno tabo dopamo kulihuya:ha:,
iba:te galane tetelo hidamo kiya:tawahama:na:.”*

Polote Loma Ko Habamo Toma: Ebeno Nopo Da:hawakalimiya:

²²Ba:bema: hibila, dopamo komo hiliyonomo tetelo nale la:tamo pema: dewagelenakuimo, gabote huiyatiya natamo kalapilalo itananakui.*
²³⁻²⁴Huiyatiya ba:ma tetelo ba:moi tatali hopo hiliyonomolo oko ba: upula:limo, ba:bema: na ubila nale Spa:ini hopamo okoma: ba peto gabo tetelo la: pulame. Ba: hibila, komo gogo hiliyonomolo la: mabuma: ubi ba:ma ka:na ihatenakuimo, ba:bema: tete tatalila na la:go kalakalago ba pemedatepa, wadiyala la:le na ba:bo kowalubinima:nemata nale naeno uli oko habamo kotoma:. ²⁵Ba:ma tetenomolo nale huiyatiya la:tamo peheni dopamo Yelusalema ko habamo kotoma:nemo, Godokono tawakaluba:te ba:bolo demedehona ibi konowalubilima:.* ²⁶Mabu Ma:sadoniya hopo ba:gala Guliki hopolo demedehona, ba:bi sose tawakaluba:te ibino ubilo malemale ba hawakalimi mani ba:bo miya:tiya:, Godokono tawakaluba:te Yelusalemalo demedehona ibino awaepi kowalubilima:.* ²⁷Ba: hibila, iba:te Yunapino komo awae tawakalubi kowalubilima: ibino ubi komo kalakalago dihati, ba:be komo ba: modobo ukui komola. Iyo, dopamo Yunapa:te Yuha:pino ka:ka: mula:le mabuma:

* 15:16 Lom 1:5; 11:13 * 15:20 2Kol 10:15-16 * 15:21 Ais 52:15 * 15:22 Lom 1:13

* 15:25-26 1Kol 16:1-4 * 15:26 1Kol 16:1; 2Kol 8:1; 9:2,12; Oel 24:17

iba:tamo Godokono tepo ipuwoeno hidohido komo huiyaheno dito ikalamiya; ba:bema: wadiyala ba:ma tetelo Yuha:pa:te ibino malemale mana:mo ba:gala ilinamo Yunapi dito nowalubila:mena:.*

28-29 Ba:bema: naeno komo ba:ma ka:nala. Yuha:pa:te malemalelo da:miya:ti, nale ba:be mani kodopo Yelusalema-napa:tamo ba pikalame, ba:be owalubi oko iba:tamo pupula:te nale Spa:ini muhulu hopamo to ba:bo kotupuimima:nemo. Ba:bene gabo tetelo nale la:tamo da:puluhukumu, na iya:tawala nale la:go ba pameda:tepa, Kelisote na ipuwado ebeno kalakala komokomamo la: ba:bo kotabuila:mena:na:ta:.*

30 Naeno hibima: midipi ekaka:la, nale Godokono Gobogoboeno malemale komamo la: aeno Kodawa Ya:su Kelisoko ipuwalo ba:ma ka:na toelameholemata, nale naeno komoma: Godotamo keba ka:na ka:toetoenakomo, wadiyala la:le nago kapimilo atumu na helonomamo nadipanateniya:la:.* 31 Ba:bene nale Yudiya hopamo da:tomo, wadiyala la:eno toetoe taboeno owalubi komodo Godote na ba:bolo na:ga:lunatena:mene hibima: midiha:pa:te na kubahinamekapoma:, ba:gala ebeno tawakaluba:te Yelusalemalo demedehona, nale komo hibima: midipino malemale mani iba:tamo da:nikalamemo, ebete ba:be komodo ibino kalakala na:koimilama:mene. 32 Ba:bema: hibila, Godote ubi dihatemene, na ba:be komone la:tamo ko kalakalago pete naeno gobogobo hapulu nale la:godolo hido hawela kopama:tepama:nemo.

33 Tawakaluba:tamo hete dikalamena, wadiyala ba:be Godote la: hiliyonomagodolo nemedenamene. Ba:moe tabo ba: hihinomola, ba:ba:la.

Polote Leta Kuititi Hapulu Nolata Tabo Komokomo

Ebeno Mabuluba:tamo Dolamagiya:

16 1 Ba:bema: a hibima: midipino naniko Pibikono komoma: na Polote la: begoelamemata, ebe ba: Senekiliya haboeno sose watowatopi ipuwalo eta hido owalubi kamenama: eda:na. 2 Ebete la:tamo da:puluhukumini, wadiyala la:le Kodawoeno mahilamo ebe kalakalago ba lawe, eta modoboha: komo ebegodolo dumima ebetamo dito nikamiya:la:, mabu Godokono tawakaluba:te ba:bako ododi komodo ebeno hidohido ga:limapi gugudima: eda:hana. Ba: hibila, dopamo komo hiliyonomo tetelo na ba:gala komo hiliyonomo tawakalubi ebete a hidamo owalubinakui.

3 Ba:gala nale Pilisilako Akuilako iba:tamo nolata tabo bepoememo, hibila, iba:te Ya:su Kelisoko ipuwalo nago hido oko bowatinaka:.* 4 Iyo, eta tetelo iba:te na mabuma: ibino ka:ka: atulatelema: na:ga:luya: ba:be komo ba: ko komoha:, ba:bema: ibino katene apa:mo tatalila ha:la, ba:be

* 15:27 1Kol 9:11 * 15:28-29 Lom 1:11 * 15:30 2Kol 1:11; Kol 4:3; 2Tes 3:1

* 16:3 Oel 18:2

mabuma: na ba:gala Yuha:pino sose tawakalubi hiliyonomate iba:tamo na:kalakalaha-nama:. ⁵Ba:gala kebe hibima: midipa:te ibino genamalo da:kapiyuiminaka, naeno nolata tabo iba:tamo atumu na:kapoememo.

Ba:gala naeno hidonomo lumagi Epinitasitamo nolata tabo bekapoememo, ebe ba: A:isiya hopo konomolo Kelisoko hibima: midipi ipuwalo dopo lumagima: ediya:.

⁶Ba:gala naeno nolata tabo Ma:litamo na:kapoememo, ebe ba: la: mabuma: oko helonomamo dowatinami ba:be kamenala.

⁷Ba:gala naeno komo Yunapi dubu A:ndolonaikasiko ba:gala eta kamena Yuniyasiko, iba:tamo naeno nolata tabo atumu na:kapoememo. Iba:te Ya:sukunu oelamepi ipuwalo kokopima: eda:hana, hibila, iba:te dopamo nago du genamalo emedenama:, ba:gala nale Kelisoko hibima: midihino iba:te dopamo ebetamo ohobiliya:.

⁸Ba:gala A:mapiliyatasitamo naeno nolata tabo bekapoememo, ebete aeno Kodawa ipuwalo naeno hido hopodalagima: eda:na.

⁹Ba:gala naeno nolata tabo Ebanasitamo na:kapoememo, ebe Kelisoko ipuwalo ago oko bowatina, ba:bene naeno eta hido lumagi Sta:ikisiko ebete atumu naeno nolata tabo uliti na:lawa:mene.

¹⁰Ba:gala Apilisitamo naeno nolata tabo bekapoememo, ebete ebeno Kelisoko ta:mata komo toleheni ya:lo hawakaliminomo hawakalimiya:.

Ba:gala Alistabulasikono genama gunapa:tamo naeno nolata tabo atumu na:kapoememo.

¹¹Ba:gala naeno eta Yu lumagi Helodiyanatamo naeno nolata tabo bekapoememo.

Ba:gala Nasisasikono genama gunapi ipuwalo puya:te Kodawa Kelisoko hibima: midipima: deda:hana, nale naeno nolata tabo iba:tamo atumu na:kapoememo.

¹²Ba:gala Taipinako Taiposako iba:tamo naeno nolata tabo bekapoememo, ba:moi kamenakamenate Kodawatamo oko hidamo owatina.

Ba:gala nale naeno hidonomo lumagi Pesisitamo naeno nolata tabo atumu na:kapoememo, ebe ba: Kodawatamo oko helonomamo dowatinami ba:be eta kamenala.

¹³Ba:gala Lupasitamo naeno nolata tabo bekapoememo, ebete Kodawatamo oko heloamo ba owatina hidonomo mahilo ba:bo lawiya:, ba:gala ebeno menokote atumu naeno nolata tabo uliti na:lawa:mene, mabu ebete na ebeno eta guduma: midiniya:.*

¹⁴Ba:bene Asinikitasiko ba:gala Pelegoniko, Hemisiko ba:gala Patobasiko, ba:gala eta dubu Hemasiko, ibi ba:gala iba:go demedena nale ba:bi hibima: midipi hiliyonomatamo atumu naeno nolata tabo bekapoememo.

* 16:13 Mak 15:21

¹⁵ Ba:bene Pologasiko ba:gala Yuliyako, Neliyasiko ba:gala ebeno ekawi bohele, iyo, Olimapasiko atumu ba:gala Godokono komo hiliyonomo tawakaluba:te iba:go demedena, iba:tamo nale naeno nolata tabo bekapoememo.

¹⁶ Ba:bene la: da:kapiyuimima, wadiyala la: hiliyonomo etapa:te etapino kokoto uwatehuilo na:pa:watamehuiya:la:. Ba: hibila, komo hiya:hiya: sose tawakalubi hiliyonomate ibino nolata tabo la:tamo poelama:.*

Polote Ebeno Kuititi Iya:tulame Komokomo Dolamagiya:

¹⁷ Naeno hibima: midipi ekaka:la:, nale la: koamo goeholamemata, la: hidamo! Puya:te hibima: midipi ipuwalo anagiya:mida komokomo ba ododili komopino hibima: midi komo da:kubahilamenaka, la: iba:go kapiyama: akeda:hala:. Ba: hibila, la:le hido ukuia:go dopamo duwatiya:ma, iba:te ba:bi hidohido iya:tulame komago alaholohona,*
¹⁸ ba:bema: puya:te ba:bako kuba komokomo dododilina, iba:te aeno Kodawa Kelisotamo hibi oko owatihoheno, ibino kateneno kuba ubi komokomo kapiyamo papamila:hana. Ba:bene puya:te kuba ododili iya:tawaha: gugudimo demedena, iba:te ba:bako tuputupupi ha:da amiho mulu komodo ba awagaminale ibino tepo ipuwoeno ukui ba:bo kubahilamenaka.*
¹⁹ Huiyatiya la:eno komo eba ka:naha:. Iyo, komo tawakalubi hiliyonomate ya:lo ulihuya:, la:le Kelisokono hibi tabamo da:papamila:hanama, ba:bema: la: mabuma: na koamo kalakalanamo, ba:gala na ubila la: mulu ukuido hidohido komo kapiya ba emalagidolena, kuba ododili iya:tawaha: gugudimo nemedenalaa:.*

²⁰ Ba:bene tawakaluba:tamo hete dikalamena, ba:be Godote tete tatalila Saitanako la:eno nato mabamo a:da:nate, la:le ebe natamo ba:bo komikitama:nemata. Wadiyala Kodawa Ya:sukunu malemale komote la:godolo nitanamene.*

²¹ Ba:bene nago oko kapimilo dawatina, ba:be hidodawa Timotiti naeno komo Yu mabuluba:go Lusiya:siko ba:gala Ya:isoniko ba:gala Sosipatako, iba:te ibino nolata tabo la:tamo poema:.*

²² Ba:gala eta komo. Na Tetiyasiti Poloko mabuma: ba:moe leta tabo a:miya:temo, ba:ma ka:na nale aeno Kodawoeno mahilamo naeno nolata tabo atumu la:tamo na:kapoememo.

²³ Ba:gala Ga:iyasiti ebeno nolata tabo bekapoeme, ebeno genamamo sose tawakaluba:te pekapiyuiminaka, ba:gala na Polote eba:go ba emedena ebete na hidamo owalubininako. Ba:bene ba:moe ko haboeno gabomani hapulu mani dumina ba:be dubu Elastasiko, ebete aeno

* 16:16 1Kol 16:20; 1Pit 5:14 * 16:17 Ma:t 7:15; Tai 3:10 * 16:18 Pil 3:19; 2Pit 2:3

* 16:19 Lom 1:8; 1Kol 14:20 * 16:20 Tup Mabu 3:15 * 16:21 Oel 16:1-2; 19:22; 20:4

hibima: midi ekawi Katasikoba:, iba:te la:tamo ibino nolata tabo atumu na:kapoema.*

²⁴Wadiyala aeno Kodawa Ya:su Kelisokono malemale komote la: hiliyonomagodolo nitanamene. Ba:moe tabo ba: hibirinomola, ba:ba:la.^c

Polote Leta Kuititi Hapulu Godoko Da:milimihuya:

²⁵Ba:bema: wadiyala a Godoko kawagaminuya! Na Polote Ya:su Kelisoko mabuma: kebe Hido Tabo dolamaginakomo, Godote modobola ba:be hido komamo la: hibima: midi ipuwalo kodakoduilame. Ba: hibila, ebete dopamo tete ga:ga:nomolo kebe hibi komo dugumuinami, ba:ma tetelo ebete ba:be komo ba hawakalimina na ba:bema: olamaginakomo.*

²⁶Iyo, Godokono ukui hawakalimipa:te ebena Bukamo dopamo da:miya:tenakui, ba:bi tabo komokomone ebena hibi komote ba:ma tetelo ba: na:hawakalana, ba:bema: Wiboha: Ka:ka: Godote a ebena okopi na:tutumua:tena, ale ebena hibi komo hopo habanapi hiliyonomatamo konehawakalimima:, iba:te ebe hibima: ba midina ebetamo kopapamila:halenama:

²⁷Ba:bema: Mulunomodawa ba: Godoko kapiyala. Wadiyala ebete Ya:su Kelisoko ipuwado awagaha komo lawete, ba:bene ba:be hido komote emedena emedena tetelo ebegodolo nitanamene! Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

^c 16:24 Lom 16:24 komoeno tabo Polote ebena letamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebena leta ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

* 16:23 Oel 19:9; 1Kol 1:14 * 16:25 Epe 1:9; 3:5,9; Kol 1:26; Lom 1:5

POLOTE DOPO LETA

KOLINI SOSE

TAWAKALUBA:TAMO

ODODIYA:

1 ¹Na ba: Polotela, Ya:su Kelisote ebeno sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya:, ba:bi okopi ipuwalo na ba: etala mabu Godote ebeno ubilo na ba:bema: ka:namiya:. Na ba:gala a hibima: midipino ekawi Sostenisiko, ²ale la: puya:te Kolini habalo Godokono sose tawakalubima: deda:hanama, iyo, ebete Ya:su Kelisoko ipuwalo la: pui ebeno hido-talonapima: keda:hanama: da:ka:lami, ale ba:moe leta la:tamo poemema:. Ba:gala puya:te hiya:hiya: hopolo ba emedehona aeno Kodawa Ya:su Kelisote ibi kowalubilima: ebeno mahilo da:ka:minaka, ba:moe leta ibi hiliyonomatamo atumu na:katoamene, mabu ibino Kodawa ba:gala aeno Kodawa, ebe ba: kapiyala.

³Wadiyala aeno Nabiwi Godoko ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino malemale komo ba:gala hete komo la:tamo nikalama:mena:ta.

Polote Kolini Sose Tawakalubi Mabuma: Kalakala Tabo Godotamo Dadipatiya:

⁴Komo hiliyonomo tetelo na la: mabuma: kalakala tabo Godotamo adipatenakomo, mabu ebete Ya:su Kelisokono oko ipuwado ebeno malemale komo la:tamo hibinomolo ikalamia:ta. ⁵Numa:la:, la: Kelisoko ipuwalo ba emedena la:eno tepo ipuwoeno owalubi komo hiliyonomo ebegodone dito uwatimata, ba:bema: ebeno helo ba:gala iya:tawa komokomo la:godolo ba:pola:na, la:le hiya:hiya: hiliyonomo tetelo ebeno tabo hidamo kolamagiminakoma: ba:gala ebeno ukui hidamo kohawakaliminakoma:. ⁶Ba: hibila, ale Kelisokono komo la:tamo da:polamagimima:, Godote ba:be tabo la: Kolini sose tawakalubino tepo

ipuwamo ihatelamete ba:bo kodakoduimi. ⁷Ba:bene aeno Kodawa Ya:su Kelisokono komo hawakalimi tete kopema: la:le kalakalago ba latimina, ebeno Gobogobote ebeno oko kowatinama: kebe hiya:hiya: helo komo tawakaluba:tamo dikalamena, la:le ba:bi owalubi komo hiliyonomo ba:bo uwatimata, iyo, ba:bi dito ikalame komokomo ipuwalo eta kapiya laweha: komote la:godolo kitanaha:. ⁸⁻⁹Ba:bema: kalakala konomola, mabu Godokono ododili komo hiliyonomo ipuwalo ebe ba: hibidawanomola. Numa:la:, ebete la: hibinomolo a:ka:lamia:ta, la:le hibi tuputupupima: ba eda:hana Kodawa Ya:su Kelisokono Ko Hegelalo la:le ebeno holoholo hapuamo ba:ba ka:na konikulima:nemata. Ba:bema: hibila, la:le la:eno hibima: midi ipuwalo kuititi teta:mo kodakodalo kola:mota:hanama: ebete la: hidamo ba:buiya:minalenakomena:ta, iyo, ebete ebeno ubi ya:lo ihatiya: la:le ebeno Gudago kapimilo kalakalago kemedehonama:, ba:be Gudu ba: aeno Kodawa Ya:su Kelisotela.*

Kolini Sose Tawakalubi Ipuwalo Anagiya:mida Komate Dikulihuya:

¹⁰⁻¹¹Naeno hibima: midipi ekaka:la:, nale Kalowikono genamanapa:godone tabo ba:ma ka:na ulimo, hiya:hiya: olowabeletihui komate la:godolo ba:pola:na. Ba:bema: aeno Kodawa Ya:su Kelisokono mahilamo nale la: ba:ma ka:na kiyalamemata, la: Godokono ubi komo kapimilo kododilinakoma: ukui kapiya na:lawenakuya:la: ba:bakobako anagiya:mida komate la: ipuwalo pola:nakapoma:, iyo, wadiyala la: la:eno tepo ipuwalo ukui kapiyanomoma: neda:hanala:. ¹²Numa:la:, naeno ubiha: komo ba: ba:ma ka:nala. La:eno sose kapiyuimi ipuwalo komo la: hiliyonomate hiya:hiya: daedae ukui tabo ba:ma ka:na ga:lanakomata, etate na Polokono kapiyuimidawama: ba:goe, etate na Apolosikono kapiyuimidawama: ba:goe, ba:bene etate atumu na Pitakono^a kapiyuimidawama: ba:kagoe, ba:gala etate atumu ebeno awagaha ipuwalo na Kelisokono kapiyuimidawama: kagoenako.*

¹³A:iye! Kelisokono sosete ebeno ape kapiyama: ba eda:na, la: komopa:te ba:be ape hiya:hiya: anagilamema: ewagelenamata! Komo la: naeno kapiyuimipima: da:ga:lanama, na ubihinola. Numa:la:, na Polote la: mabuma: keha pihigalo kahoia:ha:, ba:be mabuma: la:le la:eno beyamo wadulatele komo da:lawima, ba:be komo ba: Kelisokono mahilamo lawimata, naeno mahilamoha: ¹⁴Iyo, naeno kalakalate bitana, mabu nale la: beyamo kawadulateleha: huiyatiya la: hiliyonomo ipuwalo Kalisipasiko ba:gala Ga:iyasiko ba:bi dubu netewanomo bewadulatelimo.* ¹⁵Ba:bema: komo la: hiliyonomo ipuwalo etate kamodobonaha: ba:mako daedae

^a **1.12** Buka ka:lamiholeadawa, wadiyala ama: niya:tawa Pitakono eta mahilo ba: Kipasetela.

* **1:8-9** 1Tes 3:13; 5:23-24; 1Yon 1:3 * **1:10-11** Pil 2:2 * **1:12** 1Kol 3:4; Oel 18:24-28

* **1:14** Oel 18:8; Lom 16:23

tabo goe, beyamo aduti ipuwalo na Polokono ta:matadawama: edimo.
¹⁶Hiya:! Eta ukui natamo ka:ma: a:kuluhuku, ba:ma ka:na la: ipuwalo nale
 Stepanasiko ebeno genamanapa:go atumu beyamo a:kawadulatelimo,
 ba:bene la:godolo eta dawa kuda: a:luta nale ebe beyamo dadutimo,
 huiyatiya ba:be dawoenno komo na nipo emalagidolutamo.*

¹⁷Ba: hibila, Kelisote na hiya:hiya: tawakaluba:tamo koenamiya:ha:
 nale ibi beyamo konewadulatelema:, ao, ebe huiyatiya na ebeno Hido
 Tabo olamagima: oenamiya: Numa:la:, ba:be Taboenno helo komo ba:
 Kelisote keha pihigalo da:hoiya: ba:be komoenno helo hawakalimi komola,
 ba:bema: nale hopo habanapino hiya:hiya: mulu komamo Hido Tabo
 olamagi modoboha:, mabu kebe lumagiti ba:be Tabo hopo haboenno mulu
 tabo komamo dolamagimini, Kelisokono hoe komoenno helote ba:be tabo
 olamagi ipuwalo hibilo a:kahawakalamene.

Kelisoko Ba: Godokono Helo Ba:gala Mulu Hawakalilamedawala

¹⁸Ba: hibila, puya:te ibino ka:ka: mula: gabo ota ipuwalo Saitanakono
 hibo gabo dududina, iba:te nemalagidolona nale Kelisokono hoe komoma:
 dolamaginakomo ba:be tabo ba: daedae ukui tabola. Huiyatiya a puya:te
 aeno ka:ka: mula: komo lawema: hibima: midi gabodo da:tolamenama:,
 aeno ukuilo ba:be tabo ba: Godokono helo hawakalimi komola.* ¹⁹Ba:be
 mabuma: Godote ebeno Bukalo tabo ba:ma ka:na goena,

“Hopu habanapa:te pui ibino mulupima: da:ga:ana,
 nale ba:bi dubuino hiya:hiya: mulu komo kokubahilamema:nemo,
 iyo, iba:te sikulu ipuwalo kebe koko komo diya:tawahuya,
 nale ba:bi komo kokoha:ma: goete
 tama:mo dito komiya:tema:nemo.”*

²⁰Ba:moe taboenno ipuwa ba:ma ka:nala, ba:moe hopote kuititi
 teta:mo nuluhukuhino tawakalubi hiliyonomo ipuwalo muludawa eta
 kapiyate hibilo a:kemedenamene, iyo, ibino koko sikulu ipuwalo la:le
 hibi iya:tawadawa kapiya a:kuma:lemata, ba:gala gabomani hapulu
 dolowabeletihuinaka ba:ba:te ibino daedae ukui komokomo kapiya
 bolamagiminaka. Ba:bema: hibila, hopu habanapa:te kebe komo hidohido
 mulu komoma: da:ga:ana, Godote ba:bi hiliyonomo komoenno daedae
 komo ya:lo a:hawakalimiya:!* ²¹Numa:la:, Godote ebeno hibi mulu
 komodo gabo a:duhimiya:, hopu habanapi ha:kiya ibino mulu ukui
 komodo ebeno hibi komo kiya:tawahama:. Ba:ba tetelo ebete huiyatiya
 ebeno ubi komo ba:ma ka:na ihatiya:, ale tawakaluba:tamo kebe Hido
 Tabo dolamagiminakoma:, ba:be Tabo iba:te aeno daedae ukui taboma:
 da:ga:ana, Godote ba:be Tabo hawakalimi komodo hibima: midipino

* 1:16 1Kol 16:15 * 1:18 Lom 1:16 * 1:19 Ais 29:14

* 1:20 Ais 19:12; 33:18; 44:25; Yauba 12:17

ka:ka: hibinomolo na:mula:lalamena. * ²² Ba: hibila, Yunapino komo ba:ma ka:nala, komo ibi hiliyonomate na:ga:lanana, iba:te Godokono helo hawakalimino hanohano komo hibilo dulamemena: ebeno tabo hibima: ba:bo komidima:na:. Huiyatiya Yuha:pino komo hiya:la, komo ibi hiliyonomate na:ga:lanana, keba tetelo iba:te eta tabo uliho komodo ba:moe hopoenomulu komokomo diya:tawahamena:, iba:te ba:be tabo hibima: ba:bo komidima:na:.

²³ A huiyatiya ba:bi hibima: midiha:pino hiya:hiya: kuba ukui komamo papamila:haheno, Kelisote keha pihigalo da:hoyia: ba:be komo ko komonomoma: ba ga:lanana ba:be tabo tawakaluba:tamo ba:bo olamagiminakoma:. Ba:be mabuma: hibima: midiha:pi ipuwalo Yunapino komo ba:ma ka:nala, iba:te Hido Tabo uliholo eta hanohano komo umihino nato ba:bo ukamidahalenaka, ba:gala Yuha:pa:te atumu ba:be Taboma: ubiha:ma: ba keda:ha daedae ukui tabo komoma: ba:bo emalagidolonaka. * ²⁴ Huiyatiya kalakala konomola, Yunapi ba:gala Yuha:pi ipuwalo Godote pui ebeno gugudima: eda:hama: da:ka:lamiya:, ba:ba:te Hido Tabo uliho tetelo hibima: ba midi ba:ma ka:na ba:bo ga:lanana, hibila, Kelisoko ba: Godokono helo ba:gala ebeno mulu hawakalilamedawala. * ²⁵ Iyo, numa:la:, Godokono ododili ipuwalo hopo habanapa:te kebe komo daedae ukui komoma: da:ga:lanana, ba:be komoeno muluti ibi hiliyonomoeno mulu komo ba: na:gogolena, ba:gala Godokono ododili ipuwalo iba:te kebe komo heloha: komoma: da:ga:lanana, ba:be komoeno helote atumu ibi hiliyonomoeno helo ba: na:kagolena. *

²⁶ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, Godote la: ebeno gugudima: eda:hama: da:ka:lami, ba:be kalakala tetete uluhukuhino la: dopamo kebako tawakalubima: keda:honamima, wadiyala la: ba:be komo hidamo nemalagidolala:. Ba: hibila, la: hibima: midipi hiliyonomo ipuwalo dopamo kapiyakapiyate hopo habanapino mulu ukui komamo ba:gala helo komamo ba:gala dogodogo ilina uwate komamo kokopima: eda:hanamimata. Iyo, la: kapiyakapiyanomate Hido Tabo kalakalago ba lawe, huiyatiya la:eno tawakalubi ipuwalo komo mulupi ba:gala helohelopi ba:gala ilina dogodogopi ibi hiliyonomate ubiha:ma: ba:bo eda:huya:. * ²⁷ Numa:la:, hopo habanapa:te pui muluha:pima: ba:gala dito tawakalubima: da:ga:lanana, ya:lo tetenomolo Godote ba:bi tawakalubinomo buwatiya:, mabu ebete ebeno ubi ba:bo ihatiya: ba:be ododi komodo hopo habanapino mulupi ba:gala kokopa:tamo hilopo kikalamema:. ²⁸ Iyo, hopo habanapa:te pui hidohidoha:pima: ba:gala tawakalubihama: da:ga:lanana, Godote ba:bako tawakalubi ebeno gugudima: keda:hanama: uwatiya:, mabu ebe ubila ba:be ebeno ododi komodo kebe komokomo

* 1:21 Ma:t 11:25 * 1:23 Lom 9:32; 1Kol 2:14 * 1:24 Kol 2:3 * 1:25 2Kol 13:4

* 1:26 Ma:t 11:25; Yai 2:5

ba:moe hoponapa:te hidohidonomoma: da:ga:lanana, ba:bi komo hiliyonomate wibohote ebete ibino hibi modoboha: komokomo ba:bo kohawakalilamema:ne. ²⁹Ba:bema: hibila, hopo habanapi hiliyonomate Godokono holoholo hapuamo da:nikulimina:, ibi ipuwalo eta kapiyate a:kamodobamene ebe ha:kiya ebe kawagaminama:.*

³⁰Numa:la:, Godokono ododi komodo la: ba:ma tetelo Ya:su Kelisoko ipuwalo emedehonamata, la:eno ododi komodoha:, iyo, ebete Kelisoko ebena mulu hawakalimidawama: da:midiya:, ba:bema: ebete ebe ipuwado atamo hibi mulu ukui bikaa:menako. Ba:gala ba:moe ba: eta komola, ba:moe Kelisote a Saitanakono du genama ipuwane duluhukua:tiya:, ba:ba tetelo ebete ebena tuputupu emede komo atamo ikaa:mete a Godokono tawakalubima: dito midiya:.* ³¹Ba:be mabuma: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na itana, “Lumagiti ha:kiya ebena ododi komoma: akawagaminala:, huiyatiya Godote ebe ipuwalo hido oko dawatina, wadiyala ebete ba:be komoma: ba kalakala ebena Kodawa kapiya nawagaminamene.”*

**Kelisote Keha Pihigalo Da:hoiya:, Polote Ba:be Komo
Koloni Habanapa:tamo Dopamo Da:polamagiya:**

2 ¹Ba:bene naeno hibima: midipi ekaka:la:, dopamo nale la:tamo da:puluhukuimo, ba:ba tetelo na Godokono hibi komo la:tamo kohawakalimima: ebena tabo ba olamagi na hopo habanapino koko iya:tulame tabo komamo ba:gala ibino mulu ukui komamo kapolamagiha:, mabu na ubiha:ma: edimo la:le na hunamo adipanatenema:. ²Ba:bema: nale la:go ba emedena naeno tepo ipuwoeno ukui ba:ma ka:na ihatimo, naeno hiliyonomo ododili ipuwalo kapiyadawa hunamo ba adipatena, ebena hidonomo oko kapiya ba:bo kohawakalimima:. Ba:be dawa ba: Ya:su Kelisotela, ba:bene ebena hidonomo oko ba: ebete keha pihigalo da:hoiya: ba:be komola. ³Ba: hibila, nale la: ipuwalo oko dawatina:mimo, ba:be tete ga:ga:dopolo naeno ape heloha:ma: ba eda:na, nale Godokono tabo la:tamo hidamo kolamagima: komo hiliyonomo tetelo na la:eno holoholo hapulu tole komago a:lililanakuimo.* ⁴Ba:gala eta komo. Ba:ba tetelo nale Hido Taboeno komokomo la:tamo kohawakalilamema: hopo habanapino mulu ukui komamo kolamaginakuuha:. Iyo, na iya:tawuimo nale ba:moe hopoenomulu ukui komamo la: diya:tulamema, ba:bema: Godokono Gobogobote la: ipuwalo hibi oko a:kowata:mene, huiyatiya keba tetelo ebete ebena heloamo la:eno tepo ipuwoeno ukui hiya:ma: da:midililamemena:, la: ebena oko owati ipuwado hibima: midipima: ba:bo keda:hama:nemata.*

* **1:29** Epe 2:9 * **1:30** Yel 23:5-6 * **1:31** Yel 9:24 * **2:3** Oel 18:9; 2Kol 10:1

* **2:4** 1Tes 1:5

⁵Ba:be mabuma: la: ba:moe komo hidamo niya:tawahala:, la:eno hibima: midi komoeno mabu ba: Godokono helo komola, hopo habanapino mulu ukui komoha:.

**Godokono Gobogobote Ebeno Mulu Komo
Hibima: Midipa:tamo Dikalamena**

⁶La: huiyatiya numa:la:, ale Hido Tabo dolamagiminakoma: ba:be Taboeno mulu komo hibilo bitana, puya:te hibima: midi ipuwalo hidamo dapepehona ibi kapiyate ba:be mulu modobolo lawenaka. Huiyatiya ba:be Taboeno mulu komo ba:moe hoponapa:te ibino ukuilo kalawenaha:, ba:gala kebe kuba gobogobate ba:moe hopolo helohelonomoma: deda:hana, ibi atumu ba:be mulu komo modobolo a:kalawa:la:, hibila, ba:bi kuba gobogoboeno helo komote ba: na:wibona. ⁷Iyo, ale Godokono Hido Tabo ba olamagimi, ebete dopamo diya gabodo dugumuiya: ba:be mulu komote hibima: midipa:tamo ba:ma tetelo na:hawakalana, mabu Godote ba:moe hopo ba:gala alomo ododilihino dopamo ebete ebeno ubi komo ba:ma ka:na ihatiya:, galane tetelo ebete ebeno mulu ukui komamo a hibima: midipi kawagaminoema:ne.

⁸La: huiyatiya numa:la:, ba:moe hopolo helohelonomoma: deda:hana, ba:bi kuba gobogobate kamodobuya:ha: Konomo Alago Emededawoeno hoe komoeno hibi mulu ipuwa lawe. Iyo, iba:te ba:be Kodawoeno hoe komoeno ipuwa hibilo niya:tawahuya:tale iba:te ebe keha pihigalo ba:kanakapumiya:na:. ⁹Huiyatiya Godokono Bukalo eta tabote a hibima: midipino komo ba:ma ka:na hawakalimina,

“Hopo habanapi hiliyonomate dopamo kebe hido komo kuminakuiha:,

ba:gala iba:te kebe hido komo dopamo kulihonakuiha:,

ba:gala iba:te kebe hido komote kuluhukuma:

ibino tepo ipuwoeno ukuilo kemalagidolonakuiha:,

ba:moe ba:be komo Godote a:hiduimiyaa:,

puya:te ebe malemalelo demalagidolona,

ba:bi tawakalubi kapiyatamo kikalamema:.”*

¹⁰Ba:bema: Godote dopamo dugumuiya:, ba:ma tetelo ebete ba:be hido komo ebeno Gobogoboeno heloamo atamo a:hawakalimiya:. Ba: hibila, kebe komate Godokono tepo ipuwalo da:pola:na, ebeno Gobogobote ba:bi komo iya:tawanomola, iyo, kebe komate awalela ipuwalo da:pola:na, ba:bi komo hiliyonomo ba: atumu ebete modobonomolo ulamenako. ¹¹Numa:la:, lumagino tepo ipuwoeno ukui eta lumagiti hibilo a:kiya:tawamene, huiyatiya ba:be lumagino gobogobo kapiyate ebeno tepo ipuwoeno komo iya:tawala. Ba: ba:ba ka:na Godokono tepo

* 2:9 Ais 64:4

ipuwoeno ukui eta lumagiti iya:tawa modoboha; huiyatiya ebeno Gobogobo kapiyate ebeno komo iya:tawala. ¹²Ba:moe ba:be mabuma: ba:moe hopolo demedehona ba:bi hiya:hiya: gobogobo ipuwalo Godote eta kapiya a hibima: midipa:tamo kikaa:miya:ha; ao, ebe huiyatiya ebeno Gobogobonomo atamo ikaa:miya; ba:bene ale ebeno oko kowatinama: ebete kebe hiya:hiya: helo atamo dito dikaa:miya; ale ebeno Gobogoboeno ukui komodo ba:bi owalubi komo hidamo kiya:tawahama:nema:.

¹³Ba:be mabuma: ale hopo habanapino mulu iya:tulame komamo Godokono tabo a:kolamagima:lema; ao, a huiyatiya ebeno Gobogoboeno iya:tulame tabo komamo olamagiminakoma: Numa:la; ale Godokono taboeno ipuwa komokomo ebeno Gobogoboeno owalubi komamo da:hawakalilamema; puya:te ebeno ukuilo demalagidolona ba:ba:te ba:bi taboeno ipuwa komokomo hidamo kuwatema:na. ¹⁴Huiyatiya pote Godokono Gobogoboeno ukuilo emalagidolonaheno, ba:be lumagi modoboha: Godote tawakaluba:tamo dikalamena ba:bi hiya:hiya: helo komo kuwatema: Ba: hibila, ba:be lumagiti Godokono dito ikame komo hibima: midipa:godolo dulamemene, ba:bi komoeno mabu iya:tawaheno tawakalubino daedae ukui komoma: ba:bo kemalagidoloma:ne. Iyo, Gobogobote ebe owalubihino ebete ba:be Gobogoboeno oko owati komokomo hidamo a:kiya:tawamene. ¹⁵Huiyatiya la: numa:la; pote Godokono Gobogoboeno ukuilo demalagidolona, ba:be lumagi modobola kebe komate ebe ba:gala komo tawakaluba:godolo da:pola:na, ba:bi hiliyonomo komo Gobogoboeno owalubi komamo hidamo kanagilamelelamema:ne. Huiyatiya kalakala konomola, hopo habanapi ipuwalo eta lumagiti modoboha: hibima: mididawagodolo da:pola:na ba:bi komo kanagilamelemema; mabu Godote ha:kiya ebeno komo kanagilamelemema:ne.

¹⁶Ba:be mabuma: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na goena, “Dopamo tupuimi mabuni eta lumagiti Kodawa Godokono tepo ipuwoeno ukui hibilo kalawenakuiha; ba:bema: eta dawate modoboha: ebe uli komo iya:tumima:!” A hibima: midipa:te huiyatiya Kelisokono tepo ipuwoeno ukui komokomo hiliyonomo ya:lo uwatiya:ma:.*

**Polote Kolini Sose Tawakalubino Anagiya:mida
Komoma: Ibi Da:kiyahalamiya:**

3 ¹Naeno hibima: midipi ekaka:la; nonolata, nale la:tamo dopamo da:puluhukuimo, ba:ba tetelo la: Godokono Gobogoboeno ukuilo demedehona ba:bako tawakalubima: keda:hanamiha; iyo, la: Kelisokono

* 2:16 Ais 40:13

emede ipuwalo a:lia:li gugudi huiyama: eda:hanamimata! Ba:bema: hibila, Godokono tabo iya:tulame ipuwalo na ba:be taboenoko ipuwa komo la:tamo hawakalilame kamodoboha:, huiyatiya la: puya:te hopo habanapino ukuilo demedenama nale la: ba:bako tawakalubimo ba emalagidole la: ba:bo owalubilinakuimata. ²Iyo, ba:ba tetelo naeno iya:tulame ipuwalo nale la:tamo nono kapiya bikalamenakuimata, nale hibi baa: la:tamo ikalame kamodobonakuuha:.

Ba:bene tete ga:ga:dopo ba peto, la: huiyatiya hibima: midi ipuwalo apepehoheno, ba:ma tetelo la: ba: atumu hibi baa: nahama: kamodobonaha:.* ³Numa:la:, hibima: midiha:pa:te keba ka:na kemedehona, la: ba:ba ka:na la:eno kateneno ukuilo emedenamata, iyo, la: ipuwalo komopa:te komopino mulu ukui ba:gala ilinama: ba maubaha, hiya:hiya: olowabeletihui komate la:godolo ba:pola:na. Ba: hibila, ba:bi komodo la:eno hibi komote ba:ma ka:na hawakalana, la: la:eno kateneno ukuilo emedenamata.* ⁴Ba:gala nale dopamo a:goemo, la:eno sose ipuwalo etate na Polokono kapiyuimidawama: ba:goe, etate na Apolosikono kapiyuimidawama: ba:goe. Ba:be komodo la:eno hibi komote atumu kahawakalana, la:le hibima: midiha:pino emede komo bibamilatelenamata.*

⁵A:iye! Ba:moe Apolosiko potela:ka? Ba:gala na Poloko potela:ka? A netewapi ba: Godokono okopila, iyo, la: aeno oko ipuwado ebeno Hido Tabo hibima: a:midimata. Ba:bema: numa:la:, a netewapa:te la: ipuwalo hiya:hiya: oko bepawatima:, Godote atamo keba ka:na kika:mi ba: ba:ba ka:na.* ⁶Iyo, nale dopamo pete Hido Taboenoko kikipo la: ipuwamo pamihote, ba:bene Apolosi pete ba:bi kikipo hunamo modobo beya bepehaminahui. Ba:bene a netewapino oko gala hapuni Godote ha:kiya ba:bi kikipatamo helo ba ikalame, iba:te hidamo ba:bo apepehuya:. ⁷Ba:bema: oko owati ipuwalo kikipo amihodawa ba:gala beya hola:minahalelamedawa ibino ododili komo ba: hegehegenomola, iyo, oko ipuwalo Godoko kapiyate konomo komo bododinako, mabu ebe kikipatamo helo ikalamedawala, iba:te hidamo ba:bema: apepehonaka. ⁸Numa:la:, Godokono umi ipuwalo puya:te kikipo amiho oko dowatihona ba:gala puya:te beya hola:minahalelame oko dowatihona, iba:te ibino hiya:hiya: komo ba ododili huiyatiya kapiya oko bowatina, ba:be mabuma: ebete ibino oko kapiyanomo gabodo danagilamelelamemene ibi hiliyonomatamo modobonomo huiya ba:bo kikalameholema:ne.* ⁹Ba: hibila, Apolosiko ba:gala na, a ba: Godokoba: oko kapimilo dowatinama: ba:bi okopila, ba:bene la: hibima: midipi ba: ebeno hidohido naha ilinate kebolo kapepehona ba:be pali hakala, ba:gala la: ba: ebete detena ba:be hido genamala.

* 3:2 Yun 5:12-13; 1Pit 2:2 * 3:3 1Kol 1:10-11 * 3:4 1Kol 1:12 * 3:5-6 Oel 18:4,11

* 3:8-9 Ma:t 13:3-9; Epe 2:20-22

**Kelisote Hibima: Midipino Hiya:hiya: Okoen Komo
Koa:mo Emadolame Komodo Kohawakalilamema:ne**

¹⁰ Ba:bema: hibila, Godokono oko kowatinama: ebete ya:lo tetelo kebe hiya:nomo helo natamo dikanamiya:, na ba:be heloamo ebeno hidonomo genama ete oko la: ipuwalo ba:bo tupuimimo, mulu okodawate tuputupu ukuilo nopo keba ka:na ka:tamotenako ba:ba ka:na. Ba:bene naeno gala hapuni komo okopa:te pelamete, iba:te nale dopamo da:pehawakalimimo ba:be hototo mabu hunulu eta hido oko bekaowatina. Ba:bema: wadiyala okopi hiliyonomate ibino hiya:hiya: oko hidonomamo nulamenakamena:, ¹¹ mabu Godote ebeno genamoeno kodakoda hototo ya:lo amiya:, ba:be hototo ba: Ya:su Kelisotela. Ba:be mabuma: okopi ipuwalo eta lumagiti modoboha: Godote damiya: ba:be dopo hototo magubutiti eta uli hototo ba:bo kamima:.*

¹² Ba: hibila, okopa:te ibino hiya:hiya: ilina uwatenaka ba:be hototoeno genama ete oko kupula:ma:, ba:bene komo iba:te golodo ilina, ba:gala siliba ilina, ba:gala huiya kokonomo a:la:minale nakola uwatete, ba:bako hidohidonomo ilinamo genama ete oko ba:bo owatina. Huiyatiya komo iba:te balibali keha, ba:gala kalawa oga, ba:gala sa:lo uwatete, ba:bako ilinamo atu oko bekaowatina. ¹³ Ba:bema: Kelisokono Ko Hegelate da:puluhukumini, ba:bi genama etepino hiya:hiya: oko owati komate hibinomolo kohawakalahama:na: Iyo, iba:te genama ete ipuwalo kebe ilinamo detena, ebete pete ba:bi ilina hiliyonomo ebeno koa:mo ba pemadolame kubakubadopo ilina ba: dito kohawaminadigalema:ne, ba:bene koete naleha: ilina ba:bi kodakoda ilina kapiyate ebeno genamalo emedena tetelo ba:pola:namene. Ba: hibila, Kelisote ba:be gabodo hiliyonomo okopino hiya:hiya: hidohido oko ba:gala kubakuba oko ba:bo kohawakalilamema:ne.*

¹⁴ Ba:bema: Godote damiya:, kebe lumagiti ba:be hototo hunulu hido oko dowatina, ba:be lumagino okote koe ipuwalo wiboheno ebete ebeno hido huiya ba:bo kolawema:ne. ¹⁵ Huiyatiya kebe lumagiti Godokono genama ete ipuwalo kuba oko dowatina, ebeno okote koe ipuwalo alatiditi, ba:bene ebete Godokono malemale ipuwalo ebeno ka:ka: mula: komo kapiya kolawema:ne huiyatiya eta hido huiya a:kalawa:mene. Iyo, ba:be lumagino komote ba:ma ka:na kitanama:ne, eta lumagino genama koete ba woita, ebete ilinaheno ebeno ka:ka: kapiyago koe ipuwane keba ka:na ka:puluhukunako ebete Hunu Habalo ba:ba ka:na konilutama:ne.

* 3:11 Ais 28:16; 1Pit 2:4-6 * 3:13 1Kol 4:5

Hibima: Midipi Ba: Godoko Adikumino Genamala

¹⁶La: iya:tawahala, la: hibima: midipi ba: Godoko adikumino hiya: genamalata, ba:gala ebeno Gobogobote la: ipuwalo bemedena,*
¹⁷ba:bema: kebe lumagiti Godoko adikumino genama da:kubahimimini, Godote ba:be lumagi hibinomolo kokubahimima:ne. Numa:la:, Godoko adikumino hiya: genama ba: ebeno hido-talona genamanomola, iyo, la: hibima: midipi ba: ba:be genamama: eda:hanamata.

¹⁸Ba:bema: la: ipuwalo eta lumagiti ebe ha:kiya ebe ha:da akamihoma:la:, iyo, etate hopo habanapino hiya:hiya: mulu ukui komodo ebe ha:kiya ebe muludawama: akagaa:la:. Wadiyala ebe huiyatiya hopo habanapino holoholo hapulu daedae lumagima: ba eda:na Godogodone hibi mulu ukui komo ba:bo nuwata:mene. ¹⁹Mabu hopo habanapa:te kebe komokomo ibino mulu ukui komoma: da:ga:lana, huiyatiya Godote ba:bi komo ibino daedae ukui komoma: goena. Ba:be mabuma: ebeno Bukalo eta tabote ba:ma ka:na goena, “Godote hopo habanapino mulu komamo gubi a:delamete, iba:te ba:bamo dito konegudima:na.”* ²⁰Ba:gala ebeno Bukalo ebete gala ba:ma ka:na kagoena, “Mulupa:te ibino tepo ipuwalo kebe nopo ka:tamolatenaka, na Kodawate iya:tawamo ba:bi ukui komodo eta hido komote a:kuluhukamene!”*

²¹Ba:bema: la: ipuwalo etate hopo habanapino mulu komoma: ebe ha:kiya ebe gala akawagaminala:! Numa:la:, la: Kelisoko ipuwalo ba emedena, ebeno hiliyonomo hidohido komate la:enoma: eda:hana. ²²Iyo, na Poloko ba:gala Apolosiko ba:gala Pitako,^b a Kelisokono okopima: ba eda:hana la:eno okopima: atumu keda:hanama:. Ba:bene ba:moe hopoeno ilina hiliyonomo ba:gala hibi ka:ka: komo ba:gala hoe ipuwalo wato kikipo lawe komo ba:gala ba:ma tetelo dikulihona ba:bi komokomo hiliyonomate la:enoma: ba eda:hana, galane tetelo dikulihomena: ba:bi hiliyonomo komate atumu la:enoma: kakeda:hama:na:. Ba:bema: hibila, hidohido komo hiliyonomo ba: la:eno komola, ²³mabu la: Kelisokono tawakalubima: eda:hanamata, ebe ba: atumu Godokonoma: keda:na.

Ya:sukunu Hibi Oelamepino Hiya:hiya: Temeteme Komo

4 ¹Ba:bema: wadiyala la:le na Poloko ba:gala Apolosiko ba:gala komo a huiya hibima: midipi, la:le aeno komo ba emalagidole a Kelisokono hibi okopima: na:midiya:la:. Iyo, Godote dopamo dugumuiliya:, ebete ba:ma tetelo ba:bi komo puya:tamo da:hawakalilamiya: iba:te hopo habanapi hidamo kiya:tulamema:, a ba: ba:bi okopila. ²Numa:la:, ba:moe

^b 3.22 Buka ka:lamiholeadawa, wadiyala ama: niya:tawa Pitakono eta mahilo ba: Kipasetela.

* 3:16 1Kol 6:19; 2Kol 6:16 * 3:19 Yauba 5:13 * 3:20 Ohale 94:11

hopolo eta kodawate ebeno hiliyonomo okopi ipuwalo kapiyakapiya kuwatema:ne iba:te komopino oko namutulubima: keda:hanama:, ba:bema: ba:bi watowatopa:te komo okopino ododili ipuwalo ibi hidonomamo ba owalubilina ibino kodawa ba:bo kokalakaluimima:na:, iyo, iba:te ba:be gabodo ibino tepo ipuwoeno hibi komo ebetamo kohawakalimima:na:.*

³⁻⁴Ba:bema: naeno komo ba:ma ka:nala, na ha:kiya naeno komo anagiya:midaheno ba:be komo naeno anagiya:midadawa Godotamo miya:panamo. Ba:bene la:le naeno oko komo anagilamelenamete kubama: da:ga:lama, ba:gala gabomana:te atumu naeno komo anagiya:mida ipuwalo kubama: da:kaga:lame:na:, na ba:be komoma: ukui bilibilima: a:keda:mo. Ba: hibila, naeno tepo ipuwoeno mulu ukuiti na kuba ododidawama: kamidinina:, huiyatiya numa:la:, Godoko kapiyate naeno hibi komo iya:tawala, naeno tepo ipuwoeno ukui komoteha:.
⁵Ba:be mabuma: Kodawa Kelisote puluhukuhino, la:le eta lumagino komo anagiya:midamete ebe kubadawama: akaga:lala:. Ba: hibila, Kelisokono hibi tetenomolo ebe ha:kiya tawakalubino komo ba panagilamelelame, iba:te ba:ma tetelo kebe komo du ipuwamo dugumuilina ba:gala kebe ubi komo ibino tepo ipuwamo dawaminalena, ebete ba:bi hiliyonomo komo alamo uluhukulatele ba:bo kohawakalilamema:ne. Ba:bema: ba:be tete ba: Godokono hido tetema: keda:ma:ne, ebete ebeno hiliyonomo tawakalubino hidohido ododili mabuma: ibi komililameholema:.*

⁶Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, la:eno ukui kotuputupuilamema: nale Apolosiko ba:gala na, aeno oko komo ba hawakalimi ba:moi hiya:hiya: tabo la: biya:tulamemata. Na ubila la: naeno iya:tulame tabo komodo hido ukui ba:ma ka:na kolawema:nemata, Godote ebeno Bukalo a keba ka:na ka:tutumua:tena, la: ba:bi hidohido owalubi komone a:kohobila:hamata, iyo, modoboha: la: ipuwalo etate etoen odo komoma: ebe kapiya ba awagamina eta lumagino komo kubama: dito goe.* ⁷La: ba:ma ka:na kemalagidolutama, Godote la: hiya:hiya: miya:tete eta hunamo ba adipate eta huiyatiya hopamo dito ihati? Ao, eba ka:naha:, ebete la: kapiya tawakalubima: a:midilia:ta, la:le awagahaheno kopola:nama:. Numa:la:, kebe hidohido komate la:godolo da:pola:na, ba:bi hiliyonomo komo Godote malemalelo la:tamo dito ikalamia:ta, la: ha:kiya la:eno heloamo eta hido komo kalaweha:. Ba:bema: mabu keka: la: ipuwalo komopa:te ibi ha:kiya ibino komoma: dawagaminalena?*

⁸A:iye, la: puya:te dawagahanama, la: kubamo emalagidolonamata eta kapiya modoboha: komote la:godolo kitanaha:! Diyala, la:eno ukuilo la: ba:ma ka:na da:ga:lonama, Godokono Gobogobote hibima: midipa:tamo

* 4:2 Luk 12:42 * 4:5 1Kol 3:8 * 4:6 Lom 12:3 * 4:7 Lom 12:6

dikalamena, ba:bi komo ipuwalo la: dogodogopima: ba eda:ha huiyatiya a komopa:te awaepima: eda:hanama:! Ba:gala la: da:kaga:lanama, Godokono umi ipuwalo la: koko gawadubuma: ya:lo eda:huiмата, huiyatiya aha:!

Ba:bema: na Polote ba:bako daedae ukuipa:tamo na:goemo, la:le koko gawadubuma: hibilo neda:hatale, a Ya:sukunu hibi oelamepa:te la: mabuma: ba:kalakalahana:, iyo, a ba:be komone biya:tawahana:, la: ba:gala a, ale kapimilo koko gawadubuma: ba eda:ha hiliyonomo tawakaluba:te atamo kalakalago kopapamila:hama:na. ⁹Huiyatiya Godokono ubi komo eba ka:naha:, iyo, naeno umi ipuwalo ebete a hibi oelamepi ya:lo a:miya:tiya: hibima: midipi ipuwalo ale kuititinomopima: keda:hanama:. Ba:be mabuma: ebete gabomani kaduhilamenaha:, iba:te a hibi oelamepino komo anagilamelea:mete a kubapima: ka:milo tawakalubino holoholo hapulu a dito kanakapua:mema:. Iyo, ebeno ubi komo ba:ma ka:na itana, ebeno Hunu Habalo demedena ba:bi nopopi, ba:gala kuba gobogobo ba:gala hopo habanapi atumu, ibi hiliyonomate aeno modoboha: komo hibinomolo kumima:.

¹⁰A:iye! Diyala, la: ba:ma ka:na demalagidolonama, a Kelisokono hibi oelamepa:te ebe mabuma: daedaepima: eda:hanama:, huiyatiya la: ebe ipuwalo mulupima: eda:hanamata! Ba:gala la: ba:ma ka:na da:kemalagidolonama, a hibima: midi ipuwalo heloha:ma: ba eda:hana huiyatiya la: helonomoma: eda:hanamata, iyo, tawakaluba:te la: hunamo ba wadiya:paa:latele iba:te huiyatiya a kokoha:pima: ga:lama!

¹¹⁻¹²Huiyatiya numa:la:, aeno hibi komo ba: ba:ma ka:nala. A oko tupuimi mabuni ba:ma teta:mo puluhuku, komo hiliyonomo tetelo baa: kape komote a ua:menako ba:gala beya kapete atumu atamo a:kapenako, iyo, a kubakuba kaliko kapiyakapiya bepupulinakoma:. Ba:be mabuma: a ha:kiya aeno modoboha: komo ulamelea:mete komo tetelo a mani nanekele kuwatema: kodakoda oko aeno kokotamo dito owatinakoma:. Ba:gala eta komo. Aeno laha genama hibilo pola:naheno, a hiya:hiya: hopolo ba wapata:lamena ba:bo lahatepahanatonanakoma:, ba:bene komo tetelo hibima: midiha:pa:te a ba iduduputia:me a tatakolo dalukuinaka, a huiyatiya ibi mabuma: Godoko betoemehonakoma: ebete ibi hidamo kowalubilinama:. Iyo, keba tetelo tawakaluba:te temeteme atamo dikaa:menaka, a huiyatiya oko owati ipuwalo kodakodalo la:mota:hananakoma:, ^{*} ¹³ba:gala iba:te ibino tabamo a da:kubahia:mena, a ibi malemale tabamo owalubilinakoma:. Ba:bema: wadiyala la: a hibi oelamepino komo ba:ma ka:na hidamo niya:tawahala:, hopo habanapino umi ipuwalo a ba: ibino nene huiyama: eda:hanama:, iyo, iba:te a ubiha:ma: ba eda:hana, a kuba nibo ilinama: ga:late gigilepalama: ya:lo a:midiya:.

* 4:11-12 Oel 18:3; 2Kol 11:23-27; 2Tes 3:8; Ma:t 5:44

**Kolini Sose Tawakalubi Ipuwalo Puya:te Polokono Tabo Laweheno,
Ebate Iba:tamo Heloamo Puluhukuma: Dolamagiya:**

¹⁴O naeno mabuluba:la, nale ba:moe tabo la:tamo hilopo ikalamema: kamiya:teha:. Ao, nale konomamo demalagidolenamo la: ba:bako gugudima: ba eda:hana, naeno ubi ba:bema: ihatemo la: hibi gabo kiya:tulamema:. ¹⁵Numa:la:, la:eno Kelisoko ta:mata komoma: la:eno iya:tulamepi hiliyonamate ba pola:na, lumagiti ibi ka:lamiholema: da: kamodobonaha:, huiyatiya na kapiyate la:eno nabiwi huiyama: eda:namo. Iyo, la:le Ya:su Kelisoko ipuwalo kemedenama:, ebeno Hido Tabo la:tamo olamagi ipuwalo na ba: dopo lumagima: edimo, * ¹⁶ba:bema: naeno guguda:la:, nale la: betoelameholemata, la:eno emede ipuwalo wadiyala la:le na la:eno nabiwi nibaminatena:la:. * ¹⁷Numa:la:, ba:be komo ba emalagidolo nale naeno eta hibima: midi gudu Timotiko la:tamo poememo, mabu nale konomamo demalagidolonamo ebete ba:bako guduma: eda:na, iyo, ebete naeno ubi komo hibinomolo ododilinako. Ba:bema: ebete la:tamo da:puluhukumini, nale hiya:hiya: hopolo sose tawakalubi Kelisokono emede komoma: keba ka:na kiya:tulamenakomo, ebete ba:bi atu komo ba: ba:ba ka:na la: kakapiya:tulamema:na:ta. *

¹⁸Na ba:moe komo iya:tawala, la: komopa:te nawagahanamata mabu la: kubamo ba:ma ka:na emalagidolonamata, nale la:tamo a:kapa:mo. ¹⁹Huiyatiya aeno Kodawate ubi dihatemene, tete tatalila na hibilo kopema:nemo. Ba:bema: ba:ba tetelo nale ba:bi awagahapino hibi komo kopumima:nemo, ba:ma ka:na ibino tabo ga:la kokonomola huiyatiya Godogodone duluhukuna ba:be hibi helote iba:godolo kitanaha:. ²⁰Numa:la:, Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komoeno ipuwate lumagino ukui tabo komone kuluhukunaha:, ao, ba:be komoeno ipuwate kapiya gabodo kohawakalama:ne, ebe ba: Godokono helote lumagino emede ipuwalo ditanamene ba:be gabola. * ²¹Ba:bema: la: puya:te dawagahanama, la:eno ubi keba ka:nala:ka:? Nabiwiti ebeno wato koko gugudi kukamo keba ka:na kalukulinako, la:eno kuba ododili mabuma: nale la:tamo ba:bako komo ba:ka:pododimo? Huiyatiya na pehen, wadiyala la: dopamo la:eno awagaha komone nohobila:huya:la:, ba:bene na malemale ukuia:go ba:gala tataba komago la: naeno guguda:tamo ba:bo kopema:nemo.

**Polote Kolini Sose Tawakalubi Da:kiyahalamiya:, Iba:te
Konomo Kuba Ododidawa Dito Konoemema:**

5 ¹Ba: hibila, la: ipuwalo eta konomo kubate duluhukui, komo hiya:hiya: tawakaluba:te ba:be komoma: tabo a:ga:lanaka,

* 4:15 Gal 4:19 * 4:16 Pil 3:17 * 4:17 Oel 19:22 * 4:20 1Kol 2:4

iyō, la:eno sose kapiyuimidawa etate ebeno nabiwino kamenago kapiyama: eda:nako. A:iye! Godoko iya:tawaha:pi ipuwalo ba:bako kubate a:kuluhukale, mabu ibi iya:tawahala ba:be hilopo ododi komo kubanomoma: eda:na! Huiyatiya la: koko daedaepi huiyama: ba eda:hana, ba:be kuba ododidawatamo la:le eta komo kododiha:!* ² A:iye! Mabu keka: la:le la:eno sose komoma: dawagahanama? Wadiyala la: huiyatiya la: ipuwalo ditana ba:be kuba mabuma: tepo temetema:go nihimiya:la:, ba:gala wadiyala la: kuba ododidawatamo talona nihatemiya:la: ebete la:eno kapiyuimi ipuwamo gala akapa:la:.

³⁻⁴ Numa:la:, nale muhulunomolo ba emedena, huiyatiya Kelisoko ipuwalo nale naeno gobogoboeno ukui komamo la:go kapimilo bemedenamō. Ba: hibila, nale galane la:eno Kolini habamo puluhukuti kuba ododidawoeno komoma: keba ka:na da:pododimo, na huiyatiya la:tamo puluhukuhino dopamo ba: ba:ba ka:na nale ba:be dubuino komo Kodawa Ya:sukunu mahilamo anagiya:midamete kuba huiya ihatemimo. Ba:bema: nale lutaha: tetelo la:le gala da:kakapiyuimima, wadiyala naeno gobogoboeno ukui komamo papamila:hate Kodawa Ya:sukunu heloamo* ⁵ ba:be dubu Saitanatamo dito nikamiya:la:. Numa:la:, la: ba:ba ka:na dododima, Saitanate ba:ma tetelo ebeno ape kokubahimima:ne, huiyatiya aeno Kodawate ebeno Ko Hegelalo ba:be dubuino gobogobo hapuino ka:ka: dito komula:mema:ne.*

⁶ Ba: hibila, la:le dawagahanama ba:be komo ba: hido komoha:. La: iya:tawahala, tawakaluba:te ba:ma ka:na ga:lana, “Palawa baa: kokalimima: kamenate huhuimino puhulu ilina nanekelenomo palawago da:kapiyuimimini, baa:te ha:kiya ba:bo kohuhuma:ne.” Ba: ba:ba ka:na la:eno kapiyuimi ipuwalo awagaha komo deha:potonomote ditana, ba:be kubate ha:kiya koma: keda:ma:ne, aba: hibila:ka:?” ⁷ Ba:bema: wadiyala la:le pakala emede komoeno awagaha komo hiliyonomo la:eno kapiyuimi ipuwane nuluhukulatela:la:, la: ipuwalo eta kuba deha:potonomote itanaheno Godokono umi ipuwalo la:le uliulinoma: keda:hanama:.

Numa:la:, gogo hiliyonomolo Yunapa:te ibino Adaguila: Poko^c ba ododi iba:te ba:be Pokoenō palawa baa: ohoma: huhuimino puhulu palawago kapiyuimihino ohonaka, mabu Godote ibi ba:be komo kododinakoma: ya:lo a:tutumulateliya:. Iyo, ebete ibi biya:tulamia: huhuimino puhulu ilina ba: gola, tawakaluba:te awagaha ipuwalo kebe kuba komo dododilinaka ba:bi komo huiyala, ba:bema: iba:te ebetamo ibino ko poko tupuimihino, iba:te dopamo ibino hiliyonomo genamane huhuimino puhulu uluhukulatelenomo nuluhukulatelenakamena:.

^c 5.7 Buka ka:lamiholeadawa, ama: ba:moe Pokoenō ipuwa iya:tawama: ubi dihatemena:, wadiyala ama: Ma:t 26:2 komoeno owalubi tabo numiya:.

* 5:1 Hawi 18:7-8; Tutumu 22:30 * 5:3-4 Kol 2:5 * 5:5 1Tim 1:20 * 5:6 Gal 5:9

Huiyatiya Kelisote a hibima: midipi mabuma: ebeno ape Adaguila: Pokoeni sipi-goe deha:potomo miditi Godotamo ba ikame, ebeno hawi ka:ka:la: komodo ebete a uliuli tawakalubima: ya:lo a:midiya: ale aeno kuba ododili komoeno hoe huiya uwatekapoma:.* ⁸ Ba:bema: a hibima: midipa:te Godoko adikumilo eta ko poko ebetamo ododi tupuimihino, wadiyala ale dopamo aeno pakala emede komoeno awagaha komo hiliyonomo a ipuwane kuluhukulatelema:nema:. Ba:ma ka:na aeno tepo ipuwalo hiya:hiya: kuba ododili ukui komate pola:naheno, hibi gaboeno ododili komo ba:gala tabo ga:la komo kapiyate aeno emede ipuwane bikulihonakomena:.*

⁹ Ba:bema: nale la:tamo dopamo da:poemimo, ba:be leta ipuwalo la: ba:ma ka:na kiyalamimata, la: bohelemele pilolo duwatanaka ba:gala kamenakamena pilolo duwatanaka, ba:bako tawakaluba:go akakapiyala:.
¹⁰ Huiyatiya modoboha: la: naeno taboeno ipuwa kubamo lawe. Numa:la:, la: sose tawakalubi ipuwalo puya:te ba:bako koko kuba dododilina nale ibino komo kapiyama: olamagimo, mabu ibi Godokono hibi komo ya:lo iya:tawahuya:. Huiyatiya hopo habanapi ipuwalo komo hiliyonomate Godokono komo kiya:tawahanaha:, ba:bema: iba:godolo kamenakamena ba:gala bohelemele pilo komate ba:pola:na, ba:gala iba:te dogodogopima: keda:hama: ubi konomamo ba miya:te komo tetelo komopino ilina pilolo uwatenaka, ba:gala iba:te hiya:hiya: ida:da:lino gobogobo akadikulamenaka. Ba:bema: nale la:tamo talona kihateha: ba:bako hibima: midiha:pa:go wapata:lamema:, mabu la: ba:moe hopolo iba:go kapimilo ba emedena gabote a:kitanamene la: ha:kiya la: ibi ipuwane hibernomolo kowatiya:midalema:.
¹¹ Iyo, nale la: sose tawakalubino komo kapiyama: olamagimo. La:le pui la:eno hibima: midipi ekakima: da:ka:laminama, ibi ipuwalo pote bohele pilo o kamena pilo dododinako, pote dogodogodawama: keda:ma: ubi konomamo dihatenako ba:gala pote eta ida:da:lino gobogobo dadikuminako, pote komopino komoma: ha:da amiho gabodo kuba tabo dolamaginako ba:gala pote gamoda da:nihonako, ba:gala pote komopino ilina pilolo duwatanako, nale ba:bako sose lumagino komoma: la: gala na:kakiyalamitamata la: eba:go akakapiyala:, iyo, la: eba:go baa: nahama: la:tamo talona bihatelamemata:.*

¹²⁻¹³ Ba: hibila, puya:te sose ipuwalo pola:naheno Godote ha:kiya ba:bi hibima: midiha:pino komo kanagilamelelamema:ne, ba:bema: ba:be oko ba: ebenola, na ebe tolemelo a:kowata:lemo. Huiyatiya sose ipuwalo da:pola:na ba:bi tawakalubino komo anagilamelelame oko hiya:la, iyo, Godote ba:be oko a hibima: midipa:tamo ikaa:miya:. Ba:bema: la: ipuwalo puya:te kuba dododilina ibino komo nanagilamelelametota:la:,

* 5:7 Ais 53:7; 1Pit 1:19 * 5:8 Tutumu 16:3 * 5:11 2Tes 3:6; Tai 3:10

mabu Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na bitana, “La:le konomo kuba ododidawa la: ipuwane dito noemiya:la!”*

**Hibima: Midipa:te Olowabeletihui Komoma: Gabomana:tamo
Tolamema: Polote Talonama: Da:goiya:**

6 ¹Ba:moe ba: eta komola. La:eno kapiyuimi ipuwalo etate etago eta komoma: dolowabeletihuimina; mabu keka: la:le Godokono ubi komoma: tolehenogabomanino tabo anagiya:midadawatamo da:tolamema, ba:be tuputupu emede komo iya:tawaha: lumagiti la:eno komo kanagiya:midalamema? A:iye! Wadiyala Godokono sose tawakaluba:te ha:kiya ibino olowabeletihui komo nanagilamelelamena:menal! ²La: ba: iya:tawahala, galane tetelo Godokono tawakaluba:te ba:moe hoponapi hiliyonomoeno komo kanagilamelelamema:na. Iyo, Godokono ubilo la:le ba:be anagiya:mida oko ipuwalo kopola:nama:nemata, ba:bema: ba:ma tetelo kebe olowabeletihui komate la: ipuwalo dikulihonaka, la:eno ukui ba:gala helo modobola ba:bi hegehege komo tuputupulu kanagilamema; aba: hibila:ka:?” ³Ba:gala la: hibilo iya:tawahala, Godote ebeno Hunu Haboenohiya:hiya: oko kowatihonama: dododiliya; ba:bi nopopino komo a hibima: midipa:te kanagilamelelamema:nema:. Ba: hibila, a ba:be oko kowatima: Godote modobo helo atamo kikaa:mema:ne, ba:bema: a iya:tawahanomola, ba:moe hopolo atamo kebe komate dikulihona, ebete modobo helo atamo atumu na:kikaa:mena ba:bi komo hidamo kanagilamema:. ⁴Ba:bema: mabu keka: la:le olowabeletihui ipuwalo gabomanino tabo anagiya:midapa:tamo da:tolamenakoma? Numa:la; a sose tawakalubi iya:tawahala, ba:bi hibima: midiha:pa:te Godokono komo ba:gala aeno komo hibilo kiya:tawahanaha:. ⁵A:iye! La:le kohilopohoma: nale la:eno kuba ododi komo ba:bema: hawakalimimo. Na iya:tawala la:eno komo mulu ukuipi ba:pola:na, ibi ba: modobola la: hibima: midipino olowabeletihui ipuwalo la:eno komo kanagilamelelamema: Huiyatiya diyala, komo la: ba:ma ka:na daedae ukuilo da:ga:lonama, “Eta mulu ukuidawate aeno kapiyuimi ipuwalo kalutaha:.” ⁶Numa:la; la: hibima: midipi ekakima: ba eda:ha, la:eno daedae ukui mabuma: etate eta gabomanino tabo anagiya:midadawatamo dito magatanakomata, iyo, la:le la:eno olowabeletihui komokomo hibima: midiha:pa:tamo watanakomata! ⁷A:iye! La:eno kapiyuimi ipuwalo etate eta gabomana:tamo da:magatamene, ba:ba tetelo la:eno alaholodawa Saitanate la:eno wato kikipo ya:lo a:lawe, iyo, la: ebeno ubi komamo a:papamila:hamata! Numa:la; etate ama:tamo kuba ododiti ba:bene ama: ba:be komo dito degebolememena; ba:be komo modobola, huiyatiya modoboha: wato kikipo Saitanatamo dito

* 5:12-13 Tutumu 13:5; 17:7 * 6:2 Haw 3:21

ikame! Iyo, etate amia: no eta ilina pilolo lawete ba: bene ama: ba: be komo dito dadodomena: ba: be komo modobola, huiyatiya Saitanatamo papamiwata modoboha:!⁸ Ba: bema: la: eno ododi komo eno kuba bada konomola: ka:, mabu la: le hibima: midipi ekakima: ba eda: hana etate etatamo kuba bododinakomata ba: gala etoeni ilina pilolo a: kalawenakomata!

⁹ La: ba: iya: tawahala, tuputupulu emede ha: tawakaluba: te Godokono Ko Gawadalagi haboeni hidohido dogodogo komo ipuwalo eta komo a: kalawa: mena:. Iyo, ba: moe komo ba: hibernomola, puya: te bohelemele ba: gala kamenakamena pilolo duwatanaka, ba: gala ida: da: lino gobogobo dadikulamenaka, ba: gala dubu gabatamo dododilina ka:, ¹⁰ ba: gala komopino ilina diya gabodo pilolo duwatanaka, ba: gala komopino ilina ibino heloamo dito duwatanaka, ba: gala dogodogopima: keda: hama: ubi konomamo da: miya: tenaka, ba: gala gamoda da: nihonaka, ba: gala komopino komoma: ha: da amiho gabodo kuba tabo da: ga: lanaka, ba: bako kuba ododilipi hiliyonomo ipuwalo etate Godokono Ko Gawadalagi haboeni hidohido komo a: kuwata: mene. ¹¹ Numa: la:, dopamo tetelo komo la: ba: bako kuba ododili ipuwalo emedenamimata, huiyatiya kalakala konomola, ba: ma tetelo la: ba: ba ka: na kemedena ha:. Iyo, Kodawa Ya: su Kelisote la: eno kuba ododili komo dukulalelami, ebete aeno Godokono Gobogobo eno heloamo la: ebeno tuputupupima: ba midili, la: le ebeno ubi komokomo kapiya kododilina koma: la: talonapima: ba: bo eda: huimata:.*

Hibima: Midipa: te Ibino Apa: mo Ododili Komamo Godoko Nawagaminanakamena:

¹² Ba: bema: diyala, la: ipuwalo etate natamo ba: ma ka: na da: goemene, “Numa:, apa: mo ododili komo hiliyonomo ipuwalo nale eta komo kododima: talona hibilo kitanaha:.”

Ba: bene nale ebeno tabo ba huiya kogoema: nemo, “Iyo, na Kelisoko ipuwalo tutudawama: ba eda: na, talona natamo hibilo kitanaha: eta komo kododima:. Huiyatiya numa:, apa: mo ododili komo hiliyonomo ipuwalo komo ododili komate naeno hibima: midi ipuwalo na a: kowalubina: mena:, ba: bema: nale naeno tepo ya: lo a: kodakoduimiya: mo ba: bako kuba ododili komamo a: kapapamiwatamo, iyo, nale eta kuba ododi komo naeno namutudawama: a: kamida: mo.”*

¹³ Ba: bema: diyala, eta lumagiti tabo ba: ma ka: na da: goemene, “Numa:, Godote tawakalubino kape mabuma: hiya: hiya: baa: ododililamiya:, ba: gala ebete tawakalubi ba ododili ibino tepo ipuwamo ubi komokomo ba: bo miya: telamiya: baa: konahanama:.”

Ba: bene nale ebeno tabo ba: ma ka: na kohuiyama: nemo, “Iyo, Godote tawakalubi ba: gala ilina hiliyonomo ododiliya:, huiyatiya ebeno ubi

* 6:9-10 Gal 5:19-21; Epe 5:5; Haw 22:15 * 6:11 Tai 3:3-7 * 6:12 1Kol 10:23

tetelo ebete kateneno ubi komokomo ba:gala baa: naha komo kapimilo dito kohawaminadigalema:ne. Ba:bema: ko komo ba: ba:ma ka:nala, la: dubate la:eno apa:mo hiya:hiya: kuba ubi komo bohelemela:tamo ba:gala kamenakamenatamo ododili modoboha:, mabu Kodawate tawakalubino apeno modoboha: komokomo ipuwalo ibi malemalelo ba owalubilina, ubi ba:bo ihatenako iba:te ibino apa:mo ebeno ubi komokomo kapiya kododilinakoma:.”* ¹⁴Numa:la:, Godote aeno Kodawa hoe ipuwane ba adipate ebeno hoe ape ba:bo ka:kimiya:, ba:bema: ebete ebeno heloamo a wadiya:paa:telo aeno ha:laha ape atumu kakaka:kilamema:ne.*

¹⁵La: ba: iya:tawahala, a hibima: midipi hiliyonomate Kelisokono talona apema: eda:hanama:, ba:bema: aeno hiya:hiya: ape ba: ebeno apeno hiya:hiya: komola. Ba:be mabuma: a ipuwalo etate Kelisokono talona apeno eta komoma: ba eda:na, ebete dubu bilibili kamenatamo ba:ka:tomene eba:go kuba ba ododi kapiyama: keda:ma:? Ao, ba:be komo ba: kubanomoma: keda:ma:ne! ”* ¹⁶A:iye! La: iya:tawahala, keba tetelo eta dubuti ebeno ape dubu bilibili kamenatamo dikamemene, ibi netewapa:te kapiyama: ba:bo keda:ma:na:, aba: hibila:ka:? Numa:la:, ibi netewapino komoma: Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na goena, “Dubuti kamenago kapiyama: keda:ma:ne,”* ¹⁷ba:bema: ba: ba:ba ka:na pote hibima: midi ipuwalo ebeno gobogobo Kodawa Kelisotamo dikamemene, ibi netewapa:te gobogobo hapulu kapiyama: keda:ma:na.*

¹⁸Ba:bema: hibima: mididawa, wadiyala ama:le bohelemele ba:gala kuhi pilo, kamenakamena ba:gala dubu pilo, ba:bako hiliyonomo ododili komokomo ama:le kuba nibote patema: goelo ba:bi ododili ipuwane nalahula:nakuya:. Ba: hibila, pote ba:bako kuba dododimini, ba:be komodo ebe ha:kiya ebeno ape kokubahimima:ne, huiyatiya komo hiliyonomo kuba ododili komo eba ka:naha:. ¹⁹Ama: iya:tawala, Godote ama:tamo dikami ba:be Gobogobote ama: ipuwalo ba emedena, amia:no apete ba: ebe adikumino genamama: eda:na, aba: hibila:ka:? Iyo, amia:no ape ba: amia:noha:, ²⁰mabu Kelisote ebeno huiya konomo hawa:mo ama: a:lawia:ta. Ba:bema: amia:no apeno ododili ipuwalo wadiyala ama:le ebe kapiya kawagaminanama: hiliyonomo komokomo nododilinakuya:.*

Dubu Ba:gala Kamena Ibino Kapiyama: Eda: Komoma:

Polote Sose Tawakalubi Diya:tulamiya:

7 ¹Ba:bema: la: dopamo la:eno leta ipuwalo kebe komoma: na da:kiyanamima, nale ba:ma tetelo ba:bi komo la: kiya:tulamema:nemata. Dopo komo ba: la: komopa:te ba:ma ka:na da:ga:lanama, “Dubuti kamena laweheno ebe ha:kiya demedenamene, ba:be komo ba: hido komola.”

* **6:13** 1Tes 4:3-5 * **6:14** Lom 8:11; 1Kol 15:20; 2Kol 4:14 * **6:15** Epe 5:30

* **6:16** Ma:t 19:5 * **6:17** Yon 17:21-23; Lom 8:9-11 * **6:20** 1Kol 7:23; 1Pit 1:18-19

²Huiyatiya bohelemele ba:gala kamenakamena pilo komo ipuwalo, iyo, atumu kuhi ba:gala dubu pilo komo ipuwalo Saitanate kuba gabamo emogabuimi komo hiliyonomo bewadahenako, ba:bema: hibima: midipi hiliyonomo ipuwalo wadiyala eta dubuti ebeno kamena na:lawa:mene, ba:gala eta kamenate atumu ebeno awi na:kalawa:mene.

³Ba:gala dubu ebeno kamenago kapiyama: eda: ipuwalo, kamenate ebeno awi kokalakaluimima: wadiyala ebete ebeno ape ebetamo nikamenakamene, ba:gala dubuti atumu ebeno kamena kokalakaluimima: ebeno ape ebetamo na:kikamenakamene, mabu Godote ebeno ubi komo tawakaluba:tamo dopamo ba:ba ka:na ihatiya:. ⁴Numa:la:, ba:be komo ipuwalo kamenate ebeno ape namutudawama: keda:naha:, awiti ba: ebeno ape namutudawama: eda:na, ba:gala atumu dubuti ebeno ape namutudawama: keda:naha:, huiyatiya ebeno kamenate ebeno ape namutudawama: keda:na. ⁵Ba:bema: dubuti ebeno kamenago kapiyama: eda: ipuwalo etate etatamo ba:be komo kododima: talona akihata:la:, huiyatiya ibi netewapa:te ukui kapiyama: ba eda: ba:ma ka:na da:ga:lamena:, iba:te gopowahi tetelo kapiyama: eda: komo a:kododa:mena: iba:te Godokoba: tabo ga:la komo kododinakoma:, ba:be komo kubaha:, hido ododi komola. Huiyatiya iba:te kebe gopowahi tete dihatemena: ba:ba teta:mo da:nuluhukumina:, wadiyala iba:te kapiyama: eda: komo tiyonomolo gala na:katupuima:mena:, mabu Saitanate kateneno ubi komodo iba:tamo da:wadahenako, iba:te ba:bi kuba gabamo emogabuimi komamo eta dubago o eta kamenago gudi modoboha:. ⁶Huiyatiya la: hidamo niya:tawahala:, la:le la:eno komo komiya:patepama: na Polote la: katutumulateleha:, ao, nale na:goemo talona puliyala la: ba:be komo kododima:.

⁷Ba: hibila, naeno ubi komo ba:ma ka:na bitana, la: kamenakamenaheno emedena modobola, nale keba ka:na kemedenamoma ba:ba ka:na. Huiyatiya na iya:tawala Godote kebe hiya:nomo helo natamo dikanamiya: nale kamenaheno kemedenamoma:, diyala, ebete ba:be atu helo la: komopa:tamo da: kikalameha:. Iyo, hibima: midipa:te ebeno hiya:hiya: oko kowatihonama:, ebete iba:tamo ebeno hiya:hiya: helo dito ikalamenako, ba:ma ka:na ebete eta hiya:nomo helo kapiya lumagitamo ba ikame huiyatiya etatamo eta hiya:nomo helo ba:bo kakikamema:ne.

⁸Ba:bema: hibima: midipi dubu ipuwalo puino kamenakamenate da:ha:lahuya: ibino komoma: ba:gala hamolehamoleno komoma: na Polote tabo ba:ma ka:na goemo, nale kamenaheno keba ka:na kemedenamoma, wadiyala iba:te ba: ba:ba ka:na nemedenamena:. ⁹Huiyatiya ibi ipuwalo kebe dawoeno kateneno ubi komate helohelonomoma: deda:hana, ba:ma ka:na eta dubuti kamena laweheno kuba ododi komamo da:gamene, wadiyala ba:bako dubuti eta kamena na:lawa:mene ba:gala ba:bako kamenate atumu eta dubu na:kalawa:mene. Numa:la:, keba tetelo dubuti

kamena tuputupu gabodo da:lawemene, ba:be komo ba: hido komola, huiyatiya ebete laweheno ebeno tepo ipuwalo koenomoma: deda:mene, ba:be komote Saitanakono kuba gabamo emogabuimi komoma: keda:ma:ne. *

¹⁰⁻¹¹ Ba:gala eta komo. Kebe dubuti ebeno kamenago demedena ba:gala kebe kamenate ebeno awa:go demedena, nale ba:bako tawakaluba:tamo tutumu tabo bikalamemo, ba:moe tutumu tabo naeno ukuiha:, ebe ba:aeno Kodawoeno tutumu tabola. Iyo, ebeno ubi komo ba: ba:ma ka:nala, dubuti ebeno kamena dito akibuka:la: ba:gala kamenate atumu ebeno awi akamiya:pala. Huiyatiya kebe kamenate ebeno awi ya:lo da:miya:pui, wadiyala ebete awihino dito nemedenamene, ba:bene ebete ba:ba ka:na ba emedena ukui hiya:ma: deda:mene, talona a:kitanamene ebete ba:be atu awa:go kapiyama: gala keda:te eba:go gala kakemedenama:.*

¹² Ba:bema: nale la: komopa:tamo eta tabo begoemo, ba:moe tabo da:naeno ukui komola:, iyo, ba:moe tabote aeno Kodawagodone natamo da: kapeha:. Diyala, la: hibima: midipi ipuwalo eta dubuti ebeno hibima: midiha: kamenago demedena, ba:bene ba:be kamenoen ubi ditama:na eba:go kemedenama: ebete ebe dito akibuka:la:. ¹³ Ba:gala hibima: midi kamenate hibima: midiha: awa:go demedena, ba: atumu ba:be dubuino ubi ditama:na eba:go kemedenama: ebete ebe dito akibuka:la:. ¹⁴ Ba:hibila, Godote eta hibima: midiha: dubu ebeno hibima: midi kamena ipuwado ebe tatalia:mo komagahema:ne, ba:gala ebete hibima: midiha: kamena atumu ebeno hibima: midi awi ipuwado ebe tama:mo pema: kowalubima:ne. Numa:la:, ba:be komote hibima: eda:ha:tale, ba:be dubu ba:gala ebeno kamena ibino guguda:te Godokono umi ipuwalo dalowa:ma: ba eda:ha, iba:te ebetamo pelamema: ba:ka:modobona: huiyatiya ba:be komote ba:ba ka:na kitanaha:, ao, ba:bako guguda:te Godoko tama:mo pelamema: talona puliyanomola.

¹⁵ Huiyatiya numa:la:, keba tetelo hibima: midiha: kamenate ebeno hibima: midi awi miya:pama: ubi dihatemene, ba:gala keba tetelo hibima: midiha: dubuti ebeno hibima: midi kamena miya:pama: dewagelemene, hibima: mididawate eta duhimi komo akododa:la:. Ba:bene hibima: midiha:dawate ebeno hibima: midi kamena o awi ba:ba ka:na da:miya:pamene, ba:ba tetelo hibima: mididawate tutunomoma: ba eda: eta matuhumi komote ebegodolo gala a:kitanamene. Huiyatiya Godote a hibima: midipi hiliyonomo ya:lo a:ka:miya: ale komopa:go alaholohoheno tataba ipuwalo kemedenama:,* ¹⁶ ba:bema: hibima: midi kamena, wadiyala ama: gabo nohowadiya: amia:no hibima: midiha: awa:go tatabalo kemedenama:. Diyala, amia:no awiti ama: ipuwado ebeno ka:ka: mula: komo da: lawemene. Ba:gala hibima: midi dubu, wadiyala ama: ba:

* 7:9 1Tim 5:14 * 7:10-11 Mat 5:32; 19:9 * 7:15 Lom 14:19

atumu gabo na:kohowadiya: amia:no hibima: midiha: kamenago tatabalo kemedinama:, mabu ama: hibilo kiya:tawanaha: ebete ebeno ka:ka: mula: komo ama: ipuwado da:lawemene.*

**Polote Yunapi Dubuino Tama Itamida Kukala
Lawe Komone Eta Komo Diya:tulamiya:**

¹⁷Ba:bema: nale sose hiliyonomo ipuwalo kebe komo kiya:tulamenakomo, ba:be tutumu tabo a hiliyonomo mabuma: ba:ma ka:na bitana. Godote eta lumagi ebe hibima: komidima: da:ka:mimini, ebeno emede komo keba ka:na kitana, ebete galane tetelo gabo akohowada:la: ba:be emede komo ebe ha:kiya ebeno heloamo hiya:ma: komidima:. Ao, Kodawate ebetamo kebako emede komo kikami, wadiyala ebete ba:be atu emede ipuwalo kalakalago nemedenamene, ebeno ubi komo eta lumagino emede komamo akihata:la:. ¹⁸Ba: ba:ba ka:na Godote Yunapino tama itamida kukala lawe dubu da:ka:mimini, ebete gabo akohowada:la: ba:be kukala ebeno apene egebolemema:, ba:gala Godote eta tama itamida kukala laweha: dubu da:ka:mimini, ebete ebeno ubi komo akihata:la: ba:be komo kolawema:. ¹⁹Numa:la:, Godokono umi ipuwalo eta dubuti Yunapino tama itamida kukala ya:lo da:lawiya: ba:be komo ko komoha:, ba:gala eta dubuti ba:be komo laweha:ma: deda:mene ba:be komo atumu ko komoma: a:keda:mene. Ko komo kapiya bitana, ba:be komo ba: Godokono komo koko tutumu tabamo papamiwata komola.*

²⁰Ba:bema: ba:moe komone a hiliyonomate iya:tawahala, ba:ma ka:na Godote eta lumagi da:ka:mimini, ebeno emede komo keba ka:na kitana ebete galane tetelo gabo akohowada:la: ba:be emede komo ebe ha:kiya hiya:ma: komidima:. ²¹Iyo, hibima: mididawa, Godote ama: da:ka:mi, ba:ba tetelo ama: eta ko dubuino huiyaha: okodawama: dedi, ba:be mabuma: ama:le ba:ma tetelo amia:no emede komo hiya:ma: komidima: ukui bilibilima: akeda:la:. Huiyatiya ama: numa:, amia:no namutudawate ama:tamo gabo malemalelo da:hiduimimini ama:le ebeno huiyaha: oko ipuwane kuluhukuma:, kubaha:, ama: ba:be hido tutu emede komo ebegodone dito na:lawiya:.

²²Ba: hibila, pote eta ko dubuino huiyaha: okodawama: ba eda:na Godote ebe Kodawa Kelisoko hibima: midima: da:ka:mi, ba:ba tetene tupuimiti ebete Kelisokono oko ipuwalo ebeno tutudawama: edi. Ba:gala ba: atumu pote eta ko dubutamo huiyaha: oko owatiha: tetelo Godote ebe da:ka:mi, ba:ba tetenomolo ebete Kelisotamo huiyaha: oko owati ba:bo tupuimi.* ²³Iyo, Kelisote ebeno huiya konomo hawa:mo la: uwatia:ta, ba:bema: la: ebe kapiyatamo oko ba owatina komopino huiyaha: okopima:

* 7:16 1Pit 3:1 * 7:19 Lom 2:25; Gal 5:6; 6:15 * 7:22 Pai 16; 1Pit 2:16

akeda:hanala:. ²⁴Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, ba:moe ba: naeno iya:tulame taboeno ko komola. Godote kebe lumagi da:ka:mimini, ba:be lumagino emede komo keba ka:na kitana, ebete Godokoba: kalakalago ba emedena gabo akohowada:la: ba:be emede komo ebe ha:kiya ebeno heloamo hiya:ma: komidima:.

Kebe Dubuti Kamenaheno Demedena Ba:gala Kebe Kamenate Dubuhino Demedena Polote Ibino Komoma: Ebeno Ukui Tabo Dolamagiya:

²⁵Ba:bema: la:eno leta ipuwalo la: eta komoma: na da:kiyanamima, ba:be komo ba: la:eno sose ipuwalo puya:te kamenaheno demedena ba:gala puya:te dubuhino demedena, ba:bi dubu ba:gala kamenakamena iba:te keba ka:na na:kewagelemenena:. Numa:la:, nale ba:moe komoma: aeno Kodawa Kelisogodone eta tutumu tabo dopamo hibilo kalaweha:, huiyatiya na iya:tawala ba:ma ka:na ebete ebeno malemalelo na hibi okodawama: ka:namiti ebeno oko habamo ihateniya:, nale ba:mako komoma: naeno ukuia:mo la: kowalubilima:.

²⁶Ba: hibila, hibima: midipa:tamo temeteme ikuli komote ya:lo tupuimiti, ba:bi temeteme komate tete tatalila kokonomoma: keda:hama:na:, ba:bema: naeno ukui ba: ba:ma ka:nala, Godote ba:ma tetelo kebe dubu da:ka:mimini, ebeno emede komo keba ka:na kitana, wadiyala ebete ba: ba:ba ka:na kalakalago nemedenamene, iyo, ebete gabo akohowada:la: ebeno emede komo hiya:ma: komidima:. ²⁷Ba:bema: hibima: midi dubu, ama:le kamena dopamo da:lawi, ama: ebe ibukima: ukui akihata:la:, ba:gala ama:le ba:ma tetelo kamenaheno demedena, amia:no kamena lawe gabo akohowada:la:. ²⁸Huiyatiya numa:, ama:le kamena lawema: ubi ba ihate tuputupu gabodo da:lawemena:, Godokono umi ipuwalo ba:be komo kubaha:, ba:gala ba: atumu eta bohelete dubu da:lawemene, Godote ba:be komo kubama: a:kagaa:mene.

La: huiyatiya ba:moe komo niya:tawahala:, kamenakamena ipuwalo pote awi dopamo lawete eba:go demedena, ba:gala dubu ipuwalo pote kamena dopamo lawete eba:go demedena, ba:be mabuma: iba:te ba:moe hopoen komo hiya:hiya: temeteme komokomo biya:tawahanakomena:. Ba:bema: hibima: midi dubu, na ubila ama:le kamena laweheno ba:bako temeteme a:kiya:tawamena:ta, ba:gala hibima: midi bohele, na ubila ama: atumu awi akalawa:la: ama:le ba:bako temeteme komo uwatekapoma:.

²⁹Naeno hibima: midipi ekaka:la:, naeno iya:tulame taboeno ipuwa ba: ba:ma ka:nala, Godokono Kuititi Hegelate ba: na:tatali, ba:bema: kebe dubuti kamena dopamo lawete eba:go demedena, wadiyala ebete ba:ma tetene tupuimiti kamena laweha: dubu huiyamo nemedenamene. ³⁰Ba:bene ba: ba:ba ka:na pote temetema:go dihina, wadiyala ebete atumu temetemeha: lumagimo nemedenamene, ba:gala pote kalakala ipuwalo da:luta, wadiyala ebete kalakalaha: lumagimo nemedenamene,

ba:gala pote dogodogo ilina mana:mo dopamo duwati, wadiyala ebete ilinaha:dawamo nemedenamene, ³¹ba:gala pote ba:moe hopoen komoma: oko dowatina, wadiyala ebete ba:bi hiya:hiya: oko ya:lo da:miya:pali ba:bako lumagimo nemedenamene, mabu ba:moe hopoen komate keba ka:na ka:polana, ba:bi pakala komo hiliyonomate ba wiboho uli komate ba: na:pikulihona.*

³²Ba:bema: na ubihinola la: hopo haboen komoma: ukui bilibilima: eda:ha. Numa:la:, kebe hibima: midi dubuti kamenaheno demedena, ebete aeno Kodawa kokalakuimima: ebeno ubi konomo ba ihatena ebeno komokomo kapiya ba:bo emalagidolenako. ³³Huiyatiya kebe hibima: midi dubuti kamena dopamo lawete eba:go demedena, ebete ebeno konomo ubi ba:be kamena kokalakuimima: ihatenako, ba:ma ka:na ebete ba:moe hopoen komokomo ba emalagidolena ³⁴ebeno tepo ipuwalo ba:bi komate Godokono ubi komago nalaholohona. Ba:bene kebe hibima: midi kamenate awihino demedena ba:gala kebe hibima: midi bohelete awihino demedena, iba:te aeno Kodawoen talona oko mabuma: ibino ape ba:gala gobogobo ebetamo kikamehoma: ebeno komokomo kapiya ba:bo emalagidolenaka. Huiyatiya kebe hibima: midi kamenate dubu dopamo lawete eba:go demedena, ebete ebeno konomo ubi ba:be awi kokalakuimima: ihatenako, ba:ma ka:na ebete ba:moe hopoen komokomo nemalagidolena.

³⁵Ba:bema: tabo ulihopa:la:, nale ba:moi iya:tulame tabamo kamena lawe komoma: ba:gala dubu lawe komoma: la:tamo kukala kamiya:telameha:, ao, na ubila ba:moi tabamo la: ba owalubili la:le hidonomamo kemedinama:, ba:gala la:le la:eno komo aeno Kodawoen oko mabuma: ebetamo hihinomolo kikamehoma:, na ubihinola eta kapiya duhimi komote la:godolo itanama:.

³⁶Ba:gala eta komo. Keba tetelo hibima: midipi ipuwalo eta bohele ba:gala eta kuhi ba emedena, ibino nabi menokoba:te ebe ebetamo da:galuimimina:, ba:bene tete ga:ga:dopolo iba:te kapiyama: eda:heno ba:be kuhiti ebe lawema: ebeno ubi komote konomoma: deda:mene, keba ka:nala:ka: ebete ebetamo modoboha: ukui komokomo emalagidole da:tupuimimini, ba:ba tetelo ebete ebe ebeno kamenama: da:midimini Godokono umi ipuwalo ebete eta kuba a:kododa:mene. ³⁷Huiyatiya keba tetelo ba:be kuhiti eta lumagino ubi komamo papamiwataheno, ba:bene ebe ha:kiya ebeno kateneno ubi komo ebetamo da:galuimi ba:be boheleno komoma: ba matuhumiho, ebete ebeno tepo ipuwoeno ukui ba:ma ka:na da:kodakoduilamemene Godokono hiya:hiya: oko kapiya kowatihonama:, ebete ba:be bohele ebeno kamenama: tiyolo midihino tete da:ga:gima:tepamene, Godokono umi ipuwalo ebete atumu kuba

* 7:31 1Yon 2:17

a:kododa:mene. ³⁸Ba:bema: numa:la:, kebe kuhiti ebetamo da:galuimi ba:be bohele tiyolo da:lawemene, ebete hido komo kododima:ne, ba:gala kebe kuhiti Godokono oko kowatinama: ebetamo da:galuimi ba:be bohele tete ga:ga:nomolo laweheno ba:ba ka:na demedenamene, ebeno ododi komote atumu hidoma: keda:ma:ne, iyo, ebeno ododi komoeno hido komote dopo kuhino hido komo konegogoloma:ne.

³⁹Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Hibima: midi kamenoen awino hoe teta:mo ebete talona ipuwalo ba emedena eta dubu akalawa:la:, huiyatiya keba tetelo ebeno awiti da:hoemene, ba:be talonate ebegodone wibote ebeno ubilo eta dubu da:lawemene, kubaha:, huiyatiya ebete hibima: midiha:dawa akalawa:la:.* ⁴⁰Ba:bene Godokono Gobogobote nagodolo ba emedena, na nemalagidolutamo ba:moe eta ukui komote ebegodone duluhuku, kebe kamenate hamolema: eda:te Godokono oko mabuma: awihino demedenamene, ebeno kalakalate konomoma: keda:ma:ne, iyo, ebeno kalakalate eta dubu da:lawemene ba:be kamenoen kalakala konegogoloma:ne.

Hibima: Midiha:pa:te Ida:da:la:tamo Dikalamenaka, Polote

Ba:bako Katene Nahama: Talonaha:ma: Dolamagiya:

8 ¹Ba:bema: la:eno leta ipuwalo la:le eta komoma: na da:kiyanamima, ba:be komo ba: eta hibima: midi dawate kolowami habamo tote, puya:te ida:da:li adikulameno katene ilina da:pemiya:tenaka, ebete ba:bi tawakalubino ilina lawema: talonala:ka: o talonahenola:ka:. Ba:be komoma: la: komopa:te na:ga:lanakomata, “A hiliyonomate iya:tawa komo ya:lo a:lawima:.”

Nale huiyatiya na:goemo, “Keba tetelo iya:tawa komote eta dawagodolo ditana, ba:be mabuma: ebe ha:kiya ebe bawagaminanako, huiyatiya keba tetelo malemale emalagidolo komote ebegodolo ditana, ba:be komodo ebete komopi ibino hibima: midi ipuwalo na:kodakoduilamenako.”*

²Ba:bema: numa:la:, pote komopino owalubi tabo komokomo ulihoheno awagahalo ba:ma ka:na demalagidolona, ebete eta komoma: iya:tawa komo dopamo modobolo a:lawi, ebegodolo hibi iya:tawa komote kitanaha:.* ³Huiyatiya pote Godoko malemalelo demalagidolona, ba:bema: Godote ebeno komo hibinomolo ba iya:tawana ebe hidonomamo umina.

⁴Ba:bema: eta hibima: midi dawate kolowami habamo tote, puya:te ida:da:li adikulameno katene ilina da:pemiya:tenaka, ebete ba:bi tawakalubino ilina lawete da:namene ba:be komo talonala:ka:? A iya:tawahala ida:da:li ba:gala Godoko ibino komo hiya:la, mabu aeno Kodawa kapiyate hibi Godoma: ba eda:na hibi helote ebe kapiyagodolo

* 7:39 Lom 7:2-3 * 8:1 Oel 15:29 * 8:2 Gal 6:3

bitana, huiyatiya ida:da:li gobogoboeno helote hibilo kitanaha: * ⁵Hibila, kebe gobogobate alomolo ba:gala hopo haba konomolo demedehona, Godoko hibima: midiha:pa:te ibi ba adikulamena ibi ibino godoma: ba:bo ka:laminaka, iyo, komo tetelo iba:te ibino hiya:hiya: ida:da:li gobogobatamo godo mahilo ba:gala kokopino mahilo dito ikalamenaka. ⁶Huiyatiya a hibima: midipino Godo ba: kapiyanomola, ebe ba: aeno Nabiwila. Ba: hibila, pote alomo konomo ba:gala hopo haba konomo dododiliya:, iyo, pote hiya:hiya: ilina ba:gala tawakalubi ba:gala gobogobo hiliyonomo dododiliya:, ebete ba:be Helodawama: ba eda:na ale ebe kawagaminanama: ba:bema: emedehonama:. Ba:gala aeno Kodawa atumu ba: kapiyala, ebe ba: Ya:su Kelisotela, ebeno helo ipuwado hiya:hiya: ilina ba:gala tawakalubi ba:gala gobogobo hiliyonomate ikulihuya:, iyo, ale ebeno malemale komodo ka:ka:go bemedehonama:.*

**Hibima: Midipi Ipuwalo Etate Ebeno Ekawino
Nato Ukamidadawama: Akeda:la:**

⁷Huiyatiya komo hopo habanapi hiliyonomate Godokono hibi komo iya:tawaha:, ibi ba: ida:da:lino gobogobo adikulamepila. Ba:bema: ibi ipuwalo puya:te ba:bi adikulame ipuwane Godotamo dohobila:hamena:, komo iba:te tete ga:ga:dopolo ibino tepo ipuwoeno mulu ukui hibilo kodakoduilameheno, iba:te ida:da:li emalagidole komo tiyolo ba:bema: a:kamiya:pamena:. Numa:la:, ba:bako hibima: mididawate kolowami habamo tote, puya:te ida:da:li adikulameno katene ilina da:pemiya:tenaka, ebete ba:bi tawakalubino ilina lawete da:penamene ebeno tepo ipuwoeno ukuiti ebe kuba ododidawama: ba:bema: kogoema:ne. ⁸Huiyatiya hibi komo ba: ba:ma ka:nala, ale eta ilina da:nama: ba:be ilinate a Godokono holoholo hapulu tuputupupima: a:kamidia:mena:. Ba:bema: hibila, naha ilina hiliyonomo ipuwalo lumagiti eta ilina da:namene ba:be komodo kubadawama: a:keda:mene, ba:gala ebete eta ilina nama: talonama: da:goemene, ebeno naha: komodo ebete tuputupudawama: a:keda:mene.

⁹Huiyatiya la:le ilina hiliyonomo nahama: tutupima: ba eda:hana, la: hidamo! La: ipuwalo kebe lumagiti ebeno hibima: midi ipuwalo kodakodalo la:naheno, etate ebeno naha komodo ba:be lumagino tepo ipuwoeno mulu ukui kubahilamete ebeno nato ukamidadawama: akeda:la:. * ¹⁰Numa:la:, la: puya:te Godokono hibi tutu emede komo diya:tawahanama, la: ipuwalo etate katene ilina konama: eta ida:da:li adikumino genamamo da:tomene, ba:bene ebete ba:bolo ba:be gobogobo adikumino ilina ba nuta, diyala, eta hibima: mididawate ebeno ododi komo da: pumimini. Ba:bema: ba:be dawate ebeno tepo ipuwoeno

* **8:4** Gal 4:8; Tutumu 4:39; 6:4 * **8:6** Epe 4:5,6 * **8:9** Lom 14:13-15; Gal 5:13

mulu ukui dopamo hibilo kodakoduilameheno, ebetamo bada komote na:kuluhukumini? Iyo, ebete ebeno tepo ipuwalo ba:be katene ilina naha komo kuba ododi komoma: ba goena, huiyatiya ebeno mabulubi ibamitilo dito da:namene, ebete ebeno hibima: midi komo ba:bo kokubahimima:ne. ¹¹ Ba:bema: ama: pote ama: iya:tawadawama: da:ka:mina, ama:le amia:no iya:tawa komamo amia:no hibima: midi ekawi ba:ba ka:na dito kokubahimima:na:ta! Numa:, Kelisote ba:be ekawi mabuma: a:hoyia,* ¹² ba:bema: hibima: midipi ipuwalo puya:te ibino tepo ipuwoeno mulu ukui dopamo kodakoduilameheno, ama:le amia:no tutu emede iya:tawa komodo ba:bako ekakino hibima: midi komo da:kubahilamemena:, ba:be gabodo ama: iba:tamo konomo kuba ba ododi Kelisotamo atu kuba komo hibinomolo ba:bo kakododima:na:ta. ¹³ Ba:be mabuma: nale katene ilina naha komodo naeno hibima: midi ekawino nato ukamidadawama: deda:mo, ba:be komo ba iya:tawa nale emedena tetelo katene ilina gala a:kananakamo, naeno ekawiti na ibaminatenelo kuba ododi komamo gakapoma:.*

**Ya:sukunu Oelamepa:te Ibino Oko Owati Komoma: Hibima:
Midipa:godone Hidohido Owalubi Komo Uwatema: Talona Puliyala**

9 ¹ Ba:bema: nale la: balateda:lemata, la: iya:tawahala:ka: nale aeno Kodawa Ya:suku naeno baida:mo hibilo dumiya:mo? Ba:gala la: iya:tawahala:ka: ebete ebeno sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya: ba:bi okopi ipuwalo na etama: ba eda:, ba:be oko ipuwalo na tutudawama: deda:namo? Numa:la:, nale aeno Kodawatamo dowatinamimo, ba:be oko ipuwane kebe hidohido gaote dikulihui la: ba: ba:bi tawakalubilata.* ² Ba:bema: komopa:te na Ya:sukunu hibi oelamepi ipuwalo etama: ka:namihino, la: huiyatiya naeno komo iya:tawahala, iyo, la:le Kelisoko ipuwalo demedenama ba:be komote na hibi oelamepi ipuwalo etama: deda:namo ba:be komo behawakaliminako.* ³ Ba:bene keba tetelo komopa:te naeno oko komo anagiya:midanamete kubama: da:ga:lanaka, nale naeno tuputupu ododi komo hawakalimima: iba:tamo tabo ba:ma ka:na olamaginakomo, ⁴ na ba:gala puya:te nago oko dowatina ale kebe hibima: midipi dowlubilinakoma:, ale aeno oko huiyama: eta modoboha: komoma: ibi a:kakiyalama:lema:. Huiyatiya numa:la:, aeno oko mabuma: ale sose tawakaluba:godone baa: modobolo kuwatema: talona kitanaha:!* ⁵ A:iye! La: iya:tawahala:ka:, Kodawa Ya:sukunu komo oelamepi, iyo, ebeno ekaki ba:gala Pitako^d atumu, iba:te oko ipuwalo ibino hibima: midipi kamenakamenago ba wapata:lamena ibi

^d 9.5 Buka ka:lamiholeadawa, wadiyala ama: niya:tawa Pitakono eta mahilo ba: Kipasetela.

* 8:11 Lom 14:15,20 * 8:13 Lom 14:21 * 9:1 Oel 22:17-18; 26:16; 1Kol 15:8-9

* 9:2 2Kol 3:2-3 * 9:4 Luk 10:8

hiliyonomate sose tawakaluba:godone owalubi keba ka:na kuwatenaka, talona puliyala na ba:gala nago oko dowatina ale atumu ba: ba:ba ka:na kawapata:lamenama? ⁶ Huiyatiya diyala, la: komopa:te na ba:gala Banabasiko a netewapino komoma: ba:ma ka:na demalagidolonama, “Oelamepi ipuwalo ibi kapiyatamo talona bitana sose tawakaluba:godone owalubi komokomo kuwatema:, iyo, wadiyala iba:te huiyatiya hegehege mani oko owati ipuwalo ibi ha:kiya ibino modoboha: komokomo nulama:mena:.”

⁷ A:iye! Nale la:eno daedae ukui tabo ba huiya ba:ma ka:na goemo, “Gabomanino alaholohopi ipuwalo ibi hiliyonomate ibino baa: ba:gala oko huiya gabomana:godone modobolo uwatenaka, aba: hibila:ka:? Iyo, ba: ba:ba ka:na kebe lumagiti gala:ipi gao pali dopamo dododi komo hiliyonomo tetelo ba:bi hidohido gao a:penahanako, ba:gala kebe dubuti sipi-goegoe ulamedawama: deda:na ebena ubi tetelo ba:bi ilinoeno nono uwatenako.”

⁸ Ba:bema: la: na:kemalagidolutama, na ha:kiya naeno ukui komamo ka:goemo ba:moe go tabo? Ao, eba ka:naha:, mabu Godote ebena Bukoeni eta tutumu tabamo ba:be atu komo a biya:tua:mena. ⁹ Iyo, Mosesete Godokono Tutumu Tabo ebena Bukamo ba miya:te eta tabo ba:ma ka:na hawakalimiya:, ^e “Tawakaluba:te witi-laisa nahoeno kikipo kuwatema: ibino kau-goete ba:bi ilina mikimoelelo oko iba:tamo dowatimini, ba:ba tetelo iba:te ba:be kau-goeno tabo hala:mo matumi modoboha:, mabu ebete iba:tamo oko owati ipuwalo witi-laisa kikipo kapiyakapiya naha modobola, iyo, ba:bi naha ilina ba: ebena okoeno huiya deha:potola.” Ba:bema: la: ba:moe taboeno ipuwa ba emalagidolo na na:kiyanamiya:la:, mabu keka: Godote ba:moe tutumu atamo dikaa:miya:, ebena malemalelo ebete kau-goegoe konomamo kemalagidolena o ebete tawakalubi konomamo kemalagidolena? ^{*} ¹⁰ Ba: hibila, ebete aeno ka:ka: konomamo demalagidolena, ba:moe tabo Bukamo ba:bema: miya:tiya:.

Iyo, ebete a ba:ma ka:na kiyaa:mena, pali oko ipuwalo kebe lumagiti haka aligilino ilinamo oko da:tupuiminako ba:gala kebe lumagiti naha ilina uwate oko dowatinako, ibi netewapa:te ba:moe atu ukui komago bemedena, iba:te ibino oko huiyama: naha ilina ipuwane ibino komo kapimilo kuwatema:na. ^{*} ¹¹ Numa:la:, pali ododidawate haka ipuwamo kikipo keba ka:na kamihonako, ale dopamo la: Kolini sose tawakalubi ipuwalo oko ba: ba:ba ka:na powatima:. Ba:bema: ale kapiyakapiya tetelo la:godone owalubi komo da:lawenakoma:, la: ba:be komo aeno modobo

^e **9.9** Buka ka:lamiholelawa, wadiyala ama: Tutumu Tabo 25:4 numiya:. Ba:moe taboeno ipuwa ba:ma ka:nala, kau-goete oko owati ipuwalo tawakalubi dowalubilimini, ba:bema: wadiyala iba:te ibino malemalelo hido owalubi komo kau-goetamo atumu na:kihata:mena:.

^{*} **9:9** Tutumu 25:4; 1Tim 5:18 ^{*} **9:10** 2Tim 2:6

oko huiyama: ba:ka:ga:loma o pilo komoma: ba:ka:ga:loma? * 12 Ba: hibila, komo hiya:hiya: okopa:te la:godone owalubi da:lawenaka ba:be komote modoboma: neda:tale, la:le aeno oko owati komoma: a dowlubinakoma, Godokono umi ipuwalo ba:be komote atumu modobonomoma: ba:kaeda:na. Huiyatiya numa:la:, dopamo ale oko ipuwalo hiya:hiya: modoboha: komokomo ba iya:tawahana, la: ipuwalo eta lumagigodone owalubi komo laweheno aeno tepo ipuwa dito kodakoduilamenakuima:. Iyo, ale Kelisokono Hido Tabo puya:tamo dolamagiminakoma:, a ubihinola iba:godone eta owalubi komo ba lawe ba:be komote aeno oko duhimi komoma: eda:.*

13 Ba:gala eta komo. La: Yunapino komo iya:tawahala:ka:, ba:ma ka:na puya:te Godoko Adikumino Hiya: Genamalo oko dowatina, iba:te ba:be oko ipuwane ibino baa: modobolo nahanaka? Iyo, puya:te Godoko owatidoloeno patapata hunamo hawa:goeno ilina koa:mo da:miya:tenaka, ibi ha:kiya ibi kowalubilima: ba:bi hawa:goeno ilina ipuwane katene hapuhapu uwatenaka. * 14 Ba: hibila, aeno Kodawate ebe ta:matapi atumu a:tutumulateliya:, ba:ma ka:na puya:te ebena Hido Tabo olamagi oko dowatina, wadiyala hibima: midipi ulihopa:te ibino modoboha: komokomo na:modobuilamelelamenakamena:.*

Polote Hido Tabo Olamagi Ipuwalo Godogodone Ebena Huiya Lawema: Dolamagiya:

15 Nale kebe tabo ka:goemo, ba:be tabo ba: hibila, ba:ma ka:na nale oko ipuwalo hiya:hiya: modoboha: komo ba iya:tawana, eta lumagigodone owalubi komo laweheno naeno tepo ipuwa dito kodakoduiminakuimo. Huiyatiya nale ba:moe leta la:tamo ba ododita, naeno ukui kitanaha: ba:ma tetelo la:le naeno eta modoboha: komo umiti na owalubini ba:bo kotupuimima: A:iye, na ubihinola! Nale la:godone eta kapiya owalubi komo laweheno wadiyala na dopamo kohoema:nemo, mabu keba tetelo nale eta dawagodone owalubi komo lawe da:tupuimimo, naeno Kodawa mabuma: dawagahanamo ba:be komote nagodolo ba:bo kalatidima:ne! 16 Huiyatiya numa:la:, na Hido Tabo olamagi mabuma: na ha:kiya na a:kawagaminamo, mabu Kodawate ebena ubilo ba:be oko natamo ikanamiya:, nale naeno ubilo kalawiya:ha:. Ba:bema: nale ba:be oko tama:mo dito dihatemo, natamo duluhukumini ba:be temeteme bada konomola:ka:!* 17 Iyo, ba:be okote naeno ubi komodo natamo na:puluhukuya:tale, nale modobo oko huiya tawakaluba:godone ba:lawenakona:, huiyatiya Godote ha:kiya na eta hibidawama: ba ka:nami ebena ubilo Hido Tabo olamagi oko natamo ba:bo ikanamiya:. Ba:bema:

* 9:11 Lom 15:27 * 9:12 Oel 20:34; 2Kol 11:9 * 9:13 Tutumu 18:1-3

* 9:14 Ma:t 10:10; Luk 10:7; Gal 6:6 * 9:16 Yel 20:9

nale ebe kapiya kokalakaluimima: oko ba owatina ¹⁸kebe hido huiya na:ka:lawemo? Naeno huiya ba: naeno tepo ipuwoeno kalakala komola, iyo, ba:be kalakalate oko owati komodo natamo puluhukuna, mabu gabo bitana nale naeno modoboha: komokomoma: tawakaluba:godone eta hido komo laweheno iba:tamo Hido Tabo huiyaheno dito olamaginakomo.

¹⁹Ba:bema: na eta hopo lumagino matuhumiho ipuwalo emedenaheno Kelisoko ipuwalo tutudawama: eda:namo, huiyatiya nale Hido Tabo ba olamagina tabo ulihopi mabuma: na ha:kiya na ibi hiliyonomoeno huiyaha: okodawama: a:midinakomo, komo ibi hiliyonomate ba:be tabo hibinomolo kolawema:. ²⁰Ba: hibila, keba tetelo nale naeno Yunapa:tamo Hido Tabo dolamaginakomo, iba:te ba:be tabo hibilo lawema: nale ibino eta lumagi huiyamo bemedenamomo. Iyo, Godote aeno iniwala:tamo dikalamiya: iba:te ba:bi Tutumu Tabo hiliyonomamo papamila:ha ko komonomoma: ba ga:lane, ba:bema: ba:bi Tutumu Tabamo nale atumu a:kapapamiwatanakomo, iba:te Hido Tabo uliho tetelo eta duhimi komo nagodolo umikapoma:.* ²¹Ba:gala keba tetelo nale Yuha:pa:tamo Hido Tabo dolamaginakomo, iba:te ba:be tabo hibilo lawema: nale ibino eta lumagi huiyamo atumu ba:kemedenamomo. Iyo, naeno iniwala:te Godogodone duwatiya: nale ba:bi Tutumu Tabo hiliyonomamo papamiwataheno, huiyatiya Kelisokono kapiya tutumu ipuwalo bemedenamomo, mabu na ubihinola Yuha:pa:te Hido Tabo uliho tetelo eta duhimi komo nagodolo umi. ²²Ba:bema: numa:la:, puya:te hibima: midi ipuwalo kodakodalo kala:mota:hanaha:, nale iba:tamo Hido Tabo dolamaginakomo, iba:te ba:be tabo lawema: nale ibino ododili komamo papamiwatate na ha:kiya na ibi huiyama: ba:midinakomo. Iyo, ba: ba:ba ka:na nale komo hiya:hiya: gabodo komo hiya:hiya: tawakalubi huiyama: beda:nakomo, mabu na ubila iba:te Hido Tabo uliho tetelo eta duhimi komo nagodolo umihino komo iba:te tabo hibinomolo ba:bo kolawema:.* ²³Ba: hibila, na Hido Tabo olamagi mabuma: ba:bi hiliyonomo hiya:hiya: komo ododilinakomo, nale ba:be oko owati ipuwalo emedena teteno hidohido owalubi komo Godogodone kuwatema:.

²⁴La: iya:tawahala, sikulu gugudino iya:da:mi hegelalo ibi hiliyonomate heloamo ba pulila:ha, ibi ipuwalo kapiyanomote sikulu watodawagodone hido huiya kolawema:ne. Ba:bema: la: Godoko mabuma: oko ba owatina, wadiyala la: ba: ba:ba ka:na helonomoma: neda:huya:la: la:le ebegodone hido huiya konelawema:.* ²⁵Ba:gala ba:moe ba: eta go tabola. Bolamo iya:da:mipa:te eta kapiyuimino wato kikipo lawema: ubi ba ihate, ko hegela pehenom dopamo ibi hiliyonomate ibino ape bekodakoduilamenaka, iyo, ibi ubila wato kikipo lawe ipuwalo tawakaluba:te ibi kawagaminalema:. Ba:bema: numa:la:, iba:te da:lawemena: ba:be

* 9:20 Oel 21:20-26 * 9:22 2Kol 11:29

kalakalate tete nanekelero itanatepate ba:bo kowiboma:ne:, huiyatiya ale Godokono oko owati ipuwalo kebe hido huiya lawema: ubi dihatenama:, ba:be komo hiya:la mabu ba:be komoeno kalakalate emedena emedena tetelo agodolo a:kawibonamene. * ²⁶ Ba:be mabuma: sikulu gugudino iya:da:mi hegelalo ibi ipuwalo etate dopo lumagima: keda:ma: heloamo keba ka:na ka:puliganako, na oko owati ipuwalo heloamo ba:ba ka:na owatinakomo, ba:gala alaholoho ipuwalo eta dubuti eba:go dalaholohona ba:be eta lumagi kubanomamo keba ka:na kanagaliminako, na alaholoho ipuwalo ba: ba:ba ka:na kewagelenamo wato kikipo kolawema:. ²⁷ Iyo, bolamo iya:da:mipa:te kateneno ubi komamo papamila:haheno ibino ape keba ka:na ka:kodakoduilamenaka, hibima: midi ipuwalo na ba: ba:ba ka:na emedenamo. Ba:bema: hibila, nale Hido Tabo puya:tamo dolamaginakomo, komo iba:te hibima: midi ipuwalo wato kikipo da:lawemena:, na ubihinola ibi ipuwalo na kapiyate hido huiya laweha:ma: eda:.*

Yunapino Iniwala:tamo Dito Hopolo Dikulihuya:

Polote Ba:bi Komoma: Dolamagiya:

10 ¹ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, kebe komate a Yunapino iniwala:tamo dikulihuya:, na ubila la: ba:bi komo hidamo kemalagidoluilamema:. Iba:te Isipiti temeteme hopone dikuliya:, ba:ba tetelo Kodawa Godote ebena hawai ipuwado ibi dopalamenakui ibi hiliyonomo ba:bo itagua:midalenakui, ba:bene ibi hiliyonomate ebena owalubi komodo Hawihawi Kehaha: Kolomo hapuamo modobolo na:hiwaliya:.* ² Ba:bema: ale ba:ma tete tawakalubino Kelisoko ta:mata komo kohawakalimima: ibi beyamo keba ka:na ka:wadulatelenakoma:, ba: ba:ba ka:na aeno iniwala:te Godokono okodawa Moseseko ba ta:matana, Godote ibi hiliyonomo ebena hawai ipuwamo ba:gala kolomo ipuwamo ba:bo wadulatiya:.* ³ Ba:bene iba:te dito hopolo ba wapata:lamena, Godote hanohano komodo iba:tamo dikalamenakui ibi hiliyonomate ba:be baa: ba:bo nahanakuya:,* ⁴ ba:gala ebete eta hanohano komodo nakola ipuwane dikalamenakui, ibi hiliyonomate ba:be beya atumu a:kanihonakuya:, ba:bema: ba:be nakola ba: gola, ebe ba: Kelisotela, kebe Kodawate iba:go da:pata:nami ba:moe ba:be dawala.* ⁵ Huiyatiya numa:la:, iba:te Godokono hiya:hiya: hidohido owalubi ba ulamena, komo hiliyonomate ebe hibima: kamidiya:ha:, ba:bema: ebete iba:tamo maubate ibi danakapulamiya:, ibino ha:laha apa:te dito hopolo hiya:hiya: ba:bo toda:la:mota:hanuya:.*

⁶ Ba:bema: Godoko ubila ale ba:bi komodo hido ukui ba:ma ka:na kolawema:, Yunapino iniwala:te kuba komo kododilima: ibino tepo

* 9:25 Pil 3:14; 2Tim 4:7-8; 2:4-5 * 9:27 Lom 8:13; 13:14 * 10:1 Ikuli 13:21-22; 14:22-29

* 10:3 Ikuli 16:35 * 10:4 Ikuli 17:6; Nabas 20:11 * 10:5 Nabas 14:29-30

ipuwoeno ubi konomamo keba ka:na ka:miya:tenakui, ale ba:ba ka:na eda:ha modoboha:.* 7Ba:bene eta tetelo komo iba:te eta ida:da:lino poko dododiya:, Godokono Buka tabote ba:be komo ba:ma ka:na hawakalimina, “Tawakaluba:te poko ba ododita, baa: konomamo nahate, helonomo gao beya nihote, hilopo moe komo ba:bo ododiya:.” A:iye! Ibi ida:da:li adikulamepima: keba ka:na keda:huya:, la: ba:ba ka:na eda:ha talonala!.* 8Ba:bene eta tetelo komo iba:te bohelemele ba:gala kuhi pilo komo, kamenakamena ba:gala dubu pilo komo, ba:bako koko kuba ododili da:tupuimiya:, ba:bema: kapiya hegela tetelo 23 taosene tawakaluba:te ba: dito ha:lahuya:. A:iye! Ale ba:bako kuba ododili ipuwamo na:pa:la:ha modoboha:!* 9Ba:bene eta tetelo komo iba:te Kodawa Godoko bepawiya:, iyo, ebete ibino daedae ukui komamo papamiwataheno ba:be mabuma: iba:te ebeno ododi komo kubama: da:ga:luya:, ba:bema: bu kalate ibi ba alohole ibi hiliyonomate ba: dito ha:lahuya:. A:iye! Ale ba:bako kuba tabamo aeno Kodawa pawu modoboha:!* 10Ba:bene eta tetelo komo iba:te ubiha: tabo Godokono okopa:tamo da:ga:luya:, ba:bema: Godokono Hoe Nopodawate ibi ba:bo anakapulamiya:. A:iye! Ale ba:bako ubiha: tabo ga:la tupuimi modoboha:!*^f

¹¹Numa:la:, Godote ebeno ubi komo dopamo ihatiya:, komopa:te ba:bi hiliyonomo komo ba iya:tawaha iba:te hidohido ukui kuwatema:, ba:bene ebete a mabuma: ba:bi komo ebeno Bukamo a:miya:tiya:, ale ba:bi atu kuba ododili ipuwamo gudikapoma:. Ba: hibila, a puya:te ba:ma tetelo demedehonama: hopo haboeno kuititi tetete atamo ba: na:tatali, ¹²ba:bema: pote ba:ma ka:na demalagidolona, “Na naeno heloamo modobolo la:namo,” ebe hidamo! Diyala, tete tatalila ebete kuba ododi ipuwamo da: negamene.

Saitanakono Kuba Gabamo Emogabuimi Ipuwalo Godote Hibima: Midipa:tamo Modobo Helo Dikalamenako

¹³Ba: hibila, Saitanate hiya:hiya: kuba gabamo emogabuimi komo ama:tamo da:wadahenako, ebete ba:bako atu komokomo hopo habanapi hiliyonomatamo ikalamenako. Huiyatiya kalakala konomola, Godote ama: kowalubima: hibidawama: eda:na. Ba:be mabuma: amia:no hibima: midi helote keba ka:na kitana, ebete ba:be komo ba iya:tawana Saitanako ba:bo koduhimima:ne, ebete amia:no helo da:gogolona ba:bako eta

^f **10.10** Buka ka:lamihole dawa, ama: ubi dihatemena: ba:bi uwino hiya:hiya: komo hidonomamo iya:tawama:, wadiyala ama:le 1 Kolini 10:7 komoma: Ikuli 32:1-6 numiya:, ba:gala 10:8 komoma: Nabas Ka:lamihole 25:1-9 numiya:, ba:gala 10:9 komoma: Nabas Ka:lamihole 21:5-6 numiya:, ba:gala 10:10 komoma: Nabas Ka:lamihole 16:41-50 numiya:.

* **10:6** 1Kol 10:11; Nabas 11:4,34 * **10:7** Ikuli 32:6 * **10:8** Nabas 25:1-9

* **10:9** Nabas 21:5-6 * **10:10** Nabas 16:41-49

konomo emogabuimi komo ama:tamo kadahema:. Ba:gala ba:be atu tetelo Godote ama: gabo kiya:tumima:na:ta, ama:le Saitanakono emogabuimi komone keba ka:na na:kalahuliomena: ama:le hibima: midi ipuwalo kodakodalo kola:nama:.

**Hibima: Midipa:te Ida:da:li Adikulame Komokomo
Ipuwane Alahutihoma: Polote Da:goiya:**

¹⁴ Ba:bema: naeno hidohido mabuluba:la:, wadiyala la:le hiya:hiya: ida:da:lino gobogobo adikulame komo kuba nibote patema: ga:lalo ba:bi ododili ipuwane nalahutihonakuya:la:. ¹⁵ Numa:la:, la: puya:te naeno tabo dulihtutama, nale naeno tepo ipuwoeno ukuilo la: hidohido ukuipima: midilitamata, ba:bema: wadiyala la: ba:moe naeno tabo hidamo nanagiya:midala:. ¹⁶ Ya:suku emalagidolo baa: naha komo ododi tetelo ale kebe kalilino komoma: Godotamo kalakala tabo dadipatenakoma:, ba:be kalili ba: Kelisokono hawi kalilila, ba:bema: hibila, ale kapimilo ba niho a eba:go kapiyama: ba:bo eda:hanakoma:. Ba:gala ale ebe kemalagidoloma: kebe baa: ka:wakamihonakoma:, ba:be baa: ba: ebeno apela, ba:bema: ale kapimilo ba naha a Kelisokoba: atumu kapiyama: ba:bo keda:hanakoma:.* ¹⁷ Numa:la:, ale ba:be baa: wakamihoheno dopamo kapiya baa:te itananako, ba:bema: ba:be komo ba: a hibima: midipino komo hawakalimino gola, iyo, a hiliyonomate Kelisokono kapiya apema: ba eda:hana, ale kapiya baa: kapimilo ba:bema: nahanakoma:.* ¹⁸ Ba: hibila, a Isalaelanapino hawa:goeno ilina Godotamo ikameho komo atumu ba: ba:ba ka:nala, ba:bema: wadiyala la:le ba:be komo nemalagidolala:. Iba:te ba:bi ilina Godoko owatidoloeno patapata hunamo miya:tehen, dopamo iba:te mokohote ibi mabuma: katene hapuhapu tama:mo miya:tenaka, ba:bene iba:te Godoko adikumi tetelo eba:go kapiyama: ba eda:ha katene kapimilo ba:bo nahanaka.*

¹⁹ Ba:bema: na ubila ale ida:da:li gobogoboeno adikulame komo gala kakemalagidoluya:. Mabu keka: nale la: ba:be komo ipuwane alahutihoma: da:kiyalamema? Ba:bi ida:da:lino helote hibilo ba:kitana, ba:gala adikulamepa:te iba:tamo kebe ilina kikalamenaka ba:bi ilinate talona ipuwalo hibilo ba:ka:pola:na? * ²⁰ Ao, naeno taboeno ipuwa eba ka:naha: Hibi komo ba: ba:ma ka:nala, ida:da:li adikulamepa:te ibino hawa:goeno ilina Godotamo a:kikamehala:, iba:te huiyatiya ida:da:lino ha:da amiho gobogobatamo ikalameholenaka. Ba:be mabuma: na ubihinola la: hibima: midipa:te la:eno ododili ipuwalo ba:bako kuba gobogobago kapiyama: keda:hanama:!* ²¹ A:iye! La:le eta hegellalo Ya:suku emalagidolo kalila:mo nihote, eta hegellalo kuba gobogobo emalagidole

* 10:16 Ma:t 26:26-28 * 10:17 Lom 12:5 * 10:18 Hawi 7:6 * 10:19 1Kol 8:4

* 10:20 Tutumu 32:17; Haw 9:20

kalila:mo da:kanihoma, ba:be komo modoboha:! Iyo, la:le eta hegelalo
 Ya:suku emalagidolo baa: eba:go nahate, eta hegelalo kuba gobogobo
 emalagidolelo iba:go baa: da:kanahama, ba:be komo atumu modoboha:!*
 22 Ba:bema: a hidamo! Ale ida:da:li adikulamepino ododili komamo
 a:kana:pa:la:hama:, mabu a ubihinola aeno Kodawate ba:be komoma:
 atamo mauba. Ba:gala ale daedae ukuiolo ba:ma ka:na a:kemalagidolama:,
 aeno helote ebeno heloago komodoboma:ne.*

Hibima: Mididawate Ebe Ha:kiya Ebe Kapiya
Kowalubima: Ukui Akihata:la:

23 Ba:bema: ba:moe ba: eta komola. La: komopa:te ba:ma ka:na
 na:ga:lanamata, “Apa:mo ododili komo hiliyonomo ipuwalo eta komo
 kododima: talona hibilo kitanaha:.”

Ba:bema: nale tabo ba huiya na:goemo, “Iyo, lumagiti Kelisoko ipuwalo
 tutudawama: ba eda:na, talona ebetamo hibilo kitanaha: eta komo
 kododima: Huiyatiya numa:la:, apa:mo ododili komo hiliyonomo ipuwalo
 komo ododili komate aeno hibima: midi ipuwalo a a:kowalubia:mena:,
 iyo, a sose tawakaluba:te ba:bi ododili komago ba emedena hidamo
 a:kapepehama:.”* 24 Ba:bema: la: ipuwalo etate ukui akihata:la: ebe
 ha:kiya ebe kapiya kowalubima:, huiyatiya wadiyala ebete komopino
 hibima: midi ipuwalo ibi kowalubilima: ibino komokomo dopamo
 nemalagidolenakamene.”*

25 Ba: hibila, ama: kolowami habamo tote, puya:te ida:da:li
 adikulameno katene ilina da:pemiya:tenaka, ba:bi tawakalubino ilina
 uwatete da:nahamena:, talona puliyala. Iyo, amia:no tepo ipuwoeno
 mulu ukui komate amia:no eta naha komoma: ama: kubadawama:
 ka:mi modoboha:, 26 mabu Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na itana,
 “Ba:moe hopo konomo ba: aeno Kodawoenola, ba:bema: hopo haboeno
 ilina hiliyonomate ba: ebenoma: eda:hana:.”* 27 Ba:bema: keba tetelo eta
 hibima: midiha: mabulubiti ama: eba:go baa: nahama: da:kiyamemena:,
 ama: ubi dihatemena:, kubaha:, ama:le eba:go tote ebete baa: naha tetelo
 ama:tamo kebe ilina dikamemena:, wadiyala ama: ba:be ilina kalakalago
 dito na:nuya:, iyo, ama:le tepo ipuwoeno mulu ukui komodo ida:da:li
 adikulameno kateneno komoma: ukui bilibilima: akeda:la:

28-31 Ba:bema: numa:, naeno komo ba: ba:ma ka:nala. Na Kelisoko
 ipuwalo tutudawama: ba eda:na, naeno tepo ipuwoeno mulu ukui eta
 ododi komoma: na kubadawama: ka:namihino, eta dawoeno mulu ukui
 komate naeno tutu emede komo matuhumiho a:kamodobamena:. Iyo, nale
 eta baa: na komoma: Godotamo kalakala tabo adipatelo ebeno kalakalago

* 10:21 2Kol 6:15-16 * 10:22 Tutumu 32:21 * 10:23 1Kol 6:12 * 10:24 Lom 15:1-2
 * 10:26 Ohale 24:1

da:namo, ba:ba tetelo pote na:ka:modobomene na kuba ododidawama: ka:namima? A:iye, lumagi puliyala, kalutaha:! Ba:bema: a hibima: midipino ododili komoma: ba:moe ba: naeno ko iya:tulame tabola, amia:no baa: naha ipuwalo, ba:gala amia:no beya niho ipuwalo, ba:gala amia:no komo hiya:hiya: ododili komo hiliyonomo ipuwalo, wadiyala ama: ba:bi hiliyonomo komamo Godoko nawagaminanakuya:.

Huiyatiya ba:moe ba: eta komola. Keba tetelo eta dawate ama: ba:ma ka:na da:kiyamemena:, “Ba:moe katene ba: ida:da:li adikulameno ilinala, ale a:kanahama:!” ama: ebe malemalelo emalagidolote ebeno tepo ipuwoeno mulu ukui komamo na:papamiwatuya:. Iyo, amia:no tepo ipuwoeno ukuiti ba:be katene nama: modoboma: goena, huiyatiya amia:no hopodalagino komoma: ama: a:kanamena:ta. * 32 Ba:bema: amia:no hiliyonomo ododili komamo eta lumagino nato ukamidadawama: akeda:la:, iyo, puya:te Godokono sose tawakalubima: deda:hana, ba:gala puya:te Yunapi ba:gala Yuha:pi ipuwalo hibima: midiha:pima: deda:hana, ibi hiliyonomo ipuwalo etate amia:no ododili komoma: kuba ododi ipuwamo ga modoboha: * 33 Ba: hibila, na ha:kiya na kapiya kowalubima: emalagidoloheno, naeno ubi komo ba:ma ka:na ihatenamo, nale naeno hiliyonomo ododili komamo tawakalubi hiliyonomo dowlubilinakomo, ibi ba kalakaluilamena iba:te Godogodone ibino ka:ka: mula: komo galane ba:bo kolawema:na:. Ba:bema: hibima: mididawa, naeno ubi komote komopa:tamo keba ka:na kitana, wadiyala la:eno ubi komote iba:tamo atumu ba: ba:ba ka:na na:kitananakamene.*

11 ¹Iyo, wadiyala la: hibima: midipi hiliyonomoeno ododili komokomo ipuwalo la:le na nibaminatena:la:, nale Kelisoko keba ka:na kibamitinamo ba:ba ka:na.*

Polote Kolini Sose Kamenakamenoeno Eta Ododi Komoma: Dolamagiya:

²Ba:bema: nale la: bimililameholemata, mabu la:eno hiliyonomo ododili komokomo ipuwalo la:le na ba emalagidolone, nale la: dopo soseno[§] ododili komo keba ka:na kiya:tulametanakuima, la: ba:bi komamo hibinomolo ba:ba ka:na papamila:hanamata.

³Huiyatiya na ubila ba:ma tetelo eta uli komo la: kiya:tulamema:, ba:ma ka:na Godote Kelisokono watodawama: keba ka:na keda:na, Kelisote hibima: midipi dubuino watodawama: ba: ba:ba ka:na keda:na, ba:bene hibima: midi dubuti ebeno kamenoenno watodawama: atumu

§ 11.2 Buka ka:lamiholelawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Ya:suti hoe ipuwane mahigate Hunu Habamo dodoluya:, ba:ba tetelo Yunapino Yudiya hopolo kebe sosete duluhukuya: ba:be sose ba: dopo sosela.

* 10:28-31 1Kol 8:7; Kol 3:17; 1Tim 4:4 * 10:32 Lom 14:13 * 10:33 1Kol 9:20-22

* 11:1 1Kol 4:16

keda:na. * 4 Ba:bema: la: ipuwalo eta dubuti Godotamo toetoe tabo olamagi tetelo o ebete Godokono ukui hawakalimi tetelo ebeno wato kalikamo da:mula:mene, ba:be ododi komo ba: ebeno watodawa Kelisotamo hilopo ikame komo huiyala. 5-6 Huiyatiya la: ipuwalo eta kamenate ebeno wato kalikamo mula:heno Godotamo toetoe tabo dolamagimini o ebete Godokono ukui sose tawakaluba:tamo da:hawakalimimini, ba:be ododi komo ba: ebeno awitamo hilopo ikame komola, mabu ebeno awi ba: ebeno watodawala. Numa:la:, la: tawakalubino komo ba:ma ka:nala, eta dubuti ebeno kamenoenon konomo kuba mabuma: ebeno hinibo elepe komamo hilopo ebetamo kikamema:ne, ba:bema: la: ipuwalo eta kamenate ebeno wato kalikamo mula:heno hilopoha:ma: deda:mene, wadiyala ebete hilopo na:lawa:mene, kamenoenon awiti hinibo elepe komamo ebetamo hilopo keba ka:na kikamenako ba:ba ka:na. Iyo, la: iya:tawahala, hinibo elepe komo ba:gala hinibo iya:hili komo ba: kamenakamenatamo hilopo ikalame komola, ba:bema: wadiyala iba:te ibino wato kalikamo na:mula:lenakamena:

7 Huiyatiya dubuino komo hiya:la, ebete ebeno wato kalikamo mula:ha:ma: deda:mene hilopo komote a:kitanamene. Numa:la:, Godote dopo dubu ebeno holoholamo ododiya:, ba:bema: ba:ma tetelo dubu hiliyonamate ba:be holoholamo ba emedehona Godokono hido mulu emede ka:ka: komo ba:bo hawakaliminaka. Huiyatiya dubuino hido mulu emede ka:ka: komo kamenakamenate hawakaliminaka, * 8 mabu Godote dopo dubu ba:gala kamena ba ododili, ebete dubuino ka:ka: kamenagodone kalawiya:ha:, ao, ebete huiyatiya kamenoenon ka:ka: dubugodone lawiya:. * 9 Ba:gala numa:la:, Godote ebe ha:kiya ebe kokalakaluimima: dopo dubu bododiya:, huiyatiya ebete ba:be dubu kokalakaluimima: dopo kamena akododiya:. 10 Ba:bema: la: ipuwalo kamenakamenate ibino wato kalikamo na:mula:lenakamena:, mabu Godote ebeno Gobogoboeno helo iba:tamo dikalami, ibino wato mula:le komote ba:be komo hidamo kohawakalimima:ne. Iyo, ba:be komodo Hunu Haboenon nopopa:te ba:moe komo kiya:tawahama:na:, dubate Godokono hido mulu emede ka:ka: komo keba ka:na ka:hawakaliminaka, talona puliyala hibima: midipi kamenakamenate ba:be atu hido mulu emede ka:ka: komo ba: ba:ba ka:na atumu kohawakalimima:

11 Huiyatiya ba:moe eta komo akadodala: A hibima: midipi ipuwalo kamenakamenate dubuino komoma: akaga:lala:, “Ale iba:godolo eta owalubi komo a:kuma:lema:,” ba:gala dubate atumu kamenakamenoenon komoma: ba:bako daedae ukui tabo akolamagima:la:. Ao, eba ka:naha:, mabu ale aeno Kodawa ipuwalo ba emedena dubu hiliyonamate kamenakamenagodolo owalubi komo ulamenaka, ba:gala atumu kamenakamena hiliyonamate

* 11:3 Tup Mabu 3:16; Epe 5:23 * 11:7 Tup Mabu 1:26-27 * 11:8-9 Tup Mabu 2:18-23

dubagodone owalubi komo a:kauwatanaka. ¹² Numa:la, Godokono ododi komodo dopo kamenate dubugodone uluhukuya, ba:bene ba:ma tetelo ebene owalubi komodo dubu hiliyonomate kamenakamena ipuwane a:hawakalahalenaka, iyo, hiya:hiya: tawakalubi ba:gala ilina hiliyonomate ebene ubi komo kapiyado ba:bema: ikulihonaka.

¹³ Ba:bema: wadiyala la: ha:kiya la:eno ukuia:mo nemalagidolala, la: ipuwalo eta kamenate ebene wato kalikamo mula:heno Godotamo toetoe tabo dolamagimini, ba:be komo modobola:ka: o modoboha:ma: ba:keda:mene? ¹⁴⁻¹⁵ Numa:la, Godote pui ebene ubilo dododiliya, ba:bi hiya:hiya: tawakalubi ipuwalo komo hiliyonomate ibino tepo ipuwoeno ukuilo na:ga:ana, eta dubuti ga:ga:ga: hinibago demedena ba:be komo ba: kuba hilopo komola, huiyatiya eta kamenate ga:ga:ga: hinibago demedena ba:be komo ba: ebe hagalu kamenama: midi komola. Ba:bema: wadiyala la: ba:be komone niya:tawahala, Godote kamenakamenatamo ibino ga:ga:ga: hinibo bikalamiya: ba:bi hinibate ibino wato mula:leno ilinama: keda:hanama:. ¹⁶ Ba:bene la: ipuwalo etate ba:moe komoma: nago olowabeletihuima: dewagelemene, naeno kuititi tabo ebetamo ba:ma ka:na itana, la:eno hopo konomolo puya:te Godokono sose tawakalubima: deda:hana, ibi hiliyonomate ago ukui kapiyama: ba eda:hana kamenakamenoeno komoma: ba: ba:ba ka:na iya:tulamenaka.

Polote Ya:suku Emalagidolo Baa: Naha Komoma: Dolamagiya:

¹⁷ Ba:bema: nale ba:be komo miya:pate nale komo hiya:hiya: komoma: la: diya:tulamema, ba:bi komo ipuwalo nale la: a:kamililamehola:mata, mabu keba tetelo la: da:kapiyuiminakoma, la: la:eno ododili komamo komopino hibima: midi ipuwalo ibi owalubilihino ibi dito kubahilamenakomata. ¹⁸ Ba:bene dopo komo ba:ma ka:nala, komopa:te na a:kiyanamiya, la: sose tawakaluba:te da:kapiyuiminakoma la: ipuwalo anagiya:mida komokomo ba:pola:lama:nata. Ba:bema: ibino tabo ga:la ipuwalo nale komo tabo hibima: a:midilimo, * ¹⁹ mabu diyala, ba:bako anagiya:mida komate Godokono ubilo dikulihuya, la: ipuwalo puya:te ebene ubi komamo hibilo da:papamila:hanama, la:le ebene hiya:nomo tuputupu emede ipuwalo ba la:mota:hana, komopa:te ba:be hido emede komo dumilamemena: iba:te ibino kuba ododili komokomo ba:bo kiya:tawahama:na:

²⁰⁻²¹ Huiyatiya numa:la, la: komopino kuba ododi komo ba: ba:ma ka:nala. La: da:kapiyuiminakoma, la:le Kodawa Ya:suku emalagidolo baa: naha tetelo ebe hibilo kemalagidolonaha:. Iyo, Ya:suku emalagidolo

* 11:18 1Kol 1:10-12

baa: naha tetete peheno, dopamo la:eno poko baa: naha ipuwalo^h etapa:te etapi emalagidoleheno ibi a:kalatilama:lemata, ba:bene la: komopi ha:kiya la:eno baa: gahugahulu ba naha komopa:tamo malemalelo a:kalabahalama:lemata. Ba:bema: hibila, la:eno ododi ipuwalo komopa:te poko baa: konomamo ba naha huiyatiya komopi baa:te hibilo a:kawigulama:le, komopa:te helo gao beya konomamo niho ipuwalo daedaema: ba eda:ha huiyatiya komopi nonaminalehena. ²² A:iye! Mabuka keka: la:le Godokono sose tawakalubi ipuwalo komopi dito tawakalubima: da:midilinalakoma? Ba:gala mabu keka: la:le awaepi owalubilihino iba:tamo hilopo dikalamenakoma? La:eno ukui ba:kitana, nale ba:moe ododi komoma: la: da:mililameholema? Ao, mililamehole tabo nagodolo kitanaha:! Ba:moe kapiya tabo la:tamo olamagimo, la:le la:eno ekaka:tamo malemale hawakalimima: ubiha:ma: deda:hama, la:le soseno kapiyuimi komamo akapelama:la. Wadiyala la: huiyatiya la: ha:kiya la:eno hiya:hiya: genamalo baa: na:nahanakuya:la.

²³ Numa:la, nale Kodawa Ya:sugodone da:lawiya:mo, ba:be atu komo dopamo la: ba:ma ka:na iya:tulamimata, ebeno eta hopodalagiti ebe ebeno anakapumipino kokotamo dihateniya:, ba:be dulu ebete baa: lawenate, ²⁴ Godotamo kalakala tabo olamaginate, ba wakamihona ebe ta:matapa:tamo na:goeniya:, “Ba:moe ba: naeno apela, la: mabuma: Godotamo ikamemo. La:le na emalagidolonelo ba:moe komo nododinakuya:la.” ²⁵ Ba:bene baa: naha komote da:wibolaminiya:, ebete kalili gala kalawenate na:kagoeniya:, “Ba:moe kalili ba: Godote tawakaluba:go komiloma: uli nopo da:tamotiya: ba:moe ba:be komola, iyo, ba:moe naeno hawiti ba:be nopo bekodakoduimina. Keba tetelo la:le da:nihonakoma, wadiyala na emalagidolonelo nododinakuya:la.”* ²⁶ Ba:bema: numa:la, Kodawate ba:moe hopamo gala peheno, keba hiya:hiya: tetelo la:le ebe emalagidolo baa: da:nahanakoma ba:gala ebeno hawi kalili da:nihonakoma, ba:bi netewa komodo la: Ya:sukunu hoe komo ba:hawakaliminakomata.

²⁷ Ba:be mabuma: keba lumagiti ebeno tepo ipuwoeno ukuilo Kodawa Ya:suku hibilo adikumihino ebe emalagidolo baa: da:namene ba:gala ebeno hawi kalili da:nimini, ba:be komodo ebete Kodawoeno apeno talona ba:gala hawino talona wakalamiti konomo kuba kododima:ne.*

²⁸ Ba:bema: lumagiti Ya:suku emalagidolo baa: naheno ba:gala ebete

^h 11.20-21 Buka ka:lamiholelawa, wadiyala ama: Kolini sose tawakalubino ododi komo ba:ma ka:na niya:tawa, iba:te Godoko adikumi hegelalo da:kapiyuiminakui, dopamo iba:te ibino hiya:hiya: badininipala kapiyuimi ipuwalo poko baa: benahanakuya:, ba:bene gala hapuni iba:te Ya:suku emalagidolo baa: naha komo ba:bo ododinakuya:. Ba:bema: iba:te poko baa: naha tetelo keba kuba komo kododilinalakui, Polote ba:bi komoma: ba:moe tabo bolamagiya:.

* 11:25 Ikuli 24:6-8; Yun 8:8-13 * 11:27 Yun 10:29

ebeno hawi kalilini nihino, wadiyala ebete dopamo ebena tepo ipuwoeno komo hidamo nanagiya:midamene, ²⁹mabu kebe dawate Ya:sukunu ape komoeno ipuwa hidamo emalagidoloheno ebe emalagidolo baa: dito da:namene, ba:gala ebena hawi kalilini dito da:kanimini, ba:be dawoeno komo Godote kubama: kogoema:ne, iyo, ebetamo kuba huiya kikamema:ne. ³⁰Ba:moe ba:be mabuma: apeno temeteme komate la: komo hiliyonomagodolo ba:pola:na, ba:gala tawetawete atumu la: ba ulamena la: ipuwalo komopa:te dito ha:lahuya.

³¹Huiyatiya numa:la, a ha:kiya aeno komo dopamo modobolo danagilamenakoma:, ba:bema: aeno Kodawate aeno komo anagiya:midaa:me tetelo aeno eta ododi komoma: a kubapima: a:kagaa:mene. ³²Ba: hibila, keba tetelo ebete a anagiya:midoe ipuwalo kuba huiya dikaa:memene, ebena ubi komo atamo ba:ma ka:na itananako, ebete a ba:ma tetelo temeteme komamo tuputupulu kemedena:ma: diya:tua:menako, galane tetelo hopo habanapa:te ibino wiboha: teteno kuba huiya ba uwate, a huiyatiya kuba huiya a:kalawa:ma:.*

³³Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la, la:le poko baa: ba:gala Ya:suku emalagidolo baa: naha komoma: da:kapiyuiminakoma, wadiyala la: naha tupuimihino tawakalubi hiliyonomoeno pelame komo na:latiminakuya:la. ³⁴Ba:gala la: ipuwalo baa: kapete kebe lumagi koamo dumimini, wadiyala ebete ebena genamalo baa: nanekele dopamo nate ba:bene soseno kapiyuimi komamo na:pa:mene, mabu ba:bako ododi komodo kuba huiyate Godogodone la: sose tawakaluba:tamo a:kapa:mene. Ba:bema: kalakala konomola, ba:ma tetelo ba:moi kapiyakapiya komoma: nale la: hidamo a:kiyalamemata, huiyatiya la:eno komo ododili komoma: kebe tabo dulihiimo, nale da:pemo ba:bi komokomo atumu ba:bo kopetu putupuilamema:nemo.

**Hibima: Midipa:te Godokono Oko Kowatihonama: Ebena
Gobogobote Malemalelo Iba:tamo Hiya:hiya: Helo Dikalamenako**

12 ¹Ba:bema: la:le eta komoma: na da:kiyanamima, ba:be komo ba: a hibima: midipa:te Godokono oko kowatihonama: ebena Gobogobote malemalelo atamo hiya:hiya: helo dikaa:menako, ba:bi komate keba ka:na ka:pola:na. Naeno hibima: midipi ekaka:la, na ubihinola la: ba:bi dito ikalame komoma: iya:tawaha:pima: eda:ha.

²La: iya:tawahala, dopamo la: hibima: midiha:pima: ba eda:hana, ida:da:li adikulame ipuwalo ha:da amiho gobogobate komo hiya:hiya: gabodo la: ba:bo magatalenakuya:ta, huiyatiya ba:bi ida:da:la:godolo hibi ka:ka:te itanaheno iba:te la: kowalubilinamiha:.* ³Ba:bema: na ubila la: ba:moe komo niya:tawahala:, Godokono Gobogobote eta lumagigodolo

* 11:32 Yun 12:5-6 * 12:2 Ha:b 2:18-19

demedena, ebete a:kamodobamene kuba tabo ba:ma ka:na goe, “Ya:suku kuba dawama: ba eda:na Godote ebe Saitanakono Koe Habamo ka:da:nama:ne!” Ba:gala la:le eta lumagino tabo ba:ma ka:na dulihome, “Ya:suku ba: Kodawala!” la: ba:bo kiya:tawahama:nemata, Godokono Gobogobote ebe ipuwalo bemedena, mabu ebete ba:be lumagi ipuwalo emedenaha:tale ebete ba:be hibi tabo goe ba:ka:modobona:.*

⁴Ba:bema: numa:la:, Godokono Gobogobo ba: kapiyala, huiyatiya hibima: midipi hiliyonomoma: ba eda:hana, ebete iba:tamo hiya:hiya: helo dikalaemenako ba:bi hiya:nomo helo komate hiya:hiya: ba:pola:na.*

⁵Ba:gala Kodawa Ya:suku ba: kapiyala, huiyatiya hibima: midipa:te ebe mabuma: dowatihona ba:bi oko komate hiya:hiya: ba:pola:na. ⁶Ba:bene Godoko atumu ba: kapiyala, huiyatiya ebete hibima: midipa:tamo hidohido ukui dikalamenako, ba:bi ukui komate atumu hiya:hiya: ba:kapola:na iba:te ebeno hiya:hiya: oko kowatihonama:.

⁷Ba: hibila, Godokono Gobogobote hibima: midipi hiliyonomo ipuwalo bemedena, ba:bema: iba:te ba:be komo ba iya:tawaha kapimilo kapepehoma: ebete ebeno hiya:hiya: helo ikame komamo ebeno komo iba:godolo hawakaliminako. ⁸Ba:ma ka:na Godokono Gobogobote eta lumagitamo hiya:nomo helo dito ikamenako komopa:tamo mulu ukui tabo kolamagima:, ba:gala ba:be atu Gobogobote eta lumagitamo hiya:nomo helo dito kikamenako hido iya:tawa komo kohawakalimima:. ⁹Ba:bene ba:be Gobogobote eta lumagitamo hiya:nomo helo dito ikamenako ebeno hibima: midi komo Kelisotamo konomamo kihatema:, ba:gala ebete eta lumagitamo hiya:nomo helo dito kikamenako temetema:gopi kohiduulamema:. ¹⁰Iyo, ba:be atu Gobogobote komo tawakaluba:tamo ebeno hiya:nomo helo malemalelo hiya:hiya: ikalameholenako, ibi ipuwalo etate hanohano komo kododilinakoma:, etate Godokono tepo ipuwoeno ukui kohawakaliminakoma:, etate kuba gobogoboeno ododili komo ba:gala Godokono Gobogoboeno ododili komo hidonomamo kanagilamelelamenakoma:, etate Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo kolamaginakoma:, ba:gala etate ba:bako hiya:hiya: taboeno ipuwa ulihopa:tamo kohawakalilamenakoma:. ¹¹Ba:bema: numa:la:, ba:bi hiliyonomo dito ikalame komate Helodawa kapiyanomo ipuwado ikulihonaka, ebe ba: Godokono Gobogobola, iyo, ebeno ubilo ebete hiliyonomo hibima: midipa:tamo ebeno hiya:hiya: helo ba:ba ka:na ikalameholenako.*

**Hibima: Midipa:te Kelisokono Kapiya Apema: Ba Eda:hana
Ba:be Apeno Hiya:hiya: Komate Hiya:hiya: Oko Bowatihona**

¹²Ba: hibila, lumagino ape ba: kapiyanomola, huiyatiya hiya:hiya: oko kowatihonama: apeno hiya:hiya: komate ba:pola:ma:na. Ba:bema: ba: ba:ba ka:na Kelisokono kapiya ape ipuwalo apeno hiya:hiya:

* 12:3 1Yon 4:2-3 * 12:4 Lom 12:6 * 12:11 1Kol 7:7

komate ba:pola:ma:na, * 13 ba:bi hiya:hiya: apeno komo ba: a hibima: midipila. Numa:la:, a ipuwalo puya:te Yunapima: deda:hanama: ba:gala puya:te Yuha:pima: deda:hanama:, puya:te komopa:tamo huiyaha: oko dowatihonama: ba:gala puya:te a ha:kiya a kowalubima: hegehege mani oko dowatihonama:, a hiliyonomate beyamo wadulatele komo Godokono kapiya Gobogoboeno heloamo a:lawiya:ma:, iyo, ba:be atu Gobogobote a hiliyonomoeno tepo ipuwa ya:lo a:tabuilamiya:.*

14 Iyo, lumagino ape ipuwalo apeno hiya:hiya: komate ba:pola:ma:na, kapiya komote kitama:naha:. 15 Ba:bema: lumagino natote ba:ma ka:na da:goemene, “Na apeno eta komoha:, mabu na kokotoha:,” ba:bako tabo goe komote a:kamodobamene ebe ape ipuwane dito kitamidama:. 16 Ba:gala galote atumu ba:ma ka:na da:goemene, “Na apeno eta komoha:, mabu na baidiha:,” ba:bako tabo goe komote a:kamodobamene ebe ape ipuwane dito kitamidama:. 17 Numa:la:, lumagino ape konomote baidi kapiyanomoma: neda:tale, ebete hiya:hiya: komo ulihoma: ba:ka:modobona:, ba:gala ebeno ape konomote galo kapiyanomoma: neda:tale ebete hiya:hiya: nibo niyobahale ba:ka:modobona:! 18 Huiyatiya Godote dopo lumagino ape ba ododi, ebete apeno hiya:hiya: komo hiliyonomo ebeno ubilo miya:temiya:, 19 ba:be mabuma: eta lumagino ape konomote kapiya komonomoma: neda:tale, ebeno apete hibilo ba:ka:itanana:! 20 A:iye, apeno komo eba ka:naha:, ebe ba: kapiyala huiyatiya hiya:hiya: oko kowatihonama: apeno hiya:hiya: komate ba:pola:ma:na.

21 Ba:be mabuma: baiditi modoboha: kokototamo tabo ba:ma ka:na goe, “Na ubihinola ama: mabu ama:godone eta owalubi komo kalawenaha:!” ba:gala watote atumu natotamo ba:mako tabo a:kagaa:mene, “Na ubihinola ama: mabu ama:godolo eta owalubi komo a:kuma:lemo!”

22 Ao, eba ka:naha:. Lumagino ape ipuwalo apeno hiya:hiya: komate ba pola:ma:na, ba:bi komokomo ipuwalo ale kebe komo heloheloha:dopoma: da:ga:lanama:, ebete ba:bi komokomo ebeno ape ipuwane diya:hilimimini ebeno ka:ka:te ba: dito kowiboma:ne. 23 Ba: ba:ba ka:na ale apeno hiya:hiya: komokomo ipuwalo kebe komo kubakubadopoma: demalagidolenama:, aeno ododili komamo ba:bi komokomo hidonomamo ulamenakoma: iba:te modobolo kopola:nama:. Ba:gala aeno ape ipuwalo kebe komate hawakala ba pola:na atamo hilopo dikaa:mena, ale ba:bi komokomo konomamo emalagidoletale kalikamo mula:lenakoma:, 24 huiyatiya numa:la:, kebe komate hawakala ba pola:na atamo hilopo kikaa:menaha:, ale ba:bi komokomo kemalagidolenaha: ibi kalikamo komula:lema:.

Ba:bema: hibila, Godote dopo lumagino ape ba ododi apeno hiya:hiya: komo miya:temelo ukui ba:ma ka:na ihatiya:, tawakaluba:te

* 12:12 1Kol 10:17 * 12:13 Gal 3:28

apeno hiliyonomo komokomo ipuwalo kebe komo kubakubadopoma: da:ga:la:namenā:, iba:te ba:bi komokomo konomamo ba emalagidolena ibino ododili komamo hidonomamo bulamenakomenā:. ²⁵Ba:bema: numa:la:, Godoko ubihinola, ebete dododiya: ba:be ape ipuwalo anagiya:mida komote uluhuku. Ebe huiyatiya ubila apeno hiliyonomo komate ba pola:na, etate etatamo atu malemale komo nihatenakamene, ²⁶ba:bema: keba tetelo eta komote temeteme diya:tawamene, ba:ba tetelo hiliyonomo komate atu temetema:go kopola:nama:na:, ba:gala keba tetelo eta komote eta dawoeno milimiho ipuwalo kalakala da:lawemene, ba:ba tetelo hiliyonomo komate eba:go kapimilo kokalakalahama:na:.

²⁷Ba:bema: la: hibima: midipi hiliyonomo ba: Kelisokono apelata, iyo, ebeno ape ipuwalo da:pola:ma:na la: ba: ba:bi hiya:hiya: komolata.* ²⁸Numa:la:, sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya: Godote ba:bi okopi bimiya:tiya: iba:te ebeno sose okopi ipuwalo dopopima: keda:hanama:, ba:bene komo okopa:te ba:bi dopopino hopolo kopola:nama: ebete ebeno ukui hawakalimipi kamiya:tete, ba:bene ibino hopolo kopola:nama: puya:te ebeno Bukoenō tabo komokomo diya:tulamenaka ebete ba:bi okopi kamiya:tete, ba:bene ibino hopolo kopola:nama: puya:te hanohano komo dododilinaka ebete ba:bi okopi ba:bo kamiya:tiya:. Ba:gala Godote puya:tamo hiya:hiya: helo dikalamena iba:te ebeno soseno komo oko kowatihonama:, ebete ba:bi okopi atumu a:kamiya:tiya:, ba:ma ka:na ebete dopamo temetema:gopi hiduilamepi miya:tete, ba:bene puya:te tawakalubino ododili ipuwalo ibi dito dowlubilinaka ba:bi okopi kamiya:tete, ba:bene sose tawakalubino komo watowatopi kamiya:tete, ba:bene puya:te Hunu Haboenō nopopino hiya:hiya: tabamo dolamagiminaka ba:bi okopi ba:bo kamiya:tiya:.* ²⁹Ba:bema: numa:la:, soseno hiya:hiya: okopi ipuwalo ibi hiliyonomate Kelisokono dopo oelamepima: keda:hanaha:, ba:gala ba: atumu ibi hiliyonomate Godokono ukui hawakalimipiha:, ba:gala ibi hiliyonomate ebeno Bukoenō tabo komokomo iya:tulamepiha:. Hibila, ibi hiliyonomate ebeno Gobogobenō heloamo hanohano komo kododilinaha:, ³⁰ba:gala ibi hiliyonomate ebeno heloamo temetema:gopi kahiduilamenaha:, ba:gala ibi hiliyonomate Hunu Haboenō nopopino hiya:hiya: tabamo kolamagiminaha:, ba:gala ibi hiliyonomate ba:bako hiya:hiya: taboenō ipuwa ulihopa:tamo kahawakalilamenaha:. ³¹Ba:bema: Godokono Gobogobote hiya:hiya: helo hibima: midipa:tamo malemalelo dikalamena, ba:bi komokomo ipuwalo wadiyala la:le hiya:nomo hidohido helo kuwatema: ubi konomamo nihatenakuya:la:.

* 12:27 Lom 12:5 * 12:28 Epe 4:11-12

Huiyatiya numa:la:, na ba:ma tetelo Godokono eta gabo la:
kiya:tulamema:nemata, ba:be tuputupu gaboeno hidote ebeno
Gobogoboeno hiya:hiya: dito ikalame komoeno hido komo na:gogolona.*

Malemale Emalagidolo Komo

13 ¹ Diyala, hiya:hiya: hoponapino tabamo ba:gala Hunu Haboeno
nopopino tabamo olamagi helote nagodolo kuda: itana, huiyatiya
malemale emalagidolo komote nagodolo itanaha:tale nale tabo olamagi
ipuwalo eta hido komo ba:ka:ododina:, iyo, na ba: lumagiti bele dito
danagaliminako ba:bako lumagima: eda:namo, ba:be bele diyamote
ekelaheno tawakaluba:te uli ubiha:ma: keda:hama:na:. ² Ba:bene
diyala, Godokono ukui kohawakalimima: ebeno Gobogobote natamo
hiya:nomo helo kuda: ikanamenako, ba:gala hiliyonomo iya:tawa komate
nagodolo ba pola:na Godokono ugumuili komo hiliyonomo nale mulu
ukuia:mo kuda: iya:tawanakomo, ba:gala hunuhunu haka hiya: baha:mo
koelamema: hibima: midi komoeno helote nagodolo kuda: itana, huiyatiya
malemale emalagidolo komote nagodolo itanaha:tale na ipuwalo eta hido
komote ba:ka:itanana:.* ³ Ba:bene diyala, nale naeno ilina hiliyonomo
awaepa:tamo dito da: ikalamemo, ba:gala Ya:suku mabuma: hibima:
midiha:pa:te naeno ape koa:mo da: emadomemena:, huiyatiya malemale
emalagidolo komote nagodolo itanaha:tale nale Godogodone eta hido
huiya ba:ka:lawena:.

⁴ Ba:bema: ama: eta lumagi malemalelo demalagidolona, ama:le ebeno
daedae ododi komoma: ebetamo tiyolo ubiha:ma: a:keda:mena:ta, ba:gala
ama: malemale ododili komodo ebetamo hido owalubi kihatema:na:ta.
Ba:bene ama:le malemale ipuwalo demedena, ama: eta lumagino
ilinama: ebetamo a:kamaubamena:ta, ba:gala amia:no komoma: awagaha
tabo olamagihino amia:no tepo ipuwalo ama: ha:kiya ama: hunamo
a:kadipata:mena:ta, ⁵ iyo, ama: apeno ododili komamo eta modoboha:
ukui kapiya a:kahawakalima:mena:ta. Ba:bene ama:le malemale ipuwalo
demedena ama: ha:kiya amia:no komo kapiya a:kemalagidolonamena:ta,
ba:gala amia:no tepo ipuwoeno koete eta lumagitamo tiyolo mahigaheno
ama: ebeno kuba ododili komo dito kadodolemema:na:ta. ⁶ Ba:bene ama:le
malemale ipuwalo demedena ama: komopino kuba ododi komo eta
lumagitamo dumimina: a:kakalakalamena:ta, ama: huiyatiya Godokono
hibi komote da:hawakalamene ama: ba:bo kokalakalama:na:ta.*
⁷ Ba:bema: malemale emalagidolo komote ama:godolo hibernomolo ditana,
hiliyonomo temeteme komate ama:tamo dikulihonakomema: ama:
emedena tetelo ba:bi kuba komamo papamiwataheno kuiyodopoma:
a:keda:mena:ta, huiyatiya ama:le amia:no hibima: midi komo ba atila:na,

* 12:31 1Kol 14:1 * 13:2 Ma:t 17:20 * 13:6 Lom 12:9

ba:be komo ipuwalo kodakodalo utiti Godokono hido owalubi tete
ba:latiminamena:ta.*

⁸Iyo, malemale emalagidolo komote emedena emedena tetelo
a:kawibonamene. Huiyatiya numa:la, Godokono tepo ipuwoeno ukui
hawakalilame komate ebeno okopa:godolo dikulihonaka ba:bi komate
kowibohoma:na, ba:gala komopa:te Hunu Haboenonopopino hiya:hiya:
tabamo Godokono Gobogoboeno heloamo dolamagiminaka, ba:bi komate
emedena tetelo a:kapola:namena, ba:gala hiliyonomo iya:tawa komate
tawakaluba:godolo da:pola:na ba:bi komate atumu kowibohoma:na. ⁹Ba:
hibila, Godote kebe iya:tawa komokomo aeno ukui mabamo da:miya:tena,
ba:gala ebete kebe helo atamo dikaa:mena ale ebeno tepo ipuwoeno ukui
kohawakalilamema, ba:bi komate agodolo ba pola:na huiyatiya Godokono
umi ipuwalo kubadopoma: eda:hana. ¹⁰Ba:bema: kalakala konomola, mabu
galane tetelo aeno Hido Tuputupudawanomote hihinomolo da:pemene,
ba:ba tetelo kubadopo komokomo hiliyonomate ba: dito kowibohoma:na.

¹¹Numa:la, na gudu deha:poto tetelo naeno tabo olamagi komo
ba:gala komopino tabo anagiya:mida ukui komo ba:gala tepo ipuwoeno
emalagidolo komo, ba:bi netewa-kapiya komate nagodolo gudu
deha:potoeno ododili huiyama: eda:hanama. Huiyatiya ba:ma tetelo
naeno komo hiya:ma: eda:na, mabu na dubuma: dediya:mo ba:ba tetelo
gudu deha:potoeno ododili komo hiliyonomo naeno gunimi hapuamo
dito miya:paliya:mo. ¹²Ba:bema: hibila, ba:ma tetelo ale Godokono komo
nanekelenomo uminakoma, lumagiti dalowa: galasilo ebeno holoholo
keba ka:na kuminako ba:ba ka:na, huiyatiya galane tetelo a ebeno
holoholo hapuamo da:nikulima: ebeno holoholo hidonomamo ba:bo
konumima:nema. Iyo, ba:ma tetelo naeno iya:tawa komate kubadopoma:
eda:hana, huiyatiya galane tetelo nale hiliyonomo komokomo
hidonomamo kiya:tawama:nemo, Godote naeno hiliyonomo komokomo
keba ka:na kiya:tawana ba:ba ka:na.

¹³Ba:bema: numa:la, emedena emedena tetelo da:pola:namena: ba:moi
ba:bi koko komokomola, aeno hibima: midi komo, ba:gala ale Godokono
hido tete uluhukuma: uliholo demedenama: ba:be komo, ba:gala ale
komopi malemalelo demalagidolenama: ba:be komo, ba:moi ba:bi netewa-
kapiya komokomola. Huiyatiya hibila, ba:moi komate ba pola:na ibi
ipuwalo malemale emalagidolo komote ko komonomoma: beda:namene.*

Godokono Ukui Hawakalimidawoeno Hido Komote Hunu Haboenonopopino Tabamo Olamagidawoeno Hido Komo Na:gogolona

14 ¹Ba:bema: wadiyala la: la:eno ukui konomamo nihatenala:
malemale emalagidolo ipuwalo kemedinama, ba:gala atu tetelo

* 13:7 1Pit 4:8 * 13:13 1Tes 1:3

la: iya:wanomoma: neda:hanala: Godokono Gobogobote hiya:hiya: helo dito dikalamenako la:le ba:bi hiya:nomo komokomo kuwatema: Numa:la:, ba:bi dito ikalame komo ipuwalo pote Godokono ukui kohawakalimima: helo da:lawemene, ebete hidonomo komo ba: a:lawe. * ²Huiyatiya kebe lumagiti Hunu Haboenonopopino hiya:hiya: tabamo dolamaginako, ebete ba:be komodo Godoko kapiyatamo olamaginako, hopo habanapa:tamoha: Iyo, ebete Godokono Gobogoboenon heloamo ebeno ugumuili komoma: olamaginako, ba:bema: ulihopa:te ebeno taboenon ipuwa lawema: a:kamodobala:. ³Huiyatiya Godokono ukui hawakalimidawoenon komo eba ka:naha:. Ebonon tabo olamagi komodo tawakaluba:te hidamo ulihonaka, ba:bema: komo tetelon Godokono tabote ibinon hibima: midinon ipuwalon ibi ba owalubilin a:heluilamenakon, ba:gala komo tetelon ibi temeteme ipuwalon a:gelebadilamenakon. ⁴Ba:be mabuma: kebe lumagiti Hunu Haboenonopopino hiya:hiya: tabamo dolamaginakon, ba:be komodo ebe ha:kiya ebe hibima: midinon ipuwalon a:kodakoduiminakon, huiyatiya kebe lumagiti Godokono ukui da:hawakaliminakon, ba:be komodo ebete sose tawakalubilin hiliyonomoenon hibima: midinon komo bekodakoduilamelelamenakon.

⁵Numa:la:, na ubila la: hiliyonomate Hunu Haboenonopopino hiya:hiya: tabamo kolamagimima:, iyo, ba:be ododinon kubaha:, huiyatiya naenon ubi konomote bitana la:le Godogodone hiya:nomonon helon na:lawiya:la:, la:le ebenon tepon ipuwoenon ukui hopon habanapinon tabamon kohawakalilamema:. Ba: hibila, Godokono umi ipuwalon ebenon ukui hawakalimipinon hidonon komote ba:binonopopino hiya:hiya: tabamon olamagimipinon hidonon komonon na:gogolena, mabu keba tetelon lumagitinonopopino tabamon etakon dolamagiminon, ba:ba tetelon sose tawakalubilinon ipuwalon etakon tabon ohoba:midadawate ba:be taboenon ipuwa hawakalimihinon ulihopa:te ba:be komodon etakon owalubinon komonon a:kalawa:mena:.

⁶Ba:bema: naenon hibima: midipinon ekaka:la:, nale la:tamon da:puluhukumu la: ipuwalon Hunu Haboenonopopino hiya:hiya: tabamon da:polamagimon, la:le naenon ododinon komodon badan hidon owalubinon komonon na:ka:laweoma? A:iye, etakon hidon komonon puliyala! Ba:be mabuma: nale da:pemon, wadiyalan na la:gon ba emedenan etakon tetelon Godokono etakon ugumuinon komonon la:tamon la:enon tabamon hawakalimitinon, ba:bene etakon tetelon etakon hidon iya:tawan komamon la:enon tabamon atumun la: kakaheluilamema:nemata. Ba:gala nale etakon tetelon Godokono ubi komonon la:enon tabamon hawakalimitinon, ba:bene etakon tetelon ebenon Bukoenon tabon komokomon la:enon tabamon atumun la: kakiya:tulamema:nemata. Ba:bema: hibila, keba tetelon ba:binonododilin komodon nale la: la:enon tabamon owalubilihinon la: nagodone hidon ukui lawema: a:kamodobamata! ⁷Numa:la:, pa:lolan ba:gala dolopinon ibinon komonon ba: atumulan. Ba:bakon ilinan

* 14:1 1Kol 12:31; 14:39

moleholepi ba:gala modohopi iba:te eta ohale ibino hibi ododili komamo hidamo hawakalimihino, ba:ba tetelo ulihopa:te ba:be ohaleno madodo a:kiya:tawahamena. ⁸Ba:gala eta komo, alaholoho tetelo eta gawadalagiti gebole hidamo moleheno, komo dubate alaholo ipuwalo ebe owalubima: a:kapihidamena.

⁹Ba:bema: la:eno soseno komo ba: atumu ba:ba ka:na ba:kaitana. La: ipuwalo etate Hunu Haboenonopopino tabamo eta komo dolamagimini, ebeno taboenonopopino ipuwate hibilo a:kahawakalamene, iyo, ulihopa:te eta hido iya:tawa komo ebegodone a:kalawa:mena. A:iye, ba:be lumagino tabo komote ba: ahuta huhuti ba pata ha:kiya keba ka:na ka:piniwibonako ba:ba ka:nala! ¹⁰Numa:la:, ba:moe hopolo hiya:hiya: tawakaluba:te ibino tabonomamo olamagiminaka, iyo, iba:te ibino hiya:hiya: tabo komodo ibino mabuluba:tamo ibino tepo ipuwoeno ukui modobolo hawakalilamenaka. ¹¹Huiyatiya keba tetelo na eta hoponapino tabo iya:tawaha:ma: deda:mo, ba:ba tetelo iba:te na kapeladawama: ba ka:nami, nale ba: atumu ibi kapelapima: ba:ka:laminakomo. ¹²Ba:bema: la: Godokono Gobogoboeno hiya:hiya: dito ikalame komo uwatema: ubi konomamo da:miya:tenama, kubaha:, huiyatiya ba:bi komokomo ipuwalo keba komate sose tawakalubino hibima: midi komo hibirinomolo da:kodakoduilamenaka, wadiyala la: ba:bi komamo oko kowatihonama: ukui konomamo nihatenakuya:la.

¹³Ba:be mabuma: la: ipuwalo keba dawate Hunu Haboenonopopino eta tabamo dolamaginako, wadiyala ebete Godoko na:toemehamene ebegodone eta hiya:nomo helo komo dito kolawema:, ba:be eta helo komo ba: nopopino hiya:hiya: tabo komoenonopopino ipuwa hawakalilame helo komola. ¹⁴Ba: hibila, nale nopopino eta tabamo Godotamo toetoe tabo dolamagimo, ba:ba tetelo ebeno Gobogobote na ipuwado tabo modobolo ba olamagi, huiyatiya na ba:bi tabo komoenonopopino ipuwa iya:tawaheno naeno tepo ipuwoeno ukuilo eta hido owalubi komo a:kalawa:mo. ¹⁵Ba:bema: na Godokoba: tabo ga:la ipuwalo bada komo na:kododimo? Numa:la:, nale naeno gobogobo hapulu ebetamo tabo olamaginakomo, ba:gala naeno tepo ipuwoeno ukui komamo a:kolamaginakomo. Ba: atumu nale ebe adikumi ipuwalo naeno gobogobo hapulu ebetamo ohale alapihonakomo, ba:gala naeno tepo ipuwoeno ukui komamo a:kalapihonakomo. ¹⁶Ba:bema: hibima: mididawa, ama:le soseno kapiyuimi ipuwalo Godoko ba milimiho kalakala toetoe tabo ebetamo dolamagimina:, ba:ba tetelo ulihopi mabuma: ama:le la:eno tabonomamo eta komo olamagihino huiyatiya Godokono Gobogobote nopopino tabamo ama: ipuwado dolamagimini, puya:te la: ipuwalo uliuli tawakalubima: deda:hana iba:te ba:be tabo komoenonopopino ipuwa keba ka:na na:kiya:tawahamena? Ba:gala iba:te amia:no kalakala toetoe tabo kuititi hapulu “Ba:ba:la” tabo keba ka:na na:ka:ga:lamena? ¹⁷Numa:la:,

keba tetelo Godokono Gobogobote nopopino tabamo kalakala tabo ama: ipuwado hidonomamo dadipatemene, ba:ba tetelo ulihopa:te amia:no tabo komoeno ipuwa laweheno, ba:be tabo komote ibino hibima: midi komo a:kakodakoduilama:mene.

¹⁸ Ba: hibila, na Polote kalakala tabo Godotamo adipatemo, mabu ebete hiya:nomo helo natamo ikanamiya: Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo kolamaginakoma:, iyo, ba:be ododi komo ipuwalo naeno helote la: hiliyonomoeno helo hibilo na:gogolena. ¹⁹ Huiyatiya keba tetelo nale sose tawakaluba:go da:kapiyuiminakomo, ba:bi hiya:hiya: tete hiliyonomolo na ubi koamo ihatenakomo nale naeno ukui komodo ibino tabonomamo ibi kiya:tulamenakoma:. Iyo, nale paibo hegehegenomo tabo komopino tabonomamo dolamagimo iba:te modobolo kiya:tawahama:na:, huiyatiya nale Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo ta:ni taosene tabo komokomo dolamagimo iba:te nagodone eta iya:tawa komo a:kalawa:mena:!

²⁰ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, la:eno ukui emalagidole ipuwalo iya:tawaha: gugudima: akeda:hala:. La: kuba ododili ipuwalo ba:bako gugudima: eda:ha modobola, huiyatiya la:eno hibima: midi ipuwalo wadiyala la: apepehote koko dubuma: ba:gala kamenakamenama: neda:huya:la:. * ²¹ Numa:la:, dopamo Godote ebeno Bukalo tabo ba:ma ka:na olamagiya:,

“Nale hiya:hiya: kapela hoponapino tabo ipuwado
naeno tawakaluba:tamo tabo kolamagima:nemo,
huiyatiya iba:te dopamo keba ka:na kewagelenama:
ba: ba:ba ka:na uliho ubiha:ma: gala kakeda:hama:na:
Iyo, nale komo kapelapi ipuwado ibi diya:tulamemo
ba:ba tetelo iba:te naeno tabamo atumu a:kapapamila:hamena:.”*

²² Ba:bema: ale ba:moe komo umima:, sose tawakaluba:te Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo dolamagiminaka, Godote ba:be hanohano komodo ebeno helo hibima: midiha:pa:tamo a:hawakaliminako, huiyatiya sose ipuwalo etapa:te etapa:tamo Godokono ukui ibino tabonomamo da:hawakaliminaka, Godote ba:be eta hanohano komodo ebeno helo hibima: midipa:tamo a:hawakaliminako. ²³ Ba:bema: la:eno sose konomote ba kapiyuimi la: hiliyonomate Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo olamagimi da:tupuiimima, ba:ba tetelo kebe uliuli tawakalubi ba:gala hibima: midiha:pa:te la:eno kapiyuimi komo umima: da:pelamemena:, iba:te la:eno ododi komoma: keba ka:na na:kemalagidolomena:? Iba:te la:eno ododi komodo Godoko hibima: ba:ka:midimina:? Ao, iba:te la: daedae ukuipima: koga:lama:na:!* ²⁴ Huiyatiya la:eno kapiyuimi tetelo la: hiliyonomo ipuwalo etapa:te

* 14:20 Epe 4:14 * 14:21 Ais 28:11-12 * 14:23 Oel 2:13

etapa:tamo Godokono ukui la:eno tabonomamo da:hawakalilamema, ba:ba tetelo kebe uliuli tawakalubi ba:gala hibima: midiha:pa:te la:eno kapiyuimi komamo da:pelamemena:, iba:te Godokono tabo modobolo ulihote ibino kuba ododili komokomo ba:gala hibima: midiha: komo ba:bo kiya:tawahama:na:. Iyo, iba:te Godokono tabo dulihome:na: ba:be taboeno hiya:hiya: komo hiliyonomate ibi ipuwalo eta lumagino komo ba anagilameleme* ²⁵ ebena tepo ipuwoeno ugumuili komo ebetamo ba:bo kohawakalilamema:na:. Ba:be mabuma: ebete ebena kuba ododili komoma: hilopo lawete ebena holoholo hopamo ihatelo Godoko ba adikumi kogoema:ne, “Godote ba:moi sose tawakaluba:godolo hibinomolo bemedena!”

**Puya:te Hunu Haboeno Nopopino Tabamo Dolamagiminaka
Ba:gala Puya:te Godokono Ukui Hopo Habanapino Tabamo
Da:hawakaliminaka Ba:bi Sose Tawakalubino Oko Owati Komo**

²⁶ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, la:eno sose kapiyuimi tetelo la:le la:eno komo keba ka:na dododinakoma, ba:be komo ba: ba:ma ka:nala. La: da:kapiyuiminakoma, wadiyala la: ipuwalo etate Godoko eta ohala:mo nadikuminakamene, etate la: komopi Godokono Bukoeno eta tabo komo niya:tulamenakamene, etate Godokono eta ugumui komo la:tamo na:hawakaliminakamene, etate Hunu Haboeno nopopino tabamo eta komo nolamaginakamene, ba:bene etate ba:be taboeno ipuwa la:tamo na:kahawakaliminakamene. Iyo, wadiyala la: ba: ba:ba ka:na newagelenakuya:la: la:eno hiliyonomo hiya:hiya: ododili komamo la:eno hibima: midi komo kokodakoduilamenakoma:.* ²⁷ Ba:bema: la:eno kapiyuimi tetelo Hunu Haboeno nopopino tabamo olamagimi helote puya:godolo ditana, wadiyala ibi ipuwalo netewa o netewa-kapiyanomate ba:be komo nododa:mena:, etate netewa-netewa tetedawama: akeda:la:. Ba:gala wadiyala iba:te ibino hiya:hiya: tabo komo la: komopa:tamo kapiya tetelo akolamagiminakala:, ba:gala eta tetedawoeno tabo olamagi da:wibomene, wadiyala pogodolo helo ditana ba:be tabo ohoba:midadawate mahigate ba:be tabo komoeno ipuwa la: komopa:tamo na:hawakalima:mene. ²⁸ Huiyatiya ba:bako tabo ohoba:midama: eta lumagigodolo helo itanaheno, ba:ba tetelo puya:te Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo olamagimima: helo da:lawenaka, ibino tabo olamagimi komate nekelalama:mena:. Numa:la:, ibi ipuwalo eta lumagiti ebe ha:kiya ebetamo ba:gala Godotamo ebena komo ododima: talona puliyala, huiyatiya ebete sose kapiyuimipino holoholo hapulu akododa:la:.

²⁹ Ba:gala puya:godolo Godokono ukui la:eno tabonomamo hawakalimima: helo ditalama:na ibino komo ba: atumula, la:eno

* 14:24 Yon 16:8 * 14:26 1Kol 12:8-10

kapiyuimi tetelo ibi ipuwalo netewa o netewa-kapiyate Godokono ukui na:hawakalilama:mena:, ba:bene la: komopa:te ibino tabo komo hidamo ulihote la: ha:kiya la:eno komo ba:bi tabamo nanagilamiya:la:.*
³⁰ Huiyatiya keba tetelo dopo tabo olamagidawate oko ba owati, iya:tawa komote eta tabo olamagidawatamo Godokono heloamo da:pemene, wadiyala dopo lumagiti tabo miya:patepate ebena hopodalagitamo tete ba ikame, ba:be eta tetedawate ebena luta bahini mahigate tabo olamagi ba:bo kotupuiwima:ne. ³¹ Ba: ba:ba ka:na la:eno kapiyuimi tetelo la: puya:godolo Godokono ukui hibinomolo hawakalimima: helo ditanamene, la: hiliyonomate la:eno hiya:hiya: tetelo oko bowatihonamata, iyo, tabo ulihopa:te Godokono ubi komo hidamo ba:bo kiya:tawahama:na: iba:te hibima: midi ipuwalo kodakodalo kola:mota:hanama:. ³² Ba:bema: ba:moe ba: eta komola. Kebe lumagiti Godogodone hiya:nomo helo da:lawenako ebena ukui la:eno tabonomamo kohawakalimima:, wadiyala ebete ba:be komo ba iya:tawana ba:be helo komote ebena tepo ipuwoeno mulu ukui komamo papamiwatalo nitanamene. Numa:la:, ebe ha:kiya ebena ubi tetelo tabo dito akolamaga:la:, ³³ mabu Godoko ba: tawakaluba:tamo gelebadi ba:gala tataba dikalamena ba:be hidonomo Godola. Iyo, ebe ubihinola ebena sose tawakaluba:te da:kapiyuiminaka, ibi hiliyonomate ibino ubi tetelo hiya:hiya: awagaha komo ba:gala geboho komo kododilima:, mabu ba:bi komo ba: hibi oko duhimi komola!

Polote Kolini Sose Kamenakamenatamo Talona Dihatelamiya: Iba:te Sose Kapiyuimi Ipuwalo Komopi Godokono Tabamo Kowalubilima:

Ba:bema: ba:moe ba: eta komola. Godokono tawakalubi hiliyonomate ibino hiya:hiya: sose ipuwalo keba komo kododina, ³⁴ na ubila la: ba:be atu komo na:kododinakuya:la:, ba:ma ka:na la:eno sose kapiyuimi tetelo kamenakamenate Godokono taboeno komoma: ibino ukui tabo olamagimihino dito nulihonakamena:. Iyo, numa:la:, Godote Moseseko ipuwado ebena Tutumu Tabo Yunapa:tamo dikalamiya:, ba:bi Tutumu ipuwalo eta talonate kamenakamenoeno komoma: ba:ma ka:na bitana, ibino watowatopa:tamo ba papamila:ha iba:te ibino ukui tabo komamo ibi akiya:tulamenakala:.*
³⁵ Ba:bema: Godokono tabo olamagidawate eta komo hidamo hawakalimihino, kamenakamenate ba:be komoeno ipuwa hidamo lawema: ubi dihatemena:, wadiyala iba:te sose kapiyuimi komone ibino genamamo tolamete ba:be komo ibino awi ba:bo na:nikiyalama:mena:. Numa:la:, iba:te sose kapiyuimi ipuwalo ba:bako komoma: ibino ukui tabo komokomo da:hawakalilamemena:, ba:be komote ba: hilopo ikalame komoma: keda:ma:ne.

³⁶ A:iye! La: Kolini sose tawakaluba:te awagaha ipuwalo ba:ma ka:na kemalagidolonama, Godokono Hido Tabote la: ipuwalo dopamo

* 14:29 1Tes 5:21 * 14:34 1Kol 11:3; 1Tim 2:12

tupuimiti, ba:bene komo hiya:hiya: tawakalubi hiliyonomatamo ba:bo nuluhukui? Diyala, la: komopa:godolo eta daedae ukui ba:ma ka:na kuda: itana, Godokono Hido Tabote la: kapiyatamo puluhukui, komopa:tamoha!
³⁷Ba:bema: la: ipuwalo pote ebena awagaha ukuilo da:goena Godokono Gobogobote ebetamo hiya:nomo helo ikamenako ebena ukui hibinomolo kohawakalimima:, ba:gala pote demalagidolona ebete Godokono eta oko kowatima: Godote eta hiya:nomo helo ebetamo dito ikamenako, wadiyala ba:bako tawakaluba:te ba:moe komo niya:tawahamena:, nale ba:moe leta ipuwalo la:tamo dolamagimo ba:be komo ba: Kodawoeno tutumu tabola. * ³⁸A:iye, la: ipuwalo puya:te ba:moe tabo ulihoheno, wadiyala la: komopa:te atumu ibino tabo komokomo akulihala:!

³⁹Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, wadiyala la: la:eno sose kapiyuimi ipuwalo Godokono ukui la:eno tabonomamo kohawakalilamema: la:eno ukui konomamo nihatenala:, ba:gala puya:te Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo olamagimima: helo da:lawenaka, iba:tamo talona akihatelama:la: ba:be komo kododima:.
⁴⁰Eta ko komo ba: ba:ma ka:nala, la:eno kapiyuimi ipuwalo wadiyala la: hiliyonomo komokomo hidonomamo ba ododili, eta dawoeno komo da:wibomene, eta tetedawate mahigate ebena komo ba:bo na:kododa:mene.

**Godote Kelisoko Hoe Ipuwane Dadipatiya: Ba:be Komo
 Ba: Hido Tabo Olamagi Komoeno Ko Komonomola**

15 ¹Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, dopamo nale Godokono Hido Taboeno komokomo la:tamo dolamagimo, na ubila ba:ma tetelo ba:bi atu komo la: gala kakakiyalamema:nemata. Ba: hibila, la:le nagodone Hido Taboeno koko komo dopamo hibinomolo uwatimata, ba:bene ba:ma tetelo la: hibima: midi ipuwalo la:mota:hanamata. ²Ba:be mabuma: la: la:eno hibima: midi komo kuititi teta:mo kodakodalo datila:nama, Godote la:eno ka:ka: hibinomolo komula:lelamema:na:ta. Numa:la:, la: ba:ma teta:mo modobolo a:pikulimata, ba:bema: modoboha: la: ba:ma tetelo hibima: midi komo miya:pate la:eno ka:ka: mula: komote dito alatidi.

³Ba: hibila, nale komopa:godone Hido Taboeno ko komonomo keba ka:na ka:lawiya:mo, ba:be atu komo la:tamo ba:ma ka:na olamagimo, Godote ebena Bukamo Kelisokono komoma: kebe komokomo dopamo da:miya:tiya: ba:bi komate hibinomolo ikulihuya:. Ba: ba:ma ka:na Kelisote aeno kuba ododili komoma: da:hoiya:, * ⁴tawakaluba:te ebena ape bobamo ba:bo ihatiya:, huiyatiya netewa-kapiya hegelo Godote ebe hoe ipuwane ka:ka:mo gala a:kadipatiya:, iyo, ba:bi komate ebetamo ikulihuya: Godokono Buka tabo

* 14:37 1Yon 4:6 * 15:3 Ais 53:5-12

komate hibima: keda:hama. * ⁵ Ba:gala Kelisokono hoe ipuwane mahiga komo gala hapuni ebete Pitatamoⁱ dopamo ka:ka:lo uluhukuti, ba:bene ebeno 12 oelamepi dubate kapiya habalo ba pola:na ibi hiliyonomatamo ba:bo kuluhukuya. * ⁶ Ba:gala eta tetelo ebeno komo ta:matapa:te kapiya habalo ba pola:na Kelisote iba:tamo atumu ba:bo kuluhukuya. Ba: hibila, ba:ba tetelo ba:bi ta:matapino kuitititi 500 a:gogoluya, ba:bene ibi ipuwalo komo hiliyonomate ba:ma tetelo bemedena huiyatiya komo iba:te ya:lo a:ha:lahuya. ⁷ Ba:gala eta tetelo gala hapuni Kelisote ebeno ekawi Ya:imesitamokuluhukuti, ba:bene ebete ebeno sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo pui da:ka:lamia: ba:bi komo oelamepi hiliyonomatamo atumu a:kuluhukuya. *

⁸⁻⁹ Ba:bene tete ga:ga:nomo da:petuya: ebete atumu natamo ba:bo kuluhukuya, iyo, ebete hoe ipuwane mahigate puya:tamo ka:ka:lo duluhukunakui ibi hiliyonomo ipuwalo na ba: kuititidawama: ediya:mo. Numa:la, eta guduti menokoeno tepo ipuwane hibi tetelo hawakalaheno, na ba: ba:bako guduma: eda:namo, mabu wadiyala na naeno koko kuba ododili mabuma: dito ba:hoiya:na, huiyatiya Godokono malemale komodo na ka:ka:lo bemedenamo. Iyo, nale Godokono sose tawakalubi ba kubahilame iba:tamo koko temeteme dito ikalamenakuimo, ba:be mabuma: Kelisote ba:be sose hiya:hiya: hopolo tupuimima: pui doelamiya, ba:bi okopi hiliyonomoeno hido komote naeno hido komo na:gogolona, ba:gala ibi ipuwalo na kapiyate modoboha:ma: eda:namo tawakaluba:te na Kelisokono eta oemedawama: ka:nami. * ¹⁰ Ba:bema: hibila, ka:lo na kebe oko ipuwalo kemedenamok, Godote ba:be oko ebeno malemalelo natamo dito ikanamiya, ba:bene ba:be malemale hawakalimi komodo hidohido gaote naeno oko ipuwane ba:bo ikulihuya. Ba:bema: hibila, na tete ga:ga:nomolo oko ba owatina, naeno helote komo oelamepi hiliyonomoeno helo ba:bo gogoli, huiyatiya na iya:tawala kebe gaote dikulihui ba:bi hidohido komo ba: Godokono malemale ododili komola, naeno ododili komoha. *

¹¹ Ba:be mabuma: Kolini sose tawakaluba:la, ko komo ba: a oelamepa:te Hido Taboeno hiya:hiya: komo ba:ba ka:na ba olamagimi la:le hibima: da:midima ba:be komola. Huiyatiya numa:la, na ba:gala komo oelamepi a hiliyonomo ipuwalo pote ba:bi komokomo la: diya:tulami, ba:be komo ba: ko komoha.

Godote Hibima: Midipi Hoe Ipuwane Ka:ka:mo

Kowadiya:paa:latelema:ne

¹² Ba: hibila, Godote Kelisoko hoe ipuwane dadipatiya, a oelamepi hiliyonomate ba:be tabo hiya:hiya: hopolo olamagiminakoma, ba:bema:

ⁱ **15.5** Buka ka:lamihole dawa, wadiyala ama: niya:tawa Pitakono eta mahilo ba: Kipasetela.

* **15:4** Ma:t 12:40; Oel 2:24-32 * **15:5** Luk 24:34; Ma:t 28:16-17 * **15:7** Luk 24:50

* **15:8-9** Oel 9:3-6; Epe 3:8; 1Tim 1:15 * **15:10** 2Kol 11:23

mabu keka: la: komopa:te ba:ma ka:na da:ga:lanama, galane tetelo Godote ha:lahapi ka:ka:mo a:kawadiya:paa:latela:mene? ¹³A:iye! La:eno daedae ukui komote hibima: neda:tale, Godote Kelisoko hoe ipuwane hibilo ba:ka:adipatiya:na:!¹⁴ Ba:bema: Godote Kelisoko hoe ipuwane hibilo adipateha:tale, Hido Tabo olamagimi komodo eta hido komote ba:ka:itanana:, iyo, la:eno hibima: midi komodo la:le eta hido komo a:kuma:mata. ¹⁵Numa:la:, Kelisote hoe ipuwane mahigaha:tale, ale Godokono ododi komoma: ha:da tabo ba:ga:лана:, mabu Hido Tabo olamagi oko ipuwalo ale ba:ma ka:na olamagiminakoma:, ebete Kelisoko hoe ipuwane hibilo adipatiya:.

Huiyatiya la: komopa:te na:ga:lanamata Godote ha:lahapi ka:ka:mo a:kawadiya:paa:latela:mene. A:iye, ba:be komote hibima: neda:tale, Godote Kelisoko hoe ipuwane hibilo ba:ka:adipatiya:na:!¹⁶ Ba:be mabuma: nale atu tabo ba:ma ka:na kagoemo, Godote tawakalubi hoe ipuwane wadiya:paa:lateleha:tale, a ba:moe komone biya:tawahana: ebete Kelisoko hoe ipuwane kadipatiya:ha:. ¹⁷Ba:bema: Godote Kelisoko hoe ipuwane adipateha:tale, ebete la:eno kuba ododili komo hibilo ba:kegebolelametana:, iyo, la:eno kuba ododili komo hiliyonomate la:godolo ba pola:na la:eno hibima: midi komodo Godokono eta hido komote la:tamo a:kuluhukamene.

¹⁸A:iye! La: komopino ukui komote hibima: neda:tale, dopamo puya:te Kelisoko hibima: midi ipuwalo da:ha:lahuya:, ibi niliya, ibino ka:ka: komote alatidinomo balatidiholelamiya:na:!¹⁹ Ba:bema: numa:la:, ale aeno hibima: midi komo Kelisotamo ba ihatena ba:ma ka:na demalagidolonama:, ba:moe hopolo ba emedena ale hegehege owalubi komo ebegodone kuwatema:nema:, huiyatiya ale da:ha:lahama: eta hido komote uluhukuhino aeno ka:ka:te dito kalatidihoma:na:, ba:be mabuma: wadiyala hibima: midiha:pa:te a awaepima: na:ka:ma:mena:. Iyo, iba:te tabo ba:ma ka:na na:ga:lamena:, Kelisoko hibima: midipa:te ebegodone hido owalubi komo hibilo a:kalawa:mena:, ba:bema: ebe ta:matapino modoboha: komote komo hopo habanapi hiliyonomoeno modoboha: komokomo na:gogolena.

²⁰Huiyatiya kalakala konomola, Godote Kelisoko hoe ipuwane hibinomolo adipatiya:. Numa:la:, lumagino pali ipuwane dikulihomena: ba:bi ilina hiliyonomo ipuwalo ebete doponomo ilina Godotamo kalakalago dito kikamema:ne, mabu ebe iya:tawala galane tetelo Godokono owalubi komodo komo hidohido ilinate ba:be pali ipuwalo bapepehonakomena:. Ba:bema: Kelisoko ba: pali ilinoeno dito ikame komoeno dopo ilina huiyala, mabu ebete dopamo hoe ipuwane mahigate Godotamo ba:bo tuya:. Ba:be komone a hibima: midipi iya:tawahala, galane tetelo a ba: atumu hoe ipuwane komahila:halema:nema:!

²¹Numa:la:, hoe komote kapiya dubuino ododi komodo a hopo habanapi hiliyonomatamo uluhukuya:, ba:bema: eta dubuino ododi komodo aeno

ha:laha ipuwane mahila:hale komote atumu kuluhukuya.* 22 Iyo, a ba:moe hopolo A:da:mekono ka:ka: ipuwalo ba emedena, a iya:tawahala tete ba: na:pe ale ba: dito koha:lahama:nema:, ba:bema: a atumu iya:tawahala a Kelisokono ka:ka: ipuwalo demedenama:, galane tetelo Godote a hiliyonomo aeno ha:laha ipuwane hibilo kowadiya:paa:tema:ne. 23 Ba: hibila, Godokono ubilo Kelisote hoe ipuwane mahiga komodo dopo lumagima: ediya:, huiyatiya a puya:te ebeno tawakalubima: deda:hanama: a galane tetelo ka:ka:mo komahila:halema:nema:, Kelisote hopo habamo gala da:kapuluhukumini ba:ba tetelo.* 24-25 Ba:bema: numa:la:, ba:be tetete ba:moe hopoen wibo tetema: ba eda:, Kelisote hiya:hiya: helohelonomo gobogobo ba:gala helohelodopo gobogobago alaholo ipuwalo wato kikipo ba:bo kolawema:ne, ba:gala tawakalubi ipuwalo puya:te eba:go dalaholohona ebete Godokono heloamo ba:bi kokopi hiliyonomo atumu hibilo komikimoelema:ne. Kalakala konomola, ebete ba:be wato kikipo lawe teta:mo ebeno Ko Gawadalagi emede bahilo na:lutamene, ba:bene ebete ba:be Ko Gawadalagi emede bahi Nabiwi Godotamo kalakalago dito kikamema:ne.*

26 Ba: hibila, Kelisokoba: dalaholohona ibi ipuwalo hoe komote kuititidawama: ba eda:na Kelisote ebe atumu kubahiminomo ba:bo kokubahimima:ne.* 27 Iyo, ba:be komo hawakalimima: Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na goena, “Kelisokoba: dalaholohona ebete Godokono heloamo ibi hiliyonomo komikimoelema:ne.” Ba:bema: ale ba:moe taboen ipuwa iya:tawahala, Kelisote alaholoho ipuwalo helonomoma: deda:mene, ba:ba tetelo hiya:hiya: gobogobo ba:gala hiya:hiya: tawakalubi ba:gala kebe hiya:hiya: komate Hunu Habalo ba:gala hopo habalo da:pola:na, ibi hiliyonomate ebetamo hibinomolo kopapamila:halema:na:. Huiyatiya numa:la:, ba:ba tetelo Godoko kapiyate Kelisotamo a:kapapamiwatamene, mabu ebe ba: pote Kelisotamo wato kikipo lawe helo dikamiya: ba:be Kodawala.* 28 Ba:bema: hibila, hiya:hiya: komo hiliyonomate Godokono Gudu Kelisotamo ba:ba ka:na da:papamila:halemena:, ba:ba tetelo Guduti ha:kiya ebeno ubilo Nabiwitamo kopapamiwatama:ne, mabu ebe iya:tawala ebete Nabiwino ubilo ba:gala ebeno heloamo wato kikipo ba: a:lawe. Iyo, Guduti ebeno ubi ba:bema: kihatema:ne, ebeno Ko Gawadalagi haba Nabiwiti hibinomolo lawete hiya:hiya: hiliyonomo komate ebe kapiyatamo emedena emedena tetelo ba:papamila:halenakomena:.

29 Ba:bema: wadiyala a ba:moe eta komo atumu kakemalagidoluya:. Komopa:te ibino mabulubino ha:laha tawakalubi mabuma: ibi beyamo da:wadulatelenaka, iba:te ba:be komo bada mabuma: kododinaka?

* 15:21 Lom 5:12 * 15:23 1Tes 4:16; Haw 20:5 * 15:24-25 Ma:t 22:44

* 15:26 Haw 20:14 * 15:27 Ohale 8:6

Numa:la:, ibi iya:tawahala hoe ipuwane mahiga komote hibima:
eda:ha:tale, iba:te ibino ododi komodo eta hido komo a:kuma:mena,
huiyatiya iba:te Godoko hibima: ba midina konomamo ga:lana ebete ibino
ha:lahapi ka:ka:mo hibinomolo kowadiya:paa:latelema:ne.

³⁰ Ba:gala eta komo. Ha:lahapino ka:ka:mo mahila:hale komote
hibima: eda:ha:tale, mabu keka: ale hegela ba:gala du hiliyonomolo
komo hiya:hiya: tetelo aeno ka:ka: emalagidolehen Hido Tabo mabuma:
hiya:hiya: hoe olalati komamo dito da:na:pa:la:hanakoma:?" ³¹ O naeno
hibima: midipi ekaka:la:, ale aeno Kodawa Ya:su Kelisoko ipuwalo ba
emedena, na la: mabuma: awagahalo la:tamo hibinomolo olamagimo,
hegela hiliyonomolo nale naeno ka:ka: gobogobamo ihatenakomo!

³² Ba:bema: la:eno ukui keba ka:nala:ka: Na Epesese ko habalo
helohelonomo goegoe huiya dubago dalaholohuimo, nale ba:be komo
tawakalubino holoholo hapulu awagahalo kododimo? Ao, nale ba:moe
hopoen ka:ka: emalagidoloheno Hunu Haboen hido ka:ka: Godogodone
lawema: ododimo. Huiyatiya numa:la:, ha:lahapino ka:ka:mo mahila:hale
komote hibima: eda:ha:tale, nale hibima: midihapino kuba ukui
kota:matama: ba:modobona:, mabu iba:te ba:moe hopo haboen ka:ka:
kapiya ba emalagidolona tabo ba:ma ka:na ga:lana,

“Diyala, dumutu ale da: ha:lahama:,

ba:bema: wadiyala a ka:lo a ha:kiya a ba kalakaluia:me,

baa: konomamo nahate

helonomo gao beya koamo ba:bo konihoma:nema:!”*

³³ Diyala, komopa:te la: ha:da da: amiholametamena:, ba:bema: hidamo!
Ba: hibila, ba:bi ha:da amihopino komoma: mulu ukuipa:te tabo ba:ma
ka:na ga:lanaka,

“Ama: kuba ododilipa:go da:pata:naka,

iba:te amia:no tepo ipuwoeno hidohido ukui

kokubahilamema:na:.”

³⁴ Ba:bema: naeno Kolini sose tawakaluba:la:, wadiyala la: hidohido
ukui komamo gala na:kohobila:la:, iyo, la:eno kuba ododili komate
nekelalama:mena:ta. A:iye! Nale hilopo la:tamo kikalamema: ba:moe
kodakoda tabo ba:bema: olamagimo, mabu la: komopa:te Godokono komo
hibilo kiya:tawahanaha:!

Godote Hibima: Midipi Hoe Ipuwane Ka:ka:mo

Da:wadiya:paa:latelemene, Ibino Uli Emede Komoeno

Ape Hunu Habanapino Apema: Keda:hama:na:

³⁵ Ba:bema: diyala, la: ipuwalo etate na ba:ma ka:na da: kiyanamemene,
“Godote ha:lahapi ka:ka:mo keba ka:na na:ka:wadiya:paa:latelemene?

* 15:30 Lom 8:36 * 15:32 Ais 22:13

Ba:gala lumagiti ka:ka:mo hibirinomolo da:mahigamene, ebeno uli emede komoeno apete keba ka:na na:kitanamene? Naeno ukui ba: nitana ba:be komote a:kuluhukamene!”

³⁶ Huiyatiya nale tabo ba:ma ka:na kogoema:nemo, “Ama: daedae ukuidawalata! Numa:, ama: kikipo haka ipuwamo damimina:, ba:be kikipote da:hoemene ebeno ka:ka:te hibilo a:kawibamene, iyo, ebegodone uli huhiti kuluhukuma:ne.” ³⁷ Ba:gala ama: kona pali ododi tetelo ama: kona kehoeno ape pahago haka ipuwamo a:kamihala:ta, ao, ama: huiyatiya kikiponono bamihonakata. Numa:, ama: ba:ba ka:na kona kikipo ba:gala komo ba:bakobako hiya:hiya: kikipo damihomena:, galane tetelo ba:bi kikiponono ipuwane kokonomo ilinate hiya: holoholamo kikulihome:na:.”

³⁸ Ba:bema: hibila, Godokono ubilo ebete eta pali ilinatamo ba:be ilinoeno holoholonomo bikamenako, ba:gala ebete ba: atumu hiya:hiya: kikipatamo ibino hiya:hiya: holoholonomo a:kikalamenako. ³⁹ Ba:bene ka:ka:go da:wapata:lamena ba:bi hiya:hiya: ilinate ba: atumu ibino hiya:hiya: holoholonomago bemedehona, iyo, tawakalubino eta holoholo bitalama:na, ba:gala hakalo da:wapata:lamena ba:bi ilinoeno eta holoholo ba:kaitalama:na, ba:gala holaholoeno eta holoholo bitalama:na, ba:gala beya ipuwado da:wapata:lamena ba:bi ilinoeno eta holoholo bitalama:na. ⁴⁰ Ba:bema: ba:moi ilinate hopo habalo ba pola:na, ale ibi hiliyonomoeno holoholo iya:tawahala, ba:gala ale atumu alomo hunulu da:pola:na ba:bi ilinoeno hiya:hiya: holoholo iya:tawahala. Iyo, ale ba:moe hopoeno ilina ba:gala alomoeno ilina ba:ma ka:na ulamenakoma:, ibino hido a:la:mina komo kapiyaha:, ao, hiya:hiya: ba:pola:lama:na. ⁴¹ Ba:ma ka:na hegeloeno hido a:la:mina komo ba:gala manomeno hido a:la:mina komo ba:gala olokino hido a:la:mina komo iba:te hiya:hiya:ma: eda:hana, iyo, oloki hiliyonomo ipuwalo ibi ba: atumu hiya:hiya: hido a:la:mina komago ba:pola:na.

⁴² Ba:bema: numa:la:, Godote ha:lahapi ka:ka:mo da:wadiya:paa:latelemene ibino komote ba: ba:ba ka:na kitanama:ne. Lumagiti ba:moe hopolo ba emedena ebeno apete ba: hoe apema: eda:na, ba:bema: ebete da:hoemene tawakaluba:te ba:be ape bobo ipuwamo dito kihatema:na:. Huiyatiya Godote kebe ape hoe ipuwane dadipatemene, ba:ba tetelo ba:be apete ulinoma: eda:te lumagiti ba:be apa:go emedena emedena tetelo bemedenamene. ⁴³ Ba: hibila, lumagiti kebe apa:go hopo habalo demedena, ba:be ape ba: kubadopoma: eda:na ba:gala heloha:ma: keda:na, ba:bema: ebete da:hoemene tawakaluba:te ba:be ape bobamo dito kihatema:na:. Huiyatiya numa:la:, Godote ba:be lumagino ape hoe ipuwane dadipatemene, ba:be apete hido a:la:minama: ba:gala

* 15:36 Yon 12:24

helonomoma: ba:bo keda:ma:ne. * 44 Iyo, ba:moe hopolo lumagiti ba:moe hopoenno apa:mo pata:na, ba:bema: ebete da:hoemene tawakaluba:te ebeno ape bobamo dito kihatema:na, huiyatiya Godote ebe hoe ipuwane dadipatemene, ba:ba tetelo ebeno apete ulinoma: keda:ma:ne mabu Godokono Gobogobote ebeno apetamo hibi ka:ka: kikamema:ne.

Ba:bema: hibila, lumagino ape netewate ba:pola:ma:na, iyo, eta apete ba: ba:moe hopoenno apema: eda:na ba:gala eta ape ba: Hunu Haboenno apema: keda:na, ba:be apa:tamo Godokono Gobogobote hibi ka:ka: kikamema:ne. 45 Ba:be mabuma: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na bitana, “Godote dopo dubu A:da:meko ododiti ka:ka: dikamiya:, dubuti ba:bo iwigiluya:.” Iyo, ba:be dopo dubuti hopo habalo ba:bema: emedenami, huiyatiya a tetelo da:puluhukuya: ba:be gala hapu A:da:meko ebeno komo hiya:la, mabu ebe tawakaluba:tamo hibi ka:ka: ikalame gobogoboma: ediya:. * 46 Numa:la:, a ba:moe komone iya:tawahanama:, dopamo hopo haboenno komote uluhukuti, ba:bene galane tetelo uli komote kakuluhukuma:ne, ba:be uli komo ba: Godokono Gobogobote hibi ka:ka: atamo dikaa:memene ba:be komola.

47 Iyo, dopo dubu A:da:mete ba:moe hopo ipuwane uluhukuya: mabu Godote ebe haka puhulamo ododiya:, huiyatiya a tetelo duluhukuya: ba:be gala hapu A:da:mete Hunu Habane piya:. 48 Ba:bema: Godote haka puhulamo poko kododiya:, ba:be dubuti kebako dawama: keda:nami ba:moe hopo habanapa:te ba:ba ka:na haka puhulamo ododilipima: keda:hana, huiyatiya kalakala konomola, a puya:te Hunu Habanapima: deda:hanama:, ale Hunu Habane ba:moe hopamo da:piya: ba:be dubu huiyama: hibilo keda:hama:nema:. 49 Iyo, ba:ma tetelo a hibima: midipa:te haka puhulamo ododi dubuino holoholamo keba ka:na kemedehonama:, galane tetelo a ba:ba ka:na Hunu Habane da:piya: ba:be dubuino holoholamo bemedehonama:.

**Godote Hibima: Midipino Ha:laha Ape Hiya:nomoma:
Komidililamema:ne Iba:te Ebeno Emedena Emedena
Teteno Ka:ka:go Kemedehonama:**

50 Naeno hibima: midipi ekaka:la:, naeno iya:tulame taboenno ipuwa ba: ba:ma ka:nala. Lumagiti ba:moe hopolo ba emedena ebeno apete kamodobonaha: Godokono Ko Gawadalagi haboenno hidohido komo hibinomolo kuwatema:, iyo, lumagiti ebeno hoe apa:mo ba emedena ebete kamodobonaha: emedena emedena teteno ka:ka: kolawema:.

51-52 Ba:bema: Godote hibima: midiha:pa:tamo dugumuina, wadiyala la: ba:be komo hidamo niya:tawahala:. A hibima: midipi hiliyonomate dito a:kaha:lahama:, ao, a ipuwalo komopa:te Kuititi Hegelalo ka:ka:go

* 15:43 Pil 3:20-21 * 15:45 Tup Mabu 2:7

kopola:nama:nema:. Huiyatiya numa:la:, tawakaluba:te kuititi teteno gebole diyamo dulihomea:, ba:ba tetenomolo Godote a hibima: midipi hiliyonomoeno ape hiya:nomoma: dito komidilia:mema:ne, iyo, ebete ba:be komo tiyonomolo kododima:ne, lumagiti ebeno baidi ibubulamete keba ka:na ka:la:minalenako ba:ba ka:na. Ba:bema: hibila, gebole mole tetelo Godote ha:lahapi hiliyonomo ka:ka:mo wadiya:paa:latelete, ba:bene iba:te emedena emedena tetelo ba emedehona gala a:kaha:lahamena:, ba:gala ba:be atu tetelo Godote a hibima: midipino ape hiya:nomoma: komidilia:mema:ne,* ⁵³ iyo, ebete tawakalubino ha:laha ape hiya:nomoma: na:midililama:mene iba:te ebeno emedena emedena teteno ka:ka:go kemedehonama:.*

⁵⁴ Ba:bema: numa:la:, Godote tawakalubino ha:laha ape hiya:ma: ba midililame iba:tamo emedena emedena teteno ka:ka: dikalamemene, ba:ba tetelo ebeno Bukalo kebe tabote ditana ba:be tabote hibima: ba:bo keda:ma:ne. Iyo, ebete ebeno Bukamo tabo dopamo ba:ma ka:na miya:tiya:,

“Ba:ba tetelo na Godote hoe komoeno wato kikipo lawete ebe anakapuminomo kanakapumima:nemo!”*

⁵⁵ Ba:bema: hoe komo, ama: wato kikipo gala a:kalawa:mena:ta, iyo, ama:le eta dawatamo temeteme gala a:kikamenakamena:ta!”*

⁵⁶ Ba: hibila, ba:ma tetelo hoe komoeno temeteme ikalame helote tawakalubino kuba ododili ipuwado iba:tamo a:puluhukunako, ba:gala Godote dopamo Moseseko ipuwado dikalamiya:, ibino kuba ododili komoeno helote ba:bi Tutumu Tabo komodo a:kapuluhukunako,*

⁵⁷ huiyatiya wadiyala a kalakala konomo Godotamo kadipatiya:, mabu ebete aeno Kodawa Ya:su Kelisokono ododi komodo wato kikipo lawe helo atamo nikaa:mena!

⁵⁸ Ba:bema: naeno hidohido hibima: midipi ekaka:la:, wadiyala la: la:eno hibima: midi ipuwalo kodakodalo na:la:mota:hanala:, iyo, la: ukui gagagagama: eda:haheno aeno Kodawoeno oko owatiho mabuma: la:eno ape ebetamo konomamo nikamehonala:, mabu a iya:tawahala ale ebe ipuwalo ba emedena aeno oko ipuwane hidohido gaote ikulihonaka.

**Hibima: Midipa:te Yudiya Hopolo Awae Ipuwalo
Demedehonama:, Kolini Sose Tawakaluba:te Ibi
Malemalelo Owalubilima: Polote Da:kialamiya:**

16 ¹ Ba:bema: la:le eta komoma: na da:kiyanamima, ba:be komo ba: Godokono tawakaluba:te Yudiya hopolo awae ipuwalo demedehona, la:le ibi malemale mana:mo keba ka:na na:kowalubilioma.

* 15:51-52 Ma:t 24:31; 1Tes 4:15-17 * 15:53 2Kol 5:4 * 15:54 Ais 25:8

* 15:55 Hos 13:14 * 15:56 Lom 7:13

Ba:bene nale dopamo Galesiya hopoenso sose tawakaluba:te kebe komo ododima: da:kiyalamimo, wadiyala la: ba:be atu komo ba:ma ka:na nododiya:la. * ² Sande hegela hiliyonomolo la: hiliyonomate la: ha:kiya la:eno malemale mani tama:mo na:miya:tenakuya:la: ba:bi maniti la:godolo kokodopoma: keda:hama:, iyo, Godote eta lumagi ebeno emede ipuwalo keba ka:na kowalubinako ebete ba: ba:ba ka:na malemalelo dito na:miya:tenakamene. Numa:la:, na pehenso la: hiliyonomate dopamo ba:ba ka:na dododinakoma, ba:be oko la:godolo ya:lo da:wibui nale ba:bo kopumima:nemo. ³ Ba:gala la:le kebe dubu la:eno malemale mani Yudiya hopoenso Yelusalema ko habamo wata modoboma: da:ga:lama, wadiyala la: ibi mabuma: leta nododiya:la:, ba:bene nale la:tamo da:puluhukumu ba:ba tetelo nale ibi la:eno letago ba:gala mana:go ba:bo konoelamema:nemo. ⁴ Huiyatiya ba:ba tetelo la:le la:eno ukuilo na ba:ma ka:na da:kiyanamema, nale ba:bi dubago ebamo kotoma:, kubaha:, naeno kalakalate bitana ale kapimilo kotolamema:

Polote Kolini Ko Habamo Pema: Nopo Da:hawakalimiya:

⁵ Ba:bema: naeno nopote ba:ma ka:na bitana, nale Ma:sadoniya hopodo petote la:tamo ba:bo kopuluhukuma:nemo, mabu na ba:bi hoponapi dopamo konulama:tapa:lema: nemalagidolonamo. * ⁶ Huiyatiya na ubila la:go tete ga:ga:dopolo kemedena:ma:, ba:bema: diyala, nale pete hopoenso gibate wibo teta:mo la:go da: pemedemo. Ba:bene na iya:tawala, ba:ba tetelo nale kebe hopamo toma: ubi dihatemo, la:le na ba:bo kowalubinima:nemata. * ⁷ Iyo, numa:la:, na ubihinola ba:ma tetelo la:eno hopodo ba peto la: pulama:tapa:lete eta hopamo tiyolo ba:bo kotoma:. Ao, naeno ukuiti eba ka:na kitanaha:, ba:bema: Kodawate modoboma: da:goemene, nale tete ga:ga:dopolo la:go kopemedema:nemo. ⁸ Huiyatiya nale pe tupuimihino, dopamo nale komo hegela ba:moe Epesese habalo kemedema:nemo Pentekose Poko Hegela^j teta:mo. ⁹ Numa:la:, ba:moe habalo naeno oko duhimima: komopi hiliyonomate nago nalaholohonaka, huiyatiya kalakala konomola, na numinamo gigihote a:hiya:midalo hibilo bitana, naeno oko owati ipuwado hidohido gaote konolohoma:.*

Polote Godokono Komo Okopino Komoma: Dolamagiya:

¹⁰ Ba:gala eta komo. Timotiti la:tamo da:puluhukumini, la:le ebe kalakalago ba lawe eta ukui bilibili komo ebetamo akikama:la:, mabu na

^j **16.8** Pentekose Poko ba: Yunapino eta kalakala pokola, iba:te hiliyonomo gogolo Godotamo bododinakomena:. Ba:be Pokoenso ododi mabu ba:ma ka:nala, iba:te palino witi-laisa iya:hili tupuimi komo ba emalagidolo kalakala Godotamo ba:bo kadipatema:na:, mabu ibi iya:tawahala iba:te ebegodone hido owalubi komo a:lawia:.

* **16:1** Lom 15:25-26; 2Kol 8:1-9 * **16:5** Oel 19:21 * **16:6** Lom 15:24

* **16:9** Oel 19:8-10; 2Kol 2:12

Kodawoeno oko keba ka:na kowatinamo, ebete ba: atu oko bekaowatina. *

¹¹ Ba:bema: la: ipuwalo eta dawate ebeno tepo ipuwalo ba:mako ukui emalagidolo modoboha; Timotiko hibi okodawama: keda:naha:.

Wadiyala la: huiyatiya ebe hidamo nowalubiya:la; ebete ebeno to gabodo gala kalakalago ba katupuiami natamo modobolo ba:bo kowilama:ne, mabu ebete komo hibima: midipi ekaka:go natamo pema: nale ebe belatiminamo. *

¹² Ba:gala aeno hibima: mididawa ekawi Apolosikono komo ba:ma ka:nala. Nale komo tetelo naeno ubilo ebe a:kiyamenakuimo ebete komo hibima: midipi ekaka:go pelamete la:go kopemeda:tepama; huiyatiya ebete na:goi ebete Godogodone hibi ukui kalaweha; ba:bema: ebete ba:ma tetelo la:tamo a:kapa:mene. Huiyatiya wadiyala la: niya:tawahala; ebeno ubi komote hibilo bitana Godokono hido tetelo la:tamo kopema. *

¹³ Ba:bema: la: uliholo ba emedena hibima: midipi ipuwalo kodakodalo na:la:mota:hanala; iyo, alaholoho ipuwalo toleha:ma: ba eda:hana la: na:helohelohonala:.

¹⁴ Ba:bene la:eno emede ipuwalo wadiyala la:le hiliyonomo komo malemale emalagidolo kapiyado nododilinakuya:la:.

¹⁵ Naeno hibima: midipi ekaka:la; la: ba:moe komo iya:tawahala, Stepanasiko ba:gala ebeno genamanapi ibi ba: Guliki hopo konomolo puya:te dopo tetenomolo Ya:sutamo dohobili ba:bi tawakalubila, iba:te Godokono komo tawakalubi kowalubilinama: ibino ape konomo hibinomolo a:miya:tiya:.

Ba:be mabuma: na Polote la: ba:ma ka:na toelameholemata, *

¹⁶ wadiyala la: ba:bako tuputupu ododilipa:tamo na:papamila:hanala; ba:gala puya:te iba:go oko dowatihona iba:tamo atumu na:kapapamila:hanala:.

¹⁷ Ba:bema: numa:la; Stepanasiko ba:gala Potunatasiko ba:gala Akeyakasiko ibino pelame komoma: nale konomamo kalakaluimo. Ba: hibila, la:le muhululu ba emedena la: kalakala natamo ikanamema: modoboha; huiyatiya iba:te la:eno haba ba pelawe

¹⁸ naeno ukui bilibili komo la: mabuma: gobogobamo ba:bo pimiya:tiya; dopamo iba:te la:eno ukui bilibili komo keba ka:na ka:piwibuilami ba:ba ka:na. Ba:bema: keba tetelo la: sose tawakaluba:te da:kapiyuiminakoma, wadiyala la: ba:bako dubu na:mililameholenakuya:la:.

Polote Kuititi Nolata Tabo Komokomo Dolamagiya:

¹⁹ Ba:bema: A:isiya hopo konomolo hiya:hiya: demedehona, ba:bi sose tawakaluba:te ibino nolata tabo la:tamo poelama; ba:bene Akuilako Pilisilako ibi ba:gala ibino genamalo da:kapiyuiminaka ba:bi sose tawakalubi, ibi hiliyonomate Kodawa Ya:suku ipuwalo ba emedena ibino konomo kalakala nolata tabo la:tamo atumu kapoelama:.

* ²⁰ Iyo, puya:te

* 16:10 1Kol 4:17 * 16:11 1Tim 4:12 * 16:12 1Kol 3:6 * 16:15 1Kol 1:16

* 16:19 Oel 18:2,18,26

ba:malo nago demedena, ba:bi hibima: midipi ekaki hiliyonomate atumu ibino nolata tabo la:tamo kapoelama:. Wadiyala la: da:kapiyuimima la: hiliyonomo etapa:te etapino kokoto uwatehuilo na:pa:watamehuiya:la:.

²¹ Ba:bene ba:moe leta kuititi hapulu na Polote na ha:kiya naeno kokotamo ba:moe kapiya nolata tabo da:miya:temo, la: ba:moe tabo numa:la:, iyo, eta lumagiti ba:moe kuititi tabo kamiya:teha:.

²² Ba: hibila, tawakalubi ipuwalo pote Kodawa Ya:suku malemalelo emalagidolonaheno, wadiyala Godote ebetamo kuba huiya nikama:mene ebete emedena tetelo temeteme kiya:tawanakoma:!

O aeno Kodawa, wadiyala ama: na:pa:!*^{*}

²³ Ba:bema: wadiyala aeno Kodawa Ya:sukunu malemale komote la:godolo nitanamene, ²⁴ ba:gala a Ya:su Kelisoko ipuwalo kapiyama: ba eda:hana, wadiyala naeno malemale emalagidolo komote la: hiliyonomagodolo atumu na:kaitanamene. Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

* 16:22 Gal 1:8-9

POLOTE NABA 2 LETA

KOLINI SOSE TAWAKALUBA:TAMO

ODODIYA:

1 ¹Na ba: Polotela, Ya:su Kelisote ebeno sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya:, ba:bi okopi ipuwalo na ba: etala mabu Godote ebeno ubilo na a:laweniya:. Na ba:gala a hibima: midipino ekawi Timotiko, ale la: puya:te Kolini habalo Godokono sose tawakalubima: deda:hanama, ba:gala komo la: puya:te Guliki hopo konomolo Godokono tawakalubima: da:keda:hanama, ale ba:moe leta la: hiliyonomatamo poemema:.

²Wadiyala aeno Nabiwi Godoko ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino malemale komo ba:gala hete komo la:tamo nikalama:mena:ta.

Polote Godokono Gelebadi Ikame Komoma: Kalakala Tabo Dadipatiya:

³Wadiyala ale aeno Kodawa Ya:su Kelisokono Nabiwi Godotamo kalakala tabo kadipatiya:, mabu ebe ba: ebeno gugudi konomamo da:malemalelatelena ba:be Nabiwila, ba:gala ebe ba: iba:tamo gelebadi dikalamena ba:be Godola. * ⁴Iyo, ebete a aeno temeteme hiliyonomo ipuwalo a:gelebadia:menako, mabu ebe ubila ale kebe gelebadi ebegodone da:lawenakoma: a ba:be atu gelebadi komamo komopino hiya:hiya: temeteme ipuwalo ibi atumu kakowalubilinakoma:. ⁵Numa:la:, ale Kelisoko ipuwalo ba emedena ebe mabuma: hiya:hiya: temeteme komate atamo konomamo keba ka:na kikulihonaka, ba: ba:ba ka:na ebe ipuwado gelebadi komote atamo konomamo atumu ba:kuluhukunakomene.*

⁶Ba:bema: Godokono ubi komo ba: ba:ma ka:nala, kebe hiya:hiya:

* 1:3 Lom 15:5 * 1:5 Ohale 34:19

temeteme komate atamo dikulihonaka, ba:bi temeteme komodo la:le la:eno temeteme ipuwalo la:eno gelebadi komo ba:gala ka:ka: mula: komo kuwatema:nemata, ba:gala aeno temeteme ipuwalo kebe gelebadi komote atamo duluhukunako, ba:be gelebadi komodo la:le atumu la:eno gelebadi komo kakalawema:nemata. Iyo, agodolo da:pola:na ba:bako atu temeteme komate la:tamo da:pikulimina:, ba:bi temeteme ipuwalo la:le hido gelebadi komo lawete kodakodalo ba:bo kola:mota:hanama:nemata. 7Ba:bema: numa:la:, la:le la:eno hibima: midi ipuwado kuititi teta:mo modobolo da:nikulima, ale ba:be komo galane tetelo kumima: hibima: na:midinama:. Iyo, ba:moe komote aeno ukulo kodakodalo bitana, mabu a iya:tawahala atu hiya:hiya: temeteme komate la: ba:gala a hiliyonomatamo kapimilo keba ka:na kikulihonaka, ba:ba ka:na Godokono gelebadi komote atumu la: ba:gala a hiliyonomatamo kapimilo ba:kuluhukunakomene.

8Ba:bema: aeno hibima: midipi ekaka:la:, A:isiya hopolo atamo duluhukui, a ubila la:le ba:be komo hidonomamo iya:tawaha. Hibila, ba:ba tetelo koko temeteme komate atamo dikulihui aeno ukui komate menemenenomoma: ba eda:haa:me, ale ba:bo emalagidoluima: ale aeno temeteme komoma: ba: dito koha:lahama:nema:.* 9Iyo, ale aeno tepo ipuwalo ba:ma ka:na emalagidoluima:, Godokono ubilo aeno ha:laha tetete hibernomolo uluhukui. Huiyatiya eba ka:naha:, hoe komote atamo kuluhukuha:. Ao, Godote a mabuma: ebeno eta ubi ba:ma ka:na ihati, ale ba:bi temeteme ipuwado a ha:kiya aeno helo modoboha:ma: ga:lalo ale ebe kapiya hibima: ba:bo komidima:, mabu ebe ba: ha:lahapi ka:ka:mo da:wadiya:paa:latelenako ba:be Godola. 10-11 Ba: hibila, ebete ba:bako konomo hoe olalati ipuwalo aeno ka:ka: a:mula:lea:mi, ba:bema: a iya:tawahala ebete galane tetelo aeno ka:ka: gala kakamula:lea:mema:ne, iyo, la:le a toetoe tabamo ba owalubi ale aeno hiya:hiya: olalati komo hiliyonomo ipuwalo aeno hibima: midi komo Godotamo bihatenama: ebete aeno ka:ka: komula:lea:mema:. Ba:bema: numa:la:, Godote la:eno hiliyonomo toetoe tabo dulihona ba:be komodo ebete a hidamo bowalubinakomene, iyo, komo tawakalubi hiliyonomate kalakala tabo ebetamo ba:bema: badipatenakomena:.*

**Polote Dopamo Da:tamotiya: Ebete Ba:be Nopo
Hiya:ma: Midima: Tabo Dolamagiya:**

12Ba:bema: hibila, ale nawagahanama: mabu aeno tepo ipuwoeno mulu ukui komate a ba:ma ka:na kiyaa:menaka, aeno ododili ipuwalo ale hopo habanapi hiliyonomatamo Godokono talona ba:gala tuputupu emede komo kapiyanomo ba hawakalimi, huiyatiya ba:be komo la: Kolini

* 1:8 Oel 19:23; 1Kol 15:32 * 1:10-11 2Tim 4:18

sose tawakaluba:tamo konomamo a:hawakaliminakuima:. Numa:la:, Godokono malemale komodo ebete helo atamo nikaa:mena ale ba:ba ka:na kemedenama:, eta hopo lumagino mulu ukui komodo ale helo a:kalawa:lema:. ¹³Ba:be mabuma: nale naeno hiya:hiya: leta ipuwalo naeno ubi bihatenamo, la:le naeno tabo komokomo ba ka:lamihole naeno iya:tulame komoeno ipuwa tiyolo ba:bo kuwatenakoma:, ¹⁴iyo, wadiyala la:le dopamo aeno iya:tulame komo nanekele keba ka:na ka:lawatepuima, ba:ma tetelo la: huiyatiya ba:be iya:tulame komoeno konomo ipuwa hidonomamo kolawema:nemata. Ba:bema: numa:la:, la: ba:be gabodo Kodawa Ya:sukunu Ko Hegelalo a mabuma: kawagahama:nemata, ba:ba tetelo ale la: mabuma: keba ka:na dawagahama: ba:ba ka:na.*

¹⁵⁻¹⁶Ba: hibila, na ba:be komo ba iya:tawa nale nopo ba:ma ka:na ihatimo, la: kowalubilima: nale netewa hiya:hiya: tetelo la:tamo kopuluhukuma:nemo. Ba:bema: nale ba:ma ka:na emalagidoluimo, na Ma:sadoniya hopamo ba to gabo tetelo la:go dopamo pameda:tepate, ba:bene Ma:sadoniya hopone da:kawilamo la:tamo atumu gala kakapuluhukuma:nemo. Ba:gala nale eta ukui ba:ma ka:na kihatimo, nale la: ipuwane Yudiya hopamo to ba tupuimi la:godone owalubi ba:bo kolawema:nemo.* ¹⁷Huiyatiya nale ba:be nopo hiya:ma: miditi la:tamo kapuluhukuha:, ba:bema: diyala, la:le na ukui gagagagadawama: kuda: a:midinimata. La: iya:tawahala, hopo habanapa:te ha:da amiho gabodo etapa:tamo “Iyo, na kododima:nemo” tabo ba ga:la, huiyatiya ba:be tabo komone ohobila:hate “Ao, na a:kododa:mo” tabo etapa:tamo gala dito kaga:lanaka. A:iye! La:le na ba:bako lumagima: kemalagidolonama?

¹⁸Numa:la:, Godoko hibidawanomoma: ba eda:na ebete aeno hibi komo iya:tawala, ale la:tamo pelamema: ha:da amiho gabodo “Iyo” tabo kaga:laha:. Ba: hibila, ale aeno dopo tabo komone ohobila:te ale la:tamo pelamema: “Ao” tabo gala ba kaga:la, a ba:be komo hibi gabodo ododima:. ¹⁹A:iye! Na Poloko ba:gala Sailasiko ba:gala Timotiko, ale dopamo la: ipuwalo Hido Tabo ba polamagimi Godokono Gudu Ya:su Kelisokono komo ba:ma ka:na hawakaliminakuima:, ebete etapa:tamo “Iyo, na kododima:nemo” tabo ha:da amiho gabodo goete, ba:be tabone etapa:tamo ohobigalo “Ao, na a:kododa:mo” tabo a:kagaa:mene. Numa:la:, ebete hibidawama: ba eda:na, a hibima: midipi kowalubinama: hiliyonomo tetelo “Iyo” tabo kapiyanomo begoenako,* ²⁰mabu hibila, Godote a kowalubinama: hiya:hiya: tabo dolamaginako, ba:bi hiliyonomo tabo komoma: Ya:suti “Iyo” tabo ba goena, ebe kapiyado ba:bi komate hihinomoma: beda:hanamena:. Ba:moe mabuma: ale Godokono hidohido ododili komoma: aeno toetoe tabamo ebe dawagaminanakoma:, ale “Ba:ba:la” tabo Ya:sukunu mahilamo ba:bema: ga:lanakoma:.* ²¹Ba:bema: kalakala konomola, mabu ale la:go kapimilo

* 1:14 2Kol 5:12; Pil 2:16 * 1:15-16 1Kol 16:5-6 * 1:19 Oel 18:5 * 1:20 Haw 3:14

Godokono Oemedawa Kelisoko ipuwalo ba emedena, Godoko ba: a da:kodakoduia:mena ba:be Helodawala. Iyo, ale ebeno oko kowatihonama: ebete a ba:bema: uwatiya:, ²²ba:bene ale ebenoma: deda:hanama: ba:be komo kiya:tawahama: ebete ebeno kukala atamo ba miya:tea:me, ebeno Gobogobo aeno tepo ipuwamo ba: dito ihatea:miya:. Ba: hibila, ale ba:be komodo ba:ma ka:na kiya:tawahama:nema:, kebe hidohido komate ebegodolo da:pola:na, galane tetelo ebete atumu ba:bi hiliyonomo komo atamo hibinomolo kika:mema:ne.*

²³Ba:bema: numa:la:, Godote naeno tepo ipuwoeno komokomo ba ulamelenamena, ebete naeno tabo hibi tabonomoma: goe, ba:ma ka:na na eta ko temeteme la:tamo ikalamema: ubiha:ma: edimo, ba:bema: nale naeno nopo hiya:ma: miditi la:eno Kolini habamo kapeha:. ²⁴Huiyatiya ale la: mabuma: kebe oko kowatinama:, ba:be oko komoma: ukui kubamo akalawa:la:. Numa:la:, Godokono hibi kalakalate la:eno tepo ipuwalo kitanama: ale oko ba:bema: owatinama:, mabu a iya:tawahala la: hibima: midi ipuwalo kodakodalo la:mota:hanamata, iyo, a ubihinola la:le a la:eno kokopima: ka:milo aeno ukui komamo la:le la:eno menemene komago dito papamila:hale!*

2 ¹Ba:bema: nale la: mabuma: ukui ba:ma ka:na ihatimo, ba:ma tetelo nale la:tamo a:kapa:mo, mabu nale da:pemo, diyala, la:le kalakala nagodone laweheno huiyatiya menemene komo kapiya da: laweoma.* ²A:iye! Nale la: menemenema: da:pimidilima, ba:be menemene komote ba itana la: ipuwalo kalakala natamo pote na:kikanamemene? Lumagi puliyala, da: a:kalutamene! ³Ba: hibila, nale dopamo naeno eta leta la:tamo dododimo, ba:ba tetelo na ubiha:ma: edimo, nale la:tamo ba puluhuku la:godone kalakala laweheno huiyatiya menemene komo kapiya pelawe. Iyo, nale ba:ma ka:na emalagidoluimo, “Wadiyala kalakala komote iba:godone natamo na:puluhukamene, menemene komoteha:!” ba:bene nale la:eno komoma: ba:moe eta komo hibima: ba:midina ba:bo kemalagidoluimo, “Keba tetelo naeno tepo ipuwalo kalakalate ditanamene, ba:ba tetelo iba:te ba: atumu nago hibilo kokalakahama:na:.” ⁴Ba:moe ba:be mabuma: nale la:tamo dopo leta ba ododi la: mabuma: ukui bilibilima: eda:te ko temetema:go ba:gala ihi baida:go tabo ba:bo miya:timo, mabu na ubihinola naeno tabo komote la: menemenema: midili. Ao, na huiyatiya naeno ubi ba:ma ka:na ihatimo, nale malemalelo la: konomamo demalagidolenama, la:le ba:be komo naeno tabo uliho komodo hibilo kiya:tawahama:nemata.*

**Polote Kolini Sose Tawakalubi Da:kiyalamiya: Iba:te Eta
Konomo Kuba Ododidawoeno Komo Dito Kegebolemema:**

⁵Ba:bema: numa:la:, la: ipuwalo pote konomo kuba dododi, ba:be lumagino kuba ododi komodo menemene komote na kapiyatamo

* 1:22 Epe 1:13-14; 2Kol 5:5 * 1:24 1Pit 5:3 * 2:1 1Kol 4:21 * 2:4 Oel 20:31

kuluhukuha; ao, la: hiliyonomate ba:be atu menemene komo nanekele iya:tawatepahumata. Huiyatiya nale ba:moe tabamo ba:ma ka:na kagoeha; la:le ba:be dawoenom komo kubanomoma: ba ga:la eta kuba huiya ebetamo gala ikame, ⁶ao, ebete la: komopi hiliyonomagodone dopamo da:lawi ba:be kuba huiyate ba: modoboma: edi. ⁷Ba:bema: wadiyala la: ba:ma tetelo ebeno kuba egebolemete nadodoma:la; iyo, gelebadi komo ebetamo nikama:la; ebete la:eno malemale hawakalimiha: mabuma: menemene konomo lawete kuiyodopoma: dito eda:kapoma;. ⁸Ba:be mabuma: nale la: betoelameholemata, la:le ebe malemalelo demalagidolonama, wadiyala la: ba:be komo ebetamo gala na:kahawakalima:la. ⁹Ba: hibila, nale dopamo naeno eta leta la:tamo ododimo mabu na ubi ba:ma ka:na ihatimo, la:eno ododili komodo la: kopawilima; ba:ma ka:na la:le naeno tabamo da:papamila:homa o da: a:kapapamila:hamata. ¹⁰Ba:bema: numa:la; keba tetelo la: eta lumagino kuba ododi komo egebolemete dadodomema, ba:ba tetelo na ebeno kuba atumu dito kegebolemema:nemo, huiyatiya diyala, ba:ma tetelo ba:bako kubate la: ipuwalo hibilo da: kitanaha;. Ba: hibila, nale eta lumagino kuba egebolemete dadodomemo, nale ba:be komo Kelisokono holoholo hapulu la: mabuma: kododima:nemo, ¹¹mabu na ubihinola Saitanate ago ba alaholohona ebete ebeno eta ha:da amiho gabodo atamo heloma: eda:. Iyo, a iya:tawahala ebete tawakalubi ebeno gubi ipuwamo kebe hiya:hiya: gabodo da:magatalenako!*

Polote Talowase Habalo Ukui Bilibilima: Dediya:

¹²Ba:bema: wadiyala la: niya:tawahala; nale Kelisokono Hido Tabo Talowase habalo konolamagima: ebamo da:nuluhukuimo, Kodawate gigiho natamo ya:lo a:hiya:mida ba itana ba:bo numimo. * ¹³Huiyatiya ba:ba tetelo nale aeno hibima: midi ekawi Taitasiko nipo da:nowadimo, ba:bema: nale ukui bilibilima: ba eda: Talowase hibima: midipi tiyolo miya:palette ba:moe Ma:sadoniya hopamo ba: dito pimo.*

Polote Ya:sukunu Hibi Okopino Tuputupu Oko Komoma: Tabo Dolamagiya:

¹⁴Numa:la; ba:moe hopoenom eta ko gawadalagino ododi komo ba:ma ka:nala, alaholo ipuwalo puya:tamo helonomoma: deda:mene, ebete ba:bi tawakalubi hala:mo matuhulameholete ibi ebeno haba tulinomodo dopalamete dito komagatalema:ne ebeno awagaha komo hibilo kohawakalimima;. Ba:bema: a Godotamo kalakala tabo kadipatiya; mabu Kelisoko ipuwalo a puya:te ebeno hibi okopima: deda:hanama: ebete a ba: ba:ba ka:na dopaa:mena ebe ha:kiya ebe kawagaminanama:.

* 2:11 Luk 22:31 * 2:12 Oel 14:27; 1Kol 16:9 * 2:13 Oel 20:1

Iyo, ebe ubila ebete a hopo haba konomodo ba magatoena tawakalubi hiliyonomate Kelisokono komo agodolo ba:ma ka:na kiya:tawahama:na:, ebe ba: hido nibote keba ka:na ka:patena ba: ba:ba ka:nala. ¹⁵Ba: hibila, Godoko adikumidawate eta hido nibo ilina ebe owatidoloenoma: koa:mo dito dihatenako, Kelisote a Godotamo ba: ba:ba ka:na ikaa:mehuiya:, ba:bema: puya:te ka:ka: mula: gabodo da:tolamena ba:gala puya:te hoe gabodo da:tolamena ibi hiliyonomatamo Kelisokono hido nibote agodone patena. ¹⁶Iyo, puya:te hoe gabodo da:tolamena iba:te ba:be nibo kuba hoe ikame komoma: ga:lana, huiyatiya puya:te ka:ka: gabodo da:tolamena iba:te ba:be atu nibo hido ka:ka: ikame komoma: ga:lana. Ba:bema: a Kelisokono hibi okopi hiliyonomo ipuwalo pote modoboma: keda:na ebeno oko kowatinama:? Lumagi puliyanomola mabu aeno helote hibilo kitanaha:.*

¹⁷Ba:bema: numa:la:, a puya:te hibi oko dowatinama: ba:gala puya:te kateneno ubi komamo dowatina, aeno komo ba:gala ibino komo hiya:hiya:la, mabu iba:te Godokono Tabo olamagimi oko ba owatina, ulihopa:godone mani uwatema: konomamo emalagidolonaka, ilina kolowamipa:te ibino ilina kolowami habamo kebe ukuido ka:watanaka ba:ba ka:na. Huiyatiya a hibi okopino komo ba:ma ka:nala, Godote a ebeno oko owatima: hibilo uwatiya:, ba:bema: ale ebeno holoholo hapulu ba la:mota:hana eta ha:da amiho tabo olamagimihino, ale Kelisokono ukui tabo kapiya bolamagiminakoma:.

Godokono Uli Nopo Komodo Tawakaluba:tamo Oko Dowatina Ba:bi Okopino Komo

3 ¹Huiyatiya modoboha: la:le ba:ma ka:na emalagidolo, a hibi okopa:te a ha:kiya a ba:moe tabamo dawagaminoema: A:iye, komo okopa:te ibino komo kohawakalimima: iba:te komopino letago keba ka:na ka:wapata:lamenaka, ale la:tamo ba:ba ka:na a:kapelama:lema: mabu la:le aeno komo ya:lo iya:tawahuimata! Ba:gala a atumu ubihinola ale la:godone eta hopoenso se tawakaluba:tamo ba nikuli, la:le a mabuma: iba:tamo ba:bako leta ba:bo ododili! * ²Numa:la:, la: Kolini se tawakalubi la: ba: aeno hibi komo hawakalimino letalata. Iyo, Kelisote ebe ha:kiya aeno tepo ipuwamo la:eno komokomo bimiya:ti, hopo habanapi hiliyonomate ba:bi tabo ba ka:lamihole la:eno komo ba:gala aeno komo hibinomolo kiya:tawahama:.* ³Ba: hibila, ebeno leta ododi tetelo la:eno komo kohawakalimima: ebete hopo haboenso baelo pene kalawehe: ba:gala ebete atumu ba:moe hopoenso tabo miya:teno koko dilidili nakola kuwateha:. Ao, ebete huiyatiya Ka:ka: Godokono Gobogoboenso heloamo ba:be leta ba ododi aeno tepo ipuwanomamo la:eno komokomo

* 2:16 Luk 2:34; 2Kol 3:5-6 * 3:1 2Kol 5:12; Oel 18:27 * 3:2 1Kol 9:2

ba:bo miya:ti, ba:bene ebete a hiya:hiya: hopamo oea:mi hiya:hiya: tawakaluba:te la:eno komo a ipuwado hidamo kiya:tawahama:.*

⁴Numa:la, aeno Kelisoko ipuwalo emede komodo ale Godoko hibima: ba midina la:eno komo hawakalimima: ba:moe tabo ba:bema: ga:lama:, ⁵huiyatiya a iya:tawahala, a ha:kiya aeno heloamo Godokono oko mabuma: eta tabo ga:la modoboha:. Huiyatiya kalakala konomola, ale ebena oko kowatima: ebe kapiyate a a:modobuia:menako, ⁶iyo, Godote modobo helo atamo ya:lo ikaa:miya: ale ebena uli nopo komodo tawakaluba:tamo owalubi oko kowatinama:. Ba:bema: numa:la, ebete dopamo ebena hiya:hiya: Tutumu Tabo ba:moe hopoeno netewa koko nakola hunamo keba ka:na ka:miya:tiya:, ebete ba:ma tetelo ebena uli nopoeno tabo ba:ba ka:na kamiya:tiya:ha:, mabu ba:bi pakala Tutumu Tabo komodo hopo habanapa:te hoe huiya kapiya belawenaka. Iyo, ba:ma tetelo ebete ebena uli nopo ebena Gobogoboeno heloamo ba:bema: hawakalimiya:, mabu ba:be Gobogobo ba: hibi ka:ka: tawakaluba:tamo dikalamena ba:be hido Owalubidawala:.*

⁷Ba: hibila, Godote dopamo ebena Tutumu Tabo koko nakola hunamo miya:tete Mosesetamo ba ikame ba:be atu tetenomolo ebete ebena konomo alo ebetamo ba:bo hawakalimiya:. Ba:be mabuma: Mosesekono holoholote a:la:minanomoma: ediya:, ba:bene ebete tawakaluba:tamo gala da:kapuluhukuya: ba:be a:la:mina komo ha:kiya ba wibonato iba:te huiyatiya ebetamo gahilamehole kamodobuya:ha:. Ba:bema: numa:la, tawakaluba:tamo hoe huiya dikalamena ba:bi Tutumu Taboeno nopote Godokono alago ba:ba ka:na da:puluhukuya:,* ⁸ba:be komodo a iya:tawahala, ebena Gobogobogodone galane tetelo duluhukuya: ba:be nopoeno alo bada konomola:ka:, iyo, ba:be uli a:la:minoeno helote dopo a:la:minoeno helo na:gogolona! ⁹Ba: hibila, Godote ebena dopo nopoeno komodo tawakalubi kuba ododilipima: ka:laminako, huiyatiya ba:be kuba huiya ikalame nopote ebena konomo alago uluhukuya:. Ba:bema: ba:be komote a ba:ma ka:na iya:tua:mena, Godote ba:ma tetelo kebe uli nopoeno komodo tawakalubi ebena tuputupupima: da:ka:laminako, ba:be uli nopoeno a:la:mina helote dopo nopoeno a:la:mina helo hibernomolo na:gogolona!.* ¹⁰Ba:moe ba:be mabuma: ale dopamo tetelo kebe nopo konomo a:la:mina komoma: da:ga:lanakuima:, a tetelo uli nopoeno hibi konomo a:la:mina komote ba:be dopo komoeno haba da:pelawiya:, ale ba:be uli komo ba umi ukui hiya:ma: midiliti ba:bo ga:luya:ma:, dopo komo ba: hibi a:la:mina komoha:, iyo, pakala nopoeno a:la:mina komote aeno ukuilo ba: dito wibadiguya:. ¹¹Numa:la, kebe nopote agodolo tete nanekele kitanatepama: dopamo duluhukuya:, ba:be nopoeno a:la:mina

* 3:3 Ikuli 24:12; Yel 31:33; Isi 36:26-27 * 3:6 Yel 31:31; 1Kol 11:25; Yon 6:63

* 3:7 Ikuli 34:29 * 3:9 Tutumu 27:26; Lom 1:17

komote hibilo itanami huiyatiya galane ha:kiya wibuya; ba:bema: ba:be komodo a hibilo iya:tawahala, kebe uli nopote Godokono ubilo emedena emedena tetelo ditanamene, ba:be nopoeno a:la:mina helote dopo a:la:minoeno helo konomamo na:gogolona!

¹² Ba:gala eta komo. A Godokono hibi okopa:te ebeno konomo a:la:mina komo hibilo kumima: uliholo bemedinama; ba:bema: ale toleheni Hido Tabo olamagimi oko helonomamo bowatinakoma;. ¹³ Huiyatiya a puya:te ba:ma tetelo oko dowatinama: a Moseseko huiyaha; mabu ebeno holoholote a:la:minama: dediya; ba:ba tetelo ebe ubiha:ma: ediya: Isalaela tawakaluba:te ba:be a:la:mina komote ebegodone wibadigalo umi, iyo, ebete ba:be komo iba:tamo kawaminama: ebeno holoholo kalikamo ba:bema: muliya:.* ¹⁴⁻¹⁵ Numa:la; Moseseko tetelo Isalaela tawakaluba:te Godotamo wato kodakodahibinomoma: eda:hanama; iyo, Mosesete ebeno holoholo kalikamo keba ka:na ka:muliya; Godote ba: ba:ba ka:na ibino tepo ipuwoeno ukui atumu a:kamula:lelamiya: iba:te du ipuwalo kemedehonama;. Ba:bema: ba:ba tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku ibino ukui komate ba: ba:ba ka:na du ipuwalo pola:lama:nama; iyo, Mosesete Godokono Bukamo pakala nopoeno hiya:hiya: Tutumu Tabo ba:gala komo owalubi tabo da:miya:tiya; iba:te ba:bi komokomo ba ka:lamihole ba:bi taboeno ipuwa hibilo kuwatanaha; Huiyatiya numa:la; keba tetelo lumagiti Kelisokoba: kemedinama: ebetamo da:pemene, Godote ba:be komo kapiyado ebeno tepo ipuwa mula:meno kaliko ebegodone kolawemema:ne, ¹⁶ iyo, kalakala konomola, lumagiti aeno Kodawatamo dohobigamene ba:ba tetelo Godote ebeno tepo ipuwoeno du komo ebegodone hibinomolo kuluhukutimima:ne.*

¹⁷ Ba:bema: numa:la; aeno Kodawa ba:gala ebeno Gobogobo ibi ba: kapiyala, ba:bema: ba:be Kodawoeno Gobogobote kebe lumagigodolo demedena ba:be lumagiti hibi tutu emede komo kiya:tawama:ne.* ¹⁸ Iyo, kalakala konomola, ba:be mabuma: a hibima: midipi hiliyonamate ba:ma ka:na bemedehonama; aeno holoholo komula:lema: eta komote itanaheno Kodawoeno konomo a:la:mina komote a ipuwane hibinomolo uluhukunako. Ba: hibila, aeno Kodawa ba:gala ebeno Gobogobo iba:te kapiyanomoma: deda:na, ba:bema: ebegodone duluhukuna ba:gala agodone da:kuluhukuna ba:be a:la:mina komo atumu ba: kapiyala. Ba:bema: numa:la; ba:be a:la:mina komote a ipuwalo hido oko ba owatina a hiya:nomo tawakalubima: midina. Iyo, lumagiti wakolado hunamo keba ka:na ka:nodolonako ale ba: ba:ba ka:na Kodawoeno konomo a:la:mina hawakalimi komodo alehawaminanama; ba:bema: galane tetelo ale ebeno holoholonomoma: hibinomolo koneda:hama:nema:.

* 3:13 Ikuli 34:33 * 3:16 Ikuli 34:34 * 3:17 Yon 8:36; Lom 8:2

**Godokono Hibi Okopa:te Kubadopo Gebeto Hakamo
Ododili Kalilima: Ba Eda:hana, Ebete Ebeno Huiya
Konomo Ka:ka: Tabo Ibi Ipuwamo Dito Dihatiya:**

4 ¹Ba:bema: a puya:te Godokono hibi okopima: deda:hanama: ale oko owati ipuwalo kuiyodopoma: a:keda:hama:, mabu Godote ebeno malemale komodo ba:moe hido oko atamo dito ikaa:miya: ²Ba:be mabuma: ale ba:moe oko hidamo kowatinama:, hopo habanapa:te kebe hiya:hiya: hilopo komo diya gabodo dododilina ale ba:bi hiliyonomo komo gunima:mo ya:lo ihilateliya:ma:. Ba:gala ale Godokono taboen ipuwa komokomo hibernomolo ba hawakalilame, tabo ulihopa:te aeno ubi komamo kopapamila:halema: ale ha:da amiho gabodo ibi dito kakalakaluilamenaha:. Ao, ale Godokono umi ipuwalo demedenama: ba:be komo ba emalagidolona, ale ebeno hibi komo hawakala ba:bema: olamagiminakoma:, mabu a ubila aeno tabo ulihopi hiliyonomate ibino tepo ipuwoeno mulu ukui komago ba:ma ka:na koga:lama:na:, a ba: Godokono hibi okopima: eda:hanama:, ba:bene iba:te ebeno iya:tulame tabo komokomo agodone hidamo kuwatema:na:.*

³Numa:la:, ale Hido Tabo ba olamagimi huiyatiya ba:be taboen ipuwate ulihopa:godone awaminalo ditanamene, ibi ipuwalo puya:te hoe gabodo da:tolamena ibi kapiyate ba:be ka:ka: taboen ipuwa a:kalawa:mena:. ⁴Iyo, iba:te Kelisoko hibima: kamidinaha: mabu Saitanate hopo haba konomolo hibima: midiha:pino godoma: ba eda:na, ebete ibino tepo ipuwoeno ukui duma: ya:lo a:midililamiya: iba:te Hido Tabo ipuwane duluhukuna ba:be alo umikapoma:. Huiyatiya numa:la:, Kelisogodolo konomo a:la:mina komote ditana ebeno Hido Tabote ba:be komo ba:ma ka:na hawakalimina, ebe ba:gala Godoko ibi ba: kapiya holoholonomola.*

⁵Ba:moe ba:be mabuma: a ha:kiya a ba awagaminoe aeno komoma: tabo kolamagiminaha:, ao, a huiyatiya Hido Tabo olamagimi ipuwalo Kodawa Ya:su Kelisokono komo kapiya ba hawakalimina, ebe mabuma: a ha:kiya a la:eno huiyaha: okopima: ba:midinama:. ⁶Ba: hibila, Godote ba: dopamo ba:ma ka:na goiya:, “Alo, ama: du ipuwane puluhukuti na:pa:la:mina,” ba:bema: a tetelo ba:moe atu Helodawate ebeno alamo aeno tepo ipuwa a:pa:la:minalea:miya:, Kelisokono holoholo ipuwane duluhukuna ba:be a:la:mina komodo ale Godokono konomo alo hidonomamo kuminama:.*

⁷Huiyatiya numa:la:, a puya:te Godokono hibi okopima: deda:hanama: aeno komo ba: ba:ma ka:nala. Ale kubadopo gebeto hakamo ododili kalilima: ba eda:hana, ebete ebeno huiya konomo ka:ka: tabo a ipuwamo dito ihatiya:, mabu ebe ubila ba:be tabote a ipuwalo ba itana a ba:bo

* 4:2 2Kol 2:17; 1Tes 2:5 * 4:4 Epe 2:2; Kol 1:15; Yun 1:3

* 4:6 Tup Mabu 1:3; Ais 9:2; 2Kol 3:18

kiya:tawahama:nema:, ba:be ka:ka: taboeno konomo a:la:mina helo aenoha:, ba: ebenola.* ⁸ Ba:be mabuma: hiliyonomo hiya:hiya: gabodo temeteme komate atamo ikulihonaka, huiyatiya ba:bi komate aeno ka:ka: mula: komo lawema: gabo duhimi modoboha:. Ba:gala ukui bilibili komate atamo a:pelamenaka, huiyatiya ba:bi komate oko gunima:mo ihiti ukui atamo ikaa:me modoboha:.* ⁹ Ba:gala atamo hiya:hiya: alaholohopa:te a:mahila:halenaka, huiyatiya iba:te atamo temeteme ikaa:me ipuwalo Godote a a:kamiya:poa:le. Ba:gala komo hiliyonomo tetelo iba:te a kubamo alukuinaka, huiyatiya ebete ibi na:duhilamena iba:te a hibinomolo kubahia:mekapoma:.

¹⁰ Ba:bema: hibila, hiya:hiya: tete hiliyonomolo ale ba:moe hopolo aeno ha:laha apa:go ba wapata:lamena, ale aeno temeteme komodo hiya:hiya: tawakaluba:tamo Ya:sukunu hoe komo ba:hawakaliminakoma:, mabu a ubila iba:te atu tetelo ebena ka:ka: agodolo hibinomolo umi.* ¹¹ Iyo, ale Ya:suku mabuma: ba:moe hopolo ba emedena atamo hiya:hiya: hoe olalati komate ba:bo pelamenaka, mabu ebe ubila ba:moe hopo habanapa:te ebena ka:ka: aeno ha:laha apeno temeteme komodo umi.* ¹² Ba:bema: kalakala konomola, keba tetelo ba:bako hoe komote a ipuwalo oko dowatina, ba:be atu tetelo Ya:sukunu hibi ka:ka:te la: ipuwalo oko ba:kaowatina.

¹³ Ba: hibila, Godokono Bukalo ebena eta okodawate tabo dopamo ba:ma ka:na goiya:, “Nale Godoko hibima: ba midina tabo ba:bema: olamagimo.” Ba:bema: numa:la:, a ba: atumu, aeno tepo ipuwoeno gobogobate atu hibima: midi komo ba lawe, ale Godokono tabo ba:bo olamagiminakoma: mabu ale ebe hibima: na:midinama:.* ¹⁴ Iyo, a ba:moe komo iya:tawahala, pote aeno Kodawa Ya:suku ka:ka:mo dadipatiya:, ba:be Helodawate ebe keba ka:na ka:ka:kimiya:, ebete ba: ba:ba ka:na a ebena hibi okopi ka:ka:mo atumu kowadiya:paa:tema:ne, ba:bene ebete la:la, ala, a hiliyonomo ebena holoholo hapuamo hibilo ba: dito komagatoema:ne.* ¹⁵ Ba:gala ba:moe eta komo na:kuma:la:, la: tabo ulihopi mabuma: ale aeno hiya:hiya: temeteme komo biya:tawahanakoma:. Ba:be mabuma: ba:ma tetelo Godokono malemale komote hopo haba konomamo ba tona, komo hiya:hiya: tawakaluba:te ibino dopo tetenomolo ebena tabo dulihtonakomena:, ibi ipuwalo komo hiliyonomate kalakala tabo ebetamo ga:la ba:bo kotupuimima:na:, iyo, ba:be komodo iba:te ebe hibinomolo kawagaminama:na:.

¹⁶ Ba:moe ba:be mabuma: ale oko ipuwalo kuiyodopoma: a:keda:hama:. Iyo, ale aeno ha:laha apeno ka:ka:te hopamo hitigalo duminama:, a huiyatiya ba:moe eta komo kalakalago biya:tawahanama:, aeno tepo

* 4:7 2Kol 5:1 * 4:8 2Kol 1:8; 7:5 * 4:10 1Kol 15:31 * 4:11 Lom 8:36

* 4:13 Ohale 116:10 * 4:14 1Kol 6:14

ipuweno ka:ka:te Godogodone ba pena, eta hegelalo eta helo kalawe, eta hegelalo eta helo kalawe, ba: ba:ba ka:na ba:be hibi ka:ka: komoeno helote a ipuwalo hunamo odolona.* ¹⁷Ba:bema: hibila, ba:ma tetelo ale kebe temeteme komo diya:tawahanakoma: ale ba:bi komo hegehegenomo komoma: ga:lanama:, mabu a iya:tawahala ba:bi komate emedena emedena tetelo agodolo a:kapola:namena:. Iyo, ba:bi temeteme komodo ale wiboha: a:la:mina huiya konomo konelawema:nema:, ba:bema: ba:be hido teteno kalakala komote ba:ma teteno temeteme komo hibinomolo konomamo konegogoloma:ne.* ¹⁸Ba:bema: numa:la:, ba:ma tetelo ale ba:moe hopolo kebe hiliyonomo komo aeno baida:mo dulamenama:, ale ba:bi komo hibilo kemalagidolenaha:, a huiyatiya tawakaluba:te ibino baida:mo ulamema: modoboha:ma: deda:hana, ba:bi komokomo kapiya konomamo emalagidolonama:. Ba: hibila, ba:bi komate emedena emedena tetelo Godogodolo ba:pola:namena:, huiyatiya hopo habalo da:pola:na ba:bi ilinate na:wibohona.*

**Hibima: Midipa:te Ibino Uli Ka:ka: Ape
Godogodone Lawema: Ubi Dihatena**

5 ¹Ba:bema: a hibima: midipi iya:tawahala, a ba:moe hopolo ba emedena aeno ha:laha apa:te ba: tawakaluba:te kubadopo mimiya tumulu detemoteholena ba:bi mimiya huiyala. Huiyatiya kalakala konomola, ba:ma tetelo da:pola:ma:na ba:bi mimiyate da:kubakubahamena:, Godote a mabuma: kebe ulinonomo genama ebeno Hunu Habalo detiya:, ale ba:be hibi genama lawete emedena emedena tetelo ba:bolo bemedenama:. Numa:la:, nale da:goemo ba:be tabo ba: gola, mabu lumagiti kebe uli genama Godogodone da:nelawemene ba:be genama ba: ebeno uli ka:ka: apela, iyo, Godote ba:be genama ha:kiya etiya:, ba:moe hopo lumagitiha:.* ²Ba:bema: hibila, ba:ma tetelo ale temetema:go ba ihimina aeno ubi komo konomamo ihatenama:, Godote a ba:be Hunu Haboeno genamamo tiyonomolo konewadipima:. Numa:la:, a ba:be hibi genama da:nelawema:,* ³ba:be komo ba: lumagiti uli hidonomo kaliko keba ka:na ka:pulinako ba:ba ka:nala, iyo, ebete uli kaliko kalakalago kolawema:ne mabu ebete kalikoheno hilopago emede ubihinola. ⁴Ba: hibila, ale hopo haboeno apa:go ba emedena ba:moe hopoeni hiya:hiya: menemene ipuwalo ihiminama:, huiyatiya aeno ukui komote ba:ma ka:na kitanaha: ale ba:moe hopoeni ape dito miya:pale. Ao, ale ba:ma tetelo aeno ape modobodopoma: ga:lanama:, huiyatiya ba:moe atu tetelo ale Hunu Haboeno uli emede ape uwatema: ubi konomamo ihatenama:, mabu a iya:tawahala ale hibilo da:nuwatema:, ba:ba tetelo wiboha: uli emede ka:ka: komote aeno pakala emede ape ba mula:lea:me ba:bi ape hiya:ma: ba:bo komidilima:ne. ⁵Ba:bema: numa:la:,

* 4:16 Epe 3:16 * 4:17 Lom 8:17-18 * 4:18 Kol 1:16 * 5:1 2Kol 4:7 * 5:2 Lom 8:23

ale ba:be uli emede ka:ka: kolawema: pote a da:hiduia:miya: ba:be Helodawa ba: Godotela. Iyo, ebete ebena Gobogobo atamo dito ikaa:miya:, ba:bema: ale ba:be komodo ba:ma ka:na kiya:tawahama:nema:, kebe hidohido komate ebegodolo da:pola:na, galane tetelo ebete atumu ba:bi hiliyonomo komo atamo hibinomolo kika:mema:ne.

⁶Ba:gala eta komo. Ale aeno hibima: midi ipuwalo tolehenom komo bemedena:ma, mabu a iya:tawahala ale ba:moe hopoenom apa:go ba emedena aeno uli ka:ka: apa:te aeno Kodawagodolo ebena Hunu Habalo ba:nepola:ma:na. Huiyatiya numa:la:, ba:be hido ka:ka:te a muhulunomolo ditana,* ⁷⁻⁸ale ba:be komoma: ubiha:ma: keda:hanaha:, ao, a tolehenom komo bemedena:ma mabu ale ba:ma tetelo aeno baida:mo kebe komo ulamema: modoboha:ma: deda:hanama:, ale hibima: midi ipuwalo ba wapata:lamena ba:bo biya:tawahanama:, ale ba:bi komo galane tetelo hibinomolo kulamema:nema:. Iyo, hibila, a ubi konomola ba:moe hopo haboenom ape miya:pate aeno Kodawoenom uli genamalo eba:go konemedena:ma,* ⁹huiyatiya ale ba:moe hopolo tete ga:ga:nomolo demedena:ma: o ba:moe hopo tiyolo miya:pate Hunu Habalo da:nemedena:ma:, ale hiliyonom tetelo aeno Kodawa kapiya kalakaluimima: aeno tepo ipuwoenom ubi konomom ihatena:ma:.*

¹⁰Ba:bema: ba:moe komo ba: ko komonomola, a hiliyonomate Kelisotamo da:nikulima:, ebete Godokono ubi komodo aeno komokomo ba:bo kanagilamelea:mema:ne. Iyo, ale hopo haboenom apa:go ba emedena kebe hiya:hiya: komo dododilinakoma:, ebete ba:bi hiliyonom komoma: atamo hido huiya ba:gala kuba huiya modobonomolo ba:bo kika:mema:ne.*

Godote Kelisokono Ododi Komodo Hopo Habanapi Ebena Mabulubima: Da:midiliya:

¹¹Ba:bema: numa:la:, a puya:te aeno Kodawoenom hibi okopima: deda:hanama:, ale ebe toleme gabo ba iya:tawaha komopi hiliyonom ba:bema: kiyalamenakoma: iba:te ebetamo kohobila:halema:. Iyo, Godote aeno hibi komo iya:tawanomola, huiyatiya na ubila la: la:eno tepo ipuwoenom mulu ukui komago aeno komo ba: atumu hidamo niya:tawahuya:la:. ¹²Numa:la:, ba:moe tabamo a ha:kiya a kawagaminoeha:, ao, a huiyatiya aeno ubi komo ba:ma ka:na ihatema:, ale aeno hibi ododi komoma: hidohido ukui la:tamo ba ikalame la:le a mabuma: ba:bo kawagahama:nemata. Ba:bema: la:eno sose ipuwalo puya:te komopino tepo ipuwoenom komokomo hibilo emalagidolehenom ba:bi tawakalubino hunu tama kapiyama: dawagahana, ba:ba:te ibino kuba ukuia:go la:go dolowabeletihuima, ba:ba tetelo la:le modobo helo kolawema:nemata iba:tamo tabo hidamo kohuiyama:.

* 5:6 Yun 11:13-16 * 5:7-8 Pil 1:23 * 5:9 Kol 1:10; 1Tes 4:1 * 5:10 Ka:ka: 12:14

¹³ A:iye! Iba:te aeno hibi oko owati komoma: a daedaepima: da:ga:lana ba:be tabo hibila:ka? Ao, hibiha, huiyatiya la: komopa:te tabo ba:ba ka:na da:ga:lama, kubaha, mabu a ba:bo kemalagidoloma:nema: ale Godoko kapiya kawagaminanama: oko bowatinama: Ba:gala eta tetelo la:le la:eno ukui hiya:ma: miditi a daedaeha:pima: da:kaga:lama, ba:be komote atumu modoboma: keda:ma:ne, mabu ba:ba tetelo a ba:ma ka:na kemalagidoloma:nema: aeno oko owati ipuwalo la:le hibi owalubi komo a:lawemata. ¹⁴ Numa:la, oko owati ipuwalo Kelisokono malemale emalagidolo komo kapiyate a a:magatoenako, mabu ale ba:moe komo hibima: na:midinama:, ebe kapiyate hopo habanapi hiliyonomo mabuma: hoiya:, iyo, ba:be mabuma: ibi hiliyonomate atumu ebe ipuwado a:kaha:lahuya:. ¹⁵ Numa:la, ebete ibi hiliyonomo mabuma: hoiya:, mabu Godoko ubihinola hopo habanapa:te ibi ha:kiya ibi kalakaluilamelo gala kakemedehonama:. Ebete huiyatiya ebeno ubi komo ba:ma ka:na ihatena, kebe Kodawate ibi mabuma: da:hoiya: iba:te ebe kapiya kokalakaluiminama: nemedehonamena:, iyo, ebe ba: Godote ka:ka:mo dadipatiya: ba:be dawala.*

¹⁶ Ba:be mabuma: ale ba:ma tetene tupuimiti eta lumagino komo ba:moe hopo haboenon hunu tama gabodo gala a:kanagiya:midama:ma:. A:iye! Ale dopamo Kelisokono komo ba:ba ka:na kubamo anagiya:midamenakuima:, huiyatiya kalakala konomola, ale ba:be kuba ukui komo miya:palette ba:ma tetelo ebe hidamo buminama:. ¹⁷ Ba:bema: kebe lumagiti Kelisoko ipuwalo demedena ebeno komo ba: ba:ma ka:nala, ebeno pakala emede komote ebegodolo da:wibui, uli emede komote ebetamo ba: dito pi, iyo, ba:ma tetelo ebe uli lumagima: eda:na.* ¹⁸ Numa:la, ba:be hido okoeno hiliyonomo komo Godote ya:lo tetelo ha:kiya ododiliya:, iyo, ale dopamo eba:go alaholohopima: ba eda:hana, ebete huiyatiya a uwatete Kelisokono ododi ipuwado a ebeno hidonomo mabulubima: ba:bo midiya:. Ba:ba tetelo ebete ba:be atu hido oko atamo ba:ma ka:na ikaa:miya:, ale komo tawakalubi ebetamo ba magahale iba:te ago kapimilo ebeno hido mabulubima: keda:hanama:.* ¹⁹ Ba:bema: ale hopo habanapi hiliyonomatamo tabo ba:ma ka:na olamagiminakoma:, Godote Kelisokono ododi komodo iba:tamo hido oko ba owatina ibi ebeno hido mabulubima: ba:bo midiliya:, iyo, iba:te dopamo kebe kuba kododilinaui ebete ba:bi hiliyonomo komokomo ebeno ukuini ba: dito egebolelamiya:. Ba: hibila, a puya:te ba:moe oko dowatinama:, dopamo tetelo Godote a ebeno hibi okopima: ba ka:mi ebete ba:moe oko atamo ba:bema: ikaa:miya:, iyo, ebe ubila tawakaluba:te ebeno tabo a ipuwado kulihoma:.*

²⁰ Ba:moe ba:be mabuma: ale ba:moe hopolo Kelisokono oko habalo ba la:mota:hana ale tawakaluba:tamo ba:ma ka:na olamagiminakoma:, “Ale

* 5:15 Lom 14:7-8 * 5:17 Lom 8:1; Gal 6:15 * 5:18 Lom 5:10 * 5:19 Lom 3:23-25

la: betoelamehola:ta, wadiyala la: Godotamo haba nikama:la:, ba:bene la:le eba:go alaholoho komo dododinakoma, ebete la: ba:be komone uluhukulatelete la: ebeno hido mabulubima: komidilima:na:ta.” Numa:la:, Godote a ipuwado ba:moe tabo bolamaginako, aleha:.²¹ Ba: hibila, Kelisote eta kuba ododi komo hibilo kiya:tawanamiha:, huiyatiya Godote a kowalubima: aeno kuba ododili komo ebetamo miya:tea:mete ebe eta kuba ododilidawa huiyama: ba: dito midiya:, mabu ebete ebeno ubi ba:ma ka:na ihatiya:, ale Kelisoko ipuwalo demedenama: ebete ba:be komodo a ebeno tuputupupima: komidima:.*

6¹ Ba:bema: la: nonolata, a Godokono hibi okopa:te eba:go oko ba owatina, ale la: ba:ma ka:na toelamehola:ta, Godote hopo habanapa:tamo da:hawakalimiya: la: puya:te ba:be malemale komo da:lawima, la: hidamo! Modoboha: ba:be malemale komote la: ipuwalo hibi oko owatihino la: ipuwane hidohido gaote ba:bema: a:kikulihamena:.

² Iyo, Godote ebeno Bukalo eta tabo ba:ma ka:na goena,

“Nale kebe tete hidoma: da:goiya:mo,

ba:ba tetenomolo nale la:eno toetoe tabo uliya:mo,

iyo, nale la:eno ka:ka: komula:lema:

kebe hegela modoboma: da:goiya:mo,

ba:be hegelanomolo la: hibilo owalubiliya:mata.”

Ba:bema: la: hidamo nulia:la:, ba:moe tete ba: Godokono hido tetela, iyo, ba:moe hegela ba: ebeno ka:ka: mula: hegelala:.*

Polokono Oko Mabuma: Hiya:hiya: Temeteme

Komate Ebetamo Dikulihuya:

³ Numa:la:, a ubihinola ale tawakaluba:tamo dowatinama: etate ba:be oko kubama: goe, ba:bema: ale oko hidonomo ukuia:go owatinama: ale komopino nato ukamidalepima: eda:hakapoma:.⁴ Ba:be mabuma: a Godokono hibi okopima: deda:hanama:, ale ba:be komo aeno hiliyonomo ododili ipuwalo kohawakaliminakoma: aeno oko ipuwalo kodakodalo ba:bema: la:mota:hanama:, iyo, hiya:hiya: temeteme komo ba:gala menemene komo ba:gala olalati komate atamo dikulihonaka, ba:bi komoma: ale oko a:kamiya:palema:.⁵ Ba:bema: numa:la:, komo tetelo hibima: midiha:pa:te a alukuinaka, ba:gala komo tetelo iba:te a du genamamo dito iya:hekenaka, ba:gala komo tetelo iba:te tawakaluba:tamo helo ikalamenaka a kanakapua:mema:.⁶ Iyo, komo tetelo komopa:te a owalubihino a ha:kiya menemene oko owatihonakoma:, ba:gala komo tetelo u laha komote a a:miya:poenaka, ba:gala komo tetelo baa: kape komote a ua:menako:.*

⁶ Huiyatiya ba:bako hiliyonomo komokomo ipuwalo Godote atamo dikaa:mena ba:be hido dalowa:ha: emede komo, ba:gala ebeno mulu

* 5:21 Yun 4:15 * 6:2 Ais 49:8 * 6:5 2Kol 11:23-27

iya:tawa komo, ba:gala aeno tepo ipuwa kodakoduilame komo, ba:gala ebeno malemale hawakalimi komo, ale ba:bi hidohido komo kapiya behawakalilamenakoma. Ba:bene ebeno Hido-talona Gobogobote a ipuwalo demedena ba:be komo, ba:gala ale tuputupu gabodo komopi konomamo demalagidolenama: ba:be komo, * 7ba:gala ale ebeno Hibi Tabo dolamagiminakoma: ba:be komo, ba:gala ebeno helote a ipuwalo oko dowatina ba:be komo, ale atumu ba:bi komokomo bekahawakalilamenakoma. Numa:la, Godokono tuputupu emede komote ba: aeno alaholo gilima: eda:na, ba:bako gila:te aeno kokoto netewalo ba:pola:na.

⁸Ba:bema: hibila, komo tetelo tawakaluba:te a hunamo a:wadiya:paa:tenaka ba:gala komo tetelo iba:te atamo hilopo ikaa:menaka, iyo, komo tetelo iba:te a kuba ododilipima: a:ga:lanaka ba:gala komo tetelo iba:te a a:milia:mehoenaka. Ba:bene iba:te a ha:da amihopima: a:ka:minaka, huiyatiya hiliyonomo tetelo ale hibi tabo kapiya bolamagiminakoma:, ⁹iyo, iba:te a uwatema: ubiha:ma: ba eda:hana, huiyatiya Godote a kalakalago uwatenako. Ba:gala iba:te na:kaga:lana aeno olalati mabuma: tatalila a ba: koha:lahama:nema:, huiyatiya numa:la:, ale Godokono ubilo ka:ka:go bemedinama:, iyo, ale iba:godone koko temeteme iya:tawahanakoma:, huiyatiya ebete ibi na:duhilamenako aeno ka:ka: hibinomolo kiya:hilia:mema:. * ¹⁰Ba:bema: komo tetelo ale ihi baida:gopima: eda:hanakoma:, huiyatiya hiliyonomo tetelo aeno tepo ipuwalo kalakala kapiyate itananako, ba:gala tawakaluba:te a awaepima: ga:lanaka huiyatiya komo ibi hiliyonomo ale Godokono tepo ipuwoeno hidohido komamo dogodogopima: midilinakoma:, iyo, iba:te a ilinaha:pima: ka:minaka huiyatiya Godokono dogodogo komo hiliyonomate agodolo ba:pola:na.

¹¹⁻¹²O Kolini mabuluba:la:, numa:la: Ale la: ba emalagidolena aeno tepo ipuwoeno malemale gigihote la:tamo a:hiya:midalo bitana, iyo, ale eta hibi komo awaminaheno tabo la:tamo hawakala ba:bema: olamagimima: La: huiyatiya la:eno tepo ipuwoeno gigiho atamo a:kalapilalimata, ¹³ba:bema: nale la: naeno gugudima: ba midili tabo ba:ma ka:na olamagimo, aeno tepo ipuwalo la: mabuma: ditana, wadiyala la:le ba:be atu malemale komodo la:eno tepo ipuwoeno gigiho atamo atumu na:ka-a:hilama:la:.*

Oko Owati Ipuwalo Hibima: Midipa:te Hibima:

Midiha:pa:go Kapiyama: Akeda:hala:

¹⁴La: hidamo! La:le eta oko owati ipuwalo hibima: midiha:pa:go kapiyama: akeda:hala:, mabu puya:te Godokono tuputupu ododilipima:

deda:hana ba:gala puya:te Godokono tutumu tabamo papamila:ha ubiha:ma: deda:hana, iba:te eta komo kapimilo keba ka:na na:kododimina:? Iyo, alo ipuwalo da:wapata:lamena ba:gala du ipuwalo da:wapata:lamena, iba:te kapimilo keba ka:na na:kemedenamena:?”
 15 A:iye! Kelisoko ba:gala Saitanako iba:te eta komo ododima: ibino ukui kapiyama: a:kamida:mena:! Iyo, hibima: mididawa ba:gala hibima: midiha:dawa, ibino ukui komate hiya:hiya: ba pola:na iba:te kapimilo emedenama: gabote a:kitanamene! 16 Ba:gala ba: ba:ba ka:na Godoko adikumidawa ba:gala ida:da:li gobogobo adikulamedawa, ibi netewapino ukui komate ba alaholohona milo komoeno nopo tamote gabo a:kuma:mena:! Numa:la, a puya:te Ka:ka: Godo hibima: da:midinama:, a ba: ebe adikumino hiya:nomo genamala, ba:bema: ebete ba:be komo ba emalagidolo ebeno Bukalo tabo dopamo ba:ma ka:na goiya:,

“Nale naeno tawakaluba:go ba emedena,
 iba:te naeno holoholo hapulu ba:wapata:lamenamena:,
 iyo, iba:te na kapiya ibino Godoma: ba ka:namina,
 nale atumu ibi naeno hibi tawakalubima: ba:ka:laminamo.”*

17 Ba:bema: Kodawate gala ba:ma ka:na kagoiya:,

“Naeno tawakaluba:la:,
 wadiyala la:le hibima: midiha:pi ipuwane nikulihala:,
 la: ba:gala ibi,
 la:le netewa hiya:hiya: kapiyuimi ipuwalo kemedehonama:.
 Ba:bene nale kebe komokomo kubama: da:goenakomo,
 la:le ba:bi kuba dalowa: komo akologilinakala:,
 mabu la:le ba:moe tabamo da:papamila:hanakoma,
 nale la: hibilo kalakalago buwatanakomata.”*

18 Iyo, ba:ba tetelo nale la:eno nabiwima: ba eda:na,
 la:le naeno gugudima: beda:hanamata,
 mabu na Helonomo Kodawate
 ba:moe tabo hibilo goemo.”*

7 1 Naeno hidohido mabuluba:la:, numa:la:, Godote ba:bi hido tabo a hibima: midipi mabuma: hibirinomolo olamagiya:, ba:bema: ale aeno apa:mo dododilinakoma: ba:gala aeno tepo ipuwalo demalagidolenakoma:, ba:bi hiliyonomo komo ipuwalo eta dalowa: komote itana modoboha:. Iyo, kebe kuba dalowa: komate agodolo da:pola:na, wadiyala ale ba:bi komo hiliyonomo ukulalete, Godoko toleme ipuwalo ba emedena aeno ka:ka: konomo ebe kapiyatamo bikamehonakoma:.

* 6:14 Epe 5:11 * 6:16 1Kol 3:16; Hawi 26:12 * 6:17 Ais 52:11; Haw 18:4

* 6:18 2Sa:m 7:14; Yel 31:9

Polote Kolini Sose Tawakalubino Ododili
Komoma: Ko Kalakala Da:lawiya:

²Ba:bema: nale la: gala na:kakiyalamemata, wadiyala la: la:eno tepo ipuwoeno gigiho atamo na:hilama:la:, mabu numa:la:, ale la:eno kapiyuimi ipuwalo eta lumagitamo eta kuba komo kododiha:, iyo, ale eta kapiya lumagi kakubahimiha: ba:gala ha:da amiho gabodo eta lumagino eta kapiya ilina kalawemeha:. ³Huiyatiya nale ba:moe tabo komamo ba:ma ka:na kagoitaha:, la:le eta kuba natamo ododimata. Ao, nale ba:moe leta ipuwalo dopamo keba ka:na ka:goemo atu tabo gala ba:ma ka:na kagoitamo, ale aeno tepo ipuwoeno malemalelo la: nemalagidolenata, iyo, la:la, ala, ale tete ga:ga:nomolo ba:moe hopolo kapimilo demedehonama:, aeno ha:laha teta:mo ba:be atu malemale ipuwado pawa konikulima:nema:. ⁴Ba:bema: la:le na atumu malemalelo da:kemalagidolonenama, nale ba:be komo hibilo ba iya:tawana la: mabuma: konomamo awagahanamo. Iyo, naeno tepo ipuwalo kalakala komote konomamo bitana, mabu a hibi okopa:tamo hiya:hiya: temeteme komate dikulihuya:, nale ba:bi temeteme ipuwalo ba luta la:eno hibi komo demalagidolonakomo, gelebadi komote naeno tepo ipuwa ba:bo tabuiminako.

⁵Numa:la:, ale aeno konomo oko mabuma: heloha:dopoma: ba eda:ha ba:moe Ma:sadoniya hopamo ba:bo pelamima:, huiyatiya ale ba:malo hawela amiho tete hibilo kapumiha:, mabu komo hiya:hiya: temeteme komate atamo gala ba:ma ka:na kapikuliya:, komo hibima: midiha:pa:te alaholo komo atamo a:wadahiya: ba:gala aeno tepo ipuwalo tole komate a:mahila:haliya:. ^{*} ⁶Huiyatiya Godoko iya:tawanomola, puya:te oko ipuwalo kuiyodopoma: deda:hana ba:bi tawakalubino tepo ipuwa koheluilamema:, ba:bema: aeno ukui bilibili ipuwalo ebete Taitasikono pe komamo a owalubi. ⁷Hibila, ale ebeno pe komo dumima: kalakala ba:bo lawima:, huiyatiya ba:ba tetelo ale ba:be kapiyanomo komoma: kakalakalahaha:. Ao, la:le ebe keba ka:na kowalubiuima, ale ba:be tabo ebegodone dulima: eta kalakala gala ba:bo kalawima:. Ba:bene ebete a ba:ma ka:na da:kiyaa:mi, la:le na unamema: ubi konomamo dihatenama, ba:gala la:le natamo temeteme ikaname mabuma: la:eno tepo ipuwalo menemenema: deda:hanama, ba:gala ba:ma tetelo la:le na kokalakaluinamema: konomamo demalagidolonama, nale ba:bi komokomo dulihiimo naeno kalakalate hununomamo ba:bo odolui.

⁸La:le naeno eta leta ododi komodo temeteme da:lawima, nale ba:be komo iya:tawate temeteme komo atumu a:kalawa:tepuimo, huiyatiya nale ba:be temeteme tama:mo dito ihatimo mabu na ba:ma ka:na

* 7:5 2Kol 2:13

iya:tawuimo, naeno tabo komote kebe temeteme la:tamo dikalami ba:be temeteme komote tete ga:ga:nomolo la:godolo a:kitanamene. * ⁹ Ba:bema: ba:ma tetelo naeno leta ododi komoma: kalakala komote nagodolo bitana, huiyatiya numa:la:, la:le dopamo diya:tawahuima ba:be temeteme komoma: na kakalakalanaha:, ao, naeno kalakala bitana mabu Godote la:eno temeteme komamo eta hido oko la: ipuwalo ba owati, la:le la:eno ukui hiya:ma: midiliti ebetamo gala ba:bo kohobilimata. Ba:bema: hibila, a Godokono hibi okopa:te aeno tabamo temeteme la:tamo dikalami, ale ba:be komodo eta kuba komo la:tamo kododiha:! ¹⁰ Iyo, kebe temeteme komate Godogodone lumagitamo dikulinaka, ba:bi temeteme komodo ebete ebeno ukui hiya:ma: midiliti Godotamo ba:bo kohobigama:ne, ba:bema: ebete ka:ka: mula: komo da:lawemene, ba:ba tetelo ebeno temeteme komote wibadigate kalakala kapiyate kitanama:ne! Huiyatiya kebe temeteme komate ba:moe hopoen ubi komo ta:matale ipuwane lumagitamo dikulinaka, ebete ba:bi komodo eta kalakala a:kuma:mene mabu ebete hoe komo kapiya kolawema:ne. * ¹¹ Ba:bema: wadiyala la: ba:moe komo numa:la:. Godote la:eno temeteme komodo la: ipuwalo eta hidonomo oko ba:ma ka:na owati, la:le ebegodone hido ukui lawete ebeno tuputupu emede komo kohawakalimima: la:eno ubi konomamo ba:bo ihatimata. Ba:bene la:eno kapiyuimi ipuwalo kebe lumagiti kuba dododi, la:le ebeno kuba mabuma: tole konomo ba lawe la:eno mauba komo ebetamo hibernomolo ba:bo hawakalimimata. Iyo, la:le na gala kakunamema: ubi konomamo ba ihate, la:le la:eno ododili komamo na kokalakaluinamema: ukui hibernomolo ba:ma ka:na a:lawimata, la:le kuba ododidawatamo ebeno kuba huiya modobonomolo kikamema:. Ba:bema: kalakala konomola, la:le ba:moi hiliyonomo ododili komodo la:eno tepo ipuwoeno tuputupu komo a:hawakalimimata, iyo, kebe kubate la: ipuwalo duluhukui Godote ba:be kuboeno huiya la:tamo ba:bema: a:kikalama:mena:ta.

¹² Ba: hibila, dopamo nale la:tamo eta leta dododimo, ba:be komodo nale kuba ododi dubutamo ebeno temeteme huiya ikamema: kemalagidoloha:, ba:gala ebete potamo kuba dododi nale ba:be lumagi gelebadimima: ukui atumu kihateha:. Ao, nale huiyatiya naeno ubi komo ba:ma ka:na ihatimo, la:le a Godokono hibi okopi malemalelo konomamo keba ka:na kemalagidoloeonama, la:le la:eno tuputupu ododi komodo ebeno holoholo hapulu ba:be komo hidamo kiya:tawahama:nemata. ¹³ Ba:bema: ba:moe ba:be mabula, ale la:eno komo Taitasigodone dulima:, ba:be komodo hido gelebadi komote atamo ba:bo pi.

Ba: hibila, ba:be atu tetelo eta hido komote atamo ba:ma ka:na kuluhukui, ale Taitasikono kalakala dumima: aeno kalakalate hunamo

ba:bo odolui, mabu ebete a bikiyaa:mi, ebegodolo kebe ukui bilibili komote ditanui, ba:be komo ipuwalo la: hiliyonomate ebe keba ka:na kowalubiuima. ¹⁴Numa:la:, dopamo nale Taitasiko la: Kolini sose tawakalubino komoma: ba kiyame naeno oko komoeno hido awagaha ipuwalo la: ba:bo mililameholimata, ba:bema: kalakala konomola, ebete la:tamo da:puluhukui la:le ebene holoholo hapulu kebe hidohido komo dododilinakuima, la: ba:be komodo na kahilopuinameha:. Ba: hibila, ale la:eno komoma: kebe mililamehole tabo da:ga:luima:, ebete ebene baida:mo ba:bi komokomo la:godolo hibinomolo a:pulami. ¹⁵Iyo, la: hiliyonomate Taitasiko ba toleme la:eno ukuilo ebe hunamo adipatelo da:lawima, ba:gala la:le ebene tabo ulihote ebetamo da:papamila:huima, ebete ba:ma tetelo ba:bi komo kalakalago ba emalagidole, ebene tepo ipuwalo ditana ba:be malemale komote la: mabuma: hununomamo odolona. ¹⁶Ba:bema: Kolini sose tawakaluba:la:, nagodolo ditana ba:be kalakala bada konomola:ka:, mabu na la:eno hibi komo iya:tawanomola, ba:ma ka:na na katoletolenaha: la:le la:eno ododili komodo natamo hilopo kikanamema:.

Kolini Sose Tawakaluba:te Awaepi Kowalubilima:

Polote Ibi Da:kiyalamiya: Iba:te Malemalelo Ibino

Komo Mani Tama:mo Komiya:tema:

8 ¹Ba:bema: aeno hibima: midipi ekaka:la:, a ubila la:le ba:moe komo niya:tawahala:, Godote ebene malemale Ma:sadoniya hopoenohiya:hiya: sose tawakaluba:tamo ba ikalame iba:godolo bada hido oko dowati.*

²Numa:la:, keba tetelo iba:te ibino hibima: midi mabuma: koko temeteme duwatanakui, iba:te huiyatiya ibino awae emede komo kubanomamo ba iya:tawaha ibino kalakala hununomamo odolui, ba:bema: iba:te konomo malemala:go ibino mani Godotamo konomamo dito ikamehuya:. ³Iyo, na Polote hibi tabo ba:ma ka:na goemo, ibi ha:kiya ibi owalubilima: eta komo amawada:henohi Godotamo konomamo ikamehuya:, ba:bema: a komopa:te Ma:sadoniyapino awae emede komo ba emalagidolo iba:te Godotamo kebe mani ikamehoma: modoboma: da:ga:luima:, ibino ikame ukuiti huiyatiya aeno ikameho ukui a:gogolui. Ba: hibila, eta lumagiti ibi kiyalameha: tetelo ibi ha:kiya ibino ubilo ⁴a betoea:mehoiya:, ale komo hopoenohi sose tawakaluba:tamo tete keba ka:na kikalamima: ale iba:tamo tete ba:ba ka:na kakikalamema:, Godokono tawakalubi ipuwalo puya:te awaelo kubamo demedehona iba:te ba:bi Yudiya hoponapi ibino mana:mo kowalubilima:. ⁵Ba:bema: numa:la:, iba:te a toea:mehoe komodo ibino tepo ipuwoeno hido ukui ba:ma ka:na

* 8:1 Lom 15:26; 2Kol 9:1-2

hawakalimiya; iba:te ibino ka:ka: konomo aeno Kodawatamo dopamo ikamehote, ba:bene Godokono ubilo iba:te ibino ka:ka: atamo malemalelo atumu gala a:kikaa:mehuiya. Ba: hibila, ale ibino tabo dulima; a koamo la:wa:hate kalakala ba:bo lawima:.

⁶Ba:be mabuma: Kolini sose tawakaluba:la; la: ipuwalo ba:moe malemale oko dopamo da:tupuimi ba:be dawa ba: Taitasitila, ba:bema: ale ebe a:kiyamima; la:le la:eno komo mani malemalelo tama:mo da:miya:tenakoma, wadiyala ba:be komo hibilo kupula:ma: ebete la: komo tabamo na:powalubila:mena:ta. ⁷Numa:la; Godote la:tamo ebeno hidohido komo konomamo ikalamia:ta, ba:ma ka:na la:eno hibima: midi komo, ba:gala la:le ebeno tabo olamagimi komo, ba:gala la:eno iya:tawa komo, ba:gala ebeno oko owatima: la:eno ubi konomamo miya:te komo, ba:gala la:eno malemale atamo hawakalimi komo, ba:bi hidohido komo hiliyonomate la:godolo modobonomolo pola:na. Ba:bema: a ubila la: ba: atumu ba:ma tetelo ba:moe eta malemale oko owati ipuwalo la:eno mani awaepa:tamo konomamo dito nikalamiya:la:.*

⁸Numa:la; nale ba:moe tabo olamagi komodo la:tamo Godokono eta tutumu tabo kikalameha; ao, nale huiyatiya ubi bihatemo la:eno malemale emalagidolo komo kumima; da: kola: o da: deha:potola: Iyo, komo hibima: midipa:te ibino malemale komo hawakalimima: ibino ubi komo konomamo keba ka:na ka:miya:tena, nale ba:be komoma: goemo mabu na ubila la: la:eno ubi komo atumu ba: ba:ba ka:na na:kamiya:tiya:la:.* ⁹La: iya:tawahala aeno Kodawa Ya:su Kelisote ebeno malemale keba ka:na ka:hawakalimiya: ba:be komo. Ba: hibila, ebete Hunu Habalo dogodogodawanomoma: ba eda:na, huiyatiya la: mabuma: ebe ha:kiya ebe awaedawama: miditi ba:moe hopamo ba:bo pehawakaluya; iyo, ebete ebeno ubi bihatiya: la:le ebeno awae emede komodo dogodogopima: keda:hanama:.

¹⁰Numa:la; la:le awaepi kowalubilima: ya:lo gogolo la:eno komo mani malemalelo tama:mo miya:te da:tupuimima, la:le hibima: midipi hiliyonomo ipuwalo dopo tawakalubima: eda:huimata, iyo, komopa:te eta komo tupuimihino la:le la:eno ubi komo dopamo a:hawakalimimata. Ba:be mabuma: naeno ukui ba:ma ka:na itana, ba:moe tetete ba: hido tetenomoma: eda:na la:le ba:be hido oko kupula:ma:. ¹¹Ba:bema: la:godolo kebako maniti modobolo da:pola:lama:na, wadiyala la:le malemalelo ba: ba:ba ka:na dito na:miya:tenakuya:la; iyo, la:le ba:moe oko owatima: kebe hidonomo ubi komo dopamo da:miya:tima, wadiyala la: ba:ma tetelo ba:be atu ubi komago la:eno komo nupula:digala:. ¹²Ba:gala eta komo. Kebe lumagiti eta komo Godotamo malemalelo ikamema: dewagelena, ebeno tepo ipuwa komote keba ka:na kitana ba:gala ebegodolo kebe

* 8:7 1Kol 16:1-2 * 8:8 Ma:t 8:20; Pil 2:6-7

maniti modobolo da:pola:na, Godote ba:bi komo ba iya:tawa ebeno ikame komo modoboma: o modoboha:ma: ba:bo kogema:ne, iyo, kebe lumagigodolo mani pola:ma:naheno Godote ebeno ikameha: komoma: ebe kubadawama: a:kagaa:mene.*

¹³⁻¹⁴ Ba:bema: numa:la:, naeno ubi komo ba:ma ka:naha:, la: kapiyate la:eno mani malemalelo miya:te komodo konomo temeteme ba iya:tawaha, komo hibima: midipa:te hibilo a:kododa:mena:. Ao, na iya:tawala la:eno maniti ba:ma tetelo kokodopoma: eda:hana, ba:bema: naeno ukui ba: hibima: midipi ipuwalo puya:te ba:ma tetelo awaelo demedehona, wadiyala la: la:eno dogodogo komamo ibi dito nowalubiliya:la:. Ba:bema: hibila, galane keba tetelo iba:te dogodogopima: deda:hanamena:, la: huiyatiya awae ipuwalo ba emedena iba:te owalubi komo la:tamo ba:bo kihatema:na:. Kalakala konomola, ba: ba:ba ka:na hibima: midipi hiliyonomo ipuwalo etapa:te etapa:tamo ibino hiya:hiya: modobo tetelo nikama:tihiinakamena:. ¹⁵ Numa:la:, ba:be komo hawakalimima: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na bitana, “Godote Isalaela tawakaluba:tamo hanohano gabodo dikalamenakui, puya:te ba:be ma:na baa: konomamo duwatanakui iba:godolo komo ka:luhilinakuiha, ba:gala puya:te nanekela:mo duwatanakui ibino baa:te atumu kawibonakuiha.”*

**Taitasiko Ba:gala Komo Netewa Hibima: Midipi Ekaki
Ibino Pelame Komoma: Polote Dolamagiya:**

¹⁶ Ba:bema: wadiyala a Godotamo kalakala tabo kadipatiya:, mabu la: kowalubilima: kebe ubi komote agodolo konomamo ditana, ebete ba:be atu ubi komo Taitasikono tepo ipuwamo ya:lo ihati. ¹⁷ Numa:la:, sose tawakaluba:te awaepi mabuma: mani malemalelo da:miya:tenaka, Taitasiti ba:be oko la: ipuwalo katama: ale ebe da:kiyamima:, ebete ebeno ubi komo ba hawakalimi aeno tabo kalakalago ba:bo uli, ba:bene ebete ebeno ubi konomo ba:moe eta komodo atumu a:kahawakalimi, ebe ha:kiya ebeno ubilo tabo ba:bo ihati ebete ba:moe leta la:tamo adahete la:eno malemale ododi ipuwalo la: kopowalubilima:.

¹⁸ Ba:bema: ale eba:go aeno eta hibima: mididawa ekawi la:tamo kapoemema:, ebe ba: Hido Tabo olamagi oko hidonomamo dowatina ba:be dubula, iyo, ebeno oko mabuma: hiya:hiya: sose tawakalubi hiliyonomate ebeno komo iya:tawahate ebe na:milimihona. ¹⁹ Ba:gala ba:moe owalubidawoeno komoma: ba:moe eta komo na:kuma:la:, sose watowatopa:te ebe a:lawiya:, ebete a komo okopa:go ba wapata:lamena sose tawakalubino malemale mani awaepa:tamo katama:. Ba: hibila, a

* 8:12 Mak 12:43-44 * 8:15 Ikuli 16:18

hiliyonomoeno ubi komo ba: ba:ma ka:nala, wadiyala ba:moe oko owati ipuwalo tawakaluba:te Kodawa Godoko nawagaminamena:, ba:gala awaepi kowalubilima: kebe ubi komote a watowatopa:godolo konomamo ditana, wadiyala ale aeno ododi komamo ba:be hido ukui komo hibima: midipi hiliyonomatamo kohawakalimima:nema:. ²⁰ Huiyatiya sose tawakaluba:te kebe mani ibino konomo malemala:go da:miya:tenaka, ale ba:be konomo mani eta muhulu hopamo katama: iba:godone duwatema:, a ubihinola eta lumagiti aeno hiliyonomo ododili komo ipuwalo eta kapiya komo kubama: goe. ²¹ Iyo, ale aeno konomo ubi komo ba:ma ka:na ihatenama:, aeno Kodawa Godokono holoholo hapulu tuputupu komokomo kapiya kododilima:, ba:bene ale ba:be komo ba emalagidolona aeno ubi komo na:kaihatenama:, ale hopo habanapi hiliyonomoeno holoholo hapulu atumu tuputupulu kowapata:lamenama:.

²² Ba:moe ba:be mabuma: ale aeno komo netewa okopa:go ba:moe eta hibima: mididawa ekawi la:tamo kapoemema:. Ba: hibila, ale hiya:hiya: oko ebetamo dopamo dikamehonakuima:, ebete ba:bi hiliyonomo komo tuputupunomolo kododilima: ebene ubi komo koamo ba hawakalimi ale ba:bo uminakuima:. Ba:bema: ba:ma tetelo ebete ebene ubi konomamo gala na:kaihatena ba:moe eta oko la:godolo kopowatima:, mabu la:le la:eno malemale komo awaepa:tamo hibilo da:hawakalimima ebete ba:be komo hibima: na:midina. Numa:la:, ba:moe uli oko kowatima: ebegodolo kebe ubi komote kitana, ba:be komoeno helote ebegodolo dopamo ditanami ba:be pakala ubi komoeno helo hibilo na:gogolona. ²³ Ba:bema: nale dopamo da:goemo ba:be komoma: gala na:kagoemo, na ubila naeno hidonomo mabulubi Taitasiko la:tamo gala kapuluhuku, mabu ebe ba: la: mabuma: nago oko kapimilo dowatina ba:be lumagila. Ba:gala numa:la:, komo netewa hibima: midipi ekaka:te Taitasikoba: la:tamo ba:moe letago da:puluhukumina:, ibi ba: ba:moe Ma:sadoniya hopoeno hiya:hiya: sose kapiyuimipa:te la:tamo da:poelama: ba:bi okopila, ba: hibila, ibino ododili ipuwalo iba:te Kelisoko nawagaminana.

²⁴ Ba:bema: Kolini sose tawakaluba:la:, la:godolo ditana wadiyala la: ba:be malemale komo iba:tamo na:hawakalimiya:la:, ba:bema: ba:moe hopoeno hiya:hiya: sose tawakaluba:te ba:ma ka:na kiya:tawahama:na:, la:eno malemale komote hibilo ba itana, ale la: mabuma: kebe mililamehole tabo dopamo da:ga:lanakuima: ba:be tabote hibinomoma: eda:na.*

Kolini Sose Tawakaluba:te Ibino Komo Mani Malemalelo

Da:miyatemeni: Polote Ba:be Komo Hibima: Midilo Tabo Dolamagiya:

9 ¹ Numa:la:, Godokono awaepi mabuma: komo hiya:hiya: sose tawakaluba:te malemalelo ibino mani tama:mo da:miya:tenaka, nale

* 8:24 2Kol 7:13-14

ba:be komo la:tamo hawakalimihino, na iya:tawala la: huiyatiya la:eno komo modobolo kododima:nemata,* ² mabu la:le la:eno tepo ipuwalo ba:bi awaepi malemalelo kowalubilima: ya:lo a:hiduimata. Iyo, nale naeno oko komoeno hido awagaha ipuwalo la: Guliki hoponapi sose tawakalubi ba mililamehole, la:le ya:lo gogolo da:hiduima ba:be komo Ma:sadoniya hopoeno hibima: midipa:tamo olamagimo. Ba:bema: kalakala konomola, la:le la:eno malemale hawakalimima: ubi konomamo da:miya:tenakoma, komo ibi hiliyonomate ba:be komo uliti atu malemale oko tupuimima: ukui ba:bo lawiya:. ³ Huiyatiya na ubihinola nale dopamo la: kebe komoma: da:mililameholima, la: ba:ma tetelo ba:be komo ododiha:pima: eda:ha. Ba:bema: numa:la:, nale ba:moi hibima: midipi ekaki la:tamo poelamemo, mabu iba:te la: komo tabamo ba powalubili, la:eno malemale mani noelame tete peheni la:le ba:be komo ododima: dopamo hibilo kohidoma:nemata, nale la: mabuma: dopamo keba ka:na kolamagimo ba:ba ka:na. ⁴ Huiyatiya la: nuliala:, na ba:gala komo Ma:sadoniya hopoeno hiya:hiya: sose tawakalubi, ale la:eno malemale mani uwatema: da:pikulima:, ba:ba tetelo la: ba:be komo ododiha:pimo da:pulamemena:, a keba ka:na na:kewagelema:? Iyo, aeno hilopote konomoma: keda:ma:ne, mabu a dopamo la: hibima: ba midili la:le ba:be malemale komo hibinomolo kododima: hawakala a:ga:luima:. A:iye, ba:ba tetelo la: ba: atumu, la: kebe hilopo da:lawema ba:be hilopo bada konomola:ka:!

⁵ Ba:moe mabuma: nale naeno ukui ba:ma ka:na ihatimo, nale peheni ba:moi komo ekaki kogahugahuilamema:nemo iba:te la:tamo dopamo kopikulima:. Ba: ba:ba ka:na la:le kebe konomo malemale komo hibilo ododima: dopamo dolamagimima, iba:te la: komo tabamo ba powalubili, la:le la:eno komo mani tama:mo malemalelo dito komiya:tema:nemata naeno pe teta:mo. Iyo, wadiyala nale peheni la: ha:kiya la:eno kalakala tetelo ba:be malemale komo dopamo na:hiduimiya:la:, huiyatiya modoboha: nale la:eno ododiha: komo pumiti, la: ba pikiyahalame la:le hilopo komago la:eno komo ba:bo ododi.

Pali Hakamo Konomamo Damihona Ba:be Lumagiti Ebeno Hido Huiya Konomamo Kolawema:ne

⁶ Ba:bema: ba:moe ba: ko komonomola. Kebe lumagiti kapiyakapiya kikipo hakamo damihomene ebete ba: ba:ba ka:na ebeno pali ipuwane kapiyakapiya naha ilina kuwatema:ne, huiyatiya kebe lumagiti hiliyonomo kikipo damihomene ebete atumu hiliyonomo naha ilina kuwatema:ne.* ⁷ Ba:bema: wadiyala la: hiliyonomate la:eno malemale mani ba:ma ka:na na:miya:tenakuya:la:. Eta lumagiti kebako mani da:miya:temene, ba:be komoma: etate ebe iya:tumihino ebe ha:kiya ebeno

* 9:1 2Kol 8:1-7 * 9:6 Mulu Tabo 11:24-25

tepo ipuwoeno ukui dopamo keba ka:na ka:kodakoduimi, wadiyala ebete ba: ba:ba ka:na na:miya:ta:mene, huiyatiya ebete tepo ipuwoeno ubiha: komago a:kikama:mene, kalakala kapiyate ebegodolo nitanamene mabu Godote ba:bako ikamedawa malemalelo nemalagidolona. ⁸ Numa:la:, Godokono helo modobola la:eno emede komoeno hiliyonomo komokomo ipuwalo la: konomamo kowalubilinakoma:, iyo, ba: ba:ba ka:na ebete la:eno hiliyonomo modoboha: komokomo ba modobuilamelelame, la:godolo komo mani ba:gala ilina modobonomolo ba:pola:namena: la:le ebeno komo hiliyonomo hidohido oko kowatihonama:. ⁹ Ba:bema: ba:be komo hawakalimima: ebeno Bukalo tabote ba:ma ka:na itana,

“Puya:te awae ipuwalo demedehona,
ebete malemalelo iba:tamo konomamo ikalamenako,
iyo, ebeno malemale hawakalimi komote
iba:tamo emedena emedena tetelo bitanamene.”*

¹⁰ Ba:bema: numa:la:, kebe Kodawate hiliyonomo hiya:hiya: kikipo pali ododidawatamo dikamehonako ba:gala naha ilina tawakaluba:tamo atu gabodo modobolo da:kikalamenako, ebete la:eno modoboha: komokomo ipuwalo la: atumu ilinamo ba:gala mana:mo kakowalubilima:na:ta. Iyo, ebete la:tamo kikipo konomamo dopamo ikalamete, ba:bene ebeno heloamo ba:bi kikipo ipuwane ilinate hidonomamo apepehonaka, ba:bema: kalakala konomola, mabu la: naha ilina uwate tetelo ebete la:eno malemale ikalame komodo la: ba:gala komo tawakalubi hiliyonomatamo modobo baa: kapimilo kikalamema:na:ta. * ¹¹ Ba: hibila, emedena tetelo Godote la:eno modoboha: komokomo hidonomamo bulamelelamenakomena:ta, la:le la:eno dogodogo komone hiliyonomo tetelo komo hiliyonomo tawakalubi atumu kowalubilinakoma:, iyo, ebe ubila ale la:eno malemale mani awaepa:tamo da:nikalamema:, iba:te la: mabuma: kalakala tabo ebetamo ba:bo kadipatema:na:.*

¹² Ba:bema: numa:la:, la:le la:eno malemale mani tama:mo da:miyatenakoma, Godote ba:be gabodo ebeno komo tawakalubino modoboha: komokomo komodobuilamelelamema:ne. Huiyatiya la:eno ododi komodo ba:be hido komo kapiyate a:kuluhukamene, ao, awaepa:te ibino owalubi komo da:lawemena:, ba:ba tetelo atumu eta hido komote ba:ma ka:na kakuluhukuma:ne, ba:bi tawakaluba:te ibino konomo kalakala Godotamo hununomamo ba:bo kadipatema:na:. ¹³ Iyo, ba:moe oko owati ipuwalo komopa:te la:eno tepo ipuwoeno hibi komo hidamo ba:ma ka:na kumima:na:, la:le Kelisoko mabuma: kebe Hido Tabo dolamagiminakoma ba:be tabamo la: hibinomolo papamila:hanamata. Ba:gala iba:te ba:moe eta komo kakiya:tawahama:na:, la:eno malemale ipuwalo ibi konomamo keba ka:na kowalubiliuima, la: ba:be atu

* 9:9 Ohale 112:9 * 9:10 Ais 55:10 * 9:11 2Kol 1:11; 4:15

gabodo komo hiliyonomo tawakalubi atumu a:kowalubilinakomata.
 Ba:bema: hibila, la:eno ododi komoma: iba:te Godoko awagaminalo
 14 ibino tepo ipuwoeno malemale komago la: ba emalagidole la: toetoe
 tabamo ba:bo kowadiya:paa:latelema:na:ta, mabu iba:te ba:moe komo
 umiya:, ebene malemale komote la: ipuwalo hidonomo oko bowatina.
 15 Ba:bema: wadiyala a kalakala tabo Godotamo kadipatiya:, mabu
 ebete atamo da:hawakalimiya: ba:be malemale bada konomola:ka:, iyo,
 eta lumagiti ba:be dito ikaa:me komo ebene tabamo hibilo hawakalimi
 a:kamodobamene!

**Puya:te Polokono Oko Owati Komokomo Kubadopoma: Da:ga:luya:
 Polote Iba:tamo Ebene Okoen Hibi Komo Da:hawakalimiya:**

10 1 Ba:bema: na Polote naeno tepo ipuwoeno ukuilo la:
 betoelameholemata la:le naeno ubi komamo kopapamila:halema:.
 Numa:la:, la: komopa:te na mabuma: ba:ma ka:na ga:lanamata, “Ebate
 dopamo agodolo ba pemedena ebene taboen helote hibilo kitanamiha:,
 iyo, ebete aeno helo tolemelo oko bepowatinami, huiyatiya ebete a
 ipuwane muhulamo da:tui ba:ba tetene tupuimiti ebene leta ipuwalo
 komo helo tabo komokomo bolamaginapi!” Nale huiyatiya ba:bako
 daedae ukui tabo emalagidolohen, Kelisokono tataba emede ukui
 komamo * 2 la: gala ba:ma ka:na katoelameholemata, wadiyala la:
 naeno ubi komamo na:papamila:huya:la:, mabu nale la:tamo hibilo
 kopema:nemo, ba:bema: ba:ba tetelo la:le naeno ubi komokomo
 ododililo la: da:pulamema, helo tabo olamagi komote nagodolo
 a:kitanamene. Huiyatiya la: ipuwalo puya:te a hibi okopino komo kubamo
 da:hawakaliminama, ba:ma ka:na la:le a ha:kiya aeno tepo ipuwoeno kuba
 ukui komodo oko owatima: da:ga:lanama, la: hidamo! A:iye, na ha:kiya
 naeno komo hibilo niya:tawanamo, nale la:tamo da:puluhukumu naeno
 helote komodoboma:ne la: la:eno daedae ukui taboma: kokiyahalamema:!*
 3 Ba:bema: numa:la:, a puya:te Godokono hibi okopima: deda:hanama:,
 ale hopo habalo ba emedena huiyatiya hopo haboen ukui komamo
 kalaholohonaha: 4 Ba: hibila, ale kebe ilinamo dalaholohonakoma:
 ba:bi ilina hopo habanapa:te atamo kika:miya:ha:, ao, a huiyatiya
 ba:bi helohelonomo alaholo ilina Godogodone uwatiya:ma:, ba:bema:
 ale ba:bi ilinamo Saitanakono hiya:hiya: alaholohoeno kala imi ba:bo
 anabulilamenakoma: * 5 Iyo, ba:bi ilinamo ale komopino ha:da amiho
 iya:tulame komo bekubahilamenakoma:, ba:gala kebe hiya:hiya: awagaha
 komamo iba:te Godokono hibi iya:tawa komago dalaholohona, ba:bi
 awagaha komo atumu ale hopamo a:piya:hekenakoma:. Ba:bene hopo
 habanapino tepo ipuwalo kebe hiya:hiya: ukui komate da:pola:na,

* 10:1 1Kol 2:3 * 10:2 1Kol 4:21 * 10:4 Epe 6:13-17

ale Godokono alaholohoeno ilinamo ba:bi hiliyonomo komo atumu kodakodalo ba uwate ba:bo matuhulameholenakoma:, iba:te ibino hiliyonomo ukui komodo Kelisoko kapiyatamo kopapamila:halema:.

⁶Ba:bema: Kolini sose tawakaluba:la:, keba tetelo la:eno hiliyonomo ododili komokomo ipuwalo la:le Kelisotamo da:papamila:halema, ale ba:be komo hibilo dumima:, galane tetelo la: puya:te papamila:ha ubiha:ma: gala da:keda:hama, a hibi okopa:te alaholoho ipuwalo kohidoma:nema: la:eno hiliyonomo papamila:haha: ododili komoma: kuba huiya la:tamo kikalamema:.

⁷A:iye, la:le tawakalubi hunu nikapa:mo ulamenakomata, huiyatiya ba:bako kuba ukui komote la:godolo itana modoboha:! La: ipuwalo etate ebeno ukuilo ebe ha:kiya ebe Kelisokono hibi ta:matadawama: da:goena, wadiyala ebete a hibi okopino komo gala ba kemalagidolo ukui ba:ma ka:na na:lawa:mene, a ba: atumu Kelisokono hibi ta:matapima: eda:hanama:, ebe ha:kiya ebeno komoma: keba ka:na ka:goena ba:ba ka:na. ⁸Ba:bema: la: nonolata, aeno helo komoma: nale ba:moi awagaha huiya tabo la:tamo olamagimo, huiyatiya nale ba:be komoma: hilopo a:kalawa:mo. Numa:la:, Kodawate ha:kiya ba:moe helo atamo hibinomolo ikaa:miya:, ale la: sose tawakalubi ulamepima: ba eda:hana la:eno hibima: midi ipuwalo ale la: kokodakoduilamema:, huiyatiya ebete atamo helo kika:miya:ha: ale aeno eta ododi komamo la:eno hibima: midi komo kokubahilamema:.*

⁹Ba:bema: nale naeno hiya:hiya: leta ipuwalo kebe tabo kolamaginakomo, la: komopa:te ba:bi tabo ba uliho ba:mako ukui kubamo lawenakomata, Polote atamo tole ikaa:mema: kuda: ewagelena. Ao, naeno leta ododili ipuwalo naeno ubi komo eba ka:na kitanaha:.

¹⁰Ba:gala la: komopa:te daedae ukuilo eta komo ba:ma ka:na ga:lanamata, “Polote ebeno leta ipuwalo atamo tole komo ikaa:mema: helonomo tabo bolamaginako, huiyatiya dopamo ebete ago ba pemedena ale ebeno apeno heloha: komo ba:bo umima:, ba:gala ebete aeno holoholo hapulu tabo dolamaginakui ale ebeno helo hibilo kuminakuiha:.” ¹¹Ba:bema: la: puya:te ba:ba ka:na da:ga:lanama, wadiyala la: niya:tawahala:, keba tetelo a hibi okopa:te la:godolo kemedena:ha:, ba:ba tetelo ale aeno leta ipuwalo kebe helo komo ka:hawakaliminakoma:, ba: hibila, ale la:tamo da:pikulima: ba:be atu helo komo aeno ododili ipuwalo la:le la:eno baidinomamo kumima:nemata!

¹²A:iye, puya:te a mabuma: kubamo demalagidolona, ibino daedae ukui komo bada konomola:ka:! Numa:la:, ibi ha:kiya iba:tamo komo hiya:hiya: kukala dito miya:tenaka, mabu ibi iya:tawahala ba:bi atu kukalamo iba:te papamila:ha ya:lo a:tupuimiya:. Ba:be mabuma: iba:te

* 10:8 2Kol 13:10

tawakalubino holoholo hapulu ibi ha:kiya ibino kukala mabuma: ba:bo awagaminalenaka, huiyatiya puya:te ibino kukala da:wakalamina iba:te ibi kubapima: dito ga:лана. Iyo, ba: ba:ba ka:na iba:te tawakalubino hiya:hiya: komo ibino kukalamo modobolatelelamenaka, sose ipuwalo ibi ha:kiya ibi hunamo kowadiya:paa:latelema:.

Huiyatiya a Godokono hibi okopi ubihinola ale aeno komo ibino kukalamo modobolatele, ba:bema: diyala, iba:te a mabuma: eta daedae ukui tabo ba:ma ka:na da: ga:lamena:, “Tole komote Poluia:godolo bitana aeno kukalamo kopapamila:hama:!” ¹³ Numa:la:, ibino awagaha komo ba:gala a hibi okopino awagaha komo hiya:hiya:la, mabu iba:te awagaha ipuwalo komopino oko bekubahilamena. Huiyatiya aeno komo ba:ma ka:nala, Godote atamo dikaa:miya: ebete ba:be oko komoeno kuititi komokomo a ya:lo iya:tua:miya:, ale eta hibima: mididawoeno oko ipuwamo nogomokapoma:, iyo, ale Godogodone ya:lo tetelo da:lawiya:ma: ba:be oko kapiyama: awagaha tabo ba:ga:lanakoma:.

Numa:la: la: Kolini sose tawakaluba:te aeno oko komoeno kuititi komokomo ipuwalo hibilo ba:pola:namata, * ¹⁴ mabu puya:te muhuluni pelamete Kelisokono Hido Tabo la:tamo da:polamagimi, a ba: ba:bi okopila, iyo, ale la:tamo da:pelamima: ba:ba tetelo ale eta lumagino oko ipuwamo kapogomoha:. ¹⁵ Ba:gala eta komo. Godote atamo dikaa:miya: ale ba:be oko komoeno kuititi komokomo ba iya:tawaha, modoboha: ale eta hibima: mididawoeno oko ipuwamo nogomote ebeno oko owati komoma: a ha:kiya a awagaminoe. Huiyatiya numa:la:, ale la: ipuwalo kebe oko kowatinama: ba:be okoma: aeno ubi komo ba:ma ka:na bitana, la: hibima: midi ipuwalo ba apepeho, aeno okote la: ipuwalo atumu apete Godokono ubilo konomoma: eda:te, ¹⁶ ebete gigiho atamo ba:bo ka:hiya:midama:ne ale la: Kolini habanapino Guliki hopo hapuamo kotolamema:. Ba: hibila, puya:te ba:bolo demedehona ale iba:tamo Kelisokono Hido Tabo ba nolamagimi, a ha:kiya a eta hibima: mididawoeno oko komoma: a:kanawagahama:, mabu eta lumagiti ba:bi muhulu hopolo oko dopamo kanetupuimiha:.

¹⁷ Ba:bema: wadiyala a ba:moe eta komo kemalagidoluya:. Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na itana, “Lumagiti ha:kiya ebeno ododi komoma: akawagaminala:, huiyatiya Godote ebe ipuwalo hido oko dowatina, wadiyala ebete ba:be komoma: ba kalakala ebeno Kodawa kapiya nawagaminamene.”* ¹⁸ Iyo, ba: hibila, keba tetelo aeno Kodawate eta lumagi hido okodawama: da:goena, ebete ba:be lumagi ebeno hibi kalakalago kolawema:ne, huiyatiya kebe lumagiti awagaha ipuwalo ebe ha:kiya ebe hido okodawama: da:goena, Kodawoeno kalakalate ebetamo a:kitanamene.*

* 10:13 Lom 12:3 * 10:17 1Kol 1:31 * 10:18 1Kol 4:4

**Kolini Sosete Komo Ha:da Amihopi Kelisokono Hibi Oelamepima:
Da:ka:lamiya:, Polote Ibino Komoma: Tabo Dolamagiya:**

11 ¹Ba:bema: Kolini sose tawakaluba:la:, la: nonolata, na ubila la: ba:moe eta tabo ulihoma: ubiha:ma: akeda:hala:, mabu nale naeno hibi komo kohawakalimima: daedae ukui huiya tabo la:tamo kolamagima:nemo.

²Wadiyala la: ba:moe go tabo nemalagidolala: La:eno sose kapiyuimi ba: dubuino komo iya:tawaha: bohele huiyala, iyo, dopamo tetelo ba:be bohelete komo dubuino komoma: tuputupu ukui kapiya bemalagidolonami, ba:bene nale ebeno nabiwima: ba eda:na, ebe kapiya dubutamo a:galuimimo, ba:be dubu ba: Kelisotela. Ba:bema: ba:ma tetelo komo dubate naeno hido bohele pilolo lawema: ubi da:miya:tena, nale ibino kuba ubi komo ba ulamelelamena, Godogodone kuba ododilipi mabuma: duluhukuna ba:be koete naeno tepo ipuwalo iba:tamo ba:bo mahiganako. * ³A:ye! La:le dopamo la:eno tuputupu ubi komo Kelisoko kapiyatamo hibilo ihatenakuimata, huiyatiya nale na:toletolenamo la:le ba:be hido ukui ta:mata gabo Saitanakono ha:da amiho komodo dito komiya:pama:, dopo kamena Ibiti kaluino ha:da amiho mulu komodo ebeno kuba gabamo emogabuimi komamo keba ka:na ka:guya: ba:ba ka:na. * ⁴La: iya:tawahala a dopamo Ya:sukunu hibi komoma: kebe tabo la:tamo ka:polamagimima:, ba:gala la: iya:tawahala ba:ba tetelo la:le ebeno Hido Tabo kalakalago uliti ebegodone kebe Gobogobo ka:lawiuima. Huiyatiya ba:ma tetelo ha:da amiho okopi ipuwalo etate pete Ya:sukunu komoma: eta hiya: tabo la:tamo da:polamagi, la:le ebeno tabamo kalakalago a:papamila:huimata, iyo, la:le ba:be ha:da tabo dulima Godokono Hido Taboma: miditi, ba:bene ba:be lumagigodolo oko dowatina la:le ba:be ha:da amiho gobogobo ba:bo lawimata.*

⁵A:ye! La:le ba:bako ha:da amihopino oko hununomamo adipatelo ibi Kelisokono hiya:nomo oelamepima: ka:laminamata! Huiyatiya numa:la:, Kelisokono hibi oelamepi ipuwalo na etama: ba eda:na, naeno tepo ipuwalo nale ba:moe komo niya:tawanamo, ba:bi ha:da amihopa:te kebe hiya:hiya: oko dowatihona, ba:bi okoeno helote eta kapiya deha:poto komodo naeno okoeno helo hibilo kagogolonaha:!* ⁶Diyala, komopa:te ba:ma ka:na da:ga:lama, nale eta ko sikulamo katonakuiha: ba:bema: na tabo olamagi iya:tawa hibilo kalawiya:ha:. Hibila, komo tetelo Godokono tabo olamagi tetelo naeno tabo madodote heloha:dopoma: eda:na, huiyatiya numa:la:, na Godokono hiya:hiya: taboeno ipuwa

* 11:2 Epe 5:26-27 * 11:3 Tup Mabu 3:4,13 * 11:4 Gal 1:8-9

* 11:5 1Kol 15:10; 2Kol 12:11

iya:tawanomola, iyo, la: dopamo komo hiliyonomo tetelo ba:be iya:tawa komo a hibi okopa:godolo hidonomamo uminakuimata.*

⁷Numa:la:, nale dopamo Godokono Hido Tabo la:tamo da:polamagimo, ba:ba tetelo la: ulihopi hunamo kowadiya:paa:latelema: na ha:kiya na hopamo ba ihate naeno oko mabuma: la:godone eta deha:poto huiya kalaweha:. Ba:bema: la:eno ukui ba:ma ka:na kitana, nale ba:be oko owati ipuwalo la:godone huiya laweheno, ba:moe gabodo nale la:tamo eta kuba bekododimo? A:iye, nale la:tamo dododimo ba:be komo ba: hido komola, kuba komoha:!* ⁸Huiyatiya diyala, komo hiya:hiya: sose kapiyuimipa:te naeno ododi komo kubama: da:ga:lane, mabu nale la: Kolini sose tawakaluba:tamo oko ba owatina, nale naeno modoboha: komokomo ipuwalo iba:godone mani dito uwatenakuimo, la:godoneha:. Iyo, komo iba:te ba:be ododi komo pilo komoma: da: ga:lane, mabu nale ibino mani duwatanakuimo huiyatiya iba:godolo eta oko owatihino la: kapiyagodolo owatinamimo.* ⁹Ba: hibila, nale la:go demedenamimo ba:be tete ga:ga:nomolo naeno modoboha: komokomo ipuwalo nale eta deha:poto owalubi komo la:godone kalaweha:, mabu Ma:sadoniya hopoen hibima: midipi ekaka:te da:pelami ibi kapiyate naeno modoboha: komo komodobuimima: mani natamo ba:bo pikanamiya:. Numa:la:, dopamo na oko owati ipuwalo eta temeteme la:tamo kikalamenakuiha:, ba:bema: ba: ba:ba ka:na nale galane tetelo atumu eta temeteme deha:potonomo la:tamo a:kikalama:mata.

¹⁰A:iye, nale awagaha huiya tabo da:goemo, ba:be tabo ba: Kelisokono hibi tabola. ba:bema: nale ba:be tabo olamagima: Guliki hopo konomolo eta lumagiti na a:kaduhinama:mene! ¹¹Ba:bema: la:le na mana:mo owalubiniha: komo nale hiya:hiya: tawakaluba:tamo ba nehawakalimi la:eno ukui ba:ma ka:na kitana, nale la: malemalelo hibilo kemalagidolenaha:? Ao, eba ka:naha:! Naeno tepo ipuwalo la: mabuma: hibilo ditana, ba:be malemale emalagidolo komo Godote iya:tawala! ¹²Numa:la:, nale naeno oko huiya laweha: komo a:hawakaliminakomo, mabu na ubila nale naeno hibi ododi komo ba nehawakalimi, ha:da amiho okopino awagaha tabo olamagimi komote iba:godolo ba:bo kekelalamema:ne, mabu iba:te ha:da amiho tabo ba:ma ka:na olamagiminaka, ibi ba:gala a hibi okopi, a hiliyonomate kapiyanomo gabodo atu oko bowatihonama:.

¹³A:iye! Ba:bi dubate ibi ha:kiya ibi Kelisokono hibi oelamepima: ka:laminaka, ba:bema: tawakalubi ha:da kamiholamema: ibi ha:kiya ibi hibi oelamepino holoholoma: midilina, huiyatiya iba:godolo hibi komote kitanaha:, ibino oko owati ipuwalo ha:da amiho komo kokonomate ba:pola:na. ¹⁴⁻¹⁵Huiyatiya la:la, ala, ale ibino ododili komoma:

* 11:6 1Kol 2:1,13 * 11:7 1Kol 9:18 * 11:8-9 Pil 4:15-16; 2Kol 12:13

a:kala:wa:hama:. Numa:la:, Saitanate tawakalubi ha:da kamiholamema: ebe ha:kiya ebe Godokono eta hido a:la:mina nopodawamo midina, ba:bema: ebena okopa:te ebe ba ta:matana, iba:te atumu hopo habanapi ha:da kamiholamema: ibi ha:kiya ibi Godokono tuputupu emede okopimo midilina. Ba:bema: la:le ibino hiya:hiya: ha:da amiho ododili komone niya:tawahala:, ibino kuititi tetelo ibino kuba ododili mabuma: huiya modobonomolo kuwatema:na:.

**Polote Kelisokono Eta Hibi Oemedawama: Ba Eda:na Ebena Oko
Owati Ipuwalo Kebe Hiya:hiya: Temeteme Duwatenakui**

¹⁶ Ba:bema: nale dopamo da:goemo ba:be atu tabo gala na:kagoemo, modoboha: eta lumagiti ebena ukuilo na hibi daedae lumagimo midini. A:iye, la: komopa:te na ba:bako lumagima: ya:lo da:midinima, kubaha:, huiyatiya wadiyala la:le naeno komoma: ba:be kuba ukui ba emalagidolo ba:moe naeno tabo nulia:la:! Ba:moi ha:da amiho okopa:te ibino hiya:hiya: awagaha tabo la:tamo keba ka:na kolamagiminaka, nale naeno hibi komo kohawakalimima: na ba: ba:ba ka:na daedae awagaha tabo kapiyakapiya atumu kakolamagima:nemo. ¹⁷ Ba:bema: nale ba:ma tetelo kebe awagaha tabo dolamagimo, la: niya:tawahala: ba:be tabo nale aeno Kodawoeno ukui komamo a:kolamaga:mo, ao, na huiyatiya hopo habanapino daedae ukui komamo kolamagima:nemo. ¹⁸ Ba: hibila, la: ipuwalo komo ha:da amiho okopi hiliyonomate hopo habanapino ukui komamo ibino hiya:hiya: awagaha tabo bolamagiminaka, ba:bema: kubaha:, na ba: atu tabo olamagi gabodo ibi kota:matalema:nemo.

¹⁹ A:iye, la: Kolini sose tawakaluba:te la: ha:kiya la: mulu ukuipima: ba ga:lama, la: huiyatiya ba:bako daedaepino awagaha tabo ulima: konomamo kalakalahanamata! ²⁰ Iyo, ba: ba:ba ka:na komopa:te ibino ubilo la:tamo pelamete ibi ha:kiya ibi hibi okopima: ba pega:la la: ibi hibima: ba:bo midilimata. Ba:bema: ibi ipuwalo etate la: sose tawakaluba:te ebena ubi komokomo kododilima: la: heloamo da:kiyahalami, ba:gala etate ha:da amiho gabodo mani la:godone dito duwati, ba:gala etate la: ebena gubi ipuwamo da:magatali, ba:gala etate la:eno holoholo hapulu ebe ha:kiya ebe dadipati, ba:gala etate la: iduduputilamelolo ebena tabamo la: dalukuli, ba:ba tetelo la: huiyatiya ibi ubiha:ma: eda:haheno ibino ododili komokomo kubama: kaga:laha:. ²¹ Diyala, la:le a hibi okopino komoma: ba:ma ka:na kubamo da:ga:lonama, ale ba:bako helo hawakalimi komo la: ipuwalo a:kododila:lema: mabu a tawakalubino mauba komoma: na:toletolehonama:, iyo, la: ba:bako tabo komodo la:eno ubi komo dihatenama, na Polotamo hilopo kikanamema:! Huiyatiya numa:la:, na hilopo la:godone a:kalawa:mo mabu tole komote a hibi okopa:godolo kitanaha:!

Ba:bema: ha:da amiho okopa:te ibino daedae ukuilo tolehenolo ibino awagaha tabo kebe komokomoma: dolamagiminaka, nale ba:ma tetelo

naeno hibi komo kohawakalimima: ba:bi atu komoma: awagaha tabo la:tamo atumu kakolamagama:nemo. A:iye! Ba:moe tabo olamagi komodo na ha:kiya na eta daedae lumagama: komidima:nemo, huiyatiya kubaha:, wadiyala la: hidamo nuliala:la.* ²² Ba:bi ha:da amiho okopa:te Yunapino hawi tawakalubima: eda:ha komoma: awagahana, huiyatiya na ba: atumu Yunapima: keda:namo. Ba:gala iba:te Isalaela tawakalubima: deda:hana ba:be komoma: kawagahana, huiyatiya na ba: atumu Isalaela lumagama: keda:namo. Ba:gala iba:te A:ibalahamakono eyoni gugudima: deda:hana ba:be komoma: kawagahana, huiyatiya numa:la:, na ba: atumu ebeno eta eyoni guduma: keda:namo. ²³ Ba:gala iba:te awagaha ipuwalo ibi ha:kiya ibi Kelisokono okopima: kaga:lan, huiyatiya na ebeno oko atumu ba kowatina naeno oko ipuwalo dikulihui ba:bi gaoeno hido komote ibino gaoeno hido komo hibilo na:gogolona. A:iye, na niliya! Nale ba:bi ha:da amihopino awagaha olamagimi tabo ta:mata komodo na ha:kiya na watoha: daedae lumagama: a:midimo!

Ba:bema: wadiyala la: naeno hibi okoeno komokomo hidamo niya:tawahala:, mabu nale Kelisokono oko owati ipuwalo naeno okoeno helote ibino okoeno helo konomamo a:gogolui. Ba: hibila, Kelisoko mabuma: komo hiliyonomo tetelo tawakaluba:te na kubamo anagalinamehonenakuya: ba:gala gabomana:te na du genamamo dito ihatenenakuya:, ba:bema: ba:bi netewa komodo naeno temeteme komate ha:da amiho okopino temeteme komo konomamo atumu a:kagogoliya:. Ba:bene komo hiya:hiya: tetelo nale hoe olalati ipuwamo hibilo a:nopeganakuimo,* ²⁴ ba:ma ka:na paibo hiya:hiya: tetelo Yunapa:te giya:pa:pa: ilinamo ³⁹ teta:mo na dito a:na:miga:natenenakuya:,* ²⁵ ba:gala netewa-kapiya hiya:hiya: tetelo komo hibima: midiha:pa:te na kukamo anagalinamehonenakuya:, ba:gala eta tetelo iba:te na anakapunamema: nakolamo mapenamiya:. Ba:bene netewa-kapiya hiya:hiya: tetelo na komopa:go ko palai boga:go ba wapata:lame aeno bogete beyamo dito ululunakui, ba:gala eta tetelo ba:mako olalatiti da:pi nale kapiya hegela ba:gala kapiya du konomolo kehaha: kolomoeno beyate dito okoa:natenenati.* ²⁶ Ba:bene nale Kelisoko mabuma: hiya:hiya: hiliyonomo hopodo ba pata:na, komo hiya:hiya: olalati komate natamo a:pikulinakuya:, iyo, hiya:hiya: hulama beya komo, ba:gala puya:te wapata:lamepino ilina iba:godone heloamo duwatanaka ba:bi pilo dubuino komo, ba:gala naeno Yunapi ba:gala komo Yuha:pi ibino mauba komo, ba:gala kebe olalati komate koko habalo ba:gala dito hopolo ba:gala kehaha: kolomolo dikulihona ba:bi komo, ba:gala puya:te ha:da amiho gabodo hibima: midipi ekakimo demedehona ibino kuba ododili komo, ba:moi ba:bi hiliyonomo hiya:hiya: olalati

* 11:21-22 Pil 3:5 * 11:23 Oel 16:23 * 11:24 Tutumu 25:3 * 11:25 Oel 16:22; 14:19

komate natamo hibinomolo pikulinakuya.* ²⁷Ba: hibila, nale naeno kokotamo menemene oko ba owatihona komo hiya:hiya: kodakoda komo atumu a:kulamenakuimo, ba:bene komo tetelo u wata komote na dito miya:panenakui, ba:gala komo tetelo baa: kape komo ba:gala beya kape komate na unamenakuya:, iyo, komo tetelo nale baa: naha komoma: ba:gala laha genama komoma: ba:gala apa:mo pupulino ilina komoma: modoboha: komokomo hibilo iya:tawanakuimo.

²⁸Ba:bema: numa:la:, ba:makomako hiya:hiya: temeteme komate nagodolo ba pola:na, naeno eta ko temeteme atumu ba:ma ka:na kitananako, nale komo hiliyonomo hopoeni hiya:hiya: sose tawakalubi ba malemaletele ibino modoboha: komokomoma: nale koamo emalagidolenamo. Iyo, iba:godolo kebe temeteme komate dikulihonaka nale atu temeteme komo hiliyonomo bekaia:tawanakomo. ²⁹Ba:bema: ibi ipuwalo etate heloha:ma: deda:mene, nale ebe owalubima: atumu heloha:ma: keda:ma:nemo, ba:gala keba tetelo etate kuba ododi ipuwamo da:negamene, nale ebe mabuma: naeno tepo ipuwalo konomo menemene komo kiya:tawama:nemo.

³⁰Ba:bema: numa:la:, kebe komate naeno heloha: komo ba:gala naeno modoboha: komo da:hawakalilamenaka, ba:bi komokomo kapiyama: na awagahalo bolamaginakomo. ³¹Ba: hibila, aeno Kodawa Ya:sukunu Nabiwi ba: Godotela, ba:bema: wadiyala tawakaluba:te ebe emedena emedena tetelo hunamo nadipatenakamena:, iyo, ebete naeno tepo ipuwoeno komo iya:tawala, nale dolamagitamo ba:be tabo ha:da taboha:. ³²Ba:bema: wadiyala la: ba:moe komo niya:tawahala:, nale ya:lo tetelo Dama:sakase ko habalo ba emedena, ba:be hopoeni Ko Gawadalagi Aletasiko mabuma: ebeno eta hopodawate ba:be ko haba namutudawama: ba eda:na, ebete ebeno alaholohopi ba:bo kiyalamiya: iba:te na lawenete du genamamo dito kihatenuma:. Ba:bene ba:be komo ododima: komo lawamepa:te haba kaloeno hiya:hiya: gigihamo tolameholete, nale ba:moe habane uluhuku komo ba nelatimi,* ³³huiyatiya eta dulu naeno komo mabuluba:te na ele kuiha ipuwamo adipininate kala hunudu hopamo da:nadunateneniya:, na ba:be gabomani dubuino helo ipuwane ba:moe gabodo ba: dito alahula:niya:mo.

**Polokono Baiditi Hiya:ma: Deda:hamiya: Ba:be Komo Ba:gala
Ebeno Eta Ko Temeteme Komoma: Tabo Dolamagiya:**

12 ¹Numa:la:, awagaha tabo olamagi ipuwalo eta hido gaote a:kuluhukamene, huiyatiya la:tamo da:pikuli ba:bi ha:da amiho okopino hiya:hiya: awagaha tabo mabuma:, wadiyala na ba: atumu komo awagaha huiya tabo la:tamo kakolamagima:nemo. Ba:bema: dopamo

* 11:26 Oel 9:23; 14:5 * 11:32-33 Oel 9:23-25

eta lumagino baiditi hiya:ma: ba eda:hame, Kodawate kebe hiya:hiya: hidohido komo ebe diya:tumiya:, nale ba:ma tetelo ba:bi komo la: kokiyaalamema:nemata. ²Iyo, na ba:be dubuino komo iya:tawanomola, ba:ma ka:na ebetamo hanohano komote duluhukuya: ba:ba tetene tupuimiti ba:mamo puluhuku 14 gogote a:petohui. Ba:bema: ba:be dubuino baiditi hiya:ma: deda:hamiya: ba:be komo ba: ba:ma ka:nala, ebete Kelisoko ipuwalo ba emedena, eta tetelo Godote ebe ebeno Hununomo Habamo magatate ebe ba:bamo dito nadipiya:. Huiyatiya numa:la:, ba:ba tetelo ebete ebeno apa:go Hunu Habamo da:nodoluya: o ebeno gobogobo kapiyate da:nodoluya:, ba:be komo na hibi iya:tawaha:, Godoko kapiyate iya:tawala. ³⁻⁴Ba:bema: nale atu tabo gala na:kagoemo, na iya:tawala Godote ba:be dubu ebeno Kalakala Habamo hibilo a:magatuya:, huiyatiya na iya:tawaha: ebete ebeno apa:go ba:bamo da:nodoluya: o ebeno gobogobo kapiyate da:nodoluya:, mabu ba:be komo Godoko kapiyate iya:tawala. Ba:bene ba:ba tetelo Hunu Habalo ebetamo duluhukuya: ba:be komo ba: ba:ma ka:nala, ba:be dubuti komo hiya:hiya: koko hanohano komo ba:bo ulihuya:, iyo, hopo habanapa:te ba:bi komo ibino tabamo hawakalilamema: kamodobonaha: ba:gala iba:godolo talona bitana ba:bi komo olamagimima:.

⁵Ba:be mabuma: nale ba:be dubuino komoma: awagaha huiya tabo ba olamagi, huiyatiya naeno komoma: eta awagaha tabonomo olamagihino, kebe komate naeno heloha: komo ba:gala naeno modoboha: komo da:hawakalilamenaka, ba:bi hiya:hiya: komo kapiyama: olamaginakomo. ⁶Numa:la:, nale naeno oko komoma: awagaha tabo olamagima: ubi hibilo nihattetale, nale hibi daedaedawama: ba:ka:eda:na: mabu naeno hiya:hiya: tabote hibinomoma: beda:hana:. Huiyatiya na ha:kiya naeno komoma: awagaha tabonomo a:kolamaga:mo, mabu na ubihinola eta lumagiti ba:bako awagaha tabo uli komodo na hunamo adipanatene! Wadiyala nale oko owati ipuwalo kebe komo kododilinakomo ba:gala kebe tabo kolamaginakomo, tawakaluba:te ba:bi komo kapiyado naeno hibi komo hidamo na:lawa:mena:, awagaha tabo olamagi komodoha:.

⁷Numa:la:, kebe dubuino baiditi hiya:ma: eda:hame komoma: dolamagimo, na ba: ba:be dubula, huiyatiya ba:ba tetelo nale kebe koko hanohano komo kulamiya:mo, Godoko ubihinola nale ba:bi komoma: awagahama:. Ba:be mabuma: ebete Saitanatamo modobo tabo bolamagiya:, ebete ebeno eta kuba ododi nopodawa natamo ba poeme ebete natamo eta konomo temeteme kikanamenakoma:, iyo, ba:be temetemetete naeno ape ipuwalo tete ga:ga:nomolo kitanama:ne nale awagahakapoma:. * ⁸Ba:bema: netewa-kapiya hiya:hiya: tetelo nale aeno Kodawa betoemehonakuimo, ebete ba:be temeteme komo

* 12:7 Yauba 2:6

nagodone kuluhukutima; ⁹huiyatiya ebete naeno tabo ba huiya na:goiya; “Ao, a:kuluhukuta:mo. Nale ama:tamo kebe malemale komo da:hawakaliminamo, ba:be malemale komote amia:no temeteme ipuwalo ama: ba:modobuiminakomena:ta. Ama: numa; kebe lumagite ebeno heloha: komo dumina, naeno helote ebe ipuwalo naeno hido oko hihinomolo kupula:ma:ne.”

Ba:bema: Kolini sose tawakaluba:la; nale naeno hiya:hiya: heloha: komoma: konomo kalakala ba lawe awagaha tabo hibilo kolamagima:nemo, mabu na iya:tawala ba:bako heloha: komote nagodolo ba itana, Kelisokono helote na ipuwalo kebe oko kowatina, tawakaluba:te ba:be hido komo ba:bo kumima:na: * ¹⁰ Ba:bema: hibila, Kelisoko mabuma: naeno ape ipuwalo da:pola:na ba:bi heloha: komo, ba:gala komopa:te na iduduputinamelo hiya:hiya: tabo da:ga:ana ba:bi komo, ba:gala nale hiya:hiya: kodakoda komo ipuwalo demedenamo ba:bi komo, ba:gala komopa:te alaholoho ipuwalo temeteme natamo dikanamena ba:bi komo, ba:gala komo hiya:hiya: olalati komo atumu, ba:bi hiliyonomo komate natamo ba ikulina na kalakala kapiya ba:lawenakomo, mabu keba tetelo nale naeno heloha: komokomo dulamenakomo, ba:ba tetelo hibi helote na ipuwalo oko bowatinakomene.

Polote Kolini Sose Tawakalubino Komoma: Ebeno

Ukui Bilibilima: Eda: Komo Da:hawakalimiya:

¹¹ Ba: hibila, Godote na owalubiniha:tale na ipuwalo eta hido komote ba:ka:itanana: Ba:be mabuma: naeno awagaha tabo olamagi ipuwalo na ha:kiya na daedae lumagima: a:midimo, huiyatiya numa:la; nale eta gabo hibilo kumiha: la:eno kuba ukui komokomo la:tamo kohawakalilamema: Iyo, la:le la:eno hibi ukuilo naeno oko mabuma: na na:mlinamehonetale, nale awagaha tabo la:tamo ba:ka:olamagina: La: huiyatiya na mlinamehoneheno komo ha:da amihopino oko hununomamo adipatelo ibi Kelisokono hiya:nomo hibi oelamepima: ka:laminamata. A:iye, numa:la! Kelisokono hibi oelamepi ipuwalo na etama: ba eda:na, nale ba:moe komo niya:tawanamo, ba:bi ha:da amihopa:te kebe hiya:hiya: oko kowatihona, ba:bi okoeno helote naeno eta kapiya deha:poto okoeno helo komodo hibilo kagogolonaha: * ¹² Iyo, Godokono helo kohawakalimima: nale komo hiliyonomo tetelo ebeno hiya:hiya: hanohano komo la: ipuwalo ba ododili, na eta kapiya tetelo ba:be oko kowatima: ubiha:ma: keda:nakuiha: Numa:la; ba:bi hanohano ododili komate naeno komo ba:ma ka:na hawakalimina, nale Kelisokono hibi oelamepi ipuwalo etama: hibilo eda:namo. * ¹³ Huiyatiya diyala, la: komopa:te ba:ma ka:na da:ga:lonama, nale la: Kolini sose tawakaluba:tamo hido owalubi

* 12:9 Pil 4:11-13 * 12:11 2Kol 11:5 * 12:12 Lom 15:19

kihateha: A:iye, nale hiya:hiya: sose ipuwalo oko ba owatina kebe owalubi komo iba:tamo dikalamenakomo, ba:bi hiliyonomo komo ipuwalo nale eta kapiya hido ododi komo la:tamo kamawada:ha! Nale kapiya komonomo la:tamo kododinakuiha, ba:be komo ba: nale naeno modoboha: komoma: la: manima: kakiyalamenakuiha! Huiyatiya diyala, la: komopa:te daedae ukui lawete la:eno hido ododiha: komo naeno kuba ododi komoma: da:midoma, ba:bema: la: ubila:ka, la:le la:eno kuba ododi komo naeno kubama: ba ga:la, nale la: ba:ka:toelameholetama la:le ba:be kuba kegebolenamema? A:iye, ba:be daedae ukui komoma: nale la: a:katoelamehola:mata mabu nale kuba la:tamo kododiha:!

¹⁴Ba: hibila, ba:ma tetelo nale la:tamo gala kakapema: na:hidomo, iyo, nale la: gala da:kapulamema, ba:moe ba: netewa-kapiya tetema: keda:ma:ne. Huiyatiya naeno pe komoma: eta kuba ukui akalawa:la, mabu nale naeno modoboha: komoma: la: manima: a:kapiyalama:mata. Ao, na ubihinola la:eno ilina ba:gala mani puwatema:, na huiyatiya ubi konomola la: malemalelo kopowalubilima: Numa:la:, Godokono ubi komote a hopo habanapa:tamo ba:ma ka:na bitana, keba tetelo hegehege guguda:te ibino nabi menokobi owalubiliha:pima: deda:hana, kubaha:, huiyatiya nabi ba:gala menokobi iba:te hiliyonomo tetelo ibino guguda:tamo hidohido owalubi komokomo na:miya:tenakamena: ¹⁵Ba:bema: nale la: mabuma: naeno mani ba:gala ilina hiliyonomo dupula:lemo, ba:gala la: kowalubilima: nale naeno ka:ka: gobogobamo dito dihatemo, nale konomamo kokalakalama:nemo. Iyo, nale kebe malemale komago la: demalagidolenama, ba:be malemale bada konomola:ka, huiyatiya la:eno malemale natamo keba ka:na kitana? Deha:potoma: kuda: eda:na!

¹⁶Ba:bema: la: hiliyonomate iya:tawahala, nale kebe tabo kolamagimo ba:be tabo ba: hibila, ba:ma ka:na nale eta kapiya tetelo la: manima: kakiyalameha! Huiyatiya diyala, la: komopa:te na mabuma: eta kuba tabo ba:ma ka:na da: ga:loma, “Polokono ha:da amiho mulu ukui gabodo ebete a ebeno guba:mo a:magatoi!” ¹⁷A:iye, nale kebe hiliyonomo okopi la:tamo dopamo da:poelamenakuimo, ibi atumu ibi ipuwalo eta kapiyate eta hido komo la:godone ha:da amiho gabodo lawema: ukui kapihateha! ¹⁸Ba:gala numa:la:, nale dopamo Taitasiko la:tamo pema: ba kiyame ebe ba:gala eta hibima: mididawa ekawa:go la:tamo da:poelamimo, ebete la:tamo puluhukuti ha:da amiho gabodo la:godone bada hido komo ka:pelawi? A:iye! La: iya:tawahala ebeno komo, ebe ba:gala na, a oko owati ipuwalo aeno tepo ipuwoeno ukui kapiyanomoma: ba eda:hana, ale atu nato bobodo tuputupulu wapata:nama: *

¹⁹Ba:bema: a puya:te Godokono hibi okopima: deda:hanama:, ale ba:moe leta ipuwalo kebe hiya:hiya: tabo kolamagiminapema:, diyala,

* 12:13 2Kol 11:9 * 12:18 2Kol 8:6,16-18

la: komopa:te ba:bi taboma: ba:ma ka:na da: emalagidoloma, komopa:te a kuba ododilipima: ba ga:la, ale ibi tolelamelo la:eno holoholo hapulu a ha:kiya a kuba ododiha:pima: ba:bema: ga:lanama:. Ao, eba ka:naha:!
 Ale Godokono holoholo hapulu ba la:mota:hana, eta lumagi tolemeheno Kelisokono ukui tabo kapiya bolamagiminakoma:, iyo, a ubila ale aeno hiliyonomo tabamo la: hibima: midi ipuwalo kokodakoduilamema:, mabu la: ba: aeno hidohido mabulubilata. ²⁰Numa:la:, naeno ukui bilibili komote ba:ma ka:na itana, nale la:tamo pete la:eno hiya:hiya: ododili komo da:pulamelelamema, ba:ba tetelo diyala, naeno kalakalate la:tamo da: a:kitanamene. Ba:bene ba:ba tetelo nale naeno ubiha: komodo kebe komokomo la:tamo da:pododilimo, diyala, ba:be mabuma: la: komopa:te natamo atumu da: a:kakalakalahamata. Iyo, ukui bilibili komote nagodolo bitana, mabu na ubihinola la:godolo ba:makomako kuba komo pulame— olowabeletihui komo, ba:gala komopino ilinama: mauba komo, ba:gala tepo ipuwalo koete tiyolo mahiga komo, ba:gala lumagiti ebe ha:kiya ebe kapiya emalagidolo komo, ba:gala komopi iduduputilame komo, ba:gala komopino komoma: tabo ga:la komo, ba:gala awagaha komo, ba:gala hiya:hiya: utitata komo. ²¹Iyo, na iya:tawala la:le kebe koko kuba dopamo dododilinakuima, la: ipuwalo komo hiliyonomate ba:bi kuba ipuwane Godotamo hibilo kohobila:haha:, ba:ma ka:na kamenakamena pilo komo ba:gala bohelemele pilo komo, ba:gala tepo ipuwoeno kuba dalowa: ukui hawakalilame komo, ba:gala bohelemela:tamo kateneno kuba ubi tabo ga:la komo, ba:bako hiya:hiya: kuba la: komopa:te hibilo kamiya:paleha:. Ba:bema: naeno ukui bilibili komo bitana, mabu nale la:tamo gala da:kapemo, ba:ba tetelo diyala, nale la:eno kuba ododili komoma: konomamo da: pihimo, iyo, la:eno holoholo hapulu naeno Godote hilopo natamo ba:ba ka:na dikanamemene.*

Polote Leta Kuititi Hapulu Komo Owalubi Tabo Heloamo Dolamagiya:

13 ¹Iyo, nale la:tamo gala da:kapemo, ba:moe ba: netewa-kapiya tetema: keda:ma:ne. Ba:bema: ba:moe ba: eta komola, Godokono Bukate a biya:tua:mena, keba tetelo eta hibima: mididawate ha:kiya pete eta lumagino ododi komo kubama: da:pegoemene, ale ebeno tabo a:kulia:ma:, huiyatiya netewa o netewa-kapiyate ebeno kuba komo da:pehawakalimimina:, ba:ba tetelo ale ebetamo kuba huiya kikamema:nema:. * ²Ba:bema: la: puya:te dopamo hiya:hiya: kuba dododilinakuima, ba:gala la: puya:te ba:ma tetelo kuba dododilinakoma, na peheno la: hiliyonomo dopamo ba:ma ka:na kiyahalamemata, nale da:pemo la: kuba ododilipi hiliyonomatamo la:eno kuba huiya kopikalamema:nemata. Numa:la:, nale dopamo da:pimo, ba:be tete ba:

* 12:21 2Kol 13:2 * 13:1 Ma:t 18:16; 1Tim 5:19

naeno netewa tetema: edi, puya:te ba:ba tetelo kuba ododili ipuwalo da:pola:nui, nale ibi ba:moe atu tabamo ba:bo pikiyahalamimo.

³A:iye! Nale la:go lutaha: tetelo la:le ba:ma ka:na olamagimimata, ale Kelisokono helo Pologodolo hibilo dumima: ebe hibi okodawama: ba:bo koga:lama:nema:. Ba:bema: tete tatalila, la:le naeno komo ba:ma ka:na hibilo kumima:nemata, naeno tabo olamagi komodo Kelisote ha:kiya la: ba:bo kokiyahalamema:na:ta, iyo, ebete la: ipuwalo ebeno oko ebeno helo konomamo ba owatina la:tamo kuba huiya ikalamema: heloha:ma: keda:naha:!⁴ Numa:la:, dopamo Kelisote ebe ha:kiya ebe heloha:dawama: da:midia: ba:ba tetelo kuba ododilipa:te ebe keha pihigamo pihomotete ikoko ba:bo alukulimiya:, huiyatiya kalakala konomola, ba:ma tetelo ebete Godokono heloamo ka:ka:go bemedena. Ba:bema: hibila, Kelisote dopamo heloha:ma: keba ka:na kediyas:, a ebeno hibi okopa:te ba: atumu heloha:ma: eda:hanama:, huiyatiya ale ebe ipuwalo ba emedena Godokono helo ba:bo kolawema:nema:, ale la: mabuma: hiya:hiya: oko hidamo kowatihonama:.*

⁵Ba:bema: wadiyala la: ha:kiya la:eno hiya:hiya: komo hidamo nulamenala:, mabu diyala, la: hibima: midi ipuwalo kuda: emedehonamata o da: kemedehonaha:. La: iya:tawahala, la: puya:te hibima: midi ipuwalo demedenama, Ya:su Kelisote la: ipuwalo hibilo bemedena, aba: hibila:ka:? Huiyatiya numa:la:, la: puya:te hibima: midi ipuwalo emedenaheno, la: niliya!.*⁶ Ba:gala na ubila la:le aeno komo atumu hidamo na:kulamenala:, mabu ba:be komodo la: kiya:tawahama:nemata, a puya:te Godokono hibi okopima: deda:hanama:, ale hibima: midi ipuwalo hibinomolo bemedenama:.

⁷Ba:bema: ale Godoko betoemehonakoma: la:le la:eno hiliyonomo ododili ipuwalo eta kapiya kuba ododikapoma:, mabu a ubila la: Godokono umi ipuwalo tuputupu komokomo kapiya ododili. Huiyatiya numa:la:, la:le tuputupu ododili komokomo ipuwalo hibilo demedenama, a ubihinola tawakaluba:te la:eno emede komoma: a hunamo wadiya:paa:te, ao, iba:te daedae ukuilo la: hidohidopima: ba ga:la huiyatiya a kubapima: da:kaga:lamena:, ale ba:be komo ko komoha:ma: koga:lama:nema:.⁸ Ba: hibila, Godokono hibi tabo olamagi oko owatima: ale eta duhimi komo ododima: kamodobonaha:, mabu ebete modobo helo atamo nikaa:mena ale kapiya komonomo kododima:, ba:be komo ba: ale ebeno hibi komo da:hawakaliminakoma: ba:be komola.⁹ Numa:la:, keba tetelo ale aeno heloha: komo ba iya:tawaha huiyatiya la: hibima: midi ipuwalo helohelopima: eda:halo dulamena, ba:ba tetelo aeno kalakalate hibilo bitana, iyo, ale Godoko betoemehonakoma: ebeno owalubi komodo la: hibima: midi ipuwalo kodakodalo gala kakala:mota:hanama:.

* 13:4 Pil 2:7-8 * 13:5 1Kol 11:28

¹⁰ Ba:bema: konomo komo ba: ba:ma ka:nala. Nale la:godone muhululu ba emedena ba:moe leta ododiti la:tamo poememo, mabu na ubihinola nale da:pemo ba:ba tetelo nale la:eno hiya:hiya: kuba ododili komoma: la: heloamo ba pikiyahalame kuba huiya la:tamo dito pikalame. Ba:bema: na peheno wadiyala la: dopamo la:eno kuba ododili komone nohobila:hala:, ba:bene Kodawate kebe helo natamo dikanamiya:, nale ba:be heloamo la:eno hibima: midi ipuwalo la: kopekodakoduilamema:nemata. Ba: hibila, ebete helo natamo kikanamiya:ha: nale la:eno hibima: midi komo kokubahilamema:.*

Polote Kuititi Nolata Tabo Komokomo Dolamagiya:

¹¹ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, ba:moe leta kuititi hapulu nale la:tamo yawo tabo bolamagimo. Wadiyala la: la:eno ukui konomamo nihatenakuya:la:, la:le la:eno hibima: midi ipuwalo kodakodalo gala kakala:mota:hanama:. Ba:gala la:le awaepi kowalubilima: nale la: da:kiyalamema, wadiyala la: ba:be tabamo na:papamila:hala:la:, ba:bene ukui kapiyama: ba eda:ha hido tataba ipuwalo nemedenala:. Ba:bema: la: ba:ba ka:na ba emedehona, pote malemale komo ba:gala hete komo tawakaluba:tamo dikalamena, ba:be Godote la: ipuwalo bemedenamene.

¹² Wadiyala la: da:kapiyuimima la: hiliyonomo etapa:te etapino kokoto uwatehuilo na:pa:watamehuiya:la:. ¹³ Godokono tawakaluba:te ba:malo demedehona, ibi hiliyonomate ibino nolata tabo la:tamo poelama:.

¹⁴ Wadiyala Kodawa Ya:su Kelisogodone duluhukuna ba:be malemale komo, ba:gala Godogodone duluhukuna ba:be malemale emalagidolo komo, ba:gala Hido-talona Gobogobogodone duluhukuna ba:be kalakalago kapimilo emede komo, ba:bi komate la: hiliyonomagodolo na:pola:namena:. Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

* 13:10 2Kol 10:8

POLOTE LETA

GALESIYA HOPOENO SOSE TAWAKALUBA:TAMO

ODODIYA:

1 ¹Na ba: Polotela, Ya:su Kelisote ebeno sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya:, ba:bi okopi ipuwalo na ba: etala, iyo, pote ebe hoe ipuwane dadipatiya:, ba:be Nabiwi Godote eba:go na ba:be oko kowatinama: a:ka:namiya:, eta lumagino ubi komodoha:. ²Na ba:gala nago demedena ba:bi hibima: midipi ekaki, ale la: puya:te Galesiya hopoenohiya:hiya: sose tawakalubima: deda:hanama, ale ba:moe leta la: hiliyonomatamo poemema:.

³Wadiyala aeno Nabiwi Godoko ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino malemale komo ba:gala hete komo la:tamo nikalama:mena:ta. ⁴Ba: hibila, Kelisote aeno Nabiwi Godokono ubi komamo papamiwatalo aeno kuba ododili mabuma: ebeno ka:ka: gobogobamo ihatiya:, ebete a ba:moe hopoenohiya: koko kuboenohelo ipuwane kuluhukua:tema:.* ⁵Ba:bema: wadiyala Godogodolo awagaha komote emedena emedena tetelo nitanamene. Ba:moe tabo ba: hibernomola, ba:ba:la!

Godokono Hido Tabote Ka:ka: Mula: Gabo Kapiyanomo Behawakalimina

⁶Ba:ma tetelo nale la: mabuma: konomamo na:la:wa:namo, mabu la:le eta ka:ka: mula: gaboenohiya: ha:da amiho tabo dulihiuima, ba:bema: la:le Hido Tabone ohobila:hate pote Kelisokono malemale komodo la: da:ka:lami, ba:be Kodawa tiyonomolo miya:pama: ewagelenamata. ⁷La: hidamo nulia:la:, eta ka:ka: mula: gabote hibilo kitanaha: Huiyatiya

* 1:4 Gal 2:20

komopa:te Kelisokono Hido Tabo kubahimima: ba ewagelena, iba:te eta hiya: gaboma: tabo olamagimiti ukui bilibili komo la:tamo ba:bema: ikalamenata.* ⁸A:iye! Nale dopamo tetelo kebe Hido Tabo la:tamo da:polamagimo, pote ba:be tabo hiya:ma: miditi eta ka:ka: mula: gabo da:hawakalimimini, wadiyala Godote ebe Saitanakono Koe Habamo dito noema:mene! Ba:bene Hunu Haboenonopopi ipuwalo etate ba:be atu konomo kuba komo dododimini, iyo, na ba: atumu, wadiyala aeno kuba huiyate ba: ba:ba ka:na atamo atumu na:kapa:mene.* ⁹Ba:bema: ale dopamo la: kebe komo ka:kiyalamiti, nale ba:be atu komo la: gala ba:ma ka:na kakiyalamemata, la:le dopamo kebe Hido Tabo da:lawima, pote ba:be tabo hiya:ma: miditi eta hiya: ka:ka: mula: gabo da:hawakalimimini, wadiyala Godote ebe Saitanakono Koe Habamo dito noema:mene!

¹⁰Numa:la:, ba:moe tabo olamagi ipuwalo nale eta hopo haba lumagi kalakaluimima: kewagelenaha:, ba:gala nale eta lumagigodolo na milinamehone tabo ulima: ubi kihatenaha:. Ao, eba ka:naha:, Godote naeno komoma: da:kalakalana, nale ba:be ubi kapiyamo ihatenamo! Ba: hibila, dopamo nale komo hopo habanapi hiliyonomo kalakaluilamema: ewagelenamimo, huiyatiya ba:ma tetelo na modoboha: ba:ba ka:na ewagelena mabu nale oko Kelisoko kapiyatamo owatinamo, eta lumagitamoha:.*

**Polote Hiya:hiya: Hopolo Sose Tupuimi Oko Owatima:
Godote Ebe Keba Ka:na Ka:ka:miya:**

¹¹Naeno hibima: midipi ekaka:la:, na ubila la: ba:moe eta komo hidamo niya:tawahala:, nale kebe Hido Tabo kolamaginakomo, ba:be Tabote eta hopo lumagino ukui komone kuluhukuya:ha:.* ¹²Iyo, nale ba:be Tabo hopo habanapi ipuwalo eta iya:tulamedawagodone kalawiya:ha:, huiyatiya hibila, Ya:su Kelisote ha:kiya ba:be Tabo natamo ikanamete ebeno ipuwa ba:bo hawakalimiya:.

¹³La: dopamo ba:moe komo ulihumata, naeno pakala emede ipuwalo nale Godoko adikumima: Yunapino ododili komo hiliyonomo keba ka:na ka:ta:matalenakuimo. Numa:la:, ba:ba tetelo nale komo Yu watowatopa:go Godokono hibi sose tawakalubi kubanomamo kubahilamema: koko temeteme iba:tamo hibirinomolo ikalamenakuima:.* ¹⁴Ba:gala naeno komo Yunapa:te Godoko adikumima: nale ibino ododili ipuwalo ibi ba iya:tulamena ibi ipuwalo eta kodawama: ba:bo ediya:mo, mabu hibila, a Yunapino iniwala:te atamo kebe hiya:hiya: kukala dikaa:mehuiya:, nale ba:bi hiliyonomo kukalamo papamiwatalo helonomoma: ba eda:na, naeno helo komote naeno apegabo dubu hiliyonomoeno helo dito negogoliya:.*

* 1:7 Oel 15:1,24

* 1:8 1Kol 16:22

* 1:10 1Tes 2:4

* 1:11 Ma:t 16:17

* 1:13 Oel 8:3

* 1:14 Oel 22:3

¹⁵Huiyatiya kalakala konomola, nale naeno menokoeno tepone hawakalaheno, dopamo Godote ebeno malemale komodo na ka:namiti ba:bo laweniya:, nale galane tetelo Yunapino ododili komo ipuwane uluhukuti ebeno hibi oko kowatinama:. Ba:gala nale ibino ododili ipuwalo ba emedena, ebete atu ubi komo gala ba:ma ka:na kihatiya:,* ¹⁶ebeno Guduino komo natamo hawakalimiti, ba:bene nale tote Yuha:pa:tamo Hido Tabo ba nolamagi iba:te ebeno komo atumu hidamo kiya:tawahama:. Ba:bene ba:be komote natamo duluhukuya:, nale naeno mabulubi ipuwalo eta lumagitamo katuya:ha:, nale keba ka:na da:nododimo ba:be ukui ebegodone konelawema:. ¹⁷Ba:gala Yelusalema ko habalo demedehonama:, nale ba:bi Ya:sukunu komo oelamepino ukui lawema: iba:tamo atumu katuya:ha:. Iyo, na iya:tawuya:mo Ya:suti na ka:namihino ebete ba:bi dubu dopamo a:ka:lamiya:, huiyatiya nale iba:tamo nuluhukuhino Ala:biya dito hopamo tote, na ha:kiya ba:bolo nemeda:tepate ba:bene Dama:sakase ko habamo gala dito kawiluya:mo.

¹⁸Ba:bene netewa-kapiya gogote da:petohuya:, ba:ba tetelo nale Pitakoba: tabo ga:lama: Yelusalemamo tote eba:go netewa wuikilo ba nemeda:tepa,* ¹⁹huiyatiya komo oelamepi dubu ipuwalo nale eta kapiyanomo ba:bo numiya:mo, ba:be dubu ba: Kodawa Ya:sukunu ekawi Ya:imesitila. ²⁰La: nulia:la:, nale ba:moe leta ipuwalo da:hawakalimimo ba:be tabo ba: hibinomola, iyo, Godoko iya:tawala na ha:da amiho tabo kolamagitaha:.

²¹Ba:bene nale Yelusalemane tiyolo gala kapete, Siliya hopo ba:gala Silisiya hopamo dito nuluhukuya:mo.* ²²Ba:moe ba:be mabuma: kebe sose tawakaluba:te Yudiya hopoen hiya:hiya: habalo demedehonama:, ba:bi Kelisoko hibima: midipa:te na ibino baida:mo unameheno naeno komo ba:be mabuma: hidamo kiya:tawahuya:ha:. ²³Huiyatiya iba:te komopino tabo ga:la kapiya ba:ma ka:na ulihuya:, “Dopamo kebe dubuti a hibima: midipi kubahia:mema: koko temeteme atamo dikaa:menakui, ebete ba:ma tetelo tabo olamaginako tawakalubi hiliyonomate Ya:suku hibima: komidima:!” ²⁴Ba: hibila, iba:te ba:be tabo uliti na mabuma: Godoko ba:bo milimihuya:.

Polote Yelusalema Ko Habalo Komo Oelamepi Dubago Da:kapiyuimiya:

2 ¹Ba:bene 14 gogo da:kapetohui, ya:lo gogolo na Taitasiko lawete Banabasiko bana Yelusalemamo gala na:katuimo,* ²mabu Godote ebeno ubi natamo a:hawakalimi nale ba:be komo kododima:. Ba:bene nale sose koko watowatopi kapiyago ba nekapiyuimi, na Hido Tabo mabuma: kebe tabo komokomo Yuha:pa:tamo kolamaginakomo, ba:bi komo iba:tamo ba:bo hawakalilamimo. Ba: hibila, nale ba:be komo

* 1:15 Ais 49:1; Gal 2:7 * 1:18 Oel 9:26 * 1:21 Oel 9:30 * 2:1 Oel 15:2

benododimo, mabu na ubihinola kebe gaote naeno kodakoda oko ipuwalo Yuha:pa:godone da:pikuli, iba:te ba:bi gao kubadopoma: ga:la. ³Ba:bene iba:te naeno tabo ulihote, na owalubinidawa Taitasikono komoma: iba:te nago ukui kapiyama: ba:bo eda:huya:, ba:ma ka:na ebe Yuha:dawama: ba eda:na, talona puliyala ebete Yunapi dubuino tama itamida kukala laweha:ma: eda:lo Godokono oko nago kapimilo kowatinama:. ⁴Huiyatiya aeno kapiyuimi habamo puya:te ha:da amiho gabodo da:pelami, ibi ha:kiya ibi hibima: midipi ekakima: ba ka:ami ba:bo ga:luya:, ebete tama itamida kukala na:lawa:mene. A:iye! Ba:bi dubate kuba ukui gabodo ago pekapiyuya:, a puya:te Yuha:pi ipuwalo oko dowatihonama: aeno ododi komo kubama: koga:lama:, ba:bema: a Ya:su Kelisoko ipuwalo Mosesekono Tutumu Taboen menemene ipuwane dikulima:, iba:te ba:be tabo ulihote ubi ba:bo ihatiya: Tutumu Taboen hala:mo a gala kakamatuhua:mehoema:.* ⁵Huiyatiya iba:te Taitasitamo ododima: da:ga:lui, ale ibino ubi komamo papamila:haheno aeno ukuilo tete nanekelenomolo ukui gagagagama: keda:haha:, iyo, ale la: Yuha:pi hibima: midipi mabuma: ibi ba:bo duhilamima:, iba:te Hido Taboen hibi komo kubahimikapoma:.

⁶⁻⁸Ba:ba tetelo aeno kapiyuimi ipuwalo puya:te watowatopima: deda:hui, ba:ba:te huiyatiya naeno okoeno ododili komo hiliyonomo ulihote modoboma: ga:luya:. Iba:te ba:moe komo iya:tawahuya:, Godote ya:lo tetelo natamo Hido Tabo Yuha:pa:tamo olamagi oko dikanamiya:, dopamo ebete Pitatamo Hido Tabo Yunapa:tamo olamagi oko keba ka:na kikamiya: ba:ba ka:na. Ba: hibila, Godote kebe heloamo Pitako Yunapa:tamo oemedawama: da:midiya:, ebete ba:be atu heloamo na Yuha:pa:tamo oenamedawama: a:kamidiniya:, ba:bema: ba:bi watowatopa:te naeno oko komoma: modoboma: ga:late eta hiya: gabodo kododima: na kakiyanameha:. Huiyatiya numa:la:, iba:te naeno oko kubama: na:ga:latale nale ba:be komoma: ukui bilibilima: ba:ka:eda:na:, mabu hopo habanapa:te pui kokopima: da:ga:lan, Godote ba:bi dubu hunu nikapa:mo kulamenaha: huiyatiya ebete tepo ipuwamo ulamena:.*

⁹Ba:bene Ya:imesiko, Pitako, ba:gala Yoneko iba:te ba:be kapiyuimpino umi ipuwalo koko watowatopima: ba eda:hana, iba:te naeno hidonomo oko Godogodone pe komo diya:tawahui, ba:ba tetelo iba:te na ba:gala Banabasiko aeno kokoto uwatehuilo ale kapimilo tabo ba:ma ka:na ga:luima:, na Banabasikoba: oko Yuha:pino hiya:hiya: hopolo ba owatina, ibi huiyatiya oko Yunapino hopolo bowatihonamena:. ¹⁰Ba:bene ale eta kapiya komo ododima: iba:te a ba:bo kiyaa:miya:, ba:ma ka:na Yunapi ipuwalo puya:te awaepima: deda:hana, ale Yuha:pi hibima: midipi kokiylalamema: iba:te ba:bi tawakalubi malemale mani miya:te komamo

* 2:4 Gal 1:7; 5:1,13 * 2:6-8 Oel 22:21

kemalagidolenakoma:, huiyatiya numa:la:, ibino tabo ulihino nale ba:be komo ododima: na ha:kiya naeno ubi dopamo ihatimo.*

**Polote A:ntiyoka Ko Habalo Pitakono Kuba
Ododi Komoma: Ebe Da:kiyahamiya:**

¹¹ Ba:bene komo hegela hiliyonomo da:petohui, eta tetelo Pitate A:ntiyoka ko habamo puluhukuti eta kuba komo Yuha:pi hibima: midipi ekaka:tamo da:pododi, na ba:bema: sose tawakalubino holoholo hapulu ebe koamo kiyahamimo. ¹² Iyo, ebete ago da:pemeda:tepui, komo hegelalo ebete Yuha:pi ekaka:go baa: kapimilo kalakalago a:nahanakui. Huiyatiya Ya:imesiti komo Yunapi dubu Yelusalemane da:poelami, Pitate ba:bo iya:tawui ibi ba: puya:te tama itamida kukala laweha:pa:go pola:na talonama: da:ga:lanana ba:bi dubula, ba:bema: ibino ubiha: tabo komoma: ba toletole ebete Yuha:pa:go baa: na ba:bo ekelami.* ¹³ Ba:bene A:ntiyoka habalo demedehona, komo ba:bi Yunapi ekaki Banabasiko bana, iba:te Pitakono ododi komo umiti tola:go ba: atu kuba komo ba:bo kaododiya:, iyo, iba:te Yelusalemanapi dubuino ubiha: tabo komoma: toletolehote baa: naha ipuwalo ibino Yuha:pi hibima: midipi ekaki dito miya:paliya:.

¹⁴ Ba:bema: Hido Tabote ale ododima: keba ka:na ka:kiyaa:mena, iba:te ba:be hibi tuputupu gabo da:miya:pui, nale ba:be komo ba umi ibi hiliyonomoeno holoholo hapulu Pitako ba:ma ka:na kiyahamimo, “Ama: Yu lumagima: ba eda:na, huiyatiya Yelusalemanapi pelameheno ama: Yuha:pino komokomo iba:go kalakalago ododinakuya:ta. A:iye, ba:moe ba: hido ododi komola! Ba:bema: mabu keka: ama: ba:ma tetelo ba:be hido ododi komo miya:pate temeteme Yuha:pa:tamo dikalamena, ba:ma ka:na iba:te a Yunapino iniwalino ododili komo ta:matalehenoma: iba:go a:kalutamena:ta?”

**Yunapi Ba:gala Yuha:pi Iba:te Hibima: Midi Komo
Kapiyado Ibino Ka:ka: Mula: Komo Kolawema:na:**

¹⁵ Ba:bema: a puya:te Yunapi ipuwane da:hawakalahaliya:ma:, a ba:moe komo hibilo iya:tawahala, a la: Yuha:pi keba ka:nala:ka: eba ka:naha:, mabu la:eno komo tawakalubi hiliyonomate Godokono hibi gabo iya:tawaha:ma: ba eda:hana koko kuba ba:bo ododilinaka. ¹⁶ Huiyatiya a hibima: midipi hiliyonomate iya:tawahala, lumagiti Ya:su Kelisoko hibima: da:midimini, Godote ba:be komo kapiyado ebe tuputupudawama: koka:mima:ne, ebete Moseseko ipuwado tawakaluba:tamo dikalamiya: ba:bi Tutumu Tabamo papamiwata komodoha:. Iyo, ba:moe ba:be mabuma: a Yunapi ba:gala la: Yuha:pi, a hiliyonomate Kelisoko hibima: midi gabodo tuputupupima: ba eda:hana ba:bo ga:lanama:, eta gabo

* 2:10 Oel 11:29-30 * 2:12 Oel 11:3

kitanaha: lumagiti Godokono Tutumu Tabamo papamiwata komodo ebeno tuputupudawama: keda:ma:.*

¹⁷Ba:bema: diyala, daedae ukuidawate ba:ma ka:na da: goemene, “La: hibima: midipa:te Kelisoko ipuwalo Godokono tuputupupima: eda:hama: ba ga:la, huiyatiya la:le Mosesekono komo Tutumu Tabamo kapapamila:hanaha:. Ba:bema: numa:la:, Kelisote la: na:heluilamenata la:le la:eno papamila:haha: komodo hibo gabo kududima:, koko kuba ododilipa:te keba ka:na kududinaka ba:ba ka:na!”

Na huiyatiya ebetamo tabo ba:ma ka:na kogoema:nemo, “Ao, ama: daedae ukuilo gaa:ta! ¹⁸Godote Moseseko ipuwado atamo dikaa:miya:, nale ba:bi hiya:hiya: Tutumu Tabo kodakodanomolo gala a:kuwata:mo. Ama: numa:, ebete naeno hibima: midi komodo na kebe komo kodakodalo lawema: kubama: goelo diya:tunamiya:, nale ba:be komone ohobigate ba:bene ukui hiya:ma: miditi ba:be atu komo gala da:kalawemo, Godokono umi ipuwalo na ba: eta kuba komo ebetamo kododima:nemo.”

¹⁹Ba: hibila, Godokono Tutumu Tabo komate na biya:tunamena, na ha:kiya naeno heloamo ebeno ubi komamo papamiwata modoboha:. Ba:bema: na ba:bi Tutumu komoeno helo ipuwane uluhukuti naeno heloamo ododi komoma: ba: dito hoiya:mo, nale ba:ba tetene tupuimiti Godokono heloamo ebe mabuma: kemedena:ma:. ²⁰Iyo, ba:moe ba:be gabodo nale Kelisokoba: keha pihigalo ba: dito hoiya:mo, ba:bema: ba:ma tetelo Kelisote na ipuwalo ba emedena na ha:kiya naeno heloamo gala a:kemedena:mo. Ba: hibila, Godokono Guduti na malemalelo ba emalagidolonena ebeno ka:ka: na mabuma: gobogobamo dihatiya:, ba:bema: na ba:ma tetelo ebe hibima: midi komodo bemedena:mo.* ²¹A:iye! Lumagiti Tutumu Tabamo papamiwata komodo tuputupudawama: eda: gabote hibilo nitanatale, a biya:tawahana: Kelisokono hoe komo ba: ko komoha:. Huiyatiya numa:la:, Tutumu Tabamo papamiwata komodo gabote kitanaha:, ba:bema: Godote ebeno eta malemale gabo na diya:tunamiya:, nale ba:be hidonomo gabo ubiha:ma: a:keda:namo.

Godote Tawakalubino Hibima: Midi Komodo

Ibi Tuputupupima: Da:midilina

3 ¹O Galesiyanapa:la:, mabu keka: la: daedae tawakalubima: deda:huima? A:iye, Ya:suti keha pihigalo da:hoiya:, na dopamo ba:be komoeno ipuwa la:tamo hidonomamo a:hawakalimimo! Ba:bema: la:godolo dopamo da:pola:nama:, Saitanakono ododi komodo ba:bi hidohido ukui pote kiya:hekelamiti? Numa:la:, la:le ebeno ha:da amiho komokomo uwatete kuba ukui ba:ma ka:na emalagidolo a:tupuimimata,

* 2:16 Oel 15:10-11; Lom 3:20-28; Gal 3:11 * 2:20 Gal 1:4

Godote Moseseko ipuwado tawakaluba:tamo dikalamiya: la:le ba:bi
 Tutumu Tabamo papamila:ha komodo tuputupupima: keda:hanama:.
 2Ba:bema: wadiyala la: ba:moe kapiya komo na:na:kiyanama:la:, la:le
 Godokono Gobogoboeno helo kebe gabodo ka:lawiuima, ebeno Tutumu
 Tabamo papamila:ha gabodola:ka:, o la: ebeno Hido Tabo uli tetelo
 hibima: da:midima ba:be komodola:ka:? 3A:iye, la: daedae tawakalubima:
 akeda:hala! Godokono Gobogobote la: ipuwalo kebe oko ka:tupuimi, la:
 modobola:ka: ebeno helo komone ohobila:hate la: ha:kiya la:eno ododili
 heloamo ba:be oko upula:? 4Numa:la:, la:eno hibima: midi ipuwalo kebe
 hiliyonomo komate la:tamo dikulihonakui, Godote ba:bi komodo la:
 hidamo iya:tulamenakuya:ta, aba: hibila:ka:? A:iye, modoboha: la: ba:bi
 hidohido ukui dito adodole! 5Ba:bema: Godote ebeno Gobogoboeno
 helo la:tamo konomamo ba ikalamena la: ipuwalo koko hanohano
 komo dododilinako, ba:be komote la:godolo bada mabuma: kitana? La:
 Godokono Tutumu Tabamo papamila:ha mabuma:la:ka:, o la: ebeno Hido
 Tabo uli tetelo hibima: da:midima ba:be mabuma:la:ka:?

6Ba:bema: wadiyala la: A:ibalahamakono komo nemalagidolala:.
 Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na itana, “Godote ebeno hibima: midi
 komo umiti ebe tuputupudawama: ba:bo ka:miya:.”* 7Iyo, ba:moe Buka
 tabone wadiyala la: ba:moe komo hidamo niya:tawahala:, puya:te hibima:
 midipima: deda:hana ibi ba: A:ibalahamakono hibi eyoni gugudila.
 8Numa:la:, Godote a tetelo Yuha:pi uwatete ibino hibima: midi komodo
 ibi tuputupupima: da:midilina, ba:be komote uluhukuhino dopamo ebete
 A:ibalahamatamo ba:be nopo ba hawakalimi Kelisokono Hido Taboeno
 ipuwa ebetamo ba:bo olamagiya:. Iyo, ba:be tabote ebeno Bukalo ba:ma
 ka:na itana, “Hiya:hiya: hopolo demedehona ba:bi tawakalubi kapiyuimi
 hiliyonomate na ba:ma ka:na ba:toenamehonenakomena:, ‘Ama:le
 A:ibalahamako keba ka:na kowalubionakui, wadiyala ama:le a atumu
 ba:ba ka:na nowalubinakuya:.” 9Ba: hibila, A:ibalahamate Godokono
 tabo uliti hibima: da:midiya:, ba:ba tetene tupuimiti Godote ebeno emede
 ipuwalo ebe hidonomamo owalubinakui, ba:bema: ba:ma tetelo puya:te
 Godoko atumu hibima: da:midina, ebete ibi ba: ba:ba ka:na atumu
 a:kowalubilinako.

10Huiyatiya numa:la:, puya:te Tutumu Tabamo papamila:halema:
 ibi ha:kiya ibino helo hibima: da:midilina, Godote ibi
 owalubilihino iba:te ibino kuba ododili mabuma: ko temeteme
 biya:tawahanakomena:. Iyo, ebeno Bukalo tabote ibino komoma:
 ba:ma ka:na itana, “Tutumu Tabo komokomo hiliyonomo ipuwalo
 pote kapiya tutumu kapiya tetenomolo dadikanalemene, ba:be
 mabuma: ebete ebeno hoe kuitita:mo wiboha: temeteme ba:ma

* 3:6 Tup Mabu 12:3; Lom 4:3,16

ka:na biya:tawanakomene, ebeno kuba huiyate Godogodone hihinomolo kopema:ne!” * ¹¹ Ba:bema: numa:la:, a hopo habanapi hiliyonomagodolo eta lumagiti modoboha:ma: eda:na Godokono hiliyonomo Tutumu Tabamo kopapamiwatama:, iyo, ba:be komone a iya:tawahala, Tutumu Tabamo papamiwata komodo Godote eta lumagi ebeno tuputupudawama: a:kamida:mene. Ba: hibila, ba:be gabo kitanaha:, huiyatiya kalakala konomola, Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na goena, “Puya:te Godokono tuputupupima: deda:hana, iba:te ebe hibima: midi komodo hibi ka:ka: kolawema:na:.” * ¹² Ba:gala ebeno Bukalo eta tabote ba:ma ka:na kagoena, “Puya:te ebeno Tutumu Tabo komokomo hiliyonomamo ba papamila:hana eta kapiya adikanalehen, hopo habanapi ipuwalo ibinomate hibi ka:ka:go bemedenamena:,” huiyatiya nale dopamo ba:ma ka:na goemo, ba:bako lumagiti hopo habalo kemedenhaha:. Ba:bema: ba:moe komo ba: ko komonomola, Godote ebeno Bukalo a biya:tua:mena, Tutumu Tabamo papamiwata komo ba:gala hibima: midi komo, ba:bi netewa komate hiya:hiya: ba:pola:na, ibi kapiyaha:.

¹³ Ba:bema: hibila, ale Godokono Tutumu Tabo adikanale mabuma: ebete a temeteme ipuwalo kemedinama: da:goiya:, huiyatiya Kelisote a malemalea:telo ba:be temeteme uwatea:mete ba:bo hoiya:. Iyo, ba: ba:moe gabodo ebete aeno kuba ododili komoeno temeteme ipuwane a ya:lo uluhukua:tiya:. Numa:la:, Kelisokono hoe komoeno ipuwa kohawakalimima: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na goena, “Tawakaluba:te eta lumagi anakapumima: ebeno ape kehamo dihatemena:, ba:be lumagiti ebeno kuba ododili mabuma: Godokono holoholo hapulu wiboha: temeteme ba:lawenakomene.”^a * ¹⁴ Ba:moe ba:be mabuma: Ya:su Kelisote keha pihigalo da:hoiya:, ebete ebeno ubi ba:bo ihatiya:, ebeno hoe komodo aeno kuba ododili komoeno temeteme huiya kuwatea:mema:, ba:gala ebe ubila ebeno Gobogobote aeno hibima: midi komodo a ipuwalo kemedinama:. Iyo, Godote Yunapi kowalubilima: tabo dopamo hihinomolo a:goiya:, huiyatiya ebete Kelisokono hoe komodo Yuha:pa:tamo gigiho atumu a:ka-a:hiya:miduya: ibino emede ipuwalo Godote ibi hidonomamo kowalubilinakoma:, ebete dopamo A:ibalahamako keba ka:na kowalubinakui ba:ba ka:na.

^a **3.13** Buka ka:lamiholewawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Ya:suku tuputupudawanomola, ebete eta kuba kododinakuiha:. Huiyatiya ebete keha pihigalo aeno kuba ododili komo hiliyonomo uwatea:mete, ba:bene emedena emedena tetelo ba:bi kuba komate ebegodolo ba pola:na ebete a mabuma: ba:bi kuba ebeno hawa:mo ba:mula:lea:menamene.

* **3:10** Tutumu 27:26 * **3:11** Gal 2:16 * **3:13** Lom 8:3; Tutumu 21:23

Godote Dopamo A:ibalahamatamo Kebe Tabo Hibilo**Da:goiya: Ba:be Taboeno Helo Ebeno Hiya:hiya:****Tutumu Taboeno Helote Kadikamidaliya:ha:**

¹⁵Naeno hibima: midipi ekaka:la, nale hopo habanapino eta ododi komo go taboma: miditi ba:be komamo la: kiya:tulamema:nemata. Ba:ma ka:na tawakalubino holoholo hapulu netewa dubate ibino nopo tamotete baa: kapimilo da:nahamena:, galane tetelo ibi ipuwalo etate ba:be nopoen tabo dito adikanale modoboha:, iyo, iba:godolo gabote a:kitanamene ba:be tabo hiya:ma: komidima:. ¹⁶Ba: ba:ba ka:na Godote ebeno Bukalo komo hiya:hiya: tetelo ebeno nopo A:ibalahamatamo ba tamote tabo hibernomolo ba:bo goenakui, ebete ebe ba:gala ebeno galanepi kowalubilinakoma:, huiyatiya numa:la:, ba:bi tabo komate A:ibalahamakono galanepi hiliyonomoeno komoma: hunulu ba pola:na, ibino ko ipuwa ba: kapiyanomo galanedawoen komoma: goena, ba:be dawa ba: Kelisotela.*

¹⁷Ba:bema: naeno ko iya:tulame komo ba: ba:ma ka:nala. Dopamo tetelo Godote ebeno nopo ba tamote kebe tabo hibilo da:goiya:, ba:be taboeno helote emedena emedena tetelo a:kawibonamene. Iyo, komo 430 gogote da:petohuya:, ba:ba tetelo Godote ebeno Tutumu Tabo tawakaluba:tamo dikalamiya:, ba:bi Tutumu Taboeno helote modoboha:ma: ediya: ebeno dopo taboeno helo kadikamidalema:.* ¹⁸Ba:bema: numa:la:, Godokono hidohido owalubi komate Tutumu Tabamo papamila:ha komodo tawakaluba:tamo nikulitale, a biya:tawahana: ebete dopamo hibilo da:goiya: ba:be dopo taboeno helote ba: ya:lo a:wibuya:. Huiyatiya eba ka:naha:. Godote A:ibalahamatamo hibilo da:goiya:, ba:be hibi tabo kapiyado hidohido owalubi komo ebetamo ba: dito ikamehonakui, A:ibalahamakono eta ododi komodoha:. Ba:moe ba:be mabuma: a iya:tawahala, ba:be hibi taboeno helote emedena tetelo ba itana, ba:ma tetelo a mabuma: atumu hido oko bekaowatina.*

Godokono Tutumu Tabo Komoeno Oko Owati Komo

¹⁹Ba:bema: mabu keka: A:ibalahamakono gala hapuni Godote Tutumu Tabo komokomo tawakaluba:tamo dikalamiya:? Hibila, Godote ba:be ododi komodo ubi bihatiya:, hopo habanapa:te aeno kuba ododili komo hidamo kiya:tawahama: A:ibalahamakono eta eyono guduino pe teta:mo. Numa:la:, ba:be eyono gudu ba: Godote pokono komoma: tabo A:ibalahamatamo hibilo da:goiya: ba:be gudula, iyo, ebe ba: Kelisotela.

Ba:gala eta komo. Dopamo tetelo Mosesete Godoko ba:gala a hopo habanapi tetenomolo ba la:na, Hunu Haboeno nopopa:te Godokono

* 3:16 Tup Mabu 12:9 * 3:17 Ikuli 12:40 * 3:18 Lom 4:14

Tutumu Tabo komokomo ebetamo ba:bo ikamehuya; ebete ba:be Tutumu Taboeno nopo ibi hidamo kiya:tulamema: * ²⁰ Huiyatiya galane tetelo kebe uli nopote atamo Kelisogodone duluhukuya; ba:be nopoeno komo hiya:la mabu Kelisoko ba:gala Godoko ibi ba: kapiyanomola. Ba:bema: numa:la; eta hopo lumagiti Godoko ba:gala a tetenomolo la:naheno, ba:ba tetelo ebe ha:kiya ba:moe hopamo piya: ebeno nopo a kopiya:tua:mema: ²¹ Ba:bema: la:eno ukui keba ka:nala:ka? Godokono Tutumu Taboeno nopote Moseseko ipuwado duluhukuya: ba:gala Godokono Hibinomo Tabo Goe Komoeno nopote Kelisogodone duluhukuya; ba:bi netewa nopo ipuwalo alaholoho komote ba:kitana? Ao, kitanaha! Gabote nitanuya:tale ale eta tutumu tabamo papamila:hale komodo hibi ka:ka: kolawema; Godote a ba:be gabodo tuputupupima: ba midina ebeno eta nopo atamo ba:ka:ikaa:miya:na. * ²² Huiyatiya ebeno Bukalo ebete a biya:tua:mena, hopo habanapi hiliyonomate kuba ododili komoeno helo ipuwalo emedena, iba:te hibi ka:ka: lawema: kamodobonaha. Ba:moe ba:be mabuma: tawakaluba:te ibino ododili komoeno helo hibima: midihino Ya:su Kelisoko kapiya hibima: da:midina, Godote ba:be komodo kebe owalubi komo iba:tamo ikalamema: dopamo hibilo da:goiya; ba:be komote iba:tamo hibinomolo kuluhukuma:ne.

²³ Ba: hibila, Godote ebeno Hibima: Midi Komoeno nopo hawakalimihino, dopamo tete ga:ga:nomolo hibima: midi komoeno pe teta:mo a hopo habanapa:te ebeno Tutumu Taboeno helo ipuwalo emedenamima; kuba ododilipa:te gabomanino du genamalo keba ka:na kemedena ba:ba ka:na. * ²⁴ Iyo, Godote ebeno Tutumu Tabo atamo dikaa:mehuiya; ebeno ubi ba:ma ka:na ihatiya; ale ba:bi taboeno helo ipuwalo ba emedena ba:bi tabo komate Kelisokono pe teta:mo a hidamo iya:tua:menapete, ba:bene ale ebegodone ebeno eta uli nopo dulihome: ebe hibima: midi komodo ebeno tuputupupima: ba:bo keda:hama:nema: * ²⁵ Ba:bema: kalakala konomola, a ba:ma tetelo Tutumu Taboeno helo ipuwalo kemedena; iyo, ba:be komoeno helote agodone ya:lo a:wibuya; hibima: midi komote duluhukuya: ba:ba tetelo.

²⁶ Numa:la; Ya:su Kelisoko ipuwalo la: hiliyonomate ebe hibima: ba midina Godokono gugudima: beda:hanamata. * ²⁷ Iyo, la:le beyamo wadulatele komo Kelisoko ipuwalo a:lawimata, ba:bema: ba:ma tetelo la: ebeno uli emede komago wapata:lamenamata, lumagiti uli kaliko puliti kalakalago keba ka:na ka:pata:nako ba:ba ka:na. * ²⁸ Ba:bema: hibila, la: Ya:su Kelisoko ipuwalo ba emedena, la: puya:te Yunapima: deda:hanama ba:gala la: puya:te Yuha:pima: deda:hanama, la: puya:te komopino huiyaha: oko dowatihonama ba:gala puya:te la: ha:kiya la: kowalubilima:

* 3:19 Lom 5:20; Oel 7:38 * 3:21 Lom 8:2-4 * 3:23 Gal 4:3 * 3:24 Lom 10:4

* 3:26 Yon 1:12 * 3:27 Lom 6:3

mani oko dawatihonama, la: puya:te dubuma: deda:hanama ba:gala
 la: puya:te kamenakamenama: deda:hanama, Godokono umi ipuwalo
 la: hiliyonomo ba: kapiya tawakalubilata, la: hiya:hiya: tawakalubima:
 keda:hanaha:.* ²⁹Iyo, la: hiliyonomo ba: Kelisokono tawakalubilata,
 ba:bema: la: A:ibalahamakono hibi eyoni gugudima: ba eda:hana, Godote
 ebetamo wiboha: owalubi komo ikamehoma: hibilo da:goiya:, la: ba:
 atumu Godogodone atu owalubi komo ba:kalawenakomata.*

Godokono Hibi Gugudino Komo

4 ¹⁻²Ba:bema: nale eta go tabo ba:ma ka:na goemo. Eta ko dubuino
 genamanapi ipuwalo ebeno hibi gudu ba:gala huiyaha: okopi
 iba:te kapimilo emedena. Hibila, galane tetelo ba:be guduti ebeno
 nabiwigodone hiliyonomo ilina ba:gala helo kuwatema:ne, huiyatiya
 ebeno nabiwiti ebeno komoma: kebe tete modoboma: ka:goiya:, ebete
 ba:be ko teta:mo uluhukuhino dopamo ebe ha:kiya ebeno ubilo eta komo
 a:kododa:le. Iyo, ebete deha:potoma: ba eda:na, ebeno nabiwiti puya:tamo
 helo dikalamiya: iba:te ebeno dawalipima: ba:gala iya:tulamepima:
 keda:hanama:, ebete ba:bi kokopino tabamo dito papamiwatanako,
 ebeno nabiwino huiyaha: okopa:te ibino oko namutuluba:tamo keba
 ka:na ka:papamila:hanaka ba:ba ka:na. ³Ba:bema: a ba: atumu, kuba
 gobogobo ipuwalo puya:te ba:moe hopo habalo ba:gala alomo hunulu
 kokopima: deda:hana, a dopamo ibino helo ipuwalo emedenamima: aeno
 tepo ipuwoeno iya:tawa komote koma: eda: teta:mo.* ⁴Ba:bene ba:be
 tetenomote Godokono ubilo modobonomolo duluhukuya:, ebete ebeno
 Gudu ba:moe hopamo ba:bo poemiya:, iyo, ebete eta kamenoen tepo
 ipuwane hawakalate a hopo habanapa:go Godokono Tutumu Taboen
 helo ipuwalo emedenami.* ⁵Numa:la:, ebete ba: ba:ba ka:na ododiya:, a
 puya:te eba:go Tutumu Taboen helo ipuwalo demedenamima:, ebete a
 ba:be helo ipuwane ba uluhukua:te ale Godokono hibi gugudima: ba:bo
 keda:hama:nema:.

⁶Ba:bema: kalakala konomola, mabu a hibima: midipa:te ba:ma tetelo
 Godokono gugudima: deda:hanama:, ebete ebeno Guduino Gobogobo
 atamo ba:bema: poemiya: ebete aeno tepo ipuwalo kopemedena:ma:
 Numa:la:, ba:be Gobogobote ba: a ipuwado Godoko Abama: ba ka:mina
 ebe da:toemehonako ba:be dawala.* ⁷Ba:bema: hibima: mididawa,
 ama: dopamo Tutumu Taboen huiyaha: okodawama: ba eda:na kebe
 temeteme ipuwalo demedenama:, ama: ba:be temeteme ipuwane ya:lo
 uluhukuti ba:ma tetelo huiyaha: okodawama: gala keda:naha:, ama:
 huiyatiya Godokono hibi guduma: eda:nata. Ba:gala eta komo. Ama:le

* 3:28 Lom 10:12 * 3:29 Lom 4:13 * 4:3 Kol 2:20 * 4:4-5 Yon 1:14; Lom 1:3

* 4:6-7 Lom 8:15-17

ebeno guduma: deda:na, ba:bema: Godote ebena gugudi mabuma: kebe hidohido komo ya:lo da:dogodoguila:miya:, ba:bi owalubi komokomo ebete ama:tamo emedena tetelo dito bikamehonakomena:ta.

Polote Galesiya Sose Tawakalubino Komoma:

Ukui Bilibili Komo Da:hawakalimiya:

⁸Numa:la:, dopamo la: Godokono hibi komo iya:tawaha:ma: ba eda:hana, komopa:te kebe kuba gobogobo kadikulamenaka la: ba:bi gobogoboeno temeteme ikalame komoeno helo ipuwalo atumu nemedenamimata. ⁹Huiyatiya ba:ma tetelo la: Godokono hibi komo umimata, ebete ya:lo tetelo la:eno komo hibilo dulamelelamiya:la ba:be dawala. Ba:bema: la: ebe hibidawama: ba ga:lana, mabu keka: la: ubi dihatenama, la:le dopamo kebe kubakuba gobogoboeno temeteme ipuwalo demedehonamima la: ba:bi atu gobogoboeno komamo gala kakohobila:ma:? A:iye, ba:bi gobogobate awaepimo emedehona, iyo, ibino helo hibi kitanaha: la: kowalubilima:! Ba:bema: la: ubi bada mabuma: kihateonama ibino helo ipuwalo gala kakemedehonama:? ¹⁰A:iye! La:eno ukui komate kubakubahate, ba:bene Yunapino ododili ipuwalo iba:te kokonomoma: da:ga:lana, ba:bi hiya:hiya: hegeloeno komo, ba:gala uli manomeno komo, ba:gala koko pokoeno komo, ba:gala komo gogoeno koko ododili komo, la: ba: atumu ba:bi komo kokonomoma: ga:lanamata!*

¹¹Ba:be mabuma: nale la:eno hibima: midi komoma: nukuibilibilitamo. Nale la: ipuwalo kebe oko kodakodalo dawatimo, diyala, ba:be okoeno gaote ya:lo kuda: a:kubakubahuya:!

¹²Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, nale la: betoelameholemata, nale dopamo la:go kapiyama: keba ka:na ka:pedimo, wadiyala la: ba:ba ka:na nago kapiyama: eda:hate na nibaminatena:la:. Iyo, dopamo la:le temeteme natamo kikanamenakuiha:, ba:bema: la: nonolata, ba:ma tetelo temeteme natamo ikaname akatupuima:la:. ¹³Ba: hibila, natamo dopamo duluhukui, la: ba:be komo iya:tawahala, ba:ma ka:na tawetawete na dunamiti, na ba:be komodo hido tete umiti Godokono Hido Tabo la:tamo ba:bo olamagimo. ¹⁴Ba:ba tetelo naeno tawetawe komoma: la:le na ba owalubini menemene komote la:tamo uluhukui, huiyatiya la: na iduduputinameheno, la:eno tepo ipuwoeno ukuilo la:le na Godokono Hunu Haboeno eta nopodawa huiyama: da:midinima, naeno tabo olamagi komo ubiha:ma: keda:haha:, iyo, la:le na Ya:su Kelisokomo midiniti na kalakalago ba:bema: lawenimata. ¹⁵Numa:la:, ba:ba tetelo la:godolo na mabuma: ditanati, ba:be kalakala bada konomola:ka:! Ba:bema: bada komote duluhukui la:eno kalakala ba:bo kanakapumi? Ba: hibila, dopamo la: na mabuma: ubi ba:ma ka:na ihatimata, gabote nitanatale la: ipuwalo

* 4:10 Lom 14:5; Kol 2:16

etate ebeno hidohido baidi magobelete natamo dito bikanamena:

¹⁶Huiyatiya numa:la:, nale ba:ma tetelo Godokono hibi komo la:tamo gala da:kahawakaliminamo, ba:be mabuma: komo la: la:eno ukuilo na malemalenateneheno la:le na la:eno alaholodawama: midininamata!

¹⁷Ba: hibila, puya:te Godokono mahilamo ha:da amiho tabo dolamagiminaka, iba:te la:eno komoma: ibino ubi konomamo ba:ma ka:na ihatena, iba:te la:eno ukui kubahilamete, la: ba:gala na, a hiya:hiya: komiya:tema:, ba:bene la: ibino kapiyuimipima: ba eda:ha la:eno ubi iba:tamo atumu konomamo ba:bo komiya:tema:nemata.

¹⁸Ba:bema: numa:la:, eta lumagiti la: hibi gabodo kowalubilima: ebeno ubi konomamo dihatemene, ba:be komo ba: hidonomola. Iyo, nale la: ipuwalo luta tetelo ba:gala na lutaha: tetelo, la:le ba:bako hido iya:tulamedawatamo ubi dihatema, kubahenola, naeno kalakalate ba:bema: kitanama:ne! ¹⁹Huiyatiya la: eta dawoenogugudiha:, la: ba: naeno hidonomo hibima: midipi gugudilata, ba:bema: nale la: mabuma: diya:tawutamo, ba:be temeteme komo ba: kamenate gudu alahimima: temeteme diya:tawanako ba:ba ka:nala! Hibila, ba:bi temeteme komote kitanama:ne la:le la:eno hibima: midi ipuwalo Kelisoko huiyamo deda:hama ba:ba teta:mo, ²⁰ba:bema: numa:la:, la: mabuma: nagodolo ditana ba:be ukui bilibili komo deha:potoha:. Ba:moe ba:be mabuma: nale naeno ubi komo konomamo ba:ma ka:na ihatitamo, gabote ditanamene nale ba:ma tetelo pete la:go kapimilo ahiditi Godokono hibi tabo komamo la: diya:tulamema, ba:be atu tetelo naeno malemale hawakalimi komamo la: kowalubilima:nemata!

Ha:igako Ba:gala Selako Ibino Go Taboenogipuwa Komo

²¹Ba:bema: la: puya:te Godokono Tutumu Taboenogipuwalo gala emedema: ubi dihatenama, la: ba:moe komo na na:kiyanama:la: Mosesete Godokono Buka ipuwamo kebe Tutumu Tabo ka:miya:tiya:, la: modobola:ka: ba:bi Tutumu Taboenogipuwalo hibi nomolo lawe?

²²⁻²³Numa:la:, Godokono Bukalo tabote ba:moe komo behawakalimina, A:ibalahamate dubu gugudi netewa bulamiya:, dopo guduti ebeno huiyaha: okodawa kamenagodone hawakalate, etate ebeno hibi kamenagodone akahawakaluya:. Ba:bene dopo guduti tawakalubino kateneno ubi komodo ba hawakala, eta guduti huiyatiya Godokono hanohano komodo hawakaluya:, mabu dopamo ebete A:ibalahamatamo tabo hibilo a:goiya: ebeno kamenate ba:be gudu kalahimima:ne.*

²⁴Numa:la:, ba:bi kamenakamena netewoenogipuwalo komo ba: a iya:tua:menogotaboma: eda:na, ba:gala ba:moe komoenogipuwalo ba: ba:ma ka:nala. Netewa kamenakamena ba: Godote hiya:hiya: nopo tawakaluba:tamo

* 4:22-23 Tup Mabu 16:15; 21:2; Lom 9:7-9

da:hawakalilamiya: ba:bi netewa komo huiyala. Dopo kamena
 Ha:igate huiyaha: okodawama: deda:nami, ba:bema: ebete kebe gugudi
 kalahilamiya: ba:bi gugudi ba: atumu huiyaha: okopima: keda:huya:.
 Ba:be mabuma: Ha:igako ba: Godote Sainai Hununomo Hakalo
 da:hawakalimiya: ba:be Tutumu Tabamo papamila:hale komoeno nopo
 huiyala, iyo, puya:te ba:be nopoeno helo ipuwalo demedehona ibi
 ba: huiyaha: okopila, iba:te oko owati ipuwalo koko temeteme kapiya
 biya:tawahanakomena:. ²⁵ Ba:gala a iya:tawahala Sainai Hakate Ala:biya
 hopolo bitana, ba:bema: ba:be haka ba: gola, ebe ba: Yelusalema ko
 habala, mabu ba:ma tetelo Yelusalemalo demedehona ba:bi Yunapi
 hiliyonomate Godokono Tutumu Taboeno helo ipuwalo ba emedena
 huiyaha: okopima: eda:hana.

²⁶ Huiyatiya Godokono Hunu Habalo ditana ba:be uli Yelusalema
 haboeno komo hiya:la. Ba:be haba ba: A:ibalahamakono hibi kamena
 Selako huiyala, iyo, ebe ba: a hibima: midipino menokola, ba:bema:
 puya:te hibima: midi ipuwalo demedehona iba:te ibino temeteme oko
 ipuwane ya:lo ikuliti, ba:ma tetelo oko owati ipuwalo tutupima: ba eda:ha
 huiyaha: temeteme oko gala a:kowatinamena:.* ²⁷ Numa:la:, Selate tete
 ga:ga:nomolo hogoha:ma: ba eda:na, Godote kebe hibi tabo ebeno awi
 A:ibalahamatamo dopamo da:goiya:, ebete ba:be tabo emalagidololo
 Selako ba:bo owalubiya: Aisa:keko kalahimima:. Ba:be mabuma:
 Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na goena,

“Hogoha: kamena, wadiyala ama: na:kalakala!

Iyo, ama: dopamo gudu alahimiha:ma: deda:nama:,

amia:no tabo madodo hunamo adipatelo

kalakala konomamo na:hawakalima:!

Ba: hibila, tawakaluba:te poko kuba hogoha: kamenama:

da:ga:lanama:,

ba:be kamenate hogo hiliyonomo kulamema:ne,

ba:bene ebeno gugudino kuititi komote

ya:lo da:lawiya: ba:be kamentoeno gugudino kuititi

konegoloma:ne.”*

²⁸ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, la: ba: Godokono gugudilata
 mabu ebete ya:lo tetelo la: owalubilima: hibinomolo da:goiya:, la: ba:be
 taboeno helo ipuwado a:hawakalahalimata, Aisa:kete dopamo ebeno
 hibi tabo komodo keba ka:na ka:hawakaluya: ba:ba ka:na.* ²⁹ Ba: hibila,
 A:ibalahamako tetelo ebeno gugudi ipuwalo pote tawakalubino kateneno
 ubi komodo da:hawakaluya:, ba:be dopo guduti ebeno amogatamo
 koko temeteme bikamenakui mabu ebe iya:tawala, amogate Godokono
 Gobogoboeno hanohano owalubi komodo hawakaluya:. Numa:la:,

* 4:26 Yun 12:22; Haw 21:2,10 * 4:27 Ais 54:1 * 4:28 Lom 9:7

ba:ma tetelo atu komote gala na:kuluhukuna, Tutumu Taboeni helo ipuwalo huiyaha: okopima: deda:hana, iba:te koko temeteme a tutupima: eda:hapa:tamo ikaa:menaka. * ³⁰ Ba:be mabuma: Godokono Bukalo tabote a keba ka:na kiya:tua:mena? Iyo, Godote A:ibalahamako ba:ma ka:na kiyamiya:, “Wadiyala, ama: huiyaha: okodawa kamena ebena gudago la:godone gobogobamo noelama:. Ba: hibila, ama:le amia:no hibi kamenagodolo dumi, ba:be hibi gudago amia:no dopo guduti amia:no dogodogo ilina ipuwalo eta kapiya komo a:kalawa:mene, ao, ba:bi dogodogo ilinate amia:no hibi gudu kapiyagodolo na:pola:namene!” ³¹ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, huiyaha: oko temetema:go dowatina a ba:be kamenoeni gugudi huiyaha:. Ao, a hibima: midi ipuwalo tutupima: eda:hanama:, ba:bema: a ba: hibi kamenoeni gugudila ba:gala ale aeno Nabiwigodone hido owalubi komokomo buwatanakoma:.

**Kelisoko Ipuwalo Tutupima: Deda:hana Iba:te Tutumu
Taboeni Helo Ipuwalo Gala Emedena Modoboha:**

5 ¹La: numa:la:, Kelisote keha pihigalo a tutupima: a:midia: ale ebena tutu emede ipuwalo hibernomolo kemedinama:, ba:bema: wadiyala la: ba:be tutu emede ipuwalo kodakodalo ba la:mota:hana eta lumagino huiyaha: temeteme oko komoeni gubi ipuwamo gala akanogomala:.

²Naeno tabo hidamo nulia:la:. Na Polote ba:moe komo la: Yuha:pi dubu bikiyalamemata, la: eta lumagino kuba ukui komamo papamila:hate Yunapino tama itamida kukala la:eno apa:mo da:lawema, ba:be komodo la:le la:eno ukui ba:ma ka:na kohawakalimima:nemata, Kelisote la: mabuma: dododiya: la: ba:be komo gigilepalama: ba midina gobogobamo a:da:nama: ewagelenamata. ³Ba:bema: nale la: eta kapiya teta:mo gala na:kakiyahalamemata, la: ipuwalo eta dubuti Yunapino tama itamida kukala da:lawemene, ba:ba tetene tupuimiti ebete komo Tutumu Taboeni hiliyonomo komamo na:papamiwatanakamene ebena kuba huiyate ebetamo pekapoma:! ⁴A:iye! La: puya:te Godokono Tutumu Tabamo papamila:ha komodo ebena tuputupupima: eda:hama: dewagelenama, la: ha:kiya la: Kelisogodone ya:lo iya:hilimata, iyo, la: ba: Godokono malemalelo dito ikaa:me komone ohobila:huimata. ⁵A hibima: midipa:te huiyatiya uliholo na:latiminama:, Godote aeno hibima: midi komodo oko ba owatina ebe ha:kiya ebena Gobogoben heloamo a ebena hibi tuputupupima: komidima:ne. ⁶Ba:bema: hibila, a Ya:su Kelisoko ipuwalo ba emedena, ale Yunapino tama itamida kukala ya:lo da:lawiya:ma: ebe ko komoha:, ba:gala ale laweha:pima: deda:hanama: ba:be komo atumu ko komoma: keda:naha:. Numa:la:, kapiyanomo komote koma: eda:na, ba:be

* 4:29-30 Tup Mabu 21:9-10; Yon 8:35

komo ba: aeno hibima: midi komote aeno malemale hawakalimi komodo oko dowatina ba:be komola.*

⁷A: iye! La: dopamo la: eno hibima: midi gabodo helonomamo tolamimata, sikulu gugudino iya: da: mi hegelalo iba: te keba ka: na ka: pulila: hanaka ba: ba ka: na. Ba: bema: la: eno nato ukamidawama: pote kedi? Iyo, la: le dopamo Godokono hibi komo ulihote ba: be komamo papamila: ha da: tupuimima, ba: be komo pokono ododi komodo kekelalamiti? ⁸Numa: la:, Godoko la: eno nato ukamidawaha:, ao, ebe ba: dopamo la: hibima: midi komamo da: ka: lami ba: be dawala.

⁹Ba: gala eta komo. Tawakaluba: te ba: ma ka: na ga: lana, “Palawa baa: kokalimima: kamenate huhuimino puhulu ilina nanekelenomo palawago da: kapiyuimimini, baa: te ha: kiya ba: bo kohuhuma: ne.” Ba: bema: numa: la:, ba: ba: ka: na la: eno kapiyuimi ipuwalo kuba ukui deha: potonomote ditana, ebe ha: kiya koma: ba: bo keda: ma: ne.* ¹⁰Huiyatiya kalakala konomola, la: la, nala, a hiliyonomate Kodawa ipuwalo kapiyama: ba eda: hana na ba: moe komo hibima: na: midinamo, na ba: ma tetelo la: gala da: kakiyalamema la: ba: moe tabo komone a: kohobila: hamata. Ba: be mabuma: pote ukui bilibili komo la: tamo ikalamema: dewagelena, na ba: be lumagino komo iya: tawaha:, huiyatiya Godote ebeno komo ba iya: tawa kuba huiya ebetamo hibinomolo kikamema: ne!*

¹¹Ba: bema: naeno hibima: midipi ekaka: la:, numa: la:. Nale Hido Tabo olamagi ipuwalo hibima: midipi dubate Yunapino tama itamida kukala lawema: ibi na: kiyalametale, Yunapi ipuwalo etate natamo temeteme ba: ka: ikanamena:. Ba: hibila, dopamo nale ba: be komo ko komonomoma: goenakuimo, huiyatiya nale ba: ma tetelo Kelisote keha pihigalo da: hoiya: ba: be komoeno ipuwa kapiya hawakalimi tabo bolamaginakomo, iyo, ba: moe ba: be mabuma: komopa: te natamo maubahate koko temeteme dito ikanamenaka. ¹²A: iye! Ibi ba: puya: te tama itamida kukala lawe komoma: la: tamo ukui bilibili komo dikalamena ba: bi dubula, ba: bema: nale ibi mabuma: naeno ubi ba: ma ka: na ihatenamo, wadiyala iba: te la: tamo eta komo ododihino huiyatiya ibi ha: kiya ibino tama kubanomamo ba iya: hili ibino gugudi ododili gabote na: wibadigamene!

Godokono Gobogoboeno Heloamo Emede Komo

¹³Naeno hibima: midipi ekaka: la:, hibila, Godote la: ebeno tutu emede komamo a: ka: lamia: ta. Huiyatiya la: hidamo, ebeno tutu emede komo ipuwalo ba emedena, ba: be komone la: le la: eno kateneno kuba ubi komamo papamila: halema: modoboma: akaga: lala:. Wadiyala la: huiyatiya la: ipuwalo etapa: te etapi malemalelo ba emalagidolena nowalubihuinakuya: la:, huiyaha: okopa: te ibino namutuluba: tamo oko

* 5:6 1Kol 7:19; Gal 6:15 * 5:9 1Kol 5:6 * 5:10 Gal 1:7; 2Kol 11:15

keba ka:na kowatihona ba:ba ka:na. * 14 Ba: hibila, Godokono Tutumu Tabo hiliyonomo ipuwalo kebe tutumuti konomoma: deda:na, ba:moe tutumu ba: “Ama: ha:kiya ama: demalagidolona, ba:ba ka:na ama: tamelo demedena, wadiyala ama:le ba:be lumagi malemalelo nemalagidolona.” Iyo, pote ba:moe kapiya tutumamo hibinomolo da:papamiwatanako, ebete ba:be komodo Godokono komo hiliyonomo Tutumu Tabamo atumu a:kapapamiwatanako. * 15 Huiyatiya gahagahate alaholoho tetelo keba ka:na kewagelenaka, ba:ba ka:na la: ipuwalo etate eta kubahimima: daliwatahuinakoma, la: hidamo! Diyala, la: hiliyonomate alaholoho ipuwalo da: ha:lahoma!

16 Ba:bema: nale la: bikiyalamemata, Godokono Gobogoboeno heloamo ba wapata:lamena la:le la:eno kateneno kuba ubi komamo dito akapapamila:hala:, 17 mabu lumagino kateneno ubi komate Godokono Gobogoboeno ubi komo ba duhilamena, Godokono Gobogoboeno ubi komate ba:be lumagino kateneno ubi komo atumu na:kaduhilamena. Ba: hibila, ba:bi komate kubanomamo alaholohona, ba:bema: la: hibima: midipa:te Godokono Gobogobo ba kalakaluimina, la:le la:eno kateneno ubi komamo dito papamila:ha modoboha:. * 18 Numa:la:, la: Godokono Gobogoboeno heloamo ebeno ubi komamo da:papamila:halenakoma, ba:ba tetelo la: tutupima: ba eda:hana ebeno Tutumu Taboenomate temeteme komoeno helo ipuwalo gala a:kemedehonamata.

19 Ba: hibila, tawakalubi iya:tawahanomola kateneno ubi komone kebe komate kikulina. Ba:bi komokomo ba: kamenakamena ba:gala bohelemele pilo komo, ba:gala tepo ipuwoeno kuba dalowa: ukui hawakalilame komo, ba:gala bohelemela:tamo kateneno kuba ubi tabo ga:la komo, * 20 ba:gala ida:da:lino gobogobo adikulame komo, ba:gala giwali ododili komo, ba:gala alaholoho komo, ba:gala olowabeletihui komo, ba:gala eta lumagino ilinama: mauba komo, ba:gala tepo ipuwane koe uluhuku komo, ba:gala lumagiti ebe ha:kiya ebe kapiya emalagidolo komo, ba:gala tawakalubi hiya:hiya: anagiya:midale komo, 21 ba:gala eta lumagino hido mahiloeno komoma: maubaha komo, ba:gala gamoda niho komo, ba:gala hilopo poko ododili komo, iyo, ba:moi ba: ba:bi hiya:hiya: kuba komokomo hiliyonomola. Ba: hibila, puya:te ibino kateneno kuba ubi komamo da:papamila:halena, iba:te ba:bi komo hiliyonomo ba:gala komo ba:bakobako kuba komo atumu a:kododilinaka. Ba:bema: nale la: dopamo keba ka:na ka:kiyahalamitima ba: ba:ba ka:na gala na:kakiyahalamemata, la: hidamo! Puya:te ba:makomako kuba komo dododilinaka, iba:te Godokono Ko Gawadalagi haboenomate hidohido dogodogo komo hibinomolo a:kuwata:mena.

22 Huiyatiya lumagino emede ipuwalo Godokono Gobogoboeno gaote duluhukuna, ba:be gaote golanomoma: ba eda:na ebe ipuwalo hidohido

* 5:13 1Pit 2:16 * 5:14 Lom 13:9 * 5:17 Lom 7:15-23 * 5:19 1Kol 6:9-10

komate ba:pola:namenā. Ba:bi komokomo ba: komopi malemalelo emalagidole komo, tepo ipuwoeno kalakala komo, hete komo, temeteme ipuwalo kodakodalo la:mota:hana komo, awaepa:tamo malemale hawakalimi komo, komopi dito owalubili komo, hibidawama: eda: komo, ²³lumagi ebe ha:kiya ebe hopamo ihate komo, ba:gala kateneno ubi komamo papamiwataha: komo. Ba: hibila, puya:te ba:makomako komo dododilinaka, ibi kuba ododilipima: ka:lamima: eta tutumu tabote ba:moe hopo konomolo kitanaha: ²⁴Iyo, numa:la:, puya:te ibino kateneno helohelonomo kuba ubi komo danakapulami, ba:ba:te ba: Ya:su Kelisokono hibi tawakalubima: eda:hana.*

²⁵Ba:bema: wadiyala ale Godokono Gobogoboeno ubi komokomo hiliyonomamo ba:papamila:halenakoma:, mabu ebete ebeno hibi ka:ka: atamo ya:lo ikaa:miya:. ²⁶Ba:be mabuma: a ha:kiya a awagaminoe modoboha:, iyo, ale menemene komo komopa:tamo dito a:kikalama:ma:, ba:gala ale komopino ilinama: iba:tamo a:kamaubahala:ma:.*

Hibima: Midipi Ipuwalo Etate Eta Malemalelo Nowalubinakamene

6 ¹Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, la: ipuwalo etate kuba ododi komamo da:negamene, wadiyala la: puya:te Godokono Gobogobotamo da:papamila:hanama, la: ebe hidamo nowalubiya:la: ebete kuba ododi komone kohobigama:. Huiyatiya la:le ba:be lumagitamo malemale hawakalimi komodo ebe ba owalubi, ba:be atu tetelo la: ha:kiya la:eno komo hidamo nulamenakuya:la:, la:le Saitanakono emogabuimi komamo atumu kanegudikapoma:.* ²Ba:gala komo tetelo la:eno hiya:hiya: tepo ipuwane dikulinaka ba:bi menemene komo tutuma: komidilima:, wadiyala la: etapa:te etapi nowalubihuinakuya:la:, mabu la: ba: ba:be ododi komodo Kelisokono ko tutumamo ba:papamila:hanakomata:.* ³La: huiyatiya hidamo. Godote a hegehegepima: ba goena, huiyatiya a ipuwalo etate ebeno ukuilo ebe ha:kiya ebe kodawama: da:midimini, ebe ha:kiya ebe ha:da kamihomema:ne.

⁴⁻⁵Ba:gala la: hibima: midipi hiliyonomo ipuwalo, wadiyala etate buhamama: eda:heno ebe ha:kiya ebeno oko owati komokomo hidamo ba ulamena, ebeno ododili komo Godokono mulu ukuia:mo nanagilamenakamene, ba:bene ebete ba:ma ka:na kiya:tawama:ne ba:bi ododili komate da: hidohidola: o da: kubakubala:. Iyo, ba:ba tetelo ba:be lumagiti eta hibima: mididawoeno komo anagiya:midameheno, ebe ha:kiya ebeno emede komo kapiya ba emalagidolo Godokono hidohido komo dulamemene, ebete hibi kalakala ba:bo kolawema:ne.*

⁶Ba:gala eta komo. Kebe lumagiti Hido Taboeno iya:tulame komo Godokono eta okodawagodone duwatanako, wadiyala ebete ba:be

* 5:24 Lom 6:6; Kol 3:5 * 5:26 Pil 2:3 * 6:1 Ma:t 18:15 * 6:2 Lom 15:1

* 6:4-5 Lom 14:12

iya:tulamedawa ebeno mana:mo ba:gala komo ilinamo hidamo nowalubinakamene.*

⁷Ba:bene la: ha:kiya la: ha:da akamiholama:la:, eta lumagiti Godoko iduduputimilo ebe daedaedawama: demalagidolona, ebete galane hilopo konomo kolawema:ne. Ba: hibila, lumagiti kebe ilina ebeno pali hakamo damihomene, galane tetelo ba:bi atu ilinate da:nolohomena: ebete dito konahama:ne. ⁸Ba:bene lumagiti ebeno kateneno ubi komamo papamiwatate kuba komo damihomene, ba:be ododi komone hoe huiyate uluhukuti ebe dito kopelawema:ne, huiyatiya ebete Godokono Gobogoboeno ubi komamo papamiwatate hidohido komo damihomene, ba:be komone ebetamo wiboha: ka:ka: huiyate kuluhukuma:ne.*

⁹Ba:bema: wadiyala a aeno hidohido ododili ipuwalo heloha:ma: a:keda:hama:, mabu ale heloha:ma: eda:haheno galane tetelo a aeno hidohido huiya kuwatema:nema:, lumagiti pali oko owati ipuwane hidohido ilina keba ka:na kuwatanako ba:ba ka:na. ¹⁰Ba:moe ba:be mabuma: keba tetelo a hido tete duminakoma:, wadiyala a hido owalubi komo bihatenakoma: hiliyonomo hiya:hiya: tawakaluba:tamo, iyo, ba:be hido ododili komokomo ipuwalo wadiyala ale dopamo hibima: midipi badininipala tawakalubi konomamo bemalagidolenakoma:.

**Polote Leta Kuititi Hapulu Galesiya Sose
Tawakalubi Gala Da:katutumulatiya:**

¹¹Ba:bene ba:moe leta kuititi hapulu na Polote na ha:kiya naeno kokotamo tabo da:miya:temo, la: ba:moi kapiyakapiya koko miya:teho tabo komo nulama:la:, iyo, eta lumagiti ba:moe kuititi tabo kamiya:teha:.

¹²Numa:la:, puya:te la: Yuha:pi dubu da:kiyahalamenaka Yunapino tama itamida kukala kolawema:, ibi ba: puya:te ibi ha:kiya ibino hunu tama ododili komoma: dawagaminale na ba:bi dubula. Ba: hibila, iba:te ibino tabamo ba:be temeteme la:tamo ikalamenakata mabu ibi ba:moe komoma: na:toletolehona, Kelisote keha pihigalo da:hoiya: iba:te ba:be komoeno hibi ipuwa da:hawakalimimina:, komo Yunapa:te ba:be mabuma: iba:tamo koko temeteme da: ikalamemena:. ¹³A:iye, ba:bi dubate tama itamida kukala ko komonomoma: ba ga:lana, iba:te huiyatiya Godokono komo Tutumu Tabo dito wakalaminaka! Ba:gala ibino eta kuba ododi komo ba:ma ka:nala, ibi ubila la: Yuha:pi dubu iba:godone tama itamida kukala da:lawema, la:le ibino ubi komamo ba papamila:ha ibi ha:kiya ibi ba:bo kawagaminalema:na:.

¹⁴Huiyatiya naeno komo eba ka:naha:! Aeno Kodawa Ya:su Kelisote keha pihigalo da:hoiya:, nale ba:be komoeno ipuwa kapiya ba hawakalimina ba:bo bawagahanamo. Ba: hibila, ebe ipuwado

* 6:6 1Kol 9:11,14 * 6:7-8 Lom 8:13

ba:moe hopoen awagaha komoen helote naeno tepo ipuwalo ya:lo
 a:wibadiguya, iyo, hopo haboen hiya:hiya: awagaha komo kuwatema:
 naeno ubi komate a:ha:lahuya:. ¹⁵Ba:be mabuma: lumagiti tama itamida
 kukala da:lawemene ba:be komo ba: ko komoha; ba:gala eta lumagiti
 laweha:dawama: deda:mene ba:be komo atumu ko komoha:. Kapiyanomo
 komote koma: deda:na, ba:be komo ba: lumagiti Godokono heloamo
 ebeno uli gudumu da:hawakalamene ba:be komola. * ¹⁶Ba:bema: numa:la:,
 puya:te ba:moe ukui komamo da:papamila:hanakomena; wadiyala
 Godokono hete ba:gala lumagitamo kuba huiya ikameha: komo ebete
 iba:tamo nikalamenakamene, mabu ba:bi tawakalubi kapiyate ebeno hibi
 Isalaela tawakalubima: eda:hana, komopiha:.

¹⁷Ba:bene ba:moe leta kuititi hapulu nale la: ba:ma ka:na
 kiyahalamemata, Ya:sukunu huiyaha: oko mabuma: na dopamo
 koko temeteme ipuwalo ba emedena, komo hiya:hiya: tetelo hibima:
 midiha:pa:te naeno ape bugumagoma: a:midinakuya, iyo, tawakaluba:te
 ba:bi bugumu naeno apelo ba ulamena ba:bo iya:tawahanaka, na ba:
 Ya:sukunu huiyaha: okodawala. Numa:la:, nale dopamo komo hiya:hiya:
 temeteme hiliyonomo uwatenakuimo, ba:bema: ba:ma tetelo modoboha:
 etate natamo eta temeteme gala ikaname.*

¹⁸O naeno hibima: midipi ekaka:la; wadiyala aeno Kodawa
 Ya:su Kelisokono malemale komote la: hiliyonomoeno tepo ipuwalo
 nitanamene. Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

* 6:15 Gal 5:6; 2Kol 5:17 * 6:17 2Kol 4:10

POLOTE LETA

EPESESE SOSE

TAWAKALUBA:TAMO

ODODIYA:

1 ¹Na ba: Polotela, Ya:su Kelisote ebeno sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya:, ba:bi okopi ipuwalo na ba: etala, mabu Godote ebeno ubilo na ba:bema: laweniya:. Ba:bema: la: puya:te Epesese habalo Godokono tawakalubima: ba eda:hana Ya:su Kelisoko ipuwalo hibilo demedehonama, nale ba:moe leta la:tamo poememo.*

²Wadiyala aeno Nabiwi Godoko ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino malemale komo ba:gala hete la:tamo nikalama:mena:ta.

Godote Kelisokono Oko Ipuwado Hiliyonomo Hidohido Komo Atamo Dikaa:mena

³Numa:la:, aeno Kodawa Ya:su Kelisokono Nabiwi ba: Godotela, ba:bene ale Kelisoko ipuwalo demedenama:, ebete ba:be komodo a hidonomamo kowalubinama: ebeno Hunu Habalo kebe hidohido komate da:pola:na ba:bi komo hiliyonomo ebete atamo dito ikaa:mena. Ba:moe ba:be mabuma: wadiyala ale ebe komilimihoma:nema:!*

⁴Ba: hibila, ba:moe hopo ododi tupuimihino dopamo ebete a uwatiya:, ale Kelisokono oko ipuwado ebeno tawakalubima: ba eda:hana, eta deha:potonomo kubate agodolo itanaheno ale ebeno holoholo hapulu talonanomolo ba:ba ka:na kola:mota:hanama:. Iyo, ya:lo tetenomolo ale hawakalahalehenno ebete a malemalelo ba emalagidoloena* ⁵ebeno ubi komo ba:bo ihatiya:, ebe ha:kiya ebe kokalakaluimima: ebete a uwatete Ya:su Kelisokono oko ipuwado a ebeno hibi gugudima: komidima:.*

* 1:1 Oel 18:19-21; 19:1 * 1:3 Epe 2:6 * 1:4 Yon 15:16 * 1:5 Yon 1:12

⁶ Ba:bema: numa:la:, ebete poko konomamo demalagidolona ba:be Gudugodone ebeno hidonomo malemale komo atamo dito dikaa:miya:, ba:be mabuma: wadiyala ale ebe komilimihoma:nema:!

⁷⁻⁸ Ba: hibila, Kelisokono hawiti da:ka:ka:liya:, Godote a ba:be hawa:mo uwatete aeno kuba ododili komo egebolea:mete Saitanakono du genamane ba: dito uluhukua:tiya:. Numa:la:, ebete hiya:hiya: komo hiliyonomo ba iya:tawa ebeno mulunomo ukui komodo kebe komo atamo konomamo dikaa:miya:, ba:be malemale komoeno hido komo bada konomola:ka:!* ⁹⁻¹⁰ Ba:bema: numa:la:, Godote ebeno ubilo kalakalago dihatiya: ba:be nopo ebete dopamo ugumuiya:, huiyatiya ba:ma tetelo ebete ba:be nopoeno komo atamo ba:ma ka:na hawakalimiya:, ebete ebeno hido oko Kelisoko ipuwado kupula:ma:ne. Iyo, ebete ba:moe hopolo ba:gala Hunu Habalo kebe tawakalubi ba:gala gobogobo ba:gala ilina ba:gala komo hiliyonomo komokomo dododiliya:, ba:ba:te hidonomamo kopola:nama: ebete ibi hiliyonomo kapiya ukuia:mo kapiyuilamete Kelisote ibino Ko Gawadalagima: keda:nama: ebe ba:bo kihatema:ne. Ba:bema: kalakala konomola, Godote kebe tete hidonomoma: da:goemene, ba:ba tetenomolo ba:moe nopoeno komote hibinomolo ba:bo kuluhukuma:ne!*

¹¹ Ba: hibila, kebe komokomo hiliyonomate ba:moe hopo habalo ba:gala Hunu Habalo dikulinaka, ba:bi komate Godokono ubi komo kapiyado ikulihonaka, iyo, ba:moe hopo ododi tupuimihino ebete dopamo ebeno hido ukui komodo dihatiya:, ba:be nopoeno komokomo hiya:ma: komidilima: eta komote a:kuluhukamene. Ba:bema: a hawakalahaleha: tetelo Godote a mabuma: ebeno ubi keba ka:na kihatiya:, ebete ba: ba:ba ka:na ododiya:, iyo, ebete a Kelisoko ipuwalo uwatete a ebeno tawakalubima: ba:bo midiya:.* ¹² Numa:la:, a Yunapi ipuwalo puya:te Kelisoko dopamo hibima: da:midiya:ma:, Godote ebeno nopo atamo dopamo ba:bema: hawakalimiya: ale ebeno hido ododi komoma: ebe komilimihonama:. ¹³ Huiyatiya ba:ma tetelo la: Yuha:pa:te Godokono tawakalubima: atumu a:keda:huimata, iyo, la: Godokono hibi taboeno komokomo dulihiuima, ba:be Hido Tabo komodo la:eno ka:ka: mula: komote ba hawakala, la: Kelisoko hibima: ba:bo midimata. Ba:bema: la:le Godokono hibi gugudima: eda:ha komo kohawakalimima:, ebete ba:be atu tetelo ebeno Gobogobo la:tamo ikalamia:ta, dopamo ebete hibinomolo keba ka:na ka:goiya: ba:ba ka:na. ¹⁴ Numa:la:, Godokono Gobogobote a hibima: midipi hiliyonomo ipuwalo bemedena, ba:bema: a iya:tawahanomola kebe hidohido komate aeno Nabiwi Godogodolo a mabuma: da:pola:na, ba:bi komo hiliyonomate a ebeno guguda:tamo hibinomolo kikulihoma:na:, iyo, ba:be tete ba: ebete a ba:moe hopoeno

* 1:7-8 Epe 2:7; Kol 1:14 * 1:9-10 Lom 16:25; Kol 1:16,20 * 1:11 Lom 8:28-29

hiliyonomo temeteme komone duluhukua:temene ba:be kalakala tetela.
Ba: hibila, ba:ba tetelo ale ebena hido ododi komoma: ebe konomamo
komilimihoma:nema:!* *

Polote Epesese Sose Tawakalubino Komoma: Godotamo Da:toetoenakui

¹⁵ Ba:moe ba:be mabuma: la:le Kodawa Ya:suku hibima: da:midinama
ba:gala la:le Godokono komo tawakalubi hiliyonomo malemalelo
demalagidolenama, na Polote ba:bi netewa komo dulihiimo, ¹⁶ ba:ba
tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku nale la:eno komoma: kalakala
tabo Godotamo ba:bema: adipatenakomo, iyo, ba:be komote nagodolo
kekelanaha:. Ba:bene naeno toetoe tabo olamagi ipuwalo nale la: ba
emalagidolena ¹⁷ Godoko ba:ma ka:na kiyamenakomo, ebena hibi komo
da:hawakalimina ba:gala mulu ukui tawakaluba:tamo dikalamena ebete
ba:be Gobogobo la:tamo kikalamema:, mabu hibila, ba:be Gobogobote
la: ipuwalo ba emedena, ebete la: komodobuilamema:na:ta la:eno tepo
ipuwalo Godokono hibi komo kiya:tawahama:. Numa:la:, ba:be Godo
ba: aeno Kodawa Ya:su Kelisote ebena Godoma: da:ka:mina ba:be
Helodawala, iyo, ebe ba: alo konomo ipuwalo demedena ba:be Nabiwila.*

¹⁸ Ba:bene nale ebe eta komoma: gala ba:ma ka:na katoemehonakomo,
ebete la:eno tepo ipuwono gigiho na:hilama:mene la:le ebena taboeno
hibi komokomo kiya:tawahama:. Ba: ba:ba ka:na la:le ba:moe komo
kiya:tawahama:nemata, ebete la: hibilo a:ka:lamia:ta la:le Kelisokono
pe komoma: uliholo hidonomamo kemedinama:. Ba:gala la:le eta komo
ba:ma ka:na kakiya:tawahama:nemata, ebete la: ebena tawakaluba:tamo
kebe tepo ipuwono dogodogo komo ikalamema: hibinomolo da:goiya:,
ba:bi komoeno hido komo bada konomola:ka: ¹⁹⁻²⁰ Iyo, ba:ba tetelo la:
ba:moe eta komo ba: atumu kakiya:tawahama:nemata, a hibima: midipi
ipuwalo oko dowatina ebena helote konomoma: eda:na, eta dawono
helote ba:be helo a:kagolonamene.

Ba: hibila, Godote ba:be atu konomo heloamo Kelisoko hoe ipuwane
dadipatiya:, ebe ebena Hunu Habamo magatate ebena tu hapu Ko
Gawadalagi luta baha:mo ba: dito nadipiya:. ^{*} ²¹ Ba:be mabuma: Kelisote
ba:bolo Ko Gawadalagima: ba neda:na, ebena helote hiliyonomo hiya:hiya:
nopopino helo na:gogolena, iyo, ibi ipuwalo puya:te helohelonomoma:
deda:hana ba:gala puya:te helohelodopoma: deda:hana, puya:te Hunu
Habalo oko dowatihona ba:gala puya:te hopo habalo oko dowatihona,
ibi hiliyonomate ebena ubi komamo na:papamila:halena. Ba:gala
kalakala konomola, iba:te ba:ma tetelo keba ka:na kewagelena, iba:te
ba: ba:ba ka:na emedena emedena tetelo ebe kapiyatamo hibinomolo

* 1:14 2Kol 1:22 * 1:17 Kol 1:9

* 1:19-20 Ohale 110:1; Kol 1:11; 2Kol 13:4; Kol 2:12; 1:16; 2:10

ba:papamila:hanamena:! ²² Iyo, hibila, Godote ebeno helo konomo Kelisotamo ba: ba:ba ka:na ikamiya:, ba:bema: Kelisote hiliyonomo komokomoeno Kodawanomoma: ba eda:na, Godote ebetamo helo atumu a:kikamiya: sose tawakalubino Watodawama: keda:nama:. * ²³ Ba:bema: sose tawakalubi ba: Kelisokono apela, mabu ebete ya:lo tetenomolo Hunu Habalo ba:gala hopo haba konomolo kebe hidohido oko ka:tupuilamiya:, ba:bi hiya:hiya: oko ba hawaminale ebete a sose tawakalubi ipuwado ebeno hidonomo kuititi oko bowatina.*

**Godote Hibima: Midipi Hoe Ipuwane
Uluhukulatelete Ibi Da:ka:kilamiya:**

2 ¹ Ba:bema: numa:la:, la: dopamo Godokono ubi komamo papamila:haheno kuba ododili ipuwalo ba emedena, la:le ha:lahapima: eda:hananimata. * ² Ba:ba tetelo la:le ba:moe hopo haboeno kuba ododili gabodo ba tolamena, kebe Kubadawate Godotamo papamila:haha: tawakalubi ipuwalo oko dawatina, la:le ba:be dawoeno gobogobo beta:matanamimata. Iyo, alomo hunulu demedehona ba:bi kuba gobogobate potamo da:papamila:hana, la:le dopamo ba:be atu Kubadawa la:eno Ko Gawadalagima: midinanimata. * ³ Ba: hibila, dopamo a hiliyonomate komo kuba ododilipa:go kapiyuimiti ba: ba:ba ka:na emedenamima:, iyo, ale aeno kateneno kuba ubi komo konomamo ba emalagidolena aeno apeno hiya:hiya: kuba ukui komamo ba: dito papamila:halenakuima:. Ba:moe ba:be mabuma: ale komo hopo habanapima: ba eda:hana, Godote a hiliyonomoeno tepo ipuwoeno kuba komoma: konomamo maubate aeno kuba ododili komoeno huiya ikaa:mema: ba:bo goiya:.*

⁴ Huiyatiya kalakala konomola, Godote a malemalelo ba emalagidoloena ebeno malemale atamo konomamo hawakalimina, * ⁵ ba:bema: keba tetelo ale aeno kuba ododili ipuwalo ha:lahapima: deda:hanamima:, ba:ba tetelo ebete Kelisokono ododi komodo a uwatete ba: dito ka:kia:miya:. Iyo, ebete ebeno malemale komamo la:eno ka:ka: ba:ba ka:na mula:lelamiya:ta, ⁶ ba:bema: hibila, Godote Kelisoko hoe ipuwane keba ka:na kadipatiya:, a hibima: midipa:te eba:go kapiyama: deda:huya:ma:, ba:ba tetelo Godote a ba: atumu ka:ka:mo ba kawadiya:paa:te ebete ubi ba:bo ihatiya:, ale ebeno Hunu Habalo Kelisokono Ko Gawadalagi helo ipuwalo eba:go kapimilo kopola:nama:. * ⁷ Numa:la:, Godote ebeno malemale Ya:su Kelisokono ododi komodo atamo da:hawakalimiya:, ba:be malemale komote konomoma: deda:na, ebete ba:be komo emedena emedena tetelo kohawakaliminama: aeno ka:ka: ba:bema: mula:lea:miya:.

* 1:22 Ohale 8:6 * 1:23 Epe 4:10,15; Lom 12:5; Kol 1:18 * 2:1-5 Kol 1:21; 2:13

* 2:2 Kol 3:7; Tai 3:3 * 2:3 Kol 3:6 * 2:4-5 Lom 6:13 * 2:6 Kol 2:12

⁸Ba:bema: hibila, la: Godoko hibima: da:midima, ba:be komodo ebete ebene malemale komamo la:eno ka:ka: a:mula:lelamia:ta. Iyo, la: ha:kiya la:eno eta hido ododi komamo la:eno ka:ka: mula: komo kalaweha:, huiyatiya ba:moe komo ba: Godokono dito ikame komola, ⁹ba:bema: lumagiti ebene ka:ka: mula: komoma: awagahalo ebe ha:kiya ebe adipate modoboha:.* ¹⁰Ba:bema: numa:la:, a hibima: midipi ba: Godokono oko owati komokomola, iyo, ebete Ya:su Kelisokono ododi komodo a uliuli tawakalubima: a:midiya:, ale ebene oko ba owatina hidohido komokomo kododilnakoma:. Ba: hibila, a hawakalahaleha: tetelo ebete ebene ubi komo ya:lo ihatiya:, ale galane tetelo ba:moi komokomo hidamo kododilnakoma:.*

**Yunapi Ba:gala Yuha:pi Iba:te Kelisoko Ipuwalo
Kapiya Tawakalubima: Deda:hana**

¹¹Ba:gala eta komo. Yunapi dubate ibi ha:kiya Godokono tama itamida kukala lawepima: ba ka:lamina, la: puya:te Yuha:pi ipuwalo da:hawakalahaliya:ma, iba:te la: Godokono kukala laweha:pima: ka:laminakata. Iyo, iba:te la: Godokono tawakalubiha:ma: ga:lana, mabu iba:te ibino apelo kebe tama itamida komo hopo habanapino ukuia:mo da:lawiya:, ba:be komo Godokono ubi komoma: ga:lalo konomamo emalagidolona. Huiyatiya numa:la:, la: Yuha:pi puya:te hibima: da:midinama la: ba: atumu Godokono tawakalubilata, ba:bema: la: dopamo la:eno hibima: midiha: tetelo keba ka:na kemedeonamima, wadiyala la: ba:be kuba pakala emede komo hidamo nemalagidolala:. ¹²Ba:ba tetelo la: Kelisokoba: kapiyama: keda:hanamiha:, ba:gala la: kapelapima: ba eda:hana Godokono hibi Isalaela tawakaluba:go atumu kakapiyanamiha:. Ba:be mabuma: Godote ibi kowalubilinama: ibino iniwala:tamo kebe hiya:hiya: nopo da:tamoteholiya: ba:gala kebe hido tabo komokomo dolamagiya:, la: ba:bi komo iya:tawahaheno la: Godogodone eta hido komo lawema: uliholo kemedenamihia:, iyo, ba:be tete ga:ga:nomolo la:le ebene komo hibilo kiya:tawahanamiha:.* ¹³Huiyatiya kalakala konomola, la: puya:te dopamo muhululu demedenamima, Ya:su Kelisokono hawiti la:eno kuba egebolelamema: da:ka:ka:liya:, ba:be hawi komodo Godote la: ba:ma tetelo tatalia:mo a:magaheliya:ta, iyo, ebete Kelisoko ipuwado ba:be hido komo hibinomolo ododiya:.*

¹⁴Ba:bema: numa:la:, Kelisote keha pihigalo Yunapi ba:gala Yuha:pi kapiya tawakalubima: da:midiliya:, ba: ba:ba ka:na ebe ha:kiya ebe ibino milo komoeno nopoma: midiya: ibi ipuwalo etapa:te etapa:go gala alaholohokapoma:. Iyo, ba:bi netewa kapiyuimipa:te alaholo ipuwalo

* 2:9 1Kol 1:29-31; 2Tim 1:9 * 2:10 Tai 2:14 * 2:12 Kol 1:21; Lom 9:4 * 2:13 Kol 1:20

hiya:hiya: kopola:nama: ibi tetenomolo dopamo ditanami, ebete ba:be kala imi ebeno hoe komodo dito anabulimiya. * 15-16 Ba: hibila, Godote dopamo Moseseko ipuwado Yunapa:tamo dikalamiya:, Kelisote ba:bi hiya:hiya: Tutumu Tabo ba:gala kukala komokomo tama:mo a:miya:tiya:, mabu ebe ubila Yunapi ba:gala Yuha:pi ebete ibi hiliyonomo uwatete kapiya uli tawakalubima: ba midili, iba:te gala alaholohoheno ebe ipuwalo kapimilo kemedehonama: Iyo, ebete keha pihigalo da:hoyia: ba:be komodo Yunapi ba:gala Yuha:pi ibino alaholoho komo hibinomolo anakapumiya:, ba:gala ba:be atu tetelo ebete ibi hiliyonomo uwatete Godokono mabulubima: keda:hanama: ibi ebetamo gala a:kamagaheliya:. * 17 Ba:moe ba:be mabuma: Kelisote ba:moe hopamo pete ebeno Hido Tabo ba:ma ka:na polamagiya:, la: Yuha:pi puya:te Godogodone muhululu dopamo demedehonamima ba:gala a Yunapi puya:te ebe tamedopolo demedehonamima:, a hiliyonomate alaholohoheno kapimilo kemedehonama: * 18 Iyo, a Yunapi ba:gala la: Yuha:pi a hiliyonomatamo modobo gabote bitana, ale Kelisokono ododi komodo aeno Nabiwi Godokono holoholo hapuamo kopelamema:, ba:be gabo ba: ebeno kapiya Gobogobote da:hiduimiya: ba:be gabola.

19 Ba:bema: kalakala konomola, la: Yuha:pa:te ba:ma tetelo Godokono holoholo hapulu kapelapimo kemedehonaha:, iyo, la: dopamo kapelapima: deda:hanamima ba:be komote ya:lo a:wibuya:, ba:bema: ba:ma tetelo la: Godokono badininipalama: ba eda:hana ebeno komo guguda:go kapiya tawakalubima: eda:hanamata. * 20-21 Ba:bema: hibila, la: Yuha:pi ba:gala Yunapi hibima: midipi, la: ba: Kodawa Godoko adikumino hiya: genamalata, iyo, Ya:su Kelisote detena la: hiliyonomo ba: ba:be genamama: eda:hanamata. Ebe ha:kiya ba:be talona genamoeno nakola huiya hototoma: eda:na, ba:bene ebete ebeno sose tupuimima: hiya:hiya: doelamiya: ba:bi okopi ba:gala puya:te Godokono ukui hawakalimipima: deda:hana ibi atumu, ibi hiliyonomo ba: ba:be genamoeno komo kodakoda aboma: eda:hana. Ba:bema: ba:ma tetelo ebete ebeno heloamo ba:be genamoeno hiya:hiya: keha modobuilamete ba moga:lamehole hunamo ba:bo adipatena, * 22 ba:ma ka:na la: Yuha:pa:te Kelisoko ipuwalo ba emedehona, ebete la: ba:gala Yunapi hibima: midipi, la: hiliyonomo kapimilo uwatete ebeno genama eteno ilinama: midiliti la: ba:bo moga:lameholenata, ba:be genama ba: Godokono Gobogobote kebolo kemedena ba:be talona genamala.*

Godote Yuha:pa:tamo Hido Tabo Olamagi Oko Polotamo Dikamiya:

3 ¹ Ba:bema: na Polote Ya:su Kelisoko mabuma: du genamalo ba emedena la: Yuha:pi Godotamo a:wadiya:paa:latelenakomata, iyo,

* 2:14 1Kol 12:13 * 2:15-16 Sek 9:10; Kol 1:20,22; 2:14 * 2:17 Ais 57:19

* 2:19 Epe 3:6 * 2:20-21 1Kol 3:11,16 * 2:22 1Pit 2:5

nale ebeno tabo la:tamo dolamaginakomo ba:be mabuma: gabomana:te na ba:moe du genamamo ihateniya:.*

²La: dopamo hibilo ulihuimata Godote ba:moe oko natamo ikanamiya:, ebeno malemale komote la: Yuha:pa:tamo ditana nale ba:be komo la:tamo kohawakalimima:,* ³iyo, ebete dopamo kebe komo dugumuia:, ba:ma tetelo ebete ba:be diya nopoeni ipuwa na iya:tunamiya:, nale ba:be komo ba:bema: hawakaliminakomo. Numa:la:, ba:moe leta ipuwalo na ba:be komo a:hawakalima:tepamo,* ⁴ba:bema: la: naeno tabo komokomo ka:lamihole ipuwalo wadiyala la: Kelisokono diya nopoeni ipuwa hidonomamo na:lawiya:la:, ba:be komo ba: nale ebegodone dopamo diya:tawuya:mo ba:be komola. ⁵Ba: hibila, hopo habalo dopamo demedehonama: ba:bi hiya:hiya: tawakalubi tetelo Godote ba:moe diya nopoeni ipuwa iba:tamo kahawakaliminakuiha:, huiyatiya kalakala konomola, a tetelo ebeno Gobogobote ebeno hido-talona okopa:tamo a:hawakalimiya:, ibi ba: ebete ebeno sose tupuimima: hiya:hiya: doelamiya: ba:gala puya:te ebeno ukui hawakalimipima: deda:huya: ba:bi okopila. ⁶Ba:bema: numa:la:, ba:moe diya nopoeni ipuwa ba: ba:ma ka:nala. Ba:ma tetelo Yuha:pi ba:gala Yunapi ibi hiliyonomate Hido Tabo hibima: midi komodo Godokono hidohido owalubi komo hiliyonomo kapimilo kuwatema:na:, ba:gala iba:te ebeno kapiya tawakalubima: ba eda:hana, Godote Ya:su Kelisoko ipuwado ibi kowalubilima: kebe tabo dopamo hibilo dolamagiya:, ba:be taboeni komote ibi hiliyonomatamo kapimilo kuluhukuma:ne.*

⁷Ba: hibila, ebeno oko na ipuwado owatima: Godote ebeno hiya:nomo helo ebeno malemalelo natamo ikanamiya:, iyo, ba:be ikame komodo ebete na ebeno okodawama: a:midiniya: nale Ya:sukunu Hido Tabo tawakaluba:tamo kolamaginakoma:.* ⁸Ba:bema: numa:la:, Godokono tawakalubi hiliyonomo ipuwalo puya:te hegehegenomoma: deda:hana ibi ipuwalo na deha:potonomoma: ba eda:na, huiyatiya Godote na lawenete hidonomo oko natamo dito ikanamiya:. Hibila, naeno oko ba: ebeno tabo Yuha:pa:tamo olamagi okola, iyo, Kelisogodolo kebe dogodogonomo komate da:pola:na, ebete ba:bi hidohido komamo tawakalubino tepo ipuwa dowalubilinako, na ba:be komoma: iba:tamo ba:bema: olamaginakomo.* ⁹Ba:gala Godote komo gogo hiliyonomolo dugumuinami, ebete ba:ma tetelo ba:be diya nopoeni komodo oko keba ka:na kowatina, nale ba:be komo tawakaluba:tamo atumu a:kahawakaliminakomo. Ba: hibila, ba:moe hopolo ba:gala alomo hunulu da:pola:na, Godoko ba:bi hiliyonomo ilina ododilidawama: eda:na, ba:bene ebete ebeno diya nopoeni ugumui komo ipuwalo ubi ba:ma

* 3:1 Pil 1:7,13 * 3:2 Kol 1:25 * 3:3 Epe 1:9-10; Kol 1:26 * 3:6 Epe 2:13,16-19

* 3:7 Kol 1:25 * 3:8 1Kol 15:9-10

ka:na ihatiya:, ¹⁰ebete ba:ma tetelo ebeno sose tawakaluba:godolo ebeno mulu komoeno hiya:hiya: hidohido komokomo kohawakalilamema:. Iyo, ebe ubila ba:be komodo Hunu Habalo demedehona ba:bi nopopi ipuwalo puya:te helohelonomoma: deda:hana ba:gala puya:te helohelodopoma: deda:hana, ibi hiliyonomate ebeno mulu komo hidonomamo kumima:.

¹¹Ba:bema: hibila, Godote ya:lo tetenomolo kebe komote uluhukuma: ubi dihatiya:, komo gogo hiliyonomate ba petolame ukui hiya:ma: midihino ebete ba:ma tetelo aeno Kodawa Ya:su Kelisokono oko ipuwado ba:be komo hibernomolo ododiya:. ¹²Ba:bema: kalakala konomola, ale ebe ipuwalo ba emedena ebe hibima: midi komodo ale Godokono holoholo hapuamo pelamema: toleha:ma: eda:hanama:, iyo, gigihote atamo a:hiya:midalo itana.* ¹³Ba:be mabuma: na Polote la: bikiyalamemata, la:le naeno temeteme komoma: la:eno hibima: midi ipuwalo heloha:ma: akeda:hala:, mabu naeno temeteme komate la: hibilo owalubilinakata la:le Kelisoko mabuma: kawagahanama:.

**Hibima: Midipa:te Kelisokono Konomo Malemale Komo
Kiya:tawahama: Polote Tabo Dolamagiya:**

¹⁴Ba:moe ba:be mabuma: komo hiliyonomo tetelo nale Nabiwi Godokono holoholo hapuamo pupamo pemedete la: mabuma: ebe na:petoemehonakomo, ¹⁵mabu hibila, puya:te Hunu Habalo demedehona ba:gala puya:te hopo habalo demedehona, Godoko ba: ibi hiliyonomoeno Nabiwila, iyo, ibi hiliyonomoeno ka:ka:te ba: ebe kapiyagodone puluhukuna.

¹⁶Ba:bene nale Godoko na:toemehonakomo, ebete ebeno Gobogoboeno helo ikame komodo la:eno tepo ipuwoeno ukui ka:kodakoduilamema:. Iyo, ebe modobola la: kowalubilima:, mabu kebe dogodogo komate ebeno hido A:la:minanomo Habalo da:pola:na, ebete ba:bi hidohido komamo tawakalubino tepo ipuwa owalubilinako. ¹⁷Ba:gala nale ebe gala na:katoemehonakomo, la:le Kelisoko hibima: ba midina ebete ba:be komodo la:eno tepo ipuwalo kemedenama:. Numa:la:, malemale emalagidolo komo ba: hido pali haka huiyala, ba:bema: nale eta komoma: Godoko ba:ma ka:na katoemehonakomo, ebete la: ba owalubilina la:eno tepo ipuwoeno hahate ebeno malemale haka ipuwamo na:tohamena:, iyo, wadiyala malemale emalagidolo komo kapiyate la:eno hiliyonomo ododili komoeno mabuma: neda:namene.* ¹⁸Ba: ba:ba ka:na la:le Godokono komo tawakalubi hiliyonomago ukui hidamo kolawema:nemata, Kelisokono malemale emalagidolo komote konomoma: deda:na ba:be komo la:le kapimilo kiya:tawahama:. O ebeno malemale bada konomola:ka:, iyo, ba:be malemale komo eta lumagiti modobotema:

* 3:12 Yon 14:6; Lom 5:2 * 3:17 Yon 14:23; Kol 1:23; 2:7

hiya:hiya: modobolatele gabo nipo oholena! ¹⁹Ba:bema: numa:la:, komo hopo habanapa:te Kelisokono malemale komoeno ipuwa hibinomolo a:kiyatawanakamena:, huiyatiya nale Godoko betoemehonakomo, ebete la: ba owalubilina la:le ba:be malemale komo hidonomamo kiya:tawahama:. Hibila, ba:moe ba:be gabodo ebete ebeno hido emede komamo la:eno tepo ipuwa konomamo da:tabuilmamelelamemena:, ba:ba tetelo la:eno ododili ipuwalo la: ebe huiyama: hibinomolo keda:hama:nemata.

²⁰Ba:bema: kalakala konomola, aeno tepo ipuwoeno modoboha: komo komodobuilamema: ale aeno ubi miya:te ipuwalo kebe hidohido komo uwatema: Godoko da:kiyamenakoma:, ebe modobola ba:bi komo hiliyonomo atamo ikaa:me, iyo, ebete atamo modobonomolo ikaa:mete gala eta tetelo dito kakikaa:mema:ne, mabu ebeno helo komote aeno tepo ipuwalo oko bowatina. ²¹Ba:bema: ba:moe hopo haboeno kuititi tete peheno, wadiyala Kelisokono sose tawakaluba:te ebe ipuwalo ba emedena ibino oko owatiho komo ipuwado Godoko nawagaminanakamena:, iyo, emedena emedena tetelo awagaha komote ebegodolo nitanamene! Ba:moe tabo ba: hibinomola, ba:ba:la!

Hibima: Midipi Hiliyonomate Kelisokono Kapiya Apema: Deda:hana

4 ¹Ba:bema: nale aeno Kodawoeno oko mabuma: gabomanino du genamalo ba emedena la: ba:ma ka:na toelameholemata, Godote la: ebeno ubilo kowapata:lamenama: da:ka:lamiya:la, wadiyala la: ba: ba:ba ka:na ebeno hidohido ga:limapi gugudima: neda:haniya:la:. * ²Ba:bene la:eno kapiyuimi ipuwalo etate eta malemalelo demalagidolona, ba:be komo kohawakalimima: wadiyala etate etatamo tiyolo akamaubanakala:, iyo, wadiyala la: ha:kiya la: hopamo miya:tete komopa:tamo temeteme ikalameha:ma: ba eda:hana komopino komoma: ubiha: tabo tiyolo akaga:lanakala:. * ³Numa:la:, Godokono Gobogobote la:eno tepo ipuwamo dihatelamena ba:be hetete la: kapiya tawakalubima: midilinata, ba:bema: la:eno ukuilo la:le kapiyama: eda: komo hidonomo komoma: ba ga:lana, la:eno ododili komo hiliyonomo ipuwalo gabo hidonomamo numinakuya:la: ba:be komote la:godolo hibilo kitanama:.*

⁴Ba: hibila, ale kebe hido komo kumima: uliholo demedenama: ba:be komo ba: kapiyala, iyo, Godote a a:ka:miya: ale aeno emede ipuwalo ba:be komo kapimilo kolatiminama:. Ba: ba:ma ka:na a ebeno tawakalubi ba: kapiya ape huiyala, ba:gala a ipuwalo oko dowatina ba:be Gobogobo atumu ba: kapiyanomola. ⁵Iyo, aeno Kodawa ba: atumu kapiyala, aeno hibima: midi komo ba: kapiyala, ba:gala aeno watowatopa:te a kebe beyamo da:wadua:tiya: ba:be beya atumu ba: kapiyala. ⁶Ba:gala aeno

* 4:1 Kol 1:10 * 4:2 Kol 3:12-13 * 4:3 Kol 3:14-15

Nabiwi Godoko ba: kapiyala, iyo, hopo habanapi hiliyonomate ebegodone ikulihuya:, ba:bema: ebe kapiyate ibi hiliyonomoeno Namutudawama: ba eda:na, ibi hiliyonomagodolo ebeno oko bowatina, iyo, ebete ibi hiliyonomo ipuwalo bemedena.*

⁷Ba:gala eta komo. Kelisote Godokono hiya:hiya: oko a ipuwado kowatihonama: ebete eta kapiyatamo eta hiya:nomo helo komo ikamete, eta kapiyatamo eta hiya:nomo helo komo akikamiya:, a hiliyonomatamo malemalelo ba: ba:ba ka:na ikaa:mehuiya:, iyo, ebete ebeno ubi komo atamo keba ka:na kihatiya:, ebete oko owati komoeno helo atamo hiya:hiya: ba:ba ka:na ikaa:mehuiya:.* ⁸Ba: hibila, Godokono Bukalo eta tabote ba:be komo ba:ma ka:na hawakalimina,

“Godokono Oemedawa Kelisote hopo habanapi kowalubilima: ebeno hiya:hiya: komo iba:tamo malemalelo dito ikalameholiya:. Iyo, puya:te eba:go dalaholohonama:, ebete ibino wato kikipo lawete, ba:bene ebeno awagaha habamo da:nodoluya:, ebete ebeno tawakaluba:tamo malemale komokomo ba:bo ikalameholiya:.”*

⁹Ba:bema: wadiyala la: ba:moe taboeno ipuwa hidamo ba:ma ka:na nemalagidolala:. Kelisote ebeno awagaha habamo hibinomolo odoluya:, mabu dopamo ebete ebe ha:kiya deha:potoma: miditi ba:moe hopoeno ha:laha tawakalubino habamo dito nihitiguya:.* ¹⁰Iyo, pote hoe ipuwamo da:nihitiguya:, ebe ba: galane tetelo alomo hununomamo ebeno awagaha haba lawema: da:nodoluya: ba:be atu dawala. Ba:bema: ebete Ko Gawadalagi haba ba:ba ka:na da:nelawiya:, ba:ba tetelo ebete Hunu Habalo ba:gala hopo haba konomolo kebe hidohido oko ya:lo tetenomolo da:tupuilamiya:, ba:bi hiya:hiya: oko hiliyonomo hawaminalema: tabo ba:bo ihatiya:.

¹¹Ba:bema: ebete ba:bi oko kohawaminalema:, ebete ebeno hiya:hiya: oko owati komoeno helo hopo habanapa:tamo malemalelo ikalameholiya:. Iyo, ebete komopi ba noelame iba:tamo helo ikalamiya: iba:te hiya:hiya: hopolo ebeno kapiya hibi sose konetupuimima:, ba:gala ebete Godokono ukui hawakalimipa:tamo eta helo atumu a:kikalamiya: iba:te oko hidamo kowatima:, ba:gala ebete ebeno Hido Tabo atapa:tamo eta helo atumu a:kikalamiya: hibima: midiha:pa:te iba:godone hibi komo kulihoma:, ba:gala ebete hiya:hiya: pasta ba:gala Godokono Bukoeno hiya:hiya: taboeno ipuwa iya:tulamepi ibi hiliyonomatamo eta helo atumu a:kikalamiya:.* ¹²Numa:la:, ebete ebeno hiya:hiya: helo Godokono tawakaluba:tamo ba:ba ka:na ikalameholiya:, mabu ebete ebeno ubi

* 4:6 1Kol 12:6 * 4:7 Lom 12:3,6 * 4:8 Ohale 68:18 * 4:9 Yon 3:13

* 4:11 1Kol 12:28

bihatiya: ibi hiliyonomo ba heluilame iba:te ba:moe hopolo ebeno hiya:hiya: oko kowatihonama:, iyo, ba:moe ba:be gabodo ibi hiliyonomate kapimilo Kelisokono apema: ba eda:hana ibino hibima: midi ipuwalo hidonomamo kapepehoma:na. ¹³Ba:bema: a hiliyonomate ba:ba ka:na aeno hibima: midi komoeno ododili ipuwalo kapiyanomo tawakalubima: ba eda:hana, a kapimilo Godokono Guduino komo hibernomolo ba:bo kiya:tawahama:nema:. Ba: hibila, ale aeno ukuilo koko kelatala apepeho tawakalubima: deda:hama:, Kelisote ebeno tuputupunomo ododili ipuwalo keba ka:na kemedena, ale ba:ba ka:na aeno ododili ipuwalo ebe huiyamo hibernomolo bemedehonama:.*

¹⁴Ba:bema: numa:la:, ha:da amiho dubate ibino mulu ukui komamo tawakalubi kuba gabamo hiya:hiya: magatalema: ba ewagelena, puya:te ibino tabamo da:papamila:hanaka ibi ba: daedae gugudi huiyala. Iyo, huhuti hiya:hiya: hapuni a:mo tetelo koko gawiyate hiya:hiya: keba ka:na ka:mahila:halenaka, ba:bi tawakalubi ba: ba:ba ka:nala mabu iba:te ibino ukui ipuwalo gagagagama: eda:hana. Huiyatiya ale aeno hibima: midi ipuwalo hegehege gugudima: eda:ha komo da:miya:pama:, ba:ba tetelo ale ha:da amihopino iya:tulame komamo gala a:kaguda:ma:, ¹⁵iyo, ale huiyatiya aeno emede ipuwalo komopi malemalelo ba emalagidolena, etate etatamo Godokono hibi tabo komokomo kapiya ba:bo olamagiminakoma:. Ba:be gabodo ale hidonomamo apepehote aeno ododili hiliyonomo ipuwalo Kelisoko huiyama: keda:hama:nema:, mabu a sose tawakalubi Kelisokono apema: ba eda:hana ebe ba: aeno apeno watoma: eda:na.* ¹⁶Ba: hibila, wituwitate apeno hiya:hiya: komo hidamo moga:lameholete, ba:bene ba:bi komate ibino ape kapiya ipuwalo ba pola:na ibino hiya:hiya: oko modobolo owatihona. Ba:bema: numa:la:, Kelisokono malemale komo ba: ebeno apeno wituwitu huiyala, iyo, ba:be malemale komote sose ipuwalo ba itana, sosete hibima: midi ipuwalo hidamo apete hiya:hiya: oko owatihoma: helonomoma: ba:bo keda:ma:ne.

Hibima: Midiha:pino Emede Komo Ba:gala Hibima:

Midipino Uli Ka:ka:go Emede Komo

¹⁷⁻¹⁸Ba:be mabuma: nale la: Kodawa Kelisokono mahilamo ba kiyalame ba:moe eta komo ko komonomoma: goemo, hibima: midiha:pa:te keba ka:na kemedehona, la:eno emede ipuwalo ibi huiyama: akeda:hala:. Numa:la:, ibino tepo ipuwalo du konomote bitana, ba:bema: ibino ukui komate ibi kuba gabamo ba magatale gabo kuititi tetelo eta hido komo a:kanuma:mena:. Iyo, iba:te Godokono hibi komo ubiha:ma: eda:hate, huiyatiya daedae ukui komo uwatete ibino tepo ipuwoeno ukui ba kodakoduilame, ibi ha:kiya ibi Godogodone ba:bo iya:hiliya: ebeno hido

* 4:13 Kol 1:28 * 4:15-16 Kol 1:18; 2:19

ka:ka: kolawema.* ¹⁹Ba:bema: dopamo iba:te kuba ododili ipuwalo kebe hilopo komo diya:tawahanakui, ba:ma tetelo atu kuba komokomo ba ododili iba:te hilopoha:ma: eda:hana. Ba: ba:ba ka:na iba:te ibino ukuilo konomamo emalagidolena, kateneno ubi komamo papamila:halelo ibino apa:mo hiya:hiya: hilopo komo kododilinama:, iyo, iba:te ba:bako kuba ododilima: ibino iya:wa konomote itana.

²⁰A:iye, la: Kelisogodone ba:bako kuba emede komo kiya:tawahaha!
²¹Ba: hibila, la:le Ya:sukunu komo hidamo ulihuimata, ba:bene la: ebe hibima: ba midina, ebegodolo ditana ba:be hibi gaboeno komokomo ebeno okopa:te la: ba:bo iya:tulamia:ta. ²²Ba:bema: la: dopamo keba ka:na kemedeonamima, ba:be pakala emede komoeno hiliyonomo kuba ododili komo na:wadipipikulama:la:. Numa:la:, ba:be pakala emede komote la:eno ha:da amiho ubi komodo hibo gabo la:tamo ba ududi la: ba:bo kubahilamenama:ta,* ²³ba:bema: Godote la:eno tepo ipuwoeno ukui ulinoma: komidilima:, wadiyala la: haba ebetamo nikamiya:la:.*
²⁴Iyo, wadiyala la: ebeno uli emede komoeno ododili komo nuwatiya:la:, lumagiti hidohido kaliko kopupulima: kalakalago duwatanako ba:ba ka:na. Ba: hibila, Godote ba:be uli emede komo a hibima: midipi mabuma: a:hiduimiamiya: ale ebe huiyama: keda:hanama:, ba:bema: keba tetelo ale ebeno uli emede ipuwalo hibilo demedenama:, ba:ba tetelo hopo habanapa:te ebeno hibi komoeno tuputupu ba:gala talona emede komo a ipuwado hidamo kumima:na:.*

²⁵Ba:bema: hibima: mididawa, ha:da amiho tabo gala akolamaga:la:. Wadiyala ama: huiyatiya ama: tamelo demedena ba:be lumagitamo hibi tabo komokomo kapiya nolamaginakuya:, mabu a hibima: midipi hiliyonomate Kelisokono apema: kapimilo eda:hanama:.* ²⁶Ba:bema: ama: eta komoma: da:maubamena:, hidamo! Mauba komote hibo gabo ududi komodo ama: kubamo magata modoboha:, ba:bene keba tetelo mauba komote ama:godolo duluhukumini, wadiyala tiyolo na:wibadigamene. Iyo, kebe hegellalo mauba komote ama:tamo da:pemene, wadiyala ba:be atu hegellate nihitigaheno ama: dopamo amia:no mauba komo tama:mo nihatiya:,* ²⁷mabu hibila, ama: ba:moe ododi komodo Saitanatamo haba a:kikama:mena:ta.

²⁸Ba:gala eta komo. Kebe lumagiti komopino ilina ba:gala mani pilolo dopamo duwatanakui, ebete ba:bako kuba ododi komo miya:pate ebe ha:kiya ebeno kokotamo hibi oko na:tupuima:mene. Ba: hibila, mani oko owati ipuwalo ebe ha:kiya ebeno modoboha: komokomo ba modobuilame, gabote ebegodolo kakitanama:ne ebete awaepi atumu kakowalubilima:.

²⁹Ba:gala ama: kuba tabo komokomo akolamaginakala:, wadiyala ama: huiyatiya hido owalubi tabo komokomo kapiya nolamaginakuya:,

* 4:17-18 1Pit 1:14; Lom 1:21 * 4:22 Lom 8:13; Kol 3:9 * 4:23 Lom 12:2

* 4:24 Tup Mabu 1:26; Kol 3:10 * 4:25 Kol 3:8-9; Sek 8:16 * 4:26 Ohale 4:4; Yai 1:19-20

iyu, ba:bako tabo olamagi komote ama:godolo ba itana, ulihopa:te ibino modoboha: ukui komoma: hido owalubi buwatanakomena.*

³⁰Ba:bene la:eno ododili ipuwalo la: Godokono Gobogobotamo temeteme ikamema: modoboha:, mabu Godote ebe la:tamo ikalamia:ta, ebete la: ipuwalo ba emedena Godokono kukalama: keda:nama:. Iyo, ba:be kukalate la: ba:ma ka:na iya:tulamenata, la: ba: ebeno gugudima: eda:hanamata ba:bema: ebeno Hido Hegelate la: mabuma: hibinomolo kuluhukuma:ne, ba:be Hegelalo ebete la: ba:moe hopoeni hiliyonomo temeteme komone kuluhukulatelema:na:ta.* ³¹Ba:bema: wadiyala la: hiya:hiya: mauba komo hiliyonomo na:wadipipikulama:la:, ba:ma ka:na la:le eta lumagino komoma: la:eno tepo ipuwate kakama: akeda:hanakala:, ba:gala la:eno tepo ipuwalo koe komote akuluhukunakala:, iyo, la: eta lumagitamo hilopo ikamema: helo tabo ba:gala ebe iduduputimi tabo akaga:lanakala:, ba:gala la:eno ubi komo akihatenakala: ebe eta gabodo kubahimima:.* ³²Huiyatiya wadiyala la: ipuwalo etate etatamo malemale ba hawakalimi la:le komopino temeteme komoma: la:eno tepo ipuwa akakodakoduilama:la:, iyo, keba tetelo eta lumagiti kuba dododimini la: ebeno kuba egebolemete nadodomiya:la:, Godote la:eno kuba Kelisoko ipuwalo egebolelamete keba ka:na kadodolelamitiya:la ba:ba ka:na.*

Alo Ipuwalo Demedehona Ba:bi Tawakalubino Komo

5 ¹Hibila, la: ba: Godote konomamo demalagidolena ba:bi gugudilata, ba:bema: wadiyala la: la:eno emede ipuwalo ebe huiyama: neda:hanala:.* ²Numa:la:, Kelisote hoe ipuwalo ebeno ape hawa:goeno ilina huiyama: miditi ebeno ka:ka: a mabuma: Godotamo dikamiya:, Godote ba:be komo hido nibo ilina ikame komoma: goiya:. Ba:be mabuma: Kelisote atamo ebeno konomo malemale keba ka:na ka:hawakalimiya:, wadiyala la: ba: ba:ba ka:na atu malemale ipuwalo nemedenala:.*

³Numa:la:, la: ba: Godokono tuputupu tawakalubilata, ba:bema: ba:moi kuba komokomo la:godolo akapola:nala:—kamenakamena ba:gala bohelemele pilo komo, apa:mo hiya:hiya: hilopo ododili komo, ba:gala mani konomamo emalagidolo komo. Iyo, ba:bakobako kuba ododili ipuwalo eta deha:potonomo kubate la:godolo akaitanala:, hibima: midiha:pa:te la:eno emede komoma: kuba tabo ga:lakapoma:. ⁴Ba:gala la: hiya:hiya: dalowa: ukui hawakalilamema: tabo akolamagiminakala:, iyo, komopino hilopo ododili komoma: tabo ga:laheno wadiyala la: huiyatiya hiya:hiya: tetelo kalakala tabo Godotamo na:wadiya:paa:latelenakuya:la:. ⁵Ba:bema: wadiyala la: ba:moe komo hidonomamo nemalagidolala: Puya:te kamenakamena ba:gala bohelemela:tamo pilo komo

* 4:29 Kol 4:6 * 4:30 Ais 63:10; 1Tes 5:19; Epe 1:13-14 * 4:31 Kol 3:8

* 4:32 Ma:t 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 * 5:1 Ma:t 5:48 * 5:2 Yun 10:10; Ikuli 29:18

dododilinaka, ba:gala puya:te ibino apa:mo hiya:hiya: hilopo komo
dododilinaka, ba:gala puya:te mani konomamo demalagidolona, ibi
hiliyonomo ipuwalo etate Kelisoko ba:gala Godoko ibi netewapino Ko
Gawadalagi komodo eta hido owalubi komo a:kuminakamene. Numa:la,
pote mani konomamo demalagidolona, ebeno komo ba: ida:da:li
adikulamedawoenno komo huiyala.*

⁶Ba:bema: la: ipuwalo etate mahigate hopo habanapino daedae ukui
komamo la: ha:da amiholamema: dewagelemene, la: ebeno tabo akulia:la:
Ba: hibila, nale kebe kuba komokomoma: la: da:kiyahalamema, ba:bako
ododili komoma: Godokono konomo mauba komote kopema:ne, iyo,
puya:te ebetamo papamila:ha ubiha:ma: deda:hana ba:ba:te kuba huiya
kolawema:na:.* ⁷Ba:be mabuma: la: ba:bako tawakaluba:go eta komo
ododihino iba:go akakapiyala.

⁸Ba: hibila, la: dopamo du ipuwalo emedenamimata, huiyatiya la: du
ipuwane ikuliti ba:ma tetelo aeno Kodawoenno alo ipuwalo emedenamata,
ba:bema: la: aloeno gugudima: ba eda:hana wadiyala la: alo ipuwalo hidamo
na:wapata:lamenala:.* ⁹⁻¹⁰Iyo, la: Kodawa Godoko kokalakaluimima:
la:eno ododili ipuwalo gabo hidamo numinakuya:la:, mabu numa:la:,
puya:te alo ipuwalo hibilo demedehona, iba:godone hidohido gao
hiliyonomate ikulinaka, ba:gala iba:te Godokono tuputupu emede komo ba
hawakalimina ebeno hibi tabo komokomo ba:bo olamagiminaka. ¹¹Ba:be
mabuma: puya:te du ipuwalo demedehona, la: ba:bi tawakalubino ododili
komamo iba:go akakapiyala:, mabu ibino ododili ipuwane eta hido gaote
a:kuluhukale. Wadiyala la: huiyatiya Godokono alamo ibino ododili komo
na:la:minaliya:la:, komo tawakaluba:te ba:bi kuba komoenno temeteme
ipuwa hidamo kumima:, ¹²mabu hibila, tuputupu lumagiti tabo goema:
kohilopoma:ne iba:te diya gabodo dododilinaka ba:bi komoma:!

¹³Ba:gala eta komo. Tawakaluba:te dugumuilina Godote ba:bi
hiliyonomo komo awalela ipuwane ebeno alamo kuluhukulatelema:ne,
iyo, ba:bi komoenno hibi ipuwa ba:bo kohawakalahalema:na:,*

¹⁴ba:bema: ba:moe hopoenno hiliyonomo komo ipuwalo alote kebe komo
da:la:minamene tawakaluba:te hidonomamo kumima:na:, awalela ipuwalo
gala a:kitanamene. Ba:moe ba:be mabuma: Godokono tawakaluba:te eta
mulu tabo ba:ma ka:na ga:lana,

“U da:watita, ama: na:mahiga!

Ama: hoe ipuwane uluhukuti

ka:ka: gala da:kalawemena:,

Kelisokono alote ama: ba:bo ka:la:minama:na:ta.”*

* 5:5 1Kol 6:9-10; Kol 3:5 * 5:6 Kol 2:4,8; Lom 1:18

* 5:8 Epe 2:13; 1Pit 2:9; Yon 12:36 * 5:13 Yon 3:20-21

* 5:14 Ais 26:19; Lom 13:11

¹⁵Ba:bema: wadiyala la: mulu ukui tawakalubima: ba eda:hana la:eno ododili komokomo hidonomamo nemalagidolenala:, iyo, muluha: tawakalubi akibamilatela:la:.* ¹⁶Numa:la:, hopo haba konomolo ba:ma tete ba: hibima: midiha:pino kuba ododili tetema: eda:na, ba:bema: Godote kebe hidohido tete la:tamo dikalamenaka, wadiyala la: ba:bi hiya:hiya: tetelo hido owalubi komo tawakaluba:tamo nododilinakuya:la:.
¹⁷Ba:bema: la: daedae tawakalubima: eda:haheno, huiyatiya Kodawa Godote la:le kododilima: ebeno ubi komo keba ka:na kihatena, wadiyala la: ba:bi komokomo hidamo niya:tawahanala:.

¹⁸Ba:gala eta komo. La: helo gala:ipi gao beya koamo akanihala:, mabu la: ba:ba ka:na dewagelema, la:eno niho tetelo daedaema: ba eda:ha la: ha:kiya la: ba:bo kokubahilamema:nemata. Wadiyala la: huiyatiya Godokono Gobogoboeno komo koamo na:nihonakuya:la:, ebete la:eno tepo ipuwa hidamo kotabuilamema:.* ¹⁹Ba:bema: la: la:eno tepo ipuwalo hiya:hiya: ohale alapiho komamo Godoko hidonomamo nadikuminakuya:la:. Iyo, ba: ba:ma ka:na Godokono Bukoen Sam Ohale bukalo da:pola:na ba:bi ohale, ba:gala hibima: midipa:te Godokono hanohano komo hawakalilamema: dododilinaka ba:bi ohale, ba:gala ebeno Gobogobote la:eno tepo ipuwamo da:miya:tenako ba:bi ohale, la:eno hiya:hiya: tetelo komopa:te komopi ba:bi hiya:hiya: ohaleno tabamo ba owaluba:tihui la:eno Kodawatamo balapihonakomata.* ²⁰Ba:bene la:le aeno Kodawa Ya:su Kelisoko ta:mata komo kohawakalimima:, wadiyala la:eno emede ipuwalo kebe hiya:hiya: komate la:tamo dikulihona, la: ba:bi hiliyonomo komoma: Nabiwi Godotamo kalakala tabo na:wadiya:paa:latelenakuya:la:.*

Hibima: Mididawa Dubu Ba:gala Ebeno Kamena

Iba:te Keba Ka:na Na:kemedenamena:

²¹Ba:bema: hibima: midipa:la:, la: Kelisotamo ba papamila:ha, ebe hunamo kadipatema: wadiyala la: ipuwalo etate etatamo malemalelo na:papamila:hanakuya:la:.*

²²Ba:bema: wadiyala la: hibima: midipi kamenakamenate la:eno awa:tamo na:papamila:hanakuya:la:, la:le Kelisotamo keba ka:na ka:papamila:honama ba:ba ka:na.* ²³Numa:la:, Kelisote sose ipuwalo hibima: midipino watodawama: keba ka:na keda:na, ba: ba:ba ka:na dubuti ebeno kamentoeno watodawama: kaeda:na, huiyatiya wadiyala la: dubate ba:moe eta komo hidamo nemalagidolala:, sose tawakaluba:te Kelisokono apema: ba eda:hana, ebete ibi mabuma: ebeno malemale konomo hawakalimiti ibino Ka:ka: Mula:ledawama: ba:bo ediya:.*

* 5:15-16 Kol 4:5 * 5:18 Luk 21:34 * 5:19 Kol 3:16 * 5:20 Kol 3:17 * 5:21 1Pit 5:5

* 5:22 Kol 3:18; 1Pit 3:1 * 5:23 1Kol 11:3; Epe 1:22

24 Ba:bema: sose tawakaluba:te Kelisotamo keba ka:na ka:papamila:hana, wadiyala kamenakamenate atumu ibino awa:tamo ba:ba ka:na na:papamila:hanakamena. 25 Huiyatiya hibima: midipi dubala:, la: ba:moe eta ko komo akadodala:. Kelisote sose tawakalubi malemalelo ba emalagidolena ibi mabuma: ebeno ka:ka: gobogobamo keba ka:na kihatiya:, wadiyala la: ba: ba:ba ka:na la:eno kamenakamena malemalelo nemalagidolenala:.*

26 Numa:la:, Kelisote ebeno ka:ka: gobogobamo ihate komodo ebete sose tawakalubi ba: dito uwatiya:, iba:te Godokono talonapima: ba eda:hana ebeno oko kowatinama:. Iyo, Kelisote ba:bi tawakalubino kuba ododili komo ba:gala ibino tepo ipuwoeno dalowa: ukui komo ebeno taboenom komokomamo ukulalenomo dukulaliya:, iba:te uliuli tawakalubima: ba:bo eda:huya:, tawakaluba:te mala: ikila komodo dulinomoma: keba ka:na keda:hanaka ba:ba ka:na.* 27 Ba: hibila, Kelisote ebeno ubi komo ba:ma ka:na ihatiya:, ebeno oko owati komodo sosete hagalu bohelema: deda:mene, ba:bene ebe ha:kiya ba:be hido a:la:mina sose ebeno kamenama: kolawema:ne. Ba:bema: ba:be kamenagodolo eta kuba deha:potonomote a:kitanamene, iyo, ebete eta dubuino komo iya:tawaheno tuputupunomolo ba emedena, ebete da:pulinako ba:be kaliko ba: dalowa:ha: hidonomo kalikola, ebeno a:la:mina bada konomola:ka:!*

28 Ba:bema: wadiyala hibima: midipi ipuwalo eta dubuti ebeno kamena malemalelo nemalagidolonamene, ebe ha:kiya ebeno ape keba ka:na kemalagidolona ba:ba ka:na. Numa:la:, dubuti kamena da:lawemene ba:ba tetene tupuimiti ibino emede ka:ka:te kapiyama: keda:ma:ne, ba:bema: keba tetelo ebete ebeno kamena demalagidolona, ba:be atu gabodo ebe ha:kiya ebe na:kemalagidolona. 29 Ba: hibila, ba:moe hopolo eta dubuti ba:ma ka:na kemedenhaha:, ebete ebeno apeno modoboha: komokomo ulame tetelo ebe ha:kiya ebe a:kowaluba:le. Ao, dubuino ododili komo eba ka:naha:. Keba tetelo baa: kape komote ibi dulame, ibi ha:kiya ibi owalubilima: baa: ohote ba:bo nahanaka, ba:bema: wadiyala hibima: midipi dubate ibino kamenakamenoeno modoboha: komokomo ipuwalo ibi atumu na:kowalubilinakamena:. Numa:la:, Kelisote a sose tawakalubi konomamo ba emalagidoloena ebete a ba:ba ka:na owalubinako, 30 mabu a hibima: midipi hiliyonomo ba: ebeno apeno komokomola.

31 Ba:bene Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na itana, “Ba:moe ba:be mabuma: dubuti ebeno menoko nabiwi miya:palette ebeno kamenago kapiyama: keda:ma:ne.”* 32 Numa:la:, ba:moe taboenom eta ipuwa komote diya ditana, nale ba:be komo la:tamo ba:ma ka:na hawakalimimo, sose tawakalubi ba: Kelisokono kamenala, ba:bema:

* 5:25 Kol 3:19; 1Pit 3:7 * 5:26 Tai 3:5 * 5:27 2Kol 11:2; Kol 1:22 * 5:31 Ma:t 19:5

hibima: midipi ba:gala ebe iba:te kapiyama: hibirinomolo eda:na.*
 33 Ba:bema: la: ba:be naeno dopo iya:tulame tabo ba lawe, ba:moi
 netewa koko komo atumu na:kemalagidola:la:. Dubuti ebe ha:kiya ebe
 keba ka:na kemalagidolona, wadiyala ebete ebeno kamena ba:ba ka:na
 nemalagidolonamene, ba:gala kamenate ebeno tepo ipuwoeno ukuilo ebe
 ha:kiya ebe hopamo ba ihate ebeno awi hunamo nadipatenakamene.

**Hibima: Midipi Gugudi Ba:gala Ibino Nabi Menokobi
 Iba:te Keba Ka:na Na:kemedenamena:**

6 ¹Guguda:la:, wadiyala la: la:eno nabi menokobi iba:tamo
 na:papamila:hanakuya:la:, mabu Godote ba:be komo tuputupu
 ododi komoma: goena.* ²⁻³Iyo, Godote Isalaela tawakaluba:tamo eta ko
 tutumu tabo ba:ma ka:na ikalamiya:, “Amia:no nabiwi ba:gala menoko
 ibino komoma: kuba tabo olamagihino iba:tamo na:papamiwatanakuya:.”
 Ba:bene ebete gala na:kagoiya:, “Ba:moe tutumu tabamo papamiwata
 komodo ama: hido owalubi komo nagodone ba:ma ka:na kolawema:na:ta,
 ama:le tete ga:ga:nomolo hido hopolo ba emedena hiliyonomo komokomo
 ipuwalo nale ama: hidonomamo bowalubinakomata.” Ba:bema: numa:la:,
 Godokono Tutumu Tabo hiliyonomo ipuwalo ba:moe tutumu ba: dopo
 tutumuma: ediya:, lumagino papamiwata komodo Godote ebetamo hido
 owalubi komo kihatenakoma: hibilo a:goiya:.*

⁴Ba:gala la: puya:te nabima: deda:hanama, la: la:eno gugudino ododili
 komokomoma: ibi hiliyonomo tetelo koamo akakiyahalamanakala:, iba:te
 ibino tepo ipuwalo la:tamo maubahakapoma:. Wadiyala la: huiyatiya
 Kodawa Kelisokono iya:tulame komamo ibi ba tutumulatelena ibino kuba
 ododili tetelo iba:tamo modobo huiya nikalamenakuya:la:, iba:te hibima:
 midi ipuwalo hidamo kapephoma:.*

Hibima: Midi Okopi Ba:gala Ibino Oko Namutulubi Ibino Ododili Komo

⁵Ba:bene koko okopi dubate la: pui mana:mo duwatiya:la la:le ibino
 huiyaha: oko kowatihonama:, ba:bi dubate ba:moe hopolo la:eno oko
 namutulubima: ba eda:hana, wadiyala la: la:eno ukuilo ibi tolelamelo
 ibi hunamo wadiya:paa:latelete iba:tamo na:papamila:hanakuya:la:,
 la:le Kelisotamo keba ka:na ka:papamila:honama ba:ba ka:na. Iyo,
 wadiyala la: la:eno tepo ipuwalo eta kuba ukui ugumuihino oko
 hibirinomolo nowatinakuya:la:.* ⁶Ba:gala oko owati ipuwalo la: ba:ma
 ka:na akemalagidolala:, oko namutudawate natamo kokalakalama:
 ebete na dunamita ba:be kapiya tetelo nale oko hidamo bowatinakomo.
 Ao, eba ka:naha:. Namutudawate la: ulame tetelo ba:gala ulameha:

* 5:32 Haw 19:7 * 6:1 Kol 3:20 * 6:2-3 Ikuli 20:12

* 6:4 Kol 3:21; Ohale 78:4; Mulu Tabo 22:6 * 6:5 Kol 3:22-23; Tai 2:9-10; 1Pit 2:18

tetelo, wadiyala la: Godokono ubi komamo papamila:halo, la: ha:kiya la: Kelisokono okopima: ba ga:la la:eno tepo ipuwoeno helo konomamo oko ba:bo nowatinakuya:la:. ⁷Iyo, la:le la:eno oko hibi kalakalago owati modobola, manaha: hopo habanapi kalakaluilamema: la: huiyatiya aeno Kodawa Kelisoko kokalakaluimima: oko hidamo nowatinakuya:la:. ⁸Ba:bema: puya:te huiyaha: okopima: deda:hana ba:gala puya:te mani oko dowatihona, wadiyala la: hiliyonomate ba:moe ko komo akadodala:, aeno Kodawate hiliyonomo tawakalubino ododili komo ba ulamena, ebete hido okodawatamo ebene hido huiya hibinomolo kikamema:ne. *

⁹Ba:gala la: hibima: midipi oko namutuluba:la:, puya:te la:eno oko huiyaheno kowatihonama: mana:mo duwatiya:ma, la: ba:bi okopa:tamo atumu hido tepo ipuwoeno malemale na:hawakaliminakuya:la:, iyo, keba tetelo iba:te oko modobodopolo owatihino, ba:ba tetelo la:le ibi temeteme huiya ikalamema: akakiyahalama:la:. Wadiyala la: ba:moe ko komo akadodala:, la: ba:gala ibi la: hiliyonomo ba: Hunu Habalo demedena ba:be Konomo Namutudawoeno huiyaha: okopilata. Ba: hibila, ba:be Kodawate kapiya gabonomodo hiliyonomo tawakalubino komo tuputupulu kanagilamelelamema:ne ibino modobo huiya iba:tamo kikalameholema:.*

Hibima: Midipa:te Saitanatamo Alaholohoma: Kebe Ilina Ka:pupulinaka

¹⁰Ba:bema: ba:moe leta kuititi hapulu nale la: ba:ma ka:na kiyalamemata, la: aeno Kodawa Kelisoko ipuwalo ba emedena ebene konomo helo lawete helonomoma: neda:huya:la:. ¹¹Ba:gala la: hibima: midi komoeno alaholoho ipuwalo wato kikipo kolawema:, wadiyala la: Godokono alaholohoeno ilina hiliyonomo na:pupulinakuya:la:, ba:bema: Saitanakono ha:da amiho komate la:tamo dikulimina:, ba:ba tetelo la: modoboma: keda:hama:nemata la:le kodakodalo kola:mota:hanama:.* ¹²Numa:la:, aeno alaholoho komote komo hopo habanapa:tamo kitanaha:, huiyatiya ale hiya:hiya: kuba gobogobo kapiyago alaholohonakoma:. Iyo, ibi ipuwalo komo ba: helohelodopo gobogobola ba:gala komo ba: helohelonomo gobogobola, komo ba: ba:moe hopoen du ipuwalo da:wapata:lamena ba:bi gobogobola ba:gala komo ba: alomo hunulu heloamo da:wapata:lamena ba:bila.* ¹³Ba:bema: la:eno alaholo komoma: Godokono modobo ilina hiliyonomo na:pupula:la:, mabu hibila, la: ba:bi ilina ba pupuli, kuba tetete la:tamo duluhukumini, la: Saitanatamo ba:bo kohelohelohoma:nemata, iyo, alaholo ipuwalo la:le haba ebetamo ikamehen kodakodalo kola:mota:hanama:nemata.

¹⁴Ba:bema: hibima: mididawa, ama: kodakodalo ba la:na ba:ma ka:na na:hiduya:. Ama:le Godokono hibi komo amia:no kamakemo puliti

* 6:8 2Kol 5:10; Kol 3:24-25 * 6:9 Kol 4:1; Lom 2:11 * 6:11 Lom 13:12; 2Kol 10:4

* 6:12 1Pit 5:8-9

na:kodakoduimiya:, ba:gala ebeno tuputupu emede komo amia:no nehe ilinamo kapuliti, * ¹⁵ ba:gala ebeno hete tawakaluba:tamo dikalamena ba:be Hido Tabo amia:no nato ilinamo na:pupuliya:, alaholoho ipuwalo amia:no natote igulugadigakapoma:. * ¹⁶ Ba:bene ama:le Godoko hibima: da:midina, wadiyala ama: hiliyonomo tetelo ba:be komo amia:no makeyo ilinamo lawete natanakuya:, mabu hibila, ama:go dalaholona ba:be Kubadawate ebeno koe powagoeno tele ama:tamo da:pemelemene, ama: modoboma: keda:ma:na:ta ba:bi ilina amia:no hibima: midi komamo koduhilamema:. ¹⁷ Ba:bene tawakalubino ka:ka: mula: komote Godogodone duluhukuna, wadiyala ama: alaholoho ipuwalo ba:be komo amia:no dibamo kapuliti, ba:gala Godokono Gobogoboeno alaholo gili akona:lawiya:, ba:be gili ba: Godokono Tabola.*

¹⁸ Ba:bene hiliyonomo hiya:hiya: tetelo la:le hiya:hiya: toetoe tabo ga:la komodo Godokono Gobogoboeno heloamo ebetamo nolamagiminakuya:la:, iyo, wadiyala la: ba:be komo ododima: heloha:ma: eda:haheno ebeno hiya:hiya: tawakalubi hiliyonomo ba:bo na:wadiya:paa:latelenakuya:la:. * ¹⁹ Ba:gala wadiyala la: na mabuma: Godoko atumu ba:ma ka:na na:katoemehonakuya:la:, keba tetelo nale Hido Tabo kolamagima: hido tete duminakomo, ebete natamo hidohido ukui modobolo nikanamenakamene. Numa:la:, Godote ba:be Taboeno ipuwa tawakaluba:tamo dopamo ugumuiya:, huiyatiya ba:ma tetelo ebe ubi bihatena nale ba:be komo hibima: midiha:pa:tamo toleheno ba hawakalimi iba:te hidamo kiya:tawahama:, * ²⁰ iyo, nale Hido Tabo hiya:hiya: tawakaluba:tamo atama: ebete na ba:bema: ka:namiya:. Ba: hibila, ba:be oko owati mabuma: nale gabomanino du genamalo emedenamo, ba:bema: wadiyala la:le toetoe tabamo na Godotamo nadipatenenakuya:la:, ebete modobo helo natamo ba ikaname ba:be Tabo olamagi ipuwalo nale toleha:ma: keda:nama:.*

Polote Leta Kuititi Hapulu Tabo Komokomo Dolamagiya:

²¹ La: nonolata, aeno hibima: mididawa ekawi eta Tikikasiti la:tamo da:puluhukumuni, ebete naeno emede komo ba:gala ododili komo hiliyonomo la: kopikiyalamema:na:ta. Ba: hibila, ebete Kodawa Ya:sukunu eta hido okodawama: eda:na, * ²² ba:bema: nale ebe la:tamo poememo, la:le aeno emede komokomo ebegodolo dulihome la: kalakala ba:bo kolawema:nemata.

²³ Ba:bema: wadiyala Nabiwi Godoko ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko iba:te hibima: midipi ekaki hiliyonomatamo hete komo ba:gala

* **6:14** Ais 11:5; 59:17; 1Tes 5:8 * **6:15** Lom 10:15 * **6:17** Yun 4:12

* **6:18** Luk 18:1; Kol 4:2; 1Tes 5:17 * **6:19** Kol 4:3-4; 2Tes 3:1 * **6:20** 2Kol 5:20; Pai 9

* **6:21** Oel 20:4; Kol 4:7-8; 2Tim 4:12

malemale emalagidolo komo ba ikalame ibino hibima: midi komo ba:bo
na:koimilama:mena:. ²⁴Ba:gala puya:te emedena emedena tetelo aeno
Kodawa Ya:su Kelisoko konomamo demalagidolonamena:, wadiyala
Godokono malemale komote ibi hiliyonomagodolo nitanamene. Ba:moe
ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

POLOTE LETA

PILIPAI SOSE

TAWAKALUBA:TAMO

ODODIYA:

1 ¹Na ba: Polotela. Na ba:gala Timotiko ale Ya:su Kelisokono komo okopima: eda:hanama:, ba:bema: la: Pilipai habalo puya:te Ya:su Kelisoko ipuwalo Godokono tawakalubima: deda:hanama, ale ba:moe leta la:tamo poemema:, ba:gala la: sose watowatopi ba:gala la: puya:te oko owati ipuwalo watowatopi dowlubilinama, ale ba:moe leta la: mabuma: atumu na:kapoemema:.*

²Wadiyala aeno Nabiwi Godoko ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko, iba:te ibino malemale komo ba:gala hete komo la:tamo nikalama:mena:ta.

Polote Pilipai Sose Tawakalubino Komoma: Kalakala Toetoe Tabo Godotamo Dolamagiya:

³Nale tete hiliyonomolo la: ba emalagidolena naeno Kodawa Godotamo kalakala tabo badipatenakomo. ⁴Iyo, nale la: toetoe tabamo kalakalago a:wadiya:paa:latelenakomata, ⁵mabu la:le Godokono Hido Tabo nagodone dulihiima, ba:ba tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku la:le nago kapimilo ba:be atu oko bowatinapimata. ⁶Ba:bema: nale ba:moe komo iya:tawanomola, kebe Kodawate la: ipuwalo hido oko da:tupuimi, ebete ba:be oko miya:paheno Ya:su Kelisokono Kuititi Hegelalo upula:nomo kupula:ma:ne.*

⁷Ba: hibila, nale la: naeno tepo ipuwoeno malemala:mo demalagidolenama, ba:be komo modobonomoma: eda:na, mabu Godote ebeno malemale natamo ba hawakalimi kebe oko natamo dikanamiya:,

* 1:1 Oel 16:12-40 * 1:6 1Kol 1:8

na dopamo du genamalo emedenaha: tetelo la: hiliyonomate ba:be oko ipuwalo na owalubininakuimata. Ba:gala kalakala konomola, ba:ma tetelo nale du genamalo ba emedena, kebe hiya:hiya: tetelo gabomana:te naeno komo danagiya:midanamenaka, la:le na gala a:kowalubininakomata nale Hido Taboeni hibi komo hidamo kohawakaliminakoma. ⁸ Iyo, Godote naeno hibi komo iya:tawala, ba:ma ka:na nale Ya:su Kelisokono tepo ipuwoeno malemale komago la: demalagidolenama.

⁹ Ba:bema: nale la: mabuma: toetoe tabo Godotamo dadipatenakomo, ba:be komo ba: ba:ma ka:nala. Wadiyala Godokono hibi iya:tawa komo ba:gala ebeno mulu ukui komote la: ipuwalo ba apepehona, la:eno malemale emalagidolo komote atumu konomamo na:kapenamene.

¹⁰ Ba:be mabuni la:le la:eno emede ipuwalo hiliyonomo komo hidamo ba anagilamena, la:le tuputupu komo kapiya lawete Kelisokono Kuititi Hegelalo dalowa:ha:ma: deda:hanama, eta dawate a:kamodobamene la: kuba ododilipima: ka:lamima:.* ¹¹ Iyo, ba: ba:moe gabodo Ya:su Kelisokono tuputupu emede ipuwane dikulihona ba:bi gaote la: ipuwalo ba:tabotabohonamena, ba:bema: Godokono mahilote koma: ba eda: ebe ha:kuya ebe ba:bo bawagaminanamene.

Ya:suti Polokono Ka:ka: Mabuma: Eda: Komo Polote Da:hawakalimiya:

¹² Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, na ubila la: ba:moe komo hidamo iya:tawaha, kebe temeteme komate natamo dikulihui, Godote ba:bi komo ipuwado gigiho a:hiya:midui komopa:te Hido Tabo hidamo kulihoma:. ¹³ Ba:moe ba:be mabuma: Lomanapino Konomo Gawadalagino genama da:lawamena, ba:bi alaholohopi ba:gala puya:te ba:moe ko habalo demedehona, komo ibi hiliyonomate naeno komo hidamo ba:ma ka:na iya:tawahana, nale Kelisokono oko owati mabuma: du genamalo demedenamo.*

¹⁴ Ba:gala kalakala konomola, naeno du genamalo emede komoma: komo hibima: midipi ekaki hiliyonomate aeno Kodawagodone helo gala a:kalawiya:, iba:te na keba ka:nala:ka: toleheni ebeno Hido Tabo hawakala kolamagimima:. ¹⁵ Ba: hibila, ibi ipuwalo komopa:te ibino tepo ipuwoeno kuba ukuia:mo Kelisokono tabo olamagiminaka, ba:ma ka:na iba:te naeno hido mahilo pilo gabodo lawema: ewagelena, ba:gala iba:te ibi ipuwalo ba olowabeletihui ibino oko owati mabuma: awagahana. Huiyatiya komo ibi eba ka:naha:, iba:te hido ukui kapiyamo Hido Tabo olamagi oko bowatinaka, ¹⁶ iyo, ba:ba:te na malemalelo ba emalagidolonena oko bowatina. Ibi iya:tawahala Godokono ubilo na du genamalo demedenamo, mabu gabomana:te kebe hiya:hiya: tetelo naeno komo danagiya:midanamenaka, nale Hido Taboeni hibi komo hidamo

* 1:10 1Tes 5:23 * 1:13 Oel 28:30

ba:bo hawakaliminakomo. ¹⁷Huiyatiya puya:te kuba ukuia:mo Kelisokono komoma: dolamagiminaka, iba:te ubi bihatena na du genamalo ba emedena komo temeteme natamo dito kikanamema:. Iyo, ibi ubila komopino mahilo ba kubahilame ibi ha:kiya ba:bo kawagaminalema:, ba:bema: iba:te oko hibi gabodo kowatinaha:. ¹⁸A:iye, iba:te temeteme natamo ikanamema: dewagelena, ba:be komo ko komoha:! Huiyatiya ko komo ba: ibino tabo olamagimi komodo hiya:hiya: tawakaluba:te Kelisokono komo dulihonaka ba:be komola. Ba:bema: okopa:te ibino tepo ipuwoeno kuba ukuia:mo o hido ukuia:mo ebeno komo da:hawakaliminaka naeno kalakalate itananako. Ba:gala na ba:moe eta komoma: na:kalakalutamo, ¹⁹na iya:tawala la:le toetoe tabo Godotamo dadipatenakoma, ba:be komodo ba:gala Ya:su Kelisokono Gobogoboeno owalubi komodo nale ba:moe du genamane kuluhukuma:nemo. *

²⁰Ba: hibila, nale ubi konomago uliholo latiminamo, naeno komo anagiya:midaname tete gabomana:godone duluhukumini, nale eta tabo olamagima: hilopoheno toleha:ma: ba eda:, Kelisote tawakalubino holoholo hapulu awagaha komo ba:bo kolawema:ne. Wadiyala ebete hiliyonomo tetelo na ipuwado awagaha komo na:lawenakamene, iyo, na demedenamo o iba:te naeno ka:ka: dito ditamidanamemena:, naeno ubi komote ba: ba:ba ka:na bitananakomene. ²¹Ba:bema: numa:la:, nale hopo habalo ba emedena naeno ka:ka: Kelisoko mabuma: kalakalago ihatenamo, huiyatiya nale da:hoemo naeno eta kalakalate kitanama:ne mabu nale ebegodone naeno hido huiya konelawema:nemo. * ²²Iyo, na hopo haboeno ka:ka:go ba emedena oko owati ipuwalo hidohido gao Godotamo da:noluilamenakomo, ba:be hido gabote natamo ba itana huiyatiya naeno hoe komodo eta hido gabote natamo kitanama:ne.

A:iye, ba:moi netewa hidohido gabote natamo ba pola:na ibi ipuwalo nale kebe gabodo na:ka:tomo? ²³Ba: hibila, naeno tepo ipuwalo ba:bi netewa ukui komate ba:bema: olowabeletihuina. Nale ba:moe hopo miya:pate Ya:sukunu emede habalo eba:go konemedenama: ubi konomamo ihatenamo, mabu na niya:tawanamo ebeno Hunu Haboeno kalakalate ba:moe hopoeno kalakala hibernomolo kogogoloma:ne. * ²⁴Huiyatiya na eta konomo komo ba:ma ka:na kiya:tawanamo, wadiyala nale la: mabuma: hopo habalo emedena, mabu keba tetelo nale la:go emedenaheno la:le owalubi komo pogodone na:ka:laweonakoma? ²⁵Ba:moe ba:be mabuma: na iya:tawala, nale ba:ma tetelo la: miya:paleheno la: gala da:kapowalubilima, la:eno hibima: midi ipuwalo kalakala komote hununomamo ba odolo la: ba:bo kapepehoma:nemata. ²⁶Iyo, ba: hibila, nale ba:moe du genamane uluhukuti la:go kemedanama: la:tamo gala da:kapemo, ba:ba tetelo la:le Ya:su Kelisoko ipuwalo kalakala konomo na mabuma: ba:bo kolawema:nemata.

* 1:19 2Kol 1:11 * 1:21 Gal 2:20 * 1:23 2Kol 5:8

Kelisoko Hibima: Midipino Alaholoho Komo

²⁷Ba:bema: ba:moe ba: konomo komola, wadiyala la: Kelisokono hidohido galimapi gugudima: neda:haniya:la:, ebena Hido Tabote la: keba ka:na kiya:tulametana ba:ba ka:na. Ba:bene nale la:go da:pemedena mo o nale muhululu ba emedena la:eno komo dito dulinakomo, nale hiliyonomo tetelo ba:moe komo biya:tawanamo, la:le la:eno hibima: midi ipuwalo ukui kapiyalo kodakodalo ba la:mota:hana kapimilo alaholohonakomata, tawakaluba:te Hido Tabo uli komone hibima: komidima:.* ²⁸Iyo, ba: ba:ba ka:na puya:te la:go dalaholohona la:le ibino ododili komoma: a:katoletolehonamata, ba:bene Godote la:eno toleha: komodo ibi kiya:tulamema:ne, ebete ebena helo kapiyamo la:eno ka:ka: ba mula:lelame ibi huiyatiya dito kokubahilamema:ne. ²⁹Numa:la:, Godote ebena malemale komodo la: a:ka:lamia:ta la:le Kelisoko hibima: midipima: keda:hanama:, ba:gala kalakala konomo, ebete atu malemale ipuwalo la: a:kaka:lamia:ta la:eno hibima: midi mabuma: temeteme komo kuwatanakoma:.* ³⁰Ba:moe ba:be mabuma: la:le alaholo ipuwalo ba:pola:namata, nale dopamo kebe alaholo ipuwalo kemedenamimo ba:gala ba:ma tetelo da:kalutamo ba:be atu alaholo komola. Ba: hibila, la:le dopamo naeno alaholo temeteme dumima, ba:be komo nagodolo gala ba kitana la: ba:ma tetelo gala a:kulihumata.

Kelisote Ebe Ha:kiya Deha:potoma: Midi Komodo

Godote Ebe Hununomamo Dadipatiya:

2 ¹La: numa:la:, la: Kelisoko ipuwalo ebegodone helo a:lawenakomata, ba:gala la: temeteme ipuwalo ebena malemale komodo gelebadi iya:tawahanakomata, ba:gala la: ebena Gobogobago kapimilo a:wapata:lamenakomata, ba:gala la:eno tepo ipuwalo etapa:te etapa:tamo malemale a:hawakaliminakomata. ²Ba:moe ba:be mabuma: wadiyala la: naeno kalakala ba:ma ka:na na:koiminala:, la: ukui kapiyalo ba emedena etapa:te etapi atu malemale komamo nemalagidolenala:, iyo, la:eno tepo ipuwalo kapiyama: ba eda:hana la:le oko owatima: ubi komo kapiyanomoma: na:midinakuya:la:. ³Ba:bema: la: ipuwalo etate ebe ha:kiya ebe kapiya emalagidolo komone o awagaha komone eta komo akododa:la:, huiyatiya wadiyala la: ha:kiya la: hopamo ba miya:tena, la:eno tepo ipuwoeno ukuilo komo hibima: midipi kokopima: na:midilinalakuya:la:.* ⁴Ba:bene la: ipuwalo etate ebe ha:kiya ebena komo kapiya akemalagidolonakala:, ao, ebete huiyatiya komopino modoboha: komo ebena modoboha: komago kapimilo nulamenakamene.* ⁵Ba:be mabuma: wadiyala Ya:su Kelisokono tepo ipuwalo ditana, ba:be atu malemale ukui komote la: ipuwalo oko nowatinamene.

* 1:27 Epe 4:1; 1Tes 2:12 * 1:29 Oel 16:19-40 * 2:3 Gal 5:26 * 2:4 1Kol 10:24

- 6 Ebete dopamo Godokono holoholo kapiyamo emedenami,
 huiyatiya a owalubi tete duluhukuya,
 ebe ha:kiya ebeno ubi komo kemalagidoloma:
 ebete Godoma: deda:na
 ba:be komo kodakodalo kalawiya:ha:.*
- 7 Ebete huiyatiya ebeno ko gawadalagi emede bahi
 tama:mo kalakalago ba ihate,
 ebete hopo lumagima: eda:te
 tawakalubino holoholamo atamo ba:bo pehawakaluya,
 iyo, ebete huiyaha: okodawoeni holoholamo puluhukuya:.*
- 8 Ba:bene ebete ebe ha:kiya hopamo ba ihatena
 ebeno Nabiwino ubi komamo ba:bo papamiwatanakui,
 ba:bema: ebeno papamiwata ipuwalo
 ebete ebeno hoe komoma: modoboma: goiya,
 iyo, ebete keha pihigalo
 koko temeteme ba: dito uwatiya:.*
- 9 Ba:moe ba:be mabuma: Godote ebe hununomamo adipatete
 eta hidonomo mahilo ebetamo ba:bo ikamiya,
 ba:be mahiloeno helote
 komo mahilo hiliyonomoeno helo na:gogolena,.*
- 10 iyo, ba:be mahilo ba: Ya:sutila!
 Ba:bema: puya:te Hunu Habalo ba:gala hopo habalo ba:gala haka
 ipuwalo demedehona,
 ibi hiliyonomate ebe adikumima:
 pupamo pegagahiditi,.*
- 11 iba:te Nabiwi Godoko ba milimiho
 hawakala na:ga:lanakamena,
 Ya:su Kelisoko kapiya ba: Kodawala:.*

Hibima: Midipa:te Ba:moe Hopolo Godokono Aloma: Deda:hana

12 Ba:bema: naeno hidohido mabuluba:la:, dopamo na la:eno habalo ba emedena la: naeno tabamo keba ka:na ka:papamila:honakuima, wadiyala nale lutaha: tetelo la:le ba: ba:ba ka:na na:kewagelenala:, iyo, la: naeno iya:tulame komamo papamila:hama: la:eno ukui konomamo nihatenakuya:la:. Ba:gala Godote la:tamo dikalami, ba:be ka:ka: mula: komoeno kuititi komo hibilo lawema:, wadiyala la: la:eno ukuilo ebe tolemelo hunamo ba adipate oko hidamo nowatihonala:, 13 mabu kalakala konomola, Godote ba: la: ipuwalo ebeno oko bowatina, iyo, ebete la:tamo hidohido tepo ipuwoeno ukui ba:gala helo bikalamenata la:le ebeno ubi komamo kopapamila:hanama:!

* 2:6 Yon 1:1-2; 17:5 * 2:7 2Kol 8:9; Yon 1:14 * 2:8 Yun 5:8; 12:2

* 2:9 Oel 2:33; Epe 1:20-21; Yun 1:3-4 * 2:10 Lom 14:11 * 2:11 Lom 10:9

¹⁴ Ba:bema: la:eno ododili komo hiliyonomo ipuwalo etapa:te etapa:tamo ubiha: tabo ga:laheno akolowabeletihuinakala: ¹⁵⁻¹⁶ Ba: ba:ma ka:na ba:moe hopo habanapa:te koko kuba ododilipima: eda:hate keka:keka: gabodo ba tolamena, la: huiyatiya Godokono hidohidonomo gugudima: beda:hanamata, iyo, la:godolo eta kuba ododi komo ba:gala eta dalowa: ukui komo deha:potonomote a:kitanamene. Ba:bene la:le tawakaluba:tamo Godokono ka:ka: tabo dikalamenakoma, la:le ebeno aloma: ba eda:hana ba:moe hopo ba:la:minanamata, olokiti alomo hunulu da:pola:na keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na. Ba:moe ba:be mabuma: nale Kelisokono Kuititi Hegelalo ba:moe komo kiya:tawama:nemo, nale kebe oko la: ipuwalo dowatinamimo ba:be kodakoda oko ipuwane hidohido gaote hibernomolo a:pikuliya:, iyo, nale la: mabuma: ba:bema: kawagahama:nemo.*

¹⁷⁻¹⁸ Numa:la:, la:eno hibima: midi komo ba: la:le Godoko owatidoloma: eta hawa:goeno ilina ebetamo dikamehoma ba:be komo huiyala. Ba:gala nale ba:ma tetelo da:hoemo, iyo, komopa:te naeno hawi hakamo dito da:haminamena:, ba:be komo ba: eta Godotamo ikameho komoma: keda:ma:ne, ba:bema: ba:be komote hibilo duluhukumini, naeno kalakalate ba itana, wadiyala la: ba: atumu kalakala lawete nago na:kalakalahuya:la:.*

Polote Timotiko Epa:paladaitasiko Ibi Pilipai

Habamo Poelamema: Tabo Dolamagiya:

¹⁹ Ba:bene Kodawa Ya:sukunu ubi ditanamene, nale gabo kumima:nemo tete tatalilo Timotiko la:tamo kopoeemema:, ba:bema: ebete la:eno komoma: tabo gala da:kapoememene, nale ba:be tabo uliti naeno ukui bilibili komo la: mabuma: ba:bo kowibohoma:ne. ²⁰ Ebe kapiyate nago la: malemalelo konomamo emalagidolenata, iyo, ebeno tepo ipuwoeno ukuiti naeno tepo ipuwoeno ukui komago kapiyama: eda:na. ²¹ Ba: hibila, komo sose tawakalubi hiliyonomate ibino komo kapiya bemalagidolena, Ya:su Kelisokono ubi komokomoha:.* ²² Huiyatiya Timotiko eba ka:naha: La: iya:tawahala nale ebeno nabiwi huiyama: ba eda:na, ebete Hido Tabo olamagi mabuma: nago kapimilo huiyaha: oko dowatinami, ba:be ododi gabodo ebete ebeno hibi komo ya:lo a:hawakalimi. ²³ Ba:bema: naeno ubi ba:ma ka:na itana, gabomana:te naeno komo anagiya:midaname dupula:mena:, ba:ba tetenomolo gabote ditanamene nale Timotiko la:tamo kopoeemema:nemo. ²⁴ Ba:gala nale Kodawa hibima: na:midinamo, tete tatalila nale ba:moe du genamane uluhukuti la:tamo kopema:nemo.

²⁵ Ba:gala nale eta komo na:kemalagidolutamo, aeno hibima: midi ekawi Epa:paladaitasiko la:tamo gala kakapoemema:. Ebe ba: la:le naeno

* 2:15-16 Da:n 12:3; Pil 1:10; 1Tes 2:19 * 2:17-18 Pil 3:1; 4:4 * 2:21 2Tim 4:10

modoboha: komokomo ipuwalo na owalubinima: da:poemima ba:be hido dawala, iyo, ebete la: mabuma: na tamelo ba la:na alaholoho oko nago kapimilo owatina.* ²⁶Ebe iya:tawala la:le ebeno tawetawe komo dulima, ba:bema: ukui bilibili komote ebegodolo ba itana, ebe ubi konomamo nihatena la:tamo puluhukuti la:eno holoholo gala kakapulamema:.

²⁷Ba: hibila, ko tawetawete ebe duminati hoe tatalila, huiyatiya Godote malemalelo ebe a:hiduimi, ba:bene ba:be ododi komodo Godote ebeno malemale natamo atumu a:kahawakalimi, mabu naeno hido lumagiti na:hoetale nale ba:be komoma: eta ko temeteme hibilo biya:tawana:.

²⁸Ba:bema: nale atumu naeno ubi konomago ebe la:tamo poemitamo, mabu na iya:tawala la:le ebe gala da:kumima, la:eno kalakalate ebe mabuma: ba itana naeno ukui bilibili komote la: mabuma: ba:bo kowibohoma:ne. ²⁹Ba:bema: wadiyala la:le ebe aeno Kodawa ipuwalo eta ekawima: ga:late konomo kalakalago na:lawiya:la:. Ba:gala la:eno hibima: midipi kapiyuimi ipuwalo wadiyala la:le ebe huiya tawakalubi atumu na:kamililameholiya:la:, ³⁰mabu la:le nagodone muhululu ba emedehona na owalubini modoboha:ma: deda:huima, ba:ba tetelo ba:moe ekawi Epa:paladaitasiko la:eno habalo na da:powalubini, ebete Kelisokono oko mabuma: ebeno ka:ka: ebete ko komoha:ma: goelo tatalila ba:hoena:.

**Ale Aeno Hunu Tamamo Dododilinakoma: Ba:bi Komo
Ipuwado Godote A Tuputupupima: A:kaka:ma:mene**

3 ¹Naeno hibima: midipi ekaka:la:, ba:moe leta kuititi hapulu nale la: ba:ma ka:na kiyalamemata, wadiyala la: aeno Kodawa ipuwalo na:kalakalahanala:.

Ba: hibila, na ubiha:ma: keda:naha: nale la: dopamo diya:tulamenakuima, ba:be atu komoma: eta kapiya teta:mo la: ba:moe leta ipuwalo gala kakiya:tulamema:, mabu ba:moe iya:tulame komote la:eno hibima: midi komo hidamo ka:ga:lulatelema:ne la:le hibi gabo otakapoma:. ²La: hidamo! Puya:te ibino kuba ubi komo dododilinaka ba:bi dubuino komo hidamo nulamenala:, mabu ibi ba: helohelo gahagaha huiyala, iyo, iba:te ibino ubi konomamo ihatena Yunapi dubuino tama itamida kukala komopa:tamo ba ikalame ibino apeno hiya:hiya: komo ba:bo kiya:hililamema:. ³Huiyatiya a ba: puya:te Godokono Gobogoboeno heloamo ebe dadikuminakoma:, a ba:bi tawakalubila. Iyo, Godote bahibahi gugudino tama itamida kukala Yunapa:tamo dopamo dikalamiya:, ale ba:be komoeno ipuwa iya:tawahapima: eda:hanama:, mabu Godote a tuputupupima: ka:mi komo ale kulima:, ale hunu tamamo ododili komo hiliyonomo ipuwalo eta kapiya komo hibima: kamidinaha:. Ao, a huiyatiya

* 2:25 Pil 4:18

Ya:su Kelisoko kapiya hibima: ba midina ebe kapiya ba:bema: awagaminanama:.*

⁴La: numa:la:, puya:te naeno pakala emede komo diya:tawahana, diyala, iba:te ibino kateneno ukuilo ba:ma ka:na da: ga:lamena:, “Ba:be dubu Poloko ebete ebeno hunu tama ododili komodo ebe ha:kiya ebe hidodawanomoma: midiya:.”

Ba: hibila, dopamo nale hunu tama ododili komo ipuwado komo hiliyonomo tawakalubi a:negogoliya:mo, ba:bema: diyala, nale ba:ma ka:na da: emalagidolomo, Godote naeno hunu tama ododili gabodo na ebeno eta tuputupudawama: koka:namima:ne.* ⁵Ba:ma ka:na nale Isalaela tawakalubino Beniyaminakono gu ipuwane hawakaluya:mo, iyo, na ba: Yunapino hawinomola, ba:bema: nale hawakalate kapiya wuiki da:wibuya: dubu guduino tama itamida kukala ba:bo lawiya:mo. Ba:gala a Yunapino Pa:lisi kapiyuimi ipuwalo na eta dawama: dediya:mo, ba:bema: Mosesete atamo dikaa:miya: ba:bi Tutumu Tabo hiliyonomo nale kodakodanomolo uwatenakuimo.* ⁶Ba:bene nale ba:bi Tutumu Tabamo papamiwatama: naeno ubi konomamo ba ihatena, nale Godokono sose tawakalubino komoma: ba:bo goenakuimo iba:te ebetamo hibi gabodo a:kapapamila:hala:, iyo, nale iba:tamo koko temeteme ba:bema: ikalamenakuimo. Ba: hibila, Tutumu Taboen hiliyonomo komamo papamiwata ipuwalo nale eta kapiya deha:poto komo kotanakuiha:, ba:bema: Yunapino umi ipuwalo na ba: tuputupudawanomoma: eda:namimo.*

⁷Huiyatiya nagodolo dopamo da:pola:nama:, tawakalubi hiliyonomate ba:bi ododili komo ba:gala iya:tawa komo ba:gala Yunapino hawi komo hidohidoma: ba ga:lana, nale ba:ma tetelo huiyatiya Kelisoko mabuma: ba:bi komokomo gigilepalama: midilinamo.* ⁸Iyo, hopo habanapa:te kebe hiliyonomo komo hidohidonomoma: da:ga:lana ba:gala naeno pakala emede komoeno hiya:hiya: komo, nale ba:bi komo hiliyonomo gigilepalama: ba midilina gunima:mo ihilateliya:mo. Ba:bema: naeno ukui ipuwalo kapiya komote ko komonomoma: eda:na, ba:be komo ba: naeno Kodawa Ya:su Kelisokoba: kapiyama: eda: komola. Iyo, nale ebe mabuma: ba:moe hopoen hiliyonomo hidohido komo nenema: ba goena, ebe kapiya kodakodanomolo lawenamo ⁹nale ebe ipuwalo hidamo kemedinama:. Ba: hibila, Godote lumagino hibima: midi komodo modobo helo ebetamo ba ikamena ebe tuputupudawama: ba:bo komidima:ne, ba:bema: ba:ma tetelo nale Godokono Tutumu Tabamo papamiwata komodo na ha:kiya na tuputupudawama: kagoenaha:, ao, nale huiyatiya Kelisoko kapiya hibima: na:midinamo.* ¹⁰Ba:be mabuma: na ba:moe

* 3:3 Lom 2:29 * 3:4 2Kol 11:18 * 3:5 Luk 1:59; 2Kol 11:22; Oel 23:6 * 3:6 Oel 8:3

* 3:7 Ma:t 13:44,46 * 3:9 Lom 3:21-22

kapiya konomo komoma: ubi nihatenamo, nale Kelisokoba: kapiyama: ba eda:na, ebete hoe ipuwane kebe helo komamo ka:mahiguya: ba:be atu helo komote naeno emede ipuwalo kitanama:ne. Ba:bene ba:be helo komote nagodolo ba itana, nale ebeno temeteme ipuwalo eba:go kapimilo kolutama:nemo, ba:gala ebete hoe komamo keba ka:na ka:tuya: nale ba:ba ka:na atumu da:tomo,* ¹¹ na hibima: na:midinamo ebeno helo ba: modobola, ebete na hoe ipuwane ka:ka:mo gala kakadipatenema:ne.

Polote Hido Huiya Godogodone Lawema: Oko Helonomamo Dowatinami

¹² Numa:la:, nale tabo ba:ma ka:na kagoitaha:, nale Godogodone hido huiya lawema: naeno emede ipuwalo tuputupunomoma: ya:lo ediya:mo. Ao, eba ka:naha:, nale huiyatiya helonomamo oko owati ipuwado ba:be huiya galane tetelo lawema: ewagelenamo, mabu Ya:su Kelisote ba:be huiya natamo hibinomolo ikanamema: na ba:bema: laweniya:.* ¹³ Ba:gala naeno hibima: midipi ekaka:la:, na ba:ma ka:na kemalagidolutaha: nale alaholo ipuwalo wato kikipo ya:lo a:lawiya:mo, ao, na ba:be kalakala tete galane konumima:nemo. Ba:be mabuma: kebe komate natamo dopamo da:pikulinakui, nale ba:bi komo gala emalagidolema: naeno oko owati ipuwalo gala hapuamo kagahiminaha:, na huiyatiya naeno holoholo dopo hapunomamo ihatenatomo kuititi teta:mo modobolo konuluhukuma:.* ¹⁴ Iyo, sikulu guduti iya:da:mi hegelalo heloamo keba ka:na ka:puliganako, na oko owati ipuwalo ba: ba:ba ka:na puliganamo, nale kuititi teta:mo da:nuluhukumu naeno hido huiya ba:bo konelawema:. Ba: hibila, Godote Hunu Haboenokalakala komo natamo ikanamema:, Ya:su Kelisoko ipuwalo na ba:bema: ka:namiya:.*

¹⁵ Ba:bema: nonolata, a puya:te Kelisoko ipuwalo hidamo dapephonama:, wadiyala a ba:bako ukui kapiyado oko ebetamo bowatihonama:, huiyatiya diyala, la: komopa:te oko eta kuba ukui komago dowatihonama, ba:bema: Godote ha:kiya ebeno ubi tetelo ebeno tuputupu ukui gabo la: kiya:tulamema:na:ta.* ¹⁶ Numa:la:, ba:moe komo ba: ko komola, ale hibima: midi ipuwalo ba:mamo kebe gabodo ka:pikulima:, wadiyala ba:be atu gabodo ale kuititi teta:mo hibinomolo konikulima:nema:.

¹⁷ Naeno hibima: midipi ekaka:la:, wadiyala la: kapimilo la:eno emede ipuwalo na nibaminatenenala:, iyo, puya:te dopamo aeno ododili komo ta:matalema: hidohido ukui duwati, wadiyala la:le ba:be atu gabodo kotolamema: ibino komo hidamo nulamenala:.*

¹⁸ Ba:gala nale dopamo komo hiliyonomo tetelo la: kebe komoma: da:kiyalamenakuima, mu numitota:la:, ka:lo ba:be komo gala ihi

* 3:10 Lom 6:3-5; 8:17 * 3:12 1Tim 6:12,19 * 3:14 1Kol 9:24 * 3:15 1Kol 2:6

* 3:17 1Kol 4:16

baida:go la: ba:ma ka:na kakiyalamemata, Kelisokono keha pihigalo
 hoe mabuma: komo tawakalubi hiliyonomate eba:go alaholohona.
 19Ba: hibila, ba:bako tawakaluba:te ibino kuititi tetelo Saitanakono
 Koe Habamo konikulima:na:. Iba:te ibino kateneno ubi komamo
 kubanomamo papamila:halete, ba:bene ibino hilopo komo ododili
 ipuwalo ba awagahana, iba:te ba:moe hopoeni ilina uwate gabo kapiya
 bemalagidolona.* 20Huiyatiya a hibima: midipino hibi emede haba
 ba: Godokono Hunu Habala, ba:bema: aeno Ka:ka: Mula:lea:medawate
 ba:bene kopema: ale ba:be komo uliholo latiminama:, ebe ba: aeno
 Kodawa Ya:su Kelisotela.* 21Ba:bema: hibila, hiya:hiya: tawakalubi
 ba:gala gobogobo hiliyonomo iba:te ebegodolo ditana ba:be konomo
 helo dumimina:, iba:te ebeno ubi komamo ba:bo kopapamila:halema:na:.
 Ba:ba tetelo Kelisote ba:be atu heloamo aeno heloha: ape ba:gala ha:laha
 ape hiya:nomoma: komidilia:mema:ne, iyo, ebeno apete hidonomo
 a:la:minama: keba ka:na keda:na, aeno apa:te ba: atumu ba:ba ka:na
 kakeda:haa:mema:na:.*

Polote Komo Tutumu Tabo Pilipai Sose Tawakaluba:tamo Dikalamiya:

4 1Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, wadiyala la: naeno tabo
 komokomo ba emalagidolena ba:bi komamo papamila:hate aeno
 Kodawa ipuwalo kodakodanomolo na:la:mota:hanala:. Ba: hibila, la: nale
 ulamema: konomamo demalagidolenama ba:bi tawakalubilata, ba:gala
 la:le natamo ko kalakala komo ba ikanamena, nale Saitanatamo alaholo
 ipuwalo da:lawimo la: ba:be wato kikipo huiyama: eda:hanamata.*

2Naeno hibima: midipi ekaki bohelemele Yuwodiyako ba:gala
 Sintakiko, nale la: betoelameholemata la:le olowabeletihui komo
 miya:pate aeno Kodawa ipuwalo ukui kapiyama: keda:ma:. 3Ba:bema:
 ama: pote naeno oko ipuwalo hido owalubidawama: deda:na, wadiyala
 ama: ba:moi kamenakamena nowalubiliya:. Ba: hibila, ibi netewapa:te
 Hido Tabo olamagimi mabuma: eta dubu Kelaminakoba: dopamo nago
 kodakoda oko dowatinama:, ba:bema: ibino mahilote Godokono Ka:ka:
 Bukalo ba:pola:lama:na, komopa:te nago oko dowatina ibino mahilote
 keba ka:na ka:pola:lama:na ba:ba ka:na.*

4Ba:bema: la: hiliyonomate aeno Kodawa ipuwalo hiliyonomo
 tetelo na:kalakalahana:, iyo, na gala na:kagoemo, wadiyala la:
 na:kalakalahala:! 5Ba:gala wadiyala la: hiliyonomo tawakalubino
 holoholo hapulu tatabalo ba emedena, komopa:te la:eno ukui
 komamo papamila:halema: ibi heloamo akakiyahalama:la:. Numa:la:,
 aeno Kodawoeni pe tete ba: na:tatali,* 6ba:bema: wadiyala la: eta

* 3:19 Lom 16:18 * 3:20 Epe 2:6,19 * 3:21 1Kol 15:28,43-53 * 4:1 1Tes 2:19-20

* 4:3 Luk 10:20 * 4:5 Yun 10:25; Ya:i 5:8-9

komoma: aka-ukuibilibilihala:, huiyatiya la:eno modoboha: komo hiliyonomo ipuwalo la:eno tepo ipuwoeno kalakalago la: Godotamo na:toetoehonakuya:la: ebete la: kowalubilima:.* ⁷Ba:ba tetelo la: Ya:su Kelisoko ipuwalo ba emedena Godokono hete komote la:eno tepo ipuwoeno hiya:hiya: ukui komo hidamo ba:ga:lulatenamene, ba: hibila, hopo habanapa:te ibino mulu ukui komamo ba:be hete komoeno ipuwa lawema: kamodobonaha:.*

⁸Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, ba:moe leta kuititi hapulu nale la: ba:ma ka:na kiyalamemata, Godote kebe komokomo tuputupu emede komoma: da:goena ba:gala ebete kebe komo da:mililameholena, wadiyala la: ba:bi komokomo kapiya la:eno tepo ipuwalo nemalagidolenala:. Iyo, ebete kebe ukui komo hibima: da:goena ba:gala muluma: da:goena, ebete kebe ukui komo hidoma: da:goena ba:gala dalowa:ha:ma: da:goena, ebete kebe ukui komo malemale hawakalimima: da:goena ba:gala kalakala adipatema: da:goena, wadiyala la: ba:bakobako ukui komo kapiyamo la:eno tepo ipuwa na:tabuilameniya:la:. ⁹Ba:bene la: kebe komo naeno iya:tulame komodo dulihtonakuima ba:gala naeno ododili komodo dulamenakuima, wadiyala la: ba:bi hiliyonomo komo nododilinakuya:la:. Ba: ba:moe gabodo pote hete tawakaluba:tamo dikalamena, ba:be Godote la:godolo hibilo bemedenamene.*

Polote Pilipai Soseno Malemale Mani Miyate

Komoma: Kalakala Tabo Dolamagiya:

¹⁰Ba: hibila, naeno kalakalate aeno Kodawa ipuwalo la: mabuma: ditana, ba:be kalakala bada konomola:ka:! Iyo, tete ga:ga:dopolo la:eno ubi ba italama:na la:le gabo umihino na kowalubinakuilha:, ba:ma tetelo huiyatiya la:le gabo dumima na mana:mo ba:bo owalubinimata, dopamo la:le na owalubinima: ubi keba ka:na kihateonakuima ba:ba ka:na. ¹¹Huiyatiya nale ba:moe kalakala tabo olamagi komamo eta modoboha: komo la:tamo kahawakalimitaha:, ao, ba:moe komo ya:lo iya:tawuya:mo, na hiya:hiya: modoboha: komo ipuwalo ba emedena huiyatiya naeno Kodawoeno kalakala kapiyate nagodolo bitanamene. ¹²Ba: hibila, dopamo nale komo tetelo hiya:hiya: modoboha: komo ipuwalo lutanakuimo ba:gala komo tetelo na ilinago modobolo lutanakuimo, ba:bema: nale kalakala komoeno ipuwa ba:ma ka:na ya:lo a:lawiya:mo, hiliyonomo hiya:hiya: tetelo, iyo, baa:te wiguname tetelo ba:gala kape tetelo, dogodogo ilina pola:na tetelo ba:gala ilina pola:naha: tetelo, naeno kalakalate naeno Kodawagodone ba pena a:kawibonamene. ¹³Ba:bema: hibila, ebete natamo helo ba ikanamena, na modobola ebe

* 4:6 Ma: 6:25-34; Kol 4:2 * 4:7 Ais 26:3; Yon 14:27; Kol 3:15 * 4:9 Lom 16:20

ipuwalo hiliyonomo hiya:hiya: temeteme ipuwado kuititi hapuamo konuluhukuma.*

¹⁴ Huiyatiya na la:tamo kalakala tabo gala na:kagoemo, mabu la:le naeno temeteme ipuwalo na mana:mo dowlubinima ba:be komo ba:hido malemale komola. ¹⁵ La: Pilipai sose tawakalubi ba:moe komo iya:tawahanomola, dopamo Hido Tabote nagodone la:tamo da:puluhukui, ba:bene nale la: ipuwane Ma:sadoniya hopone gala da:katuimo, ba:ba tetelo komo hiya:hiya: sose tawakalubi ipuwalo la: kapiyanomate mana:mo malemalelo na owalubinimata.* ¹⁶ Iyo, na Tesalonaika habalo ba nemedena, la: komo tetelo naeno modoboha: komo ipuwalo owalubi komo natamo ba:bo poemenakuimata. ¹⁷ Huiyatiya numa:la:, naeno ubi komo ba:ma ka:na kitanaha:, na ha:kiya na emalagidolonelo mani la:godone dito uwate, ao, na ubila la:eno malemale ikame komodo Godote ebeno hidonomo huiya la:tamo dito kikalamema:

¹⁸ Ba: hibila, ba:ma tetelo eta modoboha: komo kapiyate nagodolo kitanaha:, mabu la:le na owalubinima: Epa:paladaitasitamo dikamehuima, ebete ba:be mani mamo dadahi nale modobolo lawimo. Numa:la:, la:eno malemale ikame komo ba: Godotamo hido nibo pate ilina ikame komo huiyala, iyo, ebete ba:bako komo eta lumagigodone kalakalago lawete modoboma: kogoema:ne. ¹⁹ Ba:moe ba:be mabuma: kebe modoboha: komate la:godolo da:pola:na, naeno Godote ba:bi hiliyonomo komo ulamete la:tamo modobolo kikalamema:na:ta, mabu ebeno dogodogo ilinate Ya:su Kelisokono A:la:minanomo Habalo ebegodolo ba:pola:na.

²⁰ Ba:bema: wadiyala awagaha komote aeno Nabiwi Godogodolo emedena emedena tetelo nitanamene! Ba:moe tabo ba: hibinomola, ba:ba:la!

Polote Leta Kuititi Hapulu Nolata Tabo Komokomo Dolamagiya:

²¹ Ba:bene puya:te Ya:su Kelisoko ipuwalo Godokono tawakalubima: deda:hana, nale naeno nolata tabo ibi hiliyonomatamo poememo, ba:gala nago demedena ba:bi hibima: midipi ekaka:te ibino nolata tabo atumu la:tamo na:kapoema:. ²² Ba:gala puya:te ba:moe Loma ko habalo Godokono tawakalubima: deda:hana, ibi hiliyonomate la:tamo nolata tabo bekapoema:, iyo, ibi ipuwalo puya:te Konomo Gawadalagi Sisakono genamalo ebeno oko dawatihona, ba:ba:te ibino nolata tabo konomo atumu na:kapoema:.

²³ Wadiyala aeno Kodawa Ya:su Kelisokono malemale komote la: hiliyonomoeno tepo ipuwalo nitanamene. Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

* 4:13 2Kol 12:10 * 4:15 2Kol 11:9

POLOTE LETA

KOLOSİ SOSE

TAWAKALUBA:TAMO

ODODIYA:

1 ¹Na ba: Polotela, Ya:su Kelisote ebeno sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya: ba:bi okopi ipuwalo na ba: etala, mabu Godote ebeno ubilo na ba:bema: laweniya:. Na ba:gala a hibima: midipino ekawi Timotiko, ²ale la: puya:te Kolosi habalo Godokono tawakalubima: ba eda:hana Kelisoko ipuwalo aeno hibima: midipi ekakima: deda:hanama, ale ba:moe leta la:tamo poemema:. Wadiyala aeno Nabiwi Godote ebeno malemale komo ba:gala hete komo la:tamo nikalama:mena:ta.

Kolosi Sose Tawakalubino Komoma: Polote Kalakala Tabo Ba:gala Toetoe Tabo Dolamagiya:

³Tete hiliyonomolo ale toetoe tabamo la: ba wadiya:paa:latele kalakala tabo Godotamo ba:bo adipatenakoma:, hibila, ebe ba: aeno Kodawa Ya:su Kelisokono Nabiwila. * ⁴Ale ebetamo kalakala tabo ba:bema: olamagiminakoma: mabu ale ba:moe hido komo ulima:, la:le Ya:su Kelisoko hibima: ba midina Godokono tawakalubi hiliyonomo malemalelo emalagidolenamata. ⁵Iyo, dopamo tetelo Godokono Hido Tabote la:tamo da:pi, ba:bema: hibila, la:le ba:be hibinomo tabo dulihiuima, ba:ba tetelo la:le Godogodone hido huiya lawema: ebeno pe komoma: uliholo latimi komo ba:bo tupuimimata, mabu ebete ba:be hido huiya ebeno Hunu Habalo ya:lo hiduilamete la: mabuma: hidamo ulamena. Ba:moe ba:be mabuma: ba:ma tetelo la:eno hibima: midi komo ba:gala malemale emalagidolo komote la:godolo ba:pola:lama:nata. * ⁶Ba: hibila, ba:moe

* **1:3-4** Epe 1:15,16 * **1:5-6** Epe 1:13; 1Pit 1:4

atu tetelo Godokono Hido Tabote hopo haba konomo hapuhapuamo ba pena hidohido gaote a:nolohonaka, la:eno uliho tupuimi mabuni ba:be tabote la: ipuwalo oko keba ka:na kowatinami ba:ba ka:na. Numa:la:, la:le Godokono hibi tabo uliho tetelo ebena malemale komo pogodone diya:tawahuima, ⁷ba:be dubu ba: Epa:palasitila, ebe ba: ale koamo demalagidolonama: ba:gala ago oko dowatina ba:be lumagila. Iyo, ebete Kelisokono oko a mabuma: owatinako, ^{*} ⁸ba:gala kalakala konomola, Godokono Gobogobote la:tamo malemale emalagidolo komo keba ka:na kikalametana, ba:ma tetelo Epa:palasiti ba:be komo atamo a:pehawakalimi.

⁹Ba:bema: ale la:eno hibima: midi komo dulihiuima:, ba:ba tetene tupuimiti ale la: mabuma: Godotamo toetoe tabo olamagimi kekela:menaha:. Ba:bene ale ebe ba:ma ka:na toemehonakoma:, ebena Gobogobote tawakaluba:tamo konomamo dikalamena, ebete ba:be mulu ukui komamo ba:gala ebena ubilo wapata:lame komamo la:eno tepo ipuwa kotabuillamema:ne. ^{*} ¹⁰Ba: ba:moe gabodo Kodawoeno helote la:godolo bitanamene, la:le ebena hidohido ga:limapi gugudima: ba eda:hana la:eno hiliyonomo ododili komo ipuwalo ebe kokalakaluiminakoma:, iyo, la: ipuwalo hidohido gaote ba:ba ka:na ba nolohona la:eno Godoko iya:tawa komodo hibilo kapepehoma:nemata.

¹¹Ba:gala la: mabuma: ale Nabiwi Godoko betoemehonakoma:, ebete ebena aloeno konomo heloamo la: koheluillamenama:, la:le komo hiya:hiya: temeteme ipuwalo kodakodalo ba la:mota:hana ^{*} ¹²kalakala tabo ebetamo konomamo kadipatenakoma:. Ba: hibila, Godote Kelisokono ododi komodo la: a:modobuillamiya:ta, ebena A:la:minanomo Habalo da:pola:na ba:bi dogodogo ilina ipuwane la:le ebena komo hiliyonomo tawakaluba:go la:eno hido huiya konuwatema:, ^{*} ¹³⁻¹⁴mabu ebete aeno ka:ka: ba mula:lea:me du namutudawoeno helo ipuwane a uluhukua:tete, ba:bene ebena Guduti Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komoeno kalakala emede komamo ebete a a:miya:tiya:. Numa:la:, ebete ba:be Gudu konomamo emalagidolona, ebe ba: pote aeno kuba ododili ipuwane a huiya konomamo duwatiya: ba:be Hidodawala, iyo, ebete aeno kuba hiliyonomo egebolea:mete ya:lo adodoholea:miya:.*

Kelisote Kodawanomoma: Deda:na Ba:be Komo

¹⁵Ba:gala eta komo. A hopo habanapa:te Godoko baida:mo umi modoboha:, huiyatiya Kelisote ebena holoholo kapiyamo atamo ba: a:puluhukuya:, ebe ba: Nabiwino dopo Gudunomola, iyo, ba:moe hopoeno ilina hiliyonomo ikulihino ebete dopamo nemedenami. ^{*} ¹⁶Ba:bema: Hunu

* 1:7-8 Kol 4:12; Pai 23 * 1:9 Epe 1:16,17 * 1:11 Epe 1:19; 3:16 * 1:12 Epe 1:11,18

* 1:13-14 Luk 22:53; Epe 1:7; 2:2 * 1:15 2Kol 4:4; Yon 1:18

Habalo da:pola:na ba:gala hopo habalo da:pola:na, iyo, hopo habanapa:te baida:mo dulamena ba:gala iba:te kebe komo baida:mo ulameheno, ba:bi hiya:hiya: helohelonomo gobogobo, ba:gala helohelodopo gobogobo, ba:gala hiya:hiya: tawakalubi, ba:gala hopolo da:ka:ka:halena ba:bi ilina, ibi hiliyonomo Nabiwiti ebeno Guduino heloamo ododiliya:. Ba: hibila, ibi hiliyonomate Kelisoko kawagaminanama: ebeno helo kapiyamo ikulihuya:, ¹⁷ba:gala ibi hiliyonomo ipuwalo etate uluhukuhino ebete dopamo nemedenami. Ba:be mabuma: ebe kapiyagodolo helo bitana ibi hiliyonomatamo ka:ka: kikalamema:.*

¹⁸Ba:gala Kelisokono ape ba: sosela, ba:bema: ebe soseno watola ba:gala ka:ka: mabula. Iyo, ha:laha tawakalubi hiliyonomo ipuwalo ebe ba: hoe ipuwane mahigama: dopodawama: ediya:, ba:bema: ebe ba: hiliyonomo komokomoeno Namutudawa kapiyanomola.* ¹⁹Ba: hibila, Godote kalakalago ebeno ubi bihatiya:, kebe komote ebe ipuwalo tabonomo ditana ba:be atu komote ebeno Gudu ipuwalo tabonomo kakitanama:.* ²⁰Ba:gala ebete ebeno ubi komo ba:ma ka:na kihatiya:, ebeno Guduino hawiti keha pihigalo da:ka:ka:la:mene, ebete ba:be hawa:mo ba:moe hopolo ba:gala Hunu Habalo da:pola:na, ba:bi hiya:hiya: ilina ba:gala tawakalubi ba:gala gobogobo ibi hiliyonomo uwatete ebeno mabulubima: keda:hanama: ibi gala ebetamo kakamagahelema:ne, mabu ibi hiliyonomate dopamo eba:go alaholohopima: eda:hanama:.*

²¹La: hibima: midipi ba: atumu, dopamo la:le kuba komokomo ba ododilina la:eno tepo ipuwoeno ukuilo Godogodone muhuludopone putititate eba:go alaholohopima: eda:hanamimata.* ²²Huiyatiya kalakala konomola, Kelisote ba:moe hopamo pete lumagino apa:mo da:pehoiya:, ba:be mabuma: la: ba:ma tetelo Godokono hidohido mabulubima: eda:hanamata, iyo, ebete gabo ba:ma ka:na hiduimiya: la: ebeno talonapima: ba:gala tuputupupima: ba:gala dalowa:ha: tawakalubima: midiliti ebeno holoholo hapuamo komagahelema:.* ²³Ba:bema: wadiyala la: kodakodalo ba la:mota:hana la:eno tepo ipuwalo ukui gagagagama: akeda:hanala:, mabu la: dopamo dulihiuima ba:be Hido Tabo hibima: ba midina la:le Godogodone hido huiya uwatema: uliholo latiminamata. Ba: hibila, ba:be Hido Tabo kolamagima: na Poloko ba: Godokono eta okodawala, ba:gala kalakala konomola, ba:be Tabote hopo habanapi hiliyonomatamo ya:lo uluhukui.

Sose Tawakalubi Mabuma: Polokono Oko Owati Komo

²⁴Ba:gala eta komo, nale la: sose tawakalubi mabuma: duwatanakomo ba:bi apeno temeteme komoma: na:kalakalanamo. Numa:la:, sose

* **1:17** Yon 1:1; 8:58 * **1:18** Epe 1:22-23; Oel 26:23; Haw 1:5 * **1:19** Kol 2:9

* **1:20** Epe 1:10; 2:16 * **1:21** Lom 5:10; Epe 2:12 * **1:22** Epe 2:14-16; 5:27

tawakalubi ba: Kelisokono apela, ba:bema: keba tetelo hibima: midipa:te ebeno oko owati ipuwalo temeteme duwatanaka, Kelisote ba:bako atu temeteme bekaawatanako. Iyo, ebeno temeteme uwate komo ba:moe hopolo hibilo kupula:lemeha:, ba:bema: naeno kalakala bitana nale ebeno temeteme upula:leme teta:mo ebeno oko kowatinama:. ²⁵Ba: hibila, Godote sose tawakalubi mabuma: na okodawama: a:midiniya:, iyo, nale ebeno tabo konomo iba:tamo hawakaliminomo da:hawakaliminakomo ba:be ododi komo ba: ebete natamo dikanamiya: ba:be okola.*

²⁶⁻²⁷Ba:bema: numa:la:, dopamo tetelo Godote komo gogo hiliyonomolo hopo habanapa:tamo ugumuilo ditanami, ba:be nopo ebete ba:ma tetelo ebeno tabo olamagimipino oko ipuwado la: ebeno tawakaluba:tamo ba:ma ka:na hawakaliminako, Kodawa Kelisote la: hibima: midipino tepo ipuwalo bemedena, ba:bene la:le ebeno pe komoma: uliholo ba latimina, ebete da:pemene ba:ba tetelo la:le Godokono konomo alo ipuwalo ba:nemedenamata. Kalakala konomola, ba:ma tetelo ebeno hidonomo a:la:mina nopote hopo habanapi hiliyonomatamo ba: ba:ba ka:na itana!*

²⁸Ba:bema: ale Kelisokono komoma: ebeno Hido Tabo tawakalubi hiliyonomatamo olamagiminakoma:, iyo, ale hiliyonomo hiya:hiya: mulu tabamo ibi ba kiyahalame ba:bo iya:tulamenakoma:, mabu a ubila ibi hiliyonomate Kelisoko ipuwalo hidonomamo apepehote ibi kokopima: deda:hamena:, ale ibi Godokono holoholo hapuamo ba:bo konewadipilima:nema:. ²⁹Ba: hibila, nale ba:be komo kumima: Kelisokono konomo heloamo oko bowatinamo, ba:gala ebeno helote atumu na ipuwalo oko na:kowatina.*

2 ¹Ba:bema: na ubila la: ba:moe komo iya:tawaha, na Polote la: Kolosi sose tawakalubi ba:gala Lodosiya sose tawakalubi, la: hiliyonomo mabuma: Godokono oko temetema:go dowatinamo, ba:gala hibila, la:eno kapiyuimi ipuwalo puya:te naeno holoholo dopamo kumiha:, nale la: hiliyonomo mabuma: atumu oko na:kowatinamo. ²Iyo, naeno ubi ba:ma ka:na itana, nale la: hiliyonomo hiya:hiya: tawakalubi gelebadi tabamo ba heluilame la:le malemale emalagidolo komo ipuwalo kapiyama: keda:hama:. Ba: ba:moe gabodo Godote dopamo tawakaluba:tamo dugumuiya:, ba:be diya nopoen ipuwa la:le hidonomamo iya:tawahate kodakodalo ba:bo katila:nama:nemata, lumagiti konomo mana:goeno kuiha keba ka:na katila:nanako ba:ba ka:na. Ba: hibila, ba:be diya nopoen ipuwate ka:lo tawakaluba:tamo da:hawakalana, ebe ba: Kelisotela, ³iyo, hiliyonomo hidohido mulu emalagidolo komo ba:gala hiya:hiya: iya:tawa komo, ba:bi komo hiliyonomate ebegodolo ba:pola:na. Ba:be mabuma: Godote dopamo kebe hidohido komo kugumuiya: ka:lo ebete huiyatiya Kelisogodone tawakaluba:tamo hawakalilamenako.*

* 1:25 Epe 3:2,7-8 * 1:26-27 Lom 16:25-26; Epe 3:5,9 * 1:29 Epe 3:7,20; Pil 4:13

* 2:3 1Kol 1:24,30

⁴Ba:bema: nale ba:moe komo la:tamo na:goemo, mabu na ubihinola la: ipuwalo etate mahigate komo hidohido tabo hunu tama iya:tulame gabodo ba olamagi, komo ha:da tabo komamo la: amiholamete kuba gabamo ba:bo komagatalema:.* ⁵Ba: hibila, naeno ape muhulunomola huiyatiya nale naeno tepo ipuwoeno ukui ipuwalo la:go bemedenamo, ba:bema: la:le Kelisoko hibima: midi ipuwalo kapiyama: eda:hate kodakodalo keba ka:na ka:la:mota:honama, nale ba:be komo ba iya:tawa konomamo kalakalutamo.*

Lumagiti Kelisoko Ipuwalo Hibi Ka:ka: Lawe Komo

⁶Ba:bema: la: dopamo Ya:su Kelisoko la:eno Kodawama: ka:milo ebe keba ka:na ka:lawiuima, wadiyala la: ba:ma tetelo ebe ipuwalo ba: ba:ba ka:na nemedenala:.* ⁷Numa:la:, Kelisoko ba: hido pali haka huiyala, ba:bema: wadiyala la:le la:eno haha ebe ipuwamo amihohote, hahate ba mela:midahale la: hidamo napepehonakuya:la:. Iyo, wadiyala la: la:eno genama ebe hunamo hidamo netiya:la:, ba:bene la:le hibima: midi ipuwalo helohelonomoma: keda:hama:nemata, Godokono okodawate la: dopamo diya:tulamenakui ba:ba ka:na. Ba:gala eta komo, wadiyala la: hiliyonomo tetelo Godotamo kalakala tabo nadipatenakuya:la:.*

⁸Ba:bema: la: hidamo! Na ubihinola la: ipuwalo etate mahigate hopo habanapino komo mulu tabo komokomo ba olamagi ha:da amihoho komodo la: kuba gabamo magatale. Ba:bako lumagino iya:tulame komote la: kuba ododili komoeno okopima: komidilima:na:ta, mabu ebete hopo habanapino iniwalino hiya:hiya: kukala komo ba:gala ba:moe hopoeno kubakuba gobogoboeno hiya:hiya: ukui komo hibima: ba midilina tawakalubi ba:bo iya:tulamenako. Iyo, ebeno iya:tulame komote Kelisogodone kapenaha:.

⁹Wadiyala la: huiyatiya ba:moe konomo komo niyatawahala:, Kelisote lumagino apa:mo ba:moe hopolo da:pemedenami, ba:ba tetelo Godote ebeno holoholo ba:gala ododili komago ebe ipuwalo emedenami, iyo, Godote ka:lo atumu ebe ipuwalo ba:kaemedena mabu Kelisoko ba:gala Godoko ibi ba: kapiyanomola.* ¹⁰Ba:bema: kalakala konomola, mabu la: hibima: midipa:te atumu Kelisoko ipuwalo ba emedena ebeno hiliyonomo komokomo konomamo ya:lo uwatimata. Iyo, hibila, ebete ebeno Ko Gawadalagi emede bahilo ba luta, Saitanakono hiya:hiya: nopopi ba:gala komo kubakuba gobogobo ibi hiliyonomate ebe tolemelo ebetamo a:papamila:halenaka.*

¹¹Ba:bema: Yunapa:te ibino iniwala:godone da:lawiya:, wadiyala la: ba:be dubu guduino tama itamida kukala nemalagidolala:. Iba:te dododinaka ba:be kukala dubate ha:kiya ibino kokotamo ibino

* 2:4 Lom 16:18 * 2:5 1Kol 5:3 * 2:7 Epe 3:17 * 2:9 Yon 1:14,16 * 2:10 Epe 1:21-22

guguda:tamo miya:telamenaka, huiyatiya la: Kelisoko ipuwalo ba emedena ebete la:tamo da:miya:telami ba:be tama itamida kukala hiya:la. Iyo, Kelisote la:eno tepo ipuwalo dododilami ba:be komodo ebete la: kateneno kuba ubi komamo papamila:ha ipuwane uluhukulatelia:ta. *

¹²Ba:bema: numa:la:, la:eno Kelisoko hibima: midi komo kohawakalimima: sose watowatopa:te la: beyamo ba wadulatele la:le beya ipuwamo ba:bo nepalaguimata, dopamo tetelo komopa:te Kelisokono hoe ape bobo ipuwamo keba ka:na kihatiya: ba:ba ka:na. Ba:gala la: beya ipuwane da:mahila:halima, ba:ba tetelo la: Godokono helo hibima: ba midi ebete la: ka:ka:mo ba:bo wadiya:paa:latelia:ta, dopamo ebete Kelisoko ka:ka:mo keba ka:na kadipatiya: ba:ba ka:na. *

¹³⁻¹⁴Ba: hibila, la: Yuha:pi dopamo Godokono umi ipuwalo ha:laha tawakalubima: eda:hanamimata, mabu la: la:eno kateneno kuba ubi komamo ba papamila:hana kuba komokomo ba:bo ododilinakuimata. Huiyatiya kalakala konomola, la:le ebeno komo iya:tawahaheno ba:ba tetelo Godote la: ha:laha ipuwane uwatete, ebete Kelisoko keba ka:na ka:ka:kimiya: la: ba:ba ka:na eba:go a:ka:kilamiya:ta. Numa:la:, la:la, ala, a hiliyonomate dopamo Godokono hiya:hiya: kukala hiliyonomo da:wakalaminakuima:, ebete ba:bi kuba ododili komo ebeno Tabo Anagiya:mida Bukamo ba:bo miya:tenakui. Huiyatiya tawakaluba:te Kelisoko keha pihigamo da:pihomotiya:, ba:be atu tetelo Godote aeno kuba ododili miya:teho tabo komokomo ba:gala ebeno kukala miya:teho tabo komokomo, ba:bi netewa komokomo keha pihigamo kapimilo miya:tete ikoko ba:bo alukulilamiya:, iyo, ba:moe ba:be gabodo ebete aeno kuba ododili komo hiliyonomo egebolea:mete dito adodoholea:miya:. * ¹⁵Ba:bema: hibila, Kelisote keha pihigalo da:hoiya:, ba:ba tetelo ebete Saitanakono hiya:hiya: nopopi ba:gala komo kubakuba gobogobo ibi hiliyonomoeno helo ipuwane uluhukuti wato kikipo ba:bo lawiya:, iyo, puya:te eba:go dalaholohonakui ebete hopo habanapino holoholo hapulu ibi hiliyonomo heloha:ma: ba: dito midiliya:.

Komo Hiya:hiya: Kukalate Awagahapino Ukui Komodo Dikulihona

¹⁶Ba:bema: na ubihinola eta kuba ukuidawate mahigate naha ilina komoma: ba:gala niho ilina komoma: hiya:hiya: kukala la:tamo ikalame. Ba:gala la: ba: atumu Yunapa:te hiliyonomo gogolo ibino hiya:hiya: poko dododilinaka ba:bi komoma:, ba:gala ibino uli manomeno poko ododili komoma:, ba:gala ibino okoha: talona hegeloeno komoma:, la: ba:bi hiya:hiya: komoma: eta lumagigodone eta kukala akalawa:la: *

¹⁷Ba: hibila, dopamo tetelo Godote ba:makomako kukala Yunapino

* 2:11 Lom 2:29 * 2:12 Lom 6:4 * 2:13-14 Epe 2:1,4-5,14-16; 1Pit 2:24

* 2:16 Lom 14:1-12

iniwala:tamo ikalamiya:, iba:te ba:bi komamo papamila:ha komodo ebeno holoholo nanekela:mo kuminakoma:, huiyatiya kalakala konomola, ba:ma tetelo ale Kelisoko ipuwalo ba emedena Godokono holoholo hibinomolo uminakoma:, mabu Kelisoko ba: ebeno hibi komo hawakalimidawala.*

¹⁸ Ba:gala na ubihinola eta kuba ukuidawate mahigate la: kuba gabamo ba magatale la:eno hibima: midi komoeno hido huiya ba:bo alatidihole. Ba: hibila, komopa:te ibino tepo ipuwoeno kuba ukui gabodo ibi ha:kiya ibi ba awagaminale, ibino baida:te hiya:ma: eda:halame komokomo ba:gala Hunu Haboeno nopopi adikulame komokomo tawakalubi ba:bo kiyahalamanaka. Numa:la:, iba:te ha:kiya ibi Godokono huiyaha: okopima: da:ga:lana, huiyatiya ba:be tabo ga:la komo ba: hunu tamoeno iya:tulame komola mabu ibino tepo ipuwalo awagaha konomote itana. ¹⁹ Iyo, ba:bako lumagiti ebeno tepo ipuwoeno ukuilo a sose tawakalubino watodawa Kelisoko ya:lo a:miya:pui, ba:bema: ebete ebetamo hibilo kapapamiwatanaha:. Huiyatiya kalakala konomola, hibi sose tawakalubino komo ba:ma ka:nala, ibi ba: Kelisokono apela ba:gala ebe ba: watola. Ba:moe ba:be mabuma: ape konomoeno hiya:hiya: komate watoeno ubi komamo hibilo ba papamila:hana, ba:ba tetelo apeno moga:lamehole tete hiliyonomo ba:gala hiliyonomo wituwitu iba:te ibino hiya:hiya: oko modobolo dowatihonamena: ba:be apete hidonomamo kapema:ne, Godote ubi keba ka:na kihatena ba:ba ka:na.*

²⁰ Numa:la:, puya:te hibima: midiha:pima: deda:hana, iba:te Saitanakono helo ipuwalo ba emedehona ko tola:go hiya:hiya: kukala konomamo emalagidolenanaka. Huiyatiya la: hibima: midipa:te Kelisokoba: da:ha:lahuya:ma, ba:ba tetelo ba:moe hopo dumina la:le ba:bi kubakuba gobogoboeno helo ipuwane ya:lo ikuliya:mata. Ba:bema: mabu keka: la: hiya:hiya: kukaloeno komo ba emalagidolena hopo haboeno hibima: midiha:pimo demedenama? A:iye! Komopa:te la:tamo tabo ba:ma ka:na dolamagimimina:, * ²¹ “Ba:moe ilina akologa:la:,” ba:gala “Ba:be ilina akanala:,” ba:gala “Ba:be eta ilinoeno talona konomola,” la:le ibino tabo komokomo akulihala:. ²² Numa:la:, ba:bako kukala ba: hopo habanapino ukui komola ba:gala ibino iya:tulame komola, iyo, kebe ilinate ibino naha komodo wapamo da:tolamita nea:go da:pinikulimina:, iba:te ba:bi ilina nahama: ko komonomoma: ga:late kukala ba:bo miya:tenaka.*

²³ Ba:bi kukala ba: daedae ukui komola, huiyatiya iba:te ha:kiya ibi ha:da ba amiholame ibino kukala mulunomo komokomoma: ga:lana. Ba:gala iba:te komo daedae tabo ba:ma ka:na kaga:lana, hibima: midipa:te Hunu Haboeno nopopi nadikulamenakamena: ba:gala iba:te ibi ha:kiya iba:tamo apeno temeteme dito nikalamenakamena: Godoko hibilo kokalakaluiminama:. Numa:la:, iba:te ha:kiya ibi Godokono huiyaha:

* 2:17 Yun 8:5 * 2:19 Epe 2:21; 4:16 * 2:20-21 Gal 4:3,9; 1Tim 4:3 * 2:22 Mat 15:9

okopima: da:ga:lanā, ba:be tabo ga:la komo ba: hunu tamoeno iya:tulame komola mabu ibino tepo ipuwalo awagaha konomote itana. Ba:bema: ibi niliya, mabu ibino kukalate iba:tamo helo kikalamenaha: kateneno kuba ubi komokomo hibilo kanakapulamema:

Hibima: Mididawagodolo Ditana Ba:be Hibi Ka:ka: Komo

3 ¹⁻³ Ba: hibila, la: hibima: midipa:te Kelisokoba: ya:lo a:ha:lahuya:mata, ba:bene Godote la: eba:go ka:ka:mo a:wadiya:paa:lateliya:ta. Ba:bema: wadiyala la: Hunu Habalo da:pola:na ba:bi hidohido komo hibilo kuwatema: la:eno tepo ipuwoeno ukui nihatenakuya:la:, mabu Kelisote dopamo Godokono tu hapuamo nemedete ebeno Ko Gawadalagi emede bahilo ba:luta. Iyo, wadiyala la: Hunu Haboeno komokomo kapiya nemalagidolenala:, manaha: hopo haboeno hiya:hiya: komo, mabu Kelisokono ododi komodo la:eno hibi ka:ka:te Godogodolo bitana.* ⁴ Ba:bema: numa:la:, Kelisote ebeno helonomo alago da:kapemene, ba:be atu tetelo la:eno hibi ka:ka:te kohawakalama:ne mabu Kelisoko kapiya ba: la:eno ka:ka: mabula.

Kelisoko Ipuwalo Ditana Ba:be Uli Emede Komoeno Kukala

⁵ Ba:bema: la:eno tepo ipuwalo kebe kuba ubi komate da:pola:na, wadiyala la: ba:bi komo nanakapulama:la:. Iyo, kamenakamena ba:gala bohelemele pilo komo, ba:mako kuba ododima: ubi ihate komo, kateneno ubi komamo papamiwata komo, apa:mo hiya:hiya: hilopo ododili komo, ba:gala mani konomamo emalagidolo komo, wadiyala la: ba:bi kuba komo hiliyonomo alukulinomo nalukula:la:. Numa:la:, pote mani konomamo demalagidolona, ebeno komo ba: ida:da:li adikulamedawoeno komo huiyala.* ⁶ Ba: hibila, puya:te Godotamo papamila:haheno ba:bako hiya:hiya: kuba komo dododilina, ba:bema: ebeno konomo mauba komote iba:tamo ba: na:pe!

⁷ Numa:la:, dopamo la: hibima: midipi ba: atumu ba:bako kuba ubi komokomo ipuwalo emedenamimata, mabu ba:ba tetelo la: ba: daedae ukuilo wapata:lamenamimata. ⁸ Huiyatiya ka:lo wadiyala la: ba:moi kuba komo hiliyonomo na:wadipipikulama:la:—mauba komo, tepo ipuwalo koema: eda: komo, ba:gala eta lumagi kubahimima: ubi ihate komo. Iyo, la: eta lumagi iduduputimi tabo ba:gala dalowa: ukui hawakalimi tabo akolamagiminakala:,* ⁹ ba:gala la: ipuwalo etate etatamo ha:da tabo akagaa:la:, mabu la: pakala emede komoeno ododili komokomo tama:mo ya:lo a:miya:timata, lumagiti dalowa: kaliko keba ka:na ka:pekananako ba:ba ka:na.*

* 3:1-3 Ma:t 6:33; Mak 12:36; 16:19; Epe 1:20 * 3:5-6 Lom 6:6,11; Epe 4:19; 5:3-6

* 3:8 Epe 4:25-29; 5:4 * 3:9 Epe 4:22,25

¹⁰Ba: hibila, lumagiti hidohido kaliko kopupulima: kalakalago keba ka:na kuwatanako, la:le ba: ba:ba ka:na Kelisokono uli emede komoeno ododili komokomo ba:bo uwatimata. Ba:bema: numa:la:, ba:ma tetelo la:le uli emede komoeno ododili ipuwalo ba emedena hopo habanapi Ododilidawate la: ebeno holoholonomoma: midilinata, la:le ebeno hibi komo iya:tawanomo kiya:tawahanama:.* ¹¹Ba:gala eta komo. Ba:moe uli emede komo ipuwalo hibima: midipa:te hiya:hiya: kala:mota:hanaha:, ao, Yunapi ba:gala Yuha:pi ibi hiliyonomate kapiya tawakalubima: eda:hana. Ba:ma ka:na kebe dubate Yunapino tama itamida kukala duwatiya: ba:gala puya:te ibino kukala uwateha:ma: deda:hana, puya:te tukulubima: deda:hana ba:gala puya:te komo hiya:hiya: muhulu hopolo demedehona, puya:te mani oko dawatina ba:gala puya:te komopino huiyaha: okopima: deda:hana, Kelisote ba:bi tawakalubi hiliyonomoeno Kodawama: ba eda:na kapiya oko ibi ipuwalo owatina, iba:te ebeno kapiya tawakalubinomoma: keda:hanama:.*

¹²La: ba: Godote duwati ba:bi tawakalubilata, iyo, ebete la: malemalelo ba emalagidolena la: ebeno talona tawakalubima: ba:bo midilia:ta. Ba:bema: wadiyala la: ebeno uli emede komoeno ododili komokomo la:eno hidohido kalikomo na:pupula:la:—awaepi owalubili komo, komopa:tamo malemale hawakalimi komo, la: ha:kiya la: hopamo miya:te komo, komopa:tamo temeteme ikalameha: komo, ba:gala komopa:tamo ubiha: tabo tiyo ga:laha: komo.* ¹³Ba:bene la: ipuwalo etate etatamo tiyolo akamaubala:, ba:gala keba tetelo eta lumagiti kuba dododimini la: ebeno kuba egebolemete nadodomiya:la:, Kodawa Kelisote la:eno kuba egebolelamete keba ka:na kadodolelamitiya:la ba:ba ka:na.* ¹⁴Ba:bene ba:moi hiliyonomo hidohido ododili komo hunamo wadiyala la: malemale emalagidolo komo na:kapuliya:la:, mabu hibila, ba:moe kuititi komote la:godolo ba itana, la:eno hiliyonomo hiya:hiya: ododili ipuwalo la: tawakalubi kapiyanomoma: beda:hanamata.*

¹⁵Iyo, Godote la: da:ka:lami ba:ba tetelo ebete ebeno ubi ba:ma ka:na ihati, la:le Kelisokono kapiya apemo ba emedena ebeno hete ipuwalo kemedehonama:. Ba:be mabuma: wadiyala ebeno hete komote la:eno tepo ipuwa namutudawama: ba eda:na, la: la:eno kalakala Godotamo ba:bo na:hawakaliminakuya:la:.* ¹⁶Ba:bene Kelisokono Hido Tabote la:eno tepo ipuwalo konomamo nitanamene. Ba:be gabodo la: ipuwalo etate eta ebeno konomo mulu komamo ba:be taboeno ipuwa komokomo ba iya:tumi, puya:te kuba gabodo tolamema: dewagelena ibi ba:bo nowalubilinalakuya:la:. Ba:gala wadiyala la: Godoko adikumi ipuwalo la:eno tepo ipuwoeno heloamo hiya:hiya: ohala:mo kalakala ebetamo

* 3:10 Epe 4:24 * 3:11 Gal 3:28 * 3:12 1Pit 2:9 * 3:13 Epe 4:2,32

* 3:14 Lom 13:8-10 * 3:15 Pil 4:7; 1Kol 12:27; Epe 4:4

na:hawakaliminakuya:la:, iyo, ba: ba:ma ka:na Godokono Bukoeno Sam Ohale bukalo da:pola:na ba:bi ohale, ba:gala hibima: midipa:te Godokono hanohano komo hawakalilamema: dododilinaka ba:bi ohale, ba:gala ebeno Gobogobote la:eno tepo ipuwamo da:miya:tenako ba:bi ohale, la: ba:bi hiya:hiya: ohala:mo ebe badikuminakomata.*
 17Ba:bema: la:le Nabiwi Godotamo la:eno kalakala Kodawa Ya:suku ipuwalo ba hawakalimina, wadiyala la:le la:eno hiliyonomo tabo ga:la komodo ba:gala apa:mo ododili komodo la:eno Ya:suku ta:mata komo na:hawakaliminakuya:la:.*

**Kapiya Genamanapa:te Kelisoko Ipuwalo
 Keba Ka:na Na:kemedenamena:**

18 Hibima: midipi kamenakamenala:, wadiyala la: la:eno awa:tamo na:papamila:hanakuya:la:, mabu la: ba: Kodawa Ya:suku ta:matapima: eda:hanamata.* 19Ba:gala hibima: midipi dubala:, wadiyala la: la:eno kamenakamena malemalelo nemalagidolenakuya:la:, iyo, la: iba:tamo akahelohelohonala:.* 20Ba:gala guguda:la:, wadiyala la: la:eno nabi menokobi ibino tabamo na:papamila:hanakuya:la:, mabu Godote ba:moe komo umima: na:kalakalana.* 21Ba:gala naba:la:, la:eno gugudino ododili komokomoma: heloamo akakiyahalamanakala:, iba:te ibino tepo ipuwalo kuiyodopoma: eda:hakapoma:.*

22 Ba:bene koko okopi dubate la: pui mana:mo duwatiya:la la:le ibino huiyaha: oko kowatihonama:, ba:bi dubate ba:moe hopolo la:eno oko namutulubima: ba eda:hana, wadiyala la: ibino hiliyonomo tabo komamo na:papamila:hanakuya:la:. Ba:gala oko owati ipuwalo la: ba:ma ka:na akemalagidolala:, oko namutudawate natamo kokalakalama:, ebete na dunamita ba:be kapiya tetelo nale oko hidamo bowatinakomo. Ao, eba ka:naha:. Namutudawate la: ulame tetelo ba:gala ulameha: tetelo, wadiyala la: Kodawa Ya:suku ba toleme, eta kuba ukui tepo ipuwalo ugumuihino hibi kalakalago oko nowatinakuya:la:.* 23 Iyo, la: kebe oko dowatima, wadiyala la: la:eno tepo ipuwoeno helo konomamo nowatiya:la:, manaha: hopo habanapi kalakaluilamema:, la: huiyatiya aeno Kodawa kokalakaluimima: oko hidamo nowatinakuya:la:.

24 Ba:moe ko komo akadodala:, ba:be Kodawate kebe dogodogo komo ebeno tawakalubi mabuma: tama:mo da:miya:tiya:, ebete ba:bi hiya:hiya: komo ipuwane hido huiya ama:tamo hibilo kikamema:na:ta, mabu ebe ba: amia:no oko namutudawanomola, eta hopo haba lumagiha:. 25 Ba: hibila, Godote kapiyanomo gabodo hiliyonomo tawakalubino komo tuputupulu kanagilamelelamema:ne, ba:bema: ebete ama: hido okodawatamo

* 3:16 Epe 5:19 * 3:17 1Kol 10:31; Epe 5:20 * 3:18 Epe 5:22 * 3:19 Epe 5:25

* 3:20 Epe 6:1 * 3:21 Epe 6:4 * 3:22 Epe 6:5-8

hido huiya dikamemena; ba:be atu tetelo ebete kuba ododilipi hiliyonomatamo kuba huiya ba:bo kakikalamema:ne.*

4 ¹Ba:bema: la: hibima: midipi oko namutuluba:la; puya:te la:eno oko huiyaheno kowatihonama: mana:mo duwatiya:ma, wadiyala la: ibino oko ba ulamelelamena ibino kuba ododiha: tetelo eta temeteme ikalameheno ibino baa: modobolo dito nikalamenakuya:la. La: ba:moe ko komo akadodala; la: atumu ba: Hunu Habalo demedena ba:be Konomo Namutudawoeno huiyaha: okopilata.*

Godotamo Toetoe Tabo Olamagimi Komo

²Ba:bema: la: hibima: midipi hiliyonomala; la: Godokoba: tabo ga:la kekelalamenala; ba:bene la:le ebe da:toemehonakoma, wadiyala la: toetoe tabo tepo ipuwoeno ukui konomago ba ga:la ba:be atu tetelo ebetamo kalakala tabo na:wadiya:paa:latelenakuya:la.* ³Ba:gala wadiyala la:le a na:wadiya:paa:tenala; Godote gigiho atamo a:hiya:midate ba:bene ale ebeno tabo tawakaluba:tamo hidamo kolamagiminakoma. Ba: hibila, ebete dopamo tawakaluba:tamo dugumuinami ba:be diya nopoeni ipuwa ba: Kelisotela, ale ebeno komoma: tabo ba:bema: olamagiminakoma; iyo, ba:moe mabuma: nale du genamalo emedenamo.* ⁴Ba:bema: wadiyala la: na nadipanatenenala; mabu na ubila Kelisokono komo hidonomamo hawakalimima; Godote nale ododima: ubi keba ka:na kihatena ba:ba ka:na.

Hibima: Midiha:patamo Tabo Olamagimi Komo

⁵Ba:gala wadiyala la:le ba:moe hopo haboeno hibima: midiha:pi ipuwalo mulu ukui komo kapiyago nemedenala; ba:bene Godote hido tete la:tamo dikalamenakomena: la: ebeno hibi komo iba:tamo atumu na:hawakaliminakuya:la.* ⁶Iyo, la:le ibi ipuwalo la:eno hiya:hiya: tabo olamagimi komo hidohidonomoma: na:midilinakuya:la; tawakaluba:te ibino baa: solamo ba goluilame hidohidoma: keba ka:na ka:midilinaka ba:ba ka:na. Ba:bene iba:te la:eno hibima: midi komoma: la: da:kiyalamenakomena; wadiyala iba:te hido huiya tabo la:godone hibilo nulihonakamena:.*

Polote Leta Kuititi Hapulu Tabo Komokomo Dolamagiya:

⁷La: nonolata, aeno hibima: mididawa ekawi eta Tikikasiti la:tamo da:pemene, ebete naeno emede komoeno hiya:hiya: komo la: kopikiyalamema:na:ta. Ba: hibila, ebete ago Kodawa Ya:sukunu oko ba owatina eta hido okodawama: eda:na,* ⁸ba:bema: nale ebe

* 3:25 Lom 2:11 * 4:1 Epe 6:9 * 4:2 Epe 6:18; Pil 4:6 * 4:3 Lom 15:30; Epe 6:19

* 4:5 Epe 5:15-16 * 4:6 Epe 4:29; 1Pit 3:15 * 4:7 Epe 6:21

la:tamo poememo, la:le aeno emede komokomo ebegodone dulihome
 la: kalakala ba:bo kolawema:nemata. * ⁹ Ba:gala la:eno Kolosi habanapi
 eta Onisimasiko, ebe ba: aeno hidonomo hibima: mididawa etala,
 ebete Tikikasikoba: la:tamo kopema:na, ba:bene kebe komate
 ba:malo dikulihui, ibi netewapa:te ba:bi komo hiliyonomo la:tamo
 kopehawakalilamema:na:.*

¹⁰ Ba:moe du genamalo nago demedena ba:be A:listakasiti ebeno nolata
 tabo la:tamo poeme, ba:gala Banabasikoba: kapiya hawinomo ekawi
 Makate la:tamo atumu nolata tabo bekaolamagita. Ba: hibila, nale tabo
 la:tamo dopamo ba:ma ka:na poemimo, ebete la:tamo da:puluhukumini
 la:le ebe kalakalago na:lawiya:la:.* ¹¹ Ba:bene Yosuwako, ebeno eta mahilo
 ba: Yasitasitila, ebe atumu nolata tabo bekapoeme la:tamo. Hibila,
 Yunapi ipuwalo ebe ba:gala Makako ba:gala A:listakasiko, ibi kapiyate
 Ya:suku hibima: miditi ebeno Ko Gawadalagi komote kopema: nago
 uliholo oko bowatina, iyo, ba:be oko owati ipuwalo iba:te na konomamo
 owalubinina.

¹² Ba:bene la:eno eta kapiyuimidawate Ya:su Kelisokono oko ba:malo
 dowatina, ebe ba: Yuha:dawa Epa:palasitila, ebete atumu la:tamo
 nolata tabo bekapoeme. Ba: hibila, tete hiliyonomolo ebete la: mabuma:
 Godotamo toetoe tabo konomamo olamaginako, la:le hibima: midi
 ipuwalo kodakodalo ba la:mota:hana Godokono ubi komamo hibernomolo
 kopapamila:hanakoma:, mabu la:le ba:be gabodo ukui gagagagama:
 eda:haheno apepehote helonomoma: keda:hama:nemata.* ¹³ Nale
 Epa:palasikono komoma: hibi tabonomo ba:ma ka:na olamagitamo, ebete
 la: Kolosinapi mabuma: oko helonomamo owatina, ba:gala kebe hibima:
 midipa:te Hiyalapolasi habalo ba:gala Lodosiya habalo demedehona, ibi
 hiliyonomo mabuma: atumu oko konomo bekaowatina. ¹⁴ Ba:gala dogeta
 oko dowatina, ba:moe dubu ba: aeno hidonomo lumagi Lukuku, ebete
 Dimasikoba: ibino nolata tabo atumu la:tamo na:kapoema:.

¹⁵ Ba:bene hibima: midipi ekaki ipuwalo puya:te Lodosiya habalo
 demedehona ba:gala kebe sose tawakaluba:te Nimapasikono
 genamalo da:kapiyuiminaka, ibi hiliyonomatamo aeno nolata
 tabo na:noelamiya:la:. ¹⁶ Ba:gala la: Kolosinapi ba:moe leta la:eno
 kapiyuimi ipuwalo hawakala da:ka:lamiholema, wadiyala la: galane
 Lodosiya sose tawakaluba:tamo ba nikalame, huiyatiya nale iba:tamo
 doemimo ba:be leta iba:godone na:lawiya:la:. Kalakala konomola,
 ba:moe ba:be gabodo nale netewa leta ipuwamo kebe komokomo
 ka:miya:timo, la: hiliyonomate ba:bi tabo komokomo hiliyonomo hidamo
 kulihoma:nemata.

* 4:8 Epe 6:22 * 4:9 Pai 10-12 * 4:10 Oel 12:12; 15:37-39; 13:13

* 4:12-14 Kol 1:7; 2Tim 4:10-11; Pai 23-24

¹⁷Naeno kuititi tabo ba:ma ka:nala, la: Akipasiko na:kiyamiya:la: ebete Kodawa Ya:suku mabuma: ebegodone da:lawiya:, wadiyala ebete ba:be oko hibilo nupula:mene.*

¹⁸Numa:la:, eta lumagiti na mabuma: ba:moe leta tabo komokomo ba miya:teho, huiyatiya ba:moe kuititi nolata tabo na Polote ha:kiya naeno kokotonomamo miya:temo. Nale du genamalo demedenamo, la:le ba:be temeteme komo dodomati modoboha:.

Wadiyala Godokono malemale komote la:godolo nitanamene. Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.*

* 4:17 Pai 2 * 4:18 1Kol 16:21

POLOTE DOPO LETA

TESALONAIKA SOSE TAWAKALUBA:TAMO

ODODIYA:

1 ¹Na Polote Sailasiko ba:gala Timotiko, ale la: Tesalonaika sose tawakaluba:tamo ba:moe leta bepoemema:. Ba: hibila, la: hibima: midipa:te Nabiwi Godoko ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko ipuwalo bemedenamata.

Wadiyala Godokono malemale komo ba:gala ebeno hete komote la:godolo na:pola:namena:.*

Tesalonaika Sose Tawakalubino Hibima: Midi Komo

²Ale hiliyonomo tetelo la: hiliyonomoeno komoma: Godotamo kalakala tabo ba adipate la: toetoe tabamo ba:bo wadiya:paa:latelenakata. ³Iyo, la:eno hibima: midi ipuwalo kebe hido komokomo dododilinakuima, ba:gala malemale emalagidolo ipuwalo kebe oko helonomamo dowatinamima, ba:gala ba:ma tetelo la:le kodakodalo ba la:mota:hana Kodawa Ya:su Kelisokono pe komoma: da:latiminama, ale Nabiwi Godokono holoholo hapulu ba:moi komokomo kadodolenaha:.*

⁴Aeno hibima: midipi ekaka:la:, a iya:tawahala Godote ya:lo tetelo la: malemalelo ba emalagidolena la: ba:bo uwatiya:ta la:le ebeno tawakalubima: keda:hanama:. ⁵Ba:be mabuma: ale Ya:sukunu Hido Tabo la:tamo dadahima:, ba:ba tetelo ba:be tabote hopo habanapino mulu tabo ga:la ipuwalo kitanuiha:. Ao, ba:be tabote huiyatiya Godokono Gobogoboeno heloamo la:tamo pi, ba:bema: la:le la:eno tepo ipuwalo iya:tawahuimata ba:be tabote Godogodone hibernomolo puluhuku.

* 1:1 Oel 17:1-9 * 1:3 1Kol 13:13; Kol 1:4-6

Numa:la, ale la:eno hibima: midi ipuwalo la: kowalubilima: komo hegelalo la: ipuwalo keba ka:na ka:pemedima:, ba:be komo la: iya:tawahala. * ⁶ Ba:bene Godokono Gobogobogodone duluhukuna, la:le ba:be kalakalago ebeno Hido Tabo da:lawima, ba:ba tetene tupuimiti hibima: midihapa:te koko temeteme la:tamo ba ikalame, la: huiyatiya aeno emede komoma: ba:gala Kodawa Kelisokono emede komoma: a ba:bo ibamia:tenapimata. * ⁷ Ba:bema: la:eno ododili komate ba: atumu Ma:sadoniya ba:gala Guliki hoponapa:tamo goma: eda:huya, la:le keba ka:na kemedeonama iba:te ibino hibima: midi ipuwalo ba: ba:ba ka:na na:kemedenamena. ⁸ Huiyatiya Kodawoeno tabote la:eno ododili ipuwado Ma:sadoniya ba:gala Guliki hoponapi ibi kapiyatamo katoha, iyo, ba:be tabote geboleno diyamo keba ka:nala:ka: hiya:hiya: muhulu hopamo ba:ba ka:na a:tui, ba:bema: ale ba:bi hoponapa:tamo da:nikulima:, ale tabo olamagimihino iba:te la:eno hibima: midi komo ya:lo ulihuya. ⁹ Numa:la, ibi hiliyonomate na:gala:ana, ale Hido Tabo la:tamo dadahima: la:le a kalakalago keba ka:na kuwatiuima, ba:gala iba:te na:kaga:ana, la:le ha:da amiho gobogoboeno ida:da:li adikulame ipuwane Ka:ka:dawa ba:gala Hibidawa Godoko adikumi komamo keba ka:na kohobila:huima, ¹⁰ ba:gala Godokono Guduti Hunu Habane pema: la:le ba:be komo da:latiminama, iba:te ba:be komoma: atumu na:kaga:ana.

Ba:moe komo ba: hibila, Godote ebeno Gudu hoe ipuwane ka:ka:mo adipatiya:, ba:bema: ba:moe Ya:suti a hibima: midipino ka:ka: na:mula:lea:mena, Godogodone da:pemene ba:be konomo mauba komote a puwatekapoma:.

Polote Tesalonaika Ko Habalo Godokono Oko Keba Ka:na Kowatinami

2 ¹ Ba:bema: aeno hibima: midipi ekaka:la, la: iya:tawahanomola ale la: ipuwalo oko owatima: da:pelamima: ba:be oko ipuwalo hidohido gaote ikuliya. ² Ba:gala la: iya:tawahala, ale la:tamo pelamehenom dopamo Pilipai habalo hibima: midihapa:te a iduduputia:melo temeteme atamo keba ka:na kika:mi, ba:bene ale la:eno habamo da:pelamima: ba:bolo komo hiliyonomate atumu a konomamo duhia:mema: ba ewagele, huiyatiya aeno Godote tole komo tama:mo ihatea:mete, ale ebegodone da:pena ba:be Hido Tabo la:tamo hidonomamo ba:bo polamagimima:.*

³ Ba: hibila, la:le ba:moe Hido Tabo hibima: komidima: ale la: da:kiyalami, ba:ba tetelo ale hibo gabo ududi komodo ba:gala tepo ipuwoeno keka:keka: ukui komodo ha:da amiho tabo komokomo kaga:laha. ⁴ Ao, aeno komo eba ka:naha:, ale huiyatiya tawakaluba:tamo Godokono hibi tabo kapiya bolamagiminakoma:, mabu Godote a ebeno hidohido okopima: ka:milo ebeno Hido Tabo olamagimi oko atamo

* 1:5 1Kol 2:4-5 * 1:6 Oel 17:5-9 * 2:2 Oel 16:19-24; 17:1-9

ikaa:miya:. Ba:bema: ba:be oko owati ipuwalo aeno ukui ba:ma ka:na kitanaha:, ale tawakalubi ba kalakaluilame iba:te a kawagaminoenama:, a huiyatiya aeno ubi nihatenakoma: Godoko kapiya kokalakaluiminama:, mabu ebete aeno tepo ipuwoeno komokomo hiliyonomo ba ulame ba:bo anagilamelea:menako. * ⁵Ba:bema: la: iya:tawahala, a la:go ba pemede ale hunu gabodo la: awagaminalelo la:tamo nolata nolata tabo kolamagiminakuiha: komo ilina ba:gala mani la:godone kuwatema:, iyo, Godote aeno hibi komo atumu iya:tawala aeno tepo ipuwoeno ukuilo ba:bako ha:da amiho komote la:tamo kitanatiha:! ⁶⁻⁷Numa:la:, ale Kelisokono oelamepima: dedahanama: ba:be komo koamo emalagidoloheneno ale la: kakiyalamenakuiha: komo hiya:hiya: ilina ba:gala mani atamo dito kikaa:mehoema:, iyo, aeno oko owati ipuwalo ale tawakalubino awagaha komo la:godolo ba:gala komopa:godolo kohowadinakuiha:, huiyatiya ale la: hidamo anukulamenapia:ta, menokote ebeno gugudi hidamo danukulamenanako ba:ba ka:na.

⁸⁻⁹O aeno hibima: midipi ekaka:la:, ale la: konomamo nemalagidolenata, ba:be mabuma: ale Godogodone da:pena ba:be Hido Tabo la:tamo ba ikalame la: mabuma: aeno ka:ka: tama:mo ba:bo miya:tenakuima:. Ba: hibila, aeno malemale la:tamo deha:potoma: keda:namiha:, ba:bema: ale la: ipuwalo menemene oko ba owati kebe kodakoda komokomo dulamenakuima:, na iya:tawala la: ba:bi komo kadodolenaha:. Iyo, du ba:gala hegela ale aeno kokotamo oko owatihonakuima: a ha:kiya aeno modoboha: komokomo ulamema:, mabu ale Godokono Hido Tabo olamagi oko la:godolo ba powati ale eta deha:poto temeteme la:tamo kikalame: ubiha:ma: eda:hanakuima:.*

¹⁰Ba: hibila, ale ba:ba tetelo la: hibima: midipi ipuwalo kebe komokomo kododilinakuima: ba:bi komo ba: tuputupuhibinomola, eta kuba ododi komo kapiyate agodolo kitananakuiha:. Iyo, la: ba:gala Godoko la:le aeno hido-talona emede komo iya:tawaha-nomola, ¹¹ba:gala la: ba:moe eta komo iya:tawahala, naba:te ibino gugudi keba ka:na kowalubilinaka, ale la: hiliyonomo ba:ba ka:na owalubilinakuya:ta.*

¹²Numa:la:, komo hiya:hiya: tetelo ale la: hido tabo komamo ba owalubili la: a:kiyalamenakuya:ta la:le la:eno emede ipuwalo Godokono hidohido ga:limapi gugudima: keda:hanama:, mabu ba:be Kodawate la: ka:lami kekelamenaha: la:le ebeno Ko Gawadalagi Haboenno konomo a:la:mina komo eba:go kapimilo kolawema:. ¹³Ba:bema: wadiyala ale hiliyonomo tetelo Godotamo kalakala tabo ba:ga:lanama:, mabu Godogodone da:pena la:le ba:be tabo agodone dulihiuima, ba:ba tetelo la:le hopo lumagino taboma: kaga:laha:, huiyatiya la:le kodakodalo lawete Godokono hibi tabonomoma: midimata. Ba: hibila, ba:be tabo ba: Godokonola, ba:bema:

* 2:4 Gal 1:10 * 2:8-9 Oel 20:34 * 2:11-12 Oel 20:31

kebe lumagiti ebe hibima: da:midina, ba:be tabote ebe ipuwalo hido oko bowatinamene.*

**Ya:suku Mabuma: Temeteme Komate Tesalonaika
Hibima: Midipa:tamo Dikuluhuya:**

¹⁴ Ba:bema: aeno hibima: midipi ekaka:la:, Godokono tabote la: ipuwalo oko dowatina, a ba:be komo iya:tawahala mabu ebeno sose tawakaluba:te Yudiya hopoen hiya:hiya: habahabalo demedehona, ba:bi hibima: midipa:tamo kebe temeteme komate kikuluhuya: ba:bi atu komate la:tamo a:kikuluhuya:. Iyo, la:eno hoponapa:te la:tamo kebako temeteme kikalameti, dopamo tetelo Yunapino hopolo komopa:te Ya:su Kelisokono ta:matapa:tamo ba:bako atu temeteme bekaikalamiya:.*

¹⁵ Ba:bema: wadiyala la: ba:bi hibima: midiha: Yunapino komo nemalagidolala:, Godokono mauba komote iba:tamo konomamo itana mabu iba:te tawakalubi biduhilamena ebetamo pelamema:! Iyo, iba:te dopamo Godokono ukui hawakalimipi danakapulamenakui, ba:bene ba:be atu gabodo Kodawa Ya:suku akanakapumiya: ba:gala a ebe hibima: midipi aeno hopone heloamo dito ta:maa:tiya:.* ¹⁶ Ba:bene ale aeno hopo miya:pate muhulu hopolo demedehona ba:bi Yuha:pa:tamo tolamete Godokono ka:ka: mula: tabo iba:tamo olamagimi ba netupuimi, huiyatiya ba:bolo komo Yunapa:te a duhia:mema: atumu kewageliya:. Ba:bema: numa:la:, iba:te ba:moe kuititi tetelo ba:moe eta konomo kuba ba ododi Godokono holoholo hapulu ibino kuba ododili komate a:tabotabohui, ba:moe mabuma: ebeno konomo mauba komote iba:tamo ba: a:puluhuku!

Polote Tesalonaika Sose Tawakaluba:tamo Gala Toma: Ubi Da:kihatia:

¹⁷⁻¹⁸ Ba:bema: aeno hibima: midipi ekaka:la:, ale la: da:miya:pali ba:ba tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku, ale tete nanekelelo aeno apa:mo hiya:hiya: ba emeda:tepa huiyatiya aeno tepo ipuwoeno ukuilo ale la:go kapiyanomoma: eda:hanatima:. Ba:be mabuma: komo hiliyonomo tetelo ale ubi konomamo ihatenakuima: la:tamo kapimilo pelamete la:eno holoholo gala kakapulamema:, ba:gala komo tetelo na Poloko na ha:kiya pema: ewagelenakuimo huiyatiya Saitanate a na:duhia:menakui.

¹⁹ Ba: hibila, aeno ubi la:tamo konomamo bitana. Numa:la:, la: ba: aeno kalakala komoen mabulata, ba:bema: ale Ya:sukunu pe komo na:latiminama: mabu ale la: ebeno holoholo hapulu gala da:kulamemena:, ba:ba tetelo aeno kalakalate konomoma: kakeda:ma:ne. Iyo, ale Saitanatamo alaholoho ipuwalo da:lawima:, la: ba: ba:be wato kikipolata,* ²⁰ mabu ale Ya:su Kelisoko ipuwalo ba emedena, la: ba: aeno awagaha komolata ba:gala aeno kalakala mabulata.

* 2:13 2Tes 2:13 * 2:14 Oel 17:5 * 2:15 Oel 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19

* 2:19 Pil 2:15-16; 4:1; 2Tes 1:4

Polote Tesalonaika Sose Tawakalubi
Konowalubilima: Timotiko Da:noemiya:

3 ¹Numa:la; ale la:tamo kapimilo pelamema: gabo nipo dohowadima; ba:bema: aeno tepo ipuwalo ukui bilibilima: ba eda:ha ale na:ga:luima; “Wadiyala a komopa:te ba:moe A:tenese habalo ba emede, * ² a ipuwalo aeno hibima: mididawa ekawi Timotiko kapiya konoemema:nema:.” Ba: hibila, ale Ya:sukunu Hido Tabo dolamagiminakoma: Timotiti ago kapimilo Godokono hido oko bowatina, ba:bema: ale ebe la:tamo a:poemima: ebete la: ba powalubili la:le hibima: midi ipuwalo kodakodalo kola:mota:hanama; * ³ mabu a ubihinola hibima: midiha:pino temeteme ikalame komodo la: ipuwalo eta kapiyate kubamo alega. La: iya:tawahanomola ba:mako temetema:te ba: Godokono ubilo a hibima: midipa:tamo pikulinaka, * ⁴ mabu a la:go ba pemede ale la: ba:ma ka:na a:kiyalamia:ta, “Hibima: midiha:pa:godone temeteme komate atamo kopikulima:na:.” Iyo, hibila, ba:ma tetelo la: iya:tawahanomola ba:be komote ba: la:tamo uluhukui. ⁵ Ba:bema: numa:la; nale ba:moe komo ba emalagidolo Timotiko ba:bema: poemimo, iyo, la: mabuma: nale naeno tepo ipuwalo ukui bilibilima: ba eda: ubi ba:bo ihatimo, ebete la:go ba pemede la:eno hibima: midi komokomo hidamo kopulamelelamema: Ba:ba tetelo na ubihinola la: komopa:te Saitanakono kuba emogabuimi gabamo da:gudima ebete ba:be komo pumi, mabu ba:mako komote la:tamo nuluhukutale, ale kebe kodakoda oko la: ipuwalo dawatima: ba:be okote dito ba:kubana:!

⁶Huiyatiya Timotiti la:godone atamo gala da:kapi, ba:ba tetelo ebete la: mabuma: hidonomo tabo atamo adahi, ba:ma ka:na la:eno hibima: midi komote Godotamo kodakodalo itana ba:gala la:eno malemale komopa:tamo atumu ba:kaitana, ba:gala ebete a na:pekiyaa:mi la: hiliyonomo tetelo a malemalelo keba ka:na kemalagidoloeonama, iyo, ale la: ulamema: ubi konomamo dihatenama: la: ba: atumu a ua:mema: ubi na:kihatenamata. * ⁷O aeno hibima: midipi ekaka:la; Timotiti la:eno hibima: midi komoma: a da:pikiyaa:mi ba:be tabote a hihinomolo a:kalakaluia:mi! Ba:be mabuma: ale aeno menemene komo ba:gala hiya:hiya: temeteme komokomo koamo a:kemalagidola:ma; * ⁸ mabu keba tetelo la: Kodawa Ya:suku ipuwalo kodakodalo da:la:mota:hanama, ale ba:be komo dulima: ba:ba tetelo a ko kalakala lawete aeno emede ipuwalo eta ukui bilibili komote hibilo a:kitanamene. ⁹Ba:bema: ale Godokono holoholo hapulu da:la:mota:hanama: la: mabuma: aeno kalakala bada konomola:ka: Iyo, ale aeno kalakala tabo ebetamo ba wadiya:paa:latele, ¹⁰ hegela ba:gala du hiliyonomolo ebe na:toemehonakoma: ebete a gabo diya:tua:memene, ale pelamete la:eno

* 3:1 Oel 17:15 * 3:2 Oel 16:1-3 * 3:3 2Tim 3:12 * 3:6 Oel 18:5 * 3:7 2Tes 1:4

holoholo ba pulame kebe modoboha: komate la:eno hibima: mididi ipuwalo da:pola:na ba:bi komokomo kopetuputupuilamema:nema:.

¹¹ Ba:bema: wadiyala aeno Nabiwi Godoko ba:gala aeno Kodawa Ya:suku iba:te gabo na:hiduima:mena: ale la:tamo kopelamema:.*

¹² Ba:gala wadiyala Kodawate la:eno tepo ipuwalo ebeno malemale emalagidolo komo konomoma: na:mida:mene, ba:bene la: ipuwalo etapa:te etapi malemalelo ba emalagidole la:le komo hopo tawakalubi hiliyonomo atumu konomamo bemalagidolenamata, ale la: keba ka:na kemalagidoletana ba:ba ka:na. ¹³ Ba:gala wadiyala aeno Kodawa Ya:suti ba:moe gabodo la:eno tepo ipuwa na:kodakoduilama:mene, ba:bene ebete ebeno talona ta:matapi hiliyonomago gala da:kapemene, ba:ba tetelo la:le aeno Nabiwi Godokono holoholo hapulu tuputupupinomoma: ba eda:ha ba:bo konela:mota:hanama:nemata, mabu la: ipuwalo eta kapiya kubate a:kitanamene.

Hibima: Midipa:te Ibino Emede Ipuwalo Godoko

Keba Ka:na Na:ka:kalakaluiminamena:

4 ¹ Ba:bema: aeno hibima: midipi ekaka:la, la: dopamo agodone iya:tawahuimata la:eno emede ipuwalo la: Godoko keba ka:na na:ka:kalakaluimionama, ba:bema: aeno kalakala bitana mabu la: ba: ba:ba ka:na bemedenamata. Ba:bene ba:moe leta kuititi hapulu ale ba:moe komoma: la: Kodawa Ya:sukunu mahilamo gala konomamo na:kakiyalama:ta, wadiyala la: ba:be tuputupu emede ipuwalo ba pola:na la:eno hidohido ododili ipuwalo napepehonala; ² iyo, ale dopamo Ya:sugodone uwatete la:tamo dikalami ba:bi tutumu tabo komokomo la: iya:tawahala. ³ Ba:bema: la: mabuma: Godokono ubi ba: ba:ma ka:nala, la:le ebeno talona emede ipuwalo ba pola:na bohele pilo komo ba:gala eta dubuino kamena pilo komo ba:makomako kuba komokomo akododila:la.* ⁴ Wadiyala la: hiliyonomate huiyatiya hidohido ba:gala talona emede ukui kapiya nuwatiya:la, hiliyonomo tetelo la:eno kateneno kuba ubi komate la:eno tepo ipuwoeno hido mulu ukui komamo hibilo kopapamila:halenama.* ⁵ Numa:la, puya:te ibino kateneno hilopo komokomo helonomamo da:ta:matalena ba:bi kuba ododilipa:te Godokono komo iya:tawaha; ba:be mabuma: ebe ubihinola la:le ibi huiyama: eda:ha. ⁶ Iyo, la:le hibima: mididi ipuwalo kapiya badininipalama: ba eda:hana, modoboha: etate ebeno lumagitamo kateneno kuba hilopo komo ododi, ba:gala modoboha: etate ha:da amiho gabodo ebeno ekawino eta hido komo pilolo lawe.

Ba: hibila, ale dopamo la: konomamo ba:ma ka:na a:kiyahalamia:ta, puya:te ba:mako kuba komokomo dododilina Godote iba:tamo huiya

* 3:11 2Tes 2:16 * 4:3 1Tes 5:23; 1Pit 1:16 * 4:4-5 1Kol 6:13

hibilo kikalamema:ne. ⁷Numa:la:, Godote a hibima: midipa:te ebeno talona emede ipuwalo kopola:nama: a ya:lo a:ka:miya:, iyo, ebe ubihinola ale kateneno kubakuba ubi komoeno ododili ipuwalo emede.* ⁸Ba:gala eta komo. Godote ebeno Gobogobo la:tamo nikalamenata la:le ebeno talonapima: keda:hanama:, ba:bema: la: ipuwalo etate aeno iya:tulame tabo ubiha:ma: deda:na, ebete hopo lumagino tutumu taboma: ebeno ubiha: komo kahawakaliminaha:, ao, ebeno ododi ipuwalo ebete Godokono tutumu taboma: ebeno ubiha: komo behawakalimina.*

⁹⁻¹⁰Ba:gala wadiyala la: ba:moe eta komo na:kuma:la:, la:le hibima: midipi malemalelo kemalagidolenama: Godote la: dopamo iya:tulamia:ta. Ba: hibila, la:le ebeno tabamo papamila:halelo Ma:sadoniya hoponapi hibima: midipi ekaki hiliyonomo na:malemalelatelenakomata, huiyatiya aeno ekaka:la:, kubaha: ale ba:moe leta ipuwalo Godokono malemale emalagidolo komoma: la: gala kakakiyalamema:, iyo, a ubi konomola ba:moe eta kapiya tabo la: kokiyalamema:na:ta, wadiyala la: Godokono malemale ipuwalo gala na:kapepehala:.* ¹¹Ba:bema: la: la:eno ubi konomamo ba:ma ka:na nihatenala:, la:le komo tawakaluba:go tatabalo ba emedena komopino komoma: tabo ga:laheno la: ha:kiya la:eno emede komokomo kapiya hidamo kulamema:nemata. Ba:gala kebe modoboha: komokomo la:godolo da:pola:na, hegehege mani oko owatiho ipuwalo la: ha:kiya ba:bi komo na:modobuilamenakuya:la:, ale la: dopamo keba ka:na ka:kiyalamiti ba:ba ka:na.* ¹²Numa:la:, la: ba:moe komamo hibilo da:papamila:halema, ba:ba tetelo la: mani ba:gala ilina tawakaluba:godone dito uwatema: temeteme iba:tamo a:kikalama:mata, iyo, ba:be mabuma: hibima: midiha:pa:te la:eno tuputupu ododili komo dulamelelamemena: iba:te la: hidohido tawakalubima: ba:bo koga:lama:na:.

Kodawa Ya:sukunu Pe Komo

¹³Aeno hibima: midipi ekaka:la:, puya:te hibima: midi ipuwalo da:ha:lahui, a ubila la: ibino hibi komo hidamo niya:tawahala: la:le ibino ha:laha komoma: tepo ipuwalo menemene lawekapoma:. Numa:la:, hibima: midiha:pa:te ibino tawakalubino ha:laha komoma: kubanomamo ihiminaka, mabu iba:te Ya:sukunu kalakala komo ba:gala ebeno pe komoma: uliholo kalatiminaha:. Huiyatiya la: ibi huiyama: akeda:hala:, ¹⁴mabu a hibima: midipa:te iya:tawahala, Ya:suti da:hoiya: ebete ka:ka:mogala a:kamahiguya:, iyo, ba:be mabuma: puya:te hibima: midi ipuwalo da:ha:lahamena: Godote iba:tamo ka:ka: gala kakikalamema:ne, ebete Ya:sutamogala ka:ka: keba ka:na kikamiya: ba:ba ka:na, ba:bema: kalakala konomola, ebeno pe hegelalo ebete ibi atamo gala kakamagahelama:ne!*

* 4:7 1Pit 1:15-16 * 4:8 Luk 10:16; 2Kol 1:22 * 4:9-10 Yon 13:34 * 4:11 Epe 4:28

* 4:14 Lom 14:9; 1Kol 15:3-4,12

¹⁵Ba:bema: ka:lo ale la: diya:tulamita, ba:moe tabo ba: Kodawoeno iya:tulame tabola. Ba: hibila, Ya:sukunu pe hegelalo a puya:te hibima: midi ipuwalo ka:ka:lo demedehonama:, Hunu Habamo konalehawaminama: puya:te dopamo da:ha:lahui ale ba:bi hibima: midipi a:kadopalama:ma:.* ¹⁶Numa:la:, ba:be hegelalo Godote ebeno tabo madodo hunamo adipatelo modobo tabo da:goewatamene, ba:ba tetelo hopo habanapa:te Godokono gebole diyamo ba:gala ebeno helonomo nopodawoeno tabo madodo ulihote Kodawa Ya:suti Hunu Habane ba:bo kopihitigama:ne. Ba:bema: puya:te hibima: midi ipuwalo da:ha:lahui, ba:ba:te dopamo ka:ka:mo mahila:halet, ¹⁷ba:bene a puya:te hopo habalo demedehonama: Ya:suti a uwatete, a hibima: midipi hiliyonomate eba:go alomo hunulu ba:bo konekapiyama:nema:. Ba: hibila, ba:ba tetene tupuimiti ale Kodawa Ya:sukuba: emedena emedena tetelo bemedehonama:, ¹⁸ba:bema: wadiyala la: ipuwalo ba:moe tabo komoma: etapa:te etapi hidamo nowalubihuinakuya:la:.

Hibima: Midipa:te Ya:sukunu Pe Komoma: Uliholo Na:latiminamena:

5 ¹⁻²Ba:bema: aeno hibima: midipi ekaka:la:, Kodawa Ya:sukunu Ko Hegelalo kebe hiya:hiya: komate dikulihomena: ba:bi komoma: nale ba:moe leta ipuwalo la: koamo a:kakiyalama:mata, mabu la: iya:tawahanomola pilo dubuti du ipuwalo keba ka:na ka:penako Ya:suti ba:be Hegelalo ba:ba ka:na kopema:ne.* ³Iyo, ba:be hegelate peheni dopamo hibima: midiha:pa:te ba:ma ka:na ba:ga:lanakomena:, “Aeno emede komo ba: hidonomola, ba:gala tole komote agodolo kitanaha: mabu hopo habanapa:te hete ipuwalo bemedena.” Huiyatiya ba:ba tetenomolo Godokono konomo olalatiti iba:tamo dito kuluhukuma:ne, lamitu kamenate hiya:hiya: komo ba ododili ebeno gudu alahimi temetemetete ebetamo keba ka:na kuluhukunako ba:ba ka:na. Ba: hibila, ba:ba tetelo hibima: midiha:pa:tamo duluhukumini, iba:te ba:be olalati temeteme ipuwane alahutihoma: gabo nipo kohowadima:na:!”

⁴O hibima: midipi ekaka:la:, puya:te du konomolo u da:lahanaka ba:ba:te pilo dubuino pe komo a:kiyatawahala:, huiyatiya la:eno komo eba ka:naha:! La: du ipuwalo kemedena: huiyatiya la: Kodawoeno pe komoma: uliholo emedenamata, ba:bema: ebete ebeno Ko Hegelalo da:pemene la:le ba:be komo umiti a:kala:wa:hamata. ⁵Numa:la:, la: hiliyonomate alo teteno gugudima: eda:hanamata, iyo, a hibima: midipi du teteno gugudiha:,* ⁶⁻⁷ba:bema: komopa:te u da:lahanaka ale ba:bako tawakalubima: eda:ha modoboha:, mabu du tete ba: ibino u laha tetela ba:gala du tete ba: ibino gamoda niho tetela. Wadiyala ale

* 4:15-16 1Kol 15:51-52 * 5:1-2 Ma:t 24:42-43; 2Pit 3:10; Haw 3:3

* 5:3 Ma:t 24:39; Luk 21:34-35 * 5:5 Lom 13:12

huiyatiya tuputupu ukuilo ba emedena aeno Kodawoeno pe komoma: uliholo kolatiminama:nema; ⁸ iyo, a hibima: midipi ba: hegela teteno tawakalubila, ba:bema: wadiyala ale hiliyonomo tetelo tuputupu ukuilo bemedenama:. Ba:gala wadiyala ale Godoko hibima: midi komo ba:gala malemale emalagidolo komo, ba:bi netewa koko komo aeno apa:mo kopupulima:nema; alaholodawate ebeno nehe ilina da:pulinako ba:ba ka:na. Ba:gala ale aeno ka:ka: mula: komo Ya:sugodone hibilo lawema; wadiyala ale ebeno pe komoma: uliholo ba:latiminama; mabu ba:bako uliho komo ba: alaholodawoeno diba huiyala.*

⁹ Numa:la; Godote a kaka:miya:ha: ebete aeno kuba ododili mabuma: ebeno konomo mauba ipuwalo huiya atamo kika:mema:. Ao, ebete huiyatiya a uwatiya: ale aeno Kodawa Ya:su Kelisokono oko komodo aeno ka:ka: mula: komo kolawema; ¹⁰ mabu Ya:sukunu hoe komoeno ipuwa ba: ba:ma ka:nala, ebe ubila ale emedena emedena tetelo eba:go kemedenama:. Ba:bema: kalakala konomola, hibima: midipi ipuwalo puya:te dopamo da:ha:lahui ba:gala puya:te ebeno pe hegela hopo habalo demedehonamena; ibi hiliyonomate kapiya tetelo ibino hibi kalakala ebegodone konelawema:na.* ¹¹ Iyo, ba:moe mabuma: wadiyala la: la:eno tabo komamo ba:gala la:eno ododili komamo la: ipuwalo etapa:te etapi hidamo nowalubihuinakuya:la; la: ba:ma tetelo keba ka:na kododionama ba:ba ka:na.

Polote Leta Kuititi Hapulu Komo Iya:tulame Tabo Dolamagiya:

¹² Aeno hibima: midipi ekaka:la; ale la: begoelama:ta la:eno hibima: midi ipuwalo puya:te Kelisokono hibi gabo ba:gala emede komo la: iya:tulamema: oko dowatina, wadiyala la: la:eno tepo ipuwoeno ukuilo ibi hunamo wadiya:paa:latelelo ibino tabamo na:papamila:hanala:.

¹³ Numa:la; iba:te la: kowalubilima: hido oko bowatina, ba:bema: wadiyala la: ibino tabamo hidonomamo ba papamila:hale ibi malemalelo nemalagidolenala:. Ba:gala eta komo, wadiyala la:eno kapiyumi ipuwalo la: hiliyonomate tatabalo nemedenala:.

¹⁴ Ba:bema: aeno hibima: midipi ekaka:la; ale la: koamo na:ga:lalama:ta la: ipuwalo puya:te buhamama: deda:hana, wadiyala la:le ibi na:kiyahalama:la: oko hibilo kowatihoma:. Ba:gala puya:te ibino hibima: midi ipuwalo hilopo diya:tawahana ba:gala puya:te heloha:ma: deda:hana, wadiyala la:le la:eno tabamo ba:gala ododili komamo ibi nowalubiliya:la; iyo, la:le komo hiya:hiya: hiliyonomo tawakalubi la:eno tabamo dowalubilinakoma la:le iba:tamo tiyolo ubiha:ma: akeda:hanakala:.* ¹⁵ Ba:gala ba:moe ba: eta komola. La:eno emede ipuwalo etate etatamo kuba dododimini, ba:ba tetelo temeteme lawedawate kuba

* 5:8 Ais 59:17; Epe 6:14,17 * 5:10 Lom 14:8-9; 1Tes 4:14 * 5:14 2Tes 3:6,11

ododidawatamo huiya akikama:la:, huiyatiya wadiyala la:le hiliyonomo tetelo la:eno ubi konomamo nihatenakuya:la:, la: ipuwalo etate etatamo malemale ba hawakalimi komo hiya:hiya: tawakalubi hiliyonomatamo atumu hido komokomo kapiya kakododilinama:.*

¹⁶ Ba:bene hiliyonomo tetelo la:le Godokono kalakalago ba emedena,*
¹⁷ du ba:gala hegela hiliyonomolo eba:go tabo ga:la komo ekelalameheno,
¹⁸ hidohido komate ikuliho tetelo ba:gala olalati komate ikuliho tetelo ebetamo kalakala tabo na:wadiya:paa:latelenakuya:la:. Ba: hibila, ba:moi netewa-kapiya komo ba: Godote la:eno emede ipuwalo ulamema: ubi dihatena ba:bi komola, mabu la:le Ya:su Kelisoko ipuwalo ba emedena ba:bi hidohido komate la:godolo nikulihonakamena:.*

¹⁹ Ba:bema: Godokono Talona Gobogobote kebe oko kowatina ba:be oko akaduhima:la:,* ²⁰ iyo, keba tetelo eta lumagiti Godokono ukui hibinomolo da:hawakalimimini, wadiyala la:le ba:be tabo lawete kubama: akaga:lala:. ²¹ Huiyatiya la: hidamo, tawakaluba:te kebe hiya:hiya: tabo komo Godokono mahilamo dolamagiminaka, la:le ba:bi hiliyonomo tabo komo la:eno hido ukuia:mo anagilamete hibi tabonomoma: tiyolo akaga:lala:. Ba: ba:moe gabodo la:le Godokono hibi tabo komokomo kodakodalo ba watila:mota:na,* ²² hiya:hiya: kuba tabo ba:gala ododili komokomo hiliyonomo la:le gala hapuamo na:midaliya:la:.

²³ Ba: hibila, kebe dawate a hibima: midipa:tamo hete dikaa:mena, ba:be Kodawa ba: Godotela, ba:bema: ale la: mabuma: ebe ba:ma ka:na toemehonakoma:, ebete la:eno emede komokomo hiliyonomo ipuwalo la: ebena hibi talonapima: ba midili, ebete la:eno gobogoboeno ukui ba:gala tepo ipuwoeno ubi komo ba:gala ape konomoeno ododili komo hidamo nulamelelamenakamena:ta. Kalakala konomola, ba: ba:moe gabodo Kodawa Ya:su Kelisokono pe tetelo eta kuba deha:potonomote la: ipuwalo a:kitanamene.* ²⁴ Numa:la:, Godote la: ebena talonapima: keda:hama: ka:laminata, ba:bema: ebe modobola ebete ba:be hido oko la: ipuwalo upula:, iyo, ebete kebe komo ododilima: tabo dolamagina ebete ba:bi komokomo hibinomolo bododilina:komene.

²⁵ Ba:bema: aeno hibima: midipi ekaka:la:, wadiyala la: ba: atumu a mabuma: Godotamo na:toetoehonakuya:la:,* ²⁶ ba:gala la: da:kapiyuiminakoma, wadiyala la: hiliyonomo etapa:te etapino kokoto uwatehuilo na:pa:watamehuinakuya:la:. ²⁷ Na Polote Godokono mahilamo la: ba:ma ka:na goelamemata, la: ba:moe leta hibima: midipi ekaki hiliyonomatamo na:ka:lamiholiya:la:.

²⁸ Wadiyala aeno Kodawa Ya:su Kelisokono malemale komote la:godolo nitanamene. Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

* 5:15 Lom 12:17; 1Pit 3:9 * 5:16 Pil 4:4 * 5:18 Epe 5:20 * 5:19 Epe 4:30

* 5:21-22 1Yon 4:1 * 5:23 2Tes 3:3 * 5:25 Kol 4:3; 2Tes 3:1

POLOTE NABA 2 LETA

TESALONAIKA SOSE TAWAKALUBA:TAMO

ODODIYA:

1 ¹Na Polote Sailasiko ba:gala Timotiko, ale la: Tesalonaika sose tawakaluba:tamo ba:moe leta bepoemema:. Ba: hibila, la: hibima: midipa:te aeno Nabiwi Godoko ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko ipuwalo bemedenamata.

²Wadiyala Nabiwi Godoko ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino malemale komo ba:gala hete komo la:tamo nikalama:mena:ta.*

Godote Kuba Ododilipa:tamo Huiya Ikalame Komo

³Aeno hibima: midipi ekaka:la:, wadiyala hiliyonomo tetelo ale la: mabuma: Godotamo kalakala tabo ba:wadiya:paa:latelenakoma:. Iyo, ale ba:ba ka:na kewagelenama: ba:moe ba: hido komola, mabu la:eno hibima: midi komote ba apepehona, la: ipuwalo etapa:te etapi malemalelo demalagidolenama ba:be komote atumu koma: neda:na. ⁴Ba:be mabuma: ale komo Godokono sose tawakaluba:tamo da:nikulinakoma:, ibi ipuwalo la: ba awagaminale la:eno hidohido ododili komoma: ga:lanakoma:. Iyo, hibima: midiha:pa:te la:tamo koko temeteme dikalamena la: huiyatiya ba:be menemene ipuwalo Godoko hibima: midi mabuma: kodakodalo da:la:mota:hanama, ale ba:be komoma: komo hibima: midipi konomamo ba:bema: kiyalamenakoma:.*

⁵Ba: hibila, la:le temeteme uwate tetelo kodakodalo da:la:mota:hanama, ba:be komote ba:moe komo behawakalimina, Godote hopo habanapino kuba ododili komokomo danagilamelelamemene ebete ba:be komo

* 1:2 Lom 1:7 * 1:4 2Kol 7:4; 1Tes 2:19

tuputupunomolo ba:ma ka:na kododima:ne, ebete la:eno temeteme uwate mabuma: la: ebeno hidohido ga:limapi gugudima: ba ka:lami, modobo tabo ba:bo kogoema:ne la:le ebeno Ko Gawadalagi habamo kona:pa:la:hama:. ⁶Iyo, Godoko ba: tuputupu komokomo kapiya ododilidawala, ba:bema: puya:te ba:ma tetelo temeteme la:tamo dikalamena ebete iba:tamo kuba huiya kikalamema:ne, ^{*} ⁷huiyatiya ebete la:godone ba:gala agodone aeno temeteme komo hiliyonomo gobogobamo ba miya:te a kapimilo ba:bo kogelebada:mema:ne. Ba: hibila, ba:ba tetelo aeno Kodawa Ya:suti ebeno helonomo nopopa:go Hunu Habane hawakala da:pemene, ^{*} ⁸puya:te ebeno Hido Tabamo papamila:haheno ba:gala Godoko ubiha:ma: deda:hana, ebete ba:bi tawakaluba:tamo helonomo powagoeno koa:mo huiya ba:bo kopikalamema:ne. ^{*} ⁹Ba:bene ba:bi kuba ododilipino temeteme komote itana itana tetelo bitanamene, iyo, Kodawate ibi ebeno holoholo hapuni ba:gala ebeno helonomo a:la:mina alone tama:mo ba: dito koelamema:ne iba:te ibino kuba huiya ipuwalo konemedehonama:. ^{*} ¹⁰Huiyatiya kalakala konomola, Kodawate ebeno Ko Hegelalo da:pemene, ba:ba tetelo puya:te ebeno tawakalubima: deda:hana ba:bi hibima: midipi hiliyonomate ebe hunamo ba adipate ebe mabuma: konomamo kohanohanohoma:na! Ba:bema: numa:la:, la:le ba:bi tawakalubino konomo kapiyuimi ipuwalo atumu kopola:nama:nemata, mabu ale la:tamo ebeno Hido Tabo da:polamagimima: la: ba:be tabo hibima: a:midimata. ^{*}

¹¹Ba:bema: ale ba:be komo ba emalagidolo komo hiliyonomo tetelo la: mabuma: aeno Godotamo ba:ma ka:na toetochonakoma:, ebete kebe hido emede komoma: la: da:ka:lami, wadiyala ebete ba:be emede ipuwalo la: ebeno hidohido ga:limapi gugudima: na:midila:mena:ta, ba:gala wadiyala ebete ebeno helo la:tamo nikalama:mena:ta, la:le la:eno tepo ipuwoeno hidohido ubi komone ba:gala la:eno hibima: midi ipuwane tuputupu ododili komo ba uluhukulatele ba:bi komo hidamo kupula:lema:. ^{*} ¹²Ba:be mabuma: puya:te la:eno hidohido emede komokomo dulamemena:, iba:te aeno Kodawa Ya:suku awagaminalo ebeno mahilo hunamo ba adipate, ba:be hido awagaha komote Ya:sugodone la:tamo atumu kakapuluhukuma:ne, ba:bema: wadiyala ba:moe hido komote aeno Godo ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko ibino malemale ipuwado ba: ba:ba ka:na nuluhukamene.

Ba:moe Hopo Habalo Koko Kuba Ododilidawate Komahigama:ne

2 ¹Ba:bema: aeno hibima: midipi ekaka:la:, aeno Kodawa Ya:sukunu pe tetelo ebete a hibima: midipi eba:go kemedenama:

^{*} **1:6** Lom 12:19 ^{*} **1:7** 1Tes 3:13 ^{*} **1:8** Ais 66:15 ^{*} **1:9** Ais 2:10 ^{*} **1:10** Kol 3:4

^{*} **1:11** Kol 1:9; 1Tes 1:2-3

da:pekapiyuia:memene, ba:be komoma: ale la: ba:ma ka:na kiyalama:ta,
²puya:te ha:da amiho tabo ba:ma ka:na da:ga:lane, “Kodawoeno Ko
 Hegelate ya:lo uluhukui,” ba:be mabuma: la:eno ukuiti gagagagama:
 akeda:hala: ba:gala la: ukui bilibili komo akalawa:la. Diyala, la:
 ipuwalo komopa:te da: na:ga:lane ba:moe tabo komote agodone pi.
 Ao, eba ka:naha:! Ale dopamo la:godolo ba pemede la:tamo Godokono
 ukui da:hawakaliminakuima: ba:gala komo tetelo ale tabo dito
 da:ga:lanakuima:, ba:gala ale galane dopo leta la:tamo da:poemima:,
 ba:bi hiya:hiya: tete hiliyonomolo ba:mako tabote agodone kuluhukuha:.
³Ba:bema: komopino ha:da amiho tabo komokomo hibima: akamidila:la.
 Numa:la:, Ya:sukunu pe hegelate uluhukuhino, dopamo hopo habanapi
 hiliyonomate Godokono hibi gabo ba miya:pa Koko Kuba Ododilidawate
 ba:bo komahigama:ne. Ba: hibila, ba:be dawate Saitanakono Koe Habalo
 kuba huiya hibinomolo kolawema:ne,* ⁴mabu a hibima: midipa:te hibi
 Godoma: da:ka:minakoma: ebete ba:be Kodawa hibiha:ma: kogoema:ne.
 Ba:gala komo hopo habanapa:te hiya:hiya: ida:da:lino gobogobo
 dadikulamenaka, ebete ibino adikulame komokomo hiliyonomo ba
 duhilame ebe ha:kiya ebe hunamo adipatelo ba:bo kogoema:ne, “Na
 ba: Godotela, na hopo lumagiha:!” iyo, ba:ba tetelo ebete hibi Godo
 Adikumino Hiya: Genamalo ba luta, tawakalubi hiliyonomo ba:bo
 kokiyahalamema:ne iba:te ebe kapiya kadikumima:.*

⁵Ba: hibila, nale dopamo komo hegelalo la:godolo ba pemede ba:moi
 komokomo la: iya:tulamimata, huiyatiya wadiyala la: ba:ma tetelo naeno
 tabo komokomo gala na:kemalagidola:la:. ⁶La: iya:tawahala, ba:ma
 tetelo hopo habalo etoeno helote Koko Kuba Ododilidawoeno komo
 na:duhimina, iyo, ba:be mabuma: Godokono ubi tete peheno ba:be dawate
 a:kamahigamene. ⁷Ba:bema: ba:ma tetelo kebe helote Kubadawoeno
 mahiga komo da:duhimina, Godote ba:be helo tama:mo ihateheno
 Kubadawate diya gabodo hopo konomolo ebene oko bowatina, iyo, ebete
 ba: ba:ba ka:na ebene kuba ododili komo ya:lo a:tupuimiya:. ⁸Huiyatiya
 numa:la:, galane ba:be dawoeno kuba komote tawakaluba:tamo
 hawakalanomo kohawakalama:ne, ba:bene Godote kebe tete ebetamo
 dikamemene, ba:be tete wibote Kodawa Ya:suti pete ebene tabone
 da:puluhukumini ba:be tabo deha:potonomo kapiyamo ba:be Kubadawa
 ba: dito kopanakapumima:ne.*

⁹Ba:bema: wadiyala la: niya:tawahala:, ba:moe Kubadawate da:pemene,
 ebete hiliyonomo hiya:hiya: hanohano komo ba:gala tole komo
 Saitanakono konomo heloamo kopododilima:ne hopo habanapi ha:da
 kopamiholamema:.* ¹⁰Iyo, ibi ipuwalo puya:te Godoko hibima: midihino

* 2:3 1Tim 4:1; 1Yon 2:18; 4:3 * 2:4 Da:n 11:36; Isi 28:2 * 2:8 Ais 11:4; Haw 19:15

* 2:9 Haw 13:11-13

dito da:ha:lahamena:, iba:te ha:lahaheno dopamo Kubadawate hiya:hiya: ha:da amiho gabodo ibi ibino olalati kuitita:mo komagatalema:ne. Ba: hibila, ba:bi tawakaluba:te Godokono hibi komo kalakalago na:lawiya:tale Godote ibino ka:ka: ba:mula:lelamiya:na:, huiyatiya iba:te ba:be komo ko komoma: kaga:luya:ha: ba:bema: iba:te hibilo kokubakubahama:na:. ¹¹Numa:la:, iba:te hibi komo laweha: mabuma: Godote iba:tamo Ha:da Amihodawa oemema: modoboma: goena. Ba: ba:ma ka:na iba:te ba:be dawoeno helo komamo guditi ebeno ha:da tabo komokomo hibima: komidilima:na:, ¹²iyo, hopo habanapi ipuwalo puya:te Godokono hibi komo laweheno ibino kateneno ubilo hiya:hiya: kuba komo kalakalago dododilina, ebete ibi hiliyonomoeno komokomo anagilamelelamete iba:tamo kuba huiya ba:bo kikalamema:ne.

Godote Hibima: Midipino Ka:ka: Komula:lema: Ibi Duwatiya:

¹³Ba:bema: aeno hibima: midipi ekaka:la:, wadiyala hiliyonomo tetelo ale la: mabuma: kalakala tabo Godotamo ba:wadiya:paa:latelenakoma:. Hibila, ebete la: malemalelo demalagidolena, ba:be mabuma: ebete ba:moe hopo tupuimi mabuni la: uwatiya:ta, la:le ebeno komo hibima: ba midi ebeno Gobogobote la: talonapima: midiliti la:le ka:ka: mula: komo ba:bo kolawema:.* ¹⁴Iyo, ale Hido Tabo la:tamo dolamagimima: Godote ba:be komodo la: a:ka:lamia:ta, la:le komo hibima: midipa:go Kodawa Ya:su Kelisokono helonomo alo ipuwalo kemedena:na:. ¹⁵Ba:bema: aeno ekaka:la:, ale Godokono tabo olamagimi ipuwalo ba:gala aeno dopo leta ipuwalo la: kebe komokomo kiya:tulametanakui, wadiyala la: ba:bi komo hibilo ba watila:mota:na kodakodalo na:la:mota:hanala:.

¹⁶⁻¹⁷Numa:la:, ya:lo tetenomolo aeno Kodawa Ya:su Kelisote aeno Nabiwi Godokoba: a konomamo ba emalagidoloena, iba:te ibino malemale ipuwado a emedena emedena teteno tepo ipuwoeno helo atamo ikaa:miya: ale Ya:sukunu pe kuitita:mo uliholo kolatiminama:. Ba:bema: wadiyala iba:te ba: ba:ba ka:na la:eno tepo ipuwa na:heluilamenakamena:, hiliyonomo tetelo hidohido komate la:eno tabo ga:la ipuwane ba:gala ododili ipuwane kopikulinakoma:.

Tesalonaika Sose Tawakaluba:te Polui Mabuma: Godoko

Kotoemehoma: Polote Ibi Da:kiyalamiya:

3 ¹Ba:bema: aeno hibima: midipi ekaka:la:, ba:moe leta kuititi hapulu ale la: ba:ma ka:na kiyalama:ta, wadiyala la: toetoe tabamo a Godotamo na:wadiya:paa:tiya:la:, mabu a ubila Kodawa Ya:sukunu tabote aeno oko ipuwado komo hiliyonomo hopo tawakaluba:tamo tiyonomolo kotoma:, ba:gala a ubila ulihopa:te ba:be tabo ba milimiho Godotamo

* 2:13 2Tes 1:3; Epe 1:4

kalakala tabo kadipatema:, la:le dopamo ebeno tabo keba ka:na ka:lawiuima ba:ba ka:na. ²Ba:bene wadiyala la: ba:moe eta komoma: Godoko na:katoemehuya:la:, ebete koko kuba ododilipi dubuino helo ipuwane aeno ka:ka: komula:lea:mema:, mabu komo hopo habanapa:te Godokono tabo uliho tetelo hibima: kamidinaha:.

³Ba:bema: kalakala konomola, la:eno hibima: midi mabuma: Kodawate atumu la: ba heluilame, Saitanakono alaholoho ododili ipuwalo la: ebete kitagua:midalema:na:ta! Iyo, aeno Kodawa ba: Hibidawanomola! ⁴Ba:bema: a iya:tawahala ale kebe hiya:hiya: komoma: la: da:kiyalamenaka, la: ba:bi komokomo ododili ipuwalo ba pola:na ba:bi komo dito a:kamiya:pala:mata. Numa:la:, Kodawate la: mabuma: ba:be hido ukui atamo nikaa:mena, ba:bema: ukui bilibili komote agodolo kitanaha:.* ⁵Wadiyala la:le hibima: midi gabodo ba tolame, Kodawa Kelisote la: dopalamete temeteme ikuliho tetelo ebete ebeno kodakodalo utitata komago ba:gala Godokono malemale emalagidolo komago la: na:magatalenakamena:ta.

Hibima: Midipa:te Oko Nowatinamena: Ibi Ha:kiya

Ibino Modoboha: Komokomo Kulamema:

⁶Ba:bema: aeno hibima: midipi ekaka:la:, ale aeno Kodawa Ya:su Kelisokono mahilamo la: ba:ma ka:na kiyalama:ta, la: ipuwalo puya:te aeno iya:tulame komamo papamila:haleheno ba:gala iba:te ibi ha:kiya owalubilima: buhamama: deda:hana, wadiyala la: ba:bako hibima: midipino ododili ipuwamo akogomala:.* ⁷Iyo, ale la: ipuwalo keba ka:na ka:pemedima: la: ba:be komo iya:tawahanomola, ba:bema: wadiyala la: atu ododili ipuwalo nemedenala:. Numa:la:, ba:ba tetelo ale oko owatima: buhamama: eda:haheno,* ⁸du ba:gala hegela hiliyonomolo aeno kokotamo menemene oko owatihonakuima: a ha:kiya aeno modoboha: komokomo kulamema:, ba:bene ba:be gabodo ale eta lumagigodone baa: malemalelo dito kalawenakuuiha:, ao, a ebetamo a:huiyanakuima:.* ⁹Ba: hibila, Godokono okopa:te ibino modoboha: komokomo ipuwalo hibima: midipa:godone ilina ba:gala mani uwatema: talona kitanaha:, huiyatiya ale la:go ba emedena ba:ba ka:na kewagelenakuuiha:, mabu a ubi bihatima: la:tamo eta hido go hawakalimiti, la:le oko owati ipuwalo aeno ododili komo kota:matalema:.* ¹⁰Ba:moe ba:be mabuma: ale la: ba:ma ka:na a:kiyalamia:ta, “Kebe lumagiti oko owati ubiha:ma: deda:mene, wadiyala komopa:te ebetamo baa: akikama:la:.”

¹¹Ba:bema: numa:la:, ale ba:moe komoma: la: gala na:kakiyalama:ta mabu tabote atamo ba:ma ka:na puluhukui, la: ipuwalo komopa:te

* 3:4 2Kol 7:16; Gal 5:10 * 3:6 Lom 16:17 * 3:7 Pil 3:17 * 3:8 1Tes 2:9

* 3:9 1Kol 9:4; 1Tes 1:6

oko owatima: buhamama: ba eda:ha, ibi ha:kiya ibino hiya:hiya: komo ulameheno ibino tabo ga:la ipuwalo puya:te hibi oko komokomo dowatihona iba:tamo temeteme ba:bo ikalamenaka.* ¹²Iyo, ale ba:bako tawakalubi ba tutumulatele Kodawa Ya:su Kelisokono mahilamo ibi koamo kiyahalamema:, iba:te tabo ga:la ipuwalo komo tawakaluba:tamo temeteme ikalameheno, huiyatiya iba:te hegehege mani oko owatiho ipuwalo ibi ha:kiya ibino modoboha: komokomo nulamenakamena:.*

¹³Ba:bema: ekaka:la:, kalakala konomola, la:eno hibima: midi ipuwalo hidohido komo kododilima: heloha:ma: akeda:hala:.* ¹⁴Ba:gala la: ipuwalo eta lumagiti ba:moe leta taboeno iya:tulame komamo papamiwata ubiha:ma: eda:lo oko owatihino dito da:lutamene, wadiyala la: ba:bako lumagino kuba komo kohawakalimima: ebeno ododili ipuwalo eba:go akakapiyala:. Diyala, ba:moe gabodo ebete hilopo lawete ebeno kuba ukui komone Godotamo gala da: kohobigamene, ¹⁵huiyatiya numa:la:, ebete ukui hiya:ma: tiyolo midihino ebe la:go alaholodawama: akamida:la:, la:le huiyatiya ebe la:eno hibima: midi ekawima: ka:milo ebeno tepo ipuwoeno kuba ukui komoma: ebe malemalelo na:kiyamiya:la:.*

Polote Leta Kuititi Hapulu Tabo Komokomo Dolamagiya:

¹⁶Ba:bema: hete atamo dikaa:mena, wadiyala ba:be Kodawate la: hiliyonomagodolo ba emedena hiliyonomo tetelo ebe ha:kiya la:eno hiliyonomo komokomo ipuwalo ebeno hete la:tamo nikalamenakamena:ta.

¹⁷Numa:la:, ba:moe leta kuititi hapulu na Polote naeno mahilo ba:gala nolata tabo naeno kokotonomamo miya:temo, eta lumagiti ba:moe kuititi tabo kamiya:teha:. Iyo, ba:moe ba: naeno kokotola, naeno leta hiliyonomo ododili ipuwalo na ha:kiya naeno mahilo ba:ma ka:na miya:tenakomo.

¹⁸Wadiyala aeno Kodawa Ya:su Kelisokono malemale komote la: hiliyonomagodolo nitanamene. Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

POLOTE DOPO LETA

TIMOTITAMO

ODODIYA:

1 ¹Na ba: Polotela. A hibima: midipa:te pokono pe komoma: uliholo da:latiminama; ba:be Kodawa ba: Ya:su Kelisotela, ba:bene ebete ebene sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya; ba:bi okopi ipuwalo na ba: etala, iyo, ebe ba:gala aeno Ka:ka: Mula:dawa Godoko iba:te na a:kiyanamiya: ba:be oko kowatinama:

²O Timoti, ama:le hibima: midi ipuwalo naeno hibi guduma: eda:nata, ba:bema: nale ba:moe leta ama:tamo poememo. Wadiyala Nabiwi Godoko ba:gala aeno Kodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino malemale komo, ba:gala lumagitamo kuba huiya ikameha: komo, ba:gala hete komo ama:tamo nikama:mena:ta.*

Ha:da Tabo Komokomo Iya:tulamepino Komo

³Nale dopamo Ma:sadoniya hopamo toma: ba hiduta ama: kebe tabo ka:kiyamitima ba:be atu tabo bekakiyamemata, ba:ma ka:na ama: Epesese ko habalo ba emedena, hibima: midipi ipuwalo puya:te ha:da tabo komokomo diya:tulamenaka, wadiyala ama: ibi ba kiyahalame na:duhilamiya: ⁴Wadiyala ama: talona iba:tamo nihatelamiya: iba:te iniwalino hiya:hiya: iya:tulame uwi ba:gala iniwalino mahilo komokomo akiya:tulama:la; mabu ba:bakobako daedae komate ibi ipuwalo olowabeletihui komo ba wadiya:paa:latele, iba:te Godokono gabo ba:bo kotama:na: Ba: hibila, ale ebene gabo aeno hibima: midi kapiyado biya:tawahanakoma; huiyatiya ale hopo habanapino hiya:hiya: iniwalino iya:tulame komoma: tabo ga:la ipuwado hibi komo a:kuma:ma: ⁵Ba:bema: nale ama: ba:moe tabo begoememata, mabu na

* **1:2** Oel 16:1-3; Tai 1:4 * **1:4** 1Tim 4:7; Tai 1:14

ubila dalowa:ha: tepo ipuwoeno emalagidolo komo ba:gala tataba emede komoeno mulu ukui komo ba:gala tuputupunomo hibima: midi komo, ba:bi komate amia:no sose tawakaluba:godolo ba pola:na ba:bi komokomo ipuwane malemale emalagidolo komote buluhukunakomene. ⁶Huiyatiya numa:, komo hibima: midipa:te daedae taboma: olowabeletihui komodo ba:moi hidohido komone dito elehiya:. ⁷Ba:bema: ba:ma tetelo iba:te ibino ubi bihatena, Godote Moseseko ipuwado tawakaluba:tamo dikalamiya: ba:bi Tutumu Tabo iya:tulamepima: keda:hanama:, huiyatiya ibi modoboha: mabu Godokono taboeno ipuwa komokomo ibi iya:tawaha:, iyo, iba:te tabo toleheni olamagiminaka huiyatiya Godokono hibi komo kuminaha:.

⁸A iya:tawahala, keba tetelo ale hibi gabodo Godokono Tutumu Tabo diya:tulamema: ba:be komote ulihopino hido owalubi komoma: keda:ma:ne. ⁹Huiyatiya numa:, Godote ebeno Tutumu Tabo ba:moe hopoeno tuputupupino komoma: kikalamiya:ha:, ao, ebete ebeno Tutumu Tabo komokomo kuba ododilipino komoma: ikalamiya: iba:te ebeno hibi gabo kiya:tawahama:. Ba:bema: hibila, Godokono Tutumu emalagidoleha:pi ba:gala ebetamo papamila:ha:pi, ebe holoholoma: eda:ha:pi ba:gala hibo gabo ududipi, ebeno kukala wakalamipi ba:gala ebe tolemeha:pi, nabi menokobi anakapulamepi ba:gala komo tawakalubino ka:ka: iya:hililamepi, ba:bi kuba ododilipi hiliyonomo iya:tulamema: Godote ebeno Tutumu Tabo ba:bema: ikalamiya:. ¹⁰Ba:bene puya:te bohelemele pilo ba:gala kamena pilo dododilina, puya:te dubu gabatamo ba:gala hegehege guguda:tamo hilopo komo dododilina, puya:te ibino menemene oko huiyaheno kowatihonama: komopi pilolo duwatena, puya:te gabomanino tabo anagiya:mida habalo ba:gala komo hiya:hiya: tetelo ha:da tabo dolamagimina, Godote atumu ba:bi kuba ododilipino komoma: ebeno Tutumu Tabo ba:bema: ikalamiya:. Iyo, hopo habanapi hiliyonomo ipuwalo kebe lumagiti Ya:sukunu dopo ta:matapino iya:tulame tabo kapiyanomo dadikamidalemene, ba:be lumagino komoma: Godokono Tutumu Tabo komate ba:bema: pola:na. ¹¹Ba:bema: numa:, Ya:suku ta:matapino iya:tulame komate ebeno Hido A:la:mina Tabo ipuwane ikulina, ba:be tabo ba: nale hiya:hiya: tawakaluba:tamo kolamaginakoma: Hidonomo Godote natamo dikanamiya: ba:moe ba:be tabola.

Ya:sukunu Malemale Komoma: Polote Kalakala Tabo Dolamagiya:

¹²Ba:bema: natamo helo dikanamiya: nale aeno Kodawa Ya:su Kelisotamo kalakala tabo begoemo, mabu ebete na hibidawama: goelo ebeno oko kowatinama: na ba:bema: ka:namiya:. ¹³Ba: hibila, dopamo

* 1:8 Lom 7:12,16 * 1:12 Oel 9:15; Gal 1:15-16; 1Kol 15:9-10

tetelo nale ebeno komoma: kubakuba tabo ba olamagi konomo mauba ipuwalo koko temeteme ebetamo ba:bo ikamenakuimo. Huiyatiya ba:ba tetelo ebete iya:tawuya:, nale ebe hibima: midiha: mabuma: daedae ukuilo ba:bako kuba komo dododilinaukuimo, ba:bema: ebete kuba huiya natamo ikanameheno ebeno malemale natamo dito hawakalimiya:.* ¹⁴Iyo, aeno Kodawa Ya:su Kelisote ebeno malemale natamo konomamo da:haminuya:, ba:ba tetelo ebegodone duluhukuna ba:be hibima: midi komo ba:gala malemale emalagidolo komo naeno tepo ipuwalo a:mahiliya:.

¹⁵Ba:bema: nale ba:moe hibinomo tabo begoemo, Ya:su Kelisote kuba ododilipino ka:ka: mula:lalamema: ba:moe hopamo a:piya:. Iyo, wadiyala ama: ba:moe tabo kodakodalo na:lawas:, mabu naeno kuba ododili komate komo tawakalubi hiliyonomoeno kuba ododili komo ba gogole,* ¹⁶Ya:su Kelisote na koko kuba ododilidawatamo huiya ikanameheno malemale dito hawakalimiya:. Ba:moe mabuma: Ya:suti pui ebeno wiboha: ka:ka: lawema: da:ka:lamiholiya:, wadiyala ba:ba:te ebe hibima: midiha: tetelo ba:moe hido komo niya:tawahamena:, Ya:suti ibi malemalelatelelo na:latilamena iba:te ibino kuba ododili ipuwane ebetamo hibilo kohobila:hama:, ebete na Poloko keba ka:na ka:latinamenami ba:ba ka:na. ¹⁷Ba:bema: kalakala konomola! Godoko ba: emedena emedena tetelo demedenamene ba:be Ko Gawadalagila, ba:gala ebete a:kahoenamene, ba:gala a hopo habanapa:te ebe baida:mo umi modoboha:, ba:gala ebe ba: kapiyanomo Godola, eta puliyanomola. Ba:bema: wadiyala emedena emedena tetelo tawakaluba:te ebe hunamo ba adipatena awagaha komote ebegodolo nitanamene! Ba:moe tabo ba: hibinomola, ba:ba:la!

¹⁸Timoti, numa:, ama:le hibima: midi ipuwalo naeno guduma: eda:nata, ba:bema: na ubila ba:moe leta ipuwalo kapiyakapiya komoma: ama: kiyahame, ama:le ba:moi tabamo kopapamiwatama:. Ba: hibila, Godokono okopa:te ebeno Gobogoboeno heloamo kebe hidohido komate ama:godolo kikulihoma: tabo dopamo dolamagimiya:, ba:ma tetelo ibino hibi tabo komate naeno tabo komago kapiyama: eda:te ama: hibilo kowalubima:na:ta. Ba:bema: wadiyala ama: ba:bi owalubi tabo komokomo hiliyonomo kodakodalo na:watila:mota:nuya:, helo dubuti alaholoho ilina keba ka:na ka:watila:mota:nanako ba:ba ka:na, ¹⁹ba:gala amia:no hibima: midi ipuwalo kodakodalo ba la:na, amia:no tepo ipuwoeno mulu ukui komate hidamo kopola:nama: eta kuba deha:potonomo akododa:la:. Numa:, komo Ya:suku ta:matapino komo ba: ba:ma ka:nala, Godote kebe mulu tepo ipuwoeno ukui komo iba:tamo dikalamiya:, iba:te papamila:ha ubiha:ma: deda:hui ibi ha:kiya ibino hibima: midi komo ba: a:kubahilamiya:, lumagiti kehaha: kolomodo ebeno boge kubamo atalo ba:be bogete koko gawiya ipuwamo keba ka:na ka:nululunako

* 1:13 Oel 8:3; 9:1-5 * 1:15 Luk 19:10

ba:ba ka:na. ²⁰Iyo, Haimaneyasiko ba:gala A:lesandako ibi netewapi ba:bakopila, ba:be mabuma: nale ibi hibima: midipino kapiyuimi ipuwane uluhukulatelete Saitanakono kokoto ipuwamo dito miya:timo, iba:te ibino huiya ba lawe hido ukui ba:ma ka:na kolawema:, iba:te Godokono komoma: kubakuba tabo gala a:kaga:lanakamena:.*

Godotamo Toetoe Tabo Olamagimi Komo

2 ¹Ba:bema: Timoti, nale ama: kebe komokomoma: da:goemema ba:moe ba: ko komonomola. La: hibima: midipino kapiyuimi tetelo Godotamo toetoe tabo dolamagiminakoma, wadiyala la:le hiliyonomo hopo habanapino hiya:hiya: komoma: ba toetoeho kalakala tabo atumu na:kaga:lanakuya:la:, ²ba:bene atu tetelo koko gawadubu ba:gala komo gabomani okopi hiliyonomo atumu na:kawadiya:paa:latelenakuya: la:. Ama: numa:, a hibima: midipa:te ba: ba:ba ka:na gabomana:godolo hido tataba emede komo kumima:nema:, ba:gala ale Godokono ubi komokomo hiliyonomamo ba papamila:halena komo tawakalubino holoholo hapulu tuputupunomolo bemedenama:. ³Ba:bema: hibila, ba:mako toetoe tabo olamagi komo ba: aeno Ka:ka: Mula:dawa Godote hidoma: da:goena ba:moe ba:be komola, ⁴mabu ebe ubila hopo habanapi hiliyonomate ebena hibi komo iya:tawahate ibino ka:ka: mula: komo ba:bo kolawema:.

⁵Numa:, Godoko ba: kapiyanomola. Ba:gala ba:moe ba: eta komola, ebe ba:gala tawakalubi tetenomolo da:la:na ba:be Ya:su Kelisote ba: ba:moe hopolo lumagino apa:mo da:hawakaluya: ba:be dawala. Ba:bema: hibila, ebe kapiyagodolo helo bitana tawakalubi Godotamo komagahelama:, ⁶mabu ebe ha:kiya ebena ka:ka: tama:mo ihatete ibi Saitanakono du genamane kuluhukulatelema: ebena hawa:mo ba:bo huiyahaliya:. Iyo, ebete ba:be gabodo ebena hido tetenomolo ba:moe komo behawakalimiya:, Godokono ubi bitana hiliyonomo tawakaluba:te ebegodone ka:ka: mula: komo kolawema:.* ⁷Ba:be mabuma: ebete na Polotamo ebena oko ikanamiya:, nale ebena oelamepi dubu etama: eda:te Yuha:pa:tamo Hido Tabo ba olamagi ibi ba:bo kiya:tulamenakoma:. Ama: nolata, ba:moe tabo nale da:goitamo ba: hibernomola, na ha:da tabo kolamagitaha:!*

⁸Ba:bema: naeno ubi komo ba:ma ka:na itana. Kebe hiya:hiya: tetelo hibima: midipa:te da:kapiyuiminaka, wadiyala dubate mauba komo ba:gala olowabeletihui komo hiliyonomo tama:mo miya:tete, ba:bene ibino tepo ipuwalo dalowa:ha:ma: ba eda:ha iba:te ibino kokoto Godotamo wadiya:paa:latelelo toetoe tabo ba:bo nolamagiminakamena:.

* 1:20 2Tim 4:14-15; 1Kol 5:5 * 2:6 Lom 3:29-30; Gal 1:4

* 2:7 Oel 9:15; Gal 2:7-8; 2Tim 1:11

Hibima: Midipi Kamenakamenoeno Komo

⁹Ba:gala na ubila hibima: midipi kamenakamenate hido mulu gabodo kaliko pupuliti ibino hunu tama koamo akemalagidolenala:. Ba:bema: iba:te hinibo a:wihole komo, ba:gala galoeno golodo nolenole pupuli komo, ba:gala nehe tulikahula pupuli komo, ba:gala huiya kokonomo kaliko pupuli komo, ba:bi hiya:hiya: hunu nikapi hiduimi komokomo iba:te kokonomo komoma: akaga:lala:.* ¹⁰Huiyatiya wadiyala iba:te komopa:tamo hidohido komo nododilinakamena:, mabu ba:moe ododili gabodo iba:te hibi hagalahagalu kamenakamenama: keda:hama:na:, iyo, kebe kamenate ebe ha:kiya ebe Godoko ta:matadawama: da:goena, wadiyala ebete ebene ododili ipuwalo hibi komo na:hawakalima:mene.*

¹¹Ba:gala hibima: midipa:te da:kapiyuiminaka, wadiyala kamenakamenate tabo ga:laheno Godokono tabo olamagimipino iya:tulame komamo dito na:papamila:halenakamena:. ¹²Ba:be mabuma: hibima: midipi ipuwalo nale eta kamenatamo helo a:kikama:lemo, ebete Godokono tabamo dubu ba iya:tulamita ibino namutudawama: keda:ma:, ao, Godokono tabo iya:tulame tetelo kamenakamenate tabo ga:laheno dito nulihonakamena:.* ¹³Ba:bema: numa:, nale kamenakamenoeno komo kohawakalimima: kebe netewa komate Godokono Bukalo da:pola:na, nale ba:bi komo ama: kiya:tumima:nemata. Dopo komo ba: ba:ma ka:nala, Godote A:da:meko dopamo ododiti, galane ebene kamena Ibiko ba:bo ododiya:.* ¹⁴Ba:gala eta komo ba:ma ka:na itana, Saitanate tawakalubi kuba gabamo emogabuillamema: dewageliya:, ba:ba tetelo ebete dopo dubu A:da:meko kamihomiya:ha:, ao, ebete ebene kamena Ibiko kapiya amihomete ba:bene ebete Godokono kukala ba:bo adikanaliya:.* ¹⁵Huiyatiya Godokono ka:ka: mula: komote hibima: midipi dubu kapiyatamo kitanaha:, ao, kamenakamenatamo atumu ba:kaitana, ba:bema: kebe kamenate hido mulu ukuilo Ya:suku hibima: ba midina tuputupu emede komo ba:gala malemale emalagidolo komo miya:paleheno, ebete gugudi alahilame gabodo ka:ka: mula: komo hibilo kolawema:ne.

Sose Watodawoeno Emede Komo

3 ¹Ba:moe komo ba: hibila, keba tetelo dubuti sose watodawama: eda:ma: ubi koamo dihatemene, ba:moe ba: hido komola mabu sose watodawoeno oko hidonomola.* ²Ba:be mabuma: ba:be okodawoeno ododili komo ipuwalo eta kapiya deha:potonomo kubate itana modoboha:. Ba:ma ka:na sose watodawate kamena kapiyagodawama: eda:te,

* 2:9 1Pit 3:3-5 * 2:10 1Tim 5:10 * 2:12 1Kol 14:34

* 2:13 Tup Mabu 2:7,21-22; 1Kol 11:8-9 * 2:14 2Kol 11:3; Gal 3:1-6 * 3:1 Oel 20:28

ba:bene hibima: midipi ipuwalo ebeno emede komo tuputupunomolo ba itana, ebete hidohido mulu ukui kapiya emalagidolelo ebe ha:kiya ebeno komo hidamo nulamenakamene. Ba:bene ebete ebeno genamalo kapela tawakalubi hidamo nowalubilinakamene, ba:gala wadiyala ebete Godokono tabo olamagi ipuwalo hido iya:tulamedawama: neda:mene.* ³Ba:gala sose watodawate gamoda nihodawama: eda: modoboha:, ba:bene ebete alaholoho komo ba:gala olowabeletihui komo ododili modoboha:, huiyatiya tatabadawama: neda:mene. Ba:gala ebete ebeno tepo ipuwalo mani koamo emalagidolo modoboha:. ⁴Ba:bene ebete ebeno genamanapino komo hidamo ulamelelamete, wadiyala ebete ebeno gugudi hidamo niya:tulamenakamene, iba:te ibino hiliyonomo ododili komodo ibino nabiwi ba emalagidolo ebeno tabamo kopapamila:halenama:. ⁵Ba: hibila, kebe dubuti ebeno genamanapi hidamo ulamehen, ebete atumu Godokono sose tawakalubi hidamo a:kulama:mene.

⁶Ba:gala numa:, sose watodawate Ya:suku ta:mata ipuwalo uli lumagima: eda: modoboha:. Ba:bako dawate sose atama: ubi dihatemene, diyala, ebe ha:kiya ebe da: awagaminamene, ba:bema: Godote kuba huiya ebetamo kikamema:ne, ebete dopamo Saitanatamo kuba huiya keba ka:na kikamiya: ba:ba ka:na. ⁷Ba:bene wadiyala sose watodawate hibima: midiha:pino holoholo hapulu atumu hidohido komo na:kododilinakamene, iba:te ebeno hido emede komo umimiti ebe tuputupudawama: koga:lama:. Iba:te ebeno emede ipuwalo eta kuba umi modoboha:, mabu iba:te ebegodolo eta tuputupuha: komo umiti ebe kubadawama: da:ga:lamena:, diyala, ebete hilopo lawete Saitanakono gubi ipuwamo dito da: negamene.*

Sose Watowatopi Owalubilidawoeno^a Emede Komo

⁸Ba:bema: sose watowatopi owalubilidawoeno emede komote komopino umi ipuwalo atumu hidonomoma: neda:mene. Ba:ma ka:na ebete ma:lapila netewa lumagima: akeda:la:, ba:bene ebete helo gala:ipi gao beya konomamo niho modoboha:, ba:gala ebete ha:da amiho gabodo ilina dogodogodawama: eda:ma: ubi ihate modoboha:. ⁹Ba:gala Godote kebe hibi gabo tawakaluba:tamo da:hawakalimiya:, wadiyala sose watowatopi owalubilidawate ba:be gaboeno hiliyonomo iya:tulame komokomo kodakodalo ba watila:mota:na ebeno tepo ipuwalo ukui gagagagama: akeda:la:. ¹⁰Ba:bema: pote sose owalubidawama: oko tupuimima: ubi da:hawakalimini, wadiyala la: sose watowatopa:te ebeno emede

^a 3:7 Buka ka:lamiholewawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, tukulubino tabamo hibima: midipa:te sose watowatopi owalubilidawa dikonema: ka:minaka.

* 3:2 Tai 1:6-9 * 3:7 2Kol 8:21

komokomo dopamo hidonomamo nulamelemiya:la; ba:bene la: ebegodolo eta kuba umihino wadiyala ebete sose oko na:tupuima:mene.

¹¹ Ba:gala okopi kamenakamenoeno emede komate komopino umi ipuwalo atumu hidohidonomoma: neda:hamena: Ba:ma ka:na iba:te tawakalubino hiya:hiya: komoma: kubakuba tabo akaga:lanakala; ba:bene iba:te hidohido mulu ukui kapiya emalagidilolelo ibino hiliyonomo ododili ipuwalo hibinomopima: neda:hamena:.*

¹² Ba:gala numa; sose watowatopi owalubilidawate kamena kapiyagodawama: eda:te, ba:bene wadiyala ebete ebeno gugudi ba:gala komo genamanapi ibino komokomo hidamo nulamelelamenakamene.

¹³ Ba: hibila, puya:te sose watowatopi owalubili oko hidamo dowatina, komopa:te ibi ibino hido oko mabuma: da:mililameholemena; iba:te Ya:su Kelisoko hibima: midi ipuwalo apepehote ebeno oko owatima: tole komote iba:godolo a:kitanamene.

Godoko Ta:mata Komoeno Konomo Ipuwa

¹⁴⁻¹⁵ Ba:bema: Timoti, nale ama:tamo tiyonomo pema: ubi bihatimo, huiyatiya na gabo tiyolo umihino, ba:be komo ba emalagidolo nale ba:moe leta ipuwalo komo iya:tulame tabo ba:bema: miya:temo. Ba:ma ka:na nale ama: biya:tumimata, sose tawakalubino kapiyuimi tetelo iba:te Godokono umi ipuwalo tuputupu komo keba ka:na na:kododilinakomena: Numa; emedena emedena tetelo demedenamene, a sose tawakalubi ba: ba:be Kodawoeno genamanapila, ba:gala a ebeno genamoeno hototo ba:gala abo huiyala, mabu ale ebeno hibi iya:tulame komo ba:moe hopolo ba wadiya:paa:latelena ebeno genamoeno la:na komote kodakodalo kitanama:ne. ¹⁶ Ba:bema: hibila, a hibima: midipa:te Godokono ubi gabodo ebe keba ka:na da:ta:matanama; ba:be komoeno ipuwa bada konomola:ka:!

Aeno Kodawate hopo habalo lumagino apa:mo a:hawakaluya;

ba:bene ebeno tuputupu emede komo kohawakalimima;

ebete ebeno Gobogoboeno heloamo hoe ipuwane mahigate,

Godokono nopopa:te ebe wiboha: ka:ka:go ba:bo umiya:

Ba:gala ebe ta:matapa:te ebeno komo hopo haba konomolo

a:hawakalimiya;

ba:bene hiliyonomo tawakaluba:te ebe hibima: ba midi,

ebete Godokono Hunu Habamo ba:bo odoluya:

ebeno holoholo hapulu konomo alo ipuwalo konemedena:.*

Godokono Mahilamo Ha:da Tabo Olamagimipino Komo

4

¹ Numa; Godokono Gobogobote hawakala ba:ma ka:na goena, hopo haboeno kuititi tetelo komopa:te Saitanakono kubakuba

gobogobo ba:gala ha:da amihoho gobogoboeno iya:tulame komamo papamila:halete, iba:te Ya:suku hibima: midi ipuwane ba:bo kohobila:halema:na. ²Ba: hibila, ba:moi ha:da amiho komate ba: ma:lapila netewa tawakaluba:godone ikulina, iyo, Godote kebe hido mulu ukui ibino tepo ipuwamo dopamo da:miya:telamiya, ba:bi hidohido ukui ibino kuba ododili ipuwalo dito alatidiholamiya, hidohido ilinate koelo keba ka:na ka:wamotenaka ba:ba ka:na. ³Ba:bi ha:da amihopa:te na:ga:lanaka hibima: midipi ipuwalo dubuti kamena lawema: Godote talona bihatelamiya, ba:gala iba:te na:kaga:lanaka komo hidohido ilina nahama: talonala. Huiyatiya numa, Godote ba:bi komo hiliyonomo hibima: midipi mabuma: ododiliti iba:tamo ikalamiya, ba:bema: puya:te ebeno hibi komo diya:tawahana, iba:te kalakala tabo ebetamo adipatelo ba:bi ilina dito konahanama:na, ba:gala dubuti ebeno kamenago kapiyama: eda: tetelo iba:te atumu Godotamo kalakala kadipatenama:na. * ⁴Ba: hibila, Godote ba:moe hopoenom hiliyonomo komokomo ebeno tawakalubi mabuma: ododiliya, iyo, ba:bi komate hidohidonomoma: eda:hana, ba:bema: wadiyala tawakaluba:te ba:bi malemale komo uwatema: ubiha:ma: eda:haheno Godotamo kalakala tabo ba ga:la ebeno kokotone nuwatanakamena. ⁵Ba:bema: numa, Godote ba:moe hopoenom ilina ododili da:wibuya, ebete ba:bi ilina hiliyonomo ulamete ebeno tabo olamagi komamo hidohidoma: ba:bo midiliya, ba:gala ba:ma tetelo ale komo ilina uwatelo ebetamo kalakala tabo dadipatenakoma, ebete ba:be komodo atumu ba:bi ilina hidohidoma: gala ba:kagoenakomene.

Ya:su Kelisokono Hido Okodawoenom Komo

⁶Ba:bema: Timoti, ama:le Ya:su Kelisokono hido okodawama: eda: komo kohawakalimima, wadiyala ama: ba:moi iya:tulame tabo hibima: midipi ekaka:tamo nolamaginakuya. Iyo, ama: ibino gobogobo hapuino baa: iba:tamo modobolo dikalamemena: ba:be komote amia:no komo ba:ma ka:na kohawakalimima:ne, ama:le hibima: midi ipuwalo kebe iya:tulame komo da:ta:mahelenapiya:la, ama:le hidamo apema: ba:bi hibi tabo komokomo atumu hibilo na:kanahanata. ⁷Ba:gala ama: iniwalino hiya:hiya: uwi akulihonakala, mabu ba:bakobako uwi komate tawakalubino daedae ukuido ba ikulina Godokono hibi komo kahawakaliminaha. Huiyatiya numa, ama: Godotamo hibilo kopapamiwatanama: wadiyala ama: amia:no tepo ipuwa na:kodakoduiminakuya, bolamo iya:da:dawate heloma: keda:ma: ebeno ape keba ka:na ka:kodakoduiminako ba:ba ka:na. * ⁸Ama: iya:tawala bolamo iya:da:mipa:te ibino ape helohelonomoma: keda:hama: keba ka:na ka:midilinaka, iyo, ba:ba ka:na iba:te ibino katene ape owalubilima:

* 4:3 Tup Mabu 9:3; Lom 14:6; 1Kol 10:30-31 * 4:7 1Tim 1:4

ba:moe komo bododinaka. Huiyatiya numa; amia:no tepo ipuwate heloma: keda:ma: ama:le amia:no ukui atumu da:kodakoduiminakomena; ba:moe gabodo ama: ha:kiya ama: owalubima: hidonomo komo bododinakomena:ta, mabu ama: ba:moe hopolo Godokono hido emede komokomo duwatemenas: galane wiboha: ka:ka: hibilo konelawema:na:ta.

⁹Ba:bema: nale ama:tamo da:goemo, wadiyala ama: ba:moe tabo kodakodalo na:lawas:, ¹⁰mabu a hibima: midipa:te Godokono wiboha: ka:ka: lawema: oko ebetamo helonomamo ba:bema: owatinama:. Ba: hibila, ebete hopo habanapi hiliyonomoeno Ka:ka: Mula:ledawama: ba eda:na hibima: midipa:tamo hibi ka:ka: ba:bo kikalawema:ne, iyo, ebe ba: emedena emedena tetelo demedenamene ba:be Ka:ka:dawala, ba:bema: ale ebeno pe komo uliholo latiminama:.*

¹¹Ba:bema: naeno gudu, wadiyala ama: ba:moi tutumu tabo ba:gala iya:tulame tabo hibima: midipa:tamo nolamaginakuya:. ¹²Hibila, ama: sose tawakalubi ipuwalo uli ape dubulata, huiyatiya iba:tamo gigiho aka:hiya:midala: ibi ipuwalo etate ba:ma ka:na goe, ama: sose watodawaha:. Iyo, wadiyala ama: amia:no tabo olamagi komo ba:gala ododili komo hiliyonomo ipuwalo tuputupudawanomoma: ba eda: hido go iba:tamo na:hawakaliminakuya:. Ba:bema: iba:te amia:no malemale emalagidolo komo ba:gala amia:no hibima: midi komo ba:gala amia:no tepo ipuwoeno dalowa:ha: ukui komo dulamelememena:, ba:ba tetelo iba:te ama: hibi sose watodawama: koka:mima:na:ta.*

¹³Ba:bene sose oko owati ipuwalo wadiyala ama: hibima: midipa:tamo Godokono Bukoeno tabo komokomo ka:lamiholete ebeno tabamo ibi ba owalubili ba:bo niya:tulamenakuya:. Numa:, nale Epesese habamo da:pemo, ba:ba tetelo ba:moi atu komokomo ama:go kapimilo kopododilima:nemo.

¹⁴Ba:bema: naeno gudu, kebe komote ama:tamo dopamo duluhukuya:, ama: ba:be komo akadodala:. Iyo, ama: sose oko tupuimihino watowatopa:te Godokono Gobogoboeno heloamo ibino kokoto ama:tamo ba emowatilame hidohido komate ama:godolo kikulihoma: hibi tabo dolamagimiya:, ba:ba tetelo ama:le Godokono oko kowatinama: ebete malemalelo hiya:nomo helo ama:tamo ikamiya:ta. Ba:bema: wadiyala ama: ba:be heloamo ebeno oko nowatinakuya:,* ¹⁵ba:bene sose tawakaluba:tamo ba:moi komokomo ba iya:tulamena amia:no ka:ka: gobogobamo ihatelo heloha:ma: akeda:la:, mabu ama: ba: ba:ba ka:na oko owati ipuwalo ba ape tawakaluba:te ba:be komo ba:bo kumima:na:. ¹⁶Huiyatiya ama: hidamo! Wadiyala ama: ha:kiya amia:no emede komo ba:gala iya:tulame komo hidonomamo nulamenakuya:. Ama:godolo ba:moi netewa koko komate modobolo da:pola:namene, ba:ba tetelo puya:te amia:no iya:tulame tabo dulihona, ama:le ibino ka:ka: ba:gala amia:no ka:ka: kapimilo komula:lema:na:ta.

* 4:10 1Tim 2:3-4 * 4:12 Tai 2:15 * 4:14 2Tim 1:6

Komo Hibima: Midipa:go Hidamo Emede Komo

5 ¹Ba:bema: Timoti, hibima: midipi ipuwalo kebe kadelete kuba dododimini, wadiyala ama: ebe koamo kiyahameheno amia:no hibi nabiwima: goelo Godokono tabamo ebe nowalubiya:. Ba:gala ama: huiya uli apepeho dubuino komoma: wadiyala ama: ibi amia:no ekaki ba:gala nanima: midiliti, ²ba:bene kabelekabela:te amia:no menokobima: neda:hamena:. Ba:gala ama: hidamo! Ama: uli apepeho kamenakamena ba:gala bohelemele Godokono tabamo dowlubilimina:, ba:ba tetelo ibi amia:no ekaki ba:gala nanikokubima: na:midiliya: amia:no tepo ipuwoeno ukuiti iba:tamo tuputupunomolo kitanama:.

Hibima: Midipi Hamolehamoleno Komo

³Ba:gala eta komo. Hamolehamole ipuwalo etate hido owalubi komo lawema: ebeno mabu tawakaluba:godolo owalubidawa hibilo umihino, wadiyala ama: sose tawakalubi na:kiyalamiya: iba:te ebe hidamo kowalubinakoma:. ⁴Huiyatiya keba tetelo eta hamoleno koko gugudi ba:gala koko eyoni guguda:te hibima: midipima: deda:hana, wadiyala ibi ha:kiya ibino menoko hiliyonomo tetelo kowalubinama: hidohido ukui nuwatanakamena:, mabu ba: ba:ba ka:na ba:bi guguda:te ibino Godoko ta:mata komo hibilo kohawakalimima:na:. Ba: hibila, nabiwi menoko iba:te gugudi hegehege tetelo ibi keba ka:na kowalubilinakui, koko guguda:te ba:bi owalubi komo emalagidolelo hido huiya ibino hamole menokotamo dikamemena:, Godote ibino malemale komo umilamete hidonomoma: kogoema:ne. ⁵Ba:bene kebe hamotele hido owalubi komo lawema: ebeno mabu tawakaluba:godolo owalubidawa hibilo umihino, wadiyala ebete Godokono oko kapiya ba owatina ebeno ka:ka: komoma: aka-ukuibilibila:la:. Ba:ba ka:na ebete du hegela hiliyonomolo Godokoba: tabo ga:lalo ebeno modoboha: komokomo ba:gala komopino modoboha: komokomo ba wadiya:paa:latelena owalubi komo ebegodone lawema: uliholo na:latiminakamene. ⁶Huiyatiya ama: iya:tawala komo hamolehamoleno komo eba ka:naha:. Ibi ha:kiya ibi ibino kateneno ubilo kalakaluilamema: ba ewagelena Godokono oko kowatinaha:, ba:bema: hibila, ba:bako hamolehamola:te ibino hunu tamoeno ka:ka: konomamo ba emalagidole huiyatiya iba:te tepo ipuwalo ya:lo a:ha:lahuya:. ⁷Ba:bema: naeno gudu, wadiyala ama: hibima: midipi ba:moi tabo komamo nowalubiliya: komopa:te ibino hamolehamoleno ododili komo ulamelo kubama: ga:lakapoma:.

⁸Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Wadiyala hibima: mididawate ebeno hibi gugudino modoboha: komokomo ulamelo ibi dopamo owalubiliti, ba:bene ebeno komo mabu tawakalubi atumu hidamo na:kowalubilinakamene. Ba: hibila, ebegodolo owalubi gabote ba itana

ebete ibino modoboha: komokomo ulamelelameheno, ebete ebeno malemale ododiha: komodo ba:ma ka:na goena, Ya:suku hibima: midi gabo ba: hibiha:. Iyo, ebete ebeno malemale ododiliha: komodo kubadawama: eda:te, ba:bene ba:moe ebeno kuba ododi komote komo hibima: midiha:pino kuba ododili komokomo ba: a:gogoli.

⁹Ba:bema: kebe hamolete dopamo kapiyanomo awa:godawama: deda:nami, ba:gala ebe ka:ma: 60 gogote da:gogolui, wadiyala ama: ba:bako dawoeni mahilo soseno hamolehamoleno mahilo bukamo ihatete, ba:bene hibima: midipa:te ba:bako hamole kapiya malemalelo nowalubinakamena:. Huiyatiya ama: ebeno mahilo ihateheno, ¹⁰wadiyala sose tawakaluba:te ebeno ododili komo dopamo nulamelema:mena:. Ba:bema: iba:te ebe hidonomo kamenama: da:ga:lamena:, ba:ma ka:na dopamo ebeno gugudino hegehege tetelo ebete ibi hidohido iya:tulame komamo dowlubilinakui, ba:gala ba:ma tetelo ebete hiya:hiya: malemale komo hiliyonomo ododilima: ebeno ubi konomamo ba ihatena, ebete ebeno genamalo kapela tawakalubi hidonomamo dowlubilinako, ba:gala komo hibima: midipi owalubilima: nato ukulaleno beya iba:tamo da:wadachenako, ba:gala komo tetelo awaepi malemalelo atumu da:kowalubilinako, wadiyala ama: ba:bako hamole kapiya owalubi na:tupuimiya:.

¹¹⁻¹²Huiyatiya modoboha: ama: uli ape hamoleno mahilo bukamo ihate. Ba: hibila, kebe hamolehamoleno mahilote bukalo da:pola:lama:na, sose tawakaluba:te ibino mahilo miya:telameheno dopamo iba:te Kelisokono oko owatima: ibino ape ebe kapiyatamo ikamehoma: hibi tabonomo hawakala ga:luya:. Huiyatiya numa:, uli ape hamolete ba:mako hibi tabo goe a:kamodobamene, mabu galane ebeno kateneno ubi komate da:mahila:hamena: dubu lawema: gala kakewagelema:ne. Ba:bema: ebe niliya, mabu ebete dopamo kebe tabo hibilo da:goiya: ba:be tabo dadikamidalemene, ebeno kuba huiyate Godogodone ebetamo kopema:ne. ¹³Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Uli ape hamolehamola:te hibima: midi ipuwalo kodakodalo kala:mota:hanaha:, ba:bema: diyala, iba:te eta kuba ododi komamo ba:ma ka:na da: negudimina:, iba:te hibi oko owatihino ibino mabulubi ipuwalo eta genamane eta genamamo ba wapata:lame hiya:hiya: tawakalubino komoma: tabo ga:la ba:bo konetupuimima:na:. Iyo, ba:ba tetelo iba:te eta kuba ba:ma ka:na kakododima:na:, iba:te oko owatima: buhamama: ba eda:ha, ibi ha:kiya ibino hiya:hiya: komo ulameheno, ibino tabo ga:la ipuwalo puya:te hibi oko komokomo dawatihona iba:tamo temeteme ba:bo kikalamema:na:.*

¹⁴Ba:bema: na ubila uli ape hamolete dubu gala kalawete hogagoma: ba eda: ebeno genamalo hiya:hiya: hidohido oko ba:bo nowatihonakamene,

* 5:13 2Tes 3:11

mabu kebe hibima: midiha:pa:te ago dalaholohona, iba:te ba:bako kamento tuputupu emede komo dumimina:, ebe mabuma: iba:te gabo a:kuma:mena: a hibima: midipino komo kubama: koga:lama:. * ¹⁵ Numa:la:, komo hamolehamola:te Saitanako kota:matama: hibima: midi ipuwane ya:lo ohobila:huya:, ba:bema: ibino kuba ododili mabuma: komo hibima: midiha:pa:te aeno emede komoma: kuba tabo bega:lanaka.

¹⁶ Ba:bema: hamolehamoleno komoma: ba:moe tabo ba: naeno iya:tulame tabo komola. Keba tetelo hibima: midi kamento mabu tawakalubi ipuwalo hamolehamola:te da:pola:namena:, wadiyala ebete ha:kiya ibi hidamo nowalubilinakamene, iyo, ba:bi hamolehamoleno tawakaluba:te sose ipuwalo owalubi komo uwatema: akaga:lanakala:. Huiyatiya kalakala konomola, hamolehamole ipuwalo pokono mabu tawakaluba:te hibilo pola:naheno, wadiyala sosete ba:bako hamole kapiya malemale komamo nowalubinakamene.

Sose Watowatopa:tamo Ibino Oko Huiya Ikalame Komo

¹⁷ Ba:bema: ba:moe ba: eta komola. Sose watowatopi ipuwalo puya:te Godokono tabo olamagimi oko ba:gala ebena iya:tulame oko hidamo kowatihoma: ibino ka:ka: hibilo da:miya:tena, ba:gala puya:te watowatopino komo hiya:hiya: oko hidamo dowatihona ibi atumu, wadiyala sosete ba:bako okopa:tamo huiya konomamo nikalamenakamene, netewa okoeno hido huiya keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na. ¹⁸ Mabu Godokono Bukalo tutumu tabote ba:ma ka:na itana, “Tawakaluba:te witi-laisa nahoeno kikipo kuwatema: ibino kau-goete ba:bi ilina mikimoelelo oko iba:tamo dowatimini, ba:ba tetelo iba:te ba:be kau-goeno tabo hala:mo matumi modoboha:, mabu ebete iba:tamo oko owati ipuwalo witi-laisa kikipo kapiyakapiya naha modobola, iyo, ba:bi naha ilina ba: ebena okoeno huiya deha:potola.” Ba:bene eta tabote ba:ma ka:na kaitana, “Okopa:te habaluba:godone huiya lawe wadiyala.”^b *

¹⁹ Ba:gala ama: hidamo, keba tetelo lumagiti ha:kiya ama:tamo pete sose watodawoeno ododi komo kubama: da:pegoemene ebena tabo akulia:la:, huiyatiya netewa o netewa-kapiya hibima: midipa:te ebena kuba komo kapimilo da:pehawakalimimina:, ba:ba tetelo ama: tote ba:be sose watodawoeno komo hibilo na:numiya:. * ²⁰ Ba:bene ba:be sose watodawate kuba komo hibilo dododi, wadiyala ama: sose tawakalubino

^b **5.18** Buka ka:lamiholewada, wadiyala ama: Tutumu Tabo 25:4 numiya:. Ba:moe taboeno ipuwa ba:ma ka:nala, kau-goete oko owati ipuwalo tawakalubi dowlubilimini, ba:bema: wadiyala iba:te ibino malemalelo hido owalubi komo kau-goetamo atumu na:kihata:mena:. Ba:gala Polote Timotiko eta Buka taboma: da:kakiyamiya:, ba:be tabo ba: Ya:suti ebe ta:matapa:tamo dopamo da:goiya: ba:be tabola, ba:bema: wadiyala ama: Ma:t 10:10 ba:gala Luk 10:7 tetelo numiya:.

* **5:14** 1Kol 7:9 * **5:18** 1Kol 9:9; Ma:t 10:10 * **5:19** 2Kol 13:1

holoholo hapulu ebe na:kiyahamiya; ba:be gabodo komo watowatopa:te atu kuba ododilima: kotoletolehoma:.*

Polote Komo Hiya:hiya: Tabo Dolamagiya:

²¹ Ba:bema: naeno gudu, nale Godoko ba:gala Ya:su Kelisoko ba:gala ibino hido-talona nopopi ibino holoholo hapulu ama: bikiyamemata ba:moi komokomo sose ipuwalo kododilima; ba:bene ama: hidamo, sose tawakalubino komo anagilamelelame tetelo ama: lumagi hunu nikapa:mo ba umi eta lumagi miya:palo eta lumagi dito akalawa:la:

²² Ba:gala ama: eta lumagino watamo kokoto emowatilamelolo ebe Godokono okamo tiyolo akihata:la; mabu keba tetelo ama: tuputupu ukui komago ododihino, diyala, ama:le ba:be gabodo kuba emededawatamo oko da: ikameomena: Numa; ebete ebeno oko habalo ba luta komo kuba komokomo gala da:kododilimini, ba:ba tetelo ebeno kuba huiyate ama:tamo atumu kopema:ne. Ama: hidamo, amia:no ododili ipuwalo gigiho aka:hiya:midala: tepo ipuwoeno dalowa: komote ama:tamo kopema:!

²³ Ba:gala Timoti, ba:moe ba: eta komola. Komo hiya:hiya: tetelo kateneno temeteme komate amia:no tepo ipuwalo ama: uminakata, ba:bema: beya kapiyanomo akana:la; wadiyala ama: huiyatiya komo tetelo helo gala:ipi gao beya nanekela:mo na:ninakuya:

²⁴ Ba:gala sose oko owati ipuwalo ba:moe eta komo na:kemalagidola. Komo tawakalubino kuba ododili komate hawakala ba:pola:lama:na, ba:bema: komopa:te na:ga:lana iba:te galane kuba huiya hibernomolo kuwatema:na: Huiyatiya komo tawakalubino kuba ododili eba ka:naha: mabu iba:te ibino kuba ododili komo nugumuilina, ba:bema: numa; galane Godote ebeno ubi tetelo ba:bi kuba komo hiliyonomo kohawakalilamema:ne. ²⁵ Ba: hibila, tawakalubino hidohido ododili komate atumu hawakala ba:pola:na, huiyatiya komo kapiyakapiya awalelalo da:pola:na ba:bi komate Godokono hido tetelo hibilo kohawakalahalema:na:

Puya:te Oko Namutuluba:tamo Huiyaha: Oko Dowatina Ibino Komo

6 ¹ Ba:bema: ba:moe ba: eta komola. Koko okopi dubate pui mana:mo duwatiya: iba:tamo huiyaha: oko kowatihonama; ba:bi huiyaha: okopi ipuwalo puya:te hibima: midipima: deda:hana, wadiyala iba:te ibino tepo ipuwoeno ukuilo ibi ha:kiya ibi hopamo ba miya:te ibino oko namutulubi hunamo na:wadiya:paa:latelenakamena: Numa; hibima: midiha:pa:te ba:bako okopino tuputupu emede komo dulamelelamemena; ibi mabuma: iba:te gabo a:kuma:mena: aeno iya:tulame komo kubama:

* 5:20 Epe 5:11

koga:lama:, iyo, iba:te ibino tabo ga:la ipuwalo Godokono mahilo atumu a:kakubahima:mena.* ²Ba:bene huiyaha: okopi ipuwalo puya:te hibima: midipi namutuluba:tamo oko dawatina, ba:ba:te kuba tabo ba:ma ka:na akaga:lala:, “Aeno oko namutulubi koko tawakalubiha:. Ao, ibi a keba ka:nala:ka: ba:bako hibima: midipi ekakila, ba:bema: ale iba:tamo hibi oko a:kowata:ma:!” A:iye, ba:bako ukui tabo ba: kubanomola! Wadiyala ba:bi huiyaha: okopa:te huiyatiya ibino namutulubino hibima: midi komo ba emalagidolo, ibi malemalelatelelo ubi konomamo ba:bo na:miya:tenakamena:, iba:te oko owati ipuwalo ibino namutulubi kowalubilinama:.

Dogodogopima: Eda:ha Komo

Ba:bema: Timoti, wadiyala ama: Godokono tabo ba olamagi ba:moi komokomo sose tawakalubi hidamo niya:tulamiya:.* ³Numa:, aeno iya:tulame komate tawakalubi bowalubilina iba:te Godotamo hibilo kopapamila:halema:, huiyatiya kebe lumagiti hiya: gaboeno komokomo diya:tulamenako, ebete aeno Kodawa Ya:su Kelisokono hiya:hiya: mulu iya:tulame komago kapiyama: keda:naha:,* ⁴mabu ba:bako ha:da tabo iya:tulamedawa ebe ha:kiya ebe ba awagaminana ebegodolo eta hido ukui kapiyate kitama:naha:. Ebe ubi konomola tawakalubi kubahilamelolo iba:go hiya:hiya: taboeno ipuwama: olowabeletihui, ba:bema: ba:moe komo ipuwane hiya:hiya: kubate ikulinaka. Ba: ba:ma ka:na ebete komopino ilina mabuma: iba:tamo na:maubana, ba:gala ebete komopi ipuwalo anagiya:mida komo bewadiya:paa:latelenako, ba:gala ebete komopi biduduputilamenako, ba:gala ebete ebena kuba tepo ipuwoeno ukuilo komopino ododili komo kubanomoma: goenako, ⁵ba:gala ebete komo atu kubakuba ukuipa:go alaholo komo a:kamiya:pale. Ba: hibila, ba:bako dubu hiliyonomate Godokono hibi gabo ya:lo a:miya:puya:, ba:bema: ibino daedae ukuilo ha:da tabo ba:ma ka:na ga:lana, lumagiti Godoko ta:mata ipuwalo dogodogodawama: keda:ma:ne.*

⁶Huiyatiya Godokono hibi komo ba:ma ka:nala. Kebe lumagiti ebe ta:matama: ebena kalakala ipuwalo demedena, ba:be lumagiti Hunu Haboeno hido komokomo konomamo kuwatema:ne, hopo haboeno ilinaha:.* ⁷Ba:be mabuma: hido tepo ipuwoeno ukuia:gopa:te ba:ma ka:na emalagidolona, “A hopo habalo da:hawakalahaliya:ma: bada ilinago ka:pikuliya:ma:? Puliya! Ba:gala ale da:ha:lahama: bada ilinago na:ka:tolamema:? Puliyanomola!” ⁸Ba:be mabuma: a hopo habalo ba emedena agodolo kebako kapiyakapiya naha ilina ba:gala pupulino ilinate modobolo da:pola:ma:na, wadiyala kalakalate agodolo nitanamene!”

* 6:1 Epe 6:5 * 6:2 Pai 16 * 6:3 Gal 1:6-9 * 6:5 2Tim 3:8; 4:4; Tai 1:14

* 6:6 1Tim 4:8; Pil 4:11-12; Yun 13:5 * 6:7 Yauba 1:21

⁹Huiyatiya numā; kebe tawakaluba:te dogodogopima: eda:hama: ubi dihatena, Saitanate ibi kuba gabamo ba emogabuillame iba:te ebeno guba:mo ba:bo konegudima:na:. Iyo, ebe ubila ebete ba:bi tawakalubi kubahilamema; ba:bema: ebete ibi ibino daedae ubi komamo uwatete hoe ipuwamo ba:bo kadimuya:midalema:ne. ¹⁰Ba:bema: hibila, lumagiti mani koamo demalagidolona, ba:be komo ba: ba:be lumagino hiliyonomo kuba ododili komoeno mabula. Iyo, komo tawakaluba:te koko mani uwatema: ubi miya:telo hibima: midi ipuwane dikuliya; ba:moe ba:be gabodo ibi ha:kiya iba:tamo koko tepo temeteme ba:bo ikalamiya:.*

Hibima: Mididawoeno Hido Huiya Lawe Komo

¹¹O naeno gudu, ama: huiyatiya Godokono hido okodawalata, ba:bema: wadiyala ama: ba:moi kuba ubi komo hiliyonomo kuba nibote patema: goelo Godokono hido emede komokomo hidonomamo na:ta:mataliya;. Ba:ma ka:na Godoko hibima: midilo ebe kapiyatamo papamiwata komo, ba:gala ebeno tuputupu ododili komo, ba:gala ebeno malemale emalagidolo komo, ba:gala ebeno tataba emede komo, ba:gala temeteme ipuwalo kodakodalo la:na komo, ba:moi hiliyonomo komate ama:godolo na:pola:namena:.* ¹²Ba:bene ama:le hibima: midi ipuwalo kuititi teta:mo modobolo konuluhukuma; wadiyala ama: kodakodama: nediya; sikulu gugudino iya:da:mi hegelalo etate dopodawama: keda:ma: helonomamo da:puliganako ba:ba ka:na. Ba: ba:ma ka:na ama: Godogodone wiboha: ka:ka: konelawema:na:ta, mabu ama:le dopamo tawakalubino holoholo hapulu Godoko ta:matama: hibi tabo da:goiya:la, ba:ba tetelo ebete ba:be ka:ka: ama:tamo ikamema: ka:miya:ta.*

¹³Ba:bema: numā; Godoko ba: hopo ilina hiliyonomatamo ka:ka: dikalamena ba:be Kodawala, ba:gala Ya:su Kelisoko ba: Poniya: Paeletekono dopo hapulu ebeno hibima: midi komo da:hawakalimiya: ba:be Hibidawala. Ba:bema: naeno gudu, nale ibi netewapino holoholo hapulu ama: koamo tutumutimata,* ¹⁴ama:le aeno Kodawa Ya:su Kelisokono pe kuitita:mo ebeno hiya:hiya: tutumu tabamo hidonomamo na:papamiwatanakuya; iyo, modoboha: komopa:te eta kapiya deha:potonomo komoma: amia:no oko kubama: ga:la. ¹⁵Ba: hibila, Godoko kapiya ba: Hidonomodawala ba:gala Hununomodawala! Iyo, hopo habanapino hiliyonomo kokopi ba:gala gawadubu ipuwalo ebe kapiya ba: Konomodawala, ba:gala ebe kapiya ba: Konomo Gawadalagila! Ba:be mabuma: ebete modobo tabo da:goemene, ba:be hido tetenomolo Ya:suti hopo habamo gala kakapema:ne.* ¹⁶Iyo, hibila, Godoko kapiya ba: emedena emedena Ka:ka:dawala. Ebete kebe konomo alo ipuwalo

* 6:10 Epe 5:5 * 6:11 2Tim 2:22 * 6:12 1Kol 9:25-26; 2Tim 4:7 * 6:13 Yon 18:36-37

* 6:15 Haw 17:14

demedena, eta lumagiti ebeno holoholo hapuamo konuluhukuma:
 ba:be alo ipuwamo to modoboha:, ba:bema: hopo habanapi hiliyonomo
 ipuwalo etate ebe dopamo kumiya:ha: ba:gala ba:ma tetelo ibi ipuwalo
 etate atumu ebe kuminaha:. Ba:bema: wadiyala emedena emedena
 tetelo awagaha komo ba:gala helo konomote ebegodolo na:pola:namena:!
 Ba:ba:la!

Polote Leta Kuititi Hapulu Tabo Komokomo Dolamagiya:

¹⁷Ba:bema: puya:te ba:moe hopolo dogodogopima: deda:hana, wadiyala
 ama: ibi na:kiyalamiya: ibi ha:kiya ibino komoma: akawagahala:.
 Wadiyala iba:te huiyatiya ibino dogodogo ilina koamo emalagidoleheni,
 Godoko kapiya ibino owalubidawama: ga:lalo ebeno pe komoma: uliholo
 na:latiminamena:. Ba: hibila, Godote ha:kiya aeno modoboha: komo ba
 ulamelea:mena, ebete kebe hiya:hiya: ilinamo a koamo dowalubinako,
 ebe ubi bihatena ale ba:bi ilinama: hibilo kokalakalahanama:. * ¹⁸Ba:gala
 ama:le ibi gala ba:ma ka:na na:kakiyalamiya:, wadiyala iba:te ibino
 hido ododili komokomo na:dogodoguila:mena:, iyo, iba:te konomo
 malemale hawakalimi ipuwalo ubiha:ma: a:keda:hala: komopino
 modoboha: komokomo komodobuilamelelamema:. ¹⁹Numa:, ba: ba:moe
 gabodo ibi ha:kiya ibi kowalubilima:na:, mabu Godokono Hunu Habalo
 ibino dogodogo ilinate hibilo ba:nepola:lama:namene, iyo, ibino malemale
 hawakalimi komo ba: ibino genamoeno kodakoda mabu huiyala, mabu
 iba:te galane tetelo Godogodone da:nelawemena: ba:be hibi ka:ka: ba:
 ibino wiboha: ka:ka: komola.*

²⁰O Timoti, ama: nolata! Godote ama: hido okodawama: goelo
 ama:tamo kebe hiya:hiya: oko dikamehuya:la, wadiyala ama: ba:bi oko
 hidonomamo nulamenakuya:. Ba:bema: ha:da amiho tawakaluba:te kebe
 komokomo mulu iya:tawa komoma: da:ga:lana, ama: ba:bako daedae
 tabo olamagimi ipuwamo akanopegala:. Wadiyala ama: huiyatiya ibi
 miya:palette iba:go akolowabeletihua:la:, mabu hibila, ibino tabo ga:la
 komate komo ulihopi Godoko holoholoha:pima: midilinaka, ²¹iyo,
 dopamo komo ba:bako tawakalubi ibi ha:kiya ibi mulu iya:tawahapima:
 ba ga:la iba:te hibima: midi ipuwane ba: dito ikuliya:.

Naeno gudu, wadiyala Godokono malemale komote ama: ba:gala
 ama:go da:kapiyuiminaka la: hiliyonomagodolo nitanamene. Ba:moe ba:
 naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.*

POLOTE NABA 2 LETA

TIMOTITAMO

ODODIYA:

1 ¹Na ba: Polotela, Ya:su Kelisote ebeno sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya:, ba:bi okopi ipuwalo na ba: etala. Iyo, Godote ebeno ubilo na a:laweniya:, nale ebeno oko ba owatina tabo ba:ma ka:na kolamaginakoma:, Ya:su Kelisoko ipuwalo ditana ebete ba:be ka:ka: ebe ta:matapa:tamo dito kikalameda: hibinomolo a:goiya:.

²O Timoti, ama: ba: nale koamo demalagidolonama ba:be gudulata, ba:bema: nale ba:moe leta ama:tamo poememo. Wadiyala Nabiwi Godoko ba:gala aeno Kodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino malemale komo, ba:gala lumagitamo kuba huiya ikameha: komo, ba:gala hete komo ama:tamo nikama:mena:ta.*

Polote Timotiko Mabuma: Godotamo Kalakala Tabo Da:hawakalimiya:

³Ba: hibila, nale naeno tepo ipuwoeno mulu ukui komamo Godotamo oko bowatinamo, naeno komo Yunapi iniwala:te ebetamo hibi oko dopamo keba ka:na kowatinama: ba:ba ka:na. Ba:bema: komo du hegela hiliyonomolo naeno toetoe tabo olamagi ipuwalo nale ama: ba emalagidolo amia:no komoma: kalakala tabo ebetamo goelo ama: ba:bo adipatenakomata. * ⁴Iyo, ba:be ododi komodo nale amia:no ihi komo kadodonaha:, ba:bema: na ubi konomamo nihatenamo ama: gala kakumima:, mabu na iya:tawala nale ba:ba tetelo naeno tepo ipuwalo konomomamo kokalakalama:nemo.

Polote Timotiko Da:kiyamiya: Ebete Oko Hidamo Kowatinama:

⁵Ba:gala nale atumu amia:no hidonomo hibima: midi komo kadodonaha:. Ba: hibila, kebe hibima: midi komote dopamo amia:no

* 1:2 Oel 16:11; 1Tim 1:2 * 1:3 Oel 23:1

kabele Lowisigodolo ditanami, ba:be atu komote amia:no menoko Yunisigodolo gala na:kaitanami, ba:bema: kalakala konomola, na iya:tawala ba:ma tetelo ba:be atu hibima: midi komote ama:godolo hibilo ba:kaitana.* ⁶ Ba:be mabuma: nale ama: gala na:kakiyamemata, ama: sose oko tupuimihino dopamo nale ama:tamo kokoto demowatilamiya:mo, ba:ba tetelo ama:le Godokono oko kowatinama: ebete malemalelo ama:tamo kebe hiya:nomo helo kikametiya:la, wadiyala ama: ba:be heloamo ebeno oko nowatinakuya: Iyo, lumagiti koe powa deha:potoamo ko koe keba ka:na kemadonako, ba: ba:ba ka:na wadiyala ama: Godokono oko ba owatina ebeno helote ama: ipuwalo konomoma: neda:mene.* ⁷ Numa:, ale Godokono oko kowatinama: ebete atamo tole komo kika:miya:ha: Ao, ebete huiyatiya ebeno helo atamo ikaa:mete, ba:bene ebeno malemale emalagidolo komo atumu atamo kika:mete, ba:bene ebete hido ukui atamo atumu akaikaa:miya: ale kateneno ubi komamo papamila:hakapoma:.*

⁸ Ba:bema: ama: Kodawa Ya:sukunu komo hawakalimima: akahilopala:, ba:gala nale ebe mabuma: gabomanino du genamalo demedenamo ba:be komoma: atumu akahilopala: Iyo, na keba ka:nala:ka:, wadiyala ama: ba:ba ka:na ebeno Hido Tabo olamagima: komo temeteme hibima: midiha:pa:godone kalakalago nuwatenakuya:, ba:bene Godote ama:tamo helo kikamema:na:ta ba:bi temeteme ipuwalo kodakodalo kola:nama:.

Ya:sukunu Hido Tabo Olamagimi Oko Owati Komo

⁹ Ba:bema: numa:, a hibima: midipa:te Godokono talonapima: keda:hanama: ebete aeno ka:ka: mula:lea:mete ebeno malemale ipuwado a ba:bo ka:miya:, aeno hidohido ododili komodoha: Iyo, ba:moe hopo tupuimihino ebete dopamo ebeno ubilo ba:moe malemale komo Ya:su Kelisoko ipuwado atamo ikaa:miya:.* ¹⁰ Ba:be mabuma: aeno Ka:ka: Mula:dawa Ya:su Kelisote ba:moe hopamo da:piya:, ebete ba:be malemale komo atamo hibilo a:pehawakalimiya:, iyo, ale ebeno Hido Tabo uliho komodo ba:moe komo iya:tawahuya:ma:, ebete hoe komoeno helo anakapumiti wiboha: ka:ka: atamo ba:bo adahiya:.*

¹¹ Ba:bene Godote na ba:bo laweniya:, nale ebeno oelamepi dubu ipuwalo etama: keda:nama:, mabu ebe ubila nale Ya:sukunu Hido Taboeno hiliyonomo komokomo ba niya:tulame tawakaluba:tamo konolamaginakoma:.* ¹² Ba:moe ba:be mabuma: na komopa:godone temeteme uwatenakomo, huiyatiya numa:, nagodolo hilopo komo kitanaha: mabu nale poko hibima: da:midinamo ba:be Kodawoeno helo na iya:tawala. Ba:bema: hibila, ebete na hido okodawama: goelo natamo dikanamiya:, ba:be Hido Tabo olamagi oko ebete Kuititi Hegela

* 1:5 Oel 16:1 * 1:6 1Tim 4:14 * 1:7 Lom 8:15 * 1:9 Epe 2:8-9; Tai 3:5

* 1:10 Yun 2:14 * 1:11 1Tim 2:7

teta:mo hidamo ba buiyya:minanato eta dawate a:kakubahiminakamene.
¹³Ba:bema: Timoti, ama:le Ya:su Kelisoko ipuwalo ba emedena, ebete
 ama:tamo dikamenaka, wadiyala ama: ba:be hibima: midi komo ba:gala
 malemale emalagidolo komo na:watila:mota:na, ba:gala ama:le nagodone
 kebe mulu iya:tulame komokomo kulihuya:la, wadiyala ama: ba:bi komo
 atumu kodakodalo uwatete na:ta:mataliya:, mabu ba:bi iya:tulame komate
 tawakaluba:tamo hido emede go behawakalimina. ¹⁴Ba:gala eta komo.
 Godote ama: hido okodawama: goelo Hido Tabo olamagi oko ama:tamo
 dikamiya:la, wadiyala ama: ebeno Gobogoboeno heloamo ba:be oko hidamo
 na:buiyya:minaniya:. Kalakala konomola, ba:be Hido-talona Dawate a hibima:
 midipi ipuwalo bemedena!*

Polote Onisipolasikono Owalubi Komoma: Tabo Dolamagiya:

¹⁵Naeno gudu, ama: iya:tawala, Paigelasiko ba:gala Hemogenesiko
 iba:te na miya:panete, ba:bene A:isiya hopo konomolo demedehona ba:bi
 tawakalubi hiliyonomate nagodone atumu a:kohobila:huya:. ¹⁶Huiyatiya
 Onisipolasikono komo hiya:la, mabu nale gabomanino du genamalo
 demedenamo ebete ba:be komoma: hilopoheno komo hiya:hiya: tetelo
 na dito owalubininakui, ba:bema: wadiyala Kodawa Ya:suti ebe ba:gala
 ebeno genamanapi iba:tamo ebeno malemale na:hawakalima:mene.
¹⁷Numa:, ebete Loma ko habamo da:puluhukui ba:be atu hegela
 na kowalubinima: na ohowadinapete du genamalo ba:bo punami,
¹⁸ba:bema: Kodawate ebeno Kuititi Hegelalo tawakalubino komo
 danagilamelelamemene, komo tawakaluba:te ibino kuba huiya ebegodone
 ba uwate, wadiyala Onisipolasiti huiyatiya ebegodone malemale kapiya
 na:lawa:mene! Ama: iya:tawanomola, na Epesese ko habalo komo hegela
 da:pemedimo ebete kebako hido ododili komodo na dowalubininakui.

Ya:suku Mabuma: Hido Alaholodawama: Eda: Komo

2 ¹Ba:bema: naeno gudu Timoti, wadiyala ama: Ya:su Kelisogodone
 da:pena ba:be malemale ipuwalo kodakodalo utiti heloma: neda:na.
²Ba:gala puya:te hibima: midi ipuwalo ukui gagagagaha:ma: eda:halo
 oko hibilo dowatina, wadiyala ama: ba:bako dubu kapiyakapiya
 uwatete ibi hidonomamo niya:tulamenakuya:, iyo, dopamo ama: ba
 uliho nale hiliyonomo tawakalubino holoholo hapulu kebe komokomo
 kolamaginakui mo ba:bi atu komamo ibi nowalubiliya:. Numa:, ama:le
 komo hibi okopi ba:ba ka:na diya:tulamemena:, galane iba:te ba:bi atu
 komo komopi hidamo koniya:tulamema:na.

³Ba:gala eta komo, ama: Ya:su Kelisoko mabuma: Saitanakoba:
 alaholodawama: ba eda:na komo hibima: midipa:godone hiya:hiya:

* 1:14 1Tim 6:20

temeteme duwatanaka, wadiyala ama: heloha:ma: akeda:la:.* ⁴ Numa:, hido alaholoho dubuti ebeno watodawa kapiya kalakaluimima: ubi ba ihate, ebe ha:kiya ebeno ubi komokomo a:kododila:le. Ba: ba:ma ka:na ebete alaholoho komo kapiya emalagidoloma: ba kalakala, ebete ubiha:ma: eda:na kamenakamena ba:gala gugudi ba:gala komo alaholoho komo ododiha:pino hiya:hiya: emede komate ebe matuhumiho, mabu ebe iya:tawala alaholoho ipuwalo ba:bi komate ebe heloha:dawama: komidima:na:. ⁵ Ba:gala bolamo iya:da:dawate atumu eta kapiyuimino wato kikipo lawema: ubi ba ihate, ebete bolamo iya:da: komoeno tutumu tabamo papamiwatalo ebe ha:kiya ebeno ubi komokomo a:kododila:le, mabu ebe iya:tawala ebete ba:ba ka:na ewageleheneno eta kapiyuimipa:te wato kikipo ebegodone dito kolawema:na:.* ⁶ Ba:gala pali ododidawate ebeno oko helonomamo kowatima:ne, mabu ebe iya:tawala tawakaluba:te hibi tabo ba:ma ka:na ga:lana, ebeno pali ilinate dikulihomena: ebe ba: dopo lumagima: keda:ma:ne pali ilina ipuwalo ebeno komokomo kuwatema:.* ⁷ Ba:bema: naeno gudu, nale dolamagitamo wadiyala ama: ba:be taboeno ipuwa hidamo nemalagidola, mabu Godote hidohido ukui ama:tamo kikamema:na:ta naeno tabo komokomoeno ipuwa hiliyonomo hidamo kemalagidolema:.

⁸ Ba:gala wadiyala ama: Ya:su Kelisokono komo hidamo nemalagidola, ba:ma ka:na ebe Ko Gawadalagi Da:ibidikono galanepi ipuwalo hawakalate, ba:bene ebete da:hoiya: Godote ebe ka:ka:mo gala a:kadipatiya:. Ba: hibila, nale ebeno Hido Tabo ba olamagi ba:moi koko komo da:hawakalilamenakomo,* ⁹ ba:be mabuma: hibima: midiha:pa:te koko temeteme natamo ikanamenaka. Iyo, ba:ma tetelo na du genamalo ba emedena iba:te naeno kokoto auli hala:mo a:matuhulamiya:, gabomana:te konomo kuba ododidawoeno kokoto keba ka:na ka:matuhulamelemenaka ba:ba ka:na. Huiyatiya kalakala konomola, mabu Godokono hibi okopa:te dolamagiminaka ba:be tabote helonomoma: ba eda:na, eta lumagiti ba:be tabo olamagi komo matuhumiho modoboha:!* ¹⁰ Ba:bema: nale komo hiya:hiya: temeteme kalakalago uwatenakomo, mabu Godote pui ebeno gugudima: keda:hama: dopamo da:ka:lamiholiya:, na ubila ba:bi tawakaluba:te Ya:su Kelisoko ipuwado ka:ka: mula: komo nago lawete emedena emedena tetelo ale ebeno awagaha ipuwalo kapimilo bemedenama:.

¹¹ Ba:bema: numa:, eta ohale ododidawate aeno ka:ka: mula: komo ba emalagidolo hibi tabonomo ba:ma ka:na miya:tiya:,

“Mabu ale Ya:sukuba: a:ha:lahuya:ma:,
ale eba:go Hunu Habalo ba:nemedehonama:,*

* 2:3 2Tim 1:8 * 2:5 2Tim 4:8 * 2:6 1Kol 9:7 * 2:8 1Kol 15:4; Lom 1:3

* 2:9 Epe 3:1,13; Pil 1:12-14 * 2:11 2Kol 4:11

- 12 ba:bene temeteme ipuwalo ale heloha:ma: eda:haheno,
galane eba:go koko gawadubuma: keda:hama:nema:,
huiyatiya ale temeteme ipuwalo
ebe iya:tawaha:ma: da:ga:lama:,
ba:be mabuma: ebete atumu a iya:tawaha:ma: kogoema:ne. *
- 13 Huiyatiya kalakala bada konomola:ka:,
mabu keba tetelo ale ebe hibilo ta:mataheno,
ba:ba tetelo ebete Hibidawanomoma: ba eda:na
a dito a:kamiya:poa:mene,
iyo, ebete a kowalubima: dopamo hibilo da:goiya:,
ebete ba:be tabo tama:mo ihate modoboha:!”*

Godokono Okodawate Ebe Keba Ka:na Na:ka:kalakaluimimini

14 Ba:bema: Timoti, wadiyala ama: ba:moi komokomoma: sose
tawakalubi gala ba kakiyalame, Godokono holoholo hapulu ibi
ba:ma ka:na na:kiyahalamiya:, iba:te hiya:hiya: iya:tulame taboeni
ipuwama: akolowabeletihui:la:. Ba: hibila, ba:bako ododi ipuwalo
hido komote a:kuluhukamene mabu olowabeletihui komote ulihopi
kokubahilamema:ne. *

15 Ba:bene ama:le amia:no oko ipuwalo Godoko kokalakaluimima:,
wadiyala amia:no ape konomo ebetamo ikamenomo nikamiya:, mabu
kebe okodawate Godokono hibi tabo komopi hidamo diya:tulamenako
ba:be lumagiti hilopo komo a:kiya:tawamene. * 16 Ba:bema: puya:te
Godotamo papamila:ha ubiha:ma: deda:hana ibino tabo ga:la ipuwamo
aka:pa:gala:, mabu ibino daedae iya:tulame komate pui kuba gabamo
demogabuila:ma:, iba:te ba:bako ulihopi Godogodone muhulunomamo
komagatalema:na:, * 17 iyo, ibino kuba iya:tumi komote ba: konomo kuma
tawetawete lumagino ape ipuwamo keba ka:na ka:tonako ba:ba ka:nala.

Ba: hibila, Haimaneyasiko ba:gala Pailitasiko ibi netewapi ba: ba:ba
ka:nala. * 18 Iba:te Godokono hibi iya:tumi komo ba miya:pa ha:da
tabo ba:ma ka:na ga:lana, puya:te hibima: midi ipuwalo da:ha:lahuya:
Godote ibi ka:ka:mo ya:lo a:wadiya:paa:lateliya:, ba:bene ebete komo a
hibima: midipi ka:ka:mo a:kawadiya:paa:tea:mene! A:iye, iba:te ba:moe
kuba iya:tumi komamo komopino hibima: midi komo gobogobamo
iya:hekelamenaka! 19 Huiyatiya kalakala konomola, tete hiliyonomolo
Godokono Genamoeno hibi kodakoda hototote ba:la:na, ba:be hototo
hunamo ebete ba:moe tabo ya:lo a:miya:tiya:, “Puya:te Godokono
tawakalubima: deda:hana, ebete ibino komo iya:tawanomola,” ba:bene
hototo gala hapuamo ebete tabo gala ba:ma ka:na kamiya:tiya:, “Puya:te

* 2:12 Ma:t 10:33 * 2:13 Lom 3:3-4; Tai 1:2 * 2:14 1Tim 6:4; Tai 3:9 * 2:15 1Tim 4:6
* 2:16 1Tim 4:7 * 2:17 1Tim 1:20

ibi ha:kiya Godokono tawakalubima: da:ga:lama, wadiyala iba:te kuba ododili komone hibilo nohobila:hamena:.”*

²⁰ Ba:bema: numa:, dogodogodawoenko ko genamalo hiya:hiya: kalili ba:gala meleke ba:ma ka:na pola:na, komo golodo ba:gala siliba ilinamo ododili kokonomo huiya ilinala, ba:gala komo kehamo ba:gala gebetamo ododili hopodopo huiya ilinala, ba:bene ebete ba:bi hiya:hiya: kalili ba:gala meleke ipuwalo komo uwatete ibi hunamo ebena baa: a:miya:tenako, huiyatiya ebete komo kuwatete ba:bamo nene dito iya:hekenako. ²¹ Ba:moe tabo komo ba: gola, ba:ma ka:na Godoko ba: dogodogodawa huiyala, ba:gala tawakalubi ebena genamalo da:pola:na ba:bi hiya:hiya: kalili ba:gala meleke huiyala. Ba:be mabuma: wadiyala lumagiti kuba ododili komo hiliyonomo miya:palette ebena namutudawa Godokono oko kapiya kowatinama: ebe ha:kiya ebe na:hiduima:mene, mabu Godote ba:be lumagino tepo ipuwa hidamo itanalo dumimimini, ebete ebe lawete hiya:hiya: hiliyonomo hidohido komo ebe ipuwado ba:bo kododilima:ne.

²² Ba:bema: naeno gudu, uli ape tawakaluba:te ibino kateneno kuba ubi gabodo kebe komokomo kododilinaka, ama: ba:bi komo kuba nibote patema: goelo ba:bi ododili ipuwane nalahula:nakuya:. Wadiyala ama: huiyatiya tuputupu emede komo ba:gala hibima: midi komo, malemale emalagidolo komo ba:gala hete komo, ba:bi komokomo uwatema: ubi konomamo nihatenakuya:. Ba: hibila, puya:te ibino tepo ipuwalo dalowa: ukui emalagidolehenko Kodawa Godote ibi kowalubilima: ebe da:toemehonaka, ba:ba:te ibino ubi komo ama:go kapimilo ba:ba ka:na miya:tenaka. * ²³ Huiyatiya komopa:te ibino daedae ukuilo hiya:hiya: iya:tulame taboenko komoma: dolowabeletihuinaka, ama: ibino tabo ga:la komamo aka:pa:gala:, mabu ama: iya:tawala, ba:bako tabo ga:la komone hiya:hiya: anagiya:mida komate tawakalubi ipuwalo mahila:halenaka.*

²⁴ Numa:, ama: ba: Kodawa Godokono okodawalata, ba:bema: wadiyala ama: komo tawakaluba:go olowabeletihuihino ibi hiliyonomatamo malemale ba hawakalimina ibino hido iya:tulamedawama: nediya:, iyo, ama: eta lumagi ubiha:ma: tiyolo akeda:la:. ²⁵ Ba:gala ama: Godokono oko ba owati puya:te ama: duhimima: dewagelemana:, wadiyala ama: iba:tamo ibino kuba ododili komo hete gabodo na:hawakalilamiya:. Diyala, Godote ama: ipuwado iba:tamo hido ukui da: ikalamemene, ba:bema: iba:te kuba ododili ipuwane ohobila:hate ebena hibi komo diya:tawahamena:, ²⁶ ba:ba tetelo iba:te hidohido ukui ba uwate Saitanakono gubi ipuwane tama:mo dito kiya:patila:hama:na:. Ba: hibila, iba:te ebena kuba ubi komamo papamila:halema: ba:be Kubadawate ibi ebena gubi ipuwamo ya:lo a:miya:ti, ba:bema: wadiyala ama: ibi nowalubiliya:.

* 2:19 Yon 10:14; 1Kol 8:3; Ais 52:11 * 2:22 1Tim 6:11 * 2:23 1Tim 4:7

Hopo Haboeno Kuititi Tetelo Kuba Ododili Komoeno Ikuliho Komo

3 ¹Ba:bema: wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, hopo haboeno kuititi tetelo hiliyonomo hiya:hiya: kodakoda komate kopikulihome:na: * ²Ba:ba tetelo komo tawakalubi hiliyonomate ibi ha:kiya ibi ba emalagidolena mani uwatema: ubi konomamo ba:miya:tenakomena:, ba:gala iba:te awagaha ipuwalo komo tawakalubi tawakalubiha:ma: ga:lalo ibi biduduputilamenakomena:, ba:gala iba:te ibino menokobi ba:gala naba:tamo papamila:haheno kalakala komo iba:tamo a:kahawakaliminakomena:, iyo, iba:te atumu Godoko tolemeha:pima: beda:hanamena:. ³Ba:bene iba:te malemaleha:pima: ba eda:ha, puya:te iba:tamo kuba dopamo dododili iba:te ba:bi tawakaluba:tamo huiya ikalamema: ubi konomamo bihatenakomena:, ba:gala iba:te komo tuputupupino komoma: ha:da amiho tabo dito ba:ga:lanakomena:. Ba:bene iba:te ibino kateneno kuba ubi komo kapiyatamo papamila:halo komopi ibino helonomo alaholoho komamo ba kubahilame, iba:te huiyatiya eta hido komo kapiya ododima: ubiha:ma: beda:hanakomena:. ⁴Ba:bene iba:te pui ibino mabulubima: hunu gabodo da:ga:lana iba:tamo diya gabodo kuba komokomo bododilinaakomena:, ba:gala iba:te ukui hidamo uwateheno ibino kuba ubi komo kododilima: gahugahulu ba:tolamenakomena:, iyo, iba:te konomo awagaha ipuwalo Godoko kalakaluimima: ubihinola huiyatiya ibi ha:kiya ibi kapiya kalakaluilamema: bewagelenakomena:. ⁵Ba:bene iba:te hunu gabodo ibi ha:kiya ibi Godoko ta:matapima: ba ga:la huiyatiya ibino tepo ipuwalo hibi komote a:kitanamene, iyo, ibino ubi komate keka:keka:lo ba pola:lama:na Godokono hibi helo gigilepalama: miditi lawe ubihinola.

Ba: hibila, galane ba:bako kuba ododilipi hiliyonomate kikulihome:na:, ba:bema: ba:ma tetelo ama: ba:bako tawakaluba:go akakapiyala:. * ⁶Ibi ipuwalo komo dubate ibino genamanomo miya:palette komopino genamalo ba nemedehona daedae ukui bohelemele ba:gala kamenakamena ibino kuba ubi gabodo ba:bo magatalenaka. Ba:bema: numa:, ba:bi kamenakamenate ibino kuba ododili mabuma: tepo ipuwalo menemenema: ba eda:ha, huiyatiya ibino kateneno hiya:hiya: kuba ubi komate ha:kiya mahila:halenaka, ba:bema: iba:te hibima: midi ipuwalo ukui gagagagama: eda:halo ba:bako kuba dubuino tabamo dito papamila:hanaka. ⁷Ba: hibila, ba:bi kamenakamena niliya, mabu iba:te Godokono hibi komo lawema: gabo ba ohowadi ibino kateneno ubi komate ibi ba: dito duhilamenaka, iyo, ba:be mabuma: iba:te emedena tetelo hibilo a:kiyatawahanakamena:.

⁸⁻⁹Ba:bema: dopamo tetelo Godote Moseseko ipuwado ebena hibi komo ba hawakalimi puya:te ebe duhimima: dewageliya:, wadiyala ama: ba:bi

* 3:1 1Tim 4:1 * 3:5 Ma:t 7:15,21; Tai 1:16

dubu netewa Ya:nesiko ba:gala Ya:mbalasiko ibino komo nemalagidola. Numa; ibino kuba ododi mabuma: hiliyonomo tawakalubino holoholo hapulu hilopo komote iba:tamo ba: dito puluhukuya; ba:bema: ba:ma tetelo puya:te hibima: midipi kamenakamena da:kubahilamenaka ba:bi ha:da tabo iya:tulamepa:te atumu ko hilopo kolawema:na; mabu ibino keka:keka: ukui komodo iba:te hibima: midi ipuwane ya:lo a:negudiya:. Ba: hibila, iba:te Godokono komo duhimima: ba ewagelena huiyatiya ebe duhimima: a:kamodobamena; mabu ibino ododili ipuwalo tawakalubi hiliyonomate tatalila ibino daedae ukui komo hibilo kumima:na:.*

Hibima: Midipino Temeteme Uwate Komo

¹⁰⁻¹¹ Ba:bema: Timoti, ama: iya:tawanomola naeno iya:tumi komo ba:gala ododili komo ba:gala oko owati komoeno konomo ipuwa. Iyo, ama: naeno emede komo hibilo uminakuya:ta, ba:ma ka:na nale hibima: midi ipuwalo tawakalubi malemalelo ba emalagidolena eta lumagi tiyolo ubiha:ma: keda:nakuiha; ba:gala komopa:te natamo hiya:hiya: temeteme dikanamenakui, ba:bi komo ipuwalo ba:gala komo hiya:hiya: menemene ipuwalo nale kodakodalo ba la:na heloha:ma: keda:nakuiha. Ba: hibila, A:ntiyoka habalo ba:gala Aikoniyama habalo ba:gala Lista habalo hibima: midiha:pa:te kokonomo temeteme natamo dikanamehonenakui, ba:ba tetelo ba:bi hiliyonomo temeteme ipuwalo Godote naeno ka:ka: a:mula:nakui.*

¹² Ba:bema: hibila, puya:te Ya:su Kelisoko ipuwalo ba emedena Godoko kapiyatamo papamila:hama: dewagelena, ibi hiliyonomate komopa:godone temeteme buwatanakomena:.* ¹³ Ba:gala ha:da tabo iya:tulamepi, iyo, komo kuba ododilipi atumu, ibi hiliyonomoeno komo ba:ma ka:nala. Ibi ipuwalo etapa:te etapi ha:da ba amiholame kuba gabamo ba:bo ba:magatalenakomena; ba:bema: puya:te ba:ma tetelo hegehege kuba dododilinaka, galane ba:ba:te kokonomo kuba komokomo kapiya ododili ba tupuilame kubanomoma: ba:bo keda:hama:na:.

Godokono Bukoeno Tabo Komate Hibima:

Midipi Keba Ka:na Kowalubilina

¹⁴ Naeno gudu, ama: huiyatiya Godokono tabo komokomo dopamo uwatete hibima: da:midiliya:la, wadiyala ama: ba:be iya:tumi ipuwalo ukui gagagagama: eda:heno na:pata:na. Numa; puya:te ama: dopamo diya:tuminakui ama:le ba:bi hibima: midipino komo iya:tawala, ¹⁵ ba:bene gudu deha:poto tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku ama:le Godokono Talona Bukoeno tabo komokomo iya:tawanapiya:ta.

* **3:8-9** Ikuli 7:11 * **3:10-11** Oel 13:14-52; 14:5,8-20

* **3:12** Ma:t 16:24; Yon 15:20; Oel 14:22

Ba:bema: hibila, ba:be Buka tabo komate hido mulu ukui ama:tamo ba ikame, ama:le Ya:su Kelisoko hibima: midi ipuwado amia:no ka:ka: mula: komo ba:bo kolawema:na:ta. ¹⁶Iyo, Godokono Buka taboeno komokomo hiliyonomate ebena Gobogoboeno heloamo ikuliya: hopo habanapi kowalubilinama:, ba:ma ka:na ebena Buka tabo komate komo tetelo ebena hibi komo tawakaluba:tamo a:hawakaliminaka, komo tetelo ha:da amiho iya:tumi komo a:duhuminaka, komo tetelo tawakalubino kuba ododili ipuwane ibi ohoba:midalenaka, ba:gala komo tetelo ibi tuputupu emede komo iya:tulamenaka.* ¹⁷Ba:bema: hibila, Godokono Bukoeno tabo komokomone ebena okodawate helo lawete eta hidonomo ba:gala mulunomo okodawama: beda:namene, mabu ebete ba:be gabodo helo hibilo kolawema:ne hiliyonomo hidohido komo kododilima:.

Polote Timotiko Gala Da:katutumutiya: Ebete Oko Hidamo Kowatinama:

4 ¹Ba:bema: naeno gudu, numa:, Ya:su Kelisote ebena Ko Gawadalagi haba lawema: ba: na:pe, iyo, ebete da:puluhukumini ba:ba tetelo puya:te dopamo da:ha:lahuya: ba:gala puya:te demedehona, ebete ba:bi tawakalubi hiliyonomoeno komo kopanagilamelelamema:ne. Ba:be mabuma: nale ebe ba:gala Godoko ibi netewapino holoholo hapulu ama: bikiyamemata, ²ama:le Godokono tabo tawakaluba:tamo kolamaginakoma:, iyo, ibino ubi tetelo ba:gala ubiha: tetelo wadiyala ama: kodakodalo utiti ebena tabo komokomo ibi niya:tulamenakuya:. Ba:bene ulihopi ipuwalo ama:le eta lumagi tiyolo ubiha:ma: eda:heno, puya:te kuba dododilina, ama:le ibi hido tabo komamo ba owalubili toleheni ibino kuba hawakalilamete ibi na:kijahalamenakuya: iba:te kuba ododili ipuwane kohobila:hama:. ³Mabu tete ba: na:pe, tawakaluba:te Ya:sukunu mulu iya:tulame komokomo ulihoma: ubiha:ma: keda:hama:na:, huiyatiya iba:te ubi konomo bihatenamena: puya:te ibino kateneno ododili komokomo modoboma: da:ga:lanaka ba:bako iya:tulamepi kapiyatamo gahugahulu kotolamema:na: ibino tabo konulihoma:.* ⁴Numa:, ba:bi ulihopa:te Godokono hibi komone ba ohobila:ha hiya:hiya: hoponapi iniwalino ha:da amiho uwi komo ta:matale ba:bo konetupuimima:na:. ⁵Ba:bema: naeno gudu, ama: ukui gagagagama: eda:heno oko owati komoeno temeteme ipuwalo kodakodalo ba la:na, wadiyala ama: hibima: midiha:pa:tamo Godokono Hido Tabo natanakuya:, ba:gala Godote kebe hiya:hiya: komo oko ama:tamo dikamehonaka ba:bi hiliyonomo komo atumu hidamo nupula:lenakuya:.

Polote Ebena Hoe Komo Tatalima: Eda: Komo Da:hawakalimiya:

⁶Numa:, naeno komo ba: ba:ma ka:nala. Tete ba: a:pe Godote ebe ha:kiya ebe ba owatidolo ebete naeno ka:ka: da:pelawenamemene na

* 3:16 Lom 15:4 * 4:3 1Tim 4:1

ba:bo kohoema:nemo, iyo, tatalila na ba:moe hopo komiya:pama:nemo.*
 7Ba: hibila, nale naeno hibima: midi komo ba atila:na Saitanakoba:
 alaholonapete wato kikipo ba: a:pelawemo, iyo, nale heloha:ma: eda:heno
 kuitita:mo ba: a:puluhukumu, sikulu gugudino iya:da:mi hegelalo etate
 heloamo keba ka:na ka:puliganako ba:ba ka:na.* 8Ba:bema: tete tatalila
 Kodawa Ya:suti natamo hido huiya kikanamema:ne, sikulu watodawate
 gugudi ipuwalo helonomodawatamo hido huiya keba ka:na kikamenako
 ba:ba ka:na. Iyo, tuputupu emede komoeno hido huiyate na mabuma:
 bitana, huiyatiya na kapiyate a:kalawa:mo, mabu Ya:suti tawakalubino
 komo tuputupulu danagilamelelamemene, ba:be Ko Hegelalo puya:te
 ebe malemale emalagidolo komago ebeno pe tete da:latimina, ebete ibi
 hiliyonomatamo kapimilo ba:be hido huiya atumu kakapikalamema:ne.*

Timotiti TiyoLo Kopema: Polote Ebe Da:kiyamiya:

9O naeno gudu, ama:le natamo tiyolo pema: gabo hibinomolo
 nohowadiya:, 10mabu Dimasiti ba:moe hopoeno hiya:hiya: kalakala
 komo konomamo demalagidolenati ebete na miya:panete Tesalonaika
 habamo ba: dito tui, ba:bene Godokono oko konowatima: Kelesenete
 nagodone Galesiya hopamo ba nuluhuku, naeno eta hopodalagi Taitasiti
 atumu Da:lamesiya hopamo ba: dito katui.* 11-12 Ba:gala numa:, naeno
 eta owalubidawa Tikikasiko nale Epesese habamo dopamo oemimo,
 huiyatiya ba:ma tetelo Lukuku kapiyate nagodolo bemedena, ba:bema:
 na ubila ama: Makako lawete ebe natamo na:magahiya: mabu oko owati
 ipuwalo ebete naeno hido owalubidawama: eda:na.

13Ba:gala eta komo. Amia:no pe tetelo nale Talowase habalo
 Kapisigodolo da:miya:puimo, wadiyala ama: naeno ape otanotanuimino
 ga:ga: kaliko ba:gala naeno hiya:hiya: buka mokopihole uwatete ba:bo
 na:wadahiya:, ba:bi buka ipuwalo naeno ubi konomo bitana sipi-goegoeno
 tamamo ododili buka kuwatema:.*

14-15 Ba:gala ama: ba:moe eta dubuino komo hidamo numa: ebete
 ama:tamo kuba ododikapoma:, ebe ba: A:lesandatela, auli ilina ododili
 okodawala! Ebete a hibima: midipino iya:tulame oko koduhimima:
 alaholoho komo ba ododili natamo koko temeteme ba:bo ikanamenakui,
 ba:bema: Kodawa Godote ebeno kuba ododili mabuma: ebetamo huiya
 hibilo kikamema:ne!*

16-17 Ba: hibila, Loma gabomana:te naeno komo danagiya:midanami,
 ba:be tete ba: naeno dopo tetela ibino holoholo hapuamo da:nuluhukuimo.
 Numa:, ba:ba tetelo komo hibima: midipi hiliyonomate tolema: eda:hate

* 4:6 Pil 2:17 * 4:7 1Tim 6:12 * 4:8 1Kol 9:24-25

* 4:10-12 2Kol 8:23; Oel 15:37-39; Kol 4:14 * 4:13 Oel 20:6

* 4:14-15 1Tim 1:20; Ohale 62:12; Lom 2:6

na dito miya:paniya:, ba:bema: na ha:kiya ba la:na naeno kuba ododiha: komo tabo anagiya:midadawatamo ba:bo hawakalimimo. Huiyatiya kalakala konomola, mabu gabomanino holoholo hapulu Kodawa Ya:suti nago ba la:na helo natamo ikanami, nale komo hiliyonomo Yuha:pa:tamo ebeno Hido Tabo olamagino kolamagima:, ba:gala atu tetelo ebete naeno ka:ka: ba mula:name tabo anagiya:midadawate hoe huiya natamo kikanameha:. Numa:, puya:te na da:miya:pani, na ubihinola Godote ibino tole komoma: kuba huiya iba:tamo ikalame, ¹⁸ mabu na ba:moe komo iya:tawala, Kodawoeno ubilo ebete hiliyonomo kuba ododilipino kokoto ipuwane naeno ka:ka: gala kamula:namete, ebeno Ko Gawadalagi helote kebolo kitana ebete na ba:be Hunu Habamo olalatihino komagatanema:ne. Wadiyala emedena emedena tetelo awagaha komote ebegodolo nitanamene! Ba:moe tabo ba: hibinomola, ba:ba:la!

Polote Leta Kuititi Hapulu Nolata Tabo Komokomo Dolamagiya:

¹⁹ Ba:bema: wadiyala ama:le Pilisilako ba:gala Akuilako ba:gala Onisipolasikono genamanapi ibi hiliyonomatamo naeno nolata tabo nolamagiya:. * ²⁰ Numa:, nale ba:moe Loma habamo da:pimo, gabo tetelo Elastasiti Kolini habalo pepekagate, ba:bene naeno eta owalubidawa Topimasiko tawetawete da:pelawi, ba:bema: nale ebe Mailitase habalo dito kapemiya:puimo. * ²¹ O naeno gudu, na ubi konomola, giba tete peheno ama:le natamo pema: gabo nohowadiya:!

Ba:malo demedena Yubulasiko, Pudenisiko, Lainasiko, Kolodiyako, ba:gala komo hibima: midipi ekaki, ibi hiliyonomate ibino nolata tabo ama:tamo poema:.

²² Wadiyala Kodawa Ya:suti amia:no tepo ipuwalo nemedenamene, ba:gala ebeno malemale komote ama: ba:gala ama:go da:kapiyuiminaka la: hiliyonomagodolo nitanamene. Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

* 4:19 Oel 18:2; 2Tim 1:16-17 * 4:20 Oel 19:22; 20:4; Lom 16:23

POLOTE LETA

TAITASITAMO

ODODIYA:

1 ¹Na ba: Polote, Godokono okodawala, iyo, Ya:su Kelisote ebene sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya:, ba:bi okopi ipuwalo na ba: etala.

Ba: hibila, Godote ya:lo tetelo pui da:ka:lamiholiya:, nale ba:bi tawakalubino hibima: midi ipuwalo ibi kowalubilima: ebete na ba:bema: laweniya:, iyo, ebete ubi natamo ihatiya: nale ba:bi tawakalubi Godokono hibi iya:tawa komodo ba magatale, iba:te ebene ubi komamo papamila:ha ipuwalo ²ebene wiboha: ka:ka: lawema: uliholo bemedenamena:. A iya:tawahala, Godoko ha:da amihodawaha:, ebete hibi tabonomo bolamaginako, ba:bema: ba:moe hopo tupuimihino ebete dopamo hibima: midipa:tamo kebe komo ikalamema: dolamagiya:, iba:te ba:be ka:ka: ebegodone hibirinomolo kolawema:na:.*

³Iyo, aeno Ka:ka: Mula:lea:medawa Godote ebene hido tetenomolo ba:moe Hido Tabo hopo habanapa:tamo a:hawakalimiya:, ba:bema: na ba:be tabo bolamaginakomo mabu ebete na a:kiyanamiya: nale ba:moe oko kowatinama:.

⁴O Taitasi, ama: ba:gala na, aeno hibima: midi komo ba: kapiyala, ba:bema: ama: ba:be hibima: midi ipuwalo naeno hibi guduma: ba eda:na, nale ba:moe leta ama:tamo poememo.

Ba: hibila, aeno Ka:ka: Mula:lea:medawa ba: Ya:su Kelisotela, ba:bema: wadiyala ebe ba:gala Nabiwi Godoko iba:te ibino malemale komo ba:gala hete komo ama:tamo nikama:mena:ta:.*

Sose Watowatopino Emede Komo

⁵Numa:, Kuliti hopolo naeno oko owati ipuwalo nale kebe komokomo upula:leheni da:pola:na, wadiyala ama: ba:bi komo ba ulame ba:be

* 1:2 Kol 1:27 * 1:4 2Kol 8:23; Gal 2:3; 2Tim 4:10; Lom 1:7

hopoenohiya:hiya: haboenohiya: ipuwalo watowatopi nuwatiya:, nale ama: keba ka:na ka:kiyamitima ba:ba ka:na. Ba: hibila, ama:le ba:be oko kowatima: nale ama: ba:bolo ba:bema: pimiya:puimata. ⁶Ba:bema: sose watodawoenohiya: emede komo tuputupunomolo ba itana, ebeno ododili komo ipuwalo eta kapiya deha:potonomo kubate itana modoboha: Wadiyala ebete kamena kapiyagodawama: ba eda:na, ebeno guguda:te atumu tuputupunomo hibima: midipima: neda:hamena:, ba:bene tawakaluba:te ibino ododili komoma: ibi talaluwapima: ba:gala nabiwino tabo ulihoha:pima: ka:lami modoboha:.* ⁷Ba: hibila, sose watodawate Godokono genamoenohiya:hiya: komo bulamena, ba:bema: ebeno emede ipuwalo eta kapiya deha:potonomo kubate itana modoboha: Iyo, ebete awagaha dubuma: akeda:la:, ba:gala ebeno tepo ipuwalo koe komote tiyolo akuluhukunakala:. Ba:bene ebete gamoda nihoha:dawama: neda:mene, ba:gala ebete alaholo ipuwalo komopi kubahilame modoboha:, ba:gala ebete ha:da amiho gabodo ilina dogodogodawama: eda:ma: ubi ihate modoboha:.* ⁸Wadiyala ebe huiyatiya ebeno genamalo kapela tawakalubi hidamo nowalubilinakamene, ba:gala ebete Godokono hido emede komo konomamo ba emalagidolona, ebe ha:kiya ebeno komokomo hidamo nulamenakamene. Ba:bene sose watodawoenohiya: tuputupunomo emede ipuwalo wadiyala ebete ebeno ape Godokono oko kapiyamo ba ihatena kateneno kuba ubi komamo papamiwata modoboha:,* ⁹ba:gala Ya:sukunu dopo ta:matapa:te ebeno hibi taboenohiya: komokomo a keba ka:na kiya:tua:menakui, wadiyala ebete ba:bi atu mulu komo kodakodalo na:watila:mota:namene. Numa:, ba:moe gabodo hido watodawate sose tawakalubi hibi taboenohiya: komamo ba owalubilina, puya:te ba:be tabago alaholohoma: dewagelena, ebete ibino daedae ukui komo ba:bo ba:hawakalilamenakomene.

Godokono Mahilamo Ha:da Tabo Olamagimipino Komo

¹⁰Ba:bema: Taitasi, ama: numa:, Kuliti hopoenohiya: sose tawakalubi ipuwalo komo hiliyonomate hibi taboenohiya: komamo papamila:ha ubiha:ma: ba eda:hana, iba:te ibino daedae ukui komamo komopi ha:da ba:bo amiholamenaka, iyo, puya:te Yunapi dubuino tama itamida kukala ko komonomoma: da:ga:lana, ibi ba: ba:bako ha:da tabo olamagimipi ipuwalo dopopima: eda:hana.* ¹¹Ba: hibila, ba:ba:te ubi bihatena ibino ha:da tabo iya:tulame komodo soseno komo hiya:hiya: badininipala:tamo ukui bilibili komo ba ikalame iba:godone koko mani kuwatelamema:, ba:bema: wadiyala ama: ibi na:duhilamiya: eta kapiya tabo ga:lakapoma:.*

¹²A:iye! Dopamo tetelo Kuliti hoponapa:godolo eta muludawate uluhukuti ebeno tawakalubino komoma: ba:moe kodakoda tabo

* 1:6 1Tim 3:2-7; 2Tim 2:24-26 * 1:10 1Tim 4:7 * 1:11 1Pit 5:2; 2Tim 3:5-6

hibinomolo goiya; “Kuliti hoponapi hiliyonomo ba: ha:da amihopila, iyo, ibi tumuino helohelo ilina huiyala, ba:bema: iba:te hido ukui komamo a:kapapamila:hala:la; huiyatiya buhamama: ba eda:hana ibino kateneno ubi komo kapiya bema:lagidolena!” ¹³ Numa; ba:be taboenno komo ba: hibinomola, ba:bema: wadiyala ama: Kuliti tawakalubi konomamo na:kiyahalamiya: iba:te ibino hibima: mido ipuwalo hidohido ukui kuwatema:.* ¹⁴ Ba:ma ka:na iba:te Yunapino komo iniwali ha:kiya ibino kateneno ukuia:mo da:ga:lanakui ba:bi hiya:hiya: uwi konomamo gala akemalagidola:la; iyo, puya:te Godokono hibi komo ubiha:ma: deda:hui iba:te ba:bi dubuino hiya:hiya: tutumu tabo gala akulia:la:.*

¹⁵ Ama: numa; kebe lumagino tepo ipuwalo kuba dalowa: ukui kapiyate itama:naheno, ba:be mabuma: ebete Godoko adikumima: dododilinako ba:bi hiliyonomo komate atumu dalowa:ha:ma: eda:hanaka. Huiyatiya puya:te Godokono tabo hibima: midihino, ba:gala puya:te ibino tepo ipuwalo kuba dalowa: ukui demalagidolena, iba:te Godoko adikumima: eta hido komo ododi modoboha; mabu ebete iba:tamo dopamo dikalamiya: ba:be hido mulu tepo ipuwa ba:gala emalagidolo komo iba:te ya:lo a:kubahilamiya:. ¹⁶ Ba:be mabuma: ibi ha:kiya ibi Godokono hibi komo iya:tawahapima: ga:lanaka, huiyatiya ibino kuba ododili komate ba:moe komo behawakalimina, iba:te ebeno komo hibilo kiya:tawahanaha:. Iyo, ibino emede komate kuba dalowa:ma: ba eda:hana Godotamo kapapamila:hanaha; ba:bema: ebeno umi ipuwalo ibi modoboha: ebetamo eta hido komo ododima:.*

**Sose Tawakalubino Hiya:hiya: Komoma: Polote
Komo Tutumu Tabo Dolamagiya:**

2 ¹ Naeno gudu Taitasi, ama: huiyatiya tawakalubi hidamo niya:tulamenakuya; Ya:sukunu dopo ta:matapa:te ebeno mulu taboenno komokomo a keba ka:na kiya:tua:menakui ba:ba ka:na. ² Ba:bema: puya:te hibima: midipi ipuwalo nabima: deda:hana, wadiyala ama: ibi na:kiyalamiya; iba:te hidohido mulu ukui uwatelo ibi ha:kiya ibino komo hidamo ba ulamena, ibino emede komate komopino umi ipuwalo hidonomoma: neda:hamena:. Iyo, na ubila iba:te ibino hibima: mido ipuwalo ba:gala ibino malemale hawakalimi ipuwalo ba:gala ibi Ya:suku mabuma: duwatanaka, ba:bi temeteme ipuwalo iba:te kodakodalo na:la:mota:hanamena:.

³ Ama: ba: atumu hibima: midipi menokobi na:kakiyalamiya; iba:te Godokono holoholo hapulu hidonomamo ba emedena ebe mabuma: talonapima: neda:hanamena:. Ba:ma ka:na iba:te helo gala:ipi gao beya konomamo niho modoboha: ibino ukui komate daedaema:

* 1:13 2Tim 4:2 * 1:14 1Tim 4:7 * 1:16 1Yon 1:6; 2:4

eda:hakapoma:, ba:gala iba:te ha:da tabo olamagimi komodo komopi akakubahilama:la:. Wadiyala iba:te huiyatiya uli ape kamenakamena hidamo ba iya:tulame * 4 iba:tamo mulu ukui ba:bo nikalamenakamena:, iba:te ibino awi ba:gala gugudi malemalelo kemalagidolenama:. 5 Iyo, uli ape kamenakamena:te ibi ha:kiya ibino komokomo ba ulamena ibino tepo ipuwalo eta dalowa: ukui komote itana modoboha:, ba:gala iba:te ibino genama gulu hiya:hiya: oko hidamo ba owatihona ibino awino ubi komamo ba:papamila:hanakomena:. Ba: hibila, kamenakamena:te ba:ba ka:na demedenamena:, eta hibima: midiha: dawate ibino komoma: Godokono tabo kubama: goe gabo a:kuma:mene. *

6 Wadiyala ama: ba: atumu uli ape dubu na:kakiyalamiya:, iba:te ibi ha:kiya ibino komokomo hidamo nulamenakamena:. 7 Ba:gala naeno gudu, wadiyala ama: amia:no hiliyonomo ododili komo ipuwalo hido go ba:bi uli ape dubatamo na:hawakaliminakuya: iba:te ama: hidamo kibamitinama:. Ba:ma ka:na Godokono tabo iya:tulame okoeno komoma: ma:lapila netewa komote ama:godolo itanaheno, wadiyala ama:le amia:no tabo ulihopino komokomo ba emalagidolena ama: tuputupunomolo nemedeniya:. * 8 Iyo, ama:le tawakalubi hidonomo tabamo nowalubilinakuya:, ba:bene eta lumagiti a:kamodobamene amia:no iya:tulame komo kubama: goe. Ba: ba:ma ka:na puya:te ama:go dalaholohona, iba:te a hibima: midipino komoma: eta kuba tabo ga:la gabo nipo dohowadimina: ba:bo kohilopohoma:na:. *

9 Ba:gala koko okopi dubate pui mana:mo duwatiya: ibino huiyaha: oko kowatihonama:, ba:bi huiyaha: okopi ipuwalo puya:te hibima: midipima: deda:hana, wadiyala ama: ibi na:kiyalamiya: iba:te ibino hiliyonomo oko ipuwalo ibino namutulubi kokalakaluilamenama: iba:te ibino ubi komamo na:papamila:hanakamena:. Iyo, ibino namutuluba:te hiya:hiya: oko iba:tamo ba ikalame, modoboha: iba:te ba:bi oko mabuma: iba:tamo kuba tabo ga:la, * 10 ba:gala iba:te ibino namutulubino mani pilolo uwateheno, wadiyala ibi huiyatiya ibino tuputupu ododili komamo ba:moe komo na:hawakaliminakamena:, ibino hiliyonomo oko owatiho komo ipuwalo eta ha:da ododi komo kapiyate kitanaha:. Ba:bema: iba:te ba: ba:ba ka:na aeno Ka:ka: Mula:lea:medawa Godokono iya:tulame komokomo hidamo ba hawakalilamena, tawakalubi hiliyonomate ba:bi komo hidohidonomoma: ba:ga:lanakomena:.

11 Ba: hibila, Godote ebeno malemale komo ba:ma ka:na hawakalimiya:, ebete hopo habanapi hiliyonomoeno ka:ka: komula:lelamema: atamo ba:bema: piya:. 12 Ba:bema: ebeno malemale komote a biya:tua:mena, ale kuba ododili ipuwane ba:gala ba:moe hopoen kateneno ubi komone ohobila:hate, a ha:kiya aeno komo hidamo ba ulamena Godokono

* 2:3 1Tim 3:11 * 2:5 Epe 5:22 * 2:7 1Tim 4:12 * 2:8 1Pit 2:15 * 2:9 1Tim 6:1

tuputupu emede komamo ebe kapiyatamo ba:papamila:halenakoma:.*
 13 Ba: ba:ba ka:na aeno Ka:ka: Mula:lea:medawa Ya:su Kelisokono
 Hidonomo Hegelate uluhukuma: ale uliholo bemedenama:, mabu ba:ba
 tetelo ebete ebena alo konomago atamo hibilo kopema:ne, iyo, ebe ba:
 aeno Kodawa Godotela. 14 Ba: hibila, ebete ebena ka:ka: gobogobamo
 a mabuma: ba:ma ka:na ihatiya:, ebete a aeno hiliyonomo kuba
 ododili ipuwane ba:gala aeno tepo ipuwoeno dalowa: ukui komone a
 uluhukua:tete, ale ebena tawakalubinomoma: ba eda:hana aeno ubi
 konomo ba:bo bihatenama: hido komokomo kapiya kododilinama:.*

15 Ba:bema: naeno gudu, Godote kebe helo konomo ama:tamo
 dikamiya:la, wadiyala ama:le tolehenoma ba:be heloamo ba:moi komokomo
 hidamo ba iya:tulame, tabo ulihopi ipuwalo hidohidopino ukui
 kodakoduilamete huiyatiya kuba ododilipi dito na:kiyahalamenakuya:.
 Iyo, amia:no hiliyonomo ododili ipuwalo sose tawakaluba:tamo gigiho
 aka:hiya:midala:, ibi ipuwalo etate ba:ma ka:na kogoema: ama: sose
 watodawaha:.*

Hibima: Midipino Tuputupu Emede Komo

3 1 Ba:bema: Taitasi, ale Kuliti hopeno sose tawakalubi dopamo kebe
 komo kiya:tulamima:, wadiyala ama: ba:be atu komo ibi gala ba:ma
 ka:na na:kakiyalamiya:, iba:te gabomanino hiya:hiya: okopino tabamo
 na:papamila:hanakamena:. Ba:gala wadiyala iba:te na:hidonakamena:
 hiliyonomo hidohido komo kododilima:,* 2 ba:bene iba:te eta lumagino
 komoma: kuba tabo akaga:lala:, ba:gala komopa:go olowabeletihuihino
 tatabapima: ba eda:hana, ba:be tataba emede komo iba:te tawakalubi
 hiliyonomatamo na:hawakaliminakamena:.

Aeno Ka:ka: Mula:lea:me Komo

3 Ba: hibila, ale dopamo daedae ukui ipuwalo ba emedena, Godotamo
 papamila:haheno hibo gabo dito ududiya:ma:. Numa:, ba:ba tetelo a
 ha:kiya a kokalakaluia:mema: ale aeno kateneno hiya:hiya: ubi komamo
 papamila:hanakuima:, ba:bene aeno emede ipuwalo hiya:hiya: kuba
 ododili komate ba tabotabohona, ale komopino dogodogo ilina mabuma:
 iba:tamo ba:bo maubahanakuima:, iyo, komopino maubaha ipuwalo
 iba:te ago alaholohoma: ba ewagelena ale ba: atumu iba:go alaholohoma:
 kewagelenamima:.* 4 Huiyatiya kalakala konomola, aeno Ka:ka:
 Mula:lea:medawa ba: Godotela, iyo, ale aeno modoboha: komokomo
 ipuwalo ba emedena ebena hido owalubi komote ebena malemale
 emalagidolo komago atamo hibilo uluhukuya:. 5 Ba:bema: a ha:kiya aeno

* 2:12 1Yon 2:16 * 2:14 Gal 1:4; Ikuli 19:5; Tutumu 4:20; 7:6; Isi 37:23; 1Pit 2:9

* 2:15 1Tim 4:12 * 3:1 Lom 13:1-7; 1Pit 2:13-14 * 3:3 1Kol 6:11; Epe 2:2; 5:8

heloamo kebe kapiyakapiya hidohido komo dododilina kuima; ebete ba:bi ododili komamo a kowalubiya:ha; ao, ebete huiyatiya ebegodolo ditana ba:be malemale komo kapiyanomamo aeno ka:ka: a:mula:lea:miya:. Numa; ebeno Gobogobote aeno tepo ipuwoeno dalowa: ukulea:me helo atamo ikaa:miya: ale ebeno uli ka:ka:mo kohawakalahalema; ba:bema: Godote ba:be gabodo ebeno ka:ka: mula: komo atamo dito ikaa:miya:.*
 6 Iyo, ebete aeno Ka:ka: Mula:lea:medawa Ya:su Kelisoko ipuwado ebeno Gobogoboeno helo konomo aeno tepo ipuwamo a:haminuya;.*
 7 mabu ebete ebeno ubi ba:ma ka:na ihatiya; ebete ebeno malemale komodo a tuputupupima: miditi, ba:bene ale ebegodone lawema: uliholo da:latiminama: ba:be wiboha: ka:ka:te atamo hibinomolo kuluhukuma:ne.
 8 Ama: numa; ba:moe iya:tulame tabo komo ba: hibinomola.

Polote Taitasikono Oko Owati Komoma: Tabo Dolamagiya:

Naeno gudu, na ubila puya:te ibino hibima: mido komo Godotamo da:miya:ti, ama:le ibi ba:moi hiya:hiya: komo hidonomamo niya:tulamiya; ba:bene iba:te ibino ubi konomamo nihatenakamena: komo tawakalubi kowalubilima: iba:te ibino emede ipuwane hidohido komo kuluhukulatelema; iyo, ba:be gabodo komo hiliyonomo tawakaluba:te naeno iya:tulame komone hido owalubi komokomo kuwatema:na.
 9 Huiyatiya wadiyala ama: tawakalubino daedae olowabeletihui komone dito nohobiguya; ba: ba:ma ka:na Yunapi iniwalino mahilo iya:tulame komoma; ba:gala Godote Moseseko ipuwado tawakaluba:tamo dikalamiya; ama:le ba:bi hiya:hiya: Tutumu Taboeno ugumuili ipuwa komoma: anagiya:mida ukui tawakaluba:tamo ikalameheno iba:go akolowabeletihui:la:. Ba: hibila, ba:bakobako tabo ga:la ipuwane eta hido owalubi komote a:kuluhukale! * 10 Ba:bema: hibima: midipi ipuwalo eta dubuti olowabeletihui komamo ibi anagiya:midalema: dewagelenako, wadiyala ama:le ebe kapiya o netewa teta:mo koamo na:kiyahamiya: ebete ba:be komo komiya:pama:. Ebete huiyatiya amia:no tabo ulihino atu kuba ododi da:katupuimimini, ba:ba tetelo sose tawakaluba:te ebetamo talona nihata:mena: ebete ibino kapiyuimi komamo gala akapa:la:. * 11 Ba: hibila, ba:bako dubuino ododi komone ama: kiya:tawama:na:ta, ebete ebeno tepo ipuwalo Godokono hibi komone ya:lo ohobigui, iyo, ebe ha:kiya ebeno kuba ododili komodo ba:moe komo behawakalimina, ebete kuba huiya hibinomolo kolawema:ne.

Polote Leta Kuititi Hapulu Tabo Komokomo Dolamagiya:

12 Ba:bema: Taitasi, ama: numa; tete tatalila na Polote Atimasiko o Tikikasiko ibi ipuwalo eta kapiya ama:tamo kopoemema:nemo, ba:bene

* 3:5 2Tim 1:9; Epe 5:26 * 3:6 Oel 2:17-18 * 3:9 2Tim 2:14,16 * 3:10 Ma: 18:15-17

ebete ama:tamo hawela ikama:tepama: da:pemene, wadiyala ama: na unamema: Nikapolasi habamo pe gabo tiyonomolo na:hiduimiya:, mabu nale nopo ba:ma ka:na ihatimo hopoenogiba teteno kuititi teta:mo ba:moe habalo kemedema:.* ¹³Ba:bene Apolosiko ba:gala gabomanino tutumu iya:tawadawa Sinasiko ibi netewapa:te natamo atumu kakapuluhukuma:, wadiyala ama: ibi hidamo nowalubiliya:, iyo, ibino pe gaboma: kebe modoboha: komate da:pola:lama:na ba:bi komo ama: malemalelo dito na:tuputupuilamiya:.*

¹⁴Ba:gala eta komo. Aeno hibima: midipa:te Kuliti hopolo demedehona, wadiyala ama: ibi na:tutumulateliya:, iba:te ibino emede ipuwalo hegehege mani oko ba owatiho ibi ha:kiya ibino modoboha: komokomo nulamenakamena:, ba:bene komo tetelo iba:te hiya:hiya: gabo atumu kakulamema:na: hidohido komo komopa:tamo kododilima:. Iyo, wadiyala iba:te ibino ukui konomamo nihatenakamena: ba:ba ka:na kewagelenama:, iba:te ibino emede ipuwalo buhamama: eda:hakapoma:.*

¹⁵Ba:bema: puya:te nagodolo demedena, ibi hiliyonomate ibino nolata tabo ama:tamo poema:, ba:bene Kuliti hopolo puya:te Godoko hibima: midi ipuwalo a demalagidoloena, wadiyala ama: aeno nolata tabo iba:tamo nolamagiya:.

Wadiyala Godokono malemale komote la: hiliyonomagodolo nitanamene. Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

* 3:12 Epe 6:21-22; Kol 4:7-8 * 3:13 Oel 18:24; 1Kol 3:5-6; 16:12 * 3:14 Epe 4:28

POLOTE LETA

PAILIMONITAMO

ODODIYA:

¹Na ba: Polote, nale Ya:su Kelisoko mabuma: du genamalo emedenamo. Na ba:gala a hibima: midipino ekawi Timotiko, ale ba:moe leta ama: Pailimonitamo poemema:. Hibila, ama: ba: aeno hidonomo lumagila ba:gala ama:le ago Godokono oko bowatinata. ²Ba:bene la: sose tawakalubi puya:te Pailimonikono genamalo da:kapiyuiminakoma, ba:gala a hibima: midipino naniko A:piyako, ba:gala Saitanatamo alaholo komo ago kapimilo dododina ba:be dubu Akipasiko, ale la: hiliyonomatamo atumu ba:moe leta bepoemema:.*

³Wadiyala aeno Nabiwi Godoko ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko, iba:te ibino malemale komo ba:gala hete komo la:tamo nikalama:mena:ta.

Polote Pailimonikono Komoma: Kalakala Tabo Dolamagiya:

⁴Naeno hido lumagi Pailimoni, nale dadikuminakomo ba:be Godotamo toetoe tabo ba olamagi amia:no komoma: nale kalakala tabo ebetamo adipatenakomo. ⁵Iyo, naeno kalakala bitana mabu ama:le Godokono tawakalubi hiliyonomo malemalelo demalagidolena ba:gala ama:le Kodawa Ya:suku hibima: midi ipuwalo kodakodalo da:la:na, nale ba:bi netewa komokomo ulihonakomo. ⁶Ba:bene nale Godoko ba:ma ka:na toemehonakomo, ama:la, ala, ale hibima: midi ipuwalo kapiya tawakalubinomoma: deda:hanama:, ba:be komone ale Kelisoko ipuwalo ba emedena kebe hidohido komo Godogodone duwatanakoma:, ama:le ba:bi hiliyonomo komo hidonomamo kiya:tawama:. ⁷O naeno hidonomo ekawi, ba: hibila, ama: komopi malemalelo ba emalagidolena ibino tepo ipuwoeno menemene ukui da:wibuilamelelamenaka, nale ba:be komo

* 2 Kol 4:17; 2Tim 2:3

dulimo naeno hiya:hiya: temeteme ipuwalo konomo gelebadi komo
ba:gala kalakala komo ba:bo uwatimo!*

**Polote Pailimoniko Da:kiyamiya: Ebete
Onisimasiko Kalakalago Kolawema:**

⁸Ba:bema: a netewapi Kelisoko hibima: midi ipuwalo ba emedena ebene modobo helote na Pologodolo bitana, iyo, talona kitanaha: nale naeno ubi komo hawakalimiti ama: koamo kiyahamema:, ba:ma ka:na ama:le naeno ubi komamo dito kopapamiwatama:. ⁹Huiyatiya nale ama: malemalelo demalagidolonama, ba:bema: ama:le naeno ubi komo ododima: nale ama: a:kakiyahama:mata, ao, na huiyatiya ama: tataba gabodo toemehomata. Ama: numa:, na ba: Polote, na kadelema: ba eda:na Ya:su Kelisoko mabuma: du genamalo emedenamo, ba:bema: amia:no malemale natamo hibilo ditana, wadiyala ba:be komo hawakalimima: ama: ba:moe naeno toetoe tabo komamo na:papamiwatuya:.

¹⁰Ba:bema: hopodalagi, nale Onisimasiko^a mabuma: ama: betoemehomata, mabu nale ba:moe du genamalo ba emedena ebete hibima: midi ipuwalo naeno eta guduma: edi.* ¹¹Dopamo ebete amia:no genamalo ba emedena, diyala, ebete komo tetelo ebene oko owati ipuwalo hidohido komo ama:tamo da: kododilinakuiha:. Ka:lo huiyatiya ebete uli lumagima: eda:na, ba:bema: na iya:tawala ba:ma tetene tupuimiti ebete ama:tamo ba:gala natamo hidohido komo kapiya hibilo bododilinakomene.

¹²Ba:bema: numa:, nale naeno uli gudu ama:tamo poememo. Naeno tepo ipuwoeno malemale komote ebetamo ditana bada konomola:ka:, ¹³ba:bema: na ubi ba:ma ka:na ihatimo, Ya:sukunu Hido Tabo mabuma: Onisimasiti nago ba:moe du genamalo ba emedena natamo hido owalubi kihatenama:. Ba: hibila, ama: muhululu ba emedena ama: modoboha: owalubi natamo ihate, ba:bema: kubaha: amia:no okodawate amia:no haba pelawete na tamelo ba luta naeno modoboha: komokomo kododilima:ne. ¹⁴Huiyatiya nale ukui ba:ba ka:na ba ihatita ebe ama:tamo poemema: kamawaditaha:, mabu na ubihinola ama:le modobo tabo goeheno ebete na dito owalubinina. Ba:bema: ama:la, nala, ale ba:moe guduino komoma: ukui kapiyama: eda:heno, nale ebe kodakodalo atila:na modoboha:.

^a **1.10** Ba:moe Onisimasikono mahiloeno ipuwa nitana 'Hidohido Komo Ododilidawala.' Ebete dopamo Pailimonikono huiyaha: okodawama: eda:nam, huiyatiya ebete Pailimonitamo da:maubuya:, ba:ba tetelo ebete pilo komo ododiti ebegodone Loma ko habamo ba: dito alahuliya: Ebete ba:bolo ba nemede eta hegelalo Polokoba: da:naluguya: ebegodone Ya:sukunu Hido Tabo uliti hibima: mididawama: ba:bo ediya:.

* **7** 2Kol 7:4 * **10** Kol 4:9; 1Kol 4:15

¹⁵Diyala, Godote Onisimasikono komoma: ubi ba:ma ka:na kuda: ihati, ebete ama:godone alahula:te tete nanekele ama:godolo emedeheno eta habalo konemeda:tepama:, huiyatiya kalakala konomola, ba:ma tetelo ebete ama:tamo gala da:kapemene ebete ama:godolo tete ga:ga:nomolo bemedenamene, mabu hibila, ba:ma tetelo la: netewapa:te hibima: mididi puwalo ba: kapiya badininipalama: eda:namata. ¹⁶Ba:bema: ba:ma tetelo ama:le ebe amia:no huiyaha: okodawama: da:goena, wadiyala ama: atu tetelo ebe amia:no hibima: mididawa ekawi etama: ba ka:mina ebe malemalelo nemalagidolona. Hibila, Onisimasiko mabuma: naeno kalakalate konomoma: eda:na, huiyatiya ama:le ebe gala da:kumimina:, ba:ba tetelo amia:no kalakala komote nagodolo ditana ba:be kalakala hibilo kogogoloma:ne, mabu ebe ba: amia:no hido okodawala ba:gala ebe Kodawa Ya:suku ipuwalo amia:no ekawima: eda:na.*

¹⁷Ba:bema: ama:le na Kelisoko ipuwalo amia:no hido hopodalagima: da:ka:namina, wadiyala ama:le Onisimasiko konomo kalakalago na:lawiya:, nale ama:tamo da:pemo ba:ba tetelo ama:le na keba ka:na na:ka:laweneomena: ba:ba ka:na.^b ¹⁸Ba:gala ebete alahula:heno, diyala, dopamo ebete eta kuba ama:tamo kuda: ododi, ba:ma ka:na ebete pilo komo dododi, wadiyala ama: huiyatiya ba:be kuba naeno kubama: na:midiya:, ba:bema: hibila, ba:be komo galane na ha:kiya kopetuputupuimima:nemo. ¹⁹Ama: numa:, eta lumagiti na mabuma: ba:moe letoeno tabo komokomo ba miya:teho, huiyatiya na Polote naeno hibi komo hawakalimima: na ha:kiya naeno kokotamo ba:moe kapiya tabo bimiya:temo, nale Onisimasikono kuba ododi mabuma: ama:tamo hibilo kopehuiyama:nemo. Huiyatiya ama:le na ba:be komo kohuiyama: kiyanameheno ebeno kuba ododi komo dito degebolememena:, kubaha:, mabu ama: hibilo iya:tawala, nale dopamo kebe konomo owalubi komo ama:tamo dihatimo, iyo, nale Ya:sukunu komo ama:tamo ba hawakalimi amia:no ka:ka: mula: gabo ba:bo iya:tumiya:mata. ²⁰Ba:bema: naeno ekawi, na ubila ama: ba:moe malemale komo Kodawa Kelisoko mabuma: natamo nododiya:, ba:bene nale ebe ipuwalo ba emedena naeno temeteme komokomo emalagidoleheno gelebadi ukui ba:bo kolawema:nemo. ²¹Ba: hibila, na niya:tawutamo ama:le naeno tabo komo Onisimasiko mabuma: dumimina: ba:bo kopapamiwatama:na:ta. Iyo, amia:no malemale natamo konomola, ba:bema: na iya:tawala ama: ba:moe kapiya ubi komamo

^b 1.17 Poloko tetelo Loma Gabomanino tutumu tabote ba:ma ka:na itanami, kebe huiyaha: okodawate ebeno oko namutudawagodone dalahula:mene, ba:be dubuti ebe gala da:kumimini, ebeno kuba ododi mabuma: talona puliyala ebete ebe anakapumima:. Ba:bema: Polote ba:be komo ba emalagidolo Pailimoniko na:kiyamiya:, ebete Onisimasikono kuba egebolemete ebe kalakalago na:lawia:mene, heloagoha:

* 16 1Tim 6:2

a:kapapamiwatamena:ta, huiyatiya nale ba:moe leta ipuwalo kebe ubi komokomo kahawakalilamitaha, ama:le ba:bi hiliyonomo komamo atumu kakapapamiwatama:na:ta.

²² Ba:gala eta kapiya komo. La: Kolosi sose tawakaluba:te Godoko da:toemehonakoma ebete na du genama guni kuluhukunatenema, nale ba:be hido komote ebegodone kuluhukuma: kalakalago latiminamo. Ba:be komote duluhukumini nale ama:tamo hibilo kopema:nemo, ba:bema: wadiyala amia:no genamalo haba na:hiduimiya: nale ama:go kopemeda:tepama:.*

Polote Leta Kuititi Hapulu Tabo Komokomo Dolamagiya:

²³ Du genamalo nago demedena ba:be dubu Epa:palasiti ebeno nolata tabo la:tamo poeme,* ²⁴ ba:bene puya:te ba:malo oko nago dowatina, ibi ba: Makako, A:listakasiko, Dimasiko, ba:gala Lukuku, ba:moi ba:te atumu nolata tabo la:tamo kapoema:.*

²⁵ Kodawa Ya:su Kelisokono malemale komote la:eno tepo ipuwalo nitanamene. Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

* ²² Pil 1:25; 2:24 * ²³ Kol 1:7 * ²⁴ Kol 4:10-12,14; 1Tim 4:10-11

GODOKONO OKODAWATE LETA

YUNAPI HIBIMA: MIDIPA:TAMO

ODODIYA:

Godokono Tabote Ebeno Gudugodone Atamo Da:puluhukuya:

1 ¹Dopamo Godote a Yunapino iniwala:tamo komo hiya:hiya: gabodo tabo olamaginakui, iyo, ba:ba tetelo ebete ebeno ukui hawakalimipi ipuwado ebeno ubi komo behawakalilamenakui. ²Huiyatiya a eyoni gugudi tetelo ba:moe hopoen kuititi tetete ba tatali, ebete eta hopo lumagi ipuwado tabo poemeheno ebeno Gudugodone atamo tabo a:polamagiya:. Ba: hibila, dopamo ba:be Gudu ipuwado ebete alomo ba:gala hopo konomo bododiliya:, ba:gala ebete ebe a:lawiya: hopoen kuititi tetenomolo hiliyonomo komoen Namutudawama: keda:ma:. * ³Ba:bene ba:be Gudu ba: Godokono konomo a:la:minoeno awagaha komola, ba:gala ebete Godokomo ba eda:na ibi netewapi ba: kapiyanomola. Ba: hibila, alomo ba:gala hopoen ilina hiliyonomate hidonomamo kopola:nama:, ebete ebeno helonomo tabamo ibi bulamena.*

Godokono Guduino Helote Ebeno Nopopino Helo Na:gogolena

Numa:la:, ba:be Guduti tawakalubino kuba ododili komo kegebolelamema: gabo da:hiduimiya:, ebete ba:be komone Hunu Habamo odolote, pote ba:bolo Helonomo Gawadalagima: deda:na ba:be Kodawoen tu hapuamo dito nemediya:. ⁴Ba:bema: Godote ebeno Gudutamo kebe mahilo kikamiya:, ba:be mahilote Hunu Haboen nopopino mahilo hiliyonomo keba ka:na ka:gogolena, ba: ba:ba ka:na

* 1:2 Yon 1:3 * 1:3 Oel 2:33-34; Kol 1:20; Yun 8:1

Guduino helote ibino helo atumu na:kagogolena, mabu Nabiwiti ebe
Kodawama: komidima: hibernomolo ebe ba:bema: lawiya.*

⁵Ba: hibila, Godokono nopopi hiliyonomo ipuwalo ebete eta kapiya
ba:ma ka:na kakiyamiya:ha,

“Ama: ba: naeno Gudulata,

ka:lo na ba: amia:no Nabiwima: eda:mo.”

Ba:gala Godote ebeno eta nopodawoen komoma: ba:ma ka:na
kagoiya:ha,

“Nale ebeno Nabiwima: ba eda:na,

ebe naeno hibi Guduma: beda:namene.”*

⁶Ba:bema: numa:la, Godote ebeno dopo Gudunomo ba:moe hopamo
poemema: da:hiduya, ba:ba tetelo ebete ebeno komoma: eta tabo ba:ma
ka:na kagoiya,

“Wadiyala naeno nopopi hiliyonomate ebe nadikuma:mena.”*

⁷Ba:bene ebeno nopopino komoma: Godote tabo ba:ma ka:na goiya,

“Nale naeno nopopi huhumu a:midilinakomo,

iba:te naeno ubi komamo papamila:halelo hiya:hiya: kotolamema:.

Iyo, nale ibi koe powamo ba midilina,

iba:te naeno hiya:hiya: oko bowatihonamena.”*

⁸Huiyatiya Godote ebeno Guduino komoma: ebetamo na:goyia,

“Ama: hibi Godoma: ba eda:na,

amia:no Ko Gawadalagi komote

emedena emedena tetelo bitanamene.

Ba:bema: ama:le amia:no tawakalubino komo

tuputupu ukui kapiyamo banagilamelelamenakomena:ta,*

⁹ba:gala ama: kuba komo ododima: ubiha:ma: ba eda:na,

hidohido komo kapiya ododilima:

ubi konomamo ihatenata.

Ba:moe ba:be mabuma: pote amia:no Godoma: deda:na,

ba:be Kodawate komo hopo habanapi uwateheno

ama: kapiya belawiya:ta,

iyo, ebete konomo kalakala ama: hunamo a:haminuya,

ama:le ba:be kalakalago

Ko Gawadalagi emede bahilo kolutama:.”

¹⁰Ba:gala eta tetelo Godote ebeno Gudutamo tabo ba:ma ka:na kagoiya,

“Pote tupuimi mabuni alomo ba:gala hopo konomo

ebeno kokotamo dododiliya,

o Kodawa, ama: ba:be Helonomodawalata.*

¹¹Ba: hibila, ama:le dododiliya:la

* 1:4 Pil 2:9 * 1:5 Oel 13:33; 2Sa:m 7:14 * 1:6 Lom 8:29 * 1:7 Ohale 104:4

* 1:8 Ohale 45:6-7 * 1:10-12 Ohale 102:25-27

- ba:bi ilina hiliyonomate ha:kiya kowibohoma:na;
 pupulino ilinate keba ka:na ka:kubakubahanaka ba:ba ka:na,
 huiyatiya amia:no komo eba ka:naha;
 ama: emedena tetelo bemedenamena:ta.
- 12 Iyo, ba:moe hopoeni ilinate kowibohoma;
 ama:le amia:no ubilo
 ibi hiliyonomo tama:mo dito komiya:tema:na:ta,
 lumagiti uli kaliko pulima:
 ebeno pakala kaliko tama:mo keba ka:na kihatenako ba:ba ka:na.
 Ama: huiyatiya hiya:ma: a:keda:mena:ta,
 mabu emedena emedena tetelo
 amia:no ka:ka:te a:kawibonamene.”
- 13 Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Godote ebeno nopopi hiliyonomo
 ipuwalo eta kapiya ba:ma ka:na kakiyamiya:ha;
 “Ama: Ko Gawadalagima: ba eda:na,
 wadiyala ama: naeno tu hapuamo na:pemeda;
 ba:bene ama:go alaholohopi
 nale ibi amia:no nato a:puti bahima: komidilima:nemo.”*
- 14 Ba:bema: numa:la; Godokono ubi komote ebeno nopopa:tamo keba
 ka:na kitana? Ba: hibila, ba:bi gobogobate ebe ba adikumina, ebete
 ibi hiya:hiya: oelamenako, puya:te ka:ka: mula: komo ebegodone
 da:lawemena: ba:bi tawakalubi hidamo konowalubilinama:.*

Kodawate Tawakalubino Ka:ka: Komula:lema: Hido Tabo Dolamagiya:

- 2** ¹Ba:bema: ba:be komo ba emalagidolo wadiyala ale kebe hibi
 tabo komokomo dulihuya:ma; ba:bi komo kodakodanomolo
 kowatila:mota:nama:nema: ale eta hibo gabo ududikapoma:. ²Numa:la;
 Godote ebeno nopopi ipuwado kebe hiya:hiya: Tutumu Tabo a Yunapino
 iniwala:tamo dikalamiya; ebete ebeno ubi bihatiya: iba:te ba:bi tabamo
 hibinomolo kopapamila:hanama:. Ba:be mabuma: ibi ipuwalo puya:te
 papamila:haheno eta kukala dadikanaliya; ba:bako tawakaluba:te
 ebegodone ibino modobo huiya ba: dito uwatenakuya:.* ³⁻⁴Huiyatiya
 a tetelo duluhukuya; ba:be ka:ka: mula: taboeno helote dopo taboeno
 helo na:gogolona. Kodawa Ya:suti da:piya; ebete ba:be uli taboeno komo
 ha:kiya polamagiya; ba:bene puya:te ebeno tabo dulihuya; iba:te ba:be
 taboeno hibi komo atamo ba pehawakalimi, Godote hiya:hiya: hanohano
 komo hiliyonomo ba:bo ododiliya: ale ba:be tabo hibinomoma: komidima:.
 Ba:gala ba:be atu tetenomolo Godote ebeno ubilo ebeno Gobogoboeno
 hiya:hiya: helo atamo dito ikaa:miya: ale hibima: midi ipuwado ebeno oko
 kowatihonama:. Ba:moe mabuma: ale ba:be hido ka:ka: tabo ubiha:ma:

* 1:13 Ohale 110:1 * 1:14 Ohale 34:7; 91:11 * 2:2 Gal 3:19

deda:hama:, ale Godokono mauba komone keba ka:na na:kalahutihoma:
 Gabohenola, aeno kuba huiyate atamo hibernomolo kopema:ne!*

Ya:suti Aeno Ka:ka: Mula:lea:medawama: Deda:na

⁵ Numa:la:, Godokono Ko Gawadalagino uli habate atamo hibilo
 duluhukumini, nale ba:be haboen komoma: olamagitamo, ba:moe
 pakala hopoen komoma: kolamagitaha:. Ba: hibila, ebete ebeno nopopi
 kamiya:tiya:ha: iba:te ba:be uli habalo koko gawadubuma: keda:hanama:
⁶ Huiyatiya Godote ebeno Ko Gawadalagi haba potamo ikamema: ubi
 dihatiya:, ebeno Buka taboen komokomo hiliyonomo ipuwalo eta tabote
 ba:be komo ba:ma ka:na hawakalimina,

“O Godo, amia:no malemale bada konomola:ka:!

Amia:no helo konomoma: ba eda:na,
 mabu keka: ama:le hopo habanapi demalagidolena?

Iyo, ama:le ibi bada mabuma: ka:malemalelateleona?*

⁷ Amia:no helo modobolo itana tawakalubi dito kokubahilamema:
 huiyatiya ibi hopo habamo ama:le miya:tiya:ta,
 iba:te tete nanekelero

amia:no nopopino ulame ipuwalo kopola:nama:
 Ba:bene ama:le kebe tete hidoma: da:goiya:la,
 ba:ba tetelo ibi hunamo a:wadiya:paa:lateliya:ta,
 iba:te amia:no konomo alo ipuwalo ba emedena

⁸ hopo haboen hiliyonomo komate iba:tamo kopapamila:hanama:.”
 Ba:bema: hibila, ba:moe Buka tabote ba:ma ka:na goena, Godote
 tawakalubi a:miya:tiya: hopo haboen hiliyonomo komoen
 namutulubima: keda:hanama:. Huiyatiya ba:ma tetelo ale ba:be komo
 hibilo a:kuma:lema:, iyo, hopo haboen hiliyonomo komate tawakalubino
 ubi komamo hibilo kapapamila:hanaha:. ⁹ A huiyatiya eta hido komo
 buminama:, ba:be komo ba: Ya:sukunu Ko Gawadalagi komola. Ba:
 hibila, ebete hopo habamo da:pihitiguya:, tete nanekelero Godokono
 nopopino umi ipuwalo ba pemedena, ebete Godokono malemale komodo
 tawakalubi hiliyonomoeno kuba ododili mabuma: ba:bo hoiya:, iyo,
 ebete hoe ipuwalo koko temeteme duwatiya:, ba:be mabuma: Godote ebe
 hunamo adipatiya: ebete ebeno konomo alo ipuwalo kemedena:ma:.*

¹⁰⁻¹¹ Numa:la:, Godoko ba: pote hiliyonomo ilina dododiliya: ba:be
 Helodawala, ba:bene ba:bi ilinate ebe awagaminanama: ebeno ka:ka:go
 pola:na, ba:gala Ya:suku ba: pote tawakalubi ebeno konomo a:la:mina
 habamo da:magatalena ba:be Kodawala. Ba:bema: Godote ebeno temeteme
 komodo ebe hidonomodawama: ba midi, ebete tuputupunomo komo
 ba:bo ododiya:, mabu ba: ba:ba ka:na ebete gigiho a:hiya:miduya: komo

* 2:3-4 Mak 16:20; 1Kol 12:4,11; Yun 10:29; 12:25 * 2:6 Ohale 8:4-6 * 2:9 Pil 2:8-9

tawakalubi hiliyonomo ebetamo komagahelama: Iyo, hibila, Ya:suku ba: pote tawakalubi Godokono talona gugudima: ba midilina ibino kuba ododili komokomo degebolelamena ba:be Malemaledawala, ba:bema: puya:te ba:be gabodo talonapima: deda:huya:, ba:ba:te Ya:sukuba: kapiya badininipalama: ba eda:hana, ebete ibi ebena ekakima: ka:lamima: kahiloponaha:.* ¹² Ba:be mabuma: ebete Godokono Bukalo ba:ma ka:na goena,

“O Godo, naeno ekaka:te ama: adikumima: da:kapiyuiminaka, nale ibino dopo hapulu

amia:no mahilo hunamo ba adipate

amia:no hidohido komo ba:bo ba:hawakalilamenakomo.”*

¹³ Ba:gala eta tetelo ebete tabo ba:ma ka:na kagoena,

“Nale naeno hibima: midi komo Godotamo bihatenamo.”

Ba:bene ebete ba:be tabo moga:melo gala na:kagoena,

“Puya:te nago Godoko hibima: da:midina,

ebete ba:bi tawakalubi natamo dito ikanamiya,

iba:te naeno gugudima: keda:hanama:.”*

¹⁴ Numa:la:, ba:moi ebena badininipala tawakaluba:te hopo habalo bemedehona, ba:be mabuma: Ya:suti ebena ubilo hopo haboeno eta lumagima: eda:te ba:moe hopamo ba:bo pehawakaluya: tawakalubino hiya:hiya: temeteme ba:gala modoboha: komo hidamo kopiya:tawahama: Kalakala konomola, ebete ebena ubi ba:ma ka:na ihatiya:, ebete ebena hoe komodo Kubadawoeno helo kanakapumima:, mabu dopamo tete ga:ga:nomolo ba:be dawate hopo habanapa:tamo hoe huiya bikalamenakui,* ¹⁵ iyo, puya:te emedena tetelo ibino ha:laha komoma: da:toletolehonama:, Ya:suti ubi ba:bo ihatiya: ba:bi tawakalubi tole komoeno helo ipuwane kuluhukulatelema:.

¹⁶ Ba:bema: Ya:sukunu ododili ipuwalo a ba:moe komo buminama:, ebete Hunu Haboeno nopopi owalubilihino A:ibalahamakono eyoni gugudi kapiya bowalubilinako. ¹⁷ Ba:moe ba:be mabuma: ba:moe hopolo puya:te Ya:sukunu ekakima: deda:hana, ebete ibino holoholonomoma: hibinomolo ediya:, iyo, eta gabote kitanuya:ha: ebete tawakalubino kuba ododili komo egebolelamete kadodoholelamema: Numa:la:, ebete hopo lumagima: dediya:, ba:be mabuma: ebe Godotamo hawa:goeno ilina ikamehopino Watodawa kapiyanomoma: ba eda:na, ebete hopo habanapi malemalelo kowalubilinama: Godotamo oko modobolo owatinako. ¹⁸ Iyo, Saitanate kebe tawakalubi kuba gabamo demogabuila:menako, Ya:suku ba: modobola ibi hidamo kowalubilinama: mabu dopamo ebete hopo habalo demedenami, ebete atumu komo hiya:hiya: tetelo kuba gabamo emogabuimi komodo temeteme iya:tawanakui.

* 2:10-11 Ma:t 25:40 * 2:12 Ohale 22:22 * 2:13 Ais 8:17,18

* 2:14 1Yon 3:8; Haw 12:10

Ya:sukunu Helote Mosesekono Helo Na:gogolona

3 ¹Ba:bema: naeno ekaka:la:, Godote la: pui ebeno talonapima: eda:hama: nago da:ka:lamiya:la, wadiyala la: Ya:sukunu komo hidamo nemalagidolala:. Ale kebe tabo komokomo Godokono hibi iya:tulame komoma: da:midilinama:, Ya:suti ba:bi tabo aeno tepo ipuwalo na:kodakoduilamena. Iyo, ebe ba: Godote a kowalubima: da:poemiya: ba:be dawala, mabu ebete ebeno hawi ikame komodo aeno kuba ododili komo egebolea:menako, dopamo Godotamo hawa:goeno ikamehopino Watodawate a Yunapi keba ka:na kowalubinaku: ba:ba ka:na. * ²Ba: hibila, pote ba:be hido oko kowatima: ebe da:lawiya:, Ya:suti ba:be Kodawoeno hiliyonomo ubi komamo a:papamiwatuya:, dopamo Mosesete Godokono tawakalubi hiliyonomo kowalubilinama: ebetamo hibi oko dowatinami ba:ba ka:na.

³Numa:la:, eta lumagiti hido genama detemene, tawakaluba:te umiti ba:be genama muluma: a:kaga:lomena:, huiyatiya iba:te genama etedawa kapiya muludawama: koka:mima:na:. Ba:bema: hibila, Ya:suti Godokono hidonomo genama etedawama: ba eda:na, wadiyala ale ebe hunamo kadipatiya:, huiyatiya ale Moseseko hunamo a:kadipata:ma: mabu ebete Godokono genama ketiya:ha:, ao, ba:be genamalo demedena ba:bi badininipala ipuwalo ebe etama: eda:na. ⁴Ba:gala ba:moe eta komo a iya:tawahala, kebe hiya:hiya: genamate da:pola:na, ibino hiya:hiya: etemotehopi atumu ba:kapola:na, iyo, eta kapiyate ha:kiya kuluhukuya:ha:. Ba: ba:ba ka:na ba:moe hopolo da:pola:na ba:bi ilina hiliyonomo atumu iba:te ha:kiya ibino ubilo kikulihiya:ha:, huiyatiya Godote ba:bi ilina ebeno ubilo ododiliya:.

⁵Ba: hibila, Godokono genamanapi ipuwalo Moseseko ba: hido okodawa etala, iyo, ebete Godokono hiliyonomo ubi komamo na:papamiwatanami. Ba:be mabuma: Godote galane tetelo hopo habanapa:tamo kebe hidohido tabo dolamagimini, Mosesete ebeno oko ipuwalo ba:bi komokomo dopamo a:hawakalilamenaku:. * ⁶Huiyatiya genama etedawa Ya:sukunu komo hiya:la. Ebe ba: genama Namutudawoeno Gudula, ba:bema: puya:te ebeno genamalo oko dowatina, ebete ba:bi okopi hiliyonomoeno Watodawama: eda:na, iyo, ebete ba:be komodo ebeno Nabiwino ubi komamo hibilo papamiwatanako. Ba:bema: ba:moe ko komo numa:la:, keba tetelo a hibima: midipa:te aeno hido huiya lawema: uliholo demedehonama: ba:gala ale komopino mauba komoma: toleheni kodakodalo da:la:mota:hanama:, ba:ba tetelo a ba: Godokono hido genamama: beda:hanama:.

Hibima: Midiha:pa:te Godogodone Hido Huiya Laweha: Komo

⁷⁻⁸Ba:be mabuma: Godokono Gobogobote ebeno Bukalo ba:ma ka:na goena,

* 3:1-2 Yun 4:14; 7:26; Nabas 12:7 * 3:5 Nabas 12:7

- “La:eno iniwala:te dito hopolo
 na Godotamo papamila:ha ubiha:ma: eda:huya,
 iyo, iba:te natamo wato kodakodahibima: ba eda:ha,
 nale ibino kateneno ubi komo iba:tamo ikalameheno
 iba:te ba:bo ga:luya: na hibi Godoha:.
 La: huiyatiya naeno tabo ka:lo hegelalo dulima,
 iba:te dopamo keba ka:na kewageliya;
 la: ba:ba ka:na akewagela:la:.”
- 9 A:iye! Na Godote 40 gogolo
 ibi kebe komamo kowalubilinakuimo,
 iba:te ba:bi hido komokomo ulamenakuya;
 huiyatiya keba tetelo
 nale ibino kuba ukui komamo papamiwataheno
 iba:te ba:bo ga:luya: na hibi Godoha:!
- 10 Ba:ba tetelo nale ba:bi tawakaluba:tamo maubate na:goiya:mo,
 ‘Iba:te na hibilo kata:mahenenaha;
 iyo, ibi ubihinola
 naeno Tutumu Tabamo kopapamila:halema:’
- 11 Ba:bema: naeno mauba ipuwalo
 hibi tabonomo ba:ma ka:na goiya:mo,
 ‘Nale iba:tamo kebe hopo ikalamema:
 dopamo demalagidoluya:mo,
 na ukui hiya:ma: miditi,
 ba:bene emedena emedena tetelo
 iba:te naeno Hido Hawela Ami Hopamo a:kana:pa:la:hamena:!’”*
- 12 Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaki, la: hidamo! Modoboha: la:
 ipuwalo etate ebeno tepo ipuwalo kuba ukui emalagidolo ba tupuimi Hibi
 Ka:ka:dawa Godokono ubi komamo papamiwataha:ma: eda:te ebegodone
 dohobigamene. 13 Wadiyala la: huiyatiya hiliyonomo hegelalo la:eno
 hibima: midi ipuwalo etapa:te etapi nowalubihuinakuya:la:, la: ipuwalo
 etate kuba ododi komoeno ha:da amiho komamo gate Godotamo wato
 kodakodama: eda:kapoma:. Ba: hibila, Godote ebeno Bukalo da:goena
 lumagiti ka:lo hegelalo ebeno tabo kulima:, ba:be taboeno ipuwa a
 hiliyonomo mabuma: itana. 14 La: numa:la:, a kebe hibima: midi komo
 tupuimi mabuni da:lawiya:ma:, ale ba:be atu komo ipuwalo kodakodalo
 ba la:mota:hana kuititi hapuamo da:nikulima:, ba:be mabuma: Kelisote a
 hiliyonomo eba:go kapimilo oko owatipima: koka:mima:ne.
- 15 Iyo, ba:moe mabuma: Godokono Buka tabote ba:ma ka:na goena,
 “La:eno iniwala:te Godotamo wato kodakodahibima: ba eda:ha,
 ebetamo papamila:ha ubiha:ma: eda:huya:.

* 3:7-8 Ikuli 17:7; Nabas 20:2-5; Ohale 95:7-11 * 3:11 Nabas 14:21-23

La: huiyatiya ebeno tabo ka:lo hegelalo dulima,
 iba:te dopamo keba ka:na kewageliya;
 la: ba:ba ka:na akewagela:la.”

¹⁶ Ba:bema: Godokono tabo ulihote huiyatiya ebetamo
 kopapamila:hama: ubiha:ma: deda:huya:, ba:bi tawakalubi hiliyonomo
 puya:tela:ka? Ibi ba: Mosesete Isipiti hopone Godokono heloamo
 duluhukulateliya: ba:bi tawakalubila. * ¹⁷ Ba:gala 40 gogolo Godote
 puya:tamo da:maubanami, ibi puya:tela:ka? Ibi ba: puya:te dito hopolo
 ebetamo kuba komokomo dododilinakui ba:bi tawakalubila, iyo, ba:ba:te
 ba:bolo ba:bema: ha:lahuya: * ¹⁸ Ba:gala Godote hido hopo ikalamema:
 puya:tamo hibi tabonomo da:goyia:, ibi puya:tela:ka? Ba:gala ebete ukui
 hiya:ma: miditi ba:be Hawela Ami Hopo emedena tetelo ikalameha:ma:
 da:goyia:, ba:be tabo ebete puino komoma: ka:goyia:? Numa:la, ibi ba:
 puya:te ebetamo papamila:ha ubiha:ma: deda:huya: ba:bi tawakalubila.
¹⁹ Ba:bema: ale ba:moe ko komo hibilo umima:, ba:bi tawakalubino
 hibima: midiha: mabuma: iba:te Godokono hido hopamo kona:pa:la:hama:
 kamodobuya:ha:

**Godote Hido Hawela Ami Hopo Ebeno
 Tawakalubi Mabuma: Da:hiduimiya:**

4 ¹ Ba:bema: numa:la:, Godote dopamo aeno iniwala:tamo keba tabo
 hibilo da:goyia:, ba:be tabote ka:lo aeno komoma: bitana, iyo, ale
 ebeno Hido Hawela Ami Hopamo kona:pa:la:hama: ebete modobo gabo
 atamo ikaa:miya:. Ba:be mabuma: wadiyala aeno iniwalino komo ba
 emalagidolo ale tole komo lawete hidonomamo kemedenama:nema:,
 la: ipuwalo etate ba:be Hido Hawela Ami Hopamo na:pa:gama: hibo
 gabo ududikapoma:. ² Ba: hibila, a ba:ma tetelo Hido Tabo keba ka:na
 kulihuya:ma:, aeno iniwala:te ba: atumu dopamo Godokono tabo
 ulihuya:, huiyatiya ibino tabo uliho tetelo iba:te hido komo ebegodolo
 kumiya:ha: mabu ebeno tabo hibima: midi komodo kalawiya:ha:.
³ Huiyatiya ba:ma tetelo a puya:te Godoko hibima: da:midinama: aeno
 komo eba ka:naha:, mabu a ebeno Hido Hawela Ami Hopamo hibinomolo
 kona:pa:la:hama:nema:, ebete atamo hibinomo tabo keba ka:na ka:goyia:
 ba:ba ka:na.

Ba: hibila, Godote ebeno hawela ami komoma: ba:gala aeno iniwalino
 komoma: ba:moe tabo dopamo a:goyia:,

“Naeno mauba ipuwalo
 hibi tabonomo ba:ma ka:na goiya:mo,
 ‘Nale iba:tamo keba hopo ikalamema:
 dopamo demalagidoluya:mo,

* 3:15 Yun 3:7-8 * 3:16 Nabas 14:1-35 * 3:17 1Kol 10:10

na ukui hiya:ma: miditi

ba:bene emedena emedena tetelo

iba:te naeno Hido Hawela Ami Hopamo a:kana:pa:la:hamena:!”

Numa:la:, Godote ba:moe tabo goeheno, dopamo ebete alomo ba:gala hopo haba konomo ya:lo tetenomolo ododiliti, ba:be oko owati komo sa:ba:ni hegela tetelo da:wibuimiya: hawela ba:bo amitiya:.”⁴ Iyo, ba: hibila, Godokono Buka taboeni komokomo hiliyonomo ipuwalo sa:ba:ni hegeloeno komoma: eta tabote ba:ma ka:na bitana, “Godote ebeno oko hiliyonomo hawaminalete sa:ba:ni hegela tetelo hawela bamitiya:.”⁵

⁵ Ba:bene ale ba:moe komo umima:, Godokono Bukalo ebeno hawela ami komoma: eta tabote ba:ma ka:na kaitana, “Emedena emedena tetelo iba:te naeno Hido Hawela Ami Hopamo a:kana:pa:la:hamena:.”⁶

⁶ Numa:la:, dopamo tetelo puya:te Godokono Hido Tabo dulihuya:, iba:te hibima: midihino ebeno tabamo kapapamila:haliya:ha:, ba:bema: iba:te ibino hido tete otate ebeno hawela ami komamo kana:pa:la:huya:ha:. Huiyatiya kalakala konomola, ba:ma tetelo gigihote a:hiya:midalo itana komopa:te ba:be atu hawela ami komamo hibima: midi komodo kona:pa:la:hama:.⁷ Ba:moe komo ba: ba:ma ka:nala, komo gogo hiliyonomate da:petolamiya: Godote dopo tawakalubino hido tete ota komo ba emalagidolonape, ebete komo tawakalubi mabuma: gala eta hegela beka:hiatiya:, ba:be hegela ebete ka:lo hegela:ma: goena. Ba: hibila, ebeno Bukalo kebe tabote ba:be eta hegeloeno komo da:hawakalimina ale dopamo umima:, iyo, Godote ba:be tabo Da:ibidiko ipuwado ba:ma ka:na goiya:,

“La: huiyatiya ka:lo hegela:lo Godokono tabo dulima, ebetamo wato kodakodahibima: akeda:hala:!”⁸

⁸ Ba:bema: numa:la:, puya:te Godokono dopo tabo dulihuya:, ebeno okodawa Yosuwate ibi hibi hawela ami komamo na:magataliya:tale, Godote galane tetelo eta hido hegeloeno komoma: Da:ibidigodone ba:ka:goiya:na:.⁹ Ba:be mabuma: a ba:moe komo iya:tawahala, eta hibi hawela ami komote Godogodolo bitana ebete ebeno tawakaluba:tamo kikalame:ma:, iyo, ebete sa:ba:ni hegela:lo ebeno oko owati komone hawela keba ka:na kamitiya:, ale ba:ba ka:na ba:be atu hawela ami ipuwamo kona:pa:la:hama:nema:.¹⁰ Ba:bema: hibila, kebe lumagiti Godokono hibi Hawela Ami Hopamo da:na:pa:gamene, ebete ebeno oko owati komone hawela ba:bo konamima:ne, Godote dopamo ebeno oko owati komone hawela keba ka:na kamitiya: ba:ba ka:na.¹¹ Ba:bema: wadiyala a hibima: midipa:te oko owati ipuwalo helonomoma: keda:hama:nema:, ale ba:be Hawela Ami Hopamo hibilo kona:pa:la:hama:, mabu puya:te Godokono

* 4:3 Ohale 95:11; Yun 3:11

* 4:4 Tup Mabu 2:2

* 4:5 Ohale 95:11

* 4:7 Ohale 95:7-8

* 4:8 Tutumu 31:7; Yos 22:4

* 4:10 Yun 4:4

tabo dopamo duli huya:, iba:te ibino hibima: midiha: komodo hibo gabo keba ka:na ka:nududiya:, a hiliyonomo ipuwalo eta kapiyate ba:ba ka:na nega modoboha:.

¹² Ba:moe komo ba: hibila, Godokono tabote ba ka:ka:na tawakalubino tepo ipuwalo oko helonomamo owatina, gihanomo kiyokiyo gili keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na, iyo, ebeno gihate komo hiliyonomo alaholoho gilino giha na:gogolena. Ba:bema: Godokono tabote lumagino ukui mabamo a:pa:ganomo a:pa:ganako, ba:be lumagino tepo ipuwoeno ukui ba:gala gobogoboeno ukui hidonomamo kanagilamelemema:. Iyo, ba: hibila, tawakaluba:godolo da:pola:na, Godote ba:bi tepo ipuwoeno ubi komo ba:gala emalagidolo komo ebeno tabamo ba anagilamelelame, ba:bi hiya:hiya: komo hiliyonomo ba:bo hawakalilamenako. * ¹³ Ba:bema: numa:la:, Godote hiya:hiya: hiliyonomo komo ba iya:tawa, tawakaluba:te ebegodone eta komo ugumui modoboha:, iyo, hopo haba konomolo ba:gala alomo hunulu da:pola:na ebete ba:bi komokomo hiliyonomo ebeno baida:mo hibinomolo nulamena. Ba:moe mabuma: galane tetelo a hiliyonomate aeno ododili komo ipuwalo eta kapiya komo ugumui gabo umihino Godokono holoholo hapuamo ba:ba ka:na da:nikulima:, ebete ha:kiya aeno komo ba anagilamelea:me, ale aeno kuba ododili huiya uwate ipuwalo ale ebe duhimima: eta tabo ga:lama: a:kamodobama:.

Ya:suti A Mabuma: Godotamo Hawa:goeno Ikamehopino Hununomo Watodawama: Deda:na

¹⁴ Ba:moe ba:be mabuma: ale tawakaluba:tamo kebe hibima: midi komo ka:hawakaliminakoma:, wadiyala a ba:be komo kodakodanomolo katila:nama:nema:, mabu Ya:suti a mabuma: Godotamo hawa:goeno ilina ikamehopino Hununomo Watodawama: eda:na, iyo, ebe Godokono Guduma: ba eda:na Godokono holoholo hapuamo a:nuluhukuya: emedena emedena tetelo a kowalubinama:. * ¹⁵ Ba:bema: a mabuma: Godotamo hawa:goeno ikamehopino Watodawama: deda:na, dopamo ebete hopo habalo ba emedena Saitanate komo hiliyonomo tetelo ebetamo hiya:hiya: kuba emogabuimi gabodo penakui, atamo keba ka:na ka:penako ba:ba ka:na. Ba: hibila, Ya:suti ba:be komone aeno apeno hiya:hiya: heloha: komo ba iya:tawana, ba:be mabuma: ebete a na:malemalea:tena. Ba:bema: numa:la:, ale aeno heloamo kuba gabamo emogabuimi komone alahutiho kamodobonaha:, huiyatiya kalakala konomola, Ya:suti a owalubi modobola, mabu dopamo ebete Saitanatamo papamiwataheno eta kapiya tetelo eta kuba kododiya:ha:. ¹⁶ Ba:moe ba:be mabuma: wadiyala ale Godokono Ko Gawadalagi luta baha:mo tolehenon konikulima:nema: aeno kuba ododili mabuma: ebeno malemale ale ba:bo konelawema:.

* 4:12 Epe 6:17; Haw 1:16; 19:13-15 * 4:14 Yun 3:1; 10:23

Iyo, hibila, a ha:kiya a owalubima: modoboha:ma: ba eda:hana, huiyatiya ebene malemale komote modobolo itana aeno kuba ododili komo hiliyonomo kegebolea:mema:.*

**Ya:suti Godotamo Hawa:goeno Ikamehopino Hununomo
Watodawama: Ba Eda:na Ebete Dopamo Duluhukuya:
Ba:be Eta Watodawa Mekisadekako Huiyala**

5 ¹La: iya:tawahala, Godotamo hawa:goeno ikamehopi ipuwalo ebete kebe dubu ibino Hununomo Watodawama: keda:ma: da:lawemene, ba:be dawate tawakalubino kuba ododili mabuma: Godokono oko owati ipuwalo hawa:goeno ilina ba:gala malemale ilina ebetamo kikamehoma:ne. ²Ba:bema: numa:la:, ba:be dubu ba: modobola komopino kuba ododili mabuma: maubaheno Godokono malemale iba:tamo kohawakalimima:ne, mabu ebete ibino heloha: komo iya:tawanomola. Iyo, iba:te Godokono hibi komo iya:tawaha:ma: ba eda:hana hiliyonomo tetelo hibo gabo dududinaka, komo tetelo Godoko kalakaluimima: ebete atumu heloha:ma: keda:nako. ³Ba:moe mabuma: ebete kebe hiya:hiya: tetelo hawa:goeno ilina Godotamo komopino kuba ododili mabuma: dikamehonakomene, ba:be atu tetelo ebete ebene kuba ododili mabuma: ba:kaikamehonakomene.*

⁴Ba: hibila, Godotamo hawa:goeno ikamehopi ipuwalo eta dubuti ebe ha:kiya ebe hunamo adipatelo Hununomo Watodawama: eda: haba a:kalawa:mene. Ao, Godote ha:kiya ebene ubilo ba:be dubu kolawema:ne, ebete dopamo A:loniko keba ka:na ka:lawiya: ba:ba ka:na.^a * ⁵Ba:bema: Kelisote ba: atumu, ba:be Hununomo Watodawama: eda: haba lawema: ebe ha:kiya ebe hunamo kadipatiya:ha:. Ao, Godote huiyatiya ebe ba awagamina ebetamo tabo ba:ma ka:na goiya:,

“Ama: ba: naeno Gudulata,

ka:lo na ba: amia:no Nabiwima: eda:mo.”

⁶Ba:bene Godote ebene Bukalo ebene komo gala ba:ma ka:na kahawakalimiya:,

“Emedena emedena tetelo

ama: natamo hawa:goeno ilina ikanamehonedawama:

beda:namena:ta,

^a **5.4** Buka ka:lamihloedawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Mosesete Yu tawakalubi Isipiti hopone da:magataliya:, ba:ba tetelo Godote tawakalubino kuba ododili mabuma: Libai gu dubu buwatiya:, iba:te ebetamo hawa:goeno ilina ikamehopima: keda:hanama:. Ba:bene ba:bi Libai gu dubu hiliyonomo ipuwalo ebete Mosesekono naniwi A:loniko kapiya belawiya:, ebete ba:bi okopino Hununomo Watodawama: keda:nama:, iyo, ebete ba:be oko habalo dopo lumagima: ediya:.

* **4:16** Yun 10:19 * **5:3** Hawi 9:7; 16:6 * **5:4** Ikuli 28:1

Mekisadekate^b dopamo naeno okodawama: keba ka:na
keda:nami ba:ba ka:na.” *

⁷Numa:la, Ya:suti hopo habalo ba emedena ebe iya:tawuya: Godokono helo modobola hoe temeteme ipuwalo ebeno ka:ka: komula:mema:, ba:bema: ebete ihi baida:go ebeno tabo madodo hunamo adipatelo Godoko ba:bo toemehuya:. Ba:ba tetelo Godote ebeno toetoe tabo uliti ebe hibilo owalubiya:, mabu Ya:sukunu emede ipuwalo ebete ubi bihatenami ebe ha:kiya ebe hopamo ba ihate huiyatiya ebeno Nabiwi hunamo kadipatema:.* ⁸Ba: hibila, Ya:suti Godokono Guduma: ba eda:na huiyatiya koko temeteme iya:tawuya:, iyo, ebete ebeno temeteme komone hidohido ukui ba:bo uwatiya: ebeno Nabiwino ubi komamo hibinomolo kopapamiwatama:. ⁹Ba:bene ebete ebeno Nabiwino ubi komo hiliyonomo da:hawaminaliya:, ba:ba tetelo ebete hidonomoma: ba eda:na Nabiwino ubi komamo da:papamila:halena ba:bi tawakalubino ka:ka: mula:lelame komoeno mabuma: ba:bo ediya:, ¹⁰ba:gala ba:be atu tetelo Godote ebe ebeno hawa:goeno ilina ikamehopino Hununomo Watodawama: ka:miya:, ebete Mekisadekako dopamo keba ka:na ka:ka:miya: ba:ba ka:na.

Godokono Taboeno Ipuwa Iya:tawa Komodo Hidamo Apepeho Komo

¹¹Ba: hibila, nale la: ba:moe ko komo kiya:tulamema: komo hiliyonomo tabo komate nagodolo ba:pola:na, huiyatiya ba:ma tetelo modoboha:, mabu la: hegabe gugudi huiyama: eda:hanamata. ¹²A:iye! La: Godokono tabo hibima: da:midiya:ma, ba:ba tetene tupuimiti tete ga:ga:nomo a:petuya:, la: huiyatiya ebeno taboeno hiya:hiya: iya:tulame iya:tawa komodo hibilo kapepehonamiha:. Ba:be mabuma: la: modoboha: ba:ma tetelo komo hibima: midipino iya:tulamepima: eda:ha, iyo, etate la: hibima: midi komoeno dopo iya:tulame komokomo gala na:kiya:tulama:mena:ta la:le gudikapoma:. Ba:bema: la: ba: a:lia:li gugudi keba ka:nala:ka: ba:bakoma: eda:hanamata, mabu menokoba:te iba:tamo nono kapiya bikalamenaka, iba:tamo hibi baa: ikalame gabote kitanaha:.* ¹³Numa:la:, ba:bako a:lia:li guduino iya:tawate deha:potoma: ba eda:na, ebe modoboha: Godokono tuputupu taboeno ipuwa hibilo lawete hido ododi komo ba:gala kuba ododi komo kanagilamema:, ¹⁴huiyatiya puya:te hibima: midi ipuwado apepehote hegehege gugudima: eda:ha komo ya:lo da:miya:puya:, ba:bi tawakaluba:te hibi baa: naha modobola. Iyo, iba:te

^b 5.6 Buka ka:lamiholeadawa, ama: Mekisadekakono komo hidamo iya:tawama: dewagelemena:, wadiyala ama: Tupuilamehole Mabu Buka 14:17-24 numiya:. Ba:bolo ama: ba:moe ko komo kumima:na:ta, Godote A:loniko ebeno hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawama: keda:ma: ebe laweheno, ya:lo tetenomolo ba:moe eta dubu Mekisadekate nemedenami, iyo, ebete Yu tawakalubino iniwa A:ibalahamako tetelo ebetamo duluhukuya:, Godote ebe ebeno hawa:goeno ikamehodawa etama: ba:bo ka:miya:.

* 5:6 Ohale 110:4; Yun 6:20; 7:1 * 5:7 Ma:t 26:36-46; Pil 2:6-8 * 5:12 1Kol 3:1-3

hibi baa: naha komodo hidohido ukui ya:lo uwatiya:, iba:te hidohido komo ba ododili ibino emede ipuwalo hido komo ba:gala kuba komo hidamo kanagilamenakoma:.

Hibima: Midi Ipuwane Gudi Komo

6 ¹Ba:bema: wadiyala ale aeno ubi ba:ma ka:na kihatema:nema:, aeno hibima: midi komo ipuwalo ale hidohido apepeho tawakalubino iya:tulame komokomo hibilo kuwatema:, iyo, ale ba:ma tetelo hibima: midi komoeno dopo iya:tulame tabo komokomo konomamo gala a:kemalagidola:ma:. Ba: hibila, la: ba:bi dopo komokomo ya:lo iya:tawahuya:mata, ba:ma ka:na puya:te ibi ha:kiya ibino heloamo Godoko kalakaluimima: oko dowatina, ba:ba:te ibino ododili komone ohobila:hate Godokono ododi komo kapiya hibima: na:mida:mena:. ²Ba:gala eta dopo iya:tulame komo ba:ma ka:na bitana, puya:te ibino hibima: midi komo hawakalimilo Godogodone helo lawema: dewagelena, ba:ba:te beyamo wadulatele komamo ibino ape ukulalet komopa:te kokoto iba:tamo nemowatilama:mena:. Ba:gala eta dopo iya:tulame komo ba:ma ka:nala, ha:lahapi hiliyonomate ka:ka:mo gala da:kamahila:halemena:, Godote ibino komo anagilamelelamete iba:tamo emedena teteno modobo huiya ba:bo kikalamema:ne. ³Ba:bema: numa:la:, ba:moi dopo komokomo nale la: gala a:kiya:tulama:mata, huiyatiya Godokono ubi komo atamo keba ka:na kitana, ale ba: ba:ba ka:na komo uli iya:tulame komo kapimilo kuwatema:nema:.

⁴A:iye! Puya:te ibino kuba ododili komone Godotamo ohobila:hate, ba:bene ibino hibima: midi komone da:negudimina:, iba:te hibima: midi komamo gala keba ka:na na:kohobila:hamena:? Gabo puliyala, kitanaha:, mabu dopamo iba:te Godokono alo ipuwalo ba emedena, ebegodone duluhukuya: ba:be dito ikame komo lawete hido golanomoma: ba:bo ga:luya:. Iyo, Godokono Gobogobote iba:tamo da:piya:, ba:ba tetene tupuimiti ebete ibi ba:gala komo hibima: midipi ibi hiliyonomo ipuwalo oko ba owatina, ⁵iba:te Godokono Ko Gawadalagima: eda: komoeno helo duminakui ba:gala ebeno tabo dulihanakui ba:bi komokomo golanomoma: ba:bo ga:lanakuya:. ⁶Huiyatiya numa:la:, ba:ba tetelo iba:te ibino hibima: midi komone ba nigudi Godokono Gudu gunima:mo dito ihitiya:. A:iye! Ba:moe ba:be komodo iba:te ebetamo hilopo hawakala ba ikame komopa:te ebe ba: dito iduduputimitiya:, dopamo komo kubapa:te ebe keha pihigamo pihomotelo hilopo keba ka:na kikamiya: ba:ba ka:na.*

⁷Numa:la:, Godokono hido owalubi komodo wegolate hopo habamo onako, ba:be mabuma: kebe pali hakalo hidohido naha ilinate dapepehomena:, ebete ba:be haka hidonomoma: kogoema:ne. ⁸Huiyatiya

* 6:6 Ma:t 12:31; Yun 10:26-27; 1Yon 5:16

kebe hakalo naha ilinate apepehoheno kuba hemo ba:gala olagopi ilina ha:kiya ebe ipuwane dikulimina:, tete tatalila Godote ba:be haka kubanomoma: goelo koa:mo dito kemadomema:ne. *

⁹Naeno hidohido hibima: midipi mabuluba:la:, nale ba:moe helodopo tabo la:tamo ba olamagita, huiyatiya na iya:tawala la:eno ka:ka: mula: komo ipuwado la: kuba haka keba ka:nala:ka: eba ka:naha:, ba:bema: Godokono owalubi komote la:godolo itananako. ¹⁰Iyo, Godoko ba: tawakalubino komo tuputupu gabodo danagilamelelamenako ba:be dawala, ba:bema: la: dopamo ebe mabuma: oko ba owatina ebeno komo tawakaluba:tamo malemale hawakalimi komodo kebe hido komokomo kododilionakuima, ebete ba:bi komo dito a:kadodola:mene. Ba: hibila, la: ba:ma tetelo atu hidonomo oko bekaowatinamata, *

¹¹ba:bema: la: mabuma: naeno ubi konomote ba:ma ka:na bitana, la: hiliyonomate hibima: midi komodo kuititi teta:mo atu oko helonomamo na:kowatiniya:la:. Ba: ba:moe gabodo la: hido huiya lawema: da:latiminama, ba:be komote la:tamo hibilo kopema:ne. ¹²Ba:bema: na ubihinola la: oko owati ipuwalo heloha:ma: eda:ha, huiyatiya na ubila puya:te ibino hibima: midi komo Ya:sutamo dihatena, la: ba:bi tawakalubi ba ibamilatelena, la: la:eno hibima: midi mabuma: temeteme uwate ipuwalo kodakodalo na:la:mota:hanala:. Iyo, ba: ba:ba ka:na Godote kebe hido huiya la:tamo ikalamema: dopamo hibilo da:goiya:, la: ba:be huiya hibinomolo konelawema:nemata.

Godote Kebe Komo Ododima: Da:goemene

Ba:be Komo Hibilo Kododima:ne

¹³Numa:la:, Godote A:ibalahamako kowalubima: ebetamo hibilo da:goiya:, ba:ba tetelo ebeno tabo kokodakoduimima: ebete ebeno mahilo ka:miti ba:bo goiya:, iyo, ebete hopo lumagino mahilo ka:mihino ebeno mahilonomo beka:miya: mabu ebeno helote tawakalubi hiliyonomoeno hiya:hiya: helo na:gogolena. ¹⁴Ba:bene A:ibalahamate Godokono tabo ba:ma ka:na duliya:, “Nale ama: ba owalubina amia:no galanepi konomamo kohiliyuilamema:nemo,”* ¹⁵ba:ba tetene tupuimiti ebete ba:be hido komo umima: hibima: midi ipuwalo tete ga:ga:nomolo kalakalago latiminami. Ba:be mabuma: Godokono hido tetenomolo A:ibalahamate ebeno hido owalubi komo hibilo umiya:.

¹⁶Iyo, a iya:tawahala, hopo habanapino olowabeletihui ipuwalo etate tabo ba goita, ebeno tabo kodakoduimima: eta kodawoeno mahilo da:ka:mimini, ba:ba tetelo ulihopa:te ebeno tabo hibima: miditi, ba:bene ibino olowabeletihui komote ba: dito kowiboma:ne. ¹⁷Ba:bema: numa:la:, Godote hopo habanapino ododi komo ba emalagidolo, ebete a hibima:

* 6:8 Tup Mabu 3:17-18 * 6:10 Yun 10:32-34 * 6:14 Tup Mabu 22:16-17

midipi owalubima: ebeno nopo da:hawakalimiya:, ba:ba tetelo ebete ebeno tabo kodakoduimima: ebeno mahilo ka:miti ba:bo goiya:. Ba:be mabuma: a ba:moe komo iya:tawahanomola, Godote ba:be nopoen hido owalubi komo atamo hibilo kika:mema: ebeno ukui galane hiya:ma: a:kamida:mene. ¹⁸Iyo, Godoko ha:da amihodawaha:, ba:bema: keba tetelo ebete eta komo ododima: tabo hibilo da:goemene, ebete ebeno ukui hiya:ma: midihino ba:be komo kododima:ne, ba:gala keba tetelo ebete tabo ba goita ebeno mahilo da:ka:mimini, ebete ba:be tabo atumu a:kadikanala:mene. Ba:bene Godokono hibi tabo mabuma: ba:gala ebeno tabo kodakoduimima: ebeno mahilo ka:mi mabuma:, a puya:te aeno ka:ka: mula: komo lawema: kuba ododili ipuwane ebetamo dalahutihuya:ma:, ale ebeno tabo hibima: ba midina helo ba:bo lawenakoma:, ale aeno hibi ka:ka: lawema: uliholo kolatiminama:.*

¹⁹Ba:bema: aeno uliholo latimi komote bogeno aga huiyama: ba eda:na aeno tepo ipuwoeno ukui na:kodakoduilamena, ale aeno ka:ka: mula: habane dito okoa:tekapoma:. Ba:bene Godokono Hunu Habalo da:la:na, aeno agate ba:be Adikumino Hiya: Genamoeno Talonanomo Habalo ba itana, ebeno halete Talonanomo Haboen kaliko ubilido petote a kodakodalo ba:bo matuhua:mena, ba:bema: kalakala konomola, ba:be agoeno hale ba: kodakodanomola, a:kata:gala:mene.* ²⁰Iyo, dopamo Ya:suti a mabuma: Adikumi Genamoeno Talonanomo Habamo a:na:pa:guya:, ebete Godotamo hawa:goeno ikameho komodo aeno kuba ododili komo konegebolea:mema:, ba:bema: hibila, ebe Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawama: ediya: emedena emedena tetelo ba:be oko habalo kemedena:ma:, Mekisadekate dopamo Godokono okodawama: keba ka:na keda:nami ba:ba ka:na.

Godotamo Hawa:goeno Ilina Ikamehodawa Mekisadekakono Komo

7 ¹⁻²A:ibalahamako tetelo ba:moe Mekisadekate ba: Yelusalema ko haboen Ko Gawadalagima: deda:nami ba:be dubula, ba:gala ebe ba: Hununomo Godotamo hawa:goeno ikamehodawa etala. Ba: hibila, ba:moe kodawoen dopo mahiloeno ipuwa ba: 'Tuputupu Emede Ko Gawadalagila,' ba:gala ebeno eta ipuwa mahilo ba: 'Hete Ikame Ko Gawadalagila' mabu ebeno Yelusalema haboen mahilo ipuwa ba: 'Hete Ikame Ko Habala.'

Ba:bene eta tetelo A:ibalahamate netewa-netewa koko gawadubago alaholohote wato kikipo da:lawiya:, ba:ba tetelo ebete alaholoho habane gala ba kapita, Mekisadekate eba:go palugate Godoko ba:bo pikiyamiya: ebete A:ibalahamako hidonomamo kowalubinakoma:. Ba:bene A:ibalahamate ebeno dubago alaholo komamo duwatiya:, ebete ba:bi ilina

* 6:18 Nabas 23:19 * 6:19-20 Hawi 16:2-3

hiliyonomo anagilameholete komo ta:ni komokomo ipuwane eta kapiya lawenakui, eta kapiya lawenakui, Mekisadekatamo ba:bo ikamehuya:.*
³Numa:la:, Godokono Bukalo eta tabote kitanaha: ba:moe kodawoeno komoma: a kiya:tua:mema:, ba:bema: a iya:tawaha: ebeno iniwalino komo ba:gala ebeno menoko nabiwi ibino mahilo, iyo, ebeno hawakala tete ba:gala hoe tete atumu atamo kahawakalilamenaha: Ba: ba:ba ka:na ebe ba: Godokono Gudu huiyala, mabu emedena emedena tetelo ebete Godotamo hawa:goeno ikamehodawama: beda:namene.

⁴Ba:bema: numa:la:, ba:moe dubu Mekisadekako ebe bada konomodawala:ka! A Yunapi hiliyonomoeno iniwa nabiwi A:ibalahamate ba:be komo ba iya:tawa, ebete Mekisadekako kawagaminama: alaholo komamo duwatiya: ba:bi ilina hiliyonomo anagilameholete komo ta:ni komokomo ipuwane eta kapiya lawenakui, eta kapiya lawenakui, ebetamo kalakalago ba:ba ka:na ikamehuya:.⁵Ba:gala eta komo. A Yunapi hiliyonomate A:ibalahamagodone ikuliya:ma:, huiyatiya a ipuwalo Libai gu dubate ha:kiya Godotamo hawa:goeno ikamehopima: eda:hana. Ba:bema: ibi kowalubilima: a komo Yunapa:te aeno oko huiya mani ba:gala ilina anagilameholete ta:ni komokomo ipuwane eta kapiya ba:lawema:, eta kapiya ba:lawema:, iba:tamo dito ikalameholenakoma:, mabu Godokono Tutumu Tabote ba:be komo kododima: a biya:tua:mena:.*

⁶Ba:bema: numa:la:, Mekisadekako Libai gudawama: keda:namiha:, huiyatiya Libai gunapino iniwa A:ibalahamate ebeno ilina hiliyonomo anagilameholete Mekisadekako kawagaminama: ebeno komo ebetamo dito ikamehuya:, ba:bene ba:ba tetelo Mekisadekate Godoko bikiyamiya: ebete A:ibalahamako kowalubinakoma:. Iyo, ba:moe A:ibalahamako ba: Godote dopamo ebe kowalubima: potamo hibilo da:goiya: ba:be ko dubula,⁷huiyatiya Mekisadekate A:ibalahamako mabuma: Godoko da:kiyamiya:, a ba:moe komone niya:tawahanama: ba:moe eta dubuino helote A:ibalahamakono helo hibinomolo na:gogolona.⁸Ba: hibila, Libai gunapa:te Godotamo hawa:goeno ilina ikamehopima: deda:hana, ba:bema: a komo Yunapa:te aeno oko huiya mani ba:gala ilina anagilameholete ibino komokomo iba:tamo dito bikalameholenakoma:. Huiyatiya numa:la:, Godokono umi ipuwalo ba:bi Libai gu okopa:te kokopima: hibilo keda:hanaha: mabu ibi hiliyonomate koha:lahama:na:, ebeno Bukate huiyatiya Mekisadekakono komo ba:ma ka:na hawakalimina, ebete ko dawanomoma: ba eda:na ebeno ka:ka: komote kawibonaha:. Iyo, A:ibalahamate ba:moe komo ba iya:tawa Mekisadekako kawagaminama: ebeno komo ilina ebetamo ba: dito ikamehuya:.
⁹Ba:bema: diyala, lumagiti ba:be komo ba emalagidolo ba:ma ka:na da: goemene, Libai gupa:te ibino iniwa nabiwi A:ibalahamako ipuwado

* 7:1-2 Tup Mabu 14:17-20 * 7:5 Nabas 18:21

Mekisadekako atumu a:kawagaminuya:. Iyo, ba: hibila, A:ibalahamate ebeno ilina hiliyonomo anagilamehole tetelo Mekisadekakono komo ebetamo dikamehuya:, ba:be atu tetelo Libai gunapa:te ibino iniwagodone ilina ba: atumu kikamehuya:. ¹⁰ Ba:bema: numa:la:, Libaiko hopo habamo hawakalaheno, dopamo ebete ebeno iniwoeno ape ipuwalo ba emedena, ba:ba tetelo A:ibalahamate Mekisadekakoba: daluguya:, Libaiti ba:be kodawa ebeno iniwa nabiwa:go kapimilo ba:bo awagaminuya:.

Ya:suti Mekisadekako Huiyama: Eda:na

¹¹ Ba:gala eta komo. Godote ebeno Yunapi ipuwalo Libai gu dubu ebetamo hawa:goeno ilina ikamehoma: ibi kapiya duwatiya:, ba:be atu tetelo ebete Yunapa:tamo ebeno komo hiliyonomo Tutumu Tabo ikalamiya: iba:te hidamo kemedena:na. Ba:bema: Libai gu okopino hawa:goeno ilina ikameho ipuwado tawakaluba:te hidohidonomoma: neda:huya:tale, Godote ebeno eta hiya:nomo hawa:goeno ilina ikamehodawa ba:ka:adipatiya:na. Huiyatiya Godokono ubilo eta dawate hibilo uluhukuya:, ba:be dawa ba: A:lonigodone^c da:pikuliya: ba:bi Libai gu okopi huiyaha:, ao, ebe hiya:nomo okodawama: eda:na, Mekisadekate dopamo keba ka:na keda:nami ba:ba ka:na. ¹² Ba:bema: keba tetelo Godote ebetamo hawa:goeno ilina ikamehoma: pakala okopino habalo uli okodawa dadipatemene, ba:be atu tetelo ebete pakala Tutumu Taboeno komokomo tama:mo miya:tete uli Tutumu Tabo ebeno tawakaluba:tamo kikalameda:ne. ¹³⁻¹⁴ Numa:la:, nale aeno Kodawa Ya:sukunu komoma: olamagitamo, ebe ba: Godote dadipatiya: ba:be uli okodawala. Huiyatiya tawakalubi hiliyonomo iya:tawahala, ba:moe Ya:suku Libai gudawaha:, ebete Yuda gu ipuwane hawakaluya:, ba:gala ibi ba:moe eta komo atumu iya:tawahala, Godotamo hawa:goeno ilina ikamehoma: eta dawate Yuda gu ipuwane dopamo kuluhukuya:ha:, mabu Mosesete Godokono Tutumu Tabo ebeno Bukamo ba miya:te, ebete Yuda gunapi kakiyalamiya:ha: ba:bako oko kowatima:.*

¹⁵ Ba:bema: numa:la:, nale dolamagitamo ba:moe taboeno ipuwa ba:ma ka:na a:hawakala, Godokono eta hiya:nomo hawa:goeno ilina ikamehodawate ba: uluhukuya:, ba:be dawate Mekisadekate dopamo kebako dawama: keda:nami ba:bako dawama: keda:na. ¹⁶ Iyo, Mosesete a dopamo da:tutumua:tiya: Godotamo hawa:goeno ikamehopa:te Libai

^c 7.11 Buka ka:lamiholekawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Libai gunapa:te Godotamo hawa:goeno ikamehopima: ba eda:hana, ebete ibi hiliyonomo ipuwalo poko da:lawiya: ibino Hununomo Watodawama: keda:nama:, A:loniko ba: ba:be dopodawala. Ba:bema: A:lonikono gala hapuni ebeno gugudi ipuwalo etate ebeno nabiwino oko haba belawiya:, ba:bene ba:be dawate da:hoya: ebeno gugudi ipuwalo etate atu oko haba kalawete, ba:bene ba:be komote Ya:suku teta:mo ba:bo puluhukuya:.

* 7:13-14 Ais 11:1; Ma:t 2:6; Haw 5:5

gu kapiya ipuwane kopikulima:, ba:be tutumu komodo Godokono uli okodawate ebeno oko haba kalawiya:ha:. Ebete huiyatiya Godotamo hawa:goeno ikamehodawoeno haba belawiya:, mabu ebete kebe ka:ka:go emedena emedena tetelo demedenamene ba:be ka:ka:te helo ebetamo ikamiya:. ¹⁷Ba:bema: hibila, Godote ebeno uli okodawoeno komoma: ebeno Bukalo tabo ba:ma ka:na ihatiya:,

“Emedena emedena tetelo

ama: natamo hawa:goeno ilina ikanamehonedawama:

beda:namena:ta,

Mekisadekate dopamo naeno okodawama: keba ka:na keda:nami ba:ba ka:na.”

¹⁸⁻¹⁹Numa:la:, Godote dopamo kebe hiya:hiya: Tutumu Tabo Moseseko ipuwado a Yunapa:tamo dikaa:miya:, ba:bi Tutumate kamodobonamiha: tawakalubi Godokono tuputupupinomoma: komidilinama:. Ba:be mabuma: ebetamo hawa:goeno ilina ikamehopino komoma: da:pola:nama:, ebete ba:bi pakala Tutumu tama:mo ba miya:te aeno kuba ododili komo kegebolea:mema: eta gabo ba:ma ka:na hiduimiya:, a hidonomo huiya ebegodone konomamo lawema: uliholo da:latiminama:, ale ba:be ukui komodo ebeno holoholo hapuamo kalakalago pelamenakoma:.*

²⁰Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Dopamo tetelo Libai gu dubate Godotamo hawa:goeno ilina ikamehopima: eda:hate oko tupuimihino, etate ibino komoma: Godokono mahilo kaka:miya:ha: iba:te ba:be oko ebeno heloamo kowatihonama:. ²¹Huiyatiya Ya:suti ebetamo hawa:goeno ikamehodawama: dediya:, ba:ba tetelo Godote ebeno mahilonomo ba ka:mi ebetamo hibinomolo ba:ma ka:na goiya:,

“Na Kodawa Godote amia:no okoma:

naeno ukui hiya:ma: a:kamida:mo,

mabu nale naeno mahilamo

ba:moe hibinomo tabo ba: a:goemo,

‘Emedena emedena tetelo

ama: natamo hawa:goeno ilina ikanamehonedawama:

beda:namena:ta.”**

²²Ba:bema: numa:la:, Godote tawakalubino kuba ododili komo egebolelamema: kebe nopo dopamo da:tamotiya:, ba:be nopoeno helote deha:potodopoma: eda:nami. Huiyatiya ebete ba:ma tetelo uli nopo da:katomotiya:, ba:be nopote ebeno helo mahilamo duluhukuya: ba:be mabuma: ba:be helote konomoma: eda:na, iyo, a hibima: midipi ba:moe komone niya:tawahanama: Ya:suti a mabuma: oko hidonomamo nowatina:.*

* 7:18-19 Yun 9:9 * 7:21 Yun 5:6 * 7:22 Yun 8:6; 12:24

²³ Ba:gala eta komo. Dopamo Godotamo hawa:goeno ilina dikamehonakui ba:bi dubate hiliyonomoma: eda:hanama:, mabu ibi ipuwalo komopi da:ha:lahanakui komo uliuli apepeho dubate ha:lahapino oko haba ba: dito kuwatenakuya:. ²⁴ Huiyatiya Ya:sukunu komo hiya:nomola mabu ebete emedena emedena tetelo ba emedena, ebeno hawa:goeno ikameho okote Godotamo a:kawibonamene, iyo, eta lumagiti ebeno oko haba a:kalawenamene. ²⁵ Ba:moe mabuma: puya:te ebe ipuwado Godotamo da:pelamenaka, ba:bi tawakalubino ka:ka: komula:lalamema: Ya:sukunu helote modobonomoma: eda:na, mabu ebete emedena emedena tetelo ba emedena ibi mabuma: Godoko ba:toemehonakomene.*

²⁶ Ba:bema: kalakala konomola, ba:ma tetelo Ya:suku ba: Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawala, iyo, ebe ha:kiya aeno modoboha: komo hiliyonomo ipuwalo a hidonomamo owalubinako. Ba: hibila, ebete Godoko kalakaluimima: tuputupunomoma: ba eda:na, eta kuba ododi komote ebegodolo kitanaha:, puliyanomola. Ba:be mabuma: puya:te hopo habalo kuba komo dododilinaka, Godote Ya:suku ibi hiliyonomo ipuwane owatiya:midate ebe hunamo ba:bo adipatiya: ebete Hunu Habalo kemedinama:. ²⁷ Ba:bema: numa:la:, Ya:suti Godotamo hawa:goeno ilina ikamehopino komo hununomo watowatopi huiyaha:. Ba:ba:te ibino kuba ododili komo kegebolelamema: hawa:goeno ilina Godotamo dopamo ikamehote, ba:bene iba:te komo hawa:goeno ilina tawakalubi mabuma: gala a:kikamehonaka, huiyatiya Ya:sukunu komo hiya:nomola. Ebegodolo eta kuba kapiyate itanaheno, ebe ha:kiya ebeno ape hawa:goeno malemale ilinama: miditi Godotamo kapiya tetenomolo ba:bo ikamiya:, ba:bema: hibila, ebeno hawiti emedena emedena tetelo modobo oko bowatinamene.* ²⁸ Ba:bema: ale ba:moe ko komo hidamo umima:, Godote atamo Moseseko ipuwado dikaa:miya: ba:bi Tutumu Tabo komodo tete ga:ga:nomolo komo tuputupuha: dubate Godotamo hawa:goeno ikamehopino hununomo watowatopima: eda:hanama:. Huiyatiya galane tetelo ebete ba:bi Tutumu Tabo komokomo tama:mo ba miya:te ebeno helo mahilamo hibernomolo ba:bo goiya:, ebeno Gudu kapiyate ebetamo hawa:goeno ikameho oko habalo kemedinama:. Ba: hibila, ba:be Guduti ba:be oko owati komo hidonomamo ya:lo iya:tawate emedena emedena tetelo ba:ba ka:na bowatinamene.

**Ya:suti A Mabuma: Godotamo Hawa:goeno Ikamehopino
Hununomo Watodawama: Deda:na**

8 ¹ Ba:bema: nale kebe tabo kolamagitamo, ba:moe ba: ba:be taboenomono ipuwala, a hibima: midipi mabuma: ba:bako

* 7:25 Lom 8:34 * 7:27 Yun 5:3

hidonomo okodawate bemedena. Iyo, a mabuma: Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawama: deda:na, ba:be dawate Hunu Haboeno Konomo Gawadalagi Godokono tu hapulu bemedena. ²Numa:la, a Yunapino iniwali tetelo iba:te Godoko adikumima: eta sipi-goegoeno tama alokoa:mida genama ba:bo adipatiya, ba:bema: ibi mabuma: Godotamo hawa:goeno ilina ikamehopa:te oko ba:bolo owatinama: Huiyatiya a mabuma: hawa:goeno ikameho oko dowatina, ba:be dawate hopo habanapa:te detiya: ba:bako genamalo kowatinaha:, ao, ebeno oko haba ba: aeno Kodawate Hunu Habalo detiya, ba:be hibi Adikumino Genamoeno Talonanomo Habala.

³Ba: hibila, hopo habalo Godotamo oko dopamo dowatinama:, Godote ba:bi hawa:goeno ilina ikamehopino hununomo watowatopi ibino oko habamo a:miya:tenakui, iba:te tawakalubi mabuma: hiya:hiya: dabihole ilinoeno hawi ba:gala komo malemale ilina ebetamo dito kikamehonakoma:. Ba:be mabuma: hawa:goeno ikameho oko a mabuma: dowatina, wadiyala ba:be Kodawate eta hido komo atumu Godotamo na:kikamehamene. ⁴Huiyatiya numa:la, a mabuma: Hunu Habalo oko dowatina, ba:be dawate Hunu Habamo odoloheno hopo habalo nemedenatale ebete Godotamo hawa:goeno ikamehodawama: ba:ka:eda:na:, mabu ba:moe hopolo komo okopa:te ba emedehona komo hiliyonomo tetelo Godotamo malemale ilina dito ikamehonaka, Mosesete a Yunapino iniwali keba ka:na ka:tutumulateliya: ba:ba ka:na. ⁵Ba:bema: puya:te hopo habalo oko dowatina, ba:bi dubuino oko ba: aeno Kodawate Hunu Habalo dowatina ba:be hibi okoeno go huiyala. Ba: ba:ba ka:na Mosesete Godoko adikumino sipi-goegoe tama alokoa:mida genama dadipatiya:, ba:be genamate ba: Godokono Hunu Habalo da:la:na ba:be hibi genamoeno goma: atumu keda:na. Iyo, ba:be mabuma: Mosesete ba:be genama dito hopolo ete tupuimihino, dopamo Godote ebe ba:ma ka:na kiyamiya:, “Nale naeno hibi genamoeno go ama: Sainai Hununomo Hakalo keba ka:na ka:mutuimitima, wadiyala ama:le na adikunameno genama ba ete genamoeno hiya:hiya: komo ba: ba:ba ka:na nododiliya:.”*

⁶Ba: hibila, Ya:suti hopo habanapi ba:gala Godoko ibi tetenomolo ba la:na, kebe uli nopo da:tamotiya: ba:be nopoeno helote pakala nopoeno helo na:gogolona, iyo, Godote ebeno uli nopodo kebe owalubi komokomo hibima: midipa:tamo ikalamema: hibilo da:goiya: ba:bi komo ba: hidohidonomola, huiyatiya pakala nopoeno owalubi komote hibilo kitanamiha:. Ba:bema: numa:la, ba: ba:ba ka:na Godote ebeno uli nopodo kebe hawa:goeno ikameho oko Ya:sutamo dikamiya:, ba:be okoeno helote atumu pakala nopoeno okopino helo na:kagogolena.*

⁷Iyo, hibila, tawakalubino kuba ododili komo kegebolelamema: pakala

* 8:5 Kol 2:17; Yun 9:23; Ikuli 25:40 * 8:6 Yun 7:22

nopoeno helote modobolo nitanuya:tale, Godote galane tetelo eta nopo
ba:ka:tamotiya:na:. ⁸Huiyatiya ebete ebeno tawakalubino kuba ododili
komokomo ba ulame, ebeno pakala nopoeno komo ibi owalubilima:
modoboha:ma: goelo tabo ba:ma ka:na olamagiya:,

“Na Kodawate goemo,
naeno Isalaela tawakalubi ba:gala Yuda tawakalubi mabuma:
tete tatalila na uli nopo kotamotema:nemo.*

⁹ Iyo, na ibino iniwali Isipiti hopone uluhukulatelete
hidonomamo da:magataliya:mo,
ba:ba tetelo nale kebe nopo iba:tamo da:tamotiya:mo,
ba:be nopoeno tabamo iba:te hibilo kapapamila:haliya:ha:,
ba:bema: nale ibi dito miya:patepaliya:mo,
ibi ha:kiya ibino ubilo hiya:hiya: kowapata:lamenama:
Huiyatiya na ba:ma tetelo uli nopo da:tamotemo,
ba:moe nopoeno helote hiya:nomoma: keda:ma:ne.

¹⁰ Iyo, na Kodawate goemo, tete ba: na:tatali,
na uli nopo naeno Isalaela tawakaluba:tamo
ba:ma ka:na kotamotema:nemo,
nale naeno tutumu tabo komokomoma: ibi dito a:kakiyalama:mo,
ao, na huiyatiya ba:bi tutumu tabo ibino ukui mabamo
ba:gala ibino tepo ipuwanomamo komiya:telamema:nemo.
Ba:bema: ba:moe ododi komodo
iba:te na kapiya ibino Godoma: ba ka:namina,
nale atumu ibi naeno hibi tawakalubima: ba:bo
koka:lamima:nemo.

¹¹ Ba:ba tetelo ibi ipuwalo
etate ebeno tamedawa ba:ma ka:na a:kakiyama:mene,
‘Wadiyala ama: Godoko amia:no Kodawama: na:midiya:.’
Ao, etate ba:mako tabo ebeno hopodalagitamo a:kolamaga:mene,
mabu ibi ipuwalo kokopi ba:gala hegehegepi atumu,
ibi hiliyonomate tepo ipuwoeno ukui ya:lo a:hiduilamiya:,
iba:te na ibino Kodawama: hibilo komidininama:!

¹² Ba:bema: ba:moe komo ba: hibila,
ba:ba tetelo nale ibino kuba ododili komo egebolelamete
nale gala a:kemalagidolelama:mo.”

¹³ Ba:bema: wadiyala la: ba:moe komo hidamo nemalagidolala:. Godote
uli nopoeno komoma: tabo ba:ba ka:na dolamagiya:, ba:ba tetelo ebete
dopamo da:tamotiya: ba:be nopo pakaladopoma: goiya:, ba:bema: hibila,
ba:moe hopolo kebe ilinate pakaladopoma: deda:hanaka, tete tatalila
ba:bi ilinoeno hido komote wibonomo wibote dito kalatidihoma:na:.

* 8:8-12 Yel 31:31-34

Pakala Nopoenom Komamo Godoko Adikumi Komo

9 ¹Numa:la, Godote dopamo kebe nopo da:tamotiya, ba:be pakala nopoenom kukalate na:pola:nama, tawakaluba:te ebe adikumi genama etete ebe ba:bolo keba ka:na na:kadikuminakomena.* ²Ba:bene tawakaluba:te ba:bi kukalamo kopapamila:halenama: Godoko adikumino sipi-goegoe tama alokoa:mida genama ba:bo adipatiya, ba:be genama gulu netewa habate na:pola:nama. Ba:bene Godoko adikumima: okopa:te genamoeno dopo hapulu ditanami ba:be kaliko ubilido ba:moe genamoeno dopo habamo ba:bo na:pa:la:hanakuya. Ba:be dopo haboeno mahilo ba: Talona Habala, ebe ipuwalo alo kapiyate ba itana patapatate atumu na:kitanami, ba:bene ba:be patapata hunulu okopa:te talona baa: Godotamo dikamehonakui ba:bi baa:te ba:bolo na:pola:nanakuya.

³Ba:bene genama gunomolo eta habate na:kaitanami, ebeno mahilo ba: Talonanomo Habala, ba:gala ba:be haboeno dopo hapulu eta kaliko ubiliti na:kaitanami, ba:be talona habalo talonanomo ilinate ugumuli ipuwalo hidamo kopola:nama.* ⁴Ba:bema: ba:be Talonanomo Habalo ba:moi netewa ilinate na:pola:nama, Godoko owatidoloeno golodo patapata ba:gala ebete dopamo da:tamotiya: ba:be nopoenom golodo Talona Bokose. Ba:bene golodo patapatoeno komo ba:ma ka:nala, koete ba:be patapata hunulu ba woe modobodawate Godoko owatidoloeno hido nibo puhulu ilina koa:mo ba:bo haminahalenakui. Ba:gala Godokono Talona Bokosenom komo ba:ma ka:nala, ba:be Bokose ipuwalo ebete kebe hanohano ilinamo aeno iniwala:tamo ebeno helo da:hawakalimiya, ba:moi ba:bi netewa-kapiya ilinate na:kapola:nama:—ma:na mahilagoeno baa: golodo kalili, ba:gala A:lonikono komoma: ebeno kukuni huha:te ha:kiya da:pikulihuya: ba:be kuku, ba:gala Godote kebe nakola hunamo ebeno koko Tutumu Tabo da:miya:tiya: ba:bi netewa nakolala.^d

⁵Ba:bene Godokono Talona Bokose hunulu kola:mota:nama, okopa:te netewa hiya:nomom holoholo nopopi golodo ilinamo ododiliti ba:bamo dito miya:tiya. Ba:bi nopopi ba: patamagopila, ba:bene ibino patamu hogaminalelo ba la:mota:na iba:te ba:be Talona Bokose ba:bo mula:nama. Ba: hibila, ba:be Bokose hunuino tete ba: talonanomola, mabu Godote ba:bolo ba emedena tawakalubino kuba ododili komo hiliyonomom ba:bo egebolelamenakui.

^d **9.4** Buka ka:lamihole dawa, ama: ubi dihatemena: ba:moi komoeno hiya:hiya: uwi hidamo kiya:tawama, wadiyala ama:le ma:na mahilago baeno komoma: Ikuli 16:1-36 numiya, ba:gala ama:le A:lonikono kukuino komoma: Nabas Ka:lamihole 17:1-11 numiya, ba:gala Godote netewa nakola hunamo ebeno koko Tutumu Tabo da:miya:tiya: ba:be komoma: ama:le Ikuli 34:1-28 na:kumiya.

* **9:1-2** Ikuli 26:1-30; 25:23-40 * **9:3** Ikuli 26:31-33

Huiyatiya naeno tabo ulihopa:la; la: nonolata. Nale ba:moe sipi-goegoe tama alokoa:mida genamoeno komo hiliyonomo komoma: la: kiya:tulamema: ba:moe tete hidoma: kagoeha:.*

⁶Numa:la; nale genamoeno kapiyakapiya ilinama: la: diya:tulamema, ba:bi ilina ba: okopa:te Godokono tabamo papamila:halete ebe adikumima: da:miya:tiya: ba:bi ilinala. Ba:bema: Godotamo hawa:goeno ilina ikamehopino komo ba:ma ka:nala, iba:te hiliyonomo hegelalo ba:moe genamoeno dopo haba ipuwamo a:pa:pa:la:hanakuya: ibino hiya:hiya: oko Godotamo kowatihonama:.* ⁷Huiyatiya okopi ipuwalo ibino Hununomo Watodawa kapiyate modobola genama gunomolo ditanami ba:be Talonanomo Haba ipuwamo kona:pa:gama; iyo, gogo hiliyonomo ipuwalo eta kapiya tetenomolo ebe ha:kiya hidonomo gautu-goeno hawa:go ba:bamo tonakui. Ba:bene ebe ba:gala ebeno tawakalubi hiliyonomo, iba:te iya:tawaha:ma: ba eda:ha ba:be gogo konomolo kebe hiya:hiya: kuba dododilinakui, Godote ba:bi kuba hiliyonomo kegebolelamema: okodawate hawi ebetamo ba:bo nikamenakui.*

⁸Ba:bema: ba:be dawoenoko owati komodo Godokono Gobogobote a ba:moe komo biya:tua:mena, dopamo Godoko adikumino sipi-goegoe tama alokoa:mida genamate da:la:nami, ba:be tete ga:ga:nomolo tawakaluba:te Godokono Talonanomo Habamo na:pa:la:hama: gabote a:hiya:midalo kitanamiha:.

⁹Ba:bema: numa:la; pakala nopoenoko Godoko adikumino hiya:hiya: komokomo ba: goma: eda:hana, iyo, pakala nopoenoko komote ba:ma teteno uli nopoenoko ipuwa atamo na:kahawakalimina. Ba:be mabuma: a ba:moe komo iya:tawahala, dopamo tetelo tawakaluba:te Godoko adikumima: ebetamo hiya:hiya: dabihoile ilinoeno hawi ba:gala komo malemale ilina dikamehonakui, iba:te ba:be komodo kamodobohonamiha: ibino tepo ipuwoeno ukui tuputupunomoma: komidilima:.* ¹⁰Iyo, hibila, a Yunapa:godolo dopamo da:pola:nama: ba:bi Godoko adikumino kukalate naha ilinoeno komo, ba:gala beya niho komo, ba:gala ape ukulale komo, ba:bi hiya:hiya: hunu tamoeno komoma: tawakalubi biya:tulamenakuya: Huiyatiya numa:la; pakala nopoenoko kukalate tepo ipuwoeno ukui tuputupuilamema: tawakalubi kiya:tulamiya:ha; ba:bema: Godote ubi ba:bo ihatiya: ba:bi kukalate ebeno uli nopo tamote teta:mo pola:nate ba:bo kowibohoma:.

Kelisokono Hawiti A Mabuma: Oko Modobonomolo Dowatina

¹¹Ba:bema: kalakala konomola, mabu Kelisote Godokono uli nopo tamote komodo piya; ba:bene ebe Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawama: ba eda:na, Godokono hidohido owalubi

* 9:5 Ikuli 25:18-22 * 9:6 Nabas 18:2-6 * 9:7 Hawi 16:2-34 * 9:9 Yun 10:1-2

komate ebegodone atamo pikulinaka. Iyo, ebete a mabuma: kebe uli genamalo oko dowatina, ba:be genamate ba:moe hopolo la:naheno ebe ba: Hunu Habalo da:la:na ba:be Godoko Adikumino Genamala, ba:bema: ba:be genamoeno hido komote aeno iniwala:te dopamo detiya: ba:be genamoeno hido komo hibilo na:gogolona. ¹² Ba:bene Kelisote kapiya tetenomolo ba:be genamoeno kaliko ubilido Talonanomo Habamo da:na:pa:guya:, ebete a mabuma: gautu-goegoe ba:gala kau-goegoeno hawi Godotamo kanikamehuya:ha. Ao, ebete ba:ba tetelo ebeno hawinomo binikamiya: ebete aeno ka:ka: emedena emedena tetelo komula:lea:menama:.

¹³ Ba: hibila, dopamo tetelo puya:te Godokono genamalo oko dowatinama:, iba:te gautu-goegoe ba:gala kau-goegoeno hawi Godotamo ba ikameho komo hawi ebe adikumipi hunamo ba:bo anamogamidahalenakuya:, ba:gala iba:te atumu kebe kau-goegoe hegehege Godotamo ikamehoma: koelo da:wamotenakui, ba:bi kau-goegoeno ipulu beyago kapiyuimiti tawakalubi hunamo gala dito kanamogamidahalenakuya:. Iyo, ba: ba:moe gabodo okopa:te tawakalubino hunu tamoeno modoboha: komokomo iba:godone gobogobamo ba:bo uluhukulatelelamenakuya:, Godote iba:tamo talona ihatelameheno ebe adikumima: kopelamema:.* ¹⁴ Ba:bema: numa:la:, ibino ododili komate hunu tamoeno komokomo kapiya bihiduilamenakuya:, huiyatiya Ya:suti ebeno hawa:mo dododiya: ba:be komoeno helo bada konomola:ka! Iyo, ebeno hawiti aeno tepo ipuwoeno modoboha: komokomo kotuputupuilamema:ne, ba:bema: ale ukui gala a:kihata:ma: aeno hiya:hiya: ododili komodo aeno hunu tama kapiya komodobuilamema:. Ba: hibila, hunu tama hiduimi komodo lumagiti hibi ka:ka: a:kalawa:mene, iyo, ebete Godoko adikumima: hibi gabo a:kuma:mene.*

¹⁵ Ba:bema: ko komo ba: ba:ma ka:nala, Kelisote Godokono uli nopote atamo uluhukuma: gabo a:hiduimiya:, mabu ebete ebeno ubi ba:ma ka:na ihatiya:, Godote pui ebeno tawakalubima: keda:hanama: da:ka:lamiya:, iba:te ibino wiboha: teteno hido huiya ebegodone kuwatema:, ebete dopamo hibirinomo tabo keba ka:na ka:goiya: ba:ba ka:na. Iyo, Kelisoko ubila puya:te pakala nopoen tetelo kuba komo dododilinakui, ebete ba:bi tawakalubi ebeno hawa:mo huiyahalet kuba ododili komoeno helo ipuwane kuluhukulatelema:ne.

¹⁶ Ba:gala eta komo. Ba:moe hopolo komopino ododi komo ba:ma ka:nala, dogodogo dubuti hoehen dopamo ebete ebeno gugudi mabuma: nopo kotamotema:ne, iba:te ebeno hoe tetelo ebeno dogodogo ilina keba ka:na na:kuwatemena:. Ba:bema: ebeno hoe tetete ebetamo

* 9:13 Hawi 16:15-16; Yun 10:4; Nabas 19:9,17-19 * 9:14 1Pit 1:18-19

hibilo duluhukumini, ebeno guguda:te ba:be nopo tamote komodo nabiwigodone hidohido komo ba:bo kuwatema:na. ¹⁷Huiyatiya hibila, ba:be dogodogodawate hoeheno, ebete da:tamotiya: ba:be nopodo eta guduti eta ilina kapiya dito a:kalawa:mene, iyo, ebete ka:ka:lo ba luta ba:be nopoeno helote a:kitanamene huiyatiya ba:be dubuino hoe komo kapiyado kodakodama: keda:ma:ne.

¹⁸Ba:bema: Godote atumu ba: ba:ba ka:na kaododiya:, ebeno tawakaluba:tamo dopo nopo da:tamotiya: ebeno okodawa Mosesete eta dabi ilina danakapumiya:, ba:ba tetenomolo ba:be nopoeno helote ba:be ilinoeno hoe komodo ba:bo tupuimiya:. ¹⁹Iyo, ba:ba tetelo Mosesete Godokono ubi komamo papamiwatate, dopamo ebeno Tutumu Taboeno hiliyonomo komokomo tawakalubi ba:bo kiyalamiya:. Ba:bene ba:be komo da:wibuya:, ebete komo kau-goegoe anakapulamete ibino hawi beyago kapiyuimiti, Godokono Tutumu Tabo Buka hunamo ba:gala tawakalubi hunamo ba: dito anamogamidahaliya:, ba:be komo ebete eta uli gedawoeno pahago ba:gala sipi-goe tamoeno hawihawi ipago ododiya:, Godote ebe keba ka:na ka:tutumutiya: ba:ba ka:na. *

²⁰Ba:bene Mosesete ba:be komo ba ododi tawakalubi ba:ma ka:na kiyalamiya:, “Godote ebeno nopo la:tamo da:tamoti, ba:moe hawiti ba:be nopo bekodakoduimi, ba:bema: la:le ba:be nopoeno hiliyonomo tabo komamo na:papamila:halenakuya:la:.” ²¹Ba:ba tetelo ebete komo hawi Godoko adikumino sipi-goegoe tama alokoa:mida genama guamo ba anamogamidahale, kebe talona ilina ba:bolo da:pola:nama: ba:bi hiliyonomo ilina hunamo ebete atumu ba:bo kanamogamidahaliya:.*

²²Ba:bema: numa:la:, Godote dopamo kebe Tutumu Tabo tawakaluba:tamo dikalamiya:, ba:be Tutumu Tabote a biya:tua:mena, hawi anamogamidahale komo kapiyado hopo haboeno ilina ipuwalo komo hiliyonomate talonama: keda:hama:na:, ba:gala eta dabi ilinoeno hawiti ka:ka:la:heno Godote tawakalubino kuba ododili komokomo a:kegebolelama:mene.*

²³Ba:bema: hibila, Godoko adikumino genamalo dopamo da:pola:nama: ba:bi ilina ba: Hunu Habalo da:pola:na ba:bi hibi adikumi ilinoeno go huiyala. Iyo, hopo haboeno ilinoeno komoma: ibino talonate dabihoile ilinoeno hawi komodo keba ka:na ka:hawakalahaliya:, ba:ba ka:na Hunu Habalo da:pola:na ba:bi ilinoeno talonate atumu hawi komodo kohawakalahalema:na. Huiyatiya kapiya komote hiya:ma: eda:na, Hunu Haboeno talonate kohawakalama: hopo haboeno dabihoile ilinoeno hawiti kamodobonaha:, iyo, Hunu Haboeno ilinate Hunu Haboeno hidonomo hawi kapiyado talonama: keda:hama:na:.* ²⁴Ba:be mabuma: hopo habalo da:la:nami Kelisote ba:be Godoko adikumino genamoeno

* 9:19-20 Ikuli 24:6-8 * 9:21 Hawi 8:15,19 * 9:22 Hawi 17:11 * 9:23 Yun 8:5; 10:1

Talona Habamo kana:pa:guya:ha:, ao, ebete iya:tawuya: hopo habalo da:la:na ba:be genama ba: Hunu Haboeno hibi adikumi genamoeno goma: eda:na. Ba:bema: kalakala konomola, ebete a mabuma: Hunu Habamo a:na:pa:guya:, iyo, ba:ma tetelo ebete Godokono holoholo hapulu emedena emedena tetelo ba:bolo bemedenamene.

²⁵ Ba:gala ba:moe ba: eta komola, Kelisote Hunu Habalo ba emedena ebete ebeno hawi Godotamo komo hiya:hiya: tetelo gala a:kikamehonakamene. Iyo, puya:te hopo habalo hawa:goeno ikameho oko dowatinakui ebe ba:bi okopi huiyaha:, mabu dopamo ba:bi okopi ipuwalo ibino Watodawate ha:kiya hiliyonomo gogolo kapiya tetenomolo Talonanomo Habamo ba na:pa:ga dabihoile ilinoeno hawi Godotamo ba:bo nikamehonakui. ²⁶ Ba:bema: hibila, Kelisote ba:bako hopo haboeno oko dubuma: nediya:tale, ebete ba:moe hopo haba ododi mabuni tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku komo hiliyonomo tetelo hoe temeteme ipuwado ebeno hawi Godotamo bikamehonakona:. Huiyatiya ebeno komo eba ka:naha:. Ao, ba:moe hopo haboeno kuititi tete tatalima: ba eda:na, ebete kapiya tetenomolo uluhukuti ebe ha:kiya ebeno ape hawa:goeno malemale ilinama: ba:bo midiya:, ebete ebeno hoe temeteme ipuwado a hiliyonomoeno kuba ododili komo gobogobamo hibilo kowataa:mema:.*

²⁷ Ba: hibila, hopo habanapi hiliyonomoeno komo ba: ba:ma ka:nala, eta lumagiti kapiya tetenomolo hoete, Godote modobo huiya ebetamo kikamema: ebeno ododili komokomo ba:bo kanagilamelemema:ne. ²⁸ Ba:bema: numa:la:, Kelisoko ba: atumu, kapiya tetenomolo ebe ha:kiya ebeno ape hawa:goeno malemale ilinama: da:midiya:, komo hiliyonomo tawakalubino kuba ododili komokomo gobogobamo miya:tenomo ba:bo miya:telamiya:. Ba:be mabuma: ebete gala da:kapemene, ba:ba tetelo ebete komopino kuba ododili komokomo egebolelamema: gala a:kapehaa:mene, ao, ba:ba tetelo puya:te ebeno pe komoma: uliholo da:latimina, ebete ba:bi tawakalubino ka:ka: hibilo mula:lelamete emedena emedena tetelo iba:go bemedenamene.

Kelisokono Hawiti Aeno Kuba Ododili Mabuma:

Kapiya Tetenomolo Da:ka:ka:liya:

10 ¹ Numa:la:, Godote a Yunapino iniwala:tamo dikalamiya: ba:bi Tutumu Tabo komate kebe komokomo da:hawakalilamiya:, ba:bi komo ba: Hunu Habalo da:pola:na ba:bi hidohido komoeno hibidopo go huiyala, iyo, galane tetelo ale ba:bi hibi ka:ka: komoeno hiya:hiya: komo Godogodone konuwatema:nema:. Ba:bema: hibila, dopamo tetelo okopa:te komo hiliyonomo gogolo hawa:goeno ilina Godotamo gala ikamehonakui, gala ikamehonakui, ba:ba ka:na ewagelenama:,

* 9:26 Yun 10:10

huiyatiya ba:bi hawa:goeno ikameho komate kamodobonamiha:
 Godoko adikumima: da:pelamenakui ba:bi tawakalubino tepo
 ipuwoeno ukui kotuputupuilamema:. ²Iyo, dopamo tetelo ibino
 Godotamo hawa:goeno ikameho komate ibino kuba ododili komokomo
 hibilo negebolelamiya:tale, iba:te ibino tepo ipuwalo kuba itanaha:
 komo ba iya:tawahana eta tetelo hawa:goeno ilina ebetamo gala
 ba:ka:ikamehuya:na:. ³Huiyatiya ibino ododi komo eba ka:naha:. Komo
 gogo hiliyonamate ba petolame, iba:te Godotamo hawa:goeno ilina
 ikameho komodo ibino tepo ipuwalo ba:bo iya:tawahanakuya:, ibi ba:
 kuba ododilipila, ⁴mabu ba:moe komo ba: hibila, kau-goegoe ba:gala
 gautu-goegoeno hawiti kamodobonaha: tawakalubino kuba ododili
 komo egebolelamente ibino tepo ipuwane gobogobamo hibinomolo
 kowatalamema:.*

⁵Ba:moe mabuma: Kelisote hopo habamo pehen huiyatiya ebeno pe
 tete tatalima: ba eda:, ebete Godotamo ba:ma ka:na goiya:,

“Ilinoeno hawi ba:gala komo malemale ilina tawakaluba:godone
 uwatema:,

ama: amia:no ubi hibilo kihatenaha:,

ba:be mabuma: ama:le naeno ape natamo ikanamiya:ta,

nale ibi mabuma: naeno ape hawa:goeno malemale ilinama: miditi

ama:tamo kikamema:.*

⁶Hibila, tawakaluba:te dabihole ilina koa:mo emadolamete ama:tamo
 dikamehonaka,

ba:bi ikameho komate ama: kakalakuuminaha:,

iy, ibino kuba ododili komokomo gobogobamo kowatalamema:,

ama: hawa:goeno ilina iba:godone uwatema: ubihinola.

⁷Ba:bema: nale ba:be komo ba iya:tawa na:goemo,

‘Na mola, amia:no ubi komo hibilo kododima:,

iy, ama:le amia:no Tutumu Tabo Bukalo

nale kebe komo kododima: da:hawakalimina,

na ba:be komo hibinomolo kododima:nemo.”

⁸Ba:bema: hibila, ba:moe tabo olamagi ipuwalo Kelisote dopamo
 na:goiya:, “Godo, tawakalubino kuba ododili komo gobogobamo
 kowatalamema:, ama:le hiya:hiya: ilinoeno hawi ba:gala komo malemale
 ilina ba:gala komo dabihole ilina koa:mo demadolamenaka, ba:bi ilina
 iba:godone uwatema: ama: ubihinola, iyo, iba:te ba:bi hiya:hiya: ikameho
 komodo ama: kakalakuuminaha:.” Iyo, hibila, tawakaluba:te ba:bako
 ilina Godotamo ikamehoma: ebeno Tutumu Tabote ibi betutumulatena,
 huiyatiya Kelisote Godokono tepo ipuwoeno hibi komo ba iya:tawa, ebete
 ba:bi ilina uwatema: ubiha:ma: ba:bema: goiya:. ⁹Ba:gala ebete ba:moe eta

* 10:4 Yun 9:13 * 10:5 Ohale 40:6-8

tabo moga:melo na:kagoiya, “Na mola, na amia:no ubi komo hibinomolo kododima:nemo.” Ba:bema: kalakala konomola, Godote dopamo kebe nopo ka:tamotiya, Kelisote ebena hawa:goeno ikame komodo ba:be pakala nopoeno hawa:goeno ikameho komo tama:mo ba ihate eta uli nopo ba:bo kodakoduimiya. ¹⁰ Iyo, Ya:su Kelisote Godokono ubi komamo ba papamiwata ebena ape kapiya tetenomolo hawa:goeno malemale ilinama: miditi ebetamo dikamiya, ebete ba:be komodo a hibima: midipi hiliyonomoeno kuba ododili komo egebolea:mete a ebena hido-talonapima: ba:bo midiya.*

¹¹ Ba: hibila, dopamo tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehopi ipuwalo ibi hiliyonomate hiliyonomo hegelalo ibino oko ba owatina, komo hiliyonomo tetelo atu hawa:goeno ilina ebetamo ba:bo ikamehonakuya, mabu ba:bi hawa:goeno ikameho komate modoboha: tawakalubino kuba ododili komo egebolelamete ibino tepo ipuwane gobogobamo hibinomolo kowatalamema.* ¹² Huiyatiya kalakala konomola, Kelisokono komo hiya:nomola. Ebete tawakalubi hiliyonomoeno kuba ododili mabuma: ebena ape kapiya hawa:goeno malemale ilinama: miditi Godotamo ba:bo ikamiya, ba:bema: emedena emedena tetelo iba:godolo eta kubate gala a:kitanamene. Ba: hibila, ba:be oko dupuliya: ebete tote Godokono tu hapuamo nemedete, ¹³ ba:bene ebete ba:bolo ebena Ko Gawadalagi tetete hawakalama: latimina, iyo, ba:ba tetelo eba:go dalaholohona Godote ibi ebena nato a:puti bahima: hibilo komidilima:ne.* ¹⁴ Ba:be mabuma: Kelisote ebena ape kapiya tetenomolo hawa:goeno malemale ilinama: da:midiya, ba:be gabodo ebete puino kuba ododili komo degebolelamiya: ebete ibi Godokono talonapima: ba:bo midiliya, iba:te emedena emedena tetelo ba:ba ka:na tuputupupinomoma: keda:hanama.

¹⁵ Ba:bene Godokono Gobogobote ebena Buka tabo komamo Kelisokono hido ododi komo atumu kahawakalimina, iyo, ebena dopo tabote ba:ma ka:na itana,

¹⁶ “Na Kodawate na:goemo, tete ba: na:tatali,
na uli nopo naeno tawakaluba:tamo ba:ma ka:na
kotamotema:nemo,
nale naeno tutumu tabo komokomoma: ibi dito a:kakiyalama:mo,
ao, na huiyatiya ba:bi tutumu tabo ibino tepo ipuwanomamo
ba:gala ibino ukui mabamo komiya:telamema:nemo.”*

¹⁷ Ba:bene ebete tabo moga:melo gala na:kagoena, “Emedena emedena tetelo nale ibino hegehege ba:gala koko kuba ododili komo gala a:kemalagidolenamo.”* ¹⁸ Ba:bema: hibila, Godote tawakalubino kuba ododili komo hiliyonomo ba: ba:ba ka:na

* 10:10 Yun 9:12 * 10:11 Ikuli 29:38 * 10:13 Ohale 110:1 * 10:16 Yel 31:33; Yun 8:10

* 10:17 Yel 31:34

egebolelamete dadodoholelamemene, ba:ba tetelo tawakalubino
kuba pola:lama:naheno iba:te ebetamo hawa:goeno ilina gala
a:kikamehonamena:.

**Ya:suti Gabo A:hiduimiya: Hibima: Midipa:te
Godoko Tamenomamo Kopelamema:**

¹⁹Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaki, ale Godoko adikumima:
Ya:sukunu hawi ka:ka:la: komodo ebeno Talonanomo Habamo tolehen
kona:pa:la:hama:nema:.* ²⁰Ba: hibila, ebete hoe ipuwalo ebeno ape
Godotamo dikamiya:, ebete Talonanomo Haboen kaliko ubili ba:bo
a:hiya:miduya: ale ba:bamo kona:pa:la:hama:, mabu ebeno ikame
komodo ebeno ape ba:be kaliko ubili huiyama: ediya:, iyo, ebete kebe
uli gabo atamo da:hiduimia:miya:, ba:be gabo ba: wiboha: teteno
ka:ka: gabola.* ²¹Ba:bema: kalakala konomola, Hunu Habalo da:la:na
ba:be Godoko Adikumi Genamalo Ya:suku ba: ebetamo a mabuma:
hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawala, ba:bene puya:te ba:be
genamalo Godoko dadikumina ebe ba: ba:bi tawakalubi hiliyonomoeno
namutudawala.

²²Ba:be mabuma: wadiyala aeno tepo ipuwalo eta gagagaga ukuiti
itanaheno, ale ukui bilibiliha:ma: ba eda:hana aeno hibima: midi
komodo Godoko tamenomamo konikulima:nema:. Ba: hibila, Kelisote
dopamo aeno tepo ipuwamo ebeno hawi danamogamidahaliya:,
ba:bema: ba:ma tetelo aeno tepo ipuwoeno ukuiti a kuba ododilipima:
kaka:minaha:, ba:gala ale ba:moe eta komo iya:tawahala, ale aeno
apeno dalowa: komo atumu kakukulalea:mema: beyamo ya:lo
a:nepalaguya:ma:.* ²³Ba:gala ale kebe hido huiya Godogodone lawema:
uliholo da:latiminama:, wadiyala ale ba:be hido komoma: hibi tabo
tawakaluba:tamo ba olamagimina ba:be hido ukui kuititi teta:mo
kodakodalo batila:nama:, mabu hibila, Godote a mabuma: kebe
komo ododima: hibilo da:goiya:, a iya:tawahala ebete ba:be komo
hibinomolo kododima:ne. ²⁴Ba:gala wadiyala a ipuwalo etate etoen
komo emalagidololo bowalubihuinakoma:, ale komopa:tamo hidohido
komo ba ododili Godokono malemale komo ba:bo kohawakaliminama:.
²⁵Ba:gala komo hibima: midipa:te ba:ma tetelo keba ka:na kewagelena,
ba:ma ka:na iba:te komo sose tawakaluba:go kapiyuimi komo ya:lo
da:miya:puya:, modoboha: ale ibi ibamilatele. Ale huiyatiya Kodawoen
Ko Hegelate pe tatalima: eda: komo ba iya:tawahana, wadiyala aeno
hibima: midi mabuma: ba kapiyuimina etate eta hiya:hiya: owalubi
tabo komamo ba:kodakoduimihuinakoma:.*

* 10:19 Yun 4:16 * 10:20 Ma:t 27:51 * 10:22 Hawi 8:30; Isi 36:25; Epe 5:26

* 10:25 Yun 3:13

**Godote Hibima: Midiha:pino Komo Hibinomolo
Kanagilamelelamema:ne**

²⁶Ba: hibila, ale Godokono taboeni hibi komokomo aeno tepo ipuwalo uwatete, ba:bene ale kuba ododili komo miya:paleheni aeno ubilo dito dododilinaloma:, ba:bako kuba ododili komo kegebolea:mema: Godotamo hawa:goeni ikameho komote kitanaha:.* ²⁷Ba:be mabuma: ba:bako tawakaluba:te ko tole ipuwalo ba:moe kapiya komo niya:tawahamena:, Godote kebe Hegelalo tawakalubino komo danagilamelelamemene ba:be Hegelate hibinomolo kopema:ne, iyo, ba:ba tetelo puya:te eba:go dalaholohona ebete ibi ebeno helonomo koa:mo kokubahilamema:ne.*

²⁸La: iya:tawahala, Godote dopamo Moseseko ipuwado kebe Tutumu Tabo tawakaluba:tamo dikalamiya:, ba:ba tetelo etate ba:bi tabamo papamiwata ubiha:ma: ba eda:na, netewa o netewa-kapiyate ebeno papamiwataha: emede komo umimiti ba:be komo kapimilo watowatopa:tamo da:pehawakalimiya:, tawakaluba:te ebe lawete malemale ebetamo hawakalimihino dito anakapumiya:, iyo, Godokono tawakaluba:te ba:be komo kododima: ebete ibi bikiyalamiya:.* ²⁹Ba:bema: la:eno ukui keba ka:nala:ka? A tetelo Godokono Guduti atamo a:piya:, ba:bema: kebe lumagiti ebetamo papamiwata ubiha:ma: deda:na, Godote ebetamo kuba huiya dikamemene bada konomola:ka! A:iye, Ya:sukunu hawiti Godokono uli nopo ba kodakoduimina, ebe modobola ba:be lumagino kuba gobogobamo kowatamema:! Huiyatiya ba:be lumagiti ba:be hido hawi gigilepalama: ba goena, kebe Owalubidawate ebetamo malemale hawakalimima: dewagelenako ebete ba:be Hido-talona Gobogobo biduduputiminako.* ³⁰Ba: hibila, ale aeno Kodawoeni komo iya:tawahala, ebete dopamo ba:moe tabo hibilo a:goiya:, “Puya:te natamo kuba komo dododilinala, nale naeni mauba ipuwalo iba:tamo modobo huiya kikalamema:nemo,” ba:gala ebeno tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “Na Kodawate naeni tawakalubino komo kanagilamelelamema:nemo.”* ³¹A:iye, Helodawa Godote emedena emedena tetelo da:ka:ka:namene, ebete eta lumi ebetamo kuba huiya ikamema: da:lawemene, ebeno tole komo bada konomola:ka!

³²Ba:bema: dopamo Godokono alote la: ba a:la:minalena la: keba ka:na kemedehonamima, wadiyala la: ba:be komo hidamo gala na:kemalagidolala:, iyo, la:le la:eno hibima: midi mabuma: koko temeteme ba iya:tawahana la: huiyatiya kodakodalo la:mota:hanamimata. ³³Ba:bene komo tetelo hibima: midiha:pa:te la: ba iduduputilame komo temeteme dito ikalamenakuya:ta, ba:gala komo tetelo iba:te komo hibima: midipi

* **10:26** Yun 6:4-8 * **10:27** Ais 26:11 * **10:28** Tutumu 17:6; 19:15 * **10:29** Ikuli 24:8

* **10:30** Tutumu 32:25-36

mabuluba:tamo ba:ba ka:na ba ewagelena, la: huiyatiya toleheno
 ba:bi ekaka:go ba:bo la:mota:hanamimata. ³⁴Ba:bema: komo kuba
 ododilipa:te la:eno hibima: midi mabuma: komo la: la:eno mabuluba:go
 du genamamo dito diya:hekiya:la, la: ba:bolo komo temeteme kapimilo
 iya:tawahanakuimata, ba:bene iba:te la:eno genamoeno ilina heloamo
 duwatelamiya:la, la: huiyatiya Godokono kalakala ba:bo lawiya:mata. Iyo,
 ba:ba tetelo la: iya:tawahuya:mata, Godogodolo emedena emedena tetelo
 la: mabuma: da:pola:lama:namenaa, ba:bi ilinoeno hido komote la:godolo
 dalatidiholiya: ba:bi ilinoeno hido komo hibilo na:gogolena.*

³⁵Ba:bema: la:le ibi tolelameheno keba ka:na kemedehonama,
 modoboha: ba:be komote la:godolo alatidi, mabu Godote la:eno hibima:
 midi mabuma: hidonomo huiya la:tamo kikalame:na:ta. ³⁶Iyo,
 wadiyala la: ba:ma tetelo la:eno temeteme ipuwalo kodakodalo gala
 na:kala:mota:hanala, mabu Godote la:tamo ikalamema: hibinomo tabo
 dopamo keba ka:na ka:goiya, la: ba: ba:ba ka:na ebena ubi komamo
 papamila:ha komodo hido huiya kuwatema:nemata. ³⁷Ba: hibila,
 Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na goena,

“Kebe Kodawate da:pena,
 tete tatalila ebe hibilo kopuluhukuma:ne,
 iyo, ebete ebena hido tetenomolo kopema:ne.*

³⁸Ba:bema: tawakalubi ipuwalo
 pote naeno tuputupudawama: deda:na,
 ebete na hibima: midini komodo
 hibi ka:ka: kolawema:ne,
 huiyatiya keba dawate hibima: midi komone dohobigamene,
 ba:be mabuma: naeno kalakalate ebetamo a:kitanamene.”

³⁹Huiyatiya kalakala konomola, puya:te Godoko hibima: midi komone
 ohobila:haheno ibino ka:ka: mula: komo kodakodalo datila:na, a ba: ba:bi
 tawakalubila, iyo, Godokono hibi ka:ka:te agodolo a:kalatida:mene.

Godoko Hibima: Midi Komo Ba: Ko Komonomola

11 ¹A Godoko hibima: da:midinama, ba:ba tetelo aeno tepo
 ipuwalo ba:ma ka:na emalagidolonama, ale keba hido huiya
 lawema: uliholo demedehonama: ba:be komote atamo hibilo kopema:ne,
 iyo, a iya:tawahanomola ale keba hidohido komo aeno baidinomamo
 ulameheno ba:bi komate hibilo ba:pola:na.* ²Numa:la, a Yunapino
 iniwalino tetelo puya:te hibima: midi ipuwalo demedehonama, Godote
 ibino hibima: midi komoma: iba:tamo na:kalakalanami.

³Ba:bene a aeno hibima: midi komodo niya:tawahanama, Godote
 ebena Hunu Haba ba:gala hopo haba konomo ebena tabo olamagi

* 10:34 Ma:t 6:20; 19:29 * 10:37-38 Ha:b 2:3-4 * 11:1 2Kol 5:7

komamo ododiliya; iyo, ale aeno baidinomamo dulamenama: ba:bi ilina hiliyonomo ebete eta lepalamo kododiliya:ha:.*

A:ibolokono Hibima: Midi Komo

⁴Mabu A:ibolote Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: ebete hawa:goeno ilina Godotamo modobolo ikamiya; iyo, ebete hibima: midi komodo dikamiya: ba:be ilinoeno hido komote Ka:inikono ikame komoeno hido komo ba:bo gogoluya:. Ba: hibila, Godote A:ibolokono ikame komoma: ba kalakala ebe tuputupudawama: goiya; ba:bema: ebena ka:ka:te hopo habalo da:wibuya; huiyatiya emedena emedena tetelo ebena hibima: midi komoeno ododi komote hopo habanapa:tamo goena.*

Inokokono Hibima: Midi Komo

⁵Mabu Inokote Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: hoe komote ebetamo uluhukuhino, Godote huiyatiya ebe Hunu Habamo dito da:pelawa:diguya; ba:ba tetelo ebena tawakaluba:te ebena ape nipo ohowadiya:. Iyo, Godokono Bukate a biya:tua:mena, Godote Inokoko pelaweheno dopamo ebete ebena hibima: midi komoma: ebetamo na:kalakalanami.* ⁶Ba:bema: numa:la; hopo habanapi ipuwalo pote Godoko hibima: midihino, ba:be lumagiti ebe kalakaluimi modoboha; mabu pote Godoko tama:mo pema: dewagelena, ebete ebena hibima: midi komodo ba:ma ka:na niya:tawamene, Godote hibilo bemedena ba:gala pote ebe umima: ubi dihatena, ba:be lumagiti ebegodone hido huiya hibilo kolawema:ne.

Nowakono Hibima: Midi Komo

⁷Mabu Nowate Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: Godote ebe galane teteno olalati komote uluhukuma: da:kiyamiya; ebete ebena tabamo papamiwatalo konomo boge ba:bo ododiya; ebe ba:gala ebena genamanapino ka:ka: komula:lelamema:. Iyo, kebe olalati komate hopo habamo dikulihomena; Nowate ba:bi komo ebena baidinomamo ulameheno, Godoko hibima: ba midi ebete ba:be komodo hopo habanapino kuba emede komo da:hawakalimiya; Godote huiyatiya ebe tuputupudawama: ba:bo ka:miya:.*

A:ibalahamako Ba:gala Selako Ibino Hibima: Midi Komo

⁸Mabu A:ibalahamate Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: Godote ebe ebena nabiwino hopo miya:pate eta uli hopamo toma: da:kiyamiya;

* 11:3 Tup Mabu 1:1; Ohale 33:6; Yon 1:3 * 11:4 Tup Mabu 4:3-10

* 11:5 Tup Mabu 5:21-24 * 11:7 Tup Mabu 6:13-22; 7:1

ba:be hopote kebolo ditana A:ibalahamate iya:tawaha:ma: ba eda: ba:be tabamo ba: dito papamiwatuya: Ba:bema: Godote ba:be hopo ebetamo ikamema: hibilo da:goiya: * ⁹ A:ibalahamate ba:be komo hibima: miditi ba:be uli hopamo tote, ba:bene ebete tete ga:ga:nomolo kapeladawama: ba neda:na ebeno tawakaluba:go sipi-goegoeno tama walokoa:midahale genamalo nemedenami. Ba:bema: hibila, A:ibalahamakono gala hapuni ebeno gudu Aisa:keko ba:gala ebeno eyono gudu Ya:ikoboko, iba:te ba:be atu hopolo ibino tawakaluba:go sipi-goegoeno tama walokoa:midahale genamalo kemedehonama: mabu Godote ba:be hopo iba:tamo atumu hibilo ikalamema: ya:lo a:goiya: * ¹⁰ Ba:bene A:ibalahamate hopo habalo da:pata:nami ebeno emede haba hibilo kohowadinamiha: mabu ebete hibima: midi komodo ba:ma ka:na emalagidolonami, galane tetelo ebete Godokono Hunu Haba konumima:ne. Ba: hibila, Godote ba:be Haboeno ododi nopo keba ka:na ka:tamotiya:, ebete ba: ba:ba ka:na ba ododi ba:be Haboeno kodakodanomo kala ba:bo imiya: ba:be kalate emedena emedena tetelo kitanama:.

¹¹ Mabu Selate Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: ebeno kabele tetenomolo ebe hogoha:ma: ba eda:na, Godote ebetamo helo bikamiya: ebeno awi A:ibalahamatamo gudu kalahimima:. Iyo, Godote iba:tamo gudu ikalamema: dopamo hibilo da:goiya:, A:ibalahamate ba:be tabo hibima: miditi, * ¹² ba:bene ebete hoe tatalinomoma: ba eda: ebeno guduti Selagodone ba:bo hawakaluya: Ba: hibila, ba:be gudugodone ebeno eyoni guguda:te hiliynomoma: eda:huya:, alomoeno oloki keba ka:nala:ka: ba:gala kehaha: kolomo dodoeno kulili keba ka:nala:ka:, ba:ba ka:na eta lumagiti ibi ka:lamihole modoboha:.*

Hibima: Midipino Hidohido Komate Hunu

Habalo Da:pola:lama:na Ba:be Komo

¹³ Ba:bema: numa:la:, nale puino komo la:tamo da:hawakalilamemo, ba:ba:te hibima: midi ipuwalo ba emedena, Godote iba:tamo keba hidohido komo kikalamema: hibilo da:goiya:, iba:te ba:bi komo ba:moe hopolo uwateheno ba: dito ha:lahuya:, iyo, iba:te muhuluni putititate ba:bi hidohido komo Hunu Habalo ibi mabuma: pola:nalo ba:bo nulamenama:. Ba: hibila, iba:te niya:tawahanama:, ba:be Hunu Habate ibino hibi hopoma: deda:na, ba:bema: iba:te ba:moe hopo habalo ba emedena ibi ha:kiya ibi kapelapima: ga:lanakuya: * ¹⁴ Ba:bema: numa:la:, puya:te ba:moe hopolo ibi ha:kiya ibi kapelapima: da:ga:lane, ba:bi tawakaluba:te ibino komo ba:ma ka:na hawakalimina, iba:te eta uli hoponomo lawema: uliholo emedehona, iyo,

* 11:8 Tup Mabu 12:1-5 * 11:9 Tup Mabu 35:12

* 11:11 Tup Mabu 18:11-14; 21:2; Lom 4:19 * 11:12 Tup Mabu 15:5; 22:17

* 11:13 Tup Mabu 23:4; Ohale 39:12; 1Pit 2:11

iba:te ba:be hopo dumimina: ibino hoponomoma: ba:bo keda:ma:ne. ¹⁵ Ba:be mabuma: puya:te hibima: midi ipuwalo dopamo demedehonama:, ibino iniwala:te kebe hopolo da:hawakalahaliya: iba:te ba:be hopo miya:pate gala kemalagidolonamiha:. Ba: hibila, iba:te ba:be hopamo wilalema: ubi nihatiya:tale, ba:be komo ododima: gabo iba:tamo ba:hiya:miduya:na:, huiyatiya ibi ubihinola. ¹⁶ Ao, iba:te huiyatiya Godokono Hunu Haba hido habanomoma: ba ga:~lana, ba:bamo nikulima: konomamo emalagidolonama:, ba:be mabuma: Godote kahiloponaha: iba:te ebe ibino hibi Godoma: ka:minama:, iyo, ibi mabuma: ebete ba:be Hunu Haba ya:~lo a:~hiduimilamiya:.

**A:ibalahamako Ba:gala Yunapino Komo Iniwali
Nabi Ibino Hibima: Midi Komo**

¹⁷⁻¹⁸ Mabü A:ibalahamate Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: ebete ebenu gudu Aisa:keko ebetamo ikamema: kokolomiya:ha:. Numa:~la:, dopamo Godote A:ibalahamatamo ba:moe tabo hibilo a:goiya:, “Ba:moe gudu Aisa:kegodone amia:no eyoni gugudi hiliyonomate kikulihoma:na:.” Huiyatiya Godote A:ibalahamakono hibima: midi komo kumima:, ebete Aisa:keko hawa:goeno malemale ilinama: miditi ebetamo ikamema: da:kiyamiya:, ba:ba tetelo A:ibalahamate ebenu tabamo papamiwatama: ba:bo hiduya:, * ¹⁹ mabu ebete ebenu tepo ipuwalo ba:ma ka:na emalagidoluya:, Godoko modobola Aisa:keko hoe ipuwane ka:ka:mo gala kakadipatema:. Ba:bema: hibila, A:ibalahamate ebenu gudu Aisa:keko Godotamo ikamema: ebenu tepo ipuwalo ebe ya:~lo hoema: ba goe, Godote ba:be gudu ebetamo ka:ka:go gala ba: dito kikamiya:.*

²⁰ Mabü Aisa:kete Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: ebete ebenu gugudi Ya:ikoboko ba:gala Isoko mabuma: Godoko bikiyamiya:, ebete galane tetelo ibi netewapi keba ka:na na:kowalubilinakomene.*

²¹ Mabü Ya:ikobote Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: ebenu hoe komote tatalima: ba eda:, ebete Yausepegodone da:hawakalahuya: ba:bi eyoni gugudi mabuma: Godoko ba:bo kiyamiya:, ebete ibi hidamo kowalubilinama:, iyo, ba:ba tetelo ebete ebenu kukago mahigate ebenu holoholo hopamo toda:miduimilo Godotamo toetoe tabo ba:ba ka:na olamagiya:.*

²² Mabü Yausepete Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: ebenu hoe tatalima: ba eda: ebete Isalaela tawakalubi ba:bo kiyalamiya:, iba:te galane tetelo Isipiti hopone ba tolame ebenu goha kowatama:.*

Mosese~kono Nabiwi Menoko Ibino Hibima: Midi Komo

²³ Mabü Mosese~kono nabiwi menoko iba:te Godoko hibima: na:midinama:, ba:bema: ebete da:hawakaluya: iba:te netewa-kapiya

* **11:17-18** Tup Mabü 21:12; 22:1-14 * **11:19** Lom 4:17 * **11:20** Tup Mabü 27:27-29,39-40

* **11:21** Tup Mabü 47:31-48:20 * **11:22** Tup Mabü 50:24-25; Ikuli 13:19

manomelo ebe ba:bo ugumuiya; Isipiti hopoeni Ko Gawadalagi Pa:lote ebe anakapumikapoma. Iyo, iba:te ibino a:lia:li gudu hidonomoma: ba ga:la, ba:bema: Pa:lote Isalaelanapino bahibahi gugudi anakapulamema: da:kiyalamiya; iba:te ba:be tabamo papamila:heno ebetamo katoletolehuya:ha:.*

Mosesekono Hibima: Midi Komo

²⁴Mabu Mosesete Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: ebete apete dubu teta:mo duluhukuya; ubiha:ma: ba:bo ediya: tawakaluba:te ebe Pa:lokono boheleno guduma: ka:mima: ²⁵Iyo, ba:ba tetelo ebete ebeno ubi ba:ma ka:na kihatiya:ha; ebete tete nanekelelo hiya:hiya: kuba komo ba ododili hopo haboeni kalakala kolawa:tepama: Ao, ebete huiyatiya ubi ba:ma ka:na ihatiya: ebeno hibima: midi mabuma: Godokono komo tawakaluba:go temeteme kuwatema:. ²⁶Ba:bene Mosesete galane tetelo ebeno hido huiya Godogodone da:nelawemene, ebete ba:be komo konomamo nemalagidolonami. Ba:be mabuma: komopa:te ebe diduduputiminakui, ebete Godokono Oemedawa Kelisoko mabuma: ba:be temeteme lawema: modobonomoma: ba goe, Isipiti hopoeni koko dogodogo ilina uwatema: ubiha:ma: eda:te ebeno ukuilo ba:bi ilina gigilepalama: midiliya:.

²⁷Mabu Mosesete Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: hopo habanapa:te kebe Kodawa ibino baidinomamo umihino, Mosesete ba:be Kodawa ebeno tepo ipuwoeni ukuilo ba umina, Ko Gawadalagi Pa:lokono mauba komoma: toleheni Isipiti hopone ba: dito tuya; iyo, ebete komo temeteme ipuwalo ebeno tepo ipuwoeni ukui ba kodakoduimina ebeno Kodawa kota:matama: ukui hiya:ma: kamidiya:ha:. ²⁸Ba:gala Mosesekono hibima: midi mabuma: ebete Godokono tabamo papamiwatalo ebeno Isalaela tawakalubi ba:bo kiyalamiya; iba:te dopo Adaguila: Poko^e ba ododi ibino hiya:hiya: genamoeni gigihamo sipi-goeni hawi kanamogamidahalema; Godokono Hoe Nopodawate ibino dopo dubu gugudi anakapulamekapoma:.*

Isalaelanapino Hibima: Midi Komo

²⁹Mabu Isalaelanapa:te Godoko hibima: na:midinama; ba:bema: Isipitinapino alaholohopa:te ibi anakapulamema: da:na:mataliya; ba:ba tetelo Godote Hawihawi Kehaha: Kolomoeni beya gagale hakama: da:midiya; iba:te hapuamo olalatihino na:hiwaliya: Huiyatiya numa:la; Isipitinapa:te ba:be atu gabodo ibi heloamo da:ta:malateliya; ba:ba tetelo

^e 11.28 Buka ka:lamiholeawa, ama: ba:moe Pokoeni ipuwa iya:tawama: ubi dihatemena; wadiyala ama: Ma:t 26:2 komoeni owalubi tabo numiya.

* 11:23 Ikuli 1:22; 2:2 * 11:28 Ikuli 12:21-30

kolomoeno beyate ibi hiliyonomo ba: dito analopamidaliya:.* ³⁰ Ba:gala eta tetelo Isalaelanapino hibima: midi mabuma: iba:te Godokono tabamo papamila:halelo Yeliko ko haba tamedo sa:ba:ni hegelalo negopa:te komo da:wibuya:, Godote ba:be haboeno kokonomo kala ba anabulilame hakamo ba: dito gudiya:.*

La:iha:bakono Hibima: Midi Komo

³¹ Ba:gala eta komo. Godote ba:be Yeliko haba kubahimihino, dopamo Isalaelanapi ipuwalo iba:te pui ba:be haba diya gabodo umima: da:noelamiya:, ba:bi dubu netewapa:te ba:be haboeno modoboha: komo ulamema: ba:bamo dito nuluhukuya:. Ba:ba tetelo Yeliko habanapi ipuwalo eta kamena La:iha:bako, ebe dopamo dubu bilibili kamenama: eda:nami, ebete Godoko hibima: miditi ba:bi dubu ebeno genamamo kalakalago uwatete ibi ba:bo owalubiliya:. Ba:bema: hibila, ba:moe kamento hibima: midi mabuma: Godote Isalaelanapi alaholohopa:tamo talona bihatiya:, iba:te Yeliko haboeno hibima: midiha:pi hiliyonomo ba anakapulame ba:be kamento ka:ka: ba:bo komula:mema:.*

Komo Hiya:hiya: Tuputupu Tawakalubino Hibima: Midi Komo

³² Ba:bema: nale la:tamo komo hibima: midipino uwi atumu ba:ka:kiyahamo? Naeno ukui ba:ma ka:nala, tete modoboha: ibi hiliyonomoeno komokomo hidamo kohawakalilamema:, iyo, Gidiyonoko, Belakako, Sa:msoniko, Yepatako, Da:ibidiko, Sa:miyoloko, ba:gala Godokono komo ukui hawakalimipi, ibi hiliyonomoeno ododili komo da:pola:lama:na, na modoboha: ba:bi hiliyonomo komo la:tamo olamagi.* ³³ Ba: hibila, komo iba:te ibino hibima: midi komodo alaholoho ipuwalo komo hoponapino wato kikipo ba uwate ibino kapela koko gawadubuma: ba:bo eda:hanakuya:. Iyo, iba:te ibino emede ipuwalo tuputupu komo dododilinakui, ba:bema: Godote iba:tamo kebe hidohido komo ikalamema: hibilo da:kiyalamenakui, iba:te ba:bi komo ba: dito uwatenakuya:. Ba: ba:ba ka:na eta tetelo komo iba:te layono-gahagaha dito gelebadilamiya:, ba:bi helohelo ilinate ibi kubahilamekapoma:.* ³⁴ Ba:bene eta tetelo komo iba:te ibino hibima: midi komodo helonomo koe ba: dito ha:gumiya: ibino ka:ka:te ba:be koelo wibohokapoma:, ba:gala komo tetelo puya:te ibi alaholoho gila:mo anakapulamema: dewagelenakui, ba:bi tawakalubino helo ipuwane iba:te Godokono owalubi komodo dito alahutihonakuya:. Iyo, iba:te ibino ape ipuwalo heloha:ma: ba eda:hana,

* 11:29 Ikuli 14:21-31 * 11:30 Yos 6:12-21 * 11:31 Yos 2:1-21; 6:21-25; Ya:i 2:25

* 11:32 Tabo Anagi 6:11-8:32;

4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1Sa:m 16:1-1Gaw 2:11; 1Sa:m 1:1-25:1

* 11:33 Da:n 6:1-2

Godote huiyatiya ibi ba:bo heluilamenakui, ba:bema: iba:te alaholoho ipuwalo kokopima: ba eda:ha komo tetelo kapela hopoen alaholohopino hiya:hiya: kapiyuilame kubanomamo alukulinakuya:.* ³⁵ Ba:bene komo hibima: midipi kamenakamenate atumu ibino hibima: midi komodo Godokono helo ba:ma ka:na uminakuya:, ibino ha:lahapi ipuwalo ebete komo ibi ka:ka:mo gala a:kawadiya:paa:latelenakui.

Huiyatiya komo hibima: midipino komo eba ka:naha:. Ba:ba:te du genamalo ba emedena, kuba ododilipa:te koko hoe temeteme ba:bo ikalamenakuya: iba:te ibino hibima: midi komone kohobila:hama:. Ba:ba tetelo ibi huiyatiya ubihinola ibino hibima: midi komo ba miya:pa kuba ododilipa:te ibi du genamane dito konoelamema:, iyo, ibi iya:tawahala Godote ibino ha:laha komodo ibi uli hidonomo ka:ka:mo kowadiya:paa:latelema:ne, ba:bema: iba:te ibino temeteme ipuwalo ba: dito neha:lahanakuya:.* ³⁶ Ba:bene kuba ododilipa:te komo hibima: midipi ba iduduputilame ibi giya:pa:pa:mo ba:bo a:na:miga:latilinalakuya:, ba:gala iba:te komo auli hala:mo matuhulameholenakui du genamamo dito niya:hekenakuya:.* ³⁷ Iyo, komo tetelo iba:te hibima: midipi ba anakapulame komo ibi nakolamo mapelamenakuya:, komo ibino ape tetenomodo gihanomo ilinamo iya:hilinalakuya:, ba:gala komo ibino wato gila:mo dito migililamenakuya:.

Ba:gala eta komo. Komo hibima: midipi hiliyonomate ba:moe hopolo ilinaha:pima: ba eda:hana hidohido kalikago kawapata:lamenakuiha:, iyo, iba:te modoboha: sipi-goegoe ba:gala gautu-goegoe tama kaliko kapiya bepupulinakuya:. Ba: hibila, hiliyonomo tetelo hopo habanapa:te iba:tamo hiya:hiya: temeteme kubanomamo ba ikalame ³⁸ ibi tawakalubiha:ma: ga:lalo ibino emede habahabane heloamo da:ta:malatelenakui, ba:ba tetelo iba:te dito hopamo ba:gala hunuhunu hakamo ba: dito nalahutihonakuya:, iba:te ba:bakobako tawakalubiha: hopolo haka gugu ipuwalo konemedehonama:.

³⁹ Ba:bema: ba:bi hibima: midipi hiliyonomoeno komoma: Godote iba:tamo na:kalakalanami, ebeno kalakala ibino hibima: midi mabuma: bada konomola:ka:! Huiyatiya numa:la:, ebete iba:tamo kebe hidohido komo ikalamema: hibilo da:goiya:, iba:te ba:moe hopolo ba:bi komo hibilo kulamiya:ha:, ⁴⁰ mabu a puya:te ba:ma tetelo demedehonama:, Godote a mabuma: hidonomo uli nopo ba:ma ka:na tamotiya:. Aeno emedehe tetete uluhukuhino ebete dopo hibima: midipi mabuma: eta komo a:kododa:mene, huiyatiya keba tetelo ebete a iba:go da:kapiyuia:memene, ba:ba tetelo ebete a hiliyonomo kapimilo ebeno tuputupupinomoma: komidima:ne.

* 11:34 Da:n 3:23-27 * 11:35 1Gaw 17:17-24; 2Gaw 4:25-37

* 11:36 1Gaw 22:26-27; Yel 20:2; 37:15; 38:6

**Godokono Guguda:te Hopo Habalo Ba Emedena Ebete Ibi
Hiya:hiya: Temeteme Komamo Diya:tulamenako**

12 ¹Ba:bema: numa:la:, dopamo demedehonama: ibi hiliyonomate a a:ga:lua:telo ba la:mota:hana, iba:te hibima: midi komodo kebe komo kododilinama: ba:bi komo atamo a:hawakalilama:. Ba:be mabuma: ibi keba ka:nala:ka:, wadiyala a ba: atumu nato ukamida komo hiliyonomo aeno tolame gabone tametama:mo koniya:hekema:nema:, ba:gala kebe kuba ododili komate a da:matuhua:mena, wadiyala ale ba:bi hale iya:hiliti gunimi hapuamo dito komiya:palema:nema:. Iyo, hibima: midi gaboeno kuititi teta:mo ikulima: konomamo ba emalagidolona ale helonomamo ba:bo kopulila:hama:nema:, sikulu guguda:te ibino iya:da:mi hegelalo keba ka:na ka:pulila:hanaka ba:ba ka:na. * ²Ba:gala wadiyala a hiliyonomo tetelo aeno tepo ipuwoeno ukuilo Ya:suku hidamo buminakoma:, iyo, ebete aeno hibima: midi komoeno mabuma: ba eda:na a dopaa:mete kuitita:mo a hidamo komagatoema:ne. Ba: hibila, ebete keha pihigalo da:hoiya:, ebete kebe kalakala Godogodone galane da:lawemene ba:be kalakala ebeno tepo ipuwoeno ukuilo ba:bo umiya:. Ba:moe ba:be mabuma: ebete ebeno hoe komoeno koko hilopo ba:gala temeteme komo emalagidoleheno wato kikipo ba:bo lawiya:, iyo, ba:ma tetelo ebete Ko Gawadalagi Godokono tu hapulu bemedena.

³Ba: hibila, Ya:suti kuba ododilipino mauba komodo kokonomo temeteme duwatiya:, huiyatiya Godokono ubi komamo papamiwatama: ukui hiya:ma: kamidiya:ha:. Ba:bema: wadiyala la: atumu la:eno temeteme ipuwalo ba:be komo hidamo ba emalagidolona la:eno hibima: midi komodo kuiyodopoma: eda:haheno heloha:ma: akeda:hala:. ⁴Numa:la:, Ya:sutamoo duluhukuya: ba:bako hoe komote la:tamo kuluhukuha:, iyo, kuba ododilipa:te komo hiya:hiya: temeteme la:tamo hibilo ikalamenakata, huiyatiya iba:te la: hiliyonomo ipuwalo eta kapiya dawa ebeno hibima: midi mabuma: kanakapumiha:. ⁵⁻⁶Ba:bema: ba:moe ko komo akadodala:. Godote la: ebeno gugudima: ka:laminata, iyo, ba:bema: ebeno Bukalo ba:moe tabote la:eno temeteme komoma: goena,

“Naeno gudu, komo temeteme komate

Kodawoeno ubi komodo ama:tamo ikuliti,

ebete ba:bi komamo ama: diya:tumimina,

wadiyala ama: ba:bi iya:tumi komamo na:papamiwatuya:,

ba:gala ebete amia:no eta kuba ododi komoma: da:kiyahamemena:,

ama: kuiyodopoma: akeda:la:.

Ba: hibila, Kodawate pui malemalelo demalagidolena,

ebete ibi temeteme komamo iya:tulamenako,

* 12:1 1Kol 9:24-25

ba:gala ebete poko ebeno guduma: da:ka:minako,
 ebete ba:be lumagino kuba ododili komoma:
 ebetamo hiya:hiya: temeteme komamo huiya ikamehonako.”*

⁷⁻⁸Iyo, numa:la, ba:moe hopo konomolo naba:te ibino gugudi
 owalubilima: temeteme ikalame komamo ibi iya:tulamenaka, iba:te kuba
 ododili komo ba miya:pale hido komokomo kapiya kododilima: Ba:bema:
 la: hiya:hiya: temeteme ipuwalo da:pola:nama heloha:ma: akeda:hala:,
 mabu hopo habanapi keba ka:nala:ka: Godote ba: ba:ba ka:na la: ebeno
 gugudima: ba ka:lamina la: temeteme komamo ba:bo iya:tulamenakata.
 Ba:bema: hibila, ebete la: temeteme komamo iya:tulameha:tale, la:le
 ebeno hibi gugudima: ba:ka:eda:hona:, la: huiyatiya pilo gabodo
 da:hawakalahaliya: ba:bako gugudima: beda:hona:.” ⁹Iyo, a aeno nabino
 komo iya:tawahala, a gugudi hegehege tetelo iba:te hiya:hiya: temeteme
 komamo a iya:tua:menakuya:, ale ba apepeho hidohido ukui ba:bo
 kuwatema:. Ba:gala a ba:moe hopolo ba emedena aeno nabino iya:tulame
 komamo da:papamila:hanakoma:, tawakaluba:te ba:be komo aeno mulu
 ukui komoma: ga:lanaka. Huiyatiya numa:la:, a ba:ma tetelo aeno Hunu
 Haboen Nabiwitamo da:papamila:hanakoma: ba:be komoen mulu
 bada konomola:ka:, mabu ba:be komodo a hibernomo ka:ka: ebegodone
 kolawema:nema:!

¹⁰Ba:gala eta komo. Hopo haboen naba:te ibi ha:kiya ibino ubilo
 kebe komo hidohidoma: da:ga:lanaka, a ba:bi komo kododilima:
 iba:te hiya:hiya: temeteme komamo tete nanekelero a iya:tua:menaka.
 Huiyatiya Godote ebeno hido ka:ka: atamo ikaa:mema: ubi bihatena,
 ba:bema: ebete a kebe komo ododilima: diya:tua:menako a ba:bi komo
 hibilo dododilinakoma:, ba:ba tetelo ebete Hido-talonadawama: keba
 ka:na keda:na, a ba: atumu talonapima: kakeda:hama:nema:. ¹¹Iyo,
 hibila, ale aeno hibima: midi komodo kapepehoma: keba tetelo ale
 temeteme duwatema:, ale ba:bi temeteme komoma: a:kakalakalahalema:,
 huiyatiya numa:la:, lumagiti ba:bako temeteme komamo hidohido
 ukui duwatemene, Godote ba:be gabodo ebetamo hete ba:gala
 tuputupu emede komo ba ikame hidohido gaote ebegodone hibilo
 bikulihonakomena:.*

¹²⁻¹³Ba:be mabuma: wadiyala la: la:eno hiya:hiya: temeteme ipuwalo
 heloha:ma: eda:haheno kalakala gala na:kalawiya:la:, la:le la:eno
 kokotamo hidohido komo ba ododili la:eno natamo Godokono tuputupu
 gabodo hidamo kowapata:lamenama:. Ba: ba:ba ka:na la: ipuwalo pote
 nato a:ta:buta:midalemedawama: deda:na, ebete temeteme ipuwalo hidote
 gala na:kapata:mene:.*

* 12:5-6 Yauba 5:17; Mulu Tabo 3:11-12; Haw 3:19 * 12:7-8 Tutumu 8:5

* 12:11 Yai 3:17-18 * 12:12-13 Mulu Tabo 4:26; Ais 35:3

**Hibima: Mididawate Hidamo Nemedenamene, Godogodone
Duluhukuna Ba:be Ka:ka: Mula: Komone Gakapoma:**

¹⁴ Ba:bema: hibima: midipa:la:, wadiyala la: la:eno ubi komo ba:ma ka:na nihateniya:la:, la: hiliyonomo tawakaluba:go Kodawa Godokono hete komago ba emedena la:eno ododili ipuwalo ebe kapiya kokalakaluiminama:. Ba: hibila, kebe lumagiti aeno Kodawa ba:ba ka:na kalakaluimihino, ebete ebene holoholo a:kanuma:mene. ¹⁵ Ba:gala Godokono malemale komodo duluhukuna, modoboha: la: ipuwalo etate ba:be ka:ka: mula: komone ga. Numa:la:, kakanomo ilinate lumagino palilo apete, ba:bene ebete iya:tawaheno lawete ebene guguda:te nahama: iba:tamo dikalamemene, diyala, ebene genamalo olalati konomote uluhukuti ebene gugudi ipuwalo komo hiliyonomate da: ha:lahamena:. A:iye, la: hidamo! La: ipuwalo etate ebene tepo ipuwoeno mauba komodo ba:bako kaka ilinama: eda: modoboha:! ¹⁶ Ba:bema: Isote dopamo ebene kateneno ubi komoeno ododili ipuwalo keba ka:na kemedenami, la: ipuwalo etate ba:bako dawama: eda: modoboha:. Numa:la:, ebete Godokono ubi komokomo emalagidoleheno, ebene baa: kape kupula:ma: kapiya teteno baa: amogagodone ba lawe ebene dopo guduma: eda: komo ko komoha:ma: goelo amogatamo ba: dito ikamiya:. * ¹⁷ Ba:bema: la: iya:tawahala, galane Isote ebene ukui hiya:ma: midima: dewageliya:, ebete ebene nabiwitamo ihi baida:go ba:bo tuya:, ebene nabiwiti Godoko kokiyamema: ebene emede ipuwalo ebe hidamo kowalubinama:. Huiyatiya Isoko niliya, gabote kitanuya:ha: Godogodone hidohido komo uwatema:, iyo, ebe modoboha: ebete dopamo kuba ukui ipuwalo dododiya: ba:be komo gala hiya:ma: midi.*

**Pote Godokono Tabo Ulima: Ubiha:ma: Deda:na Ebete
Ebene Kuba Huiya Hibinomolo Kolawema:ne**

¹⁸ Ba:bema: la: puya:te Ya:suku hibima: da:midinama, dopamo Moseseko tetelo a Yunapino iniwala:te Godotamo konomo tole ipuwado keba ka:na ka:pelamiya:, la: ebetamo ba:ba ka:na kapelamiya:ha:. Iyo, dopamo iba:te Sainai Hununomo Hakalo Godokono tole ikalame komokomo ibino baidinomamo ba:ma ka:na ulamiya:, ba:be hunu hakalo helonomo koete ba woita, du konomote hegeloeno alo da:muliya:, konomo huhuti uluhukuti ibi kubanomamo ba:bo pimida:lamiya:. * ¹⁹ Ba:gala ba:be atu tetelo eta hanohano komote ba:ma ka:na kuluhukuya:, Godokono nopodawate gebole konomamo da:moliya: iba:te ulihuya:, ba:bene iba:te Godokono tabo madodo ibino galonomamo ba ulihuta iba:te ko tole

* **12:16** Tup Mabu 25:29-34 * **12:17** Tup Mabu 27:30-40

* **12:18** Ikuli 19:16-20; Tutumu 4:11-12

lawete Moseseko ba:bo toemehuya; iba:te eta kapiya tabo Godogodone ba:ba ka:na a:kulia:mena.* 20-21 Ba: hibila, ba:ba tetelo Mosesete atu koko hanohano komo ba ulame na:goiya; “Naeno tole konomo ipuwalo naeno apete ha:kiya lililuta!”

Ba:bema: numa:la; aeno iniwala:te konomamo ba toletoleho modoboha:ma: ba:bo eda:huya; mabu Godote ibi dopamo ba:ma ka:na tutumulateliya; “Ba:moe hunu haka talonanomola, ba:bema: la: ipuwalo eta dawate pete ba:moe hakamo da:pa:putimini, ebete dito na:haa:mene. Iyo, la:eno dabihole ilina ba: atumu, ibi ipuwalo eta kapiyate ba:moe naeno kukala da:padikanalemene, wadiyala la: ebe nakolamo mapemete nanakapumiya:la:!”*

22 Huiyatiya kalakala konomola, la: puya:te la:eno hibima: midi komo Ya:sutamo dihatiya:ma, la:eno komo eba ka:naha: mabu la:eno Godotamo pelame ipuwalo tole kitanuya:ha; puliyanomola. Iyo, hibi ka:ka: pogodone da:pena, ba:be Kodawa Godoko ebeno mumulunomo nopopa:go kebolo kemedena, la:le ba:be Hunu Haboen Yelusalema ko habamo kalakalago pelamiya:mata, ba:be haboen eta mahilo ba: Saiyono Hunu Hakala. 23 Numa:la; puya:te Godokono dopo gudu Ya:suku huiyama: deda:hana, Godote ba:bi hibima: midipi hiliyonomoeno mahilo ebeno Hunu Haboen Bukamo ya:lo a:miya:telamiya. Ba:bema: ba:bi tuputupupi ipuwalo ebete puya:godolo ebeno oko da:hawaminaliya; la:le ba:bi tawakalubino gobogoboeno Kalakala Habamo pelamete iba:go a:pekapiyuiya:mata, iyo, la: Godokono holoholo hapuamo atumu a:kapelamiya:mata, hibila, ebe ba: hopo habanapi hiliyonomoeno komo danagilamelelamemene ba:be Kodawala. 24 Ba:gala eta komo. La: atumu Ya:sutamo a:kapelamiya:mata, ebe ba: Godokono uli nopote atamo uluhukuma: gabo da:hiduimiya: ba:be dawala. Ebete ebeno hawi Godotamo ikamelo a mabuma: da:ka:ka:liya; ba:be hawido ale hidohido owalubi komo hibilo buwatanakoma; ba:bema: hibila, Ya:sukunu hawino oko owati helote A:ibolote Godotamo dopamo dikamiya: ba:be hawa:goeno ilinoeno helo na:gogolona.*

25 Ba:bema: la: hidamo, ba:ma tetelo pote la:tamo dolamagina ba:be Kodawoen tabo ulihoma: ubiha:ma: akeda:hala. Numa:la; dopamo ba:moe hopo habalo ebeno tabote Moseseko ipuwado duluhukuya; ba:ba tetelo puya:te ibino galo da:muhilameholiya: iba:te ebeno helo ipuwane alahutihoma: gabo nipo ohowadiya. Ba:be mabuma: ebete a tetelo Hunu Habane tabo gala ba kolamagina, ale ubiha:ma: eda:hate ebegodone dohobila:hama; gabo keka: ale ebeno helo ipuwane alahutihoma: Gabo puliyanomola, a kuba huiya konomamo kuwatema:nema!* 26 Ba: hibila, dopamo tetelo ebete tabo dolamagiya: hopo habate ba:bema: aleguya;

* 12:19 Ikuli 20:18-21; Tutumu 5:22-27 * 12:20-21 Ikuli 19:12-13; Tutumu 9:19

* 12:24 Yun 8:6; Tup Mabu 4:10 * 12:25 Yun 2:1-3; 10:26-29

huiyatiya a tetelo ebete hibinomo tabo gala ba:ma ka:na kolamagiya;
 “Nale eta kapiya tetelo ba:moe hopo konomo ba:gala alomo hunu
 atumu kopewadegellatelema:nemo.”* 27Ba:bema: numa:la; ebete eta
 kapiya tetelo ba:moe komo kododima: tabo da:goiya; ba:be komoeno
 ipuwa ba: ba:ma ka:nala. Ebete hopo haba ba:gala alomo ba:gala ibino
 ilina hiliyonomo dopamo dododiliya; galane tetelo ebete ba:bi ilina
 hiliyonomo ba wadegellatele, iba:te ba:bo kalatidiholema:na: ba:bema:
 lumagiti gala a:kulama:mene. Iyo, ba:ba tetelo Hunu Haboeno uliuli ilina
 kapiyate kopola:nama:na; mabu eta dawoeno helote kitanaha: ba:bi ilina
 kokubahilamema:.

28Ba:bema: wadiyala ale aeno kalakala tabo Godotamo
 kadipatema:nema; mabu ebe kebe uli hopolo Ko Gawadalagima: deda:na
 ebete ba:be hidonomo hopo atamo kikaa:mema:ne, hibila, eta dawate
 ba:be hopo kubahimima: a:kamodobamene. Ba:gala Godokono hiya:hiya:
 owalubi komoma: aeno tepo ipuwalo ba kalakalaha, wadiyala ebete a
 keba ka:na kiya:tua:mena a ba: ebe ba:ba ka:na badikuminakoma: Iyo,
 ebe adikumima: wadiyala ale aeno tepo ipuwalo ebe hunamo ba adipate
 hido papamiwata ukui komago kopelamema:nema; 29mabu aeno Godo
 ba: pote ebeno koa:mo kuba ododilipi hiliyonomo da:kubahilamemene
 ba:be Helonomodawala.*

Ale Godoko Kokalakaluimima: Keba Ka:na Na:kemedenama:

13 1Ba:bema: wadiyala la: hibima: midipa:te kapiya badininipala
 ekaki huiyama: ba eda:hana, la: ipuwalo etate eta malemalelo
 nemalagidolonala: 2Ba:gala puya:te kapelapimo eta hopone la:tamo
 da:pelamenaka, la: ibi la:eno genamamo kalakalago uwatema: ukui
 hidamo na:miya:tenakuya:la: Ba: hibila, dopamo komo hibima: midipa:te
 ibino emede ipuwalo ba:ba ka:na ba ododina, komo Godokono Hunu
 Haboeno nopopa:te iba:tamo da:pelamiya; iba:te ba:bi nopopino
 hibi komo iya:tawahaheno ba: dito owalubiliya:.* 3Ba:gala hibima:
 midipi ipuwalo puya:te du genamalo ba:gala komo temeteme ipuwalo
 demedehona, wadiyala la: ibi malemalelo ba emalagidolena ibi ba:bo
 nowalubilinakuya:la; iyo, la: galane tetelo atu temeteme diya:tawahama,
 la:le komopa:godone owalubi komo uwatema: ubi keba ka:na
 na:kihateoma, la: ba:ba ka:na nododinakuya:la:

4Ba:gala eta komo. La: hiliyonomo ipuwalo keba tetelo dubuti
 kamenago kapiyama: deda:mene, wadiyala iba:te ibino kapiyama: eda:
 komo Godokono hido owalubi komoma: ba ga:la, ba:be dubuti eta kamena
 gala pilolo a:kalawa:mene ba:gala ebeno kamenate atumu eta dubutamo
 pilolo gala a:katoamene. Ba: hibila, puya:te bohelemele ba:gala kuhi pilo

* 12:26 Ha:g 2:6 * 12:29 Tutumu 4:24; 9:3 * 13:2 Lom 12:13; Tup Mabu 18:1-8; 19:1-3

gabodo duwatanaka, iyo, kebe dubuti kamena pilo komo dododimini
ba:gala kebe kamenate dubu pilo komo dododimini, Godote ba:bi kuba
ododilipa:tamo ibino huiya kikalamema:ne.*

⁵Ba:gala la:le koko mani uwate gabo umima: konomamo
akemalagidolala:. Wadiyala la: huiyatiya Godote la:tamo kebe ilina
dopamo kikalametiya:la ba:bi ilina modoboma: ba ga:la, la:eno tepo
ipuwalo ebeno kalakalate nitanamene, mabu ebete ebeno Bukalo tabo
ba:ma ka:na goena,

“Nale la:go ba emedena

la: hidonomamo bowalubilinakomata,

iyo, emedena emedena tetelo

la:eno modoboha: komokomo ipuwalo nale la: dito

a:kamiya:pala:mata.”*

⁶Ba:bema: Godote ebeno Bukamo eta tabo dihatiya:, wadiyala a ukui
bilibilihino ba:be atu tabo ba:ma ka:na koga:lama:nema;

“Kodawa Godoko ba: naeno Owalubidawala,

ba:bema: nale eta komoma: a:katoletola:mo,

iyo, ebete na ba owalubinina,

eta dawate na kubahinamema: a:kamodobamene.”*

⁷Ba:gala eta komo. Dopamo tetelo puya:te la:eno watowatopima: ba
eda:ha Godokono tabo la:tamo dolamagiminakui, wadiyala la: ibino
emedede komo nemalagidolala:, iyo, kebe hidohido gaote iba:godolo
dikulihonakui, ba:bako atu gaote la:godolo kikulihonama:, wadiyala la:
ibi hibima: midi komodo nibamilateleniya:la:. * ⁸Numa:la:, Ya:su Kelisote
dopamo keba ka:na kemeddenami, ebete ba:ma tetelo ba: ba:ba ka:na
ba:kaemedena, ba:bene ebete atumu emedena emedena tetelo hiya:ma:
a:keda:namene.

⁹Ba:bema: la: hidamo! Ya:sukunu malemale komodo duluhukuya:
puya:te ba:be ka:ka: mula: komoeno hibi komo iya:tulameheno, la:
ba:bi iya:tulamepino hiya:hiya: tabamo papamila:ha komodo hibo gabo
akududa:la:! Ba: hibila, ale tuputupulu kemeddenama: Ya:sukunu malemale
komote aeno tepo ipuwoeno ukui na:kodakoduilamena, huiyatiya
puya:te hiya:hiya: baa: naha talona kukalamo da:papamila:halenaka,
ba:ba:te ibino kukala ta:matale komodo hido owalubi a:kuma:la:. * ¹⁰La:
iya:tawahala, aeno komo Yunapa:te Godokono pakala nopodo ebe kebe
genamalo kadikuminaka, hawa:goeno ilina ikamehopa:te adikumipino
kuba ododili mabuma: hiya:hiya: dabihoale ilina Godotamo ba ikameho
koa:mo ba:bo emadolamenaka, ba:bema: ba:bi katene nahama: talona
konomote iba:godolo bitana. Huiyatiya numa:la:, Ya:suti keha pihigalo

* 13:4 Epe 5:5 * 13:5 Tutumu 31:6,8; Yos 1:5 * 13:6 Ohale 118:6 * 13:7 1Kol 4:16

* 13:9 Lom 14:17

ebeno ape hawa:goeno malemale ilinama: miditi Godotamo dikamiya;
a hibima: midipa:godolo talona kitanaha: ba:be ikame komo kalakalago
nahama:, iyo, puya:te pakala nopo ipuwane kikuliha: ba:moe talonate ibi
kapiyatamo italama:na.

¹¹ Ba:moe komo nemalagidolala:. A Yunapino iniwala:te Godoko kebolo
kadikuminakui, ba:be genamoeno Talonanomo Habalo hawa:goeno
ikamehopino Hununomo Watodawate tawakalubino kuba ododili
komo egebolelamema: komo dabihole ilinoeno hawi Godotamo ba:bo
ikamehonakui. Ba:bene ba:be atu tetelo komo okopa:te tawakalubino
kuba ododili komo gobogobamo watalamema: ba:ma ka:na ododinakuya;
iba:te ba:bi ilinoeno ha:laha ape haba ipuwane uluhukulatelenakui
koa:mo ba:bo nemadolamenakuya:.* ¹² Ba:moe mabuma: Ya:suti atumu
ebeno ape Godotamo ba ikame ebete Yelusalema ko haba ipuwane
uluhukuti haba tamelo ba: dito nehoiya:, iyo, ba: ba:ba ka:na ebete
ebeno hawa:mo tawakalubino kuba ododili komo gobogobamo
watalamiya: iba:te Godokono talonapima: keda:hanama:.* ¹³ Ba:bema:
wadiyala a hibima: midipa:te Ya:suku ba ta:mata, hibima: midiha:pino
kapiyuimipa:te kebolo demedehona ale ba:be haba ipuwane ikuliti atu
hilopo kalakalago ba:bo konelawema:nema:.* ¹⁴ Ba: hibila, ba:moe hopo
haba konomolo aeno Wiboha: Emede Habate hibilo kitanaha:, huiyatiya
kalakala konomola, ale aeno tepo ipuwoeno baida:mo Hidonomo Haba
numinama:, galane tetelo a ba:be Habalo emedena emedena tetelo
ba:nemedehonama:.*

¹⁵ Ba:bema: wadiyala a hiliyonomo hiya:hiya: tetelo Godoko aeno
Kodawama: hawakala ba ka:mina, Ya:suti atamo da:hiduimia:miya:
ba:be gabodo ebe ba:milimihonakoma:, mabu ale ebe milimiho komodo
Godote hibi kalakala kolawema:ne, ebete dopamo tawakalubino
hawa:goeno ilina ikameho komodo keba ka:na ka:lawenakui ba:ba
ka:na.* ¹⁶ Ba:gala la:le hidohido komo ba ododili la: ipuwalo etate eta
kowalubima: ukui hidamo na:miya:tenakuya:la:, mabu ba:moi ododili
komo ba: atumu hawa:goeno ilina ikameho komo huiyala, iyo, la:le
ba:mako ododi komodo Godoko ba:kalakaluiminakomata.*

¹⁷ Ba:gala la:eno sose watowatopi kokalakaluilamenama:,
wadiyala la: ibino tabo ulihote na:papamila:hanala:. Numa:la:, iba:te
du hegela hiliyonomolo la:eno tepo ipuwoeno ukui komokomo
hidamo ulamelelamenata, mabu Godote tawakalubino komo
danagilamelelamemene, ibi ubihinola ebete ba:ba tetelo ibino oko
kubama: goe. Ba: hibila, keba tetelo iba:te ibino oko konomo ipuwalo
la:godone eta temeteme da:lawemena:, ba:ba tetelo la: ba: atu temeteme

* 13:11 Hawi 16:27 * 13:12 Yon 19:17 * 13:13 Yun 12:2 * 13:14 Yun 11:10,16; 12:22

* 13:15 Ohale 50:14,23 * 13:16 Pil 4:18

ipuwalo kopola:nama:nemata, ba:bema: wadiyala la: la:eno ododili ipuwalo kalakala kapiya iba:tamo nikalamenakuya:la:.*

¹⁸ Ba:bene la:eno toetoe tabo olamagimi ipuwalo wadiyala la:le na ba:gala nago oko dowatina a hiliyonomo Godotamo na:wadiya:paa:tenakuya:la:. Ba: hibila, aeno tepo ipuwoeno mulu ukuiti a kuba ododilipima: kaka:minaha:, mabu a iya:tawahala aeno ubi komo ba: ba:ma ka:nala, ale hiliyonomo tetelo hidohido komo kapiya bododilinama:.* ¹⁹ Ba:gala nale ba:moe eta komoma: la: konomamo toelameholemata, la:le na Godotamo nadipateniya:la: ebete gabo na:hiduima:mene nale la:tamo tiyolo kopuluhukuma:.

Buka Ododidawoeno Kuititi Tabo Komokomo

²⁰ Ba: hibila, aeno Kodawa Ya:su Kelisote ebeno sipi-goegoe Helonomo Ulamedawama: eda:na, mabu ebeno hoe tetelo da:ka:ka:liya: ba:be hawiti Godokono emedena teteno nopo bekodakoduimina. Ba:bema: pote ebe hoe ipuwane dadipatiya:, ba:be Kodawa Godoko ba: tawakaluba:tamo hete dikalamena ba:be dawala,* ²¹ wadiyala ebete hiliyonomo hidohido komo la:tamo nikalamenakamena:ta, la:le ebeno heloamo ebeno ubi komamo hibilo kopapamila:hanama:. Ba:gala Ya:su Kelisote atamo da:hiduimia:miya:, wadiyala Godote ba:be gabodo ebeno hidonomo oko a ipuwalo nowatinamene, mabu ba: ba:ba ka:na ebe ha:kiya ebe ba kalakaluimina Ya:sugodolo awagaha komote emedena emedena tetelo nitanamene! Ba:moe tabo ba: hibila, ba:ba:la!

²² Ba:bema: hibima: midipi ekaka:la:, nale la: bekatoelameholemata, nale la:eno tepo ipuwoeno ukui owalubilima: ba:moe leta ipuwamo kebe tabo komokomo da:miya:temo, la: ba:bi komo hiliyonomo ulihoma: ubiha:ma: akeda:hala:, mabu hibila, nale ba:moe leta ipuwalo naeno tabo komokomo kaga:gilama:tepeleha:.

²³ Ba:gala na ubila la: ba:moe eta komo niya:tawahala:. Gabomana:te aeno eta hibima: midi ekawi Timotiko du genamane dito oemiya:, ba:bema: ebete natamo tiyo da:pemene, ba:ba tetelo na eba:go la: ulamema: badi kopema:nema:.

²⁴ Ba:bene la:eno hopo konomolo kebe watowatopa:te sose oko la:tamo dowatihona, wadiyala la: ibi hiliyonomatamo naeno nolata tabo na:noelamiya:la:. Ba:moe Itali hopolo demedehona ba:bi hibima: midipi ekaka:te ibino nolata tabo atumu la:tamo kapoelama:.

²⁵ Wadiyala Godokono malemale komote la: hiliyonomagodolo nitanamene. Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

* 13:17 1Tes 5:12 * 13:18 Oel 24:16; 2Kol 1:12 * 13:20 Yel 32:40; Isi 37:26; 1Pit 2:25

YA:IMESIKONO LETA

EBETE HIBIMA: MIDIPA:TAMO ODODIYA:

1 ¹Na ba: Ya:imesitila, Godoko ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko ibino okodawala. Ba:bema: Isalaela 12 gu ipuwalo la: puya:te Yudiya hopone ikuliti ba:moe hopo konomolo hiya:hiya: da:nemedehonama, la: nonolata, nale ba:moe leta la:tamo poememo.*

Godoko Hibima: Midi Komo Ba:gala Ebedo Mulu Komo

²Naeno hibima: midipi ekaka:la:, hiliyonomo hiya:hiya: temeteme komate la:tamo dikulihona, wadiyala la: konomamo na:kalakalahanala:,* ³mabu la: iya:tawahala koko temeteme komate hibima: mididawatamo da:pelamemena:, ba:bi komodo ebete ebenedo hibima: midi ipuwalo apete kodakodalo kola:nama:ne.* ⁴Ba:bema: la: kodakodalo la:mota:hana komo akamiyapala:, mabu la: ba:ma ka:na ba:emedena la:eno hibima: midi ipuwalo helohelonomoma: keda:hama:nemata, iyo, la:eno apepeho ipuwalo la:le eta kapiya hido komo a:kotamata.

⁵Ba:bema: la: ipuwalo kebe lumagigodolo mulu ukui itanaheno, wadiyala ebete Godoko na:toemehamene, ba:bene Godote ebetamo mulu komo kikamema:ne. Ba: hibila, Godote ba:bako toemehodawatamo ubiha: tabo a:kagaa:mene, mabu ebenedo kalakala bitana tawakalubi hiliyonomatamo ebenedo hidohido komo ikalameholema:.* ⁶Huiyatiya numa:la:, la: Godogodone eta komo lawema: la:eno hibima: midi ipuwalo ukui gagagagama: eda:halo ebe akatoemehala:, mabu ukui gagagagagodawoeno emalagidole komate ba: kehaha: kolomoeno gawiya keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, huhuti hiya:hiya: hapuni da:monako gawiyate ba: atumu hiya:hiya: ba:ba ka:na komahila:halema:na:. ⁷Ba:bako

* 1:1 Ma:t 13:55; Gal 15:19; Oel 15:23; 1Pit 1:1 * 1:2 Lom 5:3-5 * 1:3 1Pit 1:7

* 1:5 Mulu Tabo 2:3-6

lumagiti akemalagidolala: ebete Godoko toemeho ipuwalo eta hido komo kolawema:ne, ⁸ ao, ebegodolo ukui netewa ba:pola:na, ba:bema: ebene ododili hiliyonomo ipuwalo ebe nalegana.

Ilinaha:dawa Ba:gala Dogodogodawa Ibino Komo

⁹ Ba:bema: wadiyala hibima: midipi ipuwalo ilinaha:dawate na:kalakalamene, mabu ebene tepo ipuwalo Godote hidohido komamo ebe ya:lo a:tabuimiya:, ba:gala galane ebete hido huiya kikamema:ne. ¹⁰ Ba:gala wadiyala dogodogodawate atumu na:kakalakalamene, mabu Godote ebene tepo ipuwoeno awae komo ba iya:tumi ebe ba:ma ka:na kiyamiya:, ebegodolo ditana ba:be dogodogo komo ba: ko komoha:. Iyo, galane hopo haboeno dogodogo komate kowibohoma:na:, hopo haboeno haiyaiti hopamo ma:tigate waiwaima: keba ka:na keda:nako ba:ba ka:na. * ¹¹ Iyo, hibila, hegelate ba podolo koenomoma: deda:mene ba:ba tetelo haiyaa:te waiwaima: eda:hate ibino hidohido tita:te ba: dito kowibohoma:na:, ba:bema: dogodogodawate ba: ba:ba ka:na kewagelema:ne, ebete ebene hiya:hiya: mani oko ba owatiho ebene ka:ka:te ba:bo kalatidima:ne.

Kuba Gabamo Emogabuimi Komate Godogodone A:kapelama:la:

¹² Ba:bema: kebe hibima: mididawate koko temeteme ipuwalo kodakodanomolo da:la:namene, wadiyala ebete na:kalakalamene mabu ebete ba:bako pawu ipuwalo kodakodama: deda:mene ebete emedena ka:ka: huiya kolawema:ne. Numa:la:, ba:moe ka:ka: ba: puya:te Godoko malemalelo demalagidolona ebete iba:tamo ikalamema: hibilo da:goiya: ba:be komola.

¹³ Ba:gala eta komo. Estate hiya:hiya: temeteme ipuwalo ba la:na kuba gabamo emogabuimi komote ebetamo da:pemene, ebete ba:ma ka:na akagaa:la:, “Ba:moe kubate Godogodone natamo pe.” Ao, eba ka:naha:. Godote lumagi kuba gabamo a:kemogabuima:le, ba:gala Saitanakono helo puliyala ebete ebene kuba gabamo emogabuimi komo Godotamo kododima:. ¹⁴ Ba:bema: numa:la:, kuba gabamo emogabuimi komate ba: lumagino kateneno kubakuba ubi gabodo pelamenaka, iyo, ba:moe ba:be gabodo Saitanate ebe adimuiya:tate ebene gubi ipuwamo dito kona:da:nama:ne. ¹⁵ Ba:ba tetelo ba:be lumagino tepo ipuwalo kateneno kuba ubi komote apete kuba ododi komo kalahimima:ne, ba:bene ebene kuba ododi komote ebene emede ipuwalo konomoma: deda:mene, ebete hoe ba:bo kalahimima:ne mabu kuba ododi komoeno huiya ba: hoela.

¹⁶ Ba:bema: naeno hidohido hibima: midipi ekaka:la:, la: ha:kiya la: ha:da akamiholama:la:, ¹⁷ mabu hiliyonomo hidohido komate Hunu

* 1:10 Ais 40:6-7

Haboeno Nabiwigodone ebeno malemalelo atamo pelamena, huiyatiya kuba komate ebegodone a:kapelama:la. Ebe ba: alomo da:la:minana ba:bi olokino Namutudawala ba:gala ebe ba: hibi malemale Kodawanomola, ba:bema: ebeno malemale komote atamo hiya:ma: a:keda:le, ba:ma ka:na eta tetelo konomamo kahawakalimi, eta tetelo nanekela:mo kahawakalimi, ebete ba:ba ka:na kewagelenaha:. ¹⁸ Numa:la:, ebete a ebeno gugudima: komidima: ebeno ubi bihatiya:, ale ebeno Hibi Tabo ipuwado uliulinoma: eda:hate kohawakalahalema:. Ba:bema: ba:moe komo ba: hibinomola, ebete ba:moe hopoeni ilina hiliyonomo dododiliya:, ibi ipuwalo a ba: dopo nolohe gao keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala.

**Lumagiti Godokono Tabo Dito Uli Modoboha,
Wadiyala Ebete Hibilo Na:papamiwatamene**

¹⁹ Naeno hidohido ekaka:la:, wadiyala la: ba:moe komo nemalagidolala: Modoboha: lumagiti komopino tabo ulihoheno ebe ha:kiya ebeno komo tiyolo olamagi, ba:gala modoboha: lumagiti eta lumagitamo tiyolo mauba, ²⁰ mabu Godokono tuputupu emede komoeno gaote lumagino mauba gabodo a:kanolohamena:. * ²¹ Ba:bema: la:eno tepo ipuwalo da:pola:na ba:bi dalowa: ukui komo, ba:gala la:eno apa:mo dododilinaloma ba:bi kuba ododili komo, wadiyala la: ba:bi komo hiliyonomo tama:mo miya:tete, ba:bene Godote la:eno tepo ipuwamo damihonako ba:be tabamo hibilo na:papamila:hala:, mabu ba:be tabote ba: la:eno ka:ka: muleno gaboma: eda:na. *

²² Numa:la:, la: Godokono tabo ulihote papamila:haleheni, ba:moe gabodo la: ha:kiya la: bamihoholamenakomata. Ba:bema: wadiyala la: ebeno tabo uliti hibilo na:papamila:hala:, * ²³ mabu kebe lumagiti Godokono tabo uliti papamiwataheno, ebe ba: pote galasilo ebeno holoholo daedae ukuilo dumita ba:be lumagi huiyala. ²⁴ A:iye! Ba:bako lumagiti ebeno holohololo eta kuba dumimini, ebete ba:be komo hiduimihino, tote bada kuba komo kumi ba:be komo ba: dito konadodoma:ne. ²⁵ Huiyatiya kebe lumagiti Godokono Hidonomo Tutumu Tabo hidamo umiti kalakalago ba lawe, ebete ba:be tabamo papamiwatate adodoheno ba:be komo ipuwalo demedenamene, Godote ebeno hiliyonomo ododili ipuwalo ebe hidonomamo bowalubinakomene. Ba: hibila, Godokono Hidonomo Tabote ba:bako lumagi ebeno hibima: midi ipuwalo tutunomoma: komidima:ne. *

Hibi Gabodo Godoko Ta:mata Komo

²⁶ Ba:bema: la: hidamo! Kebe lumagiti ebe ha:kiya ebe Godoko ta:matadawama: ba goe huiyatiya ebeno ma:lapila hidamo uminaheno,

* 1:20 Ka:ka: 7:9 * 1:21 Kol 3:8; 1Pit 2:1 * 1:22 Ma:t 7:26; Lom 2:13

* 1:25 Lom 8:2; Ya:i 2:12

ba:be lumagi ebe ha:kiya ebe ha:da kamihomema:ne. Ebeno Godoko ta:mata komo ba: nene huiyala, iyo, ebeno emede ipuwalo hido komote a:kitanamene! * 27Ba:bema: Godokono hibi ta:matadawoen komo keba ka:nala:ka? Ebete halipa gugudi ba:gala hamolehamole kamenakamena ba:bakobako awae tawakalubi ibino menemene ipuwalo hidonomamo owalubilina, ba:gala ebete ba:moe hopolo ba emedena kuba komokomo kododilinaha, ba:ma ka:na ebete ebeno tepo ipuwa ukulate gala dalowa:ma: a:kamida:mene. Ba: hibila, Godote ba:bako lumagi dumimini ebe ebeno hibi ta:matadawama: koka:mima:ne.

Dogodogopi Kapiyatamo Hidohido Komo Akododila:la:

2 ¹Naeno ekaka:la, la: ba: aeno Kodawa Ya:su Kelisoko hibima: midipilata ba:gala ebe ba: Godokono helo alo ipuwalo demedena ba:be Kodawala, ba:bema: la:le tawakalubi hunu nikapa:mo ulameheno ba:ma ka:na eta lumagi miya:palo eta lumagi ebo akalawa:la. * ²Ba:be mabuma: keba tetelo eta dogodogodawate ebeno hidohido kaliko pupuliti ba:gala huiya konomo kakaeto ebeno kokotamo puliti la:eno sose kapiyuimi komamo da:pemene, ba:bene ba:be atu tetelo eta ilinaha:dawate la: ipuwamo da:kapemene, la:eno ukui ibi netewapa:tamo keba ka:na na:kitanamene? ³Hidohido kaliko pupuliti da:pemene, la: ba:be lumagi koamo ba emalagidolo ebetamo ba:ma ka:na ba:ka:ga:loma, “Ama: nolata, ba:moe dopo hapu habamo nemeda?” Huiyatiya ilinaha:dawa da:pemene, la: ebe malemalelo emalagidoloheno ebetamo ba:ma ka:na ba:ka:ga:loma, “Eta haba hibi kitanaha, wadiyala ama: tamelo dito na:la:na?” ⁴A:iye! La: ba:mako ododi komodo la:eno tepo ipuwoeno kuba ukui komo behawakalilamenakomata, mabu la:eno tepo ipuwalo la: dogodogopi hidohidoma: ba ga:la, ilinaha:pi nenema: midililo ibi malemalelo kemalagidolenaha:!

⁵O naeno hidohido ekaka:la, wadiyala la: ba:moe tabo hidamo nulia:la! Godote ilinaha:pi hihinomolo uwatiya, iba:te ba:moe hopolo ba emedena hibima: midi ipuwalo kokopima: keda:hanama:. Ba: hibila, galane iba:te Godokono Ko Gawadalagi Habalo da:pola:na ba:bi dogodogo ilina kuwatema:na, mabu Godote hihinomo tabo ya:lo olamagiya: ba:be Haboen hidohido komo ebe malemalelo demalagidolona ba:bi tawakaluba:tamo kikalamema. * ⁶Huiyatiya numa:la, la: ba:bako ilinaha:pi malemalelo kemalagidolenaha, dogodogopi kapiya bemalagidolenamata. A:iye! La:eno kuba ukui bada konomola:ka! Komo tetelo ba:bi atu dogodogopa:te la: hibima: midipa:tamo koko temeteme ba ikalame gabomanino tabo anagiya:mida habamo la: ba:bo magatalenakata. ⁷Iyo, komo ibi ba: Ya:su Kelisoko diduduputiminaka

* 1:26 Ohale 141:3 * 2:1 Oel 10:34; Ya:i 2:9 * 2:5 1Kol 1:26-28

ba:bi hibima: midiha:pila, ba:bema: Ya:sukunu hido mahilo ebete la:
kowalubilima: dikalamiya:la, iba:te ba:be mahilo kubama: ga:lana.

⁸Numa:la, Ko Gawadalagi Godote ebeno konomo tutumu tabo ebeno Bukalo
ba:ma ka:na hawakalimina, “Ama: ha:kiya ama: demalagidolona, ba:ba ka:na
ama: tamelo demedehona ba:bi tawakalubi malemalelo nemalagidolena,”
ba:bema: wadiyala la: ba:moe tabamo hibinomolo na:papamila:hanala.*

⁹Huiyatiya la: papamila:haheno, ba:ma ka:na la: tawakalubi hunu nikapa:mo
ulamelo eta ilinaha:dawa nenema: miditi, ba:bene ebe miya:pate eta
dogodogodawa da:lawema, la: ko kuba kododima:nemata. A:iye! Godokono
konomo tutumu adikanale mabuma: kuba huiyate la:tamo hibilo kopema:ne,*
¹⁰mabu kebe lumagiti Godokono hiliyonomo tutumu tabo ba uwate eta kapiya
dadikanalemene, ba:ba tetelo ebete hiliyonomo tutumu tabo da:wakalamina
ba:bako dubuma: keda:ma:ne. Iyo, kapiya tutumu tabo adikanaledawa ba:gala
hiliyonomo tutumu tabo wakalamidawa ibino komo ba: kapiyala, mabu ibi
netewapa:te kapiya gabodo ibino kuba huiya Godogodone kuwatema:na.*

¹¹Ba:bema: numa:la, Kodawa Godote tutumu tabo ba:ma ka:na goiya,
“Ama: eta dubuino kamena pilolo akalawa:la;” ba:gala ba:moe atu
Kodawate gala na:kagoiya; “Ama: eta lumagi akanakapuma:la.” Ba:bene
keba tetelo ama: dopo tutumu tabo ba lawe huiyatiya ama: tote eta lumagi
dito da:nanakapumimina; amia:no komote keba ka:na na:kitanamene?
Ama: dopo tutumu tabo adikanaleheno, ba:be mabuma: Godote ama:tamo
ba:ka:kalakalamene? Ao, ebete kuba huiya ama:tamo hibilo kikamema:na:ta,
mabu ama: ba: ebeno eta tutumu tabo adikanala:ta!*

¹²La: hidamo nulia:la; Godokono konomo tutumu tabo ba: malemale
hawakalimi tutumu tabola, ba:be tutumu tabote tawakalubino hibima:
midi ipuwalo ibi tutunomoma: midilina. Ba:bema: wadiyala la: la:eno
tabo ga:la ipuwalo ba:gala ododili komo ipuwalo ba:be ko tutumu tabamo
hibilo na:papamila:hanala; mabu galane Godokono Hunu Habalo ba:be
kapiya tutumuti la:eno komo kanagiya:midalamema:na:ta.* ¹³Ba: hibila,
ba:ba tetelo Godote malemaleha: tawakaluba:tamo ebeno malemale
hawakalimihino kuba huiya iba:tamo kikalamema:ne, huiyatiya
malemale hawakalimipa:tamo ebete kuba huiya a:kikalama:mene, ao,
ebete ebeno malemale iba:tamo konomamo kohawakalimima:ne.*

Godoko Hibima: Midi Komo Ba:gala Hidohido Ododili Komo Ba: Kapiyala

¹⁴Naeno ekaka:la; kebe lumagiti Godoko hibima: midima: goelo
hidohido komo ododilihino, ebeno komo keba ka:nala:ka? Godote

* 2:8 Ma:t 19:19; Gal 5:14 * 2:9 Tutumu 1:17 * 2:10 Ma:t 5:19

* 2:11 Ikuli 20:13-14; Lom 13:9 * 2:12 Gal 6:2; Ya:i 1:25; 1Pit 2:16

* 2:13 Ma:t 5:7; 18:32-35

tawakalubino komo danagiya:midalamemene, ba:ba tetelo ebete ba:be lumagino hibima: midi komo modoboma: ba:ka:goemene? Ao, ba:bako lumagino hibima: midi komo ba: ha:da amiho komola, ebeno ka:ka: mula: komote a:kitanamene. ¹⁵Diyala la:eno hibima: midipi kapiyuimi ipuwalo eta lumagiti kalikoha:ma: kuda: eda:na, ba:gala nahoeno ilinaha:dawate kuda: a:luta.* ¹⁶Ba:bene la: ipuwalo etate ba:bako awae lumagi umiti, ebe owalubihino ebetamo ba:ma ka:na da:goemene, “Ama: Godokono kalakalago na:toa, ebe ha:kiya ama: kalikamo ba:gala baa:mo kowalubima:na:ta,” ba:be tabo owalubi taboha:, ba: kuba tabola. Ba:bema: keba tetelo eta hibima: mididawate ilinaheno demedena, ba:bene ama:le ebe kalikamo ba:gala baa:mo owalubihino, amia:no hibima: midi komote keba ka:na kitana? ¹⁷Ama: hidamo nulia:, ama:le Godoko hibima: midima: goete huiyatiya hidohido komo ododilihino, amia:no hibima: midi komo ba: hoela.

¹⁸Huiyatiya la:eno hibima: midipi kapiyuimi ipuwalo komopa:te na:ga:lana, “Lumagigodolo hidohido ododili komate pola:naheno kubaha:, mabu Godoko hibima: midi komo ba: tepo ipuwoeno ododi komola, apa:mo ododi komoha:.”

Ba:bema: na Ya:imesiti ibino tabo ba huiya na:goemo, “La:le hidohido komo dododilima nale la:eno hibima: midi komo ba:bo kiya:tawama:nemo, huiyatiya la:le ododilihino na a:kiyatawamo. Numa:la:, naeno komo ba: ba:ma ka:nala, komopa:te naeno hibima: midi komo kiya:tawahama: nale hidohido komo ba:bema: ododilinakomo.”*

¹⁹Huiyatiya la: komopa:te koga:lama:nemata, “Ale Godoko kapiya hibima: na:midinama:, ba:moe ba: ko komola, aeno apa:mo ododili komoha:.”

Na huiyatiya kogoema:nemo, “Iyo, Godoko kapiya ba: Kodawala, Saitanakono kubakuba gobogobo ba:be komo atumu iya:tawahala. Ba:bema: iba:te ba:be komo hibima: ba midi Godokono heloma: lililahalelo na:toletolehona, huiyatiya numa:la:, iba:te ibino kuba ododili komo miya:paleheno hidohido komo a:kododila:la:. Ba:bema: la: na:kemalagidolutama Godote ibino tole komoma: iba:tamo kokalakalama:ne? Ao, ibino hidohido komo ododiliha: mabuma: ebete iba:tamo kuba huiya hibilo kikalamema:ne!”

²⁰A:iye, ama: hidohido komo ododiliha: lumagima: deda:na, ama: daedae lumagilata! Ama: numa:, Godokono Bukoenno eta tabo komote a ba:ma ka:na iya:tua:mena, kebe lumagiti Godoko hibima: midima: goelo huiyatiya hidohido komo ododilihino, ba:be lumagino hibima: midi komo ba: ha:da amiho komola. ²¹Iyo, ama: aeno iniwa A:ibalahamakono komo nemalagidola. Ebete Godoko hibima: ba midi, ebeno hibima: midi komote

* 2:15 1Yon 3:17 * 2:18 Gal 5:6

ebeno ododi komodo ba:ma ka:na hawakaluya; ebete Godoko owatidoloeno nakola patapata hunamo ebena gudu Aisa:keko adila:tete Godotamo hibilo ikamiya; iyo, ebena hido ododi komodo Godote ebe eta tuputupudawama: ba:bo ka:miya.* ²² Ba:bema: ale ba:moe komo umima; A:ibalahamakono hibima: midi komo ba:gala ebena ododi komo kapiyanomoma: ba eda; ebena hibima: midi komote ebena ododi komodo modobonomoma: ba:bo eda:miya.* ²³ Iyo, ba:moe komote A:ibalahamatamo uluhukuya; Godote ebena Bukalo dopamo da:goiya: ba:be tabote hibima: keda:ma; mabu ebena Bukalo tabo ba:ma ka:na itana, “A:ibalahamate Godoko hibima: da:midiya; ba:bema: Godote ebe tuputupudawama: ba:bo goiya:.” Iyo, hibila, A:ibalahamakono hibima: midi mabuma: Godote ebe ebena hido mabulubima: ka:miya.* ²⁴ Ba:bema: wadiyala ama: ba:moe ko komo hidamo na:lawe; ama: Godoko hibima: midilo hidohido komo nododilinakuya; mabu Godote hidohido ododili komo ama:godolo dulamemene ebete ama: tuputupudawama: koka:mima:na:ta. Huiyatiya ama: hibima: midi ipuwalo hidohido komo ododilihino, amia:no hibima: midi komo ba: ha:da amiho komola, Godote ama: tuputupudawama: a:kaka:ma:mena:ta.

²⁵ Ba:gala Godokono Bukate eta hibima: mididawoeno komo bekahawakalimina, ebena mahilo ba: La:iha:batela. Ba:be kamenate dopamo Godoko hibima: midiha: tetelo dubu bilibili kamenama: eda:nami, huiyatiya Isalaela tawakaluba:te ebena Ka:inane hopo lawema: da:pikuliya; ba:ba tetelo ebete ibino Godo hibima: miditi ibi ba:ma ka:na owalubiliya. Isalaela dubu netewapa:te hopo umihoma: diya gabodo ebetamo da:puluhukuya; La:iha:bate ibi Ka:inane hopo gabomani dubatamo kikalamiya:ha; ebete huiyatiya ibi hiya: gabodo dito oelamiya: gabomani dubate ibi anakapulamekapoma. Ba: hibila, mabu La:iha:bate ba:moe hido komo dododiya; ba:be mabuma: Godote ebe eta tuputupudawama: ba:bo ka:miya.*

²⁶ Ba:bema: naeno iya:tulame taboeno ipuwa kohawakalimima: eta go tabo ba:ma ka:na itana. Lumagiti da:hoemene ba:ba tetelo ebena gobogobote ebena apene dito kuluhukuma:ne, gala ba:be hoe apelo a:kemedenamene. Ba:bema: hibila, lumagino hibima: midi komo ba: ba:ba ka:nala, ebegodolo hidohido ododili komate pola:naheno, komopa:te ba:bo kiya:tawahama:na ebena hibima: midi komo ya:lo a:hoi.

Hibima: Midipa:te Ibino Tabo Olamagimi

Komokomo Hidamo Nulamenamena:

3 ¹Naeno hibima: midipi ekaka:la; la:eno sose kapiyuimi ipuwalo kapiyakapiyanomate iya:tulamepima: neda:huya:la; mabu la:

* **2:21** Tup Mabu 22:9-12 * **2:22** Yun 11:17-18 * **2:23** Tup Mabu 15:6; Ais 41:8

* **2:25** Yos 2:1-21; Yun 11:31

iya:tawahala a puya:te Godokono tabo iya:tulamepima: deda:hanama:, galane ebete aeno tabo olamagimi komo ba:gala ododili komo konomamo kanagilamelea:mema:ne, huiyatiya ebete komo hibima: midipino komo ba:ba ka:na a:kanagilamelelama:mene.

²Ba: hibila, komo tetelo a hibima: midipi hiliyonomate Godokono hibi gabo otanakoma:. Huiyatiya numa:la:, a ipuwalo kebe lumagiti ebeno tabo olamagi komo hiliyonomo hidonomamo dulamena, ba:ma ka:na ebeno ma:lapilate eta kapiya tabo kubamo goeheno, ba:be lumagino ododili ipuwalo eta kubate atumu a:kitanamene, iyo, ebete ebeno apeno hiya:hiya: ododili komo hiliyonomo hidonomamo ulamena eta kuba ododikapoma:. ³Ba:bema: wadiyala la: ba:moe go tabo hidamo nemalagidolala:, oso-goeno namutudawate ebeno tabamo hale ihatete, ba:bene ebete oso-goe hunamo ba emede ba:be deha:poto hala:mo oso-goe hibi gabodo ba:bo katama:ne. ⁴Ba:gala eta go tabo ba:ma ka:nala, huhuti kehaha: kolomoeno ko palai boge heloamo ba atuta, boge atadawate atumu kiya:li deha:potoamo ba:be boge ebeno ubi gabodo dito katama:ne.

⁵Ba:bema: lumagino ma:lapila ba: atumula. Ebe ba: lumagino ape konomo ipuwalo ditana ba:be apeno deha:poto komola, huiyatiya ebe ha:kiya ubi dihatemene ma:lapilate lumagi kuba gabamo ba:bo komagatama:ne. Iyo, ebete awagaha tabo olamagi komodo koko komo ododilima: da:goemene, ebete ba: ba:ba ka:na ebeno ka:ka: konomo konekubahimima:ne, koe powa deha:potote konomoma: eda:te koko kehate da:la:mota:hana ba:bi ilina keba ka:na ka:wamotenako ba:ba ka:na. ⁶Iyo, hibila, lumagino ma:lapila ba: koe powa huiyala, mabu ma:lapilate lumagino apelo ba: deha:poto ilinama: eda:na, huiyatiya ebeno kuba tabo olamagi komate ba:be lumagino ape konomo dalowa:ma: miditi ebeno emede komoeno hiliyonomo komokomo dito kokubahilamema:na:. Ba:bema: numa:la:, ma:lapiloeno koete Saitanakono Koe Habane puluhukunako, iyo, ma:lapilate ba:be Kubadawoeno ubi komamo papamiwatanako.*

⁷Ba: hibila, natamo wapata:lame ilina ba:gala tepamo wapata:lame ilina, beya ipuwalo da:ka:ka:halena ba:bi ilina ba:gala holahola, tawakaluba:te ba:bi hiya:hiya: ilina hiliyonomo gelebadilame iya:tawahala, ⁸huiyatiya lumagiti ebeno ma:lapila gelebadimi modoboha:. Gabo kitanaha: mabu ma:lapilate kubanomoma: ba eda:, ebeno kuba tabo olamagi komate komo tawakalubi anakapulamema: ewagelena, ebe helo kalu keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala.*

⁹⁻¹⁰Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, wadiyala la: ba:moe komo hidamo nemalagidolala:. Komo tetelo a hibima: midipa:te aeno

* 3:6 Ma:t 12:36-37; 15:11,18-19 * 3:8 Lom 3:13

ma:lapilamo aeno Kodawa Nabiwi Godoko a:milimihonakoma:, ba:bene komo tetelo ale komo tawakaluba:tamo maubaha:lete aeno tabamo ibi ba:bo kubahilamenakoma:. Numa:la:, Godote ba:bi tawakalubi ebeno holoholamo ododiliti ebeno gugudima: ka:lamina, ba:bema: milimiho tabo ba:gala mela tabo atu lumagino tabone dikulimina: ba:be komo ko kubanomoma: keda:ma:ne! A:iye, ba:bako kubate a ipuwalo akuluhukala:!
 11-12 O naeno ekaka:la:, la: iya:tawahala, sipolo gao kehane tawakaluba:te boga:me gao a:katapihala:, ba:gala hiwila gao kehane atumu sipolo gaote a:kanolohala:. Ba: ba:ba ka:na tawakaluba:te hido a:la:mina beya ma:pene kuba solo beya a:kiyapohala:, iba:te huiyatiya hido beyanomo biyapohonaka, iyo, hibila, solagoeno beya ma:pete hido gola beya tawakaluba:tamo ikalame modoboha:.

Godokono Hibi Mulu Komo

13 Ba:bema: la:eno hibima: midipi kapiyuimi ipuwalo eta mulu ukuidawa ba:ka:luta? Wadiyala ba:bako dawate tuputupu emede komodo ebeno mulu ba:ma ka:na na:hawakalima:mene, ebete awagahaheno hidohido komo kapiya bododilinakomene. 14 Huiyatiya la: la:eno tepo ipuwalo komopino ilinama: iba:tamo da:maubahanama, ba:gala awagaha ipuwalo la: ha:kiya la: da:wadiya:paa:latelenama, la: hidamo! La:eno awagaha komoeno ododili ipuwado la: Godokono hibi gabo ha:da gaboma: ga:lanamata, ba:bema: wadiyala la: ba:be awagaha komo na:miya:pala:. 15 A:iye, la:godolo ditana ba:be awagaha ukui Godokono Hunu Habane kapenaha:! Ao, ba:bako ukui ba:moe hopoeno mulu ukui komola, ba:be ha:da mulu komote Saitanagodone ba pena Godokono hibi mulu komago ba:bo palaholonako. 16 Ba:bema: puya:te komopino ilinama: iba:tamo da:maubahana, ba:gala puya:te awagaha ipuwalo ibi ha:kiya ibi kapiya demalagidolena, ba:ba:te olowabeletihui ipuwalo hiya:hiya: utititate hiliyonomo hiya:hiya: kuba komo ba:bo ododilinaka.

17 Huiyatiya Godogodone da:pena ba:be mulu komoeno ododili komo eba ka:naha:, mabu ebeno hibi muluti tawakaluba:godolo ditana, iba:te kuba dalowa: komokomo a:kododila:la:. Ba:bi tawakaluba:te tatabalo ba emedena olowabeletihui komo a:kiya:tawahala:, huiyatiya ibi ipuwalo etate eta malemaletelo hidohido komo ba:bo ododilinaka. Ba:bene iba:te tawakalubi hunu nikapa:mo ulameheno ba:ma ka:na eta lumagi miya:pate eta lumagi ebo a:kalawa:la:, ba:gala iba:godolo ma:lapila netewa komote kitanaha:. 18 Ba: hibila, puya:te ba:mako tataba emede komo komopa:tamo dikalamena, ibi ba: hidohido kikipo hakamo damihona ba:bi okopi huiyala, mabu ibino oko owati ipuwalo hidohidonomo naha ilinate hibilo kopikulima:na:.*

* 3:18 Ma:t 5:9; Yun 12:11

Ba:moe Hopoen Komokomo Koamo Emalagidole Komo

4 ¹Ba:bema: la: hibima: midipi ipuwalo alaholoho komo ba:gala olowabeletihui komo kebene ka:pelamenaka? Iyo, ba:bi komate la:eno kateneno kubakuba ubi komodo pikulinaka, mabu ba:bako ubi komate la:eno tepo ipuwalo hidohido ukui komago alaholohona.*
²Ba: ba:ba ka:na la:le komopino ilina uwatema: ewagelenamata, huiyatiya uwate gabo umihino ba:bema: la:le la:eno tabamo ibi anakapulamenakomata. Ba:gala la: koko ilina uwatema: ubi konomola, huiyatiya la:godolo pola:naheno ba:bema: la:le ba olowabeletihui kubanomamo ba:bo alaholohonakomata. A:iye! Mabu keka: la:le la:eno komo ilina modobolo kuwatanaha? Mabu ba: la:le Godoko la:eno modoboha: komoma: hibi gabodo a:katoemehalemata. ³Ba:bema: numa:la:, keba tetelo la:le eta ilinama: Godoko da:toemehonakoma, ba:ba tetelo la:eno tepo ipuwoeno ukui tuputupulu kapola:naha: mabu la: ubila ba:be ilina lawete la: ha:kiya la: kokalakuilamema: Iyo, la:le Godoko kokalakuimima: ukui kihatenaha:, ba:bema: ebe ubihinola eta ilina la:tamo ikalame.

⁴A:iye, la: ba: hibima: midiha: tawakalubi huiyalata! La: iya:tawahala:ka:, keba lumagiti ba:moe hopoen komokomo koamo demalagidolena ebete Godokoba: alaholohodawama: eda:na? Iyo, ba: hibila, pote ba:moe hopoen ilina ba:gala awagaha komokomo uwatema: dewagelena, ebe ba: Godokoba: alaholodawala.* ⁵Ba:bema: numa:la:, Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na itana, “Godoko ubi konomola ebeno Gobogobote ha:kiya aeno tepo ipuwalo kemedenama:, ba:bema: ebete aeno kubakuba ukui komago helonomamo alaholohonako.” Iyo, la: iya:tawahala ba:be tabote hibinomoma: ba eda:na, ⁶ebeno Bukalo ba:moe eta tabote atumu ba:kaitana,

“Puya:te dawagahana Godote iba:go nalaholohona,
 huiyatiya puya:te ibi ha:kiya ibi hopamo da:miya:tena,
 ebete iba:tamo ebeno ko malemale behawakaliminako.”

Kalakala konomola, Godote ebeno malemale atamo ba: ba:ba ka:na hawakalimina!*

⁷Ba:bema: wadiyala la: ha:kiya la: Godotamo ikamehote Saitanatamo helonomoma: neda:hanala:, mabu la:le ba:ba ka:na dewagelema, Saitanate la: kuba gabamo emogabuilame ipuwane la: miya:palette gobogobamo tiyo kalahula:ma:ne.* ⁸Ba: hibila, keba tetelo la: Godoko tama:mo da:pelamema, ba:be atu tetelo ebete la:tamo puluhukuti la: kalakalago kopuwatema:na:ta. Ba:bema: la: puya:te kuba komokomo dododilina,

* 4:1 Lom 7:23 * 4:4 Lom 8:7; 1Yon 2:15 * 4:6 Mulu Tabo 3:34; 1Pit 5:5

* 4:7 Epe 6:12

wadiyala la: la:eno dalowa: kokoto ukulalete kuba komo gala
 akododila:la:. Ba:gala la: puya:te Godoko ba:gala ba:moe hopoen komo
 atu tetelo ta:matalema: dewagelenama, wadiyala la: la:eno tepo ipuwoeno
 kubakuba ukui hiduilamete,* ⁹ ba:bene la:eno kuba mabuma: wadiyala
 la:le tepo temetemema: eda:hate nihima:la:. Iyo, wadiyala la: la:eno iya:da:
 komo miya:pate tepo ipuwoeno ihi komo na:lawiya:la:, ba:bene la:eno
 kalakala komote huiyatiya menemenema: neda:mene. ¹⁰ Ba:bema: hibila,
 la: Godokono holoholo hapulu la: ha:kiya la: hopamo ba miya:te, ebete
 huiyatiya la: hunamo kowadiya:paa:latelema:na:ta.*

Eta Hibima: Mididawoen Komo Kubama: Akagaa:la:

¹¹ Naeno ekaka:la:, ba:moe ba: eta komola. La:eno hibima:
 midipi kapiyuimi ipuwalo etate etoen komo kubama: akagaa:la:,
 mabu keba tetelo ama: eta hibima: mididawoen komo kubama:
 da:goemena:, ba:ba tetelo ama: Godokono konomo malemale tutumu
 tabo kadikanalema:na:ta. Numa:la:, Godote ebeno tutumu tabamo
 ama: bikiyamenata ama:le amia:no hibima: midi ekawi malemalelo
 kemalagidolonama:, ba:bema: keba tetelo ama: amia:no ekawi kubama:
 da:goemena:, ba:ba tetelo ama: Godokono tutumu tabo atumu kubama:
 kakagoema:na:ta. ¹² A:iye, ama: ko lumagiha:! Ama:tamo helo pote
 kikametana eta lumagino komo kanagiya:midamema:? Godoko kapiya
 ba: tutumu tabo ododilidawala, ba:gala ebe kapiya ba: tawakalubino
 komokomo anagilamelelamedawala, ba:bema: ba:moe Kodawa kapiyate
 modobola tawakalubino emede komokomo ba anagilamelelame etoen
 ka:ka: mula:mete etatamo kuba huiya kikamema:ne.*

Lumagiti Ebeno Ododili Komoma: Awagaha Tabo Akolamaga:la:

¹³ Ba:gala eta komo. La: komopi ba:ma ka:na ga:lanakomata,
 “Ka:lo gapogapolo o dumutu hegelalo na ko habamo tote, ba:bolo
 nale kapiya gogo ba nemede bisnisi oko nowatiti mani kokonomo
 konuwatema:nemo.”* ¹⁴ A:iye! Ama: iya:tawaha: dumutu ama:tamo bada
 komote na:kuluhukumini. Ama: hopo lumagilata, ba:bema: amia:no
 ka:ka: ba: ahuta keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, lumagiti tete nanekele
 umiti ha:kiya tiyonomo ba:bo kowiboma:ne.* ¹⁵ Ba:bema: wadiyala ama:le
 awagaha tabo olamagi komo miya:pate ba:ma ka:na na:goiya:, “Godote
 helo natamo dikanamemene, na dumutu ka:ka:go ba luta nale ebeno ubi
 komo ba:bo kododima:nemo.” ¹⁶ Huiyatiya la: komopi ba:mako hidohido
 tabo a:kaga:lalemata, la: ha:kiya la: bawagaminalenamata, ba:bema:
 Godote la:eno awagaha tabo ga:la komoma: kakalakalanaha:. ¹⁷ Iyo,

* 4:8 Sek 1:3; Mai 3:7; Ais 1:16 * 4:10 Yauba 5:11; 1Pit 5:6 * 4:12 Lom 2:1; 14:4

* 4:13 Luk 12:18-20 * 4:14 Mulu Tabo 27:1; Ohale 39:5,11

ba:moe komo ba: hibila, kebe lumagiti tuputupu ododi komo ba iya:tawa huiyatiya ba:be komamo papamiwataheno, ebeno ododiha: komodo ebete Godokono kukala ba:bo kadikanalema:ne.*

**Dogodogopa:te Ibino Kuba Ododili Komo
Miya:palette Godotamo Nohobila:hamena:**

5 ¹Ba:bema: dogodogopa:la:, la: naeno tabo hidamo nulia:la:. Wadiyala la: ba:ma tetelo ihimi na:tupuima:la:, mabu koko temetema:te la:tamo ba: na:pelama:, ²iyo, tete tatalila la:eno dogodogo komate kokubakubahama:na:. Ba:ba tetelo la:eno pupulino ilina unawa:te nalete,* ³ba:bene la:eno hidohido disi hakate ba uwate nonokama: ba:bo keda:hama:na:. Ba:bema: hibila, Godote tawakalubino kuba danagilamelelamemene, ba:be Ko Hegelalo ba:bi nonoka ilinate la:eno kuba ododili komo ba:gala kuba ukui komo kohawakalilamema:na:. Numa:la:, ba:moe hopeno kuititi tetete ba penape, la:eno ilina ya:lo a:dogodoguila:menamimata, huiyatiya tete tatalila la:eno kalakala komote kowiboma:ne, iyo, la:eno nonoka ilinate la:eno ape ba kubahilame la:eno kalakalate ba:bo kowiboma:ne, helonomo koete daha ipulunomoma: keba ka:na ka:midinako ba:ba ka:na.

⁴Ba: hibila, la:eno kuba komo ba: ba:ma ka:na itana. La:eno koko bisnisi ipuwalo puya:te la:eno kolowamino pali ilina da:tapiholamenaka, la:le iba:tamo hido huiya a:kikalama:lemata, ba:bema: iba:te ibino temeteme ipuwalo konomamo ihimina. A:iye, Helodawa Godote ba:be ihimi komo ya:lo iya:tawui!* ⁵Ba:bema: numa:la:, la: ba:moe hopolo dogodogopima: ba eda:hana la: ha:kiya la:eno kateneno ubilo la: a:kalakaluila:menakomata, iyo, la: hidohido baa: ba nahana gadigadihibima: ya:lo eda:huimata. Ba:bema: gadigadi kau-goegoe keba ka:nala:ka: la: ba:ba ka:nala, tete tatalila Namutudawate la: anakapulamema: kopema:ne.* ⁶Ba:gala eta komo. Komo tetelo la:le tuputupu tawakaluba:tamo maubaha:te, ba:bene la:le ibi gabomana:tamo dito magatalenakomata iba:te iba:tamo hoe huiya kikalamema:. A:iye! Ba:bi tawakaluba:te la:tamo eta kuba a:kododa:la:, huiyatiya ba:be gabodo la:le ibi dito anakapulamenakomata!

Hibima: Midi Ipuwalo Kodakodalo La:mota:hana Komo

⁷Ba:bema: naeno ekaka:la:, la:eno hibima: midi ipuwalo kodakodalo na:la:mota:hanala: Kodawa Ya:sukunu pe teta:mo. Wadiyala la: pali ododidawoeno komo nemalagidolala:, ebete pali ilina amihote hidohido pali ilina naha tete ba:bo kolatimima:ne. Ba:ma ka:na dopo manome tetelo wegolate donakomene ba:gala kuititi manomelo gala da:konakomene, hakate hido gibama: ba eda: ebeno pali ilinate hidamo

* 4:17 Luk 12:47 * 5:2 Ma:t 6:19 * 5:4 Tutumu 24:14-15 * 5:5 Luk 16:25

ba:bo kapepehoma:na:.* ⁸ Ba:bema: la: ba: atumu Ya:sukunu pe komo latimima: ubiha:ma: eda:haheno kodakodalo na:la:mota:hanala:, mabu ebeno pe tete ba: na:tatali!.* ⁹ Ba:bema: naeno ekaka:la:, la: ipuwalo etate eta lumagino komoma: ubiha: tabo akagaa:la:, mabu diyala, Godote amia:no tamedawoeno emede komo modoboma: ba goe huiyatiya ama: kubadawama: da: goemene. Iyo, ba:be Kodawate ba: na:pe a hiliyonomoeno komokomo kopanagilamelea:mema:!

¹⁰ Ba:gala naeno ekaka:la:, wadiyala la:le ya:lo tetelo da:pikuliya: ba:bi Godokono ukui hawakalimipino komo nemalagidolala: Iba:te Godokono oko ba owatina koko temeteme duwatanakui, huiyatiya iba:te hibima: midi ipuwalo kodakodalo la:mota:hananakuya:, ba:bema: iba:te keba ka:na kemedenama:, wadiyala la: ba: ba:ba ka:na nemedenala:.

¹¹ Numa:la:, a hibima: midipa:te ba:bako okopi ba emalagidole ba:ma ka:na ga:lanakoma:, “Ibino kodakodalo la:mota:hana mabuma: Godokono kalakala komote iba:godolo hibilo nitanami!” Ba:bema: wadiyala la: eta hibima: mididawa Yaubakono komo atumu na:kemalagidolala:. Konomo olalati komote ebetamo duluhukuya:, ba:ba tetelo ebete hibima: midi ipuwalo kodakodalo la:nami, ba:bema: Kodawa Godote ebe owalubiti olalati ipuwane ebeno ka:ka: a:mula:miya:. Kalakala konomola, Godoko ba: konomo malemaledawala.*

Hibinomo Tabo Goe Komo

¹² Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, ba:moe eta komo ba: ko komonomola. La:le komopa:tamo hibinomo tabo ga:lama: dewagelema, ulihopa:te la:eno tabo hibima: komidima: la:le Godokono Hunu Haboeno mahilo akaka:ma:la: ba:gala hopo haboeno mahilo atumu akaka:ma:la:. Ba:bema: hibima: mididawa, wadiyala ama: huiyatiya amia:no tabo olamagi ipuwalo eta ilinoeno mahilo ka:mihino tabo hibilo ba:ma ka:na na:goiya:, “Iyo, na kododima:nemo,” ba:gala keba tetelo ama: eta komo ododi modoboha:ma: deda:mena:, wadiyala ama: eta hibi tabo ba:ma ka:na na:goiya:, “Ao, na a:kododa:mo.” A:iye! Komopa:te ama: hibima: komidima: ama:le amia:no tabo heluimima: eta tabo akagaa:la:, mabu ba:bako tabo olamagi komoma: Godote kuba huiya ama:tamo kopodemema:ne.*

Godotamo Toetoe Tabo Olamagi Komo

¹³ Ba:bema: la: ipuwalo keba lumagiti komo temeteme ipuwalo demedena, wadiyala ebete toetoe tabo Godotamo nolamaga:mene. Ba:gala keba lumagiti kalakala ipuwalo demedena, wadiyala ebete

* 5:7 Tutumu 11:14; Yel 5:24 * 5:8 Lom 13:11-12; 1Pit 4:7

* 5:11 Ikuli 34:6; Yauba 1:21-22; 2:10; Ohale 103:8 * 5:12 Ma:t 5:34-37

Godoko adikumi ohale nalapihohamene. ¹⁴Ba:gala kebe lumagi temetemetete dumina, wadiyala ebete sose watowatopi ka:lamiti, ba:bene iba:te pelamete Kodawa Ya:sukunu mahilamo olibi kikipoeni iha:mo ebeno wato kali pabutimiti Godotamo ebe ba:bo nadipata:mena.* ¹⁵Ba:bema: iba:te Godoko hibima: ba midi, ebete ibino toetoe tabo uliti temetema:goeno lumagi ba:bo kohiduimima:ne, ba:gala diyala, ba:be temetemetete ba:be lumagino kuba ododili komodo ebetamo kuda: a:pi, ba:bene Godote ba:be komo iya:tawate ba:be atu tetelo ebeno kuba egebolemete kadodolemema:ne.* ¹⁶Ba:bema: wadiyala la: ipuwalo etate ebeno kuba ododili komokomo kahawakalilame, etate ebeno kuba ododili komokomo kahawakalilame, ba:ba ka:na newagelenala:, ba:bene la: ipuwalo etate eta Godotamo nadipatenakuya:la:, ebete la:eno kuba egebolelamete la:eno apeno hiya:hiya: temeteme komo tama:mo komiya:telamema:. Ba: hibila, kapiya tuputupudawoeni toetoe tabo olamagi ipuwado Godoko ba: modobola koko hanohano komo ododilima:.

¹⁷Numa:la:, Godokono ukui hawakalimidawa Elayako ba: hopo lumagila, a keba ka:nala:ka: ebe ba:bako lumagila. Huiyatiya ebe hido tuputupudawala, ba:bema: wegolate kowiboma: ebete Godotamo konomamo da:toetoiya:, Godote ebeno tabo hibilo uliya:, iyo, ba:ba tetene tupuimiti wegolate tete ga:ga:nomolo konakuiha:, ba:be tete ba: netewa-kapiya gogo ba:gala sikisi manome tetela.* ¹⁸Huiyatiya wegolate gala oma: Elayate Godotamo toetoe tabo da:kolamagiya:, Godote ebeno toetoe tabo gala kuliti wegola hopamo ba:bo poemiya: tawakalubino pali ilinate gala kakapepehoma:.*

Lumagino Ka:ka: Mula:me Komo

¹⁹Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, naeno kuititi leta tabo ba: ba:ma ka:nala. La: ipuwalo etate Godokono hibi gabone gobogobamo delehegamene, wadiyala etate ebe gala na:kamagaha:mene.* ²⁰Iyo, la: ba:moe ko komo nemalagidolala:, kebe lumagiti kuba ododidawa umiti ebeno kuba gabone Godokono hibi komamo gala da:kamagahemene, Godote ba:be tuputupudawoeni ododi komodo kubadawoeni ka:ka: mula:mete ebeno kuba ododili komokomo ba:bo kegebolemema:ne.

Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.*

* 5:14 Mak 6:13 * 5:15 Mak 16:18 * 5:17 1Gaw 17:1; 18:1 * 5:18 1Gaw 18:42-45

* 5:19 Gal 6:1 * 5:20 Mulu Tabo 10:12; 1Pit 4:8

PITAKONO DOPO LETA

EBETE HIBIMA: MIDIPA:TAMO ODODIYA:

1 ¹Na ba: Pitatela, Ya:su Kelisote ebeno sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya:, ba:bi okopi ipuwalo na ba: etala.

Godote ebeno tawakalubima: keda:hanama: pui ka:ka:lamiholiya:, ibi ipuwalo komo la: Yudiya hopone hiya:hiya: hopamo ikuliti ba:bo da:nemedehonama, ba:ma ka:na komo la: Pontase hopolo, komo Galesiya hopolo, komo Ka:padosiya hopolo, komo A:isiya hopolo, ba:gala komo Bitiniya hopolo, la:le ba:moi hiya:hiya: hopolo bemedehonamata, nale ba:moe leta la: hiliyonomatamo ba:bema: poememo. ²Ba: hibila, ya:lo tetelo Nabiwi Godote la: a:ka:lamiya:ta la:le ebeno Gobogoboeno heloamo ebeno talona tawakalubima: keda:hanama:, iyo, ebete ubi bihatiya: Ya:su Kelisokono hawa:mo la:eno tepo ipuwoeno dalowa: ukulalelamete, la:le ebetamo hibilo kopapamila:halenama:.

Wadiyala Godokono malemale komo ba:gala hete komote la:godolo konomamo na:pola:namena:.*

Hibima: Midipa:te Hido Ka:ka: Haba Lawema:

Ya:sukunu Pe Tete Da:latimina

³Wadiyala a kalakala tabo aeno Kodawa Ya:su Kelisokono Nabiwitamo kadipatema:nema:, mabu ebe ba: hibi Godola. Numa:la:, ebete ebeno konomo malemale ba:ma ka:na hawakalimiya:, ebete Ya:su Kelisoko hoe ipuwane ka:ka:mo dadipatiya: ba:be komodo uli ka:ka: atamo ikaa:miya:. Ba:be mabuma: ale ebeno pe komoma: uliholo kalakalago ebe belatiminama:, ⁴mabu ba:ba tetelo Godote ebeno gugudi mabuma: da:hiduilamiya: ale ba:bi hidohido ilina hibilo kuwatema:nema:. Ba:bi hidohido ilinate ebeno Hunu Habalo ba pola:na emedena

* 1:2 Lom 8:29; 2Tes 2:13

tetelo a:kawibohonamena: ba:gala a:kababalehonamena: ba:gala a:kakubakubahanamena:.*

⁵Ba: hibila, Godoko ubila ebete ba:moe hopoen Kuititi Hegelalo ebeno ka:ka: mula: komo la:tamo ikalame, ba:bema: ebete la:eno hibima: midi komodo ebeno heloamo la: nitagua:midalenata.* ⁶Ba:moe mabuma: la: na:kalakalahanala:, iyo, hibila, ba:ma tetelo la:le komo hiya:hiya: temeteme ipuwalo ba emedena menemene iya:tawahanakomata, huiyatiya tete tatalila la:eno kalakala tete kopuluhukuma:ne.*

⁷Numa:la:, ba:moe hopolo iya:tawahapa:te golodo ilina koe ipuwamo dihatemena:, koete golodo ilinoeno dalowa: ba upula: iba:te ba:be ilinoeno hido a:la:mina komo ba:bo kumima:na:. Ba: ba:ba ka:na Godote la:eno hiya:hiya: temeteme ipuwalo ebeno hido oko bowatina la:eno hibima: midi komo kulamelelamema:, da: hibila: o da: hibiha:. Ba:bema: numa:la:, hopo habanapa:te golodo ilina duminaka hidonomoma: ga:lanaka, mabu tete nanekelero ba:be hopo ilinoeno a:la:mina komote konomamo kitanama:ne. Huiyatiya kalakala konomola, la:eno hibima: midi komoeno hido komote ba:bako golodo ilinoeno hido komo na:gogolona, mabu hibima: midi komote la:godolo emedena tetelo a:kawibonamene. Ba:be mabuma: wadiyala la: temeteme ipuwalo kodakodalo na:la:mota:hanala:, mabu Ya:su Kelisote gala da:kapemene, ebete la: ba pimililamehole la: pawagaminalete la: hunamo ba:bo kopewadiya:paa:latelema:na:ta.* ⁸La:le ebe dopamo kuminakuiha: ba:gala ba:ma tetelo la:eno baida:mo ebe kuminaha:, huiyatiya la:le ebe hibima: ba midina malemalelo ba:bo emalagidolonamata. Ba:be mabuma: la:eno temeteme koamo emalagidolehenono konomo kalakalate la:godolo bitana, ba:bako kalakala bada konomola:ka:! Iyo, tawakaluba:te ba:bako kalakala tabamo hawakalimi modoboha:!* ⁹Numa:la:, ba:be kalakalate la:godolo hibilo bitana, mabu la: iya:tawahala la:eno hibima: midi komodo la:le Godogodone ka:ka: mula: komo na:lawenamata.

¹⁰Dopamo tetelo Godokono ukui hawakalimipa:te ba:moe ka:ka: mula: komoeno hibi komo kiya:tawahama: ebeno Bukoen hiya:hiya: tabo komokomo beka:lamiholenakuya:, ba:bene iba:te ba:ma ka:na ga:lanakuya:, galane tetelo Godote ebeno ka:ka: mula: komo la: hibima: midipa:tamo malemalelo dito kikalamema:na:ta.* ¹¹Huiyatiya numa:la:, iba:te ba:moe eta komo nipo umiya:, Godokono ka:ka: mula: komote keba ka:na na:ka:pemene ba:gala kebako tetelo na:ka:puluhukumini. Ba:ba tetelo Kelisokono Gobogobote ebeno ka:ka: mula: komoeno pe tete iba:tamo hibilo kahawakalimiya:ha:, huiyatiya ebete ibi ipuwado ba:ma

* 1:4 Kol 1:12 * 1:5 Yon 10:28; 17:11 * 1:6 1Pit 5:10; Yai 1:2

* 1:7 Mulu Tabo 17:3; Sek 13:9; Mai 3:3; Ya:i 1:3 * 1:8 Yon 20:29; 2Kol 5:7

* 1:10 Ma:t 13:16-17

ka:na olamaginakui, Godokono Oemedawa Kelisote da:pemene, ebete dopamo koko temeteme uwatete, galane Godote ebene hido a:la:mina komamo ebe ba:bo kawagaminama:ne. * 12 Ba:gala ibino oko owati ipuwalo Godote ibi a:kiyalamiya:, iba:te kebe komokomo da:ga:lanakui ba:bi komate iba:tamo a:kikulihamena: huiyatiya galane tawakaluba:tamo kikulihoma:na:. Ba:bema: hibima: midipa:la:, la: ba: ba:bi tawakalubilata, iyo, la: tetelo komo Godokono okopa:te pikuliti Ya:sukunu Hido Tabo ebene Hunu Haboen Talona Gobogoboen heloamo la:tamo a:polamagiminakuya:. Ba: hibila, Hunu Haboen nopopa:te ibino ubi konomamo miya:tena, la:le kebe ugumuili komo kuwatiyu:ma, iba:te ba:bi hidohido komo atumu kakiya:tawahama:.

Hibima: Midipa:te Godokono Talona Ipuwalo Emedeho Komo

13 Ba:bema: la:le Godokono hido oko kowatihonama: la:eno ukui na:hidiulama:la:. Ba:gala wadiyala la: Ya:su Kelisokono pe komoma: uliholo nemedehonala:, mabu ebete da:pehawakalamene ba:be hegelalo ebene ka:ka: mula: komo la:tamo malemalelo kopikalamema:na:ta.

14 Ba:gala dopamo tetelo la:le Godokono hibi komo iya:tawahaheno kebe komo kododilinakuima, la: ba:ma tetelo ebegodone ohobila:hate ba:bi kateneno ubi komokomo ododili komodo hibima: midiha:pimo gala akemedehonala:. * 15 Huiyatiya la: Godotamo ba papamila:ha ebene tutumu tabo hiliyonomo ipuwalo eta kapiya adikanalehen, wadiyala la: la:eno hiliyonomo ododili komo ipuwalo talonama: neda:huya:la:. Iyo, la: da:ka:lamia:la ba:be Kodawate talonama: keba ka:na keda:na la: ba: atumu ba:ba ka:na nemedehonala:, 16 mabu ebete ebene Bukalo a ba:ma ka:na iya:tua:mena, “La:eno ododili komo ipuwalo talonama: neda:hanala:, mabu na ba: Talonanomo Emededawala.”*

17 Numa:la:, Godote kapiya tuputupunomo gabodo hiliyonomo hopo habanapino komokomo kanagilamelelamema:ne, iyo, ebe ba: hido huiya ba:gala kuba huiya iba:tamo modobolo dikalamemene ba:be Kodawala, ba:gala hibila, la:le ebetamo da:toetoehonakoma ebe la:eno Nabiwima: ka:minakomata. Ba:be mabuma: wadiyala la: ba:moe hopolo kapelapimo ba emedehona, la:eno ododili ipuwalo ebe tolemelo ebe kapiyatamo na:papamila:hanakuya:la:, * 18 mabu la: iya:tawahala la:eno hido huiyate ebegodone kopema:ne, ba:gala la:le dopamo iniwala:godone da:laway:ma ba:be emede komoen ododili ipuwalo ebene hibi ka:ka: komo nipo umiya:mata. Iyo, dopamo la:le ba:be pakala emede komamo da:papamila:hanamima Saitanakono du genamanapima: ba eda:hana, Godote la: malemalelatelelo ba:be du genama ipuwane ba:bo

* 1:11 Ohale 22; Ais 53; Luk 24:26-27 * 1:14 Lom 12:2; Epe 2:3; 4:17-18

* 1:16 Hawi 11:44-45; Ma:t 5:48 * 1:17 Lom 2:11; Haw 2:23

uluhukulateliya:ta. Ba:bema: numa:la:, ba:ba tetelo ebete la: ba:moe hopoen mana:mo kuwatiya:ha:, ¹⁹huiyatiya ebete la: Kelisokono huiya konomo hawa:mo la: a:huiyaliya:ta. Iyo, eta kuba kapiyate Kelisogodolo itanaheno, ebete hidonomo sipi-goe deha:poto huiyama: ba eda:na la:eno kuba ododili mabuma: ebeno ape hawa:goeno malemale ilinama: miditi Godotamo ba:bo ikamiya:.* ²⁰Ba: hibila, ba:moe hopo ododihino dopamo Godote Kelisoko ya:lo a:ka:miya: la:eno ka:ka: komula:lendamema:, ba:bema: kalakala konomola, a tetelo ba:moe hopoen kuititi tete ba tatali ebete hopo habanapa:tamo ba:bo pehawakaluya:,* ²¹ba:bene ebete da:hoyia: ba:ba tetelo Godote hoe ipuwane ebe ba adipate ebeno helonomo alago ebe ba:bo awagaminuya:. Ba:be mabuma: la:le Kelisoko ipuwado Godoko hibima: ba midina, ebegodone la:eno hidohido komo hibilo uwatema: ebeno pe komo uliholo latiminamata.*

²²Numa:la:, la: Godokono hibi komamo ba papamila:ha la:eno tepo ipuwa ukulaliya:mata la:le la:eno hibima: midipi ekaki malemalelo hibilo kemalagidolenama:. Ba:bema: wadiyala la: ipuwalo etate eta kemalagidolo, etate eta kemalagidolo, la: ba:ba ka:na ba ewagelena la:eno tepo ipuwoeno konomo malemala:mo komopi nemalagidolenala:.* ²³Ba: hibila, dopamo la:eno nabi ba: puya:te ibino kadele teta:mo nikuliti da:neha:lahuya: ibi ba: ba:bi dubula, huiyatiya ba:ma tetelo la: ba: Ka:ka: Nabiwi Godokono gugudilata, iyo, la:le ebeno wiboha: Ka:ka: Tabodo hawakalahaleta uliulinoma: eda:huya:mata. ²⁴Ba:be mabuma: Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na itana,

“Tawakalubi hiliyonomo ba: hemo keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala,
ba:gala ibino awagaha komokomo
ba: haiyaino titi huiyala.

Ka:lo dapepehuta

ba:bi hemate dumutu hegelalo kowaiwaihoma:na:,
ba:gala ka:lo hido tita:gopi da:pola:na
ba:bi haiyaa:te dumutu hopamo dito koma:tila:ma:na:.*

²⁵Godokono Tabote huiyatiya emedena emedena tetelo bitanamene.”
Numa:la:, ba:moe tabo ba: komopa:te dopamo tetelo la:tamo dolamagimiya: ba:be Hido Tabola.

Ya:suku Ba: Godokono Genamoeno Nakola Huiya Hototola

2 ¹Ba:moe ba:be mabuma: la:godolo da:pola:na ba:bi hiya:hiya: kuba hiliyonomo tama:mo na:miya:ta:la:, ba:ma ka:na ha:da tabo akolamagiminakala:, ba:gala ma:lapila netewa komo na:miya:pala:la:, ba:gala komopino ilinama: akamaubahalenakala:, ba:gala tawakalubino

* 1:19 Oel 20:28; Yun 9:12-14 * 1:20 Epe 1:4 * 1:21 Yon 14:6; Lom 5:1-2

* 1:22 Yon 13:34; Lom 12:10 * 1:24 Ais 40:6-8

mahilo kubahilame talonala.* ²La: huiyatiya a:lia:li gugudimo ba eda:ha Godokono Gobogoboeno hido nono nihoma: la: la:eno ubi komo konomamo nihatenala:, iyo, ba: ba:ba ka:na la: la:eno ka:ka: mula: komo hibilo lawema: hibima: midi ipuwalo kapepehoma:nemata. ³Ba: hibila, dopamo tetelo la: Kodawoeno malemale totoma:namidate golanomoma: ba:bo ga:luya:mata.*

⁴Ba:bema: la:le Ko Ka:ka:dawa Ya:sutamo na:pelama:la:, ebe ba: tawakaluba:te kubama: ga:late tama:mo dihatiya: ba:be dawala, huiyatiya Godote ebe hidonomo nakola huiya hototoma: goelo ba:bo lawiya:.

⁵Numa:la:, ebena ka:ka:te la: ipuwalo atumu ba:kaitana, ba:bema: wadiyala la: pelamete la: ha:kiya la: Godotamo na:pikamehala:, la:le ebe adikumino genamoeno hidohido kehama: keda:hanama:. Ba:bene la: ba:be genama gulu ebe ba owatidolona ebena Gobogoboeno talona oko owati komodo malemale ilina ebetamo ikamehopima: beda:hanamata, ba:bema: la:le Ya:su Kelisoko ipuwado ebetamo dikamehonakoma, ebete kalakalago la:godone buwatanakomene.* ⁶Numa:la:, Godote ba:be komo hawakalima: ebena Bukalo ba:ma ka:na goena,

“Na hidonomo nakola huiya abo lawete

Yelusalema ko habalo^a detenamo

ba:be genamoeno hototoma: komidima:nemo.

Ba:bema: kebe lumagiti ba:be dawa hibima: da:midimini,

ebete emedena tetelo hilopo komo a:kiya:tawanamene.”*

⁷Ba: hibila, la: puya:te Ya:suku hibima: da:midinama, la: iya:tawahala ebe ba: Godokono huiya konomo hototoma: eda:na. Huiyatiya numa:la:, komopa:te ebe hibima: kamidinaha:, ba:bema: Godokono Buka tabote ibino ubiha: komo hawakalimima: ba:ma ka:na goena,

“Genama etepa:te tama:mo dihati,

ba:be hototote huiyatiya genamoeno helo mabuma: eda:na.”*

⁸Ba:gala Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na itana,

“Ba:moe Kodawa ba: gabo tetelo ditana ba:be nakolala,

tawakaluba:te ibino kuba ubi komago ba tolame

ebegodolo nato nukamidahaleta

ebe hunamo ba:bo konegudima:na:.”

Ba:bema: hibila, iba:te Godokono tabo hibima: midiha: mabuma: nato ukamidahaleta ba:bo gudinaka, Godote ibi mabuma: ya:lo da:goiya: ba:ba ka:na.*

⁹Huiyatiya la: hibima: midipino komo hiya:nomola. La: ba: Godote ebena ubilo duwatiya:la ba:bi tawakalubilata, ba:gala la: Ko Gawadalagi

^a 2.6 Buka ka:lamiholeadawa, wadiyala ama: niya:tawa, Yelusalema haboeno eta mahilo ba: Sayonola.

* 2:1 Epe 4:22; Ya:i 1:21 * 2:3 Ohale 34:8 * 2:5 Epe 2:21-22; Haw 1:6

* 2:6 Ais 28:16; Epe 2:20 * 2:7 Ohale 118:22 * 2:8 Ais 8:14-15

Godoko adikumilo ebetamo malemale ilina dikamehonakoma, la:
 ba: ba:bi okopilata. Iyo, la: ba: ebetamo talona oko dawatina ba:bi
 kapiyuimipilata, ba:gala la: ba: Godokono hiya:nomo tawakalubima:
 eda:hanamata. Ba: hibila, Godote la: du ipuwane a:ka:lamiya:ta, mabu
 ebe ubila la:le ebeno hidonomo alo ipuwalo ba emedena ebeno hidohido
 ododili komokomo komopa:tamo kolamagiminakoma.* ¹⁰ Ba:bema:
 kalakala konomola, la:le dopamo tetelo Godokono tawakalubima:
 keda:hanamiha: huiyatiya ka:lo la: ba: ebeno gugudilata, ba:gala dopamo
 la: ebeno malemale kiya:tawahuya:ha: huiyatiya ba:ma tetelo ebegodone
 a:lamiya:mata.*

**Godoko Hibima: Midipa:te Ba:moe Hopolo
 Kapelapima: Deda:hana Ba:be Komo**

¹¹ Naeno hidohido mabuluba:la:, nale la: betoelameholemata la:
 ba:moe hopolo ba emedehona kapelapima: neda:hanala:, mabu la: ba:
 Godokono Hunu Habanapilata. Ba:bema: la:eno kateneno ubi komamo
 akapapamila:hala:, mabu ba:bi kuba ubi komate la:eno gobogoboeno
 ka:ka:go ba alaholoho la: kubahilamema: ewagelena.* ¹² Ba:gala la:le
 hibima: midiha:pa:go ba emedena ibino holoholo hapulu hidohido komo
 kapiya nododilinakuya:la:, mabu ibi ipuwalo puya:te la: kubapima:
 da:ka:lamina, iba:te la:eno hidohido ododili komo ba ulamena la:
 mabuma: ukui hiya:ma: ba:bo komidilima:na:. Iyo, hibila, Godote hopo
 habanapino komo anagilamelelamema: da:pemene, ba:be Ko Hegelalo
 ba:bi atu tawakaluba:te la:eno hidohido ododili komoma: Godokono
 mahilo kadipatema:na:.*

Gabomani Okopa:tamo Papamila:ha Komo

¹³⁻¹⁴ Ba:bema: Kodawa Ya:suku mabuma: la:le Loma habanapino
 Konomo Gawadalagitamo na:papamila:hanala:, mabu hopo
 konomolo ebeno helote hibilo bitana. Ba:gala ebete komo hiliyonomo
 hiya:hiya: hopamo da:noelamiya: ba:bi koko gawadubu ba:gala ibino
 komo gabomani okopi, wadiyala la: ibi hiliyonomatamo atumu
 na:kapapamila:halenakuya:la:. Ba: hibila, ba:bi dubagodolo helo bitana
 kuba ododilipa:tamo kuba huiya ba ikalame hidohido komo ododilipi
 hunamo kowadiya:paa:latelema:na:.* ¹⁵ Ba:moe mabuma: Godokono ubi
 komo ba:ma ka:na bitana, keba tetelo ebeno hibi komo iya:tawaha:pa:te
 la: kubapima: da:ka:lamimina:, la:le la:eno hidohido ododili komamo ibino
 daedae tabo ga:la komo ba:bo koduhilamema:nemata.* ¹⁶ Ba:bema: la:
 Kelisoko ipuwalo tutupima: deda:hanama, la: hidamo! La: daedae ukuilo

* 2:9 Tutumu 7:6; 14:2; Ais 9:2; Tai 2:14; Oel 26:18; Epe 5:8 * 2:10 Hos 2:23

* 2:11 Gal 5:17,24 * 2:12 Ma:t 5:16 * 2:13-14 Tai 3:1 * 2:15 1Pit 3:16

ba:ma ka:na akaga:lala; “Kelisote aeno kuba huiya ya:lo uwatea:miya; ba:bema: ale aeno kuba ubi komokomo gala da:kododilima; Godogodone kuba huiya a:kalawa:ma.” Ao, eba ka:naha! Wadiyala la: huiyatiya la:eno ape Godotamo ikamehonomo nikamehuya:la; la:le la:eno ododili ipuwalo ebeno huiyaha: okopima: keda:hanama. ¹⁷Ba: ba:ba ka:na la:le komo hibima: midipi hiliyonomo malemalelo ba emalagidole Godoko kapiya na:tolemenala. Ba:gala ba:moe hopo konomolo heloma: deda:na, ba:be Lomanapino Konomo Gawadalagino komoma: la:le la:eno tepo ipuwalo kuba tabo ga:laheno ebeno tutumamo na:papamila:hanakuya:la. Iyo, wadiyala la: ha:kiya la: hopamo ba miya:te, komo tawakalubi hiliyonomoeno komoma: la:eno tepo ipuwoeno ukuilo ibi hunamo na:wadiya:paa:latelenakuya:la.*

Oko Namutuluba:tamo Papamila:ha Komo

¹⁸Ba:bema: koko oko dubate la: pui mana:mo duwatiya:la, wadiyala la:le ba:bi dubuino huiyaha: oko kowatihonama: la:eno tepo ipuwalo ibino komoma: kuba tabo ga:laheno iba:tamo oko helonomamo nowatinakuya:la. Iyo, oko namutulubi ipuwalo puya:te la: da:malemalelatelena, la:le hidohido oko ibi kapiyatamo owatihoheno, puya:te la: kiyahalamelo la:tamo da:maubahalena, wadiyala la: ba:bako oko namutuluba:tamo atumu kalakalago na:papamila:halenakuya:la.* ¹⁹Ba: hibila, ama: ba:ba ka:na ba ewagelena amia:no kuba ododiha: tetelo etate ama:tamo temeteme dikamemena; Godote ba:be komo umiti ama:tamo kokalakalama:ne mabu ama: amia:no tepo kodakoduimilo ebeno ubi komamo na:papamiwatanata. ²⁰Huiyatiya ama: oko kubamo owati ipuwalo namutudawate hiya:hiya: temeteme ama:tamo dikamehomena; ba:ba tetelo ama: amia:no tepo kodakoduimilo ko komoha:ma: da:goemena; ba:be mabuma: Godote ama:tamo ba:ka:kalakalamene? Ao, ebeno kalakalate a:kitanamene mabu ama: ba: kuba okodawalata, huiyatiya keba tetelo ama: hido oko owati ipuwalo temeteme da:lawemena; ba:ba tetelo ebeno kalakalate ama:tamo hibilo kitanama:ne.*

Ya:suti Ebeno Hoe Ipuwalo Koko Temeteme Duwatiya:

²¹Ba: hibila, Godote la: hibima: midipi a:ka:lamiya:ta, la:eno hibima: midi mabuma: ba:moe hopoenom temeteme ipuwalo kopola:nama. Ba:bema: Kelisote la:eno ka:ka: komula:lelamema: ebeno hoe ipuwalo koko temeteme keba ka:na kuwatiya; Godoko ubila la: Kelisokono nato bobodo ebe hibilo kota:matanama.* ²²Iyo, numa:la; Kelisote eta kuba kododiya:ha: ba:gala ebegodolo eta ha:da amiho komo puliyala.*

* 2:17 Lom 12:10 * 2:18 Epe 6:5 * 2:20 1Pit 3:14,17 * 2:21 Ma:t 16:24; Yon 13:15

* 2:22 Ais 53:9

²³ Ba:gala kubapa:te ebe diduduputimiya: ebete huiyatiya iba:tamo iduduputilame tabamo kahuiyuya:ha:, iyo, ebete iba:godone koko temeteme duwatiya:, ebete ibi kiyahalamelo iba:tamo kuba huiya ikalamema: kagoiya:ha:. Ba:ba tetelo ebete huiyatiya ebeno hibima: midi komo Godotamo ihatiya: ebete ebeno ka:ka: komula:mema:, mabu ebe iya:tawuya: galane ba:be Kodawate hiliyonomo tawakalubino komo tuputupunomo gabodo kanagilamelelamema:ne. * ²⁴ Ba:bene Kelisote ha:kiya ebeno apa:mo aeno kuba ododili komo uwatea:mete keha pihigamo ba:bo watuya:. Ebete ba:ba ka:na ododiya: mabu ebe ubila ale aeno kuba ododili ipuwalo ha:lahate ebeno tuputupu emede ipuwalo kemedehonama:. Iyo, hibila, ebete ebeno temeteme uwate komodo la: a:hiduilamiya:ta, * ²⁵ ba:bema: numa:la:, dopamo tetelo la: hiya:hiya: dalatidiholiya:ma ba:bi sipi-goegoemo emedehonamimata, huiyatiya ka:lo Godote la: gala a:kamagaheliya:ta la:eno Hido Sipi-goegoe Ulamedawa kota:matanama:, ebe ba: la:eno tepo ipuwoeno Ukui Buiya:minaledawala.*

**Hibima: Midipi Kamenakamena Ba:gala Ibino Awi Iba:te
Kapimilo Keba Ka:na Na:kemedehonamena:**

3 ¹ Ba:bema: kamenakamenala:, nale okopi ibino namutuluba:tamo papamila:hama: keba ka:na ka:kiyalamemo, wadiyala la: ba: atumu la:eno awa:tamo na:papamila:hanakuya:la:. Diyala, ibi ipuwalo komopa:te Ya:sukunu Hido Tabo hibima: kamidinaha:, huiyatiya la:le ebeno Hibi Taboeno eta komo iba:tamo ga:laheno, la:eno hidohido ododili komate ibi hibi gabo ba:bo kiya:tulamema:na: iba:te atumu hibima: midipima: keda:hama:. * ² Ba:bema: la:eno ododili ipuwalo eta dalowa: ukui komote itanaheno, la:le Godoko la:eno ukui komamo dawagaminanama, wadiyala iba:te ba:bi netewa komo la:eno emede ipuwalo hidamo nulamenamena:.

³ Ba:gala wadiyala la: la:eno hunu tama hiduilamema: koamo akemalagidolonala:. Ba:ma ka:na la:eno hinibo hiduimi komo, ba:gala huiya kokonomo tulikahula pupuli komo, ba:gala galoeno nolenole pupuli komo, ba:gala hidohido kaliko pupuli komo, ba:bi komo hiliyonomo ba: koko komoha:. * ⁴ Huiyatiya numa:la:, ko komo ba: tepo ipuwa hiduilame komola, mabu kebe kamenate ebeno tepo ipuwa da:hiduimimini, ba:be hido komote ebegodolo a:kawibamene, iyo, ba:bako hido tataba emede komote ebegodolo ba itana, Godote ba:be komo umiti hidonomoma: kogoema:ne. ⁵ Ba:bema: wadiyala la:le ya:lo tetelo tuputupulu demedehonama: ba:bi kamenakamenoeno emede komo nemalagidolala:. Iba:te Godoko hibima: ba midina ibino awa:tamo papamila:ha komodo ibi ha:kiya ibino tepo ipuwa hidohidonomoma: ba:bo midilinakuya:,

* 2:23 Ais 53:7; 1Pit 3:9 * 2:24 Lom 6:11; Ais 53:5-6

* 2:25 Isi 34:5-6; Ma:t 9:36; Yon 10:14; Yun 13:20-21 * 3:1 Epe 5:22 * 3:3 1Tim 2:9

⁶iyo, ba: ba:ma ka:na Selate ebeno awi A:ibalahamatamo hidonomamo papamiwatalo ebe ebeno hido namutudawama: ka:minakui. Ba:bema: la:le Selako ba ibamitina la:eno awi tolelameheno iba:tamo hidohido komo dododilinakoma, la:eno hibima: midi ipuwalo la: ba: ebeno bohelemele gugudima: beda:hanamata.*

⁷Ba:gala hibima: midipi dubala:, la: atumu la:eno kamenakamenago tatabalo ba emedehona hido ukuia:go ibi nowalubilinakuya:la:, mabu la:eno helote ibino helo na:gogolona. Iyo, wadiyala la: la:eno tepo ipuwoeno ukuilo la: ha:kiya la: hopamo ba miya:te la:eno kamenakamena hunamo na:wadiya:paa:latelenakuya:la:, mabu Godote tawakaluba:tamo malemalelo dikalamena iba:te ba:be wiboha: ka:ka: la:go kapimilo kolawema:na:. Ba: hibila, la: ba:ma ka:na dewagelema, Godote la:eno toetoe tabo ulihoma: eta komote gigiho a:kakalapilamene.*

Hidohido Ododili Komokomo Mabuma: Temeteme Lawe Komo

⁸Ba:bema: la: hibima: midipino emede komoma:, na Pitate kuititi tabo ba:ma ka:na goemo. Wadiyala la: hiliyonomate ukui kapiyama: eda:hate tatabalo nemedenala:, ba:ma ka:na awagaha komote la:tamo akapa:la:, ba:gala la: hibima: midipi malemalelo ba emalagidolena, ibino temeteme komoma: la:eno tepo ipuwa akakodakoduilama:la:. ⁹Ba:bene eta lumagiti ama:tamo kuba dododimini, ama: ebeno kubama: akahuiyala:, ba:gala ebete ama:tamo mela tabo da:goemene, ama: ebeno mela tabo huiyaheno huiyatiya ebe mabuma: Godoko na:kiyamiya: ebete ebe hidamo kowalubinama:. Ba: hibila, Godote ebeno malemale ama: ipuwado hawakalimima: ama: ya:lo a:ka:miya:ta, mabu ba:be gabodo ebeno hido owalubi komote ama:tamo atumu ba:kapenakomene. ¹⁰Ba:moe ba:be mabuma: Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na itana,

“Kebe lumagiti kalakalago emedema: ubi dihatemene,
ebete kubakuba tabo ba:gala ha:da amiho tabo akolamaginakala:.*

¹¹Ba:gala wadiyala ebete kuba ododili ipuwane ohobigate
hidohido komo nododilinakamene,

iyo, ebete ebeno ubi konomamo nihatenakamene
komopi hiliyonomago tatabalo kemedenama:.

¹²Ba: hibila, puya:te ba:ba ka:na tuputupupima: deda:hana,
Kodawa Godote ibi hidonomamo ba ulamena
ibino toetoe tabo ulihonako,

huiyatiya puya:te kuba komokomo dododilina,
ebete iba:tamo alaholo komo bododinako.”

¹³Ba:bema: ama:le hidohido komo ododilima: helonomoma:
deda:mena:, ba:ba tetelo eta lumagiti ubi a:kihata:mene ama:

* 3:6 Tup Mabu 18:12 * 3:7 Epe 5:25 * 3:10 Ohale 34:12-16

kubahimima: ¹⁴Huiyatiya diyala, eta tetelo ama: hido komo ba ododi komopa:te temeteme ama:tamo da: ikametamena:, ba:bene ba:be temeteme ipuwalo iba:tamo akatoletola:la: ba:gala aka-ukuibilibila:la:, huiyatiya ama: koamo na:kalakaluya:!* ¹⁵Iyo, ama: amia:no tepo ipuwalo Kelisoko kapiya tolemelo ebe hunamo ba adipate Kodawama: na:ka:minakuya:, ba:gala wadiyala ama: ba:ma ka:na na:hidonakuya:, keba tetelo Kelisoko iya:tawaha: lumagite amia:no hibima: midi komoma: ama: da:kiyamemena:, ama: ba:be komoeno ipuwa ebe hidamo ba:bo kiya:tumima:na:ta. ¹⁶Ba:bene ama: amia:no komo ebetamo da:hawakalimimina:, wadiyala ama: ha:kiya ama: hopamo ihatelo amia:no ukuia:mo ebe ba adipate tataba gabodo ebe nowalubiya:. Ba: hibila, ama:le amia:no ododili ipuwalo Kelisokono tuputupudawama: ba eda:na amia:no tepo ipuwoeno mulu ukui komamo da:papamiwatanakomona:, puya:te amia:no Kelisoko ta:mata mabuma: ama: iduduputimilo kuba tabo dolamagimina, galane iba:te amia:no hido emede komo ba emalagidolo hilopo ba:bo kolawema:na:. * ¹⁷Ba:bema: hibima: mididawa, ama: numa:. Godote ubi dihatemene, ama:le eta hido ododi komo mabuma: temeteme da:lawemena:, kubaha:, ba: hido komola, mabu ba:bako temeteme ipuwalo Godokono kalakalate ama:tamo kitanama:ne, huiyatiya keba tetelo ama: kuba ododi ipuwalo temeteme da:lawemena: ebete ama:tamo a:kakalakalamene.

Ya:sukunu Koko Temeteme Komodo Hibima:

Midipa:te Ka:ka: Mula: Komo Da:lawiya:

¹⁸Ba:bema: wadiyala la: Kelisokono komo nemalagidolala:. Ebe ba: tuputupudawanomola, huiyatiya ebete hopo habanapino kuba ododili hiliyonomo mabuma: koko temeteme uwatete ba:bo hoiya:, ba:moe gabodo ebete a Godotamo a:magahiya: ale ebena hidohido mabulubima: keda:hanama:. Numa:la:, tawakaluba:te Ya:suku danakapumiya: ba:ba tetelo ebena katene apeno ka:ka:te dito wibuya:, huiyatiya Godote hoe ipuwane ebe dadipatiya: ebete wiboha: ka:ka: ape ba:bo kalawiya:, iyo, ebete emedena emedena tetelo gala a:kahoenamene. ¹⁹Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Godote ebe ka:ka:mo adipateheni dopamo Ya:suti Saitanakono du genama guamo tote Godokono tabo ba:bo nalamagiya:. ²⁰Ba:bolo puya:te ebena tabo dulihuya:, ibi ba: hopo habalo Godotamo papamila:haha:ma: deda:hanama: ba:bi kuba ododilipino ha:laha gobogobola, iyo, Nowate konomo boge dododiya: Godote hido tete iba:tamo ba:bo ikalamiya:, huiyatiya iba:te ebena tabo kulihuya:ha:. Ba:be mabuma: hulama beyate dodoluya: ba:ba tetelo hopo habanapi ipuwalo kapiyakapiyate Nowakono boge guamo nogomuya:, iyo, a:iti

* 3:14 Ais 8:12-13; Ma:t 5:10; 1Pit 2:20; 4:14 * 3:16 1Pit 2:12

tawakalubinomate beya ipuwane ibino ka:ka: mula: komo ba lawe komo hiliyonomate ba: dito ha:lahuya:.*

²¹ Ba:bema: Nowako tetelo duluhukuya: ba:be hulama beya ba: go komola. Iyo, ka:lo hibima: midipino beyamo wadulatele komo ba: ibino ka:ka: mula: gabola, huiyatiya ba:be ododi ipuwalo beyate lumagino tepo ipuwa a:kukulama:mene, ao, beyate hunu tamoeno dalowa: kapiya kukulama:ne. Ba:bema: ka:ka: mula: komo keba ka:nala:ka:? Lumagiti beyamo aduti komo lawe tetelo ebena tepo ipuwoeno mulu ukui komamo papamiwatalo Godotamo hibilo ba:ma ka:na da:goemene, ebete ebena emede ipuwalo tuputupu komokomo kapiya kododilinama:, ba:be komodo ebete ka:ka: mula: komo kolawema:ne, mabu Ya:su Kelisote ebena ka:ka: ba:bako lumagitamo ikamema: hoe ipuwane gala a:kamahiguya:. ²² Ba: hibila, ba:be Ka:ka:dawoeno helo konomola. Ebete Hunu Habamo gala kanodolote ba:bolo Godokono tu hapuamo da:nemediya:, ba:ba tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku hiliyonomo nopopa:te, Godokono nopopi ba:gala Saitanakono nopopi, helohelonomo nopopi ba:gala helohelodopo nopopi, ibi hiliyonomate Ya:sukunu ubi komamo ba:papami la:halenakomena:.

Hibima: Midipa:te Kuba Ododili Komone Godotamo Ohobila: Komo

4 ¹ Ba: hibila, Kelisote ba:moe hopolo ba emedena ebena apa:mo koko temeteme iya:tawanakui, ba:bema: wadiyala la: la:eno temeteme ipuwalo ebena hido owalubi ukui atumu kodakodalo na:lawiya:la:, alaholodawate ebena ka:ka: mula:ma: gili kibili keba ka:na ka:lawenako ba:ba ka:na. Numa:la:, pote ebena hibima: midi mabuma: ebena apa:mo temeteme duwatanako, ba:be lumagiti pakala emede komoeno kuba ododili komamo gala a:kapapamiwatanakamene,* ² iyo, ebete ebena hoe kuitita:mo ba nuluhuku Godokono ubi komamo ba:papamiwatanakomene, ebena kateneno ubi komamoha:.

³ Ba: hibila, hibima: midiha:pa:te kebe kuba komokomo dododilinaka, la: komo gogo hiliyonomolo ba:bi atu komo bekaododilinakuimata. Iyo, dopamo la: la:eno kateneno ubi komamo ba papamila:hale bohelemele pilo komo, ba:gala gamoda niho ipuwalo daedaema: eda:ha komo, ba:gala hiya:hiya: hilopo poko ipuwalo emedeho komo, ba:moi komate la: ipuwalo kokonomoma: eda:hanama:, ba:gala la: Godokono eta ko tutumu tabo adikanalete ida:da:li badikulamenamimata. Huiyatiya kalakala konomola, la: ba:bi kuba ododili komokomo a:miya:paliya:mata,* ⁴ iyo, ba:ma tetelo la:le hibima: midiha:pa:go ba:bako koko kuba ba:gala daedae ukui komokomo kododilinaha:, ba:bema: iba:te la: mabuma: konomamo la:wa:hate la: ba:bo iduduputilamenakata. ⁵ Ba:bema: hibila,

* 3:20 Tup Mabu 6:1–7:24 * 4:1 Lom 6:2,7 * 4:3 Epe 2:2-3

Godokono Ko Hegelalo iba:te ebeno holoholo hapulu da:nutitatamena;
 ebete ibino hiya:hiya: kuba ododili mabuma: iba:tamo huiya ba
 ikalame ebe duhimima: iba:te eta tabo ga:lama: a:kamodobamena:.
 Iyo, ba:be Helodawate ya:lo hidote bemedena, ba:moe hopolo dopamo
 demedehonama: ba:gala ka:lo tetelo demedehona ba:bi tawakalubi
 hiliyonomoeno ododili komokomo anagilamelelamete iba:tamo modobo
 huiya kikalamema:ne.* ⁶Numa:la:, ba:moe ba:be mabuma: Ya:sukunu
 Hido Tabote ha:lahapa:tamo duluhukuya:. Iyo, ba:ba:te hopo habalo ba
 emedehona ibino apa:mo dododilinakui ba:bi kuba mabuma: Godote
 iba:tamo hoe huiya ikalamete, ba:bene ebete ebeno ubi komo ba:ma
 ka:na ihatiya:, ba:bi ha:lahapino gobogobate Hido Tabo uliho ipuwalo
 uli ka:ka: uwatete Godokono ubi komamo emedena emedena tetelo
 ba:papamila:hanakomena:.

**Godote Hibima: Midipa:tamo Hiya:hiya: Helo
 Dikalamiya: Iba:te Ebeno Oko Kowatihonama:**

⁷Numa:la:, tete tatalila ba:moe hopoen hiliyonomo komokomate
 kowibohoma:na:, ba:bema: wadiyala la: tepo kodakoduilamete ba:be
 komote pema: uliholo nemedenyala:, mabu ba:moe gabodo la: Godotamo
 toetoe tabo olamagimi ipuwalo helonomoma: keda:hama:nemata.*
⁸Ba:bema: la:eno hiliyonomo ododili komokomo ipuwalo ba:moe
 komo ba: ko komonomola. Wadiyala la:eno emede ipuwalo etate eta
 malemalelo nemalagidolonala:, mabu keba tetelo la: malemale ipuwalo
 demedenama, ba:ba tetelo etate etoen kuba ododili komokomo koamo
 emalagidolemeheno tiyolo kegebolemema:nemata.* ⁹Ba:gala wadiyala la:
 ubiha: tabo ga:laheno komopa:te komopi baa:mo ba:gala laha haboen
 komamo nowalubihuinakuya:la:.*

¹⁰Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Godote malemalelo hibima: midipi
 hiliyonomatamo ebeno hiya:hiya: helo ikalamiya: iba:te ebeno oko
 kowatihonama:, ba:bema: hibima: mididawa, ebete ama:tamo kebe
 hiya:nomo helo dikamiya:la, wadiyala ama: ba:be heloamo komo
 tawakalubi hidamo nowalubilinakuya:.* ¹¹Ba:ma ka:na Godote kebe
 lumagitamo helo dikamiya: ebeno tabo kolamaginama:, wadiyala ebete
 hibilo nalamaginakamene, ba:gala Godote potamo helo dikamiya:
 komopino modoboha: komokomo ipuwalo ibi kowalubilinama:,
 wadiyala ebete ba:be heloamo ba:bako tawakalubi hidonomamo
 nowalubilinakamene. Ba:moe ba:be gabodo la: hibima: midipino
 hiliyonomo ododili ipuwalo komopa:te Ya:su Kelisokono mahilo ba
 adipate Godoko ba:bo kawagaminama:na:.

* 4:5 Oel 10:42 * 4:7 Lom 13:11-12 * 4:8 1Pit 1:22 * 4:9 Yun 13:2

* 4:10-11 Lom 12:6-8

Ba:bema: wadiyala konomo awagaha komo ba:gala konomo helo komote Kelisogodolo emedena emedena tetelo na:pola:namena! Ba:moe tabo ba: hibinomola, ba:ba:la!

Ya:suku Ta:matapa:te Temeteme Ipuwalo Emede Komo

¹² Ba:bema: naeno hidohido mabuluba:la:, la: temeteme ipuwalo demedehonama akala:wa:hala:, mabu temeteme komate Godokono tawakaluba:tamo da:pikulinaka ba:be komo ba: uli komoha:.

¹³ Iyo, la:eno temeteme ipuwalo wadiyala la: na:kalakalahala:, mabu la:le kebako hiya:hiya: temeteme duwatanakoma Kelisote dopamo ba:bako atu temeteme a:kauwatanakui. Ba: hibila, galane ebete ebene helonomo alago da:pehawakalamene, ba:ba tetelo la: konomamo kokalakalahama:nemata.* ¹⁴ Ba:bema: komopa:te ba:ma tetelo la:eno Kelisoko ta:mata mabuma: la: diduduputilamemena:, la: na:kalakalahuya:la: mabu ibino iduduputilame komote ba:moe komo behawakalimina, Godokono a:la:mina Gobogobote la: ipuwalo hido oko bowatina.*

¹⁵ Ba: hibila, eta lumagiti eta lumagi dito danakapumimini, ba:gala etate eteno ilina pilolo da:lawemene, ba:gala etate gabomanino eta tutumu dadikanalemene, ba:gala etate ebene pata: ipuwalo komopa:tamo menemene dito dikalamemene, wadiyala ba:bako kuba ododi lumagiti huiya ba lawe temeteme niya:tawamene. Numa:la:, Godoko ubihinola la: hibima: midipi ipuwalo etate ba:bako kuba ododi komodo temeteme huiya lawe, ¹⁶ huiyatiya hibima: mididawate Kelisoko ta:mata mabuma: temeteme da:lawemene, ba:be komo ba: hido komola, ebe akahilopala:. Iyo, lumagiti Kelisokono mahilo mabuma: temeteme ipuwalo da:lutamene, wadiyala ebete kalakala Godotamo hunamo nadipata:mene!

¹⁷ Ba: hibila, hopo habanapino komokomo anagilamelelame tete ba: a:pe. Ba:ba tetelo Godote a hibima: midipino ododili komo dopamo anagilamelea:mete atamo modobo huiya kikaa:mema:ne, ba:bene galane ebete ebene Hido Tabo hibima: midiha:pino kuba ododili komokomo ba anagilamelelame huiya konomo iba:tamo atumu ba:bo kakikalamema:ne. Ba:ba tetelo ibino temeteme bada konomola:ka:! ¹⁸ Ba:moe mabuma: Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na itana,

“Tuputupudawate ebene ka:ka: mula: komo lawema:

kodakodadopola,

ba:bema: puya:te Godotamo papamila:ha ubiha:ma: deda:hana,

ba:gala puya:te kuba komokomo dododilina,

iba:te ka:ka: mula: komo keba ka:na na:ka:lawemena:?

Gabote a:kitanamene, puliyanomola!”*

* 4:13 Oel 5:41; Yai 1:2; 1Pit 1:6-7 * 4:14 1Pit 2:20 * 4:18 Mulu Tabo 11:31

¹⁹Ba:bema: la: puya:te Godokono ubilo temeteme ipuwalo demedehonama, wadiyala la: tuputupu komokomo ba ododili la: ha:kiya la:eno ka:ka: Godotamo hibilo nikamehonakuya:la:. Ebe ba: la: hidonomamo dododiliya:la ba:be Helodawala, ba:gala ebete la: kowalubilima: kebe komo ododima: dopamo da:goiya:, galane ebete ba:be komo hibernomolo kododima:ne.

Sose Watowatopa:te Ibino Sipi-goegoe Hidamo Ulame Komo

5 ¹Ba:bema: na Pitate, la: puya:te la:eno hibima: midipino kapiyuimi ipuwalo watowatopima: deda:hanama, na ubila la: eta tabo kokiylalamema:, mabu na ba: atumu sose watodawa etala. Ba: hibila, Kelisote temeteme duwatiya: nale naeno baida:mo umiya:mo, ba:gala ebete helonomo alago da:pehawakalamene ba:ba tetelo nale ebeno alo ipuwalo eba:go kolutama:nemo. Ba:bema: nale la: sose watowatopi ba:ma ka:na tutumulatetemata, ²wadiyala la: la:eno tepo ipuwalo ubiha: tabo ga:laheno, Godote la:tamo dikalamiya:la la: la:eno ubi konomamo ba:bi sipi-goegoe hidamo nulameniya:la:. Ba:gala la:eno oko owati ipuwalo oko huiya lawema: koamo emalagidoloheno, huiyatiya la:le Godokono kalakalago komo tawakalubi hiliyonomo dito nowalubilinakuya:la:.*
³Ba:gala watowatopa:la:, Godote la:tamo dikalamiya:la la: ba:bi sipi-goegoe kubamo kiyahalamelo wato kokoma: akeda:hala:. Wadiyala la:le huiyatiya la:eno tataba emede komodo iba:tamo hido go ba hawakalimina ibi ba:ba ka:na na:magahelenakuya:la:.* ⁴Ba:bema: la: ba:ba ka:na ba ewagelena, la: sipi-goegoe ulamepino Kodawate da:puluhukumini, ba:ba tetelo koko gawadubate ibino watamo da:pupulinaka la: ba:bako hidohido a:la:minale pake ilina ebegodone kuwatema:nemata. Kalakala konomola, ba:bi pake ilinoeno a:la:mina komote emedena tetelo a:kawibonamene.

Hibima: Midipa:te Komo Tutumu Tabamo Papamila:ha Komo

⁵Ba:bema: la: komo hibima: midipa:la:, nale atu gabodo la: komo hiya:hiya: tabo kokiylahalamema:nemata. La: uli apepeho dubala:, wadiyala la: la:eno watowatopa:tamo na:papamila:hanala:, ba:gala la: hibima: midipi hiliyonomala:, la: ha:kiya la: hopamo ba miya:te etapa:te etapa:tamo huiyaha: okopima: neda:hanala:, mabu Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na itana,

“Puya:te dawagahana Godote iba:go nalaholohona,
huiyatiya puya:te ibi ha:kiya ibi hopamo da:miya:tena,
ebete iba:tamo ebeno ko malemale behawakaliminako.”*

⁶Ba:be mabuma: la: ha:kiya la: hegehegema: ba midili Godotamo da:papamila:halema, Godote ebeno hido tetelo la: hunamo ba

* 5:2 Yon 21:15-17; Oel 20:28 * 5:3 2Kol 1:24; Pil 3:17; Tai 2:7 * 5:5 Epe 5:21; Yai 4:6

wadiya:paa:latele kokopima: komidilima:na:ta. * 7Ba:bema: wadiyala la: la:eno ukui bilibili komo hiliyonomo ebetamo miya:palenomo na:miya:pala:la:, mabu ebete la: malemalelo konomamo emalagidolenata.*

8La: hidamo! La: uliholo nemedehonala:, mabu la:go alaholohodawa ebe ba: Saitanatela, ebe konomo layono-gaha huiyala, iyo, ebete tawakaluba:tamo tole konomo ba ikalame ugahalo ibi nalema: oholena.*

9Ba:bema: wadiyala la: la:eno hibima: midi ipuwalo kodakodalo ba la:mota:hana ebetamo alaholoho komo nododinakuya:la:, mabu la: iya:tawahala eba:go alaholo ipuwalo la: kapiyate kemedena:, iyo, ba:moe hopo konomolo la:eno komo hibima: midipi ekaka:te ba: atu temeteme ipuwalo kaemedehona.* 10Huiyatiya kalakala konomola, la: tete nanekelole temeteme ipuwalo emeda:tepate, galane Godote ha:kiya la:eno temeteme ipuwane la: uluhukulatelete hibilo koheluilamema:na:ta, la:le la:eno tepo ipuwalo ukui gagagagama: eda:hakapoma:. Ba: hibila, ba:be Konomo Malemaledawate dopamo tetelo la: Kelisoko ipuwado a:ka:lamiya:ta la:le ebena helonomo alago emedena tetelo kemedehonama:, 11ba:bema: wadiyala konomo helo komote ebegodolo emedena tetelo nitanamene! Ba:moe tabo ba: hihinomola, ba:ba:la!

Pitate Leta Kuititi Hapulu Tabo Komokomo Dolamagiya:

12Numa:la:, ba:moe deha:poto leta Sailasiti na mabuma: pepamo miya:teho, naeno umi ipuwalo ebe ba: eta hido hibima: mididawa ekawila. Ba:bema: naeno leta kuititi hapulu la: ba:ma ka:na kiyalamemata, nale la: la:eno hibima: midi ipuwalo kowalubilima: ba:moe tabo komokomo bemiya:tehomu, iyo, ba:bi komate Godokono hibi malemale behawakalimita, ba:bema: wadiyala la: ba:be malemale ipuwalo kodakodalo na:la:mota:hanala:.*

13Numa:la:, nago da:kapiyuiminaka ba:bi Ba:baloni^b sose hibima: midipino kapiyuimi ba:gala la:eno hiya:hiya: sose kapiyuimi, la:eno hiya:hiya: kapiyuimi ba: kapiya badininipala bohelemele huiyala, iyo, Godote ebena ubilo la: keba ka:na kuwatitiya:la, ebete ba: ba:ba ka:na ibi atumu a:kuwatiya:. Ba:be mabuma: iba:te ibino nolata tabo bepoema: la:tamo, ba:gala naeno gudu Makate atumu nolata tabo bekapoeme.*

14Wadiyala la: da:kapiyuimima, la: hiliyonomo etapa:te etapa:tamo la:eno malemale kohawakalimima: kokoto uwatehuilo na:pa:watamehuiya:la:.

^b 5.13 Buka ka:lamiholelawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Loma ko habalo demedehonama:, ba:bi hibima: midipa:te Loma habanapino konomo awagaha komo ba emalagidolo iba:te ibino haba Ba:baloni mahilamo ka:minakuya:, mabu puya:te dopamo hibi Ba:baloni habalo demedehonama: iba:te ibino konomo awagaha ipuwalo Godotamo koko kuba bododilinakuya:.

* 5:6 Ma:t 23:12; Luk 14:11; Ya:i 4:10 * 5:7 Ma:t 6:25-30 * 5:8 1Tes 5:6

* 5:9 Epe 6:11-13; Ya:i 4:7 * 5:12 Oel 15:22,37-40; 12:2,25; 13:13 * 5:13 2Tim 4:11

Ba:bema: la: puya:te Kelisoko ipuwalo demedehonama, ebena
kalakalate la: hiliyonomagodolo nitanamene. Ba:moe ba: naeno tabo
kuititila. Ba:ba:la.

PITAKONO NABA 2 LETA

EBETE HIBIMA: MIDIPA:TAMO ODODIYA:

1 ¹Na ba: Saimono Pitate, Ya:su Kelisokono okodawala, iyo, ebete ebeno sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya:, ba:bi okopi ipuwalo na ba: etala.

Ba: hibila, Ya:su Kelisoko ba: aeno Ka:ka: Mula:lea:medawala, ebe ba: Godotela. Ba:gala ebete ebeno tuputupu ododili gabodo puya:tamo hibima: midi komo dikalamiya:, la: ba: ba:bi tawakalubilata, ba:bema: nale ba:moe leta la:tamo poememo, mabu la:eno hibima: midi komo ba:gala aeno hibima: midi komo ba: kapiyanomola.

²Wadiyala la: Godokono komo ba:gala aeno Kodawa Ya:sukunu komo ba iya:tawaha, ibino malemale komo ba:gala ibino hete komote la:godolo konomamo na:pola:namenala.

Hibima: Midi Ipuwalo Apepeho Komo

³Ba: hibila, dopamo tetelo Ya:suti a a:ka:miya: ale ebeno helonomo alago ba:gala ebeno tuputupu ododili komago kemedehonama:. Ebegodolo Godokono helote bitana ba:bema: ebete atamo hiliyonomo hidohido komo ikaa:miya:, ale ebeno komo ba iya:tawaha Godokono ubi komamo hibilo kopapamila:hanama:. ⁴Iyo, ebete dopamo a kowalubima: kebe tabo hibilo da:goiya:, ba:be taboeni hibi komote ba:ma ka:na uluhukuya:, ebete atamo kokonomo komo ba:gala hidohidonomo komo dito ikaa:miya:, mabu ebe ubila ale hopo tawakalubino kateneno kuba ododili ipuwane ikuliti aeno emede ipuwalo ale Godokomo kemedehonama:.

⁵Ba:be mabuma: la:le la:eno hibima: midi ipuwalo apepeho wakolado kalehawaminama:, wadiyala la: la:eno ukui konomamo nihatenala:. Iyo, la: ba: ba:ma ka:na Godoko hibima: ba midina, ebeno tuputupu emede komo na:lawiya:la:. Ba:bene la: tuputupulu ba emedehona, Godokono hibi iya:tawa

komo na:lawiya:la:. ⁶ Ba:bene la: Godokono komo hibilo ba iya:tawahana, Godokono helo lawema: tepo kodakoda komo na:lawiya:la:. Ba:bene la: tepo kodakodalo ba la:mota:hana, koko temeteme ipuwalo heloha:ma: eda:haheno kalakala na:lawiya:la:. Ba:bene la: temeteme ipuwalo heloha:ma: eda:haheno ba la:mota:hana, Godotamo hibilo papamiwata komo na:lawiya:la:. ⁷ Ba:bene Godotamo hibilo ba papamila:hana, la: komo hibima: midipa:tamo malemale hawakalimi komo na:lawiya:la:. Ba:bene la: hibima: midipa:tamo malemale ba hawakalimina, wadiyala Godokono malemale emalagidolo komote hopo habanapi hiliyonomatamo la: ipuwalo konomoma: neda:mene.

⁸ Ba: hibila, ba:moi apepeho wakoloeno komo hiliyonomate la:godolo konomamo da:pola:namenaa, ba:ba tetelo la: aeno Kodawa Ya:su Kelisokono hibi komo ba iya:tawaha ebeno hidohido gao nolohe oko bowatihonamata. ⁹ Huiyatiya numa:la:, kebe hibima: midi lumagigodolo ba:bi komokomate pola:naheno, ebe ba: baidi tamihodawala, iyo, ebeno emede komote ba:moe komo behawakalimina, Ya:suti ebe ebeno kuba ododili ipuwane uluhukutiti ebeno tepo ipuwa dukulamiya:, ebete ba:be hido komo ya:lo adodui. ¹⁰ Ba:bema: naeno ekaka:la:, Godote la: dopamo da:ka:lamiholiya: ba:be komo hibilo kohawakalimima:, wadiyala la: la:eno hibima: midi ipuwalo helohelonomoma: neda:huya:la:, mabu hibila, la: ba:ba ka:na dewagelema la: nato ukamidahaleta a:kaguda:mata. ¹¹ Iyo, ba:moe ba:be gabodo Godote la:tamo gigiho ka:hiya:midalamema:na:ta, la:le aeno Ka:ka: Mula:lea:medawoeno kalakala emede habamo kona:pa:la:hama:, ba:be Kodawa ba: Ya:su Kelisotela ba:gala ebeno Ko Gawadalagima: eda: komote emedena emedena tetelo bitanamene.

Pitate Ebeno Hoe Komo Tatalima: Da:goiya:

¹² Ba: hibila, la: ba:moi komokomo ya:lo iya:tawahuya:mata, ba:bema: Godote la:tamo dikalamiya:la la: ba:be hibima: midi ipuwalo heloma: eda:hanamata. Huiyatiya numa:la:, naeno kalakala bitana komo hiya:hiya: tetelo ba:moi atu komo la: gala kakakiyalamenakoma:, ¹³ ba:bema: na hoeheho dopamo la: ba:moi komo gala da:kakiyalamema, ba:be komo ba: hido komola. ¹⁴ Iyo, na iya:tawala tete tatalila na ba: kohoema:nemo, mabu aeno Kodawa Ya:su Kelisote ba:moe komo na ya:lo iya:tunami. ¹⁵ Ba:moe ba:be mabuma: ba:moe leta ipuwalo nale ba:moi komo la: gala ba:bema: kakiyalamemata, naeno hoe gala hapuni la:le ba:moi komo hidamo kemalagidolenama:.

Godokono Ukui Hawakalimipa:te Ya:suku Mabuma: Bukamo Hibi Tabo Komokomo Da:miya:tiya:

¹⁶ Numa:la:, a Kodawa Ya:su Kelisokono oelamepa:te ebeno helo komo ba:gala hawakala komo la:tamo da:pehawakalimiya:ma:, ba:ba tetelo

* 1:6 Gal 5:22-23 * 1:14 2Kol 5:1; Yon 21:18-19

ale la: ha:da kamiholamiya:ha:. Ba:gala komo hiya:hiya: tawakalubino iniwala:te ibi ha:kiya ibino kapiyuimi mabuma: eyoni guguda:tamo kebako uwi ka:kiyahanakui, ale ba:bako tawakalubino uwi komokomo la: kakiyahalamiya:ha:. Ba: hibila, ale Ya:sukunu Ko Gawadalagi helo aeno baida:mo dumiya:ma:, ba:be komo la: a:kiyalamiya:ta,* ¹⁷mabu Nabiwi Godote Ya:suku ba milimiho ebe dawagaminutiya:, ba:ba tetelo komo a ebeno oelamepa:te ba:bolo na:pola:nuya:ma:. Ba:bene ale aeno galamo Ko Alonomodawoeno tabo madodo ba:ma ka:na uliya:ma:, “Ba:moe ba: naeno kapiya Gudunomola. Na ebetamo na:kalakalutamo!”* ¹⁸Iyo, a Ya:sukuba: talona hununomo hakalo da:pola:nuya:ma:, ba:ba tetelo Godokono tabo madodote ebeno Hunu Habane atamo ba:ba ka:na puluhukuya:.

¹⁹Ba:bema: Godokono ukui hawakalimipa:te Ya:suku mabuma: Bukamo ya:lo tetelo da:miya:tiya:, ale ba:bi komokomo hibima: na:midilinama:. Numa:la:, ibino tabo komokomo ba: alo deha:potote konomo du ipuwalo keba ka:na ka:la:minana ba:ba ka:nala, ba:bene tete tatalila Huli Olokiti ha:kiya kuluhukuma:ne, iyo, ba:ba tetelo hido hegelate ba powaloho duino hilibubuti dito kowiboma:ne. Ba:bema: hibila, ba:be alote la:eno tepo ipuwalo hidamo ka:la:minalema:, wadiyala la: Godokono okopa:te dopamo da:hawakalimiya: ba:be tabo hibima: miditi hidonomamo na:lawiya:la:. ²⁰Ba:gala ba:moe ko komo hidamo niya:tawahala:. Godokono ukui hawakalimipa:te ebeno Bukamo dopamo kebe tabo komokomo ka:miya:tiya:, lumagiti ha:kiya ebeno mulu ukuia:mo ba:bi taboeno ipuwa uwate modoboha:, ²¹mabu Godokono ukui hawakalimipa:te ibi ha:kiya ibino ubilo ibino ukui tabo Bukamo kamiya:tenakuiha:. Ao, Godokono Gobogobote ibi keba ka:na kiya:tulamenakui, iba:te ebeno tabonomo Bukamo miya:telo ba: ba:ba ka:na olamagiminakuya:.*

Godokono Mahilamo Ha:da Tabo Olamagimipa:te Ikuli Komo

2 ¹Ba:bema: numa:la:, la:eno iniwalino tetelo Godokono hibi tabo olamagimipa:te oko ba owatina, atu tetelo Godokono mahilamo ha:da tabo olamagimipa:te a:mahila:halenakuya:, ba:bema: ba:ma tetelo komo ba:bakobako dubate la: ipuwalo gala kakikulima:na:. Ba:ba:te la:eno ka:ka: mula: komo kokubahilamema: ibino ha:da tabo komokomo kolamagimima:na:, ba:bene kebe dawate ibino kuba ododili komoeno helo ipuwane ibi ebeno hawa:mo malemalelo duluhukulateliya:, iba:te ebe ubiha:ma: ba eda:ha ba:bo koga:lama:na: ebe ibino Namutudawaha:. Ba: hibila, ba:moe gabodo ibi ha:kiya ibi kokubahilamema:na:, iyo, iba:te iya:tawaha: tetelo olalatiti ibi dito kopuwatema:ne.* ²Huiyatiya olalatiti

* 1:16 Ma:t 17:1-5 * 1:17 Ma:t 17:5 * 1:21 2Tim 3:16; 1Pit 1:11-12

* 2:1 Ma:t 24:11; Yud 4

iba:tamo pehenō, dopamo komo sose tawakalubi hiliyonomate kateneno ubi gabodo ibi ba ta:matale Godokono hibi gabo komiya:pama:na:, iyo, ba:ba tetelo hibima: midiha:pa:te ibino kuba ododili komokomo ba ulamelelame Godokono hibi gabo kuba gaboma: ba:bo koga:lama:na:.
³Ba:gala eta komo. Ba:bi ha:da tabo olamagimipa:te ubi konomamo ihatena la:eno mani ha:da gabodo uwatema:, ba:bema: ibi ha:kiya ibino ukui komamo komo hiya:hiya: uwi la: ba:bo kokiyahalamema:na:ta. Huiyatiya numa:la:, dopamo tetelo Godote ibino kuba huiya ikalamema: hibilo a:goiya:, ba:bema: ba:be kuba huiyate ba: na:pe, iyo, ibi Anakapulamedawate ya:lo a:hiduya:, ebete hido tete belatimina.

Godote Kuba Ododilipa:tamo Huiya Ikalame Komo

⁴Ba: hibila, Hunu Haboenō komo nopopa:te Godokono tutumu dadikanaliya:, ba:ba tetelo ebete ibi Saitanakono konomo du bobamo dito iya:hekiya:, iba:te du ipuwalo auli hala:mo matuhulamehola:go ba emedehona ibino kuba huiya uwate hegela kolatiminama:.*

⁵Ba:gala Nowate hopo habanapa:tamo Godokono tuputupu emede komo dolamagiya:, iba:te Godokono ubi komamo kapapamila:huya:ha:. Ba:be mabuma: Godote iba:tamo kuba huiya atumu kaikalamiya:, iyo, ebete hulama beya ba:moe hopamo da:poemiya:, ba:ba tetelo ibi hiliyonomate a:ha:lahuya:, huiyatiya Nowate komo sa:ba:ni tawakaluba:go ibi kapiyate ka:ka: mula: komo ba:bo lawiya:.*

⁶Ba:gala Sodomō Gomola koko habalo demedehonama:, Godote ba:bi tawakaluba:tamo kuba huiya ba ikalame koe powagoeno da:poemiya:, ibi hiliyonomo koete ba: dito pehawaminadigaliya:. Ba:bema: numa:la:, ibino olalati komo ba: gola, Godokono ubi komamo papamila:haleha:pa:tamo kuba huiyate keba ka:na duluhukumini.* ⁷⁻⁸Ba:ba tetelo Godote Sodomō habanapino kuba ododili mabuma: ibi hiliyonomo ba anakapulame tuputupu dubu Lotokono ka:ka: kapiya bemula:miya:, mabu ba:be dubuti ibi ipuwalo ba emedena ibino kateneno kuba ubi komokomoma: tepo menemene da:lawenakui ibino kuba ododili ipuwamo kopeganakuiha:. Iyo, ebete iba:godolo hiya:hiya: kuba ododili komo dulamenakui ba:gala ibino kuba tabo ga:la komo duli honakui, ba:bema: ebete ebeno tepo ipuwalo ko temetemenomo biya:tawanakui.*

⁹Ba:bema: hibila, Godoko iya:tawala puya:te ebeno ubi komamo da:papamila:hana ba:bi tawakalubino temeteme ipuwalo ibino ka:ka: komula:lelamema:. Ba:gala ebe iya:tawala ebete kuba ododilipi ibino olalati komamo matuhulameholete ibi Kuititi Hegela teta:mo komagatalema:ne iba:te kuba huiya ba:bo konuwatema:. ¹⁰Iyo, puya:te

* 2:4 Yud 6 * 2:5 Tup Mabu 6:1–8:22; 2Pit 3:6 * 2:6 Tup Mabu 18:16–19:29; Yud 7

* 2:7-8 Tup Mabu 19:1-16

ibino hiya:hiya: kateneno dalowa: ubi ipuwalo ba wapata:lamena
 Godotamo papamila:hale ubiha:ma: deda:hana, Godote ba:bako
 tawakaluba:tamo kuba huiya konomamo hibinomolo kikalamema:ne.*

Godokono Mahilamo Ha:da Tabo Olamagimipino Kuba Emede Komo

Numa:la, ba:bi kuba ododilipi ba: Godokono mahilamo ha:da tabo
 olamagimipila. Ba:bema: ibino emede komo ba:ma ka:nala, ibi ha:kiya
 ibi hunamo wadiya:paa:latelelo Hunu Haboenonopopi katolelamenaha:,
 iyo, iba:te ibi biduduputilamenaka. ¹¹ Huiyatiya Godokono nopopino
 komo hiya:la, iba:te ebe tolemelo ebeno holoholo hapulu ba:bako kuba
 ukuia:gopi iduduputilamehenonobi kubapima: a:kaga:lala:, mabu ibi
 iya:tawahala komopino komo anagilamelelame oko ba: Godokono
 okola, ibino okoha:. Ba: hibila, ba:bi nopopino helo konomote hopo
 tawakalubino helo na:gogolona, huiyatiya iba:te ba:be komo ba
 iya:tawaha ibi ha:kiya ibi kawagaminalehena:.* ¹² A:iye, ba:ma tetelo
 da:mahila:halena ba:bi ha:da tabo olamagimipino komo eba ka:naha:!
 Iba:te Godokono hibi komo iya:tawahaheno, ebeno hidohido komoma:
 kuba tabo ba:bema: ga:lanaka. Iyo, ibi ba: tumu goegoe keba ka:nala:ka:
 ukuihino ba:ba ka:na emedehona, ba:bema: pomolo dubate ba:bako
 goegoe gubi ipuwalo uwateholete keba ka:na kanakapulamenaka, ibino
 kuititi tete ba: ba:ba ka:na kuluhukuma:ne.*

¹³ Mabu iba:te temeteme komopa:tamo dito dikalamenaka, ba:bema:
 Godote ibino kuba huiyama: temeteme iba:tamo kikalamema:ne. A:iye!
 Iba:te na:kalakalahana kateneno kuba ubi komokomo hegela tetelo
 hilopoheno kododilinama:, ba:bema: la: hibima: midipino kapiyuimi
 poko baa: naha ipuwalo iba:te la:go da:pola:namena:, ibi ba: hido baa:
 ipuwalo da:pola:na ba:bi kuba nene huiyala, iyo, ibino ododili komamo
 la: ha:da kamiholamema: iba:te konomo kalakala belawenaka. ¹⁴ Ba:bema:
 numa:la:, keba tetelo iba:te kamenakamena ba:gala bohelemele
 dulamenaka, kuba ododi ukui kapiyate iba:tamo ba:bo penako, iyo, iba:te
 kateneno kuba ododilima: iya:wa kokonomola. Ba:bene puya:te hibima:
 midi ipuwalo heloha:ma: deda:hana, iba:te ba:bi gugudi Saitanakono
 kuba emogabuimi komamo magatalenaka, ba:gala ibi ipuwalo ibi ha:kiya
 ibi iya:tulamiya: ibino tepo ipuwoeno ukuiti mani emalagidole komamo
 kopapamila:halenama:. Ba:be mabuma: ibi Saitanakono gugudila, iyo,
 Godote iba:tamo kuba huiya hibilo kikalamema:ne!

¹⁵ Iyo, hibila, iba:te hido tuputupu gabo miya:pate, Biyokono gudu
 Ba:ilamako ebeno kuba ododili gabodo ebe ba:bana ta:matana. Ba:be
 dubuino komo ba:ma ka:nala, ebete mani kokonomo uwatema: ebeno
 ubi dihatiya:, ba:bema: ebete kuba ododi gabodo to ba:bo tupuimiya:.*

* 2:10 Yud 7-8,16 * 2:11 Yud 9 * 2:12 Yud 10 * 2:15 Nabas 22:7; Yud 11; Haw 2:14

¹⁶Huiyatiya Godote ebeno daedae ukui koduhimima: ebeno donoki-goe ipuwane lumagino tabo madodamo ebe koamo kiyahamiya:, ba:be ha:da tabo olamagidawate Isalaela tawakaluba:tamo eta kuba ododikapoma:.*

**Godokono Mahilamo Ha:da Tabo Dolamagiminaka
Ebate Iba:tamo Kuba Huiya Ikalame Komo**

¹⁷Ba:bema: numa:la:, ba:moi ha:da tabo olamagimipi dubu ba: beya ma:pete gagalema: deda: ba:ba ka:nala, mabu hopo tawakaluba:te iba:godolo hido owalubi a:kuma:mena:. Ba:gala hopote gagalema: deda:, ba:ba tetelo konomo huhuti da:watanako ba:bi bubuti dito kopokoa:tahalema:na: huiyatiya wegolate a:koamene, ba:bi dubu ba: ba:ba ka:nala mabu iba:te tawakaluba:tamo giba a:kikalama:la:. Ba:bema: Godote ibi mabuma: kebe du bobo konomo ya:lo dododilamiya:, ebete ibi ba:bamo konoelamema:ne iba:te ba:bolo temetema:go konemedehonama:.* ¹⁸A:iye! Iba:te hiya:hiya: awagaha tabo komokomo ba:gala daedae ukui komokomo bega:lanaka, ba:gala puya:te Godotamo ohobila:ma: kuba ododili ipuwane ka:ma:nomo da:pikula:, iba:te ba:bi tawakalubi ibino kateneno ubi komamo gala kuwatete Saitanakono kuba gabamo ba:bo magatalenaka. ¹⁹Iba:te iba:tamo tutulu emede komo ikalamema: ibi a:kiyalamenaka, huiyatiya ibi Godokono hibi tutu ipuwalo kemedehonaha:, mabu iba:te ibino kateneno ubi komoeno huiyaha: okopima: eda:hana. Iyo, hibila, lumagiti kebe kuba ododi komamo da:papamiwatana, ebete ba:be komoeno okodawama: eda:na, ebegodolo tutulu emede komo puliyanomola.

²⁰Ba:bema: hibima: midipa:la:, la: hidamo! Kebe tawakaluba:te aeno Kodawa ba:gala Ka:ka: Mula:lea:medawa Ya:su Kelisokono hibi komo ba iya:tawaha ba:moe hopoenno kuba ubi komone da:pikuliya:, ba:bene kuba ubi komate ibi gala kamatuhulameholete, iba:te ba:bi kuba ododili komamo gala da:kapapamila:halemena:, ibi niliya! Dopamo tetelo iba:te nanekela:mo kubadopoma: eda:hanama:, huiyatiya galane ibino ka:ka: kuititi tetelo iba:te kubanomoma: keda:hama:na:.*

²¹Ba:bema: numa:la:, ba:bako tawakaluba:te Godokono tuputupu gabo iya:tawahaha:ma: neda:hanatale, iba:te kuba huiya nanekela:mo buwatena:. Huiyatiya iba:te Godokono gabo ba iya:tawaha, ebete ibi ebeno talona ipuwalo kemedena:ma: dikalamiya:, iba:te ba:be tutumu gunima:mo dito ihilateliya:, ba:be mabuma: ibino olalati komote konomoma: keda:ma:ne!.* ²²Ba: hibila, Godokono mulu ukui tabote ibino komo ba:ma ka:na hawakalimina, “Gahate kebe kuba ilina da:dalohomene, ebete ba:be atu ilina gala dito kakanalema:ne,” ba:gala eta mulu ukui tabote ba:ma ka:na goena, “Lumagiti ebeno dabi goe

* 2:16 Nabas 22:1–25:9 * 2:17 Yud 12:13 * 2:20 Ma:t 12:45 * 2:21 Luk 12:47-48

hidamo dukulamene, ba:be goete bula:i ipuwamo kanopegate ba:bo konilulugutihoma:ne.”*

Kodawa Ya:suti Ba:moe Hopamo Hibilo Gala Kakapema:ne

3 ¹Naeno hidohido mabuluba:la:, ba:moe ba: netewa tetema: eda: nale la:tamo leta oelame, iyo, ba:moi netewa leta ipuwalo la:le Godokono tuputupu komokomo hidamo kemalagidolenama:, nale la: ba:bema: iya:tulamemata. ²Numa:la:, Godokono ukui hawakalimipa:te kebe komate ibino gala hapuni pikulihoma: dopamo dolamagiminakui, na ubila la:le ba:bi talona okopino bukoeno tabo komokomo gala hidamo na:kemalagidola:la:. Ba:gala aeno Ka:ka: Mula:lea:medawa, ebe ba: aeno Kodawala, ebeno oelamepa:te kebe tutumu tabo ebegodone uwatete la:tamo dikalamiya:la, wadiyala la:le ba:bi komoma: atumu ukui gala na:kamiya:ta:la:.*

³Ba:bema: ba:moe ko komo hidamo niya:tawahala:. Ba:moe hopeno kuititi tete ba tatali, komo hibima: midiha:pa:te pikuliti ibino kateneno kuba ubi komamo ba:bo kopapamila:halema:na:. Ba:bene iba:te la: walilatelelo” ⁴ba:ma ka:na koga:lama:na:, “Hibila:ka:, Ya:suti gala pema: a:ka:goiya:? Ale ebe kuminaha:, kebolo kemedena? Ba:moe hopo tupuimi mabuni pete ba:ma teta:mo puluhuku tawakaluba:te dito emedehonama:, ba:gala eta hanohano komote aeno naba:tamo uluhukuhino iba:te ba: dito ha:lahuya:!”*

⁵A:iye! Ba:bako tabo ga:lapa:te iya:tawahala ya:lo tetenomolo Godote ba:moe hopo ba:gala alomo ebeno tabamo dododiliya:, huiyatiya iba:te ubihinola ba:be komo hibima: midi. Numa:la:, Godote ba:moe hopo dododiya:, ba:ba tetelo ebete gagale hopo kulukulu beya ipuwane uluhukutiti beyamo ba:bo ododiya:,* ⁶ba:gala ebete eta tetelo hulama beya da:poemiya: ba:be atu beyamo pakala hopo haba konomo a:kubahimiya:.* ⁷Ba:bema: ebete kodakoda tabo ba:ma ka:na ihatiya:, ba:ma tetelo da:pola:na ba:moe hopo konomo ba:gala alomo iba:te ebeno ubi teta:mo modobolo kopola:nama:, ba:bene puya:te ebetamo papamila:ha:pima: deda:hana, ebete ebeno Kuititi Hegelalo ba:bi tawakalubino komo anagilamelelamete ibi ba hawaminadigale ba:moe hopo koa:mo ba:bo kokubahimima:ne.

⁸Ba:bema: naeno hidohido mabuluba:la:, ba:moe kapiya ko komo akadodala:. Kodawa Godogodolo kapiya hegela ba: kapiya taosene gogo huiyala, ba:gala kapiya taosene gogo ba: kapiya hegela huiyala, ba:ma ka:na gopowahi tete ba:gala ga:ga:nomo tete ebete kapiya tetenomoma: goena.* ⁹Ba:bema: puya:te daedae ukuilo ba:ma ka:na da:ga:lana,

* 2:22 Mulu Tabo 26:11 * 3:2 Yud 17 * 3:3 1Tim 4:1; Yud 18 * 3:4 Ma:t 24:48

* 3:5 Tup Mabu 1:6-9 * 3:6 Tup Mabu 7:11; 2Pit 2:5 * 3:8 Ohale 90:4

“Hopo kuititi a:kuluhukamene,” iba:te Kodawa Godokono komo hibilo kiya:tawahanaha:. Iyo, Godote ba:moe hopoen kuititi tetema: hibilo da:goiya:, ba:be komote ebeno ubi tetelo kopuluhukuma:ne, huiyatiya numa:la:, ebete hopo habanapi malemalelo emalagidolelo tete ba:bema: ga:gima:tepana, mabu ebe ubila tawakalubi hiliyonomate ibino kuba ododili ipuwane ohobila:te ka:ka: mula: komo ebegodone kolawema:.*

¹⁰ Ba:bema: hibila, Kodawa Godokono Ko Hegelalo Ya:suti kopema:ne, pilo dubuti tawakalubino ulihoha: tetelo keba ka:na ka:penako ba:ba ka:na. Ba:ba tetelo ba:moe hopo ba:gala hopoen ilina hiliyonomate kapimilo dito kowibohoma:na:, ba:bene atu tetelo alomo ba:gala alomoeno koko ilinate konomo diyamago kowibohoma:na:, mabu helonomo koete ba:moi ilina hiliyonomo dito kohawaminadigalema:ne.* ¹¹ Iyo, Godote ba:moi ilina hiliyonomo ba:moe gabodo kohawaminadigalema:ne, ba:bema: wadiyala la: hibima: midipa:te la:eno emede ipuwalo talonapima: eda:halo ebe kapiyatamo na:papamila:hanakuya:la:, ¹² ba:gala wadiyala la: la:eno hidohido ododili komodo ebe nowalonala: ba:be tetete tiyonomolo kopema:. Ba: hibila, Godokono Ko Hegelalo helonomo koete alomo ba:gala alomoeno koko ilina kapimilo kupula:digalema:ne, ¹³ huiyatiya kalakala konomola, ba:ba tetelo ebete a hibima: midipi ebeno uli hopo haba ba:gala uli hunu haba a ba:bamo komagatoema:ne, ba:bolo ebeno tuputupu emede komo kapiyate kitanama:ne. Numa:la:, ebete dopamo ba:be hido komo ododima: hibilo da:goiya:, ale ba:be komoeno tete ba:bema: latiminama:.*

¹⁴ Ba:bema: naeno hidohido mabuluba:la:, la: ba:be Ko Hegela ba latimina, wadiyala la:eno ukui konomamo ba:ma ka:na nihatenakuya:la:, la:le Godokono holoholo hapulu ba la:mota:hana la:eno hiliyonomo ododili komo ipuwalo eta kapiya deha:potonomo kubate a:kitanamene. Iyo, la:le ebeno tataba ipuwalo ba emedehona, modoboha: komopa:te la:eno eta kapiya ododi komo kubama: ga:la. ¹⁵ Ba:gala aeno Kodawate tiyolo puluhukuhino, la: ba:moe komo nemalagidoluya:la: ebete tete na:ga:gima:tepana komo hopo habanapa:te ibino ka:ka: mula: komo kolawema:.

La: iya:tawahala Poloko ba: hibima: midipi ipuwalo aeno hido naniwi etala, ba:bema: ebete dopamo eta leta la:tamo poemelo atu tabonomo bekaolamagi. Iyo, Godote kebe mulu ukui ebetamo dikamiya: ebete ba:be mulu komamo la: ya:lo owalubilia:ta,* ¹⁶ ba:bema: hibila, nale kebe tabo dolamagimo, Polokono hiliyonomo leta ododili ipuwalo ebete aeno Kodawoeno pe komoma: ba: atu tabo bekaolamaginako. Na iya:tawala, komo tetelo ebeno tabo komokomoeno ipuwa kodakodahibinomola,

* 3:9 Ha:b 2:3; 1Tim 2:4 * 3:10 Luk 12:39; 1Tes 5:2; Ma:t 24:29,35

* 3:13 Ais 65:17; 66:22; Haw 21:1,27 * 3:15 Lom 2:4

ba:be mabuma: komo daedae ukuia:gopi ba:gala hibima: midi ipuwalo ukui gagagagama: deda:hana, ba:bakobako tawakaluba:te ebeno taboeni ipuwa ha:da amihoho gabodo hawakalilamenaka. Numa:la, iba:te atu gabodo Godokono Bukoeni komo tabo komokomoma: tawakalubi kubamo iya:tulamenaka, ba:be mabuma: ibi ha:kiya ibino ukui ba kubahilamena ibino olalati komote hibilo kopema:ne.

Pitate Leta Kuititi Hapulu Tabo Dolamagiya:

¹⁷Naeno hidohido mabuluba:la, la:le ba:bakobako tawakalubino ha:da amiho komo dopamo iya:tawahuya:mata, ba:bema: la: hidamo! Puya:te Godokono tutumu tabo da:wakalaminaka, na ubihinola iba:te ibino ha:da amiho komamo la: ba magatale, la:le ba:ma tetelo kebe hibi gabodo olalatihino da:tolamenama ba:be gabote la:godone alatidi. * ¹⁸Ba:bema: la: aeno Kodawa ba:gala Ka:ka: Mula:lea:medawa Ya:su Kelisokono komo ba iya:tawahana ebeno malemale ipuwalo napepehonala. Wadiyala awagaha komote ba:ma tetelo ba:gala emedena emedena tetelo ebegodolo nitanamene!

Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

* 3:17 Mak 13:33; 1Kol 10:12

YONEKONO DOPO LETA

EBETE HIBIMA: MIDIPA:TAMO ODODIYA:

Ka:ka: Taboen Komo

1 ¹La: ulihopa:la:, ale Ka:ka: Taboen komo ba:moe leta ipuwalo la:tamo da:hawakalimitama:, ba:be Tabote ba: dopamo tupuimi mabuni demedenami ba:be Kodawala. Ba: hibila, ale ba:ma tetelo ba:be Taboen komo aeno galamo ulihote ba:gala aeno baidinomamo a:kumiya:ma:, iyo, ale umiti aeno kokotonomamo ebe atumu ologiyama:.*
²Mabu ba:be Ka:ka:te ba:moe hopolo a:hawakaluya: ba:gala ale aeno baida:mo ebe umiya:ma:, ba:bema: ale ebeno komo hawakalimilo Nabiwi Godokono wiboha: ka:ka: komoma: la:tamo ba:moe tabo ba:bema: olamagimitama:. Numa:la:, kebe Ka:ka:te dopamo Godokoba: demedenami, ba:be Ka:ka: ba: galane atamo da:pehawakaluya: ba:be atu Ka:ka:la.* ³Ba:bema: mabu keka: ale ulamete dulihiya:ma: ba:bi komo la:tamo dolamagimitama:? Mabu bitana a ubila la: ulihopa:te ago kapiyama: eda:ha, ale Nabiwi Godokoba: ba:gala ebeno Gudu Ya:su Kelisokoba: kapiyama: keba ka:na keda:hanama: ba:ba ka:na, ⁴ba:bema: hibila, ale ba:moe leta bododima:, la:la, ala, a hiliyonomoeno kalakalate konomoma: keda:ma:.*

Godokono Alo Ipuwalo Wapata:lame Komo

⁵Ba: hibila, ale Godokono Gudugodone duliya:ma: ba:be atu tabo ba:ma ka:na olamagimitama:, Godoko ba: alola, ebegodolo eta du komote kitanaha:, puliyanomola.* ⁶Ba:bema: ale du ipuwalo ba wapata:lame ba:ma ka:na da:ga:lama:, a eba:go kapiyanomoma: eda:hanama:, hibila, a ba: ha:da amihohopila mabu ale aeno emede ipuwalo ha:da gabodo

* 1:1 Yon 1:1 * 1:2 Yon 1:14 * 1:4 Yon 16:24 * 1:5 1Tim 6:16; Yai 1:17

tolamenama.* ⁷Huiyatiya Godote alo ipuwalo keba ka:na kemedena ale ba:ba ka:na ebeno alo ipuwalo da:wapata:lamenama; ba:ba tetelo ale ebe ipuwalo ba emedehona kapiyanomoma: beda:hanama; iyo, ebeno Gudu Ya:suti ebeno hawa:mo aeno kuba ododili komokomo hiliyonomo bukulalea:menakomene.

⁸Numa:la; keba tetelo a ha:kiya a kuba ododiliha:pima: da:ga:lama; a ha:kiya a ha:da kamihoa:mema:nema; ba:bene agodolo hibi komote a:kitanamene.* ⁹Huiyatiya ale aeno kuba Godotamo da:hawakalilamema; ebete a owalubima: kebe tabo dopamo dolamagiya: ba:be komo ebete hibi tuputupu gabodo kododima:ne, iyo, ebete aeno kuba ododili komokomo egebolea:mete kadodolea:mema:ne, ba:gala ebete aeno tepo ipuwoeno kuba dalowa: kukulalea:mema:ne. ¹⁰Ba:moe ba:be mabuma: a ha:kiya a kuba ododiliha:pima: da:ga:lama; ale ba:be tabamo Godoko ha:da dawama: midilo ebeno hibi tabote a ipuwalo a:kitanamene.

Ya:su Kelisoko Ba: Aeno Owalubidawala

2 ¹Naeno guguda:la; nale ba:moe tabo ba:moe letamo miya:tete la:tamo poememo la:le eta kuba Godotamo ododikapoma; huiyatiya keba tetelo a ipuwalo lumagiti kuba dododimini, ba:ba tetelo ebe owalubima: aeno Tuputupudawa ba:luta, ebe ba: Ya:su Kelisotela, toetoe tabamo a Nabiwi Godotamo da:wadiya:paa:tenako ba:be Owalubidawala.* ²Ba: hibila, Godokono mauba komote atamo dopamo uluhukuya: mabu a ba: kuba ododilipila, huiyatiya Kelisote aeno kuba ododili komokomo ebeno hawa:mo degebolea:miya; ba:ba tetelo ebete Godokono mauba komo upula:te a Godokoba: a:kapiyuia:miya. Huiyatiya numa:la; ba:be ododi komodo ebete a hibima: midipi kapiya kowalubiya:ha; ao, ebete ba:be atu tetelo hopo habanapi hiliyonomo owalubilima: ibino kuba komokomo ebeno hawa:mo egebolelamiya.*

³Ba:bema: ale Godokono tutumu tabamo da:papamila:halema; ba:moe gabodo a ebeno komo hibilo kiya:tawahama:nema. ⁴Iyo, eta lumagiti Godokono tutumu tabamo papamiwataheno ba:ma ka:na da:goemene, “Na Godokono komo iya:tawala,” ebe ba: ha:da amihodawala, ebegodolo hibi komote kitanaha; ⁵huiyatiya kebe lumagiti Godokono tabamo papamiwatate hibilo dododimini, ebeno malemale emalagidolo komote ba:be lumagino tepo ipuwalo kotaboma:ne. Ba:bema: ale Godoko ipuwalo demedehonama; a keba ka:na na:kiya:tawahama:?” ⁶A ba:be komo ba:ma ka:na kiya:tawahama:nema; pote Godoko ipuwalo emedenama: da:goemene, wadiyala Kelisote keba ka:na ka:pata:nami ebete ba:ba ka:na na:pata:namene.

* 1:6 1Yon 2:4 * 1:8-9 Ohale 32:5; Mulu Tabo 28:13 * 2:1 Yun 9:24

* 2:2 Yon 1:29; Kol 1:20; 1Yon 4:10 * 2:5-6 Yon 14:21,23

Ya:sukunu Uli Tutumu Tabo

⁷Naeno hidohido mabuluba:la; nale ba:moe leta ipuwalo Ya:sukunu uli tutumuino komo da:hawakalimitamo, ba:be tutumu dopamo tupuimi mabuni la: ba: uliya:mata, ba:bema: ba:moe uli tutumu la:godolo pakala tutumu keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala.* ⁸Huiyatiya wadiyala ba:be pakala tutumuti la:tamo ulinoma: gala na:keda:mene, mabu ba:ma tetelo ebeno hibi komote Kelisoko ipuwalo ba:gala la: ipuwalo a:hawakalanako, iyo, du komote ba: na:wibo, ba:bene hibi alote ba puluhuku ba: na:la:mina.*

⁹Ba:bema: nale ba:moe leta ipuwalo uli tutumuino komo gala ba:ma ka:na kahawakalimitamo, kebe lumagiti alo ipuwalo emedenama: goelo ebeno ekawitamo da:maubana, ebete du ipuwalo bemedena, iyo, ebete du ipuwane kuluhukuha:.* ¹⁰Huiyatiya kebe lumagiti ebeno ekawi malemalelo demalagidolona, ebete alo ipuwalo bemedena ba:gala ebeno ododi komodo ebeno ekawiti nato ukamidate a:kagamene.* ¹¹Ba: hibila, kebe lumagiti ebeno ekawitamo da:maubana, ebe ba: du ipuwalo emede lumagila, iyo, ebete kebe gabodo ka:pata:na ba:gala ebete kebamo ka:tona, ebe ba:bi komo iya:tawaha: mabu duti ebeno baidi a:mula:lemi.*

¹²Naeno guguda:la; na la:tamo leta bododimo mabu Godote Kelisokono helo mahilamo la:eno kuba egebolelamete adodolelamia:ta.

¹³Ba:gala naeno naba:la; na la:tamo leta bododimo mabu la: aeno Kodawoeno komo iya:tawahala, ba:ma ka:na ebe ba: dopamo tupuimi mabuni demedenami ba:gala emedena tetelo demedenamene ba:be dawala.

Ba:gala uli apepeho dubala; na la:tamo leta bododimo mabu la: Kuba Namutudawatamo ba alaholoho ebeno wato kikipo ba:bo lawimata.

Iyo, naeno guguda:la; na la:tamo leta bododimo mabu la: Nabiwi Godokono komo iya:tawahala.

¹⁴Ba:gala naeno naba:la; na la:tamo leta bododimo mabu la: aeno Kodawoeno komo iya:tawahala, ba:ma ka:na ebe ba: dopamo tupuimi mabuni demedenami ba:gala emedena tetelo demedenamene ba:be dawala.

Ba:gala uli apepeho dubala; na la:tamo leta bododimo mabu la: helohelonomola, ba:bene Godokono tabote la: ipuwalo ba itana la: Kuba Namutudawoeno wato kikipo ba:bo lawimata.

Ba:moe Hopoeni Iliina Ba:gala Awagaha Komokomo Koamo Akemalagidolenala:

¹⁵Ba:bema: la: hidamo! Ba:moe hopoeni ilina ba:gala ebeno awagaha komokomo koamo akemalagidolenala; mabu kebe lumagiti ba:moe

* 2:7 Yon 13:34; 2Yon 5-6 * 2:8 Lom 13:12; Yon 1:9 * 2:9 1Yon 4:20 * 2:10 Lom 14:13
* 2:11 Yon 12:35

hopoen komokomo koamo demalagidolena, ebete Nabiwi Godoko malemalelo emalagidolo modoboha.* ¹⁶ Ba:bema: hopo haboeno komokomo keba ka:nala:ka? Ba:bi komokomo ba: kuba tawakaluba:te kateneno ubilo demalagidolenaka ba:bi komokomola, ba:gala iba:te baida:mo ulamete ibino ubilo duwatanaka ba:bi komokomola, ba:gala iba:te kebe komokomo ododililo dawagahanaka ba:bi komokomola. Numa:la:, ba:bi hiliyonomo hiya:hiya: kuba komate hopo habanapino ukuini ikulinaka, Nabiwi Godogodoneha!.* ¹⁷ Ba:bema: ba:moe komo ba: hibila, ba:moe hopo ba:gala ba:moe hopoen kuba ubi komate ba: na:wibohona, huiyatiya kebe lumagiti Godokono ubi komamo da:papamiwatamene, ebete wiboha: ka:ka:go bemedenamene.*

Kelisotamo Alaholo Komo Ododidawoen Komo

¹⁸ Naeno guguda:la:, hopo haboeno kuititi tetete ba: na:tatali. Iyo, dopamo la: ba:ma ka:na uliya:mata, Kelisotamo Alaholo Komo Ododidawate ba: na:pe, ba:bema: hibila, komo dubu hiliyonomate ya:lo a:mahila:haliya: Kelisotamo alaholo komo kododilinakoma:, iba:te ba:ma tetelo hopo habalo bemedehona. Ba:bema: a ba:moe komone niya:tawahanama:, ba:moe ba: hopo haboeno kuititi tetela.* ¹⁹ Numa:la:, ba:bi dubate aeno kapiyuimi da:miya:pui, ba:be mabuma: iba:te aeno kapiyuimi tawakalubima: hibilo keda:hanaha:. Keba tetelo iba:te aeno kapiyuimipima: neda:hanatale iba:te a ipuwalo bemedehonana:, huiyatiya iba:te a hibilo da:miya:pui ba:be komote a biya:tua:mena, ibi ipuwalo eta lumagiti aeno kapiyuimidawama: keda:naha:.*

²⁰ Huiyatiya la:eno komo hiya:nomola. Kelisote ebeno Hidotalona Gobogobo la: hunamo da:haminuya:, ba:bema: ka:lo la: hiliyonomate Godokono hibi komo iya:tawahala.* ²¹ Iyo, la: daedae ukuia:go kemedehonaha:, huiyatiya la: Godokono hibi komo iya:tawahanomola, ba:ma ka:na eta ha:da tabote ebegodone a:kuluhukale. Ba: hibila, ba:be mabuma: nale ba:moe leta la:tamo ododimo. ²² Ba:bema: la: ipuwalo ha:da amihodawa potela:ka? Ebe ba: Kelisotamo alaholo komo dododina ba:be lumagila, ba:gala ebe ba: pote da:goena Ya:suku Kelisoteha: ba:be dawala. Numa:la:, ba:bako lumagiti Nabiwi Godoko ba:gala ebeno Gudu Ya:suku ubiha:ma: ba eda:na ba:be komo hawakala ba:bo goenako.* ²³ Iyo, kebe lumagiti Godokono Gudu mabuma: ubiha: tabo hawakala da:goena, ebete atumu Nabiwi Godoko ubiha: tabo bekagoena, huiyatiya kebe lumagiti Godokono Gudu anukumima: hawakala da:goena, ebete atumu Nabiwi Godoko anukumima: kagoena.*

* 2:15 Lom 8:7 * 2:16 Lom 13:14 * 2:17 Mat 7:21 * 2:18 Mat 24:5,24; 2Yon 7

* 2:19 Oel 20:30 * 2:20 1Kol 2:15 * 2:22 1Yon 4:3; 2Yon 7

* 2:23 Yon 5:23; 1Yon 4:15; 5:1

²⁴Ba:bema: la:le dopamo tupuimi mabuni kebe hibi tabo kulihuya:ma, wadiyala la: ipuwalo ba:be tabote nitanamene. Ba: hibila, la: ba:be tabo kodakodalo datila:nama, ba:bema: la: Nabiwi Godoko ba:gala ebeno Gudu Ya:suku ibi ipuwalo bemedehonamata. ²⁵Iyo, numa:la:, Godokoba: emede komo ba: wiboha: ka:ka:la, Ya:suti atamo ikaa:mema: hibinomolo da:goiya: ba:moe ba:be komola.

²⁶Ba:bema: puya:te la: ha:da amiholamema: dewagelena, nale ibino ha:da komo hawakalimima: ba:moe leta ba:bema: ododimo. ²⁷Ba: hibila, la: ibino ha:da amiho komamo a:kaguda:mata, mabu Kelisote ebeno Gobogobo la: hunamo ya:lo a:haminuya:, iyo, ebete emedena tetelo la:go ba emedena ebe ha:kiya hiliyonomo komokomo la: biya:tulamenakomena:ta, eta lumagitiha:. Numa:la:, ebeno iya:tulame komo ba: hibinomola, iyo, eta ha:da amiho komote ebegodone a:kuluhukale, ba:bema: ebete la: keba ka:na kiya:tulametana, wadiyala la: ba:ba ka:na ebe ipuwalo nemedehonala:.*

²⁸Iyo, naeno guguda:la:, wadiyala la: Kelisoko ipuwalo nemedehonala:, ba:bema: ebeno pe hegelate duluhukumini, ale ba:ba teta:mo nikuliti toleha:ma: ba eda:ha ebeno holoholo hapulu eta komoma: a:kahilopohama:. ²⁹La: iya:tawahala Kelisoko ba: tuputupudawala, ba:bema: wadiyala la: ba:moe eta komo atumu na:kiya:tawahala:, kebe lumagiti ebeno tuputupu komo ipuwalo demedena, ebe ba: Kelisoko huiyala ba:gala ebe ba: Godokono gudu etala.*

Godokono Gugudino Komo

3 ¹Ba:bema: Nabiwiti a malemalelo keba ka:na kemalagidoloena, wadiyala la: ba:be komo numa:la:, iyo, ebeno malemale atamo bada konomola:ka! Ba: hibila, ebete ebeno malemale ipuwado a ebeno gugudima: ka:mina, iyo, a hibima: midipi ba: ebeno gugudima: eda:hanama:, ba:bema: hopo habanapa:te aeno komo kiya:tawahanaha: mabu iba:te atumu Godokono komo iya:tawaha:.* ²Ba:bema: naeno hidohido mabuluba:la:, a iya:tawahala ka:lo a ba: Godokono gugudila, huiyatiya a hibi iya:tawaha: galane a keba ka:na na:kemedehonama:. Ba:ma tetelo a ba:moe kapiya komo iya:tawahala, Kelisote atamo gala da:kapuluhukumini, ba:ba tetelo a ebe huiyama: keda:hama:nema: mabu ale ebeno holoholo hibilo kumima:nema:.* ³Ba:be mabuma: kebe lumagiti uliholo Kelisoko da:latimina, ba:be lumagiti ebeno tepo ipuwoeno dalowa: ukulate gala dalowa:ma: a:kamida:mene, ba:bene ebete Kelisoko keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na bemedenamene, ebeno tepo ipuwalo eta dalowa: komote a:kitanamene.

⁴Ba:gala eta komo. Lumagiti Godokono kukala hiliyonomo ipuwalo eta kapiya dadikanalemene ba:ba tetelo ebete ebetamo kuba hibilo

* 2:27 Yon 16:13 * 2:29 1Yon 3:10 * 3:1 Yon 1:12-13; 16:3 * 3:2 2Kol 3:18

kododima:ne, mabu hibila, ebetamo kuba ododi komo ba:gala ebeno kukala adikanale komo ibi ba: kapiyanomola. ⁵Iyo, la: iya:tawahala Kelisote ba:moe hopamo a:pehawakaluya: ebete tawakalubino kuba ododili komokomo gobogobamo kopemiya:telamema:. Ebe kapiyate ba:moe komo ododi modobola mabu ebe kapiyagodolo kuba ododi komo puliyala.* ⁶Ba:bema: kebe lumagiti Kelisoko ipuwalo demedena, ebete kuba ododi ipuwalo a:kemedenamene, huiyatiya kebe lumagiti kuba ododili ipuwalo demedena, ba:be lumagiti Kelisokono komo hibilo kalaweha: ba:gala ebete ebeno komo iya:tawaha:.

⁷Naeno guguda:la:, la: hidamo, eta lumagiti la: ha:da akamiholama:la: Numa:la:, kebe lumagiti tuputupu komokomo dododilinakomene ba:be lumagi ba: tuputupudawala, Kelisoko keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. ⁸Huiyatiya kebe lumagiti kuba komokomo dododilinakomene ebe ba: Saitanakono guduma: eda:na, mabu ba:moe hopeno tupuimi mabuni pete ba:ma tetamo puluhuku Saitanate kuba komokomo kapiya bododilinako. Ba:moe mabuma: Godokono Guduti ba:moe hopamo ba:bema: pehawakaluya:, Saitanate dododilinako ba:bi kuba komo ebete hibilo palukulimiti kopehawaminadigalema:.*

⁹Numa:la:, Godokono gugudima: deda:hana ba:ba:te kuba ododili ipuwalo gala a:kemedehonamena:, mabu Godote ibi ipuwamo ebeno ka:ka: ya:lo ihatiya:, lumagiti hidohido kikipo hakamo keba ka:na kamihonako ba:ba ka:na. Ba: hibila, Godokono ka:ka:te ebeno guguda:godolo ditanamene, iba:te kuba komokomo ododili modoboha:.* ¹⁰Ba:bema: wadiyala la: niya:tawahala:, tawakalubino ododili komate ibi banagiya:midalena, ba:ma ka:na Godokono gugudi ba:gala Saitanakono gugudi iba:te hiya:hiya: kopola:nama:. Iyo, ba:moe komo ba: hibila, puya:te tuputupu komokomo ododilihino ba:gala puya:te ibino ekaki malemalelo emalagidoleheno, ba:ba:te Godokono gugudima: keda:hanaha:.

Estate Eta Malemalelo Emalagidolo Komo

¹¹Ba:bema: numa:la:, la: dopamo tupuimi mabuni kebe tabo kulihuya:ma ba:be tabo ba: ba:ma ka:nala, wadiyala a hibima: midipi ipuwalo etate eta malemalelo kemalagidolo, etate eta malemalelo kemalagidolo, a ba:ba ka:na bemedehonama:.* ¹²La: iya:tawahala Ka:inikono komo, ba:bema: la: ebe huiyama: eda:ha modoboha:. A:iye, ebe Saitanakono guduma: ba eda: ebeno amogatamo konomo kuba bododiya:. Mabu keka: ebete ebeno amoga dito danakapumiya:? Iyo, ebete kuba ododili ipuwalo ba emedena, huiyatiya ebeno

* 3:5 Yon 1:29; 1Pit 2:22-24; 1Yon 2:2 * 3:8 Yon 8:44 * 3:9 1Yon 5:18

* 3:11 Yon 13:34

amogate tuputupu komokomo bododilinami, ebete ebetamo ba:bema: maubuya:.*

¹³ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, la: tuputupu ododili ipuwalo ba emedehona hopo habanapa:te la:tamo mauba komokomo dododilimina:, la: ba:be komoma: akala:wa:hala:.* ¹⁴ A iya:tawahala a hoe ipuwane ka:ka:mo ya:lo ogomuya:ma: mabu a komo hibima: midipi ekaki malemalelo nemalagidolenama:, huiyatiya kebe lumagiti malemale emalagidolo ipuwalo emedenaheno, ba:be lumagiti hoe ipuwane hibilo kuluhukuha:.* ¹⁵ Ba:gala kebe lumagiti ebeno ekawitamo da:maubana, ba:be lumagino komo ba: pote ebeno ekawi danakapumiya: ba:be dawoeno ododi komo huiyala, iyo, ibi netewapino ukui ba: kapiyala. Ba:bema: a iya:tawahala, ba:bako lumagino tepo ipuwalo wiwoha: ka:ka: puliyanomola mabu lumagi anakapumidawagodolo Godokono hibi ka:ka:te a:kitanamene.*

¹⁶ Numa:la:, Kelisote ebeno ka:ka: a mabuma: tama:mo ihatiya:, ba:bema: a ebeno ododi komodo malemale emalagidoleno komo hibilo kiya:tawahama:nema:, iyo, wadiyala a ba: atumu aeno ka:ka: hibima: midipi mabuma: tama:mo ba:miya:tenakoma:.* ¹⁷ Huiyatiya keba tetelo a hibima: midipi ipuwalo eta ilina dogodogodawate ilinaha:dawa umiti ebe owalubihino, ebete ba:mako tabo keba ka:na na:ka:goemene, “Na Godoko malemalelo nemalagidolonamo?” A:iye, ebete ba:bako tabo goe modoboha:!” ¹⁸ Ba:bema: naeno guguda:la:, a komopa:tamo malemale tabo dito a:kaga:lanakama:. Ao, wadiyala a komopino modoboha: komokomo ulamelelamete iba:tamo malemale ilina ba ikalame Godokono hibi malemale iba:tamo ba:ba ka:na kohawakalimima:nema:.*

Godokono Holoholo Hapulu Toleheno Utitata Komo

¹⁹ Ba:bema: kalakala konomola, a ba:moe malemale gabodo kiya:tawahama:nema: a ba: Godokono hibi komo ipuwalo emedehonama:, ba:gala aeno tepo ipuwalo ebeno hete kapiyate ba itana ale toleha:ma: eda:hanama: ebeno holoholo hapulu utitatama:. ²⁰ Huiyatiya keba tetelo aeno tepo ipuwano ukuiti a kubapima: da:ka:mimina:, ale ba:be kuba ukui lawe modoboha: mabu ba:bako ukuiti Godogodone a:kapa:le. Numa:la:, ebete aeno hiliyonomo ugumuili komo ba iya:tawana ebete dopamo a tuputupupima: a:ka:miya:, ba:bema: ale ukui bilibilima: a:keda:hama: mabu ebeno taboeno helote aeno tepo ipuwano helo na:gogolona.

²¹ Ba:bema: naeno hidohido mabuluba:la:, eta tetelo aeno tepo ipuwano ukuiti a kubapima: da:ka:mimina:, ba:be kuba ukui laweheno

* 3:12 Tup Mabu 4:8 * 3:13 Yon 5:18-19 * 3:14 Yon 5:24 * 3:15 Haw 21:8

* 3:16 Yon 13:1; Gal 1:4 * 3:17 Tutumu 15:7 * 3:18 Ya: 2:15-16

ale toleha:ma: eda:hate aeno toetoe tabo komago Godokono holoholo hapuamo dito konikulima:nema:.* ²² Ba:ba tetelo ale bada komoma: ebe da:toemehoma: ebete atamo hibilo kikaa:mema:ne, mabu ale ebeno tutumu tabamo papamila:halete ebeno ubi komokomo kapiya ba:bo ododilinakoma:.* ²³ Hibila, ba:moe ba: Godokono konomo tutumu tabola, ale ebeno Gudu Ya:su Kelisokono mahilo hibima: ba midina, a ipuwalo etate eta malemalelo bemalagidolonama:, Ya:suti a dopamo keba ka:na kiya:tua:miya: ba:ba ka:na.* ²⁴ Ba:gala eta komo ba:ma ka:nala. Kebe lumagiti Godokono tutumu tabamo da:papamiwatanako, ebete Godoko ipuwalo bemedena ba:gala Godote atumu ebe ipuwalo ba:kaemedena. Ba:bema: Godote a ipuwalo demedena a ba:be hibi komo iya:tawahala, mabu ebete atamo dikaa:miya: ba:be Hido-talona Gobogobote a ba:be komo biya:tua:mena.*

**Godokono Gobogobo Ba:gala Kelisotamo Alaholodawoeno
Gobogobo Ibino Hiya:hiya: Ododili Komo**

4 ¹ Naeno hidohido mabuluba:la:, komopa:te ba:ma ka:na dito da:ga:lanaka, “A Godokono Gobogobagopila,” la: ibino tabo hibima: akamida:la:. Wadiyala la: huiyatiya ibino tabo komokomo ba:gala emede komokomo hidamo nulamelelamenala:, mabu diyala, iba:te Godokono Gobogoboeno heloamo kuda: emedehona o kuba gobogoboeno heloamo demedehona. Numa:la:, ba:ma tetelo hopo konomolo ha:da tabo olamagimipa:te Godokono mahilo ka:milo ba: dito wapata:lamena!.* ² Ba:bema: la: Godokono Gobogobagoeno okodawa ba:ma ka:na kiya:tawahama:nemata, kebe lumagiti ba:ma ka:na dolamaginako, “Ya:su Kelisote lumagino apa:mo ba:moe hopamo hibilo a:pehawakaluya:,” ebe ba: Godokono Gobogobagoenola.* ³ Huiyatiya kebe lumagiti Ya:sukunu komoma: ha:da tabo dolamaginako ebe Godokono Gobogobagoeno okodawaha:, ao, ebeno gobogobo ba: Kelisotamo Alaholo Komo Ododidawoeno gobogobola. Ba: hibila, dopamo la: ba:ma ka:na uliya:mata, ba:be kuba gobogobote hopo habamo kopema:ne, ba:bema: ebete tawakaluba:tamo ya:lo puluhukuti ba:moe hopolo bemedena.*

⁴ Naeno hidohido guguda:la:, puya:te Godokono mahilamo ha:da tabo dolamagiminaka la:le ibino wato kikipo ya:lo a:lawimata, mabu la: ba: Godokono gugudila ba:gala la: ipuwalo oko dowatina ba:be Hido-talona Gobogoboeno helote konomoma: eda:na, iyo, ba:be helote ibi ipuwalo oko dowatina ba:be eta gobogoboeno helo na:gogolona.* ⁵ Numa:la:, ba:bi ha:da amihohopa:te ba:moe hopoen komoma: ga:lama mabu hopo habalo

* 3:21 Yun 4:16 * 3:23 Yon 6:29; 13:34 * 3:24 1Yon 4:13

* 4:1 Ma:t 7:15; 1Yon 2:18; 2Yon 7; 1Tes 5:21 * 4:2 1Kol 12:3 * 4:3 1Yon 2:18

* 4:4 Ma:t 12:29; 1Yon 5:4-5

oko dowatina ibi ba: ba:be kuba gobogobagopila, iyo, hopo habanapino kalakala ba:bema: itana ibino tabo komokomo ulihoma:.* ⁶Huiyatiya aeno komo ba: hiya:nomola mabu a Godokono gugudima: eda:hanama: Ba:bema: numa:la:, kebe lumagiti Godokono komo hibilo diya:tawana ebete aeno tabo kulima:ne, huiyatiya Godokono komo iya:tawaha: lumagiti aeno tabo a:kulia:mene. Iyo, a ba:moe gabodo niya:tawahanama: kebe komate Godokono hibi Gobogobogodone da:pikulina ba:gala kebe komate ha:da amiho gobogobogodone da:pikulina ba:bi hiya:hiya: komo.

Godoko Ba: Malemaledawala

⁷Naeno hidohido mabuluba:la:, wadiyala a ipuwalo etate eta malemalelo kemalagidolo, etate eta malemalelo kemalagidolo, a ba:ba ka:na bewagelenama: mabu malemale komo ba: Godogodone pena. Ba:bema: kebe tawakaluba:godolo malemale emalagidolo komo ditanamene ibi ba: Godokono gugudila, iyo, ibi Godokono hibi komo iya:tawahala, ⁸huiyatiya kebe lumagigodolo malemale emalagidolo komote itanaheno, ba:be lumagi Godokono hibi komo iya:tawaha: mabu Godoko ba: konomo malemaledawala. ⁹Numa:la:, Godote ebeno malemale atamo ba:ma ka:na hawakalimiya:, ebete ebeno Gudu kapiyanomo ba:moe hopamo a:poemiya: ale hibi ka:ka: ebegodone kolawema:.* ¹⁰Ba:bema: ba:be hibi malemale komo ba: ba:ma ka:nala. Dopamo ale Godoko malemalelo emalagidoloha: tetelo ebete a konomamo ba emalagidoloe ebeno Gudu Kelisoko atamo ba:bo poemiya:, iyo, ebete ebeno ubi ba:bo ihatiya: aeno kuba ododili komokomo Kelisokono hawa:mo egebolea:mete a ebeno gugudima: komidima:.*

¹¹O naeno hidohido mabuluba:la:, Godote ebeno malemale komo atamo ba:ba ka:na hawakalimiya:, ba:bema: wadiyala a ba: atumu etate eta malemalelo ba:kaemalagidolonakoma:. ¹²Ba: hibila, ba:moe hopo tupuimi mabuni eta lumagiti Godoko kumiya:ha:, huiyatiya keba tetelo a ipuwalo etate eta malemalelo kemalagidolo, etate eta malemalelo kemalagidolo, a ba:ba ka:na demedehonama:, ba:ba tetelo komopa:te aeno ododi ipuwado Godoko hibilo kumima:na: mabu ebete a ipuwalo bemedena ba:gala ebeno malemale komote a ipuwalo tabonomola.*

¹³Godote a ipuwalo demedena ba:gala ale ebe ipuwalo demedehonama:, ba:be komo a keba ka:na na:kiya:tawahama:? Dopo komo ba: ba:ma ka:nala, Godote atamo dikaa:miya: ba:be Gobogobote a kiya:tua:mema:ne.* ¹⁴⁻¹⁵Ba:gala aeno tabo olamagimi komo ba: eta a iya:tua:me komola. Iyo, ale baida:mo dumiya:ma: ba:be hibi komo komopa:tamo ba:ma ka:na bolamagiminakoma:, “Godote ebeno Gudu

* 4:5-6 Yon 8:47; 15:19 * 4:9 Yon 3:16 * 4:10 Lom 5:8-10; 1Yon 2:2 * 4:12 Yon 1:18

* 4:13 2Kol 1:22; 1Yon 3:24

hopo habamo a:poemiya, ebete tawakalubino Ka:ka: Mula:lelamedawama: kopeda:nama:.” Ba:bema: hibila, kebe lumagiti hawakala ba:ma ka:na dolamagina, “Ya:suku ba: Godokono Gudula,” Godote ba:be lumagi ipuwalo hibilo bemedena ba:gala ebete atumu Godoko ipuwalo ba:kaemedena. ¹⁶Ba:gala ba:be hido ukui lawema: Godokono malemale komote atumu aeno eta iya:tua:medawama: keda:na. Iyo, Godote konomo malemaledawama: ba eda:na a malemalelo emalagidoloena, ba:bema: a ipuwalo kebe lumagiti ba:be komo hibima: miditi malemale emalagidolo ipuwalo demedenamene, ba:be lumagiti kiya:tawama:ne ebete Godoko ipuwalo bemedena ba:gala Godote ebe ipuwalo atumu ba:kaemedena.

¹⁷Numa:la:, ba:moe malemale emalagidolo komodo a ba: tuputupu tawakalubima: eda:hanama:, ba:bema: Godote hiliyonomo tawakalubino kuba komokomo danagilamelelamemene, ba:be Ko Hegelalo ale ebeno holoholo hapuamo kalakalago konutitatama:nema:. Ba:ba tetelo tole komote agodolo a:kitanamene, mabu ebete Hunu Habalo keba ka:na kemedena, ale ba:moe hopolo ba: atumu ba:ba ka:na kaemedehonama:. ¹⁸Ba: hibila, Godokono hibi malemale emalagidolo ipuwalo tole komo puliyala, mabu malemale emalagidolo komote tole komo gobogobamo ebeno heloamo ka:na:matema:ne. Ba:bema: kebe lumagiti Godokono holoholo hapuamo utima: da:toletolena, Godokono malemale emalagidolo komote ebe ipuwalo oko hidamo kowatinaha:, iyo, ba:bako lumagiti nemalagidolona Godote ebetamo kuba huiya kikamema:ne, ba:bema: ebegodolo tole komo kapiyate itana.

¹⁹Numa:la:, Godote a dopamo malemalelo nemalagidoloenami, ba:bema: wadiyala a malemale emalagidolo ipuwalo bemedehonama:. ²⁰Ba:bema: kebe lumagiti ebeno ekawitamo maubalo ba:ma ka:na da:goemene, “Nale Godoko malemalelo nemalagidolonamo huiyatiya ama: kemalagidolonaha:,” ba:be lumagi ba: ha:da amihodawala. A:iye! Ebete ba:moe hopolo ba emedena kebe lumagi ebeno baida:mo dumina ba:be ekawi malemalelo emalagidoloheno, ebete umiha:ma: deda:na ba:be Godo malemalelo keba ka:na na:kemalagidolonamene? Gabo puliyanomola, a:kitanamene! ²¹Ba: hibila, Kelisote atamo kebe ko tutumu tabo dikaa:miya: ba:be tabo ba: ba:ma ka:nala, kebe lumagiti Godoko malemalelo demalagidolona, wadiyala ebete atu gabodo ebeno ekawi malemalelo na:kaemalagidolonamene.*

Hibima: Midipino Helote Ba:moe Hopoen Helo Anakapumi Komo

5 ¹Numa:la:, Ya:suti Godokono Oemedawa Kelisoma: deda:na, puya:te ba:be komo hibima: da:midina ibi ba: Godokono gugudila, ba:bema: puya:te Nabiwi Godoko malemalelo demalagidolona, iba:te atumu

* 4:21 Mak 12:29-31

ebeno gugudi hiliyonomo atu malemale komago kaemalagidolena.*
²Ba:bema: Godokono malemale emalagidolo komote agodolo ebena komo guguda:tamo ditana, ale ba:be komo ba:ma ka:na iya:tawahanama:, keba tetelo ale ebe malemalelo ba emalagidolo ebena tutumu tabamo da:papamila:hanakoma:, ba:ba tetelo ebena malemale komote a ipuwalo hibilo itananako. ³Ba: hibila, Godoko malemalelo emalagidolo komo ba:gala ebena tutumu tabamo papamiwata komo, ba:bi netewa komate hiya:hiya: kapola:naha:, ibino oko owati komo ba: kapiyala. Ba:gala ale ba:ma ka:na a:kemalagidolama:, Godokono tutumu tabamo papamila:ha komote atamo kodakodanomoma: eda:na.* ⁴⁻⁵Ao, eba ka:naha:, mabu Godokono gugudi hiliyonomagodolo ebena helo bitana iba:te ba:moe hopoen kuba ododi helo kanakapumima:. Ba:bema: hopo haboen kuba ododili komo anakapumima: lumagiti helonomoma: keba ka:na na:keda:mene, iyo, pote na:ka:modobomene ba:moe hopoen helo anakapumima: Ba: hibila, a ipuwalo pote ebena hibima: midi ipuwalo Ya:suku Godokono Guduma: da:goena, ba:be dawate modobo helo ba:lawenakomene.

Ya:su Kelisokono Hibi Komo Da:hawakalimina

Ba:bi Netewa-kapiya Komo

⁶Ba:moe komo ba: hibila. Ya:su Kelisote ba:moe hopamo da:piya:, ebete ebena hibi komo hawakalimima: ebete beya ba:gala hawi ka:ka:la: komago atamo a:puluhukuya:, iyo, ebete ba:moi netewa gabodo ebena komo atamo a:pehawakalimiya:. Ba:gala ba:moe ba: eta komola, Godokono Gobogobote atumu Ya:sukunu hibi komo bekahawakalimina mabu ebe ba: Godokono hibi komo hawakalimidawala.* ⁷Ba:bema: Kelisokono komo kohawakalimima: ba:moi netewa-kapiya komate ba:pola:namena:, ⁸Godokono Gobogoboen tabo komo, ba:gala Kelisokono hawiti da:ka:ka:liya: ba:be komo, ba:gala hopo lumagiti ebe beyamo dadutiya: ba:be komo, iyo, ba:moi netewa-kapiya komate ba:moe atu komo behawakalimina, Ya:su Kelisoko ba: Godokono Gudula.*

⁹Numa:la:, hopo habanapa:te hibilo da:ga:lanaka, komo hiliyonomo tetelo ale ba:bi tabo komo hibima: da:midilinakoma: ba:be komo kubaha:. Huiyatiya Godote ebena Guduino komoma: kebe tabo ka:goena, wadiyala ale ba:be tabo hidamo uliti hibirinomoma: komidima:nema:, iyo, Godokono tabo komokomo ba: hibirinomola, ebete ha:da tabo a:kolamaga:le, ba:bema: ebena taboen helote hopo tawakalubino helo na:gogolona.* ¹⁰Ba:bema: kebe lumagiti Godokono Gudu hibima: da:midina, ba:be lumagino tepo ipuwalo Godokono hibi tabote bitana. Huiyatiya numa:la:, kebe lumagiti

* 5:1 1Yon 4:15 * 5:3 Yon 14:15,23-24 * 5:6 Yon 1:29-34 * 5:8 Yon 15:26

* 5:9 Yon 5:32-37

Godokono tabo hibima: midihino ba:be lumagiti ba:moe gabodo Godoko ha:da amihodawama: midina, mabu Godote ebeno Guduino komoma: hibilo da:goiya:, ba:be hibima: midiha:dawate ba:be tabo ubiha:ma: eda:na.* ¹¹ Ba: hibila, Godote ebeno Guduino hibi komo hawakalimima: ba:moe komo bododiya:, ebete ebeno Gudugodolo ditana ba:be wiboha: ka:ka: atamo ikaa:miya:. ¹² Ba:be mabuma: kebe lumagiti Godokono Gudu hibilo danukumina ebegodolo wiboha: ka:ka:te bitana, huiyatiya kebe lumagiti Godokono Gudu laweheno, ebe niliya, hibi ka:ka:te ebegodolo kitanaha:.*

Godokono Guduino Wiboha: Ka:keno Komo

¹³ Ba:bema: la: puya:te Godokono Guduino mahilo hibima: da:midinama, na ba:moe leta la:tamo ododimo, la:le wiboha: ka:ka: da:lawiya:ma ba:be ka:ka:te la:godolo ba itana la:le hibilo kiya:tawahama:.* ¹⁴ Ba: hibila, ale toetoe tabago Godokono holoholo hapuamo da:nikulima:, ba:ba tetelo ale toleheni aeno modoboha: komokomoma: ebe kokiyamema:nema:, ba:bema: a ba:moe komo iya:tawahala, ale kebe komo Godokono ubilo ebe da:toemehoma:, ebete ba:be toetoe tabo hibilo kulima:ne.* ¹⁵ Ba:gala a iya:tawahala, Godote aeno toetoe tabo duli homene ebete a hibilo kowalubima:ne, iyo, a kebe komo ebegodone lawema: ebe da:toemehoma: ebete atamo kikaa:mema:ne, mabu hiliyonomo tetelo ebete aeno toetoe tabo komokomo ulihonako.

¹⁶ Ba:bema: la:le hibima: midipi ipuwalo eta ekawino kuba ododi komo dumima, wadiyala la: ebeno komo Godotamo toetoe tabamo nadipatimiya:la:, ba:bene Godote ebeno tepo ipuwoeno komo hiduimiti ebetamo ka:ka: gala kakikamema:ne. Huiyatiya keba tetelo lumagiti konomo kuba dododimini, ba:ma ka:na ebete Godokono Gobogoboeno hibi oko kubama: da:goemene, ba:ba tetelo ebeno ka:ka: mabuma: Godotamo akatoetoe hala:, wadiyala ba:bako kubadawate hoea:mo na:toamene.* ¹⁷ Numa:la:, ba:moe kuba ododi komo kapiyanomote lumagi hoea:mo komagatama:ne, ba:bema: la: naeno tabo komoma: aka-ukuibilibilihala:. Ba: hibila, a tawakalubino ododili komo hiliyonomo ipuwalo aeno tuputupuha: komo ba: Godokono kukala wakalami komola, huiyatiya kalakala konomola, ebegodolo helo bitana ba:bako hiya:hiya: kuba ododili komo egebolea:mete ka:ka: atamo gala kakikaa:mema:.

¹⁸⁻¹⁹ Ba: hibila, a iya:tawahala Godokono guguda:te kuba ododili ipuwalo kemedehonaha:, mabu Godogodone da:hawakaluya: ba:be Helodawate ibi na:ga:lulatelena Kubadawa Saitanate ibi

* 5:10 Gal 4:6 * 5:12 Yon 3:36 * 5:13 Yon 20:31 * 5:14 Yon 14:13; 1Yon 3:21-22

* 5:16 Ma:t 12:31

kubahilamekapoma:. Ba:bema: numa:la:, ba:moe hopo konomote ba:be Kubadawoeno helo ipuwalo itana, huiyatiya a iya:tawahala a hibima: midipa:te ba:moe hopolo ba emedehona a ba: Godokono gugudima: eda:hanama:, ba:bema: eta kuba komote a a:kologia:mene.* ²⁰Ba:gala a eta komo iya:tawahala, Godokono Guduti ba:moe hopamo da:piya:, ebete atamo hido mulu komo a:pikaa:miya: ale Hibidawoeno komo hidamo kiya:tawahanama:. Numa:la:, ba:be Hibidawa ba: Godotela, ebe ba: Wiboha: Ka:ka:la, ba:bema: kalakala konomola, ale ebeno Gudu Ya:su Kelisoko ipuwalo bemedehonama:!

²¹Ba:bema: naeno hidohido guguda:la:, wadiyala la: hibi Godo kapiya ba adikumina, komo ida:da:li adikulame komamo ba:gala ibino ha:da amiho gobogoboeno ukui komamo akapapamila:hanakala:

Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

* 5:18-19 1Yon 3:9

YONEKONO NABA 2 LETA

EBETE HIBIMA: MIDIPA:TAMO ODODIYA:

¹Na ba:moe leta dododimo, na ba: hibima: midipino watodawa etala. Godote ya:lo tetelo pui da:ka:lamiholiya: iba:te ebeno gugudima: keda:hanama:, ba:bi tawakalubino kapiyuimi ba: ebeno uli kamena keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. Ba: hibila, la: ba: ba:bi hibima: midipi gugudilata, ba:bema: nale la: malemalelo nemalagidolenamata, ba:gala Godokono hibi komo iya:tawahapa:te ba: atumu la: na:kemalagidolenata. Numa:la:, nale ba:moe leta la:tamo ba:bema: poememo, ²mabu Godokono hibi komote a hiliyonomatamo duluhukuya:, ba:be hibi komote a ipuwalo ba itana a:kawibonamene, emedena tetelo agodolo bitanamene.

³Ba:bema: numa:la:, Nabiwi Godoko ba:gala ebeno Gudu Ya:su Kelisoko iba:godone atamo da:pikulina ba:be malemale komo ba:gala lumagitamo kuba huiya ikameha: komo ba:gala hete komo, wadiyala ale Godokono hibi komo ba:gala ebeno malemale emalagidolo ipuwalo ba emedehona ba:moi netewa-kapiya komate agodolo na:pola:namenana:.

Kelisokono Iya:tulame Tabago Emede Komo

⁴Ba:bema: hibima: midipi guguda:la:, la: komopi Nabiwi Godokono hibi komo ipuwalo da:wapata:lamenama, na ba:be komo uliti ko kalakala ba:bo lawimo, mabu ale ba:ba ka:na kowapata:lamenama: Nabiwiti ya:lo a:tutumua:tiya:.* ⁵Ba: hibila, la: hibima: midipi gugudino kapiyuimi ba: Godokono uli kamena keba ka:nala:ka:, la: ba:ba ka:nala. Ba:bema: nale ba:moe leta bododimo ebeno eta tutumu tabo la:tamo ba:ma ka:na kohawakalimima:, wadiyala a ipuwalo etate eta malemalelo kemalagidolo, etate eta malemalelo kemalagidolo, a hiliyonomate ba:ba ka:na bewagelenama:. Na iya:tawala ba:moe tutumu la:tamo uli

* ⁴ 3Yon 3

tutumuha:, ba: pakala tutumula, iyo, Godote dopamo tupuimi mabuni atamo dikaa:miya: ba:be tutumula.* ⁶ Ba:bema: ebeno malemale emalagidolo komo keba ka:nala:ka? Ba:be komoeno ipuwa ba:ma ka:nala, ale aeno emede ipuwalo Godokono hiliyonomo tutumu tabamo ba:papamila:hanakoma:. Ba: hibila, ba:bi tutumu hiliyonomo ipuwalo ale ebeno ko tutumu tabo tupuimi mabuni ba:ma ka:na uliya:ma:, a ebeno malemale komago ba:wapata:lamenakoma:.

⁷ Numa:la:, komo ha:da amihohopi hiliyonomate ya:lo a:mahila:haliya:, ba:ma tetelo hopo konomolo bemedehona. Iyo, iba:te tabo ba:ma ka:na ga:lana, “Ya:su Kelisoko lumagino apa:mo ba:moe hopamo kapehawakaluya:ha:,” ba:bema: ba:be tabo ga:la komamo iba:te ibino komo ba:ma ka:na hawakalimina, ibi ba: Konomo Ha:da Amihodawa ba:gala Kelisotamo Alaholo Komo Ododidawoeno gobogobagopila.* ⁸ Huiyatiya la:eno komo hiya:la, mabu la:le kebe hido oko da:tupuimiya:ma ba:be okote la:godolo ekelaheno, galane la:le la:eno kokonomo huiya hibilo konuwatema:nemata. Ba:be mabuma: la: ha:kiya la: hidamo nulamenala:, la:le ba:be oko huiya otakapoma:.

⁹ Ba:gala eta komo. Kebe lumagiti Kelisokono iya:tulame tabago emedenaheno ebe ha:kiya ebeno ubilo da:tona, ba:be lumagino ododili komate ebeno tepo ipuwoeno komo ba:ma ka:na hawakalimina, Godote ebe ipuwalo kemedenhaha:. Huiyatiya kebe lumagiti Kelisokono iya:tulame tabago demedena, ba:be lumagi ipuwalo Nabiwi Godoko ba:gala ebeno Gudu Ya:suku hibilo bemedena. ¹⁰ Ba:bema: eta kapela lumagiti la: hibima: midipa:tamo ba puluhuku, ebe ha:kiya ebe Godokono okodawama: da:pegoemene, la: hidamo! Ebete Kelisokono hibi iya:tulame tabago peheni la: ebe kalakalago lawete la:eno genamamo ebe akadiya:minala:, ¹¹ mabu kebe lumagiti ba:bako ha:da amihodawa kalakalago da:lawemene, ebete ebetamo helo ba:bo kikamema:ne Saitanakono oko kowatima:.

¹² Ba: hibila, nagodolo komo hiliyonomo komokomo ba:pola:na la: kokiyahalamema:, huiyatiya na ubihinola ba:bi komokomo pepamo miya:teho, ba:bema: naeno ukui bitana naeno apenomamo la:tamo kopuluhukuma:, iyo, gabote ditanamene na kopema:nemo. Ba:ba tetelo aeno kalakalate hibinomoma: keda:ma:ne, mabu na la:eno hiya:hiya: holoholo ba pulame aeno tabo komokomo ba:bo koga:lama:nema:.

Yonete Leta Kuititi Hapulu Hibima: Midipino Nolata Tabo Da:poemiya:

¹³ Ba:bema: hibila, kebe hibima: midipa:te nago da:kapiyuiminaka, Godote ibi atumu ya:lo a:ka:lamiholiya: iba:te ebeno gugudima: keda:hanama:. Numa:la:, ibino sose kapiyuimi ba:gala la:eno sose

* 5 1Yon 2:7 * 7 1Yon 4:1-3

kapiyuimi, ba:moi la:eno kapiyuimi netewate ba: kapiya badininipaloeno
bohelemele netewa huiyala, ba:bema: iba:te ibino nolata tabo bepoema:
la:tamo.

Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

YONEKONO NABA 3 LETA

EBETE ETA HIBIMA: MIDIDAWATAMO ODODIYA:

¹Na ba:moe leta dododimo, na ba: hibima: midipino watodawa etala. Naeno hido hopodalagi Gaiyase, ama: nolata. Nale ba:moe leta ama:tamo poememo, mabu ama:la, nala, a Godokono hibi komo ipuwalo ba emedena nale ama: malemalelo nemalagidolonamata.*

²Naeno hido hopodalagi, na ama: mabuma: Godotamo ba:ma ka:na toetoenakomo, ebete ama: ba owalubina amia:no emede ipuwalo hiliyonomo komate modobolo kopola:nama:. Ba:gala nale ama: a:kadipatenakomata ama:le tawetaweheno kemedinama:, mabu amia:no tepo ipuwoeno hibima: midi komote helonomoma: keba ka:na keda:na, wadiyala amia:no apeno helote atumu modobonomoma: na:kaeda:namene. ³Ba:bema: numa:, komo hibima: midipi ekaka:te natamo pelamete amia:no emede komo da:pehawakalimi, ba:ba tetelo na kalakala konomo ba:bo lawimo, mabu iba:te tabo ba:ma ka:na pega:luya:, ama: Godokono hibi komo ipuwalo pata:nata ba:gala amia:no hibima: midi komo kodakodanomola.* ⁴Ba: hibila, naeno hibima: midipi gugudi ipuwalo eta lumagino komo ba:ma ka:na dulimo, ebete Godokono hibi komo ipuwalo da:pata:na, ba:ba tetelo naeno kalakalate ebe mabuma: hununomamo odolote konomoma: keda:ma:ne.

Gaiyasekono Hidohido Ododili Komo

⁵Naeno hido mabulubi, numa:, ama:le hibima: midipi ekaki Godokono oko owati ipuwalo ulamete ibi baa:mo ba:gala laha haboeno komamo dowalubilinaka, ba:bema: ama: atumu Godokono eta hibi okodawama: eda:nata. Ba:gala kalakala konomola, Godokono okopi hiliyonomo ipuwalo ama: amia:no tawakalubi kapiya kowalubilinaha:

* ¹ Oel 19:29; Lom 16:23 * ³ 2Yon 4

ao, puya:te hiya:hiya: kapela habahabane da:pelamenaka ama:le ibi atumu hidonomamo owalubilinakata. ⁶Ba:bema: ama:le dopamo pui kowalubiliui, ba:ba:te atamo pikuliti sose tawakalubino holoholo hapulu amia:no malemale emalagidolo komo kalakalago a:pehawakalimiya:. Ba:bene eta tetelo ba:bako hidohido okopa:te ama:tamo gala da:kapikulimina:, iba:te la:godolo emedenate ba:bene eta habamo gala tolamema: dewagelemena:, wadiyala ama: ibi atumu malemale komago noelamiya:, ama:le Godokono komo hidohido ga:limapi gugudi keba ka:na kowalubilionaka ba:ba ka:na. * ⁷Ama: numa:, ba:bako okopa:te Kelisokono mahilo mabuma: ibino hiya:hiya: haba miya:palette ya:lo ikuliya:, iba:te hiya:hiya: habahaba hiliyonomolo ba wapata:lamena ebeno Hido Tabo hibima: midiha:pa:tamo ba:bo konolamagimima:. Huiyatiya ba:be oko tupuimihino dopamo iba:te ibino tepo ipuwa ba:ma ka:na kodakoduilamiya:, iba:te eta kapiya deha:poto komo hibima: midiha:pa:godone lawe modoboha:ma: ga:lalo a:kalawa:mena:. * ⁸Ba:be mabuma: wadiyala a hibima: midipa:te ba:bako okopi baa:mo ba:gala laha haboeno komamo bowalubilinakoma:, iyo, a ba:be owalubi komodo Godokono Hibi Tabo olamagi oko iba:go kapimilo bowatihonama:.

Diyotipasikono Kuba Ododili Komo

⁹Ba: hibila, nale amia:no sose tawakaluba:tamo eta leta dopamo ododimo, huiyatiya ba:ba tetelo Diyotipasiti ba:be leta lawete na sose watodawaha:ma: goelo ebete naeno tabamo kapapamiwataha:. Iyo, ebeno ubi komo ba: ba:ma ka:nala, ebe ha:kiya ebe ba adipate sose tawakalubi ipuwalo ebe kapiya dopo lumaginomoma: keda:ma:. ¹⁰Ba:be mabuma: naeno pe tetelo ebete kebe kuba komo dododilina ba:gala a sose watowatopino komoma: kebe kuba tabo dolamagina, nale ba:bi komo sosetamo ba pehawakalilame ebe ba:bo kopikiyahamema:nemo. Numa:, ebe ubihinola ba:moi kapiyakapiya kuba komo ododili, ba:bema: ebete eta komo ba:ma ka:na kaododinako, puya:te Godokono hibi oko owatima: la:tamo da:pelamenaka, ebete ebeno awagaha ipuwalo ibi baa:mo ba:gala laha haboeno komamo a:kowalubila:le, ba:gala puya:te ibi dopamo dowalubilinakui ebete ibi ba: dito duhilami. A:iye! Ebe ha:kiya ebe sose watodawama: goelo ba:bi hidohido ukuia:gopino owalubili komoma: kuba huiya ba ikalame, la:eno soseno kapiyuilame komamo pelamema: talona ba:bo ihatelami!

Dimitiyasikono Hido Emede Komo

¹¹Ba:bema: naeno hido mabulubi, ama: eta lumagino kuba ododi komo dumimina:, ebe akibamita:la:. Wadiyala ama: hido komote na:ta:matuya:,

* ⁶ Tai 3:13 * ⁷ 1Kol 9:12

mabu puya:te hidohido komo dododilina ibi ba: Godokono gugudila, huiyatiya puya:te kuba komokomo dododilina iba:te dopamo Godokono hibi komo kumiya:ha:.* ¹² Ba: ba:ba ka:na na Dimitiyasikono komo nemalagidolutamo, hiliyonomo tawakaluba:te ebeno ododili komoma: hidohido tabo bega:lanana, ba:gala ebeno emede komote atumu ebeno komo ba:ma ka:na hawakalimina, Godokono hibi komote ebe ipuwalo bitana. Numa:, a sose watowatopa:te atumu ebe hido lumaginomoma: kaga:lanama:, ba:bema: keba tetelo a watowatopa:te ba:mako tabo da:gala:lama:, ba:ba tetelo ama: kiya:tawama:na:ta aeno tabo ba: hibila mabu a ha:da amihohopima: keda:hanaha:.

¹³ Ba: hibila, nagodolo komo hiliyonomo komokomo ba:pola:na la: kokiya:halamema:, huiyatiya na ubihinola ba:bi komokomo pepamo miya:teho.* ¹⁴ Ba:bema: naeno ukui bitana tete tatalila naeno apenomamo ama:tamo kopuluhukuma:, iyo, gabote ditanamene na kopema:nemo. Ba:ba tetelo na amia:no holoholo ba pumi aeno tabo komokomo ba:bo koga:lama:nema:.

Yonete Leta Kuititi Hapulu Hibima: Midipino Nolata Tabo Da:poemiya:

¹⁵ Wadiyala Godokono kalakalate ama:godolo nitanamene. A hibima: midipino kapiyuimi ipuwalo puya:te amia:no mabulubima: deda:hana, iba:te ibino nolata tabo ama:tamo poema:, ba:bema: la:eno kapiyuimi ipuwalo puya:te aeno mabulubima: deda:hana, wadiyala ama: sose tawakalubino holoholo hapulu ibi ka:lamiti aeno nolata tabo iba:tamo ba:bo na:hawakalimiya:.

Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

* ¹¹ 1Yon 3:6-10 * ¹³ 2Yon 12

YUDAKONO LETA

YUDAKONO LETA

¹Na ba: Yudate, Ya:su Kelisokono okodawa etala ba:gala Ya:imesikono ekawila.

La: hibima: midipi Nabiwi Godote dopamo da:ka:lamiya:la, iyo, ebete la: pui malemalelo demalagidolena ba:gala Ya:su Kelisokono itagua:midale ipuwalo demedehonama, na ba:moe leta la:tamo poememo.*

²Ba:bema: wadiyala hete komo ba:gala lumagitamo kuba huiya ikameha: komo ba:gala malemale emalagidolo komo, ba:moi netewa-kapiya komate la:godolo konomamo na:pola:namena:.

Godote Kuba Ododilipa:tamo Huiya Ikalame Komo

³⁻⁴Naeno hidohido mabuluba:la:, ale Godogodone kapimilo da:lawiya:ma:, na dopamo ba:be ka:ka: mula: komoma: leta ipuwalo olamagima: ewagelimo. Huiyatiya ba:ma tetelo eta ukuiti natamo a:pi, mabu nale ba:moe komo ulimo, Godokono ubi komamo papamila:haha: dubate la:eno kapiyuimi ipuwamo diya gabodo a:pa:pa:la:huya:. Ba:be mabuma: na ubila ba:moe eta komamo la: ba:ma ka:na kowalubilima:, Godote a ebeno tawakaluba:tamo dikaa:miya:, wadiyala la: ba:be hibima: midi komoma: helonomamo nalaholonakuya:la:.

Numa:la:, ba:bakobako dubate Godokono malemale hawakalimino tabo hiya:ma: miditi na:ga:lanaka, lumagiti kuba dododimini Godote huiya a:kikama:mene mabu ebeno malemale konomola, ba:gala iba:te na:kaga:lanana Ya:su Kelisoko hibi ka:ka: mula:dawaha:. A:iye, ebe kapiya ba: aeno hibi Namutudawala ba:gala Kodawala, ba:bema: ibino kuba mabuma: Godokono Buka tabote ya:lo tetenomolo a:goiya:, galane iba:te ibino temeteme huiya hibilo kolawema:na:! * ⁵Iyo, Godote kuba ododilipa:tamo huiya dikalamemene, la: ba:be komo dopamo iya:tawahuya:mata, huiyatiya na ubila kebe olalati komote

* ¹ Ma:t 13:55 * ³⁻⁴ Gal 2:4; 2Pit 2:1

Godokono Isalaela tawakaluba:tamo duluhukuya:, la: ba:moe komo gala na:kemalagidolala:. Numa:la:, Godote ibino ka:ka: mula:lelamelo Isipiti hopone ibi duluhukulateliya:, gala hapuni komo iba:te ebe hibima: kamidiya:ha:, ba:bema: ebete ibi dito anakapulamiya:.* ⁶ Ba:gala ba:moe eta komo na:kuma:la:, tupuimi mabuni Hunu Haboenno komo nopopa:te ibino hido emede haba miya:pate Godotamo alaholo komo ba:bo tupuimiya:. Ba:be mabuma: Godote ibi ta:teho: auli hala:mo matuhulameho:le du ipuwamo dito iya:hekiya:, iba:te ba:bolo ibino kuba huiya uwatema: Godokono Ko Hegela kolatiminama:.* ⁷ Ba:gala wadiyala la: Sodomo habanapi ba:gala Gomola habanapi ba:gala ibi tamelo demedehonama: ba:bi habahabanapi ibino komo atumu na:kemalagidolala:. Ibi hiliyonomate atumu Godokono kukala badikamidaliya:, ba:ma ka:na ibi ipuwalo etate etatamo kateneno hiya:hiya: kuba ubi komokomo bododilnakuya:. Ba:be mabuma: Godote ibino kuba huiya iba:tamo ikalamiya:, ba:bene ba:ma tetelo iba:te ha:gaha: koe ipuwalo ko temeteme biya:tawahana. Ba:moe ba:be mabuma: puya:te ba:ma tetelo kuba ododili ipuwalo demedehona, wadiyala iba:te ba:bi tawakalubino temeteme komo ba emalagidolo hidohido ukui nuwata:mena: iba:te atu kuba huiya lawekapoma:.*

⁸ Ba:bema: puya:te diya gabodo la: ipuwamo da:pa:pa:la:hui, ba:bi dubate ba: atumu ibino kateneno kuba ododili ubi gabodo ibino ape ba:bo kubahilamenaka. Ba:gala iba:te Godotamo papamila:hale ubiha:ma: eda:halo Hunu Haboenno nopopi ba:bo iduduputilamenaka, mabu ba:bako awagaha ukui komate iba:tamo hiyolo ikulinaka. ⁹ Huiyatiya wadiyala la:le Hunu Haboenno nopopino Gawadalagi Maikolokono komo nemalagidolala:, ebeno helo konomola huiyatiya ebete ba:be komoma: kawagahanaha:. Ba:bema: keba tetelo ebete Mosesekono hoe ape lawema: Saitanakoba: dolowabeletihuiya:, ba:ba tetelo ebete Saitanatamo eta iduduputimi tabo goeheno na:goiya:, “Kodawa Godote ha:kiya ebeno tabamo ama: koduhimima:na:ta, huiyatiya naeno heloamo nale ama:tamo eta komo a:kododa:mo!”* ¹⁰ Huiyatiya la: ipuwalo da:pola:na ba:bi dubuino komo eba ka:naha:. Iba:te Hunu Haboenno komokomo iya:tawaha:, ba:bema: iba:te ba:be haboenno nopopino komoma: ibi iduduputilame tabo bega:ana. A:iye! Iba:te kapiya komo iya:tawahanomola, ba:be komo ba: ba:moe hopoenno katena:mo wapata:lame gabola, iyo, ibi ba: tumu goegoe keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala mabu iba:te hidohido ukuihino dito emedehona! Ba:bema: numa:la:, ibino kateneno ubi komate ibi hibilo kanakapulamema:na:.*

¹¹ Iyo, Godote ibino kuba huiya iba:tamo dikalamemene ba:be kuba huiya konomoma: keda:ma:ne, mabu iba:te Ka:inikono gabodo tolame

* ⁵ Ikuli 12:51; Nabas 14:29-30 * ⁶ 2Pit 2:4 * ⁷ Tup Mabu 18:16–19:29; 2Pit 2:6,10

* ⁹ Da:n 10:13,21; 12:1; 2Pit 2:11; Haw 12:7; Sek 3:2 * ¹⁰ 2Pit 2:12

ya:lo a:tupui miya:. Ba:gala ibi Ba:ilamako keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, iba:te mani koamo emalagidololo koko kuba komokomo ba:bo ododilinaka. Ba:gala ibi Kolako huiyama: eda:hana, ba:ma ka:na iba:te Godotamo papamila:ha ubihinola, ba:bema: hibila, Godote Kolakono kuba mabuma: ebe keba ka:na kanakapumiya:, ebete ibi ba: atumu kohawaminadigalema:ne.^a *

¹² Numa:la:, la: hibima: midipino kapiyuimi poko baa: naha tetelo, ba:bi dubuino komo ba: hido baa: ipuwalo da:pola:na ba:bi kuba nene huiyala, mabu baa: naha ipuwalo hilopohenola, iyo, ibi ha:kiya ibi kapiya bemalagidolena. Ba:bema: hopote gagalema: deda:, ba:ba tetelo huhuti da:wadahenako ba:bi bubuti dito kopokoa:tahalema:na: huiyatiya wegolate a:koamene, ba:bi dubu ba: ba:ba ka:nala mabu iba:te tawakaluba:tamo giba a:kikalama:la:. Ba:gala ba:bi dubu ba: nolohoha: gao kehala, mabu ko gogote da:pemene ibino haha da:pemagobelelamemene hakamo dito kopiya:hekema:ne, iyo, ibino ka:ka:te ba:ba ka:na wibonomo kowibohoma:na:.* ¹³ Ba:bema: komo netewa go tabote ba:bi dubuino komo hawakalimima: ba:pola:na. Dopo go taboen komo ba:ma ka:nala, ba:bi dubuino hilopo ododili komo ba: koko gawiyate hununomamo da:pakaminanaka ba:ba ka:nala, ba:gala eta go tabo ba:ma ka:na itana, ba:bi dubu ba: du ipuwalo keka:keka:lo da:wapata:lamena ba:bi oloki huiyala. Ba:bema: Godote ibi mabuma: kebe du bobo konomo ya:lo dododilamiya:, ebete ibi ba:bamo konoelamema:ne iba:te emedena tetelo ba:bolo temetema:go konemedehonama:.

¹⁴ Numa:la:, A:da:mekono eyoni gugudi hiliyonomo ipuwalo Inokote ba: sa:ba:ni badininipaloeno dopo dubu guduma: ediya:, ba:gala ebe ba: Godokono ukui hawakalimidawa etala. Ba:bema: ba:moe Inokote ba:bi kuba dubuino komoma: ya:lo tetelo ba:ma ka:na goiya:, “Numa:la:, Kodawa Godote ebeno mumulunomo talona nopopa:go pete,* ¹⁵ ebete hopo habanapino komokomo hiliyonomo ba panagilamelelame ebeno ubi komamo papamila:haha: tawakaluba:tamo kuba huiya kopikalamema:ne. Iyo, iba:te Godotamo kebe kuba komokomo dododilinaka ba:gala ebetamo kebe kuba tabo da:ga:lanaka, ba:bi komokomoma: kuba huiyate iba:tamo hibilo kopema:ne.” ¹⁶ Ba:bema: wadiyala la: ba:moi kuba ododilipino komo hidamo niya:tawahala:. Iba:godolo ubiha: tabo ga:la konomola, ba:gala ibi ha:kiya ibino kuba ulameheno komopi kubapima: ka:laminaka.

^a **1.11** Buka ka:lamihole dawa, ama: Ka:inikono komo iya:tawama: dewagelemena:, wadiyala ama: Tupuilamehole Mabu Buka 4:1-16 numiya:. Ba:gala ama: Ba:ilamakono komo iya:tawama: dewagelemena:, wadiyala ama: Nabas Ka:lamihole 22:1-25:9 na:kumiya:. Ba:gala ama: Kolakono komo iya:tawama: dewagelemena:, wadiyala ama: Nabas Ka:lamihole 16:1-50 na:kumiya:.

* **11** 1Yon 3:12; 2Pit 2:15 * **12** 2Pit 2:13,17 * **14** Tup Mabu 5:18,21-24

Iba:te ibino kateneno ubi gabodo wapata:lamema: helohelonomola, ba:gala ibi ha:kiya ibi awagaminalelo eta lumagi ha:da amiho gabodo da:milimihomena:, ba:ba tetelo iba:te ubi bihatena ibino tabo olamagi komodo ebegodone eta hido komo dito kolawema:.

Yudate Hibima: Midipi Heluilamema: Tabo Komokomo Dolamagiya:

¹⁷Ba:bema: naeno hidohido mabuluba:la:, Kodawa Ya:su Kelisokono oelamepi dubate la: dopamo da:kiyalamiya:la, wadiyala la: ba:be tabo gala hidamo na:kemalagidolala:. ¹⁸Iba:te la:tamo ba:ma ka:na ga:luya:, “Kuititi tetelo kubapa:te Godokono ubi komamo papamila:ha ubiha:ma: eda:halo ibino kateneno ubi gabodo ba wapata:lame la: hibima: midipi kiya:da:latelema:na:ta.”* ¹⁹Numa:la:, Ya:sukunu oelamepino tabo ba: hibila. Ba:moi kuba ododilipi ba: la:eno kapiyuimi ipuwalo anagiya:mida komo dododina ba:moi ba:bi tawakalubila, iyo, iba:te ibino kateneno ubi komamo ba papamila:hale, Godokono Gobogobote ibi ipuwalo kemedenhaha:.

²⁰Ba:bema: naeno hidohido mabuluba:la:, wadiyala la: la:eno hibima: midi komo talonanomoma: ga:late kodakodalo ba lawe ba:bo napepehonala:, ba:gala la: Godokono Gobogoboeno heloamo ebetamo na:toetoehonala:.* ²¹Ba:bene la:le Godokono malemale emalagidolo ipuwalo demedehonama, ba:be komo miya:paheno Kodawa Ya:su Kelisokono pe komo na:latiminala:. Ba: hibila, ebete da:pemene la:le kebe kuba komokomo dododilinakuima, ebete ba:bi kuba hiliyonomo egebolelame tabo polamagiti wiboha: ka:ka: la:tamo ba:bo kopikalamema:na:ta.

²²Ba:bema: hibima: midi ipuwalo puya:te kodakodalo la:mota:hanaheno ukui gagagagama: deda:hanaka, la: ibi malemalelo ba emalagidole ibi nowalubila:la:, ²³iyo, ba:moe modobo tete ba itana, wadiyala la: ibi Saitanakono koe ipuwane tiyonomolo nuluhukulatela:la:, iba:te ibino ka:ka: mula: komo Ya:sugodone kolawema:. Ba:gala wadiyala la: komo kuba ododilipi atumu malemalelo ba emalagidole na:kowalubila:la:. Huiyatiya la: hidamo, ibi ba owalubili ibino kuba ododili komokomo kokoha:ma: a:kaga:lamata! Numa:la:, iba:te ibino kateneno kuba ubilo dododilinaka, ba:bi komo ba: ibino pupulino ilina huiyala, ba:bema: wadiyala la: ba:bi dalowa:go kaliko ubiha:ma: eda:halo la:eno kokotamo akologihola:la:, ibino kuba dalowa: komote la:tamo pekapoma:.*

Yudate Leta Kuititi Hapulu Godoko Milimiho Tabo Dolamagiya:

²⁴O hibima: midipa:la:, aeno Hido Helodawate bemedena, ebe modobola la: ba a:ga:lulatele la:le a:kaguda:mata. Ba: hibila, ebete la:

* 18 2Pit 3:3 * 20 Kol 2:7 * 23 Sek 3:2; Haw 3:4

kubaha:pima: midiliti, ba:bene ko kalakalanomago ebete la: ebeno
a:la:mina holoholo hapuamo komagahelena:na:ta. ²⁵Ebe kapiya ba:
Godotela, ebete aeno Kodawa Ya:su Kelisoko ipuwado aeno Ka:ka:
Mula:lea:medawama: eda:na. Ba: hibila, ebeno awagaha komo ba:gala
ebeno hido a:la:mina komo, ebeno konomo helo ba:gala ebeno ko
gawadalagi komo, ba:moi komate dopamo tupuimi mabuni ebegodolo
pola:nama:! Ba:bema: wadiyala ba:ma tetelo ba:gala emedena emedena
tetelo ba:moi atu komate ebe kapiyagodolo na:kapola:namena:!

Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.*

* 25 Lom 16:27; 2Pit 3:18

BA:MOE HOPO KUITITI TETENO KOMOKOMO GODOTE YONETAMO DA:HAWAKALILAMIYA:

Ba:moe Buka Ka:lamiholedawoeno Kalakala Komo

1 ¹ Ba:moe hopolo tete tatalilo dikulihomena; Ya:su Kelisote ba:bi komokomo ebeno huiyaha: okopa:tamo ba:moe bukalo hawakalilamena. Ba: hibila, Godote ba:bi komo Ya:sutamo dopamo hawakalilamete, ba:bene ebete ebeno nopodawa na ebeno huiyaha: okodawa Yonetamo poemi, nale ba:bi atu komo ebegodone hidamo kiya:tawama:.* ² Ba:bema: na Yonete kebe komo nopodawagodolo dulamimo, nale ba:bi hiya:hiya: komo ba:moe bukamo miya:tehomu, iyo, kebe tabo komokomo Godogodone natamo da:pikuli ba:gala Ya:suti natamo kebe hibi komokomo da:hawakalilami, nale ba:moe bukalo ba:bi hiliyonomo komo ama: buka ka:lamiholedawatamo olamagitamo. ³ Ba:bema: lumagiti ba:moe bukoeno tabo da:ka:lamiholemene, ebete na:kalakalamen! Ba:gala puya:te ba:moe bukoeno tabo ulihote da:papamila:hamena; iba:te na:kalakalahamena: Ba: hibila, Godote kebe hiliyonomo komo ba:moe bukalo da:hawakalilamena, tete tatalila ba:bi komate kikulihoma:na:.*

Yonete Sa:ba:ni Sosa:tamo Nolata Tabo Doemiya:

⁴⁻⁵ Na Yonete ba:moe bukoeno tabo komokomo A:isiya hopoeno sa:ba:ni habahaboen sose tawakaluba:tamo poelamitamo.

Ba:moe hopo tupuimihino Godote dopamo nemedenami, ba:gala ba:ma tetelo ebete bemedena, ba:gala ebete emedena emedena tetelo

* 1:1 Haw 22:6 * 1:3 Haw 22:7,10

bemedenamene. Ba: hibila, ebeno Gobogoboeno sa:ba:ni komate ebeno Ko Gawadalagi luta bahi dopo hapulu la:mota:hana. Ba:gala ebeno hibi komo hawakalimidawa ba: Ya:su Kelisotela, ebe ba: hoe ipuwane da:mahiguya: ba:be Dopodawala, ba:gala ebe hopo haboeno hiliyonomo koko gawadubuino Namutudawala. Ba:bema: wadiyala malemale komo ba:gala hete komote la: hibima: midipi ipuwalo na:pola:namena:, mabu ba:bi netewa komate Godogodone ba:gala ebeno Gobogobogodone ba:gala Ya:sugodone la:tamo puluhukuna.

Ba: hibila, Ya:suti a malemalelo emalagidoloena, ba:gala ebete ha:kiya ebeno hawa:mo a aeno kuba ododili ipuwane uluhukua:tete,* ⁶ ebeno Ko Gawadalagi habanapima: a:midiya:, ale emedena tetelo ebeno Nabiwi Godokono oko kowatinama:. Ba:bema: wadiyala konomo awagaha komo ba:gala konomo helo komote Ya:su Kelisogodolo emedena emedena tetelo na:pola:namena: Ba:moe tabo hibinomola, ba:ba:la!*

⁷ Mu numitota:la:, ebete hawai ipuwado puluhukuta! Ba:bema: hopo habanapi hiliyonomate ebe ibino baida:mo kumima:na:, ba:gala puya:te ebe ba anakapumi tabilo kibila:mo dahohamiduya: iba:te ebe ba: atumu kakumima:na:, iyo, ba:moe hopo konomolo demedehona ba:bi tawakalubi hiliyonomate ibino hiya:hiya: tama kapiyuimi ipuwalo ebe eba toleme konomamo ba:bo kihimitama:na:. Ba:bema: wadiyala ba:be tetete hibilo nuluhukamene!*

⁸ Kodawa Godote na:goena, “Na ba: Mabula ba:gala na ba: Kuititila!” Ba: hibila, ebe Helonomodawala, ebete ba:moe hopo tupuimihino dopamo nemedenami, ba:gala ebete ba:ma tetelo bemedena, ba:gala ebete emedena emedena tetelo bemedenamene!*

Yonekono Baiditi Hiya:ma: Ba Eda:hame Ya:suku Dumiya:

⁹ Na ba: Yonetela, a hibima: midipino badininipala ipuwalo na ba: ekawi etala. Iyo, na ba:gala la:, a ba: puya:te Ya:suku ta:mata mabuma: koko temeteme ipuwalo kapimilo demedehonama: ba:bi tawakalubila, huiyatiya a ebeno Ko Gawadalagi habanapima: ba eda:hana aeno tepo ipuwa kodakoduilamete heloha:ma: keda:hanaha:

Ba: hibila, nale Godokono tabo komokomo ba:gala Ya:sukunu hibi komo tawakaluba:tamo dolamaginakomo, ba:bema: Loma gabomana:te na lawenete kehaha: kolomoeno Pa:tamoso haka deha:potoamo oenamiya: nale naeno kuba huiyama: oko ba:bolo konowatinama:. ¹⁰ Ba:bene eta tetelo, ale kebe hegellalo Kodawa Ya:suku dadikuminakoma:, ba:be hegellalo ebeno Gobogoboeno heloamo naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami naeno gunimi hapulu ebeno tabo madodo konomo

* 1:4-5 Ikuli 3:14-15; Ohale 89:27; Kol 1:18; Haw 3:1; 4:5 * 1:6 1Pit 2:9; Haw 5:10; 20:6

* 1:7 Da:n 7:13; Sek 12:10; Ma:t 24:30; Yon 19:34-37; 1Tes 4:17 * 1:8 Haw 21:6; 22:13

bulimo, gebole diyamo keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. ¹¹Ebete natamo ba:ma ka:na goi, “Ama:le naeno heloamo dulamenakomena: ba:bi komo hiliyonomo kapiya bukamo miya:tehote, ba:bene ba:be buka Epesese ba:gala Samena, Pegamama ba:gala Tayataila, Sadisi ba:gala Piladelapiya ba:gala Lodosiya, ba:moi sa:ba:ni habahabamo noemiya: ibi ipuwalo demedehona ba:bi sose tawakalubi hiliyonomate koka:lamiholema:.”

¹²Ba:bene pote natamo tabo da:goi, nale ba:be dawa umima: dohobiguimo, huiya koko golodo alo sa:ba:ni ba ulamita ¹³ibi tetenomolo ebete la:nalo ba:bo umimo. Ba:be dawoeno holoholo ba:hopo lumagino holoholo huiyala, ba:bene ebete da:puli ba:be ga:ga: kalikote haka ologi, ba:gala ebeno bodolo tetelo ditama:nui ba:be kawali ba: huiya konomo golodo ilinala.* ¹⁴Ba:bene ebeno wato ba:gala hinibo keyakeyahibinomola, alomoeno a:la:mina keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, ba:gala ebeno baiditi koe powamo wamotemeti.* ¹⁵Ba:bene ba:be dawoeno natote alonomoma: eda:hami, iyo, okodawate hiya:nomo auli ilinoeno dalowa: koa:mo demadolamemene, ba:bene koe ipuwane uluhukutiti kalikamo ba meteteho a:la:minanomoma: da:midinako, ebeno natote ba:ba ka:na a:la:minalemiti, ba:gala konomo beyate da:goenapenanako ebeno tabo madodo ba: ba:ba ka:nala. ¹⁶Ba:bene ebeno tu hapu kokotolo sa:ba:ni oloki na:pola:ma:nui, ba:gala ebeno tabo ipuwane giha kiyokiyo giliti puluhukui, ba:gala hegela tuli tetelo hegelate keba ka:na ka:la:minutanako ebeno holoholoeno a:la:mina ba: ba:ba ka:nala.*

¹⁷Ba:bema: nale ba:be Kodawa dumimo, nale ebeno nato mabamo dito guimo, hoe lumagi keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na. Ba:ba tetelo ebete ebeno tu hapu kokotamo na ba ologini na:goi, “Ama: akatoletola:la, na ba: Mabula ba:gala na ba: Kuititila.* ¹⁸Iyo, na ba: emedena tetelo demedenamo ba:be Kodawala, mabu nale da:hoiya:mo ka:ka: gala a:kalawiya:mo, ba:be ka:ka:te emedena emedena tetelo a:kawibonamene, ba:bema: nagodolo helo konomo bitana nale Ha:lahapino Haboeno gigiho a:hiya:midate komo tawakalubi ba:bamo konoelamema: ba:gala komo tawakalubi ba:be haba ipuwane ka:ka:mo kuluhukulatelema:. ¹⁹Ba:bema: wadiyala ama:le nagodolo dulamemena: ba:bi hiliyonomo komo bukamo na:miya:tehuya, iyo, kebe komate ba:ma tetelo dikulihomena: ba:gala galane tetelo dikulihomena: ba:bi komo hiliyonomo amia:no bukalo na:hawakalilamiya:. ²⁰Ka:lo ama:le naeno kokotolo dulamita ba:moi sa:ba:ni oloki, ba:gala na tetenomolo da:la:namo ba:moi sa:ba:ni golodo alo, ba:bi netewa komoeno ipuwate hopo habanapa:tamo awalelalo pola:na. Huiyatiya numa:, ba:bi komoeno ipuwa nale ama: ba:ma ka:na iya:tumimata, sa:ba:ni oloki ba: A:siya hopoeno

* 1:13 Da:n 7:13; 10:5 * 1:14 Isi 43:2; Da:n 7:9; 10:6; Haw 2:18; 19:12; 14:2

* 1:16 Yun 4:12; Haw 2:12; 19:15 * 1:17-18 Ais 44:6; 48:12; Haw 2:8; 22:13

sa:ba:ni sose kapiyuimipino nopopila, Godote ba:bi nopopi ya:lo oelamiya: iba:te ba:bi sose tawakalubi hidamo kobuiya:minalენამა, ba:gala sa:ba:ni alo ba: ba:bi sa:ba:ni habahaboeno hibima: midipino hiya:hiya: kapiyuimila.”

Ya:suti Epesese Sose Tawakaluba:tamo Tabo Doemiya:

2 ¹Ba:bene Kodawate tabo gala natamo na:kagoi, “Wadiyala ama: Epesese sose nopodawatamo tabo ba:ma ka:na noema:.

Na ba: sa:ba:ni oloki tu hapu kokotamo uwatedawala, ba:gala na ba: sa:ba:ni golodo alo ipuwalo pata:dawala, ba:bema: nale la: Epesese hibima: midipa:tamo tabo ba:ma ka:na olamagitamo.* ²La:le dododilinakoma nale ba:bi komokomo iya:tawala, ba:ma ka:na la:le kodakoda oko ba owatina temeteme duwatanakoma, la:eno tepo ipuwa kodakoduilamete heloha:ma: a:keda:halemata. Ba:gala na iya:tawala, la:le kuba ododilipino komo ubiha:ma: ba eda:hana, puya:te ibi ha:kiya ibi naeno oelamepima: ha:da amiho gabodo da:ga:lana, la:le ibino komo hidonomamo ulamelelamete ibino ha:da amiho komo ba:bo hawakalilamenakomata.*

³Iyo, la:le na mabuma: koko temeteme ba uwatena, huiyatiya la:eno tepo ipuwa kodakoduilamete naeno oko owatima: heloha:ma: keda:hanaha:.

⁴Na huiyatiya la:godolo ba:moe kapiya modoboha: komo buminamo, la:le dopamo tetelo etate eta malemalelo konomamo keba ka:na kemalagidolonakuima, la: ba:be komo a:miya:puimata.

⁵Ba:bema: numa:la:, la:eno hibima: midi ipuwalo la: guditi kebe hido komo da:miya:puima, ba:be komo gala kemalagidolote la:eno kuba ododili ipuwane ohobila:te, la:le dopamo dododilinakuima ba:bi hidohido komo ododili gala na:katupuimiya:la:. Ba: hibila, la:le kuba ododili ipuwane ohobila:heno, nale pete la:eno kuba huiya la:tamo ba pikalame la:eno alo gobogobamo dito kopihatelamema:nemata.*

⁶Huiyatiya numa:la:, kapiya komote la:godolo modobolo ditana ba:be komo ba: ba:ma ka:nala, puya:te Nikolayasiko ta:matapima: deda:hana, la:le ba:bi kuba ododilipino komo ubiha:ma: konomamo eda:hanamata, nale ibino komo ubiha:ma: keba ka:na keda:namo ba:ba ka:na.

⁷Ba:bema: galagodawa, Godokono Gobogobote sose tawakaluba:tamo dolamagita, wadiyala ama: ba:be tabo nulial! Ba: hibila, puya:te ibino hibima: midi ipuwalo wato kikipo da:lawemena:, nale iba:tamo modobo tabo kogoema:nemo, iba:te Godokono Pali ipuwalo da:la:na ba:be kehoeno wiboha: ka:ka: gao konahama:.”*

Ya:suti Samena Sose Tawakaluba:tamo Tabo Doemiya:

⁸Ba:bene Kodawate tabo gala natamo na:kagoi, “Wadiyala ama: Samena sose nopodawatamo tabo ba:ma ka:na noema:.

* 2:1 Haw 1:16 * 2:2 1Yon 4:1 * 2:5 Haw 3:3 * 2:7 Tup Mabu 2:9; Haw 22:2,19

Na ba: Mabula ba:gala na ba: Kuititila. Nale da:hoiya:mo ka:ka: gala a:kalawiya:mo, ba:bema: nale la: Samena hibima: midipa:tamo tabo ba:ma ka:na olamagitamo. ⁹La:le na ta:mahene mabuma: koko temeteme ipuwalo demedenama, nale ba:be komo iya:tawala. Ba:gala na ba:moe eta komo iya:tawala, la:le ilinaheno dito demedenama huiyatiya la: Godokono Hunu Habalo dogodogopima: eda:hanamata. Ba:gala puya:te ha:da amiho gabodo ibi ha:kiya ibi Yunapima: ga:lalo la: kuba ododilipima: da:ka:lamina, nale ibino kuba tabo ga:la komo iya:tawala, iyo, ibino komo ba:ma ka:nala, ibi ba: Saitanakono kapiyuimi tawakalubila, Godokonoha:.* ¹⁰Ba:bema: la:le tete tatalilo da:lawema ba:be ko temetemema: akatoletolehala: Ba: hibila, Saitanakono okopa:te komo la: du genamamo da:niya:hekemena, ba:ba tetelo Godote la:eno hibima: midi komo pawiholelo ba:ma ka:na kulamelelamema:na:ta, da: hibila: o da: hibiha: Ba:bene la:le na ta:mahene mabuma: ta:ni hegelalo koko temeteme ba uwate, la:eno hibima: midi ipuwalo kodakodalo na:la:mota:hanuya:la: Diyala, la: komopi na mabuma: da: neha:lahoma, huiyatiya nale la:tamo wiboha: ka:ka: huiya ba:bo kikalamera:nemata.*

¹¹Ba:bema: galagodawa, Godokono Gobogobote sose tawakaluba:tamo dolamagita, wadiyala ama: ba:be tabo nulia:! Ba: hibila, puya:te ibino hibima: midi ipuwalo wato kikipo da:lawemena:, iba:te Koe Haboenno hoe temeteme a:kiya:tawahamena:, ba:be habalo hibima: midiha:pino ha:laha gobogobate hoe temeteme ipuwamo gala kakanogomoma:na:.”*

Ya:suti Pegamama Sose Tawakaluba:tamo Tabo Doemiya:

¹²Ba:bene Kodawate tabo gala natamo na:kagoi, “Wadiyala ama: Pegamama sose nopodawatamo tabo ba:ma ka:na noema.

Na ba: giha kiyokiyo gila:go dawala, ba:bema: nale la: Pegamama hibima: midipa:tamo tabo ba:ma ka:na olamagitamo. ¹³La:le kebe habalo demedenama ba:be haboenno komo na iya:tawala, ba:ma ka:na ba:be habanapa:te Saitanako ibino ko gawadalagima: midina. Huiyatiya la:eno komo hiya:nomola. La:le na kodakodalo lawenelo na hibima: ba: midinina heloha:ma: keda:hanaha:, ba:bema: naeno tabo hibilo dolamaginakui, ba:be dubu A:ntapasiko Saitanakono habanapa:te ebe lawete danakapumi, la:le ba:be komo umiti la:eno hibima: midi komo kamiya:paha:.

¹⁴Na huiyatiya la:godolo kapiyakapiya modoboha: komo bulamenamo. Dopo komo ba: ba:ma ka:nala, la:eno hibima: midi kapiyuimi ipuwalo komopa:te kuba ododidawa Ba:ilamakono

* 2:9 2Kol 11:14-15; Haw 3:9 * 2:10 2Tim 4:8; Ya:i 1:12 * 2:11 Haw 20:14; 21:8

iya:tulame gabodo ebe beta:matana. Iyo, Isalaelanapino iniwali tetelo ba:be dawate Ko Gawadalagi Balakako biya:tumiya:, ebete naeno tawakaluba:go ba alaholoho ibi Saitanakono gubi ipuwamo komagatalema:. Ba:bema: Balakate ibi ba:ma ka:na kubahilamiya:, ebete ibi kuba gabamo emogabuillamelo hibima: midihapa:te ida:da:lino gobogobo ba adikulame hawa:goeno ilina iba:tamo dikalamiya:, naeno tawakaluba:te ba:be katene ba:bo nahuya:. Ba:be atu tetelo iba:te ibino kuba ubi komamo ba papamila:ha, bohelemele pilo komo ba:gala kamenakamena pilo komo ba:bo ododiliya:.*

¹⁵ Ba:gala la:eno eta kuba komo ba:ma ka:nala, komo la:

Nikolayasikono kuba iya:tulame gabodo wapata:lamenamata.

¹⁶ Ba:bema: wadiyala la: la:eno kuba ododili ipuwane nohobila:la:, mabu hibila, la: ipuwalo puya:te natamo gala ohobila:heno, tete tatalila nale pete naeno tabo ipuwane da:puluhukuna ba:be giha gila:mo ibi kopalukulima:nemo.*

¹⁷ Ba:bema: galagodawa, Godokono Gobogobote sose tawakaluba:tamo dolamagita, wadiyala ama: ba:be tabo nulial! Ba: hibila, puya:te ibino hibima: midi ipuwalo wato kikipo da:lawemena:, nale Godokono awalela ipuwalo ditana ba:be baa: iba:tamo kikalamema:nemo, ba:be ka:ka: baeno eta mahilo ba: ma:nala, ba:gala nale ibi hiliyonomatamo keyakeya nakola hegehege ibino uliuli mahilagoeno kikalamema:nemo. Ba:ba tetelo ibi ipuwalo komopa:te iya:tawahaheno, etate ebena mahilagoeno nakola kalawe, etate ebena mahilagoeno nakola kalawe, iba:te ba:ba ka:na ba ewagele ibino hido huiya nagodone ba:bo kuwatema:na:.”*

Ya:suti Tayataila Sose Tawakaluba:tamo Tabo Doemiya:

¹⁸ Ba:bene Kodawate tabo gala natamo na:kagoi, “Wadiyala ama: Tayataila sose nopodawatamo tabo ba:ma ka:na noema:.

Na ba: Godokono Gudula, naeno baiditi koe powamo wamotenamena ba:gala naeno natote alonomoma: eda:hanamena, iyo, okodawate hiya:nomo auli ilinoeno dalowa: koa:mo demadolamemene, ba:bene kalikamo metetehote a:la:minanomoma: da:midinako, naeno natoeno a:la:minale komo ba: ba:ba ka:nala. Ba:bema: nale la: Tayataila hibima: midipa:tamo tabo ba:ma ka:na olamagitamo.* ¹⁹ La:le dododilinakoma nale ba:bi komokomo iya:tawala. Iyo, la:eno malemale emalagidolo komo, ba:gala la:eno hibima: midi komo, ba:gala la:le natamo oko dowatihonama ba:be komo, ba:gala temeteme ipuwalo la:le la:eno tepo ipuwa

* 2:14 Nabas 22:1–25:2; 31:16; 2Pit 2:15 * 2:16 Haw 3:11

* 2:17 Ikuli 16:4,14-15,33-34; Yon 6:48-50; Ais 62:2 * 2:18 Haw 1:14-15

da:kodakoduilamenama ba:be komo, nale ba:bi komo hiliyonomo iya:tawala. Ba:bema: hibila, la:le ba:ma tetelo dododilinakoma ba:moi hidohido komate la:le dopamo dododilinuima ba:bi hidohido komo ba: na:gogolena.

²⁰Na huiyatiya la:godolo kapiya modoboha: komo buminamo, la:le kuba Ko Gawadalagi Kamena Yesebelakono kuba ododili komo dito ulama:tepalemenakomata. Ebe ha:kiya ebe Godokono ukui hawakalimidawama: ha:da amiho gabodo goena, ba:bema: ebete ba: ba:ba ka:na naeno komo huiyaha: okopi kuba gabamo emogabuila:mena. Iyo, komo iba:te ebeno iya:tulame komamo ba papamila:ha bohelemele pilo komo ba:gala kamenakamena pilo komo ba:bo ododilinaka, ba:gala hibima: midiha:pa:te ida:da:lino gobogobo adikulamelo hawa:goeno ilina dikalamenaka, komo iba:te ba:be katene dito nahanaka. * ²¹A:iye, nale ba:be kamenatamo tete ikamenapimo ebete ebeno kuba ododili ipuwane natamo kohobigama:, huiyatiya ebe ubihinola dubu bilibila:go pata: komo miya:pa! ²²Ba:bema: mu numitota:la:, ebeno kuba ododili mabuma: nale ko tawetawe ebetamo konoemema:nemo, ba:gala eba:go kateneno kuba ubi gabodo da:wapata:lamena nale ba:bi dubu bilibila:tamo koko temeteme komo atumu kakikalamema:nemo, iyo, iba:te ibino kuba ododili ipuwane ohobila:heni ba:be huiyate iba:tamo kopema:ne. ²³Ba: hibila, puya:te ba:be kamena da:ta:matana nale ibi kanakapulamema:nemo, ba:bema: sose tawakalubi hiliyonomate ba:moe komo kiya:tawahama:na:, nale tawakalubino tepo ipuwoeno ukui iya:tawanomola, ba:gala nale ibi hiliyonomoeno komo ba anagilamelelame huiya iba:tamo modobolo kikalamema:nemo.*

²⁴Huiyatiya kalakala konomola, komo la: Tayataila hibima: midipa:te Yesebelakono ha:da amiho iya:tulame komamo kapapamila:hanaha:, ba:bema: ebeno ta:matapa:te kebe iya:tawa komokomo Saitanakono ugumuili komoma: da:ga:lana, la:le ba:bi kuba komokomo la:eno ukuia:mo iba:godone kuwatanaha:. Ba:be mabuma: naeno kalakalate la:tamo hibilo ba itana, ba:moe tutumu tabo kapiyanomo la:tamo ikalamemata, ²⁵wadiyala la: la:eno hibima: midi komokomo kodakodalo na:watila:mota:nala: naeno pe kuitita:mo. * ²⁶⁻²⁸Ba: hibila, puya:te ibino hibima: midi ipuwalo wato kikipo ba lawena naeno pe kuitita:mo natamo da:papamila:hanakomena:, nale iba:tamo Huli Oloki ba:gala konomo helo ikalamete, ba:bene iba:te hopo habanapi

* **2:20** 1Gaw 16:31; 2Gaw 9:22 * **2:23** Ohale 7:9; Yel 17:10; Haw 20:12-13

* **2:25** Haw 3:11

hiliyonomoeno watowatopima: beda:hanamena:. Iyo, iba:te helo konomo kolawema:na:, nale Nabiwi Godogodone helo keba ka:na ka:lawiya:mo ba:ba ka:na, ba:bene hopo habanapi ipuwalo puya:te ebeno tuputupu emede komamo papamila:ha ubiha:ma: deda:hana, iba:te ba:bi kuba ododilipa:tamo huiya ba ikalame auli kukamo ba:bo kalukulima:na:. Ba: hibila, lumagiti gebetamo ododi kalili hopamo da:da:na keba ka:na ka:ta:ta:pula:hanako, kebe dawate naeno okopa:tamo papamiwata ubiha:ma: deda:mene, ebete ba: ba:ba ka:na dito kokubama:ne.*

²⁹Ba:bema: galagodawa, Godokono Gobogobote sose tawakaluba:tamo dolamagita, wadiyala ama: ba:be tabo nulia:!”

Ya:suti Sadisi Sose Tawakaluba:tamo Tabo Doemiya:

3 ¹Ba:bene Kodawate tabo gala natamo na:kagoi, “Wadiyala ama: Sadisi sose nopodawatamo tabo ba:ma ka:na noema:

Na ba: sa:ba:ni oloki uwatedawala, ba:gala Godokono Gobogoboeno sa:ba:ni komate naeno ubi komamo a:papamila:halenaka, ba:bema: nale la: Sadisi hibima: midipa:tamo tabo ba:ma ka:na olamagitamo. La:le dododilinalakoma nale ba:bi komokomo iya:tawala, ba:ma ka:na komopa:te la: hibi ka:ka:go nemedenamo ga:lana, huiyatiya hibi komo ba:ma ka:nala, la: la:eno hibima: midi ipuwalo ya:lo a:ha:lahuimata!* ²Ba:bema: ha:lahapa:la:, wadiyala la: nagodolo ka:ka: gala kalawete la:eno emede ipuwalo da:ha:lahana ba:bi komokomo na:kakodakoduilama:la:, mabu nale kebe Kodawatamo da:papamiwatanamo, ba:be Godote la:eno hibima: midi oko owatiho komo dulamelelamena hidohidoma: kagoenaha:. ³Ba:gala naeno okopa:te la: kebe komokomo kiya:tulametanakui, wadiyala la: ba:bi komo gala ba kemalagidole la:eno kuba ododili ipuwane ohobila:te ba:bi iya:tulame komamo gala na:kapapamila:hala:. Huiyatiya la:le nagodone ka:ka: gala laweheno, la: iya:tawaha: tetelo nale la:tamo kuba huiya ikalamema: kopema:nemo, pilo dubuti tawakalubino ilina uwatema: keba ka:na ka:penako ba:ba ka:na.*

⁴Huiyatiya Sadisi hibima: midipa:la:, la: ipuwalo kapiyakapiyate kuba ododili komokomo kiya:tawahanaha:. Ibino tuputupu emede komokomo ba: hidohido dalowa:ha: kaliko huiyala, ba:bema: iba:te naeno Ko Gawadalagi habamo da:nikulimina:, nale iba:tamo pupulino hidohido keyakeya ilina ikalamete, ba:ba tetene tupuimiti iba:te nago ba:wapata:lamenakomena:. ⁵Ba: hibila, puya:te ibino hibima: midi ipuwalo wato kikipo da:lawemena:, iba:te nagodone

* 2:26-28 Ohale 2:8-9; Haw 22:16 * 3:1 Haw 1:4,16

* 3:3 Ma:t 24:43-44; Haw 2:5; 16:15; 1Tes 5:2 * 3:4 Yud 23

ba:bako hidohido keyakeya kaliko kuwatema:na, ba:bene nale naeno Nabiwi ba:gala ebeno nopopino holoholo hapulu hawakala kogoema:nemo ba:bi tawakalubi ba: naeno hibi ta:matapila, iyo, nale ibino mahilo naeno Ka:ka: Bukane a:kegebolelama:mo. *

⁶Ba:bema: galagodawa, Godokono Gobogobote sose tawakaluba:tamo dolamagita, wadiyala ama: ba:be tabo nulia:!"

Ya:suti Piladelapiya Sose Tawakaluba:tamo Tabo Doemiya:

⁷Ba:bene Kodawate tabo gala natamo na:kagoi, "Wadiyala ama: Piladelapiya sose nopodawatamo tabo ba:ma ka:na noema.

Na ba: Talonanomodawala ba:gala na ba: Hibinomodawala, ba:gala Ko Gawadalagi Da:ibidigodolo dopamo ditanami ba:be atu kiti nagodolo ba:kaitana, ba:bema: nale ba:be kia:mo kebe gigiho da:hiya:midamo eta lumagiti a:kakalapilamene, ba:gala nale ba:be kia:mo kebe gigiho da:kalapilamo eta lumagiti a:ka:hiya:midamene. Ba:bema: nale la: Piladelapiya hibima: midipa:tamo tabo ba:ma ka:na olamagitamo. * ⁸La:le dododilina:koma nale ba:bi komokomo iya:tawala, ba:ma ka:na la:le naeno oko owati ipuwalo la:eno helote hibilo kawibonaha, ba:gala na iya:tawala komopa:te na mabuma: koko temeteme la:tamo dikalami, la:le naeno iya:tulame komamo ba papamila:ha hibima: midi komo kamiya:paha. Ba:bema: na la:tamo gigiho a:hiya:midalamemata, etagodolo helo kitanaha: gala kakakalapilama:.*

⁹Mu numitota:la, puya:te ibi ha:kiya ibi Yunapima: ha:da amiho gabodo da:ga:ana, ibi ba: Saitanakono kapiyuimi tawakalubila, Godokonoha. Ba:bema: nale ba:bi ha:da amihopi uwatete la:tamo komagahelama:nemo iba:te la:eno nato mabamo kopepapamila:halema, iyo, ba:moe ododi komodo nale ibi ba:ma ka:na kiya:tulamema:nemo, nale la: malemalelo konomamo demalagidolenama. *

¹⁰Ba: hibila, la:le na ta:mahene mabuma: temeteme ba uwate huiyatiya la: naeno tabamo papamila:hate heloha:ma: keda:haha, ba:be mabuma: nale hopo habanapi kubahilamema: da:poelamemo, ba:bi kokonomo temeteme ipuwalo nale la: ba itagua:midale la:eno hibima: midi komote a:kakubakubahamena:.* ¹¹Iyo, tete tatalila nale hopo habamo kopema:nemo, ba:bema: wadiyala la: la:eno hibima: midi komokomo kodakodalo na:watila:mota:nala, etate la:eno hidohido huiya pilo gabodo uwatelamekapoma. ¹²Ba: hibila, pote ebeno hibima: midi ipuwalo wato kikipo da:lawemene, nale

* 3:5 Ikuli 32:32-33; Ma: 10:32; Luk 10:2; 12:8 * 3:7 Ais 22:22 * 3:8 1Kol 16:9

* 3:9 Haw 2:9; Ais 45:14; 49:23; 60:14 * 3:10 Luk 21:19; 2Tim 2:12

ebe lawete Godokono genama eteno hido aboma: ba midi ba:bo kamima:nemo, ba:bene ebete ba:be genamoeno aboma: ba la:na emedena emedena tetelo etate ebe a:kamagubutinamene. Ba:gala ba:be lumagi kawagaminanama: nale naeno uli mahilo ba:gala naeno Kodawoeno mahilo ba:gala ebeno Ko Gawadalagi haboeno mahilo ebe hunamo komiya:tema:nemo. Ba: hibila, naeno Kodawa ba: Godotela, ba:gala uli Yelusalema habate ebeno Ko Gawadalagi habama: keda:ma: Hunu Habane ba:moe hopamo kopihitigama:ne.*

¹³Ba:bema: galagodawa, Godokono Gobogobote sose tawakaluba:tamo dolamagita, wadiyala ama: ba:be tabo nulia:!”

Ya:suti Lodosiya Sose Tawakaluba:tamo Tabo Doemiya:

¹⁴Ba:bene Kodawate tabo gala natamo na:kagoi, “Wadiyala ama: Lodosiya sose nopodawatamo tabo ba:ma ka:na noema:.

Na ba: Godokono Kuititi Tabo Olamagidawala, ba:gala na ba: Godokono hibi komo hidonomamo da:hawakaliminamo ba:be dawala. Ba:gala Godote ba:moe hopoeno ilina hiliyonomo dododiliya:, na ba:be oko owati komoeno Helo Mabudawala, ba:bema: nale la: Lodosiya hibima: midipa:tamo tabo ba:ma ka:na olamagitamo. ¹⁵La:le dododilinakoma nale ba:bi komokomo iya:tawala, ba:ma ka:na la:eno hibima: midi ipuwalo la: gibagiba ba:gala otanotano tetenomolo pola:namata. O sose tawakaluba:la:, naeno ubi konomamo itana la: koenomoma: neda:huya:la:, huiyatiya la: ubiha:ma: deda:hanama wadiyala la: na miya:panete gibagibanomoma: neda:huya:la:!* ¹⁶Ba: hibila, mabu la: la:eno ododili ipuwalo gibagibadopoma: eda:hanamata, ba:be mabuma: nale la: hiliyonomo naeno tabo ipuwane gobogobamo konedaloa:pa:midalema:nemata!

¹⁷O sose lumagi, ama: ba:ma ka:na goenata, ‘Na dogodogodawala ba:gala na ilina hiliyonomo modobolo uwatenamo, ba:bema: eta awae komote natamo a:kapa:mene.’ Huiyatiya amia:no tabo goe ipuwalo ama:le amia:no hibi komo kiya:tawanaha:, ba:ma ka:na ama: ilinaheno halipa gudumu emedenata ba:gala galane tetelo ama: atumu awae ipuwalo kolutama:na:ta. Iyo, naeno umi ipuwalo ama: dogodogodawaha:, ba:gala ama: kikipuiya pata:nata, ba:gala ama: baidi tamihodawalata.* ¹⁸Ba:bema: nale naeno hido ukui komamo ama: bikiyamemata, ama:le natamo pete, nale tawakaluba:tamo kolowamima: da:midilinalakomo ba:bi hidohido ilina huiyamo na:puwatiya:. Iyo, ba: ba:ba ka:na ama:le dogodogodawanomoma: keda:ma:, wadiyala ama: hido golodo ilina nagodone na:pelawiya:,

* 3:12 Ais 62:2; 65:15; Haw 14:1; 21:2 * 3:15 Lom 12:11 * 3:17 1Kol 4:8; Luk 12:21

nale ba:be golodo koelo hido a:la:minanomoma: a:midimo. Ba:gala ama:le kikipuiya emede hilopo komo komiya:pama:, wadiyala ama: hidonomo keyakeya kaliko nagodone na:puwatiya:. Ba:gala ama:le amia:no tamiho baidi kohiduulamema:, wadiyala ama: abutilameno hido mulamula nagodone na:pelawiya:. * ¹⁹Ba:bema: ama: ba:moe naeno taboma: ubiha:ma: akeda:la:, huiyatiya amia:no hibima: midi komo kodakoduimiti kuba ododili ipuwane natamo hibinomolo nohobiguya:, mabu hibila, nale kebe gugudi malemalelo demalagidolenamo, ba:bi guguda:te naeno hibi gabo kiya:tawahama: nale komo tetelo ibi a:kiyahalamenakomo ba:gala komo tetelo ibi temeteme komamo iya:tulamenakomo.*

²⁰Mu numitota:la:, na gigiho tetelo putiti gigiho bepanakamitamo, ba:bema: lumagiti naeno tabo uliti natamo gigiho da:hiya:midamene, na ebetamo a:pa:gate, ba:bene ebe ba:gala na, a baa: kapimilo konahama:nema:. * ²¹Ba: hibila, puya:te ibino hibima: midi ipuwalo wato kikipo da:lawemena:, nale iba:tamo helo kikalamema:nemo iba:te naeno Ko Gawadalagi luta bahilo nago kogagahidima:, dopamo nale wato kikipo da:lawiya:mo, ba:ba tetelo nale naeno Nabiwa:go badi kemedehoma: ebete helo natamo keba ka:na kikanamiya: ba:ba ka:na.

²²Ba:bema: galagodawa, Godokono Gobogobote sose tawakaluba:tamo dolamagita, wadiyala ama: ba:be tabo nulia:!”

Yonete Godoko Ebeno Ko Gawadalagi Emede Bahilo Lutalo Dumiya:

4 ¹Ba:bene Kodawagodone ba:moi hiliyonomo komo uliho da:wibohui, ba:ba tetelo naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nale Hunu Haboenogigiho ya:lo a:hiya:mida ba:bo umimo.

Ba:bene nale dopamo dulimo ba:be atu tabo madodote natamo gala na:kapi, ba:be tabo ba: geboleno diyamo keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. Ba:bema: nale tabo ba:ma ka:na ulimo, “Ama: natamo na:podola. Tete tatalilo da:pikulihomena: ba:bi komokomo nale ama: kiya:tumihoma:nemata.” * ²Ba:ba tetelo Godokono Gobogoboeno helote na hunamo ba pihitiga, nale Kodawa ebeno Hunu Haboenogigiho Ko Gawadalagi emede bahilo lutalo ba:bo umimo. * ³Ba:be dawoenogigiho Ko Gawadalagi luta bahi a:la:mina ilaguiti a:bega anagogobeya:midadigui, ba:gala ebeno holoholo alonomoma: eda:mi, hegelate konomamo ba a:la:minuta hidohido gedo nakola ba:gala hawihawi nakola iba:te keba ka:na ka:la:minalitanaka ba:ba ka:na. * ⁴Ba:gala nale komo 24 koko gawadubuino gagahidi baha:te Kodawoenogigiho luta bahi anagogobeya:midalo

* **3:18** Ais 55:1; Haw 4:4 * **3:19** 1Kol 11:32; Yun 12:6; Haw 2:5 * **3:20** Yon 14:23

* **4:1** Haw 1:1,10 * **4:2** Ais 6:1 * **4:3** Isi 1:28

pola:nalo kanulamimo, ba:bi gagahidi bahi hunamo 24 Watowatopa:te gagahidiya:, ba:ba:te keyakeya kaliko pupuliti ba:gala koko gawadubuino golodo pake ilina watamo akapupuliya:.* ⁵ Ba:bene Kodawoeno luta bahini alomoeno hiya:hiya: ga:lawatahale komo ba:gala hegela a:la:wa:hiyahale komate ikulihutiya:, ba:gala ba:be luta bahi dopo hapulu sa:ba:ni wuiki alo pa:tiho na:pola:nuya:, ba:moi alo ba: Godokono Gobogoboeno sa:ba:ni komokomola.* ⁶ Ba:bene Kodawoeno luta bahi dopo hapulu alonomo beya bobo konomote itanui, ba:be beyoeno a:la:mina hidonomola.

Ba:ba tetelo nale Kodawoeno luta bahi tametamelo Hunu Haboeno netewa-netewa Hiya:nomo Helohelo Nopopa:te la:mota:hanalo kulamimo, ibino holoholo hapulu ba:gala gunimi hapulu baidi hiliyonomate pola:lama:nui.* ⁷ Ibi ipuwalo dopo nopodawoeno holoholo ba: layonogaha huiyala, ba:gala etoeno holoholo ba: kalitagoeno kau-goeno holoholola, ba:gala etoeno holoholo ba: hopo lumagino holoholola, ba:gala kuititi nopodawoeno holoholo ba: alomo hunudu da:puilanako ba:bako wali holoeno holoholola. ⁸ Ba:bi netewa-netewa Hiya:nomo Nopopi ba: patamagopila ba:gala baida:gopila, ba:bema: iba:godolo sikisi patamuti pola:lama:nui, ba:gala ibino baidi hiliyonomate hunu tamalo ba:gala ipuwa hapulu atumu na:kapola:lama:nui. Ba: hibila, hegela du hiliyonomolo iba:te Kodawa adikumi ekelalameheno, nale ibino tabo madodo ba:ma ka:na ulimo,

“Kodawa Godoko ba: Helonomodawala,
ebe ba: talonala, iyo, ebe ba: talonanomola,
ebe ba: talonanomodawala!

Kebe dawate dopamo demedenami,
ba:gala ba:ma tetelo demedena,
ba:gala emedena tetelo demedenamene,
ebe ba: ba:be Ka:ka:dawala!”*

⁹ Ba: hibila, ba:be Kodawate emedena emedena tetelo ebeno Ko Gawadalagi emede bahilo da:lutamene, ba:be mabuma: ba:bi Hiya:nomo Nopopa:te ebe adikumi ekelalameheno, ebe ba awagaminana ebeno mahilo hunamo adipatelo kalakala tabo ebetamo ba:bo ga:lanaka. ¹⁰ Iyo, mabu Kodawate emedena emedena tetelo ebeno Ko Gawadalagi bahilo da:lutamene, ba:bema: Hiya:nomo Nopopa:te ebe ba adikumina atu tetenomolo 24 Watowatopa:te ibino watamo da:pupulinaka, iba:te ba:bi koko gawadubuino pake ilina Kodawoeno luta bahi dopo hapuamo ba niya:heke, ibino holoholo hopamo miya:tete ebe adikumilo ba:ma ka:na ga:lanaka,*

* 4:4 Haw 3:18 * 4:5 Isi 1:13; Sek 4:2; Haw 1:4; 8:5; 11:19; 16:18

* 4:6 Isi 1:5-10,22; 10:14 * 4:8 Ais 6:2,3; Isi 1:18; 10:12 * 4:10 Haw 7:10,15; 19:4

11 “Aeno Kodawa Godo,
 wadiyala Hunu Haboenonopopi ba:gala tawakalubi hiliyonomate
 ama: nawagaminamena:ta,
 ba:gala amia:no mahilo hunamo nadipata:mena,
 ba:gala amia:no helo komamo na:papamila:hamena:!
 Mabu hopo ba:gala alomoeno ilina hiliyonomo ama:le ododiliya:ta,
 iyo, amia:no ubi komodo
 ba:moi ilina hiliyonomate ikulihuya:!”

**Godokono Sipi-goe Deha:poto Kapiyate
 Mokopa:mida Pepa A:hiya:mida Modobola**

5 ¹Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote
 wiboheno, Kodawate ebeno Ko Gawadalagi emede bahilo ba luta,
 nale ebeno tu hapu kokotolo mokopa:mida pepa ba:bo umimo, dopamo
 lumagiti ba:be pepoenonopuwa hapuamo ba:gala hunu hapuamo tabo
 komokomo miya:tete, ba:bene ebete mokopa:midate sa:ba:ni hala:mo
 dito matuhumihuya:.” ²Ba:gala nale Godokono helonomonopodawa eta
 bekumimo, ebete ebeno tabo madodo hunamo adipatelo na:goi, “Kebe
 dawate modobola:ka: ba:moe mokopa:mida pepoenohale iya:hiliti,
 pepoenotabokomokomoulameholema:?” ³Huiyatiya ba:ba tetelo
 Godokono Hunu Habalo ba:gala hopo habalo ba:gala Ha:lahapino Habalo
 etamodobo lumagiti kalutaha: ba:be mokopa:mida pepa a:hiya:midate
 pepoenotabokomokomoulamema:.

⁴Ba:bema: hibila, ba:moe komoma: nale konomamohimo mabu eta
 modobo lumagiti kalutaha: mokopa:mida pepa a:hiya:midama:. ⁵Ba:ba
 tetelo 24 Watowatopi ipuwalo etate natamona:goi, “Ama: kihitala:!
 Numa:, Yuda gudawoenon Layono-gahate ba:luta! Ebe Da:ibidikono
 galanepi ipuwalo Ko Gawadalagima: eda:na, ba:gala ebete wato kikipo
 ya:lo a:lawiya:. Ba:be mabuma: ebete modobola ba:moe mokopa:mida
 pepoenosabani hale iya:hiliti pepa a:hiya:midama:.”*

⁶Ba:bema: nale Ko Gawadalagino luta bahi tamelo Sipi-goe Deha:poto
 la:nalo umimo, ba:gala netewa-netewa Hiya:nomonopopa:te 24
 Watowatopa:go ebe anagogobeya:midalo ba pola:na ba:bo kulamimo. Ebe
 ba: tawakaluba:te danakapumi ba:be Sipi-goe Deha:poto keba ka:nala:ka:
 ba:ba ka:nala. Ebe sa:ba:ni kalitagoenola ba:gala sa:ba:ni baida:gola,
 ba:bema: hibila, ba:bi sa:ba:ni kalita ba:gala sa:ba:ni baidi ba: Godokono
 Gobogobenosabani komokomola, ebete ba:be Gobogobo ya:lo tetelo
 hopo haba konomamapoemiya:.” ⁷Ba:ba tetelo Sipi-goe Deha:potote Ko
 Gawadalagino luta baha:mo tote ebeno tu hapu kokotone mokopa:mida

* 5:1 Ais 29:11; Isi 2:9-10 * 5:5 Tup Mabu 49:9; Ais 11:1,10; Haw 22:16

* 5:6 Sek 4:10; Yon 1:36; Haw 13:8

pepa ba:bo nelawi. ⁸Ba:bene ebete ba:be komo dododi, ba:ba tetenomolo netewa-netewa Hiya:nomo Nopopi ba:gala 24 Watowatopi iba:te ibino holoholo hopamo ba miya:te ebe ba:bo adikumiya:. Ba:bene nale Watowatopino komo ba:ma ka:na umimo, ibino kokotolo dolopo ba:gala golodo kalili ba:bi ilina netewate pola:lama:nui, ba:bi golodo kalili ipuwalo hidohido nibo ilina tabotabohonomola, ba:bi hidohido nibo ilina ba: hibima: midipa:te toetoe tabo Godotamo dolamagiminaka ba:bi tabo komokomola. * ⁹Ba:bene iba:te Sipi-goe Deha:poto adikumima: uli ohale ba:ma ka:na alapihuya:,

“Ama: kapiyate modobola

mokopa:mida pepa lawete pepoen hale iya:hilima:,

mabu tawakaluba:te ama: danakapumiya:la,

ba:ba tetelo ama:le Godoko kokalakaluimima:

ibi Saitanakono du genamane uluhukulatelete

amia:no hawa:mo ibi a:huiyahaliya:ta.

Iyo, ama:le komo tawakalubi ibino hiya:hiya: tama kapiyuimi ipuwane

ba:gala hiya:hiya: tabo ga:la kapiyuimi ipuwane

ba:gala hiya:hiya: hopo ipuwane uwatete,*

¹⁰ ibi Ko Gawadalagi Godokono habanapima: a:midiliya:ta,

iba:te emedena tetelo ebeno oko kowatinama:.

Iyo, ba:be mabuma: hopo haba konomolo

komo tawakalubi hiliyonomate iba:tamo

ba:papamila:halenakomena:.”*

¹¹ Ba:ba tetelo nale gala Hunu Haboen komo nopopi hiliyonomoeno tabo madodo bekuhihuimo, ba:bi nopopi mumulunomola, nale ibi ka:lamihole modoboha:. Iba:te Ko Gawadalagino luta bahi anagogobeya:midalo ba pola:na, netewa-netewa Hiya:nomo Nopopi ba:gala 24 Watowatopi iba:te* ¹²ibino tabo madodo hunamo wadiya:paa:latelelo na:ga:luya:,

“Sipi-goe Deha:poto kubapa:te danakapumiya:,

wadiyala tawakalubi hiliyonomate

ebeno helo komamo na:papamila:hamena:,

ba:gala dogodogo ilina ebetamo ba ikameho,

ebe Muludawama: ba:gala Ha:hidawama: na:ka:ma:mena:!

Iyo, iba:te ebeno mahilo hunamo nadipata:mena:,

ba:gala ebe ba awagamina,

ebetamo kalakala tabo na:ga:lamena:!”

¹³ Ba:ba tetelo Hunu Habalo ba:gala hopo habalo demedehona, iyo, haka ipuwalo ba:gala kehaha: kolomoeno beya ipuwalo ba:gala alomo

* 5:8 Haw 8:3-4; Ohale 141:2 * 5:9 Ohale 33:3; 40:3; 96:1; 98:1

* 5:10 Ikuli 19:6; Ais 61:6; Haw 1:6; 20:6 * 5:11 Da:n 7:10; Yun 12:22

hunulu demedehona, ba:bi tawakalubi ba:gala ka:ka: ilina hiliyonomate kapimilo da:ga:luti, nale ba:be tabo ba:ma ka:na ulimo,

“Kodawate ebeno Ko Gawadalagi emede bahilo
 emedena tetelo da:lutamene
 ba:gala Sipi-goe Deha:poto,
 wadiyala ale emedena tetelo
 iba:tamo kalakala tabo ba ga:lane,
 ibino mahilo hunamo ba:wadiya:paa:latelenakoma:
 Iyo, wadiyala ale ibi ba awagaminale,
 ibino helo komamo ba:papamila:halenakoma:!”

¹⁴Ba:ba tetelo netewa-netewa Hiya:nomo Nopopa:te na:ga:luya; “Ba:moe tabo hibinomola, ba:ba:la!” ba:bene ²⁴Watowatopa:te ibino holoholo hopamo ba miya:te Kodawa Godoko ba:gala Sipi-goe Deha:poto ba:bo adikulamiya:

Sipi-goe Deha:potote Mokopa:mida Pepoen

Dopo Sikisi Hale Iya:hili Komo

6 ¹Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, Sipi-goe Deha:potote sa:ba:ni hala:mo matuhumiho ditanui ba:be mokopa:mida pepoen dopo hale ditamidui, nale ba:be komo ba:bo umimo. Ba:ba tetelo netewa-netewa Hiya:nomo Nopopi ipuwalo etate ebeno tabo madodo hunamo adipatelo ebete alomo goewata huiyamo na:goi, “Ama: mamo na:pa:!” ²Ba:bene nale ba:be tabo dulimo, keyakeyanomo oso-goe ba:gala ebeno namutudawa ebe hunulu lutalo ba:bo ulamimo, ba:be namutudawoeno kokotolo alaholohoeno gagaliti itanui. Ba:bene Kodawate ko gawalagino pake ilina ebetamo dikami, ebete lawete ba:bo nuluhukui komo tawakaluba:go ba nalaholoho iba:tamo helonomoma: koneda:ma:.*

³Ba:bene Sipi-goe Deha:potote mokopa:mida pepoen eta hale da:kitamidui, ba:moe ba: netewa tetema: ba eda: Hiya:nomo Nopopi ipuwalo eta tetedawate na:goi, “Ama: mamo na:pa:!” ⁴Nale ba:be tabo dulimo, eta oso-goete ba:bo kapuluhukui, ebe ba: hawihawinomola. Ba:bene ba:be oso-goe hunulu da:luti, Kodawate ba:be namutudawatamo alaholo gili konomo ba:gala helo bikami, ebete hopo habanapa:tamo mauba konomo ba nikalame iba:te alaholoho ipuwalo etapa:te etapi kanakapulamema:

⁵Ba:bene Sipi-goe Deha:potote mokopa:mida pepoen eta hale da:kitamidui, ba:moe ba: netewa-kapiya tetema: ba eda: Hiya:nomo Nopopi ipuwalo eta tetedawate na:goi, “Ama: mamo na:pa:!” Nale ba:be tabo dulimo, kilikilino oso-goe ba:gala ebeno namutudawa ebe hunulu

* **6:1** Haw 4:6; 5:1 * **6:2-5** Sek 1:8; 6:1-6

lutalo ba:bo ulamimo, ba:be dubuino kokotolo naha ilinoeno menemene ulameno ilinate itanui. ⁶Ba:ba tetelo netewa-netewa Hiya:nomo Nopopa:te kebolo ka:la:mota:hanui, ba:be ipuwane nale hopo lumagino tabo madodo keba ka:nala:ka: ba:bako tabo madodo ba:ma ka:na ulimo, “Ama: hopo habanapa:tamo baa: wiboho komo natuya:, ba:ma ka:na iba:te kapiya kilogalama witi-laisa kapiya hegeloeno oko huiyamo ba:lawenakomena:, ba:gala netewa-kapiya kilogalama baa:nomo atumu mani konomamo ba:kauwatanakomena:. Ba:be mabuma: ibino komo gugudi hiliyonomate baa:ma: koha:lahama:na:, huiyatiya nale talona ama:tamo ba:ma ka:na ihatememata, ama:le ibino gala:ipi gao keha ba:gala olibi gao keha akakubahilama:la:.”

⁷Ba:bene Sipi-goe Deha:potote mokopa:mida pepoenno eta hale da:kitamidui, ba:moe ba: netewa-netewa tetema: ba eda: Hiya:nomo Nopopi ipuwalo eta tetedawate na:goi, “Ama: mammo na:pa:!” ⁸Nale ba:be tabo dulimo, ga:wega:wenomo oso-goe ba:gala ebeno namutudawa ebe hunulu lutalo ba:bo ulamimo, ba:be dubuino mahilo ba: Hoetela, ba:bema: Ha:lahapino Haba umidawate ebe beta:matana. Ba:bene Kodawate helo ibi netewa-pa:tamo ikalami, iba:te alaholoho komo ba:gala baa: wiboho komo, hoe tawetawe komo ba:gala helohelo ilinoeno ikuliho komo, ba:bi olalati komokomo hopo habanapa:tamo kowatama:. Ba:bema: tawakalubi hiliyonomo ipuwalo, komo netewa-netewa ipuwane eta kapiya kahoe, eta kapiya kahoe, ba:ma ka:na kewagelema:na:.*

⁹Ba:bene Sipi-goe Deha:potote mokopa:mida pepoenno eta hale da:kitamidui, ba:moe ba: paibo tetema: edi. Ba:ba tetelo kuba ododilipa:te Godokono tabo olamagimi mabuma: kebe tawakalubi dopamo danakapulamiya:, nale ba:bi tuputupupino gobogobo ba:bo ulamimo, Godoko owatidoloeno patapata ipuwalo iba:te na:pola:nuya:. Ba: hibila, ba:be patapata hunamo Godoko adikumipa:te hawa:goeno ilina koa:mo ba:bo miya:tenaka. ¹⁰Ba:bene ba:bi gobogobate koamo ga:lawatahalo na:ga:luya:, “O Kodawa, ama: Helonomodawalata, iyo, ama: talonanomolata ba:gala hibidawanomoma: eda:nata! Ba:bema: puya:te a danakapua:miya:, ama:le ibino kuba ododili komo keba tetelo na:kanagilamelelameomena:? Ibino kuba huiya iba:tamo ikalamema:, wadiyala ama:le a ba emalagidoloe tete akaga:gima:tepala:!”

¹¹Ba:ba tetelo Kodawate ibi hiliyonomatamo ga:ga:ga: keyakeya kaliko ikalameholete ibi ba:ma ka:na kiyalami, “La:le ukui bilibilima: eda:haheno tete nanekele gala na:kemeda:tepuya:la:. Ba: hibila, kuba ododilipa:te la: keba ka:na kanakapulamitiya:la, iba:te ba:ba ka:na la:eno komo hibima: midipi ekaki kakanakapulamema:na:, mabu nale tete iba:tamo gala a:kikalamemo iba:te ba:bi kuba ododili komo kupula:lema:.

* 6:8 Yel 15:1-3; Isi 5:12,17; 14:21

Huiyatiya naeno okopi anakapulame kuititi hibilo da:lawemene, ba:ba tetelo nale ibi anakapulamepa:tamo kuba huiya kikalamema:nemo.”*

¹² Ba:bene Sipi-goe Deha:potote mokopa:mida pepoen eta hale da:kitamidui, ba:moe ba: sikisi tetema: edi. Ba:ba tetelo hopo habalo konomo wima:la:te duluhukui, hegeloeno a:la:mina komote wibote kilikilino kaliko huiyama: dito edi. Ba:bene hopo konomote dunate, manomeno a:la:mina komote atumu kawibonate hawihawinomoma: ba eda:na,* ¹³ alomoeno oloka:te hopamo ba: dito pegudiniya:, ba:ma ka:na konomo gogote gao keha ba padegete komo wiwahaha: gaote hakamo keba ka:na ka:pegudinaka ba:ba ka:na.* ¹⁴ Ba:bene Kodawate alomo konomo lawenate ba:bo mokopa:midani, lumagiti tilo keba ka:na ka:mokopa:midanako ba:ba ka:na, ba:gala ebete hopo haba lawenate konomamo ba adegetena, hopoen hunuhunu haka hiliyonomo ba:gala kehaha: kolomoeno haka hiliyonomate ibino pola:na bahi miya:palenate tama:mo ba:bo tolama:tepahaleniya:.*

¹⁵ Ba:ba tetelo hiya:hiya: hopoen koko gawadubu ba:gala ibino koko gabomani dubu, alaholohopino koko gawadubu ba:gala ilina dogodogopi dubu, puya:te komo okopino namutulubima: deda:hana ba:gala puya:te huiyaha: oko dowatihona ba:gala puya:te hegehege mani oko dowatihona, iyo, ibi hiliyonomate tole konomo lawenate hunuhunu hakamo ba alahutihona haka gugu ba:gala nakola ipuwamo ba:bo nawalelahaleniya:.* ¹⁶ Ba:bene iba:te ibino tabo madodo hunamo wadiya:paa:latelelo hunuhunu hakatamo ba:gala koko nakolatamo na:ga:laniya:, “Wadiyala la:le a hunamo piguditi a na:pihia:tea:la:! La:le a owalubihino, Hunu Haboen Ko Gawadalagi emede bahilo da:luta ba:be Kodawate a dua:memene, ba:bene Sipi-goe Deha:potoeno konomo mauba komote atamo kopema:ne!”* ¹⁷ Iyo, ibino konomo mauba hegellate atamo ba: a:puluhuku, ba:bema: a ipuwalo eta lumagiti modoboha: ibino holoholo hapulu la:na!”*

Godote Ebeno Kukala Da:miya:telamemene Ba:bi

144 Taosene Tawakalubino Komo

7 ¹ Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nale Hunu Haboen komo netewa-netewa nopopa:te hopoen kuititi netewa-netewalo la:mota:hanalo ba:bo ulamimo. Ba:ba tetelo iba:te hopo haboen koko huhu netewa-netewa duhilamenomo a:duhilamiya:, hopo konomoeno keha hunulu ba:gala kehaha: kolomo konomolo huhuti pa:mutakapoma:.* ² Ba: hibila, Godote ba:moi

* 6:11 Haw 7:9,13; 19:14 * 6:12 Mat 24:29; Oel 2:20; Haw 8:12; 11:13; 16:18

* 6:13 Ais 34:4 * 6:14 Haw 16:20 * 6:15 Ais 2:10,19,21 * 6:16 Luk 23:30

* 6:17 Yow 2:11; Ma:l 3:2 * 7:1 Yel 49:36; Da:n 7:2

nopopa:tamo helo dopamo ikalamiya: iba:te hopo haba konomo ba:gala kehaha: kolomo konomo kubahilamema:.

Ba:ba tetelo nale Hunu Haboeni eta nopodawa hegelate da:pawalohonako ba:ba hapuni podolutalo kumimo, ebeno kokotolo Ka:ka: Godote tawakaluba:tamo kukala da:miya:telamenako ba:be ilinate itanui. Ba:bene ebete komo netewa-netewa nopopa:tamo ibulunomamo ba:ma ka:na goi, ³“Ba:ma tetelo la:le koko huhu komamo ba:moe hopotamo ba:gala hopoeni kehatamo ba:gala kehaha: kolomo konomotamo eta kuba komo akododa:la:, huiyatiya ale dopamo Godokono okopino wato kala:mo ebeno kukala miya:telame komo dupula:ma:, wadiyala la:le hopo haba konomo ba:bo na:kubahimiya:la:.”*

⁴Ba:bene puya:te Godokono kukala nopopa:godone duwatemeni: nale ba:bi tawakalubino kuititi ba:ma ka:na ulimo, ibino kuititi ba: 144 taosenela, iba:te Isalaela tawakalubino hiya:hiya: 12 gu ipuwane kikulihome:na:.” ⁵⁻⁸Ba:moi ba: ba:bi Isalaela tawakalubino hiya:hiya: guino mahilola—Yuda, Lubeni, Ga:da, A:sa, Na:patali, Ma:na:sa, Simiyono, Libai, Isaka, Sebulana, Yausepe, ba:gala Beniyamina. Ba:bema: ba:moi gu hiliyonomoeno komoma:, eta guni komo 12 taosene tawakaluba:te Godokono kukala uwatete, eta guni komo 12 taosene tawakaluba:te kukala kuwatete, ibi hiliyonomate ba: ba:ba ka:na kikulihome:na:.

Mumulunomo Hibima: Midipa:te Godokono Hunu Habalo Ebe Adikumi Komo

⁹Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nale eta komo ba:ma ka:na kumimo. Hiliyonomo tawakaluba:te ibino hiya:hiya: hopone ba:gala hiya:hiya: tama kapiyuimi ipuwane ba:gala hiya:hiya: tabo ga:la kapiyuimi ipuwane ya:lo da:pikulihuya:, iba:te ga:ga:ga: keyakeya kaliko pupuliti, ibino kokotamo ele ba a:midalita, Ko Gawadalagino luta bahi dopo hapulu ba:gala Sipi-goe Deha:potoeno holoholo hapulu ba:bo la:mota:hanuya:. Ba: hibila, ba:bi tawakalubi mumulunomola, lumagiti ibi ka:lamihole modoboha:!” ¹⁰Ba:bene ibi hiliyonomate kapimilo ibulunomamo na:ga:luya:, “Aeno Kodawate ebeno Ko Gawadalagi habalo da:luta, ebe ba: Godotela. Ba: hibila, ka:ka: mula: komote ebe ba:gala Sipi-goe Deha:potago ibi kapiyagodne puluhukuna!”*

¹¹Ba:ba tetelo Ko Gawadalagino luta bahi ba:gala 24 Watowatopi ba:gala netewa-netewa Hiya:nomo Nopopi, komo Hunu Haboeni nopopi hiliyonomate ibi anagogobeya:midaleta ba:bo la:mota:hanuya:. Ba:bene iba:te Godokono Ko Gawadalagi luta bahi dopo hapulu ibino holoholo hopamo ba miya:te ebe adikumilo ¹²ba:ma ka:na ga:luya:,

* 7:3 Isi 9:4,6; Haw 9:4 * 7:4 Haw 14:1,3 * 7:10 Haw 4:10

“Wadiyala tawakaluba:te emedena emedena tetelo aeno Kodawa Godoko na:milimihonakamena:, ba:gala iba:te ebe ba awagaminana ebe mulunomodawama: na:ka:minakamena:! Iyo, iba:te ebetamo kalakala tabo na:ga:lanakamena:, ba:gala ebeno mahilo hunamo ba adipatena iba:te ebeno helo ba:gala ha:hi komamo na:papamila:hanakamena!: Ba:moe tabo hibinomola, ba:ba:la!”*

¹³ Ba:bene Watowatopi ipuwalo etate na ba:ma ka:na kiyanami, “Ba:moi ga:ga:ga: keyakeya kalikagopi puya:tela:ka:, ba:gala iba:te kebene ka:pikuliya:?”

¹⁴ Nale ebeno tabo ba huiya na:goimo, “Kodawa, na iya:tawaha: Wadiyala ama:le na niya:tunama:.”

Ba:bene ebete natamo na:goi, “Puya:te hopoen kuititi teteno koko temeteme ipuwado pelamete ibino ka:ka: mula: komago kuitita:mo da:pikuli, ba:moi tawakalubi ba: ba:bi hibima: midipila, iyo, iba:te ibino ga:ga:ga: kaliko Sipi-goe Deha:potoeno hawa:mo dukulaliya: keyakeyahibinomoma: ba:bo midiliya:.” ¹⁵ Ba:bema: iba:te hegela du hiliyonomolo Godote ebeno Ko Gawadalagi emede bahilo ba luta, iba:te ebeno holoholo hapulu ebe Adikumino Hiya: Genamalo oko bowatihona. Ba:bene Godote iba:go ba emedena, ebete ibi itagua:midalelo ¹⁶ baa: kapete ba:gala beya kapete gala a:kulamenakamene, ba:gala hegeloeno koete iba:tamo temeteme gala a:kikalamenakamene.” ¹⁷ Ba: hibila, Sipi-goe Deha:potote Ko Gawadalagino luta bahi tamelo da:la:na, ebete ba:bi tawakalubi ulamedawama: beda:namene, ba:ma ka:na ebete sipi-goego ulamedawama: ba eda:na ibi dito da:peka:ka:la:na ba:be beyamo komagatalema:ne, iba:te nihote wiboha: ka:ka: ba:bo kolawema:. Ba:ba tetelo ebete ibino temeteme komo hiliyonomo da:wibuilamelelamemene, ibino ihi baidi meteteholelamete eta temeteme komote iba:tamo gala a:kuluhukunakamene.”*

Sipi-goe Deha:potote Mokopa:mida Pepoen Kuititi Hale Itamida Komo

8 ¹ Ba:bene Sipi-goe Deha:potote mokopa:mida pepoen kuititi hale ditamidui, ba:moe ba: sa:ba:ni tetema: edi. Ba:bema: Godokono Hunu Habalo tete gopowahidopolo tawakalubi ba:gala nopopi ibi hiliyonomate tabo ga:laheno tatabanomolo ba pola:na eta diyamote kuluhukutiha:, ² ba:bene nale Godokono holoholo hapulu emedena tetelo da:la:mota:hana ba:bi sa:ba:ni nopopi ba:bo ulamimo, ebete iba:tamo sa:ba:ni gebole ikalameholi.

³ Ba:ba tetelo eta nopodawate golodo kalili adahete Kodawa Godoko owatidoloeno patapata tama:mo da:puti, Kodawate hido nibo puhulu

* 7:12 Haw 5:12 * 7:14 Da:n 12:1; Ma:t 24:21 * 7:16 Ais 49:10

* 7:17 Ohale 23:2; Ais 25:8; Haw 21:4

ilina ebeno kalili ipuwamo konomamo ba:bo haminali, ebete ba:be hido nibo ilina hibima: midipino toetoe tabago kapiyuilamete Godoko owatidoloeno golodo patapata hunamo koa:mo komiya:tema:, ba:be golodo patapatate Hunu Haboeno Ko Gawadalagi luta bahi dopo hapulu itana.* ⁴Ba:bene nopodawate kalili koa:mo ihatete hido nibo ilina okalimi da:tupuimi, ebete kalili ebeno kokotamo koe ipuwane gala kalawete Godotamo ba adipate, hido nibo ilinoeno ahutate hibima: midipino toetoe tabago ebetamo ba:bo nalehawaminuya:. ⁵Ba:bene nopodawate Godoko owatidoloeno patapata hununi koe ae uwatete kalili ipuwamo miya:tete hopo habamo ba:bo pa:da:nui. Ba:be mabuma: wima:la:te hopo konomo ba adegete alomoeno hiya:hiya: ga:lawatahale komo ba:gala hegela a:la:wa:hiyahale komate ba:bo ikulihutiya:.*

Nopopate Dopo Gebole Netewa-netewa Molehole Komo

⁶Ba:ba tetelo gebola:gopi nopopi sa:ba:ni iba:te ibino gebole moleholema: hidote la:mota:hanuya:.

⁷Ba:bene dopo nopodawate ebeno gebole da:moli, ba:ba tetelo Kodawate nakola huiya wegola kikipo ba:gala koe powa hawa:go kapiyuilamete hopo habamo helonomamo ba:bo piya:heki. Ba:be mabuma: hopolo da:la:mota:hanui, ba:bi keha hiliyonomo ipuwalo, komo netewa-kapiya ipuwane eta kapiya koelo woenakui, eta kapiya woenakui, ba:ba ka:na hopoeno kehate dito kubakubahuya:. Ba:ba tetelo hopo konomoeno hiya:hiya: hemo ba:gala pali ilinate koelo atumu dito kawamotiya:.*

⁸Ba:bene eta nopodawate ebeno gebole da:kamoli, ba:moe ba: netewa tetema: edi. Ba:ba tetelo eta hununomo hakate koelo da:woiti Kodawate ba:be haka lawete kehaha: kolomamo dito pa:da:nui, ⁹ba:bene kehaha: kolomoeno netewa-kapiya komokomo ipuwalo kapiya komoeno beyate hawima: eda:te ba:bo kubui. Ba:be mabuma: ba:be beya ipuwoeno ka:ka:ka:ka: ilina hiliyonomate a:ha:lahuya:, ba:gala ba:be beyalo dopamo da:wapata:lamenakui ba:bi tawakalubino boge hiliyonomate atumu dito kakubakubahuya:.

¹⁰Ba:bene eta nopodawate ebeno gebole da:kamoli, ba:moe ba: netewa-kapiya tetema: edi. Ba:ba tetelo alomo hununi konomo olokiti pegui, keba ka:nala:ka: lumagiti koe powagoeno ketole alo da:da:namene ba:ba ka:nala. Ba:bema: ba:be olokiti eta tuli beyamo da:pegui hopo konomoeno hiliyonomo tuli ba:gala beya ma:pe ipuwalo, komo netewa-kapiya ipuwane eta kapiya kubanakui, eta kapiya kubanakui, ba:ba ka:na hopo habanapino niho beyate dito kubakubahuya:. ¹¹Ba:be olokino mahilo ba:

* **8:3** Haw 5:8; Ikuli 30:1-3 * **8:5** Hawi 16:12; Ikuli 19:16-19; Haw 11:19; 16:18

* **8:7** Ikuli 9:23-26; Isi 38:22; Yow 2:30

Kaka Hoe Komotela, mabu ebete hopo habamo da:pegui, tawakalubino hiya:hiya: beya iyapoho bahi hiliyonomo ipuwalo, komo netewa-kapiya ipuwane eta kapiya kakama: eda:nakui, eta kapiya kakama: eda:nakui, ba:ba ka:na eda:huya: Ba:bene komo tawakalubi hiliyonomate ba:be beya da:nihui, iba:te ba: dito ha:lahuya:.*

¹² Ba:bene eta nopodawate ebene gebole da:kamoli, ba:moe ba: netewa-netewa tetema: edi. Ba:ba tetelo Kodawate hegela ba:gala manome ba:gala oloki dalukuli, ibino alote hegehegema: dito eda:huya:, ba:bema: hegela teteno netewa-kapiya komokomo ipuwalo kapiya komote duma: edi, ba:gala du teteno netewa-kapiya komokomo ipuwalo kapiya komote atumu dunomoma: kedi mabu manome oloki iba:te hidamo ka:la:minahaletihia:.*

¹³ Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nale wali alomo hunudu puilutalo umimo, ebete ibulunomo ba:ma ka:na goi, “Iya:, la: niliya! Iya:, la: niliya! Iyo, la: puya:te hopo habalo demedehonama, la: niliya! Ba: hibila, komo netewa-kapiya nopopa:te ya:lo a:hida ibino gebole komoleholema:, ba:bema: ibino hiya:hiya: geboleno diyamo dikulimina:, ba:ba tetelo komo netewa-kapiya kokonomo temetema:te hopo habamo kopikulima:na:!”*

Naba Paibo Nopodawoeno Gebole Mole Komo

9 ¹ Ba:bene eta nopodawate ebene gebole da:kamoli, ba:moe ba: paibo tetema: edi. Ba:ba tetelo nale eta oloki hopo habalo kapitanalo ba:bo umimo, ba:be olokiti dopamo Hunu Habane peguya:. Ba:bene Kodawate ba:be olokitamo ki bikami, ba:be ki ba: Du Bobo Konomoeno gigiho a:hiya:midoeno kila, ba:be Du Bobolo kuba gobogobo hiliyonomate bemedehona.* ² Ba:bene olokiti ba:be ki lawete Du Boboeno gigiho da:hiya:midui, ahutate ba:moe bobo ipuwane konomamo ba podoluta hegela hunu haputi duma: ba:bo edi, keba ka:nala:ka: tawakaluba:te gagale hemo ba emadolamehole ahutate hununomamo dodolomene ba:ba ka:nala.* ³ Ba:ba tetelo ahuta ipuwane mumulunomo wawakate da:pikulihui, Kodawate iba:tamo iwawoeno helo ba ikalame ⁴ iba:tamo talona ba:bo ihatelami, iba:te hopo habalo dapepehona ba:bi hemo ba:gala pali ilina ba:gala kehoeno paha a:kakubahilama:mena:, huiyatiya puya:te Kodawoeno kukala ibino wato kala:mo miya:telameha:pima: deda:hana, wawakate ba:bi tawakalubi kapiyatamo temeteme ikalamema: modobola.* ⁵⁻⁶ Ba:bene wawakate paibo manome ipuwalo hibima: midiha:pa:tamo kokonomo temeteme kikalame:na:, ba:be temeteme ba: iwawate lumagi ba aliwata ebetamo dikamemene ba:be temeteme keba

* 8:11 Yel 9:15 * 8:12 Isi 32:7; Haw 6:12-13 * 8:13 Haw 9:12; 11:14 * 9:1 Haw 20:1

* 9:2-3 Tup Mabu 19:28; Yow 2:2,10; Ikuli 10:12-15 * 9:4 Haw 7:3

ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. Ba:be mabuma: hibima: midiha:pa:te kokonomo temeteme ba iya:tawaha, iba:te ha:lahama: ubi komiya:tema:na: huiyatiya gabo nipo kohowadima:na:, iyo, wawakate tawakalubi a:kanakapulama:mena:, mabu iba:te ba:be komo ododima: Kodawate talona ihatelami.*

⁷Ba: hibila, nale dulamimo ba:bi wawakoeno holoholo hiya:nomola, iyo, ibino ape ba: alaholoho komamo da:tolamita ba:bi alaholohopino oso-goegoeno ape huiyala, ba:bene iba:te ibino watamo koko gawadubuino golodo pake ilina pupulila. Ba:gala ibino dopo ba:gala baidi ba: dubuino dopo ba:gala baidila,* ⁸ huiyatiya ibino hinibo ba: kamenakamenoeno ga:ga:ga: hinibo keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, ba:gala ibino lalo ba: layono-gahoeno lalola.* ⁹ Ba:bi wawaka ibino bodolo teta:mo alaholohopino auli nehe ilina pupulila ba:gala ibi patamagopila, ba:bema: iba:te ibino patamamo da:wapata:lamiti diyamo konomote ba:bo uluhukuti, sa:liyote-boge hiliyonomate oso-goegoe hiliyonomago alaholoma: keba ka:na ka:tolamitanaka ba:ba ka:na.*

¹⁰ Ba:gala ba:bi wawaka wetagopila, iyo, iba:te paibo manome ipuwalo hopo habanapa:tamo temeteme dikalamemena: ba:be temetemeni helote ibino wetolo kopola:lama:nama:ne. ¹¹ Ba:gala hibila, ibino ko gawadalagi ba: helonomo nopodawa etala, huiyatiya ebe Godokono okodawaha:, ao, ebe ba: Du Bobo Konomolo demedehona ba:bi kuba gobogoboeno namutudawala. Ebono mahilo Yu tawakalubino tabamo Aba:donatela ba:gala Guliki tawakalubino tabamo Apoliyonatela, ba:be mahiloeno ipuwa ba: ‘Kubanomamo Alukulidawala.’

¹² Mu numitota:la:, kokonomo temeteme ipuwalo dopo komote ba: a:peto, huiyatiya komo netewa temeteme komate ba: na:pa:!

Naba Sikisi Nopodawoeno Gebole Mole Komo

¹³ Ba:bene eta nopodawate ebono gebole da:kamoli, ba:moe ba: sikisi tetema: edi. Ba:ba tetelo nale eta dawoeno tabo madodo bulimo, ba:be tabo madodote Godoko owatidoloeno golodo patapatoeno mubumubu netewa-netewa ipuwane puluhukui, ba:be patapatate Godokono holoholo hapulu itana. ¹⁴ Ba:bema: tabo madodote naba sikisi nopodawatamo ba:ma ka:na goi, “Yupala:itisi ko tulilo matuhulamehola:go demedena, ama:le ba:bi netewa-netewa nopopino hale pahalamililamete naeno ubi komokomo ododilima: noelama:!”

¹⁵ Ba:bema: puya:te matuhulamehola:go Godokono tete da:latiminama:, ba:bi netewa-netewa nopopa:te ibino matuhulamehole ipuwane dito ikuliya:, iba:te tawakalubi hiliyonomo ipuwalo, komo netewa-kapiya ipuwane eta kapiya kanakapumi, eta kapiya kanakapumi, ba:ba ka:na

* 9:5-6 Yauba 3:21; Yel 8:3 * 9:7 Yow 2:4 * 9:8 Yow 1:6 * 9:9 Yow 2:5

konewagelema: Ba: hibila, Godote ba:bi netewa-netewa nopopino oko owati komoma: kebe gogo ba:gala kebe manome ba:gala kebe hegela ya:lo da:miya:tiya:, iba:te ba: ba:be tetenomolo ebeno ubi komokomo ododilima: ikuliya:.*

¹⁶ Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nale eta komo ba:ma ka:na kumimo, alaholohopi dubu mumulunomate ibino oso-goegoa:go ba:bo ikulihuya:, ba:bene nale ibino kuititi ba:ma ka:na ulimo, ba:be kuititi ba: 200 miliya:nila.

¹⁷ Ba:bi alaholohopi dubate auli nehe ilina pupulila, ba:bi nehe ipuwalo komo ba: hawihawihibila, komo bumibumihibila, ba:gala komo hipawahipawahibila. Ba:bene ba:bi dubuino oso-goegoeno komo ba:ma ka:nala, ibino wato ba: layonogahoeno wato huiyala, ba:gala ibino tabo ipuwane koe powa ahutago ba:gala kubanomo nibo papateho komate kapimilo ikulihutiya:. ¹⁸ Ba:bema: oso-goegoeno tabo ipuwane dikulihuti ba:bi netewa-kapiya kuba komamo iba:te hopo habanapi hiliyonomo ba:bo anakapulamiya:, iyo, tawakalubi hiliyonomo ipuwalo, iba:te komo netewa-kapiya ipuwane eta kapiya kanakapumi, eta kapiya kanakapumi, ba:ba ka:na ewageliya:. ¹⁹ Ba: hibila, oso-goegoeno helote ibino tabolo ba:gala wetolo na:pola:lama:nui, iyo, ibino wetoen helote tawakaluba:tamo temeteme atumu a:kikalamiya: mabu ibino weto ba: helo kaluino wato huiyala.

²⁰ Huiyatiya nale eta komo ba:ma ka:na kumimo, tawakalubi hiliyonomo ipuwalo puya:te ba:moi kokonomo temeteme komone ha:lahaheno, iba:te ibino kubakuba ukui hiya:ma: midiliti Godotamo kohobila:ha:. Ba:ma ka:na iba:te ibino ida:da:li ba:gala kuba gobogobo adikulame komo kamiya:paleha:, iyo, iba:te ha:kiya ibino kokotamo hiya:hiya: dododilinaka, ba:bi golodo ba:gala siliba ba:gala auli ilina ida:da:li, ba:bi nakola ba:gala keha ida:da:li, ba:bi baidi tamiholame ba:gala galo duhulame ba:gala wapata:lameha: ida:da:li, iba:te ba:bi hiya:hiya: ida:da:li adikulame komo kekelalameha:.* ²¹ Ba:gala iba:te Godotamo ohobila:ma: ibino komo kuba ododili komokomo atumu kamiya:paleha:, ba:ma ka:na tawakalubi anakapulame komo ba:gala giwali ododili komo, bohelemele pilo komo ba:gala komopino ilina pilo komo, iba:te ba:bi kuba komokomo miya:palema: ubiha:ma: eda:huya:.

Godokono Helonomo Nopodawa Ba:gala Tabo Miya:te Pepa Ibino Komo

10 ¹ Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nale eta helonomo nopodawa Hunu Habane pihitigutalo ba:bo umimo. Ilaguiti ebeno wato a:bega anagogobeya:midadigui, ba:gala ebeno holoholo hegeloeno a:la:mina

* 9:15 Haw 8:7-12 * 9:20 Haw 16:9,11; Ohale 115:4-7; 135:15-17; Da:n 5:23

huiyala, ba:bene ebete alomoeno bubu puliti, ebeno nato ba: koko hototo netewa koe powago da:wamotita keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. ²Ba:ba tetelo nale ebeno kokotolo ditanui ba:be tabo miya:te pepa bekumimo. Ba:bene ebete hopo habalo ba la:na, ebeno tu hapu nato kehaha: kolomamo a:putiti ba:gala pele hapu nato gagale hakamo aka:puti, ³ebete ebeno tabo madodo hunamo adipatelo tabo ba:bo goi, layono-gahate helo konomago keba ka:na kugahanako ba:ba ka:na. Ba:bene alomoeno sa:ba:ni ga:lawatahale komate ebeno tabo ba huiya, ⁴nale ibino tabo uliti bukamo miya:tema: dewagelimo, ba:ba tetelo eta tabo madodote Hunu Habane puluhukuti na ba:ma ka:na pikiyanami, “Ao, alomoeno sa:ba:ni ga:lawatahale komate da:ga:la, ama: bukamo akamiya:ta:la! Ibino tabo komote ugumui ipuwalo nitanamene!”*

⁵Ba:bene kehaha: kolomamo ba:gala gagale hakamo da:puti, ba:be helonomo nopodawate ebeno tu hapu kokoto Hunu Habamo ba adipate, ⁶ebete pote hopo haba ba:gala alomo dododiliya: ba:gala pote emedena tetelo demedenamene ba:be Ko Ka:ka:dawoeno mahilamo hibinomo tabo ba:ma ka:na goi, “Ba:ba:la, latimi tete ba: a:wibo! ⁷Iyo, Godote ya:lo tetelo dugumuiya:, tete ga:ga:nomo petote ba:be nopo ebeno ukui hawakalimipi okopa:tamo galane da:hawakalimiya:, ebete ba:be nopoeno hiya:hiya: komo ba:ma tetelo kododilima:ne, mabu hibila, naba sa:ba:ni nopodawate ebeno gebole da:molemene, ba:ba tetelo ba:bi komoeno ikuliho komo ba:bo kotupuimima:ne.”*

⁸Ba:bene dopamo Hunu Habane da:puluhukui, ba:be atu tabo madodote natamo gala ba:ma ka:na kapi, “Ama:le kehaha: kolomamo ba:gala gagale hopamo da:puti, ba:be nopodawatamo tote ebeno kokotolo ditana ba:be tabo miya:te pepa na:nelawa:.”

⁹Ba:bema: nale nopodawatamo tote pepa lawema: ebe da:nikiyamimo, ba:ba tetelo ebete natamo na:goi, “Wadiyala, ama: lawete na:na. Ba:moe pepate amia:no tabo ipuwalo golanomoma: keda:ma:ne, moloeno gola keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na, huiyatiya amia:no tepo ipuwalo kakanomoma: keda:ma:ne.”*

¹⁰Ba:bene nale pepa lawete da:nuimo, ba: hibila, naeno tabo ipuwalo moloeno golama: eda:te, huiyatiya da:migiguimo tepo ipuwalo kakanomoma: ba:bo edi. ¹¹Ba:ba tetelo nopodawate na gala na:kakiyanami, “Wadiyala ama: gala katote komo tawakalubi hiliyonomatamo Godokono tabo na:nolamaginakuya:. Iyo, ebeno ubi komodo kebe komate iba:tamo ba:gala ibino hiya:hiya: hopamo ba:gala ibino hiya:hiya: tabo ga:la kapiyuimi tawakaluba:tamo ba:gala ibino hiya:hiya: koko gawadubatamo dikulihomena:, ba:bi komokomoma: ibi na:nikiyalamenakuya:.”

* 10:4 Da:n 12:4,9 * 10:5 Tutumu 32:40; Da:n 12:7 * 10:7 A:im 3:7

* 10:9 Isi 2:8; 3:1-3

Godokono Hibi Komo Hawakalimi Okopi Netewa Ibino Komo

11 ¹Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, Kodawate genamoeno ga:ga: modoboteno kuku natamo ikanamete ba:ma ka:na goi, “Ama: tote na Adikunameno Hiya: Genama nemodobotete, ba:gala ba:be genamalo ditana na owatidoloneno patapata kanemodobotete, ba:bene ba:bolo na dadikunamena ama:le ba:bi tawakalubi akona:ka:lamiholiya:.” ²Huiyatiya ama:le na Adikuname Genamoeno kala imi ipuwalo ditana ba:be tame dito hapu akamodobota:la:, mabu nale hibima: midiha:pa:tamo 42 manome tete kikalamema:nemo, ba:bema: iba:te ba:be tete ga:ga:dopolo na Adikuname Genamoeno tame dito hapu ba:gala naeno Yelusalema ko haba konomo ibino mauba ipuwalo natamo ba mikita ibino kuba komokomo ba:bo kododilima:na:.” ³Ba:gala naeno tepo ipuwoeno ukui kohawakalilamema: nale okopi netewapa:tamo helo kikalamema:nemo, ba:bema: 42 manome ipuwalo, ba:moe tete ba: 1,260 hegela tetela, iba:te naeno tabo hopo habanapa:tamo ba nolamagimi, iba:te tawakalubino hibima: midiha: mabuma: ibino tepo temeteme hawakalimima: kubakuba kaliko kopupulima:na:.”

⁴Ba: hibila, Kodawa Godoko ba: hopo haboeno Namutudawala, ba:gala ba:moi ebeno tabo olamagimipi netewa ba: ebeno holoholo hapulu da:la:mota:na ba:bi olibi gao keha netewala ba:gala alo netewala:.”

⁵Ba:be mabuma: hopo habanapa:te iba:tamo temeteme ikalamema: ubi dihatemena:, huiyatiya ibino tabo ipuwane Godokono koete puluhukuti iba:tamo da:maubahalena ba:bi tawakalubi ba:bo kemadolamema:ne, iyo, puya:te ibi netewapa:tamo temeteme ikalamema: dewagelemenena:, Godote ibi ba: ba:ma ka:na kanakapulamema:ne:.” ⁶Ba:bene ba:moi okopi netewoeno komo ba:ma ka:nala, iba:godolo helo bitana wegola o komo koduhimima:, ba:bema: tete ga:ga:nomolo iba:te Godokono tepo ipuwoeno ukui ba hawakalilamena wegolate a:koamene. Ba:gala iba:godolo helo atumu ba:kaitana, iba:te tawakalubino niho beya hawinomoma: komidilima: ba:gala komo hiliyonomo olalati komamo hibima: midiha:pi kalukulima:, iyo, keba tetelo iba:te ubi dihatenakomena: ba:bakobako hiya:hiya: temeteme komo hopo habanapa:tamo bikalamenakomena:.”

⁷Huiyatiya iba:te Godokono tabo olamagimi oko hibilo dupula:mena:, ba:ba tetelo eta Hiya:nomo Holoholo Ilnate Du Bobo Konomo ipuwane podolote iba:go ba palaholo helonomoma: eda:te ibi ba:bo kanakapulamema:ne:.” ⁸Ba:bene ba:be helo Ilnate ibino ha:la ape dito

* 11:1 Isi 40:3; Sek 2:1-2 * 11:2 Luk 21:24; Haw 13:5 * 11:4 Sek 4:3,11-14

* 11:5 2Sa:m 22:9; Ohale 97:3 * 11:6 1Gaw 17:1; Ikuli 7:17-20; 1Sa:m 4:8

* 11:7 Da:n 7:21; Haw 12:17; 13:7; 17:8

miya:palette, iba:te tawakalubino eta konomo haboeno ilina kolowami haba tulituliyo dito kokapitahiya:mota:nama:na:. Ba:be ko haboeno ipuwa mahilo ba: Sodomola ba:gala eta ipuwa mahilo ba: Isipitila, dopamo tawakaluba:te ba:be atu habalo Kodawa Ya:suku keha pihigalo ba pihomote ebe atumu ba:bo anakapumiya:.* ⁹⁻¹⁰ Ba:bene hiya:hiya: hopo tawakalubi ba:gala hiya:hiya: tama tawakalubi ba:gala hiya:hiya: tabo ga:la kapiyuimi tawakalubi, ibi hiliyonomate Godokono okopi netewapino ha:la ape ba ulamelelame bobo ipuwamo miya:tama: talona ba:bo kihatelamema:na:. Ba:gala ibi netewapino ha:la mabuma: hopo habalo demedehona ba:bi hibima: midiha:pi hiliyonomo ipuwalo etapa:te etapa:tamo malemale ilina ba ikama:tihuita ibino kalakala konomamo kadipatema:na:, iyo, ibino kalakala konomote kitanama:ne mabu tete ga:ga:dopolo ba:bi Godokono ukui hawakalimipi netewapa:te iba:tamo temeteme ikalamenakuya:.

¹¹ Huiyatiya ibino kalakala komote netewa-kapiya hegela itanate, ba:bene eta hegela ba lawe hegela tuli tetelo ba:bo kowiboma:ne. Iyo, hibila, ba:ba tetenomolo Godokono ka:ka:te ebena okopi netewapi ipuwamo popegate iba:te hoe ipuwane mahila:te, ba:bene hopo habanapa:te ibi ka:ka:lo ba ulame konomo tole ba:bo lawiya:.* ¹² Ba:bene ibi netewapa:go alaholohopima: deda:hanama:, ba:bi hibima: midiha:pa:te ibi ba ulamita, Godokono okopi netewate ebena konomo tabo madodo Hunu Habane pitalo ba:ma ka:na uliya:, “La: mamona:podolala:!” ba:bema: iba:te alomoeno hawaii ipuwado ebetamo ba:bo nodoluya:.* ¹³ Ba:bene ba:ba tetenomolo konomo wima:la:te uluhukuti, ko haboeno 7,000 tawakaluba:te ba ha:laha ibino genama hiliyonomo ipuwalo, komo ta:ni ipuwane eta kapiya kubanakui, eta kapiya kubanakui, genamate ba:ba ka:na kubakubahuya:. Ba:be mabuma: puya:te ha:lahaheno iba:te konomamo ba toletoleho Hunu Haboeno Godo ba:bo awagaminuya:.*

¹⁴ Mu numitota:la:, kokonomo temeteme ipuwalo netewa komate ba: a:petoha, huiyatiya eta kapiya temeteme komote ba: na:pe!*

Naba Sa:ba:ni Nopodawoeno Gebole Mole Komo

¹⁵ Ba:bene eta nopodawate ebena gebole da:kamoli, ba:moe ba: sa:ba:ni tetema: edi. Ba:bema: ba:ba tetelo komopa:te Hunu Habalo ibino hiya:hiya: tabo madodo hunamo da:wadiya:paa:lateli, na Yonete ibino tabo ba:ma ka:na ulimo, “Aeno Kodawa Godoko ba:gala ebena Oemedawa Kelisoko, ibi netewapa:te helo konomo ba: a:lawa:, ba:bema: ba:ma tetene tupuimiti emedena emedena tetelo ebe kapiyate hopo konomoeno Ko Gawadalagima: beda:namene!”* ¹⁶ Ba:ba tetelo 24 watowatopa:te

* 11:8 Luk 13:34 * 11:11 Isi 37:5,10 * 11:12 2Gaw 2:11 * 11:13 Haw 6:12; 16:18

* 11:14 Haw 9:12 * 11:15 Ikuli 15:18; Ohale 10:16; Da:n 2:44; 7:14

Godokono holoholo hapulu koko gawadubuino ahidi bahi hunamo
da:gagahidi, iba:te ibino ahidi haba miya:palette ibino holoholo Godokono
nato mabamo ba miya:te ebe adikumilo ¹⁷ba:bo ga:luya,

“Helonomo Kodawa Godo, hopo haba tupuimihino

ama: dopamo nemedenama:ta,

ba:gala ama: ka:lo bemedenata!

Ale ama:tamo kalakala tabo badipatitama,

mabu ama: amia:no konomo helo ba: a:lawa:ta,

ba:bene ba:ma tetene tupuimiti

ama: kapiyate Ko Gawadalagima: beda:namena:ta!

¹⁸ Hibima: midiha:pa:te ama:tamo ba maubahana,

ama: huiyatiya iba:tamo konomo mauba ipuwalo

ba:bo uluhukata.

Ba:bema: ba:moe ba: tetela,

ama:le ha:lahapino komo kanagilamelelamema:na:ta,

ba:gala ba:moe ba: tetela,

amia:no ukui hawakalimipi ba:gala komo okopi,

ibi hiliyonomate hidohido huiya ama:godone kuwatema:na:.

Iyo, ba:moe ba: tetela,

puya:te amia:no mahilo hunamo dadipatena

ba:bi tuputupu tawakalubi hiliyonomo ipuwalo

kokopi ba:gala hegehegepi atumu

hidohido huiya ama:godone kuwatema:na:,

ba:gala ba:moe ba: tetela,

puya:te ibino kuba ododili ipuwalo

hopo haba da:kubahimiya,

ama:le ibi huiyatiya kokubahilamema:na:ta.”*

¹⁹Ba:bema: ba:ba tetelo Godoko Adikumino Hiya: Genamate ebeno
Hunu Habalo da:la:na, ebete ba:be genamoeno gigiho dito a:hiya:midui,
ba:bene ya:lo tetenomolo Godote ebeno tawakalubi kowalubilinama:
iba:tamo nopo da:tamotiya:, na Yonete ba:be nopoeno Talona Bokose
genama gulu ba:bo umimo. Ba:gala ba:be atu tetenomolo kokonomo
nakola huiya wegola kikipo ba:gala alomoeno hiya:hiya: ga:lawatahale
komo ba:gala hegela a:la:wa:hiyahale komo ba:gala konomo wima:la:,
ba:bi komate kapimilo ikulihutiya:.*

Kamena Ba:gala Hawihawi Pahiya Konomo Ibino Komo

12 ¹Ba:ba tetelo Godokono Hunu Habalo eta konomo hanohano
komote duluhukui, na Yonete ba:be komo ba:ma ka:na umimo,

* 11:18 Ohale 110:5; Lom 2:5; Haw 20:11-13; Ohale 115:13

* 11:19 Yun 9:4; Haw 8:5; 15:5; 16:21

kamenate hegela puliti ebeno nato netewa manoma:mo ba a:putiho, ba:bene Kodawate ebe mabuma: 12 oloka:mo ko gawadalagino pake ilina ododiti, ebete ba:be ilina kamenoen watamo ba:bo pulimi. ²Ba:be kamena lamitula, ba:bema: ebete gudu alahimima: konomo temeteme ba ulita ba:bo ihiti.*

³Ba:bene eta hanohano komote Hunu Habalo ba:ma ka:na uluhukui, Hawihawi Pahiya Konomo nale umimo, ebe ta:ni kalitagoenola ba:gala sa:ba:ni watagoenola, ba:bene ebeno sa:ba:ni watolo sa:ba:ni koko gawadubuino pake ilinate na:pola:ma:nui.* ⁴Nale ebe ba umita ebete alomo hunuino oloki hiliyonomo ipuwalo, komo netewa-kapiya ipuwane eta kapiya ebeno wetamo hopamo pa:da:nanakui, eta kapiya hopamo pa:da:nanakui, ibi ba:ba ka:na kubahilami. Ba:bene kamenate gudu alahimima: dewageliti, Konomo Pahiyate ebeno dopo hapuamo ba:bo pinuti, guduti menokoeno tepo ipuwane pehawakalalo ebete dito konama:.*

⁵Ba:bene ba:be kamenate dubu gudu balahimi. Ba: hibila, galane tetelo ba:be guduti hopo haboen hiliyonomo hiya:hiya: tawakalubino Ko Gawadalagima: keda:ma:ne, ba:bene puya:te eba:go alaholohopima: deda:hamena: ebete auli kukamo ibi kubamo kalukulima:ne. Ba:bema: Pahiyate ba:be gudu nama: dewageliti, Godokono nopodawate ebeno ka:ka: ba pemula:me ebe pelawa:digate Hunu Habamo magatate Godokono Ko Gawadalagi luta bahilo ebeno dopo hapuamo dito nadipi.* ⁶Ba:be atu tetelo kamenate Pahiyoeno helo ipuwane dito alahuli, Godote ebeno ka:ka: mula:mema: dito hopolo ya:lo da:hiduimiya: ba:be awalela baha:mo, ba:bene ebete 1,260 hegela ba:bolo ba nemedena Godote ebe hidamo kobuiya:minanatema:ne.

⁷Ba:bema: Godokono Hunu Habalo alaholo komote duluhukui, ba:ba tetelo Maikoloko ba:gala Godokono komo tuputupu nopopi iba:te Konomo Pahiya ba:gala ebeno nopopa:go kubamo alaholuya:.* ⁸Ba:bene alaholo ipuwalo Maikoluia:te wato kikipo da:lawi, ba:bema: iba:te Pahiya ebeno nopopa:go Hunu Habane helonomamo ba ta:malatele, ⁹ibi hiliyonomo uwata:digate hopamo dito piya:hekiya: Ba: hibila, Konomo Pahiyate ba: hopo haba tupuimi mabuni kaluino holoholamo duluhukuya: ba:be dawala, ebeno netewa mahilo ba: Kubadawala ba:gala Saitanatela, ebete hopo habanapi hiliyonomo ha:da amihoholamema: ewagelena.*

¹⁰Ba:ba tetelo na Yonete Hunu Habalo eta dawoen konomo tabo madodo bulimo, ebete ba:ma ka:na goi, “Ka:lo Godokono ka:ka: mula: komote hopo habanapa:tamo ba: a:puluhuku! Iyo, ebeno helo ba:gala

* 12:2 Mai 4:10 * 12:3 Da:n 7:7 * 12:4 Da:n 8:10

* 12:5 Ais 7:14; 66:7; Ohale 2:9; Haw 19:15 * 12:7 Yud 9

* 12:9 Tup Mabu 3:1,14; Luk 10:18; 22:31; Haw 20:2

ebeno Oemedawa Kelisokono helote hawakala pe, mabu ba:moe ba: ebena Ko Gawadalagima: eda: tetela! Ba: hibila, aeno Godokono Ko Gawadalagima: eda: komote a:puluhuku, mabu ebena holoholo hapulu kebe dawate dopamo du hegela hiliyonomolo a hibima: midipi ekaki kuba ododilipima: da:ka:minakui, ebete ba:be Kubadawa Hunu Habane a:pa:da:nui.* ¹¹ Ba: ba:ma ka:na hibima: midipa:te ba:be Kubadawoeno wato kikipo itamidamiya:, mabu iba:te alaholoho ipuwalo katoletolehonaha: ibino hibima: midi mabuma: koha:lahama:, iyo, iba:te Godokono Hido Tabo dolamagiminaka ba:be taboeno hibi komamo ba:gala Sipi-goe Deha:potoeno hawa:mo helonomoma: eda:hana. ¹² Ba:be mabuma: la: puya:te Hunu Habalo demedehonama, wadiyala la: hiliyonomo na:kalakalahala:! Huiyatiya la: tawakalubi ba:gala ilina puya:te hopolo ba:gala kehaha: kolomolo demedehonama, la: niliya mabu Kubadawate la:tamo ba: a:pihitigui. Ebe iya:tawala ebena kuba ododili tete ba: gopowahima: neda:, ba:bema: ebete konomo mauba ipuwado la:tamo a:puluhukui!"*

¹³ Ba:bene na Yonete ba:moe eta komo bekumimo, Godote Konomo Pahiya hopo habamo da:pa:da:nui, ebete ba:be komo ba piya:tawuta, dubu gudu dalahimi ba:be kamena heloamo ba:bo ta:matui ebe konekubahimima:. ¹⁴ Ba:bema: ba:ba tetelo Godote konomo walino patamu netewa kamenatamo ikami, ebete Pahiya miya:pate dito hopamo ba nepuila ebena ka:ka: mula: bahi ba:bo konumima:. Ba:bene kamenate ba:bolo ba nemedena, Godokono ka:ka: mula: komote ebegodolo netewa-kapiya gogolo ba itana, eta gogo da:lawemene ba:be gogoeno tetetetenomamo ba:bo konuluhukuma:ne.*

¹⁵ Ba:bene kamenoen alahula: ipuwalo Pahiya ebe ba ta:mata, ebena tabo ipuwane konomo hulama beyate uluhukui ba:be kamena lawa:digate ebena ka:ka: mula: bahini dito katama:, ¹⁶ huiyatiya Godote kamenatamo owalubi komo ba poeme, hakate ha:kiya da:bolagali ba:ba tetelo hakate Pahiyoeno tabone duluhukui ba:be konomo beya dito migigui. ¹⁷ Ba:be mabuma: Pahiya kamenatamo konomamo da:maubui, huiyatiya ebete ebe miya:pate ba: dito tui ebena komo guguda:go konalaholohonama:, ba:bi gugudi ba: puya:te Godokono tutumu tabamo da:papamila:halena ba:gala Ya:suku mabuma: hibi tabo dolamagimina ba:bi tawakalubila. Ba:ba tetelo ba:be Pahiya Konomote tote hopo haboeno kehaha: kolomo dodolo ba:bo nela:nui.*

Hiya:nomo Holoholo Ilinoeno Komo

13 ¹ Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nale Hiya:nomo Holoholo Ilina kehaha: kolomo

* 12:10 Yauba 1:11; Sek 3:1 * 12:12 Ais 44:23; 49:13 * 12:14 Da:n 7:25; 12:7

* 12:17 Haw 11:7

ipuwane podolutalo ba:bo umimo. Ebe sa:ba:ni watagoenola ba:gala ta:ni kalitagoenola, ba:bene ebeno ta:ni kalitalo ta:ni koko gawadubuino pake ilinate na:pola:lama:nui, ba:gala ebete ebeno sa:ba:ni watamo Godoko iduduputimino mahilo ya:lo a:miya:teholiya:.* ²Ba:be Ilinoen holoholo ba:ma ka:nala, ebeno ape ba: helonomo tumu pusino apela, ba:gala ebeno nato ba: konomo helo gahoeno natola, ba:gala ebeno tabo ba: helonomo layono-gahoeno tabola. Ba:bene Konomo Pahiyate ebeno konomo helo Hiya:nomo Holoholo Ilinatamo dito ikami, ebe kapiyate hopo konomolo ko gawadalagima: keda:nama:.* ³Ba:bene nale ebeno eta watolo hoe bugumuti ditama:nui ba:bo umimo, ebete ba:be bugumu alaholo ipuwalo lawi, huiyatiya ba:be hoe komote ebegodolo wibote ebeno watote gala dito kahidui, ba:be mabuma: hopo habanapi hiliyonomate hanohanoholo Hiya:nomo Holoholo Ilina kalakalago ba:bo ta:matuya:.* ⁴Ba:be atu tetelo tawakaluba:te Pahiya ba:bo adikumiya: mabu ebete ebeno helo Hiya:nomo Holoholo Ilinatamo hibilo ikami, ba:gala iba:te Hiya:nomo Holoholo Ilina atumu ba kadikumi ba:ma ka:na ga:luya:, “Ba:moe Hiya:nomo Holoholo Ilinoen helo bada konomola:ka! Hibila, lumagino helo modoboha: ba:moe Ilinago alaholohoma:!”

⁵Ba:bene Godote 42 manome tete Hiya:nomo Holoholo Ilinatamo ikami, ebete hopo habalo helodawama: ba eda:na ebe ha:kiya ebe awagaminalo Godoko ba:bo kiduduputimima:.* ⁶Ba:bema: Hiya:nomo Holoholo Ilinat ba: ba:ba ka:na ewageli, ebete Godoko ba iduduputimi ebeno mahiloeno komoma: ba:gala ebeno Emede Haboen komoma: ba:gala Hunu Habalo demedehona ba:bi tawakalubino komoma: kubakuba tabo ba:bo olamagi. ⁷Ba:be atu tetelo Godote ebetamo tete bikami ebete hibima: midipa:go ba alaholoho ibi kokubahilamema:, ba:be mabuma: ebete hopo konomolo helodawama: ba eda:na, hiya:hiya: tama tawakalubi ba:gala hiya:hiya: tabo ga:la kapiyuimi tawakalubi ba:gala hiya:hiya: hopo tawakalubi ibi hiliyonomate ebetamo kopapamila:halema:na:.*

⁸Ba:bema: hopo konomolo demedehona ba:bi tawakaluba:te Hiya:nomo Holoholo Ilina ba:bo kadikumima:na:, huiyatiya Godote hopo haba ododihino dopamo puino mahilo Sipi-goe Deha:potoeno Ka:ka: Bukamo da:miya:telamiya: ba:bi tawakalubi kapiyate ebe a:kadikuma:mena:, ba:be Sipi-goe Deha:poto ba: kubapa:te danakapumiya: ba:be dawala:.*

⁹Ba:bene Godote na:goe, “Galagodawa, ama: ba:moe tabo hidamo nulia:!” ¹⁰Naeno hibima: midipi ipuwalo nale kebe lumagitamo ubi dihatemo komopa:te ebe du genamamo dito noemema:, iba:te ba:be lumagi ba:bamo hibilo konoemema:na:, ba:gala na kebe lumagitamo

* 13:1 Haw 12:3; 17:3,7-12 * 13:2 Da:n 7:4-6 * 13:3 Haw 17:8

* 13:5 Da:n 7:8,25; 11:36; Haw 11:2 * 13:7 Haw 11:7

* 13:8 Ohale 69:28; Haw 17:8; 20:12,15; 21:27

ubi dihatemo komopa:te ebe alaholo gila:mo anakapumima:, iba:te ebe alaholo gila:mo hibilo kanakapumima:na:. Ba:be mabuma: naeno tawakaluba:te ba:bakobako temeteme duwatemenana:, wadiyala iba:te ibino hibima: midi ipuwalo kodakodalo ba la:mota:hana heloha:ma: akeda:hala:.”*

Eta Hiya:nomo Holoholo Ilinoen Komo

¹¹ Ba:bene nale eta Hiya:nomo Holoholo Ilinaten haka ipuwane podolotalo ba:bo umimo, ebe netewa kalita ka:ma: dikulihumita ba:bako dabi sipi-goe deha:poto huiyala, huiyatiya ebeno tabo madodo ba: helonomo pahiyoen tabo madodola. ¹² Ba:bene ba:be Ilinaten dopamo duluhukui ba:be eta Hiya:nomo Holoholo Ilinoen dopo hapulu ba la:na helo ebegodone ba:bo lawi, hopo habalo demedehona ba:bi tawakalubi hiliyonomate ebeno tabamo kopapamila:halema:. Ba:bema: ba:moe gabodo ebete tawakalubi konomamo kiyahalami iba:te dopo Ilina kadikumima:, ba:be dopo Ilina ba: hoe bugumuti ba itama:na gala da:kahidui ba:be Ilinala.

¹³ Huiyatiya galane duluhukui ba:be eta Hiya:nomo Holoholo Ilinoen komo ba:ma ka:nala, ebe koko hanohano komo ododilidawala, ba:bema: ebete hiliyonomo tawakalubino holoholo hapulu koe powago alomo hununi hopo habamo dito puluhukuti. * ¹⁴ Ba: hibila, Godote tete ebetamo ikami ebete dopo Hiya:nomo Holoholo Ilinoen dopo hapulu ba:makomako hanohano komo kododilima:, ba:bema: ba:moi hanohano ododili ipuwalo ebete tawakalubi hiliyonomo ha:da ba amihoholame ebete ibi ba:bo kiyahalami, iba:te dopo Ilinoen holoholo huiya ida:da:li kododima:. Ebe ubila tawakaluba:te ba:be dopo Ilina ba adikumi ebeno mahilo hunamo kadipatema:, mabu etate alaholo gila:mo ebe hoe bugumagoma: da:midi ebe huiyatiya kahoea:. ¹⁵ Ba:ba tetelo Godote modoboma: da:goi, galane duluhukui ba:be Ilinaten helo ba:bo lawi, tawakaluba:te kebe ilina ibino kokotamo dododi ba:be ida:da:litamo ka:ka: kikamema:. Ba:be mabuma: dopo Hiya:nomo Holoholo Ilinoen ida:da:liti ba ka:ka:na, ba:bete hopo habanapa:tamo tabo olamagi da:tupuimi ibi ba:ma ka:na kiyalami, puya:te ebe adikumihino wadiyala komopa:te ibi dito nanakapulama:mena:.

¹⁶ Ba:bene hegehege ba:gala koko tawakalubi, dogodogopi ba:gala ilinaha:pi, puya:te huiyaha: oko dawatihona ba:gala puya:te mani oko dawatihona, ba:bi tawakalubi hiliyonomatamo ba:moe Hiya:nomo Holoholo Ilinaten tutumu bikalami iba:te ebeno kukala ibino tu hapu kokotamo o wato kala:mo kuwatema:. * ¹⁷⁻¹⁸ Ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomo ipuwalo puya:te ebeno

* 13:10 Yel 15:2; 43:11; Haw 14:12 * 13:13-14 Ma:t 24:24; 1Gaw 18:24-39; Haw 19:20

* 13:16-18 Haw 14:9-11; 16:2; 20:4

kukala uwateheno, ibi kubahilamema: ebete komopa:tamo talona bihatelami, iba:te kolowami ipuwalo ba:bi tawakaluba:tamo naha ilina ba:gala mani a:kikalama:mena. Ba:bema: la: puya:te ba:moe buka tabo duliutama, la: niya:tawahala: ba:moe Hiya:nomo Holoholo Ilinoeno kukala ba: ebeno nabala, iyo, ba:be naboenno ipuwa ba: ebeno mahilola. Ba:bema: wadiyala la: ipuwalo muludawate ebeno hido ukuia:mo ba:moe naboenno ipuwa na:lawa:mene, mabu hibila, naba 666 ba: Hiya:nomo Holoholo Ilinoeno nabala.

Sipi-goe Deha:poto Ba:gala Ebeno Tawakalubi Ibino Komo

14 ¹ Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nale Yelusalema ko haboenno hunu hakalo^a Sipigoe Deha:potote ebeno 144 taosene tawakaluba:go la:mota:hanalo ba:bo ulamimo. Hibila, ba:bi tawakalubino wato kala:mo ebete ebeno mahilo ba:gala ebeno Nabiwino mahilo ya:lo a:miya:teholiya. ² Ba:bene Godokono Hunu Habane da:pi, nale eta tabo madodo ba:bo ulimo, ba:be tabo madodo ba: helonomola, beya konomoeno diyamo ba:gala alomoeno goewata diyamo huiyala, huiyatiya nale gala da:kemalagidoluimo ba:be tabo hidonomoma: goimo, tawakaluba:te dolopo kapimilo keba ka:na ka:modohutanaka ba:ba ka:na. ³ Ba:ba tetelo nale 144 taosene hibima: midipino komo ba:ma ka:na umimo, iba:te Godokono Ko Gawadalagi luta bahino dopo hapulu ba:gala ebeno netewa-netewa Hiya:nomo Nopopino holoholo hapulu ba:gala 24 Watowatopino holoholo hapulu ba la:mota:hana uli ohale ba:bo alapihuya. Ba: hibila, hopo habanapi hiliyonomo ipuwalo ba:bi 144 taosene tawakalubi kapiyate ba:be uli ohale alapiho modobola, mabu Kodawate ibino ka:ka: huiyahaleta Saitanakono du genamane ba:bo uluhukulateliya. ⁴ Ba:moi tawakalubi ba: kebe dubate ibi ha:kiya ibino ape talonama: ba midili kamenakamenago kapiyama: keda:hanakuiha: ba:moi ba:bi dubula, iyo, iba:te kamenakamena kuwateholiya:ha. Ba:bema: hibila, Sipigoe Deha:potote kebamo da:tonako iba:te ebe ba:bamo dito ta:matanaka, mabu ebete hopo habanapi hiliyonomo ipuwalo kebe tawakalubi Saitanakono du genamane duluhukulateliya: ibi ba: ba:bi tawakalubila. Iyo, ebe ba:gala Godoko ibi netewapino hidonomo palino dopo naha ilina keba ka:nala:ka, ba:moi 144 taosene tawakalubi ba: ba:ba ka:nala, ⁵ ibino tabo ipuwalo ha:da amiho komo puliyanomola, ba:gala ibino ododili ipuwalo ibi tuputupunomoma: ba eda:ha eta kubate iba:godolo kitanaha.

Godokono Netewa-kapiya Nopopino Tabo Ga:la Komo

⁶ Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nale Godokono eta nopodawate alomo hunudu puilutalo ba:bo umimo,

^a **14.1** Buka ka:lamiholewata, wadiyala ama: niya:tawa, Yelusalema haboenno eta mahilo ba: Sayonola.

* **14:2** Haw 1:15; 19:6 * **14:3** Ais 42:10; Haw 5:9; 7:4

ebe ba: Godokono emedena emedena teteno Hido Tabo atedawala. Ba:bema: puya:te hiya:hiya: hopolo ba:gala hiya:hiya: tama tawakalubi ipuwalo ba:gala hiya:hiya: tabo ga:la kapiyuimi ipuwalo demedehona, ba:bi tawakalubi hiliyonomatamo ba:moe nopodawate Godokono tabo konolamagima:ne. ⁷Ba:bene ebete ibulunomamo na:goi, “Wadiyala la: hiliyonomo Godoko tolemelo ebe hunamo nadipata:la:, mabu tete ba: a:pe ebete hopo habanapino hiliyonomo komokomo kanagilamelelamema:. Wadiyala la: hiliyonomo ebe nadikuma:la:, mabu hopo haba ba:gala alomo hunu, kehaha: koko kolomo ba:gala dito peka:ka:la:hale beya hegehege, ebe ba: ba:moi hiliyonomo komo Ododilidawala.”

⁸Ba:bene ba:moe dopo nopodawoeno tabote da:wibui, ba:ba tetelo nale etoen tabo ba:ma ka:na kulimo, “Ba:baloni haba konomo niliya! Dopamo ebeno tawakaluba:te ibino kateneno kuba ubi komamo komo tawakalubi hiliyonomo ba:bo kubahilamenakuya:, lumagiti gamoda beya etatamo ikamelo keba ka:na ka:kubahiminako ba:ba ka:na. Ba: hibila, dopamo tetelo tawakaluba:te na:ga:lanakuya: ba:be ko haba helonomola, huiyatiya ba:ma tetelo Godokono mauba ipuwalo ebe ba: a:kubadiga!”*

⁹Ba:bene ba:moe nopodawoeno tabote da:wibui, ba:ba tetelo nale etoen tabo bekulimo, ebe ba: netewa-kapiya tete dawama: dedi ba:be dawala. Ebete tabo ibulunomamo ba:ma ka:na goi, “Pote Hiya:nomo Holoholo Ilinoeno kukala ebeno wato kala:mo o kokotamo lawete ba:be Ilinoeno ida:da:li dadikumimini,” ¹⁰Godote ba:be lumagitamo ebeno konomo mauba kalili hibilo kikamema:ne, ebete ebeno niho ipuwalo dupula:mene ebeno komo dito kokubadigama:. Ba: hibila, ebeno kuba ododili mabuma: ba:be lumagiti Sipi-goe Deha:poto ba:gala ebeno hido-talona nopopino holoholo hapulu koko temeteme kuwatema:ne, mabu ebete helonomo koe ipuwalo ba:gala kubanomo nibo pate ipuwalo ba:bo konilutama:ne. ¹¹Ba:bema: ebete kebolo da:lutamene ba:be Koe Haboeno ahutate hununomamo ba odolo, hegela du hiliyonomolo hawela ami tete nanekelenomo a:kuma:mene, iyo, ebete Hiya:nomo Holoholo Ilina ebeno ida:da:la:go ba adikulamena ebeno mahiloeno kukala ebeno ape hunulu kalakalago da:lawi, ba:be mabuma: ebete koko temeteme ipuwalo emedena emedena tetelo bemedenamene.”*

¹²Ba:moe ba:be mabuma: na Yonete goemo, puya:te Godokono tutumu tabamo papamila:ha mabuma: temeteme duwatemena:, wadiyala iba:te Ya:suku hibima: midi ipuwalo kodakodalo ba la:mota:hana heloha:ma: akeda:hala:.*

* 14:8 Ais 21:9; Yel 51:7,8; Haw 17:2; 18:2,3 * 14:9 Haw 13:12-17

* 14:10 Tup Mabu 19:24;

Ohale 75:8; Ais 51:17,22; Yel 25:15-16; Isi 38:22; Haw 16:19; 20:10; 21:8 * 14:11 Ais 34:10

* 14:12 Haw 13:10

¹³ Ba:bene eta tabo madodo Hunu Habane da:pi nale ba:ma ka:na ulimo, “Ama: naeno tabo bukamo ba:ma ka:na na:miya:ta; ba:ma tetene tupuimiti kuititi hegela teta:mo nuluhuku, puya:te Kodawa Ya:suku hibima: midi mabuma: da:ha:lamena:, ba:ba:te na:kalakalahamena:!”

Ba:bene Godokono Gobogobote natamo tabo ba:ma ka:na olamagi, “Ba: hibila, ba:ba:te konomamo kokalakalahama:na: Iba:te natamo kebe menemene oko dawatihonakui, ba:be oko ipuwane hidohido noloho gaote a:pikulinakuya:, ba:bema: iba:te ba:be oko ipuwane hido hawela kamihoma:na:.”

Godote Hopo Habanapino Komokomo Anagilamelelame Komo

¹⁴ Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nale naeno dopo hapulu Kodawate alomoeno keyakeya hawaii hunulu lutalo ba:bo umimo. Ba:be Kodawoeno ape hopo lumagino ape huiyala, ba:gala ebete ebena watamo ko gawadalagino golodo pake ilina puliti ebena kokotolo witi-laisa iya:hilino giha giliti itama:nui.*

¹⁵ Ba:bene Godokono Hunu Habalo ditana ba:be Adikumino Hiya: Genama ipuwane eta nopodawate puluhukuti, hawaii hunulu da:luti ba:be Kodawatamo ibulunomamo na:pegoi, “Tete ba: uluhuku! Wadiyala ama: amia:no gila:mo hopo haboeno witi-laisa hiliyonomo niya:hila:, mabu ba:bi ilinate hibinomolo a:kodakodahui!” ¹⁶ Ba:bema: pote hawaii hunulu da:luti ba:be Kodawate ebena witi-laisa iya:hilino gili adipatete hopo habado da:patanatui ba:bi ilina hiliyonomo iya:hiliti ba: dito uwateholi.

¹⁷ Ba:bene Godoko Adikumino Hiya: Genama ipuwane eta nopodawate da:puluhukui, ebena kokotolo gala:ipi gao ma:taleno giha giliti itama:nui. ¹⁸ Ba:ba tetelo Godoko owatidoloeno patapata tamene ebena eta nopodawate kapuluhukui, ebe ba: Godotamo hawa:goeno ilina ikamehoeno koe namutudawala. Ba:bene ebete gala:ipi gao ma:taleno gila:godawatamo ibulunomamo na:goi, “Hopo haboeno pali konomolo gala:ipi gaote hibinomolo a:wiwahui! Ba:bema: wadiyala ama: amia:no gila:mo ba:bi gao hiliyonomo na:ma:tala:!”* ¹⁹ Ba:bema: gila:godawate ebena gili da:midahui, ebete hopo haboeno palino gala:ipi gao hiliyonomo ma:talete Godote dopamo koamo daligiya: ba:be gao ihi adilutihoeno nakola bobo ipuwamo dito niya:heki, mabu ba:be bobolo Godote kuba ododilipa:tamo ebena konomo mauba kohawakalimima:ne. ²⁰ Ba:bene Godokono Yelusalema ko haba tamelo ebena okopa:te ba:bi gala:ipi gao hiliyonomo natamo ba mikimoelita, ibino ape ipuwane hawihawinomo beyate hawi keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na konomamo peka:ka:la:huti. Ba:ba tetelo ba:be beyoeno kulukulu ba: deha:poto tulino

* 14:14 Da:n 7:13 * 14:18 Yow 3:13

kulukulu huiyala, iyo, ba:be beyate oso-goeno wato teta:mo ba nodolo
300 kilomitama: eda:te ba:bo neka:kali.*

**Godote Kuititi Sa:ba:ni Koko Temeteme Hopo
Habamo Da:poelamemene Ba:be Komo**

15 ¹Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote
wiboheno, nale Godokono Hunu Habalo eta konomo hanohano
komo ba:ma ka:na umimo, ebeno sa:ba:ni nopopa:te hopo habanapa:tamo
sa:ba:ni koko temeteme komo kikalamema: ba:bolo la:mota:hanuya:
Hibila, iba:te kuititi tetenomolo hopo habamo ba:bi temeteme komo
poelame da:wibomene, ba:ba tetelo Godokono konomo mauba komote
atumu kowiboma:ne.

²Ba:bene nale a:la:mina beya bobo konomote ditanui ba:bo umimo,
ba:be ipuwane hegela a:la:wa:hiya komate ikulihuya:, koe keba ka:nala:ka:
ba:ba ka:nala. Ba:gala ba:be beya bobo tamelo da:la:mota:hanui, nale
ba:bi hibima: midipa:te Godokono dolopo ibino kokotolo pola:lama:nalo
kulamimo, ba:bi tawakalubi ba: puya:te Hiya:nomo Holoholo Ilinoeno
wato kikipo da:lawiya: ba:bi tuputupupila, iyo, ba:ba:te alaholoho ipuwalo
ba:be Ilinoeno holoholo ida:da:li ba:gala ebeno mahiloeno 666 naba
a:kubahilamiya:. ³Ba:bema: Mosesete kebe ohale ebeno oko namutudawa
Godoko adikumima: dododiya:, ba:be ohale ba: atumu Sipi-goe
Deha:potoeno ohalela, ba:bi tuputupupa:te ba:be ohale ba alapiho ba:ma
ka:na ga:luya:,

“Kodawa Godo, ama: ba: Helonomodawalata!

Ama:le kebe koko komo dododilina

ba:bi komo ba: hanohanohibinomola!

Ama: kapiya ba: emedena teteno Ko Gawadalagilata!

Amia:no ododili gabo

ba: tuputupunomola ba:gala hibinomola!”

⁴O Kodawa, ama: kapiyate Hido-talona Dawama: eda:nata,

ba:bema: hiliyonomo tawakaluba:te ama: tolemelo

amia:no mahilo hunamo badipatenakomena:!

Iyo, amia:no tuputupu ododili komo

hopo habanapa:tamo a:hawakalilamiya:ta,

ba:bema: hiya:hiya: hoponapi hiliyonomate

ama: adikumima: kopelameholema:na:!”*

⁵Ba:bene ba:be komo da:wibui, Godokono sipi-goe tama alokoa:mida
Talona Genamate Yunapino iniwala:godolo da:la:nami, ba:be Genama
nale Hunu Habalo ba:ma ka:na umimo, ba:be Genama tetenomolo

* 14:20 Ais 63:3; Haw 19:15 * 15:3 Ikuli 15:1; Ohale 139:14; 145:17

* 15:4 Yel 10:6-7; Ohale 86:9

ditana ba:be Talonanomo Haba Godote dito a:hiya:midui. * 6 Ba:bema: puya:godolo helo ditanui sa:ba:ni koko temeteme hopo habamo kopoe lamema; ba:bi sa:ba:ni nopopa:te Talona Genama guni ba:bo pikuliya; ibi alonomo hidohido kaliko pupulila, ba:gala ibino bodolo tetelo da:pola:lama:nui ba:bi kawali ba: huiya kokonomo ilinala. 7 Ba:bene Godokono netewa-netewa Hiya:nomo Nopopi ipuwane eta kapiyate ba:moi sa:ba:ni nopopa:tamo puluhukuti iba:tamo sa:ba:ni golodo kalili dito pikalami, ba:bi kalili ba: emedena tetelo demedena ba:be Kodawa Godokono konomo mauba komamo tabuilamela. 8 Ba:ba tetelo Godokono konomo alo ba:gala ebeno helote ebeno Talona Genama ba tabuimi ahutate konomamo ba:bo odolui, ba:bema: hibila, sa:ba:ni nopopa:te hopo habamo koko temeteme da:poelamemena; ba:be oko iba:godolo upula:heno etate ba:be Talona Genama guamo a:pa:ga a:kamodobamene. *

Godokono Konomo Mauba Komoeno Sa:ba:ni Kalilino Komo

16 1 Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, Godokono Talona Genamane tabo madodote sa:ba:ni nopopa:tamo ibulunomamo da:goi nale ba:ma ka:na ulimo, “La: tolamete Godokono konomo mauba komoeno sa:ba:ni kalili hopo habanapa:tamo na:nehaminahala:la:!”

2 Ba:bema: doponomo nopodawate tote ebeno kalili hopo habamo da:nehaminui, ba:ba tetelo puya:te Hiya:nomo Holoholo Ilina adikumilo ebeno kukala ibino apa:mo da:lawi, ba:bi tawakalubino apene kokonomo kumate ba ikuliho ibino temeteme konomoma: ba:bo eda:halami. *

3 Ba:bene eta nopodawate ebeno kalili hopo haboeno kehaha: kolomamo da:nehaminui, ba:moe ba: netewa kalilima: ba eda: kehaha: kolomoeno beyate hoe lumagino hawima: eda:te, ba:be beya ipuwalo da:ka:ka:halena ba:bi ilina hiliyonomate ba: dito ha:lahuya:.

4 Ba:bene eta nopodawate ebeno kalili hopo haboeno hiya:hiya: tuli ba:gala beya ma:pe hunamo da:nehaminahui, ba:moe ba: netewa-kapiya kalilima: ba eda: tawakalubino niho beyate hawinomoma: ba:bo eda:halami. 5 Ba:bema: hopo konomoeno beya namutudawama: deda:na, ba:be nopodawate tabo Kodawatamo da:goi, na Yonete ba:ma ka:na ulimo, “Hido-talona Dawa, hopo haba tupuimihino ama: dopamo nemedenama:ta, ba:gala ba:ma tetelo ama: bemedenata! Hibila, amia:no helo ipuwalo hopo habanapa:tamo kebe komokomo dododila: ba:bi komo ba: tuputupunomola, 6 mabu iba:te amia:no ukui hawakalimipi ba:gala komo hibima: midipi ba anakapulame ibino hawiti hakamo a:ka:ka:la:halamiya:. Ba:be mabuma: ama:le iba:tamo hawi bikalama:ta,

* 15:5 Ikuli 38:21 * 15:8 1Gaw 8:10-11; Ais 6:4 * 16:2 Ikuli 9:10; Haw 13:12-17

* 16:3-4 Ikuli 7:17-21

iyō, iba:te da:nihomēna: ibino kuba ododili mabuma: modobo huiya ba:bo kuwatēma:na:.”

⁷Ba:bene puya:te dopamo Ya:suku mabuma: da:ha:lahuya:, nale ba:bi tawakalubino tabo madodote Godoko owatidoloeno patapata ipuwane duluhukui ba:ma ka:na ulimo, “Kodawa Godo, ama: ba: Helonomodawalata! Amia:no ododili komo ba: tuputupunomola!”*

⁸Ba:bene ēta nopodawate ebēno kalili hegela hunamo da:nehaminui, ba:moe ba: netewa-netewa kalilima: ba eda: hegelate koenomoma: eda:lo hopo habanapa:tamo konomo temeteme ba:bo ikalami. ⁹Ba:bema: iba:te hegeloeno ko temeteme ipuwalo ba emedena ba:bo iya:tawahuya:, ibino hiya:hiya: koko temeteme komate Godogodone ikulihuya:. Ba:be mabuma: iba:te mauba ipuwalo ebēno mahilo komoma: kubakuba tabo bolamagimiya:, huiyatiya ibi ubihinola ibino kuba ododili ipuwane ebetamo ohobila:hate ebe kawagaminama:.*

¹⁰⁻¹¹Ba:bene ēta nopodawate ebēno kalili Hiya:nomo Holoholo Ilinoeno ko gawadalagi luta baha:mo da:nehaminui, ba:moe ba: paibo kalilima: edi. Ba:bema: ba:be Kubadawoeno hopote dunomoma: dedi, ba:ba tetelo hopo habanapino koko kumoeno temeteme mabuma: iba:te ibino ma:lapila ba aliwatahale, Hunu Habalo demedena ba:be Kodawa Godokono komoma: kubakuba tabonomo ga:late, iba:te ubiha:ma: ba:bo eda:huya: ibino kuba ododili komone ebetamo ohobila:ma:.*

¹²Ba:bene ēta nopodawate ebēno kalili Yupala:itisi ko tuli hunamo da:nehaminui, ba:moe ba: sikisi kalilima: ba eda: ba:be ko tulino beyate a:pa:hoenomo ba: dito a:pa:hoi. Ba:be mabuma: hegelate da:puluhukunako ba:be hapulu demedehona, komo koko gawadubate ba:be tulino gagale hakado pelamiya: komo hopo habanapa:go kopalaholohoma:.* ¹³Ba:ba tetelo na Yonete kuba gobogobo netewa-kapiyate talotaloeno holoholamo ba ikulita ba:bo ulamimo, etate Konomo Pahiyeno tabo ipuwane uluhukuti, ba:gala etate Hiya:nomo Holoholo Ilinoeno tabo ipuwane kuluhukuti, ba:gala etate Godokono mahilamo Ha:da Amiho Tabo Olamagidawoeno tabo ipuwane akuluhukui. ¹⁴Hibila, ibi ba: Saitanakono komo kuba gobogobola. Iyo, iba:godolo ebēno helote itana ebēno hanohano komo kododilima:, ba:bema: iba:te hopo haba konomamo kotolamema:na:, hiya:hiya: hopoeno koko gawadubu hiliyonomo kapiya baha:mo magahete, iba:te Helonomodawa Godokono Ko Hegelalo etapa:te etapa:go kalaholohoma:.*

¹⁵Ba:be mabuma: Kodawa Ya:suti ebēno tawakaluba:tamo ba:ma ka:na goita, “Mu numitota:la! La:le iya:tawaha: tetelo nale la:tamo kopema:nemo, pilo dubuti tawakalubino ilina uwatema: keba ka:na

* 16:7 Ohale 19:9; Haw 15:3 * 16:9 Haw 9:20-21 * 16:10-11 Ikuli 10:22; Ais 8:21-22

* 16:12 Ais 11:15 * 16:14 Haw 19:19

ka:penako ba:ba ka:na. Ba:bema: pote naeno pe komoma: uliholo demedena ebete na:kalakalamene, mabu pilo dawate ebeno hidohido kaliko a:kuwata:mene, ba:bene ebete tawakalubino holoholo hapulu kikipuiya a:kapata:mene.”*

¹⁶ Ba:ba tetelo Saitanakono netewa-kapiya kuba gobogobate hopo habanapino koko gawadubu hiliyonomo ibino alaholoho habamo dito magaheliya:, ba:be haboeni mahilo Yu tawakalubino tabamo ba: Amagedonela.*

¹⁷ Ba:bene eta nopodawate ebeno kalili alomo hunamo da:nehaminui, ba:moe ba: sa:ba:ni kalilima: edi. Ba:bema: Godoko Adikumino Hiya: Genamalo ditana, ba:be Ko Gawadalagi luta bahini tabo madodote ibulunomo ba:ma ka:na goi, “Ba:ba:la, naeno oko komo ba: a:wibo!”

¹⁸ Ba:ba tetelo alomoeno hiya:hiya: ga:lawatahale komo ba:gala hegela a:la:wa:hiyahale komate ikulihuya:, ba:bene konomo wima:la:te hopo habamo pi. Ba: hibila, Godote tawakalubi ododiliti ibi hopo habamo da:miya:tiya:, ba:ba tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku, iba:te ba:bako wima:la: kuminakuiha: mabu ba:be wima:la: helonomola.* ¹⁹ Ba:be mabuma: Ba:baloni ko habate netewa-kapiya teta:mo hiya:hiya: bola:la:halete, ba:bene komo hopoeni koko habate atumu dito kakubakubahuya:. Ba: ba:ba ka:na Godote Ba:baloni habanapino koko kuba ododili komokomo ba emalagidole, ebete huiya iba:tamo dito ikalami, iyo, ibi hiliyonomate Godokono konomo mauba komoeno kalili ba niho ba:bo upula:diguya:.* ²⁰ Ba:bene hopo haba konomoeno hunuhununomo haka hiliyonomate wibohonomo ba wiboho, atu tetelo kehaha: kolomolo da:pola:na ba:bi hiya:hiya: hopo hiliyonomate beya ipuwamo dito ululadigahaliya:.* ²¹ Ba:gala koko nakola huiya wegola kikipate hopo habanapa:tamo konomamo alomo hununi doi, ba:bi wegola kikipoeni menemene ba: 50 kilogalamala. Ba: hibila, ba:be hiya:nomo wegola mabuma: tawakalubino temetemeti kubanomoma: ba eda:, iba:te maubahalet Godokono komoma: kubakuba tabo ba:bo ga:luya:.*

Dubu Bilibili Kamena Ba:gala Hiya:nomo Holoholo Ilina Ibino Komo

17 ¹ Ba:ba tetelo Godokono konomo mauba kalila:go nopopi sa:ba:ni ipuwalo etate na Yonetamo pete natamo tabo ba:ma ka:na pegoi, “Ama:le eta komo umima: mamo na:pa:. Nale ama: kiya:tumima:nemata, Godote Dubu Bilibili Kamenatamo ebeno kuba huiya keba ka:na na:kikamemene. Ba:be Kamenoeni komo ama: na:puma:, ebe ba: tawakaluba:te hiya:hiya: koko tuli tametamelodododiya: ba:be konomo awagaha habala.* ² Ba: hibila, hopo haboeni koko gawadubate ba:be

* 16:15 Mat 24:43-44; Haw 3:3 * 16:16 Sek 12:11 * 16:18 Haw 4:5; 8:5

* 16:19 Haw 14:10 * 16:20 Haw 6:14 * 16:21 Ikuli 9:23-24; Haw 11:19

* 17:1 Yel 51:12-13

Kamenatamo pelamenakuya:, hiya:hiya: tetelo iba:te eba:go kapiyama: ba peda:ha ibino kateneno kuba ubi komokomo ba:bo kopododilinakoma:. Iyo, hopo habanapa:te eba:go kapiyama: da:peda:hanakui iba:te ba:bo daedaeholenakuya:, dubate gamoda konomamo da:nihonaka ba:ba ka:na.”*

³Ba:bene nopodawate Godokono Gobogoboeno heloamo na dito hopamo da:magatani, ba:ba tetelo nale ba:be Kamenate Hiya:nomo Hawihawi Ilina hunulu lutalo ba:bo numimo. Ba:be Hawihawi Ilinoeno komo ba:ma ka:nala, ebe sa:ba:ni watagoenola ba:gala ta:ni kalitagoenola, ba:gala ebete ebeno ape hunamo Godoko iduduputimino mahilo hiliyonomo ya:lo a:miya:teholiya:. * ⁴Ba:bene ebe hunulu da:luti, ba:be Kamena hawihawi kaliko pupulila, ko gawadalagi kamenate ilina keba ka:na ka:pupulinako ba:ba ka:na, ba:gala ebeno kokobelo hiya:hiya: golodo ba:gala hidohido a:la:mina nakola ba:gala nehe tulikahula na:pola:ma:nui. Ba:bene ebeno kokotolo ditanui nale ba:be golodo kalili ba:bo umimo, ba:be kalili ba: ebeno kateneno hiya:hiya: kuba ubi komo ba:gala dalowa: ubi komo tabonomola. * ⁵Ba:bema: ebete ebeno wato kala:mo ebeno mahilo ya:lo a:miya:tiya: ba:ma ka:na, “Na ba: Ba:baloni ko habala, naeno helo konomola!” Ba:gala ebete ba:be mahiloeno ipuwa hawakalimiti gala ba:ma ka:na kamiya:tiya:, “Na ba: dubu bilibili kamenakamenoeno Menokola, ba:bene nagodone kateneno hiya:hiya: kuba ubi komo hiliyonomate ikulihonaka!”

⁶Ba:bene nale ba:be Kamenoenno komo gala da:kumimo ba:moe komo ba:bo iya:tawuimo, tawakaluba:te Ya:suku ta:matapi ipuwalo pui kanakapulamenakui, ebete ba:bi hibima: midipino hawi da:nihonakui daedaema: ba:bema: edi, lumagiti gamoda konomamo da:ninako ba:ba ka:na.

Ba: hibila, nale ba:be Kamenoenno komokomo dulamimo ba:bema: konomamo hanohanutimo. * ⁷Ba:bene nopodawate natamo na:goi, “Ama: bada mabuma: ka:hanohanuta? Ba:moe Kamenoenno ipuwa komo nale ama: kiya:tumima:nemata, ba:gala kebe ilinate ebe dagatanako ba:be sa:ba:ni watagoeno ba:gala ta:ni kalitagoeno Ilinoeno komo atumu kakiya:tumima:nemata. * ⁸Ba:be Hawihawi Ilnate hopo habalo dopamo emedenami huiyatiya ka:lo ba:bolo kalutaha:. Tete tatalila ebete Du Bobo Konomo ipuwane gala da:kamahigamene hopo habanapa:tamo ebeno ka:ka:go hawakala ba:bo kopuluhukuma:ne, mabu Godote ubi ya:lo ihatiya: hopoenno kuititi tetelo ebe hibilo kokubahimima:. Huiyatiya Godote ebe kubahimihino, dopamo hibima: midiha:pa:te ba:be Ilinoeno komoma: konomamo kohanohanohoma:na:, mabu ebete dopamo emedenami, ba:bene ebeno komo da:wibui huiyatiya iba:tamo

* 17:2 Ais 23:17; Yel 51:7; Haw 14:8 * 17:3 Haw 13:1 * 17:4 Yel 51:7; Haw 18:16

* 17:6 Haw 18:24; 19:2 * 17:7 Haw 13:1

gala na:kuluhukuna. Ba:bema: ba:moe komo ba: hibila, Godote hopo haba ododihino ebeno tuputupupino mahilo Ka:ka: Bukamo dopamo da:miya:telamiya:, Hawihawi Ilina adikumipino mahilote ba:be Bukalo a:kapola:lama:namenai:.*

9“Ama: nulia:, ba:moe ba: mulu emalagidolo komola. Hawihawi Ilinoeni sa:ba:ni wato ba: sa:ba:ni hakala, hopo habanapa:te ba:bi haka hunamo ibino ko haba ya:lo ododiti, ba:ma tetelo Dubu Bilibili Kamenate ba:bi haka hunulu luta. Ba:gala sa:ba:ni watoeni eta ipuwa ba:ma ka:nala, ibi ba: sa:ba:ni koko gawadubula. 10Ba:moi sa:ba:ni koko gawadubu ipuwalo paibate ya:lo a:wibuya:, huiyatiya ba:ma tetelo etate hopo habalo bemedena ba:gala etate galane kakapuluhukuma:ne, ba:bene ba:be kuititidawate da:pemene ebeno ko gawadalagi komote tete nanekelole kitanama:ne. 11Ba: hibila, kebe dawate dopamo da:hoi ba:be Hawihawi Ilinati gala da:kuluhukumini, ebeno ko gawadalagi komote ba itana ebete naba a:iti tetedawama: keda:ma:ne. Ebete dopamo ba emedena dopo sa:ba:ni koko gawadubu ipuwalo etama: eda:nami, huiyatiya ka:lo ebe hopo habalo kalutaha:. Ba:bema: hibila, ebete ebeno atu ko gawadalagi haba lawema: gala kakamahigama:ne, ba:bene hopoeni kuititi tetelo Godote ebe dito kokubahimima:ne.

12“Ba:gala eta komo. Ama:le dulama: ba:bi ta:ni kalita ba: komo ta:ni hopoeni koko gawadubula, iba:te tete tatalila Hawihawi Ilinago helo kolawema:na: iba:te eba:go kapimilo hopo habanapino kokopima: keda:hama:. Ba: hibila, Godote iba:tamo tete nanekelole kikalamema:ne, iba:te ibino koko gawadubuino habalo ba pola:na * 13Hawihawi Ilinago ukui kapiyama: eda:hate ebeno hiya:hiya: ubi komamo ba:bo kopapamila:hama:na:. 14Ba:bema: iba:te ibino alaholohopi hiliyonomago kapiyuilamete Sipi-goe Deha:potago ba palaholoho, ebete huiyatiya ibino wato kikipo dito kolawema:ne mabu hopo habanapino hiliyonomo kokopi ba:gala gawadubu ipuwalo ebe kapiya ba: Kodawanomola, iyo, ebe kapiya ba: Ko Gawadalagila! Ba:be mabuma: ebete ya:lo tetelo pui ebeno hibi ta:matapima: keda:hanama: da:ka:lamiholiya:, ba:bi hibima: midipa:te atumu wato kikipo hibilo kakalawema:na:.”

15Ba:bene Godokono nopodawate natamo eta tabo ba:ma ka:na goi, “Ama:le ka:ma: dulama: ba:bi koko hiya:hiya: tulino komo ba:ma ka:nala. Dubu Bilibili Kamenoeni ko habate ba:bi tuli tametamelo itana, ba:bema: ba:bi hiya:hiya: tuli ba: hopo haba konomoeni hiliyonomo hiya:hiya: tawakalubila ba:gala ba:bi tawakalubino hiya:hiya: hopola ba:gala ba:bi tawakalubino hiya:hiya: tabo ga:la kapiyuimila. 16Ba:gala Hawihawi Ilinoeni ta:ni kalita ama:le dulama: ba:bi koko gawadubuino komo ba:ma ka:nala. Iba:te Hawihawi Ilinago Dubu Bilibili Kamenatamo konomamo

* 17:8 Da:n 12:1; Haw 11:7; 13:7 * 17:12 Da:n 7:7,24

ba maubahale ebeno kaliko pipikulamelemete, ebeno ilina ba:gala mani ebegodone heloamo uwatemete, ba:bene ebe danakapumimina: ebeno katene nalemete ebe koa:mo dito ka:da:nama:na:.* ¹⁷Ba: hibila, Godote dopamo kebe ubi komo kihatiya: ebete ba:be ukui koko gawadubuino tepo ipuwamo dihatemene, ba:bema: iba:te ibino ukui kapiyama: eda:hate Hawihawi Ilinatamo kopapamila:hama:na:, ebete ibi ipuwado ebeno ubi komokomo hopo habanapa:tamo kopododilima:. Ba:bene Godote dopamo kebe komate ikulihoma: da:goiya:, ba:bi hiliyonomo komate hibilo ikulihote da:wibohomena:, ba:bi koko gawadubuino helote ba:be atu teteno kuitita:mo kanuluhukuti ba:bo kakaniwibohoma:na:. ¹⁸Ba:gala eta kapiya komo ba:ma ka:nala. Ama:le duma: ba:be Dubu Bilibili Kamena, ebe ba: hopo haboeno konomo awagaha habala, komo hiya:hiya: hopoenoko koko gawadubu hiliyonomate ba:be haboeno Ko Gawadalagino hiya:hiya: ubi komamo a:papamila:halenaka.”

Godote Ba:baloni Ko Habatamo Kuba Huiya Ikame Komo

18 ¹Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nale Godokono eta nopodawate Hunu Habane pihitigutalo ba:bo umimo, ebeno helo konomola ba:gala ebeno alote hopo haba konomo a:la:minahui. ²Ba:bene ebete ebeno tabo madodo hunamo adipatelo na:goi, “Ba:baloni haba konomo niliya, mabu Godokono mauba ipuwalo ebe ba: a:kubadiga! Numa:la:, ba:ma tetelo tawakaluba:te ebe ipuwalo kemedenaha:, huiyatiya kubakuba gobogobo hiliyonomo ba:gala katene ababale da:nalenaka ba:bakobako holahola hiliyonomo, ibi kapiyate ba:bolo ba:pola:na!.* ³Hiya:hiya: hoponapi hiliyonomate Ba:balonigodone kateneno kuba ododili komoeno ukui duwatanakui, ba:bema: ebeno kuba ododili komo ba: gamoda niho komo huiyala, iyo, puya:te Ba:balonino ododili ipuwamo da:nepalaganakui iba:te dito nedaedaeholenakuya:. Ba:bene hopo haboeno koko gawadubate atumu ibino kateneno ubi ipuwalo ebetamo pelamenakuya:, dubate dubu bilibili kamenatamo keba ka:na ka:pelamenaka ba:ba ka:na, ba:gala hopo haboeno koko bisnisi ododilipa:te atumu ba:be haboeno kateneno ubi gabodo ebetamo pelamenakuya: ibino ilina konomamo eba:go kopedogodoguilamema:.”

⁴Ba:ba tetelo Godokono tabo madodote Hunu Habane pitalo na Yonete ba:ma ka:na ulimo,

“Naeno tawakaluba:la:,

wadiyala la: Ba:baloni haba ipuwane nikula:la:!

Na ubihinola la: ebeno kuba ododili komago

kapiyama: eda:ha,

* 17:16 Haw 18:8 * 18:2-3 Haw 14:8; Ais 13:21; 34:11-14; Yel 50:39

iyo, na ubihinola la: ebeno kuba ododili mabuma:
huiya eba:go uwate!*

5 Ba: hibila, ebeno kuba ododili komate hiliyonomoma: eda:hamiya;
ba:bi kubate eta hunamo eta hunamo ba podolo
naeno Hunu Haba ba: a:pologi,
ba:bema: na Godote ebeno ododili komo ba emalagidoleme
huiya ebetamo hibilo kikamema:nemo.”*

6 Ba:bene Godote tabo gala ba kagoita na Yonete ba:ma ka:na kulimo,
“Wadiyala la: Ba:baloni habatamo ebeno kuba huiya nikama:la;
ebete komopa:tamo temeteme keba ka:na kikalamenakui ba:ba
ka:na,

ba:bene la:le ebeno dopo huiya modobolo dikamema,
wadiyala la: ebetamo eta tetelo
gala konomamo na:kikamiya:la:!

Ba:gala ebete komo tawakalubi kokubahilamema: da:hiduimiya;
wadiyala la: ba:be helo gamoda kalili lawete,
huiyatiya ebetamo nikamiya:la: ebete konima;
ba:bene ebete ba:be kalili da:nimini,
wadiyala la: eta tetelo gala na:kikamiya:la;
ebete daedaema: eda:te kubanomoma: keda:ma:!”*

7 Ebete ha:kiya ebe awagaminalo ilina keba ka:na ka:dogodoguila:menami,
wadiyala la: ba:bako dogodogo temeteme ebetamo nikamehala;
mabu ebete ebeno tepo ipuwalo na:goena,
‘Na modobola, na ba: hopo haboeno Ko Gawadalagi Kamenala!
Ba:gala na hamoleha; na dubu bilibila:godawala,
na emedena tetelo ihi komo a:kiya:tawanamo!’*

8 Ba:bema: numa:la; ebeno awagaha mabuma: ebete kapiya hegelalo
na Kodawa Godogodone temeteme hiliyonomo kuwatema:ne!
Iyo, na ba: Helodawanomola,
ba:bema: nale ebeno komo ba anagilameleme
ebetamo tawetawe komo ba:gala ihi komo
ba:gala baa:ha: komo ikamehote
koe ba:bo kopoemema:nemo ebete koelo kowoema:!”*

9 Hibila, Godote Ba:baloni habatamo kuba huiya dikamehomene,
ba:ba tetelo hopo habanapino koko gawadubate ebe koelo ba woita
dumimina: iba:te ebe ba:bo kola:mema:na; iyo, iba:te ibino kateneno kuba
ubi gabodo eba:go kapiyama: eda:halo kuba komokomo dododilinakui,
ba:bema: iba:te ba:be koe ahuta umilo dito kihimitama:na. * 10 Ba:ba tetelo

* 18:4 Ais 48:20; Yel 50:8; 51:6,45; 2Kol 6:17 * 18:5 Tup Mabu 18:20-21; Yel 51:9

* 18:6 Ohale 137:8; Yel 50:15,29; 2Tes 1:6 * 18:7 Ais 47:7-9 * 18:8 Haw 17:16

* 18:9-10 Isi 26:17; 27:30-35

iba:te atu kuba huiya lawema: ba toletoleho muhuluni putititate ba:ma ka:na kopega:lama:na:, “Ba:baloni haba konomo, ama: niliya! Dopamo ama: helonomoma: eda:nama:ta, huiyatiya Godote ama:tamo huiya ba ikame ama: ba: a:kubadigata!”

¹¹ Ba:bema: koko bisnisi ododilipa:te atumu ebe la:melo kihimitama:na: mabu hopo habanapa:te ibino kolowami ilina gala a:kuwatanakamena:.*

¹² Iyo, ibino golodo ba:gala siliba mani, ibino hidohido a:la:mina nakola ba:gala nehe ilina, ibino hidohido keyakeya ba:gala hawihawi pupulino ilina, ibino hiya:hiya: kodakodanomo keha ba:gala hidohido nibo keha, iba:te ba:moi ilina hiliyonomo gala a:kakolowamiholenakamena: Ba:gala iba:te ba:bakobako hidohido kehamo ba:gala auli ilinamo ba:gala goegoeno kalitamo ba:gala keyakeyanomo nakolamo dododilina, ba:bi hiya:hiya: huiya kokonomo ilina iba:te atumu gala a:kakolowamiholenakamena:.* ¹³ Ba:gala ibino hiliyonomo hiya:hiya: hido nibo papateho ilina, ibino gala:ipi gao beya ba:gala olibi kikipoeno gadi ihi, ibino palawa baa: ba:gala witi-laisa, ibino kau-goegoe ba:gala sipi-goegoe, ibino oso-goegoe ba:gala osago da:wapata:lamenaka ba:bi sa:liyote-boge, ibino huiyaha: okopi mana:mo ba:gala alaholo komamo duwatanaka, ba:moi hiya:hiya: ilina ba:gala tawakalubi iba:te atumu hibinomolo gala a:kakolowamiholenakamena:.

¹⁴ Ba:bema: ba:bi koko bisnisi ododilipa:te Ba:baloni habatamo koga:lama:na:, “Ama: kateneno ubi komamo da:dogodoguila:menama:, ba:bi hidohido ilina hiliyonomate ama:godone ba: alatidihola: Ba: hibila, ama: emedena emedena tetelo genamoeno hidohido a:la:mina ilina ba:gala gadigadi ilina gala a:kulamenakamena:ta!” ¹⁵ Iyo, Godote Ba:baloni habatamo kuba huiya dikamehomene, kebe dubate ibino oko owati ipuwalo eba:go koko ilina da:dogodoguila:menama:, ba:ba:te atu kuba huiya lawema: ba toletoleho muhuluni putititate ebe mabuma: ba:bo kihimitama:na:. Iba:te ebe la:melo.* ¹⁶ ba:ma ka:na koga:lama:na:, “Ba:moe konomo haba niliya! Dopamo ebete hidohido keyakeya ba:gala hawihawi kaliko bepupulinakui, ba:bene ebeno kokobelo hiya:hiya: golodo ba:gala hidohido a:la:mina nakola ba:gala nehe tulikahula na:pola:ma:nami,* ¹⁷ huiyatiya Godote ebetamo huiya ba ikame ebeno dogodogo ilina hiliyonomate ba: dito wibadigahama:!”

Ba:gala atu tetelo koko bogeno namutulubi ba:gala ibino okopi ba:gala puya:te kehaha: kolomolo bisnisi oko owatima: hiya:hiya: da:wapata:lamena, ibi hiliyonomate muhuluni putititate* ¹⁸ ko habate koelo ba woita da:pumimina: ba:bo kihimitama:na:. Iba:te koe ahuta umilo ba:ma ka:na koga:lama:na:, “Ba:moe konomo haboeno helote dopamo ditanami bada

* 18:11 Isi 27:36 * 18:12 Isi 27:12,13,22 * 18:15 Isi 27:31,36 * 18:16 Haw 17:4

* 18:17 Ais 23:14; Isi 27:27-29

konomola:ka:! Ba:ba tetelo eta ba:bako holoholo habate kitanamiha:!”*

¹⁹Ba:bene iba:te ibino tepo menemene kohawakalimima: hakoeno puhulu ibino watamo iya:hekeholete Ba:baloni la:melo gala kakaga:lama:na:, “Ba:moe konomo haba niliya! Dopamo kehaha: kolomolo da:wapata:lamenama:, ba:bi koko bogeno namutulubi hiliyonomate ebegodolo dogodogopima: eda:hanama:, huiyatiya Godote ebetamo huiya ba ikame ebeno ilina hiliyonomate ba: dito wibadigahama:!”

²⁰Ba:bema: na Yonete eta tabo ba:ma ka:na kulimo, “Godokono Hunu Habalo demedehona ba:gala ebeno oelamepi dubu ba:gala ebeno ukui hawakalimipi ba:gala ebeno komo tawakalubi hiliyonomo, wadiyala la: na:kalakalahala: mabu Ba:baloni habate ba: a:kubadiga! Iyo, ebete la:tamo koko temeteme dikalamenakui, ba:be mabuma: Godote ebetamo huiya ba: ikame!”*

²¹Ba:ba tetelo nale eta helonomo nopodawa ba:bo umimo, ebete menemenenomo nakola lawete kehaha: kolomamo ba a:da:na na:goi, “Godote ba:ma ka:na ebeno mauba ipuwalo Ba:baloni ko haba ba kubahimi hopamo da:pa:da:namene, tawakaluba:te ebe gala a:kuminakamena:.” ²²⁻²³Iyo, Ba:baloni, amia:no kuba huiyate hihinomolo ba: a:puluhuku, mabu hopo haboeno dogodogopi ipuwalo amia:no bisnisi ododilipa:te dopopinomoma: ba eda:hana, ama:le amia:no giwali ododili komamo komo hoponapi hiliyonomo ha:da bamihoholamenama:ta! Ba:moe ba:be mabuma: ama: ipuwalo tawakaluba:te ohale alapiho komo ba:gala dolopo modoho diyamo gala a:kulia:mena:, ama: ipuwalo atumu pa:lola: diyamo ba:gala gebole diyamo gala a:kamahila:hala:mena:! Iyo, mulu okopi dubuino hiya:hiya: komo ba:gala kamenakamenoeno baa: hiduilame komo ba:bi okote ama: ipuwalo kowibohoma:na:, ba:bema: ba:moi okoeno hiya:hiya: diyamo atumu gala a:kapola:namena:! Ba:bene tawakaluba:te ama: ipuwalo wuiki alo gala a:kuma:mena:, ba:gala kuhiti bohela:go kapiyama: eda: pokoeni kalakala komote gala a:kitanamene.”*

²⁴Ba:bema: na Yonete goemo, Ba:baloni ko habate ba:moe gabodo Godogodone kuba huiya ba: a:lawe, mabu ebe ipuwalo kuba ododilipa:te Godokono ukui hawakalimipi ba:gala ebeno komo tawakalubi anakapulamenakuya:, iyo, hopo haba konomolo iba:te kebe tuputupupi dito danakapulamenakui ba:bi tawakalubino hawiti ebe ipuwalo bitana.*

Ba:baloni Haboeno Kuba Huiyoeno Komoma:

Hunu Habanapino Kalakala Komo

19 ¹Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nale Hunu Habalo tawakalubino kapiyuimi konomote

* **18:18** Isi 27:32 * **18:20** Ais 44:23; Tutumu 32:43; Yel 51:48

* **18:21** Yel 51:63-64; Isi 26:21 * **18:22-23** Ais 24:8; Yel 7:34; 16:9; 25:10; Isi 26:13

* **18:24** Yel 51:49; Haw 17:6

kapimilo da:ga:lui ibino tabo madodo konomo ba:ma ka:na ulimo,
 “Godoko na:milimihala! Ka:ka: mula: komote ebegodone nuluhukuna,
 ba:bene konomo awagaha komo ba:gala konomo helo komote ebegodolo
 ba:pola:na! ²Ebeno ododili komo ba: tuputupunomola! Ba:ma ka:na
 ebete Dubu Bilibili Kamenatamo kuba huiya hibernomolo ikame, mabu
 ba:be Ko Kamenate kateneno kuba ubi komamo hopo haba konomo
 ba kubahimina, ebeno mauba ipuwalo Godokono huiyaha: okopi dito
 anakapulamenakui.”*

³Ba:bene hibima: midipino kapiyuimi konomote ibulunomamo
 gala na:kaga:luya, “Godoko na:milimihala! Ba:baloni konomo habate
 koelo da:woena, ba:be ahutate emedena emedena tetelo hunamo
 bodolonamene!”

⁴Ba:bene Godote ebeno Ko Gawadalagi emede bahilo ba luta, ebe
 tametamelo da:pola:nui ba:bi ²⁴Watowatopi ba:gala netewa-netewa
 Hiya:nomo Nopopi, iba:te kapimilo ibino holoholo ebeno nato mabamo ba
 pemiya:te ebe adikumilo na:ga:luya, “Ba:ba:la! Godoko na:milimihala:!”

Sipi-Goe Deha:potoeno Kamena Lawe Poko

⁵Ba:bema: Godokono Ko Gawadalagi luta bahini eta tabo
 madodote da:pi, nale ba:ma ka:na ulimo, “La: puya:te aeno Godotamo
 papamila:halelo ebeno huiyaha: oko dawatihonama, iyo, la: kokopi
 ba:gala hegehegepi, wadiyala la: hiliyonomate ebe nawagaminala:!”

⁶Ba:bene tawakalubi mumulunomate kapimilo da:ga:luti ibino tabo
 madodo nale gala na:kulimo, ba:be tabo madodo ba: helonomola,
 konomo beyate da:goenapenanako ba:gala alomote da:ga:lawatahale
 ba:bi kokonomo diyamo huiyala. Iba:te ba:ma ka:na ga:luya, “Godoko
 na:milimihala! Aeno Helonomo Kodawate Ko Gawadalagima: eda:na!”

⁷Ba:bema: wadiyala a hiliyonomate konomamo ba kalakalaha ebe
 hunamo kadipatiya! Ba: hibila, Sipi-goe Deha:potoeno Kamenate ya:lo
 hidote ibino kapiyama: eda: poko tete ba: uluhuku, ⁸ba:bene ba:be
 pokoenomoma: Godote hidohido a:la:mina kaliko keyakeyanomo
 ba:be Kamenatamo ba: ikame.” Ba:ba tetelo na Yonete ba:moe komo
 iya:tawuimo, ba:bi pupulino ilina ba: hibima: midipino tuputupunomo
 ododili komokomola.

⁹Ba:bema: Godokono nopodawate natamo na:goi, “Ama: Bukamo tabo
 ba:ma ka:na na:miya:ta, Sipi-goe Deha:potote ebeno Kamenago kapiyama:
 eda: poko habamo kopelamema: pui ka:ka:lamiholiya, ba:bi tawakaluba:te
 na:kalakalahamina:!” Ba:bene nopodawate ebeno tabo moga:melo gala
 na:kagoi, “Ba:moe ba: Godokono hibi tabola.”*

* 19:2 Tutumu 32:43; Haw 6:10 * 19:6 Haw 14:2 * 19:7-8 Ais 61:10; Haw 21:2

* 19:9 Ma:t 22:2-3

¹⁰ Ba:bema: nale ebe adikumima: ebeno nato mabamo dito guimo, ebete huiyatiya natamo na:goi, “Ao, ama: na akadikunama:la: Na ba: ama: ba:gala komo hibima: midipi ekaki huiyala, mabu na Godokono huiyaha: okodawa etala, iyo, Ya:suti ebeno hibi komo da:hawakalimiya:, la:le ba:be komo kodakodalo keba ka:na ka:laweonama, na ba: ba:ba ka:na kalawenamo. Ba:bema: wadiyala ama: Godoko kapiya nadikuma:.” Ba:ba tetelo na Yonete ba:moe komo iya:tawuimo, a hibima: midipa:te Ya:sukunu hibi komo hawakalimima: kebe tabo dolamagiminakoma:, ba:be tabo ba: Godokono ukui hawakalimipa:te dopamo da:hawakaliminakui ba:be atu tabola.*

Kodawa Ba:gala Ebeno Keyakeya Oso-goe Ibino Komo

¹¹ Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, Hunu Haba a:hiya:mida ba itana nale keyakeya oso-goe ebeno namutudawate ebe hunulu lutalo ba:bo umimo. Ba:be oso-goe namutudawoeno mahilo ba: Hibi Komo Hawakalimidawala, mabu ebete tuputupu gabodo tawakalubino komo ba anagilamelelamena kuba ododilipa:go ba:bo alaholohona.* ¹² Ebeno baiditi koe powamo ba wamoteme ebeno watolo hiliyonomo koko gawadubuino pake ilinate pola:ma:nui, ba:gala ebete ebeno apa:mo ebeno mahilo ya:lo a:miya:tiya: huiyatiya eta dawate ba:be mahiloeno komo iya:tawaha:.* ¹³ Ba:bene tawakaluba:te ebe da:ka:minaka ba:be mahilo ba: Godokono Tabola, ba:gala ebete da:puli ba:be ga:ga: kaliko hawa:goenola, ba:be hawi ba: puya:te eba:go dalaholohona ba:bi dubuino hawila.* ¹⁴ Ba:bema: Hunu Habanapi alaholohopa:te hidohido keyakeya kaliko pupuliti ibino hiya:hiya: kapiyuimi ipuwalo komo keyakeya oso-goegoe hunulu ba pola:na ba:be Kodawa ba:bo ta:matuya:.* ¹⁵ Ba:bene ebeno tabo ipuwane giha giliti da:puluhukuna ebete ba:be gila:mo hiya:hiya: hoponapi kanakapulamema:ne, ba:gala ibi ipuwalo puya:te ebetamo papamila:halehenno ebete auli kukamo ibi kubamo kalukulima:ne, iyo, ba:ba tetelo ebete hopo haboeno gala:ipi gao hiliyonomo uwateholet ihi adilutihoeno nakola bobo ipuwamo iya:hekete Helonomodawa Godokono konomo mauba komamo ibi ba:bo konimikimoelama:ne.* ¹⁶ Ba:bene ebeno ga:ga: kaliko hunamo ba:gala ebeno oke hunamo ebete ebeno mahilo kohawakalimima: tabo ya:lo ba:ma ka:na miya:tiya:, “Hopo habanapino hiliyonomo kokopi ba:gala gawadubu ipuwalo na kapiya ba: Kodawanomola, ba:gala na kapiya ba: Ko Gawadalagila!”*

¹⁷ Ba:ba tetelo nale eta nopodawate hegela hunulu la:nalo ba:bo umimo, ba:bene ebete alomo hunudu da:puilahalenaka ba:bi holahola

* **19:10** Oel 10:25,26; Haw 22:8-9 * **19:11** Haw 1:5; 6:2; Ohale 96:13; Ais 11:4

* **19:12** Da:n 10:6; Haw 1:14; 2:17 * **19:13** Ais 63:1-3; Yon 1:1,14

* **19:15** Ohale 2:9; Haw 1:16; 14:20 * **19:16** Haw 17:14

hiliyonomo ba ka:lami iba:tamo ibulunomo ba:ma ka:na goewatui, “La: mamona:pelama:la:, Godokono konomo pokoenona ilina kopenahama!”

¹⁸ Alaholoho ipuwalo da:ha:lahamena:, ba:bi koko gawadubuino katene ba:gala ibino alaholohopino katene, ba:gala alaholohopino komo watowatopino katene ba:gala ibino oso-goegoeno katene, wadiyala la:le ba:bi hiya:hiya: katene na:penaliya:la:! Iyo, puino ka:ka:te alaholoho ipuwalo da:wibohomena:, ba:bi koko tawakalubi ba:gala hegehege tawakalubi, mani oko dowatina ba:gala huiyaha: oko dowatihona, wadiyala la:le pelamete ibi hiliyonomoeno katene na:pehawaminadigaliya:la:!”

¹⁹ Ba:bene nale Hiya:nomo Holoholo Ilina ba:gala hopo habanapino koko gawadubu ibino alaholohopi hiliyonomago, iba:te ba pekapiyuimita nale ba:bo ulamimo, iba:te ibino ubi tabo kapimilo ba:ma ka:na ihatiya:, iba:te oso-goe hunulu da:luti ba:be Kodawa ba:gala ebeno alaholohopi iba:go kalaholoma:. ²⁰ Ba:bema: alaholoho ipuwalo Hiya:nomo Holoholo Ilina ba:gala Godokono mahilamo Ha:da Amiho Tabo Olamagidawa, Kodawate ibi netewapi ka:ka:lo uwatelete Saitanakono Koe Bobamo dito niya:heki, ba:be Bobolo helonomo nibote patena. Hibila, dopamo ba:be Ha:da Amiho Tabo Olamagidawate Hiya:nomo Holoholo Ilinoeno dopo hapulu koko hanohano komo dododilinakui, ebete ba:bi komamo hibima: midiha:pi ha:da ba:bo amiholamenakui, iyo, puya:te Hiya:nomo Holoholo Ilinoeno kukala uwatete ebeno ida:da:li dadikuminakui ba:bi tawakaluba:te ebeno kuba gabamo emogabuimi komamo dito gudinakuya:. ²¹ Ba:bema: Kodawate oso-goe hunulu da:luti, ebeno tabone da:puluhukuna ba:be gila:mo ebete Hiya:nomo Holoholo Ilinoeno komo ta:matapi hiliyonomo dito anakapulami, ba:bene holahola hiliyonomate pelamete ba:bi alaholohopino ha:laha katene konomamo da:penali ba:bo wigulameholi.

Kapiya Taosene Gogoeno Komo

20 ¹ Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nale Hunu Habane Godokono eta nopodawate pihitigutalo ba:bo umimo, ebeno kokotolo Du Bobo Konomoeno gigiho ki ba:gala konomo auli halete pola:ma:nui. ²⁻³ Ba:ba tetelo ebete Pahiya Konomo pelawa:digate auli hala:mo matuhumihote Du Bobo Konomo ipuwamo na:da:nate gigiho kia:mo ba: dito kalapilui, ebete kapiya taosene gogo tetelo ba:bolo kemedenama:. Ba:bema: kapiya taosene gogo ipuwalo Pahiyate hopo habanapi ha:da a:kamihoholama:mene, huiyatiya ba:be tete ga:ga:nomo da:wibomene, Godote ebe Du Bobo Konomo ipuwane uluhukutiti gopowahi tete ebetamo gala kakikamema:ne

* 19:17 Isi 39:17-20 * 19:20 Haw 13:12-17; 20:10 * 20:1 Haw 9:1

ebete tawakalubi ha:da kamiholamema:. Hibila, Pahiyoeno eta mahilo
ba: Kubadawala, ebete hopo tupuimi mabuni kaluino holoholamo
duluhukuya: ba:be dawala.*

⁴Ba:ba tetelo na Yonete komopa:te koko gawadubuino gagahidi
bahilo ba pola:na ba:bo ulamimo, Godote iba:tamo helo ya:lo ikalamiya:
hopo habanapino komo kanagilamelelamema:. Ba:bene nale ba:moe
komo iya:tawuimo, ba:bi tawakalubi ba: puya:te Ya:sukunu komo
hawakalimi mabuma: ba:gala Godokono tabo olamagimi mabuma:
kuba ododilipa:te ibino ka:ka: diya:hililamiya: ba:bi ha:lahapino
gobogobola. Ba:ba:te Hiya:nomo Holoholo Ilina ebeno ida:da:la:go
adikulamema: ubiha:ma: eda:huya:, ba:bema: iba:te ebeno kukala ibino
wato kala:mo ba:gala kokotamo kuwatiya:ha:. Ba:be mabuma: Godote
ibi ka:ka:mo gala kawadiya:paa:latelete iba:tamo helo ba:bo ikalami,
iba:te kapiya taosene gogo ipuwalo ebeno Oemedawa Kelisokoba:
koko gawadubuma: keda:hanama:.* ⁵Ba:bene ba:moi ha:lahapa:te
ka:ka:mo da:mahila:hali, ba:be komo ba: Godokono dopo tetela
ebete ha:lahapi ka:ka:mo wadiya:paa:latelema:. Ba: hibila, kapiya
taosene gogo tetete da:wibomene, ba:ba tetelo ebete komo ha:lahapi
atumu ka:ka:mo gala kakawadiya:paa:latelema:ne. ⁶Ba:bema: puya:te
Godokono ka:ka:mo dopamo da:mahila:halemena:, ba:bi tawakaluba:te
konomamo kokalakalahama:na:, mabu hoe komoeno helote iba:tamo
gala a:kitanamene, ba:bene iba:te kapiya taosene gogo ipuwalo
Kelisokoba: koko gawadubuma: ba eda:hana ebe ba:gala Godoko
badikulamenakomena:.*

Kodawate Saitanatamo Kuba Huiya Ikame Komo

⁷Ba:bene kapiya taosene gogo tete da:wibomene, Godote Saitanako
du genama ipuwane uluhukutiti ebetamo gopowahi tete ba ikame,
⁸ebete hopo habanapino hiya:hiya: hopamo gala katote ibi hiliyonomo
ha:da ba namihoholame ba:bo konekapiyuilamema:ne iba:te Godokoba:
kalaholohoma:. Ba:ba tetelo Saitanate pui da:kapiyuilamemene ibino
hiliyonomo hopo ipuwalo koko mahilo netewa ba: Goga ba:gala
Magogala, ibino alaholohopi dubu hiliyonomoma: ba eda:ha lumagiti
ka:lamihole modoboha:, iyo, ibi kehaha: kolomoeno kulili keba
ka:nala:ka: ba:ba ka:nala.* ⁹Ba:bene nale Yonete ba:bi alaholohopino
komo ba:ma ka:na umimo, iba:te hopo haboeno hiya:hiya: hapuni
pelameholete, ba:bene kebe tawakalubi Godote malemalelo konomamo
demalagidolena iba:te ba:bi tuputupupi kokubahilamema: ibino ko haba
ba:bo pegopa:miduya:. Ba:ba tetelo huiyatiya Godote konomo koe Hunu

* 20:2-3 Tup Mabu 3:1; Haw 12:9 * 20:4 Da:n 7:9,22,27; 1Kol 6:2; Haw 13:17

* 20:6 Haw 1:6 * 20:8 Isi 38:2,9,15-16

Habane da:poemi ibi hiliyonomo ba:bo kubahilami, * ¹⁰ ba:bene pote ibi ha:da damiholami Godote ba:be Kubadawa heloamo lawa:digate Koe Bobamo dito na:da:nui, ba:be Koe Bobolo helonomo nibote patena. Ba:hibila, Godote ebeno mahilamo Ha:da Amiho Tabo Olamagidawa ba:gala Hiya:nomo Holoholo Ilina atu Koe Bobamo ya:lo iya:hekiya:, ba:bene ba:ma tetene tupuimiti emedena emedena tetelo ba:bi netewa-kapiyate hegela du hiliyonomolo koko temetema:go bemedenamena:.*

Kodawate Hopo Habanapino Komo Danagilamelelamemene Ba:be Komo

¹¹ Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nale Kodawate ebeno ko gawadalagino keyakeya emede bahi konomolo lutalo ba:bo umimo. Ba:bene ebeno holoholo hapulu hopo haba ba:gala alomo iba:te ibino ilina hiliyonomago ha:kiya wibohuya:, ba:bema: lumagiti ibi gala a:kulama:mene. ¹² Ba:ba tetelo puya:te dopamo da:ha:lahuya:, nale ba:bi tawakalubi hiliyonomo, koko ba:gala hegehege atumu, iba:te Ko Gawadalagino luta bahi dopo hapulu la:mota:hanalo ba:bo ulamimo. Ba:bene nopopa:te komo buka ba a:hilame Kodawate ebeno Ka:ka: Buka ba:bo a:hiya:midui, ba:bi buka ipuwamo ebete hopo habanapino ododili komokomo ya:lo a:miya:teholamiya:. Ba:be mabuma: ebete hiliyonomo ha:lahapino komo ba:moi bukoeno komokomamo tuputupunomolo ba:bo anagilamelelami. * ¹³ Ba:bene tawakalubi ipuwalo puya:te ibino ka:ka: kehaha: kolomolo datulateliya: ba:gala puya:te Ha:lahapino Habamo dopamo da:nepalaguya:, ba:bi ha:lahapi hiliyonomate Ko Gawadalagino luta baha:mo pikulihote, ba:bene ebete ibino hiya:hiya: ododili komo ba:bo anagilamelelami. * ¹⁴ Ba:bema: ba:be komo da:wibui Kodawate Ha:lahapino Haba kubahimima: ba:be haba Saitanakono Koe Bobo ipuwamo dito na:da:nui, ba:be Koe Bobo ipuwalo netewa teteno hoe komote hibilo bitana, ¹⁵ ba:bene ha:lahapi hiliyonomo ipuwalo puino mahilo Ka:ka: Bukalo pola:lama:naheno, ba:bi tawakalubi hiliyonomo Kodawate Saitanakono Koe Bobo ipuwamo atumu a:kaniya:heki.

Godokono Uli Hunu Haba Ba:gala Uli Hopo Haba Ibino Komo

21 ¹ Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nale uli Hunu Haba ba:gala uli hopo haba ba:bo ulamimo, mabu Godote dopamo dododiliya: ba:be pakala Hunu Haba ba:gala pakala hopo haba iba:te a:wibuya:, ba:gala dopamo ditanami ba:be kehaha: kolomote atumu kitanuiha:.* ² Ba:bene nale Godokono

* 20:9 2Gaw 1:10 * 20:10 Ohale 11:6; Haw 19:20; 21:8

* 20:12 Da:n 7:9-10; Ma:t 25:31-46; Oel 17:31; 2Kol 5:10; Haw 13:8

* 20:13 Lom 2:6; 1Pit 1:17; Haw 2:23; 22:12 * 21:1 Ais 65:17; 2Pit 3:13

uli Yelusalema ko habate ebeno Hunu Habane ebegodone pihitigutalo ba:bo umimo, ba:be haba ba: ebeno hido-talona habala. Iyo, ba:be uli Yelusalema haba a:la:minanomola, uli kamenate ebeno dubago kapiyama: eda:ma: poko tetelo hidohido a:la:mina kaliko keba ka:na ka:pupulinako ba:ba ka:na. * ³ Ba:ba tetelo Godokono Ko Gawadalagi luta bahini eta tabo madodote ibulu da:pi, nale ba:ma ka:na ulimo, “Mu numitota:la:, ba:ma tetene tupuimiti emedena emedena tetelo Godokono emede habate hopo habanapa:godolo bitama:namene, ba:bema: iba:te ebe kapiya ba adikumina iba:te ebeno hibi tawakalubima: beda:hanamena:.” * ⁴ Ba:bene iba:te kebe komokomoma: dopamo dihiminakui Godote ba:bi komo ibino ukuini ba egebolelame ibino ihi baidi ba:bo kometeteholelamema:ne. Iyo, hoe komo ba:gala hoe lumagi la:me komo, tepo temeteme komo ba:gala ihi komo, ba:bi hiliyonomo pakala teteno menemene komo Godote ba upula:le tawakaluba:godone hibinomolo kowibohoma:na:.”*

⁵ Ba:ba tetelo Kodawate ebeno Ko Gawadalagi emede bahilo ba luta tabo ba:ma ka:na goi, “Mu numitota:la:, nale ka:lo pakala teteno hiliyonomo komokomo uliulinoma: gala na:kamidilitamo!”

Ba:bene Kodawate ebeno tabo moga:melo na Yonetamo na:kagoi, “Ba:moe tabo ba: hibinomola, iyo, tawakaluba:te hibima: na:mida:mena:, ba:bema: wadiyala ama: bukamo na:miya:ta:.” * ⁶ Ba:bene ebete natamo gala na:kagoi, “Ba:ba:la, naeno oko hiliyonomo ba: a:wiboha! Na ba: Mabula ba:gala na ba: Kuititila, iyo na ba: Dopo Hapula ba:gala Gala Hapula! Ba:bema: beya kapete pui dulamena, nale iba:tamo dito da:peka:ka:la:na ba:be beya huiyaheno kikalamema:nemo iba:te emedena emedena tetelo koka:ka:halenama:.” * ⁷ Ba: hibila, puya:te ibino hibima: midi ipuwalo wato kikipo da:lawemena:, ba:moi naeno hiliyonomo hidohido komate iba:godolo emedena tetelo ba:pola:namena:, ba:gala iba:te na ba adikunamena ibi naeno hibi gugudima: beda:hanamena:.” * ⁸ Huiyatiya puya:te hibima: midi ipuwane kuba ododilipino helo tolemete dalahutihuya: ba:gala puya:te Ya:sugodone dohobila:haliya:, puya:te koko kuba ododili ipuwalo dalowa:pima: deda:huya: ba:gala komo tawakalubi dito danakapulamiya:, puya:te kamena pilo ba:gala dubu pilo ododilipima: deda:huya:, puya:te giwali ododili ba:gala ida:da:li adikulame komo diya:tawahuya:, puya:te hiya:hiya: ha:da amiho tabo da:ga:luya:, Godote ba:bi hiya:hiya: kuba ododilipi hiliyonomatamo huiya ba ikalame Saitanakono Koe Bobamo dito koniya:hekema:ne. Hibila, ba:be Koe

* **21:2** Ais 52:1; 61:10; Yun 11:16; 12:22; Haw 3:12

* **21:3** Hawi 26:11,12; Isi 37:27; Sek 2:10; 2Kol 6:16 * **21:4** Ais 35:10; 65:19; Haw 7:17

* **21:5** 2Kol 5:17 * **21:6** Ais 55:1; Yel 2:13; Yon 7:37; Haw 1:8,17; 22:17

* **21:7** 2Sa:m 7:14; Ohale 89:26-27

Bobo ipuwane helonomo nibote patena, ba:bema: ba:be Bobolo ba:bi tawakalubino netewa teteno hoe komote bitana.”*

Godokono Uli Yelusalema Ko Haboen Komo

⁹Ba:ba tetelo kebe sa:ba:ni nopopa:te Godokono koko sa:ba:ni temeteme kalili hopo habamo dopamo da:poelami, ibi ipuwalo kapiyate natamo pete ba:ma ka:na pegoi, “Mamo na:pa:, nale Sipi-goe Deha:potoeno uli Kamena ama: komutuimima:nemata.” ¹⁰Ba:bene ebete Godokono Gobogoboeno heloamo na magatanete hununomo hakamo da:nadipini, ba:ba tetelo Godokono uli Yelusalema ko habate ebeno Hunu Habane ebegodone pihitigutalo ebete na ba:bo mutuinami.* ¹¹Ba:be habate Godokono alo konomago itanui, ba:bema: ebeno hido a:la:mina komo ba:huiya konomo gedo nakola hegeloeno alote keba ka:na ka:la:minutanako ba:ba ka:na.* ¹²Ba:be haboen kala konomola ba:gala hununomola, ba:bene 12 gigiho tetelo Godokono 12 nopopa:te la:mota:hanuya: iba:te ba:be haba hidamo kolawamenama: Ba:ba tetelo nale gigihoeno komo ba:ma ka:na ulamimo, Isalaela tawakalubino 12 guino mahilo ipuwalo Kodawate eta gigiho hunamo eta mahilo ihatete, eta gigiho hunamo eta mahilo kihatete, ba:ba ka:na ebete ibino 12 guino mahilo ba:bi 12 gigiho hunamo ya:lo a:miya:tehuya:.* ¹³Ba:gala ba:bi gigihate ba:ma ka:na pola:nuya:, hegelate da:puluhukunako ba:be hapulu netewa-kapiya, ba:gala hegelate da:nihitiganako ba:be hapulu netewa-kapiya, ba:gala taidili hapulu netewa-kapiya, ba:gala siyale hapulu netewa-kapiya. ¹⁴Ba:bene ba:be ko haboen kala imino 12 mabumabu ba: 12 kokonomo nakolala, ba:bema: Sipi-goe Deha:potoeno 12 Oelamepi Dubuino mahilo ipuwalo, Kodawate eta nakola hunamo eta mahilo ihatete, eta nakola hunamo eta mahilo kihatete, ba:ba ka:na ebete ebeno 12 Oelamepino mahilo ba:bi nakola hunamo ya:lo a:miya:tehuya:.

¹⁵Ba:ba tetelo natamo dolamagiti, ba:be nopodawagodolo genamoeno ga:ga: modoboteno golodo kuku nitama:nui, ebete ba:be ko haboen kuititi ba:gala ebeno gigihoeno kuititi ba:gala ebeno kaloeno kuititi konemodobolathelema:.* ¹⁶Ba:bema: nopodawate ebeno kukamo ba:be haboen netewa-netewa hapuhapu ba:gala ebeno hunuino modobo da:modobolateli, nale ba:moe komo umimo, ba:bi hiya:hiya: modobote ba: kapiyanomola, iyo, eta modobote 24 taosene kilomitama: eda:te, eta modobote 24 taosene kilomitama: keda:te, Yelusalema ko habate ba:ma ka:na itanui. ¹⁷Ba:bene nopodawate ko haboen kala da:modoboti, nale ebeno hunuino modobote 60 mitama: dedi ba:bo umimo. Ba: hibila, ba:ba tetelo nopodawate ko haboen komokomo da:modobolateli, ebeno ododi

* 21:8 Ma:t 25:41; Yun 10:38-39; Haw 20:15; 22:15 * 21:10 Isi 40:2

* 21:11 Ais 60:1-2,19 * 21:12-13 Isi 48:30-35 * 21:15 Isi 40:3; Haw 11:1

komo ba: hopo habanapa:te ibino koko genama ba:gala haba keba ka:na ka:modobolateholenaka ba:ba ka:na.

¹⁸ Ba:bene nale ko haboeno komo ba:ma ka:na umimo, ko haboeno a:la:mina ba: hidonomola mabu ebeno kala Kodawate hido gedo nakolamo ododiti, ba:bene kala ipuwalo da:pola:nui ba:bi hiya:hiya: genama ba:gala gabo ebete hidonomo golodo ilinamo ododiliya:, ba:be golodo ba: a:la:minanomola. * ¹⁹ Ba:bene kala imino 12 mabumabuino koko nakoloeno komo ba:ma ka:nala, ibi hunamo nakola hegehege huiya kokonomo Kodawate hiya:hiya: a:miya:tehuya: iba:te hidonomamo ka:la:minahalenama. Ba:bema: kala imino dopo mabuino nakola ba: gedo tita:mo a:la:mina nakolala, eta teteno nakola ba: bumibumi tita:mo a:la:mina nakolala, eta teteno nakola ba: hiya:hiya: tita:goenamo a:la:mina nakolala, ba:gala eta teteno nakola ba: eta hiya: gedo tita:mo a:la:mina nakolala. ²⁰ Ba:bene kala imino eta mabuino nakola ba: keyakeya tita:mo a:la:mina nakolala, eta teteno nakola ba: hawihawi tita:mo a:la:mina nakolala, eta teteno nakola ba: hipawa tita:mo a:la:mina nakolala, ba:gala eta teteno nakola ba: eta hiya: bumibumi tita:mo a:la:mina nakolala. Ba:bene eta mabuino nakola ba: eta hiya: hipawa tita:mo a:la:mina nakolala, eta teteno nakola ba: eta hiya: gedo tita:mo a:la:mina nakolala, eta teteno nakola ba: eta hiya: hawihawi tita:mo a:la:mina nakolala, ba:gala kuititinomoeno nakola ba: eta hiya: bumibumi tita:mo a:la:mina nakolala. ²¹ Ba:bene haboeno 12 koko gigiho hunulu 12 kokonomo nehete ba:bo pola:nuya:, eta gigiho hunulu kapiya konomo nehe, eta gigiho hunulu eta konomo nehe, nale ibi ba:ba ka:na ulamimo. Ba:gala haba tulinomolo ditanui, nale ba:be gabo atumu a:kumimo, Kodawate ba:be gabo hidonomo golodo ilinamo a:la:minanomoma: a:mihiya:.

²² Ba: hibila, Kodawa Godoko ba: Helonomodawala, ba:bema: ebete Sipi-goe Deha:potago ba:be konomo haboeno Talona Genamama: ba eda:hana, ba:bolo eta adikumino genama ketiya:ha:. ²³ Ba:gala ba:be habalo hegela ba:gala manome iba:te ka:la:minalenaha:, mabu Godokono helonomo alo kapiyate ebeno hopo ba:la:minana, iyo, ba:be a:la:mina ba: Sipi-goe Deha:potoeno alola. * ²⁴ Ba:bema: emedena emedena tetelo hiya:hiya: hoponapi hiliyonomate ba:be ko haboeno alolo ba wapata:lamena, ibino koko gawadubate ibino hidohido dogodogo ilina Kodawatamo kopikamehoma: ba:bamo ba:wadahenakomena: * ²⁵ Ba: hibila, hegela konomolo ba:be haboeno gigihate a:hilamelo ba:pola:namena: tawakaluba:te ipuwamo kopa:pa:la:hama:. Iyo, ba:be haba lawamepa:te gigiho a:kakalapilahalenakamena: mabu ba:bolo hopote a:kadunakamene, * ²⁶ ba:bema: wiboha: tetelo gabote bitanamene

* 21:18-21 Ais 54:11-12 * 21:23 Ais 60:19-20; Haw 22:5 * 21:24 Ais 60:3,5

* 21:25 Ais 60:11

hiya:hiya: hoponapa:te ibino hidohido dogodogo ilina ba:gala awagaha komokomo Kodawatamo ba:bo kopikamehonakoma. ²⁷Huiyatiya numa:la:, kuba hilopo komo ododidawa ba:gala kuba dalowa: komo ba:gala ha:da tabo olamagidawa, ba:ba:te ba:be haba ipuwamo a:kapa:pa:la:hamena. Kodawate puino mahilo Sipi-goe Deha:potoeno Ka:ka: Bukamo ya:lo da:miya:teholiya:, ibi kapiyate modobola ba:bamo a:pa:la:hamana.*

Uli Yelusalema Ko Haboeno Ka:ka: Tulino Komo

22 ¹Ba:bema: naeno baiditi hiya:ma: deda:hanami ba:be komote wiboheno, nopodawate Godokono wiboha: ka:ka: tuli na ba:bo mutuinami, ba:be beya ba: hido a:la:minanomola, Godoko ba:gala Sipi-goe Deha:poto ibino Ko Gawadalagi emede bahini ba puluhukuna, ^{*} ²ko haboeno tulituli gabodo ba:bana neka:ka:la:na. Ba:bene ba:be tuli dodo hapuhapulu wiboha: ka:ka: dikalamena ba:bi kehate na:la:mota:hanuya:, ba:ba:te kapiya gogo ipuwalo 12 hiya:hiya: manome tetelo gao a:nolohonaka ba:gala ibino pahate hopo habanapino hiya:hiya: tawetawe ba:gala temeteme komo hiduilamema: pola:na.*

³Ba:bema: Godote kebe komokomo kubama: da:goena, ba:bi komo hiliyonomo ipuwalo eta kapiyate ebena uli Yelusalema haba konomolo a:kitanamene, iyo, ba:be habate talonanomoma: eda:lo Godokono okopa:te ebe ba adikumina, ebe ba:gala Sipi-goe Deha:poto ibino Ko Gawadalagi emede bahiti ba:bolo bitanamene. ⁴Ba: hibila, Godote ba:bi okopino wato kala:mo ebena mahilo dopamo a:miya:teholiya:, ba:bema: iba:te ibino baidinomamo ebena holoholo kumima:na.* ⁵Iba:te ba:bolo ba emedena Kodawa Godoko kapiyate ibino aloma: eda:te hopo konomote gala a:kadunakamene, ba:bema: hegeloeno alo ba:gala wuikino aloma: ubi gala miya:teheni iba:te emedena emedena tetelo koko gawadubuma: eba:go beda:hanamena.*

Tete Tatalila Ya:suti Hopo Habamo Gala Kakapema:ne

⁶Ba:bene na Yonete ba:moi hiliyonomo komo ulame da:wibohui, ba:ba tetelo Godokono nopodawate natamo na:goi, “Ba:moi tabo komokomo ba: hibinomola, iyo, kebe lumagiti ama:godone dulihome, wadiyala ebete hibima: na:midila:mene. Hibila, Kodawa Godote ebena Gobogoboeno helo ebena ukui hawakalimipa:tamo keba ka:na ka:poemenako, ebete ba: ba:ba ka:na na hopo habamo poename, tete tatalila kebe komate dikulihomona: ba:bi komokomo nale ebena okopi kopiya:tulamema:.* ⁷Iyo, Ya:suti

* 21:27 Ais 52:1; Isi 44:9; 1Kol 6:9-10 * 22:1 Isi 47:1

* 22:2 Tup Mabu 2:9; Isi 47:12; Yow 3:18; Sek 14:8 * 22:4 Ma:t 5:8; Haw 3:12

* 22:5 Da:n 7:18,27; Haw 5:10; 20:6; 21:23,25 * 22:6 Haw 1:1

tawakaluba:tamo ba:ma ka:na goena, ‘Mu numitota:la, tete tatalila na ba: kopema:nemo!’”

Ba:bema: na Yonete goemo, puya:te ba:moe bukoeno tabo komamo da:papamila:halemena: iba:te na:kalakalahamena:, mabu ba:moi tabo komokomo ba: Godote hopo habamo ikulihoma: a diya:tua:mehui ba:moi ba:bi komokomola.* ⁸ Iyo, na ba: Yonete, nale ba:moi komokomo ulame komo ba:gala Godokono nopodawoeno tabo uliho komo da:wibohui, ba:ba tetelo nale ba:be nopodawa adikumima: ebeno nato mabamo dito guimo.* ⁹ Huiyatiya ebete natamo na:goi, “Ao, ama: na akadikunama:la! Na ba: ama: ba:gala komo Godokono ukui hawakalimipi ekaki huiyala, mabu na Godokono huiyaha: okodawa etala, ba:gala la:le ba:moe bukoeno tabamo keba ka:na ka:papamila:haleonama, na ba: ba:ba ka:na kapapamiwatanamo. Ba:bema: wadiyala ama: Godoko kapiya nadikuma:.”

¹⁰ Ba:bene nopodawate ebeno tabo moga:melo natamo gala na:kagoi, “Tete tatalila ba:moe bukoeno tabo komokomate hibilo kikulihoma:na, ba:bema: wadiyala ama: ba:moi komo ugumuilihino tawakalubi hiliyonomatamo na:hawakalilamiya:.” ¹¹ Huiyatiya hopo habanapi ipuwalo puya:te kuba komokomo ba:gala dalowa: komokomo dododilinaka, ba:bakobako tawakaluba:te ukui hiya:ma: midilihino hopoen kuititi teta:mo atu komokomo nododilinakamena:. Ba:gala puya:te tuputupu komokomo dododilinaka ba:gala hidohido talona ipuwalo demedehona, ba:bakobako tawakaluba:te kuba gabamo emogabuimi komamo gudihino iba:te atu hidohido komo nododilinakamena:.”*

¹² Ya:suti tabo ba:ma ka:na goena, “Mu numitota:la, tete tatalila na ba: kopema:nemo. Ba:bema: tawakaluba:te kebe komokomo dododilinakui, nale ba:bi komo da:panagilamelelamemo ibi hiliyonomatamo huiya modobolo kopikalameholema:nemo.* ¹³ Na ba: Mabula ba:gala na ba: Kuititila, iyo, na ba: Dopo Hapula ba:gala Gala Hapula!”

¹⁴ “Ba:bema: puya:te ibino ga:ga:ga: kaliko dukulalenaka ba:ba:te na:kalakalahamina:, mabu na Kodawate iba:tamo modobo tabo kogoema:nemo iba:te naeno ko habamo hibi gigihodo pa:pa:la:hate wiboha: ka:ka: dikalamena ba:be kehane gao kopenahama:.* ¹⁵ Huiyatiya gahagaha huiya tawakalubi na Kodawate ibi koduhilamema:nemo iba:te naeno ko habamo a:kapa:pa:la:hamena:. Iyo, kuba hilopo komokomo ododilipi ba:gala giwali iya:tawahapi, puya:te kamena pilo ba:gala dubu pilo dododilina, puya:te komo tawakalubi anakapulamema: dewagelena ba:gala puya:te ida:dali dadikulamena ba:gala puya:te ha:da amiho tabo kalakalago dolamagimina, ibi hiliyonomo ipuwalo eta kapiyate naeno habamo a:kapa:pa:gamene.

* 22:7 Haw 1:3 * 22:8 Haw 19:10 * 22:11 Da:n 12:10

* 22:12 Ais 40:10; Yel 17:10; Haw 2:23 * 22:13 Ais 44:6; Haw 1:8,17; 21:6

* 22:14 Tup Mabu 2:9; 3:22

¹⁶ “Na ba: Ya:suti, Da:ibidikono galanepi ipuwalo Ko Gawadalagima: deda:namo ba:betela, iyo, na ba: Huli Olokila mabu uli hegela owaloho tetelo na konomamo a:la:minanakomo. Ba:moe ba:be mabuma: nale naeno nopodawa la: hiya:hiya: sose tawakaluba:tamo a:poememo, la:le ba:moi komokomo hidamo kiya:tawahama:.”*

¹⁷ Ba:bema: Sipi-goe Deha:potoeno Gobogobote ba:gala ebeno Kamena iba:te ebetamo kapimilo ga:lana, “Wadiyala, ama: na:pa:!”

Ba:bema: puya:te ba:moe tabo dulihomea:, wadiyala ibi hiliyonomate ebetamo atumu na:kaga:lamena:, “Wadiyala, ama: na:pa:!”

Ba:bene beya kapete pui dulamena, wadiyala ba:ba:te ibino ubilo Sipi-goe Deha:pototamo na:pelama:mena:, iba:te ebeno wiboha: ka:ka: beya huiyaheno kopenihomea:.*

Yonekono Kuititi Tabo Buka Ka:lamiholeawatamo Da:goiya:

¹⁸ Ba: hibila, ba:moe bukoeno tabo komokomo ba: Godokono ubilo hopo habalo dikulihomena: ba:bi komokomola. Ba:bema: puya:te ba:moi tabo dulihomea:, na Yonete iba:tamo kodakoda tabo ba:ma ka:na goemo, kebe lumagiti ba:moe buka kubahimima: eta hiya: tabo kapiya deha:potonomo ba:moe bukamo dihatemene, Godote ebetamo kuba huiya kikamema:ne, iyo, ba:moe buka ipuwalo kebe koko temeteme komate hopo habanapa:tamo pelamema: da:hawakalilamena, Godote ba:bi atu temeteme ebetamo hibilo kopoelamema:ne.* ¹⁹ Ba:gala kebe lumagiti ba:moe buka kubahimima: eta hiya: tabo kapiya deha:potonomo ba:moe bukane dito degebolemene, Godote ebegodone ebeno hidohido komo kuwatemema:ne, iyo, ebete Godokono talona haba ipuwamo a:kana:pa:gamene ba:bema: ebete wiboha: ka:ka: dikalamena ba:be kehoeno gao a:kanenamene.

²⁰ Ba:bema: Ya:suti ba:moe bukoeno tabo komokomo hiliyonomo hibinomoma: goelo ebe ha:kiya ba:ma ka:na goena, “Hibila, na tatalila kopema:nemo!”

Ba:bene na Yonete huiya tabo na:kagoemo, “Ba:ba:la! Kodawa Ya:su, ama: na:pa:!”*

²¹ Wadiyala Kodawa Ya:sukunu malemale komote ebeno tawakalubi hiliyonomagodolo nitanamene. Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

* 22:16 Nabas 24:17; Ais 11:1,10; Lom 1:3; Haw 2:28; 5:5 * 22:17 Ais 55:1; Haw 21:6

* 22:18-19 Tutumu 4:2; 12:32 * 22:20 Haw 2:16